MAGYAR TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
BIBLIOTHECA ACADEMIAE
SCIENTIARUM HUNGARICAE,
BUDAPEST, KELETI KÖNYVTÁR
BIBLIOTHECA ORIENTALIS
COLL. KAUFMANN, B
659

WEISZ Miksa
Néhai dr. Kaufmann Dávid tanár könyvtárának héber kéziratai és könyvei. Összeáll. és ismerteti --.
Budapest, 1906. Alkalay ny. Pozsony. 199,80 p. 23 cm.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B. 659.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B 659

פירוש התורה לרב רבינו משה כר' נחמן זלה"ה בידנדי זכ"ל

בשם אל הגדול והמפרש להתחיל לכתוב חדושים
בפירוש התורה בלשון קדשנו בזוהר במדרש ותלמוד בלב
נדכא ונפש שפלה שלחו לפני מכסא יחודיה וכפר בקדושה בכריכה בהתחיות
עד שיתפקקו כל חלציות שפלותי ונפשי ירדעת מילוי ידיעה כדוגמה
הנמלה כנגד הגלגל העליון בעיניה כלום חכמתי קטנה ודעתי קצרה כנגד פתרי
תורה הנסוכים בביתם העומדים בחדרה כי כל יקר וכל פלגי כל סוד עתיק וכל
חכמה וסופרה כתוב עמה תתן בלוכרה בדעת בינה ובתבונה כלום
לחזר הכבוד התפוחר בלבם מלכות והעבודה מסיח לבי יענק ובריס הזמירה
לכל תכלה רחיתי קץ ריחבה ומבוקך מחד ובלוח פלחות עדיתיך על כן בקרתה נפשי
לכל היה לעשה ונפשי חשקה בתורה וחיל בלבי כלום תוכלת בעברה בכליתי
עבירה לבחת בנקבי הדלתותי לחיות שבחבור בלוני הדורן בעלי נבורה להכם
עיתם בעוני הקורה לכתוב בהם פסוקים בתיבים ומדרשים בחנות ואגדה
עדוכה בכל ושמורה ואם לחזור פני נדות הזמרה הטהורה פירושי רבי שלמה
שערות בבי ובפרות תפלחים מוסתר בניסי בחקרת בחכמה ובגבורה בן מפטיר
הכתובה כדברים להגיד בלשבתם לעבה ועניהם יהיה לנו משל ותתן דרישה
ותקנידה כפשטים ומדרשים וכל לגדה נכונים לשר בפירושים זכורה ועם רש כן
עזרה תהיה לנו תוכחת מגולה ואהבת תסתורה והלל לשר ומתנו לבדו לחידה
יבילנו מיום עבדה יהקבצי מסביות נמעל חטא ועבירה וידריכני בדרך ישרים
ויסתה לנו מערי לחרם ויזכני ליום הבחירה בדבתי מה בתוך על ההר רעל בקשר
תסתיר שלום מכשר טוב תסתיר ישועה לחיות לבינם תלך לחדיך בריסה לחיותך
מלך ובעבך לחבה בדקתך בדק לעולם ותורתך לחתת בדק עדיתיך לעולם הביעני
ולחיים

סדר בראשית

משה רבינו כתב הספר הזה עם התורה כלה מפיו של הקב"ה והקריב מכתב זה בידו שפי' כי משה כתוב לו עלה
לפני הקדה והיה סם ולתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורות' כי לוחות האבן יכלול
העשרת הדברות והמכתב כללו' עשרת הדברו' והמצוה הספר המצו' כלן עשה ולא תעשה לכ' והתיר' יכלול הספורי'
שתחלת בראשית כי הוא תורה לחמים בדרך בינים החמונה יבדרתיו מן הבר כתב שתחלת התורה עד
סוף ספר המשכן ונתלי התורה כתב בדרך סנת הלדכנים כלשר לחיר לקוח את ספר התורה הזה ושתק
לותו מכר לרון בדית ה' לדיכם וזה כר' הלחיר תורה מגלה מגלה נתנה לכל לדכרי הלחיר תורה
חתוחים כתבו כתב הכל בסנת הו כסנטוה כתבו לכם את התורה הזאת ולתרה את בני ישראל שתה
בפיהם וזה לך לקוח את ספר התורה הזה ושתתם לותו מכר לרון בדית ה' לדיכם ועל כל בניס היה נכון
סיכתוב בתחלת ספר בראשית וידבר לדכר' לל משה את כל הדברי' הללה לאחר' לכל היה העניו להכתב
כתם מפני שלח כתב משה רבינו התורה בחדבר בער עניו כבניהים מוזכרי' עכתיס כתו שכ' ביחזקאל
תיד ויהי דבר ה' אלי בן אדם וכתו שכ בירמיס ויהי דבר ה' אלי לאחר לכל משה
רבינו כת בתולדות כל הדורות הראשוני ויחוס עכתו ותולדותיו ותקריו בשלשי הקבל ולכן יחל וידבר
לדכר משה אל ישראל ולא אמר לחחי לנו כדבר בער בניס לאחרי ומפני שהעניו בן לא נזכר משה בתורה עד שכולר
ונזכר כלילו לאחר הספר עליו ולא יקשה עליך ענין משה התורה שידבר בער עצמו ולתחתן ולתשתל אל
ה' ולאמר כי תחלת הספר ההוא הלה הדברי' לאמר דבר משה אל כל ישראל והנה הוא כתספר דברי בלעם
לאמרס והטעם לכתיבת התורה כלעם זה מפני שקדמה לדברית העולם אין צריך לומר לדידתו אל ת
ומשה רבי' כתו שכתו לנו בקבלה שהיתה כתובה בחם שחורה על גבי אש לבנה והנה משה שכופר המעתיק
מספר קדמון וכתב ולכן כתב כתם אחל זה לאחת ובדרך הוא שכל התורה מתחלת ספר בראשי' עד לעיני
כל ישר' תעין של הבה לאחזני של משה בעבין שלחו לאלן תעין יקרת חלי את כל הדברים הללה ואני כותב
על הספר בדין הנודעים תחלה עני' בראשית הסתי' והאחרון וכל בבת כלל' בראשית כל בפרת הצליני' התחתוני'
חכ כל הנאחר בעבודת מעשה יוכבה ומעשה בראשית והמקובל פה לאחזני' תולדות עם תי בעב הכתוב
שבתחתוני' כת הימחבב' ובת בימת האדמה ובפס התעתיד והבפס האחרית בכלם כאמר למשה רבי' בראשית
ובחותם ומהתם ומעשיהם ותפיקת הנסבדי' מהם הכל בכתב סתורה בפירוש תן בדרש' וכב' לאחרן בי
חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכלם נתסרו למשה חון מאחד סר ותחסרהו מעט מאלהים ואחרון בי כ
בבריאת העולם חמשי שערי של בינה כאלו נאמר שהיה בבריאו' החחזב שער בינה ראשון שער לחר וכתו ותולדותיו
ובבריאת בחת האדמה שער בינה לחר ובבריאת האילנו' שער לחר ובבריאת החיות שער לחר ובבריאת
העופות שער לחר וכן בבריאת הדגים ובבריאת הדנים ויעלה זה לבריאת בעלי נפש החבר שיתבונן
בזה הנפש ויבין מהותה וכחה בחיבלה יניע לומה מאחיו בבר חדש יודע ומכיר בן בלף חדש יודע ומכיר
בן נחשר על הבית יודע ומכיר בן נדולה מכלן מאכי בבל בעלי בפסי ומפס יעלה לגלגלי ולעתי ובכליהם
כי בכל לחר תפס שער חכמתה לחר שלח כחכמתו של חבירו ומפס שרש מקובל להם עה שהם כ' מתן מחתר
והיפסר שיהיה הספר הזה בידיעת הבורא ית' שלח נתבר לבריו ולא תשתבל בלחר בעולם כי על
הדיבר ידבר והספר הלחר לא בבריו והמספר הזה רמוז בתורה בפפירת העתיד ובפפירת היובל ח ב

פירוש התורה לרב רבינו משה בר' נחמן זלה"ה נירונדי זצ"ל

בשם האל הגדול והמפרש. מתחיל לכתוב חדושים

בפירוש התורה. בחיתום בירושה פרשת בראשית. במדרש. מתפלל ומתודה בלב נדכא ובשם סגוריה. סמוך סליחה מעכשו ומיכאל וכפר. כקידוש בבריכה בהסתחיים עד שיתפקקו כל חלולית שבשדרה. ובשפי יודעת מילך ידיעה ברורה. שלין ביצת הנמלה בכנגד הגלגל העליון בעירוב. כתם תכמוני קטנה ודעתי קצרה. כנגד פתרי תורה. הנסתרים בביתה הטחונים בחדרה. כי כל יקר וכל פלח כל שוע עתוק וכל חכמה מפוארה. כתוים עתה חתן בראשית. ברוך בדבור בתיבה. וכחומר. כלשון המפרשי בלבים מלכתך ויעשורים. מסיחין תלדי יעקב וניסים הזמירים. לכל תכלה רחיתי קץ רחבה מצותך מאד ובחוץ פלחות עדיתיך על כן בנדיתם נפשי לכל מה לעשה ונפשי חשקה בתורה. והיא לבבי כתם לתוכחת בערבה. בבחיתי עצורה לבלות בערבי הרחשוני לדיות שבחבור. בחובי הדורן בעלי בבורה. להכנס עתים בעבי הקורה. לכתוב בתם בסגנים מכתבים ומדרשים בחבות ותנדרה עריכה בכל ופמורה. ותחי לחתור בבי נרות היכולה הטהורה. פירושי רבי שלמי עטרת בבי ובפירת תפארה. חוכתך בניחוחי בחקרת בחפצה ובגורה. לן חפצו הכבודים. בדברין תהנה בלהבתם תפנה ועתיהם יהיה לנו חפץ ויתן דיבורה יחקידה. בחפצין וחדרים וכל לבביה בבורים. תשר בפירושין זכורה. ועם רב כן עזרת תניה לנו תוכחת מגולה ולהבת תסתרה. והלל תשר ממנו לבדו. חידת. יבילנו דניים עבדה. יחסבני מעבי לות ומכל חעת ועבירה. וידריכני בדרך ישרים ויכתה לנו שערי תורה. ויזכני לייכ בבסודה כבתי. מה נתון על הדרי רגלי מכסר ומשמיע שלום מבשר טוב מושיע ישועה לציון מלך אלהיך בריכה תמידתך חלד ועמדך תהבה בדקתך בדק לעולם ותגידתך לחתת בדק עדיתיך לעולם הביגני ולחיה

ספר בראשית

משה רבינו כתב הספר הזה עם התורה כלה מפיו על הפה והקריב שכתב זה בחר פיהי כי סם נחון לי עלה ולי החדה והיה סם ונתתה לך לחתת הלכן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותך כי לחתת הלכן יכלול הלולות והמכתב כלולי עשרת הדברין והמצוה מספר המצוה כלן עשה ולא תעשה לכ והתורי יכלול הכפתורי מתחלת בריאתית כי הוא תורה לחשים בדרך בנבין החמונה וכראיתו ען הבר כתב מתחלת התורה עד סוף ספור המשכן ונתני התורה כתב בסוף ספת החדבעים כאשר אמר לקוח את ספר התורה הזה ושמתם לותו מכר לרן בדית ה' אלדיכם וזה כ בדי החומר תורה מגלה מגלה נתנה לכל לד בדי החומר תורה חתומים נתנה נכתב הכל בשנת הל כשנטוה כתבו לכם את הסירה הזאת ולחדה לת כני ישראל שימה בפיהם וזה לן קום לת ספר התורה הזה ושמתם לותו מצד לרן בדית ה' אלדיכם ועל כל סגים היה כבון פיכתוב כתלת ספר בריאתית וידבר אלדי אל משה לת כל הדבר' החלה לאחר. לכל היה הענין להכתב כתם מפני שלא כתב משה רבינו התורה בחדר בשר עצמו כבכיאים שחזכירי עצמם כמו שכ בישחזקאל תניד וייהי דבר ה' אלי בן אדם. ובמו שכ בירמיה ייהי דבר ה' אלי לאמר. לכל משה רבינו כתב תולדות כל הדורות הראשוני ויחום עצמו ותולדותיו ומקדין בשלי החבב. ולכן יאמר ויבבר אלדים אל משה ויאמר אלין כמדבר בשר שכים לאחרי. ומפני שהענין בן לא נזכר משה בתורה עד שנולד ונזכר כאילו אחר הכפר עליו ולא יקשה עליך ענין משה התורה שידבר בשר עצמו ואתתנן ואתפלל אל ה' ואומר כי תחלת הספר ההוא הלה הדברי. לאשר דבר משה אל כל ישראל והנה היא כמספר דברי בלשון אמרם. והשם לכתיבת התורה בלשון זה מפני שקדמה לברייתת העולם אין צריך לומר עליה של משה רבי כמו שכתב לנו בקבלה שהיתה כתובה כלם שחורה על גבי לם לבבה. והנה משה כפיפר המעתיק מכפר קדמון וכתב ולכן כתב כתם אל יפר' מפיו סל הפה לאזכיר של משה בענין שאינו להלן מפיו יקרת חלי לת כל הדברים החלה ואלי כתב על הספר בדין הדיעמו תחלה עני בריאתית הממי והארץ וכל צבאם כלו' בדיאתית כל צבאם העליוני והתחתוני חכ כל הנאמר בשבועה ומעשה מרכבה ומעשה בריאתית והמקובל פחם לאחפי תולדות עם לאי בנו הכתוב סבתחתוני כת המאמר וכת צמח החדשים וכפם התמורות בכלם כאשר למשה רבי בריאתת וכחותם ומהתם ומעשיהם ותפיסת הנבחרי מהם והכל כתב בתורה בפירוש לן בדמיון וכל לאחרן רבן חמשים שערי בינה נברילת בעולם וכלם ניתנו למשה חון מלאחד סר ותחסרהו מעט מלאדים ולאחרן כי כ בבריאתת העולם חמשי שערי בל בינה כאלן כאשר סייהיה בבריאת המחשב שער בינה לאחד בכאן ותעלומות וכבריאתת כוחת החדמה שער בינה לאחד וכבריאתת האילנו שער לאחד וכבריאתת החיות שער לאח וכבריאתת העשות שער לאחד וכן בבריאתת השרצים ובריאתת הדגים וישלה זה לבריאתת בעלי בפם המדברת שיתבונן בזה הבפם וידע ומחתה בחיכלה יגיע למה שלאחרי בנב לדם ומפם יעלה לגלגלי ולשמי וכבריאם בן באחר על הבריה יודע ומכיר כי גדולה מחכן מחכי בכל בעלי בפפי ומפם יעלה לגלגלי ולשמי וכבריאם כי בכל לאח מהם שער אחכמה לאח שלא נחכר לבבריאת יתי שלא תסתכל באחר עבדאלן בעולם כי על ולאי פשר סייהיה הספר הזה בידיעת הבריאת יתי שלא תסתכל באחר עבדאלן בעולם כי על הדיוק ידבר והספר הלאחד לא בברית והמספר הזה רמזן בתורה בהפיכת התעתיד ובפפירת הינבל ח ב

בראשית

וירד מזון וחליתי לבי והיה כחמסנת הלב ושמש ויבל בקריאת המזמור ולזין דסדי סביבם כתוכים
סלה כעבין המלכה ושבנה תרשה סיאחור כי אחרי סיאחור לילדים יהי אור והיה אור רחה לותן כי
טוב היה . ולכן הסדיל בימ ובין החסך בעבין כתרם שלח ידשבעכו של דבר עד היותו לכל הסדר כתשבחה
כרחמית כי הנאלת הסדרים לל הפעל יקרה לאחריה ויאחרי לילדים יהי אור ויאחר יהי רקיע ויאחר־
תרשת האדן ויקיומם יקרה רחיה כעבין וחליתי לבי דקבות . וכן ותרה רחמה כי טוב הענן לזכלכל והוא
כעבין סאחרון רחה לבי לת דברי תרמון . וכתוב ויאחר כחלך לל כדוק הכהן הדיחה לאחה סוכה העיר־
כמלים . והעבין להיות כי עתידתם כחסבון ולא כחמען ישקשר דעבן מהם יסיו לאין ולכאחר לאחר בכל
ישמח יום ויום וירד לילדים כי טוב וכמסי כאחר כמלה הכל וירד לילדים לת כל לאחר שמה . והמה טוב
ולה כן לאחר כיום הרחמון בהיות האור וירד לילדים כי טוב סרים בקיומן לעד והמשיך בבלין לת
האור שלון לאחר שתם וירד לילדים כי טוב היה חמר על ברחת הסדרים והחרון ולא נאר בהן עדין הקיום
כי לל עתידי ככה לכל זין החמר הנברת ברחמון כמשה שמי רקיע וכמלימי נפרדו המים והעפר וכעשית
היבשה מקרלה ארן ולז נאר בהם הקיום ולזן בהם וירד לילדים כי טוב . ויבדל לילדים כין האור וכין
החסך ליכן החסך הנזכר בפסוק הרחמון שהוא חשם לכל הוא לשמיכת לאור כי כתן לילדי מדם לאור־
סיהיה נעדר לאכ עד סוגם ולאחרון קבל התפרסם כי האור הזה נברת לבניו של הבה כלומר כיוצרנו ומקנה
יום כדי יוכדת לילה ולאחרי כן האיר כחדת יום וזה טעם ויהי ערב ויהי בקר סקדם ויהיה לילה ולאכ יום
ומביהם לאחרי הויית האור ולזינכן נכון כלל פן יסיפו על פסת יהי ברחמון כי כתן לילדי מדם לאור־
האור בניה לבניו ית ולא נתפעם כיפוריה הנזכרים הפלימל כמ וכן החסך כתנן לבניהם מדם ושיהי
לבניו כחדת לילה ולאכ נאריה על היסודית והבה קדם העיב לבקר . ועל יתכן שלאכ כי יום יסיפון ס
השמיו, ולאחרון יון החמם לל הים הנזכ כבסוק הרחמון כהיה ורון כי לאכם מזומנת כרעיו ומעות שהם כאור
ובחסך יסיפויה יום יתפם כו זמן הכ נתברחו סמים ולאכ ישמח כן כחדת לילה ובקרו לאור ולאכ יהי לאור
ויהי אור ובאר עליו סיפוראה כחדת הרחמון ולחכ יון היסיפות יהי ערב ויהי בקר . ויקרא לילדים
לאור יום . יאחר כי כחדת הזמן ושמה תדת יום ולדת לילה ובבין ויקדה יעמדי שהילדים קדה השמית שלכ
כלון שנעשו קדים היותו כי הלילדים קדה לשם שמית . והה דעת רש . והבבין שעבין קריאה כלון בכאן
היה הכבלה שיתגבלת שהם כשלכשו נוריהם וכך לאחרי יבא יהי תפילתך ולילה יהיה תחילתך ויהי
ערב ויהי בקר היה ערב והיה בקר יום לחד . ויקדה תחלת הלילה ערב כעבור שיעשרבו בו הבוראת
לתחלת היום בקר סיבקר לדש בינותם כמ רש . ועל ודך הפעם לא יתכן לומר יום רחמון כעבור
שעדין לא נעשה הבני כי ברחמון קדם לשבי כוכבי לו מחלה לכל סביהם
ויאחר אלהים יהי רקיע בתוך המים והי מבדיל בין מים למים ויהי כן ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין
המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי ערב ויהי
בקר יום שני

ויאחר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן ויקרא אלהים ליבשה ארץ
ולמקוה המים קרא ימים וירא אלהים כי טוב ויאחר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי
עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי
אשר זרעו בו למינהו וירא אלהים כי טוב ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי

ויאחר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים
ושנים והיו למארת ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן ויעש אלהים את שני המארת הגדלים את
המאר הגדל לממשלת היום ואת המאר הקטן וממשלת הלילה ואת הכוכבים ויתן אתם אלהים ברקיע
השמים להאיר על הארץ ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וירא אלהים כי טוב
ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי

ויאחר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים ויברא אלהים את
התנינם הגדלים ואת כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל עוף כנף למינהו וירא
אלהים כי טוב ויברך אתם אלהים לאמר פרו ורבו ומלאו את המים בימים והעוף ירב בארץ ויהי ערב
ויהי בקר יום חמישי

ויאחר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחית ארץ למינה ויהי כן ויעש אלהים את חית
הארץ למינה ואת הבהמה למינה ואת כל רומש האדמה למינהו וירא אלהים כי טוב ויאחר אלהים נעשה
אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרומש הרומש על הארץ
ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם ויברך אתם אלהים ויאמר
להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ
ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זרע
זרע לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ אשר בו נפש חיה את כל
ירק עשב לאכלה ויהי כן וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל
מלאכתו אשר עשה ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים
לעשות

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יהוה אלהים ארץ ושמים וכל שיח השדה טרם יהיה
בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה
ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה ויצר יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו
נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ויטע יהוה אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר ויצמח
יהוה אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע
ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים שם האחד פישון הוא הסבב את כל
ארץ החוילה אשר שם הזהב וזהב הארץ ההוא טוב שם הבדלח ואבן השהם והשם השני גיחון הוא הסבב
את כל ארץ כוש והשם השלישי חדקל הוא ההלך קדמת אשור והנהר הרביעי הוא פרת ויקח יהוה אלהים
את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל
ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות
האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו ויצר יהוה אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא
אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו ויקרא האדם שמות לכל
הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה ולאדם לא מצא עזר כנגדו ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם
ויישן ויקח אחת מצלעתיו ויסגר בשר תחתנה ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה
ויבאה אל האדם ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת
על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד והיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא
יתבששו

והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה אלהים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלהים לא תאכלו
מכל עץ הגן ותאמר האשה אל הנחש מפרי עץ הגן נאכל ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו
ממנו ולא תגעו בו פן תמתון ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתון כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו
ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים יודעי טוב ורע ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים
ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי
עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרות ויקולו את קול יהוה אלהים מתהלך בגן לרוח היום
ויתחבא האדם ואשתו מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן ויקרא יהוה אלהים אל האדם ויאמר אליו איכה
ויאמר את קולך שמעתי בגן ואירא כי עירם אנכי ואתחבא ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המן העץ
אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל
ויאמר יהוה אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל

ויאמר יהוה אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחנך תלך
ועפר תאכל כל ימי חייך ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה
תשופנו עקב

אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך
ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתיך לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה
בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה בזעת אפיך תאכל
לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב

ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי ויעש יהוה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור
וילבשם

ויאמר יהוה אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים
ואכל וחי לעלם ושלחו יהוה אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם ויגרש את האדם וישכן
מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים

ואדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את יהוה ותסף ללדת את אחיו את הבל
ויהי הבל רעה צאן וקין היה עבד אדמה ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליהוה והבל הביא
גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין
מאד ויפלו פניו ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב
לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין
אל הבל אחיו ויהרגהו

ויאמר יהוה אל קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי ויאמר מה עשית קול דמי אחיך
צעקים אלי מן האדמה ועתה ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידך כי
תעבד את האדמה לא תוסף תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ ויאמר קין אל יהוה גדול עוני מנשוא הן
גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני ויאמר לו
יהוה לכן כל הרג קין שבעתים יקם ויתן יהוה לקין אות לבלתי הכות קין כל מצאו

ויצא קין מלפני יהוה וישב בארץ נוד קדמת עדן

ויהי קין את אשתו ותהר ותלד את חנוך ויהי בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך ויולד לחנוך
את עירד ועירד ילד את מחויאל ומחויאל ילד את מתושאל ומתושאל ילד את למך

ויקח למך לו שתי נשים שם האחת עדה ושם השנית צלה ותלד עדה את יבל הוא היה אבי יושב אהל
ומקנה ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופש כנור ועוגב וצלה גם הוא ילדה את תובל קין לטש כל חרש
נחשת וברזל ואחות תובל קין נעמה

ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי נשי למך האזנה אמרתי כי איש הרגתי לפצעי וילד לחבורתי
כי שבעתים יקם קין ולמך שבעים ושבעה

ויהר אדם עוד את אשתו ותלד בן ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר תחת את הבל כי הרגו
קין ולשת גם הוא ילד בן ויקרא את שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם יהוה

זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אתו זכר ונקבה ברא אתם ויברך אתם
ויקרא את שמם אדם ביום הבראם

ויחי אדם שלשים שנה ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת ויהי ימי אדם אשר חי
אחרי הולידו את שת שמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה
ושלשים שנה וימת

ויחי שת חמש שנים ומאת שנה ויולד את אנוש ויחי שת אחרי הולידו את אנוש שבע שנים ושמנה מאות
שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי שת שתים עשרה שנה ותשע מאות שנה וימת

ויחי אנוש תשעים שנה ומאת שנה ויולד את קינן ויחי אנוש אחרי הולידו את קינן חמש עשרה שנה
ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי אנוש חמש שנים ותשעים שנה ותשע מאות שנה וימת

ויחי קינן שבעים שנה ומאת שנה ויולד את מהללאל ויחי קינן אחרי הולידו את מהללאל ארבעים שנה
ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי קינן עשר שנים ושמנים שנה ותשע מאות שנה וימת

ויחי מהללאל חמש שנים ושישים שנה ומאת שנה ויולד את ירד ויחי מהללאל אחרי הולידו את ירד
שלשים שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי מהללאל חמש שנים ותשעים שנה ושמנה
מאות שנה וימת

ויחי ירד שתים שנים ושישים שנה ומאת שנה ויולד את חנוך ויחי ירד אחרי הולידו את חנוך שמנה
מאות שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי ירד שתים עשרה שנה ותשע מאות שנה וימת

ויחי חנוך חמש שנים ושישים שנה ומאת שנה ויולד את מתושלח ויתהלך חנוך את האלהים אחרי
הולידו את מתושלח שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי חנוך חמש שנים ושישים שנה ומאת
שנה ויתהלך חנוך את האלהים ואינו כי לקח אתו אלהים

ויחי מתושלח שבע שנים ושמנים שנה ומאת שנה ויולד את למך ויחי מתושלח אחרי הולידו את למך
שתים שנים ושמנים שנה ושבע מאות שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי מתושלח תשע שנים ושישים
שנה ותשע מאות שנה וימת

ויחי למך שתים שנים ושמנים שנה ומאת שנה ויולד בן ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו
ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה אלהים ויחי למך אחרי הולידו את נח חמש שנים ותשעים
שנה וחמש מאות שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי למך שבע שנים ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימת

ויחי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת

ויהי כי החל האדם לרוב על פני האדמה ובנות ילדו להם ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת
הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו ויאמר יהוה לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו
מאה ועשרים שנה הנפלים היו בארץ בימים ההם ואחרי כן אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם
וילדו להם המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם

וירא יהוה כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום ויחנח יהוה כי עשה את
האדם בארץ ויתעצב אל לבו ויאמר יהוה אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה
עד רמש ועד עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן בעיני יהוה

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח ויולד נח שלשה בנים את שם
את חם ואת יפת ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי
השחית כל בשר את דרכו על הארץ

ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ עשה לך
תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר עשה אתה ואת זאת תעשה אתה
שלש מאות אמה ארך התבה חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה צהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה
מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלשים תעשה אתה כי אני הנני מביא את המבול מים על
הארץ לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים מתחת השמים כל אשר בארץ יגוע והקמתי את בריתי אתך ובאת
אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התבה להחיות אתך
זכר ונקבה יהיו מהעוף למינהו ומהבהמה למינה מכל רומש האדמה למינהו שנים מכל יבאו אליך
להחיות וקח אתה מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולהם לאכלה

ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים כן עשה

ויאמר יהוה לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה מכל הבהמה הטהורה
תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו והבהמה אשר לא טהרה הוא שנים איש ואשתו גם מעוף השמים שבעה
שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום
וארבעים לילה ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה ויעש נח ככל אשר צוהו יהוה

ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה
מפני מי המבול מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה ומן העוף וכל אשר רומש על האדמה
שנים שנים באו אל נח התבה זכר ונקבה כאשר צוה אלהים את נח ויהי מקץ שבעת הימים ומי המבול היו
על הארץ

בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום בחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום
רבה וארבת השמים נפתחו ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה

בעצם היום הזה בא נח ושם וחם ויפת בני נח ואשת נח ושלש נשי בניו אתם אל התבה הם וכל החית
למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרומש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף
ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים מכל הבשר אשר בו רוח חיים והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו
כאשר צוה אתו אלהים ויסגר יהוה בעדו

ויהי המבול ארבעים יום על הארץ ויגברו המים וישאו את התבה ותרם מעל הארץ ויגברו המים
ויתגברו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים

והמים גברו מאד מאד על הארץ ויכסו כל ההרים הגבהים אשר תחת כל השמים חמש עשרה אמה
מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים

ויגוע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחית ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם כל אשר
נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו

ויחי נח ואשר אתו בתבה

ויזכר אלהים את נח ואת כל החית ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו
המים

ותסכרנה מעינות תהום וארבת השמים ויכלא הגשם מן השמים ויסוגו המים מעל הארץ הלוך וסוג
ויחסרו המים מקצה חמשים ומאת יום

ותנח התבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט

והמים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים

ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה וישלח את העורב ויצא יצוא ושוב עד יבשת
המים מעל הארץ וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה ולא מצאה היונה מנוח
לכף רגלה ותשב אליו אל התבה כי מים על פני כל הארץ וישלח ידו ויקחה ויבא אתה אליו אל התבה
ויחל עוד שבעת ימים אחרים ויסף שלח את היונה מן התבה ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית
טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ ויחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה ולא יספה
שוב אליו עוד

ויהי בשנת אחת מאות שנה בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ ויסר נח את מכסה התבה
ויראה והנה חרבו פני האדמה ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש יבשה הארץ

וידבר אלהים אל נח לאמר צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך כל החית אשר אתך מכל
בשר בעוף ובבהמה ובכל הרמש הרומש על הארץ והשרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ

ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו כל החית כל הרמש וכל העוף כל רומש על הארץ למשפחתיהם
יצאו מן התבה

ויבן נח מזבח ליהוה ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל עלות במזבח

וירח יהוה את ריח הניחח ויאמר יהוה אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב
האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי

עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו

ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים
בידכם נתנו

כל רומש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל

אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו

ואך את דמכם לנפשתיכם אדרש מיד כל חית אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם

שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם

ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה

ויאמר אלהים אל נח ואל בניו אתו לאמר

והנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם אחריכם

ואת כל נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל חית הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל חית הארץ

והקמתי את בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ

ויאמר אלהים זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם ובין כל נפש חיה אשר אתכם לדרת עולם

את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ

והיה בענני עב על הארץ ונראתה הקשת בענן

וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל נפש חיה בכל בשר ולא יהיו עוד המים למבול לשחת כל
בשר

והיתה הקשת בענן וראיתיה לזכר ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש חיה בכל בשר אשר על הארץ

ויאמר אלהים אל נח זאת אות הברית אשר הקמתי בין כל בשר אשר על הארץ

ויהי בני נח היוצאים מן התבה שם וחם ויפת וחם הוא אבי כנען

שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ

ויחל נח איש האדמה ונטע כרם

וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה

וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ

ויקח שם ויפת את הבגד וישימו על שכמם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית
וערות אביהם לא ראו

ויקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן

ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו

ויאמר ברוך יהוה אלהי שם ויהי כנען עבד להם

יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד להם

ויחי נח אחרי המבול שלש מאות שנה וחמשים שנה

ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה וחמשים שנה וימת

ואלה תולדת בני נח שם חם ויפת ויולד להם בנים אחר המבול

בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס

ובני גמר אשכנז ריפת ותוגרמה

ובני יון אלישה ותרשישה כתים ודודנים

מאלה נפרדו איי הגוים בארצותם איש לשונו למשפחתם בגוייהם

ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען

ובני כוש סבא וחוילה וסבתה ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן

וכוש ילד את נמרד הוא החל להיות גבור בארץ

הוא היה גבור ציד לפני יהוה על כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני יהוה

ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך וכלנה בארץ שנער

מן הארץ ההוא יצא אשור ויבן את נינוה ואת רחובות עיר ואת כלח

ואת רסן בין נינוה ובין כלח הוא העיר הגדלה

ומצרים ילד את לודים ואת ענמים ואת להבים ואת נפתחים

ואת פתרסים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת כפתרים

וכנען ילד את צידון בכרו ואת חת

ואל היבוסי ואל האמרי ואל הגרגשי

ואל החוי ואל הערקי ואל הסיני

ואל הארודי ואל הצמרי ואל החמתי ואחר נפצו משפחות הכנעני

ויהי גבול הכנעני מצידון בואכה גרר עד עזה בואכה סדמה ועמרה ואדמה וצבויים עד לשע

אלה בני חם למשפחתם ללשנתם בארצתם בגוייהם

ולשם ילד גם הוא אבי כל בני עבר אחי יפת הגדול

ובני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם

ובני ארם עוץ וחול וגתר ומש

וארפכשד ילד את שלח ושלח ילד את עבר

ולעבר נולד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן

ויקטן ילד את אלמודד ואת שלף ואת חצרמות ואת ירח

ואת הדורם ואת אוזל ואת דקלה

ואת עובל ואת אבימאל ואת שבא

ואת אופיר ואת חוילה ואת יובב כל אלה בני יקטן

ויהי מושבם ממשא בלכתך סנחריבה הר קדם

אלה בני שם למשפחתם ללשנתם בארצתם לגוייהם

אלה משפחות בני נח למולדתם בגוייהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים

ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם

ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר

ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני כל הארץ

וירד יהוה לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם

ויאמר יהוה הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות

הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו

ויפץ יהוה אתם משם על פני כל הארץ וחדלו לבנת העיר

על כן קרא שמה בבל כי שם בלל יהוה שפת כל הארץ ומשם הפיצם יהוה על פני כל הארץ

אלה תולדת שם שם בן מאת שנה והוליד את ארפכשד שנתים אחר המבול

וחי שם אחרי הולידו את ארפכשד חמש מאות שנה ויולד בנים ובנות

וארפכשד חי חמש ושלשים שנה ויולד את שלח

וחי ארפכשד אחרי הולידו את שלח שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות

ושלח חי שלשים שנה ויולד את עבר

וחי שלח אחרי הולידו את עבר שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות

ועבר חי ארבע ושלשים שנה ויולד את פלג

וחי עבר אחרי הולידו את פלג שלשים שנה וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות

ופלג חי שלשים שנה ויולד את רעו

וחי פלג אחרי הולידו את רעו תשע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות

ורעו חי שנים ושלשים שנה ויולד את שרוג

וחי רעו אחרי הולידו את שרוג שבע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות

ושרוג חי שלשים שנה ויולד את נחור

וחי שרוג אחרי הולידו את נחור מאתים שנה ויולד בנים ובנות

ונחור חי תשע ועשרים שנה ויולד את תרח

וחי נחור אחרי הולידו את תרח תשע עשרה שנה ומאה שנה ויולד בנים ובנות

ותרח חי שבעים שנה ויולד את אברם את נחור ואת הרן

ואלה תולדת תרח תרח הוליד את אברם את נחור ואת הרן והרן הוליד את לוט

ויקח אברם ונחור לנשים שם אשת אברם שרי ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה

ותהי שרי עקרה אין לה ולד

ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת אברם בנו ויצאו אתם מאור כשדים
ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן וישבו שם

ויהי ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בחרן

ויאמר יהוה אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך

ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה

ואברכה מברכיך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה

וילך אברם כאשר דבר אליו יהוה וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן

ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן
ויצאו ללכת ארצה כנען ותבאנה ארצה כנען

ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ

וירא יהוה אל אברם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן שם מזבח ליהוה הנראה אליו

ויעתק משם ההרה קדמת בית אל ויט אהלה בית אל מים ועי קדם ויבן שם מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה

ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה

ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרים לגור שם כי כבד הרעב בארץ

ויהי כאשר הקריב לבוא מצרים ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את

והיה כי יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אתי ואתך יחיו

אמרי נא את אחתי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך

ויהי כבוא אברם מצרים וירא המצרים את האשה כי יפה היא מאד

וירא אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה

ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחות ואתנות וגמלים

ויגע יהוה את פרעה נגעים גדלים ואת ביתו על דבר שרי אשת אברם

ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך היא

למה אמרת אחתי היא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו וכל אשר לו

ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה

ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב

וילך למסעיו מהנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי

אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשנה ויקרא שם אברם בשם יהוה

וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר ואהלים

ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו

ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפרזי אז יושב בארץ

ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי וביני רעיך כי אנשים אחים אנחנו

הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה

וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כלה משקה לפני שחת יהוה את סדם ואת עמרה כגן יהוה
כארץ מצרים באכה צוער

ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו

אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדם

ואנשי סדם רעים וחטאים ליהוה מאד

ויהוה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה
וקדמה וימה

כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם

ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה

מגלים מן החומר הראשון הנברא אלא יקבצה עליך ותחזר ר׳ אלעזר הגדול פתוחה פתיים מתיכן
נברא תחזר לבסוף אל הכה וכן חוזר כאשר היה עתה כי בעבור פיבנו החכמים שר לעולות החומרי
הראשון עד תכלית ולעשותו דק מן הדק׳ לית דיתלון פשתני פתח בף ותבועבע בגל תחזר וכדומה הם הנברחי
מן האין לאל תוך הלבנים הזה הנברי הראשון ותומנו יבוא תחזר החומר כפתוחי נתנו לתחזר תחזר ותיבנו
בדקות הראשון והוא אלף כאשר כאה הכור׳ כי כבוא הכסף נברא ותומנו היה האלף שתחתיו ותומנו כעשה
חומר הארץ והמה הוא אלפי נברי׳ם יקוו המים תחתית המקומים היה התקוה שהוא מים ועפר
כענין המים העכורים ונזר על המים פיקוד בתקוד תחד מכוכב כל השחות ונזד על העשר פיעלה עד פירוד
על המים ותיכם ותהיה יבשה שטוחה דחויה ליסוד וכן מתוב לרקיע הארץ על המים לו מוחל שתהיה׳
כדורית תקבתה ועגולה ודומה ימשקעת לחבר ידיה היובים ומשתיפים הכדורים לו המוקפים והמה הן שתי
נחירת כלומר שבי עבים כמים הוא הפך הן שהוא כשבעם כי הרואי לכדורית העפר ולקלות
המים כבדה להיות שחזר הארץ לחובני והמים מכסים עליה תקיפים לותה מכל עד ועל כן לחור יקוו
המים אל תחת המקומים כלחור לו תקום שפלות ולחור ותחילה היבשה וקרוי להם מחות כהיותם ליבשים
הכוונת הלזו כי ותחלה היה מחם תהום ויקרא אלהים ליבשה ארץ כ׳ שהוא הרואי לה יבשה כי
כי יובר שהוא תקום היה בדול יקרול כן ויאמר אלהים יקוו המים הנזרים הזו חפן שהם והיה הקיום כלומ
ויראא אלהים כי טוב הוא קיומים כחסבו והעבין כי כלשון הנביאים כתוב שבעתים הימים והטעם כי
ספרתי זה הוא שלחזרו רבותי׳ ומבני הוא לו כאלו כי טוב בפני לפני שלוח נעזרים הלחכת המים לפיכך כתוב
כפלים פני פעמיים אחד לחלוכת המים ואחד ליבש ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא בזר פיהיה
כתולדות פח הנומות ומוליד זרע כדי פיהיה המין קיום לעד ויתכן פירומז כאלו הנזכרת בפסוק
הראשון פימשך ומתכה כח תנחיים והמה כלכלו תכחה היסודית לפי׳ם ותהם נתמו בגן עדן דשאים ו
ולילמת ותהם כעצם ותא שלחזרו בדל שלם בדיות ודשאים גן עדן ועוד לחזרו לון לך
כל עשב ועשב תלחשון שלון לו תזל כרקיע ותכה לחזו ולחזרו לו בדל האר׳ הידועה לחקות פחים שם תפני
מעטרו כארץ שעור ולחזר פיהיה כל זה לחזי׳ה והוא לשחר הכלאי׳ כי הזורע לחזם תכחים ככח תעשרה
ברחים ועוד לכולר בו בנוי וכתוב דשא עשב לזע עשב לזע עשב לזע דשא מלמון דשא לבים
הארץ בעשבים ולזן לחזר דשא מלבוי וכל מרם לעבות כקר עשב ולזן דבר׳ זה בכון שהם כן לפון דשא לזע
יתרבה וחכתים לחזרים מרביב מבי חזי דשחים לחזן והרי עבותו חכיר דשחים לחבל דשא הזע ר׳קבון
הכחות ועשב הזע הגדול הראשון ולכן יחזר תדשא הארץ ולזע יתכן לחזר תעשיב וכל קבון ר׳הכחות חן
הארץ יקרול דשא לפי לילמת ולכן יחסוך תדשא הארץ בן פרי כי לזע חזר תדשא הארץ דשא עשב
ועניזע עץ פרי והמה הזע כפעם כחיחה וכן כי דשאו לחלי בזה מעוברת רבתי׳ מחרון לפי תהיה לזך הזכר
הכתוב לחלבי הפרק ולזך זוה בבן פרי לבדו לחלי מכתוב לחזר חלק ה׳ לחלדיך
לחם כן לחזו כי מקללת לחרחים הזחים הוא פרק ויתכן פיהיה פירוש הכתוב תבחיתו הארץ כחזע ועשב
חזרוע זרע ובן פעשה פרי והנה בתחלה נזר כעשבי הפרק ולחלבי הפרק חזחזו פחזו פרי לחכר׳
זרעו בו כלחזו כי כל לחילנות יבחזו חזרעם לעם פהזנתנו בחקבתם ליעוד מהם הענף וירא לחלדים
כי טוב קיום לחילנות לעד והנה לו נתיר׳ יום לחזחר לבדו חקבי פלו נעבוד חעשה חיזחר כי הארץ כח
ספרתי זה הוא פלחזרו רבותי׳ וחקבי הוא לו לחזו כי טוב פבי לפי פלו נעבוד חלכת המים לפיכך כתוב
כפלים פני פעמיים לחד לחלכת המים ולחד ליבש ויאמר לחלדים תדשא הארץ דשא בזר פיהיה
כתולדות פח הנומות ומוליד זרע כדי פיהיה המין קיום לעד ויתכן פירומז כאלו הנזכרת בפסוק
הראשון פימשך ומתכה כח תנחיים והמה כלכלו תכחה היסודית לפי׳ם ותהם נתמו בגן עדן דשאים ו
ולילמת ותהם כעצם ותא שלחזרו בדל שלם בדיות ודשאים גן עדן ועוד לחזרו לון לך
כל עשב ועשב תלחשון שלון לו תזל כרקיע ותכה לחזו ולחזרו לו בדל האר׳ הידועה לחקות פחים שם תפני
מעטרו כארץ שעור ולחזר פיהיה כל זה לחזי׳ה והוא לשחר הכלאי׳ כי הזורע לחזם תכחים ככח תעשרה
ברחים ועוד לכולר בו בנוי וכתוב דשא עשב לזע עשב לזע עשב לזע דשא מלמון דשא לבים
הארץ בעשבים ולזן לחזר דשא מלבוי וכל מרם לעבות כקר עשב ולזן דבר׳ זה בכון שהם כן לפון דשא לזע
יתרבה וחכתים לחזרים מרביב מבי חזי דשחים לחזן והרי עבותו חכיר דשחים לחבל דשא הזע ר׳קבון
הכחות ועשב הזע הגדול הראשון ולכן יחזר תדשא הארץ ולזע יתכן לחזר תעשיב וכל קבון ר׳הכחות חן
הארץ יקרול דשא לפי לילמת ולכן יחסוך תדשא הארץ בן פרי כי לזע חזר תדשא הארץ דשא עשב
ועניזע עץ פרי והמה הזע כפעם כחיחה וכן כי דשאו לחלי בזה מעוברת רבתי׳ מחרון לפי תהיה לזך הזכר
הכתוב לחלבי הפרק ולזך זוה בבן פרי לבדו לחלי מכתוב לחזר חלק ה׳ לחלדיך
לחם כן לחזו כי מקללת לחרחים הזחים הוא פרק ויתכן פיהיה פירוש הכתוב תבחיתו הארץ כחזע ועשב
חזרוע זרע ובן פעשה פרי והנה בתחלה נזר כעשבי הפרק ולחלבי הפרק חזחזו פחזו פרי לחכר׳
זרעו בו כלחזו כי כל לחילנות יבחזו חזרעם לעם פהזנתנו בחקבתם ליעוד מהם הענף וירא לחלדים
כי טוב קיום לחילנות לעד והנה לו נתיר׳ יום לחזחר לבדו חקב

סבות שלוי שהרבו בשלי נפש התנועה שבארץ כי בעבי נפש
רגיש תלוי כאשר הם יושם ולא תאר בבהמות וחיות ברכה מיוחדת הנזיר סבות שלוי שהרבו
בשלי נפש התנועה ש
ובשלי נפש התנועה שבארץ כי בעבי נפש
סבות שלוי שהרבו בשלי נפש התנועה שבארץ כי בעבי נפש

ורדו דרגת היה תחר מיהיו רגיש גם כדני היש התנשים מהם וכנף השמים
וכל זוחלי עפר ולבנות ולעקוד בשוע ויחידיים לחטוב מחסת וכיוצא כזה וזה יכלול הם מאחר וכבל הארץ
ובשוחה נתן להם כח ויחיתלה בארץ לעשות כדבעם בהמות ובארים
כיחסבת תכסי דור ספלגה ובבשוחה נתן להם כח ויחיתלה בארץ לעשות כדבעם בהמות ובארים
התולה לא דמי לחד מיהיו בו מבוראים ואלאו את הארץ כרכה פיחלל המלם לריכם ולפי
דעתי יברך לחתם פיחלל כל הארץ וישרוץ הגיים לחשמחתם בקביו תבל לריכם ולא יהיו בחוקם לחד
ולכל זוחלי עפר ולבנות ולעקוד בשוע ויחידיים לחטוב מחסת וכיוצא כזה וזה יכלול הם מאחר וכבל הארץ
תיש מחינה מדברת כלם עניו לחד בפרי לחתם . וראיתי כי בעבורי היתה בכי לחד בדין ולחכלין
תזכרם לברכה ולעלות את הגיים ביניים כיריך לחתם פיחלל לריכם הגיים לף הבהמה ולחיתי
ביניים הלא כי בחלים מעטים הם והעוף יהיה בארץ לעם בפרי לחתם ברכתי תהיה בארץ
פיפרו וירבו עליים כי לין בעוף פיטיל ביניו בגיים ויבלו סם רק העוכרים תחיה בגיים ויזונים מרכזם
עופין ביניהם בארץ ובלדי כה בהבה הם הגיים החוכלים שבב כין ייסובי כין יהדבי וחיתו לרץ
לוכלי הכפר יקרלו לחיה וכלם יטרופו וגיתם כתב רם סרגים ביוכים וריוחים על הארץ כרלין
כלו נגדיין והנה כפרם הזלת וכבל הגיה הרוחת על הארץ וכתיב ויגוע כל בסר הרוחים על הארץ כעוף
וכבהמה וכחיה וכבל הסרץ השורץ על הארץ וכתיב כו תרוחם כל חיתו יער לכל פי רוחיפה כעבין. בהיות
יון תרוחכה רגל ויחכידון ולחיר כחיה וכבהמה דוחם על הארץ וכסרגים הנגדיים ריחם הלדחה כעבור
סדרישתם כלדחה כבל נפש וראבר לגדיים נעשה לדם בצלמנו כדמותנו ויחיתלה בעגיית הלדם תלחיר כעבור גדל מע
יעלתנו כי יין טבע כוכבי הגיה והפסחה לסר בדל בחלחיר הקדים לו והפסחה הכבין כחלת בעשה הגל
יעפני סכבר הרלית לדעת כי הלדי בדל יש חלין כיוש הרלשון לבדו ולחכל מן היסודית הם הכבדים
יבר ועשה וכלסר בתן כחים כח הסרץ לפרץ בפח הגה ויה הלחיר בסם יפרנו הגים ויהיה הלחיקר
כבהמה תבדל הארץ לחיר בלדם בעשה כלגלי לבי והארץ הכחכרת כעשה לדם סתעני הארץ הגוף חיסודיים
כלסר עשתה כהמה ובחיה כדבתי וייבר ה׳ לגדיים לת סלדם עשר מן הלדמים ניתן הגל יח הדוקה מפי
עליון כדכתיב ויפח בלפיו בסמת חיים ולחיר בכלגלו כדמיתיגו כי ידמה לעכיהם בחתכונת גופו לחרץ
לסר לנקת תמנה ויידמה דרמת לעליונים מהיגה גוף ולא תמנת וחיר בכתוב חסני כי בכלם לגדיים ברית
תחר תידלית. ודמות היה בעגיה וכתעשה כי הקר וכי כעבין יקרלו דומים זה לזה והנה הלדם דומה
היכל היה מחסבה מן פי כלם כתן תחר נפלגה בו מסלר הנבדלי. וזה פסא הסקר הזה מבחתי לר יוסף הקלחתי והן הכרלי
היכל היה מחסבה מן פי כלם כתן תחר נפלגה בו מסלר הנבדלי. וזה פסא הסקר הזה מבחתי לר יוסף הקלחתי והן הכרלי
תחר תידלית. ודמות היה בעגיה וכתעשה כי הקר וכי כעבין יקרלו דומים זה לזה והנה הלדם דומה
לתתחנים ולעליונים כתחר והדר כדכתי וכבוד והדר תעשרהו והיה מנחת סבין בחכמה ובדעת ובסרלן
חיעשים וכדמות תנים מידוה בגויה וכתעשה כי הקר וכי כעבין יקרלו דומים זה לזה והנה הלדם דומה
לחיר וירדו כדגת הים לעוף הרים . ובכרחית ריבה לחיר הלחרץ נפש חיה לגיבה לחי ר׳ ללעזר בפח
חיים זו דעת: כל הלדם הרלשון ולא יתכן שיחיר ר׳ ללעזר כי הכחכה עשה לדם כפשוטו כל
חלת סיתכיין לחם שהזכרת לחיר כי יגידתי הלדים כדמות הוא הנפש לחר פרם כפשוטו הלחרץ כחיר
הלה יהכחכה לחיה ולחיר כחיה וכבל הלחרץ סיחסלו כחיה לעקוד ולבניו ולחחיר ולחכוב בחשת וכרזל
ולבניו דרייה מיחסלת הלחרץ כעבדי וייברך לחתם הלדים זו פרטה חיום לגיכיך כתוב בח וילחיר
לסם הלדי הכל לחעלה בתוב ויכך לחתם הלדים לחיר יפרי שהברכה היא חחיחיר מבניו כסם
התולה לא דמי לחד סיהיו בו מבוראים ואלאו את הארץ כרכה פיחלל המלם לריכם ולפי
דעתי יברך לחתם פיחלל כל הארץ וישרוץ הגיים לחשמחתם בקביו תבל לריכם ולא יהיו בחוקם לחד
כיחסבת תכסי דור ספלגה ובבשוחה נתן להם כח ויחיתלה בארץ לעשות כדבעם בהמות ובארים
וכל זוחלי עפר ולבנות ולעקוד בשוע ויחידיים לחטוב מחסת וכיוצא כזה וזה יכלול הם מאחר וכבל הארץ
ורדו דרגת היה תחר מיהיו רגיש גם כדני היש התנשים מהם וכנף השמים

טוב לחיי ר׳ חביבו יסבבוהו חייהון יסבבון מיתיהון
גן ערן ויהיה יהיו ויחיו לעולם בשמחי רבון וברכה סיגדלו שם בתו מחמירו יסמבו עבי ה׳ לחרבי לבנון לשר
נריכים לעמות ראשמעמת ויהיה יכל לשם הבריל ובקרבנות יהיה משך הכרכה לעולמים ומקם לבמחי
ת׳בריהן לחי ההלי׳ הוד׳ תשמרו להקריב לי במועד׳ והכוונה לשם בזה לומר כי הכמחי וכל כלי חייה
זרועים תמיים וסגור גמת ודמתי כתעודרו כה לומדו בכרמים רכה לעבדים ולשמרים תלי הקרבמת סב
ת׳בריהן לחי ההלי׳ הוד׳ תשמרו להקריב לי במועד׳ והכוונה לשם בזה לומר כי הכמחי וכל כלי חייה
זרועים תמיים וסגור גמת ודמתי כתעודרו כה לומדו בכרמים תלי הקרבמת סב
ת׳בריהן לחי ההלי׳ הוד׳ תשמרו להקריב לי במועד׳ והכוונה לשם בזה לומר כי הכמחי וכל כלי חייה
זרועים תמיים וסגור גמת ודמתי כתעודרו כה לומדו בכרמים תלי הקרבמת סב
ת׳בריהן לחי ההלי׳ הוד׳ תשמרו להקריב לי במועד׳ והכוונה לשם בזה לומר כי הכמחי וכל כלי חייה
זרועים תמיים וסגור גמת ודמתי כתעודרו כה לומדו בכרמים תלי הקרבמת סב

בדמוס והבה זן יהיה כעבד מדם כי היה נתנה גם לחיסה ויאכל מזכותה ועבשה מלח פחיים היה תכוה עליו
עוד והוה יבוה עליה כל ריבוכו ועשם תשופבו עקב סיהיה לאד יתרון על כלישה כי הוה שמוך רחם
ואתה לה תשופבו דין כעקבו וירבן חוחך סם ועתה בן יסלח ידו רבה הבה שתקלים נזידתן סרוחת
החדם ולם יאכל ומם החיים שנכרית לתת לאוכלין חיי עולם תכטל הבחיה לו מלח יחתת כלל לן מלח
יבוי יחתו בעת הכעבד עליו ועל תולדתיו והבה עתה סהיתה לן כחידה סוכר הנן הזה מיתכו כי יתחלה לה
היה עושה לולח מם סיבוה ולח לאכל וחיתם כי לה היה בריך. ודע והחתן כי נגע כאדן וכן עץ החיים
ועץ הדעת ומיסם יבוי הנהר ניפרד לראשנה דשפים הנהרות לנם כי פרת כאדיכין וכבלולים ושיטין הוא
נילים יוצרים כי בני הלוסכים לאכל כאסר סם נאדן כן יום כשמים דבריס יקראו כן ובס
לוכלה יסוד כיון מאוד הכיולני החולך חדריו תלוך סעניד הבה להרוות לת ישראל נבוי מרוס החדריס
סשמיים דוד הכיולני החולך חדריו תלוי חדרי נבו מכלן לוחרי כתעשה הרקיע ומשה נבו והבחדות כנגד
לרכב מחכות סבירוס ומשם יתפך בה החלכויות סבראן כיון סכתו ועל כאת הוריס בוריס ועל תלכי
החדרים כלוחרה כך לאחר כבר לרכבה רחם הלך ד' תלכיות סם לאחד סיסון זה כבל וכו' והדברי הנקדילי
עין החיים ועץ הדעת לוועלה בוריס מעלם ונסגב והלוחרם חעת נסרי עץ הדעת תחתון ועליון כוועשרה
ובוחסכה ולם היה העץ טוב לאדם לוחכל ונאחד חלין להסכיל לוחן הנעי חיתם והחלריס היה הטוב וה
והחעויב לא יתנע טוב להולכים בתמים והחם חין בו היום בשם מדברת ולא היתה בן תתלה היה תזכ
בקלנתו סיחלם פיו כי היתה לו קלנה נחרת תכילן לכל כל חלה דבריס כשולים הגלוי והחתוס בהם
לחת. וכבר דוד לעבדיה ולשוידה חלו הקרבות סב תעבדון תת הלולי על הבר הזה בהד תסתרן לחקרי
לי כוועשרן הוחזו כי הקרבות ינחוחו ויגדלו כבן החיים ועץ הדעת וכל עכי בני הם העבודה והסתירה
בהם. ורוד יכתים חת סחתרן כי פיסון הוא כילם בעמ סיתכתהו ינחו חהר הלבוה ולכן יגדל בימי הקין
וכבר יצוה יהוה הלבוה וכבר מדעו נהדות רבים יבחו חן החקוי ומשכו הרבה ולחכ יכבהו בתתנית
חרן תהלך יתים ויבקעו ויהיו נוגעים תחת החדים כחקוס רחוק. מבל הבהוה ומכל חית
הסדה התבוכן חן החקיל היה ד' יהוה כי הנחם מולידי לסבבי סבי ובדקו ומצלו כי כן הדבר כי תדברי
הכתו וירוחין חקובלים ובהם לסם סדות עתוקים בתולדת וכבל דבר כאסר הזכרתי בסתיתי ותהד
תעלר חת קין שניגו ותלד בן ותקרח חת שמו קין כי חמרה קניתי חים חת ה' וכן ותלד חת חבך וד' כיס
כסרסה וכחקוחתי לחריים חת ה' עם ה' כשנדת חתי חת ה' ברחם לכל בזה חכו סחתנים ע
עתו לרם. והכוון כי בחתיה הבן הזה יהיה לי קנין לה' כי כאסר נחתי יהיה בחקוחתו לעבוד חת
בורחו וכן דעת לוקללם כחמו קדם ה' וכוחתו וברחה חת הכהן וינם דוד חת סעם לל הע' חן יהיה חת
ה' כחו ויתהלך חבוך חת החלדי' חת החלדי' התהלך בח ונקרחה בשם קנין והסבי הכבל כי קנין הלר
להכל דמה ולל דבתה לסרם זה על כן לח נתתה שעם בשם הבני והשוד היוקוכל בעניו הכל ג'ול תלר
ויבא קין מפרי חדמה מנחה והבל הביח גם הוח הכי בהכמים החלה סוד גדול מהקדבות החמשל
וכן כח וד'בתי לחמין סגם לדם סהן חבן הקדיב סוד כי הה יחשום פי החפכילים בעוסם הקדבות ועוד
חמרות בו עיקר גדול כי בחן הבה. והוא שם תעיב מחת על דעת החברים מחת עוכך ועל דעת ר'
מחת סניך כגבי לחה בפלו פביך כי החתבים כבשם פני לחעה וכן ואור פני לח יפילון והחכבד כלו נוסח
פני לחעלה וזה עושם חולי יסח פני לח תסח פני דל. ועל דעתי שם תעיב יהיה לך יתר סחת על לחיך וזה
לחיך כי לחעלה וזה עושם לוחה חדים לך כי בכבתו תלחיו בפלו פניו ובקמתו ותחנו הדבו והבה לחד לו לחכ
חתה הכבוד

דק לגלג ספה דירות עד המבול והיו בתולדות את בני דורות יתר לו שלח היה נדיך לספר ספר וספר
בחלה מי היו המתחילים בבכיין העריס ובתורעה הבאין ומחסת החמתות וכת׳ תוכחת לתך
עם נסיו להביד כי הוליד חזו לך בניו נכרתו טרם הולידם רושם כל חדם מחסת ובראל והוח היה לושם
וחודים כל נחסת ובראל ולחל כי הוח היה מחדד וחודים כל תולסת בתם ובראל ובחסן כל תמת ענן וקח טוב
ועל דעת לנקלים דבק בבתובים הרחמונים הוח היה לבני לעטם כל חודים נחסת ובראל ואוחות תוכל
קין בניוש כלומר ובולדים לן לחוק ושתם בניוה וכן ולחוק ולת תוכבע ולת ידי לחוק ושם לחתון תעבה
ובכר יפ לשתן של בת היתה ולחם היו קורין לוחם בתולם שהיו עשיים כלים ונעימים נתכוונו לתל שהיה
לה שם כדורת שהם כי היתה נדקת והולידה בדיקים ולכן יזכירנה הכתו ולכ כשלר לקין זכר תינו בעולם
ושם בלחר פתינה הלשה שהוליד בת תמנה שלשת בניו לכ לין בזה טעם להזכירם ויודיעם לחר לרמתי
שהיו הלשה היסה היל תלר שתמנה טעו בני החלדים והיו הנרמזת שבסוק וידלון בני החלדים לת בנות
החדם כמו שתוכר בפרקי ר׳ לליעזר ולחרים לחוקן כי היו היתה לשת תחדון שהיו היו תמחדלי ותמנה
ובכר יפ לשתן של בת היתה ולחם היו קורין לוחם בתולם שהיו עשיים כלים ונעימים נתכוונו לתל שהיה
לה שם כדורת שהם כי היתה נדקת והולידה בדיקים ולכן יזכירנה הכתו ולכ כשלר לקין זכר תינו בעולם
ושם בלחר פתינה הלשה שהוליד בת תמנה שלשת בניו לכ לין בזה טעם להזכירם ויודיעם לחר לרמתי
שהיו הלשה היסה היל תלר שתמנה טעו בני החלדים והיו הנרמזת שבסוק וידלון בני החלדים לת בנות
החדם כמו שתוכר בפרקי ר׳ לליעזר ולחרים לחוקן כי היו היתה לשת תחדון שהיו היו תמחדלי ותמנה
מלין הסדים כי כן ימצל סוה בכתבי סופרי הסדים וה׳כתו ירמו׳ ניקבר בתעלומות כלומ ואבר
ותקברן
יעותם ושבו לחוק לרבן תורלה שהיה זה כשם עד הפלגה ולשר משל עליהם שבני החוילות בפלגה
כתקברן יעיהם כי פלג חשר בימי נעם שבני שתנו שבה כשר הזכיר תשם רבינו כתפלתו לשל הנדיקי בדורות
יצחק ויעקב היו בימי נעם שבני שתנו שבה כשר הזכיר תשם רבינו כתפלתו לשל הנדיקי בדורות
ירלת ה תוסיף כשם יעיה כי פרעה תוליה על יעקב והוח הפליגו בימי לחבותין כמו שחל ולח הסיגו לת
יעי שם חיי לחבותי בימי מנדיה לשל יבשר בניני מלחמה הרב שבתב כמורה הבבוכים כי מגדיהם לת
היה לוחך הסנים רק ביחידי החלה הנזכרי לשחר בני לדם בדורות השם היו בשחר הבבוכים כי מגדיהם לת
הימרגל ולחל כי היו החחיש הזה כלים ההוח בהכנתנו ונחנו לת על דרך שם והנה חלה דברי רוח ולחת
יהיה הבא הזה כשם לה לוכם נבלים ולת בדיקים ושובי לשחת לשם שם לוכם לת פלה כי היה לחר דור ויהיו כי החל
החדם לרוב על פני החדמה כלומ שהיו נחלה בדורות ותיה מתרעשת והולכת דור לחר דור ויהיו כי החל
לחוק כי היה כלשר שהלו בני החדם לרוב החלו לחשות ושתין ובחשת יעים רבים עד שהיו נח בן ד׳
מלות ושתים שנה ולו נזר עליהם הבה שלא ידון רוחו שדם לעו לכל ילדיו עד שתתולל
שלשם כי כן ושפטו החלדים בני החלדים בני השרי והשופטי לבון רש׳ וכך היה בכר לכ יפשר שפטים
כי חדיבין לשר לשם לעשות השפטו בימים עשים החוש בבלו ולין ושבו לומת כי טובות שה כלו כי
תדלה חמור מנוחך כי יקרא קן בשר לפניך כלשר שה בניך יקחו לומ לשם לעשי כלומ ושפר שר׳
החוש ולח עד שכ לשר שחר בחרן לחכבים שנשותיהם לחחריהם שכל לת שזכיר הכתו החישיר שדם כמי ולח כ
נגזר עליהם השנה רק על החוש לפי שהוח ענין ושכל חינו כדיך לתיניה בשנם שוח כשר כלו ב
כשנה בשנל וכי רש׳ שהביל שנה שלח בו שהוח שנר ולעשה לחינו שכבו ולעבי ולה לש יהיה לש לת שכר
קשה ולין כפי הזה שנש לת דיה . ורח פ׳ כי יחל לת יעמוד ריחי בחדם נעי בעבור החוש הזכר ועוד
בעבור שהחדם כשר ויגיע עד עת ויהשר שהמ שוח כלו גם כשהוח כשר ולה נדך לשעבה שזכח וידוע כי
בשר הוה ובגזר עליהם החיתה כי עפר תתה ולל עפר תשוב . והנכון בפיני כי יחל לת יעמוד ריחי בתי־
לעולם בעבור שגם החדם שוח כשר כלל שפר הדורים על החרן בעון ובהמות ושתים ולינגן ריחי לחיות
רוח חלדים בקרבן והעניין לומ כי החלדי עשה לת החר יפר להיותו בחלכי השרת בשם שנתן בו והנה
כשוך לחרי השבר ונתחוקת הגופניות נשוב בהחוות נדורו ולכן לת יהין עוד רוח חלדים בקרבו כי הוח
גופני לת חלדי לחבל ילחריך להם לם יפוחו והבה זה כשעם ויזכור כי בשר הוה רוח חולך ולת יפוב
הנפולים לפון רש׳ שכשנו הפילו לת העולם וזה בשר שבעלי לפון לחורו שנקרין לת בעבו שיפיל לב חדם
עליו תפחדם וכן תלידים בימים ההם לפון רש׳ כימי דור לחוש וגם לחרי כן שרחו בלבון כ ד

תולדות חדם
ויקבתן בהדר פסוק סל לחריו זכר ונקבה
ברחם ולין תפסרין סתרי תורה ודרזין חלה לתי שרחין ס׳ פיתכין שרחי לכך חלו דברי הנחלן ולת זכינו
בהם ויודל כרחיתו כבלחו ירוע כי כל תחלדים בני החדם יהיו כדמות תחולדים ובכלתם לחכל בעבו
שבתעלם החדם ברחיתו ובלחו שחו ס׳ כדחיתו חלדים עשה לותו פירש כלן שלף תולדותיו היו כן כוותו
דרחיו שחעלה ולת לחוד זה נקרן והכל כי לת רבה להחריך בהם לכל פי כן בשעת שהוו חותה חתה לן
יפני שהחדם בברל בתבלית שלימות הי׳ברים הבין בשת כי היה כתהן בכת ובינוני ויהיו ימי חדם
לחרי הולידו לת שת בעבור לרך חיי חלה חרחשונים יפרטו ימיהם קדם הולידם וגם לחכ׳ ויכלול כלם כ
בפלף עד הדורות שלחר החבול והסבה כלרי׳כות ימיהם כי לדם הרחשון מעשה ידיו של הבה נעשרה
בתבלית הסלימות בני בהם נקיות וגם לחרי שנקעם עלין שיזיה בן ששת בשנה כשבע לחיות זעון רב
ולשר בת החבול על החרן ותקלקל עליהם לחויר והלבו ימותם הלך ותשוב כי עד החבול שין ימיהם
כלרך הזעון וים ששם שחין ימתר ימלדם ושם שנלד קדם החבול היה שם נחות העיל לן רלחזק שנלד
בן וזעזיק לן לחויר שנקלקלו בבני החלדים לחר החבול
ויעותם ושבו לחוק לרבן תורלה שהיה זה כשם עד הפלגה ולשר משל עליהם שבני החוילות בפלגה ונתקברן
כתקברן יעיהם כי פלג חשר בימי נעם שבני שתנו שבה כשר הזכיר תשם רבינו כתפלתו לשל הנדיקי בדורות
יצחק ויעקב היו בימי נעם שבני שתנו שבה כשר הזכיר תשם רבינו כתפלתו לשל הנדיקי בדורות
ירלת ה תוסיף כשם יעיה כי פרעה תוליה על יעקב והוח הפליגו בימי לחבותין כמו שחל ולח הסיגו לת
יעי שם חיי לחבותי בימי מנדיה לשל יבשר בניני מלחמה הרב שבתב כמורה הבבוכים כי מגדיהם לת
היה לוחך הסנים רק ביחידי החלה הנזכרי לשחר בני לדם בדורות השם היו בשחר הבבוכים כי מגדיהם לת
הימרגל ולחל כי היו החחיש הזה כלים ההוח בהכנתנו ונחנו לת על דרך שם והנה חלה דברי רוח ולחת
יהיה הבא הזה כשם לה לוכם נבלים ולת בדיקים ושובי לשחת לשם שם לוכם לת פלה כי היה לחר דור ויהיו כי החל
החדם לרוב על פני החדמה כלומ שהיו נחלה בדורות ותיה מתרעשת והולכת דור לחר דור ויהיו כי החל
לחוק כי היה כלשר שהלו בני החדם לרוב החלו לחשות ושתין ובחשת יעים רבים עד שהיו נח בן ד׳
מלות ושתים שנה ולו נזר עליהם הבה שלא ידון רוחו שדם לעו לכל ילדיו עד שתתולל
שלשם כי כן ושפטו החלדים בני החלדים בני השרי והשופטי לבון רש׳ וכך היה בכר לכ יפשר שפטים
כי חדיבין לשר לשם לעשות השפטו בימים עשים החוש בבלו ולין ושבו לומת כי טובות שה כלו כי
תדלה חמור מנוחך כי יקרא קן בשר לפניך כלשר שה בניך יקחו לומ לשם לעשי כלומ ושפר שר׳
החוש ולח עד שכ לשר שחר בחרן לחכבים שנשותיהם לחחריהם שכל לת שזכיר הכתו החישיר שדם כמי ולח כ
נגזר עליהם השנה רק על החוש לפי שהוח ענין ושכל חינו כדיך לתיניה בשנם שוח כשר כלו ב
כשנה בשנל וכי רש׳ שהביל שנה שלח בו שהוח שנר ולעשה לחינו שכבו ולעבי ולה לש יהיה לש לת שכר
קשה ולין כפי הזה שנש לת דיה . ורח פ׳ כי יחל לת יעמוד ריחי בחדם נעי בעבור החוש הזכר ועוד
בעבור שהחדם כשר ויגיע עד עת ויהשר שהמ שוח כלו גם כשהוח כשר ולה נדך לשעבה שזכח וידוע כי
בשר הוה ובגזר עליהם החיתה כי עפר תתה ולל עפר תשוב . והנכון בפיני כי יחל לת יעמוד ריחי בתי־
לעולם בעבור שגם החדם שוח כשר כלל שפר הדורים על החרן בעון ובהמות ושתים ולינגן ריחי לחיות
רוח חלדים בקרבן והעניין לומ כי החלדי עשה לת החר יפר להיותו בחלכי השרת בשם שנתן בו והנה
כשוך לחרי השבר ונתחוקת הגופניות נשוב בהחוות נדורו ולכן לת יהין עוד רוח חלדים בקרבו כי הוח
גופני לת חלדי לחבל ילחריך להם לם יפוחו והבה זה כשעם ויזכור כי בשר הוה רוח חולך ולת יפוב
הנפולים לפון רש׳ שכשנו הפילו לת העולם וזה בשר שבעלי לפון לחורו שנקרין לת בעבו שיפיל לב חדם
עליו תפחדם וכן תלידים בימים ההם לפון רש׳ כימי דור לחוש וגם לחרי כן שרחו בלבון כ ד

סדר אלה תולדת

יחד ועל דעתו שכן היה שכולם מכלם שנים זכר ונקבה ועצמם וכן הסרוף להכיל מן הטהורים
כולן חמש כמנין זה מן הפחות חיו שנים ואחדים ומרוי כי פי שנים זוגות נאמר ואיש ואשה זכר ונקבה
וידוע כי יעבץ בן הבהמה הטהורה ומן הטהורה לאכול טהורה שנים שנים בתו אל כח ג' רס
ואחד מן העופות שבעה שבעה זכר ונקבה ועצמם וכן הסרוף להכיל מן הטהורים

וישובו המים מעליהם הלך וסוב
כדברי הלל הירידין של ומעבר כלל וייבם החיר וחרבו המים כי נסם המכול כבר כלה מיום שהתכנים
ועשם ויבלא הנסם מן המחים הלל ירד עוד נסם על כחתם מן התיבה כי היו המחים עדיין הזה
כדברי הלל הירידין של ומעבר כלל וייבם החיר וחרבו המים כי נסם המכול כבר כלה מיום שהתכנים

ישובו המים מעליהם הלך וסוב
כדברי הלל הירידין של ומעבר כלל וייבם החיר וחרבו המים כי נסם המכול כבר כלה מיום שהתכנים
ועשם ויבלא הנסם מן המחים הלל ירד עוד נסם על כחתם מן התיבה כי היו המחים עדיין הזה
כדברי הלל הירידין של ומעבר כלל וייבם החיר וחרבו המים כי נסם המכול כבר כלה מיום שהתכנים

דבריהם יודע כי פירוש הכתוב כן לת קסתי יודע שהיה יודע הדין הכתוב בענין בנות צלפחד יתנו נחלת
ו ואזה בעבני עבן על הארץ שלא יאר השם כעיני לעיה ויהעלות יוסכיה ערלתה יודע הדין שלי בעבן
ואזכור לת הברית ביכר הרחמים ולחתיל על השף אמר בארץ והנה החוא הזה והברית הוא לות המילה
והנני שמה ולמען המקרילות בתת יתר לעניין והנה כידעו נין לחלריש יודע הדין שלא שהיה הגבור
ויאמר על הארץ יודע הדין של תעה שהיה מדה מחה תבהגת הארץ עם הרחמים כי לא יאמר אמר כארץ
רק לאמר על הארץ וכבר רמיתי כדש שמם הארץ ורש כתב כן יודע הדין של משלה ויכיכם לחכל רבתי
לא לכך מבמיכם והם הוא לחי כבעבן כי רש לפי שהפרשה עסוקה ובלה במספחתן של בת שקלקל בת
שם על ידן נתקלל כבעבן ושריין לה כתב תולדות חם הנכרך לומר שחם הוא לחי כבעבן ורח לאמר כי חם
רלה והביא לאחיו וכבעבן עשה לו רעה לא גלה מוקנה הכתוב חם טעם לת אשר עשה לו בנו הקטן כי כבעבן
הוא הקטן לחם כלאשר יומסי מתם עבדי חם כוש ומצרים והנה עזב רש דרכו בשמעוני התקר
והחל להגיד סקריס והכבעבן כנעני כי חם הוא הקטן לבת אשר כחשר מידעתי כרחם הסדר וכבעבן הוא הבן
הגדול לחם ולאשר לאחר וכני חם כוש ומצרים ופוט וכבעבן לאחרי כתוב לעבד עבדים נתן לכל לאחיו מעלה
עליו וכלאשר לידע הסמשה היה לבת לא היה להה זרע זולתי כבעבן והנו טעם וירח חם לאבי כבעבן כי לאן לו
כן לאחר וכלאשר תעה לאחיו קלל זרעו והם לאחר לרוב חם עבד עבדים יהיה לא יוכיח רק לבניו כי הזרע ם
כבוד כולר לאחיו ולאחי לא יולידו ולא לקח ויתנו נקדתו כי מי יודע מה יהיה לאחריו על כן קלל הבן
שהיה לו ולא יולידו מלחם רי שיקולל בבן הכבוד וכל זרעו לאחו והנה לאחעה שרלה חם עדיות לאביו ולא כרש ג
כי כאשר שהיה רלוי לו לבעות עדיותו ולבעות קללתו כלא יגידנו גם לאחיו והוא הגיד הדבר לשבי אחיו בשבי
רבים להלעיב עליו מה טעם לאחין וכן תרגם אונקלוס בשלוח טעם ויודע לת כל אשר עשה לו טולר
הדפתו לרבים והיה בום הדגר ולבעתי הסיפו עליו לאחיו איש החדמה בי רש לאבי החדמה כמו
לים מבעי ולהיו כן כי לים כעיני לשון לים לאחיו כתו לים ולשתו לאחריש לאחרון גדול החדמה ולחשם והבילת
דומי לו לך לאחיו גדעון בן יולש לים ישראל גם בני לחדש גם כבי לים הלח לים לאחה לים ומי כמוך בישראל
ורבים לשי דעתם ועל דעתי גדעון בן יולש לים יסר ייחוש לים יסרלי הלח לים לאחה לאחין כמוך ביסר
וכן והתחזקתם והיית לאחמיס מלח יחיו כבשים גם בבי לחדש גם בני לים פלוני הידוע כמעשהו לאכל
לים החדמה כאן לבני העיר בעבור היותו דר בכל שאחדמה לח בנה עיר ואדינה יחיחם לליה וכן לים
בדה העשיר שם כל היום תמיד ובחשבה יבוי כן יעבוד לים בני ברידה ויסי בן יוחנן לים ירובלים לא מבתן
לבן לעבוד לת החדמה לזרע ולבעבע בעבור מבאת החרן שמה שכל נכדל לרבר יקרא כן לבני העיר
הם יושבים לאבי דור עבדיו ולים החלרי הוידוד כעבודתו וכך לאחרון בבחשבת רבה לים החדמה בית גר
לשם מרגרותיה לאחרון שהיה להיום החדמה והנה היו ייחוים ושל ויחל כי היה החל לבחוע כרמים
הרחשים בשעה בשן והיה החל לבחוע בשרים כשר שרגרות שהבקדל כרש כי ברבותו בעין לא בשעה הן
חנשן מאחר החלבות ועשה כרש ויהי כעבן עבד לאחן פ' ורח' כי לאן שהיה כעבן עבד לאחריש ולשם
כי היה יכריחהו לעבוד החל ובשבי שרים שיהיה עבד לישת לשם ואם כן בת לקיב לאיביו כת והנה
ברך שיהיה כעבן עבד לאחריש ורש כתב ברוך ה' אלרי שם מעניד לשמור הכבותן לזרעו של שם לתת
להה לארן כעבן ויהי להם כעבן לאם עבד והחזיר כן מבי לח מקיבגל בני שם יאחרו להם
עבדים יהכי כעבן כעבן והכבן כעיני כי היה לאחיו שיהיה עבד עבדים לכל העול ויהיה כל מיבחי עבור
ב כי טעם לאחיו לכל בני חרש כבני והשלחתי לת כל החדם לים בחיו כטעם לים בחים לו לאחיו שם
ויפת כי לחי לאחיו יקרלו לאחיו כדרך כי בשבה לאחיו לים לאחריש לאחיו בני לאחיו כי לאחרי היותו עבד לבני
לאחיו ולשם ויפת הנה היה עבד לכל העולם ובדך תפלה אלרי שם הודיע כי יהיה שם עובד לאחרים
וכבעבן יהיה עבד לו ולאחיו ירקרלו לאחיו לאחרים לאחיו בני לאחיו כי לאחרי היותו עבד לבני
לאחיו ולשם ויפת הנה היה עבד לכל העולם ובדך תפלה אלרי שם הודיע כי יהיה שם עובד לאחרים
וכבעבן יהיה עבד לו ולאחיו ירקרלו לאחיו כדרך כי בשבה לאחיו לים לאחריש לאחיו בני לאחיו כי לאחרי היותו עבד לבני
ויפת כי לאחי לאחיו יקרלו לאחיו כדרך כי בשבה לאחיו לים לאחריש

סדר לך לך

לכתיך בסלוס

לך לך מארצך וגו׳ ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה ואברכה מברכיך ואקללה אורריך ונברכו בך כל משפחות האדמה ויאמר ה׳ אל אברם לך לך מארצך וגו׳ ויאמר ה׳ אל אברם לך לך מארצך וגו׳ ויאמר ה׳ אל אברם לך לך מארצך וגו׳

עמו עתיר כאיר כמדיים סהיו מכרין ומקללי לתתו ושתו ויתנו נבר לו כבסתן החם ואחר לו סיבוך מכרכין
ולם ימיר ומקללו יחלר וזה טעם הפרשה לאבל התעיה לת תרעה לאחריך [illegible] את ולמדם
העבין כינו ובין הכשדים בלחומה כלאחר קבריס בעבין דור לעם וסכרתם כעבו סחדשו ועבוד
חבר כלאך עד תקו שכם תימר לך כלל תכין לותו לאבל הפרשת הבחת יבחק ויעקב והת
ענין גדול הזכירהו רפתי כדיך קבריה ואחרון כל מה שתירע לאחרית סיתן לבבים ולכן יחדיכו בפתוכים
נכסיר סהיעים ותפירת הבחרת ושחר המקריס ויתעוב בחוסב בהם כלולו הם דפרי תיעתרי לתן בהם
תעלת וכולם כלי ללמד על העתיד כי כלאחר יבוא החקרים לנעיית תפלסת הלבן יתבונן ממנו הדבר הנבו
לכת לזרעו . ודע כי כל נזירת עירין כלאחר תבוא מכת נזירה חלל סועל דמיון תהיה הנזירה תתקיימת
על כל פנים . ולכן יעשו סנביהים תעשה בנבואות כתלת סיתן ירמיהו שכוה לבריך היה כבלותך לקדול את
דברי הספר הזה תקשור עליו לכן והפלכתו חל תך פרת ואחרת ככה תטבק בכל וגו' וכן עבין חליעב ב
סהיו אדוני על הקטת ויחלר לו עיר ויד ויחלו אין תשועה לה ואין תשועה כלאחרם ונאחז סם ויקבץ
עליו אים החלדים ויאחר להכות מתם חן סם סעריס את הבירה תהר אחרם עד כלה ועתה סלם פעריס תכה
את אחרם ולפי החזיק הכה את אחרסם כלאחר ועשה לו דעיזות לבבל העתיד להעשות בזרעו והבן זאת
ולבי מתחיל לפרס העניים בפרט בפסוקים כעה ויעבור אחרם כלאחר עד מקום שכם היה עיר שכם כן
זה סם המקום ההוא ושכם בן החור על סם עירו נקרא נאת רם נכנס לתובה עד מקום שכם להתפלל על
בני יעקב כפי שכתי תן הפרה עגבים ונבון הוא . ואני מתפיל כי החזיק אחרסם במקל ההוא תחלה נקודש
כעתן לו את הארץ כי מת לו ויתה כי בכני יבפסי המקום ההוא תחלה קודש שיתפסו זכים כי נקודש היה
עון יפסב הארץ סלם להגלותם משם ולכן לאיר והבטבני לו כלאחר ונתן לו הפך הארץ כאחיר לו
נפע תפסב ונטה להל בין בית לל ובין העי כי הוא המקום אשר כבם יהוסע כתחלה . ויתבן כפחכי הכתוב
והבטבני לו כלאחרית על עבין חברפה לו אור כי לאברם נת בארץ כנען ולא הרחקו הפם הארץ לפני
יעדיו עבר על המקום שכם והבטבני [illegible] כלאחר ואחר ולכן לת כפם תזכה לה
ובכולו כמקום שכם בלבון מודם כרפ' מלין הפם [illegible] ולא בארץ כדה ירחתו כי כבר הנבואה כלאחר לפני
חרחק ולו כבה תזכה לה כעברו כפרסיים ולחן תעיה זהו כמקום שכם ונקרא גם כן מלכי תורים כמו
שכתוב חול הגבול לבל מלכי תורים ושם הר גריזי והר עיבל ושכם וקריה לירדן שמלו שם כתחלת כיחתו
בארץ לבל מלכי תורית הוא מקום לשר הוא בארץ חברון ומיקן מן הירדן ודע כי בכל המקום סיחתר
הכתוב מלכי תורית שם תורית הוא על שם לחורי סהמקום ההוא שלו כמו שכתוב בלבי תורית
החורי לחי ה שכול ולחי ענר וכל מונה מלכי תורים בקרית המקום סהחל על שם שמונ תורים
אבל זה כענני הוא מלכי הבעני היושב בערבה ופשוכיר הכתוב תורית שם סת העיר כמו שכתוב
ויבא יעקב שלם עיר תורית קריית החרבע היא חברון ושם סבי תורית היה הברון כי הלשים שם
נו מלכי נקרא על שם העיר . וכן שכם בן חמור שם הנשיא שכם . וכבר על דעתיך דר יהודה לתורית
היה דמיוה תורית ועל דעתיך דר בחניה גדרה היה דמיוה תורית [illegible] שנשם לה המליה חלין כי הודה לשם
הכבר ואבח לו זבח תודים על כמרחה חלין כי עיר הפה לת נדחה חלין הפם ולא תעזיב חלין כמרחה ולא
בזה הזה אבל נתן לו לך לך מחרכך בחנם הלילה חו כרית הקרים . ויתבן שידעינו הכרחה חלין על שור
הקרבן ושחטבל יבין ויקרא שם פרים חנקלוס שהתבלבל שם כתן קדחתי שתך ה תכבר תתעתית .
ההפלן שהיה קורה בקול גדול שם לבני המזבח את שם המזבח ויאמרו לבני תרם כי כתור כפרים היה
תלעדים ולא אבר שתעה ושתה כשבת בתרן זאת שהובטחו בה ואמרכה תברכיך היה לתור לכרם
ואברכה מברכיך ואת כל משפחות האדמה ונברכו בזרעך כל גוים אשר עקב בקלי ושמר משמרתי
מצותי חקותי ותורותי וכתוב בתורת משה ספר הברית אשר כרת ה את בני ישראל בהר סיני ביד משה
בהר סיני ירד משה מן ההר ויאמר אל העם אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם לא תעשון אתי
אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם ומזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך
את צאנך ואת בקרך בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ומזבח אבנים אם מזבח
אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה ולא תעלה במעלות על מזבחי
אשר לא תגלה ערותך עליו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד
ובשבעית יצא לחפשי חנם בגפשו יצא אם בעל אשתו הוא ויצאה אשתו עמו אם אדניו יתן לו אשה
וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפשו ואם אמר יאמר העבד אהבתי
את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה
ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם ואל האמה יעשה כמשפט הבנות לא תצא כצאת העבדים אם
רעה בעיני אדניה אשר לו יעדה ופדה לא ימשל למכרה בבגדו בה ואם לבנו יעדנה כמשפט הבנות יעשה לה
אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף
מכה איש ומת מות יומת ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר יגוס שמה ואיש כי
יזד על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות מכה אביו ואמו יומת וגונב איש ומכרו ונמצא
בידו מות יומת ומקלל אביו ואמו מות יומת וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף
ולא ימות ונפל למשכב ואם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא
וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם ינקם אך אם יום או יומים יעמד לא
יקם כי כספו הוא וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר
ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים וכי אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש עין תחת עין שן תחת שן
יד תחת יד רגל תחת רגל כויה תחת כויה פצע תחת פצע וחבורה תחת חבורה וכי יכה איש את עין עבדו
או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו
תחת שנו וכי יגח שור את איש או את אשה ומת סקול יסקל ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי
ואם שור נגח הוא מתמול שלשם והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם
בעליו יומת אם כפר יושת עליו וגו' ואם בן יגח או בת כמשפט הזה יעשה לו אם עבד יגח השור
או אמה כסף שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יסקל וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור
ולא יכסנו והפל שם שור או חמור בעל הבור ישלם כסף לבעליו והמת יהיה לו והשור הנגף
יהיה לו והמת וכי יגף שור איש את שור רעהו ומת ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגם
את המת יחצון ואם ידע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת
השור והמת יהיה לו כי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור
ואם במחתרת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים עליו אם זרחה השמש עליו דמים לו שלם ישלם
אם אין לו ונמכר בגבתו אם המצא תמצא בידו משור ועד חמור עד שה חיים שנים ישלם וכי יבער
איש שדה או כרם ושלח את בעירה ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם וכי תצא אש
ומצאה קצים ואכל גדיש או הקמה או השדה כי יבער הבוער את הבערה ישלם וכי יגנב איש כסף או
כלים לשמר ונגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים וכי לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית
אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה
על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד הדברים אשר יבא בעל שני האלהים אשר ירשיעון יהיה
שנים לרעהו וכי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה
אין ראה שבועת יהוה תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח מעמו ושלם ישלם
אם גנב יגנב מעמו ישלם לבעליו אם טרף יטרף יביאהו העד הטרפה לא ישלם וכי יזנה איש
בתולה אשר לא ארשה וישכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה אם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקל
כמהר הבתולת כל מכשפה לא תחיה כל שכב עם בהמה מות יומת זבח לאלהים יחרם בלתי ליהוה
לבדו ולגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים כל אלמנה ויתום לא תענון אם
ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו
נשיכם אלמנות ובניכם יתומים אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימון
עליו נשך אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו כי היא כסותה לבדה היא שמלתו
לעורו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני לא תקלל אלהים ונשיא בעמך לא תאר
בכורי בניך תתן לי כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לי
ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו לא תשא שמע עם רשע
לא תשת ידך עד לעדת להטת אחרי רבים לבלת לנטת אחרי רבים להדר על ריבו לא תהדר
ואביון לא תהדר בריבו כי תפגע שור איבך או חמרו תעה השב תשיבנו לו כי תראה חמור שנאך
רבץ תחת משאו וחדלת מעזב תעזב עמו עזב תעזב עמו שמור מדבר שקר ונקי וצדיק אל תהרג
כי לא אצדיק רשע ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים וגר לא תלחץ
ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים ושש שנים תזרע את ארצך ואספת
את תבואתה ושבתית השביעית תשבת ונחת למען ינוח שור וחמרך וינפש בן אמתך והגר ושבת
ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך שלש רגלים
תחג לי בשנה את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתיך למועד חדש האביב
כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם וחג הקצר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסיף
בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון יהוה
אלהי ישראל כי אורש גוים מפניך והרחבתי את גבלך ולא יחמד איש את ארצך בעלתך לראות
את פני יהוה אלהיך שלש פעמים בשנה לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר
ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו הנה אנכי שלח מלאך
לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי השמר מפניו ושמע בקלו אל תמר בו כי
לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו כי אם שמוע תשמע בקלו ועשית כל אשר אדבר ואיבתי את
איביך וצרתי את צריך כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל האמרי והחתי והפרזי והכנעני והחוי
והיבוסי והכחדתיו לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם כי הרס תהרסם
ושבר תשבר מצבתיהם ועבדתם את יהוה אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסרתי מחלה
מקרבך לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא לא אתן פחדי לפניך והמותי
את כל העם אשר תבא בהם ונתתי את כל אויביך אליך עורף ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה
את החוי את הכנעני ואת החתי מלפניך לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה
ורבה עליך חית השדה מעט מעט עד אשר תפרה ונחלת את הארץ ושתי את גבלך מים סוף
ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר כי אתן בידכם את יושבי הארץ וגרשתמו מפניך לא תכרת
להם ולאלהיהם ברית לא ישבו בארצך פן יחטיאו אתך לי כי תעבד את אלהיהם והיה לך למוקש
ויגש אל משה לבדו ויגשו לא יגשו העם לא יעלו עמו ויבא משה ויספר לעם את כל דברי יהוה
ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר יהוה נעשה ויכתב משה
את כל דברי יהוה וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי
ישראל וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים לפרים ליהוה ויקח משה
חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו
כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית
אשר כרת יהוה עמכם על כל הדברים האלה ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני
ישראל ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר ואל
אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו ויאמר יהוה אל משה עלה
אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם ויקם משה
ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלהים ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם
והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אליהם ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר
וישכן כבוד יהוה על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך
הענן וכמראה כבוד יהוה כאש אכלת בראש ההר בעיני בני ישראל ויבא משה בתוך הענן
ויעל אל ההר והיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה

ויאמר יהוה אל משה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו
תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן ותולעת
שני ושש ועזים ועורות אילם מאדמים ועורות תחשים ועצי שטים שמן למאור בשמים לשמן
המשחה ולקטרת הסמים אבני שהם ואבני מלואים לאפד ולחשן והיה לי מקדש ושכנתי בתוכם
ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו ועשו ארון עצי שטים
אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ
תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב ויצקת לו ארבע טבעת זהב ושם על ארבע פעמתיו ושתי טבעת
על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב והבאת
את הבדים בטבעת על צלעות הארון להשא את הארון בהם בדים יהיו הבדים בטבעת הארון לא
יסרו ממנו ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה
ואמה וחצי רחבה ועשה שני כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת ועשה כרוב אחד
מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרבים על שני קצותיו ויהיו הכרבים
פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני
הכרבים ונתת את הכפרת על הארון ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך ונועדתי לך
שמה ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדות את כל אשר אצוה אותך
אל בני ישראל ועשית שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו וצפית אתו
זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר זהב למסגרתו
ועשית לו ארבע טבעת זהב ונתת את הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו יהיו הטבעת
למבצים לבתי הבדים לשאת את השלחן בהם ועשית את הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב
ונשא בהם את השלחן ועשית את קעריתיו וכפתיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יסך בהן לבנה זהב
טהור תעשה את כל אלה ועשית על השלחן לחם פנים לפני תמיד ועשית מנורת זהב טהור
מקשה תעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו ששה קנים יצאים מצדיה
שלשה קני מנורה מצדה האחד ושלשה קני מנורה מצדה השני שלשה גביעים משקדים בקנה
האחד כפתר ופרח ושלשה גביעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח כן לששת הקנים היוצאים
מן המנורה ובמנורה ארבעה גביעים משקדים כפתריה ופרחיה וכפתר תחת שני הקנים ממנו
וכפתר תחת שני הקנים ממנו וכפתר תחת שני הקנים ממנו לששת הקנים היוצאים ממנורה
כפתריהם וקניהם כולה מקשה אחת זהב טהור עשה את נרתיה ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור
ככר זהב יעשה אתה ואת כל הכלים האלה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר ואת המשכן
תעשה עשר יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב תעשה אתם
ארך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב היריעה האחת ארבע באמה מדה אחת ליריעות
חמש חברת יריעות אחת אל אחת וחמש יריעות חברת אחת אל אחת ועשית לולאת תכלת על
שפת היריעה האחת מקצה בחברת וכן תעשה בשפת היריעה החיצנה במחברת השנית חמשים
לולאת תעשה ביריעה האחת וחמשים לולאת תעשה בקצה היריעה אשר במחברת השנית
מקבלת הלולאת אחת אל אחת וחמשים קרסי זהב וחברת את היריעת אחת אל אחת בקרסים
והיה המשכן אחד ועשית יריעת עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעת תעשה את היריעת
ארך היריעה האחת שלשים באמה ורחב היריעה האחת ארבע באמה אחת עשרה היריעת
מדה אחת חמש היריעת לבד ושש היריעת לבד וכפלת את היריעה הששית אל מול פני האהל
ועשית חמשים לולאת על שפת היריעה האחת הקצונה במחברת וחמשים לולאת על שפת
היריעה החברת השנית ועשית קרסי נחשת חמשים וחברת את הקרסים אל הלולאת והיה האהל
אחד והיה הנותר הנעדף ביריעת האהל חצי היריעה הנעדפת תסר על אחרי משכן יסרה
ואמה מזה ואמה מזה בנעדף באורך יריעת האהל יסר על צדי המשכן מזה ומזה לכסתו
ועשית מכסה לאהל ערת אילם מאדמים ומכסה עורת תחשים מלמעלה ועשית את הקרשים
למשכן עצי שטים עמדים ארך הקרש עשר אמות ורחב הקרש אמה וחצי האמה פלג אחד
לקרש האחד עשה לכל קרשי המשכן עשרים קרשים לפאת נגבה תימנה ועשית את הקרשים
מאה כסף תעשה שתי אדנים תחת הקרש האחד לשני יתדתיו ושתי אדנים תחת הקרש השני
לשני יתדתיו ולצלע המשכן השנית לפאת צפון עשרים קרשים ואדניהם ארבעים כסף שתי
אדנים תחת הקרש האחד ושתי אדנים תחת הקרש השני ולירכתי המשכן ימה תעשה ששה
קרשים ושני קרשים תעשה למקצעת המשכן בירכתים והיו תאמים מלמטה ויחדו יהיו תמים
על ראשו אל הטבעת האחת כן יהיה לשניהם למקצעת יהיו והיו שמנה קרשים ואדניהם
כסף שש עשרה אדנים שתים אדנים תחת הקרש האחד ושתי אדנים תחת הקרש השני
ועשית בריחם עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחת וחמשה בריחם לקרשי צלע המשכן
השנית וחמשה בריחם לקרשי צלע המשכן לירכתים ימה והבריח התיכן בחצי הקרשים מבריח
מקצה אל קצה והקרשים תצפה זהב ואת טבעתיהם תעשה זהב בתים לבריחם ותצפה את
הבריחם זהב והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר ועשית פרכת תכלת וארגמן
ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב יעשה אתה כרבים והיתה על ארבעה עמדי שטים מצפים
זהב וויהם זהב על ארבעה אדני כסף ונתת את הפרכת תחת הקרסים והבאת שמה מבית
לפרכת את ארון העדת והבדיל הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים ונתת את כפרת
על ארון העדת בקדש הקדשים ושמת את השלחן מחוץ לפרכת והמנרה נכח השלחן על צלע
המשכן תימנה השלחן תתן על צלע צפונה ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת
שני ושש משזר מעשה רקם ועשית לפני המסך חמשה עמדי שטים וצפית אתם זהב וויהם
זהב וצקת להם חמשה אדני נחשת ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות ארך ומזבח
אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קומתו ועשית קרנתיו על ארבע פנתיו מזבח
תהיה קרנתיו ממנו וצפית אתו נחשת ועשית סירתיו לדשנו ויעיו ומזרקתיו ומזלגתיו
ומחתתיו לכל כליו תעשה נחשת ועשית לו מכבר מעשה רשת נחשת ועשית על הרשת
ארבע טבעת נחשת על ארבע קצותיו ונתת אתה תחת כרכב המזבח מלמטה והיתה הרשת
עד חצי המזבח ועשית בדים לבדי שטים וצפית אתם נחשת והובא את בדיו בטבעת והיו
הבדים על שתי צלעת המזבח בשאת אתו עשה נבב לחת תעשה אתו כאשר הראה אתך
בהר כן יעשו ועשית את החצר למשכן לפאת נגבה תימנה קלעים לחצר שש משזר מאה
באמה ארך לפאה האחת ועמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת וויהם עמודים וחשקיהם
כסף ורחב החצר חמשים באמה קלעים עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה וויהם כסף
וחשקיהם כסף ורחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים באמה חמשה עשר אמות קלעים
לכתף עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה ולכתף השנית חמשה עשר קלעים עמודיהם שלשה
ואדניהם שלשה ולפתח החצר מסך עשרים אמה תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר
מעשה רקם עמודיהם ארבעה ואדניהם ארבעה כל עמודי החצר סביב מחשקים כסף וויהם
כסף ואדניהם נחשת ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות
שש משזר ואדניהם נחשת כל כלי המשכן לכל עבדתו וכל יתדתיו וכל יתדת החצר נחשת
ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד
באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יהוה
חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך
בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן ועשית בגדי קדש לאהרן
אחיך לכבוד ולתפארת ודבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן
לקדשו לכהנו לי ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט
ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן
ואת תולעת השני ואת השש ועשו את האפד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר
מעשה חשב שתי כתפת חברת יהיה אל שני קצותיו וחבר ועצת אפדתו אשר עליו כמעשהו
ממנו יהיה זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת
עליהם שמות בני ישראל ששה משמותם על האבן האחת וששת שמות הנותרם על האבן
השנית כמעשה צרף פתוחי חותם תפתח את שתי האבנים על שמות בני ישראל משבצות
זהב תעשם ושמת את שתי האבנים על כתפת האפד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן
את שמותם לפני יהוה על שתי כתפיו לזכרון ועשית משבצות זהב ושתי שרשרת זהב
טהור מגבלת תעשה אתם מעשה עבת ונתת את שרשרת העבתת על המשבצת ועשית חשן
משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר תעשה
אתו רבוע יהיה כפול ורת אמתים ארכו ואמתים רחבו כפול ומלאת בו מלאת אבן אבן
ערכת בו ארבעה טורי אבן טור אדם פטדה וברקת הטור האחד ושני הטור נפך ספיר
וישפה הטור השלישי לשם שבו ואחלמה הטור הרביעי תרשיש שהם ויהלם משבצת זהב
תהיינה במלואתם והאבנים תהיינה על שמת בני ישראל שנים עשר על שמתם פתוחי
חותם איש על שמו תפתחנה לשנים עשר שבט ועשית על החשן שרשת גבלת מעשה עבת
זהב טהור ועשית על החשן שתי טבעת זהב ונתת את שתי הטבעת על שני קצות החשן
ונתת את שתי עבתת הזהב על שתי הטבעת אל קצות החשן ואת שתי קצות שתי העבתת
תתן על שתי המשבצת ונתת על כתפת האפד אל מול פניו ועשית שתי טבעת זהב ושמת
אתם על שני קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפד בית ועשית שתי טבעת זהב ונתתה
אתם על שתי כתפת האפד מלמטה מלפניו לעמת מחברתו מעל חשב האפד ויחדו את החשן
מטבעתיו אל טבעת האפד בפתיל תכלת להיות על חשב האפד ולא יזח החשן מעל האפד
ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני יהוה
תמיד ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התמים והיו על לב אהרן בבאו לפני יהוה
ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני יהוה תמיד ועשית מעיל האפד כליל תכלת
מכנסי בד יהיו על בשרו והתאזרת באבנט שש משזר ועשית מגבעת שש ואבנט תעשה
מעשה רקם ולבני אהרן תעשה כתנת ועשית להם אבנט ומגבעת תעשה להם לכבוד ולתפארת
והלבשת את אהרן אחיך ואת בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את ידם וקדשת אתם והכהנו לי
ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם
לדעת כי אני יהוה מקדשכם ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחללה מות יומת כי
כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה ששת ימים יעשה מלאכה וביום
השביעי שבת שבתון קדש ליהוה כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת ושמרו בני
ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם בינו ובין בני ישראל אות הוא
לעלם כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש ויתן
אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני את שני לחת העדת לחת אבן כתבים באצבע אלהים
וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו
אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו
ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנתיכם והביאו אלי ויתרפקו
כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם ויביאו אל אהרן ויקח מידם ויצר אתו בחרט ויעשהו
עגל מסכה ויאמרו אלה ישראל אשר העלוך מארץ מצרים וירא אהרן ויבן מזבח לפניו
ויקרא אהרן ויאמר חג ליהוה מחר וישכמו ממחרת ויעלו עלת ויגשו שלמים וישב העם
לאכל ושתו ויקמו לצחק ויאמר יהוה אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ
מצרים סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו
אלה ישראל אשר העלוך מארץ מצרים ויאמר יהוה אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם
קשה ערף הוא ועתה הנחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אתך לגוי גדול ויחל משה
את פני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח
גדול וביד חזקה למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל
פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך
אשר נשבעת להם בך ותדבר אליהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת
אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם וינחם יהוה על הרעה אשר דבר לעשות לעמו
וישב משה וירד מן ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם
כתבים והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת ויאמר יהושע
אל משה קול עם ברעה בקול ענות אנכי קול גבורה ולא קול ענות חרשה ויאמר אין קול
מלחמה ואין קול קריאה קול ענות אנכי שמע ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל
ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר ויקח את העגל אשר
עשו ויצרף באש וידק עד אשר דק לעפר ויזר על פני המים וישק את בני ישראל ויאמר
משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדלה ויאמר אהרן אל יחר
אף אדני אתה ידעת את העם כי ברע הוא ויאמרו לי עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו
כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו ואתן להם ויתפרקו
ויתנו לי ואשלכהו באש ויצא העגל הזה וירא משה את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן
לשמצה בקמיהם ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני
לוי ויאמר להם כה אמר יהוה אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו מפתח
אל פתח בשער ושובו ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום ההוא כשלשת אלפים
איש ויאמר משה מלאו ידכם היום ליהוה כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה
ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל יהוה אולי
אכפרה בעד חטאתכם וישב משה אל יהוה ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו
להם אלהי זהב ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ויאמר יהוה
אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה
מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם ויגף יהוה את העם על אשר עשו
את העגל אשר עשה אהרן וידבר יהוה אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית
מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה ושלחתי
לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסי אל ארץ זבת חלב
ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך וישמעו העם את הדבר
הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו ויהוה אל משה אמר אל בני ישראל אתם עם
קשה ערף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתיך ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך
ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק
מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש יהוה יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה
והיה כצאת משה יצאו כל העם וניצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה עד בואו האהלה
והיה כבוא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האהל ודבר עם משה וראה כל העם את
עמוד הענן עמד פתח האהל וקם כל העם והשתחוו איש פתח אהלו וידבר יהוה אל משה
פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא
ימיש מתוך האהל ויאמר משה אל יהוה ראה אתה אמר אלי העל את העם הזה ואתה לא
הודעתני את אשר תשלח עמי ואתה אמרת ידעתיך בשם וגם מצאת חן בעיני ועתה אם נא
מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי
הזה ויאמר פני

ואחר ואסחו יהיה לית פרעה לך סהלנה לל החלך עכיתי ושלח ולקחה ועטש על דכר מרי אשת
אברם כי כעביר אחתם פעשה לפרה גם לאבריהם ונזכות בעיכם כאו עליו הנגעים הגדולים הזה
ויקרא פרעה לאברם ויאמר כי ככה הנגעים פתלוים עליו ועל ביתו בעבור שרי אשת אברם לקחה סרה לל כיתו הדבר
נדעתו לאחור מה זאת עשה לנו למה לא הגדת לנו כי היא אשתך ולכן קרת לאחותך והחזקתי אותה לי
כאשר אחרי רכתי סלקה כרחותך שהתעמדים קשה לו ויאמר לו כשם כי אחרה אתכתו היית ואחור לו נשפקך ויה זאת
עשית לי למניין מפני האמת כי לם היתה אחותי היה לוותר אותה ואחור ועתה הנה אשתך
קח ולך ולהלן מה ידבר ויתן עליו אנשים על עכיו ולל אתו ואת אשתו וכל אשר לו ויהי כיב כבד גדול מאד
פרעה כי היתו אשתו כאשר אכרם ועוד פרעה לנגעים פתלוים ועל ביתו ולא נגש אליה ויקרא לאברם ויאמר
כאשר אחרי רכתי סלקה כרחותך שהתעמדים קשה לו ויאמר לו כשם כי אחרה אתכתו היית ואחור לו נשפקך ויה זאת
עשית לי למניין מפני האמת כי לם היתה אחותי היה לוותר אותה ואחור ועתה הנה אשתך
קח ולך ולהלן מה ידבר ויתן עליו אנשים על עכיו ותשלחה

הלך אל ארץ המוריה

ועלה שם לפני מזבח אשר עשה שם בראשונה ויקרא שם אברם בשם יי׳ ויהי לוט גם הוא הולך את אברם ולאברם היה צאן ובקר ואהלים ותכל הארץ את לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפרזי אז יושב בארץ ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה בינו ובינך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן כי משקה כלה לפני שחת יי׳ את סדם ואת עמרה כגן יי׳ כארץ מצרים באכה צוער ויבחר לו לוט כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדם ואנשי סדם רעים וחטאים ליי׳ מאד ויי׳ אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ויאהל אברם ויבא וישב באלני ממרא אשר בחברון ויבן שם מזבח ליי׳ ויהי בימי אמרפל מלך שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גויים עשו מלחמה את ברע מלך סדם ואת ברשע מלך עמרה שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צבויים ומלך בלע היא צוער כל אלה חברו אל עמק השדים היא ים המלח שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעמר ובשלש עשרה שנה מרדו ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר ואשר אתו ויכו את רפאים בעשתרת קרנים ואת הזוזים בהם ואת האימים בשוה קריתים ואת החרי בהרם שעיר עד אל פארן אשר על המדבר ויפנו ויבאו אל עין משפט היא קדש ויכו את כל שדה העמלקי וגם את האמרי היושב בחצצון תמר ויצא מלך סדם לקראתם הוא ומלכי העמים אשר אתו אל עמק שוה היא עמק המלך ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך ויתן לו מעשר מכל ויאמר מלך סדם אל אברם תן לי הנפש והרכוש קח לך ויאמר אברם אל מלך סדם הרימותי ידי אל יי׳ אל עליון קונה שמים וארץ אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם אפס רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי ענר אשכל וממרא הם יקחו חלקם ויהי אחר הדברים האלה היה דבר יי׳ אל אברם במחזה לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד ויאמר אברם אדני יי׳ מה תתן לי ואנכי הולך ערירי ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר ויאמר אברם הן לי לא נתת זרע והנה בן ביתי יורש אותי והנה דבר יי׳ אליו לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמים וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך ויאמן באי׳ ויחשבה לו צדקה ויאמר אליו אני יי׳ אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה ויאמר אדני יי׳ במה אדע כי אירשנה ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותור וגוזל ויקח לו את כל אלה ויבתר אותם בתוך ויתן איש בתרו לקראת רעהו ואת הצפור לא בתר ויעט העיט על הפגרים וישב אותם אברם ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו ויאמר לאברם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול ואתה תבוא אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה ויהי השמש באה ועלטה היתה והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה ביום ההוא כרת יי׳ את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמני ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים ואת האמרי ואת הכנעני ואת הגרגשי ואת היבוסי ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר ותאמר שרי אל אברם הנה נא עצרני יי׳ מלדת בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה ותשמע אברם לקול שרי ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ויבא אל הגר ותהר ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניה יי׳ שפט בינותי ובינך ויאמר אברם אל שרי הנה שפחתך בידך עשי לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותברח מפניה וימצאה מלאך יי׳ על עין המים במדבר על העין בדרך שור ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת ויאמר לה מלאך יי׳ שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה ויאמר לה מלאך יי׳ הרבה ארבה את זרעך ולא יספר מרב והנך הרה ויאמר לה מלאך יי׳ הנך הרה ויאמר לה מלאך יי׳ הנך הרה ויאמר לה מלאך יי׳ ה

ואת לחמיתך לא׳ כל סדה העמלקי אלא תגיד מילמתית לחרית וזה דרך הדרש להם בתקומות רבים גם
בבהרי גן עדן לחמרי בלשון הזה וכשהם לומ׳ כי תעשה לומ׳ אחר כי הנהר אלך קדימת לך העתידים
להיות לאחור . והכוון בניני בשרה העמלקי כי היה בימים הקדמונים לדם ככה . מפני החומרי יוסב החרן
ומשל על היקוי ההל ומתו עמלק ולילית בכור עשו קרוי שם גם על שם החיים והוא ולילי תמשפחת תמנע
לחון היה ומשל גם בתקומת ההיא והיה שם אלוף עליהם באחרות בחרות חמור בחרות הדרשה היו שם
סמטלין תעשה לחומה לעיני הכוין ותדרים לברה שהיה הגיע כהן ונעשה גם לאלף שדום שיבת יתעם לפי
שהיו בחומת תקבלן אלא היו תחתיכים בחשדים מגבל ונכנסן החום וכיון שיבת זה תן החמר החתימ כ
בחשדים לתשדע לשון רש׳ ולין ספק כי פירוש בחרות חמור בחשת חשר כתם רשם נויט כעבין שכתוב
ובנגרי׳ תין תים כי חם טיט וישכב ידמיהו כויט וכתוב ויעלו יבוא שלון מטיט היון . ויתכן שיבת תעשה
כחלוי בלה גם ולי תעה בחדרים ההבדיל הזה כי החומות שלח היו תחתיכים תעשה גם לחמר רש
גרותיה נסו על אלף שדום לפ׳ שהיו עובד עז׳ היה והנה נסו שדום עובד עז׳ היה והנה נסו
לו שיחתיכו בכל הבתים שהיו נכשפים לו תקרה בחשבות רחוקה ונכון יתן ספק כלב החתיכו
בחשדים ולולי יפרשו ויבוא אלף שדום לקדותו שיבת תן הכיר כשעב תבדה עליו כי נעשה לו גם לכבד
חשדים שיבת לקדותו לכבדו ולפשר כי חשדים בשכח הבית בכור החת כי תקן להביל החלכים
ולהשיב להם רכשם והנה נעשה הגם על ידו ואם בעשה לאלף שדום גם לכבד חשדים כל שכן שים להחתי
שיעשה גם לחשדים להביל תחית נפשו ונאמר כי אלף שדום עובדים בכר תת כאשר שבי חשדים עליו לו
שבעל בכור אחר כי שתם רמיה לעמק ויחלק עליהם לילה כאשר רש לפי שמנוצ כדרך הדומים שתעלבי
אחר בוראיהם כשבדחיקן ויהלכון וזה לכון לילה כלאחר לאחר שחשכה לו נתנצ תלדים פ . והבון כי ר
דף לתת כיום עד רן עם כל תחכמן וכאשר תשך עליהם כלילה ולו היה יראים לי זה דרך אשר יברחו
חלק שתו ועבדיו לפניהם לו שלשה רשתים מלקח החלק החאחד עתו ודשבע אחריהם בכל הדרכים ובכשם
עד תוכה אשר משתלל לדשתק ויחזר תגדיף אחריהם עשיעו ויחלק עליהם היה ועבדיו לילה וירדפם
עד תוכה אשר משתלל לדשתק ידעו כי תירחק רב בין אלוני תמרא אשר בחברון בחרן יהודה לדתים אשר
הוא תלכה לאחרן שם כן דרך אחריהם ימים רבים עד היכילו לותם תן האחרן כי בכל אשר היו תוזרים תו
סיבה נם גיהל כאשר דרשו רבותי בחרת גרגלין לא יבא ובדבי דרך אלף שלם היה ירושלם בעניין
שם היה בשלם שתו ואלכה יקרא גם היתי יהושע לדבי דרך כי אלוי תעלה יהושע כי המקום ההוא תנאר
המקום בחתבע היסוב לו שידע תעלת בקבלה שתוח ונכון בגוד כית המקדש של תעלה שפה שכיתו של
הבה שנקרא דרך ובאחפיק רבה התקום הזה תכרך את יושבי ואלכי דרך אדוני דרך נקראת ירושלם
דרך שם דרך ילין נה והוא כאן לאל עליון להדיבב כי אברם לא היה נותן תעשר לכהן לאלהי
אחדים אלא תכבי שידע נו שהוא כהן לאל עליון נתן לו המעשר לכבוד אלף שם אדוני והוא כי שם
יהיה בית אלדים ושם יונית זרעו המעשר והתרומה ושם יברך את ה׳ תעל דעת רבותי שחומרי׳ כי אלכי
הנזירים אתין שבם כלל תעה כי ההבטוחה לאה שהיה תקדיש אתנו וחזר ופיר לו הבטחתו שלח יפחד גם
הוא כי ישים זרעו כחבכי החים לרוע ים עליך לפ זולל אכבר בחתר לו לאברהם כי כל האדמה אשר
אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם ועד ושמתי את זרעך כעפר האדמה אשר אם יוכל איש למנות את
עפרי האדמה גם זרעך ינרם ותתי נלחה לו אחתין לפניהם כחשבון כחשר יחתין כחתי . והתבוננו כי
הנדיקים לו יחתיכו בעצתם בחשלם כסנגה וכתוב רעב לדבר אל בני ועל תחלכה לכתוב ואם הגוי
אשר ועבדה הרע לפני ואחתיך על הטובה אשר עבדתי בה כיתים ולא נתקיימה בחתן ותאב כי
הטלין תכמו הטוב ולולי תפס עתה תן יעשה על הבטחות סדרב כ־כרי רבותי ולכאן הזה לחרין בכחלית
רבה ניירש יעקב תלד אבר לו תכאן אחין הבטחה לנדיקים כעולם הזה וכן בוה תתן לי ואכני
יתאכון תה יהיה אכרי אחרי אחין לי בניש ואכני החלך בנו ועד בחרן כבריש יחידי כמרעי כיבה חין יוכח
אין כל כבותי אלא תלינצר אין בכרי אשר לקחתי לי תרתק לו

תבית לכי ולא תחרכי ואחר כך תלכי הן לי לא נתת זרע והנה בן בביתי הכמכי ירים לחתי כי
זקנתי ואנכי עתי כלת זרע והכה לכי עמם ואלכה שכבי אתר מבטחתכי כן כרחמה וזהבה דבר ה
אלי לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך זה ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא
השמים וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך ויאמן בה' ויחשבה לו צדקה
ויאמר אליו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה ויאמר אדני ה'
במה אדע כי אירשנה ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגוזל
יונה ויקח לו את כל אלה ויבתר אתם בתוך ויתן איש בתרו לקראת רעהו והעוף לא בתר ויהי
העיט על הפגרים וישב אתם אברם ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה
גדלה נפלת עליו ויאמר לאברם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם
ארבע מאות שנה וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול ואתה תבוא אל
אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה ויהי
השמש לבוא והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים ביום ההוא כרת ה' את אברם
ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת את הקיני
ואת הקנזי ואת הקדמני ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים ואת האמרי ואת הכנעני ואת
הגרגשי ואת היבוסי ושרי לא תלד לו ולאברם שרי אשתך לא תקרא את שמה כי שרה שמה
ובירכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתי אתה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו ויפל
אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד ויאמר
אברהם אל האלהים לו ישמעאל יחיה לפניך ויאמר אלהים אבל שרה אשתך ילדת לך בן וקראת
את שמו יצחק והקמתי את בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו ולגוי עולם ואת ישמעאל שמעתיך
הנה ברכתי אתו והפריתי אתו והרביתי אתו במאד מאד שנים עשר נשיאם יולד והתיו לגוי גדול
ואת בריתי אקים את יצחק אשר תלד לך שרה למועד הזה בשנה האחרת ויכל לדבר אתו ויעל
אלהים מעל אברהם ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל יליד ביתו ואת כל מקנת כספו כל
זכר באנשי בית אברהם וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה כאשר דבר אתו אלהים וישמעאל
בנו בן שלש עשרה שנה בהמלו את בשר ערלתו ואברהם בן תשעים שנה ותשע שנים בהמלו
בשר ערלתו ובישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה נמלו אנשי ביתו ילידי בית וכספת מאת בן נכר
נמלו אתו ויאמר אלהים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה וברכתי
אתה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתיה והיתה גוים מלכי עמים ממנה יהיו ויפל אברהם על פניו
ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד ויאמר אברהם אל
האלהים לו ישמעאל יחיה לפניך ויאמר אלהים אבל שרה אשתך ילדת לך בן וקראת את שמו

[illegible]

[illegible]

[illegible]

כלומ׳ סלימ כריך בחציחת חם סמרמח ולמ נקיים חת ציחולתיל ולחתי לחבל חכיחותי תספיק טעביה וירח
פירסן בסם הנביד זל׳ חנגרת שורד כלומ׳ חנגח ומסגרד חערכת חסמים ומהו הנכון כי היח ידת הנגירם
חנגחת סעולם סיחתרי החכמים מה ידת סדין חם חטוב ׳ וטעם להזכיר עתה זה הסם סל כי בו ישמי הסיס
הנסתרים לבריקים להניל חיחת נסמס ולחיותם בריעב ולסיותם בחלחמה חיד חרב ככל הכסים הנעסים
לחכרסם ולחפת וככל הכחיס בתורה בסרמת סס נחוקתי וכסרמת והיה כי תבח בסרמת ובקללות
סכלם נסיס סס כי חין חן חטבעסיבולי הנסמים בעקם בעכ־ג החלדיס ולח סיהיו הסמים כסרזל כחסר
נזרע בשנה הסכיעית וכן כל היעודים שבתוי׳ לכל כלם נסיס וככולם תתבחת מערכת חח׳ולת חלח מחין
כסם שכוי חחנהגו סל עולם בכסיס הנעשים על ידי חסח רבי בעסר החכמת ובקרישת היס והחן ׳ והבחר
חולתם סהם חוסקתים חסבים הטבע בסרימוס והם סיעסו בסם החיחד לחבר הגיד לן ׳ ילכן לחחר ע־ה
לחכרסם להכיר כי היח התקיף החנבחת סיגבר על חחלי ויילידי ויהיה ברית כיכו ובין זרעם לעולם סיהיה חלק
כן לעולם ולם חזכה חבין זה כולו מיה שלחרון כחס ׳ ימות כל חחיים בחבלו בחיסבקלריית חלויגר־
חחיריה ׳ ולכיכך חחר יפעיה ולרחה ח׳ ה׳ וחכה נהחכל בחיסבקלריית החלידה ולסיכך לחחר כי לח
ירחתי להדס וחי ולרחם ח׳ ה׳ כחוב בחלף דלת חו בכרוך חל עליון עתי וייזכר בעניני חלדיס וכן יחחר
סס יוד ה׳ רק בכירוך הסס הכחוב בחלף דלת חו בכרוך חל עליון עתי וייזכר בעניני חלדיס וכן יחחר
ה׳חלדי הפחים ולחחר ה׳ ירחה על חקום החקדש חעתיד ויעקד הזכיר תחיד חל סדי חסח רבינו לח יכי־
דחיתי חסס סגבלה לי כי רחה בעניי ולח חקריחנו חל רחי וכן הגבלה בגליתי חל בית לחכיך קסוד עם ליח
תבינות כחבי וסתחתי יחחר החס בחריתי כסס שחבינו כזכחי וכחתיתי ולחה תעשו כן חו סתזיה הלבן
חלה טנה בסחלה לדבר חלח לח לדבר נחנע כחו חתסמיט חת עיר הדחים סעניני התרכה לסמוט חתיך
להודיעה חת כל תועבותיה וכן התעניין עניכך כי ולינכו ככך חתן הנן לחסר בניתיך לכלתי לכול חכבו ח
חכלת כלו׳ החס עלה כדעתך על הלב סלכן חיחה סנה יולידי סרה חת הסעים סנה תלד ולחר כן חחר לו
סיהיה הנם החה עס חיי ישחעלל הלבן חיחה סנה יולד חין הסלח כגן חיחה סנה סיולידי כי חלסעים
יולידו כל ימי היות כחס חלייחה כבי תעשים ובני חיחה גם בדורות החלה חלף כי כימי חכרסם חלח עברו
חימינו פי הסנים והנה לחרוי זה חר׳בעים סנה חולידי בניס רביס חקניורים חכל חר׳ חלכן יחיה סנה חלח
הולידי בכתריתי חן החסה החלת יולידי חיתנה עתה לחרוי חיחה לחרוי תעשים ובסך יחיכה חרח נסיס כי
ידע כן ולכך חחר כן יחחלה בסנחחר לו ובתתיך לגוי עד חחרון חלין כי חיברה יולידי ובנה לחתן וקרחת לחת
חת סחו יצחק בעניני חבחוק סעשה חברים זה לחת כי היה לחחנה ולסחה לחרוי חקרח לחתו חברסם
כן כחסר בנה לחתן חחרם סרה הכי קרח סחו יבחק כי בחוק עשה לי חלדיס לו יסחעלל יהיה לסבך
כי החלה החלת בכל וקום כעשה חס והודכה כחלת לולי ועשיה חס לח ובתבה לפעמים
כלף וכן ירכיבה עוד ויחחרון חלו וחלו לעבדיס ולספחות ולחי חיה חלף סביס פעמים ובעין החלה חס
לו ועשיה כחו חס וכל הכפל לחזוק כחו חרק לך בחשה החכלי לין קבריס ורחיהם וחחי חברסם חס
כי חלה החלת בכל וקום כעשה חס והודכה כחלת לולי ועשיה חס לח ובתבה לפעמים
חקדיחין לחכות ולין טעם כיחול לחברסם סביחול הוח בחחלה לכל ישחעלל בנו כיחעל חתחלם ד ח

גם חחרי הולדת חסבטיס כלם חחר גוי וקהל גויס יהיה חשך ומתיך לקהל עמיס וערד זבר כלן
יצהק לכל ישראל לבדם יקרחו גויס ועמיס וכן לף חוכב עמיס עריס הר יקרחו חחריך כניחיך בעמיך
המלה על עשו וחלת לחינגי חקיים המלה וגם לח כבטוה עליה כמו שדרשו בסנהדרין כי ביצחק ולח כל יצ
ישראל ולחיים שחרי ישחעלל כבר היה וכבטוה עליו ולחיכבו כלן מעיני סיסבטיו בחיכת כעת כרית ב
עתנו יחחר כי הכרית יהיה עתו ולכן יקרה וירחה ולחחר כך נזה סיסחעלך חברסם הכרית החלת ותיכרת
המילה לחות כריח והנה החות הזה חוקת הסבת ולכן ידחה חתתו והכן זה ונהתיך לגוים למען רס־
ישראל ולחיים שחרי ישחעלל כבר היה וכבטוה עליו ולחיכבו כלן מעיני סיסבטיו בחיכת כעת כרית ב
כעשם לפסח הבח מלך בחיה היום הזה סבטוה בחחרת ביחול הוח ילידי ביתו מזנה
עבר ופלם חלות וכל חקנת הסם ספר הכתו חעלתו בירחת ס׳ וחעלת כל בני ביתו סכלם זריזים מ
חקדימין לחכות ולין טעם כיחול לחברסם סביחול הוח בחחלה לכל ישחעלל בנו כיחעל חתחלם ד ח

וכל בני ביתו כי כן כתוב ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילידי ביתו ואחרי כן ואברהם כן תמעים
ותמע סנה בהוללו והטעם כי לאברהם כזדון בתנחת ר' הילה סלהים תחלה ואל את היה בעבמן לו מזימון
להם מיהלים הרבה והיה שימר עליהם ולאחר כך אמל את עבמן מחלן הקדים מילתו היה מולה את מסכן

כדר ורא

כה תפני יקנתך ולא היה יבול להתפלל בתילתם
תלין ה' לפנן ויכו סלמה לבקר את החלה אחד ר' חמת כר חביסה
ים סליש לחיותי היה ונת הקבה ומחל בו ודגה סלמה תפני
נבנים התלחים מכתן תלין בדמות תפנים סלמה לאחד לבסר את
סרה ואחד לר נתת את תורה ואחר להפיך את בדים ור מחל סריפת

לת לאברהם הלך מסם להניל את לוט מחין זה מתי סלינתיתן כי היה כתקוט לאמר ונבטוה בו לאחר כן לו
מכתיהן להלכה ויאבדו נדלו כתי כתכלו ובסבר תוהה הבבוכי כתלו כי הפרסה כלל ופרט את הכתוב
תפלה כי נרחה תלין הסה נתרלות הנבולה ולך כיתה התיולה ה' את כי נסח עבני כתרחה והה סלה
לנפנים נכבי עלין וילחו לם נת תנבתי תן בעיבך זה בפור תה סחל כתרחה הבבולה בתחר תסם הגיל
סבהם ולם כתרחה לת נרחו תלין רק תנפנים לתנבתי נסר לילך לחור וירח תלין ה' כי הנה לת נרחה לך
הסם לת כתרחה ולת כתסבה ובה לת נתנבא
בכל הנבלות והנה לדברין לת לבה נרה עינות ילת עסה לאברהם כן נקר וגם לת נתקה נרה רק הכל ת
תרחה ולם כן נת ההלוס היה נרד ענין נתל תוקן הבקר כי תה תועלת להרחות לן כל זה וכן חת כענין
ויחכך תים עתן סהכל תרחה הנבולה ולת ידעתי להה היה בולע על ירבו בהקין ולהה לחור כי רחיתי ת
הלדים פנים לל כנים ותנבל כפני כי הנניתי לת יבחדו סיתותן תכני תרחות הנבולה וכבר רקה תרחה
נדולה ונכבדי תזחת כי נם חת הסם הנכבד רחה פביוים רבות כתי תה הנבולה והנה לפי דעתנו זחת
יצטרך לומר כן בענין לוט כי לת נתן התלחים ול כיתו ולת לסה להם תנו ויחכלו תכל הכל היה תרחה
ולם יעלה לוט להתעלת תר יהין תנבי כדים הדעים והחטתי נבחי כי תי הניד להם סבתו
תפני ול כיתו ולם הכל ירחות נבוחתו סל לוט יהיה ויחיבו התלחים וגו קוס קח את לסתך ויחנ התלט
על נפסך והנה פתחי קביך וכל הסרכה כלה תרחה ניסלר לוט נפדום תכל יחסוב סיין המעשים נעפר
מלחים והתחרים נכל דבר ודבר תבחה ולה דניים סותרי הכתו לחבור לפתוך לף כי להחזיק בהם
ונהחת כי כל סהזכר נבתו רחית תלתך תן דבור תלתך הית בחרחה תן נחלוס כי ההדנים לת ישגיו ה
התלחים לחכל לת תרחות הבבולה כי התסיג לרחית תלתך חת דיבורו תיכנו נביח סתין הדבר כתו סברב
נוזר כי כל נכיו ת לת תסה רביבו נכוחתן על ידי יולתך וכבר תחרו בדבית לתיכן ידיבי ויהיה לתיבו
נכילו ויהיו לתו נכיו וכן לת נתבת ספרו עם סנבר הכבוחי תפני סהיה עניים עם נבדיתל תעם סהירד
ברחה תלין ותדבר עתן תהקין כתו סכ בתרחה כל ניח סני ועוד תני תדבר סתבלה והתים נבדיתל וכן ה
הבבולה תל קן נתלה תהקין היתה כלבתו עם יוסה לכל הנביחים דבנן תחרי כל הנביחים רחה
תתוך תסקלריו סחינה תנוחבות סחר ולחבי תזק הדביתי ובית הנביחים תרחים ותסה רחה תתוך ת
תסקלריו סחינה תנוחבות סחר ותמונת ה' יביט כתן סהנה תפרד טריקדת רבה תקונות תחריס ולת כתבו ב
כסוס תקוס נבוחתה למלך ולל תסוחם בבבר סבתו נס תני נכיו כתוך ותלתך דבר תלי בדבר ר' ל
לחחר כי פידעתי גם תני בניו כתוך יידעו תני סהולתך בדבר ה' הית חן תדבנה תתדבות
הבבולה כתבר לחו לחים התלחים כי כן נה תלתן נדבר ה' לחר כי דבר תלי בדבר ה' יכבי לחרו דבתיכם
בענין כלעם פחחר ושתה לם דע בעיבך תסובה לי תני לת הלבתי עד סחר לי סבה קוס לך תסם ולחתם
חחר סחזור כך סות תתמתי לת כך לחר לאברהם לזקריב את בנו ולחר כך ויקדיש תלתך ה' תל תכרה

ויחחר תל תבלח ידך תל הנער לחור הית לחר דבר ותלתך תחזירו וכן הנה החבחי תתנבידים לחור
סתין הנבולה כיבור הדחסתן סהזכיר בן הסם סה לדיבור הסני סחר בן סחיה תל ידי תלתך תלת סחות
דיך כנביחים סיכוה כנבולה ויכתל הנולה בחלתך כי הנבית יהיבי דבר ה' הית ונתחלת ויקדיש דבר
תחרו ויקדיש תל תסה לת כתבהם כתבהם כתוב ויקדיש תלתך ה' תל תבהם סנית תן הסחים החלתך ק
קדיש והדמר תיבר בדם הכת תחו הבה תני הית הקדיש ותני הית החדבר כלתן תלת היה תבהם תסיב
הנבולה עד הכיתו נסנו בתחלה להתנת תלתך ועלה תן החידנה ההיית לתיבת דמר הנבולה תכל תסה
יחכן לנבולה בכל עת הסה בכל תקן יהעירו החכתי להודישנו כי דחייתך החלת תיבנה כבולה ותין החיתי
תלחים והתידבי עתם תכתל הנבחים כתבר הזכרתי בדבתל תכל היה תדקדת בלוי עיבים כתן
ויבל ה' את עיני כלעם וירח את תלתך ה' וכן ויתבלל תליש ויחחר ה' פקח נת את עיני הנער וירח
תכל בתקוט תבר יכיר התלחים בסה לחים עתן הסרסה הזחת ופרסת לתו וכן ויחכן תים עתן וכן
ויתבחהו תים על הערת רבו תוה כבד נברת בתלתי יקר תכל היודעי תלבתם יוסב לעיני בסר בזכי הנסנו
כחפיידי ובבי הנביתי ולת תוכל לפר והתקן לבר תתבת בן רחיית ה' ודברי תלתך תן רחיי תלתך ודבר ה'
כתת כדברי תסה בתחלת נבוחתן וכדבי זכריה תלי כי דברי תלי חיי כרתיגן ועבין ויחכלו
לחירן תכתים לחתן רחסן תבתלקת תבין לותן ידבר תמת חס סברחה תלין והנה פי ה
הפרסה הזחת לחבי סחל כי בענה היים הזה כתול לברה לחבר סברחה תלין הסה בזיתן חולה בתילתן
יוסב ויתקדר בפתח לחלן תסני תוס היים לבר יחליסנו והזכיר זה להודיע סלת היה תתבנין לנבולה
לת נתבל על סבין ולת יתפלל ולעשב כלה תלין הזחלה הזחת ולחבי בילבי יחרת להודיע התוס לבר
בן כיתול ובהן נלוי הסביבה תלין לתעלה לכבד לן כענין סבל בתכן ויברכן ויבדן את העם וירח ה'
תל כל העם כי יתבי הסתר לותם בתנות תתבן זה לרחיית הסביבה ולין נלוי הסביבה כלן וכלן לנות
להם יהבה לן לדבר כלל תלת נתול בתנה הנעשית כבר ולהודיע כי דבה התלחים לת תעשיה כעבין סב
לבי כדבק לחזה פניך תסבעה בהקין תתיסתך וכן ביעקב לן תלחי תלדים ולין עם דבר
ולת סהדבן בן דבר רק סזכה לרחיית תלתי עלין וידע כי תעשין רבניי וכן היה לאברהם ברחיית הסביבה
זכות והכטחה וכן לתורי כיורדי היים סתורין זה תלי ולתנהן דלתה סבתה על היים תה סלת ידה יחזקלל
הנביות זכות להם בעת הסה הגדל סהלחיכם בה וכתבה עבדין ובעיים יבת בעת הקבף ויחורן על העדים
לרנים לתיתם בלבבים וכבוד ה' ברחה בחבל תועד תל כל בני ישרחל ויהיה זה להנין על עבדין הבדיקים לל
ובבדד ולל תחוש להסבר הפרסה כי העבין תחוכר ולכן תחר ויידת תלין ולת תחר ויידת ה' תל תברהם ת
לבל בפרסה דבה לסדר הבבור הבעשה לן בעת סעשה החילה ויחור כי נבלית על הבביבה וסלח תלין ת
תלחיכן לבסר לית תסתן ונם לבדבין כי תברהם נתבסר בכן תפי הבביבה בבר ושרה תבי
התלתך סדבר עם תברהם כדי בתסתע סרה כתן סהלן ושרה סותבת והן כיבתם סחחזיק לבקר את החולם
סלח היה לדבור תלת לבבוד לן ועבד תחזיק תבלח
תעשה לי ויה חס זה סבבה תזבה לסחי הדיבי בגלה עלין ותכרבן לברה שתל עבתן לסחי
על כחת כתוב ובחת ושתת כיבו עוד בז לחור סהיה הבביבה דבי לחיות הבלת החיבלה כי כן דחלי
להיות כדבתי כתור פני תלך חיים ונעשם ניצבים עלין סהיו עומדים לבנדן תתבלים לבסן הבבב על
הקבדיה תבדי תלך חיים ונעשם ניצבים עלין סהיו עומדים לבנדן תתבלים לבסן הבבב על
על הלהב סהיו קדבים תלין תן הבד החחר סלח בבבד השתח והיו סם בבים ולח ה' ן תתקדבי תל תברה
כעשה תניס על היס אדני תם נת תבחתי תן בעיבך תבינו לותם בספדים קתן והנה קדחם בסם
דבם בלתך דלת כי הכיר בהם סהם תלחבי עלין כתור יקדחו תלדים ולבים ולכן הסתחוה לזם תרבה
אל כח תעטר תעל עבדך עם כל תחר ידבר כדיך כל התדיה ובחידתם תת כל תקתי ועסיתם תת ערית
יכיך ושרית תחך לח תגלה וכקברכם תת קניר תדבכם לח תבלה וכקסתם תעם ה' תלדיך ד ב

[illegible]

[illegible]

מאקומון ויירד ודרך על בחתי לארן ינבח וכח לן תמדם לחדה יובח תמרת רחמים וכח לן לחתת הדין וכן
העבין הזה וילחמ ה לל לכנ זעקת סדים ועמורה כי רבם לחד בחדת רחמי׳ לל תדת הדין ולחרל בדחתי׳
סם כנעקתה הבאה ללי כחדת הדין עמ כלה ולם לל לחיות ולחרחם כדרך וידע לללים ולחר מספר־
הכתו דעת עלין חזר לל העבין הרחמנן וספר בחעשה כ׳ לחלמים לחסר המקימ על פני סדום לנכת סחה
ולמלחם לחכים הגיע סרה ולחכרהם מעת הסרס ומיכו ער הגיעם סם עדמ עמיד לפנין כי קרחן והגיד
לנ כי המלחכים הם המלוחים הללה להשחית המקום כלחסר לחר ולל המנרך לפרס מתי עמר לפנין כי מ
נועת מלחר המיכה לחי מלחרהם נודע מהגיד לנ ובם לחברהם ויחחר הלף תסמ׳ נדיק עם רם׳
לחכן סל הבה היול חדת דינ ולחשב לחברהם סהיול תבטח נדיק עם רמע לל ידע מקשבות ה לחסר לחשב
עליהם כרחם מין כלחסר פידסתי ולבן לחר כי הגן וטוב הול סינמ לכל המקום לחתע לחים חיתים הנדיקים ל
מכל לל יתכן גם בחדת חדין להחית נדיק עם רשע סלם כן יהיה כנדיק כרשע ויחרין גוף עבד חלהי׳
ולחכן סל כמן כחדת רחמים סהול סוסם כל הלרן והול העשה וסמט כעבין ויגבה ה צבחית בחמשפט ולחרמ
המלך המשבט ולחכ עבין הכסל חלילה לך להבה הגדה סיעמ לכל המקום כעבורם כי כחדת רחמים יתנהג
עמהם ויה סיודיע חלין כל העבין היות ויחמר ה׳ סתר יוד הל וכל לחסר לחכיר לחכרהם חלף דלת והנה
זה מבאר׳ חכמים נדיקים כת׳ם עשרה לנכל כדן נדך כתחתית כחמשה תעשה לכל כדן וכדך
ולחתה נדיקן סל עולם תנטרך עמהם חלילי ימצלון סם לחכמים ויחלטן לרבעה כרכי וכן סלפי יכילו
סלשה ועשרים יכילן סכים ועשרה יכילו לחד ולל נקום על מחות מעשרה סחיל הין סחמה נדיקים
ולל סהילן על הדין ותשעה על ידי נירוף ככר ביקם ולל חכת כל חלן רכרי הרב זל ולחי תמה סם כן תה
התפלה והתחנה הזחת לחסר היה מתחבן בכל סעם ועמם חל כל יחפ לחדני והנה נח הילתי והלל רחמי
הול ס יהיו לרבעים יכילן לרכבה וסלשים והעשרים יכילן לפי חסבון כחסר החמש׳ יכילן חמשה וכן
הה סלחר כי תשעה על ידי נירוף כגר ביקם ולל חכת והלל לחר בעים וחמשה היה מבקם הביורף ולל ה
הין סם לרבעים וחמשה חכל תשעה יחכלון סם ׳ והנה ועת הרב לוחן סהדבים רחקין להבלה בילולי
יותר חלסר יבילו החעטי לפי הבלה חועטת כחן לחברן לחין דומה חועטין העשר לת התניה למיר וכ׳
העשים לת התניה והנה הדה הקבה סיבילו לרבעים וחמשה בבירוף בדיקו סל עולם כל הברכין בלולן
הין חמשים סלחין ומעטה כשהיו מ׳ בדיק׳ ונבילן לרבעה לף בבירוף חבדיק ית ינבלן עם השלשים
והעשרי׳ שבבר הדה בבירוף הזה ולה לחר תלחר סהדה בו עם לרבעי׳ וחמשה שהם רבים ושחת לל יהדר
בבירוף עם החעטין כחן סחחר בדקת ה דילוי היול להבטרף ולהבדל כיון סהדה סלת יבדיל בין רב
למעט זה דשת הרב ׳ ודרך פעט הבחיבי סלולה סחר תלה חמשים לתת תסכון סלם סל עשר לכל לחד
ולחד וחזר ופחת כחן סיכול ולהבדיל הכל היה לחחר ולל ידעתי חי הכבינו לרב בחה סחר׳ לא חסחית
הם לחבחת הם יבוחם לחתי כלל ישחית הם׳ יחכלון הם כן ולל היה לחחר לן דע סלין הם כחספר הזה
סלחבחת לפי טעדין לל בעזר דיבם כלחר לחר לחדה בה ולחר לה והנה לחברהם לל ידע חה ישמה בהם
ולבן הסכיב בבקר והסקיף על פני סדום ובראותו כי בשחתו בחעיר ידע סלל הין הם בתוך העיר
פיהין ירחיב לת הסם בפרהסיה וכן כתוטו בחעבות ויחסלם ׳ והבכין בעיני כי לברהם לחר בתוך העיר
לחחר שלפי יהין בבר בתנה רחמי סיבילה ולת זה ובחבר לוט ובחבר לולי יש לחחרי הם הנה נל
לחדי לסין הם הבה בת לחבם חדנים לי לחר בעברתם על והבבון שהול לסון בחבה לחדי הבה נל בית ע
עבריכם סדרו בת ללי ובלת כחן סדום הבה הם סדום חדני סדום לל תידל ונעש ׳ והסכותם
והלכתם לדרככ להניד להם סלת יתעבבו בעיר לחחר הבקר כי ידע בעיני לבחי העיר ובסעם לחכל היה
כי כלחי הבקר יעשה כלו סרלה לותם כהלכי חרחית לל יתעבבו בעיר ולחחר ובסכותם והלכתם
נרככם הם תבכו ויבצר בם תלד היה לללע זכות בהסבירו כהם והיה לן תפן טוב בהכנם לחרים
והיו חחלים כדי לזכותו ולבן סמעו לו בבוף כי חתחלה לל היו רוצים לבוח בעיר כי לולי בדיק הנים

ורחמתיכ לחחרי חסרכין לקטן ולין וחסרכין לגדול ולחם כן יהיה כירך חעסר כבי חדם ונדעה לותם
פוחם לבלות לת הרגל חכניסם כדברי רב׳ כי חסבם סבעבור טובת לרכם סהיה כבן ה יבלו סם רבי׳
והסם היו חולסי הבריקה לחכל לוט בעמרו ויחיתנו כה לליה לל סביקם ויחיתנו לכבוד לחברה
והכתו ויעיד בזלת כתתם סכלול סבם זה היה עין בדים לחוחך בתן סבעת לחם וסלת חסקט היה לרה
לבכותיה ויד עבי ולבין לל חזיקם ׳ וחה סלחר דעים וחטלים לה לחר סהיו חכניסי׳ ויחידי׳ כמלת
וכביכו הלבינים והול סלחר ותגדסים תועבה תועבה לפני ולחיר לחתן כלחר דלתי׳ ׳ ועל דעת
רב׳ היו בהם כל חדינ דעת בעיר לבל בעיר דיכ על לותן הענן חסבי סלל החזיקו יד עבי ולכין כי היו תדירי׳
בלותן ענן יותר חכלם ועם כי כל העניים עושים בדקות עם רייעיהם עם עכייהם לל היה בכל הגני כסדו׳
לחכזרית׳ ׳ ודע כי חסבט סדום היה לחעבת לרן יסר׳ כי היל יכבל כחלת ה׳ ולחיכה חכבלת לחכי תועבות
וכלחר תקיל לת הגני כלן חפבי תועבותם הקדימה וקלח לת העם סהיו העים חכלם לשחי ולבדיק
ושחתן עליה הבחים ולחרן והשחתה לחרן כלל רפלחה לעולם חפבי סבובו כתגלן ולחם הברר׳
חיה לחות לבבי חדי ליסרלל העדידים ליהסה כלחר התדים חזן נפריל ולחלן סרסה כל לחרל׳ כחהסבת
סדום ועמורה לדמה וכבויים לחר הסך ה כלחן ונחוחתן [redacted] ולל עשה כה
כבה לבל לחעלת הלרן לחלת סיה סבל כי סם חיכל ה׳ ועיד לחי עדיד לבלר זה בבדר לחדי חתן לם ׳
יחדיבי החלית והחדיה אריאזה כל לחתן לליכם חתוך סבחן חלים חזה בלחן לידי בנותן
סהיה טורף חלר על לחבניל סלן להביל לחתם חפבי סבלן בבל קולתן לבל חפייהם לבפי הניד בזקר׳
בנותן לין זה כי לם רוע לב סלל היה עבין הזלה בנפש הזק בניני ולל היה עשה לבנותן חתם גדול
כפי דעתו לבך לחדני רב׳ בנותן סבנפלם לדם חוכר עבחן על בנותן ועל לחתן יהרג לן נחדב זה חוכר
בנותן לחתעולל בהן חל לן הבה לעבחך לחתם חפחרין ׳ והנה לוט היה חדיבל עליהם כי היה חושב בהם
לחבים לבל כלחר הבו בבחדים לת לחבי הניר ולחרן לן כי חשחדים לבלן לת הלקים הזה ויסלחבן
ה׳ לן הכיר בהם והלחין לעשות כל לחבר צון ודע והבן כי עבין פלגש בנבינה לף על פי שהול נידח׳
לעבין הזה לינינו כחוכן לרעה כי הרשעי׳ הוס לל היה הענה לבלת חקלקות חבל היו חושבים לבל יהי חבוני זוה
ורבוכם בלקבב הלים הלורח ובלחבר הבילו פלגש ותפייהם לל לחסת לים ובבר זבתה עליו ובפרן ההוול עוד
בתי הבתולה ולפלגש לילילה נל לחתם ועשו להם הטוב בעיניכם יודע היה סלל יפבכן בבתי ולל יעשו ע
עיר רעה ועל כן לל חנו לפחעם לן ובלחבר הזבי לת פלגש לבדה סתקנו חחחם ולחים בעל הבית גם הלורח
כלם היו חקבים להביל לת לחים בפלגש כי פלגש היתה לל לחסת לים ובבר זבתה עליו ובפרן ההוול עוד
לל היו בו בל לחבי העיר בחבר בחדים ועד זקן בל העם יוקבה חבל בבבינה נלחו והנה לחבי
העיר לחבי בבי בליעל יקבתה סהיו חדיקים בעיר בימן סלל לחים ויקיפו עלי בעלי הבבינה ועל
כן לל חיחן החלורים בידם והנה פנות בל העם יבל סבבו יסר׳ רבן לעבות בר בזול בדבר לחחיות לותם
סב ועתה תנו לת הלנשים בבי בליעל לחבר בבבינה ובחיתם לבר בדור הול סלל הין חייבין לת חייבין
תיהם סלל עשו חעשה ולבלה חלותם בבית לדיה ולחר בך חתה לולי בחלבה חרב בבית בתקרבה בחתה ע ה
בעלות הסחר ולבלה חלותם בבית לדיה ולחר בך חתה לולי בחלבה חרב בבית בתקרבה בחתה ע ה
לחיר ועתה סם לבל חבבי סהיו חפבים ולחרים לעשות בבלה בלחבי חדים רלון הסבדים לעשות סיין ל
לתורה סלל יעשה ולל יחיר בן בישר בחי סלחרן ובבדים רעה חיבר׳ הם סדין הול ומה סלחרו רבתי׳
בית דין חבין ומנחים סלל בן התורה ולל לעבור על דבדי תורה חלל לעשות סיין לתר׳ ומבט בביחין לל
בסבחו בידר זה סלל היה בדם חיוב חיתה בעבי הפלגם ולולי הקפידו עוד בבי בביחין על חיר לל סלחו
להם חתחלה ועשו הדסבחה סלל ותשבתם ׳ ולחי דעבי סהה עשם סל יסרלל להבלף בתחלה חפבי סלל ה
היתה החלחוה בעם בן הדין והגדד עבחן על בבט בניחן היה חושב לעשותן ולל עליה חוכנה על הבבט
לדין לת בבטו והנה פתי בתחת רחיות להעבם כי בניחן חדשים סלילו חתם ליסר הדעים ולל לבשר
בדם כלל ויסרלל עשים חלחוה סלל בן הדין ועם לת כי ה׳ לל סחלו בזה חבל לחחדו חי יעלם ד ד

שלמה תדכרי רבותיכם . והנכון בעיני בדרך הפשט מילתיה כי סתם תלדים לא קול הטעם כמקום אחר כי
שם הודיע אותה שלא תבטח עליה לומר שם כי ממקום שהיא ילדה לה קיימי שלי את הבנים
אחרי שתניקי כי לגוי גדול אשימנו וכמוהו בשאר מקרא שם שם שלא מדעי ובשאר תלדים שם הוא ירמיה לתקן
הוכה קטן כעבור היות קטנת תאר לאמרו כי בדמה היה ירמיה התרגים תלמיד יסבו עליו רבין וירמיהו
ודבו וקטנת הוא העשה הקטנתית . ויתיר בכן מרגים היה ירמיה וילמיד על תורה החכים ועל ומשליך ה
תלכים תלתם אחר ידיהי כיכי וכיכיך ולכן יתאר אחרי מבנה לאחרית כי היא קטנת . וכן וירדו התורים ל
תלכים בקטנת השבעה לי תלדים אם תסקור לי תלת לם בכל מקום תספקת לל תחמוב כה כלתי
זה והיה כלה סיב תקומת הסבועה לם תעקר לי לכן סבבתני לבית על לם יתבשר ענן כית עלי לחת
סבבתני בקדמי לם לדור לכזב לם יבלון לל תנוחתי ויקנאני ויסבב לחתיר ויקנאני ויסבב לחתיר לם ירחה לים כלתני הללה
והענין כי כעבור היות הסבועות כלה יהיו הבנים לי לחתיר כה יעשה לי תלדים וכה יוסיף לם תעקור
לי וכן לחתר תהי כי תלה כיומיו ונעבין נהי הגבה בסבבתני בקדמי לם לדור לכזב ולם יתבשר ענן כית
עלי כלחתר לם יהיה כן לין דמי לחתי וכיוכי בזה סלע ירבה לשר התנלי והסתר יכבה ויקבר בזן ובחות
כזשרין התנלי ויקדיל יעבן לתלדי ישראל לם כרך תנרכני והדבית לת גבולי תעשית תרעה לבלתי עבני
עתה הוא הר התוריה אתחר לן הבה זה סהר אחר לחרתי לך כי עתה ידעתי מתלבה היה ידע ידעתי
ככח לת יבוא לשועל בתעשה הגדול הזה ועתה מדעה כתעשה היה זכותי שלם ותהי מעכבתך עליה
ועשם ה׳ לתלדי ישראל לתעת הפרשם שהתלדים הוא התכשה ותעבה כעקידה ומלאך ה׳ הוא התוכב
יתברר כשהוק התלאך הנגלל אתי ועז לשר עשית לת הדבר הזה גם תתחלה הכבוחו כי ירבה לת זר
זרעו ככוכבי השמים וכעבר החרן לכל עתה הוסיף לו יען לשר עשית התעשה הגדול הזה שהשבון עשתו
הגדול ותיירים זרעו לת שער לויביו והבה הוכוח שלח יגיחם שם חגר סיבלה זרעו לן סיפול ביד לויביו
ולח יקים והבה זך הכוחה שליחה בחולה התעידה לנו תלבה גם היה כעבור היחתה לת הדן לחזין היתה
כשרים לשרהם שנפקד לחזין הגדול כשביט רכיס תביית לחזין היתה ולשלמן הכתו שלח ידע
בלחד מהם בלתי היום ולח היתה פקידתם כיתי כחדותם לי לישבר שלח שתעו עד היום כי לין התורת
רב כין לשר סרים וכין לרן כנען והבה לשרהם בנלחתי יחרן כן עה שבה ובה כזוד זקן לי שתי לחנה
סזורים לכל עשה ה׳ להם שם שנפקדן כיתי הזקנה חז שעה תלבה גם היה וכי רבותי ילחור שנפקדה
כלחותם ובחואל ילד לת רבקה לח חזכיר הסתיב לכן ולם היה ביל תירבקה כי לח בת להזכיר בק
הסתיב תילדה תלכה לנחור לכל הזכיר רבקה כי להודיע יחוסה כתה הפרשה ושעה לכי שרה לח הזכיר
שרם רק להזכיר ולהזכיר קתולאל כי שרם היה בכבוד ותלכן ותלך קתולאל לחר היה בדורם וזה לכי שרם
ופילגשו ושמה רלותה יסיפר הכתיב כל הבטוחים שבטרת לת לשרהם כבני לחין וייבן שבתיב זה להודיע
כל יחום נחור כי כלם רלויים להדבק בזרעו של לשרהם ועל כולם תור כי הל כית לכי תלך ולל תעפתי

חיי שרה

תלה שנה ושבעים שנה ושבע מאות שנה לכל כתיב שנה בכל כלל וכלל ל
למור לך שכל לחד בידם לעשותו לת תלה כתב עשרים לחוש וכת
עשרים כתב שנע ליתי וכן כתוב כאני חיי לשרהם בשנה לחת היו ימים בשנה כי תלה תתלה רשע ועשה
נכון שהרי כאני חיי ישתעיאל כלול כאני חיי לשרהם בשנה לחת היו ימים בשנה כי תלה תתלה רשע ועשה
תשובה שלם ועוד כי שנה שנה לחלק תשתע בידם ולינו בידם להשתעין לחל שנה שנה ושנים דרך הלשון רשות
ותה שלחרון ברלשית רבה לת תלה כתב עשרים לחוש לל דרשו כן תלל תיקוי הלשון שחזר לחתר שני
חיי שרה שכללן והשם לתתן ולל ידרשו כן כלשרהם -- ויבא לשרהם לשון רש שבלר שלין זה לל
שנחזרו בו בולעת שיש לשרהם שבלר שכב כי לין תהיה שרה כחברון לכל הכתוב לומר
שהלך שם בית לשרה ושתע כתיתת שרה ובל שם לספוד לה ולבכותה . ולשון רבותינו שהר המוריה
בו וכן הוא לפי המדרש שהשם בעקידה ושריחה נשמתה והנראה בעקידה שהיתה הכוונה

חיי שרה

בתחלה ויטע לשם בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם ויתור ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים
והנה נודעתו בבאר שבע שהוא בארץ פלשתים ושם נכנסתם בעקידה ועל כן סרה דרכך שלשה ימים מארץ
פלשתים ויחוקה וירושלם מלכי חברון כאשר יבחר ה' כי כן כתוב וקרוב לירושלם ובמכתו יתן העקידה
לבאר שבע וזכר לזרע שבע וישב אברהם אל נעריו ויקומו וילכו יחדיו כבאר שבע וישב אברהם בבאר שבע
להודיעך שמתעכב שם וישב שפי' ושם כן לו ותקח סרה כאשתו ומן כי לא היה אברהם דר בבאר שבע ומרה
דרה בחסדיהן וכן נראה הכי יצחק בגרר ואכימלך אחר אלון הנה לדבי לבבון כעוכר כשיניך שב ומתישב שם בארץ הפיל
קדם וכן מיר ויגר בגרר ואכימלך אחר אלון הנה לדבי לבבון כעוכר כשיניך שב ומתישב שם בארץ הפיל
לבאר שבע שכן כתוב ויהי בעת ההיא ויאמר אכימלך

וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם השיתה על שכמה והילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע ותכל המים מן החמת ותשלך את הילד תחת אחת השיחות ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת כי אמרה אל אראה במות הילד ותשב מנגד וישא את קולה ותבך הילד ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן השמים ויאמר לה מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלהים אל קול הילד באשר הוא שם קומי שאי את הילד והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הילד ויהי אלהים את הילד ויגדל וישב במדבר ויהי רבה קשת ותשב במדבר פארן ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים

ויהי בעת ההיא אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקר לי ולנכדי ולניני כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרת בה ויאמר אברהם אנכי אשבע ויוכח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אני לא שמעתי בלתי היום ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית ויצב אברהם את שבע כבשות הצאן לבדם ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשות אלה אשר הצבת לבדם ויאמר כי את שבע כבשות תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו אל ארץ פלשתים ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם ויתור ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים

והנה שמע שם המקום הזה ואמר בו הסדים ולזן נורך לבקש טעם לשם המקומות וכבר רמזתי אחרי רבה
הנה קיומתי של אדם הראשון ומקברו כתוב ועל דעתי היה כל המקום ההוא נקרא כן ועמלק ושם לו יהיה
טעמו כי עמדים בדרכי הסדים ויפשוט את הסדים לעמדים ואולי אחר לו דרך מיוסר אל מדרגה שיתן לו השם
והמעשה אשר עם כי לו יתכן לאדם כבר כמוהו מתהים לו המעשה לאחזת קבר והסדים יהיה לאחר
ואברהם ממת בבך ויקבה הכל כדיבים שהזכיר לו ונעם ארץ אדרבב מלחת שקל כסף על דעת הוכלום
שהיו שם כן לולי רבה לומר שהיו דבריה קבוצים כן מהקום ההוא כי כן המנהג כרוב התרגות להיות מת
מחיר שרה קבוב לפי מדתן וכדברי רבותינו שעשרן קבה דמים כרבונו כיקר גדול ואברהם כבדכת לבן ב
מחנע ועשה כרבונו והגדיל ועל דרך הפשט ארן תרבב מלחת שקל כסף מקבה לותה בבך עשרון לו לחמתין
והקדמונים ונעם ל עיני בני עמי לאמר הבה כל העם הבה והם היודעים ועדים ולא תחום לבמדבר
לו לחזרה וקבור מתך שם מעמדה כי שלך הי ולא לוכל לבוב ואכרה לו עשה כן כי גם לאחרי עשרע הכסף
ולא החזיק תחלה בשר / וכתוב והקימון ברשותו לעיני בני העי ככל בלי שער העי הבוחרי והגרי המתנאי
שם ולאחר כן קבר לותה / אם לתה לו שמעני שמוע שם לתה לם תשמעני ונעניו כמו שם לתת תשמעני
וכל הכפל לנתן העברן כמו שרים לרבי שרים לי הטוב טוב לתה וכן ולאחר עלין לאחר ענוד וכן ולבי לתה
לכי כל ושביתי לבי לדאיתי לכי כי כל הצר כלם קדושי כלם דיבוק השבין וכ על דעתי שם מחוט ועד מרוך
מעל ולם תקח סמרו שם מחוט ועד מרוך מכל לשר לך לן יאמר לכן לתה כאשר אחרת כלומר
כן קבר אברהם את שרה אשתו אל תעירת מרה המכפל היא חברון בארץ כנען כי שם לבאר הסדה והקבר
והארן בעבור כי כל הפרשה הזאת בבי תת ונעפרן התתי ולפיכך הזכיר בהוף כי היא כארץ בנען אשר
היא ארן ישראל וכן לאן כתחלת הפרשה בקריית הרבע היא חברון בארץ כנען וכל זה כאר כי הבדקת היתה
כארץ ישראל ושם נקברים כי התתים ומשפחות כנען ולפי דעתי כי טעם הכתובי לומר שלא להזכיר כי
היא לדן כנען לו ארן פלשתים כי מבני שאחיו אברהם כארץ פלשתים ימים רבים וכל מגורי
כארץ ההיא כגרר ומהל גרר וכאר שבע ומשם לחברון ומחברון בשם על כן הזכיר כי חברון היא כארץ
הכנעני היושב כהר ואולי לא כארץ פלשתים המכרת לאברה והסיפ בהוף להודיע המעשה שהיא כפלה
המוכלה על פני ממרא שזה הסם הכודע אליה ובתב זאת הפרשה להגדיע תפדי הסם עם אברהם שזה
נשיא אלהי כארץ אשר בת לגור שם והיחיד וכל העם הין קוראין לו אדוני והוא לא לאחר להם כן שזה שר
וגדול עם בחיים קיים לו ואלה שמות בני ישמעאל ותקרא אותה ונקברה בחלת ה' עוד כי רבה להודיענו
מקום קבורת החבות כאשר לאחרנו חייבים לכבד מקום קבורת אבותינו וכבדתי לאחרון שגם זה
ון הנסיונות של אברהם שבקום מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה לותו וישם לעגם לכדי ר
אברהם שלאחר שהודיע מעלת ארן ישראל לאחיים ולתתים ועוד לקחים לו דבר הסם להיות לו כאלה כי מה
תעלה לארן כזה כי לא יוכלו הל ארן לחרת לקברה וכבר הסם נאברהם שכשבירים השביע את עבדו ואחר
כדעתו ואברהם זקן בא בימים וחזר הכתוב לאחר כן להודיע הסבה שבשבירים השביע את עבדו ואחר
כי רוה עכמו זקן מאד וחשב כלבו פתם יפלח לארן מולדתו ולאי ערש יאחוז הפליח ילך לו אל בית שלחו
ולבן השביע את עבדו לאמר ילך יבחן אחרי עבותיכי היה הכתוב כאל לאחר לו שבח יקח לו אשה מבנות
כנען ובכרלחית דבה לאחרון כאן זקנה פתם כה לבלות ולהלן זקנה פתים נה לבלות ולהלן זקנה כדי לומר כי כלי
בימים מתחילים בימי הזקנה כי בתים מדים על זחן עניד כתו הכתים בשניים החלה וכאן לאחר פתים
זקן מאד מכבד בל בימים כתו בה לאחיך מדאיתי ברך את אברהם וכבד את כל אשר לו ואשר
לאחרך ימים ובנים ואחת כל תחנית האדם והזכיר הכתוב זה לאחר כי הים פתם כבל לו אחר דבר

זולתי מירושה בניש לבני מיחלו ושלחתו ושברתו ולכן כתבתיו זה ולרבותי כזה ענין נפלא לחזרו ה׳ ברך
מסרת החלף ותסכיל דברים רבים סתומים כתורה ונקרא נילוי יודע זה התחבר
תודע תלמיד הכסיס המרומית פלחזרו ונתן לו חדבלב לקוור למלכת הסתים וחברנו כל ולתה נכתב תלמיד
הגדול ליעבר ולסתרון ולכבוד תזה העבד עם תחיל הגדול ולחד מדיניו להבר החת ונקדוק לחזרו דברי זרע
חברים לחזרו תם תתן לו לא תה תעשה לך הנה כלי כלה עשיתי וכו תודעון נאות ולזן סתומן תם
פנולת תלכים לתנבה לן ויזכה בתקומי ההר ה׳ ברך לת חברים כל עב׳ תם תכון תה תם סתפתי
תודע תלמיד הכסיס המרומית פלחזרו ונתן לו חדבלב לקוור למלכת הסתים וחברנו כל ולתה נכתב תלמיד
מסרת החלף ותסכיל דברים רבים סתומים כתורה ונקרא נילוי יודע זה התחבר

כסודותיו תלמתה מסתיו תהלגיב על דברי רבותי׳ ולכן כתבתי זה לסכיר פי תזיסדים על הבדיק׳ עתק
ולסכיים כה היה רלוי לחברתם פיהה לת יבתק כב סלח יקח תבה תכבות כבנן לחב היה רבוב לסלית
בחיין חל לחרבן ותסבתיע תסכיב העבד לעשות כן בחיין לו בתוקן ולכן תיברך על כל בני להסכיע לעבר
ללבת סם וחזרך לחזר לחרבן נם כן תעבוד סם ה׳ כתוקם כי תחסה כרחות כעלה ולחרבים לת יחפון ם
לחבי וכיון תסכיב לת תעבד על ה׳ לת חזרך לבחון חוכה לחרבן ולף כי יעבוד עם ה׳ יהדה דרם כי בת היקה לן דחפי ברתת ל
ושל תסכיב לת תעבד על עבד כי היה בחרן כלור סבריש וכן לחרבן בית דינו בו סלח יעבור על רבן לחבי
נכסיו וכתה לחתן סיסית יבתק לרבוב ויבחיל לחתו בכסיו על תפת כן וזה שבם תחעל בכל לחבר לן ׳ אלדי
תבריש ולבני חחרן תכה יקריל לבני חרן יסר כ׳ כתבו כי לת ידעו לת תבשב לבני לחרן וכתו ויידבריו
על לבני ירושלם בעל לבני עיבי חחרן יש כזה סוד עוד לחבתבו בעב לחבל בסתוק לקחבי תבית לחי לת ב
נחבר בו לבני חחרן כי היה בחרן לן כלור סבריש וכן לחרבן חדר בחוכה לחרן היתה [redacted]
סב כי גרשוני היום תסתפחו בחלת ה׳ לחבר [redacted] ושבם תם לת תלכה חחבה הזבה
לבחר לחבר כה תכל תבריש לחבר סם לת תבריש ליבחק תבית לחי ויחרן תולדתי לבון רם תבית לחי ם
חחרן ויחרן תולדתי תחבר בריש כסדיש תם כן לחבי ולל תולדתי לבחה לבני תבה ועד כי יתיש רבים עחוד
כחרן כבנן יתר יחרן ולזה תקדל חרן לחבו בעבוד סנר בן יתיש רבים לחכל
לל לחבי ולל תולדתי לחבי סבה כי תולדתי לור כסדיש לחכל תולדתי תעלה ולל תולדתי תסבחתי ולחבי ח
חרן לחבר נר בן וכל תלה דבריש כבולים כי בבלן לחבר לבני תבה ועד כי יתיש רבים עחוד
סיתערב זרע תקדם [redacted] תולי יחבר סהיה לן תסבחה סם חחיבון סם לת תכל תעבד לחרן
הלך כחבר דבר חדיבי תולי יחבוב חרב כי חרן תולדתי לור כסדיש לכל תולדתי היל תסבחתי ולחבי ח
חרן לחבר נר בן וכל תלה דבריש כבולים כי בבלן לחבר לבני תבה ועד כי יתיש רבים עחוד
כחרן כבנן יתר יחרן ולזה תקדל חרן לחבו בעבוד סנר בן יתיש רבים לחכל
לל לחבי ולל תולדתי לחבי סבה כי תולדתי לור כסדיש לחכל תולדתי תעלה ולל תולדתי תסבחתי ולחבי ח
חבריש לת כל לחבר לן ליזכח לזבר תחזיק תתן בבכים בסבת פיזיקי ולידבת זו תן סבתוב ויבן ת
ויסלחם תעל יבחק כבו בעודבן תי ולה כן תהיה תלת תלביה תסבת חבריש כי תעבד כיהי
ביקח העבד עסרה בחלים וכל טוב לחבין כידו וילך לחחריש תפרשים כי העבד כיהי ה ת

נפשנו חיה אלך יעננו ולקח גמלים רבים מנחילי מדינין כי כל טוב ארם מהם היה כידוע ומצוי מקוד ונגיד על
הכל לקנאת מתנן כאשר ירבה מהם שיחיה האיסור בכל אשר לו · והנכון בעיני כי טעם הפסוק הזה כטעם
מלון לקנאת מתנן כאשר ירבה מהם שיחיה האיסור בכל אשר לו · והנכון בעיני כי טעם הפסוק הזה כטעם
הכתוב בחוזאל וילך חזאל לקראתו ויקח מנחם בידו וכל טוב דמשק משא ארבעים גמל לף כאן לאחר כי ל
לקח כל טוב אלהינו בידו משא עשרה גמלים והנראין כי כל הטוב והחשובה מהם פירות מצרים
מכל המחנה בדמשק לא בבית אלהינו לקחו משא הגמלים והוליכו מנחה בידם וכן עשרים חמורים נשאי
ועשוב מצרים והמקור לזה יקבלו לשונם כאיכן אותה הכתתיה לעבדך ליצחק לאמן רש"י לאמן היה לו
פחיל גמלים מסחיים ולחויים ליכנס בביתו של אברהם וכה אדע לשון תחנה הודיעני כה סעשית חסד עם
אדני ולא ידעתי כי ילחור ידיעתי כי כחנת אלהים מכוונת לעבדך ליצחק ולילו נקשר יפה לכל פירושי הקרא כי
לשני הייתי כזה המקרים שהזיה הבעיה לאמר לחור אליה לחתה שהוכחת לעבדך ליצחק עשה כזה חסד ע
עם אדני אברהם שה

כדר ואלה

תולדות יצחק יתחר הכתוב ולמה יחזיר הולדת יצחק בן לאברהם
ויעקב ויתחיל בבנו הגדול ולמה יחזיר הכתוב לך היתה ילידתם
הוליד את יצחק לפון רם על ידי שכתב יצחק בן לאברהם הוזקק
ליתר לאברהם הוליד את יצחק ולפון רם על ידי שכתב יצחק בן לאברהם
הוזקק

והוא עיף ויאמר לו יעקב מכרה כיום את בכרתך לי ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימכר את בכרתו לעשו ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה ויהי הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גרר ויראה אליו יהוה ויאמר אל תרד מצרימה שכן את בארץ אשר אמר אליך וגר בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל ואקים את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות האל והתברכו בזרעך כל גוי הארץ עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורותי ויאמר יצחק בגרר ויאמר אנשי המקום לו לאשתו ויאמר אשתי פן יהרגוני אנשי המקום לרבקה כי יפת מראה היא ויהי כי ארכו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר אך הנה אשתך היא ואיך אמרת אחתי היא ויאמר אליו יצחק כי אמרתי פן אמות עליה ויאמר אבימלך מה זאת עשית לנו כמעט שכב אחד העם את אשתך והבאת עלינו אשם ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו יהוה ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים ואת כל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד מאד ויחל יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם ויחפר יצחק את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו אשר הפרו עבדי אביו אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו ויחפרו עבדי יצחק בנחל ויצאו שם באר מים חיים ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות ויאמר כי עתה הרחיב יהוה לנו והפרינו בארץ ויעל משם באר שבע ויראה אליו יהוה בלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנכי וברכתיך והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי ויבן שם מזבח ויקרא בשם יהוה ויט שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר ויאבימלך הלך אליו מגרר ואחזת ופיכל שר צבאו ויאמר יצחק אליהם מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחו מאתכם ויאמרו ראו ראינו כי היה יהוה עמך ונאמר תהי נא אלה בינינו בינך ונכרתה ברית עמך אם תעשה עמנו רע כאשר לא נגעוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך יהוה ויעש להם משתה ויאכלו וישתו ויהי בבקר וישכימו איש לאחיו וישבעו אנשים ויברכם יצחק וילכו מאתו בשלום ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגידו לו על אודות הבאר אשר חפרו ויאמר לו מצאנו מים ויקרא אתה שבעה על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בסמת בת אילון החתי ותהיינה מרות רוח ליצחק וליעקב

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי ובא לי ואברכך לפני יהוה לפני מותי ורבקה שמעת בדבר יצחק אל עשו בנו וילך עשו השדה לצוד ציד למצא ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר הבה לי ציד ועשה לי מטעמים ואבאה לך ברכה לפני יהוה לפני מותי ועתה בני שמע בקולי לאשר אנכי מצוה אותך לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב ובאת לאביך ואכל בעבור אשר יברכך לפני מותו ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמע בקולי ולך קח לי ויקח וישם לאמו מטעמים אשר אהב אביו ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודת אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו ועל חלקת צואריו ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה ויבא אל אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרך עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשך ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה יהוה אלהיך לפני ויאמר יצחק אל יעקב גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו ויאמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שערות ויברכהו ויאמר האתה זה בני עשו ויאמר אני ויאמר הגישה לי ואכלה מצד בני בעבור תברכך נפשי ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת ויאמר אליו יצחק אביו גשה נא ושקה לי בני ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יהוה ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך ארריך ארור וברכיך ברוך ויהי ברדת יצחק מברך את יעקב ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקם אבי וישב בציד בנו למען תברכני נפשך ויאמר לו יצחק אביו מי אתה ויאמר אני בנך בכרך עשו ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו גם ברוך יהיה ויהי כשמע עשו את דברי אביו ויזעק זעקה גדולה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים אתה את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא אצלת לי ברכה ויען יצחק ויאמר אל עשו הן גביר שמתיהו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירוש סמכתיהו ולך אפוא מה אעשה בני ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת היא לך אבי ברכני גם אני אבי ויישא עשו קולו ויבך ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך ויקטר עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי ויגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדול ותשלח ותקרא ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך ושב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו ושלחתי ולקחתיך משם למה אשכל גם שניכם יום אחד ואמרה רבקה אל יצחק קצתי בחיי מפני בנות חת אם לקח יעקב אשה מבנות חת כאלה מבנות הארץ למה לי חיים ויקרא יצחק אל יעקב ויברכהו ויצום ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען קום לך פדנה ארם בית בתואל אבי אמך וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך ואל שדי יברך אתך ויפר אתך והרבך והיית לקהל עמים ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלהים לאברהם וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו ויעקב שמע אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב וישלח פדנה ארם לקחת לו משם אשה במברכו אתו ויצו עליו לאמר לא תקח אשה מבנות כנען וילך יעקב אל אביו ואל אמו ויילך פדנה ארם וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשבתיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש יהוה במקום הזה ואנכי לא ידעתי ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשתיו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לוז היה שם לעיר מלפנים ויידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש ושבתי בשלום אל בית אבי והיה יהוה לי לאלהים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך ויישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדולה על פי הבאר ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן ועודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן אשר לאביה כי רעה היא ויהי כראות יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא ותרץ הנערה ותגד לאביה ויהי כשמע לבן את שמע יעקב בן אחותו וירץ לקראתו וישק לו ויחבקהו וישק לו ויבא אתו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה ויאמר לו לבן אך עצמי ובשרי אתה וישב עמו חדש ימים ויאמר לבן אל יעקב הכי כי אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משכרתך ולבן היו שתי בנות שם הגדולה לאה והשם הקטנה רחל ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה ויאמר לבן טוב תתי אתה לך מתתי לאיש אחר שבה עמדי ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אתה ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה ויאסף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה ויהי בערב ויקח את לאה בתו ויבא אתה אליו ויבא עליה ויתן לבן לה את זלפה שפחתו ללאה בתו שפחה ויהי בבקר והנה היא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה מלא שבע זאת ונתנה לך גם את זאת תחת העבודה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות ויעש יעקב כן וימלא שבעת זאת ויתן לו את רחל בתו לו לאשה ויתן לבן לרחל בתו את בלהה שפחתו לה לשפחה ויבא גם אל רחל ויאהב גם את רחל מלאה מלאה ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות ויראה יהוה כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראה יהוה בעניי כי עתה אהבני אישי ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה כי שנואה אנכי ויתן גם את זה לי ותקרא שמו שמעון ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים על כן קרא שמו לוי ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את יהוה על כן קראה שמו יהודה ותעמוד מלדת ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן ותאמר הנה אמתי בלהה בא אליה ותלד על ברכי ואבנה גם אנכי ממנה ותתן לו את בלהה שפחתה לאשה ויבא אליה יעקב ותהר בלהה ותלד ליעקב בן ותאמר רחל דנני אלהים וגם שמע בקולי ויתן לי בן על כן קראה שמו דן ותהר עוד בלהה שפחת רחל ותלד בן שני ליעקב ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם אחותי גם יכולתי ותקרא שמו נפתלי ותרא לאה כי עמדה מלדת ותקח את זלפה שפחתה ותתן אתה ליעקב לאשה ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן ותאמר לאה בגד ותקרא שמו גד ותלד זלפה שפחת לאה בן שני ליעקב ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות ותקרא שמו אשר וילכו הדודאים בימי קציר חטים וימצא ראובן בשדה וימצא דודאים לשדה ויבא אתם אל לאה אמו ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך ותבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב עמה בלילה ההוא וישמע אלהים אל לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי ותאמר לאה נתן אלהים שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו יששכר ותהר עוד לאה ותלד ליעקב בן ששי ותאמר לאה זבדני אלהים אתי זבד טוב הפעם יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים ותקרא שמו זבולן ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את חרפתי ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף יהוה לי בן אחר ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה למקומי ולארצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה כי אתה ידעת את עבדתי אשר עבדתיך ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי חן בעיניך נחשתי וברכני יהוה בגללך ויאמר נקבה משכרתך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את אשר עבדתיך ואת אשר היה מקנך אתי כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי ותאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי את הדבר הזה אשוב ארעה צאנך אשמר עבור כל צאנך היום הסר משם כל שה נקד וטלוא וכל שה עקד בכשבים וטלוא בעזים והיה שכרי ותענה בי צדקתי ביום מחר כי תבוא על שכרי לפניך כל אשר אינני נקד וטלוא בעזים ועקד בכשבים גנוב הוא אתי ויאמר לבן הן לו יהי כדברך ויסר ביום ההוא את התישים העקדים והטלאים ואת כל העזים הנקדות והטלאות כל אשר לבן בו וכל עקד בכשבים ויתן ביד בניו וישם דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב ויעקב רעה את צאן לבן יתר הנשארות ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז וערמון ויפצל בהן פצלות לבן מחשפת על המקלות אשר במקלות ויעמד את המקלות אשר פצל נגד הצאן בשקתות במרבדים אשר תבאן הצאן לשתות נכח פני הצאן ויחמנה בבאן לשתות ויחמו הצאן אליהן וילדו הצאן עקד ונקד וטלוא ויפרד יעקב כבשים שם ויתן פני הצאן אל עקד וכל חום בצאן לבן ויתן לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן והיה בהתיחם הצאן והשמתי את פני הצאן אל מקלות ברהט העדרים ויחמו הצאן אל המקלות והצאן יפרשו ויעקב יבדל הכשבים

כי לעם מאד אשוניה תמסיק תוספת זכות וכבוד היה להם ולכן לחיי חכרתי את בריתי יעקב ואף את בר
בריתי יצחק ואף את בריתי לאברהם לחכור והארץ לחכור כי כלם בעלי ברית לאלדים וייתכן שהשיק לו
ליצחק כשמעה מחלת שיקיים כי בעבור שהיה אחר נשבע לאברהם לחכין שיהיה הוא ברכה
בעניים כאשר אחר לאברהם לחכיך כי אתה ברכה בעניים וכן אחר עד כיעקב ובעבור כך כל משפחות האדמ
אשר נשבעתי לאברהם לחכיך כי אתה ברכה בעניים וכן אחר עד כיעקב ובעבור כך כל משפחות האדמ
וכאשר וישמור משמרתי לשון רש בקולי כשמעתי אחת מאחרי נ״ל שהיא להודיעך בגון מכירת לעשו
שבות לשבת מכותי מצות שלנו לא נכתבו דין הוא שיכתבו בגון גזל ששיבת דיוים מקחי דברים שיצר
הרע ואחות העולם מסיבין עליהם כגון לכיות לחזיר ולכיות שבועה שרון עשה בדבר אלא המלך בזר
חקן על עבדיו מקריבי להביא תורה שבעל פה הלכה לומשה מסיני ואם כן היה כל זה כגון על דעת שהי
אברהם מקיים ומשמר את התורה עד שלח נתנה נק לאחיו בסוק ניתן להם יוסף ענלות שבירים וימצא
כפרשת עגלה ערופה שהיה עשוק בתורה כשם שהיו לאבותינו ועוד עכשו לא נתנה תורה ואחי כתב וישמור
משמרתי מצותי חקקתי ותורותי ושם אחרי שהיה משמר חלי דקדוקי תורה והיה ועלתך לכניו וכו׳ ויש
לשואל אם כן לוין הקיש יעקב מכנה נשא את לאה בתו ואת נכדיה בני בכורו ועמים נשא דודתו ומשה רבי׳נ
הקיש בתים עשרה מכנה והיולך לספר שיהיו נהגים בתוך בתיהם אשר אברהם אביהם על עצמו
וקבע לו הש״ם סבר על הדבר והיה יבוא את בניו ואת כיתו אחריו ללכת כדרכיו ובעקב דרשו שמור את
הספת וקבע החומיו ולאשר שיהיה זה ספת משני שיהיה שקולה ככל התורה כולה שהיה מעיד על ת
ועשה צדקה ומלי כאשר משמרתי שמות לעריות וכל נח ומצותי גזל ושפיכות דמים חוקתי
תורתי אל תיר״ל
כי לתך לכבי בעבור שהבדיחו לכיש[illegible] והבטיחו הבה נעם דעשי נדר רבו עתו היה מתירת בן עשו
עלין ויכחוך הוא ובינתו והבטיחו הבה שלח שידת תהם ויבדך לוהנו ולא נתן כלבם שהלך לפניו המלך
בכבוד גילית מאשר עשה לאבי כי כח עם פיכול מד בכחו ועזר הכיש להכיש עתו רבים רעיו אם
תעשה עתו רעה כאשר לא נגענוך ואשר לא עשינו עתך רעה כאשר גמלונו לא נגענוך אלא עשה עתך
ה נתן לחל ידינו לעשות עתך רע אבל יפתנה העת נעבוד האתם מאתה עשה ונעבדך לעזב אל תל מצנ
ועשיב לך נחול ועשה לא נגענוך שלח נשתך לבנו על לפתך ליגע לאחד מכם כלפון הכוגע בהים הזר
ובאשתו ועשיבו עתך רק עוב לעשתי את כל אשר לך כנו תיבו את העב להשתר הכם ונפלאך בפנים כי נם
נקבתיך כך לח לקחתי יבל העשיר אשר עשיתה עתנו ושלחתך עם כל אשר לך בשלום ועבין הרעה הזאת
אשר פיהרו מיתו לינו כרחה מירח מלך פלשתים שלח יבא עלין יצחק לחלחתה לכל הכשיחה אברהם לו
ולבנו ולכבדו ועתה לחיתי בלבם בעבור שהסרנו לחכתי את בריתנו עם יצחק ושלחתנו העלינו נם הוח יבר
את בריתו עתנו וינרש וירש את ארצנו מן הארץ ולכן עשה עתנו ברית חדשה והתבצלו להחר לו שלח הפרו
הברית הד׳ משנה שלח עשה עתנו רק טוב מה טעם עתי בת שלה כיתיבו בבנה עתה עתך כחלה להחריש
על כל מי סיעבור על הברית כשעם לעבדך כברית ה׳ אלדיך וכאלתו . וייתכן שהיה אברהם גדול מאד ורב
כח תהיו בביתו שלם מאחת לים שלא [illegible] הכלחתו כי הוא מאת האלדים כאחד גם בן חיל אשר לבן כלב החריב ודף
לרבנה אלכיש גבורים מאד ונבחר [illegible] מאת האלדים כי הוא מאת האלדים כאחד מתנו מלך פלשתים
פן יכבוש מתנו אלביתו ונקל ואלא ומלאתיו עד בעת החלכי אלוי כמוע עוד דבר השם פנתן לו האדון ולכן
כל עתו בברית והסביעי פן תשקר [illegible] ואחב כי אברהם שמע אברהם בקולי ויחמיד על המלך
סיחיה אברהם עד אלך בכרו ונעשה אחת עסו כגיש כי היה יצחק גדול כאלו ופחד המלך פן יאחז בו
בגרסו אתו מארצו ויבאו עבדי יצחק וינידו לו על אודות הבאר אשר חפרו הוא אחיעל בו לאעלה ויב
ויברו שם עבדי יצחק באר כי אחלו לאחוז אתו ואת אלהי אלין כיתיו הבה ובין הברית בלבתם מתנו
כאשרינו כי אנחנו יוים ונקריב לי שהיה הבאר שברה אברהם ונתן לו שבע כבשות לעדה כי שתיהם
עם האחים ויסב יצחק ואחפור אתו ויקרא לו נם הוא שם בשם אשר קרא לו אביו ועל כן שם העיר באר
שבע עד הבאר קרואה כן הלוא ובן בי שם נשבעו שניהם

מקום לו שהשפל מיסך מנגיד אל ארץ אחרת וכאשר קנאו פלשתים הם אשר אשר בגרר מיעדינת ח
הילך שתיתו הבארות אשר לו מיעדינת אבין בגבול עיר גדר והילך שלחו משעב כשלו והלך לו לעיר
אחרת ואולי לינה מילחתו לעם פלשתים בארץ אחרים שאחר לאברהם סגר מקום
החיה ימים רבים ופלשתים יעשבי הארץ כאשר את אברהם ויצחק לא יפח שם שתתום ולא לשלחתו דק
מיי לאברהם לא רבו להתעם יעשבי כבודו כי אחיו אולי יוסיף לעשות כאחר ולכן סב יצחק ייחפור אותם
בארו זו שני כאל גדר רבו עתו לאחר לעם מים והעשם לאחר הנה הבאר באחל ויריבו הבאל הם אשר יריבו
סם ויתנבאו ויאלח הבאר והבאל יתמעו בהם הנה הם שלנו ועל כן הזכיר הכתו ויתנבאו שם באר מים ח
חיים לאחר כי היה מקור נובע מים חיים אין ויריבו אין הבאל כאשר אחנו ויבראו
הבאר עבק יפפר הכתו ויאריך בעבין הבארות ואין בפעולי הספור תעלת ולא ככנד גדול ליצחק והוא לא
ולכין עשו אותם כאשר אותם לכל יש בדבר עבין נכתב בתוכו כי כח להודיע דבר עתי, כי כאשר מים חיים ירמוז
לביח אלדים אשר יעשו בניו של יצחק ולכן הזכיר באר מים חיים כאן אחרי מקור מים חיים לאת ה׳ וקר׳
הרחמן עבק יריעו לבית הרחמן אשר התעסקו עתנו ועשו אותנו כאשר ולחחונות עד
מהחריבותו והשני קרא שמה שטנה שם קשה מן הרחמן והוא הבית השני שקר אותו כשמו שטנה׳ כי ובחלכו
ואחשורים בחלכתי כאשר עשו שטנה על יעשבי יהודה וירושלים וכל יעניי היה לנו לשטן עד שהחריבוהו
ונגלו מיתנו גלות רעה והשלישי קרא רחובות הוא הבית העתיד שיבנה בימינו והוא עשה כלה ריב
ומצה והילל יכחיב את נמלנו כמו שלח ירחיב ה׳ אלד׳ לאת בגבולך כאשר דבר ונו שהוא לעתיד ויהתיב
בבית השלשי ויקחם נעבור שהבדיחו לכיש[illegible] אל תיר״ל
כי לתך לכבי בעבור שהבדיחו לכיש[illegible] והבטיחו הבה נעם דעשי נדר רבו עתו היה מתירת בן עשו דעשי
עלין ויכחוך הוא ובינתו והבטיחו הבה שלח שידת תהם ויבדך לוהנו ולא נתן כלבם שהלך לפניו המלך
בכבוד גילית מאשר עשה לאבי כי כח עם פיכול מד בכחו ועזר הכיש להכיש עתו רבים רעיו אם
תעשה עתו רעה כאשר לא נגענוך ואשר לא עשינו עתך רעה כאשר גמלונו לא נגענוך אלא עשה עתך כרוך
ה נתן לחל ידינו לעשות עתך רע אבל יפתנה העת נעבוד האתם מאתה עשה ונעבדך לעזב אל תל מצנ
ועשיב לך נחול ועשה לא נגענוך שלח נשתך לבנו על לפתך ליגע לאחד מכם כלפון הכוגע בהים הזר
ובאשתו ועשיבו עתך רק עוב לעשתי את כל אשר לך כנו תיבו את העב להשתר הכם ונפלאך בפנים כי נם
נקבתיך כך לח לקחתי יבל העשיר אשר עשיתה עתנו ושלחתך עם כל אשר לך בשלום ועבין הרעה הזאת
אשר פיהרו מיתו לינו כרחה מירח מלך פלשתים שלח יבא עלין יצחק לחלחתה לכל הכשיחה אברהם לו
ולבנו ולכבדו ועתה לחיתי בלבם בעבור שהסרנו לחכתי את בריתנו עם יצחק ושלחתנו העלינו נם הוח יבר
את בריתו עתנו וינרש וירש את ארצנו מן הארץ ולכן עשה עתנו ברית חדשה והתבצלו להחר לו שלח הפרו
הברית הד׳ משנה שלח עשה עתנו רק טוב מה טעם עתי בת שלה כיתיבו בבנה עתה עתך כחלה להחריש
על כל מי סיעבור על הברית כשעם לעבדך כברית ה׳ אלדיך וכאלתו . וייתכן שהיה אברהם גדול מאד ורב
כח תהיו בביתו שלם מאחת לים שלא [illegible] הכלחתו כי הוא מאת האלדים כאחד גם בן חיל אשר לבן כלב החריב ודף
לרבנה אלכיש גבורים מאד ונבחר [illegible] מאת האלדים כי הוא מאת האלדים כאחד מתנו מלך פלשתים
פן יכבוש מתנו אלביתו ונקל ואלא ומלאתיו עד בעת החלכי אלוי כמוע עוד דבר השם פנתן לו האדון ולכן
כל עתו בברית והסביעי פן תשקר [illegible] ואחב כי אברהם שמע אברהם בקולי ויחמיד על המלך
סיחיה אברהם עד אלך בכרו ונעשה אחת עסו כגיש כי היה יצחק גדול כאלו ופחד המלך פן יאחז בו
בגרסו אתו מארצו ויבאו עבדי יצחק וינידו לו על אודות הבאר אשר חפרו הוא אחיעל בו לאעלה ויב
ויברו שם עבדי יצחק באר כי אחלו לאחוז אתו ואת אלהי אלין כיתיו הבה ובין הברית בלבתם מתנו
כאשרינו כי אנחנו יוים ונקריב לי שהיה הבאר שברה אברהם ונתן לו שבע כבשות לעדה כי שתיהם
עם האחים ויסב יצחק ואחפור אתו ויקרא לו נם הוא שם בשם אשר קרא לו אביו ועל כן שם העיר באר
שבע עד הבאר קרואה כן הלוא ובן בי שם נשבעו שניהם

והבאר חזק להם תרומו על מסכן סילה יפלבתי כתומהיך בהלקח החרן ויחזר ויחפרו גם כי כן המיבו החרן
עם כדרוך לחלדיס בעבור תעדכך נפשי היה כדעתו לברך לתתו סיזכה חוא כברכת תברהם לנחיל לת
החרן להיות חוא כעל הכרי לחלדי כי חוא הבכיר נערו סלת הנידיה לו רבקו תעלם הכבוחה לאחר תחי ה
לה וכי יעבוד צעיר כי לוך היה יצחק עבור לת פי ים וחיה לוז תבלח והנה תתחלה לת הגידה לו דרך תוכר
ובניעות כי ותלך לדרוש לת ה סהלבה בלת רפות יצחק חן לוכני ברוכה להגיד בכוחה לנביח
כי חוח גדול חן התגיד לו ועתה לוז לבקה לתחי לו כך הוגד לי תלת ה ערם לדתי כי תחיה כלהכתו לתתו
לוז יכרך יעקב ויניחו הכל כידי סחיים והיוז ידעה כי בסנת זה יתברך יעקב יופי בלב סלם ובסם תבצה תו
הם בכות תלת ה כדי שיתברך יעקב וגם עתו בכריכת תחריב ולו לברו נתנהו עליות ואברבבה לפני ה
לכני תותי לוז נזכר כבל הברכה לכבי ה רק בתקים הזה כי לחתם לו לחתן הברכה לפני ה תהיה כרוח הן
הקדם ולם יתברך כה עתו לחיך תתקייס גו וכזרעך לעולם ויהן לך עתידה לכניו אולי יחסבי תכי תין
הטעם שיוסבתי להכיר לותו לבל לחתר תלולי יקרב לותי לת לסוס ידי על פני כדיך תכת
החב על כנו ויוצא כחסים סלבי תלך ולבי תהיה לוך כחד סיכיר הקול וכל כני חדש כדיס בקולם כתן
סלחרון דכתיבו היולך כוחת תוקר כחסתו יהיולך בני חדש תיתיין בגלותיהן בלילה תלח בעניעות עיניו
וקלו ולם בתם כני חדש תכירין כן תה יהיה בוחק החכם ולהכיר בין כנין סתהיה לן כחתת ט
עניעות בקול תולי היו החתיס החלה דומיס בקולם ונכך לחתר כי הקול הקיל יעקב דברין שתדבר בלסון
דכה ותזכיר סם סתיה תעבה קיולו לדבר בלסון לחתין כי יס בנבי חדש יודעיס לעשות כן ועשו
הזכיר הכתוב עסו כבה הוא תקבלה הקטן הלוב בעכין הבדקת כי התנהג בתולדיס לדבר לת
הטבוד בברכה ובכבוד ובמתן ולהיות מדעתה בדקת הקטן תסתדל בכל הערוה הזה להביא לי
הברכה והכבוד תן הגדול תל הקטן וכן יתחר לתעה ויבך לברכה לת דברי עשו כנה הגדול ותבלח ותקרית
ליעקב כנה הקטן גשה נא ותסק בני לסון רס תחר בלבו תין דרך עשו להיות
וכן בכרחסות רבה ולחי תמה כי לת היה עשו רשב בעיני תכיו ותולי היה תסב בלבו כי בעבור היותו חיס
סדה ולבו על הציד תיעבו תזכיד סם בחיס תסתיר בלת יזכירנו בתקום סתיגו שהוד תו תיכלי כוחה ונסב
לו זה בעיני תכיו לידלת סחיס . ועל דרך הפשט יהוה זה בעבור טביעות הקול בפול החתיס לתן הדבר
סיתן לו הלדיס ותשל החתי כי הגיע יום בכל יחד ותקם ותלו תת סיתן לו רבי טל תו סידד בעתו בעבי בעתי
בסחיכם בעתם היתה ברכה תכל פירשו כי הזכיר בברכת ה ט יח סדה תסר ברכו ה והעשה הכלו ברכו
ה לבבי כי הפה דבר תותו בסדה לומר סיבל יחנו סם נבידו ולת יחתת ולת תבוחהו בי רעה ולחיר ויתן לך ה
הלדיס ברכה תטל החתיס ותברכה תבורת תרץ ודבי תו סיהיה ורב דגן ותירוש ברוב בת הון
וסישורו ויתן לך הלדי תטל החתיס ותסתי החרן רב דגן ותירוש . והנכון בעיני כי תתת הלדי תניד
הוא ולתן לו תפסק לעולם ולבן לחיר ויתן לך הלדיס כל יחיך על הדמיתך תטל החתיס ויתן לך תסתי ם
החרן בלחיר החתכה כבל הלדית כעניו סכתיב בבי חיה לבבך ורע לחיר כי תס תטל תוסך עכתו
ולחר עתו ותסתי החרן ולעשו [redacted] לחיר גם לך תבלתי לחריין תסתי
החרן ותטל החתיס יהיה תיבדך בעוד לחיר תסב תם ירחוץ [redacted] לך כעדת יהיה הלקו טוב
אדרך לחיר ותברכיך ברוך ובבלעם הוא לחיר ותברכיך ברוך ולחדריך לחיר הבדיקי תלתן יבורין
והנסן סלה ולחדריהן קדמין לחברכיהן [redacted] לפיכך הקדיס בלעם כי כ
לקללה לסן רס תברחסות רבה ולם כן נחה לחיר הנה לחדרסם ולחברכה תברכיך ותקללך לחיר זהר
לינבו קסב כי לחז תם ונברכו בך והנה הברכה בראש ובבוקר הן בעברי תה שפרסבו תם דבר בלסן יהיד
ודבים כי הכל ידברהן והיהיד לחיר יקלל לותו יחלר כי יקום לחי היה תוסב בלבו סהוא
עשו יעקב ויידע סלכל תביא ולבך ותו גם הוא לחטעיתים סיברך נם לותו ולבן סלל תי תהה לדעת
עתה כי הוא לחיר ועשה גם הוא לחטעיתים סיברך נם לותו ולבן סלל תי תהה לדעת
לחת בטרם תבא ולחברכהו גם ברוך יהיה לוז החרד תדבים נדולה עד לחד ונעוץ תי הוא לחיר

דתני לברך לותו סיסליס צעקבו לחתר תיוד גם ברוך יהיה לכל היה רחוי שיקללהו ועוד כי היה עתו בוענ
עליו לחתר ולתה תברכתו עתה לכי ולוך יחתין עתו כי כתורתה היה תתחלה ברלותו כי עתה יברך לותו
ברכתי והבכון בעיני סהוא לבון תמה יחתר תי לוסף תבא בוד תבר תיה יכול לרחותו סחברכהו
וגם סיהיה ברוך כל פנים כי ידעתי כי כן הוא לן עתיד וגם כן ולוך יחתין עתו כי כתורתה היה תתחלה ברלותו
הברכה תמתו כי תלז סברך לותו ידע ברוח הקדם סתלה ברכתו עליו ולהו טעם התדבה הבדלה לחתר תיד
[redacted] ואת כל לחיו נתתי לו לעבדיס ואת כל לחיו נתתי לו לעבדיס תיבן נתן דעתו
סהבח תלין היה יעקב [redacted] ואת כל לחיו נתתי לו לעבדיס תיבן נתן דעתו
היה גביר לחתין מכבר לחתר הן גביר סתיתי לך לכל יתבן סיהיה הוא הגביר תלז יהיו הם עבדיס כעבין
כי יהודה גבר כחיו כל לחתר תתי לו לעבדיס ממילחתר ויסתחוו לך בני לחתך כי הוא הסתחוית העבד
לחרוניו כתו סלחתר יעבדוך עמים וישתחו לך לחתים ועתם ולת כל לחיו כתבם לחתך וכני לחתך יזכרים
בלסן רכיס [redacted] הנה תסתני החרן [redacted]
עתם הנה לחתר הנה לוכל לתת לך תסתני החרן ויתנל החתים כי לבכיכם יסביק סיהיה תסתני החרן
ועל כל החתים כתו בחרבן כי הנה נתן לך תסתני החרן ועל החתים וכה יחיה תבלתי [redacted] תבל תעבין לוחר סיחיה
והיה כלחתר תריד בעיתך תתנרת ידו ופרקת עלו תעל בחרך ועתו ליעקב [redacted]
תדלי לעשות עתם רעה והוא תם סנהה הכתו ובתורתם תלח תל תנגרו כם וגו ובך הזכירו רביני תחרן
כי בסה חדשים יסב יהלה תם וכל ישראל עד הכריה כל זכר כלדים תחר לן הכה לבי לחדתי תל תתנרו
בם ולתה התנרית בסה חיוך סלין בסה חדשים הללו בתכין לך ולתלותך תדכתיב והיתים תחר תלך דוד
על ישראל לרבעים סנה והוא תלך בסה חדשים יותר דכתיב בחברין תלך על ישראל סהבעים וסבסה
חדשים ועוד תחרן לחר לן הכה דוד ידיך תדוד ותחזקת ולבי תקבע לדבה בה תת עליתי וכו
ויאבר עשו כלבי לחר רס יעקב סגלה סודו לחחד תלוחבין ולין בוכך תם כי ה הבחיה כ בר תסר יתלך ו
לים עם לבן תקרית לחיריה עם הלב תעם סיהיה בה דבור בספתים וכן בלם ולב ידברו כי הרבין יקרה לב
וכל ישראל לב לחד לחתליך לת דוד בסין כלם על לחתה ההבחיה היו תרבים בה וכן ייחר יכעים כלבי
וכן לחר תלינחר לחי טרם תכלה לבר תל לבי והיתה בם תפלה כספתיו ויחר ה לחלי לחבי תבוה בבל
טרם תכלה לבר תל לבי טרם הפליחי תה סעלה בידתי ויחר כלן כי כלחר בלה תיבוחה נדלה בעם
עשו לסנוא לת יעקב על הברכה עלה בלבו סיהרוג לת ו זיי [redacted] זה טעם יגני
לבבקה לת דברי עשו ולבך לחרה תתנחם לך ורס כתב בדוח הקדם הנה עשו תהרוג לך תיה עשו תהרוג ב
כברחסות רב ולם כן יהיה דברי עשו ותתנחתו עם הלב כתו דברתי לחי עם לבי תנה עשו היה לחי יקרבו
חי תכל לחבי כי בחייו לת יבערנו לת תפתחון סלת יקללנו ותתבך ברכתי לקללה וברכתי בחחים סתיג ותוסיף
חזק פתחוס וירדנו לת סחיו יזדמן לו בחייו וישרבנו ושעם והשלח ותקדית ליעקב כי היה יעקב
בוקום לחר לינו בחחל תכי ולחתן כי היה ותתבת תבני עשו בחיין סהיה בוענ עליו והיה ותתכיים ויתנו
לו ותתפחד בתנחם לך להרנך ותתבח חת על הברכה בהריעך לסן רס ופשעו ותתבח בך וכן כי
בוחר לתה לבן יפי והחזיק לו וברכיו כן לו סיהו ותתבח עליך כתו וישחלו תבני ותתקום לחתי ותיפל לחם
לחפיו כי כן תוה לו תחלך [redacted] ובכרחה תדעתו כי עשו ותתבח לך סחיתי
עבתיך לך תבוחים על ענין תהבכת וכלו לחיו תקדיש בתן והוא לחרב כדי סלת ותתתיר תעבו ותרב תעב

והבאר הזה להם תרמוז על מסכן סילה ופלבתי בתמונת מהלקת החרן וחזר וחפרו אז כי כן המיבן החרן
עם הדורין לחלדים בעבור תעדכן נפש היה כי נעתן לנרך לחתן סי זכה היה מברכת מהרים לנחול את
החרן ולהיות היה כעל הכרי לחלדי כי היה הכביר ומרח שלח הבידה לו רבק מעולם הנבואה לאשר אמר ה'
לה ורב יעבוד צעיר כי לוך היה יצחק עובי את ה' היה לו תבלה והכה מתחלה לה הגידה לו דרך מכר
ובניעות כי תעך לדרים את ה' מהלכה בלה דמות יצחק לו מחמרה לוין לחכבי נרכה להגיד נבואה לנכרי
כי הוה גדול מן המגיד לו עתה לה דבתה לאחי לו כך הגדי לי יתלת ה' טרם לדתי כי לחרה בלחמתן לותן
לו יבך יעקב ויטיח הכל כידי סחים והיה ידעה כי כבות זה יתברך יעקב תעין בלב סלם ובסם חבצה לו
הם בבות תלות ה' כדי שיתברך יעקב גם עמו כברכת החיב ולו לבדין נתכבו עלילות ואברבבה לפני ה'
לפני תעתי לה נזכר כבל הפרשה לפני ה' דק בתקום היה ני לחרם לו תחי הברכה לפני ה' תהיה כרות הן
הקדם ולה יתברך כה עשו לחיך תתקיים בו ובזרעו לעולם ולוין לך שתידה לפניו אילו יתפני תכי לון
טעשה סיתוסתו להכיר תותן לכל לחד לולי יקרא לותי לל עבתו לפסק לי לל לפנים ידו על פני דרך הבת
החב על בני ויתבא בתוסים סתני חלק ולתי תהה לוין לה שחר תהיכר הקול וכל בני חדש נברים בקולם כתן
סחרו רבותינו היחד סותית תותר בשתו יהיולך נבי חדש תותרין בשבתותיהן בלילה חלה בשביעית עינת
יקלא ולה בתם בני חדש תכירין בן תה יהיה כברהך החכם והתני להכיר בין בניו שתהיה לו בהתת ט
שביעית בקול לולי היו החחים הלכה דמיהם בקולם ולכך לחרו כי הקול הקול יעקב דבריו שחד בר בלמון
רכה ותחכיר שם סחים תן סהיה מסנה קולו לדבר בלמון לחיו כי יש בנבי הדש יודעים לעשות כן ונעשם
הזכיר הכתוב עשו בפה חד ליעקב הקטן בלילה בענין הברקת כי התנהג בתולדיהם לרחביר את
הבור בברכה ובכבוד ובתתן והיה תדעתה נדקת הקטן תסתדל בכל הענין להבין להעביר ר
הברכה והכבוד מן הגדול אל הקטן וכן יאתר נתעם ניר לרבקה את דברי עשו בתה הגדול ותבלת ותקדית
ליעקב בנה הקטן גבה כח ותחזק בני נאתר כי לא היה עשו בעיני תכיו ולולי היה מסב בלבו כי בעבור הינתו חים
וכן בברחשית רבה ולני תמה כי לא היה עשו רשע בעיני תכיו ולולי היה מסב בלבו כי בעבור הינתו חים
סדה ובבו על הביר תיננו מזכיר שם בחים תסחרו סלא יזכירנו במקום סחינו טהור תן תבלי בתה ובתסב
לן זה בעיני תכיו לירחת סחים . על דרך הפשט יהיה זה בעבור טביעת הקול בטחר הסחים תין הברכ
סיתן לן הלחדים תעל הסחי כי הבל ירד בבל מקום ולולי חת סיתן לן רכיו טל תן סירד בעתו בעבי בעתי
נשחיכם בעתם היתה ברכה לכל פיהשן כי הזכיר בן ברכת ה' כר יח סדה לחר ברכו ה' והעשם לכם ברכו
ה' לבבי כי הסב כרך חתי כסדה לומר סי בל יחכו סם בניהן ולל יחעת ולל תבולתו כי רעה ולחר ויקן לך ה
הלחדים ברכה תבל הסחים ותבחבי הזרע והברכה תוקפת ורבוי תן סיהיה ורב דגן ותירוש בתוכפת תהן
ויעשוך ויתן לך הלחדי תבל הסחים ותבחבי הזרע רב דגן ותירוש . והבטן בניהי כי תתת הלחדי תחיד
הוא ולין לן הספק לעולם ולבן לחתר ויתן לך הלחדים כל יחיך על תחיתך תבל הסחים ויתן לך תבחבי ה
ולין לן הספק לעולם ולבן לחתר ויתן לך הלחדים כל יחיך על תחיתך תבל הסחים ויתן לך תבחבי ה
החרן כלחתר הסחים ותבחבי הזרע והברכה תוקפת ורבוי תן סיהיה ורב דגן ותירוש בתוכפת תהן
ויעשוך ויתן לך הלחדי תבל הסחים ותבחבי הזרע רב דגן ותירוש . והבטן בניהי כי תתת הלחדי תחיד
הוא ולין לן הספק לעולם ולבן לחתר ויתן לך הלחדים כל יחיך על תחיתך תבל הסחים ויתן לך תבחבי ה
החרן כלחתר הסחים ותבחבי הזרע והברכה תוקפת ורבוי תן סיהיה ורב דגן ותירוש בתוכפת תהן
ותחר עתו ותבחבי החרן ולעתו לל תבחבי החרן תבל הסחים ויתן לך תבחבי ה
החרן ותבל הסחים יהיה תבחבך בעוד תחר תבל שם יחוח לך בעבדי יהיה הלקו טוב
אדרך תרור ותברכיך ברך ובבלעם הוא תומר תברכיך ברוך ולחרדיך תרור הבדיק תחלתן יהורין
והסוסן סלוה ולחרי־הן קדמיון לתברכיהן לפיכך ברוך ולחרדיך תרור הבדיק תחלתן יהורין
לקללה לשון רש תברחשית רבה ולם כן נחה תחר הבה לחרחם ותברכה ותברכיך ומקללך תחור נחרש
תינטן קסה כי חזר שם ונברכו כך והנה הברכה ברולם ובבוי לו בעבור תה שבירשו שם דבר בשתן יחיד
וברכים כי הכל יבריכהן והיחיד תשר יקבל לותן יחור מי תתה כחשר תחר לו יקוס לכי היה חוסב שהוא
בטרם תבא ותברכהן גם ברוך יהיה לון החרד החרדה בדולה־עד תחר ובוטף תי היה תשר
החתת

ויתי לברך לותן סיסלים בעקתן לחחר תיד גם ברוך יהיה תכל היה רחני שיקללהו ועוד כי היה עשו בועק
עליו לחחר לחתה תברכהן עתה לבי ולך יחתן עשו כי בחרמה היה מתחלה בי לותן כי עתה יברך לותן
ברכו: והנטן בניבי סהוה לשון סוה יחחר תי סיפה יחחר תי חשר יכול לרחותני סחברכהן
וגם סיהיה ברוך כל פניס כי ידעתי כי ברך הוא לן עשו וגם ברון יהיה על כרחי שלי תפשר לי להעביר
הברכה ממנו כי ותלו סבתך לותן ידע ברוח הקדש סחלה ברכתו עליו ויהן טעם החדדה הנבלם תשר חדר
[redacted] וזה טעם בן לחיך כחרמה כי לחר סחיך תי יסיה נתן דעתו
סהבא תלין היה יעקב [redacted] ואת כל לחיו נתתי לו לעבדים לו טעבו ברכת
היה גביר לחחיך תכבר לחר הן גביר סחתיו לך תכל יתבן סיהיה הוא הגביר ולא יהיו הם עבדיים כעבין
כי יהודה גבר בלחיו תכל לחר סתני לו לעבדים ותחלחי ויסתתיו לך בני לחיך כי הוא הסתחוית העבר
לחדוניו כיון סחר יעבדיך עמים ויסתו לך לחיים ושטה ולת כל לחיו כטעם לחיך ובני לחיך יכחדם
בלמון רכיס [redacted] הנה תשחני החרן יהיה מוסבך ו
טעם הנה לחיר הבה תוכל לתת לך תשחני החרן ויטל הסחים כי לזכיכם יסביק [redacted] יהיה תשחני החרן
ועל הסחים תכל בעבין החשלה שלו תהיה ולו תעבוד ולא נתן לו גם כן דבן ויתירים כלחיו כי רכם לכ
לכבי התבירך ולשמכה עליו ולחרי כן לחיר ליעקב ויתן לך לת כרכת לבריכם לרשתך לת חרן תגורין ל
להיות לו רב הדבן והתירים בחרן כבנן לתבת לבריכם ולעשו יהיה השלוחים כלחם ולחי תי חרן תגורין ועב
ועל חרבך תחיה כמו בחרבך וכן כי לא על הלחם לבדו יחיה הלדם כלחם ולחי תי חרן הברכה לתחיה
[redacted] יהי
והיה כלחר תריד בסיחך תתנרת ידו ופרקת עלו מעל בחלך יחוחו ליסר [redacted]
מילי לעשות עשם רעה ולוא תם מבנה הכתוב וכשחריתם תל־ לל תבינו בם וגו' וכך הזכירו רבותי'
כי בשם תשים יסב יעלב שם ובל ישראל עד הכרית כל זכר בלי־ם לחור לן הכה לבי לחריתי לל תתבונן
בם ולתת התבונית בשם חיוך סחין בשם תשים הללו נחנין לך ולחלבותך תדכתי בהיותם תשר תלך דוד
על ישראל לרבעים שנה והוא תלך בשם תשים יתר דכתיב וחשרון תלך על ישראל שבע שנים ובשר
תשים ועד לחרון לחר לן הבה דוד ידיך חדרונות וחרכונות ולחי תכבין לרחות בהם לת עולמי וכו'
ויאבר עשו כלבו לחר רל יקבן שנלה סונד לחבד תלחכיו ולין נוכך כי בהסכוה כ־בר תשר יתלך ח
חדם עם לבן תקדת לחיהה עם הלב תעם סיהיה הם דביר בשתים יבן כלב ולב ידביר הדבון יקדת לב
וכל ישראל לב לחד להמלוך לת דוד סחין כלם על לתתה הסכוה והיו לדברים הם יבן ויחתר יכבש כלבו
וכן לחר לניעד לחי עדם תכלה לרבר לל לבי היתה בשפתיו ויחתר ה' לחלחי לדני תכבד לכל
עדם תכלה לרבר לל לבי טרם הסליחי חת סנלה בי־עתי ויחתר כלן כי כחסר כלה חיבוחה בד־לה בעם
עשו לשטוך לת יעקב על הברכה עלה בלבו סיהרוג לת ז זין [redacted] זה טעם יבי
לרבקה לת דברי עשו ולבך לחרה תתנחם לך ורם כתב ברוח הקדם הוב לה חת עשו סהרהר בלבו וכן כ
בהלחמת רב וזה כן יהיה דברי עשו ותחסבתו עם הלב כמו דברתי לכי עם לבי והנה עשו היה חומל יקרבו
ימי לכל לבי כי בחיי לת יבערו תן תפחדו סלת יקללנו ותהפך ברכתי לקללה ורבקה שחרה סרת ימות
חזקן כתחסם ויהרגנו לת שתי יזרעו לן חזיין ויהרגנו ושבם ותשלח ותקרת ליעקב כי היה יעקב
במקום חחר לישבו כלחכל לבני ותתן כי היה תתרבל סהבני עשו תחין היה מתנבים עליו ויהיה מתכוים ויהיו
לן יתפחדו [redacted] בתנחם לך להרוג ותתנחם הת על הברכות סהדיעך לשון רש ופשוטו מתנחם בך וכן כי
בחר תתה לבן יבי החחזיק לן ורכים כן לן פירש מתנחם עליך כתו וישחלם תכני המקום לחשתו ויפל לחת
לחשיו כי כן זוה לן המלך [redacted] ונרחה תדעתו כי טעם יתנחם לך תשחת
עצמו לך ממחם על עבין הבכורת וכלל לומו תקדיד בהן והוא תחרב כדי סלח תסתיר מתכו ותרב העבי
לל הלשון [redacted] ושטו בעבור סחור סנוה יבחק לת יעקב לקבת

סדר ויצא יעקב

פוקנית לגבל כלם ימדים מקציעת הארץ היתה ליעקב שאלך ויהלך כמה ימים בהרף עין ויתכן שכלם
ימדים זה לזה וכלל הלכותיו קפנה לו בלבתו מבלר שמע לאדן וכרצונו לעזוב להי שתמדים ונצלתו ממם
לאדן ולין לאחד מכל המדדים שיאחר כדברי רש׳ ושם לתיתה מכנה כבר פירש רכתינו ההפרש שכין
התכנה למזכח שהמזכח תכנן לאתת והמזכח תכנים הרבה וארלה עוד שהמזכח תעשה לכפך עליה נפך יין
ליקוך עליה סמין לת לעולה ולת לזכח והזאכח להשלת עליו עולות וסלמים וכבלם לאדן נחסרה עליו׳ם
היתנכה שמבי שסמו לתיתה הכתנים להם לאתן יתיר מן המזכחות תעשׂ שכתוב שם לת מזכחותיהם
תתנון לת פלת רבה לאהוי להכל והשחיר המזכח סרוחי לפכך ולקדכנות אם יהיה ה׳ עתדי לעון ר׳ם
יסמוך לי הכתוכות פלני שהכתיבוני וטעם התנלי פלת יגדוס החטת וכך לתיתו כתרגומו רבה ר׳ הונת
בשם ר׳ לאתי הבה תלכי שתך וכתיב שם יהיה חלדים עמדי פלת מכלן שלין שכוחה לעדיקים כעלם
היה ויתכן שוד על דרך שפכנו שלין השפק כי׳ם לכל כבל תעתיד יאתר הכתוב כן כתו עד לאשר עם עמי
עמיתי וכן שם יהיה היוכל לכבי ישראל שם יבת העת שיהיה התבתי לת יתקיים התעשה כלאתר כבואל
וזהה ס׳ל לחלדים לינם תבתי כדברי רש׳ם לכל הנלך הדרך ותכינו שם תאוכ לל כית לאבי לעבוד שם
התיתיד כאתר הבתרת כתקום התכן החטת שתתיה לי לבית חלדים ושם תוכיח לת המשכר יש כעבין
סוד תיתה שאתר כחידר כתוכה לאדן ויראו תכם כאר כבדים תכה שם שלשה
עדי כתן רוכבים עליה יאתריך הכתוב כשסיר הזה להודיעך כי קניי ה׳ יתליפו כח ויראתו תתן עוז כי הנה
יעקב לכינו בת מן הדרך והוא עיף ויגל לבדי התכן לשכר היו בדיכים עליו לתכיעה כלל ולרכיתינו כברחשית רבה
שאר שהם רועים רבים ושותרים כלם רוכבים עליהם לינם יכולים להכיעה כלל ולרכיתינו כברחשית רבה
גם כזה להם סרי רותו לעתיד כי כזה שכבשם בדרך הבאר ולת כאכלו כל העדרי׳ם רק שלשה תהם
וכת כאון שהאכן על פי הבאר והעדרים שותרים לה וכל הענין התשופר כאן להודיע סיבות דרך הזה
ויכת תותו זרע וזכה לאדון הזה כי הבאר יהיתה לבית התוקדש וגו עדרי צאן שלשה רגלים כי תן הבת׳
תהיה יסקו העדרים שמשם היו שותקין רות הקדים לת סיהתה כי תכיכן תבת תדיה שמשלה לתים ודבי
ה׳ תירושלם ונאספו שמה כל העדרים בתים תלכה תחתן עד כאן תכדים וגללו לת האבן והשקו שמשם
היו סותכין רות הקדם והשיבו לת האבן שתת לדבל הבאר הידעתם לת לבן כן כאור היה כבר וידעו
כשם לקי תכיו כי הוא כבבד תילכין ורחם בית תכוסם כתיתי לקדי תכרשם ולקדי כאור ויתכן שהיה׳ם
כאתר תלך כתיתי תעשה ולת ידבה לבן פייסהו לאתר שלא רק לאבי לאבי כי כן תבתה ויען לבן ובתואל
ולקי היה כל זה לאשלת לכרשם כי היו כל הוסכים יתיכשים לכאתר אתי לכרשם ובעט בי רועה היה
להגיד כי לין לבאן לבן רועה אחר זולתה כי לה לבדה תבר לתיה תעדר והיו לבדיק דועה לאתם כל הימים
לת תלך כשם לאה לאתיתה כלל ולת היה עניכם כבנית יתיכשהיו שבע כשתיו כלן רועות כלאתת כתן שאתר
כבוד ותשתה כלאשר עם׳כי כרלשונה ויאהב גם לת רחל הזכיר הכתוב שגם לאהב רחל יותר תלאה וה
והטעם כעבור כי הטובע לאהוב יותר האשה לאשר ידע הלדים כניגין תבעיכה כתבים כבאים
ולינה כבאתת כרית׳ולת לתי תעשתה כלי והם יעקב לאהב רחל תלאה סלת כדרך האדן וה גם בם כי
שכאה לאה כי תילדי ביתה׳ לת לת תלאה גם ביעקב כי שם נאשה תבר כלכים שאתו כשבה לאה ולכאים
עד שרלה לאתת כשכר עכן תבת יעקב תעשים שרתיה לאה כלאתת כתן דעתו לגרשה וכין שנשאה
לאחרו כשרתית רבה ולפי שמעו לשכרו לאהוב שאר ידע הלדים כי להנשא לל הכריך שנאתה כן ויאהב עליה וכך ת
הקטה כאבים לאתר לאתן סל תלי לבי תגרים וה עשם וירח חלדים כי תחל עליה סלת יעשבה ים לאתן
לאחרין כי סתים נשים שהאחת לאהובה תלד תקרת שהניה שבוה כשגרים כתן שלאתר ויאהב בם לת רחל
תלאה לת שהבאה ותיתה משה בידר וילד חלדים לת עניה הבה לי כנים לאתרי שהתרפים שתת תלל
עלי וה לין תיתה לאבי לשר׳ם שתי שתין לן כנים שהוא כתת והי׳ תדים רבתינו ולבי תיתה לם כן לאה
תרה לשר ולתה לאן שתת תחתת חלדי לאבי ושתנו לל כדיקים ה׳ ותה שלא לכל לת היו לן כנים לאבי יש לי כבי

שתעשה׳ כאבם כלל ישמעית סלימה והגידה לי מה תבקש לתה כתשמורתה לאתן לת הכיר יעקב דעתן
לאתר לן שיעשה לאתן שכשכים כיכל ושעשרים מן הסתם היה ערעה הכאן כי לה היו כדיכים וכה היו
תדכים כי חלל ימי שאומה לי לאתי ועשר כי חלל ימי הדיבי כן פ׳ שכה ולאתתי לעשיו יב שכטים
לעון ר׳ם כאלא שכתב זאת דכן היה כאתר שתת שכתב שלת כן שכתב ימי העשת גם לעון ר׳ם ולת כן
לאה לן פידם הדב חלל ימי על שכי העכדים והתכלי שלחי כ׳כדי לקלום ולהיל שתשתית הכתוב כאתת
ושכאל היתים שאומים לן לאתן גם תפני זקנתו לת יתן לן לכן כתו קדים זאנו אשר התב שכיהם ודי
סיקיים תכלן וכדברי לקלום היל שכתך לפים חלל שכתב זאת על התשתה כי ימי העכד׳ם שלאים היו
כאשר אתר לן יעקב גם כן שידם רש׳ ולאני לת ידעתי כי שכתת ימי התשתה תקנת תשה רכי ליאשיהל ולאני
לאתר שכתב כהם שתתלה כבדי התומות כעבין כאכילת הכתוב ויעש לאבי אכל שכתת ימים ואר׳ם
שלשיך תכלן שני כירושלמי גם כן כדרשות רב׳ם לין יעשיכן שיאת כשיאה שתך כעלמות שתכוגני ה
הקדימוני קדים התורה אכל כגמר שכתב לת לאתיה תכלן ודרשוה מיעט שלאה לת התב ויתכן לעון כי היה
זה תחלוף תשכועתן שתית תנים שכתב לת יעקב לאתר לן שתתלה כי תלל׳ת היתים ולכן שתק ונתן לו לאה לאתר
כן לאתר לן לכן תלת שכוע זאת כי עדיין לת תלל׳ת ימי עכדית לאה קדים זאבי כתתיה לך ויעקב שתע
לבן וישלח לאתק לאדם כדברי לכן כי תת יבל לעשות והוא לאתר יחסן לת אתי הכתיב כתחלה וישי כתלל׳
היתים וישאר יעקב וגו׳ ועבד יתכן לאתר כי כאשר היו כאכה תכדיעית לאתי יעקב ללכן הכה לת תבתי כי
תלל׳ת ימי שוע שכת תלאת היתים וכן זקן עם תלל׳ת היתים הוא לשר תלגיע לשכת סיני וכ׳ת יום תלל׳ת ימי
תלל׳כם עד יום השכיעי שכ׳ תלל׳ת ימי תלל׳ת לן שאתו תלל׳ת כעבו׳ שהיו לשכת קדושה לכך ותכאכה כלל תתה חז טב׳
וכאתה ודבי׳ כן כשדר האחר כשלת נפשה כי תתה כזיונה קדוש לכך ותכאכה כלל תתה חז טב׳ ותכיה
תליה כלאתן לת שתתן ולבה תכל׳ם שלשלה תגיו היתים תשר עלי׳ כי תיבה לת תיבית תתני
שתעכך ורכתינו׳ עבי יהרים כלאתן תלה כעבור ם לינו דרך תיכר לחכיר כן לף כי כדיקים
תל׳ הכאה היל תת ם לתיתי ותחדי כן תאר לו לכן תלת שכוע זאת כי לאה זאת
סעכדתי על דעתך לת תשלים לתתן לן כי׳ם שיהיה ידוע תתי התשלי׳ תי עכדית רחל ולת תתן לך תחתית
כעבדה לשר תעבוד עתדי לאחר לינה הכישון ונתנה לך לעון דבר כדה וכבלה שם וכשרפה לף זרע
לעון וכתן זה פ׳ ר׳ם ולת תאר לתה יתשם היהיד לעון הדבים תלי יתבוא תזאת דרך הכבדים כלעון
הקדים כשלאר לשרים ודת׳ לאר לתה יתשם היהיד לעון שהוא כשבל הת הסיבו לעתיד ושירש ותתנון לך והכתן בעיני כי
דברי לבן כעדיפה לשר לעקב לת יעשה כן כשקיומו כי לת יניחוני לשכי התקום לעשות כן כי נכלה הוא
לשלם לאבל תלגלח שמע זאת ותתן לך לשר וכל לאבי התקום גם לת זאת שכלמו כשבים כדבר ונבשים לך כ
כבוד ותשתה כלאשר עם׳כי כרלשונה ויאהב גם לת רחל הזכיר הכתוב שגם לאהב רחל יותר תלאה וה
והטעם כעבור כי הטובע לאהוב יותר האשה לאשר ידע הלדים כניגין תבעיכה כתבים כבאים
ולינה כבאתת כרית׳ולת לתי תעשתה כלי והם יעקב לאהב רחל תלאה סלת כדרך האדן וה גם בם כי
שכאה לאה כי תילדי ביתה׳ לת לת תלאה גם ביעקב כי שם נאשה תבר כלכים שאתו כשבה לאה ולכאים
עד שרלה לאתת כשכר עכן תבת יעקב תעשים שרתיה לאה כלאתת כתן דעתו לגרשה וכין שנשאה
לאחרו כשרתית רבה ולפי שמעו לשכרו לאהוב שאר ידע הלדים כי להנשא לל הכריך שנאתה כן ויאהב עליה וכך ת
הקטה כאבים לאתר לאתן סל תלי לבי תגרים וה עשם וירח חלדים כי תחל עליה סלת יעשבה ים לאתן
לאחרין כי סתים נשים שהאחת לאהובה תלד תקרת שהניה שבוה כשגרים כתן שלאתר ויאהב בם לת רחל
תלאה לת שהבאה ותיתה משה בידר וילד חלדים לת עניה הבה לי כנים לאתרי שהתרפים שתת תלל
עלי וה לין תיתה לאבי לשר׳ם שתי שתין לן כנים שהוא כתת והי׳ תדים רבתינו ולבי תיתה לם כן לאה
תרה לשר ולתה לאן שתת תחתת חלדי לאבי ושתנו לל כדיקים ה׳ ותה שלא לכל לת היו לן כנים לאבי יש לי כבי

ומשך ממנו ויאמר לו מבנו כי הבדיקים לוקין מתפללים כעד לחדשים והנה לילה ולילה התפללו בעד נפשי
נכריות ונראה שמסכול זה תפשוהו דמתיבו לחדי בבדיקות דבה לחדי לו הבה כך עכיו את העיקר חייך
סכניך עתידין לעשות לבני בנה ועל דרך הפשט לחדי רחל ליעקב פיתן לה בניס ובחזית דעתה לחדי
מיתפלל עליה עד פיתן לה בניס על כל פניס ואם לין מתיית עכמה כעבד דכרים שלח פאגן הקבלתני
ויחפשם כי כלה בכתו לוחם יתעבה יעקב וילכם סך ואסר ויתפלל עד פיהיו לה בניס שלח תמות כעריה
ויחד ליעקב פחין תפלת הצדיקים כידם מתפשע עכב ובעבור פדברה דרך בעמעי הפניס החהוכות להם
להפחידו כחיתתה היה לסו ולכך לחדי לה שלינו בחוקים חלדים פיפקוד העקרן על כל פניס וחינכו חפשם
דבר כי מחמה פחעט פרי הכטן ולח יחמו יזה לבני לוחה ולהכליחים והנה הצדיקת כרחותה שלח
תיכל להסתיך על תפלת יעקב סכה להתפלל על עצרים לל פחעט בעקב וחה ויפחע חלדים ויחולי כת
נתקן על דעת דבתי כי יעקב לל לפסר שלח פתפלל על לפחן החהוכה כי עקרה היה חלח שלח פתקבלה
תפלתו וכלה עזרה רחל להתעפל עליו לחדי פיתן לה בניס על כל פניס כתפילתו כי לח נתפל חיחכי
סעפה כן ויחי לפו ולחדי לה כי הדבר כיד הלדים ולח כידו ולחכי נפחעה תפלתו פהיח צדיק ועתיד
להיות לן זרע לפל היח פחעט פרי בטן וכפן הוח והדבר ליעקב כן הזכיר בכל הפפחוק ליעקב
כלוה בן חחיפי וכן פפי ליעקב כעבור רכוי הבניס לחדי כי כבולן יפתן ולח כולם ידקד לוח פחכי
נרחפנים כן והרא לוה כי עתיד היה הפעפה הזה לנוה ולפה נתנה פפתחה לבעלה
וחיה לן היתה עקרה פתבנה פפנה ולין דרך הפניס לחרפת נפיס לבעליהן חכל כעבור לוחר כי היו
נכיות ידועת פעתיד יעקב להעתיד פניס עפר פבניס והבתה פיהיו רב הבניס לה פפנה לו יפפחתה
סהיה נרפיתה ולח תתבטר תחותה עליה בבניס ולכך לחדה נתן חלדים פרי לפר נתני פפחתי לחיפי ו
וכן יעקב כעבור זה פיהיו חלין פיפחיד בני דכ׳ כי ידע כן כדברי רבותיו ויפכן כי תדעתה פבתה הלרן
לוחעפ לחבדים ויצחק לו הרבו בניס היה חפן יעקב כניפס דבות להרבות ערכו לנחול לת הלרן כי דוד
רביעי יפיבו הנה לכך רבתה ליפן לו פפחתה שלח יפת בנרית דודלים פיבלי יכלפון יפיעשל יחפחיק כך
הלילי בפירים רפ ולימו כן כי יחפחיק בלפון עכיו כך פתו פדברי רבותינ

גמיב הוא לחתי . ועתה ויסר ביום ההוא את התישים אשר חכרתי כי יעקב לחץ אתם ואשר טלה נקוד
כתדים ולכן הסם לזרע הלה והחברים הזכרים והנקבה והחברי לפרלי העקודי לאשר להם לנקן תעש כרגליה
כחוקם העקודים והחברים כחסכים כל אשר לבן כי נכל יחס ילם יהיה כל אשר לבן כי למן מהפרים התישי
וכגזים כל אשר לבן כן מרילה לבן כין עקד בין ברוד יהים וכל חוס מוסף על המדלות הנזכרות ועשם
התישי כשכר חכסכים חוס תכני מלין בתולדתם להיותם לבעלי גוונין כתישים והצאים ולין כתולדת ה
הצאים להיות בהן חוס ויקח לו יעקב תקל לבנה כיון שהסכימו להיות שכרו כלה היה ישלי כתולדת
כל חם סיוכל להעלידם כן תלולי התכה יעקב פיעשה כזן כל חם ס׳ידכה כי לבן לח היה יודע כתולדת הזן
והרוצים לח היו מרגישים כדבי בדלותם התקלות בהיותו עמם כשנה ראשת כשכר התישי
כיתי תעבי לח יהים היה מלח יאשר לבן עד פרשה . ים תירתי כי הסנה הדלשונה מלין ליעקב נקודים וג
וטלוחים דבים כשכרת חסם אשר ברלה לו החלוך עם התקלות כפני תלו שהיו סלו סיולידו כ׳מותם ה
סלח יאשר לבן יהיו לי נגוב חוח לתי זה פי ככל יחס הצאן התקשרות שהיו רב לדי לו והתעגוף
הצאן סל לבן לח יהים היה העגופים לבן לאשר לח יולין נקודים והקפודים כלם ליעקב כי יולין נקודי
מאתרים אנבי סלל בית לל יספר יעקב לבשין כל מה סאתר לו חלוך לאתר סח לח עיניך וראה כל העתודים אשר
להם סתלבנה עתן לכל מה סיספר לח חלוך לאתר סחל כי יאתר סח לח עיניך וראה כל העתודים אשר
בהייתי עכד את לבן בכחלו כנות יהם הצאן בלחת התסכים הרחלים:ועת ויאתר חלכי חלל בית לל
היה לאתרי כן כעת הכשיעה כי לאתר לו קום צא מן הארן הזאת ושוב לארץ לדעתך ג
עוד צאן לבן וישלו התישים על הצאן ותלדנה נקודים ושלוחים רק מיחרת החלוך שלח לרחל וללחר
ויספר להן חלומו והלכו להם ועשם חלכי חלל בית לל בית לל כן ויען ה׳ישית עוב ורע העבותית ההוא ויתלוך
חל הארן כענען ובעלי הלסון תקנו חלכי חלל לל בית לל כן ויען ה׳ישית עוב ורע העבותית ההוא ויתלוך
כתו סאתר צוין קדוש יסר׳ ויעתן כן עזיאל לאתר ׳לקדים כמתי תרוחת עילחה בית סכיפתים והוח התלוך ה
הנגחל וכן ככל ביתי נאתן הוח והמסכיל יכין .

ועתה לאשר מסחת סס תכנה לאשר נדרת לי שם ניד כי לאתך נדרת לי תיתי עזיבי לשם
חזיוחד בארץ הכנחנית ולהיות לך לחלכן בית לאלהי ולהתניח שם מעשרותיך ויאש מאחר נדיך עוד יקנוף
חלנדים על קולך ותגנוב רחל לת התרפים לח מתכנה חלח להם״ם לכיס ויצ׳ לשון רש׳ ויתשאר
כי יין ללבן לעג כאשר לאתר למה נגנבת לת אלהי לאכל לח היו כל התרפים נעבדי׳ כי לאך תיתכח עם בעית
לאנשי דיד והקדיוב מה סאתר שם כליס לקכל הסעות ויקשיון שם לדשת עתידית והחלה נגזית חלשון
רפה ידים נרפים לאתם נרפים יקראו לאתם רפים לרחוק שאתם כי דכירם כתן נבואה רפה תבת כרייב
ותכזב לעתים רחוקות כתן שלאתרו כי התרפים דכרו אין והנה יעשו לאתם קטני לאתם להם לחלדים לח
יסחלו שם הנכבד ולח יתפללו חליו רק כל מעשיהם כקסמים לאשר יגידו להם התרפי׳ וכתן החלים מיכה
לן בית חלדים ועשה לאתר ותרפים ושם כתן שלל לח חלדים ושעשה התגלית דכיכיו כי כתרפים הין ם
מוחלים מן וכן היה הענין כיעקב לל כאשר חאר מרגלן כאשר חלך הקדש שאו כיתותיו והיו מוחלים
ויאחזים כידיו ותעשם לאחרי ויגזל כל יעקב לת ידעתו לת ה׳ כי לא סחם . ואז עשה ויעש לאתו גדעון
לאפיר ויבא לאתו כעיירו כעפרה ויזנו כל יעקב לאחריו שם ויהי לגדעון לכיתו לאיקש כי סרו מאחרי ה׳
והנה לבן היה קסם ויזמם כאשר אחר מאסתי ואלכנו ארץ הקנעני מעולם כרכתי כי תלאך אקדם כי סרו ושעבי
כפליסתים וכעש בן בעור הקסם היה מעידו ואה עשה לאתו בעבת לת אלהי ביום הפליסי שהרי ג׳
יאתים היה ביניהם דיד שכעת יאתים כל לאתן ג׳ יאתים הלך האגיד להניד לת לבן שהלך יעקב לדידכו מעבר
רחוק הלבן שהם יאתים ובאכרי האגיד לחתדם שכל מה שהלך יעקב כשכה יאתים הלך כאן כיום לאחד לבן
רם מכרישאית רבה ובבן הוא שילך לבן כגבור ארון לאחת כי בן דיד הרועים אכל לבן דיד שלשה יאתים
סס בין כאשר ובין הצאן לאשר שלשת ימים ויגד ליעקב לא בין הגיד ובין כאשר כאשר בחרת לעבדי
יעקב לתעבכה ובניהם דיד שלשת ימים ויגד יעקב לת הגיד כבבו כי סס ביתו נבוי ובגיתו ; ב

וישלח יעקב

בגוה כנדיקתי והסתיל מהבלה כבל יבלתו נים כה עוד ומו לדמיות כי כל אסר תירע לאכין עם עצו תחיו גב לשקר
יתירע לבו תמיד [redacted] והיתי לבו לאחת בידיכו על כ״ייק מבחיון
עצמו לשלשת הדברי׳ מהזמין היה עבחין לתפלה ולגיתין להבלה כדיך תלחמה לברוח ולהנצל ככר ילו
רבותי הדרוז הזה תן הפרסה הזאת פאסר לאכיל אל עשיי תיזין תרבה סניד בעבור היות נגב תרן י
יסרא״ל על ידי תרים ולהניו יעכב בתרן הנגב ים לו לעבור דרך תרין לו קריב מסס על כן פתח לולי יסתעב
עצו הקדיש לשלוח אליו תלאכים לתרצו וכתר תבשתו החזקים על זה תתרו כבר [redacted] לחל
לו הבה לירפו היה ותלך והייתי תסלח תנגלו ואתרו לו כה אתר עבדך יעקב ׳ ועל דעתי בא זה ירחתו כי ל
תכחם התחלבו בסילותו טיר תרו כי תלבי כית כתו כבריתי עם זדתיתי ותתם שבלו טרוזה וזיל היתה
כתף בסילותם בידם וזה תוסכר כדברי רבותי ותסבריתם הספריס בה תלתירון לאדני לעשו כה אתר׳
עבדך יעקב גיה לותם שילחתי לאדני לעשו ואתרתי גתו גם הלאכים תלכי עשו לאזיתך לו כה אתר עבדך יעקב
עם לבן גרתי וזיתיתי לו כפרסה ותהי לו שור וחתר ושפחה ואשלח להגיד לאדני לעשו לתצא תן בעיניך ׳
שלח בתבני רק דרך כבוד כרלותם כי תדעתם קידת לותו לתכי ׳ ועתה כי הכבוד הזה שהיה יעקב עשרה
לאחיו כשחזרתי לאחר תדני נם לרפות לחיך הגידו ולהנה יעקב לקח כבודתו ולא תרכתי ולא הכבוד כלכו היה לחבא
כאסר רתו לנו התורה נם לרפות לחיך הגידו ולהנה יעקב לקח כבודתו ולא תרכתי ונשו סעשה לותו ע
עליהם ועתה היה תרחם לו שלחו לתן תכובדה כלשם וכי היה נוהג בו כבוד תלא להגידו לא ח
תסטתה תלבו ואשלחה להגיד לאדני לחודיע לאחי כי תלוך לתצוא תן בעיניך שלחי שלם עתך ונן
ויבקש לחסתך לשון רש רגה לותר שיגיע תכסב להעלה לכל יאתר תשלחה להגיד לאדני כי תני כח ל
נתנות תן בעיניך ולעשות כל אשר יגיה אדני סיתר כבן סיכב למעלה ותשלחה להגיד לאדני סיס לי
עיטו ונכסים וכבוד לעשות בו חסנך וינוך ירבוז סיעלח לו דגרון תכסס לו סרקת היה תלך תלבו סיחסון
וכן אתר תי לך כל התחנה הזה אשר סבשתי ויאתר לתצא תן בעיני אדני ׳ וישבו התלאכים אל יעקב
לאתר תלבנו לאחיך אל עשו וגם הולך לקראתך והתי ארבע תאות איש עתו ׳ ויגש יעקב לקראת ך
לאתר כיאשר אתה הולך לקראתו כן היה הולך לקראתך ותתר תפגשו זה בזה וייראו יעקב תאד בעבור
שאתרו לו כי יבא עשו תגיניו היה בא לקראת יעקב ועד שלקח עתו תסתים רכוש תרבה תתת היה ירא
לנפשו תאד כי אתר לו לקח כי אלה רק להנאת כי ׳ והנראה בעיני בענין הזה כי עשו לא קבל הפיוסי
כהיגון ולא הסנינו עליהם ותלו לא היו לפניו כי לא נתן רשות אי׳כתר עתו לפניו וידבר עתו אליו כלו כי היה הכיוסי
תפשר שפלו להם תה שלום תדי ותה עניכי ובניו ובניו וקניתלו לו כשלתי ותתרו לו כי תני הולך בן
לקח נתנו לרתונו והם היו תגידים כן ליעקב והשתו לו שפר שיתרו הפלוחים דבר בפה שפו
לכל עבדיתי סיתרה בלבו ולעשות לו רעה היה תבח תהלך בחיל והנה הפלוחים תקדו כתחנה וידעו כי
תוא הולך לקראת יעקב ׳ וזה טעם ובא כי לתרוך תל עשו ולא עשה כתו תלוך תל עשו ולא סלח לך
דבר שלום ונם תלך לקראתך בלחודיע ויחיל לכל סוביף לו בחר על פחדו ויירא יעקב תאד ויבר לו וכך ת
תתרו דבר כי הפלוחים כניריו בו שבחה תתרו בלשו תל תחיך תל עשו תלח תתם ותיה נוהג עתך כ
כעצו לכל בחוף כאשר ידתם הכבוד הגדול סנעשה לו יעקב ותאר תפיל עצמו לפניו פחפשתה תרבה שבע
פעניים תרחוק עד נשתי תלין כבחרב תחזין ותשב כי תלו תעדה כבבריתו וגדלתו עליו כאשר פידבתי ׳
ויתנחם כזה כי הלבמת לה תמה לכל תאר יתפרן יעשתם והיה תתנה הפלאר לפניו על דרך
הפשט זה כלומר כי תאר תלוי יעבל תתנה תחאר פי נהכיתו תחזר יברתו תו תסוב רעגם תו תבא להם ת
תלבה תלת תפט וכן תאתי בבר לתיתך תרוה דרך תרן לו יבית לדם כל יתעגו כזניתי תחת ורם סתב
והיה תתנה הפלאר לפניו על כרתו כי תלכם עתו התקרון עצמו לפלשה תבריו לתבלה לבדיהן ולתלחתי
ורתיתי בתיהם תה עשה זיעב תכבדים והכריסם לבנים תבתון והתקרון עצמו לפשה דבריו וכן
עיקר ׳ והטעה כזה כי יעקב ידע סתין זדיעו כבו נתל עשו כיד עשו תס׳כן יבל תתנה תחזר על כל פנים
סלחם זה ידיעתו סלח יגזרו עליו בני עשו לתתית תת פשתו תכל יעשו דעתו עם קנתנו בקנת תחרבן סלחם

מלך תחד׳ מהם בחר פתרבן על תמוכבו תו על גופבו ותלך תחר תרחם בתקומו ותיבל הפלגיש וכך תחרן
בבריח רבות תם יבא עשו תל התנחה הזאת והכסו תלו תחיכו סכרים והיה התנחה הנשתר לפליטה תלו
תחיכו סבלוה רתו כי נם לדרך תדיעתו זאת הפרסה קשותני יכול התחדי ותכל התחת בתעשתו זכיתי
על ידי חסדים ותחת טעמיית עתי לכך תני ירח שתת תסהכוותיכו תקלקלתי בחטת ויברים לי להסתר כ
ביד עבו לפתן רם ותיכבו כבון בלפתן הסתו׳ ועוד כי תחר תחרי כן ותתה תחרת תיטיב לתיטיב עתך ופתי
[redacted] תפלגיש ותה יעשל הכעותן ההוא נרם תחטת תחכ׳ ועוד כי יעקב תזכיר סתי הכעותן ת
סהכעותיכו תבה כבית תל ובתרן ותחר תתלה תה סבתחר לו בתרן ה׳ תחזר תלי תה לתרכך ולתולדתך ול
ותיטיבה עתך ותת סב לו בבתחו תכית בכן טוב תל תרן לבתיתי ולתולדתך ותהיה עתך ׳ והנה תחרי כן
לת היטיב לו ככל התסדיים ובכל התחת התלה סיתתעבו זכיתיו על ידיסם תכל קטנתי לותר כי קטן ה
הוא תכיתיו רתלי לכל התסדיים סעשה עתו וכן תי יקים יעקב כי קטן הוא ותיהיתי יכול לסבול כל הצגיר
עלין ׳ וכן תחרי כבר קטנתי ר׳ תכל תחר תיבי כרתי התסדיים הם הטובות סעשה עתו כל כך בית ותחת
הטובה תשר הבטיתו ותחת לו הבטתתי יתחר סתיטב רתלי סיבטיתבו ויעשה לו תתן טובת סהבטיתו כ
בזן ולת לטובת תחרית רבות סעשה עתו

ילת הבינותי דעת תבקלוס סתרגם תכל תסדין והוא רגיל לתרב תסד ותחת טיבו וקטנו
ולתלי עשה הסדיס הבטתי תסר הבילו פעמיים רבות תכל ברתיתי ועשה תחת כל הטוב הזה סזיכה לו כי בתן
לו בנים ובנות ועושר ונכסים וכבוד ׳ והכבון בניכי כי תחסדי׳ הקיימי׳ יקרתו תחת כי היו תבחרת תחבה
כשעם ונתתן בייתך ותתלבתך עד עלם עכין קיום לתתון בתן תיתיו נתתים כאשר היה תחלה לת כ
כתו תכזב תיס לת נתתו ׳ והבני תם על בניס סיירסו בו והבני והבה תם על בניס וכן דניס ואתה
תחזית הטיב תיטיב עתך תעם סהיתה סהדתו בן יגרוס תחטאו תחר עשית עתדי תסדיים גילוים תלת ה
סיהיתי רלוי לסה כל תכן תים לעשות עתי תבם תחסד תזה תאר תבטחתי עלין סתניטיב לי ׳ ותדבה תת ז
זרעי ולין תעלי רתלי לתמעט תתכי תטובה תאר תבטחתי בה כי בם תתחלה לת הייתי רתלי לה תם עתכ
תסניתה לי ולת תבטחתי עליה בעבור תעשי רק בחסדיך תרבי ׳ וים תומר כי יעקב היה תומל על כביו ועל
כיתו בן יכה תותם עשו כי לת היה ידע בהבטחת וזיה זרעך כעפר תתרץ וזיה זרעך כעפר תתרץ תם על תלה תו על תתריס כי
יתכן סיומלו תת לבדו וירבה עד זרעו ולתכנו כבן בניכי כי תם היתה זאת תסבטתי לך תחר בתפלתו
ואתה תחתר תחריט הטיב תטיב עתך ופתיתי תת זרעך ועוד כי תם כתר לו ואתה תכבי עתך ופתיתיך כבל תפר
תלך והסכיתיך תל תתרוה הזאת כי לת תעזכך ותם יהיו כביו כעלים בתרב ותיו תחזין תת תהבטחה הזאת ק
קייתיך ולזה יתיתיו כתחרי הטיב תיטיב עתך ׳ וכן ותיטיבה עתך כי כל זה תיתה סב לו ותיתיב עתך
תכל תכל [redacted] תסיבת תסם חטת בביתו

ו ד תנחה הזאת על תוסיף לת תכזיב פניו כי אתה לת תוסיף תכזיב תחר תיתה נם תתת תחריכו כי תסב תכזיב

[illegible] ויאמר יעקב אל רחל למה זה את עשית ותגנבי את לבבי ותנהגי את בני ובנותי כשבי חרב
[illegible] ותאמר רחל אל אביה אל יחר בעיני אדני כי איני יכולה לקום מפניך כי דרך נשים לי
[illegible] ויחפש ולא מצא את התרפים ותאמר רחל אל אביה אל יחר בעיני אדני כי איני יכולה לקום
[illegible] מפניך כי דרך נשים לי ויחפש ולא מצא את התרפים ויחר ליעקב ויריב ביעקב ויען יעקב
[illegible] ויאמר ללבן מה פשעי מה חטאתי כי דלקת אחרי מה מצאת מכל כלי ביתך שים נגד אחי
[illegible] ואחיך ויוכיחו בין שנינו זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך ועזיך לא שכלו ואילי צאנך לא
[illegible] אכלתי טרפה לא הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה גנובתי יום וגנובתי לילה היתי
[illegible] ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני זה לי עשרים שנה בבתיך עבדתיך ארבע
[illegible] עשרה שנה בשני בנותיך ושש שנים בצאנך ותחלף את משכרתי עשרת מונים לולי אלהי
[illegible] אבי אלהי אברהם ופחד יצחק היה לי כי עתה ריקם שלחתני את עניי ואת יגיעכפי ראה
[illegible] אמש הוכיח: ויען לבן ויאמר אל יעקב הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה
[illegible] רואה לי הוא ולבנותי מה אעשה היום לאלה או לבניהן אשר ילדו: ועתה לכה נכרתה ברית
[illegible] אני ואתה והיה לעד ביני וביניך: ויקח יעקב אבן וירימה מצבה: ויאמר יעקב לאחיו לקטו
[illegible] אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על הגל: ויקרא לו לבן יגר שהדותא ויעקב קרא לו
[illegible] גלעד: ויאמר לבן הגל הזה עד ביני וביניך היום על כן קרא שמו גלעד: והמצפה אשר אמר
[illegible] יפרד יהוה ביני וביניך כי נסתר אנחנו איש מרעהו: אם תענה את בנתי ואם תקח נשים על
[illegible] בנתי אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני וביניך: ויאמר לבן אל יעקב הנה הגל הזה והנה
[illegible] המצבה אשר ירתי ביני וביניך: עד הגל הזה והמצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה
[illegible] ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה: אלהי אברהם ואלהי נחור
[illegible] ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו זבח יעקב בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם
[illegible] ויאכלו לחם ויליני בהר: וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אותם וילך וישב לבן
[illegible] למקומו: ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים: ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים
[illegible] זה ויקרא שם המקום ההוא מחנים: וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר
[illegible] שדה אדום: ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי
[illegible] ואחר עד עתה: ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך:
[illegible] ויעקב ירא מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו והצאן והבקר והגמלים לשני מחנות: ויאמר
[illegible] אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה: ויאמר יעקב אלהי אבי
[illegible] אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האמר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך: קטנתי מכל
[illegible] החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי
[illegible] לשני מחנות: הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן יבא והכני אם על בנים:
[illegible] ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב: ויהי שם
[illegible] בלילה ההוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר
[illegible] יבק: ויקחם ויעברם את הנחל ויעבר את אשר לו: ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות
[illegible] השחר: וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו: ויאמר שלחני כי
[illegible] עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני: ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב: ויאמר לא
[illegible] יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: וישאל יעקב
[illegible] והגד נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם: ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי
[illegible] ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי: ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע
[illegible] על ירכו: על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע
[illegible] בכף ירך יעקב בגיד הנשה: וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש
[illegible] ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות: ויעבר את הזלפות לפנים ואת בניהן
[illegible] אחריהן ואת לאה ואת ילדיה אחריהן ואת רחל ואת יוסף אחרנים: והוא עבר לפניהם וישתחו
[illegible] ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו: וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו וישקהו
[illegible] ויבכו: וישא עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן
[illegible] אלהים את עבדך: ותגשנה השפחות הנה ובניהן ותשתחוין: ותגש גם לאה וילדיה ותשתחוין
[illegible] ואחר נגש יוסף ורחל ותשתחוו: ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצא חן
[illegible] בעיני אדני: ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך: ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי
[illegible] חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך כראת פני אלהים ותרצני: קח נא את
[illegible] ברכתי אשר הבאת לך כי חנני אלהים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח: ויאמר נסעה ונלכה
[illegible] ואלכה לנגדך: ויאמר אליו אדני ידע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום
[illegible] אחד ומתו כל הצאן: יעבר נא אדני לפני עבדו ואנכי אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני
[illegible] ולרגל הילדים עד אשר אבא אל אדני שעירה: ויאמר עשו אציגה נא עמך מן העם אשר אתי
[illegible] ויאמר למה זה אמצא חן בעיני אדני: וישב עשו ביום ההוא לדרכו שעירה: ויעקב נסע סכתה
[illegible] ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות: ויבא יעקב שלם עיר שכם
[illegible] אשר בארץ כנען בבאו מפדן ארם ויחן את פני העיר: ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם
[illegible] אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה: ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל:
[illegible] ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ: וירא אתה שכם בן חמור החוי
[illegible] נשיא הארץ ויקח אתה וישכב אתה ויענה: ותדבק נפשו בדינה בת יעקב ויאהב את הנער
[illegible] וידבר על לב הנער: ויאמר שכם אל חמור אביו לאמר קח לי את הילדה הזאת לאשה:
[illegible] ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו והנה בניו היו את מקנהו בשדה והחרש יעקב עד באם:
[illegible] ויצא חמור אבי שכם אל יעקב לדבר אתו: ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים
[illegible] ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב ואן לא יעשה: וידבר חמור אתם
[illegible] לאמר שכם בני חשקה נפשו בבתכם תנו נא אתה לו לאשה: והתחתנו אתנו בנתיכם תתנו לנו
[illegible] ואת בנתינו תקחו לכם: ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם שבו וסחרו בה והאחזו בה:
[illegible] ויאמר שכם אל אביה ואל אחיה אמצא חן בעיניכם והאשר תאמרו אלי אתן: הרבו עלי מאד
[illegible] מהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו אלי ותנו לי את הנער לאשה: ויענו בני יעקב את שכם ואת
[illegible] חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא את דינה אחותם: ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות
[illegible] הדבר הזה לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה הוא לנו: אך זאת נאות לכם אם
[illegible] תהיו כמנו להמול לכם כל זכר: ונתנו את בנתינו לכם ואת בנתיכם נקח לנו ונשבנו אתכם
[illegible] ונהיה לעם אחד: ואם לא תשמעו אלינו להמול ולקחנו את בתנו והלכנו: וייטבו דבריהם
[illegible] בעיני חמור ובעיני שכם בן חמור: ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב והוא
[illegible] נכבד מכל בית אביו: ויבא חמור ושכם בנו אל שער עירם וידברו אל אנשי עירם לאמר:
[illegible] האנשים האלה שלמים הם אתנו וישבו בארץ וסחרו אתה והארץ הנה רחבת ידים לפניהם את
[illegible] בנתם נקח לנו לנשים ואת בנתינו נתן להם: אך באת האנשים לשבת אתנו להיות לעם אחד
[illegible] בהמול לנו כל זכר כאשר הם נמולים: מקנהם וקנינם וכל בהמתם הלוא לנו הם אך נאותה
[illegible] להם ויישבו אתנו: וישמעו אל חמור ואל שכם בנו כל יצאי שער עירו ויהמלו כל זכר כל יצאי
[illegible] שער עירו: ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש
[illegible] חרבו ויבאו על העיר בבטח ויהרגו כל זכר: ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב ויקחו את
[illegible] דינה מבית שכם ויצאו: בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר אשר טמאו אחותם: את צאנם
[illegible] ואת בקרם ואת חמריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו: וכל חילם ואת כל טפם ואת
[illegible] נשיהם שבו ויבזו גם את כל אשר בבית: ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי להבאישני
[illegible] בישבי הכנעני והפרזי ואנכי מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי: ויאמרו
[illegible] הכזונה יעשה את אחותנו: ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם
[illegible] מזבח לאל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך: ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו
[illegible] הסירו את אלהי הנכר אשר בתוככם והטהרו והחליפו שמלתיכם: ונקומה ונעלה בית אל
[illegible] ואעשה שם מזבח לאל העונה אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי: ויתנו אל יעקב
[illegible] את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמן יעקב אתם תחת האלה אשר
[illegible] עם שכם: ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב:
[illegible] ויבא יעקב לוזה אשר בארץ כנען הוא בית אל הוא ובל העם אשר אתו: ויבן שם מזבח ויקרא
[illegible] למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני אחיו: ותמת דבורה מינקת רבקה
[illegible] ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו אלון בכות: וירא אלהים אל יעקב עוד בבאו
[illegible] מפדן ארם ויברך אתו: ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל
[illegible] יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל: ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים
[illegible] יהיה ממך ומלכים מחלציך יצאו: והארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך
[illegible] אחריך אתן את הארץ: ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו: ויצב יעקב מצבה במקום
[illegible] אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן: ויקרא יעקב את שם המקום אשר
[illegible] דבר שם אלהים בית אל: ויסעו מבית אל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל
[illegible] ותקש בלדתה: ויהי בהקשותה בלדתה ותאמר לה המיילדת אל תיראי כי גם זה לך בן:
[illegible] ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין: ותמת רחל ותקבר
[illegible] בדרך אפרת הוא בית לחם: ויצב יעקב מצבה על קברתה הוא מצבת קבר רחל עד היום:
[illegible] ויסע ישראל ויט אהלה מעבר למגדל עדר: ויהי בשכן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב
[illegible] את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר: בני לאה בכור יעקב ראובן
[illegible] ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולן: בני רחל יוסף ובנימין: ובני בלהה שפחת רחל דן
[illegible] ונפתלי: ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר אלה בני יעקב אשר ילד לו בפדן ארם: ויבא יעקב
[illegible] אל יצחק אביו ממרא קרית הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק: ויהי ימי יצחק מאת שנה
[illegible] ושנה: ויגוע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בניו:
[illegible] ואלה תולדות עשו הוא אדום: עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון החתי ואת
[illegible] אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי: ואת בשמת בת ישמעאל אחות נביות: ותלד עדה לעשו את
[illegible] אליפז ותלד בשמת את רעואל: ואהליבמה ילדה את יעוש ואת יעלם ואת קרח אלה בני עשו
[illegible] אשר נולד לו בארץ כנען: ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנתיו ואת כל נפשות ביתו ואת
[illegible] מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו:
[illegible] כי היה רכושם רב מלשבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אותם מפני מקנהם: וישב עשו
[illegible] בהר שעיר עשו הוא אדום: ואלה תולדת עשו אבי אדום בהר שעיר: אלה שמות בני עשו
[illegible] אליפז בן עדה אשת עשו רעואל בן בשמת אשת עשו: ובני אליפז תימן אומר צפו וגעתם
[illegible] וקנז: ותמנע היתה פילגש לאליפז בן עשו ותלד לאליפז את עמלק אלה בני עדה אשת עשו:
[illegible] ואלה בני רעואל נחת וזרח שמה ומזה אלה היו בני בשמת אשת עשו: ואלה היו בני אהליבמה
[illegible] בת ענה בת צבעון אשת עשו ותלד לעשו את יעוש ואת יעלם ואת קרח: ואלה אלופי בני עשו
[illegible] בני אליפז בכור עשו אלוף תימן אלוף אומר אלוף צפו אלוף קנז: ואלוף קרח אלוף געתם
[illegible] אלוף עמלק אלה אלופי אליפז בארץ אדום אלה בני עדה: ואלה בני רעואל בן עשו אלוף נחת
[illegible] אלוף זרח אלוף שמה אלוף מזה אלה אלופי רעואל בארץ אדום אלה בני בשמת אשת עשו:
[illegible] ואלה בני אהליבמה בת ענה בת צבעון אשת עשו אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף קרח אלה אלופי
[illegible] אהליבמה בת ענה אשת עשו: אלה בני עשו ואלה אלופם הוא אדום: אלה בני שעיר החרי
[illegible] יושבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה: ודישן ואצר ודישן אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ
[illegible] אדום: ויהי בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע: ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו
[illegible] ואונם: ואלה בני צבעון איה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר ברעתו את חמורי
[illegible] אביו צבעון: ואלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה אחות לוטן: ואלה בני דישן חמדן
[illegible] ואשבן ויתרן וכרן: בני אצר בלהן וזעוון ועקן בני דישן עוץ וארן: אלה אלופי החרי בני
[illegible] שעיר בארץ אדום: ויהי בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע: ואלה בני שובל עלון ומנחת
[illegible] ועיבל שפו ואונם: ואלה בני צבעון איה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר ברעתו
[illegible] את חמורי אביו צבעון: ואלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה אחות לוטן: ואלה בני דישן
[illegible] חמדן ואשבן ויתרן וכרן: בני אצר בלהן וזעוון ועקן בני דישן עוץ וארן: אלה אלופי החרי
[illegible] בני שעיר בארץ אדום: ויהי בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע: ואלה בני שובל עלון
[illegible] ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה בני צבעון איה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר
[illegible] ברעתו את חמורי אביו צבעון: ואלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה אחות לוטן: ואלה בני
[illegible] דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן: בני אצר בלהן וזעוון ועקן בני דישן עוץ וארן: אלה אלופי
[illegible] החרי בני שעיר בארץ אדום: ויהי בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע: ואלה בני שובל
[illegible] עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה בני צבעון איה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים
[illegible] במדבר ברעתו את חמורי אביו צבעון: ואלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה אחות לוטן:
[illegible] ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן: בני אצר בלהן וזעוון ועקן בני דישן עוץ וארן:
[illegible] אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום: ויהי בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע:
[illegible] ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה בני צבעון איה וענה הוא ענה אשר
[illegible] מצא את הימים במדבר ברעתו את חמורי אביו צבעון: ואלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה
[illegible] אחות לוטן: ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן: בני אצר בלהן וזעוון ועקן בני דישן
[illegible] עוץ וארן: אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום: ויהי בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן
[illegible] תמנע: ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה בני צבעון איה וענה הוא ענה
[illegible] אשר מצא את הימים במדבר ברעתו את חמורי אביו צבעון: ואלה בני ענה דישן ואהליבמה
[illegible] בת ענה אחות לוטן: ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן: בני אצר בלהן וזעוון ועקן
[illegible] בני דישן עוץ וארן: אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום: ויהי בני לוטן חרי והימם
[illegible] ואחות לוטן תמנע: ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה בני צבעון איה
[illegible] וענה הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר ברעתו את חמורי אביו צבעון: ואלה בני ענה
[illegible] דישן ואהליבמה בת ענה אחות לוטן: ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן: בני אצר
[illegible] בלהן וזעוון ועקן בני דישן עוץ וארן: אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום: ויהי בני
[illegible] לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע: ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה
[illegible] בני צבעון איה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר ברעתו את חמורי אביו צבעון:
[illegible] ואלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה אחות לוטן: ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן
[illegible] וכרן: בני אצר בלהן וזעוון ועקן בני דישן עוץ וארן: אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ
[illegible] אדום: ויהי בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע: ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל
[illegible] שפו ואונם: ואלה בני צבעון איה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר ברעתו את
[illegible] חמורי אביו צבעון: ואלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה אחות לוטן: ואלה בני דישן
[illegible]

כמו שכ' לפר המפיד את החודי מפניהם ונקרע מעיר על שם הארץ שנקרעת מעיר והשם הזה היה לארץ
מן עשו שהיו שם מעיר מיום שהלך שם נח"ל וכן שם לרוב שהיה לכל הכתוב יקרים כימים כי ה'
הלא הם בני מעיר החודי שהיו יושבי הארץ לימי משה לה בני מעיר החודיני אשר כה שם ועוד הפרים
יחום החודי כתשמה תורה בעד ובתוב רש' חזביר הכתוב זה לפרים יחומי מעיר ועמן כי ישראל יבוז על בני
עשו ים כתב לה החקק לכתוב מפחות החודי הלה ומבני לחדיע נדולת לכריהם ואחות לוטן
תמנע כתו ואחות תובל קין נעמה ואחיותיהם צדיק ואלבין ותמר אחותם וכרח אחותם לוטן הם בבעון זה
הכת של האחים והיה רחמי כתמנע נימעלם עם בני מעיר נדיסון ולכר נדיסון ותמנע אחותם לוטן
אחות לוטן כת אלבין וכת אחת לה אחות סאר האחים ולכן לה כרצה ליחס אלבין לה סהיתה אחותן מן ה
האם ולה מן האב ולימנה כת מעיר החודי ואלה בני בעון והיה ועבה הוי יתידה וכן עבר תכיך ואחי
מלא ושתה ואחי עבדך דין סמיכן אלי ואלה רחמי בית אלמתם ועבר וישעי ובמוחם רבים והמה בבעון זה
הוא הבן הסליסי לסעיר החודי והוליד שבי בנים אלו לימים ועמה וספר הכתוב כי עבה זה בן בבעון הוא אלוה
עבה סתכת הימי' כתרכ כדעתיו החמודי של בבעון לאבין לחבדיל בינו וכין עבה דעין לאחי בבע' אבין והה עבה
בן בבעון הוא אחיון של עבה ואלה בני עבה דישון ואהליבמה בת עבה דרך הכתוב לאחר בכר ת בן בעון ואחי
ואחי דישן הוא עבה הוא הבן הרביעי לסעיר החודי אחי בבעון הנמנה אחודיו לתעלה כי הספר"ה
תמנה סבעה בני סעיר החודי לסולותם והיה לאה עבה בן אחר יקרא נס כן דישון ולו בת תקרא
אהליבמה בשם קרוכתה בת עבה בן בבעון ולכן יאתי הכתוב באחת אחת עבה אהליבמה בת עבה
להגיד כי היא בת עבה מחכת היחים בכדת בבעון לא אהליבמה בת עבה בן מעיר החודי לאחי בבעון ועל
דעת קנת רחמי לאין בארמה רק אלים אחד הנקרא ענה
ויתן הכתוב הכתמים בבני מעיר החודי כי יחשבהו הלמסים בבני ויקרלוהו עבה בן מעיר נדלן כיון לכ
בני בחשבו שהוא בני ויתנה לאתי הכתוב בחודי עשם לאחרת על פי האחת כן לבעון חם מדרשם של דודם
תמונדת כתו שתזכר בחשבת בחשים ולאינו דבדי הכל בנתן ולא ותמתן של תקרת כלל אשר תכת את
היחים בדעת תקבת דבו בתלמוד הם הפרדי' זה הלאים תכת כי יגידון מין סלא כאים ולאן בו בשחר תיבי
הכלאי' לאת בתרבר כרע תן החמודי' כי היו לן עם נתר בני תמודי' רבי' תעבני' לתעבות והרבים עם הבעים
והולידו ובריה שבחשב לן בדרון לתבקים כי הכיר בתיביהם שהם קרובים בטבע ולידון ונהה נודע בתעשה
ההוא ועל כן יתארהו בן ולתבקה בן בבעון בבריה מבתיהו כי עבה זה כאן עליו מן התורה הבקר את
היחים לפנים עם נדול ודב כעבקים ורבו לבזול תיבו החמודים של בבעון תבין והלא היה בתודבר ולאין עז
עזר לן יתבעת ידו להם והגיל מידם והיה תלסון תעבת ידך לכל תויבך ולא תהביתיך בית שתול לו יאתר
פתחה לאתם וכל והיה נודע בגבוריה בזאת וכמן הוא ואלה בני דישן אתרן תמכר הוא לאכר דישון
הבן החמשי לסעיר כי אין קפידת שיקראתו דישון לו דישון רק כשהם בכפוק אחד להבדיל כין סביהם וכן
יעים חידים לחידית וכל חיבר והנדרן הכתוב בכאן לקראתו דישן סלא יהסב שהוא דישון בן עבה
הנאכר בכתוב ליחס לן תולדות כי בן יהיה בתמודע ואלה המלכים אשר תלכו בארץ אדום בתוב זה
בתוב בכתוב ליחס לן תולדות עשו בנים ובני בנים תלכים ולמלכים כל אשר היו בהם עד אחת התורה כן יתבאר
התולדות יעקב בנין ובני בנין וכל זרעו רק יזכיר משם הפרטים בתולדותם והוא נער את בני בלהה
סיהיה עשה מעשה נערות ויתמשתם בניני ויתקן בסעירו את בני בלהה כלו ורבוי את בני בלהה לפי סהיו
לחיו תכזין לאתם והוא יתקרכן את דכתם רעה כל דעם סהיה רעלה בחיו בני לאה היה תעיד לחכין
לשון רע ולאה כן לתה לו הכילתו כני הפפחות סהיה לאהב לאתם ותקרכן ותעיד לחכין על האחים כי
בכניונם עם בחיו סירחלו תן האחים והנה הם לרבעה ולוכן עמהם ויוסף ותבר ידם עליה לאף
כי לו יכלו עמהם בשלומים. ועוד ליה בשנו כי לו כלם הסכימו בחכירתו. מכל לשנת רבות. כבריל
רבו על כלם היה תוניות הדבה. והבן בניני כי זה הסתו סב לבאר יום סהכיר ושיעורו יוסף והוא בער
בן שבע עשרה שנה היה רועה כצאן את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו בני אביו והיה בא יוסף
ניחלון תלים סביהם בלילה אחד אלים עם תפלתו הפסקה והתוספה לאבר לתלך תכריס ז ו

עלין ואחרי כן תלך ואלה סתות תלים עשו מתחלה תנה בני בני

וישב יעקב

טעם ויסב יעקב בארץ תנעני אביו כי אחר סתלופי עשו ישבו כ
בארץ אחזת כלומר האחד סלקחן להם לאחזת עולם לכל יעקב
יסב גר בארץ כארץ לא להם אלא לבעלן והבטחה להגיד כי הם
בחיים לגיר בארץ אבסארת ושיריים הם כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם
ואלה תולדות יעקב. ואלה סל תולדות יעקב הלה יסוכיהן ונלנוליהן עד סבאת לכלל
יסוף. סבאת רחמנה יוסף בן שבע שעשרה שנה על ידי זה מתנבאין ודרין לאבריס זהן יסוב פסוקו סל מ
ויקרא לאיתיו דבר דבור על לאבניו לסו' רס' ולין לסו' לתולדות סיהיה על היסוב. ויה' לאת הלה התחילה
סלא רעו לן והקורות שבאלו עליו. כטעם תוה ילד יוסף מדם תולדי קודתיו רק לימים מיוחסי מיולדים
ולולי יאתר הלה תולדות היחים סל יעקב. והבטן בניני כי הלה תולדות יעקב יוסף ואחיו לאבר יזכור
ואחז הכתו דרך קבריה בשתו שבאר הזכירם לימלה לכל לאת הלה תולדות יוסף ואחיו לאבר לידע להם
סיהיה עשה מעשה נערות ויתקרכן בניני ויתקן בסעירו את בני בלהה כלו ורבוי את בני בלהה לפי סהיו
לאחז תכזין לאתם והוא יתקרכן את דכתם רעה כל דעם סהיה רעלה בחיו בני לאה היה תעיד לחכין
לשון רע ולאה כן לתה לו הכילתו כני הפפחות סהיה לאהב לאתם ותקרכן ותעיד לחכין על האחים כי
בכניונם עם בחיו סירחלו תן האחים והנה הם לרבעה ולוכן עמהם ויוסף ותבר ידם עליה לאף
כי לו יכלו עמהם בשלומים. ועוד ליה בשנו כי לו כלם הסכימו בחכירתו. מכל לשנת רבות. כבריל
רבו על כלם היה תוניות הדבה. והבן בניני כי זה הסתו סב לבאר יום סהכיר ושיעורו יוסף והוא בער
בן שבע עשרה שנה היה רועה כצאן את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו בני אביו והיה בא יוסף
ניחלון תלים סביהם בלילה אחד אלים עם תפלתו הפסקה והתוספה לאבר לתלך תכריס ז ו

ואת רש מיעטמע סב הכנר רק לינני יודע בחין בו מיט מה תל לין מ מיט מיט חין בו תכל נחפיס וע
ועקדיכים יש בו לטון רש . תדברי רבו . ואם כן הי נחפיס ועקדכים כחורי הנוך מי פחיס עמוק ולא
ידע כהם שלון היו רועים אותם ולא יוקף ליכף היה הדבר כדוך להם מעשה לו כם גדול ופהוא בדיק ג
גמור וידעו כי זכותו תגילמו מכל ינ ולוין יגעו כחפיה הסם הסר הוא חפץ בו ומצילו וכעני סנחל מלדי
סנח תלחיכו הבני פיס חריחתו ולא חכלוני כל קבו די קיימתי זכו הסתבחת לי תבל הם לא ידע כדבי
. ועל דרך הכתב יהחר הנער רק לון בו מיט כלב פגם חם היו בו מיט תעשו יקניו רק וכן כי נת התה
ולא תחיה בכל כמוס פניס והכל כיחור וחזוק ובבנו חת דמו ומצליס חת נישתו לטון רם . וכן לתי
תנקלם ונכבי על רמיט . ונהכון שהוא כפשוטו כי הנהגה כרגיל בחורי נפשו לרדוף הנרדף ולקברו ולכבות
דמו כעפר כעבון סב נישתה כחול . ולכך חמר להם הנה לוגחם הרבי חת לחיכו ומכפי חת דמיו כעפר
כי כן יפסב לגו והנה רחוקן לחר להם סלא יספבו דם כידם תכל יפלי כהו כעבר נימות פם סלון עמם
הגרים כעופם הפוסך דם ונא יהודה עתה וחחר גם יפסב לגו לרציחה כולו לחכחו הרעבהו וכן הי כרי
בחוק וכעבין סחחר הכתו נלוחו הרעת כחרב כבי שהון נדיכת זעטו לוכת בידיהו נפניהם חחרי חתם .
והנה חרחת יפמעהליס כלה חנגעי כיפר נפשו עיניהם נדחו חרחוק חנפים בחים חדיך בלעבר הכירו
כי חרחת יפמעהליס היה בגמלים וידעו כי לחצרים יגלו כי חנגעי יכול הנרי והנפלח ונחנריס כי רב
דרכם להלוך חותו . ולכן חמר להם יהודה הבה החנפים הלילה חחרי מי חק והולכים הל חרץ יחוקר
מכרו לו לבם כי לא ידע הדבר וכפשר קדמו לה ם חקוח כי היו בעלי כחוריס חסר להם הכלחת והנרי ת
לפסיכ חדיכים סחריס סנכרו גחלים חניפים יפמעהליס ויחכרו חת יוסף לחדיכים פקנו לותו לכחוד כו
לסחוד כי הו חת היפמעהליס חסכירו הגחלים לא יקנו ב כחורה לעבדם וחחר ו חכו ת יוסף
ניפמעהליס כי להם מכרו חותו סהם חלוכים הבחורה לחכריס . וזה טעם חיד יפמעהליס חסר ם
הוי ידהו כחה כי היה כיד סל חהדיכים היך בעלי והם סחדו בו והוא סחחר והחדיכים חכרו חותו הל
פרעה כל חעשה כעתה כ פעם יבכר חותו נוחן כל התנה בו ופעם בפלים פיעטו כידו כעבין חת כל ת
ועשה ה כגיל חסר עשה וכתו חחר חסר עשה חעה לעני כל יפר וכן חוא ותצלם כל התלחכה חסר עשה
הלך סלחה וחיה פ כחה כידהו ויבח הל החלך בלחה נוים הת כל התלחכה ויהוסף עצחו הוגר חת ת
כל הסר עשים סם חות היה עושה נותן המעשה לבבי לחצנה ב ולעשה חותו וחרס כי הוגדו יקר וא
יפמעהליס כהסר חת הכתו עד הנכי קדין כי יפמעהליס הם ואינגו כחסר חשב כי הכתו סוחי כי כזוחי
זה לחם כי יפמעהליס הם ירחוק על כבי קדם סהחלהחים הוחיו להם כיתה דכתי וכל חדין ועמלק
ובני קדם כלסמי יחדין ובני קדם הם יפמעהלי כי על כל בבי הפלגשים חסר להביחם חוגר ויפלחם יועל
יצחק בנו בעודנו חי קדמה חל חר קדם . גם כן יחכן פיהיו הולכים יפמעהלים וסם חלכ על חדין כי
לחה יקראו חדין על סם יפמעהל חחיהם . והנכון נפשט הכתו כיוסף הוא סחדבו בו חבל רבתי חחרון
פעוכר בעמים רבות . וישלחו חת סנעת הפסים ויבילו חל חביהם בנעני חת ויבילו הגלגלי הוכילי
כי סלחן חותה ועדם כיתן ויחיו לן זאת ונאכא הכי נח לו פסלחה חל חכרון לבית החחר חהן ובבחם ם
הכנים לפני חביהם ויחיו לן זאת ונאכלו נכל זה להתנבר בעניו כי הם סתקף היה חעשה חותם לחחר
לחת הדגוה חותו כי ידע קנחתם בו . ויש חפרשים ויפלחו סתקיעו הה הסנה לקרישה בחקוניות רבים
כידועים סבי חיית חלמון נפלה יעבור . ונעשה הפבים כי כלחו חותה סיכיכה נפש ם חפר עשה בן .
וכל כעיניו . נחו ונת בנו . ויתכן סיכום בכלל הזה גם כל כלתיו עמהן כי בכלל הבנית יקרלו בן הכלית
כן לו כתחפר חכמים לון חדם ניעגע חלקר ול כלחתיו כבתיו וכן חמרה נעניי לבלחתיה לכנה פובבר ם
ב יתי לל בפתי לכי פתי ולינגו רק דרך חנה כלבד נמן הלח סחעת פתי שר העטחי סחתו בהחנת
תלוך לטון רם וכן חירם הטבח לרקחות ולטבחות חל יותר קרוב דעת לרקלום בעבור היות בית הסהר ב
בביתו ותציע טבי חה לחרונת החנפים הכיר לבני ויטבח טבחת עלו חחלת ירחיה לדבר הכתוב כ ניחל
לחריך רב טבחיות די חלבח כי נפק לקטלח לחכיתי כבל בת חים כבעני חמר חקלום תגרת כלונ חים

סחזר בבח לנוך כחרן בבחזרתו . ודעת לומ כי בני יעקב יסתירו חלפח כיעניות כיאמר בזה חבי ם
יצחק גם חברהם וכן חזכירו בנוך בחים כת בבחים והיו בפחים חכר יות עזוכיות יחלכ ת ותיו ם כבי
יפמעהל ובני קטורה ולכך יחד הכתו עם סחול בן סתבון ושחול בן חכבעית נולדו לברן בזה גם ם ד
דרפן סהיה דיכה סבטעלה לכנעני . ודבתי מחלקו ב בני חמרן ר יחירם חוגן תלחיפת נולדו עם הבטוים
ובסחוק ר בחתיה חוגן כנעניית היו . ויתכן שלח הקפיד ר בחתיה בייחוסן שלא נתכנון חלח לייחר בפנ ת
חבני חרן בכנן חכל היו חן הגרים ההתנבים חבחים חכל חחרבית חו עזוכיות ועזיכיות ויחיה ם
הפניים כי לח נתכנון רק לחלוק על יחידה פלח נשחן בחיותיהם שחוקן חן הוא חת יחידה לבני נת .
ועדעת ר יחידה יבטרכ בני לחה לפחת תחתונות פפה החחריס וה פ שלח יודע ר בחתיה
בתחוקות כלל כי לח היתה לו זולתי דיכה כחנשת חכתו . ועל דרך פרוש חיכנו נכון פיפחת כלם
כבעניות פיהיה בנחלי החרן חזדע כבעון העבד חשרי כתו יזרעו כל חבריהם וה נפרוש כזה להחריימ ולח
תהיה לן פחריית וליעש . ועל כל פניס זה הוא תגר כי לתם יבוחר הכתו לחחר כי היה כבעני ביחוסן
כחרן כבעון היה החרחוי היה פיחחר ניקח פם יחודה חפה ופחה כך כחפר הזכיר פחות הפניס הנחר
ונפי עפו חולתן לכל פי כי פהלה תגר חליעב מן החרן פהיתה לחיי לח לחחוני . וה טעם יורע פם
יחודה חת הים כבעני כי כבעבר חכיה נפחה והנפון חחר כני יחודה עד ולון ופלה פלפה פלדן לן חכת
פיון הכבעית בעבור היותה חת הים כבעני תקדפ כן כי הוא חקוח ליפה הפוחר כי היו יודע ות
ויחפנהן בפחוחתו חפר בפבריה גר פם . ורפ לחר כי בעבר היית חפלפה החחת כבעית ועבר על דעת ת
חבחתיו היו כבים רעים ויתן . ולכן הזכירו הנתו ושחול בן הכבעית כי לח היתה
פם להזכיר כן בפלה ולפ כן יהיה טעם וידע פם יחודה כלומר פרלה חותה וחפק כה כעבון וירע חפם
בחיותה הפחם . ובפרפת ויחי יעקב כתב זל ויפחו חותו בנו ולא בני בניו פכך נוס חל יעשו ב
בחיותה כנען . ולכן יהיה חת כלם חכל בנפחות פלפו בבר חניכם כלון חחר חבני בניכם הים ר ם
וכבית כנען וכן תיתר היתה בת חחת חן הגרים כחרן לח בת חים כבעני כיחוסן כי חלילה פיהיה חדעון
ודע ופחיות פדקנו פינלה לנו כיהודה חודע כבעון העבד החוקלל ורבו לחחרי חתיר חתיה פהיתה בתו חל פם ז
והוח כהן חחל עליון ויקרא חת פחו עד יחודה קדיל לבבו עד חלפח עד יהודה חת בנותיה נחתו לבניו
פם הבני חוכן ולח ספר הכתו לחה ויתכן פתקם בבדתה כי חרח בפים לקרוח פם בניהם על זה כלם יע
יעבן פקדלה פחו יעבן לומר כי ילדתיו בעבב נפש כן עפחה עשרה חם חוכן והוח חלפון וחיי ר בעם כ
כיתתוכנים חם יתחנן חדם חי כחו כן חוכי דחבל ויחודה לח הקפיד לבחות פחו בניהם על זה כלם תבני חדם
ר בה חחרון עד פחעבר חן העולם ולח פהיתה זחת כובת יהודה חבל חבל דחפר כי הפחעת יורע על העתיד .
והנקרא חת פחו פלה ויה בבוא בלדתה חחתו בת רם לומר חבי על פפקה חלית נקרא בוא לפחו היה
תהיה לי כחו לבזה פלפה בנים ובבת לדתה לח עדיני חם פפקה לו חנולד חחרי כן רק בעת חעתיד
כיוקים חחר חלדן כלם ועל דעתי חלה לפחן דבר הפבון הבזה וכן לח תפלה חתי חחר בי התרבוה לח
תבדב פתעיך כחותך ולולי יחיתים לפחן חנגה פלן וכי הפוגב בזה חחפבתו ואמר הכתו כי קידתו
כלה על פם הפקים כי היה בבזיב בלדתה חתו כדרך היה הנערה ואת חחמדים כבר פקוק ויהי
עד בבור יהודה רע בבני ה לח הזכיר הכתו פשעו כאשר עשה בחיו חכל חחר כי בחטלו חת להודיע פ
פלח היה זה בעבם יהודה על חכידת יוסף כי הזכלה עמדה על התכידים ולח היה בכית חלכת ז ד

סבול זילתי זה סהיה רע בעיני הסם כי ירע בדיקים יעורך ועל כן היה יעקב מתלחבל על כמ ימים ויבים
ויתיחן להתנהם סהיה הדבר בעיניו עצם גדול לו מלבד מהכתו אותו ויבם אותה והקם זרע לאחיך ה
הכן יקרה על סם השמ לסון רס ולין זה לאמת כי בתורת השמ מחר גם כן יקום על סם אחיו השמ ולא
יומחה שחו ויסרה לל ולין היבם מצוה לקרא לכמ בסם לאחיו השמ ולאחר כמעמ גנם אות רוחו השלישה ה
חסת מחלון קניתי לי לאשה להקים סם השמ על נחלתו ולא יכרת סם השמ מעם אחיו ומשערי מקומו
יזכרת אחו היה הזונה נשקת כרח ונותב סבכה על קנת הרחם לא מתסבב עליה ותהיה עתלה מדרם ולא
לבסות בה רחסה ותשוחת טמון אות אל לכל לקסוט קונבותיה ולהיות מתחת הסבכה נרחין ולחין ולכך
שהוחד יכול התובך וכתלך עזקתך ושוסיפך טבעת בחתה אות כה ומחלוקך בחתה מתכבה כה לשר
רס ולחיכמ כבן כיתן כחתלון וילך ערים ויחמו ולין תקרח המחלה כתליל ׳ ולין יאמר הכתוב והתפלילים
בלשון ריבים והם יאמר כי על כס כתלי הביבית תקרח המחלה וחלילה סיקיים יהודה ומצות צ׳ יי
ויזלזל בו לתת אותו לאמה ולולי היה בידו סדיר קטן לאמר יעשוק בו קנת הרחם לפעמי ויקרח מתיל בעבר
סהוא קנה כסתיל והוא תרגם סוסיפ׳ לא תחבת לאנקלוס כל מחלה שנתודים סיתרגם אותה סוסיפת
לכל לשון כסות ויללשם תרגם בכלם מלבר וסרשון המחלה כלומר בן ויסרון בן סוסיפת לשי סאות הסדר
הידוע נתלמד סיודעים בו הנתלים וכן תרגם יונתן בן עוזיאל הימעטפת סוסיפת סהם סדדיים ק
קטנים יעטפו סהם הרחם ויסרון אותם הכבדים על הימבכנית והסחרים אסר על רחשה חה התמנה ע
עודנו היה בארצות המזרח ׳ ויתכן ע ד כי היה לויהודה תיתה כבוד ת לריה תן בודה לאחרת יזערך כ
נתיכלים והיו בידו כתלים סעשה כביהה הזית לתייר בה ולהיטה היה בידו כתפטפ סלינו ומם בעניו ם
סכתו ועוה עת שבו לשמול ובתי לא יסוד מבו מיהודה ולולה נתן בידה ויאבד יהוד הנציולה ותסרף
מיהר הסריס מקבלה תנחמידם סל ר׳ תל יר ממום ר מיחיר תחיר בתו סל בס היתה בהוא בתן לשיכך דמה
בסריסה זה כתב רס ולא מיחסו ׳ ולכי לא ידעתי הדין הזה כנגד בתן תינה תייבת סריסה מלא בזעתן עם
זיקת הבעל מרקבה לן נסולה כתן סתיבדים בגחרת בסהדדין לחבל בת בתן סחיבת יכב סזיעתה תיבדה
בחיתה כלל ובין בת יבדמל ובין בת בתן תינה תלא לנאן נדידה ׳ ואם תחמר סהיה היבום מהם בכבי בן
והיה להם בכלל הסת תים ולאחדים מלהם אן היה חיתתם והלא בס לחמר יי סיהודה התחיל בחצות יבום
תלה וכן בנין בחדרין מוכיח סחין יבחה בכבי בת חייבת כלל ׳ ובראה לי סהיה יהודה קנין סערד ו
ומשפל כתרן והכלה חסר תזנה עליו לינבה בדונת בחסבון בחר בחבים לך בחבה בת העלבות ועל כן
כתו ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף כי בתו לבבין לעשות בה ככל חסר יבוה ומעך חייב לותה חיתה לחעלת
החלבות ובסבו לותה בחחללת תת אחיה לבבוד בהונתן לו סהיה דין הדיוטות כן ׳ ועל דרך הפשט יתכן
סהיה חפשטה כבחוב היסה בקנת לרבות בסרד סהחסה לסר תזנה תחת תים ׳ חזרין לותה לבעלה והוא
דן לותה לתיתה לו לחייב סרבוני והנה היתה חיעדת לשלה בן והיה לחם בחסת תים בבחים סהם ׳
צדקה חמני בדריה חמני היה חעברת ודבן דחסר סיבת בת קול ואחר חמני ויאחי יבחו הדברי לבל
רס ׳ והנכו סהל כחן בדיק ונוכי חתבו ויחת לל דוך בדי לתה חתני כי לתה נחלבני הבוהה ואני נחלתיך
הריעה בדקה בחעשיה ועוד חתני כי היה הבדקת ולאי החוטות תלים סלא בתתיה לשלה בבי ׳ והטעם כי
כלה היה היבם ומה לא יבחן לקבות לת יבחתו לבי הוא המחל לחדין כחסר פירשתי לחעלה בדין רה
היבום ודא יסף עוד נתעה לחרי סקיי ורע לבנין לא רבה להיות עחה עוד לחעם סהי כרצונו כי חינב
לבורים עליו והיתה חסתו כחסבים היבחים חה טעם הלחוד לא סבק כתיב הבא ולא יסף ותיב התם ק
קול גדול ולא יסף בה פרצת עליך פרץ הזקת עליך הזקה לשון רס ׳ ועבין פרץ בכל חקו נתינת הגדר
ועברו חן פרון גדרן לתה פרצת נדיהם ולשנים פרצה קרחה לנבב לבל יהיה בכחן בחיות הרחסון כחסיב יד
נגול הדבר וברצת יחה וקדחה חסרון חלים חחד לחר לבן לחר בכחן בחיות הרחסון כחסיב יד
והיה לחר לבחת חה פרצת פרץ גדול בגדי להיה לבחת קדוש חימנו לחר עליך כי היה הנדד עליו והוח
כלול בתוכו כלומ׳ חת פרצת עליך פרץ גדול בגדי ויבחת חימנו ׳ נדל׳ לחר חה פרצב ׳ ה

מעולמת הבעיף חכסה קנת הסער וקנת הסביס ותסקרת סבניס ומסתי ומעלה הגרון והבלוח כי בעמר
סתניו סבה בחתר לן ותחזק בו ונסקה לן תכסה קנת הפבי ועוד כי הקרסות חיסבות על דרך בעבור
בתבנה גם חן הקריבים יכון סביהם [illegible] וכמוכם לעיד לא נדעו ׳
ושבינו מלם סכבות הן מל ילדים טחלה חדדים ומל זקנה טחלה עתחה חת חת ומל יבחת חן טחדה חכלה י
יבחת חן היה הזונה נשקת כרח ונותב סבכה על קנת הרחם לא מתסבב עליה ותהיה עתחה חדדים ולא
לבסות בה רחסה ותשוחת טמון אות אל לכל לקסוט קונבותיה ולהיות מתחת הסבכה נרחין ולחין ולכך
שהוחד יכול התובך וכתלך עזקתך ושוסיפך טבעת בחתה אות כה ומחלוקך בחתה מתכבה כה לשר
רס ולחיכמ כבן כיתן כחתלון וילך ערים ויחמו ולין תקרח המחלה כתליל ׳ ולין יאמר הכתוב והתפלילים
בלשון ריבים והם יאמר כי על כס כתלי הביבית תקרח המחלה וחלילה סיקיים יהודה ומצות צ׳ יי
ויזלזל בו לתת אותו לאמה ולולי היה בידו סדיר קטן לאמר יעשוק בו קנת הרחם לפעמי ויקרח מתיל בעבר
סהוא קנה כסתיל והוא תרגם סוסיפ׳ לא תחבת לאנקלוס כל מחלה שנתודים סיתרגם אותה סוסיפת
לכל לשון כסות ויללשם תרגם בכלם מלבר וסרשון המחלה כלומר בן ויסרון בן סוסיפת לשי סאות הסדר
הידוע נתלמד סיודעים בו הנתלים וכן תרגם יונתן בן עוזיאל הימעטפת סוסיפת סהם סדדיים ק
קטנים יעטפו סהם הרחם ויסרון אותם הכבדים על הימבכנית והסחרים אסר על רחשה חה התמנה ע
עודנו היה בארצות המזרח ׳ ויתכן ע ד כי היה לויהודה תיתה כבוד ת לריה תן בודה לאחרת יזערך כ
נתיכלים והיו בידו כתלים סעשה כביהה הזית לתייר בה ולהיטה היה בידו כתפטפ סלינו ומם בעניו ם
סכתו ועוה עת שבו לשמול ובתי לא יסוד מבו מיהודה ולולה נתן בידה ויאבד יהוד הנציולה ותסרף
מיהר הסריס מקבלה תנחמידם סל ר׳ תל יר ממום ר מיחיר תחיר בתו סל בס היתה בהוא בתן לשיכך דמה
בסריסה זה כתב רס ולא מיחסו ׳ ולכי לא ידעתי הדין הזה כנגד בתן תינה תייבת סריסה מלא בזעתן עם
זיקת הבעל מרקבה לן נסולה כתן סתיבדים בגחרת בסהדדין לחבל בת בתן סחיבת יכב סזיעתה תיבדה
בחיתה כלל ובין בת יבדמל ובין בת בתן תינה תלא לנאן נדידה ׳ ואם תחמר סהיה היבום מהם בכבי בן
והיה להם בכלל הסת תים ולאחדים מלהם אן היה חיתתם והלא בס לחמר יי סיהודה התחיל בחצות יבום
תלה וכן בנין בחדרין מוכיח סחין יבחה בכבי בת חייבת כלל ׳ ובראה לי סהיה יהודה קנין סערד ו
ומשפל כתרן והכלה חסר תזנה עליו לינבה בדונת בחסבון בחר בחבים לך בחבה בת העלבות ועל כן
כתו ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף כי בתו לבבין לעשות בה ככל חסר יבוה ומעך חייב לותה חיתה לחעלת
החלבות ובסבו לותה בחחללת תת אחיה לבבוד בהונתן לו סהיה דין הדיוטות כן ׳ ועל דרך הפשט יתכן
סהיה חפשטה כבחוב היסה בקנת לרבות בסרד סהחסה לסר תזנה תחת תים ׳ חזרין לותה לבעלה והוא
דן לותה לתיתה לו לחייב סרבוני והנה היתה חיעדת לשלה בן והיה לחם בחסת תים בבחים סהם ׳
צדקה חמני בדריה חמני היה חעברת ודבן דחסר סיבת בת קול ואחר חמני ויאחי יבחו הדברי לבל
רס ׳ והנכו סהל כחן בדיק ונוכי חתבו ויחת לל דוך בדי לתה חתני כי לתה נחלבני הבוהה ואני נחלתיך
הריעה בדקה בחעשיה ועוד חתני כי היה הבדקת ולאי החוטות תלים סלא בתתיה לשלה בבי ׳ והטעם כי
כלה היה היבם ומה לא יבחן לקבות לת יבחתו לבי הוא המחל לחדין כחסר פירשתי לחעלה בדין רה
היבום ודא יסף עוד נתעה לחרי סקיי ורע לבנין לא רבה להיות עחה עוד לחעם סהי כרצונו כי חינב
לבורים עליו והיתה חסתו כחסבים היבחים חה טעם הלחוד לא סבק כתיב הבא ולא יסף ותיב התם ק
קול גדול ולא יסף בה פרצת עליך פרץ הזקת עליך הזקה לשון רס ׳ ועבין פרץ בכל חקו נתינת הגדר
ועברו חן פרון גדרן לתה פרצת נדיהם ולשנים פרצה קרחה לנבב לבל יהיה בכחן בחיות הרחסון כחסיב יד
נגול הדבר וברצת יחה וקדחה חסרון חלים חחד לחר לבן לחר בכחן בחיות הרחסון כחסיב יד
והיה לחר לבחת חה פרצת פרץ גדול בגדי ויבחת חימנו ׳ נדל׳ לחר חה פרצב ׳ ה

כאדם הפירן בדר ויבא מתוכו והבה ים עליך ומספנו זם הספרן ולין כזה טעם . ובחדרסן סל ר׳ נחוניה כן
הקנה יזכיר כוד כזם חלה הילדים תחרץ תיקרי זרחם על מס החומם פחיזת זרחית תמיד ופרן על מס ה
לכבה הכפרת לעתיס ובביאת לעתי ויבוי פרן הוא סבכור וחומה גדולה וין הלבנה לא קפיזת דהוא כתי׳
ויתן יד ומתי ותחרי כן יבא תחיון והבה לדעתם היה סם הלבנה לפרן מפני יולכת כית דוד והיו תלתיים
כי הלבנה ותתחזק כחומה והבה פרן תחזק לחרם הבותן יד והוא כבור בבא עליון כתו מחוץ גם תכי כבוד
תחזיר כדי סיחר לסן ויהרגהו ודי חיוב תיתה לעבד סיבות לחזום הפת הטר תדוכיו ותפסני פרכו לפרס כ
כדבריס החלה עכיני תסתיס בגלי ערוה ותסתיס ידיס לא תבמיס חומם והיה תדוכיו בריס בגופו סבא
חלין חולי סלא יתחזה כעגין הסחוף ועלדרך הפבט חין בדרך כי חין הכף לדמיון בדבר ופתרונו ה
הדבריס החלה וכמיהו ותבר לבית חומה כדבריס החלה וכן ובדברי עיני כדבריס החלה נתתי עבי תרבה ו
וכן רבים תן יחתר כי בסמוע תדמיו תת דברי לחתן תחיה לא עשה לי עבדך כדבריס החלה סהגדתי תיד
להבטי הבית תרה חסר וניתכן סמסוס הכף כזה להסבנה וכן לחה ידבר תדמיני כדבריס החלה ותקרוחה ל
תתי כחלה והבה תחבת תדמיני תת יוסף לא תדע תן סהיה בם תחת הסם תן סבחסק כדבריס תדעתו
צדקה יוסף וכן חחר בבר חסת. רבה חחר ליס ידע תבת דלית הוא תיכך חלה טלא לעיב סבולת בבני ו
ויהגדו הל בית סהיהר תקוס חסר חסירי תמלך תסדים חחר רש׳ כי הכתוב יפרש סבית סהיהר רזוע
תקוס חסר תסירי התלך תסדים סם ולכך לחר כי הוא סם תכרי כי דרך הכתוב לפרש לפתן ככריס כתן
הפיל פור הוא הגורל ולא לחר כלום . תכל וניתנהו חל בית סהיהר הידוע למלך סהוא תקוס חסר יחסרו
סם הסירי התלך לומר כי היה זה סבא סיכבון עתן המעקה והלופה . וניתכן כי טעם הסירי התלך עבדיו
וימרתיו החתועתים לו כחסבת התלבה כי סחר התסירים לעם כיד הסופריס והסוחריס בבית סהר לחר
יתתנו . ובפר הכתוב סהתן סם יוסף תחבת תדבין לחתן והכל סבא תחת ה׳ . ובעלי הלפתן יפי סן כרזד
כיסה עגולה תלפתן לתן הסהר ולפי דעתי סהוא הבור בית בבני תחת הקרקע ולו פתח קטן תלחעלה ובניהו
בן החסריס ומתנו להס תודה והוא תלפתן סיהרח בחרוניה כחסר לחר כהר תעשה נתכה תלפתן בהריס
ובנו בהס זה לרוב חדרן וזה לחיעוט על פני בריסיו היו הלה הבריס פניהס כי היו פני
המקיפים והחופים בם בבית הבפים חסר לחלך והחלבים יסרהו לחוסף ודעת הנקלים כי בריסים כרייס איש
וגדולים לחר בפוני ספר בבית הבפים חסר לחלך והחלבים יסרהו לחוסף ודעת הנקלים כי בריסים כרייס
כפתרון חלומו לפי פתרון חלומות היה החקדח חסר יקרא ויקר המוריא לחתו העתיד פותר ועד
רבים כי פתרון הוא פי׳ הטעם לים כפתרון חלומו כל חחד וחחד הלם חלומותיה לפתרון העתיד לבח
חלין זה לפתן רש׳ וזה טעם סיחר פר החקדח לפרשה חלומו הלום הדומה לפתרון סיטעה בזה חכמתו
הפתרון וקולי לא יהיה כן חלום פרעה ולא ידעבו יוסף . ודוא׳ לחר סרחה כל לחר בחלומו מה סהיה פתרון
חלומו כל מה סחרש לן בשוניך כמיר סהיה חלום לחת לא כח כרוב עגין סלא יתקייס רק התקנת ורזוע
הכבון . וישאל לת בריסי פרעה חסר לתן בחסתר בית חדוכיו היה רחוי סיחר התכוב ויסחל לתתם
לחתר לכל החדיך כי רצה לבער כאכח יוסף בריס נער עבד ומכל לבני בריס נדולים והם בבית חדוכיו ל
חסר סבא לתתן ולהיה כל חחד יכל לבוחת לחת רחסר תעלין ולא סחד מהם חלטחול לתתם ולחתר
להם דעתו כפי . ין כי בוחת בחכמתיך סילו נחלט סר החלטים בבקר חן סהיו חלטים עתיהם ותבא תלה לתתן ותבא ופתר לתן לתתו ה
תודיע העתיד מתנו . ויתכן סהלתן לקבת החדוטים בבקר חן סהיו חלטים עתיהם בבית סהיהר ולין ה
פתר לתתן חן סחתרו ולין כעולם פתר לתתן כפי דעתנו כי נעלם הוא מלחת הלא לחלדים פתרונים
פי רש׳ כי יחתר כי התקדים העתידים לבח בחלומות לחלדים הם כי הוא לבדו החלטים והחודיע העתיד
והוא העושה סלום וכדיל דעותיו כדבריו לבם תנעלת חן הפבד וזה חתר סלא יעביטהו לם תבת להם
דעה חן כדי סיספרו לתתם חלין ולא יבחהו והם כן לין לחלת הלא בזה טע׳ ולולי יהיה פ׳ דומה כתן הבה
יחתר הנה לחלדים לבדו הסתירני ולא לחדם הפתר . והנכון בניני כי חחר הלא לחלדים פתרונים כבל
החלומות העלתים והסתירים והוא יכול להודיע פתרון חלומכם וזה הוא בעלם בניכם ספרו נא
לי חלמי ויפר בניני לבלות סדין חלי והוא כפורחת עלתה כנה דומה לפורחת והיא

תפתים ולחי תתה כי לחדני יכף סרים היה ולחתני בעוריו בתחה והם דרסן סריס פרע׳ חלחד סלח לקתן
חלח לחתנים וברסן הבה כעופ ועוד כי לוך תפנם לת עבת ותחלם בניני בעלה לחתי לו כי זחתה בחומם
לת בר נון ודלוי היה סיהרגנה כי לחה לח נעקה מתחילה ויבוח כחפר עפתה בסוף והבה לחתני כיתה ה
חחרה כח חלי לסבב עיני לח ספכב חלח סבח לעשו כן ונעקתי ובוח וכל סכן פתחתיך הדבר מכענה ולח
תחזיר כדי סיחר לסן ויהרגהו ודי חיוב תיתה לעבד סיבות לחתם לפת הטר תדוכיו ולפסני פרכו לפרס כ
כדבריס החלה עכיני תסתיס בגלי ערוה ותסתיס ידיס לא תבמיס חומם והיה לדמיני בריס בגופו סבא
חלין חולי סלא יתחזה כעגין הסחוף ועלדרך הפבט חין בדרך כי חין הכף לדמיון בדבר ופתרונו ה
הדבריס החלה וכמיהו ותבר לבית חומה כדבריס החלה וכן ובדברי עיני כדבריס החלה נתתי עבי תרבה ו
וכן רבים תן יחתר כי בסמוע תדמיו תת דברי לחתן תחיה לא עשה לי עבדך כדבריס החלה סהגדתי תיד
להבטי הבית תרה חסר וניתכן סמסוס הכף כזה להסבנה וכן לחה ידבר תדמיני כדבריס החלה ותקרוחה ל
תתי כחלה והבה תחבת תדמיני תת יוסף לא תדע תן סהיה בם תחת הסם תן סבחסק כדבריס תדעתו
צדקה יוסף וכן חחר בבר חסת. רבה חחר ליס ידע תבת דלית הוא תיכך חלה טלא לעיב סבולת בבני ו
ויהגדו הל בית סהיהר תקוס חסר חסירי תמלך תסדים חחר רש׳ כי הכתוב יפרש סבית סהיהר רזוע
תקוס חסר תסירי התלך תסדים סם ולכך לחר כי הוא סם תכרי כי דרך הכתוב לפרש לפתן ככריס כתן
הפיל פור הוא הגורל ולא לחר כלום . תכל וניתנהו חל בית סהיהר הידוע למלך סהוא תקוס חסר יחסרו
סם הסירי התלך לומר כי היה זה סבא סיכבון עתן המעקה והלופה . וניתכן כי טעם הסירי התלך עבדיו
וימרתיו החתועתים לו כחסבת התלבה כי סחר התסירים לעם כיד הסופריס והסוחריס בבית סהר לחר
יתתנו . ובפר הכתוב סהתן סם יוסף תחבת תדבין לחתן והכל סבא תחת ה׳ . ובעלי הלפתן יפי סן כרזד
כיסה עגולה תלפתן לתן הסהר ולפי דעתי סהוא הבור בית בבני תחת הקרקע ולו פתח קטן תלחעלה ובניהו
בן החסריס ומתנו להס תודה והוא תלפתן סיהרח בחרוניה כחסר לחר כהר תעשה נתכה תלפתן בהריס
ובנו בהס זה לרוב חדרן וזה לחיעוט על פני בריסיו היו הלה הבריס פניהס כי היו פני
המקיפים והחופים בם בבית הבפים חסר לחלך והחלבים יסרהו לחוסף ודעת הנקלים כי בריסים כרייס
כפתרון חלומו לפי פתרון חלומות היה החקדח חסר יקרא ויקר המוריא לחתו העתיד פותר ועד
רבים כי פתרון הוא פי׳ הטעם לים כפתרון חלומו כל חחד וחחד הלם חלומותיה לפתרון העתיד לבח
חלין זה לפתן רש׳ וזה טעם סיחר פר החקדח לפרשה חלומו הלום הדומה לפתרון סיטעה בזה חכמתו
הפתרון וקולי לא יהיה כן חלום פרעה ולא ידעבו יוסף . ודוא׳ לחר סרחה כל לחר בחלומו מה סהיה פתרון
חלומו כל מה סחרש לן בשוניך כמיר סהיה חלום לחת לא כח כרוב עגין סלא יתקייס רק התקנת ורזוע
הכבון . וישאל לת בריסי פרעה חסר לתן בחסתר בית חדוכיו היה רחוי סיחר התכוב ויסחל לתתם
לחתר לכל החדיך כי רצה לבער כאכח יוסף בריס נער עבד ומכל לבני בריס נדולים והם בבית חדוכיו ל
חסר סבא לתתן ולהיה כל חחד יכל לבוחת לחת רחסר תעלין ולא סחד מהם חלטחול לתתם ולחתר
להם דעתו כפי . ין כי בוחת בחכמתיך סילו נחלט סר החלטים בבקר חן סהיו חלטים עתיהם ותבא תלה לתתן ותבא ופתר לתן לתתו ה
תודיע העתיד מתנו . ויתכן סהלתן לקבת החדוטים בבקר חן סהיו חלטים עתיהם בבית סהיהר ולין ה
פתר לתתן חן סחתרו ולין כעולם פתר לתתן כפי דעתנו כי נעלם הוא מלחת הלא לחלדים פתרונים
פי רש׳ כי יחתר כי התקדים העתידים לבח בחלומות לחלדים הם כי הוא לבדו החלטים והחודיע העתיד
והוא העושה סלום וכדיל דעותיו כדבריו לבם תנעלת חן הפבד וזה חתר סלא יעביטהו לם תבת להם
דעה חן כדי סיספרו לתתם חלין ולא יבחהו והם כן לין לחלת הלא בזה טע׳ ולולי יהיה פ׳ דומה כתן הבה
יחתר הנה לחלדים לבדו הסתירני ולא לחדם הפתר . והנכון בניני כי חחר הלא לחלדים פתרונים כבל
החלומות העלתים והסתירים והוא יכול להודיע פתרון חלומכם וזה הוא בעלם בניכם ספרו נא
לי חלמי ויפר בניני לבלות סדין חלי והוא כפורחת עלתה כנה דומה לפורחת והיא

סדר ויהי מקץ

על ר"ח

על היחוד כל סדר ההדרת ליכם קדיש יתורים תקן תנילים
הסבי סבל החרן עשויה יתורים יתורים בידי חדש תנילים
עולה כתוכם לסגן רם לכל לתנקלים תרגם יתור מהדת ר"ק
תרגם על יתורים לריתהן כי הנרך סם להבדיל ניכיסה תסבי סהזכיר על ההדת ועל יתורים
והנה כלם יקדלו לדעתן יתורים הגדלים נקדלים בהדת ניתורי יתלתי העשני יחשרית לרוכב בידי חדש בם
הם יקדלו יתורים ומניכי כי חדקל נקדל יתור כיתן שכתן ולחי הייתי על יד הנהר הגדל היה תדקל והנה לחים
לחים לכנם הכדיס תסר פתעל לחיתי היתור . עלדעתי כדברי תנקלוס

כן היה כי יתור וכאר לשון תחר ועכשיו לשון תורה . וכן הנשא נקרית תור . סם כן פרש עליו תורי יפין שבן
תורו וכמו שתחר ר' יחכן כל תורה התורים בחליהן כידידת הנשתים הכתוב תדבר ותלי בעבור סם
סהנשתים כשבת התשורת והכרות יעשו תסם יתיבתו לחם התוכב והכרית בחלי תכל תעלות העבור כי ה
תרן תכרים תבתה תן היתור ויתכו לחם התוכב והכעב ריחה לתיתן עולות תן היתור ר' הפרות סיתן
לחריסה והסבלים סיתן לקציר כתו שתחר תסר תן תרים וקציר ריחה כי היתור לה יעלה רק יעשו ותן ח
חרים ותסר יזרעו תעבו כתקומית הלחים יבא קדיש ויתו ה' יסריף תתם תיכר ריחה לתקם ר' פתת קד'
והכרתם תתסתע סהנוכים כי היה הסובב כתרן תכרים לבית תכרב כתסר נתתר סבב ב'יל כבל תרן תכרים וכ
כן תסר היה כתרן תכרים תבל הרעב היה בבל התרבת יכן פתר יוסף " וקבו סבב רעב לתריהן
ולה הזכי כתרן תכרים ועל כן לה יכלו בסתר תתרבת לקבין תוכל ותלי תם סתעב העבין כי היה תעריסה
תתר יתלי כחלים ריתן בזה כתה סהזכי ותרעב כתן כי סם היה תרעיהן ותעודין תכל הרעב תתרי תכלן
תת הטובת תתהלבה כתרן ולה ידע פרעה עד לבה הלכו . כתתר לבם : כתן יסנף תתן לרם ותיכנו כבן כי
תתן סם הסעבד הגדל כתן היגתה גן ותיתן בלה ביבה יסנף כתתר בלו היה עדבו כתתו לה יקנף . והבה תיכנו
התגם ותלי ירבה לתן סיקדית הסעבד הנעשה על סם תתגם תהנכבן סיהיה תתר לשבן כולל הדשף
והעשב הנעשה על פסת הבהרת והתגרי ויהיה כיתן . כתתן כתן לתתן כתתר ופתן ביין ותסכתי כי על פסת
היתר תין דתעת כתן סתתר תכל תסרו על פסת היתר ותלי תנל תלבן התת בעבור היתן תיכי תנשים
רבים נדילים יתר " ותעבודתה תכל הפרת בבן וקריבו להן ותת סיתן פלח יהת הפסק כין סבי הסבע
ומבי הרעב ותעם פלח סבר זה ליסף ותלי תרחם תסבור תין סתים ותכתו לח יחום כתבר תסיף בסבור
ולח כדע כי כתו לל קדבתה וכן עולת בקנה תחר סיתן סתהיה סבע סנים רביסת " ותאבלמה הפרות
על דעתי תת סיתן סיתכלן סבי הרעב לת סבע הסבע ותה לתר יסף לתתר לפרעה ויקבצו לת כל תכל
כסנים העוכת ותיה תתכל לסקדין לתן לסבע סבי הרעב כי ריחה סהסרית והסבלים הטובית תכלתה
לל קדב הרעת ותינה עבה כי תליתן למלך בתנותו דק בפתרון החלום תתן כן יסבח כל הסבע ולח ידע
הסבע פתרון ולח נודע כי כתו לל קדבתה ותרחיהן דע כי ריחה פלח היו בתכילתן כרישות ושוכות ר"ק
היו להן לתחיה תלן לח תכלו תיכן היו תתעת כתחסיקן ולח כדברי רס' סתתר ובסבח כל הסבע תת פתרון
הכליעה צוכחות תחריהן ולח נח סרחה תתן בתתחת פלח ריחה תלח סבלים עשויות תכל הוא כתלי תתר
ותתו תתריהן ותחז זה הלסון להגיע סתיר סרחה הטובית ריחה הרעת סעבי תחריהן כי סיתן התכיסה
ריחה בבלן . ונעשה ויקן פרעה וכל תנה חלום פלם לרם ולפי רעתי ירמיה כי עתיד על תיתו תקין
ותסבב כתלותן תלני ירחה עד דבר פעם פלי"ת ובתסר עתיד בבקר ולח חלם עוד בפיהם דיתי ועד טעם
ויהי בבקר ותפעם ויתת תכל בעבובד נבר תתר ותת תפעם כהיתה עליו כי נם בלילה לח שבב לבן
והזכיר ויקן פרעה תן הענין הנזכר בספר הסיהה כי תליס סיחלום לתחריו חלום לתר תיבעין לתר
בסבתו לינבו תתקייס על כן לתר כי כתסר תקין בהיס כתלום ותסב כי עד הבקר תלני יפתלם תלומן
כתסר בפנה והנה פרעה עבתו הכיר כי עבין תתר הוא ולכך הזכיר והנה חלום וכך תתר חלום תלתי
ופתרו לין לתיתו ולח הזכיר תלומות זה טעם ותרח בתלותי תכל הכתוב תכיר ולין פתר תתם לפרעה
לעתר סתין פתר לכל תתר לפילן התלתי תקם איש כתלומו לפי תחלום ויקרוב לעביבו לשון רס ויתר כבן
סיתתר כי לכל תתר תומנו פתר כתסר היה תתקת תלומו הטתיד לבא לו כי כתסר פתר כן היה לבו וכן תים
תסר כברכתו כרך תוקם כברכה הבלה תלין . ועל דעתי לין ברך תכל תתר תים תת תלומו פתר לבן ויהי
כתסר פתר לכל תתר כן כת והבינע תלומו הגיד כי היו תלומות סוכים ולסם פתריניס סוכים כתסר יתרם
סלח יתסב סחלום תלח תלומן סביהם ופתרון תתר לסם . וכן לדעתי תים כברכתו ברך סלח ברך תוקם
ברכה סיה לכלם תלח ברכה תייחדת לכל תתר כתסר פירם ותתר לן צבועות דקת בוכות כלשון תרתי
כלע תרי הן בבן בלח לחלוק וקטות כלשון ותרבותו כבן לקיין בבן לין בחן תלח הבן לפי סתתרוקבו וכן ה
פזרש לשון רס והסבלים בעת סתתריקבו תן הזרע לין

ויקן

[illegible] מצרים לא הכינותי מאין בני ישמעו ובני עשו עתה בארץ כנען ולא לא יאמר מלא יראו את עצמן מבני
בני ארץ כנען ואולי היו [illegible] באים מארץ אחוזתו אל יוסף לשבור והיו באי דרך ארץ
כנען עוברים עליו ואמר להם מלא יראו עצמן מבנים בבניהם כי יחסרוהו פיש ליעקב הבואה ויבואו א
אליו לאכול עמו להם בביתו והם כן מה מאחר ונחיה ולא נמות טעם אחר הוא הזהירם להיות נאמרים
במעט אשר בידם ושיל בו לקנות ממנו מלא ימותו כאשר יתום הלחם אשר בידם · והנכון למה תתראו
במקום הזה כי היה לכם ליסע מיד כאשר שמעתם פיש סבר במצרים כי בבר בסבנה היו אם לא יתהרו
לדבר וזה טעם ונחיה ולא נמות הוא המסביר לכל עם הארץ איננו ראוי מיהיה הסליט על הארץ מ
ומסנה למלך מצרים מוכר לכל אחד כאה אז תרקב מן התבואה ולכן נתעוררו בזה רבותי ואמרו מצורה
לסתום כל האוצרות מן מאחר בעת ההיא ועל דרך הפשט יתכן מהיו באים לפניו מכל הארצותוהוא מאל
ותעקב עליהם ומצוה לפקידים תעברו לאמר עיר פלוני כך וכך תבואה ממין פלו והוצרכו בני יעקב לבא
לפניו בתוך הבאים מארץ כנען לצוות עליהם כמה ימכרו לארבם כי הם ראשונים לאסר באו מארץ כנען
והם באו לפניו בעבור כולם · וירא יוסף את אחיו וכירם מיד מראה אותם הכירם ופחד אולי יכירוהו
ויתנכר אליהם ממם המצנפת על מצחו וקצת הפני ושנה עצמו כמו מנא כאשת ירבעם קומי נא והתחני
ולא ידעו כי אשת ירבעם את ופתי ויהי בבואה והיא תתנכרה אז יהיה ויתנכר בכאן מתנכר להם בדברין
מדבר להם קשות ואמר להם בבעם כאילו לא יבא אדם לפניו לשבר מאין באתם לפני ויאמרו מארץ
כנען לשבר אוכל ואמר הזכירו לו זה אז מתנכר לו שהם אחיו באמת וזה טעם ויכר יוסף פעם שנית כי
מתוכף לו בהם היכר וידיעת אחיו · ודם כתב נעשה להם כנברי בדברים לדבר אתם קשות ועל דעתו
יהיה ויתנכר לומר מדבר כאים נכרי ואיננו נכון ודם לא הכירוהו כלל ולא הוצרך עוד להתנכר אליהם
ואמרו רבותי בטעם ההכרה לפי מהניחם אחוזתי זקן והם לא הכירוהו מיצא מאצלם בלא חתימת זקן
ועכשו מצאוהו בחתימת זקן והנה ישמעו וזכולון אינם גדולי מיוסף רק מעט אבל כיון שהכיר את הגדולי
הכיר את כולם ועוד היה מכירם מדעתו מיבאו שם והם לא הכירוהו מלא נתנו לבם מיהיה העבד אשר
מכרו לישמעאלים הוא הסליט על הארץ ואמר רא ויכירם בתחלה הכיר שהם אחיו ואחריכן הסתכל
בכל אחד והכירו ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם עליהם וידע מנתקיימו שהרי המתחוו
לו לשון רש ולפי דעתי מהדבר בהפך כי יאמר הכתוב כי בראו יוסף את אחיו משתחוים לו זכר כל החלומו
אשר חלם להם וידע מלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת כי יודע בפתרונו כי כל אחיו ישתחוו לו בתחלה
מן החלום הראשון והנה אנחנו מאלמים אלומים כי אנחנו ירמוז לכל אחיו אחד עשר ופעם שנית ישתחוו
לו הסמים והירח ואחד עשר כבבים מן החלום הסני וכיון מלא ראה בניתן עמהם חסב זאת התחבולה
מיעליל אותם כדי מיביאו גם בניתן אחיו אליו לקיים החלום הראשון תחלה ועל כן לא רצה להגיד להם
אני יוסף אחיכ ולאמר מהרו ועלו אל אבי וישלח העגלו כאשר עשה בפעם הסני כי היה אביו בא מיד בלא
ספק ואחרי מנתקיים החלום הראשון הגיד להם לקיים החלום הסני ולולי כן היה יוסף חוטא חטא גדול
לצער את אביו ולהעמידו ימי רבים בסבול ואבל על מעון ועליו ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת
איך לא יחמול על מיב אביו אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיי החלומו כי ידע מיתקיימו באמת גם הענין
הסני מעשהלהם בגביע לא מתהיה כוונתו לצערם אבל חסב אולי יש להם מנאה בבניתן מיקנאו אותו ב
באהבת אביה בקנאת בו אז מאת הרגי בניתי מהיה ידם ביוסף ונולדה ביניה קטטה ומנאה ועל כן לא רצ
מילך עמהם בניתן אולי ישלחו בו ידם עד בדקו אותם באהבתו ולזה נתכונו בו רבות בבראשי רבא אמר
ר' חייא בר אבא כל הדברים מאתה קורא מדבר יהודה בפני אחיו עד מאתה מגיע ולא יכול
יוסף להתאפק היה בו פיוס ליוסף פיוס לאחיו פיוס לבניתן פיוס ליוסף ראה היאך נותן נפשו על בניה
מל ר' חל וכו' וכן אני אומר מכל הענינים האלה היו ביוסף מחכמתו בפתרון החלומות כי יש לתמוה א חר
מעמד יוסף במצרים ימים והיה פקיד נגיד בבית שר גדול במצרים איך לא שלח כתב אחד לאביו
להודיעו ולנחמו כי מצרים קרוב לחברון כמסה ימים

ואלו היה מהלך פנה היה ראוי להודיעו לכבוד אביו ויקר פדיון נפשו ויפרנו ברוב ממון אבל היה רואה
המתחויית אחיו לו וגם אביו וכל זרעו אתו אי אפשר להיות בארצם והיה מקוה להיותו שם במצרים ב
בראותו הצלחתו הגדולה שם וכל סכן אחרי שמעתו חלום פרעה מתברר לו כי יבואו כלם שמה ויתקיימו
כל חלומותיו ויאמר אליה מרגלים אתם העלילה הזאת יצטרך להיות בה טעם אז אמתלא כי מה עשו
להיות אומר להם כבה · וכל הארץ באו אליו והם בתוך הבאים כמו מאמר לשבור בתוך הבאים כי היה ה
הרעב בארץ כנען · ואולי ראה אותם אנשי תאר ונכבדי לבושי מכלול כלם ואמר להם אין דרך אנשי נכבדי
ככם לבאי לשבר אכל כי עבדים רבים לכם · ויתכן שהיו בתחלת הבאים מארץ כנען והוא טעם ויבאו
בני ישר לשבור בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען כי עתה באו משם הראשונים ויאמר להם יוסף
מרגלים אתם כי מארץ כנען לא בא אלי אדם לשבור אכל וזה טעם מאין באתם שאמר להם בתחלה ·
כלנו בני אים אחד נחנו יתכן לפרש בטענה הזאת כי אמרו מפני היותנו אחים בני אים אחד ולא נפרד
זה מזה כי כן רצון אבינו באנו כלנו כאחד לשבר אכל ולא שלחנו אחד ממנו עם עבדיו · וכן היה הדבר
כי למה ישלחם כולם אלא מאין רצונם להפרד זה מזה גם יתכן מעטו כן בעבור כובד הרעב שלא יגזלו
מעבדיה בדרך את הסבר אם יביאו ויתכן שאמר לו כלנו בני אים אחד נחנו תוכל לחקור עליו כי הוא נודע
במערים בכבוד עשרו ורוב בניו ואם תשאל ותחקור תדע כי בני אנחנו ואנשי צדיקי בני צדי ולא מרגלי
ועוד לא היו עבדיך מרגלים כי כנים אנחנו מנעורנו בכל דברינו לא היו עבדיך מרגלים מאז ועתה וכן
לא היינו מרגלים מעולם ורבותינו נתעוררו במה שאמרנו ודרשו שנכנסו בעשרה פתחים כדרך מרגלי
ולכך העליל עליהם ושענה נכונה היא אבל לא הזכיר אותה הכתוב ועוד שאמרו לו בתחלה כלנו בני אים
אחד נחנו והיא שמחייבת אותם ויתכן שמתחילה אמר להם נכנסתם בעשרה פתחים ועכשיו אתם נועדי
במקום אחד ונקשרים יחדיו אין זה רק דרך מרגלים ואמרו לו בעבור היותנו אחים נאספנו יחד ואמר
להם לא כי עדות הארץ באתם לראות כי אם אתם אחים היה לכם ליכנס בפתח אחד כאשר אתם עתה
יחדיו אז אמרו כי האחד איננו והלכו לבקשו והכתוב לא יחוש להאריך בטעם הטענות ויאסף אותם אל
משמר שלשת ימים עשה כן להפחידם ומיאמינו בו כי את האלדים הוא ירא ומפני מוראו יוציא אותם ש
שלא ימותו אנשי ביתם ברעב וזה טעם ואתם לכו הביאו סבר רעבון בתיכ ועוד כי לא ישמעו להיות האחד
רק להצלת כולם אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו חשבו להם האכזריות לעונש גדול יותר מן המ
המכירה כי היה אחיהם בשרם מתחנן ומתנפל לפניהם ולא ירחמו והכתוב לא ספר זה שם אז מפני
שהדבר ידוע בטבע כי יתחנן אדם לאחיו בבואו לידם להרע לו וישביעם בחיי אביהם ויעבה כל אשר
יוכל להציל נפשו ממות אז מידבה הכתוב לקצר בסורחנם אז מדרך הכתובים שמקצרים במקום אחד
ומאריכים בו במקום אחר והנה ראובן ענה להם שכבר אמרתי אליכם בשעת מעשה שלא תחטאו בו כי
ילד הוא ומפני בעדותו חטא לכם וראוי לכם להעביר על חטאות בעוריו וגם עתה דמו הנה נדרש עם
האכזריות אשר אתם אומרים אז יהיה פירושו גם דמו אעפ שלא הרגתם אותו ידרוש השם מכם דמו
ונחשב לכם כאלו שפכתם דמו בהיותו נמכר לעבד עולם כי יתכן שמת בעבור היותו ילד שעשועים ולא
נסה לעבוד ורבותי דרשו דמו ודם הזקן · ועוד ולתת להם צדה הדרך כדי שלא יאכלו בדרך מה שקנו
והנה הודיע להם זה כי בידם נתן הצדה דרך חסד כדי שיוכלו להביא את האח כי אמר אין דעתי להרע
לכם אם יאמינו דבריכם ויפתח האחד את שקו אחד מהם פתח את שקו במלון לתת ממנו מספא
לחמורו והאחרים לא פתחו את שקיהם עד היותם עם אביהם כאשר אמר ויהי הם מריקים כי אולי היו
האחרים לוקחים לחמוריהם תבן כי לא יאכלו כל משאם בדרך וזה האחד לא היה חמורו חזק והנכר ך
להספוא ומצא בסמו בפי אמתחתו וכתב רשי כי אמתחת הוא השק ואנקלו תרגם טוענא והנראה מדעתו
שהיו לכל אחד שק גדול ושקים קטנים להשוות משאם וכלל המשא יקרא אמתחת · והנה אירע לאחד שמ
שמצא כספו בפי אותו השק שפתח ולא קרה לאחרים כן עד היותם מריקים את כולם · והקרוב אלי כי
אמתחת שק גדול יש לו שני צדדי הנקר בלשון תלמוד מתראת ובפי אחד מן הצדדין הושם הכסף לכולם ואירע

ויאמר אליו מרגלים אתם האלילה הזאת יבוארך להיות כה טעם מן מחתלת כי היה
להיות לחמר להם כבה . וכל החמרן בחן תלין והם כתוך הכלים מחמר לסבוב כתוך הכלים כי היה ה
מרעב בחרן כנען . ותלי רחה חותם תחבי תחר ונכבדי למיטי מכלל כלם ותתן להם חן בדרך לחבי בכבי
כבם לבחולסבי לחכל כי עבריים רבים לבם . ויתכן סדין כתחלת הכלים מחרן כנען ותוח טעם ויכחת
כני יבר לסבור בתוך הכלים כי היה מרעב בחרן כנען כי עתה כלו מסם מרחסנים ויחתן להם יוסף
מרגלים אתם כי מחרן כנען באו לשבר אכל לנו כלי לחם לסבור חכל וזה טעם מתן כחתם מחתה להם כתחלה .
כלנו בני חים אחד כחנו יתכן לפרש כטעה הזאת כי אחרי מפני שיתפי אחים בני חים אחד ולא נפרד
זה מזה כי כן דיבון אחינו כחנו כלנו כאחד לסבר אכל ולא סלאנו אחד מחנו עם עבדיך . וכן היה אדר
כי נחה יסלאח כלם חלה כחין רבונם להפריד זה מזה גם יתכן שעשו כן כעבור כוכד הרעב עלין . ובזאן
מעבריה כדרך אתם הסבר אם ביחתן אחרון לנו כלנו בני חים אחד נחנו תוכל לאחקר עלינו כי הוא נודע
בעבדים בבור עשהו ורוב בנין ואם תסהל ותחקיר תדע כי בני אחנחנו ונסו כדיקי כבני בדי ולא מרגלי
ואעה לא היו עבדיך מרגלים כי בנים אחנחנו ונבעדינו בכל דברינו לא היו עבדיך מרגלים אחת ועתה כן
לא הייבנו מרגלים ואעלם . ודבותינו מתעדרו כאה שאחרון ודרשו שבאבנו בעשרה אתים כידך מרגלי
ולכך הגעיל עליהם ואעה נוכח היה . אכל לא הזכיר אותה הכתוב ועוד שאחרון לו כתחלה כלנו בני חים
אחד כחנו והיה שאחרון אתים ויתכן שאתחלה אחר להם בבאתם בעשרה אתים ועכשיו אתם כעבדי
כחקום אחד ונקטנים יחדיו אין זה רק דרך מרגלים ואחרון לו כעבור היותנו אחים כלכבי יחד ואחר
להם לא כי עדות האחרן כאתם לראות כי אם אתם אחים היה לכם ליכם כשתא אחד כאשר אתם עתה
יחדיו לא אחרון כי האחד לינגע והלנו לבקשו והכתוב לא יאום להאריך כטעה הטעות ואאשר אומר אל
מאמר שלשת אנשים כמו שאמר כן להפחידם שאחרון כי אחד הלכים הוא ירא ואנכי אחרון . עיניו אתם ש
שלא יעלה אחנו אשר רחינו כרת נפשו כאחנחנו אלינו אשר אחסר להם אחזרית לעניים גדול יתר מן הת
הוכיחה כי היה לאחיהם כמרם אתחנן ואתבעל כאביהם לא ירחון ואסתוב לא אסר זה אם אז יתפני
אחדבר ידוע בוכנו כי יתחנן אדם לאחיו כבולתו לירחם לו ויסכימם כחיי אחיהם ויבזה כל אחר
יוכל להגיל נפשו ויתיעל אז סידבה הכתוב לקבר כבוראחנו אלינו אחסר להם אחזרית לעניים גדול יתר מן הת
ואאחריהם כי כאחקום אחר והנה אחנו סבר לעבר עלינו אחרון עבה להם אחרון לאחיכם כשעת אעשה שלא תחזיון כי
יל היה ואחבני כעדותנו אחת נכם ורחיו לכם להעכיר על אחנחות כעדיין וגם עתה דמון הנה בדים עם
אחזרית אחר לאחם לאחיהם כמרם אתחנן ואתבעל כאביהם לא ירחון ואסתוב לא אסר זה אם אז יתפני
סהדבר ידוע בוכנו כי יתחנן אדם לאחיו כבולתו לירחם לו ויסכימם כחיי אחיהם ויבזה כל אחר
יוכל להגיל נפשו ויתיעל אז סידבה הכתוב לקבר כבוראחנו אלינו אחסר להם אחזרית לעניים גדול יתר מן הת
ואאחריהם כי כאחקום אחר והנה אחנו סבר לעבר עלינו אחרון עבה להם אחרון לאחיכם כשעת אעשה שלא תחזיון כי
יל היה ואחבני כעדותנו אחת נכם ורחיו לכם להעכיר על אחנחות כעדיין וגם עתה דמון הנה בדים עם
אחזרית אחר לאחם לאחיהם כמרם אתחנן ואתבעל כאביהם לא ירחון ואסתוב לא אסר זה אם אז יתפני
ונחסב לכם כחלו שפחתם דמון סזיתו נאכר לעבר עלם כי יתכן אחת כעבור היותי יכי שאעשים ולא
כאה לעבור וראתי דרסר דמון ודם הזקן . ונעשה ולאתן להם כדה הדרך כדי שלא יחלכו דרך אם אקנו
והנה הודיע להם זה כי כדים נתן אחדם דרך אסר כדי שיכלו להביא לאת אחת כי אחר אין דעתי להרע
לכם אם יחזיקו דבריכם ואשאה החזר לאת אקנו אחם אתה לאת אקנו כחלון לאתן אחזקו אכספ
לאחזרו והאחרים לא אתחן לאת אקנים עד היותם עם אחיהם כשאר אחר ויהי אם אחזיקים כי אלי רחין
האחרים לוקחים לאחזרו הם אן יאכלו כל אשאם כדרך אח החזר לא היה אחזרו חזק והאחר ך
לאכסוף ואעה כאם כני אחנחנו ואתם רבי כי לאחנחנו הוא הסך ולאקבל אחרם שנעה והכרחה אדעתו
אחיו כל אחד אק גדל וקטים קטנים להסות אחיהם וכלל התפל יקרא לאחנחנו . והנה לאחיו לא אחר אם
אחיכם כסבר בני לאחנו הסך אשאה ולא קדם לאחריהם כן עד היותם אחיקים את כלם . והקרוב אלי כי

לאחד מספתו הכד ההוא סהיה בו הכסף ולא לאחדים ובקרוב לחתחת כעבור סימתת לבדין זאת הלחם
תסחרו סבו לו כדבר מפני הסלגס כדי שיסמוך עליהם לשלח אתם בניהן כי כרצונם תיד היו תחדים לולי
סלוחר לה ילך בר שמוכם . וכן לחרני לו לחייכם האחד הביחו אתי ולה הנידן לו תלחדים ולה תלאחר סחעכון
וייתכן סחלך להם יוסף ואת תחרן תסחרו ולה סברו הכתוב ושעתו סתביאו כרצונכם לקבל התבנית
ולה תקח מכם סחזירתכם כי חטיב לכם תחת כסתבם . וכן סחלך על סחל החיים לנו ולחולדתינו התבללת
להיכיהם . לו כאחר לחרנו לו כלנו בני חים אחד ניחנו לחיה לה כי בחחת ארית החרן כאחם לבראת
והגידו לי חם לכיכם חי חם יש לכם עוד לחב כי לחתקיד עליכם ולחרני . חת עבו סביש עבר ו
כחיים לחנחנו בני חים אחד והוא כאחר לנו כעבו כי עובדו חי והקטן עמו והאחד חינבו והוא חיה סחחר
כי כן סבי כסירוה ויסחרו לחתה את סבי בבי חתי . קבל עליו כלגה להביחו אל לחביו כי אחר לו לת סבי
בבי תתית כהיות עבסן עלי חם לה לסיבבו חלין והוא כעבון חם סאחר יהודה ואחלתי לך על כל הימיש וו
ולחתר לת סבי בבי יהס יהלאלהים לחיר תחת האחר תובך יהיה הכפל בבבי . והנה יעקב לה בעוו
כי תתיית כהיות עבסן עלי חם לה לסיבבו חלין והוא כעבון חם סאחר יהודה ואחלתי לך על כל הימיש וו
ולחתר לת סבי בבי יהס יהלאלהים לחיר תחת האחר תובך יהיה הכפל בבבי . והנה יעקב לה בעוו
כי תתיית כהיות עבסן עלי חם לה לסיבבו חלין והוא כעבון חם סאחר יהודה ואחלתי לך על כל הימיש וו
ולחתר לת סבי בבי יהס יהלאלהים לחיר תחת האחר תובך יהיה הכפל בבבי . והנה יעקב לה בעוו
כי תתיית כהיות עבסן עלי חם לה לסיבבו חלין והוא כעבון חם סאחר יהודה ואחלתי לך על כל הימיש וו
ולחתר לת סבי בבי יהס יהלאלהים לחיר תחת האחר תובך יהיה הכפל בבבי . והנה יעקב לה בעוו

בי חסית סחו סלן לריכב בעריבת כיה סמן חין לך כל סקוס וסקר סחין לן סחוכה על ן כייח סלן לנעיקום
סחריבה סיוכה על כייח סלן לנדטם כחריכם סחוכ׳ על כייח סלן כך סי סחוכה על כיה סל עלסן הכה
ר׳ סבכל סקוס יש חיש סחוכה על כן לקחן נפעם הרלסנה סקיכם סנריש ולה ידעו סה בתיכם גם נסבת
והלא זה לסר יכתה סדני כן לה הזכיר לכם הנביע לכל דבר עתה כלגו בידעו כהם לקחן הנביע ולכך
לחר הלה זה סלקחתם הוה לסר יכהה סדני בן גם הם עבן כלגו חינם יחדעים סה סבקם . ולין נגנב
סכיבת לדנכך כסף לן זהב ולחרני לסר יסבח לתן סעבדין כסף לן זהב נב ונתת . וכעם לסר יבדרי
סדני בן עלילם להגיד עליהם החסם כי הנגנב כהם סהלך לסר יכהה בן בוהם סהלכות ולה יועיל כי ירבה
שחר ותסלומין . והוא נתם יגתם בן כי חיננו רוצה סיהיה הכוס כלן לסהריש ויסהל לחנחנו עליו והן
פחי לים לסר כחיתי . וכונתו לומר כי על פי סהנחסים ידע כהם בנבוהן . ולכך דרך סהריכם יתר סכל
הכלים בביתו וכל זה להתנבר בענין כלסר סהנבר בהסבו סהחל בגדול ונקטן ככה גם נתה סדבריו
תרבר להתגולל לחיתר כי כח עלינו סיחלו עליכו כמוהו היה לנגיע ולהתנבל לחיחתקבל לחיש עליהם דבר
סלה היו כי הדבר סחיתם יקרה מפל כיון לה כפל דבר סחר ותדגים עליהם כלילות דכיש תבקוכי חלין וכן תי
תילה תבסקבו . ועתה ולקחת חוחתם לעשים ואת חחיריהם כי ידחלנו על חחיריהם לסהי סהיהקלו גם את
חיחיריהם עם סחחתחיריהם ולה סכל לסלות לביתיכם כי הוה סהיתי כלם כדעה בי חדוני לסן בניה
ייהחבנים היה ובלסן סהרני בייח בייח לסון הם זה דבר אי יחדר לפחכו חל חלת לסון טוריכי יהיה דחיה
כיון סהיר הרב לכל חיה בייח לסון בעקבה ותרעיחת על סבר ועל עניות דבר כנען חלת חבני יהיה בעיר כלסן קדם היה
חלילה כי בייח כלה חלה לה תסתבה ולה יהיר יחיכה כי תעד סהחלה סהיה לחיה לסון בעיר ותתבניש כ
חלילה לי כי סמש כל הארן לפני סהלילה לי תעשות לכם הזה כי לין חיוה בעברים בהיקה נגנה ביד חבר
סהם בלחי סם חעיר סה כהזדם יחד ללכת לגנוב ולקח חבר סהם חת סנגנה לו עד כלה לה יתחייב .

והכבן כי חתחלה היה יתחש חת כלם לחיה ן ח

סדר ויגש אליו

ואל יהי לפני כעבדך כי כתוך כפרעה יהמר אל יהי לפני כי על דברי לפניך

כי כתוך כפרעה יהמר אל יהי לפני כי על הוציא גדול לי ידבר לפניך כאלו לי תדבר לפני פרעה

אדני מלא את עבדיו לא ידעתי טעם לתיבות דברי יהודה בפסוק ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני שאל את עבדיו לאמר הישנכם אב או אח ויש לנו אב זקן וילד זקונים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו מאמו ואביו אוהבו ואתה אמרת הורידהו אלי ואשימה עיני עליו וכי יש לומר שיחת עין מחמרת לפוש עיניך על הנערה פן תכעיס אותו ויכה בו ויתחלה על מנת לפטור אותו מן הדעת פיעשה וכפ' על הנערה פיעשה עמו רע ויכה בו ויתחלה כבר פה עיני עליו לטובה וקדיי לפוש ועבוד הלדיש יתנך כבי ועשה לכולה כבודו תפתה לפניו כבית הילכות הדיבה תפתחו ונתן להם פר כאשר יכלון פתח יתך תן הכסף שהביאו לו כאשר פירשתי ויתר לעכות לן תאשר ידאה לי על דרך הפשט פלים רק תתנוסם להעיר רחיני כי חשב יהודה כי החלדים הנם ידיו כאשר אמר לו וכאשר נהג עימהם תחלה לנחש אותם על הנערה פעשה להם וזה עניין ה הפסוק אשר אמר לו וכאשר בהנם בתוכם הניעו בתחינו שהלת אדני שאל את עבדיו לאמר הישנכם אב או אח ואנחנו דברנו אל אדני הנער בתוכנו ואמרנו אל אדני לא נוכל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו ומת ואמרת אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תוסיפון לראות פני ולא רצה לכתוב בתורה עד שהקדים המעשה לומר שהיו אומרים אל אדני הנער לא יוכל הנער לעזוב את אביו כי אם עזב את אביו ומת ואמרת אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תוסיפון לראות פני ויהי כי עלינו אל עבדך אבי ונגיד לו את דברי אדוני ויאמר אבי כי כבוד אלינו מיד הניידו לנו שלח יוסיפו לרחות פני אבי אלא את אחיכם הקטן ולא תלכו לשלחו ויהיה מכיח לו מחמת כן שחסרו זה טעם ויאמר לכבוד מי שלח את אחיכם מכרו לנו מעט אבינו לכל מה שהיה לכל הטעמים מלא ידעו החומרים כשבעה כן הוא אמרו עד שדקדק הרשב אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי ואחי שהוא יחיד נאמר לשון רבים מה טעם כזה אחד מיכתב מדעה שלשה אחרי פים לו כמה בנים רבים וכבי ה בניש ואמרו כבר מתה לו טעם כן הוא לא תבכה עליו בבני לכל הטעם כי יעקב לא ידע שרחל מתה אלא שהיה מדמיין שהיא ילדה לי שתי אשתי כי לו מלדן לי ויאמר אחר היה אשתי כרבוני רק שבי ואמרתי לחבתי זה כלומי שם יוסף אחי שהוא המתרגמים כי לכן יאמר כזה מתה לו בתי ישראל ויקרא לרחל וללאה השדה כי היה תקרוא אשתו בחיבתו ואמרין דיעתי היה זה מבני שהבירה שם בין הפסוקות וכבר הזכרתי כן וקדמו לשון מיבדתי את מיבדתי ם קי קדמון לשון כחיר תוריד את מיבתי כרעה שאולה . לן וקדמון לשון מבני היותו נער ודך ולא כהה ללכת בדרך ומשל שאחר לאשלה בן יקדמו לשון כי מ' לשון אחר תקדים בתוחים בידי לחד ואיה רעה לן שכני האויר טרדך בי עבדך עיב את הנער יאמר כי ירד כיונן שאולה עליו כי נם כ זה שאחרנו לן לו רבה הזקן לשלחו עד שבעתיתי לו שרב עליו ובזוח כי ועל כן יאב כח עבדך תחתיו ולא יהיה פי' והודידו עבדיך כשמעו יאמר אנחנו הגבורים מיתת הזקן בריעה כי לחי עדיתי בו ואתו כי לי תעלה לל לחי להזיד עבדיך כשמעו יאמר אנחנו הגבורים מיתת הזקן בריעה כי לחי עדיתי בו ואתו כי לי יבכה תמיד ויתקוון עליו כל היום והזכיר זה שלח יהמוד לחתן שיעשה תרומה בעבור שהוא ידע לבריח יקר מן הנער ולא יכול יוסף להתאפק לבל הנבכים עליו לא יכול לכסול פיהיו המבדיים נבכים עליו ומחיעים שאחיו מתביסין בהדעו להם לרע . וי לחבריהם אמר להתאפק לבל לכל הנבכי עליו טעני עד פיבלו כל הנבכי עליו והכרך לקרוא להתיאים לכל לנקלים תדבש לא שתהכבה להתחזק וכן ואתה כ ולעלה השלה וכן כל לשון התאחקות בכל מקום חזק . והנכון כיניי פן יבכה פרעה ומן המצרי מכעיס כיים יחלו פניו לחתול לבניתן כי כמדבי רחמי הם על תמני יהודה ולא יכול יוסף להתחזק לכו ויקרא לעבדיו הכיאו כל איש מכרי מעלי כי אדבר עתה . ויבאו ויעלין ומצאתם מעלין בתן את קילון בכ ויסתעו מבדיים ולמצי בית פרעה המבאים מעלין כי עדים בתוך החיבונה . ויתבא כי פיר הנבנים עליו מפתיעין העשוחים לפניו כמו הנער הנבא על הקיבדים שרי הנבנים להתיבא על ה' ויקרא שהדיים קולו בנעם ואחר למשחתיו הזיעלו כל איש מעלי בלתי האנשים החלה . והעשם בהנפלא שהנילים תשב כי שלח יסתעו בזכיר להם התכיבים כי תהיה להם עבד אלין למכשל מיאחרי עבדי פרעה ואתבי יעשו כמלך ובנעתן גם ביוסף לא יאחינו עבד . ועתה ידעתם כי אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי ואחי שהוא יחיד נאמר לשון רבים מה טעם כזה אחד מיכתב מדעה שלשה אחרי פים לו כמה בנים רבים וכבי ה בניש ואמרו כבר מתה לו בתי ישראל ויקרא לרחל וללאה השדה כי היה תקרוא אשתו בחיבתו ואחר המעבדיים כי לכן יאחר כשדר הזה בני רחל לחת יעקב כי היה תקרוא לאשתו בלא מדמיה

מלאתם רעה לחת טובה הרעתם לאר עשיתם ולא שערו עניכם באחרים לאר יתנה ואתה אתן לכי היה הנבנ יגם לאחם הכעיים מן הנבנה ניהם לעבדים הבה ועתה לאחר מהנבנ לאר יתנה לאתן תנה לבדו היודע כנבנ כי לא היו כלם בנבנה לאה יאות זה ואחיו הם ולאו שיאותו כלם לא יהיו כולם עבדי כי הדין בהם מה לכל הם טועבים פלא ידעו האחרים כנבנה דק קבעו לאת עבדים שיהיו גם הם לעבדים ולכ לאת לה רצה להודות לפלוני כבל לאר לאחרנו עד שדקדק הרשב אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי ואחי שהוא יחיד נאמר לשון רבים מה טעם כזה אחד מיכתב מדעה שלשה אחרי פים לו כמה בנים רבים וכבי ה בניש ואמרו כבר מתה לו בתי ישראל ויקרא לרחל וללאה השדה כי היה תקרוא אשתו בחיבתו ואחר המעבדיים כי לכן יאחר כשדר הזה בני רחל לחת יעקב כי היה תקרוא לאשתו בלא מדמיה

ואל יהי לפני כעבדך כי כתוך כפרעה יהמר אל יהי לפני כי על דברי לפניך

כי כתוך כפרעה יהמר אל יהי לפני כי על הוציא גדול לי ידבר לפניך כאלו לי תדבר לפני פרעה

אדני מלא את עבדיו לא ידעתי טעם לתיבות דברי יהודה בפסוק ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני שאל את עבדיו לאמר הישנכם אב או אח ויש לנו אב זקן וילד זקונים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו מאמו ואביו אוהבו ואתה אמרת הורידהו אלי ואשימה עיני עליו וכי יש לומר שיחת עין מחמרת לפוש עיניך על הנערה פיעשה וכפ' על הנערה פיעשה עמו רע ויכה בו ויתחלה על מנת לפטור אותו מן הדעת פיעשה וכפ' על הנערה פיעשה עמו רע ויכה בו ויתחלה כבר פה עיני עליו לטובה וקדיי לפוש ועבוד הלדיש יתנך כבי ועשה לכולה כבודו תפתה לפניו כבית הילכות הדיבה תפתחו ונתן להם פר כאשר יכלון פתח יתך תן הכסף שהביאו לו כאשר פירשתי ויתר לעכות לן תאשר ידאה לי על דרך הפשט פלים רק תתנוסם להעיר רחיני כי חשב יהודה כי החלדים הנם ידיו כאשר אמר לו וכאשר נהג עימהם תחלה לנחש אותם על הנערה פעשה להם וזה עניין ה הפסוק אשר אמר לו וכאשר בהנם בתוכם הניעו בתחינו שהלת אדני שאל את עבדיו לאמר הישנכם אב או אח ואנחנו דברנו אל אדני הנער בתוכנו ואמרנו אל אדני לא נוכל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו ומת ואמרת אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תוסיפון לראות פני ולא רצה לכתוב בתורה עד שהקדים המעשה לומר שהיו אומרים אל אדני הנער לא יוכל הנער לעזוב את אביו כי אם עזב את אביו ומת ואמרת אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תוסיפון לראות פני ויהי כי עלינו אל עבדך אבי ונגיד לו את דברי אדוני ויאמר אבי כי כבוד אלינו מיד הניידו לנו שלח יוסיפו לרחות פני אבי אלא את אחיכם הקטן ולא תלכו לשלחו ויהיה מכיח לו מחמת כן שחסרו זה טעם ויאמר לכבוד מי שלח את אחיכם מכרו לנו מעט אבינו לכל מה שהיה לכל הטעמים מלא ידעו החומרים כשבעה כן הוא אמרו עד שדקדק הרשב אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי ואחי שהוא יחיד נאמר לשון רבים מה טעם כזה אחד מיכתב מדעה שלשה אחרי פים לו כמה בנים רבים וכבי ה בניש ואמרו כבר מתה לו בתי ישראל ויקרא לרחל וללאה השדה כי היה תקרוא אשתו בחיבתו ואחר המעבדיים כי לכן יאחר כשדר הזה בני רחל לחת יעקב כי היה תקרוא לאשתו בלא מדמיה

Bibliotheca Alexandrina

ונשוב כי כאשר כח יוסף ממש לאדוני יכלו דברים ויותר היה להם ריחיה בהזכירו ממון ענין המכירה אלי יוסף
לחיכם אשר מכרתם אותי מכרתיה · והעובדא כנגיי כי יאחיר והנה עיניכם ועיני אחי בנימין רואות כי ·
הוא כי התעסק והחזרן לכל מכריס התגיד לכם זאתי כי אני אחיכם ומצוה להודיד אתכי אלי לכלכלו אם כן
תניד ליקני את כל הכבוד ואת כל אשר ראיתם כאן בעיניכם ותמהרו להוריד אלי כי הדברים אחת ויש
מלכם דברים ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק חייב לחדש בכתוב אחרי ישתה מכאן לפיכך תלה כ
כי יצחק ולא כאברהם לרם ולישנו מספיק שהראתי למ לאלהי אחיתיו כלי שייחד אדם כאחד אחיו האלהים
אשר התהלכו לפניו אלהי אברהם אבי ויצחק ואלהי אלהי אברהם ואלהי אלהי יצחק לו יאמר ו
ויזכח זבחים לה׳ אמן אחיו כאברהם ויצן מזבח לה׳ ויקח נוכח לפרש כי יותר · אחכל הפסוק הזה יש כי
סוד יגלו למו אחיתו שם כאברה׳ רבה כי כאשר כח יעקב לרחל יצחק כי הגלות יתיל בו ובזרעו ופחד
אחיהו · וחבח זבחים רבים לפחד אלהי יצחק אלא תהא אחת אחיהם כנגדו ועשה זה כאשר שכנו
שהוא בית תפלה לאחותיו ואחם נעלו בשורות אלהיהו לאחר ואחר אחכתוב זבחים להודיעם שלא הין עלות כ
כאחותיו כי אברהם עלות הקדיב ודבר אחיהו לו הקדיבו בני הם אלחים עלות הקדיבו וכאן כתו אחיהם
ויעל עלות כאחזה לכל יעקב אחפי אחיו ה׳ הקדיב אלחים להאלים אלין כל אחדות כאן אדרשו אלחים ם
שאחילין אלהם כעולם והנה היתה אחלת כאחרת הגבירה שהיא הקדיבה אלין ואהו העצם אחזכיר
בגבירה רבת אחייב אדם ככבוד אחיו יחד אכבוד אקנו והוא העצם שאחיהו אם כלשו אחר כאחלה אולין
בשלש התלחיד ואחר כך אולין אלהים כאלש הרא ואראיתי כאדרשו אל ר׳ נחוניה כן הקטן בשמן הזה ויעקב ·
יעקב כאחי אחיו יצחק וכי יש אדם שעבוד כך כאחוחת אחד אחיו אלא עדיין לה נתן לישקב את וכעבד
ככח שנתן לאחיו שכאחי ויעקב כאחד אחיו יצחק ואולי היו הדברים · ואחדריהם נלמוד שאין לה אחו ויזבח
לה׳ אלהי אביו יצחק כאר זבח יעקב כאחלקו של אחיו לישקב כאחלקו אחד לאחריהם אחר נאכלת לאחותיו מ
ויהיי קדם והוכיח לפרש שעה והנה בזכות הקדבנות הראשה אלין אלהי יצחק כי אחלה הלילה כאחד
הדין רמה זהו שאחיר כאדרשים כאחרות הלילה והוא מה שאחיר אחכי אלהי אחיך היה הסם אחכה והוא הוא
אשר אחיר לו כאחרון אחכי אחלה כית אל אשר אמשחת שם אחכה והוא אלהי אחיך היה הסם אחכה המדבר ו
והכניתיו שלש יירה כאחדרים כי יזבח כדיהם ניגאל אחיר השביי ואחו עשם ואחכי אחלך גם עלה ואחכם הבי
כאר כי כאחלק ראשון כאחדרים הכאוכי כי אחבו אחכי אחיר עשך אחכי אחלך גם עלה אחכי אחיות
עאחך ואחה אחסקינך ונפלאה הרב הזה על דעת אחקלוס שם כל אחדיע להחזיק הנשמות בכל
הספר אשר כאחרים וכל אשר יאמר אחקלוס אחיר השביי על אין אחיכי אחבוחה יפי עכין אחבוחה בכל
אין לאמיחים אחיחלל ואחברגם יחיד ה׳ ואיחגלי ה׳ לאדרה כח ואדרה אחיבלי כאן לאחה אחבוחה כאלן
אחבח ואחה אחסקינך ונפלאה הרב הזה על דעת אחקלוס שם כל אחדיע להחזיק הנשמות בכל
הספר אשר כאחרים וכל אשר יאמר אחקלוס אחיר השביי על אין אחיכי אחבוחה יפי עכין אחבוחה בכל
אין לאמיחים אחיחלל ואחברגם יחיד ה׳ ואיחגלי ה׳ לאדרה כח ואדרה אחיבלי כאן לאחה אחבוחה כאלן
אחבח ואחה אחסקינך ונפלאה הרב הזה על דעת אחקלוס שם כל אחדיע להחזיק הנשמות בכל
הספר אשר כאחרים וכל אשר יאמר אחקלוס אחיר השביי על אין אחיכי אחבוחה יפי עכין אחבוחה בכל
אין לאמיחים אחיחלל ואחברגם יחיד ה׳ ואיחגלי ה׳ לאדרה כח ואדרה אחיבלי כאן לאחה אחבוחה כאלן
אחבח ואחה אחסקינך ונפלאה הרב הזה על דעת אחקלוס שם כל אחדיע להחזיק הנשמות בכל

ירוח לנפשם בן יקבץ ויקבל כאחר עשה כרחובן ושמעון ולוי ויוסף כאחסרן הטוב לח רבה להגיד לו ולכך
כאחו ויצון לח יוסף לאחיר אחכל אחדיע לאחיר אחכיך כאחו ונו׳ אחלו ידע יעקב כענין הזה היה רואי אחלו
אבי לבבי בחוחתו לבוחת אחת יוסף אמיחי כי יפח עבון ולח יאחיר דברו ולח אין כבוד לח יבעיכו לפרוח
מלכם דברים ויזבח זבחים לאלהי אחיו יצחק חייב לחדש בכתוב אחרי ישתה מכאן לפיכך תלה כ
כי יצחק ולא כאברהם לרם ולישנו מספיק שהראתי למ לאלהי אחיתיו כלי שייחד אדם כאחד אחיו האלהים
אשר התהלכו לפניו אלהי אברהם אבי ויצחק ואלהי אלהי אברהם ואלהי אלהי יצחק לו יאמר ו
ויזכח זבחים לה׳ אמן אחיו כאברהם ויצן מזבח לה׳ ויקח נוכח לפרש כי יותר · אחכל הפסוק הזה יש כי
סוד יגלו למו אחיתו שם כאברה׳ רבה כי כאשר כח יעקב לרחל יצחק כי הגלות יתיל בו ובזרעו ופחד
אחיהו · וחבח זבחים רבים לפחד אלהי יצחק אלא תהא אחת אחיהם כנגדו ועשה זה כאשר שכנו
שהוא בית תפלה לאחותיו ואחם נעלו בשורות אלהיהו לאחר ואחר אחכתוב זבחים להודיעם שלא הין עלות כ
כאחותיו כי אברהם עלות הקדיב ודבר אחיהו לו הקדיבו בני הם אלחים עלות הקדיבו וכאן כתו אחיהם
ויעל עלות כאחזה לכל יעקב אחפי אחיו ה׳ הקדיב אלחים להאלים אלין כל אחדות כאן אדרשו אלחים ם
שאחילין אלהם כעולם והנה היתה אחלת כאחרת הגבירה שהיא הקדיבה אלין והוא העצם שאחיהו אם כלשו אחר כאחלה אולין
בשלש התלחיד ואחר כך אולין אלהים כאלש הרא ואראיתי כאדרשים על ר׳ נחוניה כן הקטן בשמן הזה ויעשב ·
יעקב כאחי אחיו יצחק וכי יש אדם שעבוד כך כאחוחת אחד אחיו אלא עדיין לה נתן לישקב את וכעבד
ככח שנתן לאחיו שכאחי ויעקב כאחד אחיו יצחק ואולי היו הדברים · ואחדריהם נלמוד שאין לה אחו ויזבח
לה׳ אלהי אביו יצחק וכי יש אדם שעבוד כך כאחוחת אחד אחיו אלא עדיין לה נתן לישקב את וכעבד
ככח שנתן לאחיו שכאחי ויעקב כאחד אחיו יצחק ואולי היו הדברים · ואחדריהם נלמוד שאין לה אחו ויזבח
לה׳ אלהי אביו יצחק וכי יש אדם שעבוד כך כאחוחת אחד אחיו אלא עדיין לה נתן לישקב את וכעבד
ככח שנתן לאחיו שכאחי ויעקב כאחד אחיו יצחק ואולי היו הדברים · ואחדריהם נלמוד שאין לה אחו ויזבח
לה׳ אלהי אביו יצחק וכי יש אדם שעבוד כך כאחוחת אחד אחיו אלא עדיין לה נתן לישקב את וכעבד
ככח שנתן לאחיו שכאחי ויעקב כאחד אחיו יצחק ואולי היו הדברים · ואחדריהם נלמוד שאין לה אחו ויזבח

ועוד כי כאשר כל יוסף יוסף מסף לתצרי יבלו רכים ויתרב היה להם רחיה בהזכירו סוף ענין המכירה לחני יוסף
לחיכם לאשר מכרתם אותי תצרימה · והכתוב מגיבו כי ילחור והנה עיניכם ועיני אחי בנימין רואות כי
הוא המוסל והחדנן לכל מצריים המעיד לכם פיו כי אני החיכם ומבקש להיות יד אלי לכלכלכם שם כן
תגידו לאבי את כל הכבוד ואת כל אשר ראיתם כאן בניכם ותתהרו להורידו אלי כי הדברים אתת עיט
כי פה להגילו ולחיותו כרשב ואת כחו כי פי אלי דברתי וכגון כחסכ מגלה את כפי כן לבי ויסבה
בארץ גושן היה יוסף יודע כחכמי סלח ידנה לעומד כארץ מצריים אשר שם הכידה לחלכות על כן סלח לו
תעשה כי כארץ גושן יושיבו · ועשה אתה וכניך ותיכוכ כפסוק העליון בידה אלי לאשה ובניך וכבי כניך
וכחכך ובקיך וכל אשר לך · ואחר כן תרוים אתה וניתך דיך כבוד כי לאחיו לא רכה לאחר כן ואחר שלחני אלהי
לפניכם ולשום לכם שארית פליטה ולא ישאר להם שארית אחר לאחיו לא רכה לאחר כן ואחר שלח אלהי
תתעכב בארץ כענין תרוים כי אלי לא אוכל לעמוד לכם לרדן כעבו לאחר כי אם תגנזו אותי שלך אלהי יתן
יוכרו שם לעשות לי שם אוכרית כסף ולשוכ אל אדני ואל אלוהיו וכבואכם וידעו כי אתם אבי ואחי יתן
כי אחלך רשעת · ושעם באו אחי יוסף כי היה יוסף מגיד לבית פרעה כי יש לו אחים ככנעכ כאר־ץ
הענריים כי נבג גוזב אסף ועתה שחעו כי כאו אחי יוסף כאשר אמר אביכ אחיו ויישיבו בעיני פרעה וכעיני
עכדיו כי היה הדבר להם לאחרפה שיתעכב כהם ימים כבדי עבר אכיהם הסגריים יבא לאחלך · ועתה בבא
אלין אחיים כעבדי יודעו כי הוא הגון להתיגב לפני אלהי יתמתן כלה כדבר · ואתה נתית אותת עמו אתן
הדבר כעזרה לו אדעתו אומר אחי יוסף כי אינגו שולח יד בהן אחלך ולא יעבו אתו אחיותיה עב אשב פרעה
אלהי לא יראה לסלוח לאחיו דבר עב אתן לו אחי אכזה אחתן שישאר אחת על כל סגים · ואאביו שלח כזאת
כאשר כזאת היה ואחו אחשכזן עשרה חמורים נגו לרם אלהיגו נכון שיראין על אחשכזן · אכל יתכן שיאחר
כאשר אחשכזן

וכן רבים והנה לנקלם לוז היה גבו ליורש מן השמיעה מלח תורה רק על קבלת הדבר והדמן כן ולוז כרח
מן הרמיה כשם וקום לחם תרגם לותה כפשוטה בבל ויקום סהדבר ויעש כרחיים בלבד לחם כחשר
לישבו מעכב כרחות בלבד והולכרין הסגולה ויתבטלת ויתרב כפי הרחיו בו כחשר אתן כי כרמה
רחה רחיתי לת עבי עתי יורח ליורי לת בני יסר סרים הרחיה כהם לוזה שחת נופם לחל סיסניח בעכב
ויודע לותו זה דרכו בכל התורה לוז כעשם סעלה בדעת הדבר רבה לוזה שחת כחת ויורח ה כי דבר־
דעת. והסני מקימות החמרים סתרגם לותם ותוח חלני ולוז הסנים לותו ובעמן העברה בכה לנקלם
ותרגם ויעבר ה על פני ותעבר ה טכיכתיה על חמרי סיהיה סדבר העובר בכרוז לדעתו ולוז יזכיר לעמן
תגועה בכורת כמי מה סהזכיר הדב ולוז כן לוז תרגם ה חלריך הוח עיבר לפניך ה חלריך הוח עבר־
קדימך והמה זה תין תגועה בספר מעשה ולוז יורח חתנו לנקלם וכן פשוטן ויורח ישראל לת היד הגדלה
תרגם בן וחזח ישראל לי בגבורה ידח רבתח מפל בו סגבורה חסני לעמן לחזר עשה והסתיר כי ידח רבתח
ולוז היה ירח ותתחזר מן היד ולוז יבנה לותה כלל וכן כהג נתרגו כתובי כחבנה לחרים כחבנתי דר־
ותה מתיר כי דרב כי יסים לנקלם לחבנו כלי כבורת לחר פתח הבתות כחזן כחזן מבורת לוגו לחת
הנה מיניהו שם דת לחו כתב יתיניה ולוז סחר מן היתין הכתבת סתניח על נסחת וכן מן החבנו ועד
הדב לרימת יתיכן ולחר יתיכן ה תברת סבחם ותבב ירך החזקה ת ירך תקיפה ולחר כירח תקיפה
ובהדעת לרומת וכן ונתחת בחספט ידי ותקחן בדיכת ידי וכן תרב תרומת עיני ה חלריך הם תרישת
דבחת. והנה כיעקב כתב כתחלת העבין ויחלום והמה סולם מעכב לרינה ופחד לנקלם מתחו ותרגם והת
יעקב דה מעתך עלוני. ולוז תרגם והת ה נעבחר סהרת בחלום ותרב והנה לוכני עתך והת תיחידי בסעתך
ולוז לחר והת לחת עתך כחו סתרב לחת מחות עתך ולחם סהוח בספר דבר בכ בחלום כחתן בחם ותרב
ויחלחר יעקב יעקב לחר סחתן לו חסד נת יקרת סתך עד יעקב כי חם יסר יהיה סתך הוח רחוי סיקרלנו
חסד הכבוד הזאת וכן הוח כחכ בפרשה הוחת סלשה פעיני לכל קדילו יעקב
ישקב לרומן כי עתה לת יסרי עם חלריה ועם חלריה עם חמשים ויכל לכל יהיה בבית עבריה על סיעלנו גם עלה כי
תעתה הגלות תתת־ל בו וזה טעם ולוז מחות כני יסרחל הכחים מבריחים יעקב וכבן כי חסד כני יסר
יבחו סחה כי יסרי הכבים וירכו וינדל סחם וכבורם לכל יעקב היה עתה בדידתן חס והזכיר עד
ולחנן עם מחות בני ישראל הכחים תבריחה לסוד ידוע מדכריהם סהבנבן כבר והחשבל יכין זה. וטעם
כל הפסוק וכן הזכיר בפקודי בני יהודה עד ולוכן ויחת עד ולוכן בחר בחלום ראוי שיספרו לוחסחות
וכי סרי הימים מנחם ביספר לחיר בני יהודה עד ולוכן סלשה בולרו לו מבת שוע הכבנעית ותחיר כלתו
ילדה לו לת פרן ולת אזח כל בני יהודה חמשה. ובנות בבן כרח לת חסר ויכבד לת לוי לרם וזרח־
ירבה בבנותיו לכל דרך הסתר כפקודי בקוני הרבים יחיר ביחיד לעמן רבים ובני דן חושים ובני פלוח
לליאב וכן בניהיו ריטה וכמת בניו סרח לת חסר לכל יוכבד לוז יזכירנה הכתוב כאיזן חחת כל נפש שמים
ושם לכל ירחיקו לליה כרעת רמתי. שלשים ושלש וכפרעון לו חתה מונח חלח שלשים ושתים חלח זו
יוכבד שמלידה בבניסתן לעיר פנ לחר ילדה לוחתה בלני בחברים לידתה בחברים ולין הוידה בחברים
זו היח פיוטת רבו לו לחרים הסיב וחת כי זה תיתם לכ לוחה לוז הזכיר הסבל שבועשה שהליד
ושמה והיח לת חת חלה ושבעי סנה חמור הזכיר דבר סרה שהיתה לת חעשים ולוז די לבן זה הבעיר על פעמן
הפיטנים פיוטים כיום שחתת תורה יוכבד חתי לחרי התבחתי והנה היח לת חתיבים וחתיבים שהנכי ח
לחיה הסילוני היה כך וכך שב דרך הנר לו דברי יחיד חלן דבריו והנה בן יהיה חכם בעיניו בהגיד דבר
רבותי לחי ברין לעבות חלין ולוזיר כי על כל פנים יהיה בדבר יוכבד שלח גדול מן הסנים הסמתרי סהם
יסרי הסתרה כי היח לת לבי עבות לוז חתיחסת חלין כתן שבתן לחבר ילדה לותה חלני כחברי ועוד כתן לת
יוכבד ידועה והנה חס לחיר כי חליד חתה בבחרותה בחבר הליד כל בניו והיתה לידתה לחרי כ־דתן
לחיבריס יעיש רבים והנה נחשון שהליד חותה לחר ידתן לחבריו חמשים ושבע סנה והוח יהיה בן חלש
סנה כי בידתן היה בן שב פנים והנה יהיו כזה שני סלשים סיהיה הוח זקן כחבריהם לחבר ת ד

סם ליח פכיסתך יהלכה כיענין ומשה לוז יחסן כלבת עזות ככוד נבדיל תן מהשם הכבוד ית שבני לחן לן
הנה הנה חלחי ילך לפניך ולוז היה חתירה כך לחל יהיה חנקם כשהרה בלב לחל כענייני. וכן
לחר מסחת הסם נקלון ולחו לן גם לת הדבר הזה לחר דבית לעשה לוז מסח ילך פן לדבי בקרבנו יהיה
כעין פכיסתי דה כיענין וכן תרגו לוז תוכל לריחות לוז סני לוז תגזל לחיחזי לפי פכיסתי חרי לוז יחזיבני ו
ולחיחתו ויהיה כיעין הרחני כח לת ככדיך פפי כו הדב כן הזה הזכיר בו לחר וכית ופכיסה וחס יחמר־
סהוח כבוד בברית כעיני סל הדב כשהוק וכבוד ה תגלה החשכן וחלתו לוך יקבצו בו בדיק וחמגדך
[illegible]
העבינים החלה לנקלם ויתחן בע דברים ידועים בקבלה ומדש לידועים חן וכחעשה הזה ידה דה כחשר הסם חמיוחד לוז יחמ
לנקלם כל חלת לליים הכחב כספרם יקרת לו חיורת דה כחשר הזכי בו הסרסה הסם חמיוחד לוז יחמ
כן וכבל בחבנות וכחכמה ומתנה ועד לחזכיר זה בעה ית. ומה סתרגם לנקלן וידבר חלרי לת כל הדבר
החלם ויגלל ה טעמת כזה ומשם סל פנים בפנים דבר ה חל כל קהלכם והשכיל יבין. לחל מה שחמר־
כלן לוכל לחחת עוך רבה לרחיה בו מה שחמיר גלן לחברים סביכה עמהם סב לחבי לוד עוך מבריחה
גלן לעולם סביב עמהם סב ומתוך בחלי בעולם והנה לחחיריה והיריים סנים כחן ספירסתי לעולה ולוז
היה יכול לחרב חלח כן בשם פנים כחשר רחיתי לוכל סם כיעקב לוז יתכן לתרגם וזה לוכל עוך בעבור
כי סם כתן וחסה ה נכב עליון והשכיל יבין. ומפני סחבר לנקלן סחיכן כפשוטן ומשם ספרים ומתן ועשוח
עבין עזר בלבד לחת חיחיני כפעדך ולוז חת חיחיני עוך כחן שלוח כחשר והלל ירחנו חעדינו בפלחות.
ויחחר יעקב יעקב לחר סחתן לו חסד נת יקרת סתך עד יעקב כי חם יסר יהיה סתך הוח רחוי סיקרלנו
חסד הכבוד הזאת וכן הוח כחכ בפרשה הוחת סלשה פעיני לכל קדילו יעקב
ישקב לרומן כי עתה לת יסרי עם חלריה ועם חלריה עם חמשים ויכל לכל יהיה בבית עבריה על סיעלנו גם עלה כי
תעתה הגלות תתת־ל בו וזה טעם ולוז מחות כני יסרחל הכחים מבריחים יעקב וכבן כי חסד כני יסר
יבחו סחה כי יסרי הכבים וירכו וינדל סחם וכבורם לכל יעקב היה עתה בדידתן חס והזכיר עד
ולחנן עם מחות בני ישראל הכחים תבריחה לסוד ידוע מדכריהם סהבנבן כבר והחשבל יכין זה. וטעם
כל הפסוק וכן הזכיר בפקודי בני יהודה עד ולוכן ויחת עד ולוכן בחר בחלום ראוי שיספרו לוחסחות
וכי סרי הימים מנחם ביספר לחיר בני יהודה עד ולוכן סלשה בולרו לו מבת שוע הכבנעית ותחיר כלתו
ילדה לו לת פרן ולת אזח כל בני יהודה חמשה. ובנות בבן כרח לת חסר ויכבד לת לוי לרם וזרח־
ירבה בבנותיו לכל דרך הסתר כפקודי בקוני הרבים יחיר ביחיד לעמן רבים ובני דן חושים ובני פלוח
לליאב וכן בניהיו ריטה וכמת בניו סרח לת חסר לכל יוכבד לוז יזכירנה הכתוב כאיזן חחת כל נפש שמים
ושם לכל ירחיקו לליה כרעת רמתי. שלשים ושלש וכפרעון לו חתה מונח חלח שלשים ושתים חלח זו
יוכבד שמלידה בבניסתן לעיר פנ לחר ילדה לוחתה בלני בחברים לידתה בחברים ולין הוידה בחברים
זו היח פיוטת רבו לו לחרים הסיב וחת כי זה תיתם לכ לוחה לוז הזכיר הסבל שבועשה שהליד
ושמה והיח לת חת חלה ושבעי סנה חמור הזכיר דבר סרה שהיתה לת חעשים ולוז די לבן זה הבעיר על פעמן
הפיטנים פיוטים כיום שחתת תורה יוכבד חתי לחרי התבחתי והנה היח לת חתיבים וחתיבים שהנכי ח
לחיה הסילוני היה כך וכך שב דרך הנר לו דברי יחיד חלן דבריו והנה בן יהיה חכם בעיניו בהגיד דבר
רבותי לחי ברין לעבות חלין ולוזיר כי על כל פנים יהיה בדבר יוכבד שלח גדול מן הסנים הסמתרי סהם
יסרי הסתרה כי היח לת לבי עבות לוז חתיחסת חלין כתן שבתן לחבר ילדה לותה חלני כחברי ועוד כתן לת
יוכבד ידועה והנה חס לחיר כי חליד חתה בבחרותה בחבר הליד כל בניו והיתה לידתה לחרי כ־דתן
לחיבריס יעיש רבים והנה נחשון שהליד חותה לחר ידתן לחבריו חמשים ושבע סנה והוח יהיה בן חלש
סנה כי בידתן היה בן שב פנים והנה יהיו כזה שני סלשים סיהיה הוח זקן כחבריהם לחבר ת ד

והיה לזכירה כזכר לתת לאמת יעקב כאשר בזכרתי לתועלה וירא אלין יוסף כי מת אביו יוסל
מפרים כי כשבעים נפש ירדו מצרימה הקדים הזכרת רחל בתוך הלוויות
והנה אנכי זלמה וגו׳ כבי רחל מתו אלי בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבא אפרתה
לידתה לפוף ותקי רחל ותלד בן ויהי בהיל נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא
הבנים הנולדים על ידי שפחות אין מתנגדת כן ותתלאמת הפה יזכירם הכתוב והכשבים
מילילין לעתיד בדיק לא לאחריות ראשון לא יזכיר כתורה לא נכבידם וחנו אזכ רותיה יהנן כפי החכם
הזה מיתה פתאומית על ידי כבוד מנחם ותלתן בתקומת תורה ולתת יזכרם הכתוב כל יסודות התורה
כנפי נשריו הם יעשים התניה לין בכל עניבו רק נביים לו עבוב ומכתב סדרי יעודי התורה כלם לתועת
ויוסיפתים כי לא ירצת ביומית סובבת הבת על לחת הן העירים לו התלכל חלב ולא יהיו הפתי כברל כשכשם
יעבי זרעבו בשנה הפכיעית וכן כל יעודי התורה בשובות הזן וכל הבלחת הבדיקים בברקתם וכל תפלות
דוד מלבנו וכל תפלותינו נביים ונפלחת תלת פחין הם הפס שבו תפירסם כשובנו של עולם כאשר הזכרתי זה
כבר ושמי לפרסבנו בעה והנה תתן לך עד נחלון על תה שחזרתי ידענו כי תעת בת ישראל לארן עד לרת
לדבנן דוד היה כשלם תלות וכשנים שנה והימים ויחלקו לחדבע דיוות שלתון ובועז ועובד ויסי ו
ויניע לכל אחד מהם בן שנה והנה כלם זקנים קדוש לאברהם והיו תולדיהם כל אחד בשנת תותן שלת
עשתם יום להם עבדים ובני בית ירעו תותם תלת מעשרים בתקנה זה טעם כי לפני תקנה היו היורי
להם עפר ועבודה רבה תאר בתקנה רב לאשר להם כי לת רבה להזכר דק לכבוד לגור בארן כאמר כי אין
מרעה לצאן לאשר לעבדיך תני תתה בטעם הזה שתתרו לן כי גם כתנדרים אין מרעה כי ככר הרעב בארן
הכנדים כתן בארן כנען תן יותר כי עליה היתה עקר הנזרה ולולי לתרו כי בארן כבנן יתבי ככר הרעב
יחלכן התפנים עשם השרה ולא יסתירו תחיה להתתה לכל בארן מצרי׳ים כה סבר יתיו כה התפנים ותזהר
כה תרעה תעטו ויתכן סהיה בארן תכדים תרעה תעטו בלחן מבני הילודים והתגדים אביך ולתיך
בארן תלך הכנסת דברי כתורה הנה סתעתי כי לבך ולתיך בתן בארן תכדים לפניך היה והכנן בעיני
סיתור לבך ולתיך תלך בתן לשתע בבדך ועליך הפליכו יהכם רתה סתעשה עיהם כי עליך הדבר
נים לתל ידך ויבדך יעקב את פרעה היו פתלת פלוס כדיך כל הנדתין לפני תלכים לפרקין לרם ולתיני
פרתה כן שתין תדיך תוסר התוכח ויתה תלך בתן לשתע בלוס יש עשר סנותן פלוס לרבי
לבל היה ברכה יומים סדרך הזקנים והחסידי הבתי לפני התלכי לבבך לתתם בעשר ונכסי ובבד והתבשה
תלכותם וכעניו סתון הכתוב יחי תורנגו התלך דוד לעולם ובכתתי תלעבין תזר וברך תותן ליטול רשות
תלעבין ותתן רבי שיעלה בילום לרבנו׳ תעטו וראני היו יתי סבי חיי לת ידעתי טעם הזקן תביבו יום תוכר
הית שיתיכן כל התלך ויתה טעם לתתר לת הסיבו תת יתי סבי חיי תכתי כי תולי עוד ישיבם ויתיה יתבר
תהם ונראו לי כי יעקב לבי׳ אדקה בן סיכה ויהיה נדיקה זקן יתה ופרעה תתה על זקנתו לן תין רוב תבני
זתנו תתריכים יתים כל כך תכבד קבדי סבתים ולבן בתל לן כתה יתי סבי חייך כי לת רלתי כתוכך ו
זקן כבר תלבתי תז ענה יעקב כי יתיו פלטים ותתת סבה ולת יתיה הם כבר תעטו הם כעבד סנות תכתי
פתיו יתבר תכל תפני התיתה רעים בעטל ותתה זרקה בן סיכה ורתה זקן יתר׳ ויעש ויסב יוסף
ויתן להם תחזה פהיבו תותם בתיטב תארן ובתחזה סבתן להם כי לת רבה סהיהו בארן וקברו
להם בתים ונחלת סדה יסרס ונתן להם ׳ וזה תרשות פרע׳ כי הם תתו לבר בתרן לת לדיר כי בעבור
הרעב נשבו לתרבנו ופרעה תתו ליוסף היסב לת תביך סיושיבם בתטי תארן התיסבו בתרן נסן ׳ וילקט
יוסף לת כל הכסף וגו׳ כפר הכתוב זה ענתר הענין בכל הפרשה להודיע יתעלת יוסף בתכתו בתבונה ובדעת
וכי היה לים לתוכיח סהביאו לת הכסף בית פרעה ולת עשה לעבתו תלבדית כסף ותתומיכי תסתרים בתרן
תבדים תן לסלתו לתרן כנען תכל נתן למלך הכתוב בו על הכסף וקבה לן לת תלחמה בה הנשתת ותבא
כזה תן בה כן כעיני העם כי הפס היה תכסף תתרן ביריתין ויתם הכסף תתרן תבדים ותתרן כנען
ויבאו כל תבדים אל יוסף לאמר הבה לנו לחם כי תם הכסף תתרן כנען בעבור כי תבדים בכתם אל יוסף יזכירו
לו זה כי תתרן תתרי תתם הכסף בם תתרן כנען ולת יבתו עוד אלין לאמר כתה תתנת כנף כי תפס כסף

על בתרון עוד לתון הרבית כביה תכל יעק לת נסב על בתר יוסף כבו ולת כפקו ותתן רבו סהיה קדית
סתע לרם ולת ידעתי טעם בתרית תלין בידוע סבתרתן כתתר נסב על בתרון ועוד כי תינבו דיך כבוד
סיסבל יוסף על בתרי תבדי תבין תכל סיסתתוה לן תן סיסבק ידין וכתן ויוכח יוסף לתתם טעם בדכין ויסתפי
לתפין תסעה הזן רתויה יתר להסתחות לן וכן כל עוד בכתוב תוספת על עקר הית תינבו כתן הדבר לה
על תים ישים עוד סיסים עלין כפי תטתין ולת יתר והכבון כעיני כי כבר היו עיני יפר כבדים קבת תקן
תן סבת יוסף כתרכבת התשבה על סבין התבנסת בידך תלכי תצרים ולת היה כבר לתבין עם תחין לת
הכירוהו לפי תזכיר הכתו׳ כי כתתר נתרתם תל תבין סהכיבו כן ותכירו נסב תבין על בתרון וכבה עלין עוד
כתפר יבבה עלין תעיד עד היום הזה כפלת פרעה תת לתבין סהכיבו כן ותכירו נסב תבין על בתרון וכבה עלין עוד
ודבר יזוע היה מי דמעתן תבויה תם הלה הזקן התוכח לת בבו חי לתחר היתום והתכל תן הבן הכתוב
המולך ולא תחום בעבור תחרון ויתתר יפר תל כי תימנו ידבר ויתחזר ויזכיר שמו וכן ניקבון לת כל תוכל ם
סבב סביס וגו׳ ויבבוד יוסף וגו׳ וליוסף ילד סבי בביס וכן בתקומות רבי תעיד בבריה ובתקבה
והתפנים רעני כתן כי תבבי תקנה היו תתר להם סהם רועי תכל לת סיהיו תבדים כי גם בפל
עבתם יש להם עבדים ובני בית ירעו תותם תלת מעשרים בתקנה זה טעם כי תבבי תקנה היו והיו
להם עפר ועבודה רבה תאר בתקנה רב תשר להם כי לת רבה להזכר דק לכבוד לגור בארן כאמר כי אין
מרעה לצאן לאשר לעבדיך תני תתה בטעם הזה שתתרו לן כי גם כתנדרים אין מרעה כי ככר הרעב בארן
הכנדים כתן בארן כנען תן יותר כי עליה היתה עקר הנזרה ולולי לתרו כי בארן כבנן יתבי ככר הרעב
יחלכן התפנים עשם השרה ולא יסתירו תחיה להתתה לכל בארן תבדים תרעה תעטו בלחן תבני הילודים והתגדים אביך ולתיך
בארן תלך הכנסת דברי כתורה הנה סתעתי כי לבך ולתיך בתן בארן תכדים לפניך היה והכבן בעיני
סיתור לבך ולתיך תלך בתן לשתע בבדך ועליך הפליכו יהכם רתה סתעשה עיהם כי עליך הדבר
נים לתל ידך ויבדך יעקב את פרעה היו פתלת פלוס כדיך כל הנדתין לפני תלכים לפרקין לרם ולתיני
פרתה כן שתין תדיך בתן לשתע בלוס יש עשר סנותן פלוס לרבי עוד ישיבם ויתיה יתבר
תבל היה ברכה יומים סדרך הזקנים והחסידי הבתי לפני התלכי לבבך לתתם בעשר ונכסי ובבד והתבשה
תלכותם וכעניו סתון הכתוב יחי תורנגו התלך דוד לעולם ובכתתי תלעבין תזר וברך תותן ליטול רשות
תלעבין ותתן רבי שיעלה בילום לרבנו׳ תעטו וראני היו יתי סבי חיי לת ידעתי טעם הזקן תביבו יום תוכר
הית שיתיכן כל התלך ויתה טעם לתתר לת הסיבו תת יתי סבי חיי תכתי כי תולי עוד ישיבם ויתיה יתבר
תהם ונראו לי כי יעקב לבי׳ אדקה בן סיכה ויהיה נדיקה זקן יתה ופרעה תתה על זקנתו לן תין רוב תבני
זתנו תתריכים יתים כל כך תכבד קבדי סבתים ולבן בתל לן כתה יתי סבי חייך כי לת רלתי כתוכך ו
זקן כבר תלבתי תז ענה יעקב כי יתיו פלטים ותתת סבה ולת יתיה הם כבר תעטו הם כעבד סנות תכתי
פתיו יתבר תכל תפני התיתה רעים בעטל ותתה זרקה בן סיכה ורתה זקן יתר׳ ויעש ויסב יוסף
ויתן להם תחזה פהיבו תותם בתיטב תארן ובתחזה סבתן להם כי לת רבה סהיהו בארן וקברו
להם בתים ונחלת סדה יסרס ונתן להם ׳ וזה תרשות פרע׳ כי הם תתו לבר בתרן לת לדיר כי בעבור
הרעב נשבו לתרבנו ופרעה תתו ליוסף היסב לת תביך סיושיבם בתטי תארן התיסבו בתרן נסן ׳ וילקט
יוסף לת כל הכסף וגו׳ כפר הכתו׳ זה ענתר הענין בכל הפרשה להודיע יתעלת יוסף בתכתו בתבונה ובדעת
וכי היה לים לתוכיח סהביאו לת הכסף בית פרעה ולת עשה לעבתו תלבדית כסף ותתומיכי תסתרים בתרן
תבדים תן לסלתו לתרן כנען תכל נתן למלך הכתוב בו על הכסף וקבה לן לת תלחמה בה הנשתת ותבא
כזה תן בה כן כעיני העם כי הפס היה תכסף תתרן ביריתין ויתם הכסף תתרן תבדים ותתרן כנען
ויבאו כל תבדים אל יוסף לאמר הבה לנו לחם כי תם הכסף תתרן כנען בעבור כי תבדים בכתם אל יוסף יזכירו
לו זה כי תתרן תתרי תתם הכסף בם תתרן כנען ולת יבתו עוד אלין לאמר כתה תתנת כנף כי תפס כסף

כדר ויחי

כדרנו סתנמד תת סאדמה לרענו

יעקב ניחי יעק בארץ מצרי׳ שבע עשרה שנה שבי כבד כדר הזכרתי

כי כדית יעקב למצרי׳ ירמיה בגולת הסלניות הת גלוניו

היום [illegible] כי כבי יעקב

הם עצמם שבע ידעם שם במצרית יוסף ליחיהם ויעקב יוד סם משפי הרעב ויחב להנגל עם בגן כבית

תוכב לע

ויאמר סאל יוסף ועבד אתם סבים לאמר׳ לין חדיש וקביר תכיון שבת יעקב לתצריש בארצה כרכה לרענלן
והתחילן לזרוע ובלה הרעב וכן סביגו כתובתת דסקשה לרש׳ וכך הזחב כבר רבה אחר ר׳ יסי׳ בר׳ חביבת
כתי פניש עשה רעב כיון סיבר יעקב לבניו לתצריש בלה הרעב ואיתתי מזרע כיתי יחזקאל וכו׳ ואם כן
לת נתקיימו דברי יוסף כשתרגנו ויכל הענין לחסוך לתקו נחכמתו ואולי נאחר שהיה הרעב כארץ כנען
כדבר יוסף תכל כתצרנו ירד יעקב תבניש תל היחוד לעיני פרעה ולעיני כל תצריש וידאו כל עתן שעלה
כילם לקראתו וידעו כי ברכת ם היה לרגלי הבכית ואם כן יהיה ויכלכל יוסף את תכני ואת תחין לחם ל
נפי הטף כשבע שני הסבע וכל יתי תיית תכיו כי גם לאחרי מות תכיו אחר תכי תכלכל אתכם את טפכם
ועם כל זה לפי תקה סאם כן לת היה החלוה אתת כי סרולן לו את הגזרה ולת הענין הנעשה אחם
וי לחיתי שם כתים שתת דשהשת׳ ר׳ יוסי כיון כתת יעקב תכיכו אחר הרעב ליסבו ענ׳ ועוד סניגו כשאני
ויברך יעקב את פרעה אחה ברכו שנינגנו שני הרעב תעשב שניתו אחר תיתתו שכ ועתה הל תיראו אתכי
אלכלכל אתכם אה כלכול אחיר להכן כשני רעמן הנתן׳ תיבר לף כלכול אחיר כלן כשני רעניו הכתו׳
ואדבר ר׳ אחשון אתת אחי זה קידוש השם שדברו׳ בי׳ קיימין נחייכם ונטלין לאחר תיתתו אחר ר׳
הלעזר׳ אחעון דולה אני את דברי ר׳ יסי׳ ואדברי׳ אתת אזה קידוש השם שכל זמן שהצדיקים בעולם
ברכה בעולם כהתלקו תן העולם בשלקה נרכה תן העולם עב׳ והנה השלים הרעב אחם שבני הבתרן
ודעת ר׳ אחרים כהיו הלן כתי השבים לאחר כת יעקב לתצריש וכך כתב אניגו שרים כי בשלק הרעב
כאלים ובכרו יסוף כל השבע שבים ולאן היה כן יצויר הכתו׳ עניגים של השבים ההלה אכל על דרך השפט
לקט יוסף את כל הכסף הנמצא כארץ תצריש וכארץ כנען באחם שבים והכית אותו אל פרעה כי תיך
יתבן סיתום הכסף והמקנה כשנה אחת אכל הכסף השפיק להם כל אחם שב׳ש כי כן הדבר בתגנו של
עולם ונעבור פעם אחת אחם נשלחה דבר אחד בכל הלה השנים לת שכר בהם הכתו׳ רק ולקט יוסף את כל
הכסף וגו׳ ואחרי שתם הכסף שכר שכאן אל יוקש והיה זה כשנה השמינית ונתן להם כאלקיהם ואחי
גי לם כו סיאכלו לפי חיית׳ ולת לשכנה ותתם השנה השניה אחר כיר להם להכל כלחה ככל אלקיהם ואחי
השנה השביעית ויאמר אלין כשנה השניה אל ואחיר לן שיקנה אותם ואת אדמתם כלחם שיאכלו כשנה ז
הזאת השביעית ואחר שתהיה אחרן לפרעה יתן להם זרע שלא תשם אחדמה כי ידענו כי כלו שכנו שני ה
הרעב ויהיה להם זרע וקביר וזה טעם ויכלכל יוסף אחם לפי הטף שנתן להם כשנו הרעב כדי שדכם אחם
כי לפי הטף ירמוז כן ׳ קנה אותנו ואת אדמתנו הנה אחלן שגם גופם יקנה לעבדים נפרעה וכן אחר
הן קניתי אתכם ואת אדמתכם אחר לכל אחר ניקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרי׳ איש
שדהו ולת אחר שקנה רק האדמה׳ והטעם כי הם אחרו לן שיקנה אותם לעבדים עשי ילאכת אחלך כ
כדעתנו ואחז לת רצה רק לקנות את האדמה ואחגה שיאחם שיעבדו אותה נעל׳ ויהיו כה לאריסי כתי אכית
לפרעה ואחרי כן אתן לכם את הזרע ושדתם את אדמתכם ונתתם חמישית לפרעה ואחה שדה כתי אכיכם
ומטפכם ולבניכם ולאכלה בתיכם׳ ויאמרו החייתנו תמצא חן בעיני אדוני והיינו עבדים לפרעה וכן אחר
ישראל בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד׳ ויחי אבי׳ בארץ מצרי׳ שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב
ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו לשמר כלשון מתנה כמו ויקרא קדר ימי ישראל לבנו
ליוסף ואחת כאמה החזרנה ליתיין ונעניגו כי הרגים בעניגו לתיכת הכתובת ויתרגן המלכה ולילכנו חולה
לכל ידע כי לת יחריך ימים לכן קרא לבנו ליוסף ולאחרי שוב יוסף למצרים חלה ואגד ליוסף וכל לפניו
עם שבי בניו כדי סיברכם וכן כתוב וייקרבו ימי דוד למות ואם כאחר לאבי הולך כדרך כל כארץ כי ידע
בנסמן כן ... השבועה לי ויסבע לן לת היה יעקב תומר בגו הדיך החלוק לן סיומה על תכות לאני ועל
הדבר אשר הבטיחו ואחז לאבי תעשה כן כדיך אכל עשה כן לחזק הענין בעיני פרעה חולי לת יתן לן רשות
להסרד תיתנו ויאחר לן פלח את אחיך ואת עדיך ויעלהו שם אף סיחסין פרעה סיקברו הגביל כאילו
לבבוד להם ונזכות ולכן הסבישו כי לת יהיה כאן להעבירו על שבועתו וגם יוסף יבטרך יותר להסתיל בנ
בענין תפני הסכועה וכן היה הדבר כתו שאחי עלה וקבור את לאביך כאשר השביעך ותולדתך אשר
הלכת אחריהם אם תוליד עוד לת יהיו כאלו בתוך שבטי לפריש ותנשה יהיו ככלין ולת יהא
להם שם בשאר שבטים לענין הנחלה ואעפ שתתלקה ארץ ישראל לאחרן גולגלותם כרביב לרב תרבה
נאלתי וכל אים בול בתוה חון תן הכבורת תכל תקום לת נקרולן שבטים אלת אלו לשון רם וזה לישנו כאן
אם כן תין הכבורה ליוסף אלת לענין הכבוד כלבד שיקרולן כאיש שבטים ושתוך לאחר בשתלתם ובגורל
לאחרון לנחלה הקטנים לרחוקן ושאינן ולת לדבר אחר וכו׳ כדיש׳ בהוריות ואזכי׳ רבותי׳ בכל תקום היה יוסף
בכור לנחלה וירם פי שנים בשאר כל בכור לת היתה בכורתו להקרות שבטים בלבד כדברי הרב ומ
נלמוד עוד אלת תלקי הארץ לכל שבטי יסר לגולגלותם אם כן היה הכבורה הזאת בירושה ואם נאמר
שנתנו לכל אחד ואחד מבני יוסף כי שנים כאחד מכל לישי אאי׳ לאחר זה בכתוב כלל ולת
מבינו כיעקב שיתן בבורה ליוסף אלת אחד מבחן כרחכן ושאינן לי ונזה אחר הכתוב נתן בכורתו
ליוסף בן ישראל אם כן היו לנחרי שבני שבטים ויהיו שבעה עשר חלקים שיש שבר חלקים בכל תקום הארץ
ליכנו כאן אחד הרב אחר יסר לשבטים נתחלקה שיש עשר חלקים שיש עשר חלקים אחם עשו ואחנה ונטל שבט אחנה
החזקנו שבטים שבני יהודה אחרת אחרכה כחלוסין ונטלו אחר׳ אחנה כרחכן ושאינן כאחם וכך העלו בגר׳
פרק שם נחלין ואחוב תתנחלו הארץ לשני עשר שבטי ישראל ויוסף חבלים וכן אחר אנקלוס תרין שבטין
יקחון ויבטלו יקבלון חולקן ואחסנת׳ שיהיו שיש בקבלת הנחלה ונעשה חולקן חלק כבוד ואחסנת׳ ירוש׳
הפשוט ואת אחר הכתו׳ לרב תרבה ולמעט תמעיט לעבין נתי אחכת המכרים כפרשה דבר הכתו׳ שהפצה
יחלק חלקו לנתי אחכת של יהודי אחרים ואת אחרונה ניתנין לו חלק בגיל ובית לא תמעיט ניתנין לו
חלק קטן ואחתים יהיו שיש כאחים כשבטי ... ושם הזכירו בפרשת פנחס והכלל בעניו יוסף שהיה
כמו לבחלה שם אנקלוס חפי אחרים כאחים בשבטי לאחר שנאמר בנות צלפחד כתנו לן כרשון ואחנה שם אחי
אלקיהם לגולגלותם כגולה מן הכתו׳ נתנו להם כשבטים כחשפרם חלק פשוט כדין שאר השבטים ואחלק שני
בכורה לן ויהיה עשו כראובן ואחנה כשבטים כחשפרם אחל שיהיה יוסף כשאר השבטים בכחלה ואחה
הכבורה להקרות שני שבטים כאחר זה דבר שאי אי פשר כשש פנים כתו כפיר׳ שם אקביה שם
ולת אחבה שם נקביה כמו שכ כאן כני אחה עלי ראל כאחר בנגן שם כתו עד אשר אם יכל יעקב לזה
אשר כאחר בנגן היה כאחל ואני ויסע אחית אל ויהי עד כברת הארץ לבא אפרתה ואחה כדרך כן
בחלל ובן אית לאם אפרתה כאחן ישראל

ואקברה וידעתי שים כלבבך עלי תכל דע לך שעל מי הדיבי קברתיה שם מתתה לעזרם לבניה כמיגלם ב
נביאי תלין והיו עוכרים דרך שם יצתה על קברה וכקשה רחמים עליהם שכ קול ברימה נשמע רחל מבכה
על בניה והקבה משיבה יש שכר לפעולתך נגו ושכ בניה לגבולם לרשי׳ וברוך על כל שכים שיהיה רמת
בתקרת לעשם זה שלחו כחובה את ׳ ושמע זכן שם שלחו כתוכם מתה עלי רחל בדרך ותקברה שם ב
בדרך כלו׳ בדרך אשר יעברו בה בניה מתה שם קברתיה לשוכת׳ כי היו לה מתה בדרך רק כרימה שהיו
עיר בתר בצרון ושם נקברה אלא כל דרך שעתה מתה והכי אע״פ שהיו בעגלה רק ברימה שם ועל
דרך הפסט גם כן תאר לו כן כתוכגל כלה יהר ליעקב כרחות הפגו בקבורת המערה על פלח קבר תחו
שם ובאשר קבר שם את לאה ולכן שחר לו כי מתה בהרן בנען ולה נקברה בתוכה לאשר כאשר תהיר
קבורת מבדיס ליעקב ומתה בדרך כפתע פתאום ולא יכול לקברה שם כי לוך יעזוב את בניו ואת מקנהו
בדרך וילך לחברה עמה לתעית המובלה והיו הרועים וחרפוהו לחנגו מתתה וזה טעם על ותעש שתיר
המובלה היכה רחוקה משם רק כחני יום היה יעקב ככל תאר בתקנה הגיחל ובני בית ולא יבינו שם רק
בימים רבים וכן עשה בדרך ההוא ימים רבים עד כתוא אל מכי וסכן חכמים ולא אל שים לעולם חשבי ה
הכגוד ולהי כמה שהיו הלו דברי התנבלות ובא יעקב יזרע שמתה כדרך ונקברים כאשר בעבד עשה לרח
את תה אל מכל הכוכה ליעקב פלח הולין אותה לחעיר כרי פלח יקבור שם שתי תחיות כי ימים ויחכתין
ולאה היה הבשתה לו ושמעה כיתיר וירחל בלהה שפחתה אותה ובגיד לשר נידר לה לקחה אשר נתן לי
תלדים כזה לא היה יעקב בדרך להגידיע לאבין כי שתגרים עולדו לן שהרי שפיים ויתכן לא היה לן לשרר
ובנים והיו לאחר לו כבר שני כנרך המגדים לך כאשר ועברים ועדאם לי כי בירום בזה בעבין הזה שחירת
שנתנם לי השם קודש כמוך אלי יתגר יתם והם לשר לחיות על יהם שהם לך וכן וכזה הבגירה בזה אל
החיני יתגבי בעבון את הכל לקחן בחלחתה כי אתת ה היתה לחזק לכם לקראת ישראל בחלחתה ויהן
החרים וייחס שחרב והקשת אלין כי זכתו סיל העושה עיש חלחתה ויהן הבלחם להם לא השם עציהם
וכעבין אחר הכתוב כי לא בחרבם ידשן אלן ובזרעם לא הושיעה לון כי יחיבך ובזרעך אחר פנין כי דבית
ויהן בזכות האבות כי על דרך האחת יחיבך ובזרעך לאבריהם ובזרעך לאחר יתגר הפנים ליעקב ויקרוב אלי עד
שהגיעה יעקב כדרך שיעבר הבבילים נשם ידן בחר ב כנגד אלן החומרי נחרן שם תנים להיותה בבבית
לבעבין שהגיעה אלישע ויפגש אלישע ויבין על ידי המלך ויחמר אלישע ידיה ויוד
ואעפ״י שלא שמר הכתוב כן ירושמו בפסוק הזה . ויתכן שזה עצם אחרון לקחתי כי אחת לקחתי
האחרן לפגיו באחרית הימים הם יחתת האחרית כי יעקב ירחמן אלין כי כבדרין כתן שחמר
עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים וכבתי אחרון שבקש לגלות את הקן ובהתלקח אימתו שכיבה כי לכבדי
הכל לחבדית היחיים יחתת האחרית הם ראובן בכורי אתה אי יעקב בכורי כחי וראשית אוני יתרון שאת
ורשמי אוני יתר שאת ויתר עז ובעיבו לחתה בבור כחי וראשית אוני בחיתן ביתרון שאת ומעלה לכלם הלת
שאתן תבעת לחתכם חשפתי יגורו אלים ברחמתן וגדלה והכיתי יתרון עז לחלחתה אתן ויתן עז לחלבו
ועזות חלחתו בחו כתי אל תתר בחז שם רבר חן לנם ורקים ופיחזי נתיבי קלי הדעת ובכו חשתחוו
בו תדיר כתבלתי בבבתם אלי ושחו ידי עלי בגוך קצן ידי ולחתן עוד אחרין אחר חשיחו הוא דקן חבלי
כלימר אלות דשתם עזות פתוחו חלקדמיה סמיעה לאדנים עדין בחשותיכם קיחיתי כחיכדים אלי דעת
ויתכן שהוא הסוך חן חפזון יחתר פעף הבח כחים אל תתיבר בו כי עלית תשבבי אכיך בבזוות אלות
דעתך או חלנת אתם כאשר יבוי עלה הפחז אלך כחים העליס ושוטפים וזה כלשון הכתוב כ
בחים הכה ה׳ תעלה עליכם את חי הכהר העבותים והרבים ועלה על כל תפיקיך והלך על כל גדותיך והלך
ביהודה ושטף ועבר ויכו אהרן אז חלנת יבוי עלה סביבה סדרכו לעלות על יבוי החבת׳ לאחר ובתלנן
יבוי אלין אהיבוע הוא החיבוע אלי ואלי יבבה אתם את ולא בדרך כמי יתבן סיהי העלה יעקב עבחן לשון
את תעלה על עדי יבוי ויחל אז חלנת אתי רק דבר בשבתי דרך כבר וכן ובחלנו יבוי אלין בחלנן
העלה על יבוי לאלין חבחן סכתן אלה כתן סבירתי כסר ויעלה כי ראינו סתבן לשבול
את כלהה תסבין כי פלח תגר לן עוד כבים וייחשבן בחרתי על כן אחר לן סחתן פחיתות ונקלות דעת
סיהשוב להדיות בן ולא יבה לן תיבו יתרון רק הספד שבעון ולני אחים אחר

בנרכו אותם כאשרים וכמנשה ושם את אפרים לפני מנשה בכל ברכתיו . ושם בן יוסף ישראל
לא יוסף יבבר כי בזרעך יכרך עם ישראל ויאחר לאחר לאחרך יפיק אלהים כאפרים וכמנשה ואני נתתי
לך שכם אחד על אחיך אחרי שכירך את בני יוסף שעשאם שני שבטים אחד על יוסף ואחר לן הנה אכבי מות
והיה אלהים עמכם בעלות להביל אתכם ויבא ברם ואתרכם אחד ויתיב אחד לכל אחיכם אל ארץ אבותיכם לאחוז
אותה ואני הכר נתתי לך באחד אחיך חלק החלט אחד אשר כידי לתני והיה חלק הכבורה להיותך בן יתר על
אחיך ליוסף סלקחתי אותו מיד האמורי בחרבי ובקשתי וזה כלו פיום ליוסף ואחכתו אותו בי האדיש שכתו
לו הכבורה להיות בניו ישתחו מתברכים לשמות שני שבטיסגם בדגלי המדבר וחכמת הנשיאים וגם
החלק אשר לו בחלה נתן לו ביזכה מן האמרי יכבסו הארץ סחרב וכקשת ובתלחמה והכה אחר לן עשיתי
עתה כל הטובה סיכלתי לעשות לך לעת שהייתי יכול לעשותה כי אין כדיותיך
יעקב בארץ רק שכם אחד שהן כידן לגזול תאחד תבניו את נתלנו רק הכבדים היתה לו לתת תתה לעזוב
בניכיו והכה נתן אותה אלין ובעם יוד האמורי כי יסר לקחן האחרן תחלה יוד האמורי בחרבי ובקשתי ושב שני
תלכי האמורי הין ואחלחמה הראשונה והגדולה שם תה להם בכבוש הארץ היתה לבניו סל יוסף עם
האמורי היו תלחמות יהושע עמהם וכם בעשה הגם הגדול כדבתיב לא ידבר יהושע לה בימים את ה׳ את
האמורי לפני בני ישר׳ וגו׳ ויוד האמורי היה חלק ובתלה לבני יוסף כמן שכתוב וילכן בני תקיר בן ועשה
בלעדים וילכדום וירש את האמורי אשר בה ועם בני אפרים בחלו בגזל האמורי אשר בה בשלשה האמורי
לפסת בהר חרם בחלון וכעלבים ותכבד יד בית יוסף ויהיו לחם . ושעם בחרבי ובקשתי כי האחרן
לא תכבת להם רק בחרב ובקשת ירמוז לחם שאחר הכתוב לא היתה עיר אשר הסליתה חל בני יש׳ בלתי
החוי יושבי בבעון את הכל לקחן בחלחתה כי אתת ה היתה לחזק לכם לקראת ישראל בחלחתה וידע
החרים וייחס שחרב והקשת אלין כי זכתו סיל העושה עיש חלחתה וידע הבלחם להם לא השם עציהם
וכעבין אחר הכתוב כי לא בחרבם ידשן אלן ובזרעם לא הושיעה לון כי יחיבך ובזרעך אחר פנין כי דבית
ויהן בזכות האבות כי על דרך האחת יחיבך ובזרעך לאבריהם ובזרעך לאחר יתגר הפנים ליעקב ויקרוב אלי עד
שהגיעה יעקב כדרך שיעבר הבבילים נשם ידן בחר ב כנגד אלן החומרי נחרן שם תנים להיותה בבבית
לבעבין שהגיעה אלישע ויפגש אלישע ויבין על ידי המלך ויחמר אלישע ידיה ויוד
ואעפ״י שלא שמר הכתוב כן ירושמו בפסוק הזה . ויתכן שזה עצם אחרון לקחתי כי אחת לקחתי
האחרן לפגיו באחרית הימים הם יחתת האחרית כי יעקב ירחמן אלין כי כבדרין כתן שחמר
עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים וכבתי אחרון שבקש לגלות את הקן ובהתלקח אימתו שכיבה כי לכבדי
הכל לחבדית היחיים יחתת האחרית הם ראובן בכורי אתה אי יעקב בכורי כחי וראשית אוני יתרון שאת
ורשמי אוני יתר שאת ויתר עז ובעיבו לחתה בבור כחי וראשית אוני בחיתן ביתרון שאת ומעלה לכלם הלת
שאתן תבעת לחתכם חשפתי יגורו אלים ברחמתן וגדלה והכיתי יתרון עז לחלחתה אתן ויתן עז לחלבו
ועזות חלחתו בחו כתי אל תתר בחז שם רבר חן לנם ורקים ופיחזי נתיבי קלי הדעת ובכו חשתחוו
בו תדיר כתבלתי בבבתם אלי ושחו ידי עלי בגוך קצן ידי ולחתן עוד אחרין אחר חשיחו הוא דקן חבלי
כלימר אלות דשתם עזות פתוחו חלקדמיה סמיעה לאדנים עדין בחשותיכם קיחיתי כחיכדים אלי דעת
ויתכן שהוא הסוך חן חפזון יחתר פעף הבח כחים אל תתיבר בו כי עלית תשבבי אכיך בבזוות אלות
דעתך או חלנת אתם כאשר יבוי עלה הפחז אלך כחים העליס ושוטפים וזה כלשון הכתוב כ
בחים הכה ה׳ תעלה עליכם את חי הכהר העבותים והרבים ועלה על כל תפיקיך והלך על כל גדותיך והלך
ביהודה ושטף ועבר ויכו אהרן אז חלנת יבוי עלה סביבה סדרכו לעלות על יבוי החבת׳ לאחר ובתלנן
יבוי אלין אהיבוע הוא החיבוע אלי ואלי יבבה אתם את ולא בדרך כמי יתבן סיהי העלה יעקב עבחן לשון
את תעלה על עדי יבוי ויחל אז חלנת אתי רק דבר בשבתי דרך כבר וכן ובחלנו יבוי אלין בחלנן
העלה על יבוי לאלין חבחן סכתן אלה כתן סבירתי כסר ויעלה כי ראינו סתבן לשבול
את כלהה תסבין כי פלח תגר לן עוד כבים וייחשבן בחרתי על כן אחר לן סחתן פחיתות ונקלות דעת
סיהשוב להדיות בן ולא יבה לן תיבו יתרון רק הספד שבעון ולני אחים אחר

פחם כעלי לחתה כי יחם לבם על לחמתם ירחל׳על׳יהם זעמת כי נקניאתם על החתם עמי תם סעמי לזמרי
סלין רלוים לעומת גדול ולא החטוא רחוי ליחזל כי הוא חותם . והבטן כבניי מלחמה כי סתעלן ולפי לחמים
נזמידים דמיים ומתלחמים זה לזה כעבתם ומעשיהם ככבי פירם יי כי יעקב קנף על סחעלן ולוי כהרבם
לוכני העיר כעבור סעמו סתם כי הם לא חטולו להם כלל ועוף כפרית ובמולו ולוכי ימים לול ה׳ ויהיו כולם
כבלל לוכני בית לוכדיהם ומן הכעם לוכר עמו ועד חוזה לו סלע ׳לוחרון כי בעלעתו נעמה הדבר ויהיה חלול
הפס סיעמה וזעביוח חוזם ומר וזה טעם נאוזם לול תבל׳נפני סלע היה נאוזם כעבתם כמרחל
ועקהלה לא תניחו כפסלוא על חניר וזרגים . נלכן יקללו לחפ ועפרתם וכן תרבם לנקלוס כרזחון לא חוזן
נעפי וכוזיתבעפוזחן לחוזך ומן ומירוח כלי חוזם לכרוזתיהם עלן דעת לוקלוס וכן לוחרפיס כלי
וענוזתיהם וזן לכוזרתיך נוזלדוזתיך וכן על לרן לכוזרתיהם ויקרא לוזנה לרן וענוזתיהם סנרן לה לוחרי׳
וזם כן יהיה סיעור הכתוב כלי חוזם לחפ כוזעוזתיהם ויקרא לוזנה לרן וענוזתיהם סנרן לה לוחרי׳
כן לכל לפי דעתי יוחר כלי חוזם הם
וענוזתיהם חייהם כלמון יוחי וגורי יוחר כי כלי הוזמם עכוזם הם וענוזריהם כי כם יוזיו ויזנו ודומרי
ליה ערבה לו לחפ לכעכיס וכעבור זה יחללקס כיעקב סלא יסראל ויסיכם ביסראל סלא יקהלו ויהי לחפ כן
כי נחלת סחעלן כתוך כבי יהודה כדסניב ויהי כחלת כבי סחעלן כתוך כבי יהודה כדכתיב ויהי נחלת
כבי סחעלן כתוך נחלת כבי יהודה וזוי עליהם סחלקוזת זו חוז כבל סכו יהודה ונחלת לוי עדי ויקלט
ומסבות כבל יסראל ונעמם כי כוזפס הדבו לוים וכרכיהם עקרי סוד סעמו סחוזם כוזפס סכעבו על הפס
וכרבעם הם חפכיס בו לו הפעב סחוזעתים ולא חעוזתם ולוזר לונקלוס כי נעם סוד כתן סוד נפוך
ען כבית נעדה עלי סוד תרבעם בו סוד הכוזם ען וזתבו עכי כפרי . והטעם סעקרו עיר סעקדת סוזעד
את נפס ולא כפיהם לוחרי הרבם לחפיהם ויהי עקרו ען שקרין תעקר ולוזרי פירסו כי סוד גדול כהסיע
דוזן לוזתוך וכפ נפוזיו הלרן כתן נכוד סודו הדו בו׳סרוזת הכפן לפר סוזחרון וכן יבבו הכתובים
הסריס הנדולים כולים סעתודים . והבטן כבניי סהכתוב כתפוזעו לוזר כי כוזפס הרבו כל לוים כוזפס
ובדבעם לוחרי פסכבה תוזת סהריב סחלפים עקרו כל סוד דוזן לוזקביפס וקביכם כל לוזר כביו וכל לוזר
כפרה והזכיר זה לומר כי כפרים לו כוזה נפפו כבל לולה פפילו לעקרי לחפ מקבה וקבון ולבוו סלא כלל
עקרו ען וזת פפ יפיפס תעקר לוך הכל לפון לוזר תעבון לוזר לא יפור פבוו מיחדים ען עביבו סלא
יכור לעולפ כי כתוב יולך ה׳ לוזתך וזת חלכך לפר תקים עליך חל גוי לפר לוזיראת ׳ תוזה ולכתיך והבוז
הם וחלכם בגולה ען לחפ עוד חלך יפרים ויוזיס רכים ען יולך ביסראל והבביו לא יבויוו לוזת יסראל
סלא יכו כפכי כפרס עבין כעבד פוזולך עליהם יהודה חכל עבינו סלא יפור פבוו תיהודה חל לוזר תלוזין
כי חלכת יסראל החוסל עליהם וזוזכו וזהו ויזמול חוזר וזחזין עליו וכן לא יפור וזוזיקך מכין דגליו
פכל וזוזיקך ביסראל לפר כידו טכעת וזחוך וזוזכו יהיה כי הוזו ׳ומול ויבוז כבל יסראל עלי חוזקם וזחלכ
עד כי יפו בבו ועלו יקהת כל העניים לעשות כבלם כרבובו וזוזו וזחוסיפת כי הפבו ׳ וזימוו לדוד פוזוזו וזחלך
הרחוק לפר לו פבוו חלכת ופילה הוזו בבו לפר לו יקהת העניים ולא יתכן וזחוזר ויל׳פלוז׳ פיהיה פילה
דוד כי לא היה ליהודה פבוו קול דוד כי לעבד פפבוו נכבד ופפע כוזפלה לוין פבוו רק לוזל׳ועוזם כל פב
וזיפע פבוו חלכת פבוו וזוזפלי פבוו לוזפול וזוזכו׳ וזזה רוזוז כי ׳עיק וזוזלי פבוו יהוד על לוזיון ויהודיישליזוד׳
וזוזפלה על יסראל והוא וזם פלא דוד ויבוזר ה׳ לולפי יסראל כי וזכל בית לוזבי וזחלת וזלך על יפר לעולפ
כיהיהודה כוזר לבניד וכבית יהודה בית לוזי ובבית לוזי כי רבה להוזליך על כל יפר . ולוזר לא יכור לו עוד
כי וזלך פבוו לוזר על יסראל לכל ועדת פיזול להיות ליהודה פבוו חלכת לא יפור וזוזכו חל פבוו לוזר
וזוזר פבוו כי ה׳ לולפי יסראל נתן וזוזלכה לדוד על יסראל לו ולבניו עד עולם ועניו פוזול היה כי כעבור
סדבי פלחת וזוזלכת כעת היוזו נתעב לכל הפב . לא רבה להוזליך עליהם וזן הפבוו לפר לו וזוזלכת
פלא יפור וזוזכו לעלעלים ונתן להם הוזלך עליהם וזן הפבוו לפר לוזיראת ׳ וזלוזק כעבור׳
פחוזל פפוו וכניל ועלוזם וזלוזוזתיפם על פי ׳ וזוזפיע וזלם היה להם לפחל׳וזלך כיוזיו כוזו לוזוזר
פנתבו לו פלא כרעוב עלכן לקוזו כעבור׳פחוזר וזוזל וכניו ונפקום וזוזעם וזוזלכת וזיה כל זה וזפני פהיל
פלא יפור וזוזכו לעלעלים ונתן להם וזלכת פנה ולוזו וזוזכו׳ פחוזר לוזתן לך וזלך כלפי ולקוז כעבור׳
פנתבו לו פלא כרעוב עלכן לקוזו כעבור׳פחוזר וזוזל וכניו ונפקום וזוזעם וזוזלכת וזיה כל זה וזפני פהיל

להם וה׳ לולפיכם וזלכבם . יהב׳וזוזר לוז לוזתך וזוזלכו כי חם לוזתי וזוזלך עליהם ולפי׳ לוז נתן להם
וזלכות סל קייוזת וזוזה פאוז הכתוב בסכלת ולא שוזרת וזת וזנוזת ה׳ לפר כון כי עתה הכין ה׳ וזת וזוזלכתך
סל יסראל עד עולם פחם לוז תעוז היה לזרעי וזלכות כיסראל לוז על כלם וזה טעם סל יסראל לולי היה
וזלך על סבטי לוזוז על כניוזן ולפריוזם וזוזבוז וזלפריוזם כתבים עוזוזים נוזתבים כיסראל לוז יהיה
וזלך תוזת יד וזלך יהודה ולפי דעתי הין וזוזלכי׳וזוזלך על יסראל וזוזפר סבטי׳ לוזוזי דוד עובדי׳ על דעת
לוזביהם וזוזעבדים כולם והם הין סוזוכים על דבר לוזיה הפילוני הטביל סוזוזת כיד כבוש וזוזפר וזוזעה וזוזת
זרע דוד לוזתון זוזת לך לוז כל הוזוזים וכוזפר יסראל להוזליך עליהם וזוזפר סבטים וזלך לוזוזר
וזלך ולוז הין וזוזרים לול וזלכות יהודה עברו על כוזת הזקן וכעבור בזה וכוזו פוזוזר הפבטים וזלך לוז
וזוזכי וזת היה

נחלת ירושת כידם ומקנה קנוי מקנים מיתיית הנפש הירוב הנער והעיון לו הוא לפון
מתוכרין ומוסרין כלפון פרוך רב לחמ וכך תורגו לף לתה הקהה את פנין סבר תתם לן תחליפים
כי כדרוך כי הכבר מחליפים ולית מסבר לגלו מהחליפות והמחירים עבין מוה ומקנים תכלול את סחיים ״
חבלולי עיבים מחוה המחרים סחוה עניו מדרוימן מיתלרמן עיבין מדוב מתוה יין וכמוהו לתי תכלילות
עיבים והבילה כניבי מחוה המוך וון כחלת עיבוך ובכבוה בו הלמד כמוכנו רבי והוא כעבי מכחול העיבים
הידוע ומדבל בדברי רבותים וכן סתו כדרכי לל כחול יתתי סהוא כתול העיבי וון היין כי כחסר תחרי
כוללים לותם כפוך סהוא לל כחול כן יכחול לותם הוא כיון וכמו סהחזרים תלבבים סביהם כתמרוקים
כן לבן לותם כחלב והמשל לדברי היין והחלב בלדבי כחסר הזכיר לתנקלם וכן לתי תכלילות עיבים כתו
כחכלילות יתתי סעיבים כחלות כיין ולא יוכל להסתי סבדיתו תי יחתר לתי תכלילות עיבים ביבתרך לכחול
עיבי תמיד לחלחזים על היין כי היין יחשיך לת עיבוהם ויוריד דמעה ותמקמה כחוריהן ויבתרך סהיו
עיבי כחכחול תדיר יספר הכתוב כבבית היין בדעות הכחלת לו מבחון כתדיקים וכבבעים ושמוע
בביתו תוי ולתבי ויזכור הכתן הוא סהוה לו חומה בגופו כחסבה עיבו ותחלחיהם הרבים חת פי ועבין
כבין ״ דן ידין עמו כתו כי ידיו ה׳ עתו לדי ידין ה׳ דיבת דעדים כלפו׳ סבעבי ה׳ ודיב׳ דיבי
דיב לחלמה יחתר כי דן יקוס בקומת עמו כל סבטי ישרחל כחתר והעשם כי פלשתים הדעו לכל ישרחל
כוהם סעתים כי בימי סמגר בן ענת החלו בימי יסתו כתוב ויתכרכו כיד פלשתים ובו׳ לחדי עבדון בן
הילל ויתנם ה׳ כיד פלשתים תרבעים שנה ועלת היה בכתובים מי סהכתובים מי סהכתוב כלל ולתעם סהכתוב
בסתוב יוך את פלשתי סם מחות בחלוך הבקר לוכבה כקמה כי לוכב מכה דעה על כן כתוב בשמשון והוא
יחל להושיע לת ישרחל מיד פלשתים ולקח בקומת ישרחל מהם כי הרג מהם עם רב וכל כדבי פלשתים
חיתית והזכיר ידין כי היה הנקום הזה סינסו לת תלך ותעשר סהוא מזה דעת תנקלם סחתר בוחמתי יתבריק
עוים וויתכן סיהיה כחבר סבטי ישרחל כחיומד סמסבטים סהוא יהודה סבחתר בו יוך בעורף תויכך כי
גם זה יעבר על תחיכן ויכחש ושמשון סם לנחם סיסון שקם ובכללה כו העין תחתר בוחמתי בחסבת
תרוחות תין קטן הוא ושמשון שתו ודמתה לשעיר ונתנה רמות לתרן ליבקע מבבי ודמה שמשון לנחש
בעמוד סלת היה שמשון כת על תוכיו כחלחמה כשחר המוסבטים תו המלכש רק הוא לבדו יוכל עליהם
כוח נפוחי היוצא מחתוחתו לשעיר ולא לתוכיו דרך כתוך הקטן שבכחים סחיתו בחלבי להלבי לחרח ועשם
הכוסך עקבי סום רוחו נסבי הנעמדים לשעיר בכח בוחת עליה שלמת תלפים לשעיר על הגג הם הרוכב הנוסס
לחוך כשעיר יסוך הכתוב בעקבי הסום ונבוחי הסום דוסתו וידגלין הרחסוכי ויכול רוכבו לחוך ׳ לישועתך
קויתי ה׳ לת היה בכל סופטי ישרחל תי סבטל ביד לתיכיו זולתי שמשון שהוא כמוח הזה ׳ כדכתיב והיה
ה׳ עם השופט והושיעו תיד לתיביהם כל ימי השופט והוא היה החחרון לשופטים כי שמישל בכוית היה
ולא בלחם להם ופיוחין מלכו המלכים וכשעשר ריחה הבחוית תמוחת שמשון כי כשבקש לוחו לישוחתך קויתי ה׳
לא לישועת בוחם ושפיטון כי כך לוחש לא בשנטו כי ישועתך תשועת עולמים ״ גד גדוד יגודנו
פיבטו רם על דרך לוכנלם יתגבר כי גדוד יגבר ויתכ ופיוחין הגדוד יגבר עקב על עקבו פיחזור לדר׳ לשר
כח בו לשלוח לל לדבו והכוון פיהיה כתו לעלות לעם יגודנו ויחתר כי יגבר יגודנו תדיוד פיהיו תלחוחת
רכוב לשון עליו כחרבו והוא יגבר לותו על עקביו פיתגבר עליו וידדוף לותו והם יפוסו על עקב
כותם שם לותם כגבורה ונגוף כל הנחים עליהם לניללותם וזה כעבין ברכת משה רבינו בהם כתוך
מרחיב גד כלביא שכן כעבור פיהם לדן ראשית דיהם וגדולה תלך והיה כעבר הירדן היו כחים עליהם
כתוך עמהם לותם כגבורה ונגוף כל הנחים עליהם לניללותם וזה כעבין ברכת משה רבינו בהם כתוך
מרחיב גד כלביא שכן כעבור פיהם לדן ראשית דיהם וגדולה תלך והיה כעבר הירדן היו כחים עליהם
ופשט בידו עליו כחרבו והוא יגבר לותו על עקביו פיתגבר עליו וידדוף לותו והם יפוסו על עקב
רכוב לשון עליו כחרבו והוא יגבר לותו על עקביו פיתגבר עליו וידדוף לותו והם יפוסו על עקב
כותם שם לותם כגבורה ונגוף כל הנחים עליהם לניללותם וזה כעבין ברכת משה רבינו בהם כתוך
מרחיב גד כלביא שכן כעבור פיהם לדן ראשית דיהם וגדולה תלך והיה כעבר הירדן היו כחים עליהם
ופשט בידו עליו כחרבו והוא יגבר לותו על עקביו פיתגבר עליו וידדוף לותו והם יפוסו על עקב
כותם שם לותם כגבורה ונגוף כל הנחים עליהם לניללותם וזה כעבין ברכת משה רבינו בהם כתוך
מרחיב גד כלביא שכן כעבור פיהם לדן ראשית דיהם וגדולה תלך והיה כעבר הירדן היו כחים עליהם
ופשט בידו עליו כחרבו והוא יגבר לותו על עקביו פיתגבר עליו וידדוף לותו והם יפוסו על עקב
כותם שם לותם כגבורה ונגוף כל הנחים עליהם לניללותם וזה כעבין ברכת משה רבינו בהם כתוך
מרחיב גד כלביא שכן כעבור פיהם לדן ראשית דיהם וגדולה תלך והיה כעבר הירדן היו כחים עליהם
ופשט בידו עליו כחרבו והוא יגבר לותו על עקביו פיתגבר עליו וידדוף לותו והם יפוסו על עקב
כותם שם לותם כגבורה ונגוף כל הנחים עליהם לניללותם וזה כעבין ברכת משה רבינו בהם כתוך
מרחיב גד כלביא שכן כעבור פיהם לדן ראשית דיהם וגדולה תלך והיה כעבר הירדן היו כחים עליהם

והוא כמעשו עבד עליהם ומכה לותו ולת עריהם ויכם נידולה תלד והיה העבין ההוא כם בדול הזכידו תכבית
כחסר הזכיר דסר סתסון נשתלו תילה סלותם ינהגו כתושלי לרן לסלות זה לזה תחליפים וכך הענין כי
החילות סמלרן כחרן תלך הכסון יגד לותן כהיכלו ולך הכנב ויקבירו כתב הכבירים בקוביים והיו תרגן
מהר ותכוב למעשה ויתבסרו בהן זה טעם לחרי ספר כלותה תילה סלותה מפסר כמוחית טוכית העבי
הזה ידוע והוא מזכר כידוסלמי כמסכת סבטיית לחרת תין לחלין לון חזרין ולו׳ בית לחבדקים לייתי
עכיין ויסלחון לחדע רחיקת בסוף תיכן חזרין עבד כן ולייתי עבין וחסי קו כיהו כסבף ובלתון לחסריקי
ובכוף תלת עשרה סנין חזרק לחתריהן סבתריהן לחחר יב׳ סנה ויחיד חזרין והחיבל כי כסבלי סבב ויכון
ומלת כל טוב ותעמו תכת בשיר לכל ישרחל כי עשתה תרנו סיחית לבבנין כמו סהזכירו רבותי בבירת
גבור בן סרית יוסף בן חן והוא לפון חרחי תפרין נחשה לר׳ סמעון בן סרית עלי עין תכ נשוי על
העין הרחוקה לחתן לפון רם ורחוק הוא חלה לבחבו לל הלפון ההוא סלפשתת כחלה בעלתוך יכי תו פרסי
ואחר נשבות תין להם חבר כלפון הקדם ועוד כי לפי המתת תעמו לינגו רק לפון כרכה וסבח והנין כן
סרם וכן בכרחפית רבה ויברכו תת רבקה דזיין כשפיפין ועל היעמרמין חלת כבח ויחיתה לי
סהוא תיכה סלחתר פירכת ליתתי ספי הסבח סחבי׳ הוא ליתעיים וקרחתו עוד הסבתבה פירכת חבר בכה
פירכת חסם הכתובה סהיה סבח בית תביש ובתו סחתרי תחר פרלכן חכל כן פרית לת כדעת לפקלם מ
בלפון פוריה ובעיפה תן כדברי בעלי הדקדוק סעשה פרת מלפון והתרבכה פרחתי וסם לחתרי כן כתו
כתוב והבילה לן דומה וכבה חבר נטעה יתינך ועל כן לתנתה לך ׳ והעבין כלו לחתר בחבר רבו
יוסף ועל דעתי כן כשמעון יחתר יוסף כי הוא כן סהוא כתו כחרתי תילן כתוב על העין חבר לת יכזבו
ניתיתי ועשת בנית בשרה לתתן על החומת הגבוהה בחתים ובכה הבי׳ חבר תבלה תן פרחה בבבת כי הן
בנת כפרתי הבלולת והוא דרך בתת לכן פרית ולא כתוך כן לל פרית לכל הוא כתו לחבר לת כלבנון
נשתלו לילל כלוך בניהן זוהב ולפי נקוד בכדי כי לבנייך כי נטע תים לן פרחית מפשטו כבעל ולת כן דרך
הטוב כתו הערוך בני עליית על הכלל רחוי פיפרש בברכת יוסף פיהיה בן זקן לפני הפבעים היוכחים לת
ניתיו והוא לפון פרית ובנות לבל תקני פחזיר לי ובסוני ישרחל לינם חלת פנים עבר לת יעשה ותתנו
כן כבדתו פנים סבטים תלקים לבל ידיעו לסה כן בתסה רבינו בבדתו דמה לותו לעזר ולרחם

לל המעבדה כי כן לתר ובשתבי תתבדים ויאמר לותו ניתן לפון הפקדת ״ קבדוחתי לל תמתי
לפון רם ולא פי לל התשרה לייכון עם ויתכן פיהיה לפון הפקדת הזה קבר קברו לתי ושתוי לל תמתי
בן כך העלתי העבין הזה תקדר כתים ובחרן תה עשם בן ברכת לפון בנדר על ברכת הודי כי הכבין שלם
בן כך העלתי העבין הזה תקדר כתים ובחרן תה עשם בן ברכת לפון בנדר על ברכת הודי כי הכבין שלם

מיסיפין אל כפניים רכים קברו אותי עם אבותי כמו ותשמ אל אחותה לא תקנא עם אחותה אל המעיין
בחיבורה כתו ואל האחרון תתן את עגילת הכה הוא נחכת אל הכליס וכן ואחרי כן קבר אביה אל מעיין
יהוה רמ כי טעם קברו אותי אל אבותי סילנו עם יהוה ולא היה יעקב צריך לכך אבל בזה לפלס עתה
סיקברו אותו אל המעיין כאשר הסביע ליוסף כי מחר אולי לא יתן פרעה רמז ליוסף לבאות תן האחרן סלא
יהעבב כאדני הלא תראה מזיגרך יוסף לאנות פני בית פרעה סיבקשו עליו מפרע סילך עבוד בהם
המביעך כי מעכור הסבועה יתרבה נזה . ועשה עמהם קברו את יצחק סלא אחר קברתי
בקבורת אביהם ולא ירבה עתה להזכיר ועוד סלא יצערך עתה להחריך לאחר סמה קברנו את
יבחה יסמה קברו את רבקה אשתו כי לא היה הוא בקבורת אחיו והזכיר להם בבושתו המעבה והמקברים
נה לנוכל המקום כדי סיזדרזו לקברו שם ואחר לפר קנה אברהם לאחזת קבר להודיע כי אברהם צדיק
סיהיה המקום ההוא בית הקברות להם לאחזת עולם אבל ועשה כשאול סיקברו אותו בניו אל מערת שדה
החכפלה אשר קנה אברהם לאחזת קבר בארץ כנען להורות כי בישקב נפלתה טובת הנדיק כי לפלשתם
קבלה ולא יקברו גם עוד חיים ועל כן לא נזה יוסף סיקברו אותו כאחיו אבותיו ורחיתי בחכילת לר
מיוצין כן יוחאי סאחר להם יוסף וכפלשתם תעלין אותי קברו אותי בכל מקום שתראו מקובל אני סאיני
ככנס לקבורת אבותי סחין ככנס לקבר אבות אלא סלם לכות ושלם לחחזת אל סמה קברו את אברהם וגו
ואות בקברי אשר כריתי לי בי הוא כובן . ויתכן סריתי להם בחאדן וסמה קברתי את לאה אכבר החזיק
הוא בחעבה אלא יעריע הוא אן בניי בקברתי לעצון סהחעבר אלו כי הוא הכבוד והוא
הראוי להקבר עם אבותיו ואעפ סהלך אל ארץ לחזרת יהיו מפלים אותו אפס כאשר יפלו יעקב
כי ידבה להקבר עם אבותיו הקדושים ליחד אתם בקברם
אפס גם כן אחר בקברי אשר כריתי לי אכבר כרם לן הקבר להחזיק
בי ידבה טייל עתו גם רכב גם פרשים . וכן היה מעשה כי מצינו בספר דברי
הימים ליוסף כן בניהו ואלתו מספרי הקדמוניות כי כא נעו כן אליפז בן עשו ועשה עימהם קטטה על זה
ע־ סערכו הלחתה ותגבר יד יוסף ותפסו עם מכמר נכוריו והביאו למצרי ועתיד עם כתפיס כל יתיו יוסף
ובניו עשה כאותו והלך לארץ כתכבי והלך על מדיבת כתי בניהו וכשוב המלך על מרן חיטלייה והוא
אשר מלך רחמון על דומה והוא אשר בנה ההיכל הרחמון וגדול מאבר בנבו בניהו ועם רבתינו הזכירו
מזה הענין ויכתבו סאול בכלון ויסב יוסף מצריימה הוא ואחיו וכל העלים אתו לקבור
את אבין אחרי קוברו את לבין כא לרמוז סלא את האד מכלם בחלתיה ולא בדרך מעניד להם זכות הכביל
זכות יוסף שעלו עמו ולא נזה יוסף כאבר נזה אבין לעשות אותו לקברו בארץ כנען כי לא יניחוהו בית
פרעה כי לכבוד הוא להם יעמד מאם אחיו יבוא אתו ויגבו אבותיו לקברו בארץ כנען ויעשו את כל אשר
ויגבע דרך כבוד סיוליכהו עם אחרי אותו יוסף אל אחיו ויכבו ויתו כי אחיו חייס הין כי אחרי מרכו יחיס יתנו
אחינו כאשר הזה רוחה כלי ואחר ויסבע יוסף את בני יחזקאל כי בדאותו סאחיו זקניס הסביע כל בניו
יוכל בני בית אבין סיצאו גם את בניהם לעת הגאולה כי כלם יודעים הגלות
ויגוע ויאסף ואניתה לא כאחרים בו ואחרין רבותי יעקב אבינו לא
את לשון רס ולדעת רבותי הרי יעקב הזכיר אניתה בעצמו הם מכניעת והיה אלדים עתכם ואולי לא ידע
נכסבי אל שלח רבה לתת כבוד לשמו וכן וירחץ אחי יוסף כי את תכריהם כי להם את הוא אל שלח יחעו הם
נזה אלא ועניין הפרדם הזה כי נפשות הצדיקים צרורות בצרור החיים . ואז תאוכף עליו כל היום לעבות
לזכות הסבי אלא יפסטם ערותה כישקב אל תתלנם לעתיס מזומנת . וכן הענין ה זה במסכת סוטת
ומסכת כתובות ומשלם ספר ברחשית . בספיר דברי התבות " להגיד רחשונות ואחרונות . כנרס
הגיד חכך כלכבות " ועיקר כל רחשית " רוכב עריבות " תהלות ריבות " והודלות לרכבות " אלי
המתלוך
ה כנו עליות . וספות " מגלה עמוקות וידעת נסגנות " ומעיל לתור " המחסבות " תם ומשלם סבת לבוד עולם

ספר ואלה שמות

סדר ואלה שמות

על כריתם וירבו ימים דרסו כאדם פתקבל עכורו ותעלה קלנתו בחורים כחלו כתב ועליב מן החל־ן והם
יי־ראה לרם ולם בפי הדב היה לוון ועלה על כריתים החרן כי כן הלעגן כלוחמים עלה נביכר כגר תלך
בכל על כל ערי יהודה הבצורות וילכדם ויתפשם עלה ויגן תלך חרם על ירושלים לחלחמה ולחלי יחמר
ועלה עליו מן החרן חסר הזה יוסב כה ירחיו לחרן נמן ויתם לפרם מיחמר כי תקרלחר־ה תלחמתן
יהיה נפף על סיכחיהם לפעול פכל ולבבי כי ישלה לו מן החרן הזחת לל חרן כנגן עם כל חפר־ה לפי ולת
בכל לחמתו לבקוש בקשתיהו: חמון ולהלחם בו והחל כנגן חפר חפר העלה ולחפר־ה
הכיח לת בני ישראל חחרן נמן ויכל החרנות וכן זאתו להם רחם תחר ועלו מן החרן סיפיתיו עליהם
רחם ועלו לחרכם מן החרן חפר גלו כה: סרי מסים לחעון עמותו פם על העם הם לקנות תקה לכפי
לעבודת התלך וניהיה על התם סרים מן המנריפ סיקות: מסם כרכנם לכפים כפי העבודים חלישת ת
תיפ לו יתר כבנין התלך וספר היתים בביתך והסרים החלה נון לותם סיבני עריש לפר־עה כתם
ויכן תעם ערי המסכנת לפרעה כתם זאה וכפחר רחל פלח יזיק זה לעב קנו פחייפם תפביפם ועזר־ן
סיעבידן כל תפרים לת העם וכל חים תפרי סיבטרך בעבודה ימסול לקחת מסם לפנים סיעפו עפודתן
זה עפם וייבידן תפרי לת בני ישראל בפרך: ועלד גזרן עליהם עפדת קסות כחומר ובלבני כי תתחלה
היו הסרים ניתנים להם לבניים והיו תנטי התם כניים הכיו ועתה כתנו העם בעבודה ובון סיהיו תכתיבי
עפר ובניפם החומר בידיהם וכרגליהם ולח ינתן להם מבית התלך דק התבן כלכד ובתבנין הלבני לתמוי
התם המנים לעמות הכבן עם כל עמדה קסה תפר בפרעה ולתנריפ כפדה בגון התכיר־ת ת־ר־ה בחת
הזפנים הכל מתם עליהם עם היו רודים בזה לריחק לתם פלח ימיתי ותכים ותקלנים לתם זת עפם
לת כל עבידתם תפר עבדו בהם בפרך והיה התלך ותרחם לת לבתם בי כתמהג לפעולי התלך וזרר־ת
תיתר התחלים פתחרן זכרע לת הדגה תפר נתכל בתנריפ תכם לת הקפחים. כי הדגה סיגרים דבה
תיתר היו ליקחים תן הכריפ לתם בחכת התלך ללוקחים תן הבנית קטחים ותבטיחים ולין ותכלים כי
תיבת תנלך היתה ורבו לתרן עכריפ לתלבים היו ולת עבריפ לעבריפ תם כן ויעבידן תכחיפ כתן נפחר־ה
תפסי תפר לכרעה. ילך תים תכית לי רבתי לת סחלך לתר עצת כתן ורת לתר כי כבדי רבות היו
יכרחל יפסכים ותלת החפה היתה בניר לתרת ותה בזרך סיזכיר תכתיב זה. ועל דעתי כעבור סלת תפפ
לנזרת פרעה ותקח לן תפה לתלידי יתפנה בניפ לת תכתיבן כי כבל תזדרז לשפות עניו תדם יתקר־ה כן
ילך ריתכן ויסבב לת כלתה וילך ויקח לת נחר בת דכלים לבן ונתכרם לישתעלים לבן ונסבת בשתן לבן
כז ונפסחה כן זה בזדרז ויקח לת כת לוי ולת הזכיר תתעב פם התים ולת פם תפתע תפר לקח ויזירה זת
כעבור כי יצעוך ליתפפ ולהזכיר פתם תי תכיפם ילתי תכיפם עד תל לוי. ועכשיו ירבה לקבר שר ל־ת
היוסיע ולתר כן ייתה גם ספר הפכפי כפכנרין תפדיר תנני. ועל דעת תפעפ פיהים זה תעלת הנפולתין
לין תוקדש ותלתר בפרפה כי היה זה קודם נזרת פרעה ילדים תרים ולתרן ולתר כן גזר פרעה כל הבן
הילוד תיליורה תפליכהו תלו הבן הטוב הזה ולת הזכיר הכתוב לידע תרים ולתרן כי לת היה ילדותם ת
חדש דבר ועל דעת רבו הם לקוחים סניים פם תיתנה תפבי נזרת פרעה ותחזירה כעבותיה כתו ועשה
פה ויעשה לקוחים תפיכה כתפריין ותרים ולתרן תיקרין לכניה בשתיתם כי על ידי זה יגאלו ישראל
ולתפ סהיה לתרן קנין נתן תפס פתחה כלפו כעבין הזה לו לומר לתתנו תלתדתנו. ותרת לומנו כי
טוב הוא ותכבהו ידוע כי כל הנפי לתבהת לת בניהם ופליהם יפי וכלבה תצפינה לתיהן כשב יכבתן
ולין צריך רחיה לשעות כי טוב הוא לכל פירי הטובה הזאת פרתה בו טוב ותחוב ותסב כי יולידע כן
ויכבל ולכן נתנה לל לבה ותשבה ותסבת כעניפו ולכתר רחתה שלח יכלה עוד להכחיבנו תהבדיל פ
כ תכלה לתרת ותשתה לו תיפת גויות ותתיהו נכבת תירחק מלח יכלידן בה לדעה תה יעשה לן וכל זר־ע
סיית־ל־טרי דבו סרפן כי טוב הוא סתתלח על הכיית לוות ולתה פלח פחיתה תדיפ תתבכחת עפיהיה
לתה פתל־ך בן פתפיע לת יפרל. לרתן על היתור כרם התקדת ודיפתן ותדר בת פרעה על היתור
לרתן בו כפן רבי פלתה ולם כן יהיה על היתור כתו לל היתור. וכן ילך תלקה על כיתן הרתתה בה
ויתורן תים על דעתו ולים על לחת ויתכן פהיו ביתר תעלת ויהיו ירדים תתר־ה תתן התלך לר־ת כן כ

גזעלה הרחפוה תפר כיתור לת תכתב לל פבלת הפזר. וירתתה התיכה כתוך תפלף ר־חוק יתתכר־ז
והכה נער והכה נער תתתה ותקחה תן תוך כתן לרתון כיתור־ו. וכן ונתת לתתם על כל לחד
כעבר קיצו כשתע כנגר לפון רבי פלתה. ובכר דתן זה ולתרן לם כן עפיתו לתפה רבתו כעל תים.
ועוד תה טעם פיכיר הפתוב עיבי קיצו. ות"ת לתי פהיו לכיריו ניליים כנגר ולולי הזכיר זה ליפעיו כי
בעבור טיבו ויופיו תחולה עליו כי הכירים בו פנעלר תקרוב לתליו יפים ותתוקפים כלולו הנת נער. ויתר
כבון פנפרים בו פהיה כוכו כגער כחזיקות נזרזות ובכן חחולה עליו. ולגרים פנר פכה ילר היה ויתנהג
כגער כל נבר־ל ולהכזו לתפה כיי פיכבה ותתחולל עליו ירחמים. ועל דעתי לין נרוך לכל זה כי הילר
יתים הלרין יקרל פנר כתן אב תה כעשה לבנר הילר וכן ייקרם דוד לת הלולים פנר הבנרי ויקרל ילר
והוא נדול כתן אב כימעיקל ויפתע תלרי לת קול הנער. וכן והנער נער לתר פהוא ילר קטן כי
פרעים כלתר נגזל תחלב תיד העלתה כיסני ותיבק לת נפה עד נפלה לתתן ותעלהו עתה כלה. נזלתתן
ותתחר וילרי העבריפ זה נתנה לל נפה היפעפה כלתר היה כי לתרים לבעבור הכיל לתתן לן פלח
ירחל כתוך הילר פתחה ולתים תכרי תתה יעפה כן יש לתרי פרלתיה פתל ולם קן הפיה בנין
פרקה לתתו כו ולין נורך. ויגדל ויפה ויבת לל לתרן. פנדל והיה לחים כי תתחלה לתר־ה ויגדל
הילר פנ־ל פר פלח היה נרוך ונעלה לנזלה לתתו ולח תכיחתה לבת פרעה ויהי לה לבן כי תפני תלכים יתיבב
ולתקרי כן ב־ל ויהי לחים הפת. ונעפ ויבת לל לתרן כי תנדון לן לחר תת יהודי ויהיה תבן לר־תתם
בעבור פהם לתרן ויבת בהתבל בפלתה ופולם ולח יכל לכבל ולכן הרג התכיר התכה הנלחן
הלהרבי לתה לתרי לרפעבי כי תפה לתרי תכלן בתוך ידיו פתך ילן ויקללה בפה ה' ונהן ויך ילן תפבי פפל לת לפני תת
תפה פיעלילן עליו ויקפדן בתוך ודיה לתתו עפה כן וידע פהוא לת תפה פהרג תנרים לן תפה ר
רק הקפרה. ועל דרך תפפה לתרי כי לתה לתרי פידעת תובפ. כי תכיפ לתידים על תתפכת ר־ב
לתידתי כלבי לתרתי טוב תיעב תכפל. ולין בכלן בזרך לזה כי לתל תי פתך לתים פר ופפבו עליפ תפ
בעבור פלתה תבן להרבי כפתר הרגת התוברי לתה תכיפן לתתי ולתרי לזה כי ריעך ולכר־ן
יגין פפב בבת לת יזכיר הכתוב פתן כי תיכן זיוע רק תן הכבי פיזיל בכבך בהזכתו והוא יתר־ן כי
לתרי התתתן כעשה כתו ויפב לל יתר לתתת ופפ כתר לתיתר יתרו לתפה לך לפלים כתן לליה ולליהן
ירפיפ וירתיהן ולתרי פתגייר תקרל תובי דתני ותבבי תיכב תתן תפה כי דרך כל התני־ז־ים. לקרת
להפ פה לתר כישראל להוא כן ישראל דתני וייתר תפה לתכבד בן רעהל תפדיבי ותר־ה פלתר־ה בשלן
לתבלה לל ישראל לבייהן הוא לל לבי לכיהן כתו לולי לתר לתכבה בעפ־ה כבר לבי וכן היעשתם לת לבן בן
כתיר וכן ותפיבשת בן פלול וידביפ כן והיה זה כי הבהן לת יתנת בבית כי היה פעיד בביתהו בבית תולדן
תבלתה לת הזקן. ויתבן כי ביהול תפה לפבת לת חליפ תפה הבהן הבכר לתיעלה כי היה פתבן לן כפתר
תבלתה תדבלה כי הין הרופים בכל היפים בליפ ותהלולים הרפוים ותפקים כלבב פתלה
בתן. ותבלתה תדבלה כי הין הרופים בכל היפים בליפ ותהלולים הרפוים ותפקים כלבב פתלה
ולחרי כן היו הכפים חלה תפקות פלהן לחירע כי פיום הזה קדימן הבפי תבלתה תדבלה כי היו תוכבת
לחפקת כלבב כתפים פתלה טרם כל הרופים ויברפים תם הפקת תם תתלים להפקת
כיוכהבם בכל היפי ותפה תרה לן על התתם והבילו פ כין פהן תלהן הרפוים הרי היפים פלהן ופ
דלה דלה לפה כי לל הפפיקו הרפוים לכל בלהן תפ טעם תפוע תרתן תים ולתר תים תנרי הבילה
פיד הרופים פתנרפ לתתנו בכל יפ תתד בכלב להפוים פתלה. ויהי ביפים הרבים ההם ל
יתר כיפים ההם ובפים ההלל דק על הזהן תעשה תפר יכיר פ תהלרינו פ לכל לתר העת יתר־
ויהי לתרי כן. ויזהלו בכלן פיתר יהי לתרי יפים רבים וירתת לזהן ההוה וכן לתר בפוכב פתר לתעלה תפר תנרים על כן לתר רבו כי לפי
פזין יפים פל בעד קרל לתקתו רבים וירתת לזהן ההוה וכן לתר בפוכב פתר לתעלה תפר תנרים על כן לתר רבו כי לפי
ויב־ל תפה פזיה בל פלח כדך העלם כלתר כהן לתר בפוכב פתר לתעלה תפר תנרים על כן לתר רבו כי לפי
תלך תנריפ ויבעקו בני ישראל תעל פונתם תל תלולים יפים תבבדים היו. לכל כפרש כי יתר כיתי
תהם יתי העבדי והעבדים תקצה פ זיו יתים רבים יתר כי לתך תעלת יתלד והיה זה פבעקן יתעל ע ב

סוטה וכן ויהי יהיה דבים דמר ה׳ היה אל אליה כאמה הפלשתי סהיו יהיה רבים וחירע סהם זה .
ולפי דעתי כי טעם הסתר הזה יהיתה על היהיה סהיה מספה ברוח מפני פרעה כי בחוק כנעני״ר כ״ח
ס״ב חוק ויגדל מספה ויבא אל ואיה כלם׳ גדל ועתה אל דעתו והגידו לו כי חוא יהודי ונכבד
לרחות בכלות לחיות ועתלם ולחנם ובניהם והוא סהיה הכה את האמרי וכיום הסבי הלפיהם עליו ונסרח והנה
היה כן כאן סתים עשרה סנה כאשר הזכירו רבו ועל כל פנים לא תגיע לעשרים וכמידתו לפני פרעה היה כן
סתים תם כן עתה כתוב שנים סנה ברוח ולפני פרעה . ואיתיב כי בסוף הזמן כא לחדין ונבוא בסדרה
כי כשהיה לו הדמי הזה עדיין לא הלידו ומתכה רק בנו הבכור נרשום לאב לא הזכיר הסתר בכריתו רק
ויסב בלשון יחדין ויסב על הכתר כי לא נתחדש בימים האחרים ענין סיבתרך הסתר לשרי וכן הדבר כי
הבחרת מן הילבות לא יתעצב בעיר מופב וקדוש לנו לכל עבדו ממקום למקום על חרן תריחקים והנה
עתה ימים רבים מתחכח ומתבכר תגני על מלחמה עם אחר ובסוף ר״ושון כא לחדין ומתעצב
סם וזה טעם ויסב בלשון יחדין כי רחמי היה סיחול עליו לחרן ועדין לכל דיון סלא יסב בעיר עד בסוף
סנה על חרן חדין וסס יסב . ומפני שהזכיר הכתו׳ ב ימתו מפני פרעה וסתתו סחדין ומה להזכיר מיד
סהיסב למקרים מזכותיו סל הקנה והיה נראה סהיו כל האמעשים החלה הנזכרים נעשים מיד ותבופי זה
לזה כמנה אחת סה הכתו׳ לרמוז לנו הענין כלשון היה ולתן ליה בימים הרבים ההם סהיה מפה בר״ח
מפני פרעה ועתה מתדין מפה מוצ בימים ההם כמעט הלך מצרים והיה למפה גלוי הסכיר״ אבעבין
זה והוא למקרים נגלם על כן לא אחר ויהי אחרי ימים רבים כי היה מסתעי מפסק מפה בתדין הלא
הין הימים הרבים רק ככל המספר לחעלה ויחיה חלך ומצרים ויתמהו בעבודת והיה סנחט הניקות
מיסרל׳ וירחן כרמים לרם והיו מרדים מחנים . ועל דרך הפשט מבהל כל המעבדי לחלך כלשון רשע סהיו
מעבים ומחכים ליום מותו וכלשון רשע סותת המלך החלחה מחלך מחלוך לחדם מקף מרמיע הן הרלמון כי
אחי אלדים תקרבנו בנחלתו נב׳ ויבחרו מות מחריים וזה טעם בלקחתם כי נחקן בלקחת חלל וירח אלדים
את בני ישראל ס״ת כי ראה החתם סהיו מעבדים עשים להם כבלבל ידע אלדים העמני להם בחתר
. ורם כי ידוע אלהים נתן עליהם לבלבל העלים עינו מהם . ונבון היה על דרך הפשט כי מתחילה הוצ
מהתיר סניו סהם וזיה לחכול תעתה סחוש אלדים בחקתם זרלה אותם לעיל סלח סהתיר סניו עוד מר״ם
וידע אלדים את מכאוב ותלת כל הנעשה להם ותלת כל הנריך להם מהחריך הכתו׳ להזכיר טעמת ר״ת בנחלתם
ויסתיר אלדים את מחקתם וזיכור אלדים את נריתו וירח אלדים וידע אלדים כי ידעתי את מכאוביו כי
לעשם סבשלם הזמן סבגיר עליהם לח היו רחויים להנחל כתו׳ סתסרים על ידי יחזקאל חלח מפני הבעבור
קבל תפלתם כרחתון ועל דרך החתת ים בכתו׳ זה כוד גדול מבתרי התדרה לעיל כי עלה עביהם לתחור
סניו נקרב אותם אל חדעת בעבין נקרב שנים תניד בו ברבו רחם תזכר . ולכן יחזיך הכתו׳ כזה אחרי
סחיו אלדים ויסתיר אלדים ויסתרם הסבוק היה בזרדים סל ר׳ מחניח כן הקנה תביהו מפה
ויהיו חלחך ה אלני בלבת אם זהו הכתו׳ מתחלה וידרל חלחך ה׳ אחרי כן אחו וידרל כי קיר לרחות
ויקרל אלני אלדים ולכן אחר מברהם כי אלדים בחון היה החלחך הנזכר כתו׳ כי ראיתיך אלדים סניס
אל סניס . ועתה אבני אלדי אנכי כי ידבר הסלים בלשון מלחנו ניחנני כמן כי משה נדול הנבואה לח
יבתיר את סניו מן החלחך . ורבו אחרי אבר אחרי הרע חלחך זה חיכחל ר׳ יסי החרחך סכל מקום סהיו
ריחים אותו חיו אחר סם רבני הקדם כך כל מקום סחיכחל נראה סם היה כאבר הסכינה מתבונו למען
מתחלה נראה אלני ומסם כאבר הסכינה ואחז לח ראה כאבר כי לח הכין דעתו לנבואה ואחרי
כיון לבו והר לראות נתגלה אלני מידתה הסכינה ויקרל אלני אלדים מתוך הסנה . ועל דרך הפשט
אחרי אלדים אלני אברהם ואלדי יצחק ואלדי יעקב כי אחי אלדי אבותיכם סהיו מחזיקים בהבטחות
ויהיה מקבר סיבילם מידה כאשר סרסתי לנסן נעזרתם עד קרוב מסם סכל הבטיח להעלותן מן החרן ר״ת יחיה
כזלה על מקום הבעני . ומשה מתירא מפני אחי סחכי כי אלך אל פרעה אלי סבל מעשים רעה
כאן והיה אחר אל נדול אלך אחם אחיה אלני לעשות אחת הנס כלל יהרנו אלדי ומשון סחיה אל והרנו
. ואחר עוד מי אלכי כי אוציא אחת בני ישראל מחרן מצרים ע ב

נפתחים יבח אל היכלו החדרן אשר אחם מבקשים ומלחך הברית אשר אחם חפצים הנה בח ועתה תבן
זה כפשוטו הכלו׳ כמנ׳ והנה הסבל בעבד כאם כוצ׳ דלק סהיה כתוב אלם מעשי׳ מבני׳
אחת האחם אחי ליקים וכבדתי כהם אחי ומדוע לח יבני הנבה לח ישרף וילכל וכתיבה כפשוטו לשון בני ישראל
נסרפו וכן דעת לחקלו׳ סתרגם בניר ושבני בניר והשבי אחתיק לח יהיה יבני חלמון וכערבת הרע מקרבך
והי לשון לכבוד כי דרך בת בת בלבו׳ חק לדבר כן ויכבד על סלמי עירי ומלמי עירי׳ להם לח תקרב הלשם לח
הניע עדין לוחלתו הנדול כנבואה כי בזה סיבי נעם לח הסיבל לחשר סם החלדי׳ וכן ענין הסתרת טבי
סנין נח עלה לחם סכ בו תחמה ה׳ יביט כי החקר לחשר עחיד עליו ל׳ חת ק״ם חזת חעב ונחם
ר׳חוק חן הבנה החזיון כזה כי מתקדם כל הזר בדרת הסבינה לח רחם בחשר כחשר כחשר בחשת חתן תור ונחם
כזה היה כי סם עלה סכ בו ויבח לח הר החלדי׳ חרחם והבנה היה בדחם החר וחנה כלן קדם ולחשר בבנילת
הבנרל וכך לחיות בכל מקום סהבסינה בנלת לחשר בנלת הסנרל וכן ביחוסם וכן הזהר לח סחסן
בחקדם חלח יחפיס חלכי חלדי לכין על דרך הפשט כחו חלדי לחבתיך לכל יבבי יחיה בחקום
רבי חלדי כל חר חילבתיך כי כלם יקדחו לחים חר וכן דוד חלדי לכך זה חלי ולמחו חלדי חר ולרומחו
חלדי חבתי ורח ס׳ חלדי לחבך סהפס כי הוח החל לקרל בסם ה׳ לחחר כך החכירו בסם ובירך חלין
סחר החבת . ודעת רב חלדי עזרם לחבך כחלו חת לחבי חלדין ורבה ליחד סמן על הבדיק פחת לח על
הני ולחחר כך חלדי חברהם יבחק ויעקב בסדון חלדי ישרחל כלם . ועתה חזכירו חלדי עם כל חחד ולח
לחמר חלדי חברהם יבחק ויעקב כי יבבי סתן ובתן ית׳ ית׳ . ועוד לחבר זה בפרשה ויחמר ר״
יזכירנו בזרות הזמים בענין החזלה על העם ולחעם בכל הפרשה בשם חלדים ולחרד להכילן
סבתגליתי על הבר חזק בלם כעשם וירד ה׳ על הר סיני כי ירד עליו ה׳ בלם לח היה כתוב לח ולחרלח
הבעקתה הבלה חלי ובבר פרשתי כזרן זבת חלב ודבש חל תקום הבבני והחתי יזכיר
בבלן סמה עזמים ניבח הסביני חלי היתה לחבן זבת חלב ודבש כלזה . וכן בפשוק כי ילך חלחכי
לפניך הזכיר הלה הפשה ולחלי היה רחה סחלן בבשר סתילה כי הם לחבר נקבבו על יהושע וחתם ס בידו
וידבר לחר הגרגשי סיבה ולבך לח מבר עם הנבדיתים סב בהן החכחתיני . וכן בבלן ירחנו חל הכלחנים
סבבשן ועוד חדבר על זה בעז . ועשם זבת חלב ודבש כי סבח החלה לחת החרן סהיה טובה לימי
סהתייר טוב ויפה לבבי חדם וכל טוב יחנת בה ושהיה רחבה סיעמדו בה כל ישרחל בחדרבה חל טעם
דבבה סיש כה ריחבת סבלה ועתק וחיפור בידלים ושובים ולין רובה הרים ונחיות . וחזר ושבת לחתה
סהיה לחרן חקנה סים בה חדרה טוב והחים ישם ירבל החלב בבחיתק כי לין הסהיתה בריחות ושובת
חרבת החלב רק כלייך טוב הנפש רב ושים טובים וכעבור סיחבה לח ישרף וכתרים הרים לין הבירת
סם סחים ישם חלד חלד כי היה עוד סחיבה ספיריתיה סחים וחתוקים עד סתנוב כולה כרבם והם
והבה סבח חתה על טוב ה׳ על דנן ועל תרום ועל יהבר ועל בני בלן ובקד . ויחז בבי היה לכל הלרנות
. ועשם חל חקום הבבני סבח חלך חל חרן הבעני כלשר יחמר בשחר כל המקומות לרמוז סייר״ן
חתם ויבריעם וישבו בוקשים לח סהיו יסבים בקרבם כלשון הנה בעקת בני ישרחל כלה
חלי חעפי בלחו וחת בעקתי סחיעתי חזר חלך כי כלה חלי וחסה הנין בעקתי חל כבוד כמדי . ולח
חוסיף עוד לעבוד לפרעה כי מצרים לנחני חתם יותר מדחי כענין עד לסחיים הנין . ועל דרך החלת
בעקת בני ישרחל היה כפחת ישרחל סבלה חלין בעקת כדרך הבעקתה הבלה חלי ובס ריחתי .
ועשם עבד רחיתי חת הלחן לחמר סיקח בלקיה חפרשה ומעתי חפני סיעשו סעשם יותר מן הבזר לר״ס
בלחן נדול סלוחבים חתם כאשר פרסתי בבדר לך לך וחמר כי לחיה עמך וזה לך החות רבי הפירוש
בחקרל הזה . והבטן על דרך הפשט כי הקבה חמר למשה סבי דברים סירד להבילו חיד מצר״ים
והיה חקבר סיבילם מידם כחרן בעטן עבדות חו קרוב מסם סכל הבטיח עוד להעלותן מן החרן ר״ת יחיה
כזלה על מקום הבעני . ומשה מתירא מפני אחי סחכי כי אלך אל פרעה אלי סבל מעשים רעה
כאן והיה אחר אל נדול אלך אחם אחיה אלני לעשות אחת הנס כלל יהרנו אלדי ומשון סחיה אל והרנו
. ואחר עוד מי אלכי כי אוציא אחת בני ישרחל מחרן מצרים

שמעתם וכן ויהי ימים רבים ודבר ה׳ היה אל אליהו כמה הפלישתים סחרו ימים רבים ותירש נחש זה ·
לפי דעתי כי טעם הסתר׳ הזה ירמוז על הימים שהיה עשה ברית מפני פרעה כי בלחמת מבוראי כר״ם ס״כ אחר ויגדל משה ויצא אל אחיו ועתלה ולחצם וכיוצא בהם אשר הכה את המצרי וכדים הפלשתים עליו נסרח והנה לרחמת בכורת לחזיו ועתלה ולחצם וכיוצא בהם אשר הכה את המצרי ויחבא בחול כי היה יהודי ויבואו אחיו אל משה ויגדל משה ויצא אל אחיו ויהי בימים ההמה ויגדל משה ויצא אל אחיו ויהי בימים ההמה
היה כאן מתים עשרה שנה כאשר הזכירו רבותינו ז״ל על פלשתים עירו׳ ופלשתי עירו׳ להם אל תקרא הלשון לשון עיר אחד כמו שמים שנה מרוח הלפני פרעה · והקרוב כי בסוף הזמן בא לחדין ומצא פרעה
כי כשהיה לו הדמיון היה עדיין לא הולידו ומזמנה רק בני הסבור נרפוש לחם לא האכיר הסתר׳ כבריחתו דק
ויסב כאשר ידיין ויסב על הכאר כי לא נתחדש בימים האחרים ענין סיבורך הסתר׳ לפסרו וכן הדבר כי
הבריח מן החלבות לא יתעכב בעיר משם וקדוב לו לכל יגיד מתקוים לעקום אל תרן מרחקים והנה
עתיד יהיה רבים מתחכח ומתכבר יתברו אל בני ומזמלכה לעם אחד וכשוף ר״זמן בא לחדין ומתעכב
שם והיה טעם ויסב כאשר קדין כי ראתי היה סיחון נילך אל תרן תדיין אל כל ראש אשר בסביר עד בקוף
שכח אל תרן תדיין ושם יסב ומשבי שהאכיר הבתו׳ בר יתחו מפני פרעה ושמתו מתדין וכל להזכיר תיד
מהיסב למתרים בתובתו שכ הקבה והיה נראה סיון כל התעשים הללו הנזכרים נעשים תיד ותבוסי זה
לזה בשבח אחת כח הכתו׳ לר״ומן לבן הענין כאשר היה ניחוי׳ והי בימים הרבים ההם שהיה משה בגר״ח
מפני פרעה ועתיד כתדין משה מתת בימים ההם בבוקס הלך מתרים ויהיה לחשם גלוי השכינה בעבין
זה והיסב למתרים ונחלם ועל כן לא לחמר ויהי אחרי ימים רבים כי היה מסתעף מפסת משה בתדין ולא
היו הימים הרבים רק בכל המסופר לתעלה ויותת הלך מבריח ויחמרן נבטרע והיה סחט תניקות
ותיסרו׳ ורחמן סימם לרם והיו מידרם תבתים · ועל דרך הפשט מנהגו כל הנעבר׳ לחלך בליעל רשע מיהיו
הנפשים ומחכים ליום מותו וכאשר ראו מותת התלך האומן תלא מתלוך לחם תכף מתיסיע מן הרחמן כי
תתי לחרים תקונתו בנזרתו לב ויתחדו מותת ותתייסר וזה טעם נחקותם כי נחקו כחקת חלל · וירד אלחרים
תת בני ישראל ס״ת כי ראה החקם שהיו תנביאים עשים להם בגלוי וידע אלחרים העשוי להם בסתר
· וגם כי ידע אלהים נתן עליהם לב לגלות העלים עיני מהם · ובכתן היה על דרך הפשט כי כתחילה חיה
תקציר מבני מהם והיה לחכול ותעתה מותם אלחרים בחקתם וראה לותקם לעיל מלך התמיד מבני עזר מרם
ויודע אלחרים תת כבני ישראל כי לולי הדעת אלהים שהיו תנביאים עשים להם בגלוי וידע אלחרים העשוי להם כסתר
תת כבני ישראל ס״ת כי ראה החקם שהיו תנביאים עשים להם בגלוי וידע אלחרים העשוי להם כסתר
ורבו אלחרים נתן עליהם לב לגלות העלים עיני מהם · ובכתן היה על דרך הפשט כי כתחילה חיה
תקציר מבני מהם והיה לחכול ותעתה מותם אלחרים בחקתם וראה לותקם לעיל מלך התמיד מבני עזר מרם
ויודע אלחרים תת כבני ישראל ס״ת כי ראה החקם

כוח פלוניתי לי להשגיחם הל ארץ כנען כי עם חכם ונבון הנני הגדול הזה ולא יחסכני לנטת לחרי הל
ארץ עניים גדולים ועצומים ממם כלאשר לחרתי להעלותי הל ארץ טוכה ורחבה הל ומקום הכנעני ·
כי ההגלה חיד פרעה לומר תלויה בהם שם יעקוב פרעי יקל עגלו מעליהם ויבילם לו יגרסם חיתרנו על
כרחם · ועוד כי הם עתם יפתע הל לוים כאה כי חי החדש הלוח ירכה לנטת מעברה קטה חלון
כחוה לכל העליה לחרץ הכנעני לו יסתע כה נקן היה הדבר ההיתה חלחתת חשרים הלה קטה עליהם
חתחלה עד סוף ופחדת· חימה ביהבים וכחדבר זחת ירחתו הל מטה רבי מפרעה ופחדתו וחכם · ועל
אתיהן עבהת ה׳ חתו לו הל תירחו מפרעה כי חבי להיות עתך להבילך וזה לך החות הלה העם כי חכבי הלחתיך
הליהם כי כהנילוך הת העם ומנדרים תעבדון הת החלדים על הדר הזה ונחלו יקבלו עבודת העם לנטת
חחרי מכותו נגם כך יחחיבו לעולם וחחריך ירובו לכל מקום לחמר חבנה · והנה בגליתי לך בדר הזדים
כלנת הם כי כן יהיה בעבוי כל העם בעבדים לחרי מדר הזה והנה לחטה הות כזה הלא יפחדו
מפרעה כוון מהכביחו להכילו לישרחל יהיה לעם חות הלא יפחדו מן העתי כבוחם הל הר סיני כי לעולת
מתנדרים בדבון פרעה הל מקום קדוב דרך ג׳ ימים לזבוח לחלהיהם כמדבי יפחתו בעבדתם בין בדבונם
בין הלא בדבונם · ועל דבר החמתי וזה לך החות כחוה זה לי עשרי· עטה ולחו כי להיות עיך והנה לך החות
הות הכרית פתחיה עיך תניד בדרך לחי עטה בדבתי לחתך כי הכבי הגלה לחתך פתעברו הת החלדים
כדר הזה ולו תעלה גם לחבי בקרב העם הזה הל חמקום חסר הכבחתי ולחתרו לי חת עמי העטק
הזה לומר לך פרעה כי לו יתכן פיחתך מטה ולחתרו לי זה פתן להיות לעם פיחתיהם גו כי הלגת פתן
לחתך כלומר פיבריע להם הלחיות חסכת בעם הזה הות הכבחתי בהם זה הדבר הזה לחתך
להיות כעבד · והנה לדעת הלה החכמי כדיך פבפרעם כי הבה לחתר לומר פיחתר הת העם הזה וילחדים
יהיה כעבד · והנה לדעת הלה החכמי כדיך פבפרעם כי הבה לחתר לומר פיחתר הת העם הזה וילחדים
הכחכת חסר הות בחכת כלומר לחתי החכיחות יבחר להם כי יש בחכת לחי להחכת הלא היה כעבד ולו
יהיה כעבד · והנה לדעת הלה החכמי כדיך לחי הסה עם בחכת לחתך להם כי יש בחכת לחי להחכת הלא היה כעבד ולו
לו עבד ולו יעבוד כי הות לחסתן והות לחתרון קדיבים דברי לדברי ר׳ יצחק · וזרב לחתר בחוהם חכבבי
סתעלות לחם שהות לחיות כי כי לחי עם הלחם לחתן ולחרם · והנלון רב סעדיה כתב כי בילחון חשר
קרחתי כשם ה׳ לפניך יחנון וירחם · ולו יכול לדבר עד עטק דברי כי לחי בכלון לחבל עד חתן לחבל עם חעבר
פתן לחבל לחבן וירחם · ולו יכול לדבר עד עטק דברי כי לחי בכלון לחבל עד חתן לחבל עם חעבר

מסה תכבית לחיה סאלו גדל כבית לחיו נצח ילחיל להם המעשים לח היו ילחיים כי סהיו ילחיי לחיי
מסרים לו נסי סיוסף מסרה לנוי ולוי לקהת וקהת לעמרם · ולכך כתלם תכית לחיו וכסהלך והניי ליסרחל
כל הדור לפיקי החמיש פי סכ ויחזון העם · וכיסתן ביסף תכרה נלוי לוף ליתן סיעקב גלוי ויסף
כחסתו ילותו מ כלמן הסביע יוסף לחחיו כלם נלה נלוי כי הוה לוי לוסם כלמן הזה תכני ה׳ תמיד
סכרון ילותיו וכוה סיהיה הדור סוד ולח כיד חזקה כל עיר ילוין לחי תוריעו ידי סיחזקה לח יתן לחכבד
להלוך לרס והכבן בעיני לח יתן לחכבד כיד חזקה ולח כיד חזקה עד סחלנה ידי כבל כבלותי ה
חשר לחעשה כקרבן כיחזקה וכחרוע בעוזה וכמוזרח נזיל וכלחתות וכתוסרי · ולחכ יסלח לחעכב כי
כלם כתו עליו טרם נתנו לחתם להלוך היעץ ממה ילחיל וחן לח ילחיעו לי ולח ישמעו לקולי לחוזר
ממה דבר ממה סלח כחוגן הבה לחו לח ונסעתם לקולך וזוח לחו לחן לח ילחיעו לי חיד הסיבי כבה
ילחך מנריס · וכן ישמעו מנריס כי הנלית בכחך ולחיעו לל ומכ החרן דלחי סיהיה כבה
וכן כחות תדע כי לחי ה׳ רלחי לח ילחקיים · וכן והלחיעו לקול החות החלוך כנריסה הזחת ורכיס בן ·
והכבן בעיני כי וסחעו לקולך לחינבה הבטוחה רק נלה וסחעו לקולך כי נלחי לחם סיסחעו ותבת לחיה מקבי יסחילל לל
ילחך מנריס · וכן וסח

ואת אחי לא מצאתי ואת אנשי המקום אספתי ואומר להם הביאו את אחי אלי ואת כל אשר לו ואביא אותם אליכם ועתה הנה אחי יושבים בארץ גושן ואתם תהיו קרובים אלי ואני אכלכל אתכם שם כי עוד חמש שנים רעב בארץ ולא תאבדו אתם ואת ביתכם ואת כל אשר לכם ועתה הנה עיני אחי ועיני בנימין אחי כי פי המדבר אליכם ואמרתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את אבי הנה ויפלו על צואריו ויבכו ואחרי כן דברו אחיו אתו ויאמר פרעה אל יוסף אמור אל אחיך זאת עשו טענו את בהמתכם ולכו שובו ארצה כנען וקחו משם את אביכם ואת בתיכם ובואו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ואתה צויתה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם ואל יחס עינכם על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא ויעשו בני ישראל כן ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ויתן להם צדה לדרך ולאחיו נתן שלח מנות איש חלפות כסף וחמש חלפות שנמלות ושלח לאביו כזאת עשרה חמורים נשאים מטוב מצרים ועשרה אתנות נשאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך ויאמר יוסף אל אחיו אל תרגזו בדרך ויאמר אל אחיו אל תרגזו בדרך ויאמר אל אחיו אל תרגזו בדרך ויאמר

סדר וארא

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהוה׃ וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם׃ והקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה׃ וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אותם ואזכר את בריתי׃ לכן אמר אל בני ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים׃ ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהוה אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים׃ והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני יהוה׃ וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה׃ ויאמר יהוה אל משה בא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו׃ וידבר משה לפני יהוה לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים׃ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים׃ אלה ראשי בית אבתם בני ראובן בכור ישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אלה משפחות ראובן׃ ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול בן השלמית אלה משפחות שמעון׃ ואלה שמות בני לוי לתולדתם גרשון וקהת ומררי ושני חיי לוי שבע ושלשים שנה׃ בני גרשון לבני ושמעי למשפחתם׃ ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל ושני חיי קהת שלש ושלשים שנה׃ ובני עמרם אהרן ומשה ומרים אחותם ובני אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר׃ ויקח עמרם את יוכבד דדתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה ושני חיי עמרם שבע ושלשים שנה׃ ובני יצהר קרח ונפג וזכרי׃ ובני עזיאל מישאל ואלצפן וסתרי׃ ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר׃ ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה משפחת הקרחי׃ ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלוי למשפחתם׃ הוא אהרן ומשה אשר אמר יהוה להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבתם׃ הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים הוא משה והוא אהרן׃ ויהי ביום דבר יהוה אל משה בארץ מצרים׃ וידבר יהוה אל משה לאמר אני יהוה דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דבר אליך׃ ויאמר משה לפני יהוה הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה׃ ויאמר יהוה אל משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך׃ אתה תדבר את כל אשר אצוך ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו׃ ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים׃ ולא ישמע אליכם פרעה ונתתי את ידי במצרים ויצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים׃ וידעו מצרים כי אני יהוה בנטותי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם׃ ויעש משה ואהרן כאשר צוה יהוה אתם כן עשו׃ ומשה בן שמנים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה׃ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר׃ כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין׃ ויבא משה ואהרן אל פרעה ויעשו כן אשר צוה יהוה אהרן וישלך את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין׃ ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן׃ ותבלענה מטות אתם את מטותם׃ ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה׃ ויאמר יהוה אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם׃ לך אל פרעה בבקר הנה יצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאר והמטה הנהפך לנחש תקח בידך׃ ואמרת אליו יהוה אלהי העברים שלח אלי לאמר שלח את עמי ויעבדני במדבר והנה לא שמעת עד כה׃ כה אמר יהוה בזאת תדע כי אני יהוה הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאר והפכו לדם׃ והדגה אשר ביאר תמות ובאש ויבאשו מצרים ולא יכלו מצרים לשתות מים מיאר והיה הדם בכל ארץ מצרים׃ ויעשו כן חרטמי מצרים בלהטיהם ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה׃ ויפן ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת׃ וכל מצרים חפרו סביבות היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאר ותמלא כל ארץ מצרים׃ ויספו שבעת ימים אחרי הכות יהוה את היאר׃ ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח עמי ויעבדני׃ ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים׃ ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנוריך ובמשארותיך׃ ואל עמך ואל כל עבדיך יעלו הצפרדעים׃ ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטה את ידך במטך על הנהרות על היארים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים׃ ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים׃ ויעשו החרטמים בלהטיהם ויעלו את הצפרדע על ארץ מצרים׃ ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר חלו אל יהוה ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו ליהוה׃ ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשארנה׃ ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי אין כיהוה אלהינו׃ וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך ומעבדיך ומעמך רק ביאר תשארנה׃ ויצאו משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל יהוה על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה׃ ויעש יהוה כדבר משה וימתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות׃ ויצברם חמרם חמרם ותבאש הארץ׃ ויראה פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה׃ ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטה את מטך והך את עפר האדמה והיה לכנם בכל ארץ מצרים׃ ויעשו כן ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי הכנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה לכנם בכל ארץ מצרים׃ ויעשו כן החרטמים בלהטיהם להוציא את הכנם ולא יכלו והכנם היתה באדם ובבהמה׃ ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים היא ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה׃ ויאמר יהוה אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה הנה יצא המימה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח עמי ויעבדני׃ כי אם אינך משלח את עמי הנני משלח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה׃ והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני יהוה בקרב הארץ׃ ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה׃ ויעש יהוה כן ויבא ערב כבד בית פרעה ובבתי עבדיו ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערב׃ ויקרא פרעה אל משה ואל אהרן ויאמר לכו זבחו לאלהיכם בארץ׃ ויאמר לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח ליהוה אלהינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו׃ דרך שלשת ימים נלך במדבר וזבחנו ליהוה אלהינו כאשר יאמר אלינו׃ ויאמר פרעה אנכי אשלח אתכם וזבחתם ליהוה אלהיכם במדבר רק הרחק לא תרחיקו ללכת התפללו בעדי׃ ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך והעתרתי אל יהוה ויסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו לבלתי הכבד את לבו ולא שלח את העם לזבח ליהוה׃ ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל יהוה׃ ויעש יהוה כדבר משה ויסר ערב מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר אחד׃ ויכבד פרעה את לבו גם בפעם הזאת ולא שלח את בני ישראל׃ ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה ודברת אליו כה אמר יהוה אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני׃ כי אם מאן אתה לשלח ועודך מחזיק בהם׃ הנה יד יהוה היה במקנך אשר בשדה בסוסים בחמרים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד׃ והפלה יהוה בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר׃ וישם יהוה מועד לאמר מחר יעשה יהוה הדבר הזה בארץ׃ ויעש יהוה את הדבר הזה ממחרת וימתו כל מקנה מצרים ומקנה בני ישראל לא מת אחד׃ וישלח פרעה והנה לא מת מקנה ישראל עד אחד ויכבד לב פרעה ולא שלח את העם׃ ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן קחו לכם מלא חפניכם פיח כבשן והזרקה משה השמים לעיני פרעה׃ והיה לאבק על כל ארץ מצרים והיה על האדם ועל הבהמה לשחין פרחת אבעבעת במצרים׃ ויקחו את הפיח מלפני פרעה ויעמדו לפני פרעה ויזרקהו משה השמים ויהי שחין פרחת אבעבעת באדם ובבהמה׃ ולא יכלו החרטמים לעמד לפני משה מפני השחין כי היה השחין בחרטמים ובכל מצרים׃ ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה אל משה׃ ויאמר יהוה אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה ואמרת אליו כה אמר יהוה אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני׃ כי בפעם הזאת אנכי שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ׃ כי עתה שלחתי את ידי ואך אתך ואת עמך בדבר ותכחד מן הארץ׃ ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ׃ עודך מסתולל בעמי לבלתי שלחם הנני משיא כעת מחר את כבד מאד אשר לא היה במצרים למן היום הוסדה ועד עתה׃ ועתה שלח העז את מקנך ואת כל אשר לך בשדה כל האדם והבהמה אשר ימצא בשדה ולא יאסף הבית ויורד עליהם הברד וחיו׃ היראי את דבר יהוה מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים׃ ואשר לא שם לבו אל דבר יהוה עזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה׃ ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על השמים ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל הבהמה ועל כל עשב השדה בארץ מצרים׃ ויט משה את מטהו על השמים ויהוה נתן קלות וברד והלך אש ארצה וימטר יהוה ברד על ארץ מצרים׃ ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד כבד מאד אשר לא היתה כמהו בכל ארץ מצרים מאז היתה לגוי׃ ויך הברד בכל ארץ מצרים את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה ואת כל עשב השדה הכה הברד ואת כל עץ השדה שבר׃ רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד׃ וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אלהם חטאתי הפעם יהוה הצדיק ואני ועמי הרשעים׃ חלו את יהוה ורב מהיות קלות אלהים וברד ואשלחה אתכם ולא תספון לעמד׃ ויצא משה את העיר מעם פרעה ואת כפי אפרשה אל יהוה הקלות יחדלון עוד הברד למען תדע כי ליהוה הארץ׃ ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני יהוה אלהים׃ והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשתה גבעל׃ והחטה והכסמת לא נכתו כי אפלת הנה׃ ויצא משה את פרעה מן העיר ואת כפי אפרשה אל יהוה ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה׃ וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקלות ויסף לחטא ויכבד לבו הוא ועבדיו׃ ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר יהוה ביד משה׃ ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו׃ ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני יהוה׃ ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר יהוה אלהי העברים עד מתי מאנת לענת מפני שלח את עמי ויעבדני׃ כי אם מאן אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבלך׃ וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ ואכל את יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה׃ ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים אשר לא ראו אבתיך ואבות אבתיך מיום היותם על האדמה עד היום הזה ויפן ויצא מעם פרעה׃ ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את יהוה אלהיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים׃ ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אלהם לכו עבדו את יהוה אלהיכם מי ומי ההלכים׃ ויאמר משה בנעריו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג ליהוה לנו׃ ויאמר אלהם יהי כן יהוה עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם׃ לא כן לכו נא הגברים ועבדו את יהוה כי אתה אתם מבקשים ויגרש אתם מאת פני פרעה׃ ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על ארץ מצרים בארבה ויעל על ארץ מצרים וכל עשב הארץ כל אשר הותיר הברד׃ ויט משה את מטהו על ארץ מצרים ויהוה נהג רוח קדים בארץ כל היום ההוא וכל הלילה הרוח הקדים נשא את הארבה׃ ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים כבד מאד לפניו לא היה כן ארבה כמהו ואחריו לא יהיה כן׃ ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ ויאכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ אשר הותיר הברד ולא נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה בכל ארץ מצרים׃ וימהר פרעה לקרא למשה ולאהרן ויאמר חטאתי ליהוה אלהיכם ולכם׃ ועתה שא נא חטאתי אך הפעם ועתירו אל יהוה אלהיכם ויסר מעלי רק את המות הזה׃ ויצא מעם פרעה ויעתר אל יהוה׃ ויהפך יהוה רוח ים חזקה מאד ויסע את הארבה וידפם ים סוף לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים׃ ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל׃ ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וימש חשך׃ ויט משה את ידו על השמים ויהי ערפל אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים׃ לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור במושבתם׃ ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את יהוה רק צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ילך עמכם׃ ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועלות ועשינו ליהוה אלהינו׃ וגם מקנינו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבד את יהוה אלהינו ואנחנו לא נדע מה נעבד את יהוה עד בואנו שמה׃ ויחזק יהוה את לב פרעה ולא אבה לשלחם׃ ויאמר לו פרעה לך מעלי השמר אל תוסף ראות פני כי ביום ראתך פני תמות׃ ויאמר משה כן דברת לא אוסף עוד ראות פניך׃ ויהוה אמר אל משה עוד נגע אחד אביא על פרעה ועל מצרים אחרי כן ישלח אתכם מזה כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה׃ דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעתה כלי כסף וכלי זהב׃ ויתן יהוה את חן העם בעיני מצרים גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני העם׃ ויאמר משה כה אמר יהוה כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים׃ ומתו כל בכור בארץ מצרים מבכר פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה׃ והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמהו לא נהיתה ואשר כמהו לא תסף׃ ולכל בני ישראל לא חרץ כלב לשנו מאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה יהוה בין מצרים ובין ישראל׃ וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא מעם פרעה בחרי אף׃ ויאמר יהוה אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ מצרים׃ ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל מארצו׃

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר׃ זאת החקה אשר צוה יהוה לאמר דברו אל כל עדת בני ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית׃ ואם ימעט הבית משה מהיות מספיק לשה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השה׃ שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו׃ והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים׃ ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזת ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם׃ ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו׃ אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו׃ ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו׃ וכה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעלכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה׃ ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני יהוה׃ והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם ראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים׃ והיה היום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג ליהוה לדרתיכם חקת עולם תחגהו׃ שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשבתו שאר מבתיכם כי כל אכל חמצת ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי׃ ביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם׃ ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאתיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדרתיכם חקת עולם׃ בראשן תאכלו מצות ביום האחד ועשרים לחדש בערב׃ שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ׃ כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו מצות׃ ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתיכם והכו הפסח׃ וקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף ונגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזת מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר׃ ועבר יהוה לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזת ופסח יהוה על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף׃ ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם׃ והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן יהוה לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת׃ והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם׃ ואמרתם זבח פסח הוא ליהוה אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו׃ וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה יהוה את משה ואהרן כן עשו׃ ויהי בעצם היום הזה הוציא יהוה את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם׃ ויהי בעת ההיא ויהוה הוציא את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם׃ ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה׃ ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים׃ ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה אתכם׃ ויסעו מסכות ויחנו באתם בקצה המדבר׃ ויהוה הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחתם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה׃ לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירת בין מגדל ובין הים לפני בעל צפן נכחו תחנו על הים׃ ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר׃ וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני יהוה ויעשו כן׃ ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו׃ ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו׃ ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשים על כלו׃ ויחזק יהוה את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יצאים ביד רמה׃ וירדפו מצרים אחריהם וישיגו אתם חנים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו על פי החירת לפני בעל צפן׃ ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יהוה׃ ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים׃ הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר׃ ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם׃ יהוה ילחם לכם ואתם תחרישון׃ ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו׃ ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה׃ ואני הנני מחזק את לב מצרים ויבאו אחריהם ואכבדה בפרעה בכל חילו ברכבו ובפרשיו׃ וידעו מצרים כי אני יהוה בהכבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו׃ ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם׃ ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה׃ ויט משה את ידו על הים וינהג יהוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים׃ ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם׃ וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים׃ ויהי באשמרת הבקר וישקף יהוה אל מחנה מצרים במעמד אש וענן ויהם את מחנה מצרים׃ ויסר את אפן ויהי נהגו בכבדת ויאמר מצרים ננסה מפני ישראל כי יהוה נלחם להם במצרים׃ ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו׃ ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו ויערו יהוה את מצרים בתוך הים׃ ויהפכו המים ויכסו את הרכבה ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד׃ ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חומה מימינם ומשמאלם׃ ויושע יהוה ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים׃ וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה יהוה במצרים ויראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו׃ אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה ויאמרו לאמר אשירה ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים׃ עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו׃ יהוה איש מלחמה יהוה שמו׃ מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף׃ תהמת יכסימו ירדו במצולת כמו אבן׃ ימינך יהוה נאדרי בכח ימינך יהוה תרעץ אויב׃ וברב גאונך תהרס קמיך תשלח חרנך יאכלמו כקש׃ וברוח אפיך נערמו נצבו כמו נד קפאו תהמת בלב ים׃ אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי׃ נשפת ברוחך כסמו צללו כעופרת במים אדירים׃ מי כמכה באלם יהוה מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא׃ נטית ימינך תבלעמו ארץ׃ נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך אל נוה קדשך׃ שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת׃ אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו כל יושבי כנען׃ תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן עד יעבר עמך יהוה עד יעבר עם זו קנית׃ תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני כוננו ידיך׃ יהוה ימלך לעלם ועד׃ כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים ויישב יהוה עליהם את מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים׃ ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלת׃ ותען להם מרים שירו ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים׃ ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים׃ ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה׃ ויללו העם על משה לאמר מה נשתה׃ ויצעק אל יהוה ויורהו יהוה עץ וישלך אל המים ויתקו המים׃ שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו׃ ויאמר אם שמע תשמע לקול יהוה אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רפאך׃ ויבאו אילמה ושם שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים׃ ויסעו מאילם ויבא כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים׃ ויתלונן כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר׃ ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד יהוה בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב׃ ויאמר יהוה אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא׃ והיה ביום הששי והכינו את אשר יבאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום׃ ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל ערב וידעתם כי יהוה הוציא אתכם מארץ מצרים׃ והיה בקר וראיתם את כבוד יהוה בשמעו את תלנתיכם על יהוה ונחנו כי תלינו עלינו׃ ואמר משה בתת יהוה לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע בשמע יהוה את תלנתיכם אשר אתם מלינם עליו ונחנו מה לא עלינו תלנתיכם לא על נו כי על יהוה׃ ויאמר משה בתת יהוה לכם בערב בשר ולחם בבקר לשבע לשבעה את תלנתיכם אשר אתם מלינם עליו ונחנו מה לא עלינו תלנתיכם לא עלינו כי על יהוה׃ ויאמר משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני יהוה כי נשמע את תלנתיכם׃ והיה כדבר אהרן אל כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד יהוה נראה בענן׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ שמעתי את תלנות בני ישראל דבר אלהם לאמר בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני יהוה אלהיכם׃ ויהי בערב ותעל השלו ותכס את המחנה ובבקר היתה שכבת הטל סביב למחנה׃ ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק כהוה על הארץ׃ ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר אלהם משה הוא הלחם אשר נתן יהוה לכם לאכלה׃ זה הדבר אשר צוה יהוה לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשתיכם איש אשר באהלו תקחו׃ ויעשו כן בני ישראל ילקטו המרבה והממעיט׃ ויכלו בעמר ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו׃ ויאמר משה אליהם איש אל ימותר ממנו עד בקר׃ ולא שמעו אל משה ויותרו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש ויקצף עליהם משה׃ ילקטו אתו בבקר בבקר איש לפי אכלו ויחם השמש ונמס׃ והיה ביום הששי לקטו לחם משנה שני העמר לאחד ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה׃ ויאמר אליהם הוא אשר דבר יהוה שבתון שבת קדש ליהוה מחר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ואת כל העדף הניחו לכם לשמרת עד בקר׃ ויניחו אתו עד בקר כאשר צוה משה ולא הבאיש ורמה לא היתה בו׃ ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום ליהוה היום לא תמצאהו בשדה׃ ששת ימים תלקטהו ויום השביעי שבת לא יהיה בו׃ ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט ולא מצאו׃ ויאמר יהוה אל משה עד אנה מאנתם לשמר מצותי ותורתי׃ ראו כי יהוה נתן לכם את השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקמהו ביום השביעי׃ וישבתו העם ביום השביעי׃ ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כזרע גד לבן והטעמו כצפיחת בדבש׃ ויאמר משה זה הדבר אשר צוה יהוה מלא העמר ממנו למשמרת לדרתיכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאי אתכם מארץ מצרים׃ ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן ונח לפני יהוה למשמרת לדרתיכם׃ כאשר צוה יהוה את משה ויניחהו אהרן לפני העדת למשמרת׃ ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נשבת את המן אכלו עד באם אל קצה ארץ כנען׃ והעמר עשרית האיפה הוא׃ וינסעו כל עדת בני ישראל ממדבר סין למסעיהם על פי יהוה ויחנו ברפידם ואין מים לשתות העם׃ ויריב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה ויאמר אלהם משה מה תריבון עמדי מה תנסון את יהוה׃ ויצמא שם העם למים ויליננו העם על משה ויאמר למה זה העלתנו ממצרים להמית אתי ואת בני ואת מקני בצמא׃ ויצעק משה אל יהוה לאמר מה אעשה לעם הזה עוד מעט וסקלוני׃ ויאמר יהוה אל משה עבר לפני העם וקח אתך מזקני ישראל ומטך אשר הכית בו את היאר קח בידך והלכת׃ הנני עמד לפניך שם על הצור בחרב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם וישת משה לעיני זקני ישראל׃ ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסותם את יהוה לאמר היש יהוה בקרבנו אם אין׃ ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים׃ ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בידי׃ ויעש יהושע כאשר אמר

מיעט לאחר לאחרים על נכון והכוונה כמו כי חלת לאחר להורות על כיוצא שהעבין כבר מקום ויסר
ר״ל אל תחשב לאחרים בעזרה מקומקת ללא כדמות דבר ולכך יתעיד זה בכל התורה ר״ל כי
נכלית תעשה פה אל פה ידבר בו ולא בחידות ולכן אחר כן לישקב לחמם לאחר הסם חלי לאחר כלומר ר״ל
כדומה שלח תשיק לכם כי לולי כן הייתי עונשה עמכם רע כן ויחמ׳ כבי יסראל אל תעשה ואל תחרן לאחר—
שיון לאחרי להם כן בפירוש ובנעקי להם כבולי פעם כי התקוני לבדיך תענין סעם ותקדים פעם ולאחר
כי ן לאחרים לאחר לתעלבי הן בני יסראל לא סותב חלי כי לא עשית להם פיקין דברי סתעים
להם ולזיך ישמעני כרעה ועד כי חבי ערל מפתים ולזי הגון סאדבר לפני חלך נדול ויתבן לפרש
סתסב תסי חלי כי תשחיתותי לא סותב חלין כי היו עיל מפתים ולא יכין לדבר על לכם דברים סוכים
דברים ניחותים חלף כי ידבר לפרעה והטעם סהזהיר לא יתעלה כזה לאחר חתע אל פרעה
דק לאחר ולאת לאחר ונקבי לאחר יסראל אל חלך מצרים ולאחרתם חלין והיה חפסח סידברין הזקבי והלא ידריש
סהעבידם כעבודה קשה ועוד סס כי חבי הכבדתי לאת לבו לאחר ר׳ יוחנן תכלין סתחון סה לזיעין לזאר לא
היתה ימינו סיעשה לאחרת חלא לאחר לאחר שחעין בן נקים יסתם סיהם אל חיעין חלא סם ללבים היה ילין ואחרים בו
פעם רחשונה ובניה ולבית חלין חזר כי והוא נועל בי דלת ין התשובה כדי לפרעה חימין יזה סחטוי כך
פרעה הרסע כיון סעבר הקבה חבלו חעשה פעמים אלא השניה על דברין לאחר לן הבה לאחר הקטית
עדרך והכבדת לאת לבך יה הדיבי תכסיף לך עונותך על עונותך והנה פרעה כשלה לאחר יסראל הכל יסס
פיקשה לאת לבו יה פעטו ים כו בני טעני ושביסם לאחת ׳ הלאחר כי פרעה פרעטו לאחר עשה ליסראל רעות
נדלות חכם נתחייב לזעניע לאחרו דברי התשובה כלאחר כלו כזה שיקו רבים כתורה ׳ שבתובי ולפי תעשיי
הרחמנים ניין והטעם חעבד כי יש חני חכתות עליון בפשעו כי לא כלזן אין רק ויחזק לב פרעה ויכבד
פרעה לאת לבו הנה לא רבה לפלחש לבבוד יסס לכל כלאחר בנרון בירלו ולא הקטה יסס לאת רוחו ולאחרון לאת לבבו
יהיה נולך לפלחש חכוכד החכות לא לעשות רצון בירלו ולא הקטה יסס לאת רוחו ולאחרון לאת לבבו לזעטן
פסר שלו כעבדין פפרע׳ נלתי ׳ התקדשתי ׳ ומדע בני לעיבי בויש רבים ובן לא לאחר לאחר קדים החכות ולבי
לאחק לאת לבו הנה לא יפלח לאת הנם ידיע לזעשה חעתיד להעשות בו כחכות החאחרונות כעבין שלאחר לבני
ידעתי כי לא יתן לאתכם חלך מצרים להלוך ולא תעב׳ ׳ ואני לקשה לאת לב פרעה והרבתי לאת לותותי כלומ׳
פלקשה לבו לזעטן רבות לזעפי כלרון ומצרים כי בחוקם מכות חחחרונות בם כוביעת היה בלאחר ויחזק ה׳
כי לב חלך כיד ה׳ חל כל לאחר יחפץ יעש ׳ כלחניהם לאחר ׳ רמתי ׳ ם הם לעשה כפנים על ידי נלחכי
חכלה הם בעשים והחלה מנערת לאם [redacted] והעבין כי הם בעשים על ידי נלהעשים חלחי
הם בעלי נפשות חלויר שלוין נרגם ולא ידע ולעבור ם ולא שיבי בעי חלי שיבי ויגל ה׳ לאת עיני חלי ויבה רכב לאם ויסי
לם ולזלי יקרלון כן הזהלכים הסוכנים בלאיר כנלבלי היכרית שקרין לאתם סדים ועבד לאכלר בעבת
הנור לאכל כלעיהם לאת סדים סדים והחלה בעבת חעולת לם ׳ דברי חל דוד כלו כי הסדים כלים כלו כי
הם בעלי נפשות חלויר שלוין נרגם ולא ידע ולעבור ם ולא שיבי בעי חלי שיבי ויגל ה׳ לאת עיני חלי ויבה רכב לאם ויסי
היו רחמיהם וקמקים ולחטוני חברים יכבל לאת סניהם ולא ידענו בחות החלה ולזלי ר׳ לאכרים כי
חיה לסון חברי לאת לסון כמרי כי לא חכלמה רק כדברי דבי סניה והקדן כדברי דבי חלה חלה לרחני חורטת
חרטוני כלאחרי כעבות כי בדע חיה כי ריב לחיבת בעבות חתים לן בעבות חיות כיבין סהכרין
בידעני והנה לא שחעת עד כה בעבר סוחת חכה ולעבד יחל להכתו לאת לאחר כי כשון בריש לן להכיל עלין
עניים סלח שחע לזעבו בירלו והנה פרע לא היה לאחר להם בכיירי סלח יסחע ולא יסלח רק בכעב הרחמן
פלאחר ׳ לא ידעתי לאת ה׳ עבא לאת יסראל לא חסלח ולא היה בעבד כלם כי רק בעזבי כלאחר יסרא
חלחכוכד חעתיד לבחנן חתבן ולכע חבות כלכי הרחמנים חכלה לאת החרטוני לבעות סהם
כלזיר סהם יעשה וכהים ידע על תרן חבני כבוד כל הרחמן לאחר וירם כיעש לאת
היהים סבדיים ונשה ידע על תרן חבני כבוד כל הרחמן לאחר

כך היה הדבים אמר ביחוד לעיני פרעה והכסבו כל הדבים אביחוד לרס לעיניו וידי הדס עוד בכל ארץ
הגביס ודוא׳ לאחר כי אזכיר אתכם ביחוד ולא תוסף להזכיר נשיית ידו על כל ארץ מצרי׳ גם דואות למיסת
היעטה סבוהכך לתבין עגם לזה סל דס וידוד בכון גם לאחת סהיתה מכה וזיה לו לירוח סן תהיה בו יד הסס
ויתתה ׳ וסשוק ויחלת סשבעת ימים קסיר הבליין ויחלת בה סשבת ימים ואחרין יעבדים סבובית היחוד
ובלו יכבו׳ לאחות תוויתי היחוד עד מלאת סבעת ימים אחרי הסכלח ׳ לאחתי אעביר לך כתב רס אלו כל
אתי לעניני היה יוסתע ואתי אתבלל עסבו אב לאחתי אחי היום אחבלל עליך סיברתי לאחן סתוקבע לי לאי
זה יום תרגה סיברתי ועל דרך הסבוא בעת תבלתך חוץ סרית סתובת כי כתו ויבעקן יוסה אלה׳ ויעם ה׳ אחן
כי־וב ויעם ה׳ ויתוחדת אחן לא לאחתי רואים סתתבלל יוד כי אחו כתו אתי וידבו אלהי הבויים הבה לאחר
היה האת לאחן היום אחר יבאת אתרן יעבדים עד לאבעת השבע כנף האחר לאחות אחם וידבו כבה
ועשם לאבדית הבפרדעים רוץ לאיתתם כלסבן ובראתה הבפם ההיה ואכרתי לאחרב ואחר אבר־ סבפם
אחרית וסרו הבפרדעים לאחר כי אידי סיתבלל יפחוד סרעה סיעתה הנה ויעבו אחת־יס
אתן היחוד רק תבסיר אחבה לבלתי אתבפס אתסחרינם אחם ביחוד וכל זה לאבדיעו כי אחבה אחת אחלי על
עבין יסראל כלבר ואאב לאחר ידוע כי אחביב כל הארי לבקם אתבניי רשעו אידי ובי בפס הבוחן רב אחוזאל
בן אחבי סרעה אשב לולי יתערבת הסחיים הביחה הבפרדעים על אבריים ואשם ידע כי הביע עת סוי־ס
ולבן אמיר אלין אתבחר עלי בחפצו סאחיר לו עתה להברידים אידי ועלבן אלהיך לאחיר ידוכון בעבי כי
בעבור סאחיר לאתתי לאתביר לך אפצ סרעה כי בקם זאת ועל כן נתתי לו זאת בקבי לאחיר לאחר אחם עבר־
בו כדבך בן יהיה כי אחר סלא־ בקלת סיכוד אידי לא יסבין עד לאחר ויעשו בן האחיבותי כלאחיפס
לאציאי אתבכיים לאחר ויעשו בן סאכב בעבר הארן ואחרי הפבעת הסדיס ועשם להעיהם כאשר עשו בפאר
פעיהם להוציא אתבכי ולא יכלו ויתבן פילאחר ויעשו בן סאשם כיחזק דבר׳ אבינילי הבבי ולא הבליחו
ועשיה בפעם הזאת כי אחבני האלהבותי ידוע׳ היו אחם בבח יוסם לעשות וכאו כן יעשיה סבעי אחרית ׳
ויאחרן האחבותי לפ פרעה אחבב אלהי׳ היו אחל רא כי בעבור סאשם כתעשה אהרן כדבר אתבין גם כתב
אדם והבפרדע ולא יכלו עתה לעשות בן אחר אל פרעה לא כאה זאת אחכה על יד אהרן בעבור יפר־ אל
רק אחת אלהי׳ היה כבי הערבת הכוכבים על ארץ אבריים כי פרעה לא כאם הערבת רק הסס אחזיר־
בי אחס אחיה כדך כי לא ידע כעבה כבי אחקדם אחת היה לבע על כן חזק לב פרעה והכיל אחי־ אבסי אלא
אחר לאכבע ה׳ סהיא אלהי יסר אל כלאסר אחר פרעה אחבת הבפרדעים העתידו אל ה׳ ׳ ועבד כי אחם אחר
לפרע׳ דבר אחת היחוד ולא אחביר לו בתפלה אחבת הבי׳ אלין דבר׳ נכוכי בעבי כי אחקדם לא יקדיל אלבבע
אלהי׳ רק אחכה הכאם אחתי בעבם אקדיל יד ה׳ אלאבע אלהי׳ כלאסר בא־ אחיל לא יהי בעבה בבע
וכתי׳ וירא יסראל אחד הבדלה והיתה יד ה׳ בבם וכלבותי׳ כבדם ואחד יד אלהי׳ סס ועד כי לא עתידו
האחרונתי לאבי אסה אלהי׳ בן גם בחבת הבביב סהיתה בהתרפה ולא בחאר האחבת אכל העבין בבשעה
כי כרלות האחרונתים אלא יכלו להוציא אחד הבביים אחד בחיבתה להרוץ סהיה אחת אחלהים ולכן לא קדמ
להם פרעה עין הענת האחה והלחה ולהחעים הענבן אחרון אלבבע אלהי׳ ולא אחר יד אלהי׳ כלאחיר אכה קטנה
יהלתו ולא אחרון אלבבע ה׳ כי פרעה ועבדיו לא יסכירו הסס החיחד רק כדברים עם אחיה בעבור סרעה
יסכירנו להם ויזה אלא יכלו האחרונתים להוציא אחד הבביים סבה אחת אחיה להם אכל עבתם כרעבו
סהכל אלא והכל כידו ויהבי אלה בעבי עוד כי אחבת אדם לאסבוך תולדת האחים לדם ואחבת ר־ בבפרדעים
להעלותם עין היחוד יכלו לעשות כן כי אין הסס כריחה אין יבירה כי לא אחר הכתוב ויהיו הבפרדעים רק
אחעל הבפרדע סבאסבו ועלו רק אחבת הבביים אחיחה יבירה ואין עבתי אחבר אחיחת בבביים רק
היה לבביים לאחוד להוציא אחד הבביים בעבין אחבת הארן נפש חיה ויהי כן ולא יכלו לעשות כאחבתם הזרי־
זולתי היובי אח׳ ויד׳ ואחר ויעשו כן ולא יכלו כי הבביים אדיהם לעשות אחלאחר אחיחת בהם כח ׳ ואחם
אחזק דברי בבפרדעים אחריס ר׳ עקיבא אומר בפרדע אחת היתה אבריבה ואלאה כל הארן

ערבים ולמי בין הערבים כי

כשקיעת החמה והיינו כמו שנה ורבינו על רעת רבותי לומר ומן הטחיטה ולמטה נקרא ערבים וכל הלילה
יקרא ערבים מכאן מוכח דמשעת השקיעה הכל נקרא ערבים ויכול לומר בכל עת שירצה ואפילו בסוף
כשעה ראשונה אחר השקיעה ומכל מקום לכתחלה ראוי להקדים ולא יאחר יותר מכדי שיעור שיכול
לומר ק"ש ותפלה ולכך לא נחלקו בתלמוד דברי הכל עד שיעור שיראה מן הקדים החדש ולמטה
כדי לומר ק"ש ותפלה ולמעלה מפלג המנחה ולמטה מפלג המנחה ולמעלה מפלג המנחה ולמטה
מפלג המנחה ולמעלה מפלג המנחה ולמטה מפלג המנחה ולמעלה מפלג המנחה ולמטה מפלג המנחה
ולמעלה מפלג המנחה ולמטה מפלג המנחה ולמעלה מפלג המנחה ולמטה מפלג המנחה ולמעלה מפלג
המנחה ולמטה מפלג המנח

ויהי בשלח

ואם כן יתמו זה תלי כי עתיד הוא לבוא כי יתעלה עם הרחמני להיות רחמן כ״ש יתיכך ה׳ תרענן תוב׳
ברית הדין ומכין אתיו תלי תלת תדמית דקדוקי סב׳ תלי תלי נתיה עזסתנו תל כת רסת כת לה תל ה׳ ויחל לנן׳
סמיכות פתיחה׳ כתיב זה יתמו ותלי ומה זכרי ומכוכלתה תלי עתי נהג כתדמית דקדוקים עם תכתיי
כתיב ויהי ביום ההוא ימלאה ויהיה ה׳ אחד ושמו אחד לזכות ולא נכה זהו לשון פקוטה׳ ומה יתמו הרב
כסכוך יעשו עגל כתיב כתה יתמיהו כתדבי יענו כתם ויתמיהו כתדבי יענו כתם ויתמיהו כן ׳ יהרג בעבד נעבם יפלא
בהם עדיכ׳ וכן ויתלין יפלא תלך תן התיב יכהו תרמים וכן ומסם יקח תת תתהל כי תיכה לשון
הוה סלה לקחו תלה סעם תחת׳ תלך דרך תלשון הוא לומר עתיד כתקים עבר וכן יתמרו כתקימו רבים
תהך ׳ והעיב כי תכהג תלשון בהתהם עבין יעזיב עצמו בזמן טיתפון וירחמו לתעשה סעם יעמיד עצמו
בזמן התעב ויידבר כי כעבין התה ועומד עליו כתב תלתו ויתמך יסיר יפר כתלו מפתרי׳ לעבין וכ׳ כלם ופב׳
נעשה יתמר עבתו ויתמר זה נעשה כבד ותכל לתחת עבין ׳ ולכן רמה כפתיח זה יהיה כעבין תכבדות׳ כי
נחה בחת על תפיזות ועל כל תם מתקלם ס״ער יש בו נפסת לשון רם עשתו לשון רוממות וגדל ויתלו כן
תמן וכתיהו ופת יפות בגתין גלך כי בחת תמיש ינחה כתחל תבדי לשון גדל ויבני ׳ והכבון דעת ת
תקלם לשון בחת יפות כי נתנחם על תנחם מתבגחה כתלחתם ועל תנבר תרוכב בו כי תת פניהם רמת
כיש וכן וכרוב נחוך וכן כלם לשון בחת כי תתבגחה ירומם עבתו כתעלה עוד ויחרת יה פ׳ רת
כי תלת עזי תוסבת עזי וחזרת עזי יה ויהנעם תזהם כי עזו ותקבו תאר יזחר בו הוא תסם ויהת תיר
יפועתו זה תלי ותכוהו תפיבנו בזה זה תלי תבי ויתרוממכו תתפר גבורתיו וזה תלי ויהי תפיעו של מ
תקפוז לכל לו תזכיר תסם סלם והזכיר תתנו תתי תותיות כלבד דרך תשה רבי בבל התעזה להזכיר תסם
הגדול כלו תאר תתי לו זה שתי לעולם וזה זכרי לדור דור ׳ וכבר דרשו בספרון כי יד על כס יה נשבע תכס
תקלם לשון בחת תתם כי נתנחם על תנחם מתבגחה כתלחתם ועל תנבר תרוכב בו כי תת פניהם רמת
כיש וכן וכרוב נחוך וכן כלם לשון בחת כי תתבגחה ירומם עבתו כתעלה עוד ויחרת יה פ׳ רת
כי תלת עזי תוסבת עזי וחזרת עזי יה ויהנעם תזהם כי עזו ותקבו תאר יזחר בו הוא תסם ויהת תיר
יפועתו זה תלי ותכוהו תפיבנו בזה זה תלי תבי ויתרוממכו תתפר גבורתיו וזה תלי ויהי תפיעו של מ
תקפוז לכל לו תזכיר תסם סלם והזכיר תתנו תתי תותיות כלבד דרך תשה רבי בבל התעזה להזכיר תסם
הגדול כלו תאר תתי לו זה שתי לעולם וזה זכרי לדור דור ׳ וכבר דרשו בספרון כי יד על כס יה נשבע תכס
היתה על יד תלך תחלי׳ תוא תבתיב עלין כי שתי בקרם וכתן שתון וירת יסר תת יהד תבילה כי רחיב
ירתון לתרת תדין תסר היתו יהד תגדלה ותבוקעת יהיו תתקרעת היס כתן שניתם תנביא שרי שרי׳
לבשי עת תלת תת היתו תתחדשת יס תי תקוס רכה ותתן סמת למעלה בעבור כן תת כי עתן ותתרת ה׳ תארת
כי כיה ה׳ צור עלמי וכן כיתור תה לך היס כי תגוס תלבני תלוך יעקב וכן יתתיר כתכילתה יהדיו ליס סבינ׳
עתיס תבת תלחי׳ יכלא בני תלחי׳ לתתיכ על ה׳ ים תתת כי בני תינו סתיכות וכן בני תלמי׳ לסמי׳ תקוס על
תקיד זה טעם תי כתוכה כתלד כתרים שתין תזהד בקדים כתתן תלד תלים כשתי וכתכלת תלחי׳ תס
תסתים׳ לבנין כתרים שב כי תי כסחק ישתך לה יתתה לה שבי תלים בנין בסוד קדושי רבה׳ נוא
תהלת ירתלי ותלהגיד תהלתיך תן יתתעו סתו ולך דתיתה תהלה לשון רש׳ גם כן פי רת כ כל תתהללים
ירתלים לתהלל שתן כי תי יסתיע כל תהלתו תס תייבים לתהלל שתן כי תת לבני עשה פלא ׳ ולכי דעתי כי
טעם בינה תהלת שתוא נורא תוא תת בזה תרל ותתולל תלד ובעבור כי תלכי תרן מרתיים כעבין ונגזו יפ כ

לשון רש׳ עסטוו על דרך יתיכך תכתלד כבזו תוה תל תסתה יתיכך ה׳ תרענן לתיב וכתוה תקרילות רננותיו פ
תעשה כתסת תלכה תלת לשון תקון לשון רש׳ ולתיבן כן כתקוס בזה רק פירסו ויכפו לתת תרכב ותת סם
תפרסים לכל תיל סרעה תכלים תחרייהם כיס ותחיל לתיכב תחפרס׳ לתל סס עתו לתסר לקח עתו
כתן מתלו לתעלה כל סתם רכב פרעה ופרשיו ותילו וכתוה בתני כלתר כתים ליס תכסיס
ועשית תכבה לתתל ובעל תתבכה על תקרב וכן רביס ׳ וזרא יסר׳ לת תיד תגדלה תת תגבריה תגדלה
סעשתה ידו סל תבה ׳ תרכב לשונות גו סלים על לשון תת וכלן לשון יתן תת תתקון יתקן תלשון לתחי
עגין תדבור לשון רש׳ ׳ לכל תקלוס לת פירם תיד תגדלה גבורים לכל תחי יתן׳ נבורת ידיה רפתח ׳ וירל׳
תחר תתכה תגדלה וכן תבה יד ה׳ תיה כתקנך כבר׳ תחר יד תחל׳ סס ׳ ועל דרך תחתת יתחר׳ סבגלית
להס תיי הגדלה והיה תדת תדין סעשה ה׳ כתבר׳ כי תיתה סס כתבריס תכה כתס ׳ וזה כתן ועל תחרון
תרחק לת לשון הגדלה והיה תיתיך לשר תרענן לתיב ויהי זרוע׳ תחתי תסתי עירי עורי לבשי עז זרוע
ה׳ הלה לת תיה תתפרכת יס תלה יתעלם ותען תת שתל לשון עי יתחר׳ סתתבו בסתר תירי תכי יעקב
אז יפיר תסה לשון רש׳ כשרתה הבה עלם בלבו סיפיר סירים וכן עשה
ויתפרע לתתן ענו וכן תז ידבר יהושע כשרתה הבה תת לו לבו לדבר וכן עשתו ויתתו לעיני כל יסר׳ וכן עשית
תכתר סתפרת בה תז יסיר יסר׳ פירם לתרין עלי כתר עגו לם וכן וכית יעשה לת סרעה תכב כלבו לעשות
לה כית ׳ תז יבבו סלתים סירסוהו תכתי יסר׳ סבקים לבוות ולא נכה זהו לשון פקוטה׳ ותה יתת הרב
בסבוך יעשו עגל כתיב כתה יתמיהו כתדבי יענו כתם ויתמיהו כתדבי יענו כתם ויתמיהו כן ׳ יהרג בעבד נעבם יפלא
בהם עדיכ׳ וכן ויתלין יפלא תלך תן התיב יכהו תרמים וכן ומסם יקח תת תתהל כי תיכה לשון
הוה סלה לקחו תלה סעם תחת׳ תלך דרך תלשון הוא לומר עתיד כתקוס עבר וכן יתמרו כתקימו רבים
תהך ׳ והעיב כי תכהג תלשון בהתהם עבין יעזיב עצמו בזמן טיתפון וירחמו לתעשה סעם יעמיד עצמו
בזמן התעב ויידבר כי כעבין התה ועומד עליו כתב תלתו ויתמך יסיר יפר כתלו מפתרי׳ לעבין וכ׳ כלם ופב׳
נעשה יתמר עבתו ויתמר זה נעשה כבד ותכל לתחת עבין ׳ ולכן רמה כפתיח זה יהיה כעבין תכבדות׳ כי
נחה בחת על תפיזות ועל כל תם מתקלם ס״ער יש בו נפסת לשון רש׳ עסטוו לשון רוממות וגדל ויתלו כן
תמן וכתיהו ופת יפות בגתין גלך כי בחת תמיש ינחה כתחל תבדי לשון גדל ויבני ׳ והכבון דעת ת
תקלם לשון בחת יפות כי נתנחם על תנחם מתבגחה כתלחתם ועל תנבר תרוכב בו כי תת פניהם רמת
כיש וכן וכרוב נחוך וכן כלם לשון בחת כי תתבגחה ירומם עבתו כתעלה עוד ויחרת יה פ׳ רת
כי תלת עזי תוסבת עזי וחזרת עזי יה ויהנעם תזהם כי עזו ותקבו תאר יזחר בו הוא תסם ויהת תיר
יפועתו זה תלי ותכוהו תפיבנו בזה זה תלי תבי ויתרוממכו תתפר גבורתיו וזה תלי ויהי תפיעו של מ
תקפוז לכל לו תזכיר תסם סלם והזכיר תתנו תתי תותיות כלבד דרך תשה רבי בבל התעזה להזכיר תסם
הגדול כלו תאר תתי לו זה שתי לעולם וזה זכרי לדור דור ׳ וכבר דרשו בספרון כי יד על כס יה נשבע תכס
היתה על יד תלך תחלי׳ תוא תבתיב עלין כי שתי בקרם וכתן שתון וירת יסר תת יהד תבילה כי רחיב
ירתון לתרת תדין תסר היתו יהד תגדלה ותבוקעת יהיו תתקרעת היס כתן שניתם תנביא שרי שרי׳
לבשי עת תלת תת היתו תתחדשת יס תי תקוס רכה ותתן סמת למעלה בעבור כן תת כי עתן ותתרת ה׳ תארת
כי כיה ה׳ צור עלמי וכן כיתור תה לך היס כי תגוס תלבני תלוך יעקב וכן יתתיר כתכילתה יהדיו ליס סבינ׳
עתיס תבת תלחי׳ יכלא בני תלחי׳ לתתיכ על ה׳ ים תתת כי בני תינו סתיכות וכן בני תלמי׳ לסמי׳ תקוס על
תקיד זה טעם תי כתוכה כתלד כתרים שתין תזהד בקדים כתתן תלד תלים כשתי וכתכלת תלחי׳ תס
תסתים׳ לבנין כתרים שב כי תי כסחק ישתך לה יתתה לה שבי תלים בנין בסוד קדושי רבה׳ נוא
תהלת ירתלי ותלהגיד תהלתיך תן יתתעו סתו ולך דתיתה תהלה לשון רש׳ גם כן פי רת כ כל תתהללים
ירתלים לתהלל שתן כי תי יסתיע כל תהלתו תס תייבים לתהלל שתן כי תת לבני עשה פלא ׳ ולכי דעתי כי
טעם בינה תהלת שתוא נורא תוא תת בזה תרל ותתולל תלד ובעבור כי תלכי תרן מרתיים כעבין ונגזו יפ כ

[illegible]

[illegible]

תחל כי ה' הוא מי' כדכתי' לאחר הוא ומזה לכן בזה לך תהיה תפלה על דרך הפשט התחלת לך תפלה כי
כל תפלותי לך יפיקון דבוקה וילכלו מתוך כבוין ויפלאת עם את כדיס לאחר בשנת בהתם תלמדון לך ת
לתלמי דומי בפתי כי מתנו תקוותי וידוס הסתם ויהם עניר וכן לך לתלמי דתיתם כפתי וירילת כך נירל לי .
ולאחרי שתעתי לתוך לך ויפתתקת שתפלתם כי לת תפיב תפלה לפעלך הגדול והמורתי תלמן ולילרי ולת
ל

והנני מזהיר עיניך כי כל כיסה שים כח תלכות הזיל כך שחלוק · כעבור לתלכות הפלס לחסר קדסם ולחסר
עשה לם והמוכה לחכירתה לחסר לת יזכירו הם תלכות תן לכסת לחתה בעבר לחתה קדום וכן כלס תקנה ב
כעלינו לסכת בסתר מפני סיחכירו הם תלפני חלכי חמלכי והכן זה · ושם סחים עשרה עיבות
חיים וסכמים תחרי לימנו דכר גדול בהחנות כזיקוק סכמים תחרי כי בסכל תקזקות יחכת חלף תחרי
ויתר וחחים ושכוח חי ר׳כי יכלי כנקעה וכאר לימה יסאר הסתר חח · ירח לחן כי יסאר הסתו סכלו
עמקוק עוב הסך חרה כי כלים עיבות רפות חם חיש חתקך ניפי כי חחזרים לת יצלימו כחרן סחיניה
חיים ולכן לחן ויקטו סם כי בתעבו סם כעבר זה יחיש יתר חשאר חזקזקות סעברו כהן · לכל פסרשת
חלה חסאת · ואשר דכר חי חרה ולחן נסעו חחזרים ויכלו לימה וסם סחים עשרה עיבות וסכמים
תחרי ויסאר יתר סם לת חחריך כן כגל חקזקות כחסעי · וסם כת סחים עשרה עיבות וסכמים
סכעוש כחתם לסם וסכמים תחרים כגר סבעים יקנים לת ידעתי וחנו חזקן הזה חם כחעשה חבסים
כעסו סם כחתה סעה · לכל כחיתי כחנילת ר׳ לחלפני כחזרי חלת עולמת כרת
סם סחים עשרה חכעין כגר יכ׳ סבמי יסר ושבעים דקלים כגר סבעים וקנים וסשי הסתו זה כי חמ
עליהם כל סכעו על חכתם וחזקפי יסכ כגלם לסטה חלל עליהם סחכין להם כן כחרן ניח · ועד לרכתי
ויהי כל ר׳ כחיכיו כן חקטה כסתו סיח כי לשלת עבינו · ויעש יחלים ויכלו חלל חדר סין חחה הסתו
דרך קנרה כי בגם עם חילו חבל על יס סוף וישם חיס שוף ויחנו כחדבר סין כי חחדר הזה גדול תניע
יקלים ועד סיבי ונחסר נסעו חילו חבו על יס סוף בחדבר סיבי ויחנו כרפידי ויעל דעת לכתי היה דבר
ונסבי חסעית דסקה ויקלים ויסם יחלים חסר חזל כחדבר סיבי ויחנו כרפידי ויעל דעת לכתי היה דבר
חזן כיקלים כי כרפידם סחו חים ונסבי כחדבר כיסקה ויקלים ולת יכלו חקבו סחרי ופרעם
חזה נעם ויקלי כחדבר כי לת היתה תעלה כיום כחים סם רק כהיתם כחדבר · ועתה חסר כין יקלים
וכן חיבי להבים כין כחדבר זה לחדבר בין החדר הסתן כחדבר · ועתה חסר כין יקלים
כן חזכיר סם ויחנו סם כחדבר בין היו קדים להסבימו וחה · וילנו כל עדת בני יסר על יסה היה
רלוני סיספר הכתו תחלה עשרת חתלנות כיקסר חל פחים וכרפידי ויכל חתלנות ויחל כתן ולין בסר
לחבול ולין לחם לעשנע וירעב סם הגם גלח · ורם כתל סחל הכתו כחמשה עשר יום לחדש הנסי להדבי
תנוזה זו לפי סבו בימים סכתים החרים סהוכיחו וחכחרכו לנו ללחדך סחכלו מפיירי הבבח כחים
ולחת סעבירת וקבלת רבתי היו ולוח לו פרים תלנותיהם חפני סלח הלחדך בגם הזה הבימה להם בכתב
וכבר כתבתי הטעם כסדר וינם חלין · ורח לחן כי הזכיר הסתו כחחשה עשר יום לחדש הסני לחזור סכב
בסם חדם יחים סיבחת חחרי לחכלו חלחם חסר הכיחו חחבדי ונחקיה כי קהל רב היו חז טעם התלונ
ועל דעתי הזכיר הכתו ליידעו חל חדבר סין להוריע תבונת כי בבוא ר׳ חדבר סין וכבר ריחקו חחבדי
לחחרי חם נאכל חחם יכפיק לנו כחדבר הגדול חסר לחכחו רבו לו כי יחיתלה סין סכחיו חל הטריס
חסר כבו בחתיהם לחבדי יחים חעניו על חטה ועל לחדן כחדבר כי תלונתם חבחי חחדבר · וכן לחחרון כי כ
הגדול סכלנו בו וזה טעם וילונו על חטה ועל לחדן כחדבר כי תלונתם חבחי חחדבר · כלעם ותיתם כחדבר
הכיחתם לחיבו חל חחבדבר הזה לזחיית לת כל חקהל הזה בריעב הזכירו חחדבר וקבל לחיו כי קהל גדול
כזה יחתנו כלי ספק כדעבד בחדבר הגדול הזה והבה חחבן חלים עתה לעיך לחם חלחן כחדבר
עד כולם חל לחן נוסבתי · חנני חזהיר לכם · לחן הם כי בעבור חתיתו יחיל כדיקת חבר חן הסחי
יקבל חזהיר ויכיבו יחיבר על דעתם סכחים חם ונסבתית הם חזהיר על סדוש ועל עיניהם נפרית רחם
ולחני הין כלים עם המטר סהיה לפני חידיה ודעת לכבלם לת חלמה חתית · ויתכן שיהיה מעניין סחנדה
עליה החכים לחחרון יחשר עליהם מעבר סחר וכחול יחים עליו כבף חו יחיחרו כן חנקיל חפחים כי יד
עליהם כחשר · לחם בעבדי פיעטו חיתנו לחם כיום שבתו ונסו חחתו עונות כי כל חת יקריל לחם לת

גדול ויחזיקו דכיתי בחסבת יחיל לחם חכיחי חכל חים סחלחכי חסיחת חלכלין יד ד

סהיתו זן החטה לל זן הסעדי כלבד · ולחל חחטיר לחם כי להיות לחם יחטירנו להם וכן לחן חינה
יבל לחם וכן להזכי לחם זן החיך חיה חקריב כי תעבד לנחוש לת חיכל כלם עגין יחיכל · והבטן כי לנחוש לחכל
לחם ולחם לחליך כבו סחיה סעודם לחליך כלחם לחדם כי יחכלו כי לל על הלחם לבדו יחיה חחדם ·
לבטן חכסנו חילך בתוכתי חם יסמיכו חנות חחלויות בו סלל יחיכיר ויחנו ולל יבלו בשבת לנקוע לבטן
רם · ולחינו כבן · חכל חיה סוגו סחל חתוכלך זן כחיכר לחר לל יחיעון לחתיך לחתן עפיתך ולחתן
סשוחך לחשיבך כחחר יתך כי בסיון הזה סלח סחם יהיה לחדם לחתן ולל יחלו להם עבה כחיכר רק חתן
סלח יחיעו חתחלה ולל סחעו יחלכתם ויירד להם דכר יום כיומו וירעבו חלין ועבו סחעו לכבת חחבי הם
לל חקל לחם וכך חת לה עוד חסר לת כל חדרך חם חולילך ה חלריך זה מ סבה כחיכר לחתן עבתך ולחתן
סכעוך לחיעת לת חסר כלבבך חתשמור חכחתיו לל כי היה יכול להוליכם כדרך הערי חסר כביפיהיה
והלילב כחיכר בחם סרלי ועקיד וסלח יהיה להם לחם רק חן חסחי דבר יום כיומו לבחנם ולהחזיב להם
כחשחובה סיחיתן בו טעם · וכבר פירשתי עבין הכסיון כסביק חלחליכם בזה לת חכרסם והרב חחבי
כחיכרים הכבוכים לדעתי כל ידע ולבחנם היה חעולת כעבדת הלל לחם יש בה סבוק גדול חם לל חם כן
היה רחוי סיחמר לחתן יבסה לדעתי · והבה לל חזכיר כחן דבר רק חתן סהיה חלחם סהזהיר להם חכל
כחסר חת להם חסם סתתי ה לבם בעבד חסר לחכול ולחם בבקר לשבוע ידעו כי הכל כחת לן חלם הכתוב
יקבר בדברי הנכפלי כענין חנוני לן בספיר כחסר הזכרתי לך פעמי רבים וקמיתי לל יזכיר החחד כלל
דכתי בשרשם הזחלת זה חדבר חסר בזה ה חלת העזיר חתנו ולל בכתבה חבוחה כלל וכן בחקזקות רבים
ועל דעת החזהרי כי לחם כל חיכל יתבן שיחת חכני חתהזיר לכם לחם על חתן ועל חשלו כי יתן לחם
סחלתם סשלחו לחם ובשר וחסם פירם סיהיה הכשר בעבר לחכול והלחם בבקר לשבוע כדרך כל חחרן
ערב וידעתם כי ה הוציא חתכם חחרן חבריו ולל חתחנן חזהיר לחתכם חתם כחסר חזכרתם
כי הוכחתם חותנו · ובקר וראיתם חת כבוד ה לל נחוץ זה על הכבוד הבחלם בענין כי בו ביום היה בידכ
לחם חחרן ויבנו חל חזדבר וסי רם חלת כך חזכר להם שרב וידעתם כי היכלת בידי ליתן לתחתכם וכשר
יתן לכם חך לל בשבי חזהירתי תרחו לבקר חת כבוד כבין סיריזדמ לכם דרך חבה בבקר שים סהוא להכיבו ·
ולינו נבון סיחמר ובקר וראיתם חת כבוד ה חעבי סיקדיש לכם ותעבת חזן בבקר חזכ־ן כיכיבתי
ויחמר חתה בתת ה לכם בערב חכלן בשר ולחם בבקר לשבוע לכם כי לל סחנון ה חת תלונתיכ
והחדרים חזה לרבותי לינבו כפירים וראיתם חת כבוד ה לבל חזהיר כן חבני סחלק להם הפרכה בשני
עתים חן היום ולל נתן ה לכם בערב וכך חזהיר בתכלת ויחמר חתה בתת ה לכם בערב וכלן חת לחי
סבבים חסוכות חתן להם חסלו והתן סשחלו כחלחם חתן להם סבבים חזהירתי כלו בבקר · ורח חת כי
ובקר חתשך כשחוק חרלחן כי בעבור חכלתם חתן חשם סבבים חזהירתי כלו בבקר וראיתם
סתדעו כי הוא הוציא חתכם סם ה חבר בערב וחכ לחזהיר בבקר והיה רחוי סיחת בבקר וראיתם
כי ה הוציא חתכם סחזן ובקר דבק עם וראיתם חת כבוד ה כי כיום עשותו רחו חת הכבוד עם
זה חינו נרחים כן · והבטן בעיני כי היה הפלח בזן בגדל חזהר כי חסלו הגיע חזהיו חן היום ברחיו
בסיו חזהיר כדרך העולם חכל הזן מכר להם עתה יבידם חדשה בשחים כבגין חעשה כרחשית והוא חז
סחזהיר בו שבבית כן חשחיבתי · ולכך חת הסתו בחית חשר יעשה לכם היום בעבד תדעו כי הוא הוציא
חתכם חחרן חבריו כי יעריב לכם סלחן בדבר חכל חכלת הגדל חשר יעשה לכם בבקר תר־ת חת
כבוד חלבתו חשר חי חל בשחים וכחר חשר יעשה חשעזין וכבחבדיתי חבבלעלת וכבחלחת שיעשה־
הפה יריחה חת כבודו בגין לקבן חת כל הגיים וחלטונית וכחו וראיתם חת כבודי וכתי והבדיל חת כבודי ב
יבן רבים · וכן הוא דעת חמקלם סחזן חזחזן ית יקריל דה לל תיריב בו ולחיבני חדע כי ים בחן עין
גדול ויחזיקו דבתיו בחסבת יחיל לחם חכיחי חכל חים סחלחכי חסיחת חלכלין יד ד

דברי ר' עקיבה . תחת לך ר' יכמעלל טעית וכי מלאכי השרת תוכלין להם והלא כבר כתוב לא תוכלו

עיקר תלונתם על כי הצמיתם תחתם חלב המזבח כאן להחיות את כל הקהל חזק כראוב דק בחספס

על דעת לנקלם ען מחסוף הלבן חסף ה' בחלוף העין בחיך ועין הפעול כפולה דק בשפור היה הנפל

בימי מקוי וכן כפיר כתפר יפזר ותרגם לנקלקם דשדיק כגיר בגלידת על תרעת וכן' רם על כלבני ניר כי

יהיה ען נגע סחור כהחזירין בני בתי חדם הגיר והזדניך דשדיק כגיר דגלידת על תרעת דק היה כגיר

שוכב מוגלד כקרח על החרן וכן פירש דק כבפני מטוח ונקלקם ויחוסר כגלידת דק סהיה מגלידת עלי דק

מלמעלה . ומה סתרג לנקלקם תפסף היא על נשי העברית ותין לן תיבה כפסן ותין לן תיבה כפסן וזה כגיר כי הגיר היא

העפר הלבן הנדבק לחבני וינפצו לחתן ותחתין בו הכותלי כגיד והן לבן חילד ונוכ תן חסיד לטוח על הקירין

וכן כתוב על נידוי די על כתפל היכלא . ועל כן ייחס בו חתן שהוא לבן ומפחיר על החרן כגיר המנפץ

ונקלקלים תרגים בחלת כפור כמני פנים שעשו תפלה תן וכשרית ותחתן ותחתן בכופר ולבן חתן כגיר

בחלת כפר כגיר שב' שחין ומכה' ומשאת עוד תן כפור כתף יפזר שהן הקרוים הדק הירוד בקור כתן שתרב

וקרח כגילה על גלידת מחית עלי בלילית ומחתן מיכים והחזר יקרא גליד כתן שהוא מחזיר לתן בו לת לכילה גלת שהיה

לת מעלין ולת פוסלין הסלב והכרוד והכפיר והגליד וכן יתרגם לנקלקם כמני פנים בכתובים רכים לבן

בנוסחאות הכדוקות תן התרגן כתוב נתן דשדיק דג ר כגלידת על תרעת וכי עשוי חתרי כגליד על

תרעת והן החזרת שהם חיים תלמן ניר היה מתרגם גלידת כגיר כי כן דרך הנשן הזה וירם תלגי ויבחם

הרי זה תקדת הסוך שהחלה הבחים ולבסוף התליע כענין שכתוב ולת היתה בו וכן

הדרך לכל דבר שהוא תן התולעים לפון רם ולהן היה התן מתליע כדרך העכב כדרך שתי התולעים

היה הדבר כן לבל זה שהתליע כדרך בם יתכן שהרים תולעים תפלה ותין כדרך שהשמך התקרח ועוד כי

הכתוב שחור ולת הבחים ורחם לת היתה בו הוא התוכיח כן כי תלן לת היה מרים תולעים עד תשר עלה כ

בחם שחור תפלה כשחור ולת הבחים כבר הכוחנו שלת היתה בו רחם ולת יכשל לחרי כן ורחם לת היתה בו

להל שם הריש תולעים תפלה כשמעו של תקדת והכדך למוך שזה לת הבחים גם לת עליה כי רחם כלל

ולוי תן התולעים בשבע לת יבחשו רק החתיך ולתיש תכם לבל הישבי ירחמו תולעים ולת יבחשו כלל

כעכים התולעים והפירות התרחמים תולעי בלכיהן תן תחרי כן שפר הכתוב שגם זה הבחים בכם . וכ

זכלה סחוק רבת תחרן כי יש לך דבר שבתפלה עשה תולעי ולחר כך יבחים תלת שבהם בקש להרחות

ועשויהם לבריות שלת יריחו לת ריחן בעכב ויסלכו ולת תן שהים עשה שרית סחרית שהיא תולעין

תיד ינקוף עליהם מעז אשר תקפו לשוני רם מה שחתם רבים לחפוץ בתבור תן לבבל בוים

לפן ובשלו הוים לשני ימים ולא כן יחור לת תשר תלמן לחר תשר תלמן מעני העומר לשר בוכם לפן היום ולת תשר

תבשלו מבשיכם בשלו עשה לת כל העודף לכם ויטכבו הוי הבוקר לכם לשחרות עד הבקר ובבקר לשחר

ויחי שלת הבחים בתו לשבני כי לת רבו לחכל מהנו מוים חל יום לף על פיפחתיו להם להניחו עד הבקר

התיר להם חכלוהו היום הזה נלבד כי על כן חוקרתי להניחו לחשחרת והודיעם בשנ' המשה כי הוי לת יום

תנוחת שבתון קדש ליי מחר את חסר תחפו ואת חבשלו בשלו ואת כל העודף הניחו לכם לשמר עד הבקר

ויניחו להם ולת הסיח והן העומר הודיעו להם ולת כל העודף שהוא העומר האמר הניחו לכם לשמרת עד הבקר ולת

הגיד מה ישאר תניחו ובקר לחר להם חכלוהו הוי ולם כן יחכלוהו באכת חי חכלו סיחכו חל יכשל בתוכו

ועשו יחמת עגות כחגבם הרחתון יותר כאן ודעת חמקנו . ויאמר כל עדת בני ישראל ויחדבר הוי

על פי ה' ויחנו כרפידים ולחן חי דרך כנרים כי בשעם תפלה מידבר הוי בשעם חלכו למסעיהם כי אמר

כן כחלום ויקלקלם כרפידים וחן טו' למסעיהם כי הוי להם מסעי מידבר הוי לפי' ולת כאן אם בשעם

הרחתן לחכל לת כת עתה תלת לשרם תלמתם כי בשעת כרוש מידבר הוי

סדר וישמע יתרו

וידד ומשה מן האחר ויקדם את העם ליום כאן עגם הדבור הזה אחת כי ויאמר ה׳ אל משה לך אל העם היום
ביאר פחיה משה עולה שם כבל פעם ליסר אתו וכתיבת דרשו כי תלוד משה סלח היה ומשה סיבה לעשקיו ולא
היה הולך לביתי כלל אלא מן האהר אל העם . משה ידבר ואלהים יעננו בקול אחרת כתיבת שזה על
סעת מתן תורה שהיה ומשה משמיע הדברות ליסר כתן מכתי רש׳ . ועל דרך הפשט לא ידבר בזה עדין
לכל יהד העם הנכבד אל האהר כיוס הסליחי והניחו ומשה את העם מן המחנה לקראת האלהים ויתיצבו
להם ויתיצבו שם בתחתית ההר וימשה עלה למעלה קרוב לשם אשר שם הכבוד מחיכה לעברתו ומדבר
עם יסר להודיעם מה יעשו ויסר מודיעם קול האלהים שמעה אותו . ויענו וכל לא יכינו מה יאמרו לו
ויהיה אחרי בשלחתי אחיזרתי אחכה כשרשה רד העד בעם וקדשתם היום ומחר ונגו שמלתם והיה ביום
השלישי כי ביום השלישי ירד ה׳ לעיני כל העם על הר סיני . ועשית גבל לעם סביב לאמר השמרו עלו
בהר ונגע בקצהו כל הנגע בהר מות יומת . לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש
לא יחיה במשך היובל המה יעלו בהר . ומשה ירד אל העם אל המחנה ויקדש את העם ויכבסו שמלתם
ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה . ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהיו קלת
וברקים וענן כבד על ההר וקל שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה . ויוצא משה את העם לקראת
האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר . והר סיני עשן כלו על אשר ירד עליו ה׳ באש ויעל עשנו כעשן
הכבשן ויחרד כל ההר מאד . ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול . וירד
ה׳ על הר סיני אל ראש ההר ויקרא ה׳ למשה אל ראש ההר ויעל משה . ויאמר ה׳ אל משה רד העד בעם
פן יהרסו אל ה׳ לראות ונפל ממנו רב כי גם הכהנים הנגשים אל ה׳ יתקדשו פן יפרץ בהם ה׳ . ויאמר משה
אל ה׳ לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדת בנו לאמר הגבל את ההר וקדשת אתו . וירד
משה אל העם ויאמר אליהם ויתקדשו בגדיהם . ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה .
ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל שופר חזק מאד ויחרד כל העם
אשר במחנה . ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר . והר סיני עשן כלו
מפני אשר ירד עליו ה׳ באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד . ויהי קול השופר הולך הלוך חזק
מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול . וירד ה׳ על הר סיני אל ראש ההר ויקרא ה׳ למשה אל ראש ההר
ויעל משה . ויאמר ה׳ אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה׳ לראות ונפל ממנו רב . וגם הכהנים הנגשים
אל ה׳ יתקדשו פן יפרץ בהם ה׳ . ויאמר משה אל ה׳ לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדת בנו לאמר
הגבל את ההר וקדשת אתו . ויאמר אליו ה׳ לך רד ועלית אתה ואהרן עמך וגם הכהנים והעם אל יהרסו
לעלות אל ה׳ פן יפרץ בהם . וירד משה אל העם ויאמר אליהם . ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים
אל תגשו אל אשה . ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל שופר חזק מאד
ויחרד כל העם אשר במחנה . ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר . והר
סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה׳ באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד . ויהי קול השופר
הולך הלוך חזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול . וירד ה׳ על הר סיני אל ראש ההר ויקרא ה׳ למשה
אל ראש ההר ויעל משה . ויאמר ה׳ אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה׳ לראות ונפל ממנו רב . וגם
הכהנים הנגשים אל ה׳ יתקדשו פן יפרץ בהם ה׳ . ויאמר משה אל ה׳ לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה
העדת בנו לאמר הגבל את ההר וקדשת אתו . ויאמר אליו ה׳ לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם
אל יהרסו לעלות אל ה׳ פן יפרץ בהם . וירד משה אל העם ויאמר אליהם . ויאמר אל העם היו נכונים
לשלשת ימים אל תגשו אל אשה . ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל
שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה . ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו
בתחתית ההר . והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה׳ באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד .
ויהי קול השופר הולך הלוך חזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול . וירד ה׳ על הר סיני אל ראש ההר
ויקרא ה׳ למשה אל ראש ההר ויעל משה . ויאמר ה׳ אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה׳ לראות ונפל
ממנו רב . וגם הכהנים הנגשים אל ה׳ יתקדשו פן יפרץ בהם ה׳ . ויאמר משה אל ה׳ לא יוכל העם לעלות
אל הר סיני כי אתה העדת בנו לאמר הגבל את ההר וקדשת אתו . ויאמר אליו ה׳ לך רד ועלית אתה ואהרן
עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה׳ פן יפרץ בהם . וירד משה אל העם ויאמר אליהם . ויאמר אל
העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה . ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים וענן
כבד על ההר וקל שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה . ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן
המחנה ויתיצבו בתחתית ההר . והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה׳ באש ויעל עשנו כעשן הכבשן
ויחרד כל ההר מאד . ויהי קול השופר הולך הלוך חזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול . וירד ה׳ על
הר סיני אל ראש ההר ויקרא ה׳ למשה אל ראש ההר ויעל משה . ויאמר ה׳ אל משה רד העד בעם פן יהרסו
אל ה׳ לראות ונפל ממנו רב . וגם הכהנים הנגשים אל ה׳ יתקדשו פן יפרץ בהם ה׳ . ויאמר משה אל ה׳ לא
יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדת בנו לאמר הגבל את ההר וקדשת אתו . ויאמר אליו ה׳ לך רד
ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה׳ פן יפרץ בהם . וירד משה אל העם ויאמר
אליהם . ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה . ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי
קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה . ויוצא משה את העם
לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר . והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה׳ באש ויעל
עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד . ויהי קול השופר הולך הלוך חזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו
בקול . וירד ה׳ על הר סיני אל ראש ההר ויקרא ה׳ למשה אל ראש ההר ויעל משה . ויאמר ה׳ אל משה רד
העד בעם פן יהרסו אל ה׳ לראות ונפל ממנו רב . וגם הכהנים הנגשים אל ה׳ יתקדשו פן יפרץ בהם ה׳ .
ויאמר משה אל ה׳ לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדת בנו לאמר הגבל את ההר וקדשת אתו .
ויאמר אליו ה׳ לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה׳ פן יפרץ בהם . וירד
משה אל העם ויאמר אליהם . ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה . ויהי ביום
השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה .
ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר . והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד
עליו ה׳ באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד . ויהי קול השופר הולך הלוך חזק מאד משה
ידבר והאלהים יעננו בקול . וירד ה׳ על הר סיני אל ראש ההר ויקרא ה׳ למשה אל ראש ההר ויעל משה .
ויאמר ה׳ אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה׳ לראות ונפל ממנו רב . וגם הכהנים הנגשים אל ה׳ יתקדשו
פן יפרץ בהם ה׳ . ויאמר משה אל ה׳ לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדת בנו לאמר הגבל את
ההר וקדשת אתו . ויאמר אליו ה׳ לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה׳
פן יפרץ בהם . וירד משה אל העם ויאמר אליהם . ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל
אשה . ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל שופר חזק מאד ויחרד כל
העם אשר במחנה . ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר . והר סיני עשן
כלו מפני אשר ירד עליו ה׳ באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד . ויהי קול השופר הולך הלוך
חזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול . וירד ה׳ על הר סיני אל ראש ההר ויקרא ה׳ למשה אל ראש
ההר ויעל משה . ויאמר ה׳ אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה׳ לראות ונפל ממנו רב . וגם הכהנים

ומכירין כו׳. ועל דרך הפשט יתפרש עוד טעם על ספתיו הפס הנכתב על [illegible] לפי תשמ סתם
סוף וכל לשון סתום שיתחם על ספתיו כי הדבר יקדים כן בעברי פיסת מ קול וכן חסת דבר ה׳ וכן יפת
ביום החוא לאחר לה תהיה מנחם פיסת קולו לאחר כן וכלשון הזה נאמר בנקרל בלעדן חכמים מכיון
שם פתיח לבטלה. וכבר אחרו רבותי מכין שלא יאחר לה׳ לה׳ עלה לה׳ תשוחת חלה יאחר עלה לה׳ תשוחת
לה׳ קדכן לה והלא דבריה קל וחומר ומה לפי מי שהוא עתיד להקדים תורה לו יחול שתי חלה
בקרבן קל וכל שכן לפי שהוא חוזר עם כי כאשר רצוי לירא את ה׳ הגדול והנורא שלא לתת כבודו
לאחר כן רצוי לתת כבוד לשמו. והנראה לומר שהלכו כשנין שבתו ולא תעשנו כשתי לפקר וחללת
את שם אלהיך וכתוב שהשומר שבת מחלל קבה וכה פיקר עון אחרת על כשם כן כתב כאן
הענים כי לא יכקה לותו ואת כלשון הזה אלא לפי כי יפקוד עליו בעבור פתיום לכל הנשבעי עביר׳ בעורים
ויפשוב פרשני לומר לן אמ׳ כי לא יכקה כל הכובע הדבר רש׳ על הכתוב הזה כהוגן והפה לשון הכתוב הזה את
שם ה׳ אלהיך לשוא יפא ידבר וכן בכל הדברות לאחרי כן ובפסוק הפקוק הרחשוני הפס ידבר לכבי חפר
הנחתיך על פ׳ כי אנכי לשוחבי ולשומרי מבותי ואמרי זה לאחרי דבר אל לאכני ולא יהיה לך תפי הגבורה
שתעבוש פהם עיקר הכל. ורש׳ הקשה כי הכתוב אחר ידבר אלהי׳ את כל הדברי׳ האלה ואפורים מיד את
הדבריש האלה דבר ה׳ אל כל קהלכם ומה כתוב עוד ויבתבם על פני לוחות אבנים כי כאשר אחרים אל
כל קהלכם כן כתבם על הלוחות. ולפי אפר לך קבלת רבותי. כידוע׳ שכל עשרת הדברות שמעו כל יפר׳
תפי אלהי כפשוטו של כתו׳ לכל בפני הדברות הרחשונות היו פוחעין הדבור ומבינין לותו. ממנו כלאפר
יבין לותם משה ועל כן ידבר עפשם כלאפר ידבר החזון אל עבדו כמו שהזכרתי. ומכאן נילוך בשאר
הדברות יפשעו קול הדבור ולא יבינו לותו ויבשרך משה לתרגם להם כל דבור ידבר עי פיבינו לותו ת
ומשה וכך הם מפרשי משה ידבר והחלה׳ יענבו בקול ועל כן היו כהם דברי ה׳ עם משה פיאחר להם כן
והבונה היתה כזה כי פיהיו כלם בניחי בחונות ת [illegible] כאשר פירשתי לפי שהם הבקר׳ לכל
התורה והמצוה כאן שאל הקהל לי לת העם ולשמיעם לת דברי לאשר ילמדון ליראה לותי כל הימים.
לכל כשאר הדברות יקבלו מפי משה בניחות עם מרעתם קול הדבור ובשאר המצות יאמינו כושה בכל
זכור לת יום השבת לקדשו לאחר שנוה שבתות הוא שהוזהו בו בפרשת מרה ושם נתנו להם המינוח הוא הבורח ה
החבין והיכול ושבייאך החומנה בכל תלה והבדוק לו נבדו ונוה שבבבד זכר למו כוה שנעשה בזכר סיפן
ושברון תניחד להודיע שהוא כרוז הכל והוא תכות השנת שהיו זכר לתיעשה בריאות ולאחר זכור לת יום
השבת לקדשו ומשעשה תורה כתו׳ שמור לת יום השבת לקדשו וכתוב׳ בזה ולאחרן זכור ושמור
בדבור לאחר בלאחרן. ולפי הקבלה בלשונו לאחר שנתחלפו להם והבונה להם זל כי זכור תנות עשה בזה
שבזכור יום השבת לקדשו ולפ נשבחתו ושמור תאבלם תנות לפ תעשה שבל יוקו שבחתו השחר בן ולפ לוש
תלה לפ תעשה יהיה שבחתו לותו לקדשו שלא בתלוני ולאין רלוני לחשה פיחלוף בדברי הם תנות עשה
למנות לפ תעשה לכל שם החלוף בדבור השבי וכל תוכחה ולאו כל תוכחה כחשרון ולאו ויסיף בו
על שלשי. וכן כל כיוצא בזה בשאר הדברות לון כפ כלום. כי בכל לאחד. והטעם לזה לפ יספיל לותו תלה
לי שלשי רגיל התלמוד. ותפרוש לאחרן נשם זייבות בקדשים היום דבר תורה שב זכור ושמור כל שיבות
בשניהם יבוי בזכירה ולבי נשי הלילו ולאיתנהו בזכירה שהשניהם חייבות בזכירה שבכל
תבות לפ נתנה בן חייבות. ולפ היו חייבות בזכירה שהיו תבות עשה שהזמן גרמן ונשים פעורות בו
לשתות בשבת ולא בשאר ימות השנה ולפי שהיו בזכירה שהיו תבות עשה שהזמן גרמן ונשים פעורות בו
תלה שהשיקפו הזה מחייב לותן. ולאי תתה אם בלאו זכור ושמור לתה לפ נכתב בלאחר הרחשון
ויכתן הרחשון שבתו ולפ נשבחתו לותו לאחר ליש בלילה מכין תל ושתרתם לת יום השבת זרזו
קדשים היום זה מן התורה לימ שמחייב לותן. ולפי תתה אם בלאו זכור ושמור מפי הגבור לתה לפ נכתב בלאחר הרחשון
הלילה לפי שכל מעשינן קדשי מתקדשים בכניסת פנה לאחר בנין קדשים החדש וקדשים היום בלילה ואם
שהשבת נלין לותו בי תקדש כלל ש״מ בשבי לאחר בכניסתו וכן על היין שהשבת נלין לותו קבוע כלל ובעבור
שכחתם לאחרן זכור לת יום השבת לקדשו שזרזו על היין בכניסתו לון לי הלה בלילה בין לת
יום השבת הלי תבת שהיה לילה ובשיב ליה קרא דשמות ושמר אתו כלילי הוא הלה בלילה שכי קלמו
זכור לת יום השבת לקדשו שזרזו על היין בכניסתו לון לי הלה בלילה בין לת יום יב ה

כיתות לת תעשה והוא לאחרן הדין היכול לאחרן תאחרת הירלוח. כי שפתוך תעשה דבר הרע בניני לאחרן ירוץ
לותו. ולכן תכות עשה בלילה תיתות לפ תעשה כותו שהלוכה נלילה תיהירלוח כי סיתקיים ועשתם בעופו
ובחומתו רבון לאחרן שלו ב״ל תהכשתי תעשות תרע בניני. ולכך לאחרן לאחרי עשה זאחרי לפ תעשה
ומכאן יה יהיה העשה כותות לפ תעשה נלילה עבדין כי דין כעון תלקו לאחרן עשין עשין בו דין כותות
עשה כלל חלה כאחרי כוי לולכ בניני לותו עשה שוכה לאחרי עשה שוכה לאחרן עד שיקבל עליו לעשו לפ
שתעשו בשבו וכתב רש כבי זכור תנו לב לזכור תניד לת יום השבת בזדון לן חלק יפה יהו חזוקים
לשבת זו שהיתה תורה לבני בנחי לאחרן תניה לותן עליו על שתי חזקן כל יחיו היה לוכל בכבוד שבת כ
הרחשונה לכל הלל הזקן היה לאחרת היתה בו כל תעניה יש לשם שתים שב כרוך ה׳ יש יום יעשום לבו.
תניה כתי הכי בית שתי לותו לאחר כאחרי שבת לשתיך ובה לאחרן כרוך ה׳ יש יום יעשום לבו. ובתכילתה ל
אחרת שתי חזקן לותו זכירה עד שלש תכת שתיה שתשבת ותעשה כתו שהיה חזקן שלש היה זכרון שבת
זו שפני לקח חבן טוב לותו זה לשבת כלי חדש לותו זה לשבת. אבל הלל הזקן היה אחרת בתיתה בו שהיה
לותו כל תעניה יהיו לשם שתים הלכה היו כיבי בה. ועל דרך הפשט לאחרן שהיו תעניה שבזכור תניד
כבל יום לת שבת שלש בזכותו ולא יתחלף לבו בשאר היתי כי בזכרנו לותו תניד יזכור תעשה בריאי
כבל עת ובדה בכל עת שים לעולם בריאי והוא כוה לותבו כלות הזה כותו שלחי כי לת היו כיבי ובכבש
. זה עיקר גדול בתורה הלל. ושעם לקדשי שיהו זכרונו בו להיותו קדוש בעיניכו כותו שלו וקדוש
לשבת עבור לקדשי ה׳ תכוב. והטעם שתהו השביתה בעיניכו בעבור שזלו יש קדש לשבת בו תעבקי
התורה השביתה בהכלי הזהבים ולחתך בו עשה לשמים בדרכי ה׳ ולכלת לל השחיטים ולל הכיבלי לשתיע דברי
ה׳ כותו שבל תניד לת הלכלת לפי שהוא בשבת ולא תחיה ולא תשחיטו ולא תבעירו אש בכל מושבתיכם
ביום השבת לאחרן זכור לת יום השבת לקדשו שזרזו על היין בכניסתו לון לי הלה בלילה יכון לת
יום השבת הלי תבת שהיה לילה ובשיב ליה קרא דשמות ושמר אתו כלילי הוא הלה בלילה שכי קלמו
זכור לת יום השבת לקדשו שזרזו על היין בכניסתו לון לי הלה בלילה בין לת יום יב ה

[illegible]

ולצעיק לו מיכוף את בעל דינו לדון לפני ולהדיוט עכשיו לפיכך לדון להם ומעשה שהיו

ואלה

לפני מומחין הם [illegible] טעמי דבי שבא שמעי דבי שבא אחת כי ים בבל אחת תעלות רבות לבוא להם

לבבך תמם ולמצות תמם טעמי דבי שבא אחת כי ים בבל אחת תעלות רבות לבוא להם

מחקר מסקלן לעשות יתרון כלי לבירית העבים ולחבוב החיבור [illegible] וטעי מתעלת ירחת התחבת והדורת

ג'טוד' בזית ולא החמיר רק בהיכל ובדביר' וכל זה דיתוק הברזל מן הקדם והברזל לפני הקדים דוד מלת

מהמיינו גם לחבי בזית ושם לביתו וכן נראה בספרא כי אחבר עמה לחבי בזית דכתי' ויכן את החבר

לא ככית היקדם ועל דעתו מי שמקדיל ויסיעו לחבי ברזלת לחבי' יקרות ליסד את הבית לחבי בזית בכיתו שם לתקן

להדחיק הברזל ומעל דעתו מה כתיב ר' ירמיה בשפת השוא ' לחבי לדעתי ר' יהודה לחבי בזית בכיתו שם לתקן

ועתה שנתכר יאבד כבודם ולכן נזה את החדרן לחבר הוא לוקח משאר ידיו להיות להם בתקונין ושם כן

לא יהיה על החדרן רק חיוב אבעל בלבד ויקח מעשה ידיהם כאחר עשה הבעל ויצון ויפרעם [illegible] ונתן למען

ויבאה שמתן עמו כי היתה תמת העבר עם בעלה כפתח לחדרין שהרי מעשה ידי שניהם שלו והוא חייב

בתוכחתיה אין כיוצא בלה שהרשו לו מהם לצון לתוך וכפ' רם בתסכ קדושין וכל זה ת מלה ותחת הם עליהם ועל

הקטן כאיתן שהלה מחוסר מן מהם לצון לתוך וכפ' רם בתסכ קדושין וכל זה ת מלה ותחת הם עליהם ועל

העבר שלח יחזקו בבשר [illegible] ובבין ולחתן יהיו בחבים שלח היה הוא יחייב כ

בחזכותיה תדין התורה. כתו שהתלוי לחכל כיון שדרך כל האדן לפרנס לחדין ושם חיים לחתן

ובבין הקטנים נזה החל בדחיון להיות הקנה כאב רחמן להם ובזכות חכמי ובבין הבני ותבחת ורחיתי

כאילת יכול שיה חייב בחזכות תרומה ומיתת יבם

על לחתן להתיה מיתת יבם שיבין לחתן . עתן להתיה לחדרה שתיבה עתן גם

יה רחיה לדי שחתרתי כי אין מהנג החדרה ומיתת יבם לחתן על החיים ולכן לא הטילה התורה חזכותי

על החדרן ולפי שחייבו חיים והחרים לזון לחתם מן הדין בזמן חידוש כתלמוד הוא עליו כאחר תזכותיו

ולא נתנה כן החדרן ואוב מהתי בהכילת לחדרה דר' אחש אם בעל לחה הוא מה הן חיי' בחזכותיה

חלף תלחתו ובבין חייב בחזכותיהן עדין חבי לוקן לחה ובבין אחין לו עד שלח לקחו רבו חיי' בחזכותיהן

מיתחלה לא לקחו אלא על מנת כן אבל לחה ובבין אחין לו חבלקחו רבו לא יהא חייב בחזכותיהן על

אם בעל לחה הוא ענ אתי מחיב אחין עד שלח לקחו רבו ואחר חבלקחו רבו יכול אם אין לו לחזק

ומיתת יבם אחיו חייב בחזכותיהן רבו אין חייב בחזכותיהן לחתו ובבין שיכין אחיו הוא אין חייב

בחזכותיהן ודבו חייב בחזכותיהן תל ניתח לחתו עתן לחה אחיו חייב יכול אחיו חייב בחזכותיהן

לפי אחיו חייב בחזכותיהן עתן בבו אלחה לחתן בחל בחל לחתן ואבל לחתו עתן מי אחיו

להתקיים עתן יבול או וכ' . יכול לפי בחן לחה שלח חדשת רבו בחלוד לחיר הוא . אין הוא חדשת רבו

לקי אחתו חדשת רבו יכול יהא חבעה בבין ובחתיו על רבו דין הוא . אין עבד בחבי אחין רבו חייב

בחזכותיו חבעה בבין ובחתיו על רבו עבד עבדי עבדי חייב בחזכותיו אין דין אחה חתן בבין ובחתיו

ויבאה אשתו עמו אל תחריבנו ואחתי אל

על רבו על הוא . הוא חבעה ידיו על רבו אין חבעה בבין ובחתיו על רבו .

חכמים שתי הכתיב החלה כאחת ים הטרם ביניהם שלם ובן שתי בעלי הדין לבא לפני הדיוט שכיסר

ויותר הוא וכ"קבלה ע"ליהן דין [illegible] כי תקנה עבד עברי התחיל התוספתא הראשון בעבד עברי

ומפי הוא שמכר עצמו בגנבתו ואין לו ממה לשלם את הגנבה ומכרו בית דין לאחר ועבד אצלו שש שנים

ויצא בשנה השביעית בחנם שנאמר ובשנה השביעית יצא לחפשי חנם ואם בעל הבית נתן לו אשה בשפחתו

ויולידה לו בנים ובנות או שקנה לו אשה בכספו ויולידה לו בנים ובנות הרי אלו של אדוניו והוא יצא

בגפו שנאמר אם אדוניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדוניה והוא יצא בגפו

אבל אם אמר לו עבד מרצע אזנך שהוא של אדוניו שנאמר ורצע אדוניו את אזנו במרצע ואם אמר עבד

אני לאדוני ולא יצא לחפשי בשביעית הרי זה נרצע ועבד עולם הוא עד היובל או עד שימות אדוניו

הא כיצד מת אדוניו והניח בנים ובנות הרי זה נרצע ועבד עולם הוא עד היובל או עד שימות אדוניו

מת הוא והניח בנים ובנות הרי זה נרצע ועבד עולם הוא עד היובל או עד שימות בניו ובנותיו

מת הוא והניח בנים ובנות הרי זה נרצע ועבד עולם הוא עד היובל או עד שימות בניו ובנותיו

מת הוא והניח בנים ובנות הרי זה נרצע ועבד עולם הוא עד היובל או עד שימות בניו ובנותיו

מת הוא והניח בנים ובנות הרי זה נרצע ועבד עולם הוא עד היובל או עד שימות בניו ובנותיו

[illegible]

ולבעוק לו סיכוך את כעל דינו לדין לפני והדיינ עצמן למיר לדון להם ומעפ"ז

לפני משפטים [illegible] לו שהדיינ מזה יודע מדת הדין ויודין לו שהגון וכל הוא לסור לפניהן דין

עד ימות רבי. לכך אמר בכאן שהמשפטים הללו ישים לפניהם לפני התלמידים מיד כי

תלמידי לא יהיו עד ימות רבי ובב גם כן ונתן כפני"ל שהם הדיינין המיומנים בהגיון

להוכיח הלכה מהלכות עד שיהיו בקיאים בכל הש"ס ויודעים לדון בכל ענין ולכך

משפטים ולא משפט לומר שיהיו בקיאים בכל הש"ס ולא בהלכות לבד. ואלה המשפטים

אשר תשים לפניהם. לומר שלא יעשו כמנהג הגוים שיושבים בכל יום בבתי דיניהם

ואין יודעים מה יהיה בסוף הדין ולא מה יפסקו בו אלא יושבים ושומעים הטענות

ואח"כ הולכים לבתיהם ומתיעצים בדבר ומחר יבואו ויגידו פסק דינם. אבל אתם

לא תעשו כן אלא מיד בתחלת הטענות תדעו מה יהיה הפסק דין ומה יהיה הדין

בכל ענין וענין ולא תצטרכו לשוב ולהתיעץ ולהשיב הדין לאחוריו. וזה שאמר

ואלה המשפטים לומר שיהיו ברורים ומוכנים בפיהם ולא יצטרכו לשוב ולהתיעץ

ולהשיב הדין לאחוריו. ואלה המשפטים לומר שיהיו ברורים ומוכנים בפיהם ולא

יצטרכו לשוב ולהתיעץ ולהשיב הדין לאחוריו. ואלה המשפטים לומר שיהיו

ברורים ומוכנים בפיהם ולא יצטרכו לשוב ולהתיעץ ולהשיב הדין לאחוריו. ואלה

המשפטים לומר שיהיו ברורים ומוכנים בפיהם ולא יצטרכו לשוב ולהתיעץ ולהשיב

הדין לאחוריו. ואלה המשפטים לומר שיהיו ברורים ומוכנים בפיהם ולא יצטרכו

לשוב ולהתיעץ ולהשיב הדין לאחוריו. ואלה המשפטים לומר שיהיו ברורים

ומוכנים בפיהם ולא יצטרכו לשוב ולהתיעץ ולהשיב הדין לאחוריו. ואלה

המשפטים לומר שיהיו ברורים ומוכנים בפיהם ולא יצטרכו לשוב ולהתיעץ

ולהשיב הדין לאחוריו. ואלה המשפטים לומר שיהיו ברורים ומוכנים בפיהם

ולא יצטרכו לשוב ולהתיעץ ולהשיב הדין לאחוריו. ואלה המשפטים לומר

שיהיו ברורים ומוכנים בפיהם ולא יצטרכו לשוב ולהתיעץ ולהשיב הדין

תבריחכמו יעבור עד כלון הבריח התיכן בתוך הקרשים: ואת הבריחם תצפה זהב ואת טבעתיהם תעשה זהב בתים לבריחם והצפית את הבריחם זהב: ויקם את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר: ותעש את הפרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב עשה אתה: ונתת אתה על ארבעה עמודי שטים מצפים זהב וויהם זהב על ארבעה אדנים כסף: ונתת את הפרכת תחת הקרסים והבאת שמה את ארון העדות והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים: ושמת את הכפרת על ארון העדות בקדש הקדשים: ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה השלחן תשים על צלע צפונה: ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם: ועשית לפני המסך חמשה עמודי שטים והצפת אתם זהב ווהם זהב וויצקת להם חמשה אדני נחשת: ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות ארך והמזבח אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קמתו: ועשית קרנתיו על ארבע פנותיו מן המזבח קרנתיו והחפית אתו נחשת: ועשית סירתיו לדשנו ויעיו ומזרקתיו ומזלגתיו ומחתתיו לכל כליו תעשה נחשת: ועשית לו מכבר מעשה רשת נחשת ועשית על הרשת ארבע טבעות נחשת על ארבע קצותיו: ונתת אתה מתחת כרכב המזבח למטה והיתה הרשת עד חצי המזבח: ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם נחשת: והובא את בדיו בטבעת והיו הבדים על שתי צלעות המזבח בשאת אתו: נבוב לחת עשה אתו כאשר הראה בהר כן יעשו: ועשית את חצר המשכן לפאת נגב תימנה קלעים לחצר שש משזר מאה אמה ארך לפאה האחת: ועמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת וויהם כסף וחשקיהם וחשקיהם כסף: וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אמה ארך ועמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת וויהם כסף וחשקיהם וחשקיהם כסף: ולרחב החצר לפאת ים קלעים חמשים אמה עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה: ורחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה: וקלעים חמש עשרה אמה לכתף עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה: ולכתף השנית חמש עשרה קלעים עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה: ולשער החצר מסך עשרים אמה תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם עמודיהם ארבעה ואדניהם ארבעה: כל עמודי החצר סביב מחשקים כסף וויהם כסף ואדניהם נחשת: אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות שש משזר ואדניהם נחשת: כל כלי המשכן לכל עבדתו וכל יתדתיו וכל יתדת החצר נחשת: ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד: באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יהוה חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל: ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן: ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת: ודברת אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי: ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי: והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש: ועשו את האפד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר מעשה חשב: שתי כתפת חברת תהיה אל שני קצותיו וחבר: וחשב אפדתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר: ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם פתוחי רשומי אבן אחת על שם שנים עשר בניו על שם הנותרים על האבן האחת ששת שמותם על האבן השנית כתולדתם: מעשה חרש אבן פתוחי חותם תפתח את שתי האבנים על שמות בני ישראל משבצות זהב תעשה אתם: ושמת את שתי האבנים על כתפות האפד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני יהוה על שתי כתפיו לזכרון: ועשית משבצות זהב: ושתי שרשרת זהב טהור מגבלת תעשה אתם מעשה עבת ונתת את שרשרת העבתים על המשבצות: ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר תעשה אתו: רבוע יהיה כפולה ויזת ארכו וחצי רחבו: ומלאת בו מלאת אבן שדה ארבע טורי אבן טור אדם פטדה וברקת הטור האחד: והטור השני נפך ספיר וישפה: והטור השלישי לשם שבו ואחלמה: והטור הרביעי תרשיש שהם ויספה מסבאת משבצתם תהיינה במלואתם: והאבנים תהיינה על שמת בני ישראל שנים עשר על שמתם פתוחי חותם איש על שמו תהיינה לשנים עשר שבט: ועשית על החשן שרשת גבלת מעשה עבת זהב טהור: ועשית על החשן שתי טבעת זהב ונתת את שתי הטבעת על שתי קצות החשן: ונתת את שתי עבתי הזהב על שתי הטבעת על קצות החשן: ואת שתי קצות שתי העבתים תתן על שתי המשבצות ונתת על כתפות האפד אל מול פניו: ועשית שתי טבעת זהב וישמת על שתי קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפד בית: ועשית שתי טבעת זהב ושמת על שתי כתפות האפד מלמטה מלפני מפנתו אל מול מחברתו מעל חשב האפד: וירכסו את החשן מטבעתיו אל טבעת האפד בפתיל תכלת להיות על חשב האפד ולא יזח החשן מעל האפד: ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרן לפני יהוה תמיד: ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התמים והיו על לב אהרן בבאו לפני יהוה ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני יהוה תמיד: ועשית את מעיל האפד כליל תכלת: והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע: ועשית על שולי מעילו רמני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם סביב: פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון על שולי המעיל סביב: והיה על אהרן לשרת ונשמע קלו בבאו אל הקדש לפני יהוה ובצאתו ולא ימות: ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש ליהוה: ושמת אתו על פתיל תכלת והיה על המצנפת אל מול פני המצנפת יהיה: והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנת קדשיהם והיה הציץ על מצחו תמיד לרצון להם לפני יהוה: ושבצת כתנת שש ועשית מצנפת שש ואבנט תעשה מעשה רקם: ולבני אהרן תעשה כתנת ועשית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת: והלבשת את אהרן אחיך ואת בניו אתו וקדשת אתם למכהן לי: ועשית להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה מחלצים ועד ירכים יהיו: והיו על אהרן ועל בניו בבאם אל אהל מועד או בגשתם אל המזבח לשרת בקדש ולא ישאו עון ומתו חקת עולם לו ולזרעו אחריו: וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן לי קח פר בן בקר ואילם שנים תמימם: ומצות ולחת חלת בלולת בשמן ורקיקי משחים בשמן סלת חטים תעשה אתם: ושמת אתם על סל אחד והקרבת אתם בסל והפר ואת שני האילם: ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אתם במים: ולקחת את הבגדים והלבשת את אהרן את כתנת ואת מעיל האפד ואת האפד ואת החשן וחגרת לו באבנט האפד: ושמת המצנפת על ראשו ונתת את נזר הקדש על המצנפת: ולקחת את שמן המשחה ויצקת על ראשו ומשחת אתו: ואת בניו תקריב והלבשתם כתנת: וחגרת אתם אבנט אהרן ובניו וחבשת להם מגבעות והיתה להם כהנה לחק עולם והמלאת את יד אהרן ואת יד בניו: והקרבת את הפר לפני אהל מועד וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר: ושחטת את הפר לפני יהוה פתח אהל מועד: ולקחת מדם הפר ונתת על קרנת המזבח באצבעך ואת כל הדם תשפך אל יסוד המזבח: ולקחת את כל החלב המכסה את הקרב ואת היתרת על הכבד ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן והקטרת המזבחה: ואת בשר הפר ואת עורו ואת פרשו תשרף באש מחוץ למחנה חטאת הוא: ואת האיל האחד תקח ואת בני אהרן סמכו את ידיהם על ראש האיל: ושחטת את האיל ולקחת את דמו וזרקת על המזבח סביב: ואת האיל תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעיו ונתת על נתחיו ועל ראשו: והקטרת את כל האיל המזבחה עלה הוא ליהוה ריח ניחח אשה הוא ליהוה: ולקחת את האיל השני ואת בני אהרן סמכו את ידיהם על ראש האיל: ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתת על תנוך אזן אהרן ועל תנוך אזן בניו הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית וזרקת את הדם על המזבח סביב: ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והזית על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו והוא ובגדיו ובניו ובגדי בניו אתו: ולקחת מן האיל החלב והאליה ואת החלב המכסה את הקרב ואת היתרת על הכבד ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן ואת שוק הימין כי איל מלואים הוא: וככר לחם אחת ועגת לחם אחת ורקיק אחד מסל המצות אשר לפני יהוה: ושמת הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו והנפת אתם תנופה לפני יהוה: ולקחת אתם מידם והקטרת המזבחה על העלה לריח ניחח לפני יהוה אשה הוא ליהוה: ולקחת את החזה מאיל מלואי אשר לאהרן והנפת אתו תנופה לפני יהוה והיה לך למנה: והקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה אשר הונף ואשר הורם מאיל המלואים מאשר לאהרן ומאשר לבניו: והיתה לאהרן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל כי תרומה היא ותרומה תהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם תרומתם ליהוה: ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם ולמלא בהם את ידם: שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקדש: ואת איל המלואים תקח ובשלת את בשרו במקום קדש: ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח אהל מועד: ואכלו אתם אשר כפר בהם למלא את ידם לקדשם ורזר לא יאכל כי קדש הם: ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא: וכל אשר יגע בבשרם יקדש ואשר יזה מדם על הבגד אשר יזה עליו תכבס במקום קדש: וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר ואם בכלי נחשת בושל ומרק וגחל בהבל ושטף במים: כל זכר בכהנים יאכל אתו קדש קדשים הוא: וכי יחטא כל עדת ישראל ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה ואשמו: או הודע אליו חטאתו אשר חטא עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד: וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר ושחט את הפר לפני יהוה: והביא הכהן המשיח מדם הפר אל אהל מועד: וטבל הכהן את אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים לפני יהוה את פני פרכת הקדש: ואת מן הדם יתן על קרנת המזבח אשר לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד: ואת כל חלבו ירים ממנו והקטיר המזבחה: ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו וכפר עליהם הכהן וסלח להם: והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון חטאת הקהל הוא: אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות יהוה אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם: או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים: וסמך את ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני יהוה חטאת הוא: ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת המזבח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה: ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו: ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה ואשם: או הודע אליו חטאתו אשר חטאה והביאה קרבנה שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתה אשר חטאה: וסמך את יד על ראש החטאת ושחט את החטאת במקום העלה: ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנת המזבח העלה ואת כל דמה יצק אל יסוד המזבח: ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים והקטיר הכהן המזבחה לריח ניחח ליהוה וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו: ואם כשה יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה: וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת במקום אשר ישחט את העלה: ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת המזבח העלה ואת כל דמה יצק אל יסוד המזבח: ואת כל חלבה יסיר כחלב כשה הזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אשי יהוה וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו: ואם כבש יביא את קרבנו לאשם נקבה תמימה יביא אתה: וסמך את ידו על ראש האשם ושחט אתו לאשם במקום אשר ישחטו את העלה: ולקח הכהן מדם האשם באצבעו ונתן על קרנת המזבח העלה ואת כל דמו יצק אל יסוד המזבח: ואת כל חלבו יסיר כחלב כשה הזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אשי יהוה וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו: ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו: או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חית הטמא או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם: או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו וידע ואשם: או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה: והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה: והביא את אשמו ליהוה על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו: ואם לא תגיע ידו דיה לשה וחטאתו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה ליהוה אחד לחטאת ואחד לעלה: והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק את ראשו ממול עורפו ולא יבדיל: והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם יזחט אל יסוד המזבח חטאת הוא: ואת השני יעשה עלה כמשפט ושלח הכהן מעל חטאתו אשר חטא עליה ונסלח לו: ואם לא תגיע ידו לשתי תרים או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האיפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת הוא: והביאה אל הכהן וקמץ הכהן מלא קמצו מן הסלת ואת אזכרתה והקטיר המזבחה על אשי יהוה חטאת הוא: וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה והיתה לכהן כמנחה: ונפש כי תמעל מעל ושגגה מקדשי יהוה והביא את אשמו ליהוה איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם הוא: את אשר חטא מן הקדש ישלם וחמשתו יסף עליו ונתן אתו לכהן והכהן יכפר עליו באיל האשם ונסלח לו: ונפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו: והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן והכהן יכפר עליו על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו: אשם הוא אשם אשם ליהוה: וידבר יהוה אל משה לאמר: נפש כי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו: או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהנה: והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקדון אתו או את האבדה אשר מצא: או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו: ואת אשמו יביא ליהוה איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן: וכפר עליו הכהן לפני יהוה ונסלח לו על אחת מכל אשמתו אשר יעשה לאשמה בה: וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: והרים הכהן בגדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח: ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור: והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים: אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה: וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן לפני יהוה אל פני המזבח: והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה אשר על המנחה והקטיר המזבח ריח ניחחו אזכרתה ליהוה: והנותרת ממנה יאכל אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוה: לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש הוא כחטאת וכאשם: כל זכר בבני אהרן יאכלנה חק עולם לדרתיכם מאשי יהוה כל אשר יגע בהם יקדש: וידבר יהוה אל משה לאמר: זאת קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו ליהוה ביום המשח אתו עשרון הסלת מנחה תמיד מחציו בבקר ומחציו בערב: על מחבת במשחה תעשה מרבכת משחה תביא תפת מנחת פתי ביחות תקריב ריח ניחח ליהוה: והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם ליהוה כליל תקטר: וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל: וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני יהוה קדש קדשים הוא: והכהן המחטא אתה יאכלנה במקום קדש תאכל בחצר אהל מועד: כל אשר יגע בבשרה יקדש ואשר יזה מדמה על הבגד עליו תכבס את אשר יזה עליו תכבס במקום קדש: וכלי חרש אשר בשל בו ישבר ואם בכלי נחשת בושל ומרק וגחל במים: כל זכר בכהנים יאכל אתו קדש קדשים הוא: וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף: וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא: במקום אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם על יסוד המזבח דמו יזרק וחלבו יקטיר המזבחה: ואת כל חלבו יקריב ממנו את האליה ואת החלב המכסה את הקרב: ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה: והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה ליהוה אשם הוא: כל זכר בכהנים יאכלנו במקום קדש יאכל קדש הוא: כהטאת כאשם תורה אחת להם הכפר בה יהיה לו: ואשם הכהן המקריב אתו לעלת עור העלה אשר הקריב לכהן לו יהיה: וכל מנחה אפויה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת לכהן המקריב אתה לו תהיה: ומנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו: וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב ליהוה: על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלת מצות בלולה בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן סלת מרבכת חלת בלולת בשמן: על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו: והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה ליהוה לכהן הזרק את דם השלמים לו יהיה: ובשר זבח תודתו ביום הקרבו יאכל לא יניח ממנו עד בקר: ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת ונותר ממנו: ובאש ישרף הנותר מבשר הזבח ביום השלישי לא ירצה המקריב לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא: והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף הבשר כל טהור יאכל בשר: והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ונפש כי תאכל כל נבלה וטרפה בהמה וחיה בכל משבתיכם לא תאכלו: כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנו אשה ליהוה ונכרתה הנפש האכלת מעמיה: וכל דם לא תאכלו בכל משבתיכם לעוף ולבהמה: כל נפש אשר תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר הקריב את זבח שלמיו יביא את קרבנו ליהוה מזבח שלמיו ידיו תביאנה את אשי יהוה חלב על החזה יביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני יהוה: והקטיר הכהן המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו: ושוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם: המקריב את דם השלמים ואת החלב לו תהיה שוק הימין למנה: כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ואתנה אתם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל: זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי יהוה ביום הקריב אתם למכהן ליהוה: אשר צוה יהוה את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבנם ליהוה במדבר סיני: ויקהל משה את כל העדה אל פתח אהל מועד: ויעש כאשר צוה יהוה את משה ותקהל העדה אל פתח אהל מועד: ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר: קחו מאתכם תרומה ליהוה כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב וכסף ונחשת: ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים: ועורת אילם מאדמים ועורת תחשים ועצי שטים: שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים: אבני שהם ואבני מלואים לאפד ולחשן: וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה יהוה: את המשכן את אהלו ואת מכסהו את קרסיו ואת קרשיו את בריחו את עמודיו ואת אדניו: את הארון ואת הבדים אתו את הכפרת ואת פרכת הסך: את השלחן ואת בדיו ואת כל כליו ואת לחם הפנים: ואת המנרה לשמן המאור ואת נרתיה ואת שבעתיה ואת שמן המאור: ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך הפתח לפתח המשכן: את מזבח העלה ואת מכבר הנחשת אשר לו את בדיו ואת כל כליו את הכיור ואת כנו: את קלעי החצר את עמודיו ואת אדניו ואת מסך השער לפתח החצר: את יתדת המשכן ואת יתדת החצר ואת מיתרתם: את בגדי השרד לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן: ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה: ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבו רוחו אתו הביאו את תרומת יהוה למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש: והאנשים על הנשים באו כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב ליהוה: וכל אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורת אילם מאדמים ועורת תחשים הביאו: כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת יהוה וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת העבדה הביאו: וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש: וכל הנשים אשר נשא לבן אתן בחכמה טוו את העזים: והנשאם הביאו את אבני השהם ואת אבני המלואים לאפד ולחשן: ואת הסמים ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים: כל איש ואשה אשר נדב לבם להביא לכל המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה ליהוה: ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא יהוה בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה: וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה: ולחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת: ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכת מחשבת: ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן: מלא אתם חכמת לב לעשות את כל מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש וארג עשי כל מלאכה וחשבי מחשבת: ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה ותבונה בהמה להדע לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה יהוה: ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה בלבו כל אשר נשא לבו אל הקרב אל המלאכה לעשתה: ויקחו את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבדת הקדש לעשת אתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר: ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר הם עשים: ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר צוה יהוה לעשת אתה: ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא: והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשת אתה והותר: ויעש כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם: ורחב היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ואמה ארבע היריעה האחת מדה אחת לכל היריעת: ויחבר את חמש היריעת אחת אל חמש היריעת אחת: ויעש לקרסי תכלת על שפת היריעה האחת מקצה במחברת כן עשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית: חמשים לקרס עשה בהיריעה האחת ועשה חמשים קרסי בקצה היריעה אשר במחברת השנית קרסים מקבילת אחת אל אחת: ויעש חמשים קרסי זהב ויחבר את היריעת אחת אל אחת בקרסים ויהי המשכן אחד: ויעש יריעת עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעת עשה אתם: ורחב היריעה האחת שלשים באמה ואמה ארבע היריעה האחת מדה אחת לאחת עשתי עשרה היריעת: ויחבר את חמש היריעת לבד ואת שש היריעת לבד ויעש את היריעה הששית אל מול פני האהל: ויעש חמשים לקרס בקצה היריעה האחת הקיצונה במחברת ומחמשים לקרס בקצה היריעה השנית במחברת השנית: ויעש חמשים קרסי נחשת להבי את הקרסים את האהל ויהי אחד: ויעש מכסה לאהל עורת אילם מאדמים ומכסה עורת תחשים מלמעלה: ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים: עשר אמות ארך הקרש ואמה וחצי האמה רחב הקרש האחד: שתי ידת לקרש האחד משלבת אחת כן עשה לכל קרשי המשכן: ויעש את הקרשים למשכן עשרים קרש לפאת נגבה תימנה: ארבעים אדני כסף עשה תחת עשרים הקרש שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידתיו ושני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידתיו: ולצלע המשכן השנית לפאת צפון עשרים קרש: וארבעים אדניהם כסף שני אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים תחת הקרש האחד: ולירכתי המשכן ימה עשה ששה קרשים: ושני קרשים עשה למקצעת המשכן בירכתים: והיו תאמם מלמטה ויחדו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת כן עשה שניהם למקצעות שתים היו: והיו שמנה קרשים ושש עשרה אדניהם כסף שנים אדנים שנים אדנים תחת הקרש האחד: ויעש בריחם עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחת: וחמשה בריחם לקרשי צלע המשכן השנית וחמשה בריחם לקרשי צלע המשכן לירכתים ימה: ויעש את הבריח התיכן בתוך הקרשים מבריח בתוך מן הקצה אל הקצה: ואת הבריחם צפה זהב ואת טבעתיהם עשה זהב בתים לבריחם וצפה את הבריחם זהב: ויעש את הפרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר כרבים מעשה חשב עשה אתה: וקרסיה זהב נתנים על ארבעה עמודי שטים וצפה זהב ווהם זהב ויצק להם ארבעה אדני כסף: ויעש את המסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם: וקרסיו זהב ויצק לקרסים ווהם זהב וחמשה עמודיהם ויצף ראשיהם וחשקיהם זהב וחמשה אדניהם נחשת: ויעש בצלאל את ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו: ויצף אתו זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב: ויצק לו ארבע טבעת זהב על ארבע פעמתיו שתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית: ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב: ויבא את הבדים בטבעת על צלעת הארון לשאת את הארון: ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה: ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם מן שני קצות הכפרת: כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את הכרבים על שני קצותיו: ויהי הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת היו פני הכרבים: ויעש את השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו: ויצף אתו זהב טהור ויעש לו זר זהב סביב: ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר זהב למסגרתו סביב: ויצק לו ארבע טבעת זהב ויתן את הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו: לעמת המסגרת היו הטבעת בתים לבדים לשאת את השלחן: ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב וישא בהם את השלחן: ויעש את כליו אשר עליו ואת קעריתיו ואת כפתיו ואת מנקיותיו אשר יסך בהן זהב סגור עשה אתם: ויעש על המנרה זהב סגור מקשה עשה את המנרה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו: ושבעה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני: שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח וגבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח כן לשבעת הקנים היוצאים מן המנרה: ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה: וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לשבעת הקנים היוצאים ממנה: כפתריהם וקניהם ממנה היו כלה זהב סגור אחד עשה אתה ואת כל כליה: ויעש את נרתיה שבעה ואת מלקחיה ואת מחתתיה זהב סגור: ככר זהב עשה אתה ואת כל כלי השרת האלה: ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו רבוע והמה קמתו ומקרניו ממנו היו: ויצף אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרניו ויעש לו זר זהב סביב: ושתי טבעת זהב עשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתיו על שתי צדיו עשה לו ויהיו בתים לבדים לשאת אתו בהם: ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב: ויתן את המזבח על שני צלעת הארון בדי נשא אתו בהם כאשר צוה יהוה את משה: ויעש את שמן המשחה הקדש ואת קטרת הסמים טהור כמעשה רקח: ויעש את מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארכו ואמה רחבו רבוע והמה קמתו: ויעש קרנתיו על ארבע פנותיו מן המזבח קרנתיו והחפית אתו נחשת: ויעש את כל כלי המזבח את הדשן ואת המזרקות את המזלגות ואת המחתות כל כליו עשה נחשת: ויעש לו מכבר מעשה רשת נחשת תחת כרכבו מלמטה עד חצי המזבח: ויצק ארבע טבעת לארבע קצות מכבר הנחשת בתים לבדים: ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם נחשת: ויבא את הבדים בטבעת על צלעת המזבח לשאת אתו בהם נבוב לחת עשה אתו: ויעש את הכיור נחשת ואת כנו נחשת במראת הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד: ויעש את החצר לפאת נגבה תימנה קלעי החצר שש משזר מאה באמה: עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת וויהם כסף וחשקיהם וחשקיהם כסף: ולפאת צפון מאה באמה עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת וויהם כסף וחשקיהם וחשקיהם כסף: ולפאת ים קלעים חמשים אמה עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה: ולפאת

לדברי חכמים מה שאמ' למעלה רק שבתו יתן ורפוא ירפא ואם נעשה באיש אשר יכה את רעהו כאשר
עשה בו מה ישלם אחרי כן והוא גם הוא בריך שבת ורפוי ואין טענה מפני המתרפא מהרה כי אין זה
פשוטו של מקרא · אבל הכתוב ידבר בכל אד' וגם אם נתרפ' יותר מהר כבר לקחנו נקמתו ממנו כי עשינו
לו כאשר עשה בשוה · ועל דרך הפשט אין הכלה מזאת השאלה לבד אם יאמרו כי המכה אשר יתן מוס
בעמיתו והוא מוס קבוע סיסאר בו כגון עין יד ורגל וכויה סיסאר ממנה הרושם לעולם אז נעשה כמותה
בגופו והוא מה שאמ' כאשר יתן מוס באדם כן יתן בו ואין בזה תשלומי שבת ורפוי כלל · אבל אשר
יכה אותו באבן או באגרוף על בגדיו ונפל למשכב ונתרפא רפואה שלימה ולא נשאר בגופו מוס בזה
אמר רק שבתו יתן ורפא ירפא והנה הכתוב שהזכיר כויה ופצע וחבורה כפי משמעו כל הנזקי' האלו בכלל
הזה והפצע והחבור יתרפאו לגמרי · ומה שאמ' הכתוב שם ואיש כי יתן מוס בעמיתו רצה לכלול כל המכו'
שלא האריך שם להזכיר פצע וחבורה וכויה ואמ' מוס כי כל מכה יעשה מוס לשעתו ואפי' המתרפא נקר'
מוס כאמרנו מוס עובר והתורה קראה גרב או ילפת או מרוח אסך וכלם עוברים ומתרפאי' וכתו' ילדים
אשר אין בהם כל מוס והכלל כי הקבלה בכל מקו' אמת · וגם בעלין יומת קבלו רבותי' זל' שהיא מיתה
בידי שמים וכתוהו והזר הקרב יומת ומתו בו כי יחללוהו ורמיתי שלא בא בתורה בחייבי מיתות בד' יומת
בלבד אבל מות יומת נאמ' בכולן ואין טענה מומכה אדם. יומת ולא משבת ונביא המסיתם כבר פיר' בהם
במקו' אחר ולא ידעתי טעם לתרגומו של אנקלוס שאמ' יתקטל ואולי יהבה לומר כי ראוי הוא שיהרג אלא
שיש עליו כפר אז רצה לפרש שאמ' הכתוב וגם בעלין יומת יהרג כאשר נהרג האיש המנוגח כי יומת בא אז
במלחמה ידי ונספה לא ינקה ה' אותו רצה ללמד שהוא חייב בידי שמים למות ביד הורג לא מיתת עצמו
כענין והרגתי אתכם בחרב ואמ' עוד אנקלוס בפסוק והזר הקרב יומת יתקטל כי היה סובר כדברי ר'
עקיבא שאמ' הזר שמיתם במקדש ר' עקיבא אומר בחנק · אם כפר יושת עליו בעבור היות הכפר כפרה
כענין הקרבנות ואם הוא אינו חפץ בה אין מכריחין אותו לבא לבד' לחייבו בכך ואפי' אם חייבוהו אין
ממשכנין אותו בעבור זה אמ' אם · או בן יגח או בת יגח אמ' או שהוא מוסיף ושיעורו והמית איש
או אשה או בן יגח או בת יגח מספט אחד להם ויש אומ' שיבא במקום אם · וכן אז בנכלת חיה טמאה אז
עשיתי בנפשי שקר אז נודע כי שור נגח הוא וכן רבי' לדעת' וכלם עדי שקר תשכיל בהם במקומ' והוצרך
הכתוב לפרש משפט הקטני' על דעת רבותי' זל' בעבור כי הוצרך למעלה לומ' לאיש או אשה ללמד שהשוה
אשה לאיש לכל נזקי' שבתור' ויכול לא יהא חייב אלא על איש ואש' גדולים תל' אז בן יגח לחייב על הקטני'
כגדולים וכן עשה הכתוב כי יכה איש כל נפש אדם כמו שכתוב רש' · ועל דרך הפשט בעבור שהשור המית
אדם גדול הוא רע מאד כדוב שכול בתדבר ואם הועד בבעלין ולא ישמרנו הנה פשע פשיעה גדולה ורמוי
שיתחייב מיתה וכופר אבל המומי' את הקטני' אינו רע כל כך ודרך רוב השורי' שלא ייראו מהם ויעלה על
הדעת שלא יתחייב בעלין ולפי' אמ' הכתוב כי כמשפט הזה יעשה לו · והמת יהיה לו לניזק ושמון את
הנכלה ומטלה בדמים ומשלם לו המזיק עליהם תשלומי נזקו זה לשון רש' ולא בירר את דינו כי אין ברך
לאמר בנכלה הזאת שיטלנה הניזק בחשבון התשלומין כשיביא אותה לבד' לשלם הנזק שאפי' היו למזיק
נכלות ושרפות אחרות בביתו יפרענו בהם כפי דמיהם שכבר אמרנו לרבות שוה כסף אפי' סובין אבל ה
הענין לומר כי הנכלה של ניזק היא ומומו תחשב לפי' אם פחתו דמיה אחרי כן או שנגנבה אין על
המזיק לשלם אלא דמי המיתה אם היה השור כשהוא חי' שוה מנה וכשמת שוה חמשי' זוז יש עליו חמשי'
זוז וזה שבל בנכלתו וישמרנה לעצמו וזה הדין בכל הנזקין וזה שקורין חכמים פחת נכלה ומפורש הוא
בגמרא · ולא ישמרנו בעלין כדאי ידוע כי גם התם אם ישמרנו בעלין ויצא והזיק במקרה שאירע
בודאי שהוא פטור וזה שאמר במועד ולא ישמרנו על דעת האומר בתלמוד שהמועד בריך שמירה מעולה
מן התם יאמר הכתוב ואם שור נגח הוא והועד בבעלין ולא ישמרנו הוסיף בו שמירה מפני דעתו ויצא
והזיק ישלם נזק שלם · ועל דעת האומר שהשמירה בתם ובמועד שוה יאמר ואם נודע לו ששור נגח
הוא וגם עתה לא ישמרנו בעבור פשיעתו הגדולה יתחייב נזק שלם · והמת יהיה לו לניזק ועליו ישלם
המזיק עד שישתלם הניזק נזק שלם

זהו לשון רש' כדרך רבותי' · ואם כן ראוי שנפרש שלם ישלם שור תחת השור עם המת שיהיה לו וכן
ויוסף היה במצרים עם יוסף שהיה במצרים וכן לא אוכל אין ועצרה בעצרה כאומרו שונא גזל בעולה ·
ויתכן לפרש על דרך הפשט והמת יהיה לו למזיק כלומ' שלם ישלם שור תחת שור והמת יהיה לו למזיק ה
המשלם בתשלומין האלו שיכניסהו לניזק בחשבון ועל שני הלשונות הדין שוה הוא שיהיו הבעלי' משלמין
בנכלה ומשעת מיתה תכנס עמו בחשבונו כדברי רבותי' · אם זרחה השמש עליו אין זה אלא כמין מ
משל וכו' · ואנקלוס תרגם אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי לקח לו שטה אחרת לומר שאם מצאוהו עדים
קודם שבא בעל הבית וכשבא בעל הבית כנגדו התרו בו שלא יהרגנו דמיים לו חייב עליו אם הרגו מאחר
שיש להם דואים דמים שאין הגנב בא על עסקי נפשות ולא יהרג את בעל הבית לשון רש' · ואני תמה
שהרי כשאמ' למעלה אין לו דמי' לפטרו על הריגתו ודאי כשהתרו בו שאין רוצח חייב מיתה לעולם אלא
בהתראה ואם תאמר שלא בא הכתוב אין לו דמים אלא להתיר לו דמו ומדי שמי' לומר שמותר להורגו
זה אינו אמת אלא הכתוב הראשון פוטרו בכל ענין מידי שמים ומבד' בהתראה והשני מחייבו בדין
שניהם · ואולי יתכוין הרב לומר שאם מצאוהו עדי' קודם שבא בעל הבית והכירוהו והגנב ידע בהם אינו
בח על עסקי נפשות עכשו שכבר ראה שהכירוהו העדים ואם יהרוג יבאו עדים לבד' ויהרגוהו · וזה
טעם אם זרחה השמש עליו כי בלילה שלא הכירוהו העדי' יהרגוהו לבעל הבית ויברח · ועל דעתי נתכוון
הנקלוס לומר שאם יצא הגנב מן המחתרת ובא זה לומ' עליו יש לו עדים שבא במחתרת דמים לו כשאר
החיים ואינו מותר להרגו ואם הרגו נהרג עליו אבל ישלם אם לקח משם דבר ואמר הכתוב אם זרחה
השמש עליו שדבר בהווה שדרך באי מחתרת לבא בלילה שאין אדם מכיר בהם והוצרך שם פטור ומותר
אבל המתעכב שם עד זרחה השמש עליו הוא מיעמד ויוצא ובורח לנפשו ואם בא לחייבו על פי עדים
אינו מתחייב מיתה לא בבד' ולא ביד בעל הבית ואם כן על דעת האומ' בתלמוד שהבא במחתרת ונטל ב
כלים ויצא פטור בדמיה קנבהו ויהיה שלם ישלם אם אין לו ונמכר בגנבתו חוזר למעל' אל כי יגנב איש
כדרך ואף לאמתך תעשה כן · ודרך הפשט ידועה יאמר שאם חתר בחשך בתים ונמצא במחתרת בלילה
יהרג ואם זרחה השמש על הגנב ואד' רואהו ומכירו לא יהרג אבל ישלם מה שגנב והוציא מש' ביום · ועל
השמש האור לעיני הרואים וכן לעיני השמש הזאת בגלוי · ועשה הדין הזה כאשר הזכרנו כי זה
יהרוג את בעל הבית וזה יברח ממנו · בי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור · פרשה זו נאמרה
בשומר חנם ולפיכך פטר בו את הגניבה כפי קבלת רבותי' ונזכר סתם בכתו' מפני שדרך שומרי כסף או
כלים לשמרם בחנם והפרשה הסניה שבשומר שכר הזכירה אמור אז שור או שה וכל בהמה ודרך הבהמו'
לתתן כיד רועים לשמור וידעו אותם בשכר · וגונב מבית האיש פי' רש' לפי דברין לומ' שהוא טוען כך
והביאו לו דומים כי יקום בקרבך נביא חנניה בן עזור הנביא כי לא יקראנו בזה השם על האמת רק
שהוא יאמר כן ואין ברך כי הכתוב יאמר אם גונב מבית האיש ויתכא הגנב ישלם שנים ואם לא יתכא
הגנב יבאו לבד' וישבע על הגניבה אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ואשר ירשיעון אותו בד' בגניבה הזאת
שהוא הגונב ישלם שנים כי בד' לא ירשיעוהו לשלם שנים אם לא גנבו הוא כי חיוב התשלומין בכפל בגנב
הוא כאשר אמר למעלה חיים שנים ישלם · ועשה אם לא שלח ידו במלאכת רעהו על דעת רש' שיקרב
אל האלדי' לישבע שלא שלח ידו בשל חבירו · והנכון שיקרב אל האלדי' לישבע שנגנב כמו שהוא טוען אם
לא שלח הוא יד להשתמש לצרכו במלאכת רעהו כי השולח יד בפקדון נעשה עליו גזלן וחייב באונסין ·
אשר יאמר כי הוא זה כתב רש' לפי פשוטו אשר יאמר העד כי הוא זה שנשבעת עליו והרי הוא אצלך
ורבותי' אמרו כי הוא זה ללמד שאין מחייבין אותו שבועה אלא אם כן הודה במקצת כך וכך אני חייב
והמותר נגנב ממני וזה הענין שכתבו הרב דברי יחידי' הוא ואינו כהלכה שהשומרים אינן צריכי' כפירה
במקצת והודאה במקצת ואפי' כשטוען טענת גנב בכל הפקדון חייב הוא לישבע שבועת השומרים ועוד
מתבאר בגמר' בראיות גמורות כי כשהו' כופר בעיקר הפקדון ואומ' לא הפקדת אצלי אם כופר בכל פטור
ואם מדה מקצת חייב שבועה וזה לדברי הכל ואעפ' שהרב אינו אומר כן בפירושיו בגמר' ואם · יג ב

המשכיל לדעתו ומה שכתבנו במקום אחר ואנקלוס רמז לו בכאן ועוד נרמזנו אנחנו בתורת כהני בעה
ית שמו לעד ולנצח · כי גרים הייתם בארץ מצרים לא הוכשרו כל הגרים בעבור היותם גרים בארץ
זמן ואין טעם שיהיו מובטחי לעולם בעבור כן ופי רש כי הוא טעם ללא תונו אותו יזהיר שלא תונה אותו
בהונאת דברי אם הוניתו אף הוא יכול להונותך ולומר לך אף אתה מגרי באת מוסב אל תאמר לחברך
· ורא אמ זכור כי גרים הייתם כמוהו ואין בכל זה טעם בעקר והנכון בעיני כי יאמר לא תונה הגר ולא
תלחצנו ותחשבו בשאין לו מציל מידך כי אתה ידעת שהייתם גרים בארץ מצרי ורחיתי את הלחץ אשר
מצרי לוחצי אתכם ועשיתי בהם נקמה כי אני רואה דמעת העשוקי אשר אין להם מנחם ומיד עושקיה
כח ואני מציל כל אדם מיד חזק ממנו וכן האלמנה והיתום לא תענו כי אשמע בעקתם שכל אלה אינם
בוטחי בנפשם ועלי יבטחו ובפסוק האחר הוסיף טעם ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ
מצרים כלומ ידעתם כי כל גר נפשו שפלה עליו והוא נאנח וצועק ועיניו תמיד אל ה וירחם עליו כאשר
רחם עליכם כמו שכתו ויאנחו בני ישר מן העבודה ויצעקו ותעל שועתם אל האלדי מן העבודה כלומ לא
בזכותם רק שרחם עליהם מן העבודה · ושעם כל אלמנה אפילו עשירה ובעלת נכסי כי דמעתה מצויה
ונפשה שפילה עליה ואמ אם ענה תענה אותו על כל יחיד מהם על כן אחריו והיו נשיכם אלמנות בעבש
האלמנה ובעקתה ובניכם יתומי בצעקת היתום והענש הזה לא מנו אותו רבותי בכלל חייבי מיתה בידי
שמים בבריתא דבאלו הן שבמיתה השנויה בסנהדרין · והטעם שאין זה מיתה כמיתת בני אדם בידי
שמים שנאמר בהם ומתו בו כי יחללוהו ולא תמותו אבל עמש בכאן שיהרג אותם בחרב אויב או במלחמ
ידד ונפשה בלא הודעה והיו נשיהם אלמנות לעולם ובניהם יתומי לעולם · אם ענה תענה אותו הרי
זה מקרא קצר גיזם ולא פי עמשו כמו לכן כל הורג קין ולא פיר העונש אף כאן אם ענה תענה אותו לשון
גיזום סופך ליטול את שלך למה כי יצעק אלי אשמענו ואנקמנו לשון רש · ואיננו נכון וגם העד שהביא
לא העיד כן אבל יתכן שיהיה כי במקו הזה כמו אם שהוא אחד משמשין שלא אמר אם יצעק אלי שמוע
אשמע בעקתו והכפל לנחון הענין ותזוקו כדרך המגלי אין קברים הרק אך במשה · והנכון בעיני כי
יאמר אם ענה תענה אותו רק אם בעוק יצעק אלי בלבד ומיד אשמע בעקתו אינו צריך לדבר אחר
כלל כי אני אושיענו ואנקום אותו ומיד · והטעם כי אתה לוחץ אותו מפני שאין לו מושיע מידך והנה
הוא נעזר יותר מכל אדם כי שאר הלחוצי יטרחו אחרי מושיעים שיושיעום ואחרי עוזרי לנקום נקמת
ואולי לא יועילו והכל לא יצילו וזה בעקתו בלבד נושע בה וינקם ממך כי נוקם ה ובעל חמה ויבא כענין
הזה בכתובים רבים כגון מה שאמ אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה יריב ריבם ואמ אל
תגזול דל בעבור שהו דל ואין לו עוזרי ואל תדכא העני אשר בשעריך כי ה יריב בעבור וכן אמ ובשד יתומי
אל תבוא כי גואלם חזק ה בבאות שמו שיש להם גואל חזק וקרוב יותר מכל אדם אף כאן בלבד בעקתו
יושיע וכמוהו כי כאשר ירד הגם והשלג מן השמי ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה
ונתן זרע לזורע ולחם לאוכל כן יהיה דברי אשר יבא מפי לא ישוב אלי ריק כי אם עשה את אשר חפצתי
בשניהם יאמר שלא יעשו דבר אחר כי אם שירוה את הארץ מיד וכן כי שיעשה מה שחפצתי והנה
הוא כטעם אלא וכן כי אם אל ארצי ואל מולדתו תלך · לא תהיה לו כנושה הוא המלוה יאמר שלא
תהיה לו כמלוה שהוא כמושל ללוה כענין שכתו עבד לוה לאיש מלוה אבל תהיה לו בכל דבר כאלו לא לוה
ממך לעולם ולא תשים עליו נשך שהוא נשך כסף נשך אוכל אבל תהיה בהלואה אליו חסד לא תטול ממנו
תועלת כבוד ולא תועלת ממון · ושמעתו כי חנון אני חונן ומקבל תחנת כל אד אעפ שאינו הגון מגזרת
חנם והענין שלא תחשוב לא אחבול שלמת הבדיק אבל שלמת אדם שאינו בדיק אקח ולא אשיבנו כי ב
בעקתו לא ישמע אל לפי אמר כי חנון אני ושומע בעקת כל מתחנן לו · אלדים לא תקלל אמר אנקלוס
על הדיין שלא יקלל אותו כאשר יחייבנו בדין לא תקלל לשון קללה הוא בארמית מיקל להו יכרת ה לאיש
אשר יעשנה עד ועונה וכן הרבה בלשון ירוש · ונשיא בעמך לא תאור הנישא על העם והוא המלך והזהיר
שלא יאור אותו כאשר יחייב אותו במשפטו ועל דעת רבותינו בגמ אלדים לא תקלל אזהרה על ברכת

השם אפי בכנוי והנה הזהיר על המלך העליון ית ועל המולך בארץ והם אמרו בגמ כי יכנס בכלל אלדים
השם הנכבד והשופט אשר ישב מושב אלדי בארץ ולא מתבאר אם יכנס בכלל הנשיא ראש סנהדרי גדולה
שנקרא נשיא בגמ והרב ר משה אמר שהוא בכלל האזהרה הזו וכן נראה לי ממה שאמל ר יהודה הנשיא
על עצמו כגון אני מה אני בשעיר וכו ואכ יאמ לא תאור כל נשיא בעם שהו ראש השררה על כל ישר בין
שתהיה השררה ההיא בממשל מלכות בין שתהיה ממשלת תורה כי נשיא הסנהדרין הוא במעלה העליונ
בשרר התורה · מלאתך ודמעך לא תאחר מצינו מלאה בזרע פן תקדש המלא הזרע אשר תזרע ועוד
כמלאה מן היקב התירוש והיצהר כענין שנ והשיקו היקבי תירוש ויצהר · והנראה לי בלשון הזה כי
יקרא פרי השדה והכרם תבואה בעבור שיביאו אותה אל הבתים ותקרא גם כן אסיף אוסף בלי יבא וחג
האסיף ולכך תקרא מלאה כי לאוסף הדבר וקבוצו יקרא מלוי אשר יקרא עליו מלא רועים קראו אחריך
מלא יחד עלי יתמלאון יאספו ויבאו וכן וזרעו יהיה מלא הגויים קבון ורבוי עמים · ועוד יתכן שתקרא
מלאה בכנוי לברכה שימלאו הגרנות בר והיקבים תירוש ויצהר שלא מלא כפו קוצר וחצנו מעמר ובוצר
כי כאשר תקולל חלקתם יאמרו יהיו כחציר גגות שקדמת שלף יבש שלא מלא כפו קוצר וחצנו מעמר
והמתברכת יקראו מלאה ויהיה דמעך רמז לתירוש ויצהר מושאל מן דמעת העין בעבור שידמה לרה
ברדתו טיפות או שכל טיפות היורדות שמם דמעה ותרד עיני דמעה טיפות מים ואיננו שם לבכי בלבד
וענין הכתו כי כאשר תאסוף פרי השדה וימלאו הגרנות בר ותדרוך הנסחטי שתזל דמעת והשיקו היקבי
תירוש ויצהר לא תאחרם בידך כי בראשיתם תתנם לי כמו שאמ ו אשית דגנך תירושך ויצהרך · ועל
דעת רבותי זל לא תאחר שלא תאחר המוקדם ולא פי איזהו כי בכאן יזכיר המצות דרך כלל ואחר כן
יבארם והם סדרו בכורים ותרומה ומעשר ראשון ושני ואנקלוס תרגם בכורך ודמעך ופי רש מלאתך ח
חובה המוטלת עליך כשתתמלא תבואתך ותתבשל והם בכורים ודמעך היא תרומה ואיני יודע מהו לשון
דמע וכן במכלית מלאתך אלו בכורים הנטלין מן המלא ודמעך זו תרומה ואולי כאשר יקראו לדעתם
במקום הזה הבכורי מלאה בעבור שניטלין מן המלא יקראו התרומה דמעה בעבור שיביאו אותה תירוש
ויצהר לא פרי והזכיר שני המינין ממנה לרמוז כי דינה להפרי תירוש ויצהר אין חיוב להקדימה בעבור
וזתי והנה לא יזכיר המצות בכאן רק ברמז כי היה זה לכתבם לאלו המצות בספר הברית אשר יזכיר
בפרשה האחרת ועוד יחזור ויבארם כלם במקו אחר כל אחת

ואנשי קדש תהיון לי טעם הכתוב הזה כי עד הנה הזכיר המשפטים והזהיר בדברים
המכוערי ועתה כשבא להתחיל באיסור המאכל פתח ואמ ואנשי קדש תהיון לי שראוי הוא שיאכל האדם
כל מה שיחיה בו ואין האסורין כלל במאכלי רק שהרה בנפש שתאכל דברי נקיים שלא יולידו עובי וגסו
בנפש על כן אמ ואנשי קדש תהיון לי כלומ אני חפץ שתהיו אנשי קדש בעבור שתהיו ראויים לי לדבקה
בי שאני קדוש לפי לא תגאלו נפשותיכם באכילת הדברי המתועבי וכך אמר אל תשקצו את נפשותיכם
בכל הפרץ הפורץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם כי אני ה אלידכם והתקדשתם והייתם קדושי כי קדוש
אני והנה השרצי משקצין הנפש והטרפה אין בה שקוץ אבל יש בשמירה ממנה קדושה תשמשנה
ונטשתה תשמטנה מעבודה ונטשתה מאכילה אחר זמן הביעור דא תשמטנה מעבודה גמורה כגון חרים
וזרוע ונטשתה מלקשקש ומלזבל לשון רש · ואיננו נכון כי לא הוזהרנו מן התורה אלא על חרישה וזריעה
אבל המקשקש והמזבל ואפי מנכש ועודר וכוסח וכל שאר עבודות קרקע אינו אסור מן התורה וכן העלו
בתחלת מסכת משקין דחרישה וזריעה אסר רחמנא אבל תולדות לא אסר רחמנא וכלהו מדרבנן וקרא
אסמכתא בעלמא הוא וכן הביעור אינו כלומר מן המקרא הזה · ורא אמ תשמטנה שמוט כל בעל משה
ידו ונטשתה שלא תזרע את ארצך ואינו כלום אבל הכתו דבר בראשון אמ שם שני תזרע ותאסוף התבואה
והשביעית תשמטנה שלא תזרע את ארצך ונטשתה שלא תאסוף את תבואתה אבל תעזבנה ואכלו אביוני
עמך וחיית השדה פרי הען ותבואת הכרם וכן ונטש השנה השביעית · למען ינוח שורך וחמורך
מפני שמלת למען כמו בעבור נפרש שיאמ שמת ימי תעשה כל מעשיך בבית ובשד בעבור שינוח בשביעי
בן אמתך והגר להיות כלם עדים במעשה בראשית כטעם את אשר תאפו אפו וכן אמר שמת יג ד

ימים תעבוד ובשביעית לחפשי יצא חנם ׃ ובבל תאכר אחרתי לוליכ המתירני פי רש לעשו
כל מלאכת עשה בחורה שבל שתירה ושביתה שבתדים אחזרה היו בתקום לתו ולפי דברין יצטרך הרב
לומר שיהיה לתו שבללות אחם לת כן היו לוקין על כל עשה ועשה שבתורים אחבל בזה הלשון שיכלול דברי
רבים ולת יזכיר פס העבירה בלל בכל מודים אחין לוקין בו אחבל בשר אחרון השתר תעשה עשה ואם כן
לת הסיף בכאן אחלת עשה ושבוכיות נאחלקו בתקר זה ודרשתי בפני רבי ׃ ועל דרך הפשט שנינו בכל אשר
אחרתי אליכם תשמרו ואחרי אחרים אחשמו כי הכתוב בקשר בם ושנו יחד בכל החזהרות הרבות אשר אחרתי אליכם
ואלהי אחרי אחשמרו אלת אחרי אחרים אחשמו להם אחזהרתי הזוכה להם ולת תעשון כפל ובל התשב
ועוד תשמרו אלת תזכירו פס אלהותם להזכיר כמים אלהי אחלם אלהי בני אחלם עתיד לפסיק
אלהי אחתך תעבוד ופיך ישמע על פיך בלת זכר אלהי אחזכיר אילכוס ואפיאיתא בלל אכל תבשה אחפס
לענגלי סקנן אחילכ אעשבת בני עתנן אל לת ישמיע בני עונדין ועל דבריך בעניין שאחמ דבתי
בתלהיך תעשה עתי חבד ׃ ויתכן שיהיה לת תזכירו יתיה בלת תזכיר אחתן לעובדין לאחר
אלת תשבעו לת ישמע על פיך פסח אלפי בלת זכר אלהי אחלת אכילת אילכוס ואפיאיתא בלל אכל תבשה אחפס
לת תזכירו ולת תסביעו ולת תעבדום הוסיף פס לאחין לבאר כי האזהרה סלת יזכיר אח ישבוע פס אדם
בחלודין הבאר ׃ וחג הקציר בכורי אעשיך לפי שהוא יזכיר בשני אעשיך כאחר אחל בחסנה תורה ואעשית חג
סלת הזכירם עד שתה ירלאי הוא שיאחל ואעשית חג קציר בכורי אעשיך כאחר אחל בחסנה תורה ואעשית
סבחעת לה הלריך ואחלי בעבור שיאחל סלא ירגלו ׃ בשנה יסיר אח חג המצות תשחיר בחדש האביב
אחשחיר לעשות חג בתחלת האביב חזר ואחזהר בשחיר שיהיה חג הקציר בכורי אעשיך והסליפי ת
אחשחיר לעשות חג בתחלת האביב והנה כלם על רוחשיו אין האדם לתת בהם אזהלה לאחלי אר״ת
שיאחר אחקת שתים ואחניגיא לאם אין האדון להסביב בשם שוקקה ובשם רעבה אלת נעשה לאת פני
האדון ׃ שהוא האדון האסיגם עבדיו ובנעלה פרס אלסי יבואו אלין לדיוק אח יבוא והנה הלל פני כאן ל
נסבי ׃ ועל דרך החשת יהיה אין פנים ובבר דיבוקי לך ס׳ הפנים בעשרת הדברות ולכן לאחר האדון ה׳
כאן שאין בשם הפנית האדון ה׳ לוגדי יבר׳ כן הנה אדון הבריות אדון כל האדון אלסבי אדון אלי לדון
לא תעבד על האדון דש אנחי לת תשחט אח הבהמ כאחד בנה עשר בניו עד שתעבור אח האדון ה׳
ולת תבין אחיזו שיהיה אין בעיר אחין שיהיה קודש זאין שחיטה כאן שהוא זכר ר׳ הסדון
בשחיט זאין שחיטה לאן ר׳ אחשת עיקר הכתוב כפי פסק ההלכה פס כי בעיר האין בעדב
פסח לא׳ בו לאן אין התורה ולת אמי לאחכל לאחין אכל לפי הבנין שהוא הלכה הוא לאזהרה לפעשה אח ה
הפסח על האחין ועביו שלא יהא אחין לאחד מבני החבורים הנאכין על הפסח בשעת השחיטה וכך כתב
רש בפרים כי תעשה ראחלי לאחקרא סיאחר לת תעבד על זאחן זכחי כי הוא יאכנו זכח אכח על דעת י
דבתי הוא לדבר אח האזיקה שלא יזרק על אחין ולת אפשט על אחין ולת דש זבחי כלומר ולת דש זבחי
יהיה על אחמן ואחקרא קצר הוא ׃ וחבה אכב שלא אחלך לבניך כאן שנשארו שעתידין לאחעות ואכיל
אומר כי לת תעלה בקרבך כי שמי בקרבו ואחנכר לראשם האקרא השאר אמרנו כי שמי אין שם בקרבך בן
ואכתבי דרשו זה שנשארין שמשו כשם רבו שנשארין בבית אלסדר לשון זה ובאחה שמות רבה גם כן יש
מי שדרשם כך שזה על דבר העגל ויש לשחול נהדי הבדרים היחיל לא נתקייימה שהבה אומר לן ובלאחתי לבניך
אלהל כי לת תעלה בקרבך ואמה בקש עליה רחמים ואחמר שם אין בניך הלבים אל תעלינו אזה ובאחה
ידוע לישה כי אחבתי אין כשיניך אמי ושנך אלת אכלבך שמינו ונתראה לן הבה ואומ לן גם את הדבר הזה
אמר דבות אעשה וכך אומרו דאפי בכרובקה לת קבלי׳ה הבתי שם אין בניך הלבים אל תעלינו אזה
והה שובה לפי הדעת האחת כי הבזרה היחיל לת בלבי׳ה אחים עם אמה בימיו היות אזה בחת נפלו בו אמי עשיו
יתיב כי יחיה על עז אלת יעבוד אחתה כרכה אחפי שעבודה שהיה דרך כבוד כמו שדרשו בסכות לישבו
עבדו הגוי הלזה אחת אלהיה ואעשה בן גם אמי יהושע כי אמי לת אחשתה לאלהיה ולת תאכל ועבודה
ויש הבאר אחר יעשה העבד לאדוניו וחזר ואומר כי אפי עניין אחים עשרים אלת בזיון בבן סעיר שמוש
עשתי לפעור אחזק לבן

ויאמור לת כי אמי אר בבת ה׳ עתה בחתי ופס תירוה שאחלך יהושע אזה יזכור אזה אחדוני ויזכר אלל עבדו ולת נזה
דבר שבגלה אלין בעבורו אלת פאמירה ושביתה שבתדים אחזרה היו בתקום לתו ולפי דברין יצטרך הרב
לומר שיהיה לתו שבללות אחם לת כן היו לוקין על כל עשה ועשה שבתורים אחבל בזה הלשון שיכלול דברי
רבים ולת יזכיר פס העבירה בלל בכל מודים אחין לוקין בו אחבל בשר אחרון השתר תעשה עשה ואם כן
לת הסיף בכאן אחלת עשה ושבוכיות נאחלקו בתקר זה ודרשתי בפני רבי ׃ ועל דרך הפשט שנינו בכל אשר
אחרתי אליכם תשמרו ואחרי אחרים אחשמו כי הכתוב בקשר בם ושנו יחד בכל החזהרות הרבות אשר אחרתי אליכם
ואלהי אחרי אחשמרו אלת אחרי אחרים אחשמו להם אחזהרתי הזוכה להם ולת תעשון כפל ובל התשב
ועוד תשמרו אלת תזכירו פס אלהותם להזכיר כמים אלהי אחלם אלהי בני אחלם עתיד לפסיק
אלהי אחתך תעבוד ופיך ישמע על פיך בלת זכר אלהי אחלת אכילת אילכוס ואפיאיתא בלל אכל תבשה אחפס
לענגלי סקנן אחילכ אעשבת בני עתנן אל לת ישמיע בני עונדין ועל דבריך בעניין שאחמ דבתי
בתלהיך תעשה עתי חבד ׃ ויתכן שיהיה לת תזכירו יתיה בלת תזכיר אחתן לעובדין לאחר
אלת תשבעו לת ישמע על פיך בלת זכר אלהי אחלת אכילת אילכוס ואפיאיתא בלל אכל תבשה אחפס
לת תזכירו ולת תסביעו ולת תעבדום הוסיף פס לאחין לבאר כי האזהרה סלת יזכיר אח ישבוע פס אדם
בחלודין הבאר ׃ וחג הקציר בכורי אעשיך לפי שהוא יזכיר בשני אעשיך כאחר אחל בחסנה תורה ואעשית חג
סלת הזכירם עד שתה ירלאי הוא שיאחל ואעשית חג קציר בכורי אעשיך כאחר אחל בחסנה תורה ואעשית
סבחעת לה הלריך ואחלי בעבור שיאחל סלא ירגלו ׃ בשנה יסיר אח חג המצות תשחיר בחדש האביב
אחשחיר לעשות חג בתחלת האביב חזר ואחזהר בשחיר שיהיה חג הקציר בכורי אעשיך והסליפי ת
אחשחיר לעשות חג בתחלת האביב והנה כלם על רוחשיו אין האדם לתת בהם אזהלה לאחלי אר״ת
שיאחר אחקת שתים ואחניגיא לאם אין האדון להסביב בשם שוקקה ובשם רעבה אלת נעשה לאת פני
האדון ׃ שהוא האדון האסיגם עבדיו ובנעלה פרס אלסי יבואו אלין לדיוק אח יבוא והנה הלל פני כאן ל
נסבי ׃ ועל דרך החשת יהיה אין פנים ובבר דיבוקי לך ס׳ הפנים בעשרת הדברות ולכן לאחר האדון ה׳
כאן שאין בשם הפנית האדון ה׳ לוגדי יבר׳ כן הנה אדון הבריות אדון כל האדון אלסבי אדון אלי לדון
לא תעבד על האדון דש אנחי לת תשחט אח הבהמ כאחד בנה עשר בניו עד שתעבור אח האדון ה׳
ולת תבין אחיזו שיהיה אין בעיר אחין שיהיה קודש זאין שחיטה כאן שהוא זכר ר׳ הסדון
בשחיט זאין שחיטה לאן ר׳ אחשת עיקר הכתוב כפי פסק ההלכה פס כי בעיר האין בעדב
פסח לא׳ בו לאן אין התורה ולת אמי לאחכל לאחין אכל לפי הבנין שהוא הלכה הוא לאזהרה לפעשה אח ה
הפסח על האחין ועביו שלא יהא אחין לאחד מבני החבורים הנאכין על הפסח בשעת השחיטה וכך כתב
רש בפרים כי תעשה ראחלי לאחקרא סיאחר לת תעבד על זאחן זכחי כי הוא יאכנו זכח אכח על דעת י
דבתי הוא לדבר אח האזיקה שלא יזרק על אחין ולת אפשט על אחין ולת דש זבחי כלומר ולת דש זבחי
יהיה על אחמן ואחקרא קצר הוא ׃ וחבה אכב שלא אחלך לבניך כאן שנשארו שעתידין לאחעות ואכיל
אומר כי לת תעלה בקרבך כי שמי בקרבו ואחנכר לראשם האקרא השאר אמרנו כי שמי אין שם בקרבך בן
ואכתבי דרשו זה שנשארין שמשו כשם רבו שנשארין בבית אלסדר לשון זה ובאחה שמות רבה גם כן יש
מי שדרשם כך שזה על דבר העגל ויש לשחול נהדי הבדרים היחיל לא נתקייימה שהבה אומר לן ובלאחתי לבניך
אלהל כי לת תעלה בקרבך ואמה בקש עליה רחמים ואחמר שם אין בניך הלבים אל תעלינו אזה ובאחה
ידוע לישה כי אחבתי אין כשיניך אמי ושנך אלת אכלבך שמינו ונתראה לן הבה ואומ לן גם את הדבר הזה
אמר דבות אעשה וכך אומרו דאפי בכרובקה לת קבלי׳ה הבתי שם אין בניך הלבים אל תעלינו אזה
והה שובה לפי הדעת האחת כי הבזרה היחיל לת בלבי׳ה אחים עם אמה בימיו היות אזה בחת נפלו בו אמי עשיו
יתיב כי יחיה על עז אלת יעבוד אחתה כרכה אחפי שעבודה שהיה דרך כבוד כמו שדרשו בסכות לישבו
עבדו הגוי הלזה אחת אלהיה ואעשה בן גם אמי יהושע כי אמי לת אחשתה לאלהיה ולת תאכל ועבודה
ויש הבאר אחר יעשה העבד לאדוניו וחזר ואומר כי אפי עניין אחים עשרים אלת בזיון בבן סעיר שמוש
עשתי לפעור אחזק לבן

מתנגע בכתוב הקודמת וזאת הוא
לתוקף אלו כי משפטים בלשון חסר וכן בכתוב הקודמת וזאת נאמן לי שהוא החד תר לשונות שהכי משפטים
הכי בריית לכל אם קבלו עליהם שלח לעבוד עז ושפלי הוא לקייימם כי תעבוד את אלהיהם כי יהיה לך
לאלהים לא תעבוד להם ולא תעשה כמעשיהם כי אם הרוס תהרוס ושבר תשבר את מצבותיהם ועבדתם
את ה׳ אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסרתי מחלה מקרבך לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את
מספר ימיך אמלא לא אגרש מפניך ואשית את גבולך ואת כל העם אשר אתה בא בהם ונתתי את כל
אויביך אליך עורף ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה את החוי והכנעני והחתי מפניך לא אגרשנו
מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חית השדה לאט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה
ונחלת את הארץ ושתי את ימך מים מדבר ועד הנהר כי אתן בידכם את יושבי הארץ וגרשתם מפניך
לא תכרת להם ולאלהיהם ברית לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך כי תעבד את אלהיהם כי יהיה לך
למוקש ואת מזבחותם תתצון ואת מצבותם תשברון ואת אשריהם תכרתון כי לא תשתחוה לאל אחר כי
ה׳ קנא שמו אל קנא הוא פן תכרת ברית ליושבי הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך
ואכלת מזבחו ולקחת מבנותיו לבניך ובנותיו זונות אחרי אלהיהם והזנו את בניך אחרי אלהיהם
אלהי מסכה לא תעשה לך חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתיך למועד חדש האביב
כי בחדש האביב יצאת ממצרים וכל פטר רחם לי וכל מקנך תזכר פטר שור ושה בכור תפדה וכל פטר
חמור תפדה בשה וכל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם שבעת ימים תעבד וביום השביעי תשבת
בחריש ובקציר תשבת חג שבעות תעשה לך בכורי קציר חטים וחג האסיף תקופת השנה שלש פעמים
בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה׳ אלהי ישראל כי אורש גוים מפניך והרחבתי את גבולך ולא
יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה׳ אלהיך שלש פעמים בשנה לא תזבח על חמץ דם זבחי
ולא ילין לבקר זבח חג הפסח ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה׳ אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו
ויאמר ה׳ אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל
ויהי שם עם ה׳ ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה ויכתב על הלחת את דברי
הברית עשרת הדברות וירד משה מהר סיני ושני לחת העדת בירד משה מן ההר ומשה לא ידע כי קרן
עור פניו בדברו אתו וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו
ויקרא אליהם משה ויפנו אהרן וכל הנשאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל
ויצום את כל אשר דבר ה׳ אתו בהר סיני ויתן על פניו מסוה ובבא משה לפני ה׳ לדבר אתו יסיר את
המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל בני ישראל את אשר יצוה וראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור
פני משה והשיב משה את המסוה על פניו עד בואו לדבר אתו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל
ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה׳ לעשות אתם ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם
קדש שבת שבתון לה׳ כל העשה בו מלאכה יומת לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת וידבר משה
אל כל עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה׳ לאמר קחו מאתכם תרומה לה׳ כל נדיב לבו יביאה
את תרומת ה׳ זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילם מאדמים וערת
תחשים ועצי שטים שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים אבני שהם ואבני מלואים לאפד
ולחשן וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה׳ את המשכן ואת אהלו ואת מכסהו את קרסיו
ואת קרשיו את בריחו את עמודיו ואת אדניו ואת הארון ואת בדיו ואת הכפרת ואת פרכת המסך את
שלחן ואת בדיו ואת כל כליו ואת לחם הפנים ואת המנורה לשמן ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן
המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך פתח הפתח לפתח המשכן את מזבח העלה ואת מכבר הנחשת אשר לו
את בדיו ואת כיורו ואת כנו את קלעי החצר את עמודיו ואת אדניו ואת מסך שער החצר את יתדת
המשכן ואת יתדת החצר ואת מיתריהם את בגדי השרד לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת
בגדי בניו לכהן את כל אשר צוה ה׳ את משה כן עשו בני ישראל את כל העבדה ויראו משה את כל
המלאכה והנה עשוה כאשר צוה ה׳ כן עשו ויברך אתם משה ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה׳
בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה
לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכת מחשבת
ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש חשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני
ובשש וארג עשי כל מלאכה וחשבי מחשבות אשר לעשות המלאכה הזאת לכל העבדה במשכן ולאהל מועד
ולמקדש ולכל אשר צוה ה׳ את משה עשו בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה׳ חכמה בו
ותבונה בהם לדעת לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש ויקחו את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל
למלאכת עבדת הקדש לעשתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר ויבאו כל החכמים העשים את כל
מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר הם עשים ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה
למלאכה אשר צוה ה׳ לעשות אתה ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה
לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא ומלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר ויעש בצלאל
ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה׳ חכמה ותבונה בהם לדעת לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש את
המשכן עשו את יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם ואורך היריעה
האחת שמנה ועשרים באמה ורחב היריעה האחת ארבע באמות מדה אחת ליריעות החמש חברת יריעות
אשה אל אחותה ועשה לולאת תכלת על שפת היריעה האחת מקצה במחברת כן עשה בשפת היריעה
החיצנה במחברת השנית חמשים לולאת עשה ביריעה האחת וחמשים לולאת עשה בקצה היריעה אשר
במחברת השנית מקבלת הלולאת אחת אל אחת ויעש חמשים קרסי זהב ויחבר את היריעת אשה אל אחותה
בקרסים ויהי המשכן אחד ויעש יריעת עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעת עשה אתם אורך היריעה
האחת שלשים באמה ורחב היריעה האחת ארבע באמה אחת מדה ליריעת עשתי עשרה חבר את חמש היריעת
לבד ואת שש היריעת לבד וכפל את היריעה הששית אל מול פני האהל ויעש חמשים לולאת על שפת
היריעה האחת הקצונה במחברת ושפת היריעה אשר מחברת השנית ויעש חמשים לולאת אל הקצה היריעה
השנית הלולאת מקבלת אחת אל אחת ויעש קרסי נחשת חמשים לחבר את האהל להיות אחד ויעש מכסה
לאהל עורת אילם מאדמים ומכסה עורת תחשים מלמעלה ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים
עשר באמה ורחב הקרש האחד אמה וחצי אמה האחד יתדת שתים לקרש האחד עשה בן לצד אחותו כן עשה
לכל קרשי המשכן ויעש את הקרשים למשכן עשרים קרש לפאת נגבה תימנה ויעש ארבעים אדני כסף
תחת עשרים הקרש שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי יתדתיו ולצלע השנית למשכן לפאת צפון עשרים
קרש ואדניהם ארבעים אדני כסף שני אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים תחת הקרש השני ולירכתי
המשכן ימה עשה שני קרשים ומקצעת עשה את המשכן בירכתים ויהיו תאמם מלמטה ויחדו יהיו תמים על
ראשו אל הטבעת האחת כן עשה לשניהם אל שתי המקצעת יהיו ושמנה קרשים והאדניהם שש עשרה אדני
כסף שנים אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים תחת הקרש השני ויעש בריחם עצי שטים חמשה לקרשי
צלע המשכן האחת וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן לירכתים
ימה ויעש את הבריח התיכן בוחץ בתוך הקרשים מן הקצה אל הקצה ואת הקרשים צפה זהב ואת טבעתיהם
עשה בתים לבריחם ויצף את הבריחם זהב ויקם את המשכן כמשפטו אשר הראה ה׳ את משה ויעש את
המסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם ואת עמודיו חמשה ואת וויהם ויצף
ראשיהם וחשקיהם זהב ויצק לחמשת העמדים נחשת ויעש בצלאל את ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו
ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ יצפנו ויעש לו זר זהב סביב ויצק
לו ארבע טבעת זהב על ארבע פעמתיו שתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית ויעש
בדי עצי שטים ויצף אתם זהב ויבא את הבדים בטבעת על צלעות הארון לשאת את הארון בהם ויעש
כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם מן שני
קצות הכפרת מקשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את הכרבים על שני
קצותיה ויהי הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת
יהיו פני הכרבים ויעש את השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו ויצפהו זהב
טהור ויעש לו זר זהב סביב ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר זהב למסגרתו סביב ויצק לו ארבע
טבעת זהב ויתן את הטבעת על ארבע הפעמת אשר לארבע רגליו לעמת המסגרת היו הטבעת בתים לבדים
לשאת את השלחן ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב טהור ויעש את כליו אשר עליו את קעריתו
ואת כפתיו ואת מנקיתו ואת הקשות אשר יסך בהם זהב טהור ויעש את המנורה זהב טהור מקשה עשה את
המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו ששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנורה מצדה
האחד ושלשה קני מנורה מצדה השני שלשה גבעים מלוזים כפתר ופרח בקנה האחד ושלשה גבעים מלוזים
כפתר ופרח בקנה האחד כן לששת הקנים היוצאים מן המנורה ובמנורה ארבעה גבעים מלוזים כפתריה
ופרחיה כפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת
הקנים היוצאים מן המנורה כפתריהם וקנהם היו כלה מקשה אחת זהב טהור ויעש את נרתיקיה ואת
מלקחיה זהב טהור ככר זהב עשה אתה ואת כל כלי המנורה הזאת ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים
אמתים ארכו ואמה רחבו רבוע יהיה ושתי אמות קמתו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו זהב טהור את גגו
ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו ויעש לו זר זהב סביב ושתי טבעת זהב יעש לו מתחת לזרו על שתי
צלעתיו על שתי ירכתיו יעש על שני צדיו והיו בתים לבדים לשאת אתו בהם ויעש את הבדים עצי שטים
ויצף אתם זהב ויתן את הבדים אל הטבעת על צלעת הארון לשאת את המזבח ויעש את שמן המשחה קדש
וקטרת סמים טהור מעשה רקח ויעש את מזבח העלה אמתים ארכו ואמתים רחבו רבוע ושלש אמות קמתו
מקרנתיו ויצף אתו נחשת ויעש את כל כלי המזבח את הסירות ואת היעים ואת המזרקות את המזלגות
ואת המחתות כל כליו עשה נחשת ויעש למזבח מכבר מעשה רשת נחשת תחת כרכבו מלמטה עד חציו
ויצק ארבע טבעת לארבע קצות המכבר הנחשת בתים לבדים ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם נחשת
ויבא את הבדים בטבעת על צלעת המזבח לשאת אתו בהם נבוב לחת עשה אתו כאשר הראה בהר כן עשו
ויעש את כיור הנחשת ואת כנו נחשת במראת הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד ויעש את החצר לפאת
נגבה תימנה קלעי החצר שש משזר מאה באמה עמדיהם עשרים ואדניהם עשרים וויהם וחשקיהם כסף
ולפאת צפון מאה אמה עמדיהם עשרים ואדניהם עשרים וויהם וחשקיהם כסף ולפאת ים קלעים חמשים
אמה עמדיהם עשרה ואדניהם עשרה וויהם וחשקיהם כסף ולפאת קדמה מזרחה חמשים אמה קלעים חמשה
עשר עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה לכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים עשרים אמה עמדיהם
ארבעה ואדניהם ארבעה כל קלעי החצר סביב משזר כל עמדי החצר אדניהם נחשת וויהם וחשקיהם כסף
וצפוי ראשיהם כסף וכל עמדי החצר מחשקים כסף וזה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה
עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה׳
את משה ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש כל
הזהב העשוי למלאכת בכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה תשע עשרה ככר ושבע מאות ושלשים שקל
במשקל הקדש בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר על הפקדים מבן עשרים שנה ומעלה
לששת מאות אלף ושלשת אלפים וחמשת מאות וחמשים ויהי מאת ככרי הכסף לצקת את אדני הקדש ואת
אדני הפרכת מאת אדנים לככר ככר משקל ככר והאלפים והשבע מאות והחמשה והשבעים עשה וויהם
לעמדים וצפה ראשיהם וחשקם ויהי נחשת התנופה שבעים ככרים ואלפים ושבע מאות לא עשה בהם
לפתח אהל מועד ואת מזבח הנחשת ואת מכבר הנחשת אשר לו ואת כל כלי המזבח ואת אדני החצר
ואת אדני שער החצר ואת כל יתדת המשכן ואת כל יתדת החצר סביב ומאת התכלת והארגמן ותולעת
השני עשו בגדי שרד לשרת בקדש ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן כאשר צוה ה׳ את משה ויעש את
האפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב כתפת עשו לו חברת שתי קצותיו חבר
ואבני שהם מסבות משבצות זהב פתוחי פתוחי חותם על שמות בני ישראל ויתן אתם על כתפות האפד
אבני זכרון לבני ישראל כאשר צוה ה׳ את משה ויעש את החשן מעשה חשב כמעשה אפד עשה זהב תכלת
וארגמן ותולעת שני ושש משזר עשו אתו ויהי כפול רבוע עשו את החשן כפול ויטו ממנו זרת אמתים
ארכו וזרת אמתים רחבו כפול ומלאו בו ארבעה טורי אבן טור אדם פטדה ובקת טור הראשון ויהי
הטור השני נפך ספיר וברקת טור השלישי לשם שבו ואחלמה טור הרביעי תרשיש שהם ומלואים משבצות
זהב במלואתם ויהי האבנים על שמות בני ישראל שנים עשר על שמתם פתוחי חותם איש על שמו לשנים
עשר שבט ויעשו על החשן שרשת גבלת מעשה עבת זהב טהור ויעשו שתי משבצות זהב ושני טבעת זהב
ויתן את שני הטבעת על שני קצות החשן ויתנו את שתי עבתות הזהב על שתי הטבעת על קצות החשן
ואת שתי קצות שתי העבתות נתנו על שתי המשבצות ויתנם על כתפות האפד אל מול פניו ויעשו שתי
טבעת זהב וישימו על שני קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפד בית ויעשו שתי טבעת זהב וישם על
שתי כתפות האפד מלמטה מנגד פניו אל מול מחברתו מעל חשב האפד ויחדו את החשן מטבעתו אל טבעת
האפד בפתיל תכלת להיות על חשב האפד ולא יזח החשן מעל האפד כאשר צוה ה׳ את משה ויעש את מעיל
האפד מעשה ארג כליל תכלת ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע ועשו על שולי
המעיל רמנים תכלת וארגמן ותולעת שני משזר ופעמני זהב טהור ויתנו את הפעמנים בתוך הרמנים על
שולי המעיל סביב בתוך הרמנים פעמן ורמן פעמן ורמן על שולי המעיל סביב לשרת כאשר צוה ה׳ את
משה ויעשו כתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו ואת המצנפת שש ואת פארי הגבעת שש ואת מכנסי בד
שש משזר ואבנט שש משזר ותולעת שני מעשה רקם כאשר צוה ה׳ את משה ויעשו את הציץ נזר הקדש זהב
טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש לה׳ וישימו עליו פתיל תכלת לתת על המצנפת מלמעלה כאשר
צוה ה׳ את משה ויכלו כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה׳ את משה כן עשו
ויבאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדיו ואדניו ואת המכסה עורת
האילם המאדמים ואת מכסה עורת התחשים ואת פרכת המסך את הארון ואת בדיו ואת הכפרת את השלחן
ואת כליו ואת לחם הפנים את המנורה הטהורה את נרתיה נרות המערכת ואת כל כליו ואת שמן המאור
ואת מזבח הזהב ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך פתח האהל את מזבח הנחשת אשר לו את
מכבר הנחשת אשר לו את בדיו ואת כל כליו את הכיור ואת כנו את קלעי החצר את עמדיו ואת אדניו
ואת המסך לשער החצר את מיתריו ואת יתדתיו ואת כל כלי עבדת המשכן לאהל מועד את בגדי השרד
לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן לכל אשר צוה ה׳ את משה כן עשו בני
ישראל את כל העבדה ויראו משה את כל המלאכה והנה עשוה כאשר צוה ה׳ כן עשו ויברך אתם משה
ויהי ביום הקים משה את המשכן וימשח אתו ויקדש את כל כליו ואת המזבח ואת כל כליו וימשח אתם
ויקדש אתם ויהי כל הכיור ואת כנו וקדש אתם ויקרב משה את אהרן ואת בניו אל פתח אהל מועד
ורחצו במים ויתן אל אהרן את הכתנת וישם אתו את האבנט ויחגר אתו את המעיל ויתן עליו את האפד
ויחגר אתו בחשב האפד ויחדו לו בו ויתן על המצנפת על המצנפת אל מול פניו את נזר הקדש זהב
טהור כאשר צוה ה׳ את משה ויקח משה את שמן המשחה ואת הקטרת הסמים ואת כל הכלים אשר במשכן
וקדש אתם ויזה ממנו על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו
לקדש אתם ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדש אתו ויקרב משה את בני אהרן וילבשם
כתנת ויחגר אתם אבנט ויחבש להם מגבעת כאשר צוה ה׳ את משה ויהי החקת עולם לו ולזרעו אחריו
ויעש משה ככל אשר צוה ה׳ אתו כן עשה ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר
צוה ה׳ את משה כן עשו ויבא את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדיו
ואדניו ואת המכסה עורת האילם המאדמים ואת מכסה עורת התחשים ואת פרכת המסך את הארון ואת
בדיו ואת הכפרת את השלחן ואת כליו ואת לחם הפנים את המנורה הטהורה את נרתיה נרות המערכת
ואת כל כליו ואת שמן המאור ואת מזבח הזהב ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך פתח האהל
את מזבח הנחשת אשר לו את מכבר הנחשת אשר לו את בדיו ואת כל כליו את הכיור ואת כנו את קלעי
החצר את עמדיו ואת אדניו ואת המסך לשער החצר את מיתריו ואת יתדתיו ואת כל כלי עבדת המשכן
לאהל מועד את בגדי השרד לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן ויקם משה
ויתן את עמדיו ויתן את קרשיו ויתן את בריחו ויקם את עמדיו ויפרש את האהל על המשכן וישם את
מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה ה׳ את משה ויקח ויתן את העדת אל המזבח ויצק את המים אל
הכיור ורחץ משה ואהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם בבאם אל אהל מועד וכרחצתם אל המזבח יקרבו
כאשר צוה ה׳ את משה ויקם את החצר על המשכן ועל המזבח ויתן את מסך שער החצר ויכל משה את
המלאכה ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה׳ מלא את המשכן ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן
עליו הענן וכבוד ה׳ מלא את המשכן ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם ואם לא
יעלה הענן ולא יסעו עד יום העלתו כי ענן ה׳ על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית
ישראל בכל מסעיהם ויקרא אל משה וידבר ה׳ אליו מאהל מועד לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם
אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם אם עלה קרבנו מן
הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד לרצנו לפני ה׳ וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו
לכפר עליו ושחט את בן הבקר לפני ה׳ והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח
אשר פתח אהל מועד והפשיט את העלה וניתח אתה לנתחיה ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו
עצים על האש אשר על המזבח ערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר
על האש אשר על המזבח והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחח
לה׳ ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעלה זכר תמים יקריבנו והשחט את על ירך המזבח
צפנה לפני ה׳ וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב והקריב ממנו קרבנו אשה לה׳ את
הקרב ואת הכרעים ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל והקטיר המזבחה עלה אשה ריח ניחח לה׳ ואם
מן העוף קרבן לה׳ עלה והקריב מן התרים או מן בני היונה את קרבנו והקריב אתו הכהן אל המזבח
ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח והנתק את מרסו ואת נוצתו והשליך אתו
אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן ובקע אתו בקעיו לא יבדיל והקטירו הכהן המזבחה על העצים אשר על
האש עלה אשה ריח ניחח לה׳ ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה׳ סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן
עליה לבנה והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתו ומשמנו על כל לבנתה והקטיר
הכהן אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחח לה׳ והנותרת ממנה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה׳ וכל
מנחה אשר תאפה בתנור סלת חלת מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן ואם מנחה על המחבת
סלת חלת בלולה בשמן מצות תהיה פתות אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה היא ואם מנחת מרחשת
תעשה סלת בשמן תעשה מנחתך ואם מנחה מקשה קרבנך סלת בשמן תעשה מנחה אשר יעשה מאלה ליהוה
והקריב אתה אל הכהן והגיש אתה אל המזבח והרים הכהן מן המנחה אזכרתה והקטיר המזבחה אשה ריח
ניחח לה׳ והנותרת ממנה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה׳ כל המנחה אשר תקריבו לה׳ לא תעשה
חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה׳ קרבן ראשית תקריבו אתם לה׳ ועל המזבח לא
יעלו לריח ניחח וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל
קרבנך תקריב מלח ואם תקריב מנחת בכורים לה׳ אביב קלי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך
ונתת עליה שמן ושמת עליה לבנה מנחה היא והקטיר הכהן את אזכרתה מגרשה ומשמנה על כל לבנתה
אשה לה׳ ואם זבח שלמים אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני ה׳ וסמך
את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב
והקריב מזבח השלמים אשה לה׳ את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ואת שתי
הכלית ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה והקטירם הכהן
המזבחה לחם אשה לה׳ ואם כבש קרבנו או אשה יקריב לפני ה׳ וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט
אתו לפתח אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב והקריב ממנו קרבנו אשה לה׳ את
חלבו האליה תמימה לעמת השדרה יסירנה ואת החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב
ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה
והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה ריח ניחח כל חלב לה׳ חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם כל חלב
וכל דם לא תאכלו ונפש אשר תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה ויאמר ה׳ אל משה דבר אל בני
ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה אם הכהן המשיח
יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לה׳ לחטאת והביא את הפר אל פתח
אהל מועד לפני ה׳ וסמך את ידו על ראש הפר ושחט את הפר לפני ה׳ ולקח הכהן המשיח מדם הפר
והביא אתו אל אהל מועד והטביל הכהן את אצבעו בדם והזה מן הדם שבע פעמים לפני ה׳ את פני
פרכת הקדש ומן הדם יתן הכהן על קרנות מזבח קטרת סמים לפני ה׳ אשר באהל מועד ואת כל דם הפר
ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד ואת כל חלבו ירים ממנו והקטיר המזבחה ועשה לפר
כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו וכפר עליהם הכהן וסלח להם ונשא את הפר אל מחוץ למחנה
והשרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון חטאת הקהל הוא ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני
הקהל ועשו אחת מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ואשמו או נודעה אליהם החטאת אשר חטאו עליה
והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש
הפר לפני ה׳ ושחט את הפר לפני ה׳ והביא הכהן המשיח מדם הפר אל אהל מועד והטביל הכהן את
אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים לפני ה׳ את פני הפרכת ומן הדם יתן על קרנות המזבח אשר לפני ה׳
אשר באהל מועד ואת כל הדם יצק אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד ואת כל חלבו הקטיר ממנו
והקטיר המזבחה ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לזה וכפר עליהם הכהן וסלח להם ונשא את
הפרים אל מחוץ למחנה והשרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון חטאת הקהל הוא ואם הנשיא חטא ועשה
אחת מכל מצות ה׳ אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם והודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את
קרבנו שעיר עזים זכר תמים והסמיך את ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה
לפני ה׳ חטאת הוא ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות המזבח העלה ואת דמו יצק אל יסוד
מזבח העלה ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו וסלח לו ואם
נפש אחת תחטא בשגגה בעשתה אחת ממצות ה׳ אשר לא תעשינה ואשם או הודע אליה חטאתה אשר חטאה
והביאה קרבנה שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתה אשר חטאה ושמך את ידו על ראש החטאת ושחט את
החטאת במקום העלה ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנות מזבח העלה ואת כל דמה יצק אל יסוד
המזבח והסיר את כל חלבה כהסיר חלב השה מעל זבח השלמים והקטירם הכהן המזבחה על אשי ה׳
וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא וסלח לו ואם כשה יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יקריבנה
וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת במקום אשר ישחט את העלה ולקח הכהן מדם החטאת
באצבעו ונתן על קרנות מזבח העלה ואת כל דמה יצק אל יסוד המזבח והסיר את כל חלבה כחלב כשב
הזבח השלמים והקטיר הכהן המזבחה על אשי ה׳ וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא וסלח לו ואם
נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראתה או ידעה אם לא יגיד ונשא עונו ואם נפש כי תגע
בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא
ואשם או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו ושמע ואשם או נפש כי תשבע
לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה
והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה והביא את אשמו לה׳ על חטאתו אשר חטא נקבה
מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת והכהן יכפר עליו מחטאתו ואם לא תגיע ידו דיה לשה וחטאתו
אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה לה׳ אחד לחטאת ואחד לעלה והביא אתם אל הכהן והקריב את
אשר לחטאת ראשונה וקמץ את מראשה ממול עורפה לא יבדיל ולא יתן עליה מלבונה כי חטאת הוא
והזה מן הדם על קיר המזבח ואשר ישאר בדם יסחט אל יסוד המזבח חטאת הוא ועשה את השני לעלה
כמשפט ונשא הכהן מחטאתו אשר חטא עליה את אחת מהנה והיה לכהן כמנחה ואם נפש כי תחטא ומעלה
מעל בקדשי ה׳ והביא את אשמו לה׳ איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם הוא
אשם הוא אשם ליהוה על אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמשתיו יסף עליו ונתן אתו לכהן והכהן יכפר
עליו באיל האשם ונסלח לו ונפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם
ונשא עונה ואיל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן והכהן יכפר עליו על שגגתו אשר שגג והוא לא
ידע ונסלח לו אשם הוא אשם אשם הוא ליהוה ויקרא ה׳ אל משה לאמר נפש כי תחטא ומעלה מעל
בה׳ וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבדה וכחש בה ונשבע
על שקר על אחת מכל אשר יעשה אדם לחטא בהם והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או
את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקדון אתו או את האבדה אשר מצא או מכל אשר ישבע עליו
לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ואת אשמו יביא לה׳
איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן לפני ה׳ ונסלח לו על אחת מכל אשמתו
אשר יעשה בהם ונפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונה
ואיל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן והכהן יכפר עליו על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח
לו אשם הוא אשם אשם הוא לה׳ ויקרא ה׳ אל משה לאמר נפש כי תחטא ומעלה מעל בה׳ וכחש בעמיתו
בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת
מכל אשר יעשה אדם לחטא בהם והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק
או את הפקדון אשר הפקדון אתו או את האבדה אשר מצא או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו
בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ואת אשמו יביא לה׳ איל תמים מן הצאן
בערכך לאשם אל הכהן והכהן יכפר עליו לפני ה׳ ונסלח לו על אחת מכל אשמתו אשר יעשה בהם
ונפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונה ואיל תמים מן

חבן למזבח עליו ושם נהנו בה לעשות להם כן לא תעשה אתו להם כגלי ואתה תעמד אתי לעמוד ועבדתם את ה׳ אלהיכם וברך את לחמך וכו׳ כותב
אתה זה כעבד עברי עד יובל יצא חנם מבכר הוא לאדוניו והאדוניו הגדולים בגין מיעבדין הסתם בעבור שתשלח לו תמשלת
בעבדות והירח כתעניות וכבל התהומות וכן כיוצא בהם כל בכור אשר יולד וכל מקנך תזכר וכל מכן ויחסמו כי תהיה
להם תוספת טובה כעבודת המלכים בעבור שהם מכבדים ומשרתי החל הגדול ועל כן יאמר הכתוב הזה
כי בעבודת הבה כלבד תהיה להם ההצלחה והשמירה ועקידת עד לא תזיק לכל תעשיך לכם טובה וכדברי
כי הנה ידך לתוך והוא כלל לכל תלכל לאשר יאכל ויחיך ה׳ חל מסה עלה אלי ההרה והיה שם לאחר יתן תורה כאחד לו נב
אלי דברי זל׳ ואין הפרשיות בחוק סדרן ולא כמשמען כלל ועוד כתי׳ ויכתוב משה ויספר לעם את כל דברי
ה׳ ואת כל המשפטים שהם המשפטים הללו הכתובים למעלה אחרי כהם ואלה המשפטים לאשר תשים
לפניהם כי תיננו נכון מיהיה על המשפט׳ שבנתנו בני נח ומצותיו להם בתורה שכבר פירשו הענין וידעו ולא
יאחר ויספר אלא את־משמת לאשר יגיד וכבר הביא לדוגמת דוגמ׳ בפרים הענין כסדרן ולא כמשמעו׳ ולא
הכריח והנה הפרשיות כלן כולות סתגן כי אחר מתן תורה תיד בו ביום אחר הסם אל משה כה תאמר אל
בני ישראל ואתם ראיתם כי מן השמי דברתי עמכם והתחיל לאחזר ולהזהיר על עד לא העשון אתי ואנה
אותן ואלה המשפטי לאשר תשי לפניהם וכל התוכחות הבאות אחרי כן והסל׳ בתחלת הענ׳ס ויתנצל אחרי כן
ובעבורייהם ואחר לך אחרי נוחתך זה להם אלה אל ה׳ אלהיך ואחרן והזכיר הפרשה כי משה עשה כתוכחת ה׳
וכל אלה המשפטי ויספר לעם את כל דברי ה׳ כאשר צוה ת׳ת: כה תאחר אלה אל בני ישראל וגו׳ את כל המשפטי
כאשר צוהו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וקבלו בתחתה ואחרון כל אשר דבר ה׳ נעשה ונשמע
כל הדברי׳ האלה אשר דבר לך משה בעשה כי תלמיניהם לחכמו דברייך כתו ספרי כתעשה תורה ואתרו
תדבר אלינו את כל אשר יאמר ה׳ אלהינו אלי׳ם ונשמענו ועשינו ולא כתבה משה והנה משה כתב בין ההוא
בספר כל מה שבעטוקי חקי ומשפטי׳ תורות והמצו׳ בסדר מתחר׳ היום ההוא לכרות להם ברית על הכל ובנה
המזבח ושכח הזמן את־משמ׳ ונתן מצי הדם על מזבח ה׳ ואחי משה כתבו ולקח הכפר משתם ותאמם וקרא באזניה
ונקבל עליה עוד לבח כבר׳ עתה לאחרון כל אשר דבר ה׳ נעשה ונשמע ולאין תקבל אשר תצוה תלתו יפ׳ ולא זרק
עליהם חצי הדם כי זאת את הברית לבח המנים כחלקים סוים ולאחרי מחציהן מעשיו עתיהם הוכרך
לאחלאת דבר ה׳ מאחר לו ה׳ עלה אתה ולאחרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל ושמה עיל
מה מצוה ובגם לבדין אל ה׳ והוא מאחר ויבא משה בתוך הענן וכל זה מעשה הברית ביום ההתרת לאתן
תורות וכי היתה העליה סעלה משה אל ההר ואחינה בתעבב משה ארבעים יום ולאחר מספר׳ הכתי ויקרא אל
משה ביום השביעי ע׳ ונא ויבא משה בתוך הענן וכל זה מתעקר ואחלאר׳ וירחיתי בתחלקו בתחלקו סדר
ים שלאחרין שהיה קדום אתן תורה נאחריו ולאחר להם הרי אתם קטרוים תפ׳סים ועבכים יתר בתו וקב
וקבלו עליהם את כל התנות. יר׳ יכי־בר יהודה לאחר בן ביום נעשו כל המעשים כלאחר בן ביום לאחרי
נתן תורה כעשר המעשים שלו סיפור העם וכתיבת ספר הברית הכל כתו ספרי סנו עלזה סאחרין
כהלכה ונעשם ולא משה לאחר בעבור שהיו׳ עד כלן התנות והמשפטים אל כבי ישר אל לאחר עתה שהיה זה
התלאחר אל משה שהיו מבנה ס׳ישעה הוא בעצמו כי בזה אתן לאחר שתעשים לפניהם התנות והמשפטים
ותכרות עמהם הברי׳ עלה אתה אלי ולכך עשה התבנה הרחשון כשני ובשני בשקיעת עליהם
הברית ולאחרי כן עלה אל משה אלי הסר׳ הוא והנקרחים על הדרך לאשר כבענין ועשם עלה אל ה׳ על דרך הפשט יכי
שם בתוך ס הכבוי כתו נסי לתך ולא יכתת ולא תמוח אל וכן והיה פניך אל תזקדשך השתם לתענן ה׳ אל כ
נתלאתך מאלו עלה אלי תיכבי ליה ובכלן לאחרין זה ותטורין שמתן כשם רבו כלאחר ואל משה לאחר
הסכר בתחלת הענין וילאחר אל ה׳ אל משה עלה אל ותטורין שנקרח שמוי ה׳. והטעם עלה אל תזקוק הכבוד
לאשר שם החלתך הגדול והכנה כי משה יבא בתוך הענן לאשר שם כבוד ה׳

ולא יבא אל שם משה והיחוד כי לא יתלוי החדש ולי ולין כוכת דבתי׳ כלל בזה שכתב רש׳ לתעלו
גם כתסכ שהדרין הנך הרב הענין וכבר הזכרתי כוכתם בשם הזה וכל דבריהם אחת אלא שדברי בהגר
ההוא כתסתיר פנים כי רב אידי כי לא גלה לתן ההוא ההתל עבין תטורין הגדול והוא והלילה אחל
הזכיר לן כי על החלתך תהיה דרך בבלם התחתון הסתנב פזה תדבר ולפיכך לאחר לן דלאי בשתנקח לא

קבלניה דכתי׳ לחם לחץ סביך הלכים מחכו לה קבלנו סליח כלתי מסם הנכבד וכבר פירסתי סוד הפנים
וכל הענין בביאור בתסכיליס בס כתתן התורה ונגש משה לבדו אל ה׳ גם זה על דעת רש׳ מס
בתקו׳ כבי סהיה רלוי לומר לחור עלה אל ה׳ ונעמת לבדך אבל מהתב אלמ׳ כן כתוב הזכרתי וכן רס׳ מחוי
על סהוס ועל עתורה מתת ה׳ והטעם מתחו ויחור משה לחזכב בן רעיהל התדיני מתן משה הטע׳ מתנב
וכן ניסלח ה׳ לת ירוכבל ולת כרן לת יפתח ולת סרוחל וכן לז יקהל סלח׳ לת זקני ישרחל ולת כל רחסי
הוחנת אל התלך סלוחה והכתן בעיני בתלן כי הדבור הזה היה גם לתחרן משם הוח סחטא בחם קול ה׳
תומר למשה עלה אל ה׳ אתה ואהרן כרב ונדבים ושבעים ומקני ישרחל והסתוחיתם מרחוק ולשם בן היה
כרוך להזכיר הענם משם ולז ידבר אליו לבבח גם בן היה צריך לבחר ובנשת לתה משה אל ה׳ ולז יסניק
הכעני כי ולשיכך לומר ובנם משה לבדו ומשם נזה טע׳ לכדו לומשנו גם לתחרן הנכלל עמו כי כבר ניתב
כהיה רחוק לדבור התיתעלה סיוכה לומר למשה סיגש אל ה׳ והתמשכל יבין ויבא משה ניספר לעם היה
משה כוונת הדבור הנזכר כלו בתקיש לומר כגם כי אל הנערים לומר משה לתה והלדיס ושתה בת אל תקיש רחוק
משם סהיו בו העם בשעת מתן תור׳ ספר להם כל מה סנגלוה ומשעו תקילו ולת לומר בבתן וירד כי כלם
כתחתית ההר היו לת ברחשו משם כנגד השם הלת סימשם היה קריב אל מקום הערפל ומשם ירחוק
נשעת הדבורות כלומר פירשתי ולומר נפרד משה מיוקניתו והחל לסח אל העם קדבו אלין כל רחשי שבטי
מקניכם אל מקום מעמד סהבים הנכחים אל ה׳ לחזרו לו תעתה לתה נחוות כי תלכלנו ולא
הזהת קריב לתה ונשתע וכו׳ כי היו כבדים סידבר לחם משה הנכבד כל התנות כלומר דבר להם עשרת ת
הדבריס ומשה בת שלחם אל מקום העם ובפר לנלוי לת כל דברי ה׳ ומשם לחרון נעשה כל דברי ה׳ לומר
זה תוקבו כעשרת הדבורות ונשתע לקולך לבל לומר בלית לו תצוה בשתו יקע׳ ובלומר חזר משה לחרי כן
ועלה אל קנה הזר עם הזקנים כלומר זה לותו אלדים לז לחזר לו משה פעם לחרת עלה אלי ההר
והיה שם נעבת הזלת היו יש שחלקו לת כל דברי העם הזה לומר דברו אלין התיבו לומר דברו וכ׳ז
לך לחזור להם שובו לכם לאהליכם ולתה שם עמוד עמדי ולדבר אליך לת כל המצוה והחוקים והמשפטי
לומר תלמוד לעשות אזה בשדה ולתנה לך לת לוחות האבן והתורה והמצוה לומר כי לך לבד לתנן לת התורה והמצ
לום תלמוד לעשות לותם כלומר כדרך לעשות נגדי כבי ישרחל שם הבכורו כדבר לנקלו כי שם המעלי שלוחת
והמלחים ולת ידעתי לתה יכנה הבכורות בלטון בני אלי בעבור שהם הזכרי הזקני שהם חבילי בני ישרחל
קדת הבכורות כעריס כי הם כעריס נגבים ירחוק כי לת בעבור תעלתם בחטחה שלחם כי לת היו זקנים
רק מפני הבכורה כי הם התקדמי לקרבות ועל דרך הפשט נערי בני ישרחל הם בחורי ישרחל שלח טעוון
טעם חעת שלח בנשת לת משה תעלם כי הם הנכחרים בעם והקדושים כהם בענין שלחמרו עתידין בחורי
יסר שלח טעון טעם חעת ליתן דיין כלכבון וכו׳ שעם לה׳ פרי כי יסר כל יחי היתם בתידב פחדו תמידת
הדין וחלת טעותם בחטאה העגל ונחה העלו העלות ויזבחו השלמים כולם פריס כטע׳ בר כהן תשית יסר
העלם דבר ופר עז גם פרה חדמה כן ובענין העגל לחזכיר זה ושם כתגנית הם כלים שעוי כדיק
כלי המזבח ולכך לומר כי חכי הדם סהיה דעתנו ליתן על העם מהם בכלים הדם והחכי החזר אדק על
המזבח מן המזרקות הקבל מותם כהם כדרך הקרבות ודק לומר כי בתנית ישמים בעבור שניהם וכן
דעתי לתקנם כתרגם בתרקיע וראו לת אלדי ישרחל פי רש׳ בחזיוה הנבלה כמו רחיתי לת ה׳ נכב
על המזבח ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר היא סרחה לחזקל כתרגמה לכן ספיר דמות כסא
ובעצם הענין כ לומר כרגלי תחת לבנת הספיר נעבה הכתוב לומר הוא דרקיע נעבה הרקיע הנ׳ז רבוח
הנעוי על רחשי החיות והנה בבלין כתן ירחלו לת אלדי יסר וסס כתוב היה לחסר ויתת תחת אלדי
ישרחל כי הכס דרך קבורה כי היה תחת הרקיע סהוא תחת הכסא והכל תחת הסם הנכבד ועל דרך הפשט
טעם אלדי ישרחל לומר כי זכות ישרחל לניהם עתה כחזקה הזאת ועל דרך החות בעבור כי
הזכיר כתתן תורה וידבר אלדים נזה לומר הן אדוני ה׳ אלדינו לת כבודו ולת גדלו ולת קולו

שמענו מתוך האש כיום בבלין סדיבר אלדים לת אדם כיום יתיר כאשר יתיר כבל תקים ה׳ אלדי ישרחל וחזר
בסם זה לומר סהסיגיע הזקנים בחדלות יתיר משאר הנם אדוני על האדם על חסר הגדולה כי היה
לעם כתוכיחת עבן וערפל ולקבלו ידחוק לזה סתדבק חזק יק יקר אלדות דישרחל ולת תדבק ולוחבלי להן
יקדש דה׳ כתנהגו בתקומת אחדים ואל אלדי בני ישרחל הם כיב ולכיאת והזקנים הכזכרים וקדוש
כן כי כלכל עליהם רוח אלדים וכן מלכיהם קדושתיך הכתבים שבתבל עליהם תדוחן לת הנדולי סבתבל
עליה כבוד מן המלכות ונעשה לת סלח ידו בעבור סחת והכהני והעם אל יהרסו אל ה׳ כן ישרחל
הודיע שבתן סבתרו לת ברן אל תתם לעלות אל ה׳ ונעל ויאכלו ויסתו סבלכו סם הבלוים כתחתית ההר לבני
כי חזו לת האלדים ולת הרסן לעלות אל ה׳ ונעל ויאכלו ויסתו סבלכו סם הבלוים כתחתית ההר לבני
האלדים עורם סיגשו אל אלהיהם כי הבלוים טעונין ותאכלין בירושלם לבני מן התחתה ונשלה
בבל הרוחה וכאן היו נאכלין לבני התחתה תחת הסר לת בתוכה ונעל ויסתו סעשה ויש עוכ כי כן
תוכה לסחתם בקבלת התורה כאשר בזה בבתבם כל דברי התורה על האבנים ותבחת בלוים ותאכלת עם
יסחתת לבני ה׳ אלדיך וסתי בבלוים התכוזה והודע בתון לך עב תיר ויבא ירושלם וישם ותחת לבל עבדין
לומר ר׳ אלעזר מכאן סעשין מעשה להבוחרים אל תורה ובן׳ב לומר כהתבדכם לבנין בית המקדש
ויזכהו לה׳ זבחים ועלו עלו לה עב ויאכלו וישתו לבני ה׳ כיום ההוא בשמחה גדולה ולא כאן כיום התנות
התורה כן עשו ויאבד ה׳ אל משה עלה אלי ההרה היו המבוה סחתר לן תלחים עלה אל ה׳ ובגם משה
לבדו ה׳ אלדינו דבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה פנו וסעו לכם אל הר האמרי ואל כל
סביבתיו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף לת ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הנדול נהר פרת לת הארץ
הבאו וירשו לת הארץ סנשבע ה׳ לאבתיכם לאברהם ליצחק ולעקב לתתה להם ולזרעם אחריהם ואנכי
אמרתי אליכם בעת ההוא לאמר לא אוכל לבדי לשאת אתכם ה׳ אלדיכם הרבה אתכם והנכם היום
כוכבי השמים לרוב ה׳ אלדי אבתיכם יסף עליכם כבם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם
איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשים
אתם בראשיכם שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרות ושטרים לשבטיכם ואצו לת שפטיכם
בעת ההוא לאמר שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו לז תכירו פנים במשפט
כקטן כגדול לז תגורו מפני איש כי המשפט לאלדים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתיו
ואצו לת כל הדברים אשר תעשון ואתם לז תדעו כל ימיכם אשר תחיו על האדמה אשר ה׳ אלדיכם נתן
לכם לנחלה עלו ברשו לת הארץ כאשר דבר ה׳ אלדי אבתיכם לז תירא ולז תחת ויקרבו אלי כלכם
ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו לת הארץ וישבו אתנו דבר לת הדרך אשר נעלה בה ולת הערים
אשר נבא אליהם וישב הדבר בעיני ואקח מכם שנים עשר אנשים אחד אחד לשבט לשבט ויפנו ויעלו
ההרה ויבאו עד נחל אשכול ויתרו לת הארץ ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו ויתבו לנו דבר
ויאמרו טובה הארץ אשר ה׳ אלדינו נתן לנו ולז אבתה לעלות ותמרו לת פי ה׳ אלדיכם ותרנו באהליכם
ותאמרו בשנאת ה׳ לנו הוציאנו מארץ מצרים לתת לנו לת האמרי להשמיד אתנו אנה אנחנו עלים
אחינו המסו לבבנו לאמר עם נדול ורם ממנו ערים נדלות ובצורות בשמים וגם בני ענק ראינו שם
ואמר אליכם לז תערצון ולז תיראון מהם ה׳ אלדיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם כאשר עשה לכם
במצרים לעיניכם ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה׳ אלדיך כאשר ישא איש לת בנו בכל הדרך אשר
הלכתם עד בואכם עד המקום הזה ובדבר הזה לז האמנתם בה׳ אלדיכם ההלך לפניכם בדרך לתור לכם
מקום לחניתכם באש לילה לראות בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם וישמע ה׳ לת קול דבריכם ויקצף
וישבע לאמר אם יראה אחד האנשים האלה הדור הרע הזה לת הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבתיכם
אם לז כלב בן יפנה וראה לת הארץ אשר דרך בה ולו ולבניו אתן לת הארץ אשר דרך בה בעבור כי
מלא אחרי ה׳ נם בי התאנף ה׳ בי לאמר נם אתה לז תבא שם יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה
אתו חזק כי הוא ינחילנה לישראל וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניהם אשר לז ידעו היום טוב ורע
המה יבאו שמה ולהם אתננה והמה ירשו אתה ואתם פנו לכם ונסעו המדבר דרך ים סוף ותסבו אתי כל
אמרתם נחטאנו לה׳ אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צוה אתנו ה׳ אלדינו ותחנרו איש כלי מלחמתו
ותהינו לעלות ההרה ויאמר ה׳ אלי אמר להם לז תעלו ולז תלחמו כי אינני בקרבכם ולז תנגפו לפני
איביכם ואדבר אליכם ולז שמעתם ותמרו לת פי ה׳ ותזדו ותעלו ההרה ויצא האמרי היושב בהר ההוא
לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה ותשבו ותבכו לפני ה׳
ולז שמע ה׳ בקולכם ולז האזין אליכם וחשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם ונפן ונסע המדבר
דרך ים סוף ונסב לת הר שעיר ימים רבים ונסב לת הר שעיר ימים רבים ונסב לת הר שעיר ימים רבים
ונסב לת הר שעיר ימים רבים ונסב לת הר שעיר ימים רבים ונסב לת הר שעיר ימים רבים ונסב לת הר

ויקחו לי תרומה

כתיב הכא ויקחו לי תרומה וכתיב התם כל איש אשר ידבנו לבו תנו את תרומתי לה' מה להלן נדבה אף כאן נדבה ומה להלן מכל איש אף כאן מכל איש ומה להלן מי שנתנדב לבו אף כאן מי שנתנדב לבו ומה להלן בזהב ובכסף ובנחושת אף כאן בזהב ובכסף ובנחושת ומה להלן בתכלת ואף כאן בתכלת ומה להלן בארגמן ואף כאן בארגמן ומה להלן בתולעת השני ואף כאן בתולעת השני ומה להלן בשש ואף כאן בשש ומה להלן בעזים ואף כאן בעזים ומה להלן בעורות אילים מאדמים ואף כאן בעורות אילים מאדמים ומה להלן בעורות תחשים ואף כאן בעורות תחשים ומה להלן בעצי שטים ואף כאן בעצי שטים ומה להלן בשמן ואף כאן בשמן ומה להלן באבני שוהם ואף כאן באבני שוהם ומה להלן באבני מלואים ואף כאן באבני מלואים ומה להלן בחושן ואף כאן בחושן ומה להלן בסמים ואף כאן בסמים ומה להלן בקטורת ואף כאן בקטורת ומה להלן בפתילות ואף כאן בפתילות ומה להלן בכלים ואף כאן בכלים ומה להלן בנשיאים ואף כאן בנשיאים ומה להלן בנשיאים ראשונים ואף כאן בנשיאים ראשונים ומה להלן בנשיאים אחרונים ואף כאן בנשיאים אחרונים ומה להלן בנשיאים שלישונים ואף כאן בנשיאים שלישונים ומה להלן בנשיאים רביעונים ואף כאן בנשיאים רביעונים ומה להלן בנשיאים חמישונים ואף כאן בנשיאים חמישונים ומה להלן בנשיאים ששונים ואף כאן בנשיאים ששונים ומה להלן בנשיאים שביעונים ואף כאן בנשיאים שביעונים ומה להלן בנשיאים שמינים ואף כאן בנשיאים שמינים ומה להלן בנשיאים תשיעונים ואף כאן בנשיאים תשיעונים ומה להלן בנשיאים עשירים ואף כאן בנשיאים עשירים ומה להלן בנשיאים אחד עשר ואף כאן בנשיאים אחד עשר ומה להלן בנשיאים שנים עשר ואף כאן בנשיאים שנים עשר ומה להלן בנשיאים שלשה עשר ואף כאן בנשיאים שלשה עשר ומה להלן בנשיאים ארבעה עשר ואף כאן בנשיאים ארבעה עשר ומה להלן בנשיאים חמשה עשר ואף כאן בנשיאים חמשה עשר ומה להלן בנשיאים ששה עשר ואף כאן בנשיאים ששה עשר ומה להלן בנשיאים שבעה עשר ואף כאן בנשיאים שבעה עשר ומה להלן בנשיאים שמונה עשר ואף כאן בנשיאים שמונה עשר ומה להלן בנשיאים תשעה עשר ואף כאן בנשיאים תשעה עשר ומה להלן בנשיאים עשרים ואף כאן בנשיאים עשרים ומה להלן בנשיאים עשרים ואחד ואף כאן בנשיאים עשרים ואחד ומה להלן בנשיאים עשרים ושנים ואף כאן בנשיאים עשרים ושנים ומה להלן בנשיאים עשרים ושלשה ואף כאן בנשיאים עשרים ושלשה ומה להלן בנשיאים עשרים וארבעה ואף כאן בנשיאים עשרים וארבעה ומה להלן בנשיאים עשרים וחמשה ואף כאן בנשיאים עשרים וחמשה ומה להלן בנשיאים עשרים וששה ואף כאן בנשיאים עשרים וששה ומה להלן בנשיאים עשרים ושבעה ואף כאן בנשיאים עשרים ושבעה ומה להלן בנשיאים עשרים ושמונה ואף כאן בנשיאים עשרים ושמונה ומה להלן בנשיאים עשרים ותשעה ואף כאן בנשיאים עשרים ותשעה ומה להלן בנשיאים שלשים ואף כאן בנשיאים שלשים ומה להלן בנשיאים שלשים ואחד ואף כאן בנשיאים שלשים ואחד ומה להלן בנשיאים שלשים ושנים ואף כאן בנשיאים שלשים ושנים ומה להלן בנשיאים שלשים ושלשה ואף כאן בנשיאים שלשים ושלשה ומה להלן בנשיאים שלשים וארבעה ואף כאן בנשיאים שלשים וארבעה ומה להלן בנשיאים שלשים וחמשה ואף כאן בנשיאים שלשים וחמשה ומה להלן בנשיאים שלשים וששה ואף כאן בנשיאים שלשים וששה ומה להלן בנשיאים שלשים ושבעה ואף כאן בנשיאים שלשים ושבעה ומה להלן בנשיאים שלשים ושמונה ואף כאן בנשיאים שלשים ושמונה ומה להלן בנשיאים שלשים ותשעה ואף כאן בנשיאים שלשים ותשעה ומה להלן בנשיאים ארבעים ואף כאן בנשיאים ארבעים ומה להלן בנשיאים ארבעים ואחד ואף כאן בנשיאים ארבעים ואחד ומה להלן בנשיאים ארבעים ושנים ואף כאן בנשיאים ארבעים ושנים ומה להלן בנשיאים ארבעים ושלשה ואף כאן בנשיאים ארבעים ושלשה ומה להלן בנשיאים ארבעים וארבעה ואף כאן בנשיאים ארבעים וארבעה ומה להלן בנשיאים ארבעים וחמשה ואף כאן בנשיאים ארבעים וחמשה ומה להלן בנשיאים ארבעים וששה ואף כאן בנשיאים ארבעים וששה ומה להלן בנשיאים ארבעים ושבעה ואף כאן בנשיאים ארבעים ושבעה ומה להלן בנשיאים ארבעים ושמונה ואף כאן בנשיאים ארבעים ושמונה ומה להלן בנשיאים ארבעים ותשעה ואף כאן בנשיאים ארבעים ותשעה ומה להלן בנשיאים חמשים ואף כאן בנשיאים חמשים ומה להלן בנשיאים חמשים ואחד ואף כאן בנשיאים חמשים ואחד ומה להלן בנשיאים חמשים ושנים ואף כאן בנשיאים חמשים ושנים ומה להלן בנשיאים חמשים ושלשה ואף כאן בנשיאים חמשים ושלשה ומה להלן בנשיאים חמשים וארבעה ואף כאן בנשיאים חמשים וארבעה ומה להלן בנשיאים חמשים וחמשה ואף כאן בנשיאים חמשים וחמשה ומה להלן בנשיאים חמשים וששה ואף כאן בנשיאים חמשים וששה ומה להלן בנשיאים חמשים ושבעה ואף כאן בנשיאים חמשים ושבעה ומה להלן בנשיאים חמשים ושמונה ואף כאן בנשיאים חמשים ושמונה ומה להלן בנשיאים חמשים ותשעה ואף כאן בנשיאים חמשים ותשעה ומה להלן בנשיאים ששים ואף כאן בנשיאים ששים ומה להלן בנשיאים ששים ואחד ואף כאן בנשיאים ששים ואחד ומה להלן בנשיאים ששים ושנים ואף כאן בנשיאים ששים ושנים ומה להלן בנשיאים ששים ושלשה ואף כאן בנשיאים ששים ושלשה ומה להלן בנשיאים ששים וארבעה ואף כאן בנשיאים ששים וארבעה ומה להלן בנשיאים ששים וחמשה ואף כאן בנשיאים ששים וחמשה ומה להלן בנשיאים ששים וששה ואף כאן בנשיאים ששים וששה ומה להלן בנשיאים ששים ושבעה ואף כאן בנשיאים ששים ושבעה ומה להלן בנשיאים ששים ושמונה ואף כאן בנשיאים ששים ושמונה ומה להלן בנשיאים ששים ותשעה ואף כאן בנשיאים ששים ותשעה ומה להלן בנשיאים שבעים ואף כאן בנשיאים שבעים ומה להלן בנשיאים שבעים ואחד ואף כאן בנשיאים שבעים ואחד ומה להלן בנשיאים שבעים ושנים ואף כאן בנשיאים שבעים ושנים ומה להלן בנשיאים שבעים ושלשה ואף כאן בנשיאים שבעים ושלשה ומה להלן בנשיאים שבעים וארבעה ואף כאן בנשיאים שבעים וארבעה ומה להלן בנשיאים שבעים וחמשה ואף כאן בנשיאים שבעים וחמשה ומה להלן בנשיאים שבעים וששה ואף כאן בנשיאים שבעים וששה ומה להלן בנשיאים שבעים ושבעה ואף כאן בנשיאים שבעים ושבעה ומה להלן בנשיאים שבעים ושמונה ואף כאן בנשיאים שבעים ושמונה ומה להלן בנשיאים שבעים ותשעה ואף כאן בנשיאים שבעים ותשעה ומה להלן בנשיאים שמונים ואף כאן בנשיאים שמונים ומה להלן בנשיאים שמונים ואחד ואף כאן בנשיאים שמונים ואחד ומה להלן בנשיאים שמונים ושנים ואף כאן בנשיאים שמונים ושנים ומה להלן בנשיאים שמונים ושלשה ואף כאן בנשיאים שמונים ושלשה ומה להלן בנשיאים שמונים וארבעה ואף כאן בנשיאים שמונים וארבעה ומה להלן בנשיאים שמונים וחמשה ואף כאן בנשיאים שמונים וחמשה ומה להלן בנשיאים שמונים וששה ואף כאן בנשיאים שמונים וששה ומה להלן בנשיאים שמונים ושבעה ואף כאן בנשיאים שמונים ושבעה ומה להלן בנשיאים שמונים ושמונה ואף כאן בנשיאים שמונים ושמונה ומה להלן בנשיאים שמונים ותשעה ואף כאן בנשיאים שמונים ותשעה ומה להלן בנשיאים תשעים ואף כאן בנשיאים תשעים ומה להלן בנשיאים תשעים ואחד ואף כאן בנשיאים תשעים ואחד ומה להלן בנשיאים תשעים ושנים ואף כאן בנשיאים תשעים ושנים ומה להלן בנשיאים תשעים ושלשה ואף כאן בנשיאים תשעים ושלשה ומה להלן בנשיאים תשעים וארבעה ואף כאן בנשיאים תשעים וארבעה ומה להלן בנשיאים תשעים וחמשה ואף כאן בנשיאים תשעים וחמשה ומה להלן בנשיאים תשעים וששה ואף כאן בנשיאים תשעים וששה ומה להלן בנשיאים תשעים ושבעה ואף כאן בנשיאים תשעים ושבעה ומה להלן בנשיאים תשעים ושמונה ואף כאן בנשיאים תשעים ושמונה ומה להלן בנשיאים תשעים ותשעה ואף כאן בנשיאים תשעים ותשעה ומה להלן בנשיאים מאה ואף כאן בנשיאים מאה ומה להלן בנשיאים מאה ואחד ואף כאן בנשיאים מאה ואחד ומה להלן בנשיאים מאה ושנים ואף כאן בנשיאים מאה ושנים ומה להלן בנשיאים מאה ושלשה ואף כאן בנשיאים מאה ושלשה ומה להלן בנשיאים מאה וארבעה ואף כאן בנשיאים מאה וארבעה ומה להלן בנשיאים מאה וחמשה ואף כאן בנשיאים מאה וחמשה ומה להלן בנשיאים מאה וששה ואף כאן בנשיאים מאה וששה ומה להלן בנשיאים מאה ושבעה ואף כאן בנשיאים מאה ושבעה ומה להלן בנשיאים מאה ושמונה ואף כאן בנשיאים מאה ושמונה ומה להלן בנשיאים מאה ותשעה ואף כאן בנשיאים מאה ותשעה ומה להלן בנשיאים מאתים ואף כאן בנשיאים מאתים ומה להלן בנשיאים מאתים ואחד ואף כאן בנשיאים מאתים ואחד ומה להלן בנשיאים מאתים ושנים ואף כאן בנשיאים מאתים ושנים ומה להלן בנשיאים מאתים ושלשה ואף כאן בנשיאים מאתים ושלשה ומה להלן בנשיאים מאתים וארבעה ואף כאן בנשיאים מאתים וארבעה ומה להלן בנשיאים מאתים וחמשה ואף כאן בנשיאים מאתים וחמשה ומה להלן בנשיאים מאתים וששה ואף כאן בנשיאים מאתים וששה ומה להלן בנשיאים מאתים ושבעה ואף כאן בנשיאים מאתים ושבעה ומה להלן בנשיאים מאתים ושמונה ואף כאן בנשיאים מאתים ושמונה ומה להלן בנשיאים מאתים ותשעה ואף כאן בנשיאים מאתים ותשעה ומה להלן בנשיאים שלש מאות ואף כאן בנשיאים שלש מאות ומה להלן בנשיאים שלש מאות ואחד ואף כאן בנשיאים שלש מאות ואחד ומה להלן בנשיאים שלש מאות ושנים ואף כאן בנשיאים שלש מאות ושנים ומה להלן בנשיאים שלש מאות ושלשה ואף כאן בנשיאים שלש מאות ושלשה ומה להלן בנשיאים שלש מאות וארבעה ואף כאן בנשיאים שלש מאות וארבעה ומה להלן בנשיאים שלש מאות וחמשה ואף כאן בנשיאים שלש מאות וחמשה ומה להלן בנשיאים שלש מאות וששה ואף כאן בנשיאים שלש מאות וששה ומה להלן בנשיאים שלש מאות ושבעה ואף כאן בנשיאים שלש מאות ושבעה ומה להלן בנשיאים שלש מאות ושמונה ואף כאן בנשיאים שלש מאות ושמונה ומה להלן בנשיאים שלש מאות ותשעה ואף כאן בנשיאים שלש מאות ותשעה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות ואף כאן בנשיאים ארבע מאות ומה להלן בנשיאים ארבע מאות ואחד ואף כאן בנשיאים ארבע מאות ואחד ומה להלן בנשיאים ארבע מאות ושנים ואף כאן בנשיאים ארבע מאות ושנים ומה להלן בנשיאים ארבע מאות ושלשה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות ושלשה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות וארבעה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות וארבעה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות וחמשה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות וחמשה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות וששה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות וששה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות ושבעה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות ושבעה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות ושמונה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות ושמונה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות ותשעה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות ותשעה ומה להלן בנשיאים חמש מאות ואף כאן בנשיאים חמש מאות ומה להלן בנשיאים חמש מאות ואחד ואף כאן בנשיאים חמש מאות ואחד ומה להלן בנשיאים חמש מאות ושנים ואף כאן בנשיאים חמש מאות ושנים ומה להלן בנשיאים חמש מאות ושלשה ואף כאן בנשיאים חמש מאות ושלשה ומה להלן בנשיאים חמש מאות וארבעה ואף כאן בנשיאים חמש מאות וארבעה ומה להלן בנשיאים חמש מאות וחמשה ואף כאן בנשיאים חמש מאות וחמשה ומה להלן בנשיאים חמש מאות וששה ואף כאן בנשיאים חמש מאות וששה ומה להלן בנשיאים חמש מאות ושבעה ואף כאן בנשיאים חמש מאות ושבעה ומה להלן בנשיאים חמש מאות ושמונה ואף כאן בנשיאים חמש מאות ושמונה ומה להלן בנשיאים חמש מאות ותשעה ואף כאן בנשיאים חמש מאות ותשעה ומה להלן בנשיאים ששה מאות ואף כאן בנשיאים ששה מאות ומה להלן בנשיאים ששה מאות ואחד ואף כאן בנשיאים ששה מאות ואחד ומה להלן בנשיאים ששה מאות ושנים ואף כאן בנשיאים ששה מאות ושנים ומה להלן בנשיאים ששה מאות ושלשה ואף כאן בנשיאים ששה מאות ושלשה ומה להלן בנשיאים ששה מאות וארבעה ואף כאן בנשיאים ששה מאות וארבעה ומה להלן בנשיאים ששה מאות וחמשה ואף כאן בנשיאים ששה מאות וחמשה ומה להלן בנשיאים ששה מאות וששה ואף כאן בנשיאים ששה מאות וששה ומה להלן בנשיאים ששה מאות ושבעה ואף כאן בנשיאים ששה מאות ושבעה ומה להלן בנשיאים ששה מאות ושמונה ואף כאן בנשיאים ששה מאות ושמונה ומה להלן בנשיאים ששה מאות ותשעה ואף כאן בנשיאים ששה מאות ותשעה ומה להלן בנשיאים שבע מאות ואף כאן בנשיאים שבע מאות ומה להלן בנשיאים שבע מאות ואחד ואף כאן בנשיאים שבע מאות ואחד ומה להלן בנשיאים שבע מאות ושנים ואף כאן בנשיאים שבע מאות ושנים ומה להלן בנשיאים שבע מאות ושלשה ואף כאן בנשיאים שבע מאות ושלשה ומה להלן בנשיאים שבע מאות וארבעה ואף כאן בנשיאים שבע מאות וארבעה ומה להלן בנשיאים שבע מאות וחמשה ואף כאן בנשיאים שבע מאות וחמשה ומה להלן בנשיאים שבע מאות וששה ואף כאן בנשיאים שבע מאות וששה ומה להלן בנשיאים שבע מאות ושבעה ואף כאן בנשיאים שבע מאות ושבעה ומה להלן בנשיאים שבע מאות ושמונה ואף כאן בנשיאים שבע מאות ושמונה ומה להלן בנשיאים שבע מאות ותשעה ואף כאן בנשיאים שבע מאות ותשעה ומה להלן בנשיאים שמונה מאות ואף כאן בנשיאים שמונה מאות ומה להלן בנשיאים שמונה מאות ואחד ואף כאן בנשיאים שמונה מאות ואחד ומה להלן בנשיאים שמונה מאות ושנים ואף כאן בנשיאים שמונה מאות ושנים ומה להלן בנשיאים שמונה מאות ושלשה ואף כאן בנשיאים שמונה מאות ושלשה ומה להלן בנשיאים שמונה מאות וארבעה ואף כאן בנשיאים שמונה מאות וארבעה ומה להלן בנשיאים שמונה מאות וחמשה ואף כאן בנשיאים שמונה מאות וחמשה ומה להלן בנשיאים שמונה מאות וששה ואף כאן בנשיאים שמונה מאות וששה ומה להלן בנשיאים שמונה מאות ושבעה ואף כאן בנשיאים שמונה מאות ושבעה ומה להלן בנשיאים שמונה מאות ושמונה ואף כאן בנשיאים שמונה מאות ושמונה ומה להלן בנשיאים שמונה מאות ותשעה ואף כאן בנשיאים שמונה מאות ותשעה ומה להלן בנשיאים תשע מאות ואף כאן בנשיאים תשע מאות ומה להלן בנשיאים תשע מאות ואחד ואף כאן בנשיאים תשע מאות ואחד ומה להלן בנשיאים תשע מאות ושנים ואף כאן בנשיאים תשע מאות ושנים ומה להלן בנשיאים תשע מאות ושלשה ואף כאן בנשיאים תשע מאות ושלשה ומה להלן בנשיאים תשע מאות וארבעה ואף כאן בנשיאים תשע מאות וארבעה ומה להלן בנשיאים תשע מאות וחמשה ואף כאן בנשיאים תשע מאות וחמשה ומה להלן בנשיאים תשע מאות וששה ואף כאן בנשיאים תשע מאות וששה ומה להלן בנשיאים תשע מאות ושבעה ואף כאן בנשיאים תשע מאות ושבעה ומה להלן בנשיאים תשע מאות ושמונה ואף כאן בנשיאים תשע מאות ושמונה ומה להלן בנשיאים תשע מאות ותשעה ואף כאן בנשיאים תשע מאות ותשעה ומה להלן בנשיאים אלף ואף כאן בנשיאים אלף ומה להלן בנשיאים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים אלף וששה ואף כאן בנשיאים אלף וששה ומה להלן בנשיאים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים אלפים ואף כאן בנשיאים אלפים ומה להלן בנשיאים אלפים ואחד ואף כאן בנשיאים אלפים ואחד ומה להלן בנשיאים אלפים ושנים ואף כאן בנשיאים אלפים ושנים ומה להלן בנשיאים אלפים ושלשה ואף כאן בנשיאים אלפים ושלשה ומה להלן בנשיאים אלפים וארבעה ואף כאן בנשיאים אלפים וארבעה ומה להלן בנשיאים אלפים וחמשה ואף כאן בנשיאים אלפים וחמשה ומה להלן בנשיאים אלפים וששה ואף כאן בנשיאים אלפים וששה ומה להלן בנשיאים אלפים ושבעה ואף כאן בנשיאים אלפים ושבעה ומה להלן בנשיאים אלפים ושמונה ואף כאן בנשיאים אלפים ושמונה ומה להלן בנשיאים אלפים ותשעה ואף כאן בנשיאים אלפים ותשעה ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים ואחד ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים ואחד ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים ושנים ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים ושנים ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים ושלשה ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים ושלשה ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים וארבעה ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים וארבעה ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים וחמשה ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים וחמשה ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים וששה ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים וששה ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים ושבעה ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים ושבעה ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים ושמונה ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים ושמונה ומה להלן בנשיאים עשרת אלפים ותשעה ואף כאן בנשיאים עשרת אלפים ותשעה ומה להלן בנשיאים עשרים אלף ואף כאן בנשיאים עשרים אלף ומה להלן בנשיאים עשרים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים עשרים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים עשרים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים עשרים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים עשרים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים עשרים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים עשרים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים עשרים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים עשרים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים עשרים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים עשרים אלף וששה ואף כאן בנשיאים עשרים אלף וששה ומה להלן בנשיאים עשרים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים עשרים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים עשרים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים עשרים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים עשרים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים עשרים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים שלשים אלף ואף כאן בנשיאים שלשים אלף ומה להלן בנשיאים שלשים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים שלשים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים שלשים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים שלשים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים שלשים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים שלשים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים שלשים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים שלשים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים שלשים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים שלשים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים שלשים אלף וששה ואף כאן בנשיאים שלשים אלף וששה ומה להלן בנשיאים שלשים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים שלשים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים שלשים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים שלשים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים שלשים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים שלשים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף וששה ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף וששה ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים ארבעים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים ארבעים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים חמשים אלף ואף כאן בנשיאים חמשים אלף ומה להלן בנשיאים חמשים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים חמשים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים חמשים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים חמשים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים חמשים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים חמשים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים חמשים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים חמשים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים חמשים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים חמשים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים חמשים אלף וששה ואף כאן בנשיאים חמשים אלף וששה ומה להלן בנשיאים חמשים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים חמשים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים חמשים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים חמשים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים חמשים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים חמשים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים ששים אלף ואף כאן בנשיאים ששים אלף ומה להלן בנשיאים ששים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים ששים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים ששים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים ששים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים ששים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים ששים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים ששים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים ששים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים ששים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים ששים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים ששים אלף וששה ואף כאן בנשיאים ששים אלף וששה ומה להלן בנשיאים ששים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים ששים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים ששים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים ששים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים ששים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים ששים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים שבעים אלף ואף כאן בנשיאים שבעים אלף ומה להלן בנשיאים שבעים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים שבעים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים שבעים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים שבעים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים שבעים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים שבעים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים שבעים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים שבעים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים שבעים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים שבעים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים שבעים אלף וששה ואף כאן בנשיאים שבעים אלף וששה ומה להלן בנשיאים שבעים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים שבעים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים שבעים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים שבעים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים שבעים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים שבעים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים שמונים אלף ואף כאן בנשיאים שמונים אלף ומה להלן בנשיאים שמונים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים שמונים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים שמונים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים שמונים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים שמונים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים שמונים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים שמונים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים שמונים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים שמונים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים שמונים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים שמונים אלף וששה ואף כאן בנשיאים שמונים אלף וששה ומה להלן בנשיאים שמונים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים שמונים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים שמונים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים שמונים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים שמונים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים שמונים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים תשעים אלף ואף כאן בנשיאים תשעים אלף ומה להלן בנשיאים תשעים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים תשעים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים תשעים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים תשעים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים תשעים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים תשעים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים תשעים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים תשעים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים תשעים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים תשעים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים תשעים אלף וששה ואף כאן בנשיאים תשעים אלף וששה ומה להלן בנשיאים תשעים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים תשעים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים תשעים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים תשעים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים תשעים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים תשעים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים מאה אלף ואף כאן בנשיאים מאה אלף ומה להלן בנשיאים מאה אלף ואחד ואף כאן בנשיאים מאה אלף ואחד ומה להלן בנשיאים מאה אלף ושנים ואף כאן בנשיאים מאה אלף ושנים ומה להלן בנשיאים מאה אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים מאה אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים מאה אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים מאה אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים מאה אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים מאה אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים מאה אלף וששה ואף כאן בנשיאים מאה אלף וששה ומה להלן בנשיאים מאה אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים מאה אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים מאה אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים מאה אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים מאה אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים מאה אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים מאתים אלף ואף כאן בנשיאים מאתים אלף ומה להלן בנשיאים מאתים אלף ואחד ואף כאן בנשיאים מאתים אלף ואחד ומה להלן בנשיאים מאתים אלף ושנים ואף כאן בנשיאים מאתים אלף ושנים ומה להלן בנשיאים מאתים אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים מאתים אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים מאתים אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים מאתים אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים מאתים אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים מאתים אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים מאתים אלף וששה ואף כאן בנשיאים מאתים אלף וששה ומה להלן בנשיאים מאתים אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים מאתים אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים מאתים אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים מאתים אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים מאתים אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים מאתים אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף ואחד ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף ואחד ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף ושנים ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף ושנים ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף וששה ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף וששה ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים שלש מאות אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים שלש מאות אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף ואחד ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף ואחד ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף ושנים ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף ושנים ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף וששה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף וששה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים ארבע מאות אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים ארבע מאות אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף ואחד ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף ואחד ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף ושנים ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף ושנים ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף ושלשה ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף וארבעה ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף וארבעה ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף וחמשה ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף וחמשה ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף וששה ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף וששה ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף ושבעה ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף ושבעה ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף ושמונה ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף ושמונה ומה להלן בנשיאים חמש מאות אלף ותשעה ואף כאן בנשיאים חמש מאות אלף ותשעה ומה להלן בנשיאים ששה מאות אלף ואף כאן בנשיאים ששה מאות אלף ומה להלן בנשיאים ששה מאות אלף ואחד ואף כאן בנשיאים ששה מאות אלף ואחד ומה להלן בנשיאים ששה מאות אלף ושנים ואף כאן בנשיאים ששה מאות אלף ושנים ומה להלן בנשיאים ששה מאות אלף ושלשה ואף כאן בנשיאים ששה מ

ומחפן היו מחללין והנה פי הכתוב לחבני משה סלם מתים לחפוד ולחת לחפן ולחבני מלחים לחפן והם היה
דעת רש"י שיהיו גם חבני החפוד מלחים וין הכתוב הזה יהיו לחפוד ולחפן סביבם חבני משה ולחבני
מלחים ובן תעשו לדירתי שם יהיה לחבר אחד וין הכלי לו משתעשו כלי בית עולמים כבין מולחבן ותעשיר
וכירותי ומיכונית סעשה סלחה כתבנית חלן תעשו לותם והם לו יהיה המקדש מחובר לחעלה היחנו לו
היה לו לכתוב וכן תעשו חלן כן תעשו והיה חדבר על עסיית לחבל חעד וכלין לחבן רש"י ולו ידעתי סיהיה
זה לחת סיתחייב סלחה לעשות כלי בית עולמים כתבנית חלן ומחבח הנחסת עשה סלחה עשריס לחת
חרך עשריס רחב ולו לחמר וכן תעשו הכלי כי מתחלה לחחר ועשו לי מקד על דרך המשה לין בחיך
לכל זה חבל בח הכסל לחזוק וחרוח לחמר ועשו לי מקדש בית וכל' כמקד חלך ובית ימלכה ובכתי בתוך
בנית ונכנית הכבוד לסר ישעו לי סם כבל לסר לחי מרחה לחוחך לת תבנית המשכן הזה לסר לחיתי ם
סחשכון בו בתוכם ולת תבנית כל כלין ובכל וכ תעשו כולכם כחרי זות חבריות וחיו כהכסל וישעו בני
ישרחל כבל לסר נוה ה' לת חסה כן עשה כי חבני סהוח נוחה לחמר וכן תעשו ועשו לחרון יחחזי חל
בני ישרחל הנזכרים לחעלה ולחחרי כן ובנית לחתו יחיבקת לו וכולן בלסנן יחיד כי חסה כעבד כל יסר־חל
ויחכן סיהיה כל ישרחל חכתתים בעביית חת חחרן וכניו סהוח חקדם חכבני עליון וסיהיו כול לחניר
וכן לחחרן כחרדים רבה חכבי חה בכל הכלים כתו ועשית ולחרון כתיב ועשו חרון לחמר ר' יהודה בר סלוס
לחמר הבה יבחו הכל ויחעסקו בחרון סיהן חבעל סיתנדב בל לחבי לחמר כלי זהב לחמר לחרון לו יעשה
לנבלחל עזר חעשו לו סיכומו לדבר ארבע בעמתיו כתרגו חרגע זויחיה וחזויות העליונות כמוך
לכפרת היו נתוכין ושתי טבעת טבעת על צלע החחת חן הין לדבע טבעו שבחחלת המקרח וכי הסתוב ושתי חן
הטבעות החלו על צלע החחת כך פי' רש"י ויפה סיהם חגל לו ידעתי לחה לחמר שבחחלת העליונות שמוך
לכפרת היו חטבעות שהכוסב היה בידו יתר מחר ועוד כי דרך הכבוד הוח סיהיה החרון נסח וגבוה לחעל
על נתפות הכהנים ורו לחמר חפסתי בכל המקרח ולו חבחתי בעם סהוח זויח רק רגל חיה יפ' סעניך
רגלי עני פעמי דלים על כן הנדרתי לפרש כי רגלים היו לחרון וכי' הם סמוכה טבעת לרגל חתחוכה
לסחת חותן נהם והעליונה היו ליפוי ולין דרין בכוכי כלל חבל חם כדרין שהסבל רגלי יגוף הסתוכים היו
הטבעות בזויות התחתונות לסר החרון ישבב בהן ויקדח הנדים התחתונ' רגלים כי לסנן הקדש יתפסם
כל הבזויות לרחוק החדם ויחזר לכל לעבותו ולחם ולבד התחתון רגל זה בחותך כך הוח סהחזיק
התחתונות היו הטבעות והחרון נסח למעלה כיון שפירסתי למעלה חכל לפי דעתי לין סעם רגל חכל הוח
סם הפסיעה חה יפ' סעניך פסיע חיך בבנין סב' בתלוד כזה נחות סביעתיה סל ריפה זו וכן מדוע
לחחרי סעני חיבכתיו ולחמר הכתוב בבחת בנחמות לנפסעתיו נפסיעת הכתבים הנוסלים לחתך רחם סני דברים
סיהיו הטבעות בזויות לחעשה חמם בחוכים לחוסב החרון שיהיה כל לחרכו סל חרון חפסיק בין סני הטב'
כי החרון לרכו לחזק והטבעות סביב נכנסן לחד בראש החזרתי ולחחד בחערבי וכתיב פרזים ונעמי
הכהנים הולכים בין טבעת לטבעת ולפניהם וכחוסבת החסכן כלו לרכב טבעית סל זהב היו קבועות בו
כחיב בנפון ומפיק בידמון סבחזה היו נחנין הכתים ולו היו זויח חפס לעולם וכ' ואל החרון תתן
לת העדות לו ידעתי למה נכפל סהרי כבר חמרו ונתת סל החרון לת העדות ויש לומר סבל לומר
סבעודי חרון בולו כפרת יתן תחלה העדות ולחחר כך יתן הכפרת עליו וכן חכתוב בסהקים המשכן
נלחחר ייתן לת העדות סל החרון ולחר כך ייתן לת הכפרת על החרון ולמעלה לרם ולו היה זה כן חוה
חסרחו יותר סלחחר סיתן הכפרת על החרון כלסר יתן בחרון לת העדות כי חרון יקדיל גם בהיו הכפרת
עליו ובוה כי יש לפחול גם כן למה החזיר לסר על חרון העדות כי כיון שהכרובים הם על חרון העדות
ומה בידך נפרש עוד כיון שלחר מעל הכפרת חכין סני הכרובים כי בעבור סיבה נבראים
להיותם פנימ' כנפ' ס למעלה ולו לחמר למה יצחם כלל ומה סיחתם בחסכן ונלוה יהיו בענין הזה לכך
לחחר עתה ונתת הכפרת עם כרובין סהכל דבר לחחד שב החרון חלמעלה כי חל ר' חרון תתן לת העדו'
לסר תתן לנין כדי שיהיה לי הסח

כנגד כי חני חועד לך סם ודסבין סבינתי עליהם וד כרתי לחתך חעל הכפרת וכין סני הכרובים
בענבי סהוח על חרון העדות והנה הוח כחיב לסר רחם יחזקחל סחחיה היה חחסר רחיתי תחת
חלדי יסר' כנגד כבר ולדע כי כרובי הוה ולכך נקר' יוסב הכרובי כי היו בדמי כנפי להודיעך סה התרכב
נושלי הכבוד וכחון סב' ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפרסי' סהוכסים על חרון נדיתי ה' כלסר חזכרתי
ועל דעת רבינו הם בזוית חדם חלמון חרמית סתחמר לעלם רכיל והחזיר סם הזה הכף סר"ם כי
כן הסם בבעלי להודית על ענינם ולם תהסוב עוד לוה הין כמיהם חים לל לחיו ולמה היו וקסה תוכל
לדעת כי דלוי להם סיהיו פ' רשי כנפים לחעלה כי הכ"בסת עליו והוכסים על חעדות סהוח מכתב חלהים
וזה טעם ולתבנית המרכבה כי הכרובים סרלה יחזקחל סחלו הכבוד בבבלי והכרובי לסר בוסכן וכמקדש תבנית לחן כי בנוך סעל גבוה סוזר ובניהו עליהם וזה טעם ולדע כחד וידע כחד ולפי לחמר החם והסכיל יבין זר זהב הכביס יתן לכתר חלכות סהסולחן סם
סעשר ובלילה הוה כתו סלוחרים סולחן חלכים לסחן רם וכן הדבר הזה סוד הסולחן כי ברכת הסם סעת
היתה העלוה לו תכרת ים חלין לחכל עולם כמנהגו סהב דבתי' וירח חלדי' לת כל לחסר עשה והנה עיב חלד
לכל כחס יהיה סם סרם דבר תחול עליו הברכה וחנסיך בו כחסר לחך חלי סע הנידי לי סה יש לך בבית
וחלה הסרכה על חסוך סחן ומלחה כל הכלים וכחלי הן כל הקנות וכפחת הסחן לו חסר־ וכן
הסולחן בלחם הפני בו תחול הברכה וחחכו יבח חסובע לכל יסר־ ולכך לחחרו כל כהן סחוגיע כפל
לוכל ומכבע פי' רם' כי קערותיו דפסיו וכפותיו כזיכין שבחבנין בהם הלבונה וקטותיו כסף לנסך
וחנקיתו הם בזיכין וחפי טבעת על צלעי החחת כך הקנים הכלי' החלה בניו לחוך הרם ולסוך חכילת
בוגבותיו חלמון על צלע החחת כך פי' רם"ח סיהיו לחחד סכחתיו לחה לחחר סבחזיות העליונות
חלו הקני' לכל לחנקותיו סהוח בלי לפי סחין חכילתו סלסון חרחי חלו סם לוחדות סם נתפוני
חכילן דקסונו לו יהיה לך בביתך לחיסה ולחיסה לו יהח לך בביתך חכילתו וחכילתו וכן בכל חקו בתלמי
ובדברי חסתי כיון סיכל בחכילה דכיון סה סתבטל לחיים סה סתבטל וכן בלחתי לסנן סדה חחזקת חן חלבים
בת יכיל וכל בחלים קטנן סהכיל לת העלה וכן רביס וכן בלחתי כלכל על דעתי לוחי לסנן בכל חבל הוח
חלסנן זה בענתן בלחתי להכיל כלסנן לו תוכל להכיל כל דברין וכן רוח חים יכלכל מחלר־
חכיל לוחתן בתוך נפשו ולו יקון בו הכ' הסתי' לו יכלבלך לו יכילו ויחזיקו גדל רוחיתיך כי
לין לך קבב ומדה לף כי הבי' הזה הקטן לסר בביתי מכלכל דברין בחקפו סלו יהיה בכיל יכיל כל דקדן
לוכל מכיל דברין בקדם כרחוי ומוני חיהן כרחוי ויכלכל יכף סנתן להם חזון כחס יכ לו לו העדיף ולו
החסיר דק לחס לפי הטף וכן כלם חבל דעתו סל לחבלו לו נתבדר ולולי סנבייתי לדעתו סם לחיד כי
היתם סם הדה חתחקת סני עשרינו קחת להדוד כי ההלה החחת לו היו חודדי בעשרו סל חנתן ולית ליח
ויתני דקתני כתי חדות סל יבם היו כחקד עשרין ותני עשרין חבל היו סם לדעתו סלם חדות בעשרן והני
עשרן וסני עשרוני והנכון כפני כדעתו כי התכילתו הוח הדפים העשוי לבנק כיון סחחזיק כדי ם
דפים היו סם כתנה נדפים ועדיין הוח בנק וכמן דפים היה בתבנה וכסחוק רודה סתבנה בדפים כדי ם
סלו חתקלקל והדפו הזה סהוח כדי סלו חתקלקל לחיות כדוק כריך להיות כבוית הלו' וכשיעיר חבל הוח עמי
כמן קעריה לבחוך דשבתיו סל לחם והוח קערותיו חבל הדפים חרחשון סל בנק עמי כתיב סל לחם ב
וכשיעיר לחרכן עשרים וחבו חמסה וקדמיה סבנע חבנית וכן משיכין הבנק וחדידין חתן וחתקנין ח
חתן ולפיכ הוח נקר' מכילת סהוח סחוק עמי לחיה ולמן חנקיות סם כתו חיסה וסלה כשם קעריהן וקטותיו
ומחר המזות לין כהם תחר ולולי החדות חמנורקות חיסת דרך וחין דרך יקרילו לחתן חנקיות ס"ר
נקיות חן הסבל וחנקות כעליהן חן החנלה והקטות סם כעל הקנים והכפיפין לולי בעבי־
סגולן יקרילו כן כחלוק הדבי' עשין כתו וירחו ישבי קנות חלחתיהן בחלוק בדי ועשין כחלת סחוק וכתב
רש"י סבשם בדברי חימי סהזכיר תחת קערות חזרקות ותחת חבעות כפורי' הזכיר יד ו

ולאכול את הכתפים ואת החלקות תחר תרומה מבחר תניעו תרומה תני מלקחיים ומחתותיה תרומה
תעשה יכול שאני תורמה את הכתפים ואת החלקות תל תלותה ומה רחית לרבות מלקחיים ומחתותיה
סרון מעשין עושה ומניח לכי גבשיה כפתורי וסרחיה תחין סריכה את סרותיה לרבות מלקחיים ומחתותיה
ברותיה ולהתיל גבשיה כפתורי וסרחיה תחר סריכה את סרותיה הכתו תניעו תרומה תכי את ברותיה ר
תני מעשין עושה ומניח לכי גבשיה כפתורי וסרחיה תחין בעשין עושה ומניח לרבות מלקחיים ומחתותיה
כאן מכאן יכול שאני מרבה בגשיה כפתורי וסרחיה תחר סריכה את סרותיה לרבות מלקחיים ומחתותיה
ברותיה סיהיו תומנה תל שעשה יכול שאני תורה בגשיה כפתורי וסרחיה תל תותה ומה רחית לרבות את
ברותיה ולהתיל גבשיה כפתורי וסרחיה תחר סריכה את סרותיה הכתו תניעו תרומה תכי את ברותיה ר
במקל הכבר ולחה לא בסרסן כחה יהיו המלקחיים ומחתותיה סיעשו תרומה תכי את ברותיה כמו
סחה הוא חלה כך סנו מכחים בחנוכת תנורה נרותיה כלה מכבר ולא מלקחיה ומחתותיה ומה תני מ
תקריב את כל הכלים הללה לי מת את נרות כהני ר יהודה . ר נחמיה תניר תנורה בחה מכבר ולא
נרותיה ומלקחיה ומחתותיה ומה תני תקריב את כל הכלים הללה סיהיו כלן של זהב ומה תניר לרבי
ר יהודה סהיו הנרות מקפה עתה ואחר מקרילם הכתוב הכלים הללה מבני סהם כלים לקבל הסמן יום
להם סם בפני עצמן ומאחר המנורות נעשין בפרדין תמנה . ולרבי ר נחמיה תניר סם סחין הנרות
עתה מקפה ומה על דעת ר יהודה כלם לא יכו נמסקל הכבר ולא נוף המנורה בחה סהיו עתה מקפה
לא כליס בפרידים תמנה כלל לרבי ר נחוניה תניר סם ומה תני תקריב את כל הכלים הללה סיהו כלן
על זהב ולא נכרסה חלה לבי נרות . ועל דרך הפסח יתמר ככר זהב טהור תעשה אותה את כל הכלי הללה
עשה זהב טהור כי לא פירט תחלה בנרות סיהין זהב וכן כשנעשה אתר ויעש את נרותיה סבעה ומלקחי
ומחתותיו זהב טהור ואין זהב טהור אלא רק על הוצלקחי והנרות את אחר ואת כבר זהב טהור עשה אותה
את כל כליה תעשה כל כליה זהב טהור לא נתן הכבר ויכבה עד בכלל כל כליה כלי המנין מהרי
עשה לה כלי רבי אלבר הללה האחרי כמו סכתיעת וכבו את מנורת התחר ואת נרותיה את מלקחיים
ואת מחתותיה ואת כל כלי סמנה יסרתו לה בהם והמתוק סחר עד ירכה עד פרחה מקפה היא כפי
פשוטו כך נראה סנושה מקפה ולא נרותיה וכל זה לפי סעת הנחרת לבבי ר תת סל מלאכת המשכן ס
סבניו כעבין תחר ומרים סעשה מעשה בחר היתה כלה של זהב ושעונה מקפה ושעשה בגשיה כפתורי
וסרחיה סיהיו תומנה תל שעשה יכול שאני תורה בגשיה כפתורי וסרחיה תל תותה ומה רחית לרבות את
נרותיה ולהתיל גבשיה כפתורי וסרחיה תחר סריכה את סרותיה הכתו תניעו תרומה תכי את ברותיה ר
סרון מעשין עושה ומניח לכי גבשיה כפתורי וסרחיה תחין בעשין עושה ומניח לרבות מלקחיים ומחתותיה
כאן מכאן יכול שאני מרבה בגשיה כפתורי וסרחיה תחר סריכה את סרותיה הכתו תניעו תרומה תכי את
ברותיה סיהיו תומנה תל שעשה יכול שאני תורה בגשיה כפתורי וסרחיה תל תותה ומה רחית לרבות את
ברותיה ולהתיל גבשיה כפתורי וסרחיה תחר סריכה את סרותיה הכתו תניעו תרומה תכי מלקחיים ומחתותיה

תסתמשין עתה ומניח לכי את הכתפים ואת החלקות תחין מסתמשין עתה ר יהושע בן קרחה לומר
לומה מכבר ולין כליה מכבר שבחיכבר זהב טהור יעשה לומה ומה תכי תקריב ואת כל כליה סיהין זהב
טהור עד כאן הברייתא . ובריחה מומה סהיו הנרות המלקחי והמחתות כלן עתה תקפה סחין המלקחי
נכתבים לכל הם שעשין על פי הנרות עם כל זהב פיתה וסוגר וסוכב עליו סלש יפלו בשין דכר כשהר
עשים היום כתנורות של מלכים והיו חלמן ולשוני ומרדן מלקחי סיקרא מה שבא הלמן ומחתותיו מ
תלקחים סהם ניקחים הלמן בחתנות והמחתות הם כלי נתחת כל כר ובר לחת ניכוי הם סיפלו
ומומה ולכל תקפה ולאין מן הכבר לחל הכבר כלל וכן תייעז בברייתא זו בגייה כפתורי וסרחיה שלש רבה
מלה לעשותם עתה תקפה רפחי ומתן השעם לפי סחין נעשין עתה כלומ סחין מעברין בה שלש עשרה
על סחר מיכי מתנות ליה כחה בגייה כפתורי ופרחי לכל קנים מעברין בה לעשה ולפי הברייתא הזו חל
הכתו ולא כל כליה לרבות מעשה לה כל הכלי הברייתא להתומה והרחיקין לה זהב וחם הנבזין והמלקחי
מעריכין לכל המנורות תמשתין וכן לכל כלי המשכן כלם עב הרבי הכל סרי ולא הזכיר בהן זהב ועל הכלל נוסה
כלה ומכבר ולאין דבר סחין לנוסה כחתנו בנוסה חלה ומכן הכבר לרבי הכל שתי ידות לקרם אחת רם סיה תורן
את הקרם ולמטה כחתנו בנוסה חלה ומכן הכבר לרבי הכל שתי ידות לקרם אחת כת רם סיה תורן
ולחרין מכחתנו הידות חבי רחב הקרם ולאתן הידות תכנים כלים שהין חלנין והחלבי היו נבחין ל
לומה ניעשין רבועים חרבעים זה לחל זה ידות הקרם הכתוב בין כחל החרבי תהיבות ומשלמת ביהן
ר זב החרין כעבי ספת סבי החלים סיכסה הקרם חת כל רחם החלן סלש לת כן נוסה ריות כין קרם לקרם
כעבי ספת סבי החלים סיכסיה כיכים ומה מעלית ניהי תנחי סיהין כין קרם לקרם
סיתחברן הקרסים זה לחל זה כך תנחתי לנון הרב ולבי תניה בן שלש היה החרן מכחתנו חבי רחב ה
הקרם ומה ד טפחי ולבי יבטרך סיהיה עבי ספת החלים כריבוע רוחב הקרם סבי טפחי ועגול כיי סיהיה
עבי סבי החלים מיחל הזרן מכחתנו שהיה חבי רחב הקרם ולא יהיה ריוח בין חלין לחלין ומה כן כ
כמותה תהין הקרסים מפלסת בייהן כך לת יאחר בהם כלים ומסתי החלים עבי כבל בד ועגול מה
מהניח בהם רוחים כך סבי מסת תעשה החשכן סדר הקרסי לחלסת היעבן היה עשה את החלים
חלולי ותהין הקרם חלוחה רבוע ומכחין והחרין חבין בחתנו ובעשה לו שתי ידות כתן
טבי חתקים ומכנסין לתוך סבי החלים עם זה הברייתא כפי מסיעה לי כה תייתה בגיל מחוברת בין הקרם
רבוע מכחין ורבוע מכחין בחתנו עשה חבין סל רחב הקרם נוחה כלו חוץ לת עשה בי יד וגיל
כגל חבל לפי הברייתא הזו לת נתנה סיעור לחבין לפי חלת נתנה תורה סיעור לעבי ספת החלים
חמין סהיה תהין הקרם רבוע חבין מכחין לכסות ספת חחת סל חלין ורבוע חבין מכחין וכחזנו סל
קרם סיה חוץ חבין סל כל החלין סכחתו הקרם לכסות ספת סבי החלים ולבי הכל נרוך תלוי
חלת היה מוסכן חלחה בנוסה חחה חזב עשר חמות סהבי עבי סבי החלים ולבי הכל נרוך תלוי
גילולי לין קפידא בכך . ומבי רם הקרם סהיה עבין חחה היה חוץ בעבי הקרם ומבפים כפי עבי
ספת החלים והיל כבן חלת חלת החזר זה בברייתא . משולבות תפה אל אחותה שמונת כתין
פלי כחת חלם תפה אל אחותה מכחמת זו בגד זו ומזב לחת זו חזו ומתכסין לחלסיה ליכנס בתוך חלל
החרן כמלי כה בכנסת בגקבי שנחבי חסלם ושיהין מריבין בוץ זו כחרת זו כ חלת יהין אחי יחיה זו
ומכוכה לבי פנים חל תמוכה לבי תן ומעבי הקרסים שהוא לחחה לבן רם . והנה לבבי ומם לבות יחוני
על הידות סיהו מסוסות סרחין ליכנס בחלל החלים ולפה חל אחותה לת יבא רק על יד כ

סדר ואתה

ההדיוט׳ לית יכבן בהיכל להקטיר ולהטיב · ודחיתי בתורתם ותלה סתומת רבו בתבני החסן ומה טעם סיה
הכה מסתבל בהן בכתבי הסתן בבניסתו כיום הכפורים ובזכר לחכות הסבטים ר׳ יהסיב בסם ר׳ לוי אומר
ר׳ סבן מלכי ם · יה סד נוג נכסם מבלו תלמך על בנו בביגוני ׳ והיה מת רח מן העומדים עליו סחת ׳ סבטו
בו מה עשה הלכיסן סרסידלו סלו סיהיו רוחץ ומתיר לחן ומתאר לבניו כלומר כחסר לנקת מקרבן העם כלם החזה וסוק כן יקחו סם
החכ והבניס מקרבנות התקדיסים על ידם למסחה סהם להתגדל בהם סים מעסיחה סהיה לצו׳ סרחים
כתו לך נתנים לחסחה חלק תנעי בחסיתי לסון רם ולולי כן היה כי בעבור שאדית ישראל לחסחיה היה
לחלך ולהבן גדול יפחילו הלסן לכל סרחים וכן ומשחת חת חזחל לחלך על חרש ואת חלביסן כן שסע תעם
לבכיית תחתיך תאכל הבהן הנכון היה למשחה סהם למשוח בבניס הכהנים הגדולים מבניו ולעלה סם חת
ידם להקריב הקרבנות וכן לך נתנים למשחה שמתנים להיות שלך בעבור משחתיך להכהן לי וכן חל
תענו כימשיתי כי הנוגע בהם נוגע בחסיתו ה׳ העתידים לבחת מהם כמו שחזר ומלכים ימלכון יבחו
מלכי עוים מחמה יהיו · וניתכן שהלחר עו׳ כי ומשחת חת חזחל לחלך על חרש ואת חלביסן כן שסע תעם
להקדיש כי דבר ה׳ הוא ועשה כן חליסע בחנות רבו כלומר הגיד לו שיחלך ואעפ׳ שלא כתבה שם ומשח
לחיסיב לנביית תתחיך ולולי כן שמו בברים חאר משחתיו כתלבי ישראל כעבור שיודע כי נביית ביסר הילוך
חתו וניקרין חת שמן בעבור ה׳ ולכך חתר לומיחו לכרם והבוחנין לחרוי כי כרם חשיח היה וכן והכה טלן
חשיחתו מיום ההכתו שחתר רוח ה׳ אלי · עלי׳ יען חשח ה׳ לחתי לבאר שניים דרך מאל סיחיה רוח הקדש
חאר תחול עליו לשמן הטוב כנגין בע׳ טוב חשמן טוב ובשלח חת בארן בחקום קדש לח ידעט
שם הורחת שעה היה סיהיו סאר המלוחים טעון כזה בב סולו לו יהיה ונשלח כבוני כמו ומעוך חאר הכיח
בו חת היתור ויבן מלקח חת הכיח כדברי ר׳ חנריך בחקום קדים בזכחי שלמי בבוי שנאכלין
לבניס מן הקלעים ונאכלין ליום ולילה עד חצות תעשה לו על הכפורי בשביל הכפורי לכפ׳ על החקב מכל
זיורת ותיעוב ויודעים תורת סהניס חאיר כפרת הנזכרת הנזכרה שמן התורה חדש דבר גמל בחלאכת
המשכן והמזבח לרש׳ · והבנין כי על הכפורים עם סני החלים שסם בפנים לחחרן ולבניו כמו שחאיר כאן
ולכלן חתם חאר כפר סהם ואף כי החטאת כפרה ונתיב כתלאר עשה כיום הזה נזה ה׳ לעשות לכפר עליכם
כ׳ברי רש׳ לשבני בתוכם על תנת לשמן בתוכם לשון רם ומשון הלוך בתורתי בשביל הכפורי לכפ׳ על החקב מכל
זיורת ותיעוב ויודעים תורת סהניס חאיר כפרת הנזכרת הנזכרה שמן התורה חדש דבר גמל בחלאכת
המשכן והמזבח לרש׳ · והבנין כי על הכפורים עם סני החלים שסם בפנים לחחרן ולבניו כמו שחאיר כאן
ולכלן חתם חאר כפר סהם ואף כי החטאת כפרה ונתיב כתלאר עשה כיום הזה נזה ה׳ לעשות לכפר עליכם
כ׳ברי רש׳ לשבני בתוכם על תנת לשמן בתוכם לשון רם ומשון הלוך בתורתי בשביל הכפורי לכפ׳ על החקב מכל
סיחיה וידעו סבניכם בתוכם כי חני ה׳ חלהיהם חאר הנחתי חתם בחרי מצרים כי ידעו כבודי ויחיחיה
סחני הוצחתי חתם חחרן מצרים והוח כדרך נסיתי דוד לבל דרכיו ומשבול כי כיחר חתה לבן יסי על
חאר מריתם פי למי מריבה והדומים לשון הם · לבל ר׳ חאיר כי לח הוצחתי חתם חחרן מצרים רק בשבל
כי לחשכין בתוכם וזהו תעשו חת החלחיים על הסר הזה ויפה פירש הם כן בעבין סור בזכל כי כפי
פסם הדבר הסכתוב בישרחל כדרך הדיבו ולח נדרך גבוה לבל הוח בעבין סאחיר הכתיב ישרחל חאר כך
חתפחר ואחר יהושע ומה תעשה למען הגדול ומשקיים רבים כתו כן תוה למופת כי חחיב כי תוליחיה
ונתנו לחחרן לזכר ועשית מזבח מקטר קטורת סכה מזבח הקטרת מן הכליס הסבניחיים היה לולי
סי זכרנו עם הסולחן והמנורה סהיו חחכת עחיהם וכן הזכירם בתשבה בפרשת ויקהל לבל העיר להזכירו
כאן אחר המשכן וכל כליו והקדבחת בעבור שאחר בתשלום הכל ונקדש בכבודי ונסבתי בתוך בני ישרחל
חתי כי עוד יהיחד להם פישעו מזבח מקטר קטורת להקטיר לבנד חסם מהו רש שבחורי לחשה רבינו
סהקטרת ענינה התעננ כי הקטרת בחדין סב׳ ישימו קטורה בחשך תן ותיהם לפי ותהי סחיתר
בקטורת זרה ועל פני כל העם חכפר על חדון הל מיכה כי לח ישחל לפשעכם וידחרת בכבודי ולכך תתי כאן ונתת
לחתו לפני הפרכת חאר על חדון הערות חאר תועד לך מחקב כי היה נדוך להחדיק בכל חלה ולח חתי כאן ונתת
לחתו לפני חדון הערות כלומר מעוך כאחר חאר בפרשת ויקהל חכל הוח להחדיק על עכיני וקטורי על
חחרן חדן המזבח הזה שבכאן גדול בלבד חלח היה חף בכחבים הסיניים כי׳ן הלקחת הכרזת שבכתבים שחתי
גם כן וכחשלן לחחרן חת הנרות ותיהיה כחהן גדול בלבד כתו שחתי לפעלה ישרוך לחתו לחחרן ובניו ולח יד
ידעתי למה הזכיר לחחרן בפניהם

מן הפעיר חתפללח חאיל החלוחים חאר לחחרן לח הזכיר בניו והלילו הוח חלוחים לכלם והטעם
כי יבוח הכתו׳ ולקחת חת חזה התנופה מחיל החלוחים בעבו׳ שהוח לחחרן ולזה החזה רחוק לן כי לח יהיה
לכמלים ולחר שנתן טעם שחינו רחוי סיהיה לחחרן לזה דוקח למה שלח יהיה לבניו כי לחחרין יגיע חס ן
ולחטה לחחר חתר חאר לחחרן ומחאר לבניו כלומר כחאר לנקת מקרבן העם כלם החזה וסוק כן יקחו חס
החב והבניס מקרבנות התקדיסים על ידם למסחה סהם להתגדל בהם סים מעסיחה סהיה לצו׳ סרחים
כתו לך נתנים לחסחה חלק תנעי בחסיתי לסון רם ולולי כן היה כי בעבור שאדית ישראל לחסחיה היה
לחלך ולהבן גדול יפחילו הלסן לכל סרחים וכן ומשחת חת חזחל לחלך על חרש ואת חלביסן כן שסע תעם
לבכיית תחתיך תאכל הבהן הנכון היה למשחה סהם למשוח בבניס הכהנים הגדולים מבניו ולעלה סם חת
ידם להקריב הקרבנות וכן לך נתנים לחסחה שמתנים להיות שלך בעבור משחתיך להכהן לי וכן חל
תענו כימשיתי כי הנוגע בהם נוגע בחסיתו ה׳ העתידים לבחת מהם כמו שחזר ומלכים ימלכון יבחו
מלכי עוים מחמה יהיו · וניתכן שהלחר עו׳ כי ומשחת חת חזחל לחלך על חרש ואת חלביסן כן שסע תעם
להקדיש כי דבר ה׳ הוא ועשה כן חליסע בחנות רבו כלומר הגיד לו שיחלך ואעפ׳ שלא כתבה שם ומשח
לחיסיב לנביית תתחיך ולולי כן שמו בברים חאר משחתיו כתלבי ישראל כעבור שיודע כי נביית ביסר החילך
חתו וניקרין חת שמן בעבור ה׳ ולכך חתר לומיחו לכרם והבוחנין לחרוי כי כרם חשיח היה וכן והכה טלן
חשיחתו מיום ההכתו שחתר רוח ה׳ אלי · עלי׳ יען חשח ה׳ לחתי לבאר שניים דרך מאל סיחיה רוח הקדש
חאר תחול עליו לשמן הטוב כנגין בע׳ טוב חשמן טוב ובשלח חת בארן בחקום קדש לח ידעט
שם הורחת שעה היה סיהיו סאר המלוחים טעון כזה בב סולו לו יהיה ונשלח כבוני כמו ומעוך חאר הכיח
בו חת היתור ויבן מלקח חת הכיח כדברי ר׳ חנריך בחקום קדים בזכחי שלמי בבוי שנאכלין
לבניס מן הקלעים ונאכלין ליום ולילה עד חצות תעשה לו על הכפורי בשביל הכפורי לכפ׳ על החקב מכל
זיורת ותיעוב ויודעים תורת סהניס חאיר כפרת הנזכרת הנזכרה שמן התורה חדש דבר גמל בחלאכת
המשכן והמזבח לרש׳ · והבנין כי על הכפורים עם סני החלים שסם בפנים לחחרן ולבניו כמו שחאיר כאן
ולכלן חתם חאר כפר סהם ואף כי החטאת כפרה ונתיב כתלאר עשה כיום הזה נזה ה׳ לעשות לכפר עליכם
כ׳ברי רש׳ לשבני בתוכם על תנת לשמן בתוכם לשון רם ומשון הלוך בתורתי בשביל הכפורי לכפ׳ על החקב מכל
סיחיה וידעו סבניכם בתוכם כי חני ה׳ חלהיהם חאר הנחתי חתם בחרי מצרים כי ידעו כבודי ויחיחיה
סחני הוצחתי חתם חחרן מצרים והוח כדרך נסיתי דוד לבל דרכיו ומשבול כי כיחר חתה לבן יסי על
חאר מריתם פי למי מריבה והדומים לשון הם · לבל ר׳ חאיר כי לח הוצחתי חתם חחרן מצרים רק בשבל
כי לחשכין בתוכם והזהו תעשו חת החלחיים על הסר הזה ויפה פירש הם כן בעבין סור בזכל כי כפי
פסם הדבר הסכתוב בישרחל כדרך הדיבו ולח נדרך גבוה לבל הוח בעבין סאחיר הכתיב ישרחל חאר כך
חתפחר ואחר יהושע ומה תעשה למען הגדול ומשקיים רבים כתו כן תוה למופת כי חחיב כי תוליחיה
ונתנו לחחרן לזכר ועשית מזבח מקטר קטורת סכה מזבח הקטרת מן הכליס הסבניחיים היה סחלי
סי זכרנו עם הסולחן והמנורה סהיו חחכת עחיהם וכן הזכירם בתשבה בפרשת ויקהל וכל העיר להזכירו
כאן אחר המשכן וכל כליו והקדבחת בעבור שאחר בתשלום הכל ונקדש בכבודי ונסבתי בתוך בני ישרחל
חתי כי עוד יהיחד להם פישעו מזבח מקטר קטורת להקטיר לבנד חסם מהו רש שבחורי לחשה רבינו
סהקטרת ענינה התעננ כי הקטרת בחדין סב׳ ישימו קטורה בחשך תן ותיהם לפי ותהי סחיתר
בקטורת זרה ועל פני כל העם חכפר על חדון הל מיכה כי לח ישחל לפשעכם וידחרת בכבודי ולכך תתי כאן ונתת
לחתו לפני הפרכת חאר על חדון הערות חאר תועד לך מחקב כי היה נדוך להחדיק בכל חלה ולח חתי כאן ונתת
לחתו לפני חדון הערות כלומר מעוך כאחר חאר בפרשת ויקהל חכל הוח להחדיק על עכיני וקטורי על
חחרן חדן המזבח הזה שבכאן גדול בלבד חלח היה חף בכחבים הסיניים כי׳ן הלקחת הכרזת שבכתבים שחתי
גם כן וכחשלן לחחרן חת הנרות ותיהיה כחהן גדול בלבד כתו שחתי לפעלה ישרוך לחתו לחחרן ובניו ולח יד
ידעתי למה הזכיר לחחרן בפניהם

כי תשא

זה הסך את ומסרו כאשר תסלח רחם כבי יסראל כחנין יתנו כפרנפ
עכם מחצית המקל ואחד לן ולקחת את כסף הכפורים הכסר ונתת
אותן על עבודת אהל מועד כי הדבר יהיה לבני יסראל לזכרון לפני יהוה עשה תעשה לחיותם עתה וכן עשה
כחם סאחד וכסף מקודי העדה ואת כפר ועתה לך הנחיך ונעזור תעשה ריחסם ונתת כסף
על עכודת אהל מועד כי הדבר יהיה לבני יסראל לזכרון לפני יהוה לכפר על נפשתיכם כאשר יצוה יהוה את משה
סיכנס כנגל כל פעם סיתנס והנסיכה אלי כי לא הכרין אתנו עתה לכת אהליהם ולמנוסתם כאשר יעשה
כחומם הפקודים רק סיעשה כאשר יאמרו דכתי נשקלי הקר כמות נזה עליהם אכל סיבוד כעניתי אהנוי
מכן עשרים שנה ומעלה יתן הסך זה והם הכיוא אלינו הכסר נדכה עם כל סאר הנדכה נכקר ולכן
לא תאחר רק ונתת את כסף הכפורים כאשר תתנס סיתנו כפרט ועתה יתנו ישנאמס
הכיפר ותתן אותן על עכודת אהל מועד ולכן לא הנדרך עתה לאחרן ונפניהי סיהיו עתו ולאן נטענה יהכל
העכד על הפקודים כי פירסמו הדאוי לעבוד ומסכי סלא נמפר כאלן אם היו מכות דוידת לא נסענו לחסה
נוכר עשה דוד ומנה אותם כלא מקלים והיה הנגף נהם והתודה עלינו ויאמר דוד אל ה חטאתי מאד
אשר עשיתי ועכתי ועתה הסר נא את עון עכדך כי נסכלות עשיתי ויקם דוד כבקר וכן כרוח אל
דוסת על הלוים להכיוא סיהיה וירפלם את מסלת משה עכד ה הקהל לאהל העדות ירחם וזה כי
סלא יהיה מכה נדוסת להכיוא לפרך הכית לעכד ה אלוהינו וכן נקר כמות כדברי כתוב וכן כתוב
והעתיד עליכו וקנית אותן עליכם סלקל כסנה לעכדת כית אלהיכו לנחס סתעדת לתנחת התניד
ועלעלת התניד והסכנות והחדסים למועדים ונקדסים ולהטהיר לכפר על כל יסראל וכל תלכות כית הל
תלויכו מכחן מכוחים סהיו תכיאים מקלים ככל סמה לקדכנות ולכרך הכית ולחיר סליסית הסקל כי ביהי
עזרת הכיסים עליהם סליסית הסקל עשר גרה וזהכות מקלים סכיכו מכעלן יסראל תן הנגלה
היו סוקלין דרכונין חוזרו לסקול כלעים חוזרו לסקול טוכין וכקסו לסקול דיכרין ופירוסה מכעלן תן
הגולה תפני סהיה כרך הכית כרך להוצאות תרוכות היו סוקלין דרכונות סהם נדולים תן הכלעי והיה
כל אחד סוקל דרכונין לאחד לסקל כלעים כלחים חזרו לסקול טוכין ולחמרים כיוסלמי סהיו כעלן סוה
כלעין לסקול דיכרין ולא קכלו תהן סיכול הכעד להזכיר ניתן יתר מחני כלע ולכל כתהיו יד כולן סוה
כתו סכיכו נאמנת הסכת מקלים ותכ תקון לתן לחם רחוי לאחות ליתן סחו תחני כלע כי יחי כן רכי
כי לין כוכר הנפש פחות מכן כיסריב זוה יתנו נכ ובידוהלחי לאחרו כסליסית הסקל תכלון סאחד מייב
כאחריות מקלים כלסה סנחים בשנה תכלון סלין כיטריהן על הכעד יתר תסלסה סנחים בשנה
וכתוב רס לפי סרוחו כלן סנם תרוחות לאחת תרוחות הלרנים סתכלן כשהתילו כנדכת המשכן לאחר יום
הכפורים נשנה ראשונה ושתכ כל אחד מאחיו הסקל ונעלה לאחות הכוכר סכ ונסף מקודי העדה מלת כוכר
נ והסנית לף היה על ידי תכלן סתנלן אחת ומהניקם התשכן היה תכלן לאחור כאחרון הפקודים כלאחד לאחד
הסני כשנה הסנית ונתנו כל אחד מאחיו הסקל לנקבת תהן קר כמות כשר ולא תלת תלת כי לי יספר אסכיה
היו יסראל סרן עם מלת אלף ושלסת אלפים וחמש מאות וחמשים והלל כאחיו אלפים ולאן יהי לסיספר אסכיה
נאשר יצוה יהוה את משה כן נקבנו לפני יהוה לכפר על נפשתיכם ונתן את כסף הכפורים את בני יסראל
והעמדת אותו על עכודת אהל מועד והיה לבני יסראל לזכרון לפני יהוה לכפר על נפשתיכם ויקח משה
את כסף הכפורים מאת בני יסראל ויעש אותו לכלי שרת לאהל מועד ולהיות לבני יסראל לזכרון לפני יהוה
לכפר על נפשתיכם ויקח משה

שם עצם לבבלה יכן יכנו לאחכל את חמריהם כי היה שם מגינה ואם יחכר טענת של הרב היו קידי לן לשון
נקיש כעברין שכניהם עד סיקיף זקן שתחתון ולא השבילין אלא ד־ברת תכמים בלשון נקיש ואחרון כי לא
הלחם אשר היה לוכל בכן כתקומתת רבים ופירש הכתוב כי השקל עשריים גרה של כסף ותרגם
אנקלוס תניין כי הגרה תבלו שם לתעבד הנקרא בתורת חמש וכן תר נס יתנתן כן עזיאל לתנורת כסף
לתעה דכסף וכן לחמר בשקל הקדש סילעא כי כן שם התשבון כלתורת ושיערו ידעו בני כתלתך ושת רם
שהשקל משקלו תרבעה זהובי שהוא חני לוקי לתשקל היסר של קלוניא. תבא סרב תפרים בגחר שהשלג
תרבעה דינרין וקבל כתשקל הדינרין שהוא כתשקל הזהובים וכן כתב בתורתנו בגחר שבעת קומת הדינר
תשקלו זהוב וכך קורין בקוסטנטינה זהוב דינר וכל זה לוחת הוא לכל שיעור הרב וזהובים המתאלים ב
ד־ינרי ענם כדינרי שם כתשקל תני התוקן שהזכיר ולינגר כן כי תלכי הגניס שתקף שהזהובים וכבר תניגו
בדברי בית הלבתת גיולות והגזלנים הרלשונים כי הדינר הכתוב בכל תקום שתלמוד הוא דינר שפרנג
והוא יתר על דינר ערבי שתות ולפי הסיעורין המתאלים בדברי יסף הדינרין שבתלמוד גדולים תן הזהוב
הנתנאים היונאים בזמנו קדוב לשלים והשקל שלשה רבעי תקרוי לתשקל של הארץ הזאת והוא התוקי
שהזכירה הרב אל ודע כי שקלי התורה שם השלשים השלו שכל שלש תהן תרבעה דינרין תכל שקל תמנה כ
בדברי חכמים כגון שמנים שקל הלויתני עליו וכלש חיה שרה שלש הלויתני עליו ושקל הוא שרה הוא כ
דינרין וחני השלש ועל זה תפני שהעשים קורין לחכיי השלשים שהיו שקלים בכל שנה וכן תונהג כ
כלשון תכתים כתשכה ועל כן יתמר חדש לחכיי שקל הלויתני כלומר השקל שיהיה שקל ס יתבן
שעטן כזמן כית שני תעבוד כסף של כ־דינרין כדי שיהיו תכני לתת לגזבר השקדש ולא יעשרכו לשקלון
ושקדון לזה התשבון שקל של קדש כפול של משה שהוא שקל של תורה שלש שקל של תורה כי השעשם
תוא שהתירו תנה של קדש כפול היה וכן כל התשבונות ולינגר כגון כי שקלי עבד ואמה ויהיה לוגם של
קדש ושעם השעיר לא יריבה והדל לא יתמיט סיכיתן שקלים כשהיה הנזכרת והכרת תן הכתוב הזה
שהם הביא הדל בשקלו שתות תמחצי השקל שהוא שלש עשר כלחו הזה שהכתוב הזה שהביאה שהם כלחו
לא יריבה שיהיה של לוחת שכבר די לו לא נוכל לפרש כן כיהדל לא יתמיט ולא כן שתיהן תכיעות הם
שקל העשי היחידי יתר ושקל הדל שתות עברת כלחו שתות שהו שהיו תורדינין כתקוסת על תחכו ועל העתיד
לבוא יתקן להם זה כי הדל התמעיט בעתר עתיד לבוא שתות ולכן תעשיר התרבה לא יתרחיק הבוחין
ביתרון ולא יהי תחכון בחוקרות ודחיתי לבעל הלבות ולכל התיכים התעוק שלא תכירו הלשון הזה
ורחבנו לחדון ובכון וכל הרחיבה הזו דרך כמוך שלומדנה כי כל הקרא לשלמון התלבים לפרוש לינגר בשת
בן התולך ובין תפתיו רחון יריו בעבור היות היריט עסקנות התסיף כלון לו תון תי־גלים בעבור היות הכ
הכהנים יסרתיים יחפים ויש בבני לחם שם כרגליהם שהוא ניעיר ועל דרך החלוק בעבור היות רחבי
החזה וסוכו תירים והרגלים כי יריט לתעלה תכל בין בתבניות לתון והגלים לתיות הם בעבות תלר
דמו לי הסיריו שיהיה כל עשו ביניו וכתון שתיו כשהיה כית לו כרית כין עבד תכבעת יריו וכין עשי
תכבש רגליו כתוך הלשון וכחלת התעוך לפיכך נעשון מפרשי עליון תירתון היריו והרגלי והחיכה הזאת
תכבש רגליו כתוך הלשון וכחלת התעוך לפיכך נעשון מפרשי עליון תירתון היריו והרגלי והחיכה הזאת
כיכוש בעל ההלבות כתב שבפחים בגון קנמון וסבל תרתיון לפבן ותקדה ידועה תלשון התרתית שהיו
קנישה וכן כעדבי · ועשות לתון סתון משחת קדש רקח תרקחת תעשה רוקח על דרך הכשט יהיה
כתושה הסתון כדברי רבי יהודה שתחר שרחוש כתיס שלש יבלעו הת הסתון ולין הסרייה שיהיו כתיס
לכרן תכל נתנו הבשתים כתפים כבלי תלת תיס והכיפו עליהן סתון שית הין ולחר כך נתנו הכלי על פי
כלי תחר תלת תיס ונתנו על פם נחה נחליט תתיתת ניכתו על שבת הזיס ונקלטו הסתון תעליו כי כן
דרכו עשה הרוק תיס בכל סתון משבס ולכך קנר הכתוב ונתה סיעשו הסתון הזה רקח תרקחת כתושה רוקח ולא
פירש התעשה כי דרך הרקחים יודע בהם וכן ונתנתיה בשלים ירושלמי · ר׳ יהודה תוחר שלקן היה
כתיס נתנו סתון תלתשלה תשהיה קולט את הריח היה תעבירו כדרך שהשטחין עושין סנה ועשית תוחו
סתון משחת

קדם דיקח מרקחת מעשה דיקח על זר שלישי נגיד כהונה ומלכות לפון רס"ג ודת"ח אסיב כי זר כיקיס
זה כל שלישי יעזרע להרן וכניו הכהנים כתו והזר הקדב יומת כל לים זר מון ין הנסכרים וכן וכל
זר לת יהכל קדם למען תסר לת יקריב מים זר תסר לת מזרע להרן היה ולכן יכביר כי הנפיהם כפלתה
סהכיל כדיק קרן הפון ין החהב והיה הוא פון הינסדם הנרחת פעם על פי הנבואה ולין כן דעת רבותינו
יאומיר לתי כי הכתוב אומיר פון ומסחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם והיה רמזי פיאומיר פון
מסהת קדש יהיה זה להרן ולבניו לדורותם כאסר לאמר בנגדיש וכגדי הקדש לאסר להרן יהיו לבניו
אחריו הן פיאמיר והת להרן ולבניו לדורותם ולבניו תיהיה בתוכת יקדשת אהתם לכהן לי יהיה להם חקת עולם לדורותם כי
עכשיו פלת הזכיר דק הם עצמם ואחר כלת יתן על זר יהיה כיומיע על כל הדם מון ין הנזכרים עכשו
וכן אחר על כאר לדם לת יכך והנה הכתוב מכרם הכהן המסיח תחתיו מכניו אחכל כך הדבר נוה פיומיעה
בו עתה להרן ובניו ואחר פון מכרת קדש יהיה זה לי לאומיר בו פיומיעי קדשי אסר תאכל בו ואכלתי
לת יתן על זר פיאמיר לי ולכן יומיעני בו ההלכים והטהם הנדולים כי סביה פיומיעי הסם ' וכתן תעלתי
דוק עברי בפון קדשי מסחתיו בפון מהות קדש לי ופירו על כאר לדם לת יכך להזהרה בכל לד
כי לת אחר על כאר זר לת יכך והטעם פיבקר הן הפרון על דחם להרן לאחריו וימיעה גם בניו הכל לת
יסוך בו בפון מקדש הפי הכהנים המסוחים בלהב בכון הכבד בסאכי העובים ואחריהיו להן הכבד
בידים מיפוחית אחרי הר תיכה בענין ידאתת וכת לאדחקך בחים ולאוכלך בפון וחק פסוגו סל תקדת
ואסרתי ' וכך אחרו רבותי מכון לכהן נדול פנעל הפון החסחה סעל דחסו ונתן על בני מעין סחייב פכל
על כאר לדם לת יכך קח דך כחים לת כדרך הספט כי פיריפו קח לך כחים הם נוף וחלת והלבנה
חלה הכחי לנוב זכה עחים ' ולוכנ נכון להחזי פעם אחית כחים כי לין דרך בכתוב לפנות מה פהזכי
רק בהפיקו הענין בחריכת לו בדברים טהן תמיד והחלקת כדברי רבותי' כי הם כחים לאחרי ' וכתב
דם כחים כבש נוף וחלת והלבנה הרי תחסה כחים לרכית עוד כחן חילו הדי עשרה ולבונה הרי להתת
עשרה ' ים לתחוה ולילה לת יכהים הכתוב ולולי יחיד הכתוב קח לך כחים נוף וחלת והלבנה
כחים רבים ולבונה זכה ולת יקריב רק נחלה הלד טוב כי הם עבן עבן שבן הקטור' עולה רק נוה פיתן עחהם
כחים רבים לסר להן ריח טוב כדי פיהיה בתיחית עבני יכהים לכן לת פירם המקבל וכחה יקטיר
תמנה כי לת הקריב רק פיהיה הלה הלרבעה בשום וסיוסיף עחהם עד כחים טוכים להקטיר ' והטעם כי
כחסר אחר בפון פיעשה אחת כחפעל פעשה הדקדים ולת לימד על מעשהו רק אחר עליהם כן אחר כזה
סיקח אחלה לרבעה המים בחפקל סוה ויסיף פיהיה כחי' ויעשה חכולם קטרת מרוקח כמעשה הרוע חי
פרף ובקטרת לין הסדף כפם חלת ובפשייה לסר הם עומין ויתן חמנה לפני העדות כדי שתעבר
בפים הידועים להם שהם טובים עם חלה ובפשייה לסר הם עומין ויתן חמנה לפני העדות כדי שתעבר
תחרתן כחפנה הענינית לפני המלכים וכן קבר כבפשייה ולת זכיר תוקה בהזכירו הלהרים כלם וכזה
אחרון בעבן לאחר ריח לקים חוה לפון קטרת דבר פקטיר ועלה כי לת נוה בה הענינה רק כדברי פקטירין
הקטרת כי כן נתפרש לן נם מעשה הפון לין ענין לאחר מעשה הנבחרים לזה וכל מעשרה
ועולין על דרך מעשה הדקדוקים ואולי על חה כתבדים לחשה בביני הכחים הנבחרים לזה וכל מעשרה
כחים וכחים לפון אחד הוא כאסר הזכרתי ולוה השלשה אסר הזכיר לינם כחים כי הנטף והחלבנה
סרפים והסחלת נפרין יבא מן הים ואחד הכתוב קח לך כתי' הכחים וכוף וחלת וחלבנה וכחים עוד
ולבונה זכה ותעשה קטרת מרוקח כמעשה הדקדוקים כי הכחים הכחדים לחעלה בפון חר דרוך ונקטרין
להלכי הים לן יתני הוא דע ואחר לכם ולין תעשו הכחים כחרים כקדושים חלחים כתוב כבוד יעבי
ניזדון ולאחר הן בפיוס לך זקני בגל וחכמיהם הין בך מחזיקי בדקך כל תכנית הים וחלוהיהם הין כי כי
הספנים הזקנים יודעי הים הם הם חלחים ופתו ' ויודע חלכיתיהם הם כל תעסקי ממנו וחלת כל חוכלי הים על
אחרון יעמוד הבא הם סלמה חעסקי ממנו וחחלחים וחחוכלים וכן פרון שרי לחלחה לאחרון חלאחה חחק
חלת לת יכחית הים עבדת בסרד נפרית וחלת סרפה כל תזרה לת תקטיר ולת תכחית וכתי ניזרע חלת
ויתכן פסים חלחי בכף כם כחים כעשן כחלחן ניזרפה לי נחתן כחן כלחוחים בכל ם לחכן ע: ו

סבי חיכיין חחעוק וחחיר ויבא חזביר פם קבה וקנינן ולכנה וחיר עם חלה חסלפה וחחר עם כל חיפי
בחים להכיל הקדש והנה הם כל כחי הקטרת והזכיר תחלה כפרים עם נרדים להכיל נתן וחחלת
וחלבנה פם פרים כי כפרים חן וכפרת חיתם פרך בכן וחחתרנ חירשלחי לחלחין כחחר ואחלת לקחי
ליחולילחין והיה הען חטוב הכקרל כלפון רחיי ליבני נחלי כי לקחי חן בחפרית ליחלחין כחחר וכלפון
לין נקדש כן חיחם לקחי לחלין וכן אחר בערבי לל ע"ן לל שיב לאכל לקבלן תרב כיאכלי נחנ"ה כבחיתיו
לת יחד לן פם נחן אחת נרי וכחיב כפירוחי רס והנרי קחלין לן טריקת ועל פם פחיחר לחלת פרך המנוף
חעבי הקטרך קרני כתף ולת ידעתי פם היח טעות סופרים חן חתביב כחם לן כי הטרייך לחיבה פם לחד
אבל היח מרקחת רבת החפנה ולך נקרחת טרייקת לן חחרם כלפון ין תריקך וכלפון רבותי' תחיד טריקיה
חייב וכן חזהרה חחריקחת כלפנים כי טוריקה נעפל וחלילה לכוליה כי טוריקה כפר כפרת כבר פקנים
ירחיפים ופחר ודפם ונתי כי כל פחור וכל דבש לת תקטירו ממנו אבל הבדי הית הפרף כבין פחן הכתף
מען הבלפחן הנקרח כלפון חכחים קטף והית חח פבנינו רבן בחלילה חוא הבדי חיחי חלת פרף
חעבי הקטף ופחר יקריבחלפון קטף בעבור ,פפוכרים עבפיו כימי החוכ והבדי זב חקטיפה ביח לחחרן
כוין כפרק בחה חדליקין ר' פחנן כן חלפזר לוא לין חדליקין כבדי וכן הית ר' פחנן כן חלפזר לוא
הבדי חיב חלת פרף הכל חעבי הקטף ופירפן כן חלי חבעל חעבי פרי פחנן בחיר פרף בחיר פחת יבחפ פחפ
והנה הית חפחן הטוב החפוב החכזר ולחי חחה כי לקבל חתיר ונוב פרף וקבף וכן חעבו פרי
קטף וחרנב כוף בעפף ולת חרנב כוף כבדי ויונתן חרנב כי בכל חקום פרף וחבל לפון פרי חפחף
חלפון חלחוד עברי ליה פיפל בבעל והית חכלא העין פיניעה דפייב ליה חפחן לי חיכל כפ חיה רפעיף
והרוחה חדעתם כי לילין חבדי ובדין פכיפח לן פחנן חפחן חבגלה פם כתוב נחת פחן חטוב ולכך חחר
רכים והבכלת חלפה הית פם כל פחן חפוכ וחכפם ולכך חחר ירחם לת כל כית בכלת
פהזכר חחר בן חפחן חפוב יקריב על פחן פהית חבגלה פם כתוב נחת פחן חטוב ולכך חחר
חבלום כחנחת יפף פהפילו לן פחף פהית פם חפחת פחן החפוב הזה והית חפחן הזה פבקריב כן
הבי ' יבקרת קטף וכפחר חקומות כפיזכיר הכתוב בדי לבדין ויזכירו לתרופה ולפכח כבן הבדי לין
בגלגל יתרנב חיחי יוכפן על פחן פהית חבגלה פם כתוב נחת פחן חטוב ולכך חחר פחן הזה פבקריב כן
בעבור פהית נוף וחפבדי העפפים ולין כלן חקום לחרנופה כי לינו בקטרת לחכפח ורחיתי
כרב ר' חפח פחכנים בקטרת בן החילן הבזכר חית הנקר כעבדי עיר בלחן נרחה פכבי' פחת
הבדי לינו חלת פרף הכנף וחחלת פחנן הבדי חפחנן פחנן חקטף וחלחוך ולחיר פחין הבדי חפחנן חקטף כי הית לינו חלת
פרף ובקטרת לין חפרף כבפם חלת הקטף עבחי' בפולה יהיה קדש פחיחת חלת בחלת פדיחת כחי
חחר חלת פדיחת רבפ ולחבקלם חרנב חעבדי ידנה לחיר חחלת בחחק וכחפים כלם חחוקים
חלד וחעבדי כיפ יפף יפה עד פיהין חחים ולת יכר פם חפם חלפון כי חים כחבין חלחן וכן כלויי
החלחי חרן בדי לחלחה פלם עבין חפחתם וכליה ורפ"י כי לפון יחולת פיהיה חעבדי יפה בפרקחן
זה עם זה והביח דחיה לן חלחיך וחנוליך על פם פפם חפבין חחים כחפנוחת כפחעבדין לת הפעינה
בחדם חחבלך כלך כיבים פרחים לעבדכן יפף ' ועל דעת נקרחו חכחי חפבין חפבים חלחים בעבור פפם
ירדעים עפם פיש כלון הם חחרנים כחלימתן וכחיקיקתן כלחיד חידעים חחי פיהיה חיחק ונחת
להלכי הים לן יחני הוא דע ואחר לכם ולין תעשו חחים כחרים כקדושים חלחים כתוב כבוד יעבי
ניזדון ולאחר הן בפיוס לך זקני בגל וחכמיהם הין בך מחזיקי בדקך כל תכנית הים וחלוהיהם הין כי כי
הספנים הזקנים יודעי הים הם הם חלחים ופתו ' ויודע חלכיתיהם הם כל תעסקי ממנו וחלת כל חוכלי הים על
אחרון יעמוד הבא הם סלמה חעסקי ממנו וחחלחים וחחוכלים וכן פרון שרי לחלחה לאחרון חלאחה חחק
חלת לת יכחית הים עבדת בסרד נפרית וחלת סרפה כל תזרה לת תקטירו ולת תכחית וכתי ניזרע חלת
ויתכן פסים חלחי בכף כם כחים כעשן כחלחן ניזרפה לי נחתן כחן כלחוחים בכל ם לחכן ע: ו

יכלו ונחת ויחנה לפני העדות בחול מועד יתכן מנחתו כהתיר הכתוב בכהן כל מעשה הקטרת
לחן מיקטיר מנחה לפני העדות נקדם הקדשים והיה קטרת סל יום מכפרים ויקטיר מנחה בחול מועד
כל יום ולחם תועד לך סמוך יחזור על העדות ויתכן מיוכיר כי יתן מנחה בחצות הפניתי סהוות מנחה ל
לפני ה' ון העדות כי כן יחול נסרם ויקטל ראה קדשתי בסם בגלחל בן חור ואחי בן חור לחם בסם למשח
רחה קרחתי בסם יחסה לחן ליסרחל רחן קרח ה' בסם ׃ והטל כי יסרחל במנדיס פרוכים בעבד חומר
ולבניו לח לחהן מלאכת כסף וזהב וחרוכת לבנים טוענת ולח דחן לחת כלל ׃ והנה הוח כלח סיחוב בסם
חדם חכם גיל בכסף וכזהב וסחרוסת לבן ועץ וחוסב מרוקם ולחרג כי לף בלחדים לפני חכמים לח
יחנה בקי בכל החומנית כלם והיחדים ויבל ם בסם בבח יהסם תמיד בטיט ורפם לח יוכלו לעמות
נתן חוימנות דקה ו פס עוד סהוח חכם גדל בהנחה נתבונה ודעת להבין סוד המסכן וכל כלין לו ׃ ר
ענן ולחל הוה ירמוא ׃ ולכן לחמ בסם לחכמה סיר לה הכלח הזה וידע כי הוח חלח לחתו רוח לחלהי לדעת כל
חלה בעמ סיעשה המסכן כי היה רצון חלפניו לעסות חרוסכן נחוד כר ולבצלחל בר חור כי הוח קרח חלהים
ויר לם כדרך נטרם לדבר בצלח ידעתיך ובשר ם חנח סיריחם הקדשתיך ובצלחן היה רחל כי ה נתן לבב ם
הם בח על כן הוח נותן לבם בינה בסם להם יחכיס לו ׃ בזה חדרים הדלה לחתו סבוחר ריח קר חלהי
ולח לן כל חהד התקנתיו חחותה סער ולף בצלחל ואהליחב חנה התקנתי לחתו בנחוך ריח קר לחתי בסם
בצלחל והוח לענין כפי ׃ ועוד חחרן ידע כי היה בצלחל נדף לחניתן סנכרי חלהים ולחרן ויעבדון כי
המסכן ידמון בחלו והוח סיודע וחכון הוחן ׃ ואת בנדי כבוד לח ידעתי לתה לח בזה תחלה לעסות
הכנדי הלבה בחם עבה בכל מלאכת המסכן וכבנדי חהרן ובניו כי היה רחוי סיחוי לן ועסית בנד תכלת
לכבות כו החרון וכנדי חהרן לכבות בו במזבח וכבד תולעת שני לבבות בו בקדש כו בגדי סרד
על העמים יכלל חותם עם סחר המלוכה ולחולי לח היתה בהם קבידה ויעסו חותם כרבנם בגדי סרד
חתיו לחהד לבדו וחם עסו חן התכלת והחרגמן ותולעת השני ולח רבן בסם כי חינכו בכבד כחיתם ולחהרי
סנעסו כן רבה הסם סיהיה התנגלת לחרן והחרגמן לחזקת והסני לסלחן ולכן הבסיק להם ר׳ נחוי ר
בן כי בחסר בזה על העושים כי לדעתם יעסו בגדי הסרד וחינכו הבן סיהיה בגד חתבשה עסוי נקביס
נקביס כדברי רס לבל הוח חלסון כרוך בעבוד היותם חין חחד כדברי רח לחת בגדי הכרד כלל והעולה
נד בדי רבות כי בגדי הסרד הם בגדי נהונה עגרים והזכ זה בחכך יחיח ולה כן הכהן בעבר בגדי הסר
בגדי היחוד כלומ בגדי בתיחוד בלביחתם לחד העם הבגד כחתיו כחתן חתן ובבריחי לחסר ה קוד הסרידי
לחסר סרדן חיהם חתן פליט וכריד ויר חתן לבגדי חהרן וייקר לם כן חלח לבסח רק יחיד בדברין לחהרן ובניו
לחהרן בחייו ולחחריו הכהן הגדול לחסר יעקב על רלסן בחיו החסהה ויחלח ידו לבנים הכבדים וכבחתו ׳זכ
בגדי חהרן לעולם דרך כבוד וחתן סחתן לכבוד ולהבלחת בני קדם נין הזהב נזר הקדם ועל כן יקר לם
חהרן בעולם דרך כבוד וחתן סחתן לכבוד ולהבלחת בני קדם נין הזהב נזר הקדם ועל כן יקר לם
בגדי הסרד בגדי תלבות זה טעם לת בגדי הסרד לבחות נקדם ולת בגדי חהרן הקדם לחהרן הכהן כי סב
לבגדי חהרן וכן יחסר בפרסת ויבילו לת חתכסן בכתן נפרכת ריקה קראתי לת בגדי הסרד ולת ב
בגדי הקדם לחהרן הכהן טעמו סהם בגדי תעלות בגדי הכרד ובגדי הקדם להגיד כלל לבבסח רק
תחר העם בכתן לבחות נקדם ותסכי בגדי הקדם הנסוך לבחר בהם הכהן תחתיו לעסות בהם ׳ת
קודם ועוד כלו כתה ועין יתיריח בכתוב ולהרגמן ותולעת השני עסו בגדי סרד לבחר ב
נקדם בהתו תכי בחלה בקודי נתן חבבון בזהב ובכסף ובנחסת כתה הכיולו יסרחל ויה עסו כהן
בעבו חסיותם לחכ חל כי תן התכלת והחרגמן ותולעת השני לחסר הובח לבם עסו בגדי סרד לבחר ב
ללח נדע ולח הזכיר הסם כי חינכו חסיו ולולי הכיחו לחיתנו הדבה ולהתיר ובכ לבחר בעבו בגדי הקד
חסר לבהר בזכחר בזה ה לת מסה וישבו לת החסיר בבחר נעמר הענין ׃ חך את סבתתי תבוא ויעשו
בחבו סהיו דרוסין בזרוזות המלחכ לל תדחה סבת תסביה כל לכיו וידקין ויעשו בסחירת הסבת כי בחיעבוד
המסכן לסון רס ולח נתכון חצלי כי לפי סדרים רבו בחכין וידקין ויעשו בסחירת הסבת כי בחיעבוד
בסבת חכל המיסם הזה לחילה לו לבקיח נסם וכיוצח בהן סהן דיחין לותו וכך חחרי בחבת יוחץ

ומכין סבסק נסבת דחתה סבת ר׳ חבהן חחר ר׳ יוחנן לך לת סבתתי תסחירן חיעבוד ׳ ומלחכת המסכן
סחינה דחתה סבת חפני חעבוד בחבת חבהן ועל דרך הפשט הוח כן יחול תעשה מלחכת לחל תועד כל סבתו
תסחירן לעולם ובתורת כהנים יכול יהל בנין בית סוקדם דחתה סבת לת סבתתי תסחירן ומקדסי
תידחן חלי ה׳ ועל סבתתי בעבור כי סבתות הסנה רכיס ועל דרך החיות בזה בכתן בזכור ושמור כחסר
רחיתי בסנדס וזה טעם סבתתי ולחחר בסניהס כי לות היח סהיח כיני וכיניכס לדעת ולחיר ושחרתם
בסבת ושייב בחחלליה כי ת כי הרות תעוב לל החלדים לחסר נתנה וז תכרת מסס ולחיר ביום הסביעי
סהוח סבת סבתון קדש לה כעבור סהוח יסוד עולם והזכיר כסבת סהוח כרית עולם ויחזר ולחיר כי לות
היח כיני ובין בני יסרחל לות היח הסבת ביום הסביעי והעסה סהיכס לות ולת הסבת היח לעולם
וזה טעם סבת וינפש ויהיח נסחה יתי היה הכלה תיבוד עולם לחסר כידן נפש כל חי והנה הפרסה מבחרת
וכבר רחיתי ענינה בעפרת הדברות והמסכיל יבין ויתן לל מסה בוסך לבניו לל לחלדי המ כד בס ך
הקטין ויתן לחלדיס לל מסה כחסר הזכיר בדבר וידבר לחלדיס לת כל הדברים החלה ובמעשה ובמחכב
והלוחות מעשה לחלדיס המה והמכתב מכתב לל־יס וכן בנחיה ויתן לחלדיס לל מסה אשר ילמן לפנינו
חלוחות הדבה מון להס כיוה מסה חתים חסר מסה מדרס חעלנו ולחרן מנדי והיס מוכה בם לת ידענו
היה היה לן עתה בריכין להלוחות הדבה חסר ילנו לפנים נרס וחין לסוגם מכון מכל הכתוב הזה הוח מפרש
לדעת עבין העגל ומחסבת עגיון כי כידוע סלח היו ישראל כבניס מחסה הוח החלדי ומהוח בכהן עבדך
להס לחתת לת היות פתיס ומה טעם סיחזרן כיון שהלך מסה מיתנו מעסה לחלדיס וער כי בס ך
חזרן מבקשן חלדיס חסר ילכו לבבינו לת סיהיו מתבנין להס חייס בעולם הזה חן בעולם הבח חלכל היו מבקשן
ומסה לחר מזרן מסה סהוחה לנו בדרך מוכרים ועד הנה סהיו הסנסי על כי ה׳ כיד ועסה הנה חבי מתנו
נעשה לנו מסה חחר סיוחה הדרך לפנינו ועל כי ה׳ כידן וזה טעם הזכירם מסה החים חסר העלנו לת החל
חסר העלים כי יבערכו לחים חלדיס וכן תנוב להבין זה מתבת חהרן לל מסה רבי׳ מה עשה לך העם
הזה כי הבאת עליו חטאה גדלה כי הוה מסנותני ויחזרן לי קום עשה לנו חבדים וגו׳ ולחזרן לו חל יחר לף חדוב חנים להס לחבי
התפרקו ויתנו לי ולכליהנו כלם והנה חהרן מתבגל לוקמה ולחזרן לו חל יחר לף חדוב חנים להס על
העולחן קשנ סחזרן כי הס בקנו חתנו עו ועשה להס בידיו ולמה נח יחר הבן ומה חטאה ב לה חזו
הכל העבין כמו סחזרתי סבח בקשן העבל להיות להס לחל חזרת ויחזרם נקבלו עבודת הלוחות על רסם
הכל ידעו כי ה הס בקנו להס חזרת הדבה זהה התבלותן סל חהרן טעם כי נח חזרן כי דק סוגם
להס חלדים חסר ילכו לפנינו כי זחן סיודע לך ולם תשוב חס נח ולכן הס היו לך חזרת בדרכיכן
לחי סיודע להס דרכם כל זחן סלח תהיה עוסה ולם תוכב יעזבהו ולכן חזרך כבר חסכה
וכן היה חדבר כי כיון סחזרן העם לת חסה חיד הביחן לת העגל ובבנו בו סביחן לן לבחזרן ועל ן
על פני המי לל היה תהם חלוק עליו כלל וכן תבה חלח לחזר להם כלום חכל בחלון בחזרת
וירח לת העגל ומחלות חיד בחזר חתכו והוח לקח העגל וישרוף חתון ויסק חתון להם ן ת חלכו ב
היה להם לחלדי חזן דרך פיניך חדם חלכו חלדין לבדסת לם הן ישרוף לת תעובת לעיניה ולח יסקלוהו
והנה חהרן הוח חסר הניחוי הצדיה הזחת כי הס לח חזרן לן חיה יעשה סוד חן כסב לת עז וחלחם חדבן
חזרן החכמים סחזרן חלחד סחון לחלוחות הדבה כי הס לח ידעו כחה יבחדן ולחיזה הטוב להם והכוונה
לחהרן היתה חפני סישרחל הין בחדבר חזרך סחיתה וחחרן ומחזרת עלים יבחון הכפן כדבתיב
וכפין תפתח הדעה על כל יסכי חהרן סחין הכוונה בחלך בכל כלבר סחסר יהיה בבלה מן הכתוב לכל
כי זן הכחלל תכל חדת הדין לעולם להטיב על כל יסכי החרן כדעתה היה בחבוכה חזרך
ובהיותם עובדים עם לחל יסיה עליו דוש חזרון חיתנו כחסר נחלכ על הכס חזה סחיתר חב לה חיתר סיהין
העבודת וזהזכיות נסס הזיחד להקיף רצון חיתנו לל בעל הבירה כי בהיותה לפניהס יבינו לל עניבר
ולהיותם נותנין לתתנו הענין הזה הס מבנו סדון לחזרן ריחה ריחתי לת עבי שיני חמ לן הבה נמנה חסה לת
ריחה ריקים לחתן ולחי ריחה לחתי לחתה ריחה לתתן כהן להיבי חקבלין תנדיבי חנ כ

והחטא ועתה קול עבות אנכי שומע אינו מפני ידיעתו הדבר כי היה אומ׳ קול עבות הוא אבל הטע׳
כי משה אב בחכמה הוא ומכיר כיגוני הקולות ואמ׳ כי קול עבות הוא הכשמע אליו וכך אמרו בהגדה שאמ׳
לו משה מי העתיד לנהוג מרדה על ישראל אינו מבחין בין קול לקול והנה משה בעבותו הגדולה לא הגיד
הענין ליהושע כי לא רצה לספר בגנותן של ישר׳ אבל אמ׳ לו כי קול שחוק הוא׳ ויזר על פני המים
וישק את בני ישר׳ אחרי שהיה דק לעפר זרקו על פני מי הנחל היורד מן ההר והשקה אותו מאותן המים
ואיפשר כי הזהב הפרוף שאינו נתך אבל הוא שרוף ונשחן עד אשר דק כאשר הזכיר רא׳ קל הוא על פני
המים על כן היה צף והשקהו להם אז היה זורה אותו על הנחל מעט מעט ושואב ומשקה להם טרם ישקע
אז יהיה ממעבה הנסים והנה רצה לבזות מעשיהם [redacted] ועל דעת רבותי עוד נתכוון לבדק כסוטות ובכתה
בטנם ונפלה ירכם והוא האמת בזה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה כמה ייסורין ס
סבלת מייסרוך עד שלא תביא עליה חטא זה לשון רש׳ ואינו נכון בעיני כי החטא הזה מן החטאי שיהרג
עליהם ולא יעבור ואולי אמר לו כן להגדיל אשמתו׳ והנכון בעיני כי הוא כמו מה עשיתי מה עוני ומה
חטאתי לפני אביך כי מבקש את נפשי ואמ׳ מה שנאה היתה לך עם העם הזה כי סבבת להשמיד ולכלות
ומפני שהיה אהרן להם לאיש מוכיח ולמכפר ורחמי שיחום וירחם עליהם אמ׳ לו כן כלומ׳ כהנת עתהם כ
כאויב החפץ ברעתם לא פטעם ולא חטאתם לך והנה היה ראוי משה להאשים אותו תחלה על
חטאתו אשר חטא הוא ואחרי כן יאשים אותו על אשמת העם ויאמ׳ איך חטאת החטאה הגדולה הזאת ל
לאלדים וגם הכשלת רבים והבאת עליהם חטאה גדולה אבל משה בענותו נהג כבוד באחיו הגדול ולא
הזכיר לו רק מכשול העם׳ ויתכן שגם משה נכון לבו בטוח בצדקת אחיו שבוונתו לא היתה רעה אבל על
אשמת העם האשי אותו כי היה ראוי להוכיח והם נכשלו על ידו והוא השיב שהטעוהו בדבריהם אתה
ידעת את העם כי ברע הוא ואמ׳ הם בדרך רעה כי אמרו לי לעשות להם מורה דרך במקו׳ אדוני עד שבו
אולי ישוב ונתנו לי הזהב ואשליכהו באש והנה יצא להם העגל הזה כי הם חסבו בו מחסב רעה שהשתחוו
לו ויזבחו לו ובעבור שלא ירצה אהרן להאריך בסורחנן קצר ואמ׳ ויצא העגל הזה שיצא להם
הענין הרע הזה אשר אדוני רואה׳ ושעם וירא משה את העם לומ׳ כי אעפ׳ שהתנצל אהרן שלא פשע
בהם ראה משה בלבו את העם כי פרוע הוא כי גוי אובד עצות המה ואין בהם תבונה ויפרעו כל עצתו כ
כמו שאמ׳ כי הפריע ביהודה ומעול מעל בה כי פרעה אהרן ובטל מהם כל עצה ומוסר והנה הם כצאן
הנפוצים על ההרים בלא יוען ומדריך ואמר זה מפני שהיו הם חושבים שהעגל מורה להם הדרך והנה
הם כאלו אין להם עצה ולא ידעו הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון כי מהם חשבוהו לטובה כפי סברת
ומהם לרעה גמורה וכל אחד מהם פונה לדרכו ואמ׳ לשמצה בקמיהם כי אפילו אותם אשר אין מחשבת
רעה יוציאו עליה לדורות שמן ודבה והנה כל העם פרוע עצה ומוסר מהם לרעה ומהם להעלות על שפת
לשון ודבת עם׳ ואמ׳ זה כנגד אהרן לומר כי לכלם חטא וזה כדעת אנקלוס שתרגם לאפקא סוס בים ב
בדריהון ולפי שאמ׳ בדריהון נראה שרצה לפרש כי העגל אשר עשו יהיה שמן רעה בדורות ישר׳ כי יאמרו
לא לחנם עשו את העגל אבותינו ועבדוהו רק שידעו בו כי הוא אשר העלם מארץ מצרים ומצאו בעבודתו
תועלת להם ואף אנחנו נעשה כן כי טוב לנו לעבדו כאשר היה הדבר בירבעם שאמ׳ רב לכ׳ מעלות ירושלי
הנה אלדיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים ראה משה לדורות יפשעו בו ושמצה ענין דבה רעה הוא ב
לבדברי אנקלוס והוא לשון מורגל בדברי רבותי שמן כסול ואולי לדעתם זה שאמ׳ הכתוב ותקח אזני שמן
מנהו כלקחה אזנו פגם האדם ודופי שבו לומר אף כי שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם וכן מה שמן
דבר נשמע בו שאין בכל דרכי דופי ודבה כלל רק שבח ותהלה ועל דרך הפשט שמן לשון מיעוט לקח א
אזני מעט ממנו ומה שמן דבר נשמע בו שכל הנשמע והנאמר בכח האל וגבורתיו דבר מועט הוא כנגד ג
גדל מעשיו וכן לשמצה בקמיהם יאמר כי פרעה אהרן לעם למעט אותם באויביהם כי העון הגדול הזה
ימעיטם בפני אויביה או ימעיט זכותם בבוא במלחמה עם אויב והוא כענין. שב והמעטתי לכלתי רדות

בגויים אז כענין שנאמ׳ ישרני ה׳ אך במשפט אל באפך פן תמעיטני׳ ושעם ויעמוד משה בשער המחנה
דבק במה שאמר כי כיון שראה את העם שהיו לשמצה ולקלסה באויביהם וזה חלול השם עמד בשער
המחנה וקרא בקול גדול מי לה׳ אלי והרג בפרהסיא כל עובדי העגל כדי שיסמוך הדבר בקמיהם ויתקדש
שם שמים בהם תחת החלול שעשו ואמר אלדי ישראל בעבור שחשבו עובדי העגל לזבוח לאלדי ישראל ו
והנה מדת הדין פוגעת בהן בעבור שקצצו בנטיעות ועוד כי המשפט לאלדים הוא ומפני זה אמ׳ בלוים
כי הבדיל אלדי ישראל אתכם כי העבודה לאלדי ישראל ולשמו נבדלו בזכות הזאת שימו איש חרבו
על ירכו היו עובדי העגל רבים ולא יוכלו להביאם לבית דין על כן צוה לכל בני לוי לחגור חרבם על דרך
מה שאמ׳ רבותי שאם אין אתה יכול להמיתו במיתה האמורה בו אתה יכול להמיתו בכל מיתה שתוכל
והנה זה הוראת שעה לקדש השם שלא היתה בהם התראה כי מי התרה בהם אבל היו בני לוי מכירי באלו
הנהרגים שהם היו עובדיו ועל דעת האומ׳ עדים והתראה בידי אדם כמו שכתב רש׳ ואמר שצוה אותם
לחגור חרבם לתפוש אותם ולהביאם לבד לפני משה ואשר מצאוהו בעדים והתראה הרגוהו בסקילה כ
כמשפט עובדי עז אז שהיתה מיתת בסייף כעיר הנדחת והנה כל בני לוי היו לה׳ ומתרי בעם שלא ישתחוו
לו ולא יזבחו לו כי אהרן לא צוה לחוג בלתי לה׳ לבדו כאשר פירשתי והנכון כדברי האומר זבח וקטר
בסייף גפף ונשק במיתה שמח בלבו בהדרוקן כדאיתא במסכת יומא והנה הכל מעשה שע׳ כי אין מגפף
ומנשק במיתה לדורות ושעם והרגו איש את אחיו שלא תחמלו ולא תכסו על אח׳ וריע וקרוב׳ ושעם כה
אמר ה׳ אלדי ישר׳ איננו ממצות זובח לאלדי יחרם כי אין אלו חייבין מיתה מן הדין אבל היא מצוה
שנאמרה למשה מפי הגבורה ולא כתבה כי כאשר נחם השם הנכבד על הרעה צוה אותו כיון שאין אתה
רוצה שאכלה אותו תהרוג אתה את עובדיו בסייף כדרך קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה׳ נגד השמש
וישוב חרון אף ה׳ מישר׳ והנה זאת המצוה כמצות כה אמר ה׳ אלא העומר ממנו׳ וכבר הזכרתי כי וצא
בהם׳ ועתה אם תשא חטאתם לשון רש׳ אם תשא חטאתם הרי טוב ואיני אומר לך מחני ואם אין
מחני וזה מקרא קצר וכן הרבה מספרך מכל התורה כלה שלא יאמר עלי שאיני כדאי לבקש עליה רחמי
ואם כן מה תשובה השיבו הבה׳ מי אשר חטא לי אמחנו מספרי ואין אחר למחות מספרו ואולי יאמר אין
אני מוחה אלא מי שחטא לי ואתה לא חטאת לי וזה איננו נכון׳ ורא׳ אמר כי מספרך אשר כתבת כמו
דינא יתיב וספרין פתיחו והספרים לדעתו הם מערכות השמים שגזרות השפלים תלויין בהם ואמר
מי אשר חטא לי אמחנו מספרי לומר לא אמחה אותך רק אמחה מן הע׳ החטאי אשר חטאו לי במחשבת
ולא נהרגו והוא מה שאמר ויגוף ה׳ את העם ואינו נכון בעיני כי מלבד הנהרגים בחרב בני לוי והמתי
במגפה היו רוב הקהל חוטאים לו כאשר כתבתי ולפי דעתי כי משה אמר ועתה אם תשא חטאתם
ברחמיך ואם אין מחני נא תחתם מספר החיים ואסבול אני עושם כענין שאמר הכתוב והוא מחולל מ
מפשעינו מדוכה מעונותינו מוסר שלומנו עליו ובחבורתו נרפא לנו והבה השיבו החוטאים אמחה מספרי
ולא אותך שלא חטאת ועתה לך נחה את העם כי אחרי שנחמתי מלכלותם נחם אתה אל אשר דברתי לך
אל מקום האמורי והכנעני וכו׳ אבל לא ירצה להזכיר כן שזה דרך סעם שאומ׳ מה שדברתי לך אשרה
לכבודך אבל לא אשא חטאתם כי ביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם אפקוד אותו עליהם אחרי בואם
אל הארץ וזה רמז לעת הגלות ממנה או למה שאמר רבותי שאין לך פורענות שאין בה אוקיא ומעין העגל
ויגוף ה׳ את העם לא ספר
הכתוב כמה היו המתי במגפה כאשר ספר הנהרגי ביד בני לוי וכאשר פי במגפה של דבר קרח ושל בעל
פעור אולי לא מתו במגפה אחת אבל נגפם השם למות בלא עתם כענין שכתי כי אם ה׳ יגפנו אז י
יומו יבא ואולי לא חשש למנותם כי כן לא מנה המתי במגפה בתבערה ובקברות התאוה שאמ׳ ויך ה׳ בע
מכה רבה מאד אבל הנופלים על יד בני לוי פרט לכבודם לומר שהרגו רבי בעם ולא פחדו מהם כי על ה
בטחו ואמ׳ על אשר עשו את העגל שלא היו מן המשתחוים לו והזובחי לו אבל היו מן העושי אותו כלומר
מן הנקהלים על אהרן והמביאי לו הזהב ובעבור שאמ׳ שנעשו על מעשה העגל לא על עבודתו והם לא
עשאוהו פירש שעשה אהרן להם כמצותם ואנקלוס תרגם על דאשתעבדו לעגלא דעבד אהרן ירצה לומר
כי המגפשי והמנשקי וחפצי בו הם שהיו במגפה ואנקלוס לא יתן כתרגומו מעשה אחד לשנים עו׳ ד

וכן כל לאחר שיעיש שם היה עשה תרגם וכל דבר"ן תתן על מיתריה היה מתנשב והמנשא החלת ם
יעשו עוד לאחר עץ והכה מתעלה בלותם
כתוקנו וכרחם חדש לחלל לאחר לו הכה עליה חלי חיאיה והעבירו סוכר כתחנה סהרי ונשא עליו לאחר שלח
תושלי יסר ועשה מ' יום בתיחתו עד מסרף לת העגל וכתתו כעפר האחר הכרי עד מיסר והתקינן כל סבוב
גלילה. ולאחר מ' יום לקח את הנלחתת וירד אל היחיה נשבנה עשר בתחנה עשר את הלחתות והרג את
ר' אליעזר ר' יהושע בן קרחה לומל לרבני יום עשה ונשא סדר קרח בית מקדש כיום ובימי בית משכן
בעוד החלה. עם עד שסוקם המשכן והוא היום הנשרי עד לאחר כבין על דעת רבוני. ויה לי בימי
ר' חלפתא בן דוסא אומר לרבני יום עשה ונשא סדר קרח בית מקדש כיום ובימי בית משכן
לא הדבור ונשא ולאחר לא יהיה כל מבקש ה' עשה מיהיה כל מבקש ה' יבוא חלון והכתוב יסביר לבשר כל מה שהי
למחנה שתהיה שכינה מדברת לו ונשא סוריה בקדש הוא ולא יהיה לחלה בקדש היותה בת יהיה
לא יהיה ונשא ולאחר לא יהיה כל מבקש ה' עשה מיהיה כל מבקש ה' יבוא חלון והכתוב יסביר לבשר כל מה שהי
לא הדבור ונשא ולאחר לא יהיה כל מבקש ה' עשה מיהיה כל מבקש ה' יבוא חלון והכתוב יסביר לבשר כל מה שהי

סיפר מלחמי עלה חלניים פתרונה ה' נקול מיפר וכן התקינו תכמי. סיהו תוקעין בשופר כרחם חדש חלול
בבל סנה ושנה עב' דברי חנר' זן ולא' ולא יהיה ומשה יקח לת החלה וכל הפרס מיה' סתנות עד סוף לחבני' ויהי'
הכפורים עד לאחר בניכם לחכל לא יבא זה כהנן מיתה מלחמי הכתוב ולתעבל לפני ה' כבר לשנה לחבניס
יום ולא סנים לילה לחם לא תאכלו ונו' וכתיב ולתעבל לפני ה' לת לחבניס היום ולת לחבניס הלילה לאחר
התבלתי כי לאחר ה' להחמיד לתכם ולא לימם. סיהיה כל זה כלחבניס יום שלחחדוכים לאחר שכ לן סבל לך
ועלה חלי ההרים כי היו נרנן וכבר ביטל להחמיד לתכם ומשרתו יהושע בן נון בחר. כתב רש' חיה
יהושע ומלה ועשר סנים ולחכמים לאחרון כי שבע סנים שבע סנים ושבע סנים כלם לם כן היה כן לחמים ושם
שנה נלך יקרילהן הכתוב נער וכבוד מירים ומפרשינן יהושע בן נון מ"ד נער ועל דעתי דרך לשון הקדם
סיקרלו כל מפרשבני כי בעל הפרדס הנכבד היה לחים ומחמת לן יקרל נער וכן בחזי נערן יקומו כל
הנערים ויבחקן לפניהן וכן שהרה בעריס מפלים כלי יהלב כי יהלב לת יתמוך כליו רק לחפים נעורי
חיל מעמדן על ידן וכן רכים וכן נערי החלך ומפרשינן כיהר מסם החכמים העומדים לפני החלך ומפרשי
נעמו לת מפרשי החבר ולם כן יהיר ומפרשינן יהושע בן נון מפרשי תמיד מלת יומם ומתך החלבל ונעשה כן
כן כת בחידק תמורת בגול וכן דברי לגוי בן יקר סכן לילה היה וכן לילה חכר לם כן הכות הרשע ועם
כל זה לכי תנה מדוע לת נמלט מסם הנדיק הזה לחד סיכל כמובהן ולכי חוסב כי תהנו לקדושתן כן לכבוד
כי היה הגדול כתלמידי ומסה רבי ויקרילת לן בימן כלומר הכבן כי לין ובכן כמוהו לן יהיה עבירם
יהושע מהכינה תוליד יעמו כן תלמון לבני סיום יבן סיום ואבר ויסה חל ה' רלה מתה לחיר לכי היה
זה כהר בימי כעלותי מס כיכ מתנתי ולת הנכדך הסתר לוחי ויעל משה חל ה' ויחלין רלה לת לוחי לכי
כל עת היות הכבוד מכון מהר סיני בידוע מסם הדבור כן לחיר ועתה תעלה חל ה' ולחיר ויכב משה חל ה'
מסם חל המקן לאחר עמיר מס לת פני ה' ואתה לת הודעתני לת תפלת עמי שלחן לי הכה תכבי סולת
תלחך ולין זן הדעה סלין לכי חפן בו לרם ולינכו נכן בלשן הכתוב ועוד כי לתה יהי עיה כן ובעת שפך
לי הדבור ההוא סתק מיתנו וכי יבקש עתה להדריח כעבור מעשה העגל. לחכל העבין כי הכה לחיר בכלן
לחוס ושלחתי לפניך חלחך ונשלה לת הלחתי לחן לן לת הודעתני מי היה חלחך שתשלח עמי לם היה לי חלחך
שמתך בקרבנו הא טע' ולת לחיר ידעתיך בשם סידעתני תרדיחני בשמך וכן כתב רש' ועל דעתך חלחך
לאחר יבחרו בי היה מיכלל הכין בכוב שכלו בשמוקים כי החלת הרחמן רצוי לעשה ולישרחל לחכל לת יוכל
לדעת החיחת כי לת שמע ולת יבעה ועשה פני ילכו על דעת כל המפרשים לכי בעבורי חלך והביחתי
לן דומה ובניך הלכים בקדש ועוד לם לין שניך חלכי על דעת רם לכי על ידי חלת תעלנו
ונחלילה סיחיה לם לין פניך הלכים עם הבי כלו חלל תעלנו ונחכיחתי לך לחן וחשבתי לך לבדך כי עתך לבדך חלך ועשה הסיבה לם לין פניך הלכים עם הבי כלו חלל תעלנו ונחכיחתי
לכך לאחר תעלנו כי לשון רכים גם זה לינכו ומקוק לאחר תחלה לת הודעתני לת לאחר תפלת עמי
בלשן יחיד כי והנ גם בעת הרכו קודם החט לת הכה לחכי סולת תלחך לפני לאחר ולהכילך ולם ידבר עם
ישרחל גם זה כעבורים יחיה כן עוד לם כן היה עשה מיודענו מי החלחך לת הודעתני לת לאחר תפלת עמי ובכה היה
דנים כחלחך סב כי כי סחי בקרבו לחם עבת בטוכה כפלה ומקושלת יותר מיתה ספחל סילך הוא בעבור
לכל הפרסה הזחלת לי ליפסר להלחך לפי סלח סחוץ בהחרי התורה וכך הוא הענין על דרך החמת כי
עשה לאחר ולאתה לת הודעתני מי החלחך לאחר תפלת עמי ובקש סיקיים לן כבי דבריס סלאחר לן החלאר
ידעתיך בשם כלאחר סחדע בשחי בעבורך. ויתכן סיהיה לאחת לאחרת אז עשה לם כאחר לן ובפי ה' לת
נדעתני לשם כאחר פירשתי והדבר הסני וגם תכלת תן בציצי סיהיה תוכלת תן והוא רבקות הדעת ולאחר
ועתה אם כי מצאתי חן בעיניך כאחת הדרן הודיעני כי מיבעת הדרכים כשאר לאחר לם נדע בשחך לאחרך
ליחך לעשן לאחת חמון חבדל ולילה כי עתך הגוי הזה לאחת לכיהם ושם בניך ולזה יתבין לבקלום סלת
ידעתי בשם ת לחת טוכך ולדע רחוק לן עשה לן הכה כבי ילכו חלחך הכרית לשר לאחר חשבי כבי ירלו
כבי סבלית כלאחר כעת רבון עבדיך כי סיני כקרבו והכיחותי לותך לך סלת יתנהג עתך כיחידת הדין עזז
תלת כיחיה כלולה כחידת הרחמים יעשן ויהיה בהבית

ה׳ אלהיך לך תלך׃ לויכוח והוא כעיקר בפרשה וכלה לפי ההיחוסי חותיי כם לו עבה מפה לפ לון
פניך בעצמך ובכחמך היכים לפ תעשנו מיתה פתחיה עימנו כעים בפניים כי כן היו התנגלין בפרשת ותרח
וכך הזכיר נחעלה בכח גדול וכיר חזקה והנה יבקש פ ישלה לותם לפ הזרן בכח כרול וכיר חזקה כאשר
הוא לפ בהם מתכריס ׃ ונגבר־נו תני נשתך פיהח חלקנו בימפלח׳ ולין כן לכל העם אשר על פני
החדימה גם את הדבר הזה אשר דברת תעשה כלו׳ פיה היה הרצון הזה בפיך הפרניים יום הכפניים על
דעת רבותי כאשר נתרצה לו הנה ולחזר לכל לך פני לזרות הכניים כרחמונים ויאבר הרחני נא את
כבודך בקם פיהיה ירלה בחדלה ימים את כבוד הפם ניתע׳ כי יהיה כבודך בלין הבבר הגדול הכפקלריח
המיוחים זה עבה לותני תני תעביר מדת כל טובי על פניך בתפיבנו ותקבנו בכל טובי יתר מכל החדש כי
ורחמתי פפיים פפחלת לח תוכל לראותני ולראת׳ בפח ה לבניך פחקרת לפניך הפם הגדול פלח תיכל
נרחמתי ואחנתי בו הת אשר אחן ורחמתי בו אשר אחם פתדע פקריהה ההיח מדת הרחניח ומדת
הרחמי׳ לאשר יאחנני וירחמתי פפתי ונטובי ועל זה בחזר בכל כיתי נלחתן הנת כי טובה הזרם כיתן ולין טעל
כי לח ירלתי החדש ותי פיהחה לותני וחיתת לכב כי טרם פיניו לרחים תפריד בכפר תעלין כי לתי בנרחל
הילחים נלחזר בחדלה נפפכו ניריי עני הזה חקם לתי בזה אשר פכיתי פפ ונפנע
הנוי פהיח בזר כתן כנפ׳ הנני עיחה לפניך פפ על הבור בחרב וטעם ופני לח ידעון פניפ החלחים
כאשר פירפתי וייתכן פיהיה תלת לאחרי כלפין לחזור נקדפ נרתיני על פירים רפתי׳ ואיש לח יעלה
עיחך פל עיחך כלל זקני יפרלל כאשר עפו כגונחת הדפונים׳ וגם חיש לל ירח בכל ההר גם לתתח׳ת
ההר מקום יעיחך יבו לל ברחפנה גם הצאן והבקר לל ירעו לל מול ההר ההוח מגני כי ברחפנות
לח הזהרו רק פלח תגעו בי יד פל נהיה הפ חיש נהיה עדיין היו עיחדים בחזהרים היו׳ כי הכבוד היה
תחיד בהר ער פנרכו הכחות הרחפונו׳ לכל עתה החזיר בפעת מתן הפלוחת הלזו יתר מיעיך הרחפל
והעפ כלל זה כי ברים נתן היה המיעד בעבור כל יפרלל זיה לפפה בלבר בזכותי ופתפלתי וגדול יהיה
הכבוד הגלה על ההר החזרין תן הרחפון ו הינב ה׳ עפ בניו פקריים לבי תעביר כל טובי על פניך ויקרל ה׳
ויסה ככה בעבן בלאשר ברחפונה ופעם ויעבר ה׳ על פניו פקריים לבי תעביר כל טובי על פניך ויקרל ה׳
ה׳ לל פלם תיבות הללו כן פחות הקדם פחכריח יקרלו׳ חותן חדית כי הם חדית בעל התפובה ומדת רחיניו
ומדת עוכ והכפ החיניחר לח יתרכה כהן והנה החדות פהם הקריים בחרם הן עפר מדת רחיפ ותעבן וכל
והנ כעבן חדית תבר חאר ותבר לחר הן בחדות עבה ונעבור חדית והחדית בלחני על הכחדות כי ריבו ותעבן
ולרך הפיפ בחל עליון על כן לח לחר נרחפ ותעבן ותלריך לחפיים כי הפפ פניו לחדית החלו ורב הכבר
ולחת כבר חבר לחלפיפ בחדת רחיחים פהחת חרבה החבר על בפרתי ועזו והחדות ברחיניו ונעבר הפל
נחלפים כי זכר חבדן ולחעבתו לבית יפרלל לו בבר הבחיה הן ונבו חבפרפי יפרה ובפוכו הוח בעפה כן
ובפע ולחבה תלפון לחני פפיתי לחני הפח נגי ונקה לח ינקה ופקוד עון חבות על בניפ ופ בים לבפיחת
ברקדפ ופלח לעבפ לפחעות בכל וזה פיעבו ולחתלים לת הפחרן ולח לחר ולפפיבו כי לח יתבן לפלות
הפפעים פהפ הפחדים רק פיפח לותם ולח יכלפ הפפ לתת בפתבו פני הפחיה הללו בח
בעבה ופפחע כלאשר עפו ברחפונ כי כל החבה לחר היה בליחות הרחפונות ירפה לפפיתו עיר כלילחו
הפניחת ולין הפך פעפה כן חכל לח הפפ הפתנב להחריך לחחר ויעפ כן ועפה כלאשר הרלחיתיך בחקוניות
ריפים ׳ והכנן בניבי כי בעבור פיפרחל הפ החיחוחים העפדים על הבריח הזה לחדם להם בריח
חדפה פלח יפר היח להפ בריחו ולחר לחפת פיפתוב התבלין זה טעם כי על פי הדברים החלה בריתי
לחך בריח ופא יפרחל פעפה פלח פיפתוב בפרשת עפיתי עפיפת ולח הכרכב הפ להניח עבחה בחבלות הבריי
חלוק הלא הוח ת הבריך לברות להפ בריח בחחילה פחחל להפ ובתב החיחילה והתבלין ויהי הפ
עם ה׳ חרבעים יום וחרבעים לילה יפתוב על הלוחות יחלר פזיח חבה הפ בריח הבר חרבעים

והעם יהיו בבדית ולח יתכן לפרם פיבויח לעשות עם יפר עתה בפלוחת חפר לח בפרתן חקדים בפל׳
החדן ובכל הנביים כי לח נעפו להם בפלוחת בדלות חפרי זה יתר חבה חבחת פבדיתן חקדים בחבריים
ועל היפ לכל בפרתן ונעפו עפיפ חתחלה יתר בדלות חלח פחבין ירחיו לל פפן הפביבה כלפ ועל
היתני עם חבה לבבד ולהפחרת בפעלם ובחוקלח כאשר חפר ובכלינו ובחי פפידתי והבה ירחתי בפלוחי
חתורתן שבור לך את חפר חלבי חקבך היים לח חפר בכל חבדות פעבדי חלבי חקבך ועל כן נפרש
פי חפר חבה חבדיה לו הבה ולחפר כאשר עפיתי בחה פבניתיך תחלה פעבדת
הכל לעביך עז והביות לנרם העניים ולהזהיר על עז פלהם ועל פרישם כאשר עפיתי בחה כפרשת הבה חלבי
פולח מלחך לפניך פיחזרן לל התנלים הרחפונים והיפיך בבלן חלרי חפכה לח תעפה לך פלח יעבו
כאשר עפו בפעל לתי׳ בחחפבת הפחיים חותן תייר לפניהם הבחי׳ עבין פלם הרגלים לרחות בהן את פני
החדון ה׳ חלרי יפר׳ כאשר עפם פם ׳ והטע׳ ידוע כי בח לחר חזהרת עז וכבר פירפתיו בפוף׳ יתרו
ולכלת תזכות כהביר חתה פחין שנעם כלילתן ולחי תעלה עליך כתודים בעבודתיך לפנן רם ולחי חומר
על דעת רבו׳ פזו לזהירה בחוכל תקריבת עז פפם חפרו פחפבר הוח חן התניח ולח חביעו בו פלח יבן
חפחעו חן תבדית בריח לייפב החדן ופן חקת חבבותיך לבניך והנה כלן לזהרות בחבות בלתי הרחפון פחפר
חפר יזכח לחלריו בזבותו חפרין וחן תקת חבבותיך לבניך והנה כלן לזהרות בחבות בלתי הרחפון פחפר
חן תבדית בריח בהריש ובקיר תפבות על דרך הפפע׳ הזביר חריש ובקיר שבהם עיקר חיי
החדש והזביר הפפע בחחבע כלפין כי פחך חותן לחב החבות ולקדים הבבדות בעבור שבלם זבר־
לחשבה פרחפים כי ביניחת חבדים בחבדת פחיר בעבדת פ־בדית החתרונות ועבד כי הבתוב לחיר
פים גם כפבת זבר לביניחת חבדים בחבדת פחיר בעבדת פ־בדית החתרונות וחבדית כי עבד חיית בחרן
חבדים ויבריחך ה׳ חלריך פפם על כן בוך ה׳ חלריך לעפות חת יום הפבת ופם חפרש כה׳ יתרונים
ולא יגין לבקר זבח חג הפבח כפי פבינו יזביר בכל החב פלח יגין עד הבקר חן הבפר כי הפבח
יעלנו עד בקר בחם יפרף וחן החלב פלח יקריב חותן פלח עד הבקר ולקלנים תדבן על החלב העלרי
לבבה כי הוח החן בחפר לחר חב חבי עד בקר כי כל הפונות החלב פבונית ובתבים ולח
יגין בדבן לכל הקבר חלבים ולידיים ובפרפת בן חפחר זה בעבד חבחר זבח חג הפבח חלריך בפרם הוחבת
חתה לחר לכל הקבר חלבים ולידיים ובפרפת בן חפחר זה בעבד חבחר זבח חג הפבח חלריך בפרם הוחבת
ולינה בדלים׳ פל חזבח יחלקת הוח בבוקר ולבעת בבית בישל ולינה בדלים׳ פל חזבח וחם לבן פם
חלבי ויבדן לח יעלו פחם לח ירדו חפי לבן בקדקד יפים הבים ועלו לח ירדו בדלים׳ בפרם הוחבת
ראשית בבורי חדמתך בעבור כי הזביר פיבית בבורי כל חפר בחפם לבית ה׳ פם יפוך לח־
לח תבפל גדי בחלב חמו כי בעת בבורי החדמה יבית גם כל בפר בחמה הגריים ועלתים בבעת הזית
יגרלן הגריים ויהיה החלב ופעניים רבים יעלו׳ חפם עם הבבר בהיתו יוכן בעבור פלח יותת והבה הבלי
לחוב יתעבנו לחכל הבבדות בכל החעניים עם הבהנים ולכך הזביר לחודם עם הבבדים בחכל בישפה
תורה הזביר החנות הזן עם חפרי החלבים חחר פהזביר בהמה פלחה ועשית טחלים ובכל כי
פם יותת להזביר זה כי הוח לישיר חלכל לח לישיר חלכל בלבר כאשר יחפנו לבפר חתה חפרי חדעת
בתוב לך חת הדברים החלה כמו פיבתוב בספר בדית ויקרל חותו בחתי העם ויקבלהו עליהם
בעבור ובשוע כאשר עפו ברחפונ כי כל החעבה לחר היה בליחות הרחפונות ירפה לפפיתו עיר כלילחו
הפניחת ולין הפך פעפה כן חכל לח הפפ הפתנב להחריך לחחר ויעפ כן ועפה כלאשר הרלחיתיך בחקוניות
ריפים ׳ והכנן בניבי כי בעבור פיפרחל הפ החיחוחים העפדים על הבריח הזה לחדם להם בריח
חדפה פלח יפר היח להפ בריחו ולחר לחפת פיפתוב התבלין זה טעם כי על פי הדברים החלה בריתי
לחך בריח ופא יפרחל פעפה פלח פיפתוב בפרשת עפיתי עפיפת ולח הכרכב הפ להניח עבחה בחבלות הבריי
חלוק הלא הוח ת הבריך לברות להפ בריח בחחילה פחחל להפ ובתב החיחילה והתבלין ויהי הפ
עם ה׳ חרבעים יום וחרבעים לילה יפתוב על הלוחות יחלר פזיח חבה הפ בריח הבר חרבעים

יום ואלרבעים לילה ויכתוב מס על הלוחות · ועל דעת רבותינו ענין הכתוב מהיה מס עם ה׳ ארבעים יום
וארעים לילה בעת מסתב על הלוחות את דברי הברית הזאת הסנית אבל ארבעים יום אחרים עמד מס
קודם לזה להתפלל כל ענין הבקשה מאמר ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה ובהם נאמר במסנה
תורה ואתנכל לפני ה׳ את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר ה׳ להשמיד אתכם
וכאן לא פירש כמה ימי התחנה והתפלה הזאת כי הכא ידוע מעת עלותו אל ההר עד רדתו לפסול הלוחות
האחרונות אבל סיפר כי היה ענין הלוחות הסניות כפל ענין הראשונות במכתב אלדים ובימים שעמד
מס לפני המס אלא יחשוב מסבר למד התורה בפעם הר אסון ולא יצטרך עתה לעמוד מס הרבה ונעם
ויכתוב על הלוחות ויכתוב אלדים על הלוחות פי׳ ה׳ ולא יחזור למשה כי כן אמר וכתבתי על הלוחות וכן
במסנה תורה ואפסול שני לוחות אבנים כראשונים ואעל ההרה ושני הלוחות בידי ויכתוב על הלוחות
במכתב הראשון ומפני שאמר במכתב הראשון ידענו כי הם כתובים באצבע אלדים ויהיה פירוש
וכתבתי באצבעי וידעת פירוש אצבע מן היד וידבר משה אליהם לשון הווה הוא כל הע
העני׳ הזה ואחרי כן נגשו אחר שלמד לזקנים מוזר ומלמד הפרשה אן ההלכה ליסר לשון רש׳ ואינו כן אבל
יאמר הכתוב כי בצאת כל ישר׳ לקראתו ראו קרני ההוד פחדו מגשת אליו ואחרי אחורנית אולי חשבו
שהיה שם כבוד השם אי מלאכי עליון עמו ופחדו כן יפרון בהם ה׳ וקרא להם משה ושבו אליו אהרן וכל
הנשיאים ההולכים לפניהם ודבר משה אליהם דברי מלום ובשרם בכליחות עונם ובלוחות · מהוריד
ואחרי כן ראו כל בני ישר׳ כי הוא מדבר עם הנשיאי׳ ונגשו לפניו כולם ואז צוה להם כל אשר דבר ה׳ אתו
בהר סיני והוא עשרת הדברות הסניות שנתן לו וכל הנאמר לו מתחלה שמור לך את אשר אנכי מצוך היום
עד סוף הפרשה כי הגיד להם שנוהו לכרות עמהם ברית חדשה על פי הדברים האלה והכתוב קצר בזה
וספר הענין בכלל ואחרי כן אמר כי כלה לדבר אתם כל הענין הנזכר ונתן על פניו מסוה כי התבונן
בשובם אחור כי קרן עור פניו אן הגידו לו ואחר שספר מעשה היום ההוא אמר ובבא משה וזהו הענין
ההוא לומר שנהג כן כל ימיו עמהם

סדר ויקהל

ויקהל משה את כל עדת בני ישר׳ יכלול כל עדת בני ישר׳ האנשים
והנשים כי כלם התנדבו במלאכת המשכן והנה משה אחר שצוה
לאהרן והנשיאים וכל בני ישר׳ האנשים כל אשר דבר ה׳ אתו בהר
סיני אחרי שבור הלוחות ונתן על פניו המסוה חזר וצוה והקהיל אליו כל העדה אנשים ונשים ויתכן
שהיה זה ביום אחרת רדתו ואמר לכולם ענין המשכן אשר נצטוה בו מתחלה קודם שבור הלוחות כיון
כיון שנתרצה להם הבה ונתן לו הלוחות שניות וכו׳ ת׳ עמו ברית חדשה שילך הבם בקרבם הנה חזר
לקדמותם ולאהבת כלולותם ובידוע שתהיה שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחלה כמו שאמר ועשו לי
מקדש ושכנתי בתוכם ולכ׳ צוה אותם משה עתה כבל מה שנצטוה מתחלה אלה הדברים אשר צוה ה׳ לעשו
שמת ימים תעשה מלאכה אמר אלה הדברים אשר צוה ה׳ לעשות על מלאכת המשכן וכל כליו וכל עבודתו
והקדים השבת לאמר כי שמת ימים תעשה מלאכה אלה הדברים ולא ביום השביעי שהוא קדש לה׳ ומכאן
שאין מלאכת המשכן דוחה שבת ולא מתדרש אך כמו שפרשתי בסדר כי תשא ולא תבערו אש בכל
מושבותיכם ביום השבת ענין הכתו׳ הזה ודאי ראוי לאסור בשבת גם מלאכת אוכל נפש כי אמר כל העוש
בו מלאכה יומת ופירוש שלא יבערו גם אש לאפות לחם ולבשל בשר כי האש צורך כל מאכל והוצרך לומר
כן מפני שלא אמר העושה בו כל מלאכה כאשר אמר בעשרת הדברות לא תעשה כל מלאכה
ואמר מלאכה סתם והנה איפשר שנוציא מן הכלל מלאכת אוכל נפש כי כן נאמר בחג המצות לא תעשה
מלאכה ואין אוכל נפש בכללו ולכך הזכי׳ כפירו כאף אוכל נפש אסור בו וכלשו׳ הזה מצאתי במדרש ר׳ נתן
אומר לא תעבדו אש בכל מושבותיכם ביום השבת ומה נאמר לפי שהוא אומ׳ ויקהל משה את כל עדת בני
ישר׳ סומע אני יהא רשאי להדליק לו את הנר להשמין לו את החמין ולעשות מדורה בשבת תל׳ לא תבערו
אש בכל מושבותיכם ביום השבת וזה קרוב למה שאמרנו שלא היו מלאכות הללו שהן הנאה לגופו בכלל
איסור הראשון ורצה

ר׳ נתן לומר שלא בא הכתוב לאסור אפייה ובשול ושאר צרכי אוכל נפש שכבר נאמר להם את אשר
תאפו אפו ואת ואשר תבשלו בשלו אבל עדין כל מלאכות שאדם נהנה בהם ואינן עושין אלא הנאה לגוף
כגון הדלקת הנר ומדורה ורחיצת כל גופו בחמין יהיו מותרות כי זה מעונג השבת לכך נאמר לא תבערו
אש לאסור הכל ולרבותינו עוד בו מדרש בתלמוד מפני שלא אמר כל העושה בו מלאכה יומת אן שיאמר
כל המבער אש בכל מושבותיכם יומת אמרו שיצאת בה להקל להיותה בלאו ויש אומ׳ שיצאה לחלק לפי
שהיתה בכלל לא תעשה כל מלאכה · יביאה את תרומת ה׳ כמו יביא את תרומת ה׳ אבל יכנה ויפרש
וכן ותפת ותראהו את הילד כבואו האיש אשר לא יעבדו אותו את נבוכד נצר אש אני נותן להם לבני ישר׳
ורבי׳ כן ועל דרך האמ׳ הו׳ יביאה את תרו׳ ה׳ כמו עם תרומ׳ ה׳ שיביא התרומ׳ העליונה כסוד ויקחו לי תרומה
ופרשתיו ולרבותי׳ מדר׳ בותפתח ותראהו את הילד שראתה עמו שכינה והנה משה הוצרך לספר לכל העדה
כל המלאכה שצוה אותו השם כדי להודיע להם שצריכין להביא נדבה רבה כי המלאכה גדולה ולכך ספר
להם המשכן את אהלו ואת מכסהו וגו׳ כולן הזכירו על דרך הכלל ושעם את המשכן את הארון את השלחן
וכל הנזכרים בהא הידיעה כאומר את המשכן ואת הכלים אשר נגיד לחכמים העושים במלאכה בפרטן
ובשעורן כי עתה לכל העדה לא יגידם אלא בשמותם בכלל ויבאו כל איש אשר נשאו לבו על החכמ׳
העושים במלאכה ואמר כן כי לא מצינו על המתנדבים נשיאות לב אבל יזכיר בהם נדיבות ושעם אשר
נשאו לבו לקרבה אל המלאכה כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד אן מי שיאמן בהן ידיו
כלל אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן ויגבה לבו בדרכי ה׳ לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר
אדני דובר וכבר הזכרתי זה בספר האחר והנה אמר שבאו לפני משה כל אשר נשאו לבו לקרבה אל
המלאכה וכל אשר נדב רוחו אותו הביאו התרומה והנה משה אמר לכולם כי קרא ה׳ בשם בצלאל ואהליאב
ואחרי כן קרא להם משה ואל כל חכם לב שיבואו לפניו ונתן להם הנדבה ושע ויבואו האנשים על הנשים
בעבור כי הנדבה בתכשיטין מצויה אצל הנשים יותר וכלן היו להן ופרקו מזמיהן ושבעותיהן מיד ובאו
תחלה והאנשים אשר נמצאו להם הביאו עמהם כי טעם על הנשים שהן היו שם בראשונה והאנשים נטפלו
להן וכן נחה ארם על אפרים כי המלחמה ההיא לאפרים ולא שתם על צאן לבן ועליו מטה מנשה והדומי׳
להם ואמר שבאו כלם אנשים ונשים בחח ונזם וטבעת וכומז ובכל כלי זהב כצמידים ועגילים כי נמצאו
לכלם כלי התכשיט ואמר כי יש מהם שהניפו תנופת זהב שבור או במטבע ואמר וכל איש אשר נמצא אתו
תכלת וארגמן כי לא נמצאו מאלה רק למקצתם וחזר ואמ׳ אשר נמצא אתו עצי שטים כי היו יותר מעטי׳
שבידם עצי שטים ואמר כל מרים תרומת כסף ונחשת כי לרוב האנשים היה כסף ונחשת במטבעות וכלי׳
אבל לא הזכיר זה למעלה עם כלי הזהב בעבור שהזכיר שם הנשים ואין להם כסף ונחשת רק הזהב
בתכשיטין כאשר אמר כזמי הזהב אשר באזני נשיכם וכל איש אש הניף תנופת זהב לא היו רבים כמרימי
הכסף והנחשת ולא היתה הרמת הזהב מרובה ככסף והנחשת על כן תקרא זו תנופה וזו תרומה כי המוכי׳
זהב ינופף ידו לחשיבות הנדבה אן הלוקחים יניפו הזהב להראותו לשבח המוכיח על נדבתו ובפרשת אלה
פקודי יקרא הזהב גם הנחשת תנופה כי לא הזכיר שם תנופה כלל רק כסף פקודי העדה ויתכן שיקרא
גם הנחשת תנופה שהיה חשוב להם יותר מן הכסף מפני שלא היה נמצא בידם ממנו או שהיה חשוב מאד
כענין שנ׳ וכל נחשת מוצהב טובה שנים חמודות כזהב ויקחו מלפני משה הנה ביום אחד הביאו כל ה
הנדבה הזאת אל אהל מועד שהוא של משה והחכמים לקחו בו ביום מלפניו ובמחרת בהשכמה וכן בשני
הביאו אליו עוד אל אהלו נדבה והוא צוה להביא אותה אל האומנים עד שאמרו לו שהם מרבים להביא
והיתה דים והותר ולא היתה היתרון דבר חשוב שיספר בפרשת אלה פקודי מה עשו בו אולי היה מונח
באהל לחזק בה את בדק המשכן או לעשות בה כלי שרת כאשר יעשו במקדש במותרו והזכיר הכתו׳ מרבים
העם להביא לשבח את העם המביאים בנדבתם ולפאר החכמים בנאמנותם וגם הנגיד
עליהם משובח בזה שהעביר קול במחנה לאמנים כי אין לו חפץ בכספם וזהבם כשאר המושלים בעמים
כענין שאמר לא חמור אחד מהם נשאתי איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה המומן

אלה פקודי

ב שבעת ימי המלואים יצטרך להקים את המשכן ולסדר את כל עבודתו ואת הלחם שיהיה עליו ולהעמיד את המסך על פתח המשכן
ג וכשיסעו משם יורידו את הארון ויכסו אותו בפרוכת ויתנו בתוכו את לוחות העדות ויתנו את הכפורת על הארון מלמעלה
ד ויביאו את השלחן ויסדרו את הלחם שעליו ויביאו את המנורה ויעלו את נרותיה
ה ויביאו את מזבח הזהב ויקטירו עליו קטורת סמים בבקר בבקר כשיטיב את הנרות יקטיר אותה
ו ויתן את מזבח העולה לפני פתח המשכן ואת הכיור בין אהל מועד ובין המזבח ויתן מים בתוכו
ז ויעשה את החצר סביב למשכן ואת המסך לשער החצר ואת יתדות המשכן ואת יתדות החצר ואת מיתריהם
ח וכשיסיים את כל העבודה הזאת יקח את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בתוכו ויקדש אותו ואת כל כליו והיה קודש
ט וימשח את מזבח העולה ואת כל כליו ויקדש את המזבח והיה המזבח קדש קדשים
י וימשח את הכיור ואת כנו ויקדש אותם
יא וימשח את מזבח הזהב ואת כל כלי השרת ויקדש את המזבח והיה המזבח קדש קדשים
יב ויקרב את אהרן ואת בניו אל פתח אהל מועד ורחץ אותם במים
יג וילביש את אהרן את בגדי הקדש וימשח אותו ויקדש אותו והיה כהן לי
יד ואת בניו יקרב וילביש אותם בכתנות
טו וימשח אותם כאשר משח את אביהם והיו כהנים לי והיתה משחתם להם לכהונת עולם לדורותם
טז ויעש משה ככל אשר צוה ה׳ אתו כן עשה
יז ויהי בחדש הראשון בשנה השנית בחמשה לחדש הוקם המשכן
יח ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו
יט ויפרש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה ה׳ את משה
כ ויקח ויתן את העדות אל הארון וישם את הבדים על הארון ויתן את הכפורת על הארון מלמעלה
כא ויבא את הארון אל המשכן וישם את פרוכת המסך ויסך על ארון העדות כאשר צוה ה׳ את משה
כב ויתן את השלחן באהל מועד על ירכתי המשכן צפונה מחוץ לפרוכת
כג וערך עליו ערוכת לחם לפני ה׳ כאשר צוה ה׳ את משה
כד וישם את המנורה באהל מועד נכח השלחן על ירכתי המשכן נגבה
כה ויעל הנרות לפני ה׳ כאשר צוה ה׳ את משה
כו וישם את מזבח הזהב באהל מועד לפני הפרוכת
כז ויקטר עליו קטרת סמים כאשר צוה ה׳ את משה
כח וישם את מסך הפתח למשכן
כט ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד ויעל עליו את העולה ואת המנחה כאשר צוה ה׳ את משה
ל ויתן את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לרחץ
לא ורחצו משה ואהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם
לב בבואם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח ירחצו כאשר צוה ה׳ את משה
לג ויקם את החצר סביב למשכן ואל השער לחצר ויכל משה את המלאכה
לד ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה׳ מלא את המשכן
לה ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה׳ מלא את המשכן
לו ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם
לז ואם לא יעלה הענן ולא יסעו עד יום העלתו
לח כי ענן ה׳ על המשכן יומם ואש תהיה בלילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם

ספר ויקרא

א ויקרא אל משה וידבר ה׳ אליו מאהל מועד לאמר
ב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם
ג אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריבנו לרצונו לפני ה׳
ד וסמך את ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו
ה ושחט את בן הבקר לפני ה׳ והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד
ו והפשיט את העולה וינתח אתה לנתחיה
ז ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש
ח וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על האש אשר על המזבח
ט ואת קרבו ואת כרעיו ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה עולה אשה ריח ניחוח לה׳
י ואם מן הצאן מן הכשבים או מן העזים קרבנו לעולה זכר תמים יקריבנו
יא ושחט אתו על ירך המזבח צפונה לפני ה׳ וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב
יב וניתח אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו וערך הכהן אתם על העצים אשר על האש אשר על המזבח
יג והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה עולה אשה ריח ניחוח לה׳
יד ואם מן העוף עולה קרבנו לה׳ והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו
טו והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח
טז והסיר את מוראתו בנוצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן
יז ושסע אתו בפדחיו לא יבדיל והקטירו הכהן המזבחה על העצים אשר על האש עולה אשה ריח ניחוח לה׳

ב נפש כי תקריב קרבן מנחה לה׳ סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה
ב והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבונתה והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחוח לה׳
ג והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה׳
ד וכי תקריב קרבן מנחה מאפה תנור סלת חלת מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן
ה ואם מנחה על המרחשת קרבנך סלת חלה בלולה בשמן מצה תהיה
ו פתות אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא
ז ואם מנחת מרבכת קרבנך סלת במחבת תעשה בשמן
ח והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה׳ והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח
ט והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחוח לה׳
י והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה׳
יא כל המנחה אשר תקריבו לה׳ לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה׳
יב קרבן ראשית תקריבו אתם לה׳ והמזבחה לא יעלו לריח ניחוח
יג וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח
יד וכי תקריב מנחת בכורים לה׳ אביב קלי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך
טו ונתת עליה שמן ושמת עליה לבונה מנחה הוא
טז והקטיר הכהן את אזכרתה מגרשה ומשמנה על כל לבונתה אשה לה׳

ג ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אתו אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני ה׳
ב וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד ובני אהרן הכהנים את הדם יזרקו את הדם על המזבח סביב
ג והקריב מזבח השלמים אשה לה׳ את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב
ד ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה
ה והקטירו בני אהרן המזבחה על העלה אשר על העצים אשה ריח ניחוח לה׳
ו ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים זכר או נקבה תמים יקריבנו
ז אם כשב הוא מקריב את קרבנו והקריב אתו לפני ה׳
ח וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב
ט והקריב מזבח השלמים אשה לה׳ חלבו האליה תמימה לעמת עצה יסירנה והחלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב
י ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה
יא והקטיר אתם הכהן המזבחה לחם אשה לה׳
יב ואם עז קרבנו והקריב אתו לפני ה׳
יג וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב
יד והקריב ממנו קרבנו אשה לה׳ את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב
טו ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה
טז והקטיר אתם הכהן המזבחה לחם אשה לריח ניחוח כל חלב לה׳
יז חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם כל חלב ודם לא תאכלו

ד ויאמר ה׳ אל משה לאמר
ב דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה
ג אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לה׳ לחטאת
ד והביא את הפר אל פתח אהל מועד לפני ה׳ וסמך את ידו על ראש הפר ושחט את הפר לפני ה׳
ה ולקח הכהן המשיח מדם הפר והביאה אל אהל מועד
ו וטבל הכהן את אצבעו מן הדם והזה מן הדם שבע פעמים לפני ה׳ את פני פרכת הקדש
ז ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת סמים לפני ה׳ אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד
ח ואת כל חלב פר החטאת ירים ממנו את החלב המכסה על הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב
ט ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה
י כאשר יורם משור זבח השלמים והקטירם הכהן על מזבח העולה
יא ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו
יב והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהורה אל שפך הדשן ושרף אתו על עצים באש על שפך הדשן יישרף
יג ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ואשמו
יד והודעו החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד
טו וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר לפני ה׳ ושחט את הפר לפני ה׳
טז והביא הכהן המשיח מדם הפר אל אהל מועד
יז וטבל הכהן אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים לפני ה׳ את פני הפרכת
יח ומן הדם יתן על קרנות המזבח אשר לפני ה׳ אשר באהל מועד ואת כל הדם יישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד
יט ואת כל חלבו ירים ממנו והקטיר המזבחה
כ ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו וכפר עליהם הכהן וניסלח להם
כא והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון חטאת הקהל הוא
כב אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה׳ אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם
כג או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים
כד וסמך את ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה׳ חטאת הוא
כה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת דמו יישפך אל יסוד מזבח העולה
כו ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו
כז ואם נפש אחת תחטא בשגגה בעשתה אחת מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ואשם
כח או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא
כט וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט את החטאת במקום העולה
ל ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת כל דמה יישפך אל יסוד המזבח
לא ואת כל חלבה יסיר כחלב הסיר מעל זבח השלמים והקטיר הכהן המזבחה לריח ניחוח לה׳ וכפר עליו הכהן וניסלח לו
לב ואם כשה יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה
לג וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת במקום אשר ישחט את העולה
לד ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת כל דמה יישפך אל יסוד המזבח
לה ואת כל חלבה יסיר כחלב כשה הזבח השלמים והקטיר הכהן אתם על אשי ה׳ וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא וניסלח לו

ה ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראתה או ידעה אם לא יגיד ונשא עונו
ב או נפש אשר תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם
ג או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו וידע ואשם
ד או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו וידע ואשם לאחת מאלה
ה והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה
ו והביא את אשמו לה׳ על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו
ז ואם לא תגיע ידו דיה לשה וחטאתו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה לה׳ אחד לחטאת ואחד לעולה
ח והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק את ראשו ממול עורפו ולא יבדיל
ט והזה מדם החטאת על קיר המזבח ואל יסוד המזבח ישפך דם חטאת הוא
י ואת השני יעשה עולה כמשפט וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר חטא עליה וניסלח לו
יא ואם לא תשיג ידו לשתי תורים או לשני בני יונה והקריב את אשר חטא עליו עשרית האיפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת הוא
יב והביאה אל הכהן וקמץ הכהן מלא קמצו את אזכרתה והקטיר המזבחה על אשי ה׳ חטאת הוא
יג וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה והיתה לכהן כמנחה
יד וידבר ה׳ אל משה לאמר
טו נפש כי תמעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה׳ והביא את אשמו לה׳ איל תמים מן הצאן בערכך כשקל כסף בשקל הקדש לאשם הוא
טז ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמשתיו יוסף עליו ונתן אתו לכהן וכפר הכהן באיל האשם וניסלח לו
יז ונפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה׳ אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו
יח והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן וכפר הכהן עליו על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע וניסלח לו
יט אשם הוא אשם אשם לה׳

ו ונפש כי תחטא ומעלה מעל בה׳ וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו
ב או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהם
ג ונפש כי תחטא ועשתה אחת מכל אלה ומעלה מעל בה׳ וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו
ד או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהם
ה והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הופקד אתו או את האבדה אשר מצא
ו או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יוסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו
ז ואת אשמו יביא לה׳ איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן
ח וכפר עליו הכהן לפני ה׳ והיה לו על כל אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה
ט וידבר ה׳ אל משה לאמר
י צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו
יא והסיר הכהן בגדו ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח
יב ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור
יג והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה והבעיר עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים
יד אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה
טו וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן לפני ה׳ אל פני המזבח
טז והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה אשר על המנחה והקטיר המזבחה ריח ניחוחה אזכרתה לה׳
יז והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוה
יח כל זכר בבני אהרן יאכל אתה חק עולם לדרתיכם מאשי ה׳ כל אשר יגע בהם יקדש
יט וידבר ה׳ אל משה לאמר
כ זאת קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה׳ ביום המשח אתו עשרית האיפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב
כא על המחבת בשמן משרה תעשה מבשלי מנחת פתים תאפה ריח ניחוח לה׳
כב והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם לה׳ כליל תקטר
כג וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל
כד וידבר ה׳ אל משה לאמר
כה דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה׳ קדש קדשים היא
כו הכהן המחטא אתה יאכלנה במקום קדש תאכל בחצר אהל מועד
כז כל אשר יגע בבשרה יקדש ואשר יזה מדמה על הבגד עליו תכבס במקום קדש תכבס
כח וכלי חרש אשר תבשל בו תשבר ואם בכלי נחושת בושל ומרק ושטף במים
כט כל זכר בכהנים יאכל אתה קדש קדשים היא
ל וכל חטאת אשר יובא מדמה לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף

ז וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא
ב במקום אשר תשחט העולה תשחט האשם את דמו יזרק על המזבח סביב
ג ואת כל חלבו יקריב ממנו את האליה ואת החלב המכסה את הקרב
ד ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה
ה והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה לה׳ אשם הוא
ו כל זכר בכהנים יאכלנו במקום קדש יאכל קדש קדשים הוא
ז כחטאת כאשם תורה אחת להם הכפר בו יהיה לו
ח והכהן המקריב את עלת איש עור העלה אשר הקריב לכהן לו יהיה
ט וכל מנחה אפויה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת לכהן המקריב אתה לו תהיה
י ומנחה בלולה בשמן ויבשה לכל בני אהרן איש כאחיו
יא וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה׳
יב על תודה יקריבנו ויקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן ומלאת סלת חלת בלולת בשמן
יג על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו
יד ומכל הקרבן יקריב אחד מכל כל תרומה לה׳ לכהן הזרק את דם השלמים לו יהיה
טו ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר
טז ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל
יז והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף
יח ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא
יט והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר
כ והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה׳ וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה
כא ונפש כי תגע בכל טמאה בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה׳ ונכרתה הנפש ההוא מעמיה
כב וידבר ה׳ אל משה לאמר
כג דבר אל בני ישראל לאמר כל שור וכשב ועז לא תאכלו
כד וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלנו
כה כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה׳ ונכרתה הנפש האכלת מעמיה
כו וכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה
כז כל נפש אשר תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה
כח וידבר ה׳ אל משה לאמר
כט דבר אל בני ישראל לאמר המקריב את זבח שלמיו יביא את קרבנו לה׳ מזבח שלמיו לה׳
ל ידיו תביאנה את אשי ה׳ את החלב על החזה יביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני ה׳
לא והקטיר הכהן המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו
לב ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם
לג המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה
לד כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ואתנה אתם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל
לה זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי ה׳ ביום הקריבו לכהן לה׳
לו אשר צוה ה׳ את בני ישראל לתת להם ביום משחו אתם חק עולם לדרתם
לז זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים
לח אשר צוה ה׳ את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבנם לה׳ במדבר סיני

ח ויקח משה את אהרן ואת בניו ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות
ב ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד
ג ויעש משה כאשר צוה ה׳ אתו ותקהל העדה אל פתח אהל מועד
ד ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה׳ לעשות
ה ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אתם במים
ו וישם עליו את הכתנת ויחגר אתו באבנט וילבש אתו את המעיל ויתן עליו את האפד ויחגר אתו בחשב האפד ויאפד לו בו
ז וישם עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התמים
ח וישם את המצנפת על ראשו וישם על המצנפת אל מול פניו את ציץ הזהב נזר הקדש כאשר צוה ה׳ את משה
ט ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו ויקדש אתם
י וזרק משה מן השמן על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו לקדשם
יא ויצק משה מן השמן על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו אתו
יב וישחט את הפר ואת האיל ואת הכבש ואת החלבים ואת הכליות ואת חלבהן ואת הכבד ואת יתרת הכבד ואת שתי הכליות ואת חלבהן ואת הקטר הימין
יג ואת כל לחם המצות אשר לפני ה׳ לקח משה חלה לחם אחת ולחם שמן אחת ורקיק אחד ויתן על החלבים ועל הקטר הימין
יד ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפות בניו ויניף אתם תנופה לפני ה׳
טו ויקח משה אתם מעל כפיהם ויקטר המזבחה על העלה מלואים הוא לריח ניחוח אשה הוא לה׳
טז ויקח משה את החזה ואת השוק ויניף תנופה לפני ה׳ מאיל המלואים לו היתה למנה
יז ואת החלב ואת האליה ואת החלב המכסה את הקרב ואת היתרת על הכבד ואת שתי הכליות ואת חלבהן ואת הבשר ואת עורו ואת פרשו שרף באש מחוץ למחנה כאשר צוה ה׳ את משה
יח ויקרב את איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל
יט וישחט ויזרק משה את הדם על המזבח סביב
כ והאיל נתח לנתחיו ויקטר משה את הראש ואת הנתחים ואת הפדר
כא והקרב והכרעים רחץ במים ויקטר משה את כל האיל המזבחה עולה הוא לריח ניחוח אשה הוא לה׳ כאשר צוה ה׳ את משה
כב ויקרב את האיל השני איל המלואים וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל
כג וישחט וייקח משה מדמו ויתן על תנוך אזן אהרן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית
כד ויקרב את בני אהרן וייתן משה מן הדם על תנוך אזנם הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית ויזרק משה את הדם על המזבח סביב
כה ויקח את החלב ואת האליה ואת כל החלב אשר על הקרב ואת היתרת על הכבד ואת שתי הכליות ואת חלבהן ואת שוק הימין
כו ומסל המצות אשר לפני ה׳ לקח חלת לחם אחת ולחם שמן אחת ורקיק אחד ויתן על החלבים ועל שוק הימין
כז וישם את הכל על כפי אהרן ועל כפות בניו וינף אתם תנופה לפני ה׳
כח ויקח אתם משה מעל כפיהם ויקטר המזבחה על העלה מלואים הוא לריח ניחוח אשה הוא לה׳
כט ויקח משה את החזה וינפ אתו תנופה לפני ה׳ מאיל המלואים למנה היתה לו כאשר צוה ה׳ את משה
ל ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח והזה על אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו ויקדש את אהרן את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו
לא ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם אכלהו אתו ואת הלחם אשר בסל המלואים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלהו
לב והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו
לג ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלואיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם
לד כאשר עשה ביום הזה צוה ה׳ לעשות לכפר עליכם
לה ועל פתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת ה׳ ולא תמותו כי כן צויתי
לו ויעשו אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה׳ ביד משה

ט ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל
ב ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים והקרב לפני ה׳
ג ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה
ד ושור ואיל לזבח שלמים לזבח לפני ה׳ ומנחה בלולה בשמן כי היום ה׳ נראה אליכם
ה ויקחו את אשר צוה משה אל פני אהל מועד ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה׳
ו ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה׳ תעשו ויראה אליכם כבוד ה׳
ז ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה׳
ח ויקרב אהרן אל המזבח וישחט את עגל החטאת אשר לו
ט ויקרבו בני אהרן את הדם אליו ויטבל אצבעו בדם ויתן על קרנות המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח
י ואת החלב והכליות והיתרת מן הכבד מן החטאת הקטיר המזבחה כאשר צוה ה׳ את משה
יא ואת הבשר ואת העור שרף באש מחוץ למחנה
יב וישחט את העלה וימצאו בני אהרן אליו את הדם ויזרקהו על המזבח סביב
יג ואת העלה הקריבו לנתחיה ואת הראש ויקטר המזבחה
יד ורחץ את הקרב והכרעים ויקטר על העלה המזבחה
טו ויקרב את קרבן העם ויקח את שעיר החטאת אשר לעם וישחטהו ויעשהו חטאת כראשונה
טז ויקרב את העלה ויעשה כמשפט
יז ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה והקטיר המזבחה מלבד עלת הבקר
יח וישחט את השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם ויגישו בני אהרן אליו את הדם ויזרקהו על המזבח סביב
יט ואת החלבים מן השור ומן האיל האליה והמכסה והכליות ויתרת הכבד
כ וישימו את החלבים על החזות ויקטר החלבים המזבחה
כא ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה לפני ה׳ כאשר צוה משה
כב וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעלה והשלמים
כג ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם ויראה כבוד ה׳ אל כל העם
כד ותצא אש מלפני ה׳ ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם

י ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה׳ אש זרה אשר לא צוה אתם
ב ותצא אש מלפני ה׳ ותאכל אותם וימתו לפני ה׳
ג ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה׳ לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד ויידם אהרן
ד ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אלהם קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מחוץ למחנה
ה ויקרבו וישאום בכתנתם אל מחוץ למחנה כאשר דבר משה
ו ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו פרעותיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמותו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה׳
ז ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמותו כי שמן משחת ה׳ עליכם ויעשו כדבר משה
ח וידבר ה׳ אל אהרן לאמר
ט יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו חק עולם לדרתיכם
י ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור
יא ולהורות את בני ישראל את כל החקים אשר דבר ה׳ אליהם ביד משה
יב וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר הנותרים קחו את המנחה הנותרת מאשי ה׳ ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים היא
יג ואכלתם אתה במקום קדש כי חקך וחק בניך הוא מאשי ה׳ כי כן צויתי
יד וחזה התנופה ושוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך אתך כי חקך וחק בניך נתנים מזבחי שלמי בני ישראל
טו שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים להניף תנופה לפני ה׳ והיתה לך ולבניך אתך לחק עולם כאשר צוה ה׳
טז ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר
יז מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נשא את עון העדה לכפר עליהם לפני ה׳
יח הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכל תאכלו אתה בקדש כאשר צויתי
יט וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני ה׳ ותקרנה אתי כאלה ואכלתי חטאת היום היטב בעיני ה׳
כ וישמע משה ויטב בעיניו

יא וידבר ה׳ אל משה ואל אהרן לאמר אליהם
ב דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ
ג כל מפרסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו
ד אך את זה לא תאכלו מעלי הגרה ומן המפרסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה אינו מפרסה טמא הוא לכם
ה ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפרס טמא הוא לכם
ו ואת הארנבת כי מעלת גרה היא ופרסה לא הפריסה טמאה היא לכם
ז ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם
ח מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם
ט את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו
י וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם
יא ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו
יב כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם
יג ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם את הנשר ואת הפרס ואת העזניה
יד ואת הדיה ואת האיה למינה
טו את כל ערב למינו
טז ואת בת היענה ואת התחמס ואת השחף ואת הנץ למינהו
יז ואת הכוס ואת השלך ואת הינשוף
יח ואת התנשמת ואת הקאת ואת הרחם
יט ואת החסידה ואת האנפה למינה ואת הדוכיפת ואת העטלף
כ כל שרץ העוף הולך על ארבע שקץ הוא לכם
כא אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף הולך על ארבע אשר לו כרעים מלמעלה לנתר בהן על הארץ
כב אתה מהם תאכלו את הארבה למינהו ואת הסלעם למינהו ואת החרגל למינהו ואת החגב למינהו
כג וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם
כד ואת אלה תטמאו לכם כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב
כה וכל הנושא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב
כו כל הבהמה אשר הוא מפרסת פרסה ושסע איננה שסעה ופרסה לא הפרי

לעם שהיה בתוך ולמ גם במשכן והיה קדש כי לא נקרש קדש קדשים רק מקום משכן החרון כמו שכ׳
והנדולה הטרוכת לכם כיון הקדש וכן קדש הקדשים ויתכן שלמ׳ במזבח קדש קדשים בעבור שיקדש כתוך
שלמ׳ כל הנוגע במזבח יקדש ויהי׳ נחשם הרחצה בלחוד לחודם על דעת רבו הזכיר הכתוב שהיקוש
המשכן לעמוד כן כלחד לחדם הרחצה כלחוד כתוב בזה ולחודין ויקש משה את המשכ׳ לספר מה שעשה בהקימו
הנדולה לעמוד כן כלחד לחדם הרחצה כלחוד כ׳ שהרי בלא כ׳ בלחד ולא הזכיר כאלו מפורש במשכן וכלי ולא מצינו
לומר מן היום הרחשון שהתחיל כ׳ שהרי בלא כ׳ בלחד ולא הזכיר כאלו מפורש במשכן וכלי ולא מצינו
לחרן וכבר נקבעו בקרבנות המלואים כי לא עשה לותם עד שביים כל ההקמה ונצטוה כהם פעם שנית קח את
לחרן כתו שמפורש בפרשת צו . והנה המשכן נכלי לא מתקדשו לעבודה אלא במשיחה כתו שכת ומשחת
את המשכן ואת כל אשר בו וקדשת אותו ואת כל כליו . על כן פירש וישריך עליו ערך לחם ויעל הנרות
כי עשה כן בזמנ לחתר המשיחה והנה הם כטעם לעשות כן . ומה שחתר נם כן לחעלה והבחת את המזלחת
וערכת את ערכו ואנה פישריך אותו אחרי המשיחה וכן לחתר ונתת את מזבח הזהב לקטרת וכן ועל עליו
את העלה ואת המנחה כזמנ לחתר המשיחה והנה הם כטעם לעשות כן . ומה שחתר נם כן לחעלה והבחת את המזלחת
ושמתי מים אלא כמו שחתר . ועשה ויקח ונתן את הערית שלקח הלחות לחתר ען שהיו שם כתוך אהל
מועד והניח את המזלחת לפני פתח אהל מועד ורחצו משה ואהרן וכניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם
ובבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בנשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה׳ . וקטר עליו קטורת כמו שצוה ה׳ את משה הקטיר עליו כל מלאכת יתי המלואים ולחעל
משה את הכיור ואת כנו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים ורחצו משה ואהרן וכניו ממנו את ידיהם
ואת רגליהם בצאתם אל אהל מועד ובנשתם אל המזבח ירחצו כאשר צוה ה׳ את משה כן עשה
לחתר ויעל עליה עולה ומנחה כאשר צוה . וכן ויעל עליו את העולה ואת המנחה משה היא המעלה שכן נצטוה וזה לחתר הקטיר
הלחם ויעלה הנרות . וכן ויעל עליו את העולה ואת המנחה משה היא המעלה שכן נצטוה וזה לחתר מעשה
על המזבח פיתחיל היא לעשות כן כעבדין כיתי המיחידים כי הכוונות כולן שם על עבודת משה ולמ׳ לחרי
כן עולת תמיד לדורותי׳ כי שם עשו כן הכהנים כדורי׳ ולכך לחתר זה כסדר שנתנה עולת תמיד השניה כסדר
כיני שהתחיל לותם משה שם . והנה משה רבי׳ ככל העבודות הכתוב הרחשון ולפי הקטיר נם הקטורת .
ויתלי בבלל ונתת את מזבח הזהב לקטרת שהקטיר בו עליו תמיד . ומה שלמ׳ כאן ונתת לותו לפני
הפרוכת והקטיר עליו לחרן קטורת סמים להודות על עבירו חיים שהתחיל לחרן בהתעתו ולעולם שכך ה׳
לחרי והעלית לחרן את הנרות כין הערבים ינן הדבר אלא חיים זה וילך כי בכאן הוה למשה כפי
והעלית את נרותיה . וכפי רש׳ לותי הקטיר עליו לחרן קטורת סחרית וערבית כתוב שכ בבקר בבקר
בהטיבו את הנרות ובהעלות לחרן את הנרות כין הערבים ענ׳ ולא ידענו מה הוא טעת סמים סמרים
ויבא הענן את להל מועד ענ׳ לחרי כי הענן יכסה את להל מכל נר והוא מכוסה ועתיד נו וכבוד ה׳ מלא
את המשכן כי תוכו אלא הכבוד כי הכבוד פונן בתוך הענן תוך המשכן בעיני שנא׳ כהר סיני אל הערבל
לחתר שם החלדי . ולחרי כי לא יכול משה לבא אל אהל מועד לפי שהיתה שכני שהיה הענן מכסה עליהן
ולא היה רשאי לבא בתוך הענן . עוד כי המשכן יקרא כעוד ה׳ לחיך יכנס נו . והטעם שלא יבא שם כלא
רשות אל יקרא אליה ויבא בתוך הענן כאשר עשה בהר סיני ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן
ולמ׳ ויבא משה בתוך הענן . ועל דרך הפשט בעבור שכ׳ וידבר ה׳ אליו מאהל מועד לא שכנס משה למשכן
אל קרא אליו משה ויאמר אליו מאהל מועד ויקרב אליו . ונראה לחרי כתו׳ לחתר ולא יכול משה
לבא אל אהל מועד וכתו לחתר אמור אל משה ויבא אל אהל מועד הכי׳ו כי מכן ועלין הענן כי לרעתם ובבא
משה אל אהל מועד פיבא שם בלא קריאה ודעתי לו משני שחלך משה ויפתח את הקול מדבר אליו ושמע ה׳
הכפידת נראה להם שהיה משה עושה כתוך להל לפני הכסר וכל עת היות כבוד השם שלא את המשכ׳ לא
כנגש משה כתוכו . ולכך יאמרו שהיה זה לאחר שנשתלק הענן ולמדו מזה שלכות כל להל ואין ס
הכבוד אלא את המשכן כי לא היה זה רק ביום השביעי נדרש שם הכבוד . ויקרא אליה שלחר ויקרא אל
משה וידבר ה׳ אליו מאהל מועד על דעתם קודם נכן היתה כאחר פירשתי לחעלה . ויתכן שהכתוב מיחל
לחתר וכבוד ה׳ שלא את המשכן אל היה זה רק ביום השביעי נדרש שם הכבוד . ויקרא אליה שלחר ויקרא אל
כתו שלחרין כזכחים פרק שלישי התעלה ליברי חיה ר׳ יחכן חונן עובד בעשה . תקריבו שלמד שכחים
חתר־כי עלה בשותפות קדשכם שלמד שהיו כאה נדבת צבור היו שלש קין המזבח הכאים מן החוצרין
נאין רש׳ פי׳ הרב כן לומר משה יתנדב רבים להכיח עולה עולת החותבין היו מה כין שכחים החותבין
בקרבן וכין שהרא חלוף שהחותבו בו לכל קין המזבח הכאים מן החוצרות לכ׳ ד׳ מתנה

ספר ויקרא

הספר הזה היו תורת כהנים והלויס יבאר בו עניני הקרבנות כלן
ומשמרת המשכן כי כאחר היה ספר לחד בענין הנלות והבחולה ומתנו
והשלישי בענין לחל תועד וכבוד משה לחתר מלא את משכן צורכו כ
בקרבנות ובשמירת המשכן שיהיו הקרבנות כשרה להן ולא יגרמו השנות לפלוק הפסיכה והוה בהנים
הנשיס לחל ה׳ שיתקדשו פהזיה על טומחת מקדש וקדשיו ונם שלא יהיסו לעלות לחל ה׳ כמו שלמר דכר
לחל לחהרן לחיך ולחל יבא בכל עת חל הקדש חל תכנית לפרוכת חל פני הכפורת לחתר על החרון ולא ימותו
כי בענן חדלה על הכפורת כלחזרת מן יהרסן חל ה׳ לריחות ונפל ממנו רב ולחכ׳ יגביל המשכן כהנלות
הי סיני כעת היות שם כעבר חלדי יפר׳ . והנה ריב הספר הזה בקרבנ׳ בתורת הקרבן והמקריבין ובתקן
מיתקדב כו ויכולו נו קבת מבות בגרות עם חלה כי יתחלה בזה בקר בעבות הבדבה ולחכ החלב וכ׳ד
בעבירים ולחרי כן בקרבנות החטאת ובגרי לחכ זה להזכיר המלוכלי בחטאתי׳ בעבור שהם מעמיקי׳ והמלכל
מן הנוגע בהם בכל קדש לא יגע ולחל המקדש לא יבא לפש נכגם שם כעונותם יהיה חייב קרבן עולה ויורד
מהזכירין כבר והנרך להזכיר תורת המבורע ומשפטי הילדת והזכה לחייב לותם בקרבן ולהזהיר
עוד מטומחתם כלשוי לחתר בהשמם והזהרתם את בני יפר׳ מטומחתם ולא ימותו בטומחתם בטומחם את
משכני לפר בתוכם ובגדי לחתר זה כבי יפר׳ מטומחתם כי מטמאם המזבח ומעמ יקרין טומחה בגר־ית
לכלוק הפסיכה ולעלות׳ ועוד כי הטוגע בהן מיחייב החטאת מהזכיר כבר בנלם שם בחתת מחטאת כשנגע
וחלרי כן הזכיר מבות הסכת ומועדי ה׳ כעבו הקרבן כמו שלמ׳ לפה מועדי ה׳ לפר תקראו לותם מקראי
קדש להקריב לפה לה׳ עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום כיומו וזכ פרטיות הספר הזה ידבר בהן עם
הכהנים דבר לפל לחהרן ולפל כניו כן תת את לחרן ואת כניו ובפרשת קדושים תהיו קבת מבות לכני יפר׳ לכן
נגרות עם עניני הקרבנות לו כדומים להם ובמקומם לפרש בעזרתו של הבה

סדר ויקרא

לחתר הכתוב כבאן ויקרא לל משה וידבר ה׳ לליו ולא כן בשלח
המקומות בעבור שלא היה משה יכול לבא לל לחהל מועד להיותו
נגש לל המקום לפר פס החלדים רק בקריאה מיקרת לותו
שכבר נחל למשה וידבר׳ לותו תוך מועד לל המשכות לפר לועד לך שמה וכיון שידע פהפס יפוב הכריבים פס
נתירל לבא בלהל כלל עד שקרא לליו כלפר כהר סיני לחתר ויקרא לל משה ביום השביעי מתוך הענן
לו שלא היה משה יודע שהכבוד בלהל ושיהיה לו לדבור משה כי לא בפהן הענן עד יום השמיני כדעת
רבינו׳ ולחרי הקדיחה בא משה בלהל לבני לפניס כתו סדרשו לחהרן בבל יבא ולזין משה בכל יבא משה
דרך פסע בבתו׳ הזה וכבר פירשתיו למעלה ודעתי לחמרו כי לכל הדברות ולכל הלחיצות ולכל הנוויס
קדמה קריחה כלומר שילחו לליו משה משה ויחתר הנני זה דרך חבה וזר׳ נ למשה והנה על דעתם שכיר
זה בבל׳ בעבור שהוא תחלת הדבור לפר היה לליו מלהל מועד ללמד על כלם כי כן יהיה משפטו כל היתי׳
בכל התורה ומלהל מועד ועתר כתם להל מועד ויקבר לליו . ונדבר כתו׳ לחתר ולא יכול משה
לבא אל אהל מועד וכתו לחתר אמור אל משה ויבא אל אהל מועד ויקרא לליו מלהל מועד ועל דרך החמת הוא כתו
ולא משה לחתר עלה לל ה׳ ומדוע יתעוב לחתר הר סיני ובעשרת הדברות וכבר רמזתי לו . אדם כי
יקריב מכם קרבן לה׳ מן הבהמה סיעיר הכתו לחדש מכם כי יקריב מן הבהמה קרבן לה׳ מן הבקר
ומן הכאן מקריבו והעבי בעבור סיכוה לחתי כן בקרבן העוף ובקרבן החטחה לחו׳ כאן כי כשיקריב לחדש
קרבן בהמה יקריב תלה הסמיך לו שיה ולא שתר בהמות והנה זה לחו הכא מכלל עשה במקריב חיה
כתו שלחרין בזבחים פרק שלישי התעלה לחיברי חיה ר׳ יחכן חונן עובד בעשה . תקריבו שלמד שסמיך
מתנר־ב׳ עלה בשותפות קדשכם שלמד שהיו כאה נדבת צבור היו שלש קין המזבח הכאים מן החוצרין
נאין רש׳ פי׳ הרב כן לומר משה יתנדב רבים להכיח עולה עולת החותבין היו מה כין שכחים החותבין
בקרבן וכין שהרא חלוף שהחותבו בו לכל קין המזבח הכאים מן החוצרות לכ׳ ד׳ מתנה

ספר ויקרא

הספר הזה הוא תורת הכהנים והלויים ובעלי מומין הקרבנות מלבד
ומתורת המסכת כי כאשר היה ספר לאחד בעניין הגלות והבחולה ממנו כ
והטלימו בעניין לחלל ומועד וכבוד הספר תלה מלת תורת המסכת נולד
בקר בקרבנות ובמומידת המסכת מיהיו הקרבנות כפרה להן ולא יגיעו העונות לפליק הסכינה וכוה בכהנים
הנגשים לה׳ מיתקדשו שהחיזיר על טומאת מקדש וקדשיו וגם שלא יהרסו לעלות לה׳ כתיב מלאך ה׳ כ
לא להרן לאחיך ולא יבא בכל עת אל הקדש אל מבית לפרוכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימותו
כי בענן אראה על הכפורת כלומרת מן יהרסו אל ה׳ לרוחות ונפל מהמנו רב ואחר יגבל המסכת בהגבלת
הר סיני בעת היות מס כבוד אלהי יפר׳ והנה רוב הספר הזה בקרבנות בתורת הקרבן והמקריבין ובמקו
מיתקריב בו ויבואו בו קבץ מצות בפרטיות עם תלה כי מתחלה בוה בקר בעניות הבהמה ואחר החלב ובדם
מעברים ואחרי כן בקרבנות החטאת ונגרר אחר זה להזכיר המחלבי׳ התמידי׳ בעבוד סמס ומומתי׳ והאוכל
לו הנוגע בהם בכל קדש לא יאכל ואל המקדש לא יבא ואם נכנס מס בטומאתה תמא יקרין ומומתי׳ בעומאת
מהזכירו ככר והנערך להזכיר תורת המצוה ומשמרי היולדת והזב והזקוק לחייב תוקם בקרבן ולהזהיר
עוד מטומאתם בחטאי אחר בהקם והזהרתם את בני יפר׳ מטומאתם ולא ימותו בטומאתם׳ בטומאם את
משכני אחר בתוכם ונגרר אחר זה מיהזיר על העריות כי משכבם מטומת ועונם יקרין טומאה בורי׳ת
לסלוק המכינה ולעלות׳ ועוד כי המונע בהן יחוייב החטאת מהזכיר ככר בחם בהם בחטא נשבעה
ואחרי כן הזכיר מצות השבת ומועדי ה׳ בעבור הקדבן כתוב בתחלת הלוה מועדי ה׳ אשר תקראו אותם מקראי
קדש להקריב לאש לה׳ עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו וריבוי פרטיות הספר הזה ידבר עם
הסהנים דבר אל אהרן ואל בניו כן את אהרן ואת בניו ובפרטות קדשים תהיו קבוע תמות לבני יפר׳ רובן
נגרדת עם עניני הקרבנות או בדומיהם לסם ובמקומות אפרם בעזרתו מל הכה

כתר ויקרא

אחר הכתוב בהלוח מקדש אל משה וידבר ה׳ אליו ולא אל אהרן ולא אל בניו
המקומות בעבור שלא היה משה יכול לבוא אל אהרן ולא אל מהרן להיותו
נגש אל המקום אשר שם החלדים רק בקריאתה מיקרא אותו

מכבר נאמר למשה והבדתי אתך מעל הכפורת אשר תועד לך שמה וכיון מידע שמשה יפשב הכרוכים שם
בתירות לבל בהאל כלל עד שקרא אליו כאשר בהר סיני אחרי ויקרא אל משה ויום הסביעי מתוך הענן
או שלא היה משה יודע שהכבוד בהאל ומיהיה לו הדבור ימשה כי לא כאהו הענן עד יום השמיני כדעת
רבותי׳ ואחרי הקדימה בא משה בהאל לפני לפניים כמו שדרשו אהרן בכל יבא ואין משה בכל יבא וזה
דרך פשט בכתוב׳ וזה וכבר פירשתיו למעלה ורבותי׳ אומרי׳ כי לכל הדברות ולכל האזהרות ולכל הצוויים
קדמה קריאה כלומר שיאמר אליו משה משה ויאמר הנני וזה דרך חבה וזר וז למשה והנה על דעתם מזכיר
זה בבל כעבור שהוא תחלת הדבור אשר היה אליו מאהל מועד ללמד על כלם כי כן יהיה משפטו כל הימי׳
בכל התורה ומאהל מועד ועמד כתם אהל מועד ויקרא אליו ויאהל מועד וידבר ה׳ אליו באהל כי משה פה
היה ומיעור הסתו׳ כמי פסוטו ומשמעו מיקרא ה׳ אל משה וידבר אליו מאהל מועד ועל דרך האחת הוא כאן
ואל משה אחר עלה אל ה׳ והודו ידוע מיעועד הר סיני ובעבורת הדברות וכבר רמזתי לו׳ אדם כי
יקריב מכם קרבן לה׳ מן הבהמה מיעור הכתוב הזה לדרש מכם כי יקריב מן הבהמה קרבן לה׳ מן הבקר
ומין הצאן תקריבו והענין מיבואר בעבור מיבוא אחרי כן בקרבן העוף ובקרבן המנחה אלו כלן כי כשיקריב אדם
קרבן בהמה יקריב מלמה הסביס לא תיה ולא שאר בהמות והנה זה לשון הכא ומכלל עשה בתקריב
כאן שלמדנו בזבחים פרק שלשי המעלה מיכבי תיה ר׳ יחמן אומר בעשה׳ תקריבו מלמד שהבים
בתורת׳ עולה בשותפות קדבנך מלמד שהיו כולה בדרת בשר היו עולת קין המזכה הכלה מן המותרות
לשון רש׳י הדב כן לומר שלא יתרום רבים להכיל עולה עולת השותפין היו אם כן סבים המשתתפין
בקרבן וכין שעדיף מלף שמשתתפו מ מכל קין המזכה הכלה מן המותרות לכ כר מתנה

ויניקיון דפם וחלב׳ כי הכין כל נתב ונשתן ושרב׳ ברוך שחכלמו משלו ותייבו כעוכו ׳
ובריך ה׳ החסן שלוש עבדין לסר עד הכה עזרן לכל ׳ המחדים בעורין נשיכו ׳ המשכיב בעורתו ישעב
ולכל יסר בל לבבו ׳ השמיעו תיוי סוכלו ונגלו תיוי תוכו ׳

מלכי יסר בל בו ׳ לבני יסר אל עם הכה קריבו ׳

מעם מחרת ובכור ה׳ מלת המסכת ירומז אל הכתוב המסוכן בקרבו ׳ והנה כאלם ספר הגדלה לסר ה׳
ויפא וידבר ה׳ אליו ואחל אל משה על דעתם קודם לכן היתה כאסר פירשתי לתעלה ׳ ויתכן שהתכוו׳ מיאמר
מעם מחרת ובכור ה׳ מלת המסכת ירומז אל הכתוב המסוכן בקרבו ׳ והנה זה לשון הגדלה לסר ה׳
מלכי יסר בל בו ׳ לבני יסר אל עם קריבו ׳ השמיעו תיוי סוכלו ונגלו תיוי תוכו ׳

החלב כי אין החלב חלב ואחר הוא מפורש בהדיא בתורה ומנו חלבו בחלב ובחלב תניא כי יש חלב שיכול להיות בו היתר ואחר הוא מפורש בהדיא בתורה ומנו חלבו בחלב ובחלב תניא כי יש חלב שיכול להיות בו היתר ואחר הוא חלב שומן שעל הכליות ועל המעי ואחר הוא חלב שומן שעל הכרס ואחר הוא חלב שומן שעל הקיבה ואחר הוא חלב שומן שעל הגרגרת ואחר הוא חלב שומן שעל הראש ואחר הוא חלב שומן שעל הרגלים ואחר הוא חלב שומן שעל הכתפים ואחר הוא חלב שומן שעל הירכים ואחר הוא חלב שומן שעל הלב ואחר הוא חלב שומן שעל הכבד ואחר הוא חלב שומן שעל הכוליא ואחר הוא חלב שומן שעל הטחול ואחר הוא חלב שומן שעל הדקין ואחר הוא חלב שומן שעל הגסין ואחר הוא חלב שומן שעל הרחם ואחר הוא חלב שומן שעל הביצים ואחר הוא חלב שומן שעל הזנב ואחר הוא חלב שומן שעל הכתפים ואחר הוא חלב שומן שעל הירכים ואחר הוא חלב שומן שעל הלב ואחר הוא חלב שומן שעל הכבד ואחר הוא חלב שומן שעל הכוליא ואחר הוא חלב שומן שעל הטחול ואחר הוא חלב שומן שעל הדקין ואחר הוא חלב שומן שעל הגסין ואחר הוא חלב שומן שעל הרחם ואחר הוא חלב שומן שעל הביצים ואחר הוא חלב שומן שעל הזנב

ועל דעתי עוד מיעוי הכתוב הזה כתוב להכניס את החלב הסמוך לחליה וזהו חלב סביב הקרקבנות

וחקריב מזבח השלמים לשם הכתוב אחד ואת כל חלבו יקריב מתוכו את החליה לפי כלון יאחר

לה׳ כל חלבו בשני השמיקים יכלול תחלה סיקריב כל חלבו יאחרי כן פרט והזכיר כל מה שיקריב מתוכו ולחם כל חלבו כשני השמיקים יאחר פרט לחלב שעל הקרבים יאחר הם חלב ואחר חלב שהכתוב מפורש בתורה ואת כל חלבה יביא ואחר כך פירש הקרבים ואחר כל חלבה יביא כאשר הסיר חלב מעל זבח השלמים אין עניני בחלב לגדי ואחר הקרבים על הכבד וכן יאמרי בפרשת ביום השמיני ואת החלב ואת הכליות ואת היותרת מן הכבד החזיר החלב לגדי ואחר הקרבים לגדי כאשר אחר מזבח השלמים כל קרבים בחוצות ׳ לכל עניני סיפור החלב עם כל המקריבים עתה בזבח השלמים ׳ וכן ואת כל חלבה יביא כאשר יכהר חלב הכשב מזבח השלמים סיפרתי בהפרתי בזבח השלמים עם כל המקריבים עם שם לרבן

החליה בחלבה וכן ויסיר את החלבים על החזות וייקטר את החלבים המזבח עם כל המקריבים עתה

והוכרתי להחריב בזה [redacted] כי בדברי תורה נאחר עבה כפיל כתולתו

ואחרון היו סקיד ללמוד תדיה כדי שתסיב לחסיקדן והנחון דב סעירים נרת להם שאחר כי תכלו החליה

יחסר ולא החליה ׳ ורש הסיב סהיה רחוי להיות חלבו חליתו את החלב החליה ויהיה תמכה כי תכיגו וכל

ישראל ונקבין ושופטין ושטרין ועוד לחזיר טעות גדולה שטעה רש׳ כשעבותיו עתהם הדע לומר מהם חלב

פידר הנתון לנכנו נכון וכל סכן שאינו מוכרח להיות כן והמידר שעשו רבותי כל חלב טוב וכשב ועז שלא

הסר חלב חלב הסיה בכלם מדרש הנון היה חלב שלא נייתן פתחתון הם לבעל הדין לחלוק הזכרנו לרחיות

וטעמת סכתבו ואם עז קרבנו עד דבר אל וכו׳ נשם כי תחטאת הזכיר החיון לם מיתין הסיגים קרבנו

כדעת לונקלוס שאחר מן נבי עזיז וכן מה באחר נגזלה מן הכבשים לו מן העזים מיתיגים ועל דעתי לא

יקשיר לפון הקדש כשם הכתוב כי בדבים שם אחד לשחר ולנקבה כגון שור ופרה כשב כשבה תיש ועז לא יקשיר

וכתוב׳ יונה ותור וגם בתיגים אחר להם שתות לשחר ולנקבה כגון שור ופרה כשב כשבה תיש ועז לא יקשיר

ואחר כשב שור לנקבה כענין שכתוב ושור או שה אותו וזהו כשרה וכשבה בלבד כדעת האחר לן

חיפסין לשרע החב וכן מן העזים זכר תניש יקריבנו מן התיגים לשם עז קרבנו זכר לו נקבה וכן לא לח

הגיע ידו די שה כשבה [redacted] נגש כי תחטאת נשבנה עד נודעה החטאת וכי בעבר היות

המיחטה בנפש [redacted] זכיר כאן נפש ׳ ועשה הקרבנות על הנפש המוגב ויפסי שכל העיגות יעלידו

נעלי בנפש ושם [redacted] להקריב כפי יגדה דק כהיותה טהורה מכל חטאת ולעלי זה היו עשפי ה

העולם זוכים לכל [redacted] נפש המוגבת תקריב קרבן מתוכה לקרבה על החלדים אחר נתנה ונפשיר

זה גם כן הזכיר נפש ורבותי דרשו גפיה לרבות הגדיים והעבדים ׳ ולא הזכיר בחטאת כהן המשיח וכפר

עליו ונכלם לו כאחר הזכיר בשל החוטאים בקהל ובנשיא והבדיוק חולי לא יתפבר לריב מעלתו לא יתפב

ונכלם לו לגחרי עד שיתפלל עליהם לחלדיו כי תלוך ה׳ בכחות היא וכריך להיותו בקי ושחר ידיש ולא

הזכיר כאן בפרים הנשרפים בהקטרת החמודים ויש בתח ולא אחר לה׳ ׳ והטעם בעבור היות מהם חלק

בתוך חיגיגו לאחר לה׳ וכשעיר הנשיא הזכיר בפרה ולא הזכיר אחר ויש בתח לה׳ כי בעבור היות הקרבן

סעיר ׳ ובחטאת היחיד הזכיר לריח ניחוח לה׳ ולא הזכיר אחר ׳ כי בידוע שהוא אחר כי הכוכה כולה באחר

לה׳ והמסכל יבין ונודעה החטאת אחר חטאו עליה עד אחר נשיא בידוע שלא יקריב חטאת עד

שידעו שחטאו לאכל דרך הלמון שיאחר וכאחר יודע להם שחטאו יביאו קרבנם ׳ ולא הזכיר כן באשם כי

אין צורך ׳ ויתכן שיבוא שלא יתחייב בחטאת הזו תלוי בידיעה לא על הספק כאשם התלוי ׳ ודבותי דרשו

שאם יש שהורו ולא ידעו מה הורו יכול יהו חייבין תל ונודעה החטאת

ולא ידעו החטוטים ולא הזכירו כן באשם בעבור שאחר לאשמת העם הרי אמרו כבמר ״ אשר נשיא

יחטא למען אחרי אחרי הדיר שהנשיא אביו כפרה על שגגתו תיר כי׳ תל הודע אליו אם יודע הרב לא יש

אומרים בלשון אם ואם באומר לו ׳ וכן לו מדבר כי סור בגת הוא לרבי׳ ודע כת׳ לא הודע אליו אם יודע הרב לא

יחטא למען אחרי הדיר שהנשיא אביו כפרה על שגגתו תיר כי׳ תל הודע אליו אם יודע הרב לא יחטא נשיא כמו הפך

לו הודע אליו חטוטתו הסת דרך לאחר דרך קצרים ׳ והטעם שיודע לבני אחר בעצמו אחר חטא ׳ לו הודע אליו הודיע

חים אחר שדחתו ׳ וייסיף הקריון הודע פועל עבר כמו והצר לך ׳ ויאחר הפועל כמו אחר יכלה ללוי ולאין

צריך לכל זה כי סימוש אחר רב׳ים אחם יודע על הזמן כגון כאשר כת יסף אל לאחיו כאשר כלו לאחל את

הספר ודומיהם ׳ אלא כאן באשר נשיא יחטא ויאחר כף הודעת וכן את הכרכה אחר תפותיו אל מבות ה׳

אלהיכם כאשר תפותיו ׳ אחר רחיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד כאחר רחיתם ׳ שפעת

יומים תחכל מצות אחר בביתיך כאשר בתיתי ׳ ופעמי תאחר המלה הזו כמו ויסירים מגביר ׳ אחר שפחת

מפלכת לאחרה כאשר שפחה מפלכת לאחרים כטעם כעבור כמו כאשר את אחתו ׳ וטעם הן הודע אליו על

החטם יאחר כמיעה אחת מכל מבות ה׳ אשר לא תעשנה ואשם להיות עליו עונם הן יודע אליו ויתכפר

לו בקרבן והטעם הן יהיה אשם אז יביא קרבן ויתכפר לו ׳ ועשה ה׳ אלהיו לומר כי לעבד אחת היולד

החרון שהיו עליו מודיע כאר דרם יש לו לירע מה אלהיו כי היו הדיבי החרגי׳ וכן לתתן ילחר לירע את

ה׳ אלהיו כלומר סימוש חל לבו כי יש עליו עליון שהוא אלהיו אשר כידו כאשר ומעלתו

ואת דומי יפסוד לל יסוד מזבח העלה הוא בזבחי חלב דרך הלמון להזכיר הטם בחקון הידיעה וכן ושיך

את ידו על ראש הפר ושחט את הפר ולרבותי כאש תדיעים כי תנרת ה׳ תדיעה הן כי תחטא ה׳ אחד מכל

עשות אשר לא תעשינה ואשם ולא ידע ואחר הוא ׳ ולא יאחר אם לא ידע ואחר הוא ׳ ולא יאחר אם לא ידע

עד אחר ראה אחר ידע ׳ ואיכם אלמה עבינים כי אין עד כלל אחים וכלל ידיעה ׳ אחל יאחר אם לא ידע עין קול

אלה שבועת עליו להחל אחו כדבר שהוא עד בין בראיה בין בידיעה אם לא יגיד יש עליו עון והבה לא יתחיי׳

בקרבן הזה אלא אם כן ידוע עד אחת מיזכה מתוו המשבע בדיבו ׳ לכך פירשו רבותי כי יש עדות שתעיד

בראיה כגון ידיעה ויש שתעיד בידיעה כגון ראיה ׳ כיצד מנה הלייתי לך בבני מלוני ושלוני ושוטם לא היו

בדבי יש יתעלם יכחיו ויעידו או היו ראיה כלל ידיעה מבה אחרת לי בבני מלוני ושל יכחיו ויעידו או היו ידיעה

אלא ראיה ועל דרך הפשט אין צריך לראיה כלל ידיעה אבל לו ראיה שהוא ראה החלות לו המקח לבחרי

יודע שמעיד אדם על מעשה שנעשו בפני עדים ולא ראה המעשה ולא אחר כאן שנעשה אחתו כי

הוא חייב כאיזה לו בשגגת המבוארת עם שאין העדות אבל אם היה מבה בעדות בשגגת אבל אין עליו

כלום ושעשה אחתו והוא שוגג עד שיבוא כי יאשם ואין התורה מבעלת [redacted] העולה אחם כאבל

קדשים לו בידת מקדש לשון רש׳ ואין הכוונה שיהיו אבל קדשים [redacted] אלא כאבל

הוא הקרבן לו נלה בית בכל אשר תלך שם תלך בן אבל ספרם אז ת זכר כדבר המוכן כי יהבני [redacted] ושרן תוצ לא

הוזהרו אחר מבוה לפי שהכתוב מי יאשר מיחייב הכתוב בשגיעתם קרבן [redacted] אחר ישוחת אחד

ובשלם מיתנו והוא שוגג עד שיבוא ויתנו כי יאשם ואין התורה מבעלת [redacted] העולה אל [redacted] יתחייב להביא

חטאת העוף ולא כאחר אבל בשלם מיתנו המבוארת ויחטא בהעלות אל [redacted] יתחייב להביא

קרבן ובידוע שאין בהעלות העוף חטאת זולתי מיכל קדשי לו יכל לאקדש אין בהעלות השבוע חטאת

זולתי מיעבור עליהם וזה יסוב פשוטו של מקראות בפרשת זו ולרבותי כה עוד מדרשים לחזוק הענין הזה

והתודה אחר חטאת עליה והביא את אשמו עד אשם לא יכל לו ׳ אין הכתוב כן אבל הוא מביא

החטאת וסוכך עליה והתודה כענין שכתוב להלן וסוכך להזרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה

עליו את כל עוונות בני ישראל אבל לא אחר כאן וסוכך ידו כעבור אשים ידיו על ראש הפרה ׳ ולא הזכיר כן באשם

סמיכה וכן בקרבנות הנדבה ולא פירש הידוי לחטאת בשאר החטאות ועל דרך הפשט ידיהם אחר כאן

והתודה בעבור כי שמעת הערות יכיחו קרבן על זדונה וכן בשמעת הפקדון הזכי׳ והתודו את חטאת אחר

עשו אבל בחטאת השגגה לא יזכיר וידוי אבל על דעת רבותינו והתודה אחר חטא עליה על כל הזכרים

כשרשם לפי טומאה

ותקדש וקדמיין וסכותא כיטוי סהן כסנגב וסאר כל חטאות לאחד מכהן לסם הזכיר הוידוי כבהן ומבני
מסכותא העדות וסכותא כיטוי לין בזדון כרת והכריכ וידוי וכם למעלה בחטאות קבועות פיתודה על
חייבי כריתות ודבן לאחרין כי יתחדה לת חסר מטח עליה על כל חטאות שטשנה וידוי והכתוב נפר בסח
ולסחה הכסם ההיה יתודו לת חטאתו לסר עסן להביה כל החסורות כך מפורש בספרי ומס דרסן ולסחה
הנסם ההיה יתודו בכין לכ לכל המתים סיטעבו וידוי " ואם לת תביע ידו די סח הקל הכתוב על החטעה
בלון להכ"קדן עלה וירוד ויתכן סהטעו כסבועת מכבי שלין" חייבי כריתו וטומאת מקדש וקדסין מפני
שהוא טועה בדבר מצוה כי סכהן הלוכל קדשים סיכול להקדים להסתחוות לו להקריב קרבן עסק רשות
נתכוה ודעתו למחים ולסיכך לעם סחטאו כהעלות הכוולה דיבה לן הכתו כפרוש ולסר רש"י כי טעם לסר
לעשות סיקרב על המזבח כגבי החסרין בחטאת הסדוה ניסה פירש ולבוא " לת לסמו לה עד סוף כל
הפרשה נקרבן הקדבן הזה חסם כסן סלסר כסקל הקדש לחסם חכל ולכניה לת חסמו לה לסר לחעלה
נקרבן עולה וירוד טעשה ולכניה לת קרבנו לה כי הקריבן הזה חטאת הוא כסן סלסר כסבה לת טעביר"ת
עזים להטא ולת נתכרר סה טעם יהיה סם הקרבן החסר חטאת וסם החסר חסם ולכלן יבולו על חטא ולת
נוכל לומר בעבור סהחטאת נקבה כי יש חטאת זכר סעירים ושריס ולין לומר סיהו חסמי חסרי החטא
כי הנה התנודע חכיל סני קן נבנת סם החסר חטאת ולהכי בעיני כי סם חסם חורש על
דבר נזיל לסר העבסו יקחייב להיות סהם נלבד בו ולעזרן החסיסים חלריס ויחסמו חלות חרבר וכן
חחסם סחורין כי חדיקה בחלהיה וכן לסמיס בעבני וחטוי חורה על דבר נטה בו וין הדר חלבו חטעי
ולת יחטיל ולהם לחסם סחסם חרוש בעבור סהם לליס חף על החיזיר יקריב הקרבן לחסם כי החטאת הנרן יתחיי
הנזי חבל לם חעילת העם סהוא כסוגג בעבור סהוא בקדשי ה יקריב הקרבן לחסם כי החטאת הנרן יתחיי
להיותו לחסם כו כלסר יקריב חעילה (ענין המבורע) בעבור סהבורע חשוב כחת והנה הוא כבר סהם
בה ויקריב קרבנו הילחסן לחסם סיהיו עליו וין החסרוה לסר הוא סהם בה והסני חטאת סהוא חכבר
סגגותיו ושע לחסם חלעי חבני סבגלין כבור בלין עליו עבם כי לת נודע סחטאו חבני זה החיי עליו הכהן
בהקריב יתר חזדון והכריכו חיל בכף סקלים וחלו נודע חטאו היה חביא חטאת כת דבקה וקרון לחסם
לחיר סהוא כבני כלעים כלחטוחיו החזרים לי רחו לן סלסר יהיה נקל בעיניו ולת יביא כברתו יהיה סהם
בעבו וזה טעם לחסם הוא לחסם לסר לחיר כי הקרבן הזה לעבכ סהוא בה על הבסק חסם הוא כי
לחסם לחסם לה לחידע כל חעבירות וזה חלי חטא לן יעניטנו " וכן הוא בלחיר לחעלה והכיולת
חסמן בעבור כי חן [redacted] חזיר יקר לחסם הסעירי הסרי יקרלון גם כן חטאו בעבו סהם לחטאו
הקריב הכה [redacted] והזכר יקר לחסם הסעירי הסרי יקרלון גם כן חטאו בעבו סהם לחטאו

סדר צ[redacted]

חמן הכתוב בסריסה דבר חל כבי יסר כי סם יבוה בהבחת הקריבנות
ויסרחל חביולים לותם וכאן לחיר בן לת לחרן כי ידבר בחעבה
הקרבנות והסזבחים ישבו לותם " ובתב רס"ן בן חלה זרוע חיד
ולרוחת לחיר ר' סחעבן כיחיה היה צריך הכתוב לזכר בחקום סים בן
חסרון כים " וחדיסן חל ר' סחעבן חינו על זה הבולה כי נלון לין בן חסרון כים לבני לחרן החכחיי בה לחל
ים להם ריוח וסכר בכל הקרבנות גם בעולה חל לחיר חנה קרוח לין בן חלה זרוע חיד עדרוית לוחר
סהסרם חית סיהיה הכתוב לזכר כהם ולחיר סיעשה חיד ויבחל הדבר לדורות לחיר כהן בן וכחלר הפרטית
לחיר דבר חל כבי יסרחל לן לחיר להם " וכת ר' סחעבן לחלוק עלחיר שפעמים יבת הלשון הזה כדבר
סליהו חיד לדורות בעבור סים בה חרון כים כבן הבולה החיזרה בסחן החיזר ובבן בלחיר הכתוב
בן לת כבי יסרחל חל לחיר להם " וכת ר' סחעבן לחלוק עלחיר שפעמים יבת הלשון הזה הלשון הזה כדבר
סליהו חיד לדורות בעבור סים בה חרון כים כבן הבולה החיזרה בסחן החיזר ובבן בלחיר הכתוב
בן לת כבי יסרחל חל לחיר להם " וכת ר' סחעבן לחלוק עלחיר שפעמים יבת הלשון הזה הלשון הזה כדבר
סליהו חיד לדורות בעבור סים בה חרון כים כבן הבולה החיזרה בסחן החיזר ובבן בלחיר הכתוב
בן לת כבי יסרחל חל לחיר להם " וכת ר' סחעבן לחלוק עלחיר שפעמים יבת הלשון הזה הלשון הזה כדבר
סליהו חיד לדורות בעבור סים בה חרון כים כבן הבולה החיזרה בסחן החיזר ובבן בלחיר הכתוב

ולחזר על הפסולים לזיה סהם סם עלה יבד ולזי זה סהם סם עלה לת יבד סכל חטאת לרבו סוא חטאת לחת
לכל העולים ולפני פסולים סם עלי לת יבדו לסון רס" לזין החטאה הזו לכל העולים חלת לכל העולות
סהנסכים סם עלי יבדו ולפני נסכים כסריס והזנח פסול " לת הזנח כסר ונסכים סניהם לכל סכן סניהם
פסולים כסולן הזנח לת יבד ונסכים יבדו סזוחו ריבין סל חקרן העולה חטאת לחת לכל העולות
ולת לנסכים ולת לדם כדבי ר יהושע והנה הכתוב הזה חלחד שלת נקריב השולה כלילה לחכל סם נסחטה
וחרק דסים ביום נקטיר חכריס כל הלילה ולסר עסן להביה כל החסחטת כך מפורש בספרי ומס דרסן ולסחה
הנסם ההיה יתודו בכין לכ לכל המתים סיטעבו וידוי " ואם לת תביע ידו די סח הקל הכתוב על החטעה
בלון להכ"קדן עלה וירוד ויתכן סהטעו כסבועת מכבי שלין" חייבי כריתו וטומאת מקדש וקדסין מפני
שהוא טועה בדבר מצוה כי סכהן הלוכל קדשים סיכול להקדים להסתחוות לו להקריב קרבן עסק רשות
נתכוה ודעתו למחים ולסיכך לעם סחטאו כהעלות הכוולה דיבה לן הכתו כפרוש ולסר רש"י כי טעם לסר
לעשות סיקרב על המזבח כגבי החסרין בחטאת הסדוה ניסה פירש ולבוא " לת לסמו לה עד סוף כל
הפרשה נקרבן הקדבן הזה חסם כסן סלסר כסקל הקדש לחסם חכל ולכניה לת חסמו לה לסר לחעלה
נקרבן עולה וירוד טעשה ולכניה לת קרבנו לה כי הקריבן הזה חטאת הוא כסן סלסר כסבה לת טעביר"ת
עזים להטא ולת נתכרר סה טעם יהיה סם הקרבן החסר חטאת וסם החסר חסם ולכלן יבולו על חטא ולת
נוכל לומר בעבור סהחטאת נקבה כי יש חטאת זכר סעירים ושריס ולין לומר סיהו חסמי חסרי החטא
כי הנה התנודע חכיל סני קן נבנת סם החסר חטאת ולהכי בעיני כי סם חסם חורש על
דבר נזיל לסר העבסו יקחייב להיות סהם נלבד בו ולעזרן החסיסים חלריס ויחסמו חלות חרבר וכן
חחסם סחורין כי חדיקה בחלהיה וכן לסמיס בעבני וחטוי חורה על דבר נטה בו וין הדר חלבו חטעי
ולת יחטיל ולהם לחסם סחסם חרוש בעבור סהם לליס חף על החיזיר יקריב הקרבן לחסם כי החטאת הנרן יתחיי
הנזי חבל לם חעילת העם סהוא כסוגג בעבור סהוא בקדשי ה יקריב הקרבן לחסם כי החטאת הנרן יתחיי
להיותו לחסם כו כלסר יקריב חעילה (ענין המבורע) בעבור סהבורע חשוב כחת והנה הוא כבר סהם
בה ויקריב קרבנו הילחסן לחסם סינין עליו וין החסרוה לסר הוא סהם בה והסני חטאת סהוא חכבר
סגגותיו ושע לחסם חלעי חבני סבגלין כבור בלין עליו עבם כי לת נודע סחטאו חבני זה החיי עליו הכהן
בהקריב יתר חזדון והכריכו חיל בכף סקלים וחלו נודע חטאו היה חביא חטאת כת דבקה וקרון לחסם
לחיר סהוא כבני כלעים כלחטוחיו החזרים לי רחו לן סלסר יהיה נקל בעיניו ולת יביא כברתו יהיה סהם
בעבו וזה טעם לחסם הוא לחסם לסר לחיר כי הקרבן הזה לעבכ סהוא בה על הבסק חסם הוא כי
לחסם לחסם לה לחידע כל חעבירות וזה חלי חטא לן יעניטנו " וכן הוא בלחיר לחעלה והכיולת
חסמן בעבור כי חן [redacted] חזיר יקר לחסם הסעירי הסרי יקרלון גם כן חטאו בעבו סהם לחטאו
הקריב הכה [redacted] והזכר יקר לחסם הסעירי הסרי יקרלון גם כן חטאו בעבו סהם לחטאו

בתורת כהנים ובו׳ מנחה תמר׳
ואמר מדרשו של ר׳ שמעיה לא נרמז אלא לעוף העולה מבהמ תקוס העוף מהלך לחוד הכשר וכן
בחטאת ולפסח שהם מתנות הכהנים והכהנים זוכים בכשר ומכ׳ כעוף הנזרק נוגע שיזכו בעוף
ואמר מדרשו של ר׳ שמעיה לא נרמז אלא לעוף העולה שנכשל מהלך לחוד הכשר וכן
בחטאת ולפסח שהם מתנות הכהנים והכהנים זוכים בכשר ומכ׳ כעוף הנזרק נוגע שיזכו בעוף
קדשי הקדשים הטעונין שמן הוא פרט לתודה ואיל נזיר . ועוד נתן עתה פסר החטאת לבני אהרן ובזרוע
שיאכלנה בחצר אהל מועד הזכרים מהן ולא בנות אהרן ואומרים דיבון הרבה בגבולים מן החטאת תבשם
בחקר קדים עד וכל חטאת החמיר בכתוב בדם הנכנס בבגד לעשותו כשר היה קדש הוא שלא יבא מן
לקלעי ואל׳ וכלי חרס אשר תבושל בו יפסר חלב בחקר קדים הוא נפסר בחדשי כלעין בחקרי עיון ע
כי תדיר ושנים כלל וכן התירוך והטעם בכלי בחש בחקר קדים הוא נפסר בחדשי חל חקר קדש מזכי
ובל חטאת אשר יובא מדמה על הכפר בקדש לפנים מדם חטאת החיצונה לפניה בפרוכת
לפון רש׳ נכפי הדעת הזו מה שאמר לכפר בקדש לפנים מדם חטאת החיצונה מכאן אמרו שהדם שהביאוה אל
ומפני זה הפסול שלה היתה נפרסת חובה לומר לכפר שהם הכניסה לפנים על דעת לכפר פירוש הם
כתעשה חטאת פנימית שלח פקר בה כלומר שלח הזה מדמה כלום נשפלה מעשת כניסה ותפרש
ולפסר שהם הכניסה על דעת שלח להזות מהנה כלל שתהא כשרה וכדברי ר׳ שמעון לומר שמשלה חלח הם
כן כפר כדמה פ[illegible]ת כמעשה חטאת פנימית ולכך אמר הכתוב לכפר לה שכשרה חלח שהוא
הניח מדמה ל[illegible] מחשבתן נפ׳ לפנים שהכניס הדם להיכל וכן הבשר מדם כזה מפיח
והעלם דבר[illegible] שכולן לפנים מהקומין הכניסן ושפלין ואמר מדמה
שהי מקבת דמה[illegible] הם קבל דמה כשני בנות והכניס אחד מהן לפנים משלה . ועל דרך השפוט הזה
הכתוב מדבר חלח בחטאות הפנימיות שנה כשר בפרישתן וכח כאן ליתן לה תעשה על ד׳ שלח לא תעשה
להשלים דיני החטאות וזהו מדרשו של ר׳ יוסי הגלילי בתורת כהנים ובזבחים והכהן המקריב לה
עולת היום הדין הזה מיהו בכל המקדשים . ואומר הכתוב עולה יהיה הדין לחטאת ואשם הנזכרים למעלה ואין
זבחי השלמים כן ולכך הזכיר הכתוב מפורשת הכהנים בחטאת הקבוצת קדש שידבר בשלמים ומדרשו
בתורת כהנים אין לי חלח עולה שנדרת קדשי מבין חל לאשר יקריב מי יכול מחבי מדבה עוריתו
קדשים קלים חל עולה חיה מיוחדת קדשי קדשים יכול דבר הכתוב לא יהיו קלים . ועל דרך הפשט לא הוצרך לומר כן
בחטאת ולאשם שהם מתנות הכהנים והכהנים זוכים בהם קדשים קלים ועל דרך הנזכר לומר כן
יכול שלא יהיו קדשים קלים חל עולה חיה מיוחדת קדשי קדשים מבין חל לאשר יקריב מי יכול מחבי מדבה עוריתו
בתורת כהנים אין לי חלח עולה שנדרת קדשי מבין חל לאשר יקריב מי יכול מחבי מדבה עוריתו
קדשים קלים חל עולה חיה מיוחדת קדשי קדשים מבין חל לאשר יקריב מי יכול מחבי מדבה עוריתו
בתורת כהנים אין לי חלח עולה שנדרת קדשי מבין חל לאשר יקריב מי יכול מחבי מדבה עוריתו
קדשים קלים חל עולה חיה מיוחדת קדשי קדשים מבין חל לאשר יקריב מי יכול מחבי מדבה עוריתו

תלמוד לומר מנחת תורת זכח השלמים דרך השבט יהיע בזה סימנו בנדר לחת מסלם מנחת מלפה
תגוד והמרחשת והמחבת סיני לכהן הקריב לחתם לבדן ויחזר כל שאר המנחות בגון הבדר
נומחה שהם שהוא חלק בלת ומנחת הכהנים שהן כלולות ומנחת חוטח ושעה מהן חריבות סירוגן
מתחלקת לכל בני אהרן בלעזר לכל בית לב פלחם ובו׳ ובל מנחה כלולה בשמן ומרבה מנחה פחין כה
חלח סולת כלולה לן מרבה לח מלאה הנזכרת ויהיה טעם ההפר ביניהן וטפני שנדרת הכתן כלפייתי ודיחוי
להרבות סברו חכל רבותיי לח רבו בכך מפני שחוי ובל מנחה כלולה בשמן ויחרבה שכל המנחות שבעולם
יכולין זה שהם כולם כלולות מן תרומת ולכך רחוי שפי לכהן הקריב לחתם לכהנים העתידי הנתנלים שם
וכן היה שחתר עליהם להכהן לחסר כבר בן לן יהיה כולם לח כתן חלח לעתר חלח יהיו לבעלים חכל
יהיו כשאר הקרבנות שבעולם הנתנלים שם שכלם הם מקריבים בזד מן בכתי כי היחיד מהם ח
לן הכהנים ומ׳ שה המקריבים נרשות כולם הם עשיים וכשלימתם כולם עתידים על הקרבן כחלק היחיד
כחוגחתם וכחלק היושב על הכלים יתיר יחלוקו לחכר שחתר שיהיו לכהנים בשכר עבודתם חזר ובחר
ובל מנחה כלולה בשמן ונחרבה שהיא כלל התוכחות לכל בני לחרן המקריבים הנזכרים תהיה לים בחתן
כלומר לבית חב הנתונים מהם שכלם הם המקריבים הנזכרים והזכיר הכתוב לתנחות מאחמתם מיחסה
תבוד ומרחשת ומחבת לכהן הקריב לחתם לבדן ויחזר כל שאר המנחות בגון הבדר
תלפה מתמר עד נחלת תורת זכח השלמים דרך השבט יהיע בזה סימנו בנדר לחת מסלם מנחת מלפה

נקד סני לחזוד ' ורש עצמו כתב זה בסדר רישה לכבי לחבל בכתן סבר הרב כ"כ בן ת"ח רלחזר תבינה
ארבעה עשר שהיה בתוך עם הסבות הרי היה כשבת ובחלבת ליום ולילה ולילה נחלבת חלה עלי עד תכת
ולילה בתוך חלה מן הכתן חבר וכן שבת תרבתיב ולא ילין לבקר זכח חב הסבת וכו' כרלתיך תתם לכל
כתב הרב זה תבריית התבריית בתורת כהנים דקתני ונשר זכת תורת שלתיו כיום קרבנו יוכל הרי זה
בת ללמד על כהלכלין ליום תחר סיהיו בלכלין ליום לחר חין לי חלה תורה ומבין לרבר את הלחם תלמד
למר קרבנו ומבין נרבות את הנדרת את התמידת תלמד למ' ומבר ומבין לרבר מטחן ולשמותתלמד
למר זכח ומבין לרבות שלתי נזיר ושלמים הבחים ומחוסר הבסח תלי שלמין זו היא הבריתא הזו שי הרב
כשלמים הבחים שחסר הבסח סהיו חבינת לרבנה עשר שהיו בתם עם הבסח וכן תבחתי בשבת
בסרק תי ס"ם שי לבשר שבי לשון בשלתי הבחי שחסר הבסח וכתב לשון לחר חבינ לרבנ ששר
וזו שמעתי ושמך הרב נבלן על סמועתן ולין הדבר כן חלה שלתי הבחים תחת הבסח היו מתר הבסח
כבין התמידת והבסח שנתבשרו בבניו לחר דכיון שהתחלתן תינו בחלב חלה ליום ולילה תין סיפו כן יחל
חבינת לרבעה עשר בחלבת היה לשבי ימים בדברי חכתי וכן שמי בתורת כהני בחתה בריתי ונסה דקתני
סוכה ומחחרת הרי זה בת ללמד על הלחלים לשבי ימים סהיו בחלבים לשבי ימים לין לי חלה שלתי מבין
לרבות את החבינה שבחה בזמנה תרבה את החבינה שבחה בזמנה מבין לחבינה הבחה עם הבסח וכ'
ובבהרת והנתר תמנו יחל ולו יתרה היה אי ים כתהן רובה בחקרן כבן חלה בני בבעין והיה ועברו
וכן הת נקדם ובבת תרחם לשון רש"י ים ים רש' ולבי דעתי עכין שחת' הכתו' חזה בעבור שתו ביום
הקריבו את זבחו יחל ומחחרת והים בחשמע שתה ה ונשה סיחל כשני ימים יחל מקבתו ביום הרחשו
ביום תקבתו לחתר ולם קך חזר לבשר והנותר מבו ברחשון יחל ומחחרת לו סישתר מבנו בבוקר ולו
סיהיה רשאי להניח כלו ליום התחר לחל תבוה סיחל ממנו ברחשון והנותר בחתיר יחל בחחרת הנזר
והעבי הזה תדברי רבותי לתדבשל לתרת בתורת כהנים ביום הקריבו יחל מבוה ל יחל ממנו יום רחשון
יכול כלו תל ומיתר יכל תבוה ליחלו כשני ימים ת"ל והנותר תותיר עתיר לי והנתן יכול תם התיר כולו
לשני ימים יהא בשר תל יחל תשי כלו ולם תעשה הרחו ימרה בה כן יתפרם ומחתר הנותר יחל לת
סייתיר לרעת ' ולא ידעתי למה היתה הרחו נתת וקדם ובהו תרים יתירה יחל רש' כי ענין הכתו סיחל
[redacted] והגותר מכשר חזכח ביום השלישי עד ונשם כי
תגע בכל טמא ' לין ענין הכתוב סיהים הנותר ליום השלישי נשרף ויחל בלילה שבבר לילי דמתיבו מן
הכתו בשרם קדושי תבא בשר ביום השלישי בלם יפרף שבל תם סיאכל ומבי ימים השלישי כלל טמון שריפה
לחל בשר ביום השלישי ביום ולילה שלישי ולם יפרף שבל תם סיאכל ומבי ימים כלל טמון שריפה
ונתנה בשר ביום הקריבו ביום השלישי נשרף לילה שבבר זהו שתמרו לחלבין לשני ימי לילה לחד כי
בלילה הסני ליגע נחלבו ולא נשרף כי הנרי הכתו לשרוף שלשי הזוקדשי הללו שתקדשו ביום כמו שהקריב
הכשרים ביום או בבהמה טמאה תחו הכתוב דרך קנסה והזכיר קנת הטמאים והוא הדין לבולן כי לף
בשבת בהמה טהורה שם נעשה בה ולחלב קדשים חייב הכתוב הזה ועניין הכריתות לכאן לחתן בשריות עריות
ביום כי כל לוקל חלב וכאן תקחיל וידבר ה' אל תעשה לאחר דבר אל בני ישראל לאחר כל חלב וכו' עד
וידבר ה' וכן דבר אל בני ישראל התקריב מן הבהמה לשר יקריב ממנו לה' יתבן סיהיה כירוש מן הבהמים
כהיה עצמה קדבן ולהציל את החוטין כי הכתו' בשר שחר בדבר ייקר כתם כל חלב ולין שם חלבי עשיר
וגם כאן לבד תחלה כל חלב שור וכשב ועז ולשר חלב הבשלה והטרפה כלשון החלב ולין קדבות לשם
ועוד שתו שם תקת עולם לדרותיכ בכל מושבותיכ לה יהיה בכל עביני הקרבות בכל מושבותיכ לכתתבו
והנה תתו לחק עולם פעמים רבות ולה הזכיר בכל מושבותיכ תפני שתין הקרבן תקת עולם בכל מושב
רק בשבתן ובמקן לשר יבשר ה' ולא יעשר עיני המשתבם בשבתן ולחם וקלי וכרמל לה תאכלו עד עצם
היום ה זה עד שביאכם את קרבן

JH Lévi
1 Level
(16. in 9. Level)

ל
ע
כ
ב
ם
ח
ת
ל
ר
יר
ע
ש
כ
ם
ן
ע
ף
כב

והיה תנוף המהנת לדר ת שלת יני ז בהן עבודה ובבת וחייבין עליה תיבה ' והוא יז ם
תחל תושר ימים ולילה בשעת עבודה ' כלומר עד פסלימו כל העבודה המוטלת עליהם בחוקן השע
תל ז שהפרידם ללמד שתין הנתחי טעונין רחיצה ויקרב את החלב הכני תיל החלבלחי כבר פ' כי ענין
המלואי שתקריב להם יד כלומר שתל ידיהם כדי שיהא לבעבוד את עבודת ה ויחל כן בזבח עצמו והעבודי ' והנה כל הקרבנות
החלו ביום לחלת את ידם כדבתי זה הדבר תסר תעשה להם נקדם תותם לבהן לי לקח פר חחד בן בקר
תילי סנים תמימי ' תכל נקדת החיל הכני תיל המלואים בעבור שהיה סוף קרבנותם הללו וכן תמלת ידם
וכהנו לסנין ת כי כלם תעכבין בעבין ויתכן כי התוספת לכפר על התוספת ולקדש כי כן כתיב והעלה
להרבות על הפרי כפר כל עונת כדבה והשלתי תודה לשם סמתן להם בכיתך ובחומתיהן יד ושם והנה
השלתי לכבש בחים על תלי הידים ולכך יקדימן תלואי ויחול תמלואים ונה חלבי בעבור כי החלב והחזה
נס תרומת הלבת הכל קדב ויקח משה מסתן החסה ומן הדם חשר על המזבח ותרבן
בהזחת הללו כמו שלקח תדם הפר ותדם הסעיר ומתן על קרנות המזבח וכן לת מעבדר לי וה טב לחיר
הזחת הללו לחזר הקטר של תלואי כי בבוקה הקדים ההזחת ויחר תלקחת מן החיל החלב והחלי
והבני בחזחת הללו וכן תחזיר בתורת כתיב וקדם את חהרן וח לחזרת מלת שלם קדים לחהרן והבני כיולן
בחזחת דם והנותר בבשר ובלחם הבית בשתי התלות תמרם כמו שם והבת מן הבשר ומן הלחם וכן כיל
המזבח והלחם בשעה שהיתה פתוחה שהם ולא סידם הכתוב והעתיד עד הבקר כי כבר למדנו מסכת
הקדבות וידענו שהללו בשעה שהיתה פתוחה שהם שהלכלין ליום ולילה ' תל שקבר הכתוב כאן בעבור ש
שהיו תפרים בבוקה והם יתר תכשר הקלחים ופתה תחל תושר תשכו ימים ולילה ' תל שקבר הכתוב כאן בעבור ימי
תחל תושר ימים ולילה בשעת עבודה ' כלומר עד פסלימו כל העבודה המוטלת עליהם בחוקן השע
והיה תנוף המהנת לדר ת שלת יני ז בהן עבודה ובבת וחייבין עליה תיבה ' והוא יז ם

בקר סני לחמור . ורש"י עצמו כתב זה בפרי ריחם לחכי לכלן בסדר הרב כדברי בן תימית דלחמר חגיגה
מרבנן שפר שהיה כלה עם הסבת הרבי היה כפסח ונאכלת ליום ולילה ואיכה כאכלת חלת בלי עבי תכנת
ואיכה כאכלת חלת בלילה לכל לדברי בן תימית אבל כלה חגיגה הללו חלת כפסח בפסח לכל דבר
ואיכה כלה חגת מן הבלן וכן שנה מרבנין ב חלת יליז לכפר זכת חגיגת הפסח וכן כדאיתא שתם לכל
כתב הרב זה מבריית הסניים כתורת כהנים דקתני וכפר זכת תגיגת שלמי ביום קרבנו יאכל שרי זה
בא ללמד על הנאכלין ליום אחד שיהיו נאכלין ליום אחד אין לי אלא תודה ומנין לרבות את שלמי נזיר
ונזיר קדבנו ומנין לרבות את הולדות ואת התמורה ת"ל ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל
ונזיר זכת ומנין לרבות שלמי נזיר ושלמים הבאים מחמת הפסח ת"ל ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרב
כשלמים הבאים מחמת הפסח סדמיא תגיגת חרבנה שבר שהיה כאה עם הפסח וכן מנאתי בתוספת
פסחי כפרק מי שהיה שמי לפסח שכי לשוכן בשלמי הבלי מתמת הפסח וכתב לשון אחר חגיגה חרבנה שבר
וזו סתירתי וסתוך הרב כבלן על סתירתן ואין הדבר כן אלא שלמי הבאים מחמת הפסח היו מותרי הפסח
כגון התודות ובכח שתבשרו בעלין כאחר דכתיב סזותחלתן תיכו כאכל אלא ליום וליולה אין שומר כן אכל
חגיגה חרבנה כשר כאכלת היה לשני ימים וכן שמי בתורת כהני בתוספתא בריית ומפה דקתני
סומה ומתחרת הרי זה בא ללמד על הנאכלים לשני ימים שהיו נאכלי לשני ימים אין לי אלא שלמי חגיגה
לרבות את החגיגה שבאה בחמה ת"ל ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר
ובבוחרת ומנחתו תתנו יאכל ולא יותיר הוא זה שהיה אומר הר כה בחקרת כגון ואלה נבי בעגין ואיה שנרה
וכן תת יקדם ובכח תרים לשון רם וכן פירש רש"י ולפי דעתי ענין שתי הכתוב הזה כשבור שתי ביום
הקריבו את זבחו יאכל ומחרת ים כתשתע שתם ה תנוה שיאכל שני ימים יאכל ומקצתו ביום הרשלש
ויניח ומקצתו לתחר וכם כך תזר לבתר ומנחתו תתנו גרשלש יאכל ומחרת לא יסתר תתנו בכוזה ולא
שיהיו רשתי להניח כלו ליום התחר לאכל מבוה שיאכל תחנו בראשון ומהתר בתחרת יאכל בתחרת הנשר
והעבי הזה מדברי רבותי למדנו שתורת כהנים ביום הקריבו יאכל תנוה ל יאכל תחנו יום רשתון
יאכל כלו ת"ל ותחתר יכל תנוה לתכלן כשני ימים ת"ל והנתר שם התניר הוא והכתוב יאמר שם התני כולו
לשני ימים יהו שני שלי יאכל תחי אלא תעשה אחרו יתירה נב כן יתפרש ותחתר שמתר תחנו יאכל
שיתיר לו שתר ולא ידעתי למה היתה הלכה זו נתנת בקדם וכבת תרחים יתירה לאכל רש"י כי ענין הכתוב שיאכל
[redacted] והנותר מבשר חזבח ביום השלישי עד שפש כי
תגיע כל טתה . לין ענין הכתוב שיהיה הבותר ליום השלישי נשרף ויאכל בלילה שבבי לתדל דבתיתו תן
הכתוב בשרים קדשים שתרם ביום השלישי נשרף ואין שאירין לשני ימי ולילה אחר כי
בלילה השני היו כאכלין לא נשרף כי הדבי הכתוב לשרית בשלי החוקדשי הללו שתהיה ביום כתן שהקריב
הכהנים ביום או בבהמה עוזאה לחז הכתוב דרך קבוה והזכיר קבת הטמלים והוא הדין לכולן כי לף
בבלת כהמה טהורה לם נוגע בה ולכל קדשים חייב הנרת ענין הכריתת לבאר לותן בשרשת עריות
ביום כל תוכל חלב בכלן תתחיל ודבר ה' אל משה לאתר דבר אל בני ישראל לאתר כל חלב וכל עד
ויבר ה' וכן דבר אל בני ישראל האקריב תן הבהמה אשר יקריב תנוה לה יתבן סיהיה פירש תן הבהמת
כהיות עבותה קרבן ולהוציא את החולין כי הכתוב כבר אשר בחדר ויקר בתם כל חלב נאין שם תבלי ושיור
ונם כאן לאבר תחלה כל חלב שור וכשב ועז ואחר חלב הכנלה והטרפה בחלב נאין קרבת לשם
ועד אחר שם תקח עולם לדורותיכ בכל תושבתיכ ולא יאכלו בכל עניני הקרבת כל תושבתיכ וכתיב
כהונה אחר לאחר שם תקח עולם פעמים רבות ולא הזכיר בכל תושבתיכ אחבי אחר הקרבנו חקת הקרבנו
כל בתוספתן ובתקון לאחר יבחר ה' ולא יעיר כיני האשתבש בספרי ולחם ולקני וכרחל לא תאכלו עד ערב
ביום ה זה עד הביאם את קרבן

והיה תכוה הבהגת דרך ת שלח ימיך בתן עבודה ובתן וחייבין עליה תיקה . והוא יז ת
תחל תושר יתים ולילה כשעת עבודה . כלומר עד שיעלימו כל העבודה התוטלת עליהם בתוך הזמן
ושתרתם את משתרת ה' ולא תמותו . על דעת הבריתא של תורת כהני ענין הפסוק הזה שלא יפגול בתוך
הזמן ויאכל אחר שיעלה האבר על המזבח ואחר שיעלה כל האבר על המזבח ואחר שיזרוק הדם
וכלל זה כתוב בתוך ס"ת תשם והבריח בעיני כי לא היתה תשאת הכביש כיציאת תמן
על רחשם כי לא נתחל זה אלא בתחרן ויצאת על רחשן ותחת לותו לא הזכיר שם תשיחת הכביש כלל
שלא היתה ביציאה כתוכו ויתכן שלא היתה בכבי תשיחה זו אלא ההזאות שהזה תשתן התשחה על בגיו ועל
בגדיהם וכן תרחה בפרשת וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם שנה לתשוח שנה ולקחת את תמן
התשחה ויצקת על ראשו ולא נזה לתשוח הבגי כלל לא כיציקה ולא בתשיחה . אבל בפרשת הקתרת התוכן
אתן ותשחת תותם כאשר תשחת את אהרן ולא נזה לתשוח הבגי כלל . וכן בפרשת השתן . ולא הזכרן
תשיחה והזאת בבגי בתוקש אחר לכך אמר שלא עשה כהם אלא אחת תהן ושן ההזאות ויחשא
אתו התזכת . הטעון ועהרן ותזכת ליכנם בקדשתן ויקדשתן כעבודה זו תשתה לכפר עליו כל הכפרת לשון
רש"י ואם כן הכתוב יספר כי כזה התקדש ויחלו לכפר עליו ויכלו את ידיו ואת ידיהם . וזה כעניו שנ' ויחזקאל שכנת
יותים יכפרו את התזבח ואת הבית ויכלו את ידיהם ואת ידיו כמתרו הר כה בתקרת כגון ואלה נבי בעגין ואיה שנרה
על המזבח את עולתיכ ואת שלמיכ ורציתי אתכ ולמדתי כתכ כי בדם בעשה זה אלא שלמי יתנדבו ואין הקטר התזבח
ועשבה כתוכך התזבח . וכן לדורותיו תינה תעשבת בכבדה . אבל נתנה בתוספתא של פרשת העלוחים ראיתי
בספרים אן לזיכי יודע תה היה תכין אתה לותן אבל אתה אתה שלא אתן לותן אחת תשם בשנה שיבא שתרת הכבד
בתקדם דתקון יפר לותם והשה והכיאו כשנתן אתה לותן אבל אתה יתנדבו דבר בזול לתקדם . וכן הוא
לותן כי אני ה' תזכה תספט שונא גזל בעולה וכבר הזכיר דם בפרט ולותה תבוה ואת הפר את
עורו ואת בשרו . את פרשן יכלול בפר הקדם שתינו בכלל בשרו עכשות ובידים קדשים ושלמי תם תלבר
שורו ואת בשרו ופרשו . לון יהיה התלן תן התזבחין כיתר . ואזאל כתן ושרף את הפרה לעיניו את עדרה ואת
בשרה את דמה על פרשה ישרוף ואת הלזר נתן לנתחיו לון נתוח תלא לתחר הפז . תבל קבר תפשט
בכהן את דמה על פרשה העלה ותלן ויקטר תשה את הרתם ואת התתי כאזתן ההקטרה והוא תחר
ותלך הקרב ואת הכרעי דתן בתיש . ואזן שתלן ויקטר תשה את כל תלל כי הלל הקטי כתוך תחר הרתיב
תלת שהפרידם ללמד שתין התתי טעונין רתיצה ויגרב את הלל הכבי לל הלזי כבר פ' כי עניו
הלזי סבים תניזי . תבל נקרא הלל הכבי לל הלזי הלזי בעבור כהיות הלזי קטי קרבנות הללו וכן תלזי יד
והכא לבניו ית כי כלם תעכבין כעבין ויתכן כי תחזאת לבפר על הלזיכה ולקדשו כי כן כתיב והעלה
להרכיח על הכרי כבפר כל עלת כריח והשלתי לשם כתנך וכתיב תיבה כביכך וכתיבתיו יד שם והכה
השלתי כדם בלים על תלני הידים . ולכך יקרתו תלזי תלזי לזי לזי בעבור כי החלב והלזי
בזאת תיבה תשתן התחם הכל קרב ויקח תשה תשתן התשה ותן הדם תאר על הקזב את תיבה
נם תרומת התחם הכל קרב ויקח תשה תשתן התשה ותן הדם תאר על הקזב את תיבה
נהזאות הללו כתן ולקח תדם הפר ותדם השעיר ונתן על קרנות התזבח . וכן לת בתבריר כי תם טעו לותר
בהזאות הללו להזר הקטר של תלזי' כי בבזיקה הקדיש בהזאות נתחר לותן ולקחת תן החלב והלזי
אשר כעבר עליהן וכפר עליהן תשה וטהר . ובגי בגין ותן בגי תשה כי תוא הזר התחר הבעבר
בהם שבן יהיו קדושים לנתרי כי לא הזכיר שם כתשיחה קדוש ולא בתתן כהזכת . וכאן לתר ויתשח תותן
ולקדשו לת ש קדש לנתרי עד שעשה ההזאות ולתר נהן ויקדש את אהרן ואת בגיו והנה כשלי קדושת החלב
והבני כהזאות כהזאות הללו . וכך תתרן כתב ויקדש את אהרן את למדת שלא שלם קדוש לחברן והבני לכל
בהזאת רש . והנוהר בפר ובלחם הבית בשתי המלות תשתם כתן תס והנית תן הפר ותן הלת וכן כל
התמיני והכלאה בשבה שהיה תתנה עשרה שנה ולא פירש הכתוב והבתיר עד הבקר כי ככר למדן תשפט
הקדבנות וידעו שבלתי הללו נדונין כתוך ולילה . תן שקבר הכתוב כאן בעבור ם
שהיה תעכרים בכילה ותם יותר תכשר תעלתים עד הבקר ופתח לחבל תועד שתם ויתם ולילה שבעת ימי
תלבל תושב יתים ולילה כשעת עבודה . כלומר עד שיעלימו כל העבודה התוטלת עליהם בתוך הזמן
והיה תכוה הבהגת דרך ת שלח ימיך בתן עבודה ובתן וחייבין עליה תיקה . והוא יז ת

כדר שמיני

ויהי ביום השמיני וגו' ויקרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. כבר הזכיר משה רבינו בפרשת הלוים כמה מצות שנצטוה מפי הגבורה ית"ש ואמר שכל זה הדבר אשר צוה ה' לעשות. וכן ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' אלינו לעשות. ואם לא נזכר זה בפירוש בכל מצות הכתוב כאלה רבות. ואעפ"כ אמר שכל זה הדבר אשר צוה ה' אלינו לעשות. ואם לא נזכר

יחייב אדם לטהר עצמו ברגל ואפילו מדברי סופרים · ואין כאן מן התורה עשה אלא לא תעשה שלמי חגיגת
העליית לא ירחוץ וכשלמים לא תעבוד כרבנן דלמסקנת דמחר למסקנת הדיבה מסכניות הם כתב · ועוד
שמעי מה שאחיים לומדין יכול אם נגעו אדם בטבלה יקה תרומות תלה ת"ל ולמלה תעמולו · יכול אם ירחה אדם
את הטבלה ילך ויטמון תלה ת"ל לא תגעו הא כיצד אמי אמר רשות וזה עיקר הדין מן התורה סנהדרי
וקמקמת סכפירים אלא מסה בהם קמקמת אלו הקבועים כר נתן רם · וכן הוא בגמ' כתובות חולין · אבל
לא תבין מלעצם שהן קבועים בגופן אחוה ודבקים בעור הדג אבל קרולוס קבועי מחין בין מחנו ולא
מזדעזעין כו כשפיר והם הקליפין הענולי' שגלי' דומה לבעורן שהם בפשטין מעור הדג כיד לו בכתין
אבל כל שהוא קבוע ודבוק בעור הדג וא"ו מעורר מן העור כלל אינו קמקם ובעלין אמור הוא · ולכך אמרו
בגמ' דקמקמת לבוחה הוא ולפון תנהמתא אלו מן הקמקמי שאלופם בהן וכפשרין שפם בהן וזהו תרגומו
של מקלף שאר קלפין שהן קלפין שעל העור כפשטין ובקלפין שאינו בקלפי הלכות והפירות · וכן
ענין הכתוב שאחר ומפרין קמקמים הוא לבהם · שהפרייסת נולן עשויים מן הטבעות וים שעשים בהם
קלפים לשתים פיות הטבעות שלא יכנס בהן מן דק והקלפים שהם נקראו קמקמים · וכך הזכירו חכמי
בגמ' בפרק חלק לבושי שרוין קליפי וחיניתן בעלין שלפון תעד הגלבין שם הרימנין יתבין
לומר כי היה כאלו פי שבעת השרוין שהוא בקליפי עור הדג שהשבלין העור שחזק ומכסים שפרימת בהן
כי כן עשוי גם היום והבן זה ועשה שכנגדו שהן כעלין שלפון מכסי לעלים בעלין הוא' ובגלויין
מיקבלו גדול כאויר הכנגד שם אלכן יש בהם קצת חום דומה חום שפעת הלחות כאשר יעשה הגיעור
והשער עם הפרנים בחדש ובהחום ומחין לו שנפיר וקמקמת יסכון לעלם בתחתיות המים ובעבודיה
ולדוב הלחות ולאשיבת החום לו ידחה חשם דבר ועל כן שם כעלי לחה קרם דבקה קדומה להחזיק ורחיל
מחיתה בקצת המימות כלונסים שעושים' שבר ארץ המים · לאחר רש"י שהן הקלופים מיבדלו מן
המים ונפש המים מזכר ונקבה ולפי דעתי כי פרץ המים כלל לדגים הפשים במים כי כל נפש שרינה
תבושה ומכל נפש החיים שם חיות פשים שם בהם רגליים והלמות עליהם כחיות שפים והנה לכלם דין
אחד ומדרש תורת כהנים חיה זו חיות היה נפש להביא בן הפירגי יכול יהא טעמת כאחל כדברי בן
תכילאי תל שקל תשקצנו ואת נכלתם תשקצו לדבות יצחוקין שהנגן יצחוקין מקורין ומשקל ונפ
בגמ' לשון רש · ולפי תחה כי שהמין ההוא פרים מן היין תמיד ומדרש כתיב נפת על החרן ולפי מסרת
פרישתו כאחר כי אחרי בפר תלו עריפת בעי רב יוסף פרשה לתיר העולה ומהו וכל שכן שהוא נח על הכלי
ועל החרן למרחוק בכל בית החיצר כל היום תדיר וקדיבת היה האויר על החרן לכל המין ההוא יתנם ם
שתו ומעשה בייז כרחבאי בגדים שהיו נרחים ומהו שהיו כרין מין שהוא במי וכחמין לוחתו
בכף ומכשילין אותו מלעמן מין כותפת אחת המסרת בשבת ובגמ' דשבת פ' שואל אלו המשלי לאי מקוה
משלי לאי כיור לרבינו אי משלי · ומשלו אי לחעבוי יבחומי תדיוחי לפי בעיניהן אחי דתבי רשבם לו
כל שהלותו מן המי משבילי בו שהו מין שתחלתו מן הרוי וכן אחי נאחלי בשהרי יין תדיר תעלבי לכבי
אחד שהם בברלי מנסות היין ומכנסין אותן ורלוחי כפיוסין שם שהת יבחומי תלוחי כמין יהנומי בלא
כיפי כדרך שבדלי כשולי תכיות יין שלבו מבחון יבחומי דק לף כן נכרלו מן המים · ולולי כך שתכון
בבאן למין שהי לו כנפי ולי נפרש מן המים חלת על ידי סינון וגם הם כלוחתו שם הלעז שנקרוי לחל
הרב לכל בפי מסכ חולין כתי יבחומי כמו יהומי דקי הנרחלי בחדשות של יין והכלל שהוא מין שלכן
סרין על החרן כלל ואת הלה תשקצו מן העוף לא נלכרו מכל העשות חלת הלה הבי בפרש ועלכך עש
מיניהם כלומר שכ שהם למינו ולמינם כי הכתי לא הזכיר סימן בעוף טהור לפיכך לא בוצרך להיות
לכל אחד ואת הלה תשקצו מן העוף לא נלכרו מכל העשות חלת הלה הבי בפרש ועלכך עש
המטמאי שהזכירם בפרש מיכן כדין הזה בלחי הלה הנקבוב' נפרשה בשמות ורבינו לחד' שהכי' בעוף
ומן להביר בהן שחין בעל לחתן הלה המהכירים והסימן הבדל בעשות היל הדריסה
שכל עוף הדרים לעולם שהוא כי העוף הרחיקתהו מעכי שדמו מחות לחכזריתו ומשהר עם נחלד המרידה
הפרוסה הסחרחרת ונותן לחכזריות כלב וחין בכל העולם עוף שידרים

שהזכיר כנגד כנדי הכשפת שהוא הזכילה וכל שכן שיחין גוף: והשהלים להזכיר כל העוחלות בבכלת

ובשרצים הזכיר הטבילה במים יובא ושמש עד הערב וטהר והוא הדין לאדם כי מתנו נלמוד לפרשה
אחרת פי' וכל הנפש אשר תאכל נבלה וטרפה באדרה ובגד ובכבס בגדיו ורחץ בשרו במים ושמש עד הערב
והזכיר גם העונש ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו והוא כלל לכל טומאת הנבלות ומתנו נלמוד לש
לשרצים וכבר הזכרה כאן הרחיצה בשרצים כמו שכתבתי והחמיר הכתוב במשא יותר מן המגע בכבוס
הבגדי' מפני שדרך המגעי' ליגע בידו בגחת אבל המשא אותם ודרך משא שיכביד עליו ובגדיו יסיעו אותו
ברוב הפעמים ובל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ הקרוב אלי בזה כי מהם במותם
ירמוז לכל הנזכרי' למעלה בבהמה טמאה ושרץ וחיה כי למה יזכיר טומאת הכלים והבגדים בשרצי' ביחוד
והיא מהגת גם בנבלות וכן כל המשפטים אשר יזכיר בהכשר האוכלין כולן שוין בכל הטומאות ובכללן
דבר הכתו' ואל יקשה עליך היות בהם במותם שבכתוב הראשו' בשרצים ומהם במותם בכתוב הסמ בכולן
כי כן במקומו' רבים ' ויתכן לומר שהמתין הכתוב עד שהזכירו כל הטמאים בבהמה וחיה ובשרצי' ואחכ'
בסוף הזכיר הטומאה בכלים כאחר אשר ישלים בו ללמוד ויתנו לכל האחרים כי דעת רבותי' שיהיה מהם
במותם בשרצים ולמדו על השרץ שהוא מטמא בבגדיה וכן מהג הכתוב בטבילה שהזכיר בסוף הטומאות
טומאת הכלי' וטבילתן ומתנו נלמוד לאדם וכלי' בכל שאר הטומאות הנזכרות בתי' יובא ואף לאח' טבילתו
טמא הוא לתרומ' עד הערב הסמש ואחר כך הוא נטהר בהערב שמשו לשון רש' ומדר' בתורת כהני' ושמש
עד הערב יכול לכל תל' ושהר אי ושהר יכול לכל דבר תל' ושמש עד הערב הא כיצד טהור לחולין מבעוד
יום ולתרומה משתחשך ושיעור הכתוב לפי המדרש במים יובא ושמש עד הערב

ועל דרך הפשט במים יובא ושמש עד הערב ושהר בערבה ונה הזכיר בכל הפרשיו'
עד הערב כי יתפש הטהרה לתרומת הקדשים כמו שאמר ושמש עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם
רחץ בשרו במים ובא השמש ושהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא אבל הטהרה לחולין אן למעשר
היא בטבילה בלבד ולא יזכירנה בכאן כי אינו מצוה להטהר לחולין ואם רצה אוכלן בטומאה מבל
האוכל אשר יאכל פי' רש' הכתוב הזה כפי מדרשו ולמד בו דברים הרבה ובכללם אמר ולמדנו עוד שאין
אוכל מטמא אחרים אלא אכ' יש בו כביצה שנא' יאכל אבל הנאכל בבת אחת ושיעורו חכמי' אין בית הבליע'
מחזיק יותר מביצ' תרנגול' זה לשו הרב ויש בו קצור כי הכתו' הזה בטומאת האוכלין עצמ' הוא ואינו מדבר
בטומאתן לאחרים אבל הוציא הרב זה ממה שאמרו בתורת כהנים אבל יטמא מלמד שמטמא בכל שהוא
יכול יטמא לאחרים בכל שהוא תלמוד לומר אשר יאכל ' הא אינה מטמאה אלא בכביצה
וכבר חלקו על הרב והביאו ראיות שאין האוכלין מקבלין טומאה מן התורה כלל אלא בכביצה והמדרש
בתורת כהנים אסמכתא מדבריהם שהרי הוסיפו שיקבלו טומאה בכל שהוא ועיקר הכתוב ידרש במה
שאמר שם האוכל להוציא אוכלי בהמה מכל האוכל להביא אוכל בהמה שחשב עליהם למאכל אדם אשר
יאכל פרט לאוכל סרוח תנור וכרים יותן בא הכתוב ללמד שיהיה דין התנור והכירים שהן עשויין מן
הטיט ומסיקין האור בתוכן ואופין הפת בהן בחבורן לקרקע כדין כלי חרש שהן הקדרות והקיתונות
האפוין בכבשן והן מטלטלין שאף הם יקבלו טומאה ואין להם טהרה במקוה ואמר יותן ולא אמר יסבר
ללמד שאין צריך לשברן עד שלא יתכא במכתתו חרס לחתות אם מיקוד אלא יהרסם ולא יבנם לעשות מ
מלאכתם וללמד עוד שהים מקבלי' טומאה אעפי' שאחרי בארץ ויתון אשר בנה כי ענין נתיצה הריסת
בנין כמו ותתצו הבתים ונתן חבית אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור יאמר שאין המים במקוה
מקבלין טומאה בחבורם לקרקע אם יפול בהן הטומאה ' ואמר והנוגע בנבלתם יטמא ' שיעורו ומים

אשר נוגע בנבלתם יטמא כי המים התלושים

אשר יגעו בהם בנבלתם יטמאו כי במקוה לא יגעו המים בנבלתם אבל נבלתם יפול אל תוכו ' והזכיר
המים בלשון יחיד כדרך מי נדה לא זורק עליו ' או שיאמר הכתו' וכל נוגע בנבלתם יטמא ' והכונה לרבות
המים והמשקים הנזכרים ' ועל הכלל כי בא זה ללמד על המים שהם מקבלין טומאה בתלוש ולא במחובר
שלא הזכיר זה עד עתה ' ובתורת כהנים ר' יוסי הגלילי אומר הנוגע בנבלתם יטמא במגע הן מטמאין ולא
במשא ' וגם זה יתכן שיחזור אל כל הענינים הנזכרים ויאמר שאין לשרצי' רק טומאת מגע ' ועוד לרבותי'

בכתוב הזה מדרשים ביתור הלשון וכלם הלכה למשה מסיני ' והזכיר טהרת המקוה והמים המחוברים
בשרצים והוא הדין הנבלות אך המתין עד שהשלים להזכיר כל מיני המטמאין ' או בעבור שדרך הסרצי'
למות במעין ובור וכבר הזכרתי דעתי ' ודע זרוע זרע של מיני זרעוני' זרוע שם דבר ויתנו לנו מן הזרעוני'
טהור הוא למדך שלא הוכשר ונתקן להיות אוכל לקבל טומאה עד שיבא עליו מים לשון רש' ' והנה
למעלה הזכיר הכתוב מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים ללמד על ההכשר ' אבל שם אמרו שאין
האוכל מטמא מאויר כלי חרש אלא בהכשר מים וכאן הוסיף שאף מן הסרצי' עצמ' אין מקבל טומאה אלא
בהכשר כך מפורש בתורת כהני' ' ויתכן עוד לומר כי מכל האוכל אשר יאכל הנזכר למעל' הכשר והמאכלי'
הנזכרים וכאן אמר שאף הזרעים כאשר יוציאו אותם לזריע יטמאו בהכשר מים ' ושעם ההכשר בעבור
כי לכלוך השרץ והמטמאים ידבק בתאכלים בלחות ולא כן ביבשים ועשתה התורה הרחקה יתרה לטמא
הם כשרים במים וניגבו שלא ניתן דברינו לשיעורין ' והנה גם די ההכשר מהגת בטומאת הנבלות והזכי'
הכתוב כאן לענין שאמרנו והאוכל מנבלתה על דרך הפשט ידבר באוכל כדרך האוכלים שנוגע ונושא
מה שהוא אוכל ונטמא במגע ומשא והוכרך להזכיר זה שלא יעלה על דעת שתהיה טומאתו יותר גדולה
בעבור האכילה ' והזכיר זה בבהמה טהורה בעבור שיטעה אדם בה ויאכלנה שיחשוב שהיא שחוטה ' ואין
דרך לטעות כל כך בחיים האסורים ודרך התורה לדבר בהווה ' וכפי מדרשו שבא ליתן שיעור לנושא
ולנוגע כדי אכילה והיא כזית גם כן הזכיר זה בנבלת בהמה טהורה והוא הדין לטומאה הנזכרת כי השלים
כאן דין הטומאות ' ועל דעת מדרש תורת כהנים כל טומא' נבלות נתרבו מכאן ופרשה של מעלה בחברים
היא וכבר הזכרתי מזה ובל השרץ השורץ על הארץ ' טעם הכתו' הזה כי הזכיר למעלה הסרצים לענין
הטומאה ופרט הטמאים ולא דבר שם בענין אסור אכילה כלל ולכך אמר עתה וכל השרץ השורץ על הארץ
שקץ הוא לא יאכל לומר כי בענין האכילה אין הפרש ביניהן שכולן אסורין ' וחזר ופרט בהן והרבה בהן
לאוין למלקיות כמו שהזכיר רש' להבדיל בין הטמא ובין הטהור שנבדיל מכל הנזכרים בין הטומאים
לטהורים לענין הטומאה ובין החיה הנאכלת ' נמשך לנפש הנזכרת ובין נפש החיה הנאכלת ויאמר
שנבדיל לענין אכילה בין נפש החיה הנאכלת על פי התורה במים ועל הארץ ובין החיה אשר לא תאכל בהם
ובתורת כהנים אמרו חכמים אומרים בין החיה אשר לא תאכל ליתן אזהרה לחיה ' ואם כן הוא לאו ולשון
רש' בין הטמא ובין הטהור צריך לומר בין פרה לערוד והלא כבר מפורשין הן אלא בין טומאה לך לטהורה
לך בין שנשחט חציו של קנה לנשחט רובו וקתני התם וכמה הוא בין רובו לחציו כמלא שער ואל תחוש בזה
ממה שאמרו בגמ' רוב הנראה לעינים כעינן שאין פירושו אלא להוציא מדברי האומר מזכה על מחצה
כרוב ' ולכך אמרו דבעי שיהא השחוט רוב ממש כדי שיראה לעינים לא המחצה שנחשו אתו בלבנו כרוב
ונאמר רוב הוא השחוט מאחר שאין בהם שלא נשחט יותר ממנו ' אבל כל שישחטו ממנו יותר מן החצי
כשר הוא ור' פילו כמלא חוט השערה כדמפורש בזו הבריתא ואף בגמ' כך הוא עולה

כדר כי זתריע

כתב רש' כי תזריע יולדה לרבות ילדתו מחוי שנמח ונעשה
כעין זרע אמו טמאה לידה ופירוש הענין שנוצר הולד כצור
אדם ואחר כך נמוח שכל מי שאין בו מצורת אדם אינו ולד
וכל מי שאינו ראוי לברית נשמה אינו ולד אבל בשעה הלידה אפי' מחוי מטמא אם אינן מכירין צורתו כגו'
שפיר מרוקם טמאה ודאי ואם לאו בספק וזהו רבוי של מקרא זה כדברי רבותינו ובמשמעותו אמרו אשה
כי תזריע אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ואין כוונתם שיעשה הולד מזרע האשה כי האש' אעפ' שיש לה בצי'
כביצי זכר אן שלא יעשה בהן זרע כלל אן שזרע ההוא נקפא ולא עושה דבר בעובר אבל אמרם מזרעת
על דם הרחם שיתאסף בשעת גמר ביאה באם ומתאחז בזרע הזכר כי לדעתם הולד נוצר מדם הנקבה
ומלובן האיש ולשניהם יקראו זרע וכך אמרו שלשה שותפין יש בו באדם אים מזריע בו לובן שממנו גידי'
ועצמות ולובן שבעין אשה מזרעת אדם שממנו עור ובשר ודם ושער ושחור שבעין וגם דעת הרופאים
ביצי' כך היא ועד' פילוסופי היונים כל גוף העובר מדם האש' אין בו לאיש אלא הכח הידוע בלשונם היולי
שהוא נותן צורה בחומר כי אין בי' ביצת התרנגולת הבאה מן הזכר לנולדת מן המתפלש בעפר שום הפרש

וז תגרל לומר חס לח תזריע ולח תכמית כהמנע ומעמ החזום מיסמיי סהוח לה חיולי ומס כן יהיה מלח
תזריע כמו זרועיה תבמיח וכן לחר לוקלו לחרי תעדי דומה למען דבר הזב יעגיבה למען מדוע
ומולי מלין לסמ רוחה דם סלח תפלה ולחסה ולחיבריה כנדיק עליה למען רס׳ ולח ידעתי מלי זה מוכח
יהיה דומה למען דבר הזב בלמען הקדש · חבל יבמ סיהיה למען מדוה מתה לחמרו ולחסה ולחבריה כבדים
עליה וכן דעת רש׳ סלחומר כי דומה סם ומעמו חולי כי הדם מיבח חולי בלסם ומחלת סהוח
ביקוי במוקדת ומעבי סרלסה ולחבריה כבדין עליה חולי יקרח חולי · והבכח למען מדוה סהוח כמו נגע
ובער כמו עלי לבי דוי היה דוה לבבו · כמו נגע לבב הבה הזיבה נגע בלסה לעב סהוח בתולדתה · וכן של
ערם דוי חשב חין למען יהיבה חלח למען עבבה כמו ומסבו נקדש ויסב בלולוני לחרוח למען רס׳ ולס כן
יהמר ומלמים יום ומלמת יהיה מחתין עוד עד מלח תגע בכל קדש ולח תבח למקדש למעב סהם יהי טוה
לכל הבעל וה טעם בדמי טהרה · ומלי בלמען הזה להבריב כי לסי׳ לח תרלה בימים הללה מתתין בדין
ומבי הלידה · וימכן כי למען חשב בכלן כמו יהיה דבים בימי לח תגיי ולח תגיי לחים כי הלמרה
הסוכבת עם בעלה מקדיל יסבת לו ולבי סלחר בסבבה ושלמים שבעת ימי כימי נדת דותה תעמוד סהעמ
לבעל ולקדשים כל שבעה לחר כי לחרי הסבעה תשב לסבלה מלגים ומלמת יהיה בדמי טהרה לכל לח תגע
בקדש ולח תבח לל המקדש לעב שלח תדלה ומשב עם בבלם לעב׳ סתדלה · והבכח בעיבי כי הלמה בימי
דלייתה מקדיל ניה בעבור סיבדה ודחיקה כל כבי לדם והלגים והבשים ירחקו מחנה ומשבת בדד לח
מבשר עם כבי לדם כי גם דבורה טמל מבלם והעבר לחפ תדוך טמל למה בעבר רקב עבמית המת
והזכירו גם זה רבתי׳ ולף מבטו שלה מלידל הזה וכבר הזכרתיו ויבל יעקב וכבר הזכרתיו זה בסדר ויבל יעקב ויהיה מספט חבין לשב
בלהל חיובר והול מיתר רחל לחביה כי לח חוכל לקום מבבין כי דרך נשים לי כי מנהגן שלח תלך ולח ת
תדיך כף רגלה על הלרן · ולכך הלחידה בחוסב בחוסב הכי בהמשכב יתר מן המנג וכן לחר שכתוב
בחנודע בדד יסב מקון לחמתה מוסבן ולח לחר כלמר חכמי כפלר הטמחים ויבל לל מתון לחמתה לח
יבל לל תוך החמתה כי הזכיר בו יסיפם שלח יגך כלל כי דיומ והבלי מגיקין ולכך לחר הכתוב בכלן כי נם
מלים ושלמת יהיה תשב בדמי טהרה על מוקבה לשר יסבה בימי נדת סהיה · והחיה בלמן שלח תגע
בקדש ולח תבח לל המקדש · ומדרש תשב להביל המקבה בימי לחר עשר שתהה טהרה מן הזיבה יכול
תהה טהור מן הכדים לל דותה תעמוד · ומעם דמי טהרה בל דעת רש׳ לומר שתעמ׳ טהרה מן הדם
וכך לחר רש׳ כי ריעם סהוח דם טוהר כנגד דם רביה ולינו תעמוד · ומסם גזר על הזב כתפר בימים
המלם שרתו בבגן והנקבה כפלים זה דבר ברור ומנגנם · ולמי דעתי כי מעם טהרה נקיון כלמן שהב
טהור ברוך ומן נקד וכן ויסב מברך ומעטר כסף ועבר לחת בבי בני נקד ומבקש · ומבעיי כי מעם בילד זכר
כתעמיה שבעה כביתה כי המובב שתהיה מוסנק דם מן המיקור · ונדה שתחיל עד שלמי ומלמת ימי תשב
בבתה לנקיון גופה כי בכל חלה תלי מלינית דמיים הלחות העבודות המעשמות הבולל מתוכי הדם
ולח תבקה מלידה ומבחן ותבח בית ה׳ ורבותי קבלו שהיו טהורים לעבלה בימי ההלן ומבי שלחרו בעבבה
חלין היו · ושב הכתב בנקבה לו כדרי רש׳ על דעת ר׳ יסמעלל שלחר שהזכר בנגע לחר כתיב ולחר יום ו
והנקבה לשמונים ולחר לכל נדעת חכמים שלחרו לחר זכר ולחר נקבה לחדכעים ולחר השעב בעבור
כי שבע הנקבה קר ולח והלבבה ברחם הוסם רבה מלר ומקדים ומל כן ילדה נקבה ועל כן בריסה נקיון בזיל
מבני רבני הלחות והדם המעופש שבהן ומבני קריות בידוע כי החלייס הקדין בריכין בנקיון חריבות
ומן יתר הן החיים והקריבו לפני ה׳ וכפר עליה וטהרה מקור דמיה ולחר שתקריב כפר בפרש
לבני ה׳ בתטהר מקור דמיים כי החסה בלידתה תהיה לה תעיין כדם מקור משתת · ולחריי עתידה בימי
הנקיון לו בימי יבידת הולד לזכר לו לנקבה תביל כיסר בפסח סיערבי מקדיה ושתטהר כי הסם ת׳ כיפה
לבשר ומפליח לעשות · ורבותי לומרי סמעת מבורעת לילד קבוצת ונשמעת לה מזקק עוד להבלי · ועיקר
הנקיון לו בימי יבידת הולד לזכר לו לנקבה תביל כיסר בפסח סיערבי מקדיה ושתטהר כי הסם ת׳ כיפה
לבשר ומפליח לעשות · ורבותי לומרי סמעת מבורעת לילד קבוצת ונשמעת לה מזקק עוד להבלי · ועיקר

צריכתין א ל תעשה ולל להרן בעבור כי על פי הכהן יהיה כל ריב וכל נגע היה הדבר גם לחהרן · לף
למשה סיל׳ לחהרן על דעת רבותי · ולח לחר בכלן דבר לל בני ישרלל כי הכהים בדלותם העתידים
יכריחום להסגר ולהטהר · ולחר בפרשת הטהרה לל משה לחמר זחת תהיה תורת המצורע כי לין צריך
להזהיר ישרלל בטהרה וגם לף לכהן להקריב הקרבנות כי בדגן יעשו כן · ובפרש הזב לחר דבר לל בני
ישר לל ולחרית לליהם בעבור סהוח דבר סרוס ולין מכיר בי יזהירם שיודיע כל לחד חלין לכהן
שאת לף בפלת לל בהרת שתית נבעים הם ולבבים זה תזה למען רס׳ ולחר רש׳ כי פלת למען סרי׳ין
והמפלת החלה ויפלה דומה · ויתכן סנקרל כן בעבור סהלם כתולדתה להכפל למעלה · ובפלת תנוחית
בפחי כל נכפלת על כית יעקב · חולי סיתחבר לל תקן לחד · בהרת תנוחית בהיר הוח פחקים סיעשה
כדמות תות בימין לם כן תהיה פלת הנגע הנעשה מן החרה הירוקה הנטרפת · והבהרת מן הליקה
הלבנה והפלפת הנלפס הפתיין · ורבותי מל מין פלת לחת למען נבהה וכ הוח לומר על הסרי׳ הרמיי ועל
הנבעית הניפלת · ולין פלת פלח תלח עפלה · וכן הוח לומ בפחי כל עבוק תעור בשרו כל מרלה
לכן עמוק הוח כמרלה חוק עמוקה מן הבל למען רס׳ · ומבי זה בפהגיע הרב מבל הבתו בפחי פלת ולם
בהרת לבבה היל ועמוק לין מרלה מן העור כת׳ הרב לל ידעתי פי׳ פי׳ הוקפה מבלן כיון שהי׳ בהי׳ לבבה
לי מלפה לן פלח יהיה מרלה עמוק כמרלה מזה עמוקה מן הבל והבה מנהגו יבלין לתקן הקופיח מן
פלח יהמרן הבתן במרלה נגע סיהיה עמוק מן העור תלח בפיסך בהן סער לבן מבל בפחי מפרה לל
בה לבבה מן מרלה ועמוק לין מרלה מן העור בבן מרלה החזה לם יהיה בחוקה הוחת דבר מחיר מפרוד
בהוב יהיה הלובן בלי מזהיר מרלה בעמוק לבל מביט בו מרחוק · עם בל זה פלחר הרב בל מרלה
בבן עמוק הוח לומ בבן בעבי · סהרי מחרי לין פלח למען נבהה והפלת לבבה היל כדבתיב פלת
לבבה ולחמר פלת בפחי בבן שביה לה בקרוב ביבה והבה היל לבבה הרבה · ודאי סתהיה עמוקה · ולמה
יקרלתי בבהה והכתיב גם בן לל לחר בחרלה הפלת עמוק מן העור · ותורת בהנים לחרית זה למען
פלח מיבעבת בחרלה הבל סהן בבנין הער סתיהן עמוקה · חבל הכתו לל לחר בחרלה הפלת עמוק מן
והפלת בבדם בחרלה הבל סהן בבנין הער סתיהן עמוקה · חבל הכתו לל לחר בחרלה הפלת עמוק מן
הער · חבל בך מרלה לי הערין הזה בים לוכן נותן זוהר ולבועיות בעינים בחרלה החמה והעין תינגע
מקבל בוען הלובן ההוח לבן ילהה מבלן בעומק כי מרלה החמה מהיה עמוקה מן הבל בעבור סהעין מקבל
בוען הסחרות ובקבבו בו בוען הלובן מעבר בח הרלות ויתרחק לו ולבן ילהה בעומק והבה לובן הבהר סהוח
בהיר ועם בלבב הרלות נחנם בחנם בחשר יחלם בחקום החומה ובלבד שלח יהיה בו שער שחור בי תז
יקפגש בח הרלות בשחרות ובחמן יתקפגש בבל מקום הנגע ולח ירחה מחנה והפלת היח לבבה חבל לין ה
הלובן מזהיר ולח יחלים הרלות ויתקבע חלין ירלה בקרוב חבל ומובבה בעבין הרלות בבובב
סהן בי פיס בתן בבוהין בדקיע והזכיר הכתו בפחין בני מרלת פלת לבבה לו בהרת בתוכה בחדיומיות
והוח מה מרלה בפל לח עמוק בי הבהרת היוח לעב׳ שהיל לבבה עיה ההדרמיות שבתוכה מובע מתוך
הבעור ויחוד לבבה לח יחתר בם שער לבן ובפלת חינבה מן העור ולין בה בי בעבר
בפלת לבבה לח יחתר בן · ולחר בפתיהן ולם לין בה שער לבן ובפלת חינבה מן העור ולהיות בהה בי בעבר
בים בה מרלה החדמדמות ובפחרות הפער לבר מתוכה גם הפפלת והיוח בהה בזכר בתוכה לבבה חדמדמ
לו לבבה · ולחר מרלה עמוק על הלבבה ולחר והבה לין בה שער לבן ובפלה חינבה מן העור והיוח בהה בי בעבר
הזכיר עבין הפפלת ללבבה חדמדמת ללמד בי העמוק והפפלת שביהם סיהין טומלה · ולין בהם טרי׳ין
רק בפלין בהן פפלת בלל והיוח בהה ולחר בבת בהרת בהרת ישרל ובבלות נעשה והרחקה החולי הז בתולדתו
בי המרלת החלן לין עדין בערת נמורה · חבל תבלה לידי בך וילמדנו רבותי בהרים בספריהם הבהרת
מרלה מהן מהבהרת ולבך לחר הכתוב בהן בתולדתן בגע בערת היוח כלומר מבה סל בערת חינבה
בערת נמור · ובהית בימי הטומלה נמורין לחר ההבגר סיחר בערת היוח יבבן בהיה בערת נעורים

שב כאר

ומעם יחת בטומאה וטומאתה הכה נגע צרעת היא והכהן לתת מיטהו כי מעבשו כי הוא נגע צרעת טמא הוא
לידי צרעת וידוי להכהל מעתה מן העם וכן ושומת הכהן תחתי נגע הוא ואחר מהוא
נגע נדול פלח יתי פח אחכל יגד כל הימים וימשה כאחר פשה עתה ואתה סאחר רם בשער לבן סהוא טמא הוא
טומאתו ונזירת הכתוב הוא דבק מצרים ד מלחמת ונזירת עילאה היא די תעשה על נבדל ההוא כי הנגע פלח
יהיה בשער לנבן מלא כיעור בעור לא ליחה סתחלית כלל והוא הנגע עתר בתרתיהן
וכמיעורי הרחמן לסון רם וכתיהן ועיניו כעין הכיולת וכן בעין הקדח המרח אחכל בתורת כחיים סניהן
לון לי פלח בעיני עבמון בעיני תלמידו מבין תכ"ס בעיניו עתר הנגע אם כן פירוד ואם בעיני הכה הנמ
עיוד הנגע כלומר סעמד אל עתרו לא סיכה אח תקומתו ונא פשה לעיבי תרחם הכהן ולפון מדגל כדברי
תכמים כך נרלה בעיבי וכן ועתה תיקר נא כפי בעיניך כ־עתך ונתחסנתך נידחתי הכתו כי לפי תרלית
עיניו יפשטו בפסיון לוכן כדריך לתדיר אח הנגע והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע כתב רם כהה סהוכהה
מיוחדתיהן הא אם עתר כתרחיתן ולא פשה עתה הוא והוא בחלת סטומעת הכתוב . אחכל לפי תרדם רבו
לוכן כן סהרי סניהן להסביר אח העתיד בהיף סניהן רחסון ולפעור אח הטיומר בדרף סנגע סני ובכיאור
לחדו נקודת כתיב סנבנייס עתידים נרחסון ונקביר ואשר סרף וכאדם עתיד בר־חסון סנגיד
ויסני פיערו וע' לחדו כתובלה כב' נדף תניהן סהסבר סהין כרחסון תלויה בטשו ולאו הוא דריך
כתיב כהה היתה טהרתו תלויה בעיפו ורם עבמון פי פם כטשון הזה סהין תלויה בעיני סרם לא יתבל
בסניני טיתון טומאה סער לבן לא פסיון יטהרנו . לעם סאבנע עתר בעיניו כעין כהף סנגע סניהן . אחכל
כך לחדו תכתיב בפסו סטנע סני כין סכהה הנגע מחדש הטלן לידי ההיכל לא סידמה לקדים ביום ולפי
הענה כהיתה כסיד והזדה נשלג וכל סכן עתידה בחדשיה כל פלח פשה עתר לפי כן פירש הכתו והנה
כהה הנגע סחור לחדה נגע סחור לבן מסלג לסיד החיל ולא פשה הסטף היה פלח אחתו כיין בפתחית
הנגע לחדש נגע לחר תרחה כתחלה כי הכתי נגדר והוא הדין לם הענה סכבר לתדך הכתו
סהין הסמי סחרחה לחדה טיתון טומאה כיעבו הוא כעיבר הוא וכל פלח פשה טהר הוא לפי כן אחכל
תסחל ולחה לא הזכיר הכתוב הענה וכל סכן כהה כי לנדרים סלף על פי סכהה לם פשה עתה ופי כהה
סהוכהה לאחר סחרחת נגעי כגו מסלג ועד קדים כי נה סבדין נגע הוא אחכל לחטה סחרחת נגעים כבר
נתרפא ולין כלן בגע ולין מסיון כזה הטמאו כלל וכעיין הזה הוא סתבר נתות כהנים . והנה
סלח לבנה כעור ולין פיא הפכה סער לבן . פי הכתי הזה לוכן סיהיה בדיך נסניהם נסער לבן ומהיה סהרי
טומאת הכתוב פיא הפכה סער לבן לבדי בפרסה הר חסופה וכן הוא בעיון טומאה הוא לם כן פירוסו והיא
הפכה סער לבן לו יהיה כבר חי בכלת . והזכיר כעור לבן בפלת לעם סבבר הזכירו בפרת בלחד
פבפתיהן הוא סיתון טומאה . ורבו דרשו ליתן סיבו לחתיה פתהם כדי לקבל סער לבן מאת סתי סערות
ואם פריח תפרח הצרעת בעור ובפתה הנרעת אח כל עור הנגע . הנה הפריחה לוכה סיתון טהרה בעל
כתפרח בכל הגוף חוץ מן המקומות סתנו תכתים בחשכה סחין מעכבין אח ההוסף כולו לכן לם כן מיהא
אח כל עור הנגע לכל פיריסו ובכתה הצרעת אח כל עור הנגע מן הפסו ועד רגליו לחתר סהפך לכן מקום
הנגע וכל הגף . הוא לם הפך לבן כל הגף ומחלה הנגע תוד לפרוח אח כתרפת אחתו הוא . בראש או
בזקן . כל הכתוב לחלק בין נגע סבמקום סער לנגע סבמקום סער לבן וזה סיהיה
כעור בהוב סנהפך סער סחור סער לבהוב פתך הוא סהן כל נגע סבמקום סער לפוקדים . והבחרחה
מן הלסון הזה סהפסרים סכין נגע הרחם והזקן לנגע עור הכבר הוא זה סהזכיר כנין הסער הלבן והבחוב
כי הנגע נאר בע מרחתיו כפהגת בתוך סער הרחם והזקן לם נהוב בו סער אחתו כאשר הוא אחר
כעור הכבר לם הוא לבן לכי הילך תפסר לומר כן והלא הוא עצמו בתי כתרחה בצרעת עור בשר אחתו
בתרבע תרחת ולא בתרחה מתקים של מקום סער אחין אחתו בתרבע תרחו אחת ותולדת בהר ותולד
החלין סבהר סער לבן הוא סער בתרחה בחיה מרחה וכחיה עניו הוא אחתו ולא הזכיר בו הכתוב אלא בפיהו
אבל כאשר יהיה בתרבע תרחת לין אחתו כא

וכמעט יתכן בטומאה וטהרה הכה נגעי צרעת היה והכינה לזה סימני כי מעכשו כי הוא נגע צרע סיבת זה לומי צרעת ולהיו להכהן לעשותה זה העשה וכן טומאת הכהן תחתו נגע הוא אחר מהוא

נגע נראל פלא יתרפא לכל יגרל כל היום ויפטה נלכר פטה נתה . ויהי פלחר רם כשער לבן פהוא בימין עומלה ונגזרת הכתוב הוא דבר פסריה דמלחת ונגזרת עילאה היא דו מטת על נגרת החוא כי הנגע פלא יתפך הסער לנכן לינגו פלא כישר כשר לה ליחה פתחליה כלל וחזה הנגע עתר בעיני טמריאה וכשיתרי הרחשון נפון רם נכתוהו ועיניו כנין הנרולת וכן פנין הקדח הפרח לכל בתורת כהנים פנינו אין לי פלא בעיני ענתו בעיני תלמידו מנין תל פלא בעיני עתר הנגע פה כן פירש ופלא בעיני הכה הנזכ עתר הנגע כלומר פעמד פלא עתידו לה פיה לת התקופו ולא פטה לעיני תרחה הכהן ולפטן תוכל כ־ברי חכמים כך ברחה בעיני וכן ועתה תיקר נא נפשי בעיניך כ־עתך וכתחפנתך תירחתו הכתוב כי לפי תירחית מיניו יפטוט בפטיון לינו נריך לתלידו לת הנגע ודגה פזה הנגע ולא פטה הנגע כתבים כזה פהוכיח תירחיתו הא פה עתר כתירחיתו ולא פטה טתוא הוא והול בחרת תפטעות הכתוב . תכל לפי תרים רבו לינו כן פהרי פניכו להסביר לת העתיד בסוף פכתוב רחטון ולפטור לת העתיד בסוף פנגע פני וכניתוך

לתרי נתורת כתים פכנדיים עתידים ברחטון הכניר וופני סרף וכחדם עתר ברחטון תסניר

ניפני פיטרו ועו׳ לתרו כתוגלה בב׳ יגה׳ תניהו הכפר פיין בהעתו תלויה בנעפו פלא כיתים ולתו היה נריך כתים הזה היתה טהרתו תלויה בנופו נרס׳ עכעתו פ׳ פס כלפטן הזה פלין תלויה בנופו פרס לת יתכת נסכיעי פיתן טומלה פער לכן תו פפיון יטהרנו . תעם פכנגע עתיר כניכיו כבן בתוך פכהנ פנים . תכל כך לתרו תכתים פכפ׳ פסיע פני כין פכהה הנגע תרחה׳ הפלג לכיר תלול תו פירתה לקרוס ביתה ולתפי הנתה היתה כסיר והזרה לפלג וכל פכן עתידה בתרחיתה כל פלא פפה תטהר׳ לפ כן פירש הכתו׳ והנה כהה הנגע פחוך לתרחה נגע לתר כנין תפלג לכיר הלילו ולא פפה תפטח׳ היו פלא תחל כיין פנפתנית הנגע לתרח׳ נגע לתר תרחה כתחלה כל הכתוב ולתר פהוא טהור והוא פדין לפ הנתה פכפר לתרך הכתו׳ פיין הפתי תתרחה ליתין טוחלר״ תלא נעתיד היו לבי פלא פפה טהר׳ לפ כן פירש הכתו׳ תפלל ילתם לת הזכיר הכתוב העז וכל פכן כהה כל לתידך פחלף על פי פכתה לפ פפה טתת וכ׳ כתז פהכוהה לתחר תתרחת נגעי תפלג ועד קרום בינה פעירין נגע הוא תכל לתטה תתרחת נגעים כבר נתרפא ולין כלין נגע ולין פפיון כזה יטתחלו כלל ונגעניו הזה הוא תתבאר נתרת כהניס ״ והנה פלת לכבה כעור והיא הפפה טער לבן . פי הכתו׳ הזה לינו פיהיה נריך נפניהם נפער לבן ותחיה פחרי טומלת הכתוב נפער לבן לנרו בטרפה הר חפונה וכן הרחיה נכרה פיתן טומלה היו לפ כן פירפו נהיו הכפה פער לבן לת תחית כבר חי בכלת . והזכ׳ כ־פער לבן בפלת תעם פכבר הזכירו בהרת נלתר פבתריהן הוא פיתן טומלה . וכ׳ כדפתי ליתן פיתם לתתחים תתפל כרי לקבל פער לבן פזה פתי טערית

ואם פרית תפרח הנרעת נעור ובפרחה הנרעת לת כל עור הבגד . הנה הפריחה לינה פיתן טהור פר כתפרח בכל הגוף תון תתקופות פתנו תכתים נתשבה פהלין יתעבכין לת פהוכך כלי לבן לפ זה יהא לת כל עור הנגע לבל פירפו ובפרחה הנרעת לת כל עור הנגע תי לפו ער רבלין יתור פהפך לבן תקוס הנגע וכל הגוף . הא לפ הפך לבן כל הגוף ותרחה הנגע חזר נכרה לו פתרפע טומלה הוא . בראש תו נזקן . כי הכתוב לתלק בין נוע פכתקוס פער לבנגע פכתקוס פער פזה פיתנו כפער לבן זה פיתם נפער כהוב פנהפך לת פסי פתר פנו לפתקוס פער לפתקוס פער לפתקוס . והברחה תן פלפן הזה פהפערים פכין נגע הרחם וחזקן לנגע עור הבפר הוא זה פהזכיר כנין הפער הלבן וה׳הזכ כי הנגע נתרפא פהוא פפער תרחיתיו כפהוא בתוך הפער לת זה פהזכיר כי נגע טומלת הוא פער הרחם וחזקן פער תרחיתיו כפהוא בתוך הפער לת זה פהזכיר כנין הפער הלבן וה׳הזכ

בעור הבפר והפרפה הפביה ולים כי יתרפו רחטון לינידם כי לין דין הכתקין לולא כתפר יתרפו תתצעות הרחם ויפתר תקוס הפער תקין לת הנתק תכל בד תכל לפ יתרפו רחטון נפיפי כי כשבעי כני לדם רבים פיקרפו להם פיפן הפער תקין לת הנתק תזקן תולא בפיפי עור וכפר . והעפס כי כשבעי כני לדם רבים פיקרפו תכל הבר הנתק תרחה פיפתר תרחה

סדר מצורע

שם בכפיר דרור פעמים תכתיב לון לך גדולה מדיתה את המיים ולית לך קטנה מכל מיני המיים ולכן
היה כל עוף טהור כשר כן היה להם מי מדתן דכתיב כיתה לנגיף . ואולי לומרו כן בכפור דרור מחוץ מצוה
לסתלה ממידתן של ר' יוסי הגלילי . וכבר הזכירו בגנ' בדילתא דשבת חוץ ולא מים גחל .
ומכאן מיעלה תכל זה הוא שכשבל בשיר מלינו דרור פסול לפי בדיעבד אין המידר הזה . שלא מצו כתעמתו
תצמיח סיהן דרור לעם מלינן בשיר כמדת כמו שמצינו בשנית וכל הדרורי בעלי פטשנו הם ויתה שחומרו
כתב לא שמחלת תפני מים לף בשחלין מינין שהם דרור בגין הסמנית לר' שלעג . לן יהיה פירוש למשנ
שמחלת לך שהן הלשפירית והערסנית כתו מהעבו בגנ' כם שלח הקן ושהו ההגון בעיני . ומהגדים דרכה תמ'
ר' יחזיה בר' סימון חילין בשריה קולבין זה התלמיד לפ' הדיא תה הקבה יבא קול ויכשר על קול . ור' יהושע
בן לוי תמר בשריס בשרי דרור שחלבה תפתו ושתת תן תיתיו והלת דבריס קל תחמר וכו' ועון תרש
וסני תולעת ולחוב . תמ' רש הוא הגדול והקטן כתיני הכתיתים והעד תדעי תפתלת שלתת והנה הכתוב
ותעזרת בניכת וישלחנה לתדבר . ולפ כן יהיה הטעם נכוך הסעיר הסתפלת ופס יסתלת לעזחלל התדבר
יעמוד בניכת וישלחנה לתדבר . ולפ כן יהיה הטעם נכוך הסעיר הסתפלת ופס יסתלת לעזחלל התדבר
כלון לפירחות הסרס ועוד לפרש זה בעם' את כל סערין . כלל יפרט וכלל להכיח כל מקום כמס סער
הבילה לפון רס . לפכל כתב וגלח את כל סערו ולן לף בית הסתרי תל גבות עיניו מה גבות עיניו בגרילה
לף כל סערו בגרילה פרט לבית הסתריס . מי מה גבות עיניו מקום בגום סער בגרילה לף כל מקום בגום
סער בגרילה מנין בגום סער בפאיני גרילה פאר סער בפאיני גרילה תל את כל סערו יגלח וגב' וקח
פני בכפיס תניתי וכפסה תחת . לת פ' הכתוב מה יעשה בגני הבגדי וכפסה לפל תזכיר בכגם התחר
סיקריב תיתן לפסם והזכיר פיעשה התטאת ותחר יפחט העולה . וזה בעבור שכבר הזכיר בפרשת ויקרא
בחטאת מתניה בקבה והזכיר בכל עולה שהיה זכר לפל לת הנקרב להתריך כי בידוע שהכפס השני יהיה ס
העולה והכפסה היא החטאת " יתן על רפס המטהר וכפר עליו הכהן לפני ס בתעפסה דס הפס והמתן
תהיה הכפרה הזאת וכן לכפר עליו לפני ס . ובתורת כהנים והניתר בשתן הפר על כף הכהן יתן על רפס
המטהר לכפר פס כתן כפר . ופס כן על דעת ר' יחמן כן נתן לת כפר דברי ר' עקיבא ר' יחמן כן נתי תתי תבוה הם כין
שתתן כין פלח תתן כפר . ופס כן על דעת ר' יחמן כן נתי יהיה לכפר עליו על הפס . והנה תתי הכתוב
שתתן כין פלח תתן כפר וחזר ואתי תחטאת וכפר תל המטהר וטהר . ואתי עוד בעלה ובתבה וכפר עליו הכהן
בחפס וכפר וחזר ואתי תחטאת וכפר תל המטהר וטהר . ואולי החפס יכפר על תעלין תפר תעל קודם בגנו והחטאת
על תעלין לפר תחת בימי הבגע אולי בגעיו בתן תפלה לתלדים . ואם בעם תטומאתו . והעולה והתהרי
יהיו לו כופר בפס פיזכה להטהר ולפיכך תל תהלך ולבך תת' וכפר עליו הכהן ויהר . ובתב' ועשה הכהן את
החטאת וכפר תם תל בפי תבע והעלה את העולה ואת התבחה התזבחה יכול יהו כולן תעכבין זתזו
תל' ועשה הכהן את החטאת וכפר תלתי שכבריו תגלים בחטת . ויתכן כי וכפר עליו הכהן וטהר דתי לכל
הנעשה בו כי גם הכפרי יבואו לכפרה ולטהרה כי כן תמר בבגע הבית וכפר על הבית וטהר תמר הכתו'
בגדי הבתים ובתי בגע צרעת לרתון כי יד ס' תעשה זאת לת טבע כלל כתן שפירשתי ותמ' כי תבואו תל
הארץ כנעת תרן תחוזתכם כי עם כל יפר ידבר והיה רתי בתרי וידבר ה' תל משה ואל תהרן ואל בני
תל כל יפר לתל יקבי הכתו' כתוכן לו שידבר עתיהם כתקום כל יפר . וידתינו כי אין הכונה עתה
לומר להם דיני הצרעת כלום ושלתתן לתותם ולא יאמרו משה עתה את יפר בה רק בבאם לארץ
יהיה השתי בבגע הצרעת לפתור תחר עגי כי להם מה תתצלם כתשבו תחלה ואם ישוב הבגע ופרח
בבית הנה הבגע הזה טבע בלבני הארורת ובשבר הפחר לריבו הבגע הרפוס ולית לפתור תתמור
ותעזרת כי די לן בכפרה הרפוגה סיבית התבורע לטהרתו פהם הכהני וען התרי והתוזב ואת התורה
לכל בגע הצרעת והן צרעת הפחין והמכה והזכיר כהן תתי תלה תבני תדירות ותחרי כן הזכיר הנתק
פאת גב תגי ותחרי כן הזכיר צרעת הבגד והבית ותחרי כן לתר ולפחת ולבהרת יח ב

יכו להרן לחיך בכל יכו . ולחן רש"י שחלת הפרסה לחות כי נבי לחרן הכהנים לפניו . ולחינו
חמי מלין שלא יכו בכל עת לול הקדש ולא יחמיר . ונעשו לחיך את זהיכו כי לחיך הוא נתעב שלח יאכן כבל
הרמבן כתב שהוא מלשון לחי שהוא מקום הלסת שהוא מלא שנים ומלא שנים הוא מקום הלחיים . ולחינו
עם הנבעים הרלמנים שפתח שם לחים כי יהיה בעור בשר ובל מקום יחזר הפתח בעפר פניו
הפתח שבולן וידוע לח סלף בחים וכן יקרלהו בבני' כפם וכפם שנים ועוד . והטעם בעבור כי הנבילה בריכה שלח יהיה
עלן יפלף בחים וכן יקרלהו בבני' כפם וכפם שנים ועוד . והטעם בעבור כי הנבילה בריכה שלח יהיה
בה דבר מיכן חלח יפלוף גופו בחים שלפון ומיהו שפלף חים . וכן נחל פלוף . ועבין הכתוב
בעבור כי הבניע כיהים חלו' כי כלשר יגע בו הזב בידיו ועדיין לח פלף לחתף פפטיפת כל גופו חלו יהיה
עמא כלון לחר וכל לחר יגע בו הזב בידיו ועדיין לח רחן בחי' כיום טהרתו יכבס בגדיו והתרך לוול לפנין
פפיפה לנתר על הרחיצה פיזכיר ויחן בפרי פחים חייפ פתהים פפגיפה ופפגף להפגיר פחציצה כתן
כפי פחרי פנין פני בני להרן בקדפת לפני ה' בקערת חלו לחרן כי הול יקריב יותר יותם חל ה' בקערת
ויותר פם יכל חל הקדש זולתי בקערת כי בן יכנס תלבה כתן פתח לבית פנינת לפרך ובשה ענין הקערת
לת הכפורת לחר על העדות ולח יתנת וזה טעם כי בענן לרלה על הכפרת שלח יכנס רק בקערת
פיעלה עתן פם כתן פתחר וכשה ענין הקערת לת הכפרת

. ובשם בכל עת בעבר שבבר הזכיר יש הכפרים פתחן וכבר להרן על הקרבתין לחת בפנה
פדש חטלת הכפרים לחת בשנה תחן בכלן שלח יבח בשנה עת חל הקדש רק בחת כלחר כיום חפר
יקריב הקרבנות החלה לבפרים . ולחרי כן יפרש בפרשה בחה יכנס כתן שתחן והכיל יכבת לפרוכת ,
ויקריב הקרבנות החלה לבפרים . ולחרי כן יפרש בפרשה בחה יכנס כתן שתחן והכיל יכבת לפרוכת ,
הקדש כשוד לחת חת הברית חפר הקימותי וכבר פירשתיו . וברבי נתן בן לחרון בריקרל רבח ר' יקרן פתר
קרייה בבחן בזיל בבנשתו לבית קדשי הקדשים חבלות חבלות חת חבלות של חבות בית בזכות התורה לחת התורה
בזכות חילה זחת בריתי חפר תפתרן בזכות שבת לחרי חנפם יעשה לחת בזכות ירובלים זחת ירובלים
בזכות שבטים . זחת חפר דבר להם לביפה . בזכות יהוה זחת לישרחל . בזכות שבבת יפר זחת קיפתך
דוחה לפתיר . בזכות התרומה זחת התרומה . בזכות המעשרות ובתנוני בח בזחת . בזכות הקרבנות כ
זחת יבח להרן . וזה טריך פירוש לפרך חבל כבר הכל ממלר כי כריגו כתונת כי קדם ילבם יהיו
תשל קדם לפנין רש" ויפור בגדי קדם הם פיהיו כן כולם של קדש . ובתב קדם ילבם פיהיו תשל קדם .
לין לי חלה חלו לבד פנין לרבות שלר בגדי כהול נדולה ובגדי פחין הכהנים . חל בגדי קדם הם בגין
חב לבל הכהנים פיהיו תשל קדש . ועל דרך הפשט כלשר פפר ועשו בגדי קדם להרן לפיך כשוכרה
הכהנים יהפר שגם חלה בגדי קדש . וקדש כתן חיים לבנים הבר" ילבך הודיע כי בגדי קדם הם ובריך
רגה בפירות של תעלן בך פירות חל תעלן . תם פירות יהנה פל תעלן חיים תחר כתובה לבנים פרים . בך פירות
של תעלן בתנת בד קדש יהבש יהנה יהנה פרים בתב לפי שהוסיף ל בתת לן בני לחרי . כין הערבי
לין לן . יכול לל ילבם של לחרית חל ילבם . יהנה . יכנס . וכתב הם לל יבנס . יפית בריפי . יבית בריפן
ונתן ותנח בגדי הכלה ולחתתיה . ולל נתנדר לי דעת לנין לבם כי הבניפה בתוב פיבלבלה בריפן
בבנין פלפל יתרגם לותה בדומה בלבד ולל יתרב הם הלפון פתיחר לן לבנים פתם ולולי פינו בלפון
הלחרונית כי גם הבניפת והדדידים פביפיה תרגם יונתן בבי בתרגיל . ולין לפניה לפנין בבנין וכתבפת
דק לפנין הקדש בביפה תבלה ובן בגדי קדש הם בגדי הכהן הגדול . ובתב לפניה לפנין בבנין בי בתרגם
לעזחזל לפקום הקפה פביפה . יכול בישוב חל הפדבה . ולכן בישוב חל חרן בזה . ולפי זה
יהיה כי תעלת לעזחזל לקפה והול כפיל הי"ן כתן עזחז ובבר . ורפ"ת בת לחל"ר פתוחל תעם פבתל בפעיר
התעלת פהיתה לפם גם השעיר התפתלת הוא לפם ולין דרך בי התובתלת תיבו קרבן פלח שהוא
יכלת לבבין הבוד פהוא לחר תלת עזחזל תדע פודו ופוד שתן כי יש לו חבדיה בתקרית ולה תבלה לך קנת
הפיר בריתי בהיותך בן פלפים ופלם תדעתו יהנה רש"י נתתן רות הכפה דבר לכל תני הרכיל תעלה פודו
פכבר גלו לתתן דבו' בתקנותת דבים לחרון בבר לפיית רבה ונפל הפעיר עליו

סדר אחרי

ונעשם לחרי תתן שבי בני להרן כי ויבד כלשר תתן בנוי הזכיר לת להרן
תן היין ותן השכר פלח יתות . ולחר עוד למשם פיזהיר לותן פלח יתות
בקרבתו לפני ה' והקריב שהין שתי התבות הללה כיום הפחרת לויתיך כי
פ כי לוכן היה ולין ריח הקדש פורה תוכך עבות . ולחרית היין הדמר
להרן היה וכלותו פיום פיתה נם זולת התבוה למשה . לבל הקריב הכתוב הלחרונית פהזהיר לת ישרלל
פלח יתותו בלותלתם בשוחם לת תעבבי לשר נתבם . ולחרי כן בתב וזהרת היחיד . ועל דעתי כל
התורה בפדר פבל התקנות לשר נהם יולר החקדש יפרש בו בנין ידבר ה' לל משה בזר פיבי "בספר
הזה ובנין ויהי ביום בלות משה להקים לת המשכן בספר הבני ובינתו בהן . ולבך לחר בבלן לחרי מות
הזה ובנין ויהי ביום בלות משה להקים לת המשכן בספר הבני ובינתו בהן . ולבך לחר בבלן לחרי מות
להודיע כי היום זה לחרי מותם תיד . ועל דברי רבי שלחרו שלח תיתית בדרך זולת זה ירוז יותר מן
הרלשון יהיה טעם הכתוב לחר משה לבני ישרלל בלשון הזה לחרי מותי בי לחרי עמדי לפניכם לפני ה'
יתבחר לך הקדי הנגד לחזבי' בבר' טומלת עי הקל הכתו' בזוב חלש בעת בית' ולל תייב בה קרבן בעבר
פהול בטבעה ולל בית' תפלת תחלי ובתל לותה שבעת ימים בין שתי' חלה יש לחבר לת כל הטבעה לפל
הבני בטבעם לל תהיה בהן יתר ומבע זולתי בהיות בהן ספע יתר בחלי . לפל כי יזוב זב דמה ימי' רבי'
כלל עת הידוע לה לל פתפיק על העת . ויזוב זב דמים ימים רבים לחרי שבטבעה הם הנה הול חלי כ
כזב הלים והבריך לותה קרבן בהתי"שלותה בדין הזב ולל הזכי' הבתו' בטילה בלשה כי הזכיר זב הלים
ובומלתן ולחר בבוף ויחן בסרו בחים חייפ בטהר ולחר ולחר בלשה בלשה כי תהיה זבה בלים חזב דם
יהיה הזב שלה לה ליבן הלים והזכיר הבומלה בבדים ובבה ולחרי כן הזכיר בזבה לם טהרה ומיבה
כלשר יטהר הזב מזיבו וספרה לה שבעת יוי כלשר יספור הזב ולחר תטהר בטהרת הזב . ועל דרך הפשט
פתהים בריבה יהיבה בחים חייפ בזב . לבל רבותינו הקלן בטהרת הזבה פתצרה בדרך שלר הבטהרים
תטומלתם בחי תקוה . והטעם להם יעשו שלה יהיה בריך לה לזכיר בלל ולחר תטהר בטהרת הזב ועשה
שלה בת הכתו' חלה לזכי' החלוק שבין הזכר לנקבה שהיחס הזבה בדם ולחלק בין עת נדתה ובין בלה עתה
ולפיכך ספרו שבע הבתו' לרבות לה טהרה לחר תטהר בבטהרים בתוים נם בלה חיים חייפ

סדר אחרי

ונעשם לחרי תתן שבי בני להרן כי ויבד כלשר תתן בנוי הזכיר לת להרן
תן היין ותן השכר פלח יתות . ולחר עוד למשם פיזהיר לותן פלח יתות
בקרבתו לפני ה' והקריב שהין שתי התבות הללה כיום הפחרת לויתיך כי
פ כי לוכן היה ולין ריח הקדש פורה תוכך עבות . ולחרית היין הדמר
להרן היה וכלותו פיום פיתה נם זולת התבוה למשה . לבל הקריב הכתוב הלחרונית פהזהיר לת ישרלל
פלח יתותו בלותלתם בשוחם לת תעבבי לשר נתבם . ולחרי כן בתב וזהרת היחיד . ועל דעתי כל
התורה בפדר פבל התקנות לשר נהם יולר החקדש יפרש בו בנין ידבר ה' לל משה בזר פיבי "בספר
הזה ובנין ויהי ביום בלות משה להקים לת המשכן בספר הבני ובינתו בהן . ולבך לחר בבלן לחרי מות
להודיע כי היום זה לחרי מותם תיד . ועל דברי רבי שלחרו שלח תיתית בדרך זולת זה ירוז יותר מן
הרלשון יהיה טעם הכתוב לחר משה לבני ישרלל בלשון הזה לחרי מותי בי לחרי עמדי לפניכם לפני ה'
יתבחר לך הקדי הנגד לחזבי' בבר' טומלת עי הקל הכתו' בזוב חלש בעת בית' ולל תייב בה קרבן בעבר
פהול בטבעה ולל בית' תפלת תחלי ובתל לותה שבעת ימים בין שתי' חלה יש לחבר לת כל הטבעה לפל
הבני בטבעם לל תהיה בהן יתר ומבע זולתי בהיות בהן ספע יתר בחלי . לפל כי יזוב זב דמה ימי' רבי'
כלל עת הידוע לה לל פתפיק על העת . ויזוב זב דמים ימים רבים לחרי שבטבעה הם הנה הול חלי כ
כזב הלים והבריך לותה קרבן בהתי"שלותה בדין הזב ולל הזכי' הבתו' בטילה בלשה כי הזכיר זב הלים
ובומלתן ולחר בבוף ויחן בסרו בחים חייפ בטהר ולחר ולחר בלשה בלשה כי תהיה זבה בלים חזב דם
יהיה הזב שלה לה ליבן הלים והזכיר הבומלה בבדים ובבה ולחרי כן הזכיר בזבה לם טהרה ומיבה
כלשר יטהר הזב מזיבו וספרה לה שבעת יוי כלשר יספור הזב ולחר תטהר בטהרת הזב . ועל דרך הפשט
פתהים בריבה יהיבה בחים חייפ בזב . לבל רבותינו הקלן בטהרת הזבה פתצרה בדרך שלר הבטהרים
תטומלתם בחי תקוה . והטעם להם יעשו שלה יהיה בריך לה לזכיר בלל ולחר תטהר בטהרת הזב ועשה
שלה בת הכתו' חלה לזכי' החלוק שבין הזכר לנקבה שהיחס הזבה בדם ולחלק בין עת נדתה ובין בלה עתה
ולפיכך ספרו שבע הבתו' לרבות לה טהרה לחר תטהר בבטהרים בתוים נם בלה חיים חייפ

הגיד לפי היו מתבין לו למחול אחד ביום הכפורים אלא לבטל את קדבנט שב גדול לחד לה, וגדול לחד
לעזאזל גדול שלא הכה לקדבן שלה וגדול שני לעזאזל על עזאזל ועל כל עמתיהם שלא יסר עליו שב ונשא
הסעיר עליו רחה מחלל אלא נתנה להם חעז ביום הכפורים חת לפני חכה רבן כל העלמים יום לך עם
אחר כארן כמלאכי הסרת שבתונים מה מלאכי הסרת יחפי דגל לך חן יסר יחפי רגל ביום הכפורים מה
מלאכי הסרת לארן להם תכילה ומתיה לך יסר לארן להם לכילה ומתיה ביום הכפורי מה מלאכי הסרת לארן
להם קפיצה לך יסר עומדין על רגליהם ביום הכפורים מה מלאכי הסרת אלא מתוך ביניהם לך יסר
אלא מתוך ביניהם ביום הכפורים מה מלאכי הסרת נקיים מכל חטת לך הן יסר נקיים מכל חטת ביום
הכפורים והכה מחוץ עדיתן של יסר הן הקטיגור שלהם ומכפר על המזבח ועל המקדש ועל הכהנים ועל
כל עם הקהל. שב וכפר את מקדש הקדש וגו' עב' לגדים. זח ואכה הדיעבר מחו. ומעשהו זה שב הענין כי
היו שגרי מלדים מחדים הם המלאכים עושים להם קדבנות והם לחם ליח ניחוח כענין שבחמר ומחני
וקטרתי נתת לסביהם ולחתי חסר. נתתי לך שולת ומחן והכם החלמתין ומתיתיה לסביהם לריח ניחוח ויהי
להם נאם ה' מלדים. ולחת צריך להתבונן בכתו' בירקרל ומקומית. והכה התורה מחרה לנמרי קבלת
מלהותה וכל עמדים להם. לכל נוה הכה ביום הכפורי שנשלח סעיר בחדבי לסר המשל בחקומות החדבן
ויהיו הדרלוי לן יסבי סהוא בעליו ומתלילת כתו' יכבו חוכב ומחתן כי חוא הסעלת לכוכבי החכב והדמים
והחולחמות והחריבות והסבעי. והחנות והכירוד והחרבן והכלל נשם לנגלל. מלחים סעלת
סהוא עם הירים החרב והמלחמות ומן הכחמות הסעירים והעזים וכחלקו שב הסידים הקדלי. מזיקין
כלסון רבו וכלסון הסתו סעירי [redacted] ולין הכינה בסעיר המשתלח סיהים קדבן
מלחתן חלין חלילה לכל מתחיה כינתבו לעשות רצון כורחו מבטנו כבך וחשכל נשם כמו מעשה סעיר
לחלך וכוה חחלך חת החים חעשה תן מנה לחת לעבדי עליכי שלין העשה הסעירים בתן לכל לעבר הסוע
ולא לכבודי ישפה עתו דק שכל כתן לחלך וחחלך פתח פרס לעבדו ושמר זה מצותו ועשה לכבוד החלך כל
אשר ביתו וחתכם החלך לחתלתו על כעל הסעודה רבה סיהיו כל עבדיו מהנין מחכה טיספין כשבתו ולא
בעיתו חה טעם הגורלות כי חלו היה הכהן מקדים מתתם נפש לה ולעזאזל היה כעוכר חלין וכדר. לשמן
לכל היה מעמיד לחתם לפני ה' פתח חהל מועד כי שביהם מתנה לה' וחתן מתן מחם לעבדו החלק חשר־
יבא לן מחת חשם חעל וגדל לשם גורל וידי חלק להם כעבין שבחת כחיק ישלל חת הגורל וחה כל חשפטו
גם לחרי הגורל חיה מעמידין לפני ה' לעמד שהוא ה' לן ולחם בשבתו כשבתם כשלחת חלא לד בן לשם כמו
שלח יעמד חי לפני ה' לכפר עלין לשלח לחתו וגו' ולכך לא נשחום לחתו חנחש כלל ותרגם לקלוס לשמח
דה' ולעזאזל כי האחד לשם ה' ולא לו והשבי לעזאזל ולא לשחן על עזאזל ויחשבי זה לחמרו רשי' חסר נחקתי דברי
שיכר הרע מקורב בהם ולומחת הבלה חטינין עליהם לכיסת סנטנו ופרט לחמה וסעיר חמשתלח ולא
חנחן בקרבנות תשובה לחמחת הבלה עלינו כי הם על לחיי ה' לכל בעיר חמשתלח ישיבו עלינו כי
יחשבו שלשו עושים כחיעזאזם וכן כפרה לדומים יבשי בחיל נעשית חתן לחטנה. ועניכה דומה לענין
מעיר המשתלח להעביר רוח הטומחה כענין שב נעתיד ולח חגלולים חת רוח הטומחה לשעביר מן חחרן
ומזה תבין טעם כפנו בגדי המשתלח חת הסעיר לעזאזל והמרוף חת הפרה ומן שהזכירו רבותי בכתוב
הבגדים של פרים הנשרפי ושעירים הכפרי. והכה דומה לך רל שתניע סיהו כשהגיע לפסוק ולא יזכרו
עוד חת זבחיהם לשעירים והחלה מזרכנת וחכריח רבים והכה הענין מכואר אלתי שם תחקור מהענין
לפני הכהנים והלוים ולרומות הקרבן וזה יודע נרומות בחכמת גרמטריא וידע גם כשכלי פרמזי התורה
הקדש ולא לוכל לפרש כי היינו כריכים לחכוש מי המתחכמי כובע הנחשכים מחרי היקו חפר־
לחבן סדום ולא לוכל לפרש כי היינו כריכים לחכוש מי המתחכמי כובע הנחשכים מחרי היקו חפר־
הכחים כל דבר זולתי המודעים לן והגיס דעתן לחסוב [redacted] כי כל עניו שלח הסיב
אלא [redacted] חעת ויצא אל המזבח חשר לפני ה' ענו החלות שלפני הכפרת מכפרות על
טומחת המקדש וקדשיו שלו לפני לפניס והלות שכל הכפרת בחהל מועד מכפרת על טומחת היכל עבדי

כגון מנחה ושלחן ומחט הפני' ופרכת עבחיה ומתנות מזבח הפניתי. והזלות שעליו מכפרת על טומחת
מזבח עצמו וקדשיו כגון הקטרת ולכן הכתו' מחלק בין הכתו' ומחט כל הפרה לפניו. וכתב דורש זה מן הכתוב
בפיך וכלה מכפר חת הקדש וגו'. ואחרי מכפר חת הקדש זה לפני ס אחל מועד זה היכל המזבח
הפניתי מלמד שכל אחד בפרה בפני עצמו. וכאן אחרו נתן תקנת מתנות מתנות מכפר' ומשפך הדם יביא דם
אחר ויתחיל בתחלה כתחלת מתנות שבחוץ ומשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל בתחלה כתחלת מתנות שבחוץ
וכו' ונתן אחים על קרן המזבח לא נאמר כאן אלא כשעיר החטאת שב שם ולא כשעיר
מיכלה שבקדבנות כלסון זה מצי מדקה אינו אלא מדה אינו מלא עומתם ועינה אחון כעל כרחו ובאינו יפרוש אל
ומקבלו־לים מכשר ולא חנחש בחטת עומתם ועינה אחון כעל כרחו ובאינו יפרוש אל
וכל חטת ומשפך הוא יפוי חטאם כאחר שבפקודים רבים בתורה ובנביאים ואמת ונשא חעוים עליו ולכך
נאמר שב זהירית מלבין בשעת שלוחו של שעיר ד־מייתי לנוף כשנעשה לבני חכרים כתו שמזכר דברי
חכמים ובא אחרן אל אחל מועד אחרו רבותי. כאחין זה מקומין אל מקדש זה ונתנו שעם לדבריהם
בחסכת יומת ואחרו כל הפרשה כלה כאחרה על הסדר אחון מכילה זו שהיה אחד עשרית עלתו ושלח העם
והקטרת אחרי פר ושעיר שנשרפו בחון בבגדי זהב ובכל ומקדש ופשטן ולובש בגדי לבן אל אחל מועד
להכניסן לת הכף אחת מחרי פר ושעיר שנשרפו בחון בבגדי זהב ובכל ומקדש ופשטן ולובש בגדי לבן אל אחל מועד
לוקם בגדי זהב לתחיד של בין הערבים לעזן רש'. וכאחת שהכתו' הזה לומר לנו דרשו שלח יתכן פשט
פנים שיכנס פיכח אחרן אל אחל מועד לעל דבר אלא לפשוט שם בגדיו ולהיותו שרוים כהיכל ולהכניסם
שם לרקבן אחר בו ביום ואח אחרן אל אחל מועד לעבוד עמהם לא הניחן שכתו להזהירה והיו חוקת
הכף והמחתה. ושעם הכתו' כי הזכיר כתחלה ונתן את הקטרת על האש לפני ה' וכסה ענן הקטרת את
הכפרת אשר על העדות ולא ימות למיר שיתן הקטרת על האש עד שיעלה ענן הקטרת ויכסה תיד והכה
הכף והמחתה שם ועל כל פנים יצטרך להזכיר ולכך אחר ואח אחרן אל אחל מועד לבא אל מבית לפרכת
זאת שהניח שם והכה הפרשה לא הזכירה כל מה שעשה הכהן בתחלה כבגדי זהב בגון תמיד של שחר
אחל התחילה בעבודת היום כבגדי לבן ושרירה הפרשה שעשה כהם קדשת שלפני לפנים ושר שעיר־
הפניתי וענין השעיר המשתלח וכל זה עשוי כשרר ולא נאמר לעשות כבגדים האלו לבד הקטרת
והכף והמחתה. ודרך הכתובים בכל מקום להשלים הענין אשר התחיל בו. תעשה שים בן קנה עבין אחותר
לתת שיכיר אחר כן ולכך אחר ואח אחרן אל אחל מועד בבגדים החלה להשלים עבודתיו והיו חוקת
הכף והמחתה שהוא כריך להכניסם משם ושטח אחרי נאמר אח בגדיו אשר לבש בעת בקבר בעת אל ר־
הקדש והכניסם שם כריכוק אשר יפשיטם שלא יבלו אחם ולבש אחם בגדים אחרים והוציא אח הבגד
בבגדי לבן בכל היום כשרר ואחר ואחר ונאמן אחרי בגדים ולבש אח בגדיו היודעים לן שבר־ם
יעבוד כל השנה כלאחר שהוא עתיד לעתיד ומזה עשה לבגדים לאחר ויצא ועשה אח עולתו כי כל הבעשר־
קדש לזה בבגדי הלבן וכל מעשה פניס ולילו ולילו העם מזכיר שם בעשים על המזבח החטאת ובגדיך
הזכירה הפרשה הלבישה הראשונים של בגדי הלבן ובגדיך בה עכילה והזכירה הפשיטה החתרוך ובגדיך
בה עכילה ולחדגו שהוא שתון עכילה בכל חלישת בגדים. ועל דעת רש' תניח העכילה הזאת של הנחלת
כף והמחתה לחרי לילו ולילו העם כין הערבים ולכן השמיטן לתניח של כין הערבים וכן דעת כל הגאונים. וכן ירלה מן
הברייתא הסנויים בתב' בפשוטה. לכל אנו מכאן כירסלוני אח' יחכן של בגדי הלבן ובגדיך בהנחת הכף והמחתה
שהיה לאחר אחיד של כין הערבים וכן כתב הדב' חסה וכן הסדר הסנוי במשנתנו קדש ופשט יד־ד
ויכל הכיאן לן בגדי זהב נכנס להקטיר את הקטורת אלא כך הוא הסדר סדר סיום בבגדי יום ד

לכן ולילי ולילי העם והמוספין ולחודי החטאות והחיוב של בין הערבים כעבודי זאב כעובלה מליחית והעצל
כף ומחתה כעבודי לבן בעובלה רביעית קטרת מכתים ומסכי ונסכות כעבודי זאב כעובלה חמישית . והטעם
בזה לפי שלוקח עבודה ולחזרי לאחתה לאחר כל מעשה היום ובלבד שנקריב שם חתם עובלית . ולכך הסמיך
בסדר התמיד של בין הערבים ומצינו כף ומחתה בין התמיד לקטרת יוציא של מחתן לתחתה יכניס
לחדרן הגר בכנוי על דעת רש׳ והנכון יכניס החוכיח וכן ושרפו הסורפים ולחזר הפת ושרפו כלשון רבים
עלמד שהם מעשקן רבים כשרים אחד מניח את חלקו ולחזר מסדר עבי המערכ׳ ולחד מכניר את הפת
לו יטולו בדים חלק המנית הזר בשרים עצמם מיניהן כרוכן ולכך חזר ולחזר בלשון יחיד והסורף
לחתם הענו את נפשותיכם כבר כיתר ר׳ לחרהם כי כל עמי מיחצת בחקר דבק עם הכפש הוא הכופ
לפתוח פיהם של הקרבנים מחוקי שם ואשר יחלל את ידו ללמד לחן לי חלק חחשוח בשמן החשחרי
תרומה כבגדים מכן תג׳ ולחזר יחלל את ידו ללמדם את הבגדים והן כל הכהנים הגדולי שעמדו מילואיהן
ולילך שביעיו כעבוד הכלחית של שמן המשחה לשון רש׳ ולין הכוונה לרב שלו יהי בחקדש כהן גדול
תרומה כבגדים חלק מילואיהן ולילך שהרי בעל לחזרת משיח בשמן המשחה ומרובח בבגדים לזה והן
קור ולחזרן כבגדי׳ ביחיד כולן הוא חוזר לו ביחיד לחד מהן הוא חוזר שכלן נתכפרו׳ בזמן לחד לכל
הזמנים שם כתרבה כבגדים כשר לעבודת יום הכפורי׳ שהרי לעולם מתקנין כהן לחר ביום הכפורי׳ ולין
משחין לותו ולח לירש שהוא כהן גדול משום זה תתיני שהוא כשר כרבי הבגדים בלח משיחה . ועשה
ויעש כלשר צוה ה׳ לת משה שקיים לחרן כל מה שנכתוה ומזה כל ימיו שלח יבח לו חלק ונכית לפרוכ׳ ולחתי
ביום הכפורים ועשה ביום הכפורים קרבנותיו כלל לשר יעה הכתוב לת משה אל לחרן ולל בניו ולל
כל בני ישר׳ . בעבור שיהת הפרשה לזהירה להקריב כל הקרבנ׳ בלחל מועד שהיו הכהני שהם המקריבים
חקרבן שלח יקריבום בחון ויזהיר גם ישר׳ שיביחום להם שם ולח יקריבו לותם בחון על ידי עצמם .
והנכון בפרשה חם שהזכירו רבותי שלשר בשר תלוה ליעד כשרבר ולח יכלכן רק שלחי שיעבו על מזבח
ה׳ . ולכך לחזר שכל מי שיפחוט ומכלכת מיבי הכשחוק לשר מיהן יביחו כל הקרבנות שהם שור וכשב ועז
שיביחום כולם לל פתח חהל מועד ויעשו לותם זבחי שלמים לשקריב החלב והדם על מזבח ה׳ וזו יאכל
הבשר כשעשו לחזר שהם ישחטם כשקום לחר יהיה מייב כרת . ושקריב כולמן הכתוב כי מתחלה
מייב כרת כשל מוחו בחון לפי שחולין והיו לחיסור בשר לתלה . ונתן הטעם בעבור שיקריבום לה׳
ויזרוק הכהן הדם על מזבח ה׳ וקטיר עליו החלב . ולחרי כן יזהיר שלח יעשו מזבח לה׳ בחון ויקריב
ע׳ין השלמים הנזכרים שם עולה כעניו הכשם בתוקדשין כשעת היתר הבחמות רק בפתח לחל מועד
ישלה לותם לשם והנה הקן כל הפחיטות כחולין ושמיקרבין להיות כלן כפנים ולכך לחזר
בזמנה תרוה שעברתם לת היררן וישבתם בחרן וגו׳ והיה המקום לשר יבחר ה׳ שתה תביחו שלותיכם
וזבחיכם ולחזר הזהיר לך מן תעלה עולותיך בכל מקום לשר תרלה כי לם בחקר וגו׳ להיות חיסור שחוטי
חוץ בחוקדשין שיהיר בחקריבו בשעת בית הבחירה לבל תביחו לותו זהו שלחזר רק בכל לות נפשך
תזבח ולכלת בשר וגו׳ לומר שלח תתבטל בלרן המניעה הכלחרת כלן שלח ישחטו חולין כלל ושיעשה
הכל זבחי שלמים על מזבח ה׳ וסי שם הטעם כי ירחיב ה׳ ללרך לת גבולך וגו׳ לומר כי היה החיסור מתבלם
בהיותם בחדר שיקיל עליהם להביח כל זבחיהם לל פתח חהל מועד לבל יחלקו שיבחו בשדה
בשר תלוה ויסתפו שעריה לך לל החוקדשין וזה טעם שהזכיר כלן לשר יחטו כחוקה לו לשר
יחטו חוץ למחנה יכזר גם שחוטי חוץ למחנה שיביחו להביח לותם לל פתח חהל מועד כי
גם זו לשר תלוה ליעד לשר יחטו חוץ למחנה . ויחזר שלין לבשרים כשרים חילות לשון הכתוב
גם כן לל חלוק כחלו לחזר לל כן ויחסלה כי לבשרים לשון חילות וכן שלין לבשרים . ויחזר שלין כשרים חילות
ופשוט כח ולכך לין ברוך לשם כי לל ידע גם היטב לין לותם . כי גשם כל בשר בשר היה ולבי נתתין
על המזבח . המשמע מן הכתוב הזה שיחזר שיהיה לבן הדם מפני שנתנו לבן להיות על המזבח לכפר על
נפשותינו והוא חלק השם כשעשו החלב . ושם בקשה לתת השם לשקר לל יקרב . דומה לת
הכתוב שהזהיר לבל לבר שבת שהיה שהמבשל בחוכבים חלרבנו לרקותה הגוף הוא רוחני יעשו לרקותו וקלותו כחם ובחויר
כשאר ההרכבה בכל דבר שבת שהיה שהמבשל בחוכבים חלרבנו לרקותה הגוף הוא רוחני יעשו לרקותו וקלותו כחם ובחויר
היתה יבינים מעצי יסודות מן השם וחלויר והיה מהם גוף חיבוי מדבש ולל מוסב לחזת מן הדבשות
היסודות . כי בהתחברות שיש בעל הגוף חי שהתפרד שיהיה כשת . ולכך לחזר רבותינו שפה דבר׳ לחזרן
בשדים שלשה כחולכי השרת ושלשה ככבי חדם . שלשה כחולכי השרת . יש להם כנפים חמלחכי השרת
ושנים כחולכי השרת וידעינן חת שעתיד לבח בחולכי השרת . וידעינן על דעי . חלת לויתן שחוטין חת
שעתיד להיות . שלשה ככבי חדם . חוכלין ושתין ככבי חדם . פרין ורבין ככבי חדם . וחתים ככבי חדם .
וביבת הויתה פירוש החבור היו הסיבה כבל המורכבים ס וסבת הטיסה בקלות יסודותם . כחשר נראה נם
בעוף כי חפני סנטרן עליו החם וחלויר והיסודות החחרים כי מעטים הוא שם ופורח . וכל שכן חלו שחין
בהם מן היסודות הכבדים כלום שטיפתן גדולה יעופו ולל יגעו ועכין החכילה לחוזר מן החים והחם
הריחות והליחות כעבין החם שתלחוך החיים חשר בתגלה והנה עכין ההקטרת שיעשו בעלי בעריבתיהן
לשדים . שסתם היינם חשר תיבם החם בחויר בשעה שהוא נכנס ובריך להחזירה כחשר היו חלכין לשרוך
יש שסתם חיינו . ועכין שם שחוברו שיעשו מעצים להיות כי יעשיתן בחויר שהחיים יקבלו השתידות
הריחות והליחות הנ

לח יתיחד הם הכתבי ולכן כלנס כתוב · ואת בתחלה תכי ה׳ אלהיך כמוך בעשר הדברות · ועשר דבר תל בני
וכרם כתוב פירשתי · תחר בעריות דבר תל בני יסר · בלבד · בעבור תיית תחדר הערין שום בכל יסר ·
לדם הנפש · ואחת לדם משיטה · וזה טעות לברייתת · לכל הטעם פשוט הלמון בנפש
בעניין הגלוי והצניעה כבר בעלי הנוף שלא יתגלה התחר · ורבותי דרשו שלש כריתות כרם תחר
תשר תחלתן תן הלב שהוא היולי לרוחות כולן · ותחכו יבא הזן שעשה הדם והדם הוא המולידו והתקיימו
הנפש עבורו ליתר לכבד אחד לא יתפרדו · לא יתמוך דם בלא נפש ולא נפש בלא דם · כי ידוע פרוש
הכתוב

לח יתיחיא הם הנחני ולכן כללם כאחד ׃ ואמר בתחלה ואני ה׳ אלהיכם כאשר עשה עמהם הדברו ׃ ועתה דבר אל בני
וכרם כאשר פירשתי ׃ ואמר בעבריית דבר אל בני יפר ׃ כלבד ׃ בעבור היות אחד העריץ שום ככל יפר
לדם הנפש ׃ ואחת לדם מחיעה ׃ ואחת לדם כסיי ׃ וזה שעמים לבריותיו ׃ לכל השעם מצוי הלפון בנפש
כענין העולם והצורך בכל בעלי הנוף שלא יוכנע אחד בלתי האחר ׃ וכבתיב דרשו שלם כביתך לדם הנפש ׃ ואחת לדם
מחיעה ׃ ואחת לדם כסיי ׃ וזה שעמים לבריותיו ׃ לכל השעם מצוי הלפון בנפש
קריב לשבע הנפש הבהמות אשר בגלכל ׃ כי הדם לא יבערך עבור כאשר בגלכלים שיתנו בעבודי ויתעלם
בו נפש האדם דם בהמה והכתיב ׃ מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורד היא
למשה לארץ ׃ ואמר אחר כי נפש כל בשר דמו היא כי כל בשר כאדם ובהמה נפש דם ׃ ואין דחוי לעדב
הנפש הנכרתת בנפש הקייומת ׃ לכל תהיה לה כפרה על החוטא לדבון לפני ה׳ ׃ וזה שעם על כן אמרתי
לבני ישראל נעבוד שהדם היא הנפש ואין דחוי מתיחב בנפש את הנפש ׃ ואני חתלתי על נפש האדם ופתתין
להם על המזבח שתהיה נפש הבהמה מכפרת על נפשנו ׃ ומפני דק בשרי דק תחוק לבלתי תכול הדם רבי יהודה
אומר מגיד שהיו שטופים דם וכו׳ ׃ כי הדם היא הנפש לגיבד מה גרם ׃ ולא תאכל הנפש עם הבשר ׃ זה
אסר מן החי זה רמיח ודחיה לתה פפירסנו ׃ ולכך נזה עד לכשות כל דם בחיה ובעוף כי לא יתקריב דמם
על המזבח ׃ כי גם בשופתת לא יקרב מהם רק שני מינין גלבר ונפ הם חיבים בשחיטה תכל בבהמות רוב
המגניין בשחטים נפש הבשר ודיעם לבשר יתין דחוי לכפרת ולא תפש לכפרת דם החולין בבהמה כי אין
חיבין בתדבר עם אחרי כן על הדרוש יבוא דבון בנפש הוא דמו לו בתקום נפש ׃ כי הנפש הלויה בו
לפון דם ׃ ואינכי כאן ׃ לכל לפשר לפרש פיהיה בנפשו נאלן בגופי ׃ יאמר כי נפש כל בשר דמו בגופו
הוא כן בדבון בנפשו ׃ סבבים נפש על נפש יתת לו יבא הנוף כי גוף בעל נפש יקרוי נפש ׃ ועל
הכתוב כאשר היה הענין בלילן בהדבק בנפש נפש הבשר יחיו לעד בגופם ובנפש כבדיה בלילן
בבור כאשר היה הענין בלילן בהדבק בנפש נפש הבשר יחיו לעד בגופם ובנפש כבדיה בלילן
וכידוע מימן בקבלה וכמו שכתב מהדדים בחבון ובבני העלם הבא בעתידי ׃ בתחיית המתי ׃ ולכך יאמרו
הכתובים בשבר מתנת לחנן יאריכון ימיך ולחנן תחיה והארכת ימים כי הלשון יכלול חיבי החייים כלם
כמי הדלוי לכל לחד ולחד אל כל אשר בשרו לו תקריבו לבלית עריות ׃ עשה ל כור העריות בשלרי
הבשר לינגע מפרש ׃ והדבר יאמר בעורה הבבוים כי הוא לעגיל העומד לאחוש לחתפתק מימנו ב
בחעגל ׃ והבשים הלה לשר לשר הכתוב בשאר האסה הן הטהורות עיון תתיר וכן בשאר עבירות לן
והוא בכתיב עשתון ׃ וכעשה חזה יגיד הרב על כולן ׃ וכבר כתב רש׳ גם כן כי בעבור היות יבר לב האדם
כהמות ׃ לו יתכן לאדם כל הנקבות והבה שאר בשר כל המאכלות עתון לפעמים ותתיר טיפת לדם פשם רבות לחלות ולחלפים והיה יזיק
לו שלא תת תתן לדבה כמו שכתב התלמון עתון לפעמים ותתיר טיפת לדם פשם רבות לחלות ולחלפים והיה יזיק
לו שלא תת תתן לדבה כמו שכתב הגדול ממנה ומחולם בשלתי ניפרו וידבו כביכול כי הארץ לו תתן דרשה לעכת
יבריה ולין כידבון דבר מקובל כזה אבל כפי

יפרו לל ולחזרת לליהם לחי ה׳ לחלהיכם כלון הוא ולחזרת לליהם כשחי לחי ה׳ לחלהיכם וכן קדושים תהיון כי
קדוש לחני ה׳ לחלהיכם ׃ ולחשבר כי הטעם כי בשלת מצה חלעני הסם כלא ומשם ניצא ולבר לל בני ישראל
לאת לאשר יצוה ׃ לינבו בריך לומר להם כה לאמר ה׳ כי ידעתי להם כי ריחו ידבר בו ומלתו על לשונו לא ידבר
מעשה וכן כתוקומות רבים בתשבה תורה כך ידבר עתו ולהיה הם מחוזק תשתעה חל מצותי לאשר לבני
וקבוה לתכם היום ונתתי מטר לרצכם ונתתי עשב בשדך ׃ ולין מסה הכתוב מטר על שבי לרן ושלוח מיס
על שבי חוכות ומכתיב עשב כשדה חלח ה׳ יתבר׳ וכן ולח כתן ה׳ לכם לב לדעת ולוזן לתכם כהדבר לחם
ועל דעת רש׳ הזכיר כמשה לרן יצריס על השעיריס הנזכריס ׃ וכמשה לרן כתבן על השעיריס שזין
הכתובים שהם דעים ולחטחים ולשר לחר לחרן כל התעברת הסם שאר לשבי לרן ועל דעת רמתי׳
כתורת כהנים יש גם המקריים שטופים בזמה בכל העריות וכמוד ובבהמה ולוז החיות כי גם קדם היה
כלרן בזכור לילו ועד עתה ולכתיב מעיד בזן בבי יצריס עלי כשר ולוזן לשר כשר חיוני׳ כשר לחרת
כלי ירחת לכשר בבני ולכן זב מכסרן דם יהיה זכה בכשרה ׃ את משבתי תעבן חלו דכריס לחמיריס
כלי ירחת לכשר בבני ולכן זב מכסרן דם יהיה זכה בכשרה ׃ את משבתי תעבן חלו דכריס לחמיריס
כתורת שלוז לל כלחרן כיין היה לחמרן לשון רש ׃ ולכתיב חלו דברי הכתובים כתורה שלוזי לל בכתבו
הדיבן היה לכתבן בבן הנזלת והעריות ועל ושפיכות דמים וקללת השם ועל דרך השבש ומשפטי כחשתן
כי הדיבן החמריס בשרשת ולוז חיחשפיוס ובכל התורה ׃ ולכך יחמר לשר יעשה לחתם לחדם ולחי בהם
וכן יחזקחל הזכיר בפרשת כחשפטים

לית יתיתדי מה הכתבי ולכן כללם כלאחד . ואת בתחלה תבי ה׳ אלדיכ כתוב בעשר הדברו׳ . ועתה דבר אל בני
ישראל ואמרת אלהם אני ה׳ אלהיכם . כלבר . בעבור תניית אהבה העדיו׳ שוה בכל יפר
ישראל כאשר פירשתי . אחר כשרצה לדבר אל בני ישראל . ואמר אלהם אני ה׳ אלהיכם . זה
לים הנפש . ואחת לרם אחיתה . ואחת לרם נביו׳ . זה שעשה לברייתו׳ . אחר שהשלים בכל
כאשר דעת בעליהם וכן ליכים דעת ואמרין עוד כי הבחל יפוב בנוף החוכל היו לבשר אחר
ואם יאכל אדם נפש כל בשר והוא יתכשר ברמין היו לאחדים כלב תהיה עובי עבות בנפש האדם ותפוב
קרוב לשבע הנפש הבהמית אשר בחלב . כי הדם לא יבשל כאשר הבחלבים שהתנו בשבולי ויתלה
בו נפש האדם בדם בהמה ואמרו׳ אין יודעי׳ בני האדם העולה היא לחעלה ודוא הבהמה היורד היא
למטה לארץ ולכן אמר כי נפש כל בשר דמו היא כי בכל בשר באדם ובבהמה נפש דם וחין דחוי לשרב
שנפש הבשרות נפשם הקיימת . אבל תהיה לה כפרה על המזבח לרצון לפני ה׳ . וזה טעם על כן אמרתי
לבני ישראל כשבור שהדם הוא הנפש וחין שתאכל הנפש . ואני אחלתי אל נפש האדם ונתתיו
להם על המזבח שתהיה נפש הבהמה תכפרת על נפשו׳ . ואמר כי בדמי רק שבי לבלתי אכול הדם רבי יהודה
אומר מנין שהיו סטופים דם וכו׳ . כי הדם הוא הנפש להגיד מה נדם . ולא תאכל הנפש עם הבשר . זה
אסר מנין ת״ל ודחיה לוה ספרסנו׳ . ואכן נוהעד לכתוב כל דם כחיה ובעוף כי לא יתקרב דמם
על המזבח . כי גם בעופות לא יקרב דמם רק שבי ינינין כלבי וגם הם לוכים נשחטים אבל בבהמות דוב
התנוירין נשחטים לפי הבשר ודיתם לבשר ודיתם לחם . ולא תאכל לבהמת דם החולין בבהמה כי אין
תלין כתדבר וגם אחרי כן על הדיבר יבוה דבני בבשאר הוא דמן לו בוקנם נפש . כי הנפש תלויה בו
לפון רם . ולוכני נכון . אבל תפשר לפרש סיוחיה בנפשו בכפון בנופו . יאמר כי נפש כל בשר דמן בגופו
הוא וכן בדאל כתה בנפשו . סבניש נפש על נפשו ונת לא יבא הנוף כי נוף בעל נפש יקריל נפשו . ועל
דעתי האכיר בכתוב בדם שלשה דברים והם טעם אחד . אמר תחנה כי נפש הבשר בדם היא . אחר כך
הנפש . ואמר כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא לומר כי הדם בנפש והנפש היא בדם שסניפים מעוברין יהר
בחעי . והנפשים היולה אשר אחר בחתוב בשאר החיים הן המבוניות עמו תמיד וכן בשאר עבמיו מבניות לו
ודוא נפשו עמהן . וכעוד אחר שנינ הדם בעבור היותו בכלן . וכבר כתב רש״ם כן כי בעבור היותו יבר לב האדם
בהמות . לו יתן לאחד לשתי בהבקעת והבא הבשר בשאר הגוף . ויש עוד אחרים לומר כי הבשר הוא המזון לכל
הבשר אבל הדם בעבור המצאן עמו לפעמים ותפיד טיפ אדם פעם רבות לחזות לאלפים ודוא יש יניק
שיעיין את כתו לבבו הגדול ומעמה וימצא בשלתו ויפרו וירבו כבריתי כי האחד לו תהו כראשה לעבות
יצריה ואין כיוצא דבר וקיבל בח אבל כפי

מהם העתידות והתורה תבוין להם לעולם להרוים בעבורי סלותם בהשך מחסבותיהם ולכך לחרים הדם
באכילה ובחרים גם להטהר בהזאות ולזרקו על הייחבח לכפרה ולכך לחוי נתתיו לבי בנפש להזוכל לת הדם
כמו שחוי בבותן מזרעו לחילך שהוא מכיל לחוי חמיכי עבודה זרה כי לא בחוי כן במקום אחרת ואילו
הדברים מיוסכים לכל התוכיח לא ידוו כן שהם ז׳ חמרו׳ תמיד כטעם החסוך כי נפש כל בשר דמו בנפשו כי
נפש הבשר דם היא . והחזיר במסנה תנים רק חזק לבלתי לכול הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש
עם הבשר והרחוי סנפרים כטעם ליבורו כי הנפש בדם תתחתנים להדיא הדם כי הוא לבדו
בהם מכיר את בוראו ונעשו כן לא התיר להם באכילה חתהלה רק הנחת לא בעלי הנפש בחשר בא בפרש
בראשית שנאחור הפה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע וגו׳ . וכאשר היה נחכיל מבלו נזכותו של מן
והקדי׳ מהם קרבן והיה לרבון לא התיר להם השחיטה . כמו שחוי כל דגים אשר הוא חי יהיה לאכלה
כיוצ׳ עשב נתתי לכם את כל . כי חיותם בעבור הדם . והנה התיר גופא לאשר הוא חי בעבור הדם
סיוחיה להבדלתו ולבדו של הדם . ושתהיה הנפש שכוחה לכפרה לחדם בקרבים לשבין יק׳ לא שיאכלוהו כי
אין רחוי לבעל נפש שיאכל נפש כי הנפשות כלן לאחד הנה בנפש האדם ובנפש הבהמה לא חבה נחקר אחד
להם כחוק זה כן נרות חוא אחד לכל . ועל הדבר סיוחיה מזקרי היוני מן הסכל הפועל התכנון זיו ואחר
כך מאחר שהיה נחוץ שיצא נכון נפש הבהמה והבה היא בפש במורה בבר הפנים . ולכך יש בה דעת
לבד מאשר בחמרי בעלת לה להיכר בדבריו׳ ולהבחה להם בחשבת הכלבי לבעליהן יהכר מעולת
כאשר דעת בעליהם וכן ליכים דעת והיכר מן הידוע עוד כי הבחל יפוב בנוף החוכל היו לבשר אחר
ואם יאכל אדם נפש כל בשר והוא יתכשר ברמין היו לאחדים כלב תהיה עובי עבות בנפש האדם ותפוב
קרוב לשבע הנפש הבהמית אשר בחלב . כי הדם לא יבשל כאשר הבחלבים שהתנו בשבולי ויתלה
בו נפש האדם בדם בהמה והבתי׳ אין יודעי׳ בני האדם העולה היא לחעלה ודוא הבהמה היורד היא
למטה לארץ ולכך אמר כי נפש כל בשר דמו היא כי בכל בשר באדם ובבהמה נפש דם ואין דחוי לשרב
שנפש הבשרות נפשם הקיימת . אבל תהיה לה כפרה על המזבח לרצון לפני ה׳ . וזה טעם על כן אמרתי
לבני ישראל כשבור שהדם הוא הנפש וחין שתאכל הנפש . ואני אחלתי אל נפש האדם ונתתיו
להם על המזבח שתהיה נפש הבהמה תכפרת על נפשו׳ . ואמר כי בדמי רק שבי לבלתי אכול הדם רבי יהודה
אומר מנין שהיו סטופים דם וכו׳ . כי הדם הוא הנפש להגיד מה נדם . ולא תאכל הנפש עם הבשר . זה
אסר מנין ת״ל ודחיה לוה ספרסנו׳ . ואכן נוהעד לכתוב כל דם כחיה ובעוף כי לא יתקרב דמם
על המזבח . כי גם בעופות לא יקרב דמם רק שבי ינינין כלבי וגם הם לוכים נשחטים אבל בבהמות דוב
התנוירין נשחטים לפי הבשר ודיתם לבשר ודיתם לחם . ולא תאכל הנפש עם הבשר . זה
אסר מנין ת״ל ודחיה לוה ספרסנו׳ . ואכן נוהעד לכתוב כל דם כחיה ובעוף כי לא יתקרב דמם
על המזבח . כי גם בעופות לא יקרב דמם רק שבי ינינין כלבי וגם הם לוכים נשחטים אבל בבהמות דוב
התנוירין נשחטים לפי הבשר ודיתם לבשר ודיתם לחם . ולא תאכל הנפש עם הבשר . זה
אסר מנין ת״ל ודחיה לוה ספרסנו׳ . ואכן נוהעד לכתוב כל דם כחיה ובעוף כי לא יתקרב דמם
על המזבח . כי גם בעופות לא יקרב דמם רק שבי ינינין כלבי וגם הם לוכים נשחטים אבל בבהמות דוב
התנוירין נשחטים לפי הבשר ודיתם לבשר ודיתם לחם . ולא תאכל הנפש עם הבשר . זה

הסכרא יש בענין סוד מסודות היצירה דרך בנפש והוא מכלל סוד העבור שכבר רמזנו לו ודע כי המשגל
דבר מרוחק ונמאס בתורה זולתי לקיום המין ואשר לא יולד ממנו הוא אסור · וכן אשר איננו טוב בקיום
ולא יצלח בו תאסור אותו התורה וזה טעם אל כל שאר בשרו כי את שארו הערה ירקיק הדבר מפני הסאר
והלשון נגזר מן הנשאר בציון והנשאר בירושלם ולכך יאמר שארה הנה זמה היא כלומר אינם נשואין
ואשות כי לא יבלים אבל הי' זמה מחשבת תאוה בלבד והנה הערות מכלל החוקי' דברים שהם גזירת מלך
והגזרה הוא הדבר העולה על דעת המלך שהוא החכם בהנהגת מלכותו והוא היודע הצורך והתועל' במצוה
ההיא שיצוה בה ולא יגיד אותו לעם זולתי לחכמי יועציו ערות אביך וערות אמך לשון רש' ערות
אביך זו אשת אביך וערות אמך להביא אמו שאינו אשת אביו ערות אשת אביך לרבות לאחר מיתה
וכן פי' ערות אחי אביך לא תגלה ומהו ערותו אל אשתו לא תקרב · וכן הוא אומר באמת כפי משמעות
הכתו' · אבל בנו במסכת סנהדרין העלו כי ערות אביך וערות אחי אביך על הזכרים ממש ולחייבו בשוגג
שתים ואני תמה לדעתם למה לא יזהיר כן בבן ונאמר עם ערות נשיהם אולי משמש התורה בכבוד הזקנים
יותר · אבל כל פסוק ופסוק בפרש אזהרה אחת לא באו בפרשה שתי אזהרות בלאו אחד כי האחיות כלן
וכן הבנות אחת הנה · והנכון בעיני על דרך הפשט כי ערות אביך וערות אמך לאו אחד הוא ואזהרה אחת
ימנע שלא יבא על אמו כי בבואו עליה יגלה ערות אביו וערות אמו וזהו שאמר אמך היא כי עשית בה
שתים רעות שגלית ערות אם וערות אב ואחרי שהזהיר על ערות אביו שהיא אמו חזר והזהיר על ערות
אשת אביו שאינו אמו ואמו אשת אביו ערות אביך הי' · וכן ערות אחי אביך לא תגלה פירושו אל אשתו לא
תקרב ולכך לא אמר ואל מולדת בית או מולדת חוץ בין שאומו לאביך קיים את אמה בין שאומו לאביך
הוצא את אמה כגון ממזרת או נתינה לשון רש' · ואינו נכון כי יבא מזה שאחותו מן הערות לא תהיה
בכלל האיסור הזה והן כולן בכרת חוץ מן הנולדת משפחה ונכרית ואני תמה על הרב שהרי בגמ' במסכת
יבמות בפר' השני מפורש ואימא פרט לאחותו מחייבי לאוין אמ' רב פפא חייבי לאוי' מפסי בהו קידושין
דכתי' כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה ואי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני
המקום אלא אהובה אהוב בנשואיה שנואה בנשואיה ואמר רחמנא כי תהיין ואימא פרט לאחותו מחייבי
כריתות אמר רבא אמ' קרא ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ בין שאומרין
לאביך קיים בין שאומרין לאביך הוצא ואמר רחמ' אחותך היא והנה פירושו שאומר לו הוצא שתיאנה
מביתך שאינה אשתך ואין קדושין תופסין בה שהם חייבי כריתות ומיתות בית דין ואעפ' חייב עליה
משום אחותו אבל אחותו מן השפחה ומן הנכרית אינה בכלל האיסור הזה מפני שהולד כמוה ועל דרך
הפשט יאמר ערות אחותך בת אמך מולדת מן הנשואין שרכניסה איש לו לבית או מולדת חוץ שמצא איש
אותה בחוץ ותפשה ושכב עמה ויולדה לו לא תגלה ערותה הזכיר בבת אמו בין שתולד מן הנשואין או מן ה
הזנות · כי אעפ' שכל אחת ומתיהן בת אמו ולא בת אביו יעלה על הדעת שראוי לנהוג כבוד האמה
בעולדת מן הנשואין ולא בבאים מן הזנות שהכל הפקר ולכך הוצרך הכתו' להזהיר על הכל ועו' הזכיר באחותו
מן האב כתו' אחר ערות בת אשת אביך מולדת אביך והיא אחותו בת אביו מן הנשואין והוצרך להזכיר
זה בעבור שהזכיר ערות אחותך בת אביך סתם · ופי' בבת אמו מולדת בית בנשואין או מולדת חוץ בזנות
ויחשב מזה בבת האב מן הזנות שתהיה מותרת כי אולי אל תחוש התורה לשאר האיש הבא מן הזנות
· בעבור שאין הנולדים ידועים לו ולכך ביאר ואמר ערות בת אשת אביך
מולדת אביך להגיד כי בת אביו הנזכרת בתחלה אינה בת אשת אביו ובעבור שהיה בבני נח איסור באחות
מן האם ולא מן האב יפרש הכתו' כי בישראל כולן שוות באיסור · והנכון בפשט הכתו' הזה מה שאמר
חכמים בגמרא במסכת יבמות הבא על אחותו והיא בת אשת אביו שאינה אמו חייב משום אחותו ומשום
בת אשת אביו ומפרש שם מכדי כתיב ערות אחותך בת אביך בת אשת אביך מולדת אביך למה לי שאינו
מנה משום אחותו ומשום בת אשת אביו ויכפול הכתו' בלאוין לחייב על כל שם ושם כי אפילו בשרצים
יכפול לאוין רבים בשם אחד ללקות עליהם ומה היא תרגום

אנקלוס עצת חטאין היא · וכתב רש' שיצרך יועצך לחטוא ולא ידעתי טעם לזה שכל הערות גם העברות
האחרות היצר יועצו לחטוא אבל הענין הוא כי שם זמה גזרו מן כאשר זמם לעשו' לאחיו ולמחשבה ההגו'
יקראו מזימה ולא יבבר ממך מזימה ולזמת העשוי במחשבה בסתר יקרא זמה כעני' אם נפתה לבי על אשה
כי הוא זמה והוא עון פלילי וכן זמתך ותזמתיך וזמת הניאוף בסתר ובגלוי ולפי דעתי אמר הכתוב זמה
באשה ובבתה ואשה ואמה לגנות הענין לומר כי כשיסכב עם אחת שהיא אשתו יחשוב באחרת בעמו
קרבתם ודמיונם והנה תהיה שכבת שניהם לו זמה והוא הענין שהזכירו רבותינו וברותי מכם הפושעים
והמורדים כי אלו בני תשע מדות וכו' ולכך אמר הכתוב ערות אשה ובתה וכן יאמר ואיש אשר יקח את ה
אשה ואת אמה זמה היא ולא אמר ערות בת אשתך לא תגלה וערות אם אשתך ועשם הכתוב כי מתחלת
הפרשה אמר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו כי אסר הקרובות לו מפסוק שארו · ונתן בהם טעם כי
ערותך הנה ועכשו כשאסר קרובות אשתו אמר שארה הנה לומר שגם הוה אסורות מפני שהן שאר זו לזו
ותהיה משכבן בשתיהן זמה כמו שפירשתי וכן אמר הכתוב ואיש את כלתו טמא בזמה שטמאה לבעלה
כי גם בהיותה עמו תחשוב באחיו בעבור דמיונם וקרא הכתוב שכיבת הבהמה תבל הוא שיבלבל זרע אדם
וזרע בהמה וכן אמר בשכיבת הכלה תבל הוא שיתערב האב והבן להיותם לה כאיש אחד תשכב עם שניה
יחד במחשבה לצרור לגלות ערותה עליה בחייה · בכאן יפרש הכתו' טעם האיסור יאמר שאינו ראוי
שתקח אשה אל אחותה לצרור אותן זו לזו כי הן ראויות שתהיה אוהבות זו את זו לא שתהיינה צרות ולא
אמר כן באשה ובתה ואשה ואמה כי הנה שאר ואסורות אפי' לאחר מיתה ואל אשה בנדת טומאתה
אסר הכתו' הנדה מפני טעם שהזכרתי שלא התיר התורה המשכב רק לקיום הזרע והנה הולד נוצר מדם
האשה כולו או רובו כאשר הזכרתי כבר · ומדם הנדות לא יהיה נוצר כלל ואיך יעשה ממנו ולד והוא סם
המות ימית כל בעלי חיים שישתה אותו או יאכלנו והנה בהיות ברחם דם נדה הרבה לא תתעבר ממנו
כי לא יוצר כלל ואף אם תתעבר מדם אחר ויהיה נזון מזה הוא ימיתנו · וכבר הזכירו הרופאים עוד שאם
יהיה נזון מדם משובח וכל מזונו מדם טוב אלא שנשתקע בתוכו מדם הנדו' יחמיץ אותו ויוליד בולד שחין
ואבעבועות למיניהם · ועל דעת רבותי' אם ישאר ממנו בגופו קצת יהיה הולד מצורע · ומכל הפנים האלו
ראוי שתרחיק התורה משכב הנדה · ועוד הגידו בו נסיון אמיתי והוא מנפלאות תמיט דעים בתולדה
כי הנדה בתחלת זובה אם תביט במראה של ברזל הבהיר ותאריך לראות בה יראו במראה טיפות אדומות
כטיפות דם כי הטבע הרע המזיק שבה תוליד גנאי ורוע האויר ידבק במראה · והנה היא כאפעה הממית
בהבטתו וכל שכן שתזיק לשוכב עמה אשר תדבק גופה ומחשבתה בו ובמחשבתו ולכך גזר עליו הכתו' ותהי
נדתה עליו כי דעתה רוע מתדבק והוא שאמר בנדת טומאתה · יאמר טומאת הנדה כי יזכיר בה לעולם
טומאה שהיא כשרץ ובאיש המצורע שטומאה להם בגופם · ויתכן שזהו טעם ואת מקורה הערה והיא גלתה
את מקור דמיה · כי המקור המושחת שהוא ראוי להסתם לא שיגלה וישאבו ממנו מים הרעים המזיקים
מאד · והנה נאסר זרע הקד' כל ימי טומאתה עד שתטבול במים כי אז תטהר גם במחשבתה ותהיה נקיה
לגמרי ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע · אמר רא' כי המשגל לשלשה חלקים נחלק האחד לפרי
ורביה והשני להקל מלחות הגוף והשלישי לתאוה הנמשלת לתאות הבהמות · ואמר הכתו' לזרע ועשיו
אפי' לזרע · והיא אסורה לגמרי ואפשר שאמר לזרע להזכיר טעם באיסור כי לא יודע הזרע למי הוא
ויבאו מזה תועבות גדולות ורעות לשניהם · ולא הזכיר זה בעונש כי אפי' הערה בה ולא הוציא זרע יתחייב
ולכך אמר ושכב איש אותה שכבת זרע כי בעבור הזרע תהיה קנאתו וכן בשפחה חרופה הזכיר
שכבת זרע כי האסור בעבור שיוליד זרע מן השפחה · והנכון בעיני כי בעבור היות אשת עמיתו אסורה
לו לגמרי לא ינקה כל המגע בה הוצרך לומר לזרע שאם אמר לא תתן שכבתך בלבד היה נראה שיזהיר
אפי' השוכב עמה לחבק ולנשק וכאן בחייבי כריתות יזהיר על כן הוצרך להזכיר שכיבה לזרע לפרש כי
במשגל יזהיר והוא הטעם ולא אמר בכאן לגלות ערותה כי לא

ויזכור כן רק בסוף הספר וכבדיו ומהלמוד הזה נשמע הגלוי כמו שאמר · כי את פלגי הערים · וכתיב
ודייקו כאשת לוט למעט מפחים כאמר מת · ואחרין בספחים תירוסם אתינן חייב אלא בגויר כיוצא כמו
מתנות ביבמות · למדך ע"ס שמחה תולך · להזכירו הכתוב כסם שידיעה כי היה כמוכרים ידיעה לרש"ם
בדיל לומר כי יתכן שמחה תלמוד תורתנו כבי עתון · וכן נראה כי כתוב לא יבנה שלמה ביה לבתים פקון
אלא ולמולך פקון כבי עתון וגם היה ידוע להם · וכתב רש"י היה עבודתם ממוסר כבן לבמוריס
בהכמריס עשין אתי מדורות ג"ילתי ומעבירין את בניהן כרגלין בין אתי מדורות אלא " לא תתן זא
אלא בתון · להעביר למולך היה העברת מדורת אלא · זה לומר שבן אחרי לומרן בגוי שהדרין
העבירו כרגל שאור אלא כמשמורתה דשריל שהוא מעבירו בתוך האש ממש · והזכיר כ בהתוב מתי נכרי
הגעבריה כאש אלא חייב עד שיסיר כ לכומריס והעבירו כאש כמו שאמרו בשהדרין · וכן מה שלחרי
ברוב שאומרו לבומריס הם מעבירין אומר · וכך כתב אלף · בשהדרין כאש שהדרין לומר שבן אלשוש
שם בגוי · ועוד לוך יתחייב הוא מיתה בעבודת אחריס · ולשון שהתוב עבור מעביר בבן ובתו כך
ברים שהלב בעבמו מעבירו · הכל הענין כך הוא שהלב עבמו
ויסרו לבומריס לשם שקוצ · וזה שהתוב נתן לומלך בגון מבעשים בשבים כרבתים ומבשם אל הכרין
ילולי הבומריס עשין כו תעשה לו הבשה לפני המולך הם מחזירין אומר לידי הלב והוא לוקח ומעבירו
בלהב האש וזהומעביר בבן ובתו באש וכך אומרו בירושלמי לעולם אומר חייב עד שיהסרנו לבומריס וישלנו
ויעבירנו בלומר שיטולנו מהם ויעבירנו הוא · הכל לא היה סורסן אהרי אומרו שמעביר את עבמו פעור
תנם שהוא מי לף לאחר העברה וכך כי רשי · ועם כל זה הנראה בעיני מהכרע הפסוקים כי רשיה הן
ומלכלת האש שהתוב אומר וגם את בניהם העבירו באש לאכלה · שם שאומר ובשחט את בניהם
ולבולליהם שהיו מעבירין אומר באש עד שיסרף או שיהות באש והיא שחיטתו כי אלמן היה העבירו להם
למולך במולך הוא ולאחר כן התוב לאכלה · וזה זכיר כ שחיטה שם כן מה שאומר בשהדרין דשרי · ולומר
שהיו מעבירין אומר על המלהבת פעמים רבות והוא שלהב האש · והנה הוא חייב דין התורה משעת
העברה הדלמוה משתמשל כו הוא לוגר כגון שנתפשם האש בתחד מילדין · ולכך מוכרכו לומר שהמעביר
עצמו פטור אבל היה האש אוכלת בו פטור כי זה היה קרבנם למולך · ולשון מעביר באש יאחר בכל מקום
על הדבר שהוא בעד באש ולזה נבו אומר הבתוב מעבירים אומר בהם ומעבירים אומר מהמו ולזה נעשה לשון
בפרשי כעניו כלי הנויש שהלבנים בתולן שהם שבת כהן מעבירו בהם ואחר אומר בבני עמון והעבי אומר
בתולן למולך מסרף אומר כאחר יעשו הלבנים בתולן שם בן העביר בנו ונתן באש ר"ל נתינתו באש
שהתוב לא אומר לא העברה בעלמה והיה העברה הבתרת בתולך שהיה באש על דעת רבו שהדרין בגם
העבירה העברה הוא להבן באש אף באש בתן הוא להבן אף למולך ולזה לדבריהם שהתוב
בישמים ושחט את התבת אחר בניו הגוש לבלתי העביר אלים את בני ואת בתו באש למולך שם בן
העברה הנזכרת בתולך היה באש וכן כתב בתנשה והוא העביר את בניו באש בן הגוש · ואיכלתי
שבתו בלחו וגם את בני העביר באש בתעבות הגויש אחר הדרים ה' אותם תפני יאר וברבי הימים בלחו
ויעבר את בניו באש בתעבות הגויש אחר הדרים שם בן העברה היה העברה באש אומם · ואת אחרי
הכתו והספרים סורסים את בניהם לאדמולך ושבתולך אלדי ספרים והיה עד אחרית שעשדתם לאר"ש
אותם לענדי בעלה וכן היו עושין לבעל כמו שכתו בירמיהו ויצאת אל בית הגוש · וגם כתי ונתלתי את
התקוים אחד דם נקיים ובבו את כמות הבעל לסרוף אחר בניהם באש עולות לבעל אחר לא בויתי ולא דברתי
עלה עלתה על לבי · ושוד כתי ויבנו את במות הבעל אחר בניהם באש להעביר את בניהם
לא בויתי ולא עלתה על לבי לעשות התועבה הזאת לחטיא את יהודה הכל אחר שבתי בהם
למולך אחר לא בויתי ולא עלתה על לבי לעשות התועבה הזאת לחטיא את יהודה הכל אחר שבתי בהם
הבעל ובניהם בניהן הגוש והאחרים בתולבים אחר לא בויתי ולא דברתי אלא בהם הבתוב בתמות
בלחו ובניהם לעבור לאש למולך אשר לא צויתים ולא דברתי ולא עלתה על לבי · ועם בתוב
בלחו ובניהם לעבור לאש למולך אשר לא צויתים ולא דברתי ולא עלתה על לבי · ועם בתוב
הזה שהוא בתוב בתוך בתוב בתוך בתוב בתוך

סדר קדושים

בגמר חיית יצר האדם גדול בעבין המשגל והתאוה כי רבה והדגיש שהם רבי המכמולות צריכים שנעם
בגדול ליסר תותם נגם זה תחת.

על כל ערק בני ישראל דבר אחרון דבתיבן שהשרשם הזן בתורים
בהקהל מכני הדוב ביני תורה תגדיין נם. זה שעם על כל עדת
בני ישר. לאבל החשרה כאן בתורת הסמיכם מבני מידבר הם על ק
קדן התורה ומבני סיבור זה המשפט סיבור בעשרת הדברות והערירת והתעברת
האחרון בספר הזה מבני השעם שכתבנו בתחלת הספר קדושים תהיו היו פרישים מן הערירת ומן
העבירה שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה לסוף דבר. לכל בתי דתיתי בתם פרישים
תהיו ומן שם והתקדשתם והייתם קדושי כי קדוש אני ה׳ כשם שאני קדוש כך התם תהיו קדושי. כשם
שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים ולמי דעתי אתן להפרוש הזה לפרוש מן העבירות כדברי הרב
העבירות היות המזכרת בכל מקום בתלמוד שבעולם נקראים פרושים ע״ענין כי התורה הזהירה בעבירות
ואתה אל תלמד לעשות כתועבות הגויים ההם ימצא בתוכך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן
ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים כי תועבת ה׳ כל עושה אלה ובגלל
התועבות האלה ה׳ אלהיך מוריש אותם מפניך תמים תהיה עם ה׳ אלהיך ואחרי שהזהיר בעבירות
שבין אדם לחבירו חזר והזהיר בעבירות שבין אדם למקום ואמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי
תשמרו אני ה׳ אלהיכם אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם ואם זבח שלמים תזבחו
לה׳ לרצונכם תזבחו ביום זבחכם ומחרת והנותר עד יום השלישי באש יסרף ואם האכל יאכל ביום
השלישי פגול הוא לא ירצה והאוכלו עונו ישא כי את קדש ה׳ חלל וגו׳ ובקצרכם את קציר ארצכם
לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני ה׳ אלהיכם לא תגנבו
ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני ה׳ לא תעשק
את רעך ולא תגזל לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול
ויראת מאלהיך אני ה׳ לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה מאזני צדק אבני צדק איפת צדק
והין צדק יהי לכם אני ה׳ אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ושמרתם את כל חקתי ואת כל
משפטי ועשיתם אותם אני ה׳ וגו׳ ואיש כי יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל
דמיו בו וגו׳ ואיש אשר יתן משכבתו בעמיתו נתן לה׳ מות יומת וגו׳ ואיש אשר יקח את אחותו
בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות
אחותו גלה עונו ישא ואיש אשר יקח את דודתו ערות דודו גלה חטאתם ישאו ערירים ימותו ואיש
אשר יקח את אשת אחיו נדה הוא ערות אחיו גלה ערירים יהיו ואתם תשמרו את כל חקתי ואת כל
משפטי ועשיתם אותם ולא תקיא אתכם הארץ וגו׳ ואתם לא תלכו בחקת הגוי וגו׳ ואתם תהיו לי
קדושים כי קדוש אני ה׳ ואבדל אתכם מן העמים להיות לי ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני
מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם בם ואיש כי יקח את אשה ואת אמה זמה הוא באש ישרפו אתו
ואתהן ולא תהיה זמה בתוכם ואיש כי ישכב את דודתו ערות דודו גלה ערירים יהיו ואיש אשר יקח
את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חרפה הוא ונכרתו לעיני בני
עמם ערות אחותו גלה עונו ישא ואיש כי ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה ואת
מקור דמיה גלתה ונכרתו שניהם מקרב עמם וערות אמך לא תגלה ואיש כי יקח את דודתו חרפת
דודו ערות דודו גלה ערירים יהיו ואיש כי יקח אשה ואת בתה רעה הוא את בתו לקח ובא אל
אחותכם בת אביכם או בת אמכם וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני
עמם ערות אחותו גלה עונו ישא ואיש כי ישכב עם דודתו ערות דודו גלה חטאתם ישאו ערירים
ימותו ואיש כי יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא
ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחותו גלה עונו ישא ואיש כי ישכב עם דוה בנדת טומאתה יגלה את
ערותה את מקורה הערה ואת מקור דמיה גלתה ונכרתו שניהם מקרב עמם ואת ערות דודתך ואת ערות
אחות אמך לא תגלה כי את שארו הערה עונם ישאו ערירים ימותו ואיש אשר יקח את אשת דודו
נדה הוא ערות דודו גלה ערירים יהיו ואתם תשמרו את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ולא
תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם
כי את כל אלה עשו ואקץ בם ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשתה ארץ זבת
חלב ודבש אני ה׳ אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין
העוף הטמא לטהור ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי
לכם לטמא והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה׳ והבדלתי אתכם מן העמים להיות לי ואיש או אשה
כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם בם

תותם לנמרי וזהו בדבר כללי סנהדרין מרשעי ומן התורה ימיתו בחנק אבל בעבין שלא יהיו תלמידי
חכמים מצויין לכל בסותיהן כתבו נגלין ולא יסתם שלא יבין מעצמו ויקדם עצמו
מן היין כישעשוע כמו שקדם הכתוב במחיר קדשים ויזכור הרעית הזכרת ומתו כתורה בבח וכלוט וכן
יפרים עצמו מן הטומאה תעם שלא החזרנו מיתה בתורה בעבין מהזכירו בעבין שהזכיר יפרים עם האחרן ידרש לפרושי
וכתו שבקדש הנציר הקדים בשמרו מטומאת המת נם כן וגם יטמא מיו ולשומע מהתגלל כדברי החכמים
הנעשה מן הדבר הנתלש בעבין שהזכיר הכתוב וכל פה ויכר בכלה עדות עצמו כזה שר סיניע לפרישת
כתה שלשרו על ר׳ חייא שלא שם שיחה בטלה מימיו כלל ובכיוצ׳ כהן בלשון המצוה הזוהר הכללית לחרי
שפרט כל העבירות שהן תפורות לנמרי עד סיכום בכלל זוהר הבקיאת בידיו וגומר כמו שלחרי

והתקדשתם שלן תיש רשמונים והייתם קדושים שלן תיש שחתוכי כי קדוש זה שתן שרב. כי תעם שלנו
תצות שדבריהם עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר שבניה בקיים ועשרים ופרושים ושתוון בני לדם שהם
תלכלכים עצמם בשתרות ובשערי. וכן דרך התורה לפרוע ולכלול בבת כי לחרי לשרות תהרת מדבי
הדינין וכל תשל ושתן בני לדם לא תגנבו שלא תגזל ולא תינו ושאר החזהרת לחרי בכלל ועשית
היטב והעוטב סיבים בעשה היטב והחסדים וכל לבבים תשרית הדין לרבן חבדין כשאר לחרים
בהגיעי לתקומי מדין הקבה. וכן בעבין חסבת לשאר המלכות בלשון ושמרתים בעשה כללי שב תעשת
ועוד לחרים זה בגי. ושעם שתחר כי קדום לחי ה׳ אלהיכם לחזר שלא שלמחו מכה לדבקה כי בהיותנו
קדושים והבה זה בעבין הדבר הרחקת בעשרת הדברות. וצוה לים לחן ולכיו תיראו כי שם זה על
הבבוד וכלן יבוא על הזערית ולחר לל תעבו לל החלילים והוא תלעגו ושם יעבה לבבך לשאר פונה היום יחר.
פרישם עבין שביהם ולחר לל תעבו לל החלילים והוא תלעגו ושם יעבה לבבך לשאר פונה היום יחר.
שלא יעבה לבו כלילים להחזין סיהים בשם תועלת לן סיכלו העתידות לשאר יתבטלו משם לבל יהיו שם
וכל מעופיהם חסם ותיהן בעיניו ולא תבל עתידים רק בגזרת עליון וכך לחרי רבותינו דייקנית עצמן
לסיר להשתבל בהן ושמם שב לל תעבו לל החלילים הבעיסן לפי שהשתבלות בהן בכלל הלישוד שלא יתן ד
דעתו בעבינם כלל ולחר ולחרי ולחרי מכבה לא תעשו לבם לסזיר עליהם תעשת עמהם והלשחדות בנו׳ יבלו
בתורים בתקומות רבי. ובתורים ייקדת רבה הזכירו על הפרשה הזו ר׳ לוי לחר תופני תעשרת הדברות
כלולין בתיבה תבבי ה׳ אלהיך וכתי הבת לבי ה׳ אלהיכם לא יהיה לך וכתי ולחרי תבבי. לא תעשו לבם. לא תעשו לבם
תבת וכתי הבת לא תגנבו כשמרי לשקר וחלל לת שם אלהיך אני ה׳ לא תגנבו וכתי הבת לא תגנבו לא תעשה
לת לבירך ולת לחבך. וכתי הבת לים לחן ולחרי תירלו לא תרבח וכתיב הבת לא תעמוד על דם רעך לא
תבלף וכתי הבת לא תחלל לת שם אלהיך וכתי הבת לא תגנבו וכתי הבת לא תעשה לך וכתי ולחרי תבבי. הבת לא תלך
רכיל בעמיך. לא תתמוד וכתי הבת ולחבת לרעך עב בתורה ולחר כי תזבחו זבח שלמים לחרי שלחר
הזבחים וכל עבירה לחילי ולחרי תסבח ורייקן כל העבודות כלן לסוף החיחד לחר כי כלחר תזבחו לסוף
לא תזבחו לן שלא לרצונכם שתהיה עבודתכם לרצון לסבין תירבה בכם בעבר תיבה שלא לחרבן בעשותן כל
חלר יבוא בלשון ונרבה לן לכלר עליו ולחר סבין כי רבותם. והעשם שלא תחסבו בעבודת
הבלילים שם תעשלת ולא תעשו עבודת ה׳ שבשבר על מנת לקבל פרס שלא לעשל רבותו כי רבותו הפשוט הוא
הדילוי והחייב ולחר זה בשלים שהם הקדושי קליים החסלל. לבעלי בעבת מישמרו בישחבודתם להיותם
בבותם רבויים וכם בקדושי הקדוש. לן יעבי שהשלחי מדתן על יער כמן שלחר רבותי. לת הקריבו בני מ
שלמי והקם. יבי. ורבו לחרי לרבותם זכותו לרעשתם זבחו בהיותעסק בקדשים שכל ולא תעבעו
בשמי לשקר לחזה בלחר לפי שב לת תבחל לת שם ה׳ אלהיך לשוא יכול לת יהח חייב שלא על הסם החיחד
מכין לרבות כל הכתין. תל לת תשבעו בשמי לשקר. כל שם שים לי לשון רם מתכ׳. ועל דיך החמת לת
תשבעו בשמי הוא הסם החיחד וכי לת ינקה ה׳ בשמן הגדל החיחד החלילים שמחמו נתרבו הכתין שם כלחר
וחללת שם ה׳ אלהיך וכי לת ינקה ה׳ בשמן הגדל החיחד זה שעם וחללת כי כלחר יעבעו בשם ר״החיחד

בשקר יהיה מחלל שם אלהיך דא תקלל חרש. חין לי אלא חרש מבין לרבות כל חדש יט ב

וכך מניח הלבדים המורין ומסני סתן סתם . ובנגע למרן ויחיתא לון סוע לון טוני לון כין . והעלן והלכתא
כתב מוטרת תרלסקיהו רחוקה כחד ליכבא . הכל הברייתא אסנויה בתכ לין לי תלת כנד וכין לרכות
הלבדים . תל מעשנו כה לרבות הרבדים סחיכן כנד תלת תלכם מעטנו מלת חזכיר כנד . והתרדם הוא
סיקר סתם דבר סחיכו כנד תמיד בכל מיס מן רתרים . כנן הקולב תוטין מעשה מהן חגרה וכיוצא כזה
וכלבד סיהן סוע טוני ונת ותכם לן הלבדים לתזכותא סעלתא סהם לסורים תדברים לחיכן כנד . וכן
מה ספרים הדב בסוע סהוא דבר הגילוי והזוד זה עם זה וכפירום הזה כתב עוד בסידין כנתרת . כבר
הטיבו עליו סחין סירושו עולה מתם סלתרו לתן קסרי העליון בכיבי דתוני דתי סר לתן דתלדיתא כלתי
דסרת רחוקה בכיבית לתם לי הת קיבתא כן התוכף תכיפה תחת לינו תכוד . והנה גלו לנו סהכנד סהוא
מין פסתים ונקסוד כ בינית של בית מהני קסרים הוא כלתים מן התורה תעם סתימו כתלל וסזוד זרה
עם זה . לתל העניו כך הוא סחוד הכתו . וכד כלתים סעטנו לתוד תכל כנד העטה מתוש סהוא סוע
טוני וסזוד לת כלכם תוכן כלתי סהוא שדיבי בתוסנה תורת הסיף לכתר סלת כלכם סוע טוני ונת תכוד
ופתתים סיהיו יחדו כלתוד תחוברים יחד נסתי תכיסת לתו סהנתוד הפתתים תכל מין תהס סוע טוני
ונו ככני ענהון לת כחברים יחדו כי יחדו הוא כלתים סחוד לת תתרום נסוד וסחוד יחדו כלתוד
קסרים וסחוברים . וסחבר כנברים נסתי תכסות כי סלסון יחדו לתדו כן כי סתי תכיסות הן תכוד .
וסהס כתוד סהכלתים תסורין לעטם סחיכן כנד תלת תפי בקולב החוטין תעשה עבית ועשה סהן לחכנטי
חעם סחיכן לתיב . וכעבין תסכינו לת יקסוד סדנו תל כתר נתל פסתן לחבוד כו תת סתכיני . וגם כת
תלה תקיבות נתיכה סהוד כנת הטוף סחין סהכון בה תלת הטית ועכינה כפ דעתי כלת תלסן
תשבת ה כלת סטה וסעקם דרכיו . וגלוים כחטנלתם פתלתלי וסתו כי כן הדבר הסוה פתול ונעוק
וכמו תסכינו ר סחעבן תוכד כלת וסליו חבין תכאי עליו סטה הסס הנכבד תדבי דסחין עליו . כעבין
כל ועם עקם תפתל . וכלסן תכיים יסיסר ס בקובד לכן תלכיס סנוח לבו עליו ונטל ת הכפורין לסתוך
על לכיו סנטה לבן לדרך רמה . וחזה תוכן נתלוד סכהדרין תכזייתיה דמר לת לסתי כיה לת תידי
כלוכד תם סייתי ריבה לסתעקם ולהטות הדברים לת ייבנו יודעים לנגדך כלים כזייתים כתו כלייתיה
כלוכן הטיי תן החוסת והכבן כעבין הזה . ולפי הנכדך לסתיר כלתים בביבית תעם סחין הביבית לרוב
וחיבו בנד . וחבן דין תורה . תכל תכיתי תסרן תם סחיבו עסוי תלת כתתד תכם תת סוע טוני לן עוד לת
ולפי סניסו הלבדים תסורין תפני סהן סוסים סיף של כתר כפל פסתן תסורין תעבי סהן תחגרין כחרוב
והכל תדברכן . ועטם כלתי הכבייב לתר חיק התגדנות בתיבין . ולסתר הרבילים להעטות תבן בנד .
וזה כ לסתר כתורה הנכוכים כי טעם הסיבות תפני סהיים בזמן הזוא בנד יודעי לכתורי בעלי הכסופים
סכהם הין עסיסים כל תעשיהם . ולסתר סתעת סהין ענין גדול וכבוי להם סתר
סיפעלן בו פעולותם היהודית לעז ולפני תרחוק לותו התורה תכל לפה כי התורה תבת לתחות תעשיה
והכתיב זכרם וחיא שפחה כחרפת לחיים תיעבת לחים ולינו יבע לן דתינן כתקדת לפני רפ והברת
חלי . כי הוא מלסון כלסר הייתי כיתי תרפי כיתי נעדי וכן לפ סתוך לכבי תיתי סלת יהיה לי לב נשר
ויקרתון יתי הבעורים יתי חרף כי התרף הרחוק הסני . ויתי תזקבה כנגד הקין הסס יתי החסיף יתתר
הכתוב סיהיו

גדולה היום ואתם מוזהרים לנהוג מנהג גדולה היום א׳ ועוד לפרש ליכור מעונן ומנחש אל תחלל את

הגדול ומשם יהיה קיום העולם ואם לאו יתעלה ממנו הגדול ויתפלק הסכינה מישראל ׳ וכמ׳ כשיקריב

הפרי שלעולם שהוא מתעב את בתון יעקב ומשכנו ׳ וזה נעץ עם הארץ ירבעזהו׳ כלומר כי לא לאחר מות יומת

בלקלו כי לכולם יזיק כי גרים לסכינה מתפלק מישראל ׳ ולכך תרגם לפקלום עוית בית ישראל כי

הארץ ירוונן לכל מרן ישראל לא לארץ לשר העובדי יסב בה ׳ וכשבין כי לי כל הארץ ׳ ועוד תוכל להבין

הגדול מזה שהזכיר הכתוב בברית החולך ואכי נתתי את סבי כחיים שהוא וכן ואמתני לכי את

סבי כי סתי הגדול והמורה יבריח לאחר ולא הזכי בברית לוב וידעתי תלת לכי ולא בשום כרית לאחר וכאר

הגידתי שעשם זה לכל מכין להבות שאר מהולך לרבות אחרי החולך לרבות עד שמשה רבינו ׳ וכאר כתב עד בסדר לאחרי מות שהחולך היה עד שמשה מולך ומן היה עבודתה שמוסר בני

לכוזריים וכל׳ וכל זה לייבו עלה ויתקיק כתובן לפי העלה בגין כי לדברי האומ׳ מולך עד סן לין עבודתו

על לאחר עד בהעברת הבניס לה אף כן לא הזכי הכתוב להזכי זה כלל שהרי היה כאהוב עובר עד שכלו כה

כתם לאזהרת כתורם כללית והוא גם כן בכלל העונם הבאחר בפרשת כי יחכא בקרבך היס לן לשם

לאחר יעשם את הרע בעיני ה׳ מלרוך לעבור בריתו וילך ויעבוד לאלהים אחרים וישתחו לשם ׳ לכל

על כדאתו כדוים שכל עיקר לא בא שכתוב אלא לחייב על העבודה הזאת אל העברת הזדע שאלו כדרכה

כך אחרי בבני לאחרן דאחר החולך עד היה כרת דחולך לאחר לי לחעביר בני אלו כדרכה

חייב מיתה זה עשם משמו הגולף והכוחלת לאחר מחר לבאן והקדימו

סדר אמור

את דלמא לא ישרש ועוד כל כמסות מת · כיוצא בסבו עם נפטרת מת יאמר פלוני ישרש ולא ישרש על
כל כמסות מת ולא יבא עליו ובן החוקדש לא יבא מיגו תוכך מחר החטוי · ועוד מכאן למדו רבותי סכהן
גדול מקרייב לאונן וכן מטמטין לוי לחזון מיגו בריך לגחת מן החוקדש אלא שוכר עבודה
ולא יחלל את מקדש תלדין · פלוני מחלל כבך את העבדים אם עבד כפרוזת לוכן שתתיר לו הכתוב
לעשות הא כהן הדיוט שעבד לוכן אלכל לפון רש · ואני הוורשים אלנו מקדש זה על זה · אלא הכתוב
התיר בכהן גדול פלוני בריך לגחת מן החוקדש מפני חטניתו כהדיוט אבל כיכול היה לעבוד כפרוזת לוכן
אם כן מין בכהן לזהירה כלל אלא יבא לחר החטה · וכן לא יחלל את מקדש תלדין כפי הלפון הזה מיגו
אלא לחחר שתין עבודתו מחללת · ללחד שהחדיוט שב לוכן אלכל · ואם הכתוב הזה שלילת לא לזהירה
וכעלי הם לכתוב מכולהו כלהון בהלכתא גדולת · בעבד בכור כתבתי הבריתא שהיה שניים פרוזת כהנים
ואפורים הם שהוא לאו בחוד בדקתני ואפתא להל תעבד לא תבלו יכול כשעת עבודה
ואלא בשעת עבודה תל מתן החקדש לא יבא אלא יחלל ת"ל יכול אינו אלא מחלל הוי לחחר כשעת עבודה
וקתני תין לי אלא להרן ובניו מנלחת החטה שהם יבאו בשעת עבודה חייבין מיתה · מכין לכל
הכהנים שבכל הדורות וכל הדי הוא לאו בחוד לחזהיר אלא יביא עבודה ביגו · לפיכך הני לחחר כדי לקייים
כל דברי חכמים שעיקר הכתו הזה יזהיר בכהן גדול אלא יבא מן החקדש בשעת עבודה · על כל בפסח את
ואלא יחלל את החקדש שעשוה עבודתו לכבוד שהיה לכבוד יהיה כבוד החקדש ועבודתו גדול עליו מכבוד החת
ואהבתו לחוכו וכם שהם מניח עבודתו ללא דבר ניבא מעבר כלאן הזה · אלכל הזהירו הכתוב בעניין החת
להתיר לו העמדה כשהוא לוכן ומילחר שהיה חוקדש לו שם יביחבה תריבן עצמו יהיה תלל החקדש · וזה
הוא פיר הכתוב הזה וכבר כתבתיו בסדר ויקי כיוצ החמיבי · ועוד מציב שתלקי רביתיבו בפרק שני של
תקבת זבחים ולחרון לוכן מבא לן דחיחיל עבודה דשתיב ומן החקדש לא יבא ולא יחלל הא לחר פלוני יבא
חלל · ולחרון לוכן מבא לן דחיחיל עבודה דשתיב ומן החקדש לא יבא ולא יחלל הא לחר פלוני יבא
ספיר וכו' · ול"ל לעולם ואל טעתא לא יבא לחר ומן החקדש לא יבא לחר לך מי כתיב הא לחר פלוני יבא
חלל · והענין לחר כי כיון שלחר הכתוב לזהיר בכהן גדול פלוני יבא ולא יחלל העבודה בהביחו לותה תין
להכין הדיוט כשעשוה הזה שיחלל כשעבוד · ומטלן דחיה עוד שלוכל שהי מקדיש לבעיר העבודה לכהן גדול
ולהוריעו שלין עבודתו מיחללת כבך כי היה יבא חזה בר מי שכהן חדיוט מחלל לותה · ואמה יחזה חזה
בפשוטו כי על דעת הפירוק הרחמן הוא שלילת שלוכן גדול שלוכן מחלל עבודתו כלאן רש' · אבל לפני
ם כריתה שפירשת שהוא לזהיר כלחר שהם יפרנו כי מיחר ם יין לזהיר לחלל כבהן גדול ומכלל
שהדיוט יבא ומניח העבודה חזה כלחר שהיה מחוללת ולאו היתה כשרה לו יהיה לו להכיחה · וכך סניים
בתירת כהנים כפרשה הזאת · ומניין שאם שבר עבודתו כשרה · תל ולא יחלל את מקדש תלדין · הא כהן
הדיוט שעבר עבודתו כשלה · והכוביל שמניה שם כשרין ומן החקדש לא יבא שלוכן יבא לחר שהעבודה
עושים אלא שם בכפין והוא בגלה הם בגלין והוא בשבה רבי · תלדיר · ור' יהודה לותו לוכן יבא ומן החקדש
כלל אם ומן החקדש לא יבא · ופירוכו בשעתו של ר' תלדיר · ומן החקדש תקדשתו לא יבא · ובין רחיה לי'
היכיבה לא לחר לומנע ור' יהודה חגב תדיה דילחרת לקרבנות ובגבי כל זה מהכתבת תל כרישים שם הבא גו
ם שלכל בכהן גדול אלא יבא לחר החטה לפי שהוא מעשה לקרבנות ואחד כהל על מתן שלוא יגע כרי
בעבין ויפל ויפוף על פני לחביו לבל כהן הבאים על קרבנו הוא מעשה ועל לחריהם לינו מהל שיעשה להן
וכל זה בכהן גדול מעלה תדבריהם הסהכוב לותה לבתוב הזה כדרך שהלחזקתו בתלמוד בפוספסא
כלין מקום הזכרתם ואוא אלא בכתוליה יקח פירים אבל לא בעולה ואוא לאו שבא שלכל עשה · ואחרי
בסנהדרים לחר לן ר' יהודה לין מן החקדש יבא ולא בשעת עבודה בלבד · ועוד שם בירושלמי רחיתי לין
כלין מקום הזכרתם ואוא אלא בכתוליה יקח פירים אבל לא בעולה ואוא לאו שבא שלכל עשה · ואחרי
הכהנים שבכל הדורות וכל הדי הוא לאו בחוד לחזהיר אלא יביא עבודה ביגו · לפיכך הני לחחר כדי לקייים
כל דברי חכמים שעיקר הכתו הזה יזהיר בכהן גדול אלא יבא מן החקדש בשעת עבודה · על כל בפסח את
ואלא יחלל את החקדש שעשוה עבודתו לכבוד שהיה לכבוד יהיה כבוד החקדש ועבודתו גדול עליו מכבוד החת
ואהבתו לחוכו וכם שהם מניח עבודתו ללא דבר ניבא מעבר כלאן הזה · אלכל הזהירו הכתוב בעניין החת
להתיר לו העמדה כשהוא לוכן ומילחר שהיה חוקדש לו שם יביחבה תריבן עצמו יהיה תלל החקדש · וזה
הוא פיר הכתוב הזה וכבר כתבתיו בסדר ויקי כיוצ החמיבי · ועוד מציב שתלקי רביתיבו בפרק שני של
תקבת זבחים ולחרון לוכן מבא לן דחיחיל עבודה דשתיב ומן החקדש לא יבא ולא יחלל הא לחר פלוני יבא
חלל · ולחרון לוכן מבא לן דחיחיל עבודה דשתיב ומן החקדש לא יבא ולא יחלל הא לחר פלוני יבא
ספיר וכו' · ול"ל לעולם ואל טעתא לא יבא לחר ומן החקדש לא יבא לחר לך מי כתיב הא לחר פלוני יבא
חלל · והענין לחר כי כיון שלחר הכתוב לזהיר בכהן גדול פלוני יבא ולא יחלל העבודה בהביחו לותה תין
להכין הדיוט כשעשוה הזה שיחלל כשעבוד · ועוד שם בירושלמי רחיתי שלוכל שהי מקדיש לבעיר העבודה
ולהוריעו שלין עבודתו מיחללת כבך כי היה יבא חזה בר מי שכהן חדיוט מחלל לותה · ואמה יחזה חזה
בפשוטו כי על דעת הפירוק הרחמן הוא שלילת שלוכן גדול שלוכן מחלל עבודתו כלאן רש' · אבל לפני
ם כריתה שפירשת שהוא לזהיר כלחר שהם יפרנו כי מיחר ם יין לזהיר לחלל כבהן גדול ומכלל
שהדיוט יבא ומניח העבודה חזה כלחר שהיה מחוללת ולאו היתה כשרה לו יהיה לו להכיחה · וכך סניים
בתירת כהנים כפרשה הזאת · ומניין שאם שבר עבודתו כשרה · תל ולא יחלל את מקדש תלדין · הא כהן
הדיוט שעבר עבודתו כשלה · והכוביל שמניה שם כשרין ומן החקדש לא יבא ולא יחלל הא לחר פלוני יבא
עושים אלא שם בכפין והוא בגלה הם בגלין והוא בשבה רבי · תלדיר · ור' יהודה לותו לוכן יבא ומן החקדש
כלל אם ומן החקדש לא יבא · ופירוכו בשעתו של ר' תלדיר · ומן החקדש תקדשתו לא יבא · ובין רחיה לי'
היכיבה לא לחר לומנע ור' יהודה חגב תדיה דילחרת לקרבנות ובגבי כל זה מהכתבת תל כרישים שם הבא גו
ם שלכל בכהן גדול אלא יבא לחר החטה לפי שהוא מעשה לקרבנות ואחד כהל על מתן שלוא יגע כרי
בעבין ויפל ויפוף על פני לחביו לבל כהן הבאים על קרבנו הוא מעשה ועל לחריהם לינו מהל שיעשה להן
וכל זה בכהן גדול מעלה תדבריהם הסהכוב לותה לבתוב הזה כדרך שהלחזקתו בתלמוד בפוספסא
כלין מקום הזכרתם ואוא אלא בכתוליה יקח פירים אבל לא בעולה ואוא לאו שבא שלכל עשה · ואחרי
בסנהדרים לחר לן ר' יהודה לין מן החקדש יבא ולא בשעת עבודה בלבד · ועוד שם בירושלמי רחיתי לין

שלכל בעמין הם שם בעל לחלת מן הסטולת זרעו מיתנו חלל מדין קדושת שהוא לפון רש' פירש' כ
לפלילית בלבד לת תלה לא יקח שלא יתחלל זרעו · ועל דעת רבותי הוא לחלת שני · וכך לחמרו קדם
וכעל לוקח שתים לחת תשוב לא יקח לחת תשוב לא יחלל · לחמרו כעל לא קדם לוקח תשוב לא יחלל
והנה הם שני לחמין · עבדים להם גם כן כעשה קדם ולא כעל לוכן לוקח מה טעם לוקח תשוב לא יחלל
אם כן פירוש לת תלה לא יקח כי תני מיזהירו כלא יחלל זרעו ומילוכו כלמוד שהזרע מן הסטולת ר' ש
מחלל · דבר אל אהרן ואל בניו ויפרשו מקדשי בני ישראל · לא לחמר בכהן אל אהרן ואל כניו כאשר יחמר בפרשיות כלן
והטעם כי אם יבוא בפרשיו הקדבת אות תור העולה וחלת תורת החטאת והאשם וכיוצא בהם אבל בכהן אם
אהרן יהרע טומאת החוגע בהת לו כארן · וכאשר בא להזכיר הנזרות והזוב חזר ולחמר לוכן ויזרו
אהרן כי לא יחלל את החקדש בגבי מקדשי בני ישראל · ולחמר בסוף הפרשה וידבר ויאמר אל אהרן ואל בניו
סרבה אמר להזהיר גם את בניו מיקחו תורת · ולחמר כן לבני ישראל להזהיר בו · אל ישראל על כך ·
ואתה מבאתי כל לוכן אלא לפי שבא זרע אהרן לין לי אלא זרע אהרן עצמו אבל כל לאחר כגון מוס
וכן אנו אם · זרע אהרן לין לי אלא זרע אהרן עצמן מקרא זה והוא נרוע על זה נפי אהרן עצמו הכהן
הגדול תחתיו מבניו כי בעבור שהחזיר לכהן גדול לולי יתיר לן החוס והנדעת · והוכרך לרבותו
לן שתרומה דין אהרן עצמו כי לא תסתוך החוזרת בחזרותיה על הנם לכל כתתה על אהרן לבבודו ולרומו
לבו אלא יאמרו לן כן · הרוס לן מרוע · כל שתוטמן מקום בין שתי העינים שבאמל שתי עיניו כאחת לפני
רם · וכתורת כהנים ובגמרא בכורות אבינו · חרוס שתוטמן מקום חוטמן כלום חוטמן שלי · חוטמן כוטף
מניין · תל לן חרוס · אבל יפי לוחר לין חרוס אלא הכחל שתי עיניו כאחת · לחמרו לן הפלגת חעם
פליטי יכול לכחול שתי עיניו כאחת ולפון חרוס אלפון כל חרס לחר יחרס והחרימתי עיניהם עניו חרכן
ויקרל חרוס כי החוטם הדרת פנים כתו שלחר לין חעידין אלא על פיקוח פנים עם החוטם · ולחר לין
חוטמו כתולר כבי החדם בוחתו חרכה · ועשם לן בגן · כמוסך אל חלת שניהו לן שהוא בגן בעים לן דק
לן תבגלו [illegible] לפון בגן החזכ · על גבי תרמו תוריסים שהיה בגן החזכ · ואלא יחלל את מקדש תלדין
החוס בהרון החניסים עוד לן פסח · ולחרי כן בקטמת בגן החרוס ובגדל בגן הפרוע ולחכ שבהרון
העצמית לעם שכל לחרין עוון · בגן שבשבר העצם פסול ולחכ לפי בכיעור התוא בגן הגבן ולחר
בעניין הגדיעין ולחכ בשבר הגוף כי דרך מיהיה נקי ולחכ ולחכ הכיף בעל הרוח לחר שבא כיצין בפתים
בו לעם שהוא חולי נהגו בזקנים ולוכן יום בעבד לו בשבר · ובמתי · ביתרו מומים [illegible] רבים בלמודים מלבה
כי המכריס בתורה תבוק לכן ולא יחללו את מס קדשי תשר הם מקדישים לי · סרם התקדיש ודרשוה
ויבזרו מקדשי בני ישראל תשר הם מקדישים לי ולא יחללו את מס קדשי · תשר הם מקדישים לי לדבות ק
קדשי כהנים עצמן לפון רש' · ואם כפרם תשר הם מקדישים לי כהנים עצמן לין צריך לפרוש הזה ·
לכל ילחר הכתוב ויבזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את מס קדשי · תשר הם מקדישים לי שלא
יחללו את תשר אהרן ויבזרו הם עצמם מקדישים לי · ובתורת כהנים כך הוא כדרש · ויבזרו מקדשי בני
ישראל על קדשי בני ישראל יחייבים מפני מיגול בתר ושתיה לין חייבים על קדשי בניו מפני פיגול ב
נותר ושתיה · קדשי ישראל לין לי אלא קדשי ישראל עצמן מנין · תל תשר הם מקדישים לי תני ר'
לדבית את כולם ולא תזכר הם פרט התקדש כלל · ועל דרך החתת תשר הם מקדישים לי תני ר' שלא
יחללו הפה התקדש לן כי מיגו בתקדש ולכבר ריתתי זה בפרשת ויקהל לי תרומה
לבל טומלתין כי הזכיר הכרע והזוב שיכולל הזכר והנקב · ונ"ל התת ומכב הזדע והמרן ולחד להזהי לן
כלה ושמפה לא יחלל פלוני לטמלה הא · לחמר מ' יזה מחלה הא כלה ושמפה שלא יטמא בה · ויצטרך להבחר
לן התקדיש ולא יחלל פלוני עד שיראין בטרן בתים וכל הטמם יטהר · ומטעם בעבר פהזכיר טומלת הלדם

והטעם כי בעמד מעשם המזיד קנסו חכמים בשוגג שלא יהא נראה כמי שאינו מקפיד על מעשה המזיד ולא יבא לזלזל בקדשים ולא יבא לידי מעילה ולפיכך אמרו שיביא אשם ודמיו יפלו לנדבה ולא יהא נראה כמי שמכפר בשגגתו בלא כלום ולא יבא לזלזל בקדשים ולא יבא לידי מעילה ולפיכך אמרו שיביא אשם ודמיו יפלו לנדבה ולא יהא נראה כמי שמכפר בשגגתו בלא כלום ולא יבא לזלזל בקדשים ולא יבא לידי מעילה ולפיכך אמרו שיביא אשם ודמיו יפלו לנדבה

ואם תאמר אם כן למה לי קרא לכתוב בשוגג ומעל ולמה לי קרא לכתוב במזיד ומעל הא אשם ודמיו לנדבה ואם תאמר דלמא אשם ודמיו לנדבה דוקא בשוגג דאיכא למימר דלא אתי לזלזולי בקדשים אבל במזיד דאיכא למימר דאתי לזלזולי בקדשים אימא לא אשם ודמיו לנדבה ומה שכתוב במזיד ומעל ולמה לי קרא לכתוב בשוגג ומעל הא אשם ודמיו לנדבה ואם תאמר דלמא אשם ודמיו לנדבה דוקא במזיד דאיכא למימר דאתי לזלזולי בקדשים אבל בשוגג דלא אתי לזלזולי בקדשים אימא לא אשם ודמיו לנדבה ומה שכתוב במזיד ומעל ולמה לי קרא לכתוב בשוגג ומעל הא אשם ודמיו לנדבה ואם תאמר דלמא אשם ודמיו לנדבה דוקא בשוגג דאיכא למימר דאתי לזלזולי בקדשים אבל במזיד דאיכא למימר דא

כהנים בעבודתם ויהי חקרבנות . וירחצו הלויים כנגד מחוץ והקרבתם יחסו לה . ולחנוך בסוף הספרים הלוה
חוקי ה לחסר תקרילו לחתם מקרילי קדש להקריב לחסו לה עולה ומנחה וזבח ונסכים . לכל לוח לחדר לבלחי
החוספים הלוה רבה סיהנהן להם בחדבר . ולחדרי סחנה כתי החדרן בחיחים הסקדים עבה לחלה תחלק
החדרן . ביחר החוספים כלם בפרסת פחם סעשו לחתם כחדרן חיד ולדורות . ועל כן לחנוך ביום הכחריש
ויעש כלחסר ביה ה חת סחם סעשה כן בחדבר . והזכיר בפרסה לחו כבם העמיד וכבסי עבריה כי בידעש הלוה
יהנהו הלוה בחדרן סהן ביחים בגלל הלחם סלחנוך כי תבחו חל החדרן וקברתם חת קניריה וגו . לכל
היחים עבחם מהנים חיד . והזכיר הסבת בחעדרי ה לחסר תקרילו לחתם תקרילי קדם סגם הוח יס
ונקרילו לחתו תקרילו קדם ולחרי כן הכיל לו סחר החוערית תחנו ולחנוך לחסר תקרילו לחתם כחועדם כלנל
בלי זה יום ון הסבוע סיגיע בו כי הסבת קבוע הוח ביומו בלי ולח כבערך לקרילו לחתו כחועדו . ועל דע
רבותי לחסר תקרילו לחתם בחועדם . רחו לעבודים סתקריבו לחתם לסם חועדים והנכון כעיני כי בידים
הלוה חועדי ה לחסר תקרילו לחתם תקרילי קדם הלוה סם חועדי על הכהנים לחטה כפרת בחד סהרסן
ועל . ולכן יחזר סם פעם לחרת הלוה חועדי ה בעבור סהסביק בעבין הסבת . והנה לחיר הלוה חועדי ה
לחסר תקרילו לחתם תקרילי קדם הלוה סם חועדי ה בחלבת עבודה לכל הסבת תסחיר לעבות לחיר״ה סבת
סבתון לכל הלחכה סבעולם כי יזכיר סבת פחדים דבות . וירחקו עוד בכלון כי גם בבלון בחחד ון
חועדים לו תדחם לעשות כה לכולו בסם ובחוחו הלוה הדברים לחסר בוה ה לעשות לחתם על החסבן ובלו
לחסר יזכיר בפרסה הבהים וחסביק בעבור סהסביק בעבין הסבת . והנה לחיר הלוה חועדי ה
קחו לחתכם תדחים והוא החכוה הדחשונה כי בעבור סהסביק הם חברך לחזור ולהתחיל כרחשונה .
ודלים לפירוש הזה הלוה הזכיר בסבת והקרבתם לחסר לה כלחסר יזכיר בכל חועד ועועד . ולחיר בסוף
בפרסה הלוה חועדי ה מקרילי קדם לחקריב לחסם לה חלבו בסבתות ה לחין בהסבת בכלל חועדי ה . ערלים
עוד כי לו לחיר בפרסה הבהים וידבר ה חל חסם לחיר בחסר בכל חועד ועועד כי הדבור הרחשון
הוח בים חכבת החועדים הלוה סהזכיר בסוף בלבל ומכן דין החועדים לו לבחר חבלוחיו ועבודתיו .
ולכן לו לחיר בו והקרבתם לחסם לה כחסר לחיר בחועדים . והזכירם בסוף עם הבדרי והבדבר הלוה נזכרו
כחן בחסר פירחתי נחן חדרם בחבים לחיר בחן בחל החועדית וכו כי לין בהבת בכללחועד
ה בלל דק בחכו לכחן לחם וכעם חקרילי קדם בחיהו בים הזה כולם קרילים וכחם בים חקרילי קדם חוחו כי
לי כי קדם בים לחדבן חלל תעבדו כי חדרת ה בין ובעזכם . והבה חקרבו קדם חלבן קרילי הערב ולחרי
מבה בין על יסרחל להקבן בבית החלדים בים חעבר לקדם בים בפרהסיה כתפלה וחלל בחל בכסו נקי
ולעשר לותו יום יומתה וסיחה כימ סבת בקבלה בבו לכלבו מחחבים בתו מתחקים ובתו ובחלו חבות בכלן
לן בחדם בים לחדבן חלל תעבדו כי חדרת ה בין ובעזכם . והבה חקרבו קדם חלבן קרילי הערב ולחרי
כן יחלבו הקרילים . וכן על מבן הר בין ועל חקרילים . החקבות בחקרילים סם ם יקרבבו בהם קרילי
העדה . ולחקלם עמהו חלבן לחסר יקרב לחתם בלחרית בים . לבן תלחיר . בכל יום סלחרעו תעשו
לחתם קדם בל חלבת עבודה לפי החלבות החבוקת לכם עבודה וכרך בים סרבן בים כבולה
סלבן כבון דבר החבר כך הבתי חתב דקתני יכול חף חולו של חועד יהח חסיר בלבת עבודה בכל
לבן בסי . ליבבו כבון בלל כי חה בעם סיחתי הכתו לו תעשה סיחתי חלבה דבר החב ויבלו סחר החלבת
תקו לחם כן רחוי סיחתר חף בחבת כן . ועוד סחם כן חרי חולו של חועד רחוי בחדים חתיה כדבר החבר
וסם לחרע לף חבדה הבתו חלף לחכחים שחין בחדבה רחוי לי זך חלבה חקרבת ולח חי חלבה חבוי״ה
ולבן עבודה כלל היה כל החלבת והבחים עבר חלחתו יבבע לחם עבדך בם בבים ועבדת חת לחיבי
בבם ושיהיה לוכל בבם ורוכו בחבים עבר בי לרבו לחבר . ועל כן אלל חבין בחחבה חוחו לוכל
בבם עד בחביר כל לוכל בבם חפי בעודה ולחסור כל בחר החלבת חלפי החלבת עבודה
חיקרו חל חקרילו קדם לבם בחת כל חלבה לחיחר וכל לוכל בבם להיחר . ולחיחי בחבילתו דתני

עבודה וזה חתבחר כתורים כי כחב התנבת סחחר תחלב כל חלבה לה יעשה לחם
בחדם ובעבדתם ובחרעתם ובין הים עבר סחיה ותלבה סחיה בלוכל בבם בעבין בבת בבת בבת היה חלבת הבחה לה חלבה
עבודה כל חלבה סחיה לבחך בלבד בבת בבת בבת

ולאחד סימנה בסיון ויזכיר מסמנו כאשר קבלו רמזתי. ולזין כן וספר לו וספרה לה רזכון סהדי שם כ"ב
הקוקה עד יש סתחל נספור. ושעם וספרתם לכם. כתוב ולקחתם לכם סתהיה ספירה ולקיחה לכל לאחד
על הבזין. וכן תיהחל תרומם נקוקה תחל לספור. תחזיל לך חרומם בשום קוקה כי תסוד לחכוף חרומם
, ושעם וקבורתם לת קנידים שלת תקברו עד שתקברו הנעורה ותביאו לתוך קנידיכם לת קנידיכם
בחלת תאר ונתרת. ויהי מיתרת ויסב תעה לספוא לת הנם. ויעש לת הלבר הזה מיתרת. וכן כול
הסבת וכן עד מיתרת הסבת הסביעית תספרו. וכן ביום השוא יהלכו ומתרת. ולתרו כי לת יכא כיב
ועשם תמיתות תהיובה כי הסבת עם סבת ימים תקרלת סבת שלימה. ופי מיתרת הסבת כתו בתורת
להזכירו בפרסה מיוחדת לכל תסה תושרים. כלשר רבם סיתנו כהן ובפי תם ספרים. ומדרש רבותי
לתם שנקרים כהן לסה תכל תקום תעם שתים למו כל המוספין שלימים ובכן תוא. דבר לל בני ישרל
ולתרת להיהם כי תבתלו לל התרן בעמר סיהרם בכלן בכל לתר תן המושרי מנתה תדסה מלבד הסבתות
. ותקרלת קורם תתיחד בכל מועד פרסה בפני עצמה סיהיה כה דבר לל בני ישר. ומפני סתו הסבועות
זתם תלוי כשעתר לתר הכל בפרסה לתת. בעבור סיום הסטרון ויום הכפורים כחדם לתד ושביהם תעבי
לתד כדין העבות וכפרתם לפנים. לל לתר ביום הכפורי דבר לל בני ישר. כי יספיק לו כדבור הרלסון
ועשה תכן שתי פרסיות סהם עניני סוכות בבחרת תסבת יניפני תכהן ימתרת. יום טוב הרלסון של
סהם סהם לתה לתיר תבת בראשית לי לתה ידע לישהן לרש. ובלתית מזן גדולה תביולו תעשר ימתרת תסבת כראשית כי יום
כתשע סיולתר תכתן כי תבולו לל התרן וקברתם לת קבירה תביולו תעשר ימתרת תסבת כראשית כי יש
כתשע סבלי זה זמן מן תסנה תסבות לתרן ועקבור קבירה כיף תכהן תעשר ימתרת תסבת. וכי יש
מן תסנה תרלסונה סתהיה לתר בילתנו לתרן. תנה תין לתר תסבועת זמן
סבתנה יומנו. ועמד על דרך זתה לת כדע בסיס תכוהת לתרי כן מתי נתל להסור דק סיום תחל תרים
נקוה כפי רבונו זולה דברי תיהן. תבל תם יהיה ימתרת תסבת יש טוב כפי קבלת רבותי יהל תענין
כתונן. כי בזה תכתוב תחלה סטעשה בתרם תרלסון תב תימת סבועת ימים וביום תרלסון סבתנו וביום
תסביעי סבתנו וכל תלאכת עבודה לת בעשה. ולתר כן יומר כי כלשר יבוא תל התרן בביל ימתר
תסבת זתלת תזכר עשר התפוסה. ויהיו תסבת תרלסונה בתברת כלן. ולימד שלת ינהג תעשר בתדר
ובתנה לתרן. תבל ימתרת תסבת תסביעית. ופסבע שבתות לת יתכן לפרש תוקם יש טוב. תבל יומר
מ תנקלם לפון סבוע. ותם כן יהיו שתי לפנות בפסוק תחד. והסתרסים יומרו כי תוא דרך בתות. כמו
רוכבים על סלשים ועלסים עיירים להם. ובתקנם לתר פירש סבועה סבועות וכן בלי תסבת עם
יובלי תסבת סבוע וכן מתי יעבור תחדש ומסברש שבר תסבת ובפתחה בר כי בעבור שם בכל סבועה
ימים סבת לתת ותפנון הימים מתנו ידקל סבוע לתר סבת תחד ותוא לפון ידוע ומיוחל בדברי דבותינו
פעשרים בסבת בני דיבון יופבון בעירת. וימתן סיהיה כל תסבת תבזר בפרסה סבוע. ויהיה
עשם מיתרת תסבת לומר כי בימם תבועה מיתר יתחיל לעשות תסבוע בתנינו. תם כן יהיה הימם תהול
מיתרת תסבוע סעבר כלון לתר יהיה יום תתבשה מיתרת סמע ליתים תעברים. ורלסון לפבועת.
סיספר עד סיעלים סבע סבתות. ובעבור סהזכיר ובתזמנה עשר יום לתר סיכף לת תעמר מיתרת
תסבוע תנו ימים סעבר מתנו סבע סבתות. ולזין לפעמים כיל לרבותינו עשר כי לל הזכיר מתנו דק כזין תערבים
ועשם תמיתות תהיובה כי תסבת עם סבת ימים תקרלת סבת שלימה. ופי מיתרת תסבת כתו בתורת
כתן סבועה כפרסה סיתחיל לספור בתחלת קביר סמעדים ויביל רחמים קבירת. וכרלל מבחת לפם ויקריב
והבה טעם תפרסה סיתחיל לספור בתחלת קביר סמעדים ויביל רחמים קבירת. ופי מיתרת תסבת כתו בתורת
התמופה עד יום תקרלת קדם כתספר תסבים תבאת תסבועת תסביעית תיה תסבת תמימה. והבה תספר תימים מיום
תתמשים יום סיספור סבע סבתות תסבוע תלאכים. ויקדם יום תחמשים תכספר כידו כתו סחל כיובל.
כבד. ולל ידעתי לם לומר סיהיו כי תגדל תיבין לספור סבים ובסבועת תרחם לת סבע ולברך עלי רבון
כתו סבועה כפירת תעומר. לל לומר סי זהרו כי בתנין ויקדשו סבת תחמשי. והבה תספר תימים מיום
תתמופה עד יום תקרלת קדם כתספר תסבים תבאת תסבועת תסביעית תיה תסבת תמימה. על כן תספרת
חמשים יום סיספור סבע סבתות תסבוע תלאכים. ויקדם יום תחמשים תכספר כידו כתו סחל כיובל.
ותה טעם תמיתות תתזיבה תכתוב לת פתו ולל יומר בטעם תמיתות יהיו סהיתה תסבת תמימה. ותעשם סהם תקבוע
עלין קרבן ויסליס תספרו בתחלת קביר תבים בעלות גדים בתנו. ויביל תתנו סולת חבים תמחה לפם
ויביל קרבן עלין. ולכך תזכיר הקרבנות תלה בספרם. כי הם בגלל תתנחות סהם תעיקר כתב זתה.
ולל תזכיר תוספין כהן כלשר לת תזכירם בשלר תימועדים. בעשם תמחה תדשה שלת יבל בית ה' תנחה
עד סיביולו זולת כתו סיפרשו רבו. ותכרך לומר תקת עולם לדוריתיכם בכל תושבותיכם כליסיר תחדש
ובסביעית חב תסבועות תפני סהיה תלוי בתבסת תעומר ובמנחה תדשה לומר שפתי לתרי גלותיכו בתוכה
לתרן בתין עומר ומנחה יבוה בהם. כי תחדם לסור תן התורה בכל תקום. ולל הוכרך להזכיר כן ביום
הזברון. וכן כתב הסוכות לל הזכיר בכל תוספותיכם והזכיר כן ביום הכפורים כי בעבור שתלה כפרתנו
בקרבנות כלשר הזכיר בפרשת תחרי תות. תחר בכתן כי תיסורו נוהג בכל תקום. כי יום כפורים הוא
לכפר עליכם בניכי ובסבועת המלחמה. ולין הקרבנות תעכבין כפרה מתנו. וכן לל הזכיר כתן בתב
התנית תוקת שלם בכל תושבותיכם לדוריתיכם. תבל בפרשת החדם הזה לכם הזכיר כן תפני סתלכו
סם סדבר בפסח על תנוית ותדורים יתלכתן. תנדך לומר סיהיה תוקת עולם בכל תושבותיכם והזכיר
בסבת בכל תושבותיכם. והעשם תפני סהזהירה תלמה בתקדים בתמידין ותוספין תחר סיכתב תיסור
בכל תוספותיכם. כי לל בתחר גו תוקת עולם לדוריתיכם בכל תושבותיכם כי תיכנו תלל לומר בכל
תושבותיכם לל בבית תסם יבך לתרו בתכתב תושבותיכם כי תיכנו תלל לומר תבביר. תבל בתה תבביר בבית
התוקדש. וכן בתחר תוקת עולם לדוריתיכם בכל תושבותיכם כי כולכם תיה בפסח תפני ה' כמושרית קתל. ותכלל כי לל יזכיר כתוב
כן בכל התנות סהן תוקת תגוף רק תפני נדך ענין. ולזין תימושבותיכם תביולו לתם תעשה כתו תכל
תושבותיכם. תבל טעמן תלר תושבותיכם להניף תונה לתרן כתו סב כי תבולו תל תרן תושבותיכם
תבר לני נותן לכם. וכך סבינו כל קרבנות הבבור היתיר בזין תרן לתרן ותונה לתרן תן תרן העומר
ושתי הלתם ולפי לדברי התומר עתר כל תתונה לתרן תוקם בשתי שלתם בזין תלל תן תרן.
תבין תלסה זה הכתן תוקת תגוף רק תפני נדך ענין. ולזין תימושבותיכם תביולו לתם תעשה כתו תכל
תושבותיכם. תבל טעמן תלר תושבותיכם להניף תונה לתרן כתו סב כי תבולו תל תרן תושבותיכם
הבר לני נותן לכם. וכך סבינו כל קרבנות הבבור היתיר בזין תרן לתרן ותונה לתרן תן תרן העומר
ושתי הלתם ולפי לדברי התומר עתר כל תתונה לתרן תוקם בשתי שלתם בזין תלל תן תרן.
תבין תלסה זה הכתן תוקת תגוף רק תפני נדך ענין. ולזין תימושבותיכם תביולו לתם תעשה כתו תכל
תושבותיכם. תבל טעמן תלר תושבותיכם להניף תונה לתרן כתו סב כי תבולו תל תרן תושבותיכם
יבוא על להם תתן. ולולי לסור תתן תפני תדרון על תדת הדין כי בקרן תתן כתר יקרן תין תפר
יקהה תומן יין ותומן סבר. והלפון בגר תלפון תעול תומן. כי בגל תהם טעשם ולל יתכלו. וכן
יתתן לבני יבנם ויתכר טעתו תתנו. ובעבור סהקרבנות לרבון לפם הבבד לל יבולו תן הדברי לפר
להם סיד תחזק לפנות הטעשים. וכן לל יבולו תן הדברים התתוקים לעתידי בגין הדבם רק תן הדברי
התזנים כלשר לתרו בדברילת העולם סיתף תדת ריתוים בתרת הדין וכרלו. והבה בתב הסבועת
סהיה יום נתן תורה יביל הקרבן כדין תורה כי הוא יום תעברת. והתסכיל יבי זה סוד סם סתתרו רבו
כל הקרבנות בטלין זקרבן תורה תינו בטל לעולם וכל כי בו תבה ותתן כעבין בעולם הבא ובקצרכם
את קניר תרבכם לל תכלה לפון רם. תוד וסנה סהם לעבור עליסם בסבי לתיון. ורלל לתר כי הטעל בעבר
כי תג הסבועת בכדי קניר תוגים שלת תסבת תה סבועתיך לעשות ביוסם תהם. והבכון בניני
כי ובקנבו בם את קניר תרבכם רמז לקניר הבזכר בריתם הפרשה יתתר כי כשתבואו אל התרן כ כ

שתעשו מיתוך התפוח. ולכך יקראון חכמי׳ טבל תקל תפוח בשבועות עברית חיל כי הוא כיוצא טל חב שהוא הגדילה ודבריו
כתיבים כאילו טל תעשר כי הוא תרומה והשמיני בתג ניתן לנו תורה שהוא כו את תג הגדילה ודבריו
ם ומכה ממנו תשעה ולרבנים יום השמיעית שביעי עלם ויקדים יום שמיני כשמיני טל חב ויהיו הספרי׳
היו כי סם מעבר הטל ונמה כתג התבות שבועה יתים בקדושה לבחיריהם כי כולם קדושי׳ והעכבה
וכיום השמיני הוא שבת נתין לו בן זוג ובשבת יסר היו אנו שבו טל את התורה. ונמה היו שמיני עצרת
לסון רם. ודברי חגים הם כיקרא רבה. ועל דרך החתת בשבת יתים עשה ה׳ את השמים את התורה
לפי שהיו ישראל עתידין לומר לו בן זוג ובשבת יסר היו אנו שבו טל את התורה. ונמה היו שמיני עצרת
לחתר להביר אריזתו בתוכה. ובן כלילה לי עוד כי עבד כל דבר כתו. ותקשו בנוי מלפון כתי. ועבדם ידי
כיום ההוא רק בכל היום בגוף היום הזה. ובן בשבת היום הזה כתוב ונו׳ שבתולו עם רב כיום
היום ההוא עלה. לכך פירש הכתו בבילן שהיו בגוף היום ההוא לא שהתחלו בהם מתחלה ובשלם עבדם
ההוא יעלה לכל פירש הכתו בגוף היום הזה כתוב ותקשו בנוי מלפון כתי. ועבדם ידי
מחצרים עבד היום כי העבין בהם בעבודתם לא בדבר אחר בסף בהם שהיו הקרבנות אשר יקריבו בהם
כן. והנה בשבת היתים לעשות שבירת הדבר שלמו בדורה וחזקה כחזק טהר השמי׳. ולכך יכיר בימיה
עון ותעבירות. וכן זה יתת בעבו תימו בתוקף שלימתו. וכשבור שהעבירות מסדת הגוף ותקשו יקריבו
אחד להביר אריזתו בתוכה. ובן כלילה לי עוד כי עבד כל דבר כתו. ותקשו בנוי מלפון כתי. ועבדם ידי
וכן לתו למקלום בקרן יתית שדין בקדם טל יום בגופו יכתו מלפון וכל קדני דשבים תגדע. תגני וקרן
יפני. כי בעבור שהבת בקדים יקדלו גוף הדבר קדם טל יום בגופו יכתו מלפון וכל קדני דשבים תגדע. תגני וקרן
החזים יום גודלין כתרגום כברן בכף. והכל אחד כי נתת׳ כובב וקובב יום וישתמשו חכמים בכל לפון
עכבה בכף. בגוד מלת יעקבם כי יסתע קלו. ויאחזו ותקשו מן תבשיעין. ואחרת קרמתה נאלים מן
יכרמתה חזיר תייער ונכאחזי בתקומות הנזכרים כעבם היום הזה גם כן פירשו בבת היום ההוא שהם
עיניו לא יעשו היום אחד כתוכנו טל עולם לפי כך אחד כי טל החיה וכל הבשתה וכל תעוף וכל רתתש עב
החדתה נהסמו בבת היום ההוא עליהם כי אין היה אלה הוא ודיתו היה קבון. וכן לא יחסמו שם
תלוה לבני הנכרים לבד תעוף. ישראל כתים אחד ואחרן תבדי דק בבת היום הנגזר עליו כן תפי עליון
וכן בעבין תפה דבי להגיד כי בגוף היום שנגזרה גזירתו שהוא בבני ישראל שהם בניהם ויכו
לדבר את כל הדברים הללה בגוד עליו שיעלה בבת היום ההוא שהגזרה שהגזרו בו טל הר העברים ואחר ותקו
הברכה ועליה שם ההוא עבין רחוי לימים רבים. אבל בעשה בכתבו ועבותו טל יום. וכן תלת שלש תחוק
יום בתני היום הרי׳ הדברים ועבותו טל יום. וכן תלת שלש תחוק
ומכתב עשר לים היום אבית אבית תיתים ותקשו לא יחקלל התה ולבתיהם פשוט כי עד עשה היום
הזה לחסנים היום בכלל ההוא וכן עד עשה היום הזה דחדם שהוא עד ועד בכלל כי גוף הדבר כאו ותקשו
ורבו דרשו חלמון בעשה היום הזה דתעבדים עבותו טל יום. כלומר תעת בחת המבכים עד בתתם בלילה
התיחות לתעבו התנפתת טלחדת לתוסיף תחול על התקדם. וידרשו בבת ובינית תקרי. ותשה בעבותו טל
יום בתני היום הרי׳ הדברים ועבותו טל יום. וכן תלת שלש תחוק
לת כבני לפעודה לכך וכך ימי׳ כיון שהגיע זמנן שבקשה מכם עבבו עתי יום אחד מקם עלי פרידתם
ותבשו לתעבו התנפתת טלחדת לתוסיף תחול על התקדם. וידרשו בבת ובינית תקרי. ותשה בעבותו טל
יום בתני היום הרי׳ הדברים ועבותו טל יום. וכן תלת שלש תחוק
הסתע. וכבר פרשתי תעם זה. והנה תעם טל הפרשה תחונו לת תב תסם הגדול שבבת יתים שבתעשם
בחלים ותבתכו להם התיני עברת בעבין שב למבבח על התיבית. וגם כיוצן בבת תקשו תסבתם תקשו פרי
בן הדר והלולב בתנדה ולכך הקדים התרונ. אבל בשמיני תיכו נדיך כי הוא עבתו הדר. וזה טעם
וחבתם לתו חב לה׳ שבעת יתים כשנה שתחונו שבבת היתים עם שמנה עבין שבוע ותקשו תלשון
שתים. וכתחונה יתלהבו כן התיני חונב. וכבר רימז רבותינו הסוד הזה תחדו כיוקרא רבה מרי
עין הדר זה הקבה שמלחל הדר ומדר לשבי. בבות תתרים זה הקבה שב כדיך כתוב ישרת כ ע

באשבם. תת תבולת התרן. סיבה חדם שביעי זה בזמן לסיפה תכל שבבתון לעבר תת השבי שתם תין
הענבר פנחי שהוא כח בחיבב הקין תן התורף לשון רם. ולשון תב עבר תת השבי שתעשה החג כיוסי׳
הפירות. יכול ביוסיפת כל הפירות תל תנדבך תיקבך. תנדבך לא כל נדבך. תי
כיוסף תנדבך. יכול תקבת. תל כיוספם תת תבולת התרן. הא כיצד השלישי לעבר תת השבי
בתעשה החג כרוב ביוסיפת כל הפירות. וכבר למדו העבור יחדם התיבב תכל סם ליתר על התיבב וכלן
ליחד על פירו. היולל שבו שבו חבתי על שלם דברי תעברתי תת השב על התבי ועל פירו התילן על התקים
והנה העבוד כלתי תילן שהחג זה בזמן תסים. תבל עבין שבת השבוע שיחול תלה תעברי ה׳ תשר תקדתי
תותם כלם תקדתי קדם להקריב בכולם תשה לה תכן כיום תעשה עשר לחדם השבתי זה בעבור שהוא
את לספבם תת תבולת התרן תחונו תת חב תם תשם בבבת יתים והשיש נתתי בבלן בזמן שבתון כיום הרשון שבתון
וביום השמיני שבתון תשבתון ותמתו שהם כיוסי פירשתי. ולתן עוד תתנשיפו לשמות לבני השם כלילה
ותתרוג שבבת יתים כי הוא זמן שתחה שבדך השם תתך בכל תבלתך ובכל תעשה ידיך והיית לך שתת
לבבין. ובעם תחונו תת חב ה׳ שתבעת לבני לתת הודתה לשתן על תעשיכם לתוקף כי כח. וחזר ותת עוד
וחבתם לתו חב לה׳ שבעת יתים כשנה שתחונו לבני לתת הודתה לשתן על תעשיכם לתוקף כי כח. וחזר ותת עוד
בן הדר והלולב בתנדה ולכך הקדים התרונ. אבל בשמיני תיכו נדיך כי הוא עבתו הדר. וזה טעם
וחבתם לתו חב לה׳ שבעת יתים כשנה שתחונו שבבת היתים עם שמנה עבין שבוע ותקשו תלשון
שתים. וכתחונה יתלהבו כן התיני חונב. וכבר רימז רבותינו הסוד הזה תחדו כיוקרא רבה מרי
עין הדר זה הקבה שמלחל הדר ומדר לשבי. בבות תתרים זה הקבה שב כדיך כתוב ישרת כ ע

הכתוב כן. וחנו תחדים שהיבי רבי כבבי עבתי הוא לעבין סיר קשב תתלוין דרשון הוא כי גם
הוא תבילת הרשונים ותיתו בחתרית שלהם. ולכך יזכיר בפרשת כל הכבור בשלש רגלים חג המבות וחג
האספם. תת תבולת התרן. סיבה חדם שביעי זה בזמן לסיפה תכל שבבתון לעבר תת השבי שתעשה החג כיוסי
הענבר פנחי שהוא כח בחיבב הקין תן התורף לשון רם. ולעתן תב עבר תת השבי שתעשה החג כיוסי
הפירות. יכול ביוסיפת כל הפירות תל תנדבך תיקבך. תנדבך לא כל נדבך. תי
כיוסף תנדבך. יכול תקבת. תל כיוספם תת תבולת התרן. הא כיצד השלישי לעבר תת השבי
בתעשה החג כרוב ביוסיפת כל הפירות. וכבר למדו העבור יחדם התיבב תכל סם ליתר על התיבב וכלן
ליחד על פירו. היולל שבו שבו חבתי על שלם דברי תעברתי תת השב על התבי ועל פירו התילן על התקים
והנה העבוד כלתי תילן שהחג זה בזמן תסים. תבל עבין שבת השבוע שיחול תלה תעברי ה׳ תשר תקדתי
תותם כלם תקדתי קדם להקריב בכולם תשה לה תכן כיום תעשה עשר לחדם השבתי זה בעבור שהוא
את לספבם תת תבולת התרן תחונו תת חב תם תשם בבבת יתים והשיש נתתי בבלן בזמן שבתון כיום הרשון שבתון
וביום השמיני שבתון תשבתון ותמתו שהם כיוסי פירשתי. ולתן עוד תתנשיפו לשמות לבני השם כלילה
ותתרוג שבבת יתים כי הוא זמן שתחה שבדך השם תתך בכל בלבתך ובכל תעשה ידיך והיית לך שתת
לבבין. ובעם תחונו תת חב ה׳ שתבעת לבני לתת הודתה לשתן על תעשיכם לתוקף כי כח. וחזר ותת עוד
וחבתם לתו חב לה׳ שבעת יתים כשנה שתחונו לבני לתת הודתה לשתן על תעשיכם לתוקף כי כח. וחזר ותת עוד

וכך מסתעה ותתה טעמ לבונת הת
יו פרשת תכנית הבריה ופרשת ותתה תבוא לה נתחיל תלת על סדר מלחמת משמאל לפרש בזוך התכונה
כשר תקדלו לתתם מקרתי קדם והוא לנדם על פה כל החזר התקבל בסוד העבור . צו את בני ישרא
ולמטן . והבי לה כי דשתו נדמוע מלחדם סדר התוקדשת בתקנוי העבור המשכר לן על פה בביני . ונרמז
כלשון ההוא לתורה לשם כל הפרשיות . ותקלוש גם הוא מלת מלחל ומלת משה יקו סדר מושיית הם
משה לתורה להם ליטר הלכות משה בשבת והלכות עגירת בנגרת והלכות החג בחג בלשון שהוא שומע כ
בלשון ההוא לתורה לשם כל הפרשיות . ותקלוש גם הוא מלת מלחל ומלת משה יקו סדר מושיית הם
משה לתורה להם ליטר הלכות משה בשבת והלכות עגירת בנגרת והלכות החג בחג בלשון שהוא שומע כ
הלכות הפסח . וכתוב בתורה מועדי ה' אלה מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם . ובפרשת עיקר הקרבנות אל יש
בהן מן הקרבנות לפי קדם תעמוד ותתי הלתם שהם הנזרים . ובפרשת עיקר הקרבנות אל בני ישראל תלתר שהיה
הכתוב תתר דבר אל אהרן לתוך . ודמתי דרשו חזל מועדי ה' אלה מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם
אף לתתיכה אף לדחייה אף לנלתים אף לנלתו בכלתו על הנף תורת סנים וריל לתל כשנעשו של תקדיש
כי עשו תלתתו היום והלתה כתשנה הזה בתוכל . ולתינו כנון שיהיה כתוב על תעתיד וכן שנעשו וירבעתו לתתו
לכן כי עשו בני ישראל התנה לשר נזה ה' לת משה כי כן . כשהל בכל המועדים מבחת הפסח . כתוב שבתורה
בפרשת הפסח . וכתוב שלתור בפרשת הקדשים ויעשו בני ישראל בכל לשר נזה ה' לת משה כן עשו . וכן
בתורת הכהנים ויעש משה כשר נזה ה' לתתו כן עשה . ויהכנון בניני בהון תבני ספרש בתחלת הקדילה
ולתור כן תזר ולתור ובני ישראל עשו כי טעם שכתוב לנתור כי כשר דבר משה אל בני ישראל הקדילו תיי-
לת התקלל ודצתו לתתו ועשו כן כל בני ישראל לשתור ולעשות כשר נזה ה' לת משה כן עשו

הקברי סנכה עם היסרלי שלח לפני הפנים תעוכם

בני ישראל על כך לפנין רש . ולינמ נכון כעניני סלין הפרשה ההיא שמוכה לפרשת התמורה . וכבר נלתר
ויעל הכרות לפני ה' כלשר נזה ה' לת משה . והכם התנות והתעשה נזכרי ועשים כבר . לכל צורך הפרשה
התלת לפני דברי' פשם נזה ויקחו לליך מתן זית זך תלת בני ישראל . כלומ שילת כל לים לשר נתנו לתו
מתן זית זך לתתור עם שלר פרשת תרומת המשכן וכן עשו כמו שכתוב ויעשו בני ישראל וכ' לת הכתם ולת המתן
לתתור . ולעשי' פלתר סם תקטר סם על לדתניה הוא על החדלקה ועשה כלה השמן שהכילו הפתילים
כיפה וזה שיקחו בני ישראל משל בשר לדותיהם תתן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד . כאשר
פרה לדותיה שיקחסן לותה ויכולה הכהן . ושם עוד לת לת ילת ישרוך לתתו לתר' ובניו נגו והיה כתשתכ
על התמורים לן כלת תמורה לם תעכר לן תלכר כלשר היה כשוכה מן הגלה . ועשתו לת

בפירוש על הזמורה העתורה

פלת ידליקו תלת על תמרים הטהורים ומדדים רבותי' על המנורה הטהורה על שהרים על תמורה פלת ישמכם
בקשתי . ובפרשת ישרוך לת הכרית לפני ה' פלת יתקן מכתון ויכבים תמיד לף בשבת תמיד לף בזמירה
והיה להרון ולבניו המנחה הזאת שכל דבר הבא מן התבולה בכלל מנחה הוא ולכלתית מסכ על תלחם
לפנ' רש' וייתכן כי ותיתה על כל לחת מן המערבית ועל דרך החתית ותיתה לחרון ולבניו בדרית עולם כדרך
בריתי היתה לתן החייס והסלום ויצא בן אמה ישראלית ועתיו ויבא בתוך בני ישראל וכן ויבא בתוך
העיר כי יבא תכיתו לו תקום תושבו תל תוך העיר כן יבא תלחנו תקומתו וכל בתוך העם ויבנו שם
ושעם כתכתב כי היתה התרייבה בתחבה ושתעי רבים ותפסו כו ויכולו לותו תל תשה ה' והזכיתו היום הישראלי
הזכיר זה בכלן כדברי הלתור תל תשה תפרשה תל תעלה יבא כי חטת בספתין על לשה ה' והזכיתו היום הישראלי
ויבנו סביבם ויתר לפו וקלל בגבעון . ושעם כן הישראלית ולים הישראלי
. כי לשתוע תעות לכתם כתוב כהן . ותה שתור בתב כתוך בני ישראל תלתי שבתגייר לינ
סיבערך כבירות תלת בכל ישראל שבכתו לפרית בילה ושבילה והרצלת דיעם בשעת תתן תורה . לכל
נתכוכו לותר שלך לתדי לתן ונדכך כישראל . וזה שעם בתוך בני ישראל . ולה רבה שיהיה עתיכם
לתרי לכין להיות תבדי תשר בתב לעם שלת היו תתורים . בילתה שעה הוא היה כתוכתי כדבר-
יחיד היה שגיים . והלכה סולר כפר . והצדפתים לותרי . כי טעם הנרות תפבי שהיה קודם תתן תורה והיה
יומשעו לילך לחר הזכר תתם שלחרו בלותת הלך לחר הזכר וכשר תלר זה לת תלו לותו כי תבדי היה
בדינו לכל שבגדל שתגייר לדעתו ובמול ולין דעתי כך כי תעת שכל לברהם בפרית הין ישראל ובגיים לה
יתחשבו וכתו שלתר בעשו וילתל ישראל תת-ת שלבי יקו הדבר לם לתחר תתן תורה שהבי הבת על בת
לברהם ותייבי לתיזולין לו שה קידשין הוא שקוה עשרים לתומת הלך לתחר הזכר וכשר תלר זה לת תלו
שכן קודם התורה שתהא תעתידה ללה להיות כשיה לחייבו כתורה שלא תלדה להיות כתום לת כל
ישראל . לין נשם תחת נשם שבהמה תשם תבהמה תשם תבהמה תשלם לו כזאת כשהתנו תכל שיטלם לו דתי בשוני הנזק
לשר עשה לו כן שבר תחת שבר עין תחת עין על דעת דבותינו ובני ישראל עשו כשר נזה ה' לת משה
לף לתתיכה לף לדחייה לף לנלתים לף לנלתו בכלתו על הנף תורת סנים וריל לתל כשנעשו של תקדיש
כי עשו תלתתו היום והלתה כתשנה הזה בתוכל . ולינו כנון שיהיה כתוב על תעתיד וכן שנעשו וירבעתו לתתו
לכן כי עשו בני ישראל התנה לשר נזה ה' לת משה כי כן . כשהל בכל המועדים מבחת הפסח . כתוב שבתורה
בפרשת הפסח . וכתוב שלתור בפרשת הקדשים ויעשו בני ישראל בכל לשר נזה ה' לת משה כן עשו . וכן
בתורת הכהנים ויעש משה כשר נזה ה' לתתו כן עשה . ויהכנון בניני בהון תבני ספרש בתחלת הקדילה
ולתור כן תזר ולתור ובני ישראל עשו כי טעם שכתוב לנתור כי כשר דבר משה אל בני ישראל הקדילו תיי-
לת התקלל ודצתו לתתו ועשו כן כל בני ישראל לשתור ולעשות כשר נזה ה' לת משה כן עשו

סדר בהר

וידבר ה׳ אל משה בהר סיני משה עבין סמטה לעברן הר סיני והלא
נאמרין כל המצות מסיני אלא מה סמטה נאמרו כללותיהן ופרטיהן
וקדוקיהן מסיני אף כולן נאמרו כללותיהן ופרטיהן וקדוקיהן׳
מסיני כך סנייה כתב ונראה לי שלא מצינו סמטה קרקעות שמכנית בערכות מוכח למדנו
מכללותיה ופרטיה כולן נאמרו מסיני וכן הכתוב מליצר כאן על דיבור שנדבר למשה בסיני מסיני
כללותיהן ופרטיהן וקדוקיהן ואחזרו ונשנו בערכות מוכח לשון הם ליטע כמין בעיבי כלל שהרבה מצות נשנו
בשמנה שלא נשנו שמכנית בערכות מוכח ועדיין בהן כאחרונין כללותיהן ופרטיהן מסיני ופרטיהם בערכות מוכח
שהקשו מאחר שדברות שמכנו בערכות מוכח ולא יצתה כללותיהן מסיני ופרטיהם בערכות מוכח
וכן היה ראוי יותר ליותר כי המכנית שנו לכאן פרטיהם כי לא נאמרו בסיני אלא כללותיה׳ לאחל הברית
כתב פירוש סהשמטה נאמרו מסיני דכתיב בהר סיני לאמר ולא המשפטים והסכיעית תשמטנה
ונטשת ולאכלו אביוני עמך וגו׳ ולא דיני השמטה כידוע כלל׳ ונכוחן אחר ואחיר כי בהר סיני עוד נאמרו
כל פרטיה סהרי כלם נאמרו בסיני אחת׳ וכתיב הענין כתיב אלה המצות אשר צוה ה׳ את משה
אל׳ בני ישראל סהר סיני להקיש כל המצות אל השמטה הנאמר סכאן סיני הוי כן שנאמרו בכללו ופרט והכל מסיני
ולשלחו את משה אל בני ישראל זכות ישראל גדיתה בהר סיני שכולם נאמרו מסיני עד כאן כתב לאחל הענין
ערבות מוכח שכבעוים שם משה לכאר התניה הכתובה בפרט ואלה המשפטים ובמקבלו על כמשה בעשה ומשמע
שכתב בכאן אחר רש׳ כי אחת הברית הכתובה בפרט ואלה המשפטים והמקבלו על כמשה בעשה ומשמע
אף בברית הלוים ואחרים אל כל הברית הכתובה בפרט ואלה המשפטים והמקבלו על כמשה בעשה ומשמע
כאן בברית חורב

חפר ולא יזיר יקרא מיר כי הזירו הסריסים יומבו כולו לימן מלן מנזרת לשר מזרן מעלי כגלליהם
פירסו ממנו וכן ויכזרו מקדמי כני ישראל ולמחר לובקלו שבקך מהבחת מתם לסמיר ולעשית היו ויתכ כי
המטהג כיסרהל מהכרם לשר היה נתה לת יזחר ולת יעבד ונגלה סמיר ושית יקרהלו לן כזיר כלן סהיה כרם
הנזיר מעבי מהביר לשר כיין וכעבים לחיס ויבשים ולחם עיכר כרמן כי כן יקרהלו הסער החרל על סם
הנזיר בזי נזרך והסליכי מה טעם עכני נזירך להכלל סהם הבומחים מכלי עבודת הכרם והנה לחל הכתוב
כי הספים המלר מילין כסדם לת יקבור חותם והעבים הנומחים בכרם מכלי עמדם לת יבצר חותן ופי
הלחוי סלת תקבור חותן לחה לנרך לכורך עכמך ולת תבצור חותן לעבתך מכל תחים סת סתן סתן לחרן מן
הזריעה והחירים ותחים סת סתן החרן כל משר תביאו בשביעתה מן הספים והבזיר לכולכם יחד לת תכלה לך
ולעבייס ולחים ולבהמה ועכשו לחמר לשרם הכריתו הסנוזי נתב כעבי הזה לפי סהן מעטת סגן סם בסנוק
הן לת מרע ולת כחשוך חת תבזיחתו חס לין זירעין חת מספין לחת ר עקיבה תכלן סתכו לספיחים סהן
לחמרין בשביעית ויבנה לזו בגוד בשרק תקוס שבהנ ותקני כתב יחכמים לומרים לין ספיחים לסורין
מדברי תורה חלת מדברי סופרים סם כן למה כאמר הן לת נזרע ולת כחשוך לחרת לבו לת תזרעו מרה
מן מוספין ולין יחכמים לקיים לחרת סנה בעריהו סה חם מוכלין מן הבישור ולילך עד כלן הרי לדברי
חכמים לין ספיחים חלת יוד בריים כלומר סגזרו כהן לחנסרן לגחרי חנוס חשר סלת יזרעו
ויולחרן בספיחים סם ולכך לחמרו בירושלמי לחמי ר יוחי כל הספיחין לסורין חוץ מן העולים בסדה בור
כסדם כיר בסדה כרם בסדה זרע סדם בור חלת חנפנח עליה סדה כיר דסוף כני חתקני תקליס סדה כרם
סלת לחסוך כרימו סדה זרע סחיה רוכה בקימו וחן החסוקת וחן החסוקת חשר סכן סתכ את ספית קניך
לת תקנוי חכלן כחכו לספיחין סיהיו לחמרי בשביעית סם חסנתינו כרבי ר עקיבה דלת תקנוי
כלל כדברי חכמים סלת תעשה לחתם קניר לעצמך ולת תעשה לחתם נכיר לעצמך חלת מזוג סהם מנוג
הספק וכן לת כחסוך לת תבואתינו חלת כחסוך חל בתוך ירחת הלילן והספיחין לומרים כי הספקרים לעבייס
ולחיה ולבהמה ובשיעור לת כוכל לחיות בהן והספיחין החל הלסורין הם הנבלים כזמן החסור כתנלרה
כל סהכילה שלים בשביעית וכן הירקות. כל סנמוך משביעית לסורין חן התורה לדברי ר עקיבה ולדברי
חכמים לסורין מדברי סופרים חוץ חן העולים כתוכן סדת סהזכירו בירושלמי שבתבנו לעשלה. חכל
הירקות שבמוך בחשית ונלקטו בשביעית יש נהן הסס קדושת שביעית לכל דיניה להפסד ולקדבות
ולחחוך ולבישור. ונעשה סנדלו לגחרי כשיסי חסני חלכי חחר לקיטה בירק בין לעשות כי לעשיר
לכל לין כהם חסוס ספיחים חלין. ספיחי שביעית סהרי בשיעית בוחן ולפי חסיסין בשביעית לין בהן
דין ספיחים ובהס שניהן החומר לסועל הילך לישב זה ולקט לי ירק חיוס וכו וכן שניהן לת יהל לוקט ירק
סהם ומוכר כשוק חכל לוקט חוץ ובגי מוכר על ידו נתב כחי כשגם ובירבזין וכלה מתני עד שיקחין מכל
חדם בשביעית שלין כיוצא כהם נאמר יים לומרים שלו הנזכרים וכל כיוצא בזה שלין דרך בני חדם
לזודען לכל הם חלילין יבחין בחרים ובגזרת לין בהן לישור בשיעית. כלל חעם שאמרו בשביעית שלת
גזרו חלת בגזרים כדי שלת יבחו לזורעם וכן נרחה זה חן הגרל מירושלמי וזה עכין הספיחים שהזכירו
חכמים בכל מקום וכן חן התורה שלת יהל חדם סומר סדהו ובועל בפני עניים בשביעית וחפ רובה
להפקיר חותן בפע לקיטה חלת יהל הסדה כל הסכה חזוקן ומופקר לעניי כך סנו בתכלתה ולכלו לביעני
עמך וכי מבפי מה לחרה תורם לת שילכלו לותה עבייס הרי לכי מעבידה ומחלקה לעבייס תל בשביעית
תשמטנה ונטשת מגיד שהוא מוזן לת פרנות חלת מגדרו חכמים שבפי תקון העולם והגיד שגדרו הכתוי
שלת ישרנו פרנות בחדה ובכרם חכל לת שיהא הוא שומר פרהו ומכניס הפירות לעבור על דברי תורה
ועוד לחתם הכילה וכן הניע זמן זתים שלחו כד סוכרין פועלי ומוסקין לותן ומשכרן לותן בבית הבי
וכותבין לותן בחבית ומכניסין לותה בתוכו שבניר הניע זמן עבבים שלחו כד סוכרי פועלי וכובריס
לותה ודרכי לת בנת וכנכי לות בחבית ומכניסין לות בתוכו שבניר ותלך לתן זמן בערבי שבתות
כל חד וחד לפי כיצן הניע שעת הביעור עבייס מוכלין לחר הביעור לכל לת עשירים דברי ר יוחנן ד
יוסי לומר לחר עבייס ולחר עשירים מוכלין לחר הביעור ר שמעון לומר עשירים

לן עשירים שהביאם מן החקוס המוקדם ומצוי מפני שחלוקין מן המוקדם כלומר דברים שדרך בני חדם
להכילם מן המוקדם כשיתה הוא לוקט ומכנו חלת שחם ירבה לן ברמים יותר מעשרתן לבו כיוס
חשבון כגבי החרן שלת יעשה בהן שחורין חכל לוקט דברים שדרכן להשמר לפי בשחני חיסר מספון
שלת שמרן ולסור ליקח ממנו הת כלוקח בפרטה ושחוק מכחני חיסר לת נזרו מפני שדרך בני חדם
ללקטן כבל מקום ולפי כשלר שני שנוע. מוכר פירות [redacted] ערלה הם של עזיקה הם לת לחתר כלום לת כתכנן זה חלת להשכיח מקחן. ופירם רם כשם שרחשונים
חפרדם משמוך ונדר לן שביב והיל שנה שביעית. ולם היו מלחוניים לן היה לחביר לליקט ומתנו כניכר שרחל
שלת היה חרים ליסרחל ומשחר לן שרהן לת חופסדן שלת משל ישרחל לקט ומוכר. לת שהפירות
של ישרחל ומוכר על ידי. [redacted] ישרחל להפקיע דיני השביעית ונזדו עליו כישרחל
ומכל מקום לת לחסרן חכלים פירות שדה המשמור לכל חדם חלת שלת יקחו לותם מן המשמר. ולכך
שנו בתרת כהנ ולת עבני בירך לת תבצור מן המשמר כלרך לי לתת מנר לכל לתם בנר לת תבצור מן המוקר
לת תבצור כדרך הכורים מבלן לחרון חלכים של שביעית לין קוכבין לוקן בוקבץ. ולין דורכין עבבים
בגת. לכל דרך בעריב ופי חדלת כתיב עבני חמיר לת תבצור וכתיב בזיר לת תבצור לותם
כדרך מיר שלך לכל תבצור לותם עם העבים דרך שהם בוצרים לומר שלת ישחדו לעשות לכל ילקוט
לותם עם העבייס בהפקר וינהוג בהם גב כדרך שהעבייס נוהגין לדורכן בעריכה. וקתני התם
שנו בתרת בהנ ולת עבני בירך לת תבצור מן המשמר כלרך לי לתת מנר לכל לתם בנר לת תבצור מן המוקר
לת תבצור כדרך הכורים מבלן לחרון חלכים של שביעית לין קוכבין לוקן בוקבץ. ולין דורכין עבבים
בגת. לכל דרך בעריב ופי חדלת כתיב עבני חמיר לת תבצור וכתיב בזיר לת תבצור לותם
כדרך מיר שלך לכל תבצור לותם עם העבייס דרך שהם בוצרים לומר שלת ישחדו לעשות לכל ילקוט
לותם עם העבייס בהפקר וינהוג בהם גב כדרך שהעבייס נוהגין לדורכן בעריכה. וקתני התם
והיתה שבת החרן לכם לחכלה לן שבות החרן חתם חוכל לכל לי לתת לחכל חן המשמר חבלן לחרון
סדה שבוייבה בם לומר לן לחכל חלת שמור לומר בא שהפירות עצמן כלרן שבת סיהיו לחכל
שלת כת חתר חלת לחשיר למו שלת בחשר לומר לבו הפירות חן שבת. ובן הענין שלומרו בירושלמי
התלים כיקבץ ולת דורכין הענבים בגת נזר ולשמיעתת שדבריהם כי שלת יבילו לידי שימור ולשיעת
הפירו ניבזלו לותם חן העבייס חם הענין הסנוי בסלת כלן כבריותת הלזו והיל דרך טוב ותיתוני בהונין שבגת
הכבלית והירושלמית ותיכס הבלי ייתכל והיתה שבת החרן לכם לחכלה. כעבו שלול שבת
שבתון יהיה לחרן לחר שתים הפביתה הנזכר לכם לחכלה ותיני בם כלכם לתם ועבדן והכתיב והזיח
סתיין כלכם ולשר תניחו החרן תעבתה בשביעיתה. לן סחסנה תקרל שבת החרן כלשר יקרל היום
סב ינ ושבת סתם. והטעם על תמלת הסבת כי הבת לת תלכל ולבהמתך ולחיה סם היה לוכלת
כחיה לת כל כך שהן סתוזנותיה עליך ויה תל ולבהמתך הקיים בחיה לחיים כל זמן שחים לוכלת מן הסדרה
לתם תלכיל לבזיתך מקרבך כלה לחיה מן הסד כלה לבזיתך מן הבית. לשון רם והכילוני חזה לת פי הרב
מהו שניתן ם כלה הפירות לחר זמן הביעור חזה זמן הבקיר שביעית שהכילו חכמים בכל מקו. ולין הענין
סיהיו הפירות לחר זמן הביעור חסרין בהכלם ולכלה והם לומרים שלת יהיו חכמים בשביעית
פירות שביעית לת חן הבבדים ולת חן הבקרים חלת שהיא נרך ולשון חכמים לעבייס ולכל לדם שבעין בבזיתך הקדש מן הבית. וכן שניהן שבעני לוקטין לחר שביעית לכל לת הפירות
דברי ר יהודה ר יוסי לומר לחר זמן עשירים ולחר עשירים לוקטין לחר הביעור. ופי עבייס כל שלקטן הפירות
מעודות שלת לחרים מן שהפקר ועשירים בעלי חמדית שבעין שלקטו לותן מן חמדית שלהן בהפקר ור
יהודה לסרן לית שהבריסים שבני חסד ור יוסי מתיר וחלכה כדברין. ושנו בתוספתה כרחשונה היו
שלתי כ מחזרין על פתחי עיירות כל מי שהביא פירות לתוך ידו היו מעלין לותן מחוכ ומתבין לו מזון
שלם שנירות וחשאר מכניס לותן לחוכר שבניר חנוק ולחוכר שבניר חנוק חלכים שלחי בד שוכרי פועלים ועדרי לותן
ועוכר לותם דביליה וכן הניע זמן זתים שלחו כד שוכרין פועלי ומוסקין לותן ומשכרן לותן בבית הבי
וכותבין לותן בחבית ומכניסין לותם בתוכו שבניר הניע זמן עבבים שלחו כד שוכרי פועלי וכובריס
לותם ודרכי לת בנת וכנכי לות בחבית ומכניסין לות בתוכו שבניר ותלך לתן זמן בערבי שבתות
כל חד וחד לפי כיצן הניע שעת הביעור עבייס מוכלין לחר הביעור לכל לת עשירים דברי ר יוחנן ד

תכשירים בעשית בכל מקום שפירש בשור
כשבת בכל מלאכה בין להוצאה בין בכל המלאכות ומכל מקום רבה הרב ללמדנו שתקיעת שופר ביום
פשת לומר שהיא בעשית בכל יום הכפורים אחד להיות נשבת ואחד להיות נאחל אחת היא ביום הכפורים
לבו דין יחבן בן זכאי בכר בלבר . ולין לזה עיקר בענין הכתוב כלל ומה שהזכיר תקיעת בשופר דתכרז
פשת לומר שהיא בעשית בכל יום הכפורים אחד להיות נשבת ואחד להיות נאחל אחת היא ביום הכפורים
שכשיעי בשופר מעשר שפי לו שיהא כסף מלוק בלישור תכילה והרכר מעה והרכה מן החכמים שנוין
שהשיעור לשור לגתרי ומעשין שריפה לו לשפר חוקים לרחק לו מעיל ליש . ולהיכן כן כתוב שמשלחר
הם עכשיו כשיעור שלשה כתיות אחר השיעור כדי לאכול מהם בתכילה לגתרי . ואז היא שביעית שאוכרת בשנין
טעם לאחר השיעור שלין לה תקיפין . ולפשר שהשיעור הזה שהכרים היא ולאלי לפי השיעור כולו תומר
ושרבי שיכרים והברית שבעיות כתב בשנין השיעור שכשנתת תכרכן ועל דרך זה תקשרם יפה שפשת
הכותב שלמה כשנים כתבית לאחר וכן וכן שפשת שלם שרצית נאבעית . דקתני כל שהחזיק עולי כל
שלחרן יפרחל עד כדי לא כאכל לא בעבר כל שהחזיקו עלי שכרים שכר ועד השער עד שתהא כאכל כאכל שכל
לא בעבי הקלן כאכילה לאחר השיעור יתר שן העברים והזכר כדי שלמי שביעית אחד בר שם הוה שפיר על שפשת
לאחר לשתתים שפקין שנתת שלחרים ליש ההוא בברת שפיר על שפשת ואחרת שפקין שנתת שלחר לה
שלת דבר שהים שביעית שן רב ואבדין שלכן דיקא היא שפיר לעבר פ רוח שביעית ואכלן לאחר השיעור
ואחר שלושר לכילת העבל והשיעור שן התערה לשיעור לכילת פירות שביעית לח השיעור שן רב ואבדין
לו שהשיעור שן התערה לשיעור הכילה שרבים אלא שיש היה שפיר בשיעור לאדם אלא שיש שלחר תקיעת בשיעור לאדם
דוחה שבת כשל שרבכם ולין תדיע רחם הסבה דוחה שבת בכל שרבכם חלת בכל בלבר לשון רש .
והנה הרב שכי לקוחתו בתלמוד והכל לפניו כשלחן שרוך לינו חוסם ושתם הכריתי ולפי שהיו בכל שרבי
בני אדם שדעת הולך ובדור בגון כי התקיעות כולן על רחם הסנה ניש הכשרים לפי ריעות שרוחות הן
בשבת בפי שביל שהרוחות הולכות מלילה לקוקעין היו בדין בשבת על רחם הסנה ושל יום הכפורי בכל
שלפר שבי תבואות יתיר לך לפי שכן התבואות שתצא עשידת כיד הלוקח שמכור לן . ורבותינו
דרשו שכתוב שהזכיר שופר לינו שוער שלחר שלא לשון שכי לפי שהיו בכל שרבי שלחר
יצאו שפשוטן . שכשר שפיס של תבואות ולא של שרעין שניעשו שניס שתי לפי שלם תבואות בחות שתי שכי לפיכן
כיוצא שהקדים . לכל רבותי לפיכן שלין לחכלא לקדקשת שפל לן קבע תיד עשיתך דבר הנקבה תיד ליד
והתקדים הזה כפי שמוטן . ולפי שהדשו לדברי הרב קרקשע הוא לכל על כרחינו נצטרך להשית

כבל שרבכם לעלות שכל יחיד שייב לתקוע ולין התקיעה בבית דין כלבר כמן הספירים יובל היא שבה זו
בעלמא שהשיב בקביעת שהה לבדם ואף שהה יוכל שהה על שם התקיעה בשופר לשון רש יכן דעת
המפרשים ולשון בקרן היובל שופרות היובלים . ולילו שחוור לי בעבור תהיה לכם כי מה טעם שיחור
בשבת תקיעה היא תהיה לכם ושבתם . ולולי שחור הכתוב יכול היה נקוקם בשם זהה שקרחתי לה שתהיה
לכם לכלכם ידועה בתקיעה שתקעה שה לחזכיר עבינה שתשכחו כה חיש חל שחחתי חיש חל תשפחתו וכן
יכול היה שכת החשפים שכה שהיה לכם שהיה לכם יוכל חלת שתרעו ולת תקברו כלו ידועה בשם
להיות כה כבה . וכל זה לימנו בכון בעיני כי פי סופרית היובלים קרני החלים . וגם תרגם יונתן שופרא
דקרן דכרא וכן בגמ' חלי משמע דהאי יובלא ליפא דדיסרא הוא שכן בערבי קורין לדייסר יובלא וסופ'
כיל הכפורי שיחיר לי להיותו שהחיל לכל כל הספרית שהיה כן ועל דע' תשפחתו כל התבואות שלא
יעלים לכ' למה תקרת הסבה שבת החיל ויל' לשר כי יוכל כשעה חלת ולפי דעתי לת קרילן שכתוב יכול על
התקיעה רק על הדרוך כי לת הכיור הסם שזה בכתוב הרחמן שחיר והעברת שופר תרועה לכל שחיר
נקרל תם דרוך בארץ לכל יושבים שיהיו כולם בני תורין לדרוך בכל מקום שידעו . ושחי' יוכל היה שבה יוכל
כל היום לל שחזקתו ולל תשפחתו יובלהון דבלין מרחוק לבוא ושתחוה כלשון הזה בעבדים רבים יוכל פי
לה' חלדים בשחות ושחרון ועל יוכל יפלח שרעין . חלבים יבלי היים הם השעתקים שסם יובלו השים ושעה
שחרן יבולה ולין יבל בנשבים עבין הכלה בל כמו שיקרל תפחם וכן בלרישית והול שקרה ולוכיל בשריש
ייהים שידום יוכל היה ושהיה כן לכם הכלה היה ושהיה כן לכולכם כי שבלו ושבוכו לין היים לל שחתחו ולין
לל תשפחתו . וחזר ושחר יוכל היה שנת החשפים שבה שהיה לכם שהיה לכם שבת החשפים ליוכל ולת ל
לדכר שחר לת שזרעו . לת שקברו . לכל שהיה קדם שהיה ושבוכו היא לל שחזקתו לשיות לכלכם יוכל כשחר
ועל דרך החמת דרוך שלשון דוד הולך ודוך כת . וכן יוכל שיבוב לל היוכל לשר שם שרעין והיה שהיה לכם
בן הסדה שהכלו . על ידי הסדה שהכלו וין כבית שלם כלה לחיה וין הסדה שתה שריך לבער וין הבית
כשם שכת כשביעית לשון רש . ושם כן לת היה שסנוק שחער . לכל יחור לת שזרעו ולת שקברו כי יוכל
היה קדם שהיה לכם ושן הסדה שהכלו לת שבחתה . לת שן הבית . ורת לחר שן הסדה שהכלו שהיה שהיני
הסדה שעבוחו שהכלו כלכם כשבוב בשבת שסחטה . ולדעתי שחור לת שקברו ולת שבערו בשם הזהת כי
יוכל היה קדם שהיה לכם שן הסדה שהיחל התשחה ושהכלו שהבית הסדה ללקוט ולהכל עם העניים
והאכזרים הזה והכהחה לת שיהיה לכם עת קציר ובצירתם לכם אל תכי ולל החוברן כשבוב שחר
הבתים . ועוד שסנו שהכ' שכחל יחזרו זה לחעלה . ואשבר לדברי רב' שהבת הביעור שן התערה
שבכלב שהחלה שבוער חוץ אל תוכ זו שלבת שחון . בחספר בתים שחר היובל פשוטו של שקרל על
חפני על החוכלה כל להחזיר כשהבחו שן שקה קרקע דע כחה בתים יש עד היובל ולפי הבתים יהבור
המוכר ויקבה הקונה שהרי שעור לה להחזיר לן בשבת היובל ולת ים בתים שבעתים ולת שבתים ברחים יקריס
הרי שהבה לרקע ולת ים בתים שרעיות ויולכל שהבה שבוחות הרבה בריך לקבותה לפי הזמן ושהן שבאחרי
בחספר שבי תבואות יחבר לך לפי שכין התבואות שהבא עשידת כיד הלוקח שהכור לן . ורבותינו
דרשו שהכתוב שהזכיר שרעין שלינו שוער לבעול פחות שהבת בתות שתי שכי ולילו
יצאו שפשוטן . שכשר שפיס של תבואות ולא של שרעין שניעשו בתים שתי לפן רש . ובחות שחוץ הבהן
כיוצא שהקדים . לכל רבותי לחרן שלין לחכלא לקדקשת שפל לן קבע תיד עשיתך דבר הנקבה תיד ליד
והתקדים הזה כפי שמוטן . ולפי שהדשו לדברי הרב קרקשע הוא לכל על כרחינו נצטרך להשית

סדר אם בחקותי

ולא הזכיר בעבירות הסם שיעשו לאלהים ויתנכים ויעבדו עכו"ם כלל לומר והיה אם לא תשמעו בקול ה' ו
אלהיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחוקיו ומשפטיו לומר כי מפני שיעברו על קצת מצותיו אלא שתהיו
ועשיתם את כולן יענישכם כאלו היה כתוב סבי כתוב אלהרון סבית הלחמן מפני מה חרב מפני מה עלילי עריות ו
ושפיכות דמים כית סבי פלטן בקיליס בסס שהיו עושקין כתורים וכגזילות מכדים מפני מה חרב מפני
סנאת חנם שהיתה בהם שקולה כנגד שלשתן ולא הזכיר סם המקדש מיד מפני מה כתוב כאן סבלו היתה סחם יודעת ו
ולמלכות הקדוש ברוך הוא שהוא כתוב סהיו הרשעים מהם מלאי בקללות יסת ה' עליך גזי תירוק מקבל אחרן
כאשר ידבר אכזר . שכאלו עליהם עם רוחי הרשעים מהם מלאי ולא סם בל גזי אשר לא ידעת גזי אשר
לא תשמע לשונו תעבי הוא רוחק מלאכי ו וכן כ"מ מפני מה נגלו לכבל ולאשר ם רשם
קרובים לא רז ונכחדים סהם עתידי ליקום ישראל מסם היום ויודעים לשונם כענין שכתוב כי לא כל
עכ"ן תלויות כי מתעסים לנחש

ועד סושן . ולהן וחסיכוך ה' מכריס כלבוית וכבלוית ג זה סיה סלולה מהם מפוזרים מסוף העולם ו
הרוחיים . וכן מה שלומר סם בגיך וכבוית נתעניס לעם לאחר ועניך רוחית כביס וכבוית תולין ולא יהיו
לך כי יולכו כסבי . חיעבו הגלות סבלו לסמך וכביס רק הסבי סהיו לבניס לבית והחזקת מאחיס בארץ
ולא כלון כן כברית הראשון תסבי סגלו גלות סלוסה . וכל כברית הסבי יזכיר כן סהיו הרוחיים מזעלים
בארצם ולוקחים חכבים והנכבת כרצונם . וכן ועבדת את לוביך אשר יסלחנו ה' כך כרעב וכצחון . היו
עבדותנו מעבדנו הרוחיים בארצנו ואחיהם מזעלים בארץ ונכבדיהם עליהם עול ככר ולוקחים בעם ומ
ומזמנם כאשר הוא יודע בספרים . ועוד רחיס סחלוך ילך ה' לוותך ולא תלכך לאשר תקו' עליך לא גזי אשר
לא ידעת אתה ואבותיך . כי אלך לגרייהם החלך בסוף בית סבי לרוחי ועל סביהתו סם בחיים כברית לא ו
אתי הכתוב החלך לאשר יחלך עליך . לכל לחוי מלכך לאשר תקו' רוחו לכ את סלא היה רחוי לחלוך ולאשר
יאשר בהר סיני על כל הנחוחות למעלה כי מכאן ולהלן ילוך ידבר בחכבות לחל מועד . לא יקדיס לוים לוותו
לסס קרבן לאחר לפי פחיס סלו לסון רס . והכבון סיחתר לוין ניוך להקדיס לוותו כי לוס הוא סור לוו סס
לה' הוא מעבדון והנה הוא כמו סלילות . וכחסבה תעדה לאחר כל הכבוד אשר ילד בפקדן ובאחלך הזכר
תקדיס לה' לדיוך סיהיה קדס ותנהוג כו קדושה סלא תעביד בו ולא תגזו לוותו ותחלבו לפני הסס כאשר
יסרס . ואם בפחיה הטמחה ובדס בשרך . לוין סתדין זה סיכוב על הבכור סחין לומר בבור סהוא
עותיה ובדס בעריך וחמור לוין זה סדרי לוין סדיון סור חמור חלף עלה והוא חתנה לכהן והוא חקדס .
חלף הכתוב מוכב על החקדס סל מעלה דבר כפדיון נהוחה סהוריה סהוחיחה וכאן דבר בחקדיס סהוריה
נחלה לכדק בכית לסון רס . וחכהן סתדין כי לפי פחיה חלך בכור אשר יבוכר לה' בבחמה לא יקדיס
לוים לוותו חזר ואחר ואם בבחמה הטמחה הוא בכור בחקדיס ובדס בעריך . לפרס סחין בכור בחמ
בבחמה טחלה חלא בסור אחוך שכבר נחברים דיבו . ולאחר סחפילו הקדיפו לוים קדיס כבין כבורי חלא
כאשר החקדס הוא נפדה . ולכך לאחר סיפיס לוותו החקדיס בחוספת חומס ואחר יקבה לוותו כעריך .
והנחת סל מעלה ואס כל בהחה טחלה אשר לא יקריבו חחנה קדבן לה' לפיכך ידרס ואס כל בהחו טחלה
רבותי הכתו' מיותר הכבר' שכבל טחלה אשר לא יקריבו חחנה קדבן לה' לפיכך ידרס ואס כל בהחו טחלה
ואשר לא יקריבו חחנה קדבן לה' לרבות בעלי חוחין קפיעין שלין חקריבין חחן קדבן לה' כל חדם אשר
יחרם חן החדם . היעדה ליחרם ולא ערכו עלי לא חל כלום . חחת יחתה הרי הולך לחוח לפיכך
לא יפדה לין לן דחים ולא ערך לחון רס . ודחתי נחלקו כדבר . ויש חסה חוחריס סהוא חחרם לחייבי
חיחות סלין לוקחין חחן כוסר לחערן הנלות' ויחבן סהזכיר זה בבחן לומר שלא יתן חחן כוסר לחחרים
סדן הדיוח לבהכ"ו ולי להם סדיון . חכל החוחרים חן החדס סלינו שלו כגון הבלוחוי על לוייבים ומדרי
כדר לם נחן חחן חת העם הזה בידי והחרימוני חת עריהם יוחנו כל החדס סהוצא סהם כל ו

ושמרתם מלין דעת סמיך כן לתתו לכהנים רק שיהיה יכול לחזור בהנאתם כי כתכון לסברית החוייבי ולכלות
והעושם מלין דעת סמיך כן לתתו לכהנים רק שיהיה יכול לחזור בהנאתם כי כתכון לסברית החוייבי ולכלות
. ותכינו תכפי יכם בלעד סעברו על סמועת הקהל ולא כלו לל סתכפשם . וכתי ויסלחו סם העדה כגים
עפר לגלף לים לכן ויכפיתם לת יוסכי בלעד לפי חרב . ולין הסברין כתוצת שעשו כל העדה דעה כזולת
לסיות לכגיים רבים סיסרלל סלוכם חייבים סיית . ופנחס היה סם ועל פיו בעשם כל העבין ההוא .
תעד תכלתי כתגדם כילמדנו . תביל ר' עקיבל לומר תחדם סוא הסבועה ושבועה הוא אחר . תכפי יכם
עברו על החרם ותתייבו סיית . ולכך לכי לומר כי תן שתנו הזה יוצל לכם סדין הזה שכל מלך ביסרל
תן שנחדי בולם בתעתר כל יסרלל סים לכם רשות כיחפשנם סם יחדייתו על עיר בהלחם עליה וכן לם
יחדייתו על דבר העובר עליו חייב סיית והוא לומר לכם לל תעבי יכם בלעד ולל יהונתן שלומר לו לכיני כה
יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי מות תמות יונתן . ונחייבין שתחייבו לולי סיית תן הדין חון תן הכתוב הזה
וזה היה טעותו של יפתח נבתו כי חשב כיאר חרם בניד יסרלל חלוקים להמית לחשים והעובר על תרתי
חל על המורדים לכלותם לו על העובר בזידונם שתקבלם . אבל לחול כבדר בעונת שליט בדבר סתין רחוי
לם חס . ולכך לומר בבר שתפי הקם דומי לו סיה חייב ובענם בדמים . ולל תדמים בשתה בהלכי רב חתוזר
והעלייתיו עלה לומר חס יהיה הינכו שלכתי ביתי לים חן לסת לקום סיהיה לה קדם סיהיה פרוש שלכי חעמל
לעזוב לסרת כשם ה' שתפלה ושלרות לאלדים . ולם יהיה דבר רחוי ליקרב תעלנו עלה ועשה בית לבתו
זוחן לעיר והתעבדה שם ולכלכה כל יחיה ולים לל ידעה והיתה כתו ברוים ולה דברי רוח כי לם בדר
שיזיה פרוש . אבל יהיה כתו שתוחל שלומר לומר ושתניו לה' והיה חוסרת בכית ה' לל פרוש . וכפי שפסבו
התורה לין ביד החרם שידור כיכלי שתם ביתו שיהיו פרוש' כלסר לין כיכן להעלות עלה . ולם הדבר
כן היתה כתו כוכה על כתולתי ואיעתי עתה נקלם לומנו . ולומ' סיהיה חק כיסרלל לתבות לבת יפתח
ד' יומי' כשנה תפני סלה נשפח לבטל והיתה עבירת אל ה' כמוהו . אבל הדבר כפשוטו ושמעתו היה ומזה
שלומרתי . ולרעת רבתי אל יתכן סיהיה הכתוב הזה כלל דברים רבים כתו לה תלכלו על הדם ובתו לה
יומנו לבות על כבים שהם דרשים לומנו נשפח לל עדות הקרובים . ושכתוב לומר בו עוד רק לת בני הם
לה שמית כשתוב בספר תורת משה שהר בוה ה' לומר לה יומנו לבות על כבים ובבים לה יומנו על לבות
. וכן זה יבלול דין המעדיך תחוייבי מיתה ודין תי סימדדימין לומנו בבות שהבים בתו שלומרבו העובר
על החרם שלו כר הגר ל לו של תלך יסר כעבין תעשה שלול ודאן שכ שם יוסרלם העם ויהונתן ולה תת
כי לפי שלומרים בו תדיה לה יפרה תת יומנו לומר שם יוסרלם העם ויהונתן ולה תת . כי כעובר שליי"ע
שם על ידי ידעו כי כמוגב עשם . שה טעם שהר עשם היסועה הגדולה הזאת בישר . וכן תי עוזיאל תרי
קדם ה' גלי דכפלן עבד יומיל דין ופרק עתיל ית יונתן . וכפלם ספר תורת הכהנים וקרבתן
ומתת יסוכב לל עליו דברים להיותן . ליוס לכתיך והכהים לעבודתן . וישרלל לל כוה ח יתן .
עיניכו תראנה יהודה כיתי עולם ובתי קדמיתן . ולרתין על מסבטו שיהל דבור על יכוכתן . וכתת יהודה סבלותן .
ושרשו לה' תבחת יהודה כיתי עולם ובתי קדמיתן . ועלג על דבון ועזכות תתידין כסדרן ומפסי כהלכתן .

ספר במדבר סיני

כתיב כאשר הנביל הר סיני מזיות הכבוד שם . ובוה הזר הקרב יומית כאשר לומר שם כי מקבל יקבל
, ותוה ולל יבלון לרחות כבלע לת הקדם ויתן כאשר
מחר מביאר תורת הקרבנות מספר ויקרל
התחיל עתה לבדי בספר הזה המכוון מבטעו
בעבין לחל מועד . ובכר הזהיר על טומיות
וקדשין לבדיות . ועתה יגביל לת המשכ כהיותן

ה' מלדיך על העם ככם וכאם ועלח

ויכף יונח לה עשם כאם דבר כעת ההיא רק לשתת לבו מתלך על עם רב ואת מלומר יאלר ויכף
ולתם לל יומבם מקבלים מלה יחשוב לבל כפי דעתי היה הקבוץ עליו בעבור שתשתם מלה לבדיך כי לל היה
יונח לתלחתה ולל עשם כאם דבר כעת ההיא רק לשתת לבו מתלך על עם רב ואת מלומר יאלר ויכף

סדר במדבר

בעבור שהסטיק בתכונת המספר ואיובל מלומר מחין ואר סיבי יהר
ולומר כלן שהיה סדבור זה בהלל מועד כלל הדבריה לאחר הזכיר
מקבלת ספר וקבלת וכן יהיו כלם מכלן ולילך בהלל מועד כי בעת

בספר הכהנים ולל כאלם כיולדין אם לסבלימן בספר הזה

תחלק לחלון להם ולחן בספר הזה מכונת מהבנת לדורות אלתי קבת . מכונת בעבוי הקרבנות שהתחיל בהן
לספר כל מעשה ה' לאר עשה שיהיה להסליח . וספר כי החל לתת לוייהם לפניהם לחרב וזה לחן
בספר הכהנים ולל כאלם כיולדין אם לסבלימן בספר הזה

פעמים ולדיני החלך לחם מבן כדבר הזה · וידיתני במדבר סיני כל ר' ולי עזר כמס כ' יסי בן יומי לחל
כל יתן סמיום יסר לגער לת מסרים סלח לבדיך חסדיו לית' זת נתם לגער ביתי מסה וכדבני וכחלן לחר סלח
לגיך ביתי דוד · ויתכן עוד מנפרים ונלחר כי דוד ביה לחמת כל לים ישראל · רבוני לומי יבן סלם
עשרה סנה ומעל סהל לים כי לת נזכ בחיבי בבן עפרי סנה ומעל נפקלים לבל לחר לבן בפרו לת יסר
ולדעה לת הבפרים · וזה היה עבמו כי הכתוב לת הבמה לחנות רק מבן עפריס סנה ומעלה לפקלי · ומבני
מזה לימבו מפרים בכתוב טעה בו כי חנכ בחה סלחר ולת יהיה בהם נגף סהוה בפקלים סהם כפר להם
חבל יולה נתן לבן וחסב לידי · והכתוב מעיד לבי בחה סלחר ולת נשל דוד מבפרם למבן עפריס
סנה ולחעה כי לחר ה' להידות לת יסר בבניבי הממים · יולב החל לחנות ולת כלה ויהי בחת קבף על
ישראל · היה נרלה מבין יולב היה לעשה תבן עפריס והוה היה הקבף סלין ה' הפן סיהו כל ישראל בגיד
מבין סהוה ידבם כבובי הסיום כלפר לחר חם תוכל לפסול לותם וכ' והכתו' סלחר בחבין ההוה
ויהיו כל ישראל הלך הלפים ותלה הלך חים שלף חד ב חין ענינו סהיו יבלו בבת בישראל · חבל סתרגם
סיו בי יחיים וחזקים ולחלחה · הגיד כי לת מבה החולים והחלפים והזקנים · ומבי סהיה דבר החלך
נחעב חבלו · וזה ענין הגון לחר · ועל דע' מדר' לגדיו סהיה סם מבי לחים טעו כלם · וכך לחר לך חבה לת
ישראל ובתיב לחרי בפור לת העם כי סחוה לם בפיהם כלל כי טעם בחספר סחת יגידו כל
לחר סמותם בפקוד לותם בספר · ראת כל העדה הקהילו כלחד לחים ומבי · ויביר זרי'ת ומם
רב נו בחבות הפם כי ביים הדמה לקח לת הבפילים והקהיל כל העדה ולתחיל לפקוד לותם · חבל לת
נפלם החבין כיום לחד · ולבך חב' ולחן ויפקדם בחדבר כיבי להידיע סהיה פקוד פקידים · ומבי לת
לותם לבדם · כי יפקידם על מבכן העדות · ולחן פקוד לת כבי לוי סיפקדם הלך לכל הבפילים והוה
קרל לחרון סיהיה עתן כי הוא בפיל סהבה סהוא · ובפער הין בפילי ישראל בבבניהם כן יהיה בפיל הלים
בם ולולי זה טעם הבקוד על ולחרון כי לת היה הוא על פי ה' בסיני · ולחבי כן בפקודת הלוים על עבודתם
ועל מפלם קרל מפה לבפילי העדה סיהיו עתה כחו סבלחן לפר פקוד מפה ולחרן ובפילי ישראל לת כלני
כי בכון הוא סיהכיחון כלם וירלת פתקון החפלדת · וגם פם חזר ולחר בתקון לחר לפר פקוד מפה ולחרן
על פי ה' ביד משה · פבבר היה בבקוד כי לחרן היה עתון חוכה סרלה לעפות כן ובפילי העדה רפות
פקרלה מפה לבהון בהם בבבר · ובחפבת פבורית לחרון כי הבקוד על לחרן לרחוץ פלח בחבן הוה בחבני
הלוים בלל · והלוים יחנ ם בים לחפבן העדות ולת יהיה קבף · תעם פבלחר זה בחפבן בחיות בין ה
הרגלים בחדבר · היה חבה לדורות גם בחקדם כי יבלחן בקבו החפבדת · ועשו ישחרו הלוים לת
חפבדת חפבן העדות סיפקדו לותן בלילה וילבו בבים החפבן בתן שלחרון הבהנים חיבי' בבבני' והלוים
יחבחן · וזה בלם בחיבים לרחם חלבך · בך פבינו בברייתו של עלמים ושתי' תיבי' חיבי פחיבו חתפרם
בחקדם וחתפרם בחקש לחר בידך ופ' · בידבל ם בפפרות לבי קבת יחנו וגו' חפקדתם בני הגרשוני יחנו על
ירך החפבן יתן ונטיל בית לב' לחפפרותיהם · על ירך החפבן יחנו בפובה · חבל לת שחעבו פבחנו בבה
פיעשה לת בבין בד' חפקדת חיבין שחעבו חלה פקודתם לעבודתם לבת לבית ם · בחפבדם בידי לחרון
לבהם לחדבר פהיתה חבחה זן בידי משה ולחרן · ובפינו עוד בחפבת תחיר בפלשה תקדחת חבהני' שחרי'
בבית החקדם ולחרון בנין פלח · חבל הני חילי לחר לבי' משה ולחרן · ובבין פחרים חחבים לפי החפבן קדחה לפני
להל חעד חזרחה משה והדר לחרן ובבין פחרים חפבדת החבדת לחרן בחר חקש לפי החפבן קדחה לפני
וכל כדלחת החם · לחדם פהן חבות לדורות ולחיכם בחפבן בלבד · והפהקן' בדברי הימים חפרדים
בבנין החפבדת וכל התקון · איש על דגלו בחותות · כל דגל יהים בן משה בבוחה חלויה בן בבוא של
זה לת כבוחו של זה בבוא כל לחד בעין חבבו הקבועה בחסן ולתלך כך · כל לחד חכיר לת דגלו לפחן רש
וכתב רש' סימנים היו בכל דגל · וקדימונו לחרון סהיה בדגל ראובן בורת לדם וחנחיים עליו דודלי יבדגל
יהודה בורת לריה · כי בן חתפלל יעקב · ובדגל חפרים בורת שור · חעשם בבור פרע · ובדגל דן נחש
נפר · שר סידעתי לבדוכים פרלים יחזקאל חבביל והיה לחבל חעיר בתוך החחבנה ויחנחו חלוים בבית ן
בין לך חלף כולהי יהין עוברין לפבך בתיוה ובבבר ניחתם חעבה חותם סהר בחבפר שחעת חבן
בב' ים לך חלף כולהי יהין עוברין לפבך בתיוה ובבבר ניחתם חעבה חותם סהר בחבפר שחעת חבן
עפריס סבה וחעלם

לגדלגלתם · ויתכן סבה עוד כי היה זה כדרך סהחלבות עשה בבחים לחלחון כי שתם היו חחוזים ליבם
לחרן ולבל בחלחוה עם חלבי החוזרי חפר בעבר הירדן ועם הסחר כולם כתן סחלוה טפים לבתם חל
החקום חפר לחר ם · והיו יפה וחבפילים בדיבון לדעת חפפר חלבי בבת החלחתם · וכן יפפר כל שבט
ובבת ויש יפקיד עליו בברבות חילם בחבלחתם · כי חתורים לת חפחק על הבם סירדוף לחר
כחה חבלים יבלו להם תן החרן בבבבות להם כי לולי דבר החדבלים היו נבבים עם חיד לבני
יקוף לחפרים · חקדים חפרים לחעשה ויהם יקוף עליו וכן לחעה כדבלים כי היה בעל דגל והוה הבבור ול
נחתיו חעשהו בברבת יעקב ושרד כי היו בבי חפרים רבי חבבי חעשה · חבל בחבין חפבי חפבן חבלחתם ועד סיחלק להם החרן לחפפרי ידע
כחה חבלים יבלו להם תן החרן בבבבות להם כי לולי דבר החדבלים היו נבבים עם חיד לבני
יקוף לחפרים · חקדים חפרים לחעשה ויהם יקוף עליו וכן לחעה כדבלים כי היה בעל דגל והוה הבבור ול
נחתיו חעשהו בברבת יעקב ושרד כי היו בבי חפרים רבי חבבי חעשה · חבל בחבין חפבי חפבן חבלחתם ועד סיחלק להם החרן לחפפרי ידע
מבבה כי היו בעוד החיל בבי חעשה הרבים ולקחו בחלתם תחלה · וכן בבעלי החרן הקדימו ויחם יקוף
עליו · חבל בחדבלים הקדי לחפרים · חבל · ויחם יקוף על חעשה לחעשה יקוף לחעשה לחם · ובבי חחרן חלי על
דרך חבדם · כי בעבור שהבה סהביל יקוף על לחיו יחם עליו חוביל סהבה חל חחלק בבוד לבניהם והיה די
לחפרים בבבוד בפיהו · והלוים לחעשה לת חחפקדים בתוכ · הבה חתחלה ריחה חפה חודעתו
סלח לחמת הלויים חפבי שלו ולחבבם יהין לים לחעשה וגו' · כי לבל חחיבות בחבני יהין בפיהם בבל חפה חפה חודעתו
סלח חבה חבבי לו בפיהו לת חבה לותם · והבה חפה חפקוק בעין בחלים ולל ידע חה יעשה להם · וכחפר
הפלים בל חפקדים בעם ובעתרי חלים לבדם · מיום לקבה סלח חבה בחוב בני ישראל ויחנה
לותם לבדם · כי יפקידם על מבכן העדות · ולחן פקוד לת כבי לוי סיפקדם הלך לכל הבילים והוה
קרל לחרון סיהיה עתן כי הוא בפיל סהבה סהוא · ובפער הין בפילי ישראל בבבניהם כן יהיה בפיל הלים
בם ולולי זה טעם הבקוד על ולחרון כי לת היה הוא על פי ה' בסיני · ולחבי כן בפקודת הלוים על עבודתם
ועל מפלם קרל מפה לבפילי העדה סיהיו עתה כחו סבלחן לפר פקוד מפה ולחרן ובפילי ישראל לת כלני
כי בכון הוא סיהכיחון כלם וירלת פתקון החפבדת · וגם פם חזר ולחר בתקון לחר לפר פקוד מפה ולחרן
על פי ה' ביד משה · פבבר היה בבקוד כי לחרן היה עתון חוכה סרלה לעפות כן ובפילי העדה רפות
פקרלה מפה לבהון בהם בבבר · ובחפבת פבורית לחרון כי הבקוד על לחרן לרחוץ פלח בחבן הוה בחבני
הלוים בלל · והלוים יחנ ם בים לחפבן העדות ולת יהיה קבף · תעם פבלחר זה בחפבן בחיות בין ה
הרגלים בחדבר · היה חבה לדורות גם בחקדם כי יבלחן בקבו החפבדת · ועשו ישחרו הלוים לת
חפבדת חפבן העדות סיפקדו לותן בלילה וילבו בבים החפבן בתן שלחרון הבהנים חיבי' בבבני' והלוים
יחבחן · וזה בלם בחיבים לרחם חלבך · בך פבינו בברייתו של עלמים ושתי' תיבי' חיבי פחיבו חתפרם
בחקדם וחתפרם בחקש לחר בידך ופ' · בידבל ם בפפרות לבי קבת יחנו וגו' חפקדתם בני הגרשוני יחנו על
ירך החפבן יתן ונטיל בית לב' לחפפרותיהם · על ירך החפבן יחנו בפובה · חבל לת שחעבו פבחנו בבה
פיעשה לת בבין בד' חפקדת חיבין שחעבו חלה פקודתם לעבודתם לבת לבית ם · בחפבדם בידי לחרון
לבהם לחדבר פהיתה חבחה זן בידי משה ולחרן · ובפינו עוד בחפבת תחיר בפלשה תקדחת חבהני' שחרי'
בבית החקדם ולחרון בנין פלח · חבל הני חילי לחר לבי' משה ולחרן · ובבין פחרים חחבים לפי החפבן קדחה לפני
להל חעד חזרחה משה והדר לחרן ובבין פחרים חפבדת החבדת לחרן בחר חקש לפי החפבן קדחה לפני
וכל כדלחת החם · לחדם פהן חבות לדורות ולחיכם בחפבן בלבד · והפהקן' בדברי הימים חפרדים
בבנין החפבדת וכל התקון · איש על דגלו בחותות · כל דגל יהים בן משה בבוחה חלויה בן בבוא של
זה לת כבוחו של זה בבוא כל לחד בעין חבבו הקבועה בחסן ולתלך כך · כל לחד חכיר לת דגלו לפחן רש
וכתב רש' סימנים היו בכל דגל · וקדימונו לחרון סהיה בדגל ראובן בורת לדם וחנחיים עליו דודלי יבדגל
יהודה בורת לריה · כי בן חתפלל יעקב · ובדגל חפרים בורת שור · חעשם בבור פרע · ובדגל דן נחש
נפר · שר סידעתי לבדוכים פרלים יחזקאל חבביל והיה לחבל חעיר בתוך החחבנה ויחנחו חלוים בבית ן
כיולך חסחם · ולחרון חדרים

ופותן עם פרו תעתה וכן כיוצא בזה
כי כהני הגוים ויתכן כי כוונתם לטובה
על פני יחזור על הדמיון ויתכן כי כוונתם
הכהנים המשוחים פיהן גם הם כמכשפים בדיבוריהם כתוכן כוונתי. ולא יעשה כן לדורות. והנכון כי
הענין להגיד שכחני כחיי תכיים כי כל חיים יוכני כחיי תכיי. רק בעבור שתחי
עמהם ועמם תלוי פקודי בני ישראל בעבור שתחי כל פקודי המחנות לבבותם והזכיר כל
זה להודיע שיהיו התנין ועד שפתקח המחנות וכן כל הגלגלים וכן נשוא לא נפקד מהם חים. וכן תעשה
כם שיהיו עשריים יום פלא יחות תחת תכל הגם הגדול הזה. השבני כשם לבני הגשות לבני בי בעבור כי הת
התקדש בלשון הקדש לשבת הסחות בעשם סוא כתו זרח וכתר תלשון כשתר נחר נקדש דעזאל סידע את
החל דעזאל עשם רעיון לבו בחל כתל כתו לי הוא יקדו כעיך חל. כבת לדעי תרחוק ינזו קורחים החים הזאת
כשבי הסחות ולכך הזכירו התורה בשניהם ואלה תולדות אחרן ומשה וגו'. ואין תוכה תלת בני
אחרן ונקדתו תולדות ומשה כפי שלמדו תורים ונראה תכרת תורה תעלה עליו. הסתו כתלו ילדו
כיום דבר ה' אל משה בעשו אלו תולדות שלו שלמדו תם שלחד תעי הנבורה לשון רש. ואין כן דבר
ה' אל משה כהר סיני לומר שהיו תולדותיו כיום שדבר השם אל משה בהר סיני. ואחר כי תתן
כיד ואהיתם ואין להם היום תולדות רק לשעתו ואיתתי. והזכיר זה לומר כי כיום דבר ה' אל משה כהר
סיני נבחרו אלו למשחה אותם ולהיות להם תשחתם לכהנת עולם. ואחר השבט לוי נבחרו נבחירתו עד
עתה. ועשה הזכיר תולדות אחרן ומשה בתוקום שזה כי כאשר הזכיר תספר כל ישראל לתולדותיהם לבית
אבותם ורצה להזכיר תולדות שבט לוי. התחיל מראשי השבטו שהוא. ועל דרך השבט כי טעם תולדות אחרן
ומשה ואלה שמות בני אחרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר. ואלה שמות בני משה גרשם וקהת ומרדי.
ואלה שמות בני לוי לבניהם לגרשון לבני ולקהת לעמרם וליצהר ולחברון ולעזיאל. ובני קהת היו
עמרם ויצהר וחברון ועזיאל. ובני עמרם היו אהרן ומשה. ובני אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר.
ואלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים אשר מלא ידם לכהן להם. ויכהן נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם
אש זרה לפני ה' במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם. וידבר
ה' אל משה לאמר. הקרב את מטה לוי והעמדת אותו לפני אהרן הכהן ושרתו אתו. ושמרו את משמרתו
ואת משמרת כל העדה לפני אהל מועד לעבד את עבדת המשכן. ושמרו את כל כלי אהל מועד ואת
משמרת בני ישראל לעבד את עבדת המשכן. ונתת את הלוים לאהרן ולבניו נתונם נתונים הם לו מאת
בני ישראל. ואת אהרן ואת בניו תפקד ושמרו את כהנתם והזר הקרב יומת. וידבר ה' אל משה
הנה אני לקחתי את הלוים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלוים. כי לי
כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל מאדם ועד בהמה לי יהיו
אני ה'. וידבר ה' אל משה במדבר סיני לאמר. פקד את בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל זכר מבן
חדש ומעלה תפקדם. ויפקד משה על פי ה' כאשר נצטה. והיו בני לוי במספר שמות גרשון קהת ומרדי.
ואלה שמות בני גרשון לבניהם לבני ושמעי. ובני קהת לעמרם וליצהר לחברון ולעזיאל. ובני מרדי
מחלי ומושי אלה הם משפחת הלוי לבית אבתם. לבני ושמעי משפחת הלבני ומשפחת השמעי אלה
משפחת הלבני למספר כל זכר מבן חדש ומעלה שבעת אלפים וחמש מאות שמרי משמרת הקדש
בני קהת יחנו על ירכת המשכן. כי פקדת אבות מספר כל זכר מבן חדש ומעלה שבעת אלפים וששת

מאות עשרים ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומחנה משפחת הקהתי יחנו על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת
המשכן תימנה. ונשיא לבית אבות משפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל. ומשמרתם ומפקדיהם כמספר כל זכר
מבן חדש ומעלה שמנת אלפים וששת מאות שמרי משמרת הקדש. חנים משפחת בני הקהתי על ירכת

סדר נשא

לגמרך שלא רבה לעמוד כל גרמ תרומה רשלי ובכור מיטיירי מקנת . ועמד סמ פס בספרי אחר יקריבו
לכהן . אמר ר יוסי הגלילי וכי תרומה מקריבין לכהן . הא לא אחר יקריבו לכהן לו יהיה . לפי שהוא אומר
בספרי בגורי תרומתך וגו' . לכל לא שיעבו הוא שעשה כהם . על אחר יקריבו לכהן לו יהיה . כל הכתוב
עליה על הכבורים שיהיו נתנין לכהן . וכי הם וכי תרומה מקריבין לכהן והלא הוא עכשיו מחזיר עליה
בכית הגרנות ואינו מחזיר . לכל פירוש על דעתך ר יוסי הגלילי שאין הקרבה כתורה אלא מקריבים על גבי
המזבח . לפיכך דרש אחר יקריבו בכורים שהם טעונין תמימה והבאה . אחר הכתוב כי כל הבכורים
אשר יקריבו בני ישראל לה' לאדם לבהמתם לשדה ומגרשם לא יהיה . וכתיב אחריו אך בכור אשר יבכר
לאלהים בבכורי אדמתך וגו' . לכל לא שיעבו הוא שעשה כהם . על אחר יקריבו לכהן לו יהיה . כל הכתוב
עליה על הבכ

ויחי כיום כלות
ביום ויכו . ומשון לתת סתי תנחל על נבי יסר׳ ולתי לתרכם כי לתי תיתרכם הנני ומלוים
משם להקי׳ לת התשכן ולת כל כליו הקריבו הכהנים תלתר שכל ימי מבנית שתלתי׳ היה תעמידו ותשרקו וכחותו
היום תעמידו ולת פרקו . לכך כתי׳ כיום כלות תשה להקים לותו היום כלי תקהותיו ורלם תדם כיום היה
בשני נפרשה השרה בשלימי הזו הזיה רחטוה בשביעי נתו לשון רש כדברי רבותי׳ . לכל לינכה רלי׳ר
נחוייה כי כיום כלות לינגו דכך עם להקי׳ בלבד לכל כיום כלות תשה לשקי׳ לת התשכן ולחטוח ולקרם
לותו ולת התזבח ולת כל כליו הקריבו הכהנים לת קרבנם כשבעשה כל זה ויכל תקום כיום השמיני
כיום . וכתיב זולת חסי שם כבלן בעבור כי כיום הרלשון של תלנים קרל לשמה תלכל תועד ידבר־
ליל כל הפרשיות שיתחלת שפר ויקרל עד ויהי כיום השמיני שם כדיבי הקרבנות . ותין השמיני
כדבר לי כל הפרשיות שיתחלת זולת החיה תפר תלכלן שם כדיבי לפר ויהיתר היה כבלן שנין הקרבנות
ובתשבו העגיבים עד התקום הזה כפר כלפר פי רבותי . וכשהכלים התנות תפר נבעשה תשה לשתר־
ליפר ובכלן דיבי עבדה וקרבנות ותשתירת לכל תועד ועבודתן חזר לחרי כן נכלן להגיד כדבת הכהולי
כקרבנם שהיו תקריבים תחיני על יום תשנים עשר לחדש . תן ער שנים עשר יום לחדש כדבי רבותי׳
ושעם ויתשתח ויקדם לותם . תת רל׳ שתשה לותם בכתן התשחה וקדם לותם כדם התטלת כתן שלחר
סם ויתשת לת התזבח ולת שדם יבק לל יסוד התזבח ויחשלחן ויקדשתן לכפר עליו . ולינו כן שכ כתל׳
בתשבן ויתשת לותו ויקדם לותו ולת כל כליו ותתשכן לל נתקדם כיום כלל . תכל ויתשת לקדם לותם .
ושעם לת התזבח ולת כל כליו ותתזבר לרחם תכפתים כיום כלות תשה לתקים לת התשכן ולת כל כליו ויו
ויתשת ייקדם לותם . ויקריבו בשילי יסרלל לת קרבנם לפני ה׳ כשבור היתם העגל לכורך תקרבנ
יקרלו קרבן וכן ונקריב לת קרבן ה׳ לים תבר תנת כלי יהב קרבן לכרך תבית ותנה תשבו הכהולים שלח
תכלות והבקר לפני התשכן ותשם ביה לת מזבח קט לותם תל תקרבים תשל העגלות ותקריבו לותם לפני תשכן
לת עבודת להל תעד . ולותר כך נקחו הכהולים לת קרבנים תעל העגלות ויקריבו לותם לפני תשכן
כי היו מוכנים לתקריב כהל כי ביום לחר שיחדשו לתקריבם לן ותשם ביה בזיל לחד ליום יקריבו . ולכך
לל הוכרך לומר עתה קט מלתם וירך תכתוב תעגלות על תמנני שכתן . כתן לוכלי שולחן מיועב .
וכן כי יודע כל שער עתי ולשון חכמים תלה קדושת של כדי יין וכדי שמן ול כלי כסף וזהב . ולשער
שיהיה בב תלחת וכן כבכים ובשרים כעגלת תלחת לדש . ויהיה שם עגלות בב שם עגלת של תלני
ותלחן היה תקר כבות החבוה לשר יסרל . והזכיר כתן קרבנות הכהולים בסדרן לחר כך כגל לותם
זולת תבכת היום תשה תותן תלת בהמות יסרל קטנות כשה שתים עשרה . וכתב רש׳ לתורך שהיו
בכני נפרשה השרה בשלימי הזו הזיה רחטוה בשביעי נתו לשון רש כדברי רבותי׳ . לכל לינכה רלי׳ר
נחוייה כי כיום כלות לינגו דכך עם להקי׳ בלבד לכל כיום כלות תשה לשקי׳ לת התשכן ולחטוח ולקרם
לותו ולת התזבח ולת כל כליו הקריבו הכהולים לת קרבנם כשבעשה כל זה ויכל תקום כיום השמיני
כיום . וכתיב זולת חסי שם כבלן בעבור כי כיום הרלשון של תלנים קרל לשמה תלכל תועד ידבר־
ליל כל הפרשיות שיתחלת זולת החיה תפר תלכלן שם כדיבי לפר ויהיתר היה כבלן שנין הקרבנות
כדבר לי כל הפרשיות שיתחלת שפר ויקרל עד ויהי כיום השמיני שם כדיבי הקרבנות . ותין השמיני
כיום לל יסרל כל תעמים עשר יום תשנים עשר לחדש . תן ער שנים עשר יום לחדש כדבי רבותי׳ .
כקרבנם שהיו תקריבים תחיני על יום תשנים עשר לחדש . כהכהולים התנות תפר נבעשה תשה לשתר־
ליפר ובכלן דיבי עבדה וקרבנות ותשתירת לכל תועד ועבודתן חזר לחרי כן נכלן להגיד כדבת הכהולי
כקרבנם שהיו תקריבים תחיני על יום תשנים עשר לחדש . תן ער שנים עשר יום לחדש כדבי רבותי׳ .
ושעם ויתשתח ויקדם לותם . תת רל׳ שתשה לותם בכתן התשחה וקדם לותם כדם התטלת כתן שלחר
סם ויתשת לת התזבח ולת שדם יבק לל יסוד התזבח ויחשלחן ויקדשתן לכפר עליו . ולינו כן שכ כתל׳
בתשבן ויתשת לותו ויקדם לותו ולת כל כליו ותתשכן ויתשת לותו ויקדם לותו ולת כל כליו ותתשכן
ויתשת ייקדם לותם . ויקריבו בשילי יסרלל לת קרבנם לפני ה׳ כשבור היתם העגל לכורך תקרבנ
יקרלו קרבן וכן ונקריב לת קרבן ה׳ לים תבר תנת כלי יהב קרבן לכרך תבית ותנה תשבו הכהולים שלח
תכלות והבקר לפני התשכן ותשם ביה לת מזבח קט לותם תל תקרבים תשל העגלות ותקריבו לותם לפני תשכן
לת עבודת להל תעד . ולותר כך נקחו הכהולים לת קרבנים תעל העגלות ויקריבו לותם לפני תשכן
כי היו מוכנים לתקריב כהל כי ביום לחר שיחדשו לתקריבם לן ותשם ביה בזיל לחד ליום יקריבו . ולכך
לל הוכרך לומר עתה קט מלתם וירך תכתוב תעגלות על תמנני שכתן . כתן לוכלי שולחן מיועב .
וכן כי יודע כל שער עתי ולשון חכמים תלה קדושת של כדי יין וכדי שמן ול כלי כסף וזהב . ולשער
שיהיה בב תלחת וכן כבכים ובשרים כעגלת תלחת לדש . ויהיה שם עגלות בב שם עגלת של תלני
ותלחן היה תקר כבות החבוה לשר יסרל . והזכיר כתן קרבנות הכהולים בסדרן לחר כך כגל לותם
זולת תבכת היום תשה תותן תלת בהמות יסרל קטנות כשה שתים עשרה . וכתב רש׳ לתורך שהיו
בכני נפרשה השרה בשלימי הזו הזיה רחטוה בשביעי נתו לשון רש כדברי רבותי׳ . לכל לינכה רלי׳ר
נחוייה כי כיום כלות לינגו דכך עם להקי׳ בלבד לכל כיום כלות תשה לשקי׳ לת התשכן ולחטוח ולקרם
לותו ולת התזבח ולת כל כליו הקריבו הכהולים לת קרבנם כשבעשה כל זה ויכל תקום כיום השמיני
כיום . וכתיב זולת חסי שם כבלן בעבור כי כיום הרלשון של תלנים קרל לשמה תלכל תועד ידבר־
ליל כל הפרשיות שיתחלת זולת החיה תפר תלכלן שם כדיבי לפר ויהיתר היה כבלן שנין הקרבנות
כדבר לי כל הפרשיות שיתחלת שפר ויקרל עד ויהי כיום השמיני שם כדיבי הקרבנות . ותין השמיני
כיום לל יסרל כל תעמים עשר יום תשנים עשר לחדש . תן ער שנים עשר יום לחדש כדבי רבותי׳ .
כקרבנם שהיו תקריבים תחיני על יום תשנים עשר לחדש . כהכהולים התנות תפר נבעשה תשה לשתר־
ליפר ובכלן דיבי עבדה וקרבנות ותשתירת לכל תועד ועבודתן חזר לחרי כן נכלן להגיד כדבת הכהולי
כקרבנם שהיו תקריבים תחיני על יום תשנים עשר לחדש . תן ער שנים עשר יום לחדש כדבי רבותי׳ .
ושעם ויתשתח ויקדם לותם . תת רל׳ שתשה לותם בכתן התשחה וקדם לותם כדם התטלת כתן שלחר
סם ויתשת לת התזבח ולת שדם יבק לל יסוד התזבח ויחשלחן ויקדשתן לכפר עליו . ולינו כן שכ כתל׳
בתשבן ויתשת לותו ויקדם לותו ולת כל כליו ותתשכן ויתשת לותו ויקדם לותו ולת כל כליו ותתשכן
ויתשת ייקדם לותם . ויקריבו בשילי יסרלל לת קרבנם לפני ה׳ כשבור היתם העגל לכורך תקרבנ
יקרלו קרבן וכן ונקריב לת קרבן ה׳ לים תבר תנת כלי יהב קרבן לכרך תבית ותנה תשבו הכהולים שלח
תכלות והבקר לפני התשכן ותשם ביה לת מזבח קט לותם תל תקרבים תשל העגלות ותקריבו לותם לפני תשכן
לת עבודת להל תעד . ולותר כך נקחו הכהולים לת קרבנים תעל העגלות ויקריבו לותם לפני תשכן
כי היו מוכנים לתקריב כהל כי ביום לחר שיחדשו לתקריבם לן ותשם ביה בזיל לחד ליום יקריבו . ולכך
לל הוכרך לומר עתה קט מלתם וירך תכתוב תעגלות על תמנני שכתן . כתן לוכלי שולחן מיועב .
וכן כי יודע כל שער עתי ולשון חכמים תלה קדושת של כדי יין וכדי שמן ול כלי כסף וזהב . ולשער
שיהיה בב תלחת וכן כבכים ובשרים כעגלת תלחת לדש . ויהיה שם עגלות בב שם עגלת של תלני
ותלחן היה תקר כבות החבוה לשר יסרל . והזכיר כתן קרבנות הכהולים בסדרן לחר כך כגל לותם
זולת תבכת היום תשה תותן תלת בהמות יסרל קטנות כשה שתים עשרה . וכתב רש׳ לתורך שהיו

בכני נפרשה השרה בשלימי הזו הזיה רחטוה בשביעי נתו לשון רש כדברי רבותי׳ . לכל לינכה רלי׳ר
נחוייה כי כיום כלות לינגו דכך עם להקי׳ בלבד לכל כיום כלות תשה לשקי׳ לת התשכן ולחטוח ולקרם
לותו ולת התזבח ולת כל כליו הקריבו הכהולים לת קרבנם כשבעשה כל זה ויכל תקום כיום השמיני
כיום . וכתיב זולת חסי שם כבלן בעבור כי כיום הרלשון של תלנים קרל לשמה תלכל תועד ידבר־
ליל כל הפרשיות שיתחלת זולת החיה תפר תלכלן שם כדיבי לפר ויהיתר היה כבלן שנין הקרבנות
כדבר לי כל הפרשיות שיתחלת שפר ויקרל עד ויהי כיום השמיני שם כדיבי הקרבנות . ותין השמיני
כיום לל יסרל כל תעמים עשר יום תשנים עשר לחדש . תן ער שנים עשר יום לחדש כדבי רבותי׳ .
כקרבנם שהיו תקריבים תחיני על יום תשנים עשר לחדש . כהכהולים התנות תפר נבעשה תשה לשתר־
ליפר ובכלן דיבי עבדה וקרבנות ותשתירת לכל תועד ועבודתן חזר לחרי כן נכלן להגיד כדבת הכהולי
כקרבנם שהיו תקריבים תחיני על יום תשנים עשר לחדש . תן ער שנים עשר יום לחדש כדבי רבותי׳ .
ושעם ויתשתח ויקדם לותם . תת רל׳ שתשה לותם בכתן התשחה וקדם לותם כדם התטלת כתן שלחר
סם ויתשת לת התזבח ולת שדם יבק לל יסוד התזבח ויחשלחן ויקדשתן לכפר עליו . ולינו כן שכ כתל׳
בתשבן ויתשת לותו ויקדם לותו ולת כל כליו ותתשכן ויתשת לותו ויקדם לותו ולת כל כליו ותתשכן
ויתשת ייקדם לותם . ויקריבו בשילי יסרלל לת קרבנם לפני ה׳ כשבור היתם העגל לכורך תקרבנ
יקרלו קרבן וכן ונקריב לת קרבן ה׳ לים תבר תנת כלי יהב קרבן לכרך תבית ותנה תשבו הכהולים שלח
תכלות והבקר לפני התשכן ותשם ביה לת מזבח קט לותם תל תקרבים תשל העגלות ותקריבו לותם לפני תשכן
לת עבודת להל תעד . ולותר כך נקחו הכהולים לת קרבנים תעל העגלות ויקריבו לותם לפני תשכן
כי היו מוכנים לתקריב כהל כי ביום לחר שיחדשו לתקריבם לן ותשם ביה בזיל לחד ליום יקריבו . ולכך
לל הוכרך לומר עתה קט מלתם וירך תכתוב תעגלות על תמנני שכתן . כתן לוכלי שולחן מיועב .
וכן כי יודע כל שער עתי ולשון חכמים תלה קדושת של כדי יין וכדי שמן ול כלי כסף וזהב . ולשער
שיהיה בב תלחת וכן כבכים ובשרים כעגלת תלחת לדש . ויהיה שם עגלות בב שם עגלת של תלני
ותלחן היה תקר כבות החבוה לשר יסרל . והזכיר כתן קרבנות הכהולים בסדרן לחר כך כגל לותם
זולת תבכת היום תשה תותן תלת בהמות יסרל קטנות כשה שתים עשרה . וכתב רש׳ לתורך שהיו

סדר בהעלותך

חמסת הנסיחים חלמה דעתן כמלת היה עמיהם כתכתם לפי פרשת תמרים לחכמת הנסיחים לפי כפרוח לחרון
ולת מכתן לחתר לן הקבה תי ך סלך בחלה ותשלחם סחתה תחליק ותשביב לת הכרות כקר תשב לסנרים.
תיזרים לחנים ולת כתבריר לי לתת כתתן כתלקת הכרות

שאול לו הקנה כן עשה . ודם כתב כן עשה מי שעשאה . נתרפא תגדים על ידי הקנה נעשית תליה ר׳

משה הכהן כי הוא בשבילו כלומדים ועשה לותה נביאי . וכן לתרגם בספרי לה דיבר שכתו על משה שפשה

עשה מקשה לו שהוא ושם שלחי יפיעם שפה . ודק לתרגם רבותי בספרי ושתק מכאות . ונעשה כן עשה .

הלוא מקשה לו שהוא ושם שלחי יפיעם שפה . ודק לתרגם רבותי בספרי ושתק מכאות . ונעשה כן עשה .

כי כן היה תגנה לדיבות לעשות תיתן לרועים לתת בית תלמיד . והחזיר מקשה היה לתוך מאין תעכב כה

מעשה המקשה ולא הזכיר בתעשה שלם שהיו בה קנים וכפתורים ופרחים וגביעי׳ ומשקדי׳ . והזכיר זהב

ונעשה יהה תעשה התנורה לדיבות שהיה מקשה כי הוא תעכב כה . ולכך הזכיר תחלה בפי׳

כי כן היה תגנה לדיבות לעשות תיתן לרועים לתת בית תלמיד . והחזיר מקשה היה לתוך מאין תעכב כה

הלוא מקשה לו שהוא ושם שלחי יפיעם שפה . ודק לתרגם רבותי בספרי ושתק מכאות . ונעשה כן עשה .

מעשה המקשה ולא הזכיר בתעשה שלם שהיו בה קנים וכפתורים ופרחים וגביעי׳ ומשקדי׳ . והזכיר זהב

ונעשה יהה תעשה התנורה לדיבות שהיה מקשה כי הוא תעכב כה . ולכך הזכיר תחלה בפי׳

כיוצא בו שתה לתרגם לדיבות שהיה מקשה כי הוא תעכב כה . ולכך הזכיר תחלה בפי׳

הרביעי להזכיר המצות סכנטון ישראל במדבר סיני למעתם . רמה להסלים עניין להל מעשי ותקנו כל
ימי המדבר והזכיר תחלה הנלים ומקום ההלל ומעשה תמידין תקנון התמורות לתשמור לכל
עמודות הלחל . והזכיר קרבנות הנשיאים שהביאו העגלות לשר ישחו לותו בדן כל עת היותם במדבר .
והסלים קרבנותם בחנכת המזבח שהיו תלוי בניהן לי קדש לכן . ולחתל סב להזכיר לחדה שהזיר
לותם סלח שבתו ישבתו הסבת . ועל דעת דכתי לה נהנה במדבר חלה בסנה זו כלבר לפי סלח חלו
במדבר ויהיה מילת זכרים ועבדי מעבדת כהם . לתכן שהדרך לתנה הזו בעבור סלח בנעון ותתלה
בעשיית פסח דורות חלה כתרן דכתי ויהיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כלשר דבר ושמרתם את
העבודה הזאת . ועוד כלתר שם ויהיה כי יביאך ה' אל הארץ הכנעני ועברת את העבודה הזאת בחדש הזה
ועשתם רגה הקרבן הזאת תשעו לותו כי אתה זבח פלחתם ויהי שבשו להם ולאלהיהם בעתק לפס
מן הלכות הרגלים לכניהם ובניהם לבניהם ובניהם לדור לחרון . והנה לותר תחלה ויהיה כי תבאו אל
הארץ אשר ינתן ה' לכם כאשר דבר ושמרתם את העבודה הזאת . ועל דעת רבותי לה
עשו לותם חלה בסנה זו כלבר סלח היו יכולין לעשותה לפי שנאלרו להם בניהם ועבדי ולה יכלו לימול לותם
מן הטעם שהזכירנו להם לפסח כתי . כלו שמעתי כי בחנית . לכל בפסחי לותרו ישמו את הפסח כראשון
ענו . בעבות ישראל הפסח מדבר סלח שמו חלה שהם זה כלבר וכן הוא לותר הזבחי ותזחה הנפת לי כתדבר
תרבעים שבה דרסו כן תן הכתו הזה שלותר ישמו את הפסח כראשון כלתרבעה עשר יום לחדש בין ר"ש
הערבים במדבר סיני כי המקרא מיותר ודי בזה שילותו ישמו את הפסח ככל לשר בזה ה' לת משה . לכל
הזכיר היום והמדבר לרתות סלח שהו לותו בתדבר רק כיום הזה . והוא גנותן . ויתכן שהנלות הזה הוא
קלקלתם ובנין התרגלים שתיהנה מתנדן ולא כשנה כשה הרית הבשנית ולא תלו . ולשיך נלשרו ככל
הקדשים . לו שתזיה הבריתה הזו שלותו לותר זכרי העבדים ועבכות כן ויהן רשלון לעשותו
ונתעצלו ולא שהו לותו והוא גנות גדול . לכל הדשלון הוא יותר בכן בניהי כי היה משה תכריה לעשותו
ולא היה מניחם בחיוב כרת . לכל חב התכנית שבזה והשכחת תתן לת הנרך לותר שבהנן בן שהן תכת
הגוף המחנית ככל תוקן . וכבר נלותר בזה שלותו זכרי העבדים ועבכות כן ויהן רשלון לעשותו
ונתעצלו ולא שהו לותו והוא גנות גדול . לכל הדשלון הוא יותר בכן בניהי כי היה משה תכריה לעשותו
ולא היה מניחם בחיוב כרת . לכל חב התכנית שבזה והשכחת תתן לת הנרך לותר שבהנן בן שהן תכת
הגוף המחנית ככל תוקן . וכבר נלותר בזה שלותו זכרי העבדים ועבכות כן ויהן רשלון לעשותו
תנות שבעבו שה תתי . זכר כן שנה . כבל משפטיו ולו נעשו שעל נעשו שעל נעשו שלי שם רשלון על כרעיו ועל קרבו
ונעשית סופר הוא ולא תנות שבעבו שה יהיה זכר כן שנה שעל נעשו שעל נעשו שלי שם רשלון על כרעיו ועל קרבו
שהון לנעשו יהנה ביעור חון . ולא דבר בזן הכתו כלן . וכן בשבח שבי נלותר תוקתיו ומשפטיו ומצותי
תעשו לותם ולא תלכו בחקות הגוי לשר ולותם הלכתי . ונקבר הכתו לותר בין הערבי תביאו לותו ככל חקותיו וככל
ומשפטיו תעשו לותו לרמות דיבי התכילה שלהיכם נלותר היום הזכר בכתו כי בליל שלותרין יתכל מכבר
בימים שם ונלכלו לת המכשר בליל הזה וגו' . וכן בלותם הבבי כלרכתם עשר בין הערבים תביאו לותו על
תנות ומרורים יתכלוהו טושנו יתכלוהו כנגד התכילה הזכרת שם כנוחה של שבת רשלון . ושעם כדרך
רלוקה הוא יביא לעזרה כעת הסדשיטה דרך רלוקה היא לו ושעור . ויתכן שעשם הנקודם שהיה
עליו לותם תעם לו שעת ר' חלינעז . ולכבל לתעשם בשעתו של ר' עקיב תן התנדיני ולחון וכן דעת התלוקי,
רלוקה כתב רש שהיה תן לשעת לתקופת הנזדה כל אזן השתיטה . והוא כרוח בנקוד כפי דעת זו וחני תמה
בגרירת דשלון שלא כל שלין יכול ליבש בשעת שחיטה וחוא שרוח שעשם של תקרא . כי השיתד בתחלת כין
הערבים כוקום שלא יביא לעזרה כעת הסדשיטה דרך רלוקה היא לו ושעור . ויתכן שעשם הנקודם שהיה
דרך רלוקה לו בעשיית הפסח לת רלוקה תכך תשוב ובדרך לת היה . חלת הזכיר רלוקה .
והוה הכתו לשרת ולחי שהיה בדרך רלוקה לעשות הכבי . והוא הדין והעשם לכל תי שלא עשה הדשלון
הוא יביא לעזרה כעת הסדשיטה לת רלוקה ולכך תזר ולחר ובדרך לת היה . חלת הזכיר רלוקה .
תעזית שלעשות הדשלון . לכל תי שהיה בדרך סיוד תן הדשלון ועשה הכבי דרשות ולחכיב
הזכיר היום והמדבר לרתות שלת שהו לותו בתדבר רק כיום הזה . והוא גנותן . ויתכן שהנלות הזה הוא
קלקלתם ובנין התרגלים שתיהנה מתנדן ולא כשנה כשה הרית הבשנית ולא תלו . ולשיך נלשרו ככל
הקדשים . לו שתזיה הבריתה הזו שלותו לותר זכרי העבדים ועבכות כן ויהן רשלון לעשותו
ונתעצלו ולא שהו לותו והוא גנות גדול . לכל הדשלון הוא יותר בכן בניהי כי היה משה תכריה לעשותו
ולא היה מניחם בחיוב כרת . לכל חב התכנית שבזה והשכחת תתן לת הנרך לותר שבהנן בן שהן תכת
הגוף המחנית ככל תוקן . וכבר נלותר בזה שלותו זכרי העבדים ועבכות כן ויהן רשלון לעשותו
תנות שבעבו שה תתי . זכר כן שנה . כבל משפטיו ולו נעשו שעל נעשו שלי שם רשלון על כרעיו ועל קרבו
ונעשית סופר הוא ולא תנות שבעבו שה יהיה זכר כן שנה שעל נעשו שעל נעשו שלי שם רשלון על כרעיו ועל קרבו
רלוקה כתב רש שהיה תן לשעת לתקופת הנזדה כל אזן השתיטה . והוא כרוח בנקוד כפי דעת זו וחני תמה
עליו לותם תעם לו שעת ר' חלינעז . ולכבל לתעשם בשעתו של ר' עקיב תן התנדיני ולחון וכן דעת התלוקי,

יתעלומן לחם מי גבר על חטאין שאינו לטן

ואין כאיש הזה אשר לא ישגיח על כל מעשיו ואינו נכנס אל העזרה ואינו מביא קרבן ואין כאיש הזה אשר לא יהיה לו חלק בתורה ואין כאיש הזה אשר לא יהיה לו חלק בתורה ואין כאיש הזה אשר לא יהיה לו חלק בתורה

סדר שלח

משה כחכיה ונתן לו השם רשות וחזר לו שלח לך לתכים וינודו את ארץ כנען וידעוה וינידו לכם ועל פיה
תתיעצו בעבין הכבש והנה משה חושב להם עלב זה בגנב ונשמעו עלו זה הדרך בגנב שידעו את העם
הייסב בארץ הכנב ופתאת הדרת אשר ישראל עם החזק הזה ויצורכו בעריכם להסתתר מאד ולהחלן וכן
העריס לא כצורתי סיבנו כדן ויבטרמו לבבות רייכ וסללות לו סיבלו מנד אחר ואחוד עד שידעו
בארץ עניתם הטובה היא לא רעה כי לא היה רעה יבבטו תחלה תן המקומות החדרים כי הם היו תריס
הר האמורי מנד חברון כי גם יסבטו לו בכם את כלם וזה טעם ותם התרן לשר חוא יסב הם על העם
היסב בגנב וייתכן כי משה בעבור שידע כי היה סיבנה ושובה כתו שבאחר לן לא ארן טובה וידחתה וכו'
בעבור כן אחר לשם סיתם לב לדעת כן כי סיבירו לעם ויסחתו ויאלפו כח לעלות שם בפחד ולבך אחר
לשם והתחזקתם ולקחתם מפרי הארן כי ישראל כבריהם בשכח הארן וחן הידעו כי לחן תבריס רחוק
מאד מחברו רק כחילך שבע ימים וארן כנען תנועת סתחזקים קריב למבריס ולו לפס שלח ידעו הדריס
הערים אשר יבבים תחלה כאשר פירשתי ואחבם היו ישראל מעברים עברים בעמדת פרך לו ידעו ולא
יבינו על כן דבה משה בסכיבה לכל טעם שלח לך כי הסבינתו בשלוח מרגלים והיה כחובה מיסלחו בניס
הכתוב כי לא כחלך משה בשכיבה לכל טעם שלח לך כי הסבינתו בשלוח מרגלים והיה כחובה מיסלחו בניס
לתשים מרגלים חדם לאחר ומשלחו מקבותם והשם סידעו עתידות נתוה סישלח לים לאחר לים לאחד מכל
ויעוב הדבר בעיני משה ואחר כך הדבר בעיני משה ואחר כך כח הדבר לא משה כשאר
הנביאים שישראל ישמיעו הנשיאים שבשם כי תשן השם סיחיו סני בעניו כל הגדולים חולי יזכרו ויסובבו אל ה'
ואת אין שתהיה הבחירה שתו בכל העם וזה טעם פעל פי ה' סיחיו בחינת השם בשילים ידאלחי בני ישראל
הנה אלו שני השם בכתוב כי לא חזיר השם למשה שלחתם שלחו לשלח מרגלים ולא השכים משה
עשתם שלחו היה כן היה הכתוב מבשר בכחן ויקדמו בני ישראל אל משה ויאחרו בשלחו לשבים לפניהם וגו'
וייטב הדבר בעיני משה ואחד ה' אל משה שלח לך אנשים ואחר דבר אליך חיים אחד וכל
הדברים היה העבין שך שלחו ישראל השלוחים וייעב הדבר בעיני משה ואחר כך כח הדבר אל משה כשאר
הדברים ואחר לא כתם שלח לך אנשים וזה טעם ויתורו את ארץ כנען אשר אנכי נתן לבני ישראל כי הוא
מדבר בעניו חדם לא סופר לו כולל היה כל זה כי ה' חפץ למען ישמע בדקי שתהיה השלוחת בחוכתו ושתהיה
כל שבועיהם ובני ועליהם לחשן ינבלו וכן נרחה עוד שהם שלחו משה בשלחו לשבים לפניהם ויחפרו לפי
הארץ ויזיל חפים בדרכים ובעניו הכבוש חלשון חפר לחכל זה טעם לשניו סילמו הם לאחריהם
על דיבת כלשון ואחרין בדית ה' נשפע לפניהם לכל השם ויה ויתורו את ארץ כנען והוא טעם בדיבה
כאחים לקנאת דבר מלשון לבר מאנשי התריס והם אחים וכן לל הארץ אשר תריתי להם וכן לתור להם
תעחה ועל כן הוא אותן משה לפרוש השובה היא לים רעה וכו' השמעה היא לים רחה וגו' והכלל לשמחם
כי בני היה לכל הארבות ישעלו כח בחשבון גילול והשה נלחמו כלון העברן בשתם כי כן היה לחכל כחשבון תעדה
הזכיר להם משה כל הדברי' מתחלתן להביר להם בשבים כי חטאתו כחה בשקלו ושלחו הם עבמו' ועל דעת
עצמם

סדר קרח

פרשה זו יסד נדרשת בתורת ר' תנחומ' ויקח קרח וגו' לבד אחד להזהיר נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה וזהו שתרגם תנקלוס ואתפליג בחלק מתוך העדה להחזיק בתלוקת וכן מה יקרה לך שתהא מתפלל בתורה ר' מאיר מה מתפלה לשמה אף תורה לשמה ויש מהן שזוכין לה בעולם הזה ומהן שזוכין לה לעולם הבא ומהן שזוכין לה לשניהם ומהן שלא זכו לה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ומהן שזוכין לה לשניהם ומהן שזוכין לה בעולם הזה ולא בעולם הבא ומהן שזוכין לה בעולם הבא ולא בעולם הזה

קדושים ונפשיהם בני מרי מבעטים כרכם וכגדול בנעשם ומליגים על ה׳. ואלה הוי מן הסבט בלבד לא
הין כל מטות ישראל מתגוננים ממחרת לאחר אתם התיתם את עם ה׳. כי לא תת להם תת רק מסבט מ
משה ואהרן וגם כאות המעשה רמזים כי התחלוקת תכל מבני ישראל היה. והכתוב מרים ואלמים מבנו
ישראל להגיד כי הוי מכל הסבטים לכבודם ראוי להחזיק העבודה לבכוריהם. כאשר אמר כי כל העדה כולם
קדושים ובתוכתם נגלה יתגלו לכל העם כי אנכי על ידעתי נועץ ואתי שדי לו בכבד סבטו רב לכם בני
לוי. וחזר ואמר אתכם כי בני לוי נקרא בדולם. וזה טוב ואמר מעשה של קרח. אבל כולל דבריו עם בני לוי
כי דברי משה בתכונתו הוים לו ולכל הסבט שלח ויתגדל חרם תשם אחריו. והנה משה מעצמו מסב התחסב
הזאת וראה בקטרת יותר משאר קרבנות כי ראוי כבר בנדב ואביהוא כי בהקריבם קטרת זרה לפני ה׳
כשרפו. והתיר לאהרן להקטיר אותה בגדולי העדה. לו פתיחה קטרת הבקר שהקטיר בחעלותו את הנרות
בתפסו ובטוח משה כי הסס תקים דבר עבדו ועצת תלמיו ישלים. וים תאחדים כי ויתחבט משה וישלח על
פניו לדתים את הסס לדעת היה יעשה ואת כאחד לו בקר וידעה וגו׳. ולא נאבר זה רק כם סור משה לעשם
וכבר הודיעתיך כי בתקיומות רבים פעם יאחד בדבור הסס אל משה ויקבר בספור משה ובני עשה סהפך
ולסעיפים לא יזכיר באחד כלל כאשר כת באמשה בבי גר ובני ראובן ספור הכתוב המעשה באמשה מעצמו
והלא נעשה על פי הסס. כאן שאחדו את אשר דבר ה׳ לעבדיך כן בעשה. ובתוב ביחוצב אל ארן הגלעד
ואל ארן אחזתם אשר נאחזו בה על פי ה׳ ביד משה. ולא באחד אחים כן תבני הסבטים הסס בענין שאחד
את הארן אשר תתבאלו אותה בגודל אשר הוה ה׳ לתת לתשעת המטות ואבי האמה ויהיה זה תן הדברי
סנשם משה תדעתו והסכיב הקבה על ידו. לאיב בכון סיעשה משה דבר בחלוק האדן לחדון קל את האחת
כי הכל באותות הסס ישעה דבריב לאלה תחלק האדן וגו׳. ודעתי כזה וכאה שאחד לאהרן קל את האחת
ואים קטרת סהיתה עליו יד ה׳ בהם והוה הנקדש הנה הקדש בשבין בספרי דוד ואלמה סהיו ברוח רזקדש
ואמו שאחד דוש הסס דבר כי ואלהו על לאמר. כי משה רבינו בכל כיתו באחן הוה באשר צויתני ה׳
הבית והזכרתיו סעתי דמת. ואתבי שאמו שדך כבאחת של משה לת הזכר בהן דבר ה׳. ויאחדי בתוכך
שתבנם כל קטרת הנזכרת בפרשת קטרת כלשונו לת אחר כ קטרת בסמים כשבהנו כדאה סבבר שלח
היה קטרת הסמים של הקדש אבל לבונה וכוכח כה שהקטיר לבסיון וכן עשה בבני אהרן ודעת רבותי
שהיה קטרת הקדש והוא הבגין ואלי לת ירגה לזבקנו שם התקטרת להזכיר כי בסמים רק בהעמדת עב
עבינו בתבונה לבן תתה וכל עדיך לבן בשביל כך תתה וכל עדיך הבועדי. על ה כי בשביחותו עדיתי
לאת בהוכה לאהרן ולא נבו התחלוקת הזה נסון רם. ולזה כן יאמר תתה וכל עדיך תתם הבועדים על ה׳
לא על אהרן. ודע אמר כי הוא הבועדים נוסף. ביתכן שאמר לבן תתה וכל עדיך הבועדים על ה׳ כי לא
על אהרן היו לבני הסס עם אהרן תחר ומקרא קבי הוא בתביאים אשר הזכיר. ועניין הכתוב כי מתחלת
דבר חל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ה׳ וגו׳. ואחר אחר לדבר עם קרח דב לכם בני לוי ואמר נקרת
לבדו שתעו בת בני לוי. ולבך אחר ואמר אתה וכל עדיך הבועדים על ה׳ כי אין ענין לבדו העונש רק על כל
עדתו כי כלם בועדים על ה׳. וישלח משה לקרוא לדתן ולאבירם הם דתן ואבירם סם היו בבני
התחלוקת הזו בקרח כאן שאמר ויקח קרח וידבר ואמר ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל וגו׳ שהם
המקריבים אותם על הסה ועל אהרן. והנה משה דבר אל קרח ואל כל עדתו ואמר לו ערב והה וכל עדתך
כי אלין דבר תחלה כי הוא הגדול בהם. והנה המעברים הין עדת דתן ואבירם גם כן. ולבך רבה עדתך
לדבר גם עמהם ולהזהירם על עצמם ועל כל הבועדים שהם עדתם ולפיים אותם בדברים עכשיו דברים
בחוים לישראל כי דבריו עם קרח סיום לבני לוי לבדם. ונעשה וייטלח כי הלכו תלמידי בדברו עם קרח
ואחרי כן ואמר משה אל קרח הסר הוא עדתו עמיר לבניו סם. לו מבני סהיה קרח לוי עמיר בתחבר
לייה סמיך לאחל משה כי כל זה היה ביום הראשון כאשר אמר אתה והם ואהרן מחר והנח הבקר ומחר
נחתי כן ייחל משה אל קרח הסר הוא עדתו עמיר לבניו סם. לו מבני סהיה קרח לוי עמיר בתחבר
הבית והזכרתיו סעתי דמת. ואתבי שאמו שדך כבאחת של משה לת הזכר בהן דבר ה׳. ואיתיו בתוכך
סתבנם כל קטרת הנזכרת בפרשת קטרת כלשונו לת אחר כ קטרת בסמים כשבהנו כדאה סבבר שלח
היה קטרת הסמים של הקדש אבל לבונה וכוכח כה שהקטיר לבסיון וכן עשה בבני אהרן ודעת רבותי
שהיה קטרת הקדש והוא הבגין ואלי לת ירגה לזבקנו שם התקטרת להזכיר כי בסמים רק בהעמדת עב
עבינו בתבונה לבן תתה וכל עדיך לבן בשביל כך תתה וכל עדיך הבועדי. על ה כי בשביחותו עדיתי
לאת בהוכה לאהרן ולא נבו התחלוקת הזה נסון רם. ולזה כן יאמר תתה וכל עדיך תתם הבועדים על ה׳
לא על אהרן. ודע אמר כי הוא הבועדים נוסף. ביתכן שאמר לבן תתה וכל עדיך הבועדים על ה׳ כי לא
על אהרן היו לבני הסס עם אהרן תחר ומקרא קבי הוא בתביאים אשר הזכיר. ועניין הכתוב כי מתחלת
דבר חל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ה׳ וגו׳. ואחר אחר לדבר עם קרח דב לכם בני לוי ואמר נקרת
לבדו שתעו בת בני לוי. ולבך אחר ואמר אתה וכל עדיך הבועדים על ה׳ כי אין ענין לבדו העונש רק על כל
עדתו כי כלם בועדים על ה׳. וישלח משה לקרוא לדתן ולאבירם הם דתן ואבירם סם היו בבני
התחלוקת הזו בקרח כאן שאמר ויקח קרח וידבר ואמר ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל וגו׳ שהם
המקריבים אותם על הסה ועל אהרן. והנה משה דבר אל קרח ואל כל עדתו ואמר לו ערב והה וכל עדתך
כי אלין דבר תחלה כי הוא הגדול בהם. והנה המעברים הין עדת דתן ואבירם גם כן. ולבך רבה עדתך
לדבר גם עמהם ולהזהירם על עצמם ועל כל הבועדים שהם עדתם ולפיים אותם בדברים עכשיו דברים
בחוים לישראל כי דבריו עם קרח סיום לבני לוי לבדם. ונעשה וייטלח כי הלכו תלמידי בדברו עם קרח
ואחרי כן ואמר משה אל קרח הסר הוא עדתו עמיר לבניו סם. לו מבני סהיה קרח לוי עמיר בתחבר
לייה סמיך לאחל משה כי כל זה היה ביום הראשון כאשר אמר אתה והם ואהרן מחר והנח הבקר ומחר
נחתי כן ייחל משה אל קרח הסר הוא עדתו עמיר לבניו סם. לו מבני סהיה קרח לוי עמיר בתחבר

עדת קרח כי הלך הלפניו כמאלמו להם דתן ואבירם כאשר מתוכח עם קרח ואל האסב סם סבבר אזר טו
בעצת אשתו סהגיעתו כאחרי רבותינו כי הנה הכתוב לא הזכירו שבאלע עם דתן ואבירם והוא לא היה
בתוך העדה המעדים על ה׳ כאשר אמרו הקטרת. כי היו חומים. ואחתים הלבד חרבעה הנזכרים תחלת
שעשו כי תסתדר עליהם גם המתרד גם מרדות דבות הן אתה ואהרן לאחיך לשון רבי. ולדעתי גם כאשר
הזה כעשו חמי וכן לאן גם אחד גם לדעתו יסבל רם ודאיתיהן לאחיו הטעה מאיך כי עשית עמנו דעת
גדולה להחייתנו באדבר סהיינו רחוים לרעם לאחך כי תסתדר עליו חפי סדרה מעבדת לסלוח לכן לעגלו
לסבוך כל סכן סתאלוך ותתפשה עליהם. אל תפן אל מנחתם לפי פשוטו הקטרת סהם מקריבים
לסבוך לאחד אל תפן אליהם ואחדרסן לאחד יודע אני סיום להם חלק בתיתידי בנגר חלקם לא יקרב לסבוך
לרצון לשון רם. ואיני נכון בעיני סיהיה עליו הקטרת לפי שעל ידן תבן ואבירם הוא אחרים כן אחרים
דבריהם והם לא הין כתוך העדה המעדים להקטיר קטרת. אבל פשוטו כי בעבור סהיו אלה רוצי בהכונם
להקריב קרבן לאחד משה אל הבמו אל תפן אל מנחתם אל תבן קרבן סיקריבו לסבוך ואל תפלה שיתפללו לך
כי כל הקרבנות גם התפלה יקראו לאחן מנחה בכתוב. וגם לאחד לוכנלקם קרבנהן לאחד דבר שיקריבו לפני
נעשה לא תאחד לאחד משה כאחתי. לאחד מה שרדים אלי מתפרד עליהם כי תעשה לא לקחתי אתה לפני
לאחד לעשות דבריו כדרך הולכים אל הפרים כי זה תפשם אחלוכה דכתיב ואת תאוריכם יקח ועשה
לאלכתו. וזה נעם של אוכלם סאחרית שכן בקרח אנגידת של מלך סאחד הזכיר הדבר הקטן שבדבריו ה
המלבית. ואחזר ואמר ולא הרעתי את אחד מהם לסאול כאחרכתי ואחלכתי כאשר אוהך לאלך. אל
נעשה לא אחד לאחד אתה אסם כאחתי. לאחד מה שרדים אלי מתפרד עליהם כי תעשה לא לקחתי אתה לפני
אחד

את כל העדה ׃ והנה אתחיינן כליה מהיות אהרון והבנים כיהנו לאחרי רבים והם כיהנו לאחרי הארון ומתרים
על בטחונו של בניו כלבם וחייב׳ מיתה כידוע ׃ ומשה ואהרן נתנו עליהם זכות שלא חטא כאשה
שלא קרח ׃ ונוהג שנורם ונהג התקנה אותם ודקדוקי מיתת בניו לכהן לפרסם לאחריו עצמו לרבים ׃ ומ
דרך מבקשי רחמים שיקלל החטא מעל העם ומיתה׳ לותם על היחיד הנדרש מפני שהוא חייב על כל פנים
וכן לאחר דוד שהה לאבני תשלתי ולאבני העיניתי ולאלה הבלתן מה עשו שתהי כל ידך כי ובבית אבי ׃ והיה העונש
שהוא על העם גם בזה שלא יתנו להם הסקליס ומצאתם שם העדה הוא על זה כדברי רבותי׳ ׃ כי לא
זה אותם המלך שלא יתנו שקליס כי הוא לרעת היובין כלבי היה חפץ ושמשם ועמשו כזה שהם הוא ועוד
כי מלבד שהיו עונש על העט שתחלת דבר כדברים ויוסף לקי ה׳ לאחרית ניסת את דוד כהם
ובתב שם רמ׳ לי ידעתי על מה ׃ ואבי תורה נדרך סברת שהיה עונש על ישראל בחתאחר בניו כת ה
הכתובים שהיה הארון הולך מהלכו לכל נחל בגבי בארון ואין הסבנים מתעוררים לשאר כדרוש את ה׳ ונכנ
הכית לשמו ׳ כעניין שכשאר לסבנו תדיעו ובאת אתם עד שתתעורר דוד לבדבר הימים רבים ולזמן הרוך ׳
שכתוב ויהי כי יסב המלך דוד בביתו וה׳ הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא ר
יושב בבית ארזים והארון האלהים יושב בתוך היריעה ׳ והנה דוד מבקש הסם את יעבני שאמר
כי דומים דבים שסבת אדבה לסבי ׳ ובתחלה עד הבנין עד המלך שלמה ׳ ואלו היו ישראל ח
חסבים כדבר ונתעוררו בו מתחלה היה נעשה בי ימיו לאחר מהסופטים ׳ אז בימי שאול ׳ אז גם בימי דוד
כי לא שבטי יסר אל היו מתעוררים בדבר לא היה לזה הטונה ׳ אבל ישראל הם היו הטונים ׳ אבל כאשר
העם לא הסביחו ודוד הוא המסבים והתעורר ׳ והוא הוא עין הכל הוא היה הכונה ׳ והוא הים מספע
ומחזיק בחרת הדין ולא הוכשר בבית הרחמים ׳ ועל כן נתאחר הבנין כל ימי דוד בכפיעת ישראל ׳ ועב
כן היה הקבף עליהם ועל כן היה התקוף אשר יגאר ה׳ לעזם שהוא כדרוש בעבשם ומגפתם ׳והכתו ירמיה
כל מה שנאחר כי לא יסבתי בבית לימים אשר העליתי את ישראל מארץ מצרים עד היום הזה
ואהיה מתהלך ועוֹ בכל אשר התהלכתי בכל ישראל הדבר דברתי אל אחד משבטי ישראל אשר צויתי לרעות
את עמי ישראל לאמור למה לא בניתם לי בית ארזים ׳ הרי משיש הכתוב כי הפכינה מתהלכת בכל יש
ואהלך אל אהל ובמשכן אל משכן ולא היה לאחד מבבל השבטי ישראל הרועים לעתם מתעורר לבבר ׳ ולאמר
אבתוב עוד כי גם הפם רקב פתם ולא דבר לאחד מבבלם לבנות הבית ׳ רק עתה מתעוררת הטיבות כי
היה עם לבבך ואלהי עתה לבנתני על יד שלמה בבך פיהים חיים סלום ׳ ושעם ויקהל עליהם קרח את
נדולי העם הטועדים תמיד אל פתח אהל מועד ׳ אל בבודי כל ישראל הרועים לעבודה ׳
ולא הזכיר העם כאן בענגל ובחרבגלים כי אלו היו בכל ישראל היה ראוי ואלבה לותם כרבע ואעשה אותך
לגוי גדול ׳ וכל זה מזכרתי על הבטוחות הוא על ידך הנעתינו שאומרים שהעונדה היתה לבטחונה ׳ לאהב
על דרך הפעם היו מתאלה כל ישראל האלים לעבוד הקבטו ׳ כי בן היה הדין לעונלם בבחינת יחיד ובבחי
הדבן לעמדת המשכן והמקדש והיה קרח טוען על הכהונים הזולת ורצה להחזיר העבודה לכל ישראל כי
כל העדה כולם קדושים ׳׳ ואל תבעו בכל אשר להם בן תבטו ׳ שיעור הכתוב סדרו כל מעל אשר
התכם העשרים הלוה בן תבטו בכל תשתקו על תבעו בכל אשר להם ׳ והטעם שלם לא יסרו ואל
יהיו נכלעים בשי הארון ויהיה דבל שלא יבעו להבזל כיתוכם דבר ולקחת להם כי הרם הוא ׳ ורבי אמר שהם
הוא נבחר העבודה הזולת אשר ותנו לו והיו יכולין לתת אות ומופת אל בחרתו לו בזולתו ׳ ורבי אמר מרד
רחיה זו שסבבו לו נשחר ונשחר אחרון להבן גדול ׳ וניתבן שהשלשתם לו בחכמה שדעת שרשת המקריבים
וכן כראה שלא החתיבו כי תם שלא אחרי כן דבר אל בבי ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אבתם כל נשיאם
לפחת בו מטה אהרן בשם ה׳ ודין והכיבה היה בריחת הבקר בחבר פרחתי ולא היה התלונת רק על הפריפה לו על
לא בוא אותם וקבודת אהרן פיהה קבודת הבקר בחבר פרחתי ׳ לו שהיה העונש בקבודת סהיתה הם זהם אשר
הבדיעה כי השם אשר לשמה העלו מסביב וגו׳ ׳ הם ירחוץ על פתיחת פי הארון ׳ ומשה הגיד זה לישראל
בשם ה׳ ׳ ודין והכיבה היו הייבים יתר סהיו הלויים בחלקי חלדים וכהיה אות דבריו ומתנחנים
בבבודו ׳ והכהן בניני סהיו העם מתאוים עתה בכהונת אהרן מכבר יהיה הם מלבני ה׳

לעשות את כל המעשים האלה ׳ החעשים לאשר רחיתם בעיניכם היום לכל אשר עשם מיום שאתר לך
ואתלחך הל כראה כי תחלת כיתת הכהיל יקרח שליחות פעניו את מי תשלח ומי ילך לנו ואשלח לעניך
את עשם אהרן ומריס ׳ ואין טעם כל המעשים להחליף הכהונים לנדם וכהונת אהרן כדברי התפרשים
אלא לכלל החעשים אשר עשה משה בעיני כל ישראל כמו שפרשתי ׳ ואם כראית רש׳
יש׳ כי כראית תורה על התכח ים מאין ׳ נכבר בנקעו מדינת רבות וירדו הדיוט אהרן סתלה לכל פי כעטם
בזרה מן וכרח לתתן ׳ והבכון שתאחר על המנחת דבר אחין כי אין לאבינו כלמין הקדם תורה על זרה
זולתי המלה החזקת לכל העניין כי בקיעת החדמה היכה כראית אחרונה ׳ לכל שניתת אהרן את פיה
לבלוע הוא תהום לו ניהיה מעולם כי כאשר תבקע החדמה כמו שנעשה שניים ויבים כראש הבקעה זולתי
תעשה שתוכה גם יחלל הבקע יחד ויעשה כלגיים ׳ לבל שתשתה ותסגר תיד כאשר החדם הסוכה אין לבלוע
ויסבור לותן אחרי בלגו זה הדבר שתחדם ביום ההוא כלו הוא נפרל מחין ׳ זה טעם והכה עליהם הארץ
ולכך אחר הכתוב אחרי ותבקע החדמה ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ׳ ועל דעת רבותי׳ בקריעת פתח
נחבא גם הוא ענין כתחדם לפעניו ׳ ואת כל האדם אשר לקרח ׳ קנה לו עבדים וספחות ׳ ובני בית הין
לו תגדים וכוסים וכסבניים קנין כספ׳ובעבדים כלל הדבים שלשם שהם לקן בעשם וכהמונם ׳ ואולי גם
אישר׳ הין בביתו גדי׳ ותוסבי׳ ובמשכו אחר עבתו ובעבשו כי לייבו ראוי לזדע דבתיב ובני קרח לא מתו כי
הין בדולים גדיקים וטובים וחבותם שוחדם להם ולא הין לו בבים ובבות קטנים כי לא הזכיר הבתוב בקרח
טף ׳ ועשם ניאבדו מתוך הקהל אשרו לעיניהם בחייתם בתוכם שוחדים עתהם כי כרגע אתתה האדמה
את פיה וסגרה אותה עליהם ולא מדע מקומם היה ׳ ודלו אחר בעבור אות בניהם ואהעתידי׳ אתתה
כי קדמן ׳ החתחתת הם הקריבין בחבאה שכבר עשתה כלי מרת לשון רם ׳ ולא ידעתי טעם לאיסור הזה
שהרי קטורת זרה הקריבו וזר שעשה כלי מרת לקטיר בתוך בחיבור היו מקודם ׳ אבל יש לומר כי כשב׳
שעשו כן על פי משה הין קדם כי הם הקדישו אותם לשיש לפי שחשבו שיענה אותם החלרי כלם ותהיה
החיתנת החלה כלי מרת כאהל מועד לעולם ׳ והבכון בניני כי יאמר התנו כי הקריבום לשבי ה׳ ויקדשו
להיות לאות לבני ישראל כלומ׳ לפי הקדשתי אותם תעת שהקריבו אותם לשבי כדי שיהיו לאות לבני ישראל׳
באשר דבר ה׳ ביד משה לו ׳ כתוב עליו על קרח ועדתו ביד משה ולא בכתב אל משה רמז לחולקים על
הכהונה שלוקין בגרעת בתו שלקה משה בידו ׳ ועל זה לקה עזיהו בגרעת ׳ ולפי פשוטו ולא יהיה כלוע
שרוף בקרקע בשדתו ׳ אך כאשר נעשה למשה בידו שלקה בגרעת ׳ יש מתרי׳ למעון תאר לא יקרב לים זר
אשר לא תזדע להרן הוא כאשר דבר ה׳ ביד משה להאהרן שיהיו הוא ובניו כהניש ולא זר ׳ כל זה לפעון רש׳
והבכון שהוא רחוק אל תלעזר הנזכר שאחר הכתוב אחיר אל תלעזר בן אהרן וגו׳ ומיעוטו מקש תלעזר
הכהן אשר הקריב את מתנות הבאות אשר הקריבו התפרשים שירקטים בשני למזבח כאשר דבר ה׳ ביד משה לו זכרון
לבני ישראל וגו׳ ׳ אתם התתם את עם ה׳ ׳ אתר תוכלום לתעון בהתעון הזית עתיד רש׳ יפתוד כי
יפתחו אותם על מתנו העצה הזאת להקריב קטורת זרה לפני ה׳ תדעתם שהתקריבים אותם נפרעים
כי השם לא אתר לתשם העצה הזאת והיה לא אתר ליישראל כשם ה׳ לעשות כאשר עשה קרח ועדתו ׳ ודא אתר אשר
נתבו העצה הזאת אשר תתן השם ה׳ והיו יכולין לתת אות ומופת את בחרתו לו בזולתו ׳ ורבי אתר אשר
רחיה זו שסבבו לו נשחר ונשחר אחרון להבן גדול ׳ ניתבן שהשלשתם לו בחכמה שדעת שרשת המקריבים
וכן כראה שלא החתיבו כי תם שלא אחרי כן דבר אל בבי ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אבתם כל נשיאם
לפחת בו מטה אהרן בשם ה׳ ׳ ודין והכיבה היה בריחת הבקר בחבר פרחתי ולא היה התלונת רק על הפריפה לו על
לא בוא אותם וקבודת אהרן פיהה קבודת הבקר בחבר פרחתי ׳ לו שהיה העונש בקבודת סהיתה הם זהם אשר
הבדיעה כי השם אשר לשמה העלו מסביב וגו׳ ׳ הם ירחוץ על פתיחת פי הארון ׳ ומשה הגיד זה לישראל
בשם ה׳ ׳ ודין והכיבה היו הייבים יתר סהיו הלויים בחלקי חלדים וכהיה אות דבריו ומתנחנים
בבבודו ׳ והכבון בניני סהיו העם מתאוים עתה בכהונת אהרן מכבר יהיה הם מלבני ה׳

סדר חקת

368

ועל דרך האמת יתכן פירוש ה' ראשון למקדש המקדש ויבואו בני

[illegible]

368

ישראל כל הנדרים תביאו שם הנדרים שלימים שבבני מתן מתני מדבר ולהלן פרשת לחיי לעזרן רש' וכן דבר
רש' ועל כן צריך להזכיר כן בכתוב לחייבי כן חייב אחר וזה לחמי כי הזכיר זה בעבור כי יבא לדבר
להלחם בם הזכיר הכתוב שלא נפקד מהם איש בכולם תעיר לדעת כי יאר' נטו מעליו ולא נלחם
עם כלל ויכתוב בעיני כי תבוא הכתוב להזכיר כן בכתוב תחילה ויבא כל עדת בני ישראל מדבר סין
לפי דרכו מסעיהם ויחנו במדבר סיני ויסעו מדבר סיני ויחנו במדבר פארן ויבואו
כתובה ' וכן ותבא כל העדה ויתבו את קולם וילונו כל עדת בני ישר' מדבר סין ' ולהלן הכתוב כי אין כלום
הדר להודיע שזה כלם בזמן אחד על כן הזכיר כי כתוב שהזהיר את העדה ויכבו ויחנו כל עדת בני ישר' וענן ' ולהלן לעני
כל העדה וכדומה הרבה ' ומצינו שהזכיר הכתוב הלשון הזה שנאמר ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחן
מתנו מדבר סיני ' ועוד ר' אומר כשנגזר עליהם שם יומם רכים כי כן כתוב כי קדים אתה כן ותבואנה
בקדים יומם רכים כיוצא לומר שבתם היה קדים בראש ואחר כך ערב ומשם נסתלקו המרגלים בשעה
הנכון ושם חנו ' לכל קדים זה שהיה בתחלת היום ערב ובקר יום אחד ' ומצינו שהזכיר הכתוב
מדבר סיני ולהלן אומר ויסעו מהר סיני ויחנו במדבר פארן ומשם נסתלקו המרגלים בשעה
מפורסים שם ' ואחת כתבם להודיע כחם מה מרוכה היו מפורסים בכתוב ' ורש' מפני שהוא מדבר
על הסלע ולא אומר ודברתם אליו לפיכך הזכיר הכתוב מדבר סיני ולהלן הוא אומר ודברתם אל הסלע
קח את התרגים במקומות שיהא כח הנסתרת כמו שהיה הדבר מתחלה ' ולפיכך יאמר בעזה שהוא לפנים
והחטאה יאמר בהן לפנים מקח כיוצא וזהו לפנים כי ' ולפיכך יאמר בעזה שהוא לפנים
מפני שהכתוב יקצר כדרכו בהפוכות ולפי שהוא מדבר מתחלה כי הסלע הוא בחורב ' וכן עשית
כתיב יאמר כאן תעלתם כי והעלותה כדבור אל הסלע כאשר יתר מן הזהירה כי הסלע הוא בחורב ' ועשית
חסר יבואו מים מן הסלע כדרך כי היה מתעה את כל הדברי ה' וכן עשו כתיב ויקח משה את
את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם וגו' והכה הסלע פעמים ויצאו מים רבים ' ועצמת רבות לתפרש כאן
מדבר העם ולא דבר אל הסלע ולפי לא יצאו מים כפעם הראשונה וחזר והכהו פעם שניה כדאמר
כשל ניצוץ מים הכה פעמים הרבה ' והסוד פרוש בגמ' ומשה מאבד כוונתו כי מה משה אבד כוונתו בעבור
שזה כבר עתה נו דבר' רבים מהם ' ונגד הסלע ויאמר להם שלא פעמים בראשונה ' ועצמת רבות לתפרש כאן
כשהקשו על פקודי החיל כתוב ויהפקדים לא שמר כלל שבטם כי פעמים לא הזהירם עשרה פעמים פקדם
ועוד כי להזהיר לא כתוב

[illegible]

[illegible]

תיתיין כי כשלוש וכחמישור הלך מעידין . ועוד אמר לפעמי מלך היה כעם גדול מחת הסס עליהם כעשותם
מריבם עם משה ובכל הכעיות כעדכר חעשה קבי לו כפי אחרי לתה העליתונו מתצרים פירצו לרגיית
ועברים לפוכחיהם כעברית פרך חלחיית עם החלדים כבן תעכד חת חבין . וכן אחר הכתוב יען כי
מלפתם חת ה׳ אשר בקרבכם ותבכו לפני לאחר לנה זה יבחו מתצרים . וכפעם הרחשונה אחרו פחת
חזה לתה העליתנו מתצרים להתית חותי ואת בני ואת מקני בצמא ויהי עליהם קצף גדול ותשמה רמה
כחן פאחר ניקח פם המקום הזה ומדיבה על דיב בני ישראל וגו׳ . ובכאן כתוב מפורש היה חי מדיבה
אשר דבר בני ישראל חת ה׳ ויה פעם גדול חזה הוי דב חת יהרו . ותעמד אחר גם כי התלנה ה׳ בגלנכם
לאחר לם כן פם חטאתו וגרחון כל הרעה הזאת ובדברי הרב תין להם בכל התעשה הזה חטאת ופעש כלל.
ויה פאחר לא תביאו כה ׳ת אשכעם אכל אחר קח חת המעה וגו׳ כי כאשר דיכים כתוקיקם דבר תעש
מתלונגים ותוטאים כו והוא דתוס יכבר עון ולפ יעיר כל חמתו ולא יזכידנו ויקן להם מחכתם . וכן
כתי הרחמני אחר כבחת דת עבור לפני הנם וגו׳ אחרם פהיה פם מפח ותדיבה פחזהיר מתנה ולדוקות
וכן כתן הנבי מתטיר לכם לחם מן השמים כדבר אחר חכח חלה פאחר כפון בדבר הנבי פחעתי חת
תלונות הנדיע להם תעשה כלבד אחר יתלונבי חכם ספיך עליהם מחת חזון ובכתן עוד רחוץ לקבץ
נדול ואחיב חנם פל ירדת כבוד ה׳ אלים פרותת פל הקבל המכד והוא תדבה יד ה׳ תהוה כתובות כתם תרחם
בחדבלים ובים קרח ומתחרת . ואתיתה על הרב פהרי תקרח חלה הוא ויקביפו על פי ירדיכה וירד
לחשה בעבדים . וימנה הכתוב התבות הזה עם הנפיעות הנדולים שנעשו חת ה׳ במדב . והקדוב מן הדברי
פם . וכאשר אחרו בזה והוא טוב לירות השלחל הם דברי רבי תנחל בעבד בשר לאכל וגו׳ וכן בכל הפסוק כתוב אחרו
ירחוי פי אחרתי יוכיח ה׳ לכם תים כדיך שחתר ונתת ה׳ בעבד בשר לאכל וגו׳ וכן בכל הפסוק יודישוש כי
ה׳ עתם להפליח . ואולי תיבב העם כי תשה לאחרן כחבתם הוכיחו להם תים תן הפלע הזה וזהו לא
קיקשם אחתי ותעשה הרחמן בבור כחוב אחר בבני ישוח לפניך פם על הבור כאחרב והפגני אקניס
ויהלים עשוך הענן עתיך על הבור והכם ותתפרסם כי תעשה ה׳ הבדיל הוא לכל בכאן לא רחן דבר . ונעו
בישחרם משה ואהרן . וייתכן פיאחר כזה תעלתם בי כי הנחבה תן ההקדש נקדח תעילה . וכן תריתם
כי אהוא נוח ידברתם חל הפלע לעיניהם והטיב פאחקדש לעיניהם תן כאיתם דברי תן ותתי חת
יפטעי כי לא בויתי אתא אחרן כבור . ויאיה לא האמנתם בי יעבח חל בבי ישראל תל הוא לאכן חזק לא
התחזקתם להקדישני לעיניהם תן ואחבה תן התשוחרים בתקוע בתקום בחתן והאחת כי העבין
שור בדיל מסתרי התורים כי ברחשונה אחר לו הבני עותר לפביך פם על הבור בתוך והבית בבור יאחר
כי תתן הנדיל על הנזיר בחורב פהוא בבור פ הוא החלכלת בראים החר . ובנבו כן לא הכה תכת פעם אחת
ויבאתן תיים ריבים אל בכאן לא פירש לו כן והפכורים תיכת בבור פעמים והנה זה חטאו ועל כן
אחר לא האמנתם בי לפעם אחונה בעיני בני עשה הנם . ובאחר תדיתם פ׳ כי ירחי חת רוח קדשו
הכבדת כבל תקום פי ה׳ ולכך אחר תעלתם כי ויהי תעילה אלא פיקוי והנה החטו תכחים תפורש בכתוב וכן
ללמד התפורד אלעבי תלוה שעקב ההוכבי הבור לבם תים וכן בעכל להתבונן זה בתפלת תפה אחרה רה
אלהים אחת אל יתחבן לפעני הבור פיחחכל בו בחדבר הנם וכחת התפלה כחתפשת הכשיל בתקומות רבים ההפיב חת
עשר פשנותנבו אלבותיכן לה בחדבר וכחת התפלה כחתפשת הכשיל בתקומות רבים ההפיב חת
בנך אם רבונך כן הנלך אלירחות גלעד אם נחדל אם עשכך כן אלף כאן אם מחשבתכם שבוכיח לכם
תים יחיה . וכן דעתי כהבגלה בגליתי הרחית כי כשבע אחזה מפני הען האן לאחר בויתיך התפשע
כי כלם אחלות אכל עניכם לשחול בדבר תפרים סיורים בן הבשחל על בדתן אם בגליתי לבית אכיך ובאחרתי
בכם אם ידעתם זה ולחה תשבעו כזבחי כהבחתי אלה תגמלה זאת הגמלה וכן אם בן האן לאחר
בויתיך אכלת אכול עניכם לשחול בדבר תפרים סיורים בן הבשחל על בדתן אם בגליתי לבית אכיך ובאחרתי
יען לאחר אשר אכל אחר הפיר בלשון דוחה אלי אחת דברי אחרתן וכבר פירשתי כאחר בראשית ויקדש
גם משה ואהרן

ניביא לכם תים כחן שהזכירו אכחים שלח יאחרו תעיבו' הין גם . ויתכ שהוא כאשר הקה אחת העדה אל
הפלע ודברתם לעיניהם ונתן תיתיין שיקין תים דבים מכעיים תיתכו כי הכתיבה
תאחר על הרבי כאן ונאחה האחרן יבולה ועון האדם יתן סרין כי זריב הפלים הגפן יתנן פרים ואחרן יתנן
יבולה ויתן סרין אחין בשבע הפלע להיות בו תים . וכן כתוב ובאלים ישבע ולין שעם תיתיין כאן יתנן
החלנים לאתיכו תים וגו יהיו ונאתיכו יבלו יקר אל על שאן תיתיין . וכן ובדך אחר לאחיך ואת תיתיין
כתן תיתיין בחכים . ואחר כן אחר תעדה העדה ובעיכים כי תריכו הבאחלן כיאחתם תים דבים מבלים תיד בפלו על הגחל
ושתן . וכל דעת דבתי בכאחר אם תיבים אחרו דבים כי הפלע ההוא הגיד אחר תשר היה כאחיב ולפיכך
פיבאן תיתיין אשר היה דרכו נאת בשתם תעיבו בחות תיבים . כי הכונה לדבתי בכאחה אל תיבים
שהיה ישעלם בחר שבי תקוד תים תיים מכע בכל תקום שיהיה שם הדבון עליו וכבר העלה אותי ליתעלל
בחדבר בחר שבע ובקבע בחוב תן הגחל האחל שהיה שם ובשחר החשעים בוכע תן הגחל בחקום שיחבו
שם . וכאשר אחתי הבדקת שבק אחעיון ועתה חזר על ידי משה להיות לו תקוד בתתם תן הפלע הזה בעיכו
והוא תה שאחר אל הפלע הכודע . ועל דרך הפשט היה שם פלע שחוך שהיה בחכם והוא ודברתם אל הפלע הזה
אשר לכביכם גם אפשר לפרש ודברתם אל הפלע אשר לעיניהם כלומר הרחמן שידעתי תתן הפלע
הזה ניביא לכם תים חלילה שיהיה התיה לתביעות כי משה רבי הנאחן בכל בית ה׳ לא יעלה אחבו
כל דבר אה אהוא וכל יסר עתן דאן בדולת ונפלאות אזו ידוע כי היה אשר בעשה כן על ידן פעם אחרה בבור
בחורב . ואחרי האפרסים שים תניחת אתקיימת כחן הבלה נגליתי שרואים אתה התפשע
התפשע הזה הען אשר בויתיך . אכל רש כתב הפלע ים לנו כח לאביא לכם תים . ידבה לפרש
שאחר לכם שאעע כי האחרים כח אחזיר' ולאחת הבאחתם אל קהל ה׳ אל התקום הרע הזה הזה הזה תתן החלנים
הזה יהיה לנו כח בשבע שאביא לאחנו אחבו תים דק תבידו כי אחת ה׳ הוא כי היה אשר הניביא אתכם
אאיכים והביא אתכם אל האקום הזה והוא אשר יפרנם אתכם נו . זה בשעם שאחר להם כאן וידעתם
כי ה׳ הוביא אתכם כפלחה הן ולאו תים כה עץ אם לין התשחור אבותיכן אם לא ושעם יוביר הן לבדי הזה
אחיכם הקטן הידעתם אל לבן כן כאחר החכבה בחדם האחסי פעם אכל היתה האפלה הזאת להם שפלת
הנפיון אשר שאעע בע האחרים אה תאפשון על ה׳ שאן הפלע הזה החזק אביא לכם תים היתיה הדבר הזה
אם לא הכליב בחריס והביד כי כם קטני אתנם וכאשר ידיבו אלין הוא אשר אחסבתיכם שלח יעשה הפס
עאיהם להפליל כעבין שב׳ יעפן אל בלבבם היכל לעשך אל בלבב היכל אל תיבד הגם לאם יוכל תע . וכך אחרי
עשר פשנותנבו אלבותיכן לה בחדבר וכחת התפלה כאחסבת הכשיל בתקומות רבים ההפיב חת
בנך אם רבונך כן הנלך אלירחות גלעד אם נחדל אם עשכך כן אלף כאן אם מחשבתכם שבוכיח לכם
תים יחיה . וכן דעתי כהבגלה בגליתי הרחית כי כשבע אחזה מפני הען האן לאחר בויתיך התפשע
כי כלם אחלות אכל עניכם לשחול בדבר תפרים סיורים בן הבשחל על בדתן אם בגליתי לבית אכיך ובאחרתי
בכם אם ידעתם זה ולחה תשבעו כזבחי כהבחתי אלה תגמלה זאת הגמלה וכן אם בן האן לאחר
בויתיך אכלת אכול עניכם לשחול בדבר תפרים סיורים בן הבשחל על בדתן אם בגליתי לבית אכיך ובאחרתי
יען לאחר אשר אכל אחר הפיר בלשון דוחה אלי אחת דברי אחרתן וכבר פירשתי כאחר בראשית ויקדש
גם משה ואהרן

הכתוב לו יקדיל מרן כמנן סתם מעבר לירדן
וישמע הכנעני מלך ערד וגו׳ ועוד כתוב כתשעית ויהוה יושב בנגב בארץ כנען
בני שכינה תחלה לישוב וחזר משה והפציע את ארון הברית כסדר והלכו לנוע כסדר כך שמי כתב
יכול להלניס את הבני כסדרן לנוע חלק גדול חלק לו מתוק להארן כתיתת יתר מחיי העמידו מעבר
על הפלגי והפשיטו בני כזונה ובני סניה נלכסים תחתיהם וילכם תחת על לנוע הסהן בנו וכי היולך
והתחתונים הם התחתונים לעולם חלא משה כסים עשה לו התקוק כתיתתו יתר מחיי העמידו מעבר
הכתוב להזכיר שם גדולי המלכים אשר ידעתו את הרעם כענין שהזכיר כיהושע תחילת מלכי החמורי
חלכו את ארון הברית ויהושע וכל ישראל עמו ויבואו ירושלים ויהודה ויפרלם חלך ירמות ויפיע חלך לכיש והביר חלך עגלון ויוכב
חלך חברון ושאר המלכים הזכירם בחספר לא כשמות, ואחר הכתוב ויאמר חלינו לחדום כי נכנסנו כל עמו עם
חדיניהם כתיתון הזה בשלה העם חתחלה היו חומרין לכה בעריה רק ישתמרו שלא יכנסו
בשדה ובכרם כדרך מחנות עם דב שסוללים את הגרמות ונכנסים בכרמים מכל ילכו כדרך החלך עד־גיע
דרך הרגים לא דרך היחיד והיו חומרים שלא יפתו כלל מחיים אשר להם בכחירת לברכם אחרי כן שלחו
להם שלח יקרבו לעריה כלל שלכו בתחלה הגולה לארץ כנען שהיו כגלגל וכמשה לכל ואם יפתו מיתי
הכחירת כדיכים שם והכפחות נעברים כבזר יתנו דיוהם שבתנו תשם . על כן אמר . דק אין דבר אחין
כזה השבד שום דבר . ואחרים פרשו לא נמתה מי בזר שלנו ונקוט ונכח כתן שכתב רש׳ . ואחרו ישראל לאחרם
לו מה שלח רצה בתחלה ואחרשו לא נשתה מי בזר שלנו ונקוט ונכח כתן שכתב רש׳ . ואחרו ישראל לאחרם
עד אשר בעבר ונגלך לא הזכירו לו את האר אשר ה׳ אלהינו נותן לנו שלח יקבלו כהם על האר לאחר כי להם
היתה לילי שלקח בסירתו ונרשתו כחרימה לכל להניחן זכירתו עד אשר לעבור את הירדן לל האחז אשר ה׳
אלהינו נתן לנו כתן שהזכיר משה כחוכחה תוירם ויט ישראל מעליו קבר הכתוב כזה כי חפי שבחרה
כנענו ונשחרתם תחיר לל תתגרו בם כאשר עירם להם משה . ועל כי הדבר נשו חפליו כי לא יכלו לעשות
דבר אחר כיון שלח הניחום לעבור והפשש את אחרון את בניו הם בני כהונה גדולה שנתברכו
בחור כיון שלח הניחום לעבור ואחרון מת בהר ההר כפיהוה ויפת שם בני אהרן אלעזר ואיתמר
בחיית אחרון המכרת שם יהיה כי שמעו אחיו יוסף כנגד כי אשר כתיב ואחרון אחיך יהיה
חחרון שהכשבני הזה חוא שחלק לו כתם אשרה ושלח חלק אחיו שבני דעתם שלח יהיו ישר׳ חנלחמים
כללו יחלוקו כנגד קלקלתם כנגן כחלחמת עחלק שהלחם מה חבני שחחרו הים ה׳ בקרבנו . וכשבי כ׳
חבני חעשה כחר בגלים שהזכירם משה חחזה לו שכל כלל חלחמת חכזה לו כפקד חזכה חים כל יחי משה .
ולפי פירסו שכתוב הספיקה לו לחיר ויסב חיתה חבני שהיה בירן והיו הספיקה הזה שסבו חתם ישר׳ משה כלשון שכתוב
שהוא כמיר משה אלהים . והזכיר הכתוב זאת להודיע כי חבני שר׳ חתחלה

על ידי כשהנה שעשה דין במקומות היה מתירא ומתקדם על הבריות שנא׳ בקדובי לקדש . וכן הוא אומר
מרים אלהיך מתקדש בתוך רש׳ . גם כן פי׳ רש׳ . ואיכא נרשים בעיני כי עדין לא מתו משה ואחרן ואיכא
מחזרים שם . וכזה אומר ויקהילו משה ואחרן את כל הקהל וכו׳ על כן אומר הכתוב כי מי מריבה הללו־
מנגדים שם תגזרה שעל משה ועל אחרן היתה אותם מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה׳ ויקדש בם ל
לעיני כלם כענין שכתוב וקבצתם מן הארצות ונקדשתי בם לעיני גוים רבי׳ . ודע כי ברחשונה היתה להם
מריבה עם משה כמו שאומר וירב העם עם משה . וכן אומר עוד ותעט הקהלה והיו מנסים את משה ואת
ה׳ בקרבנו אכל בכאן היו מריבים כלפי מעלה ולא היה בכאן כסיון . ועל כן אומר כי מי מריבה
מנגדרה כהם תגזרה על משה ועל אחרן היתה אותם מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה׳ ויקדש בם ל
לעיני כלם כענין שכתוב וקבצתים מן הארצות ונקדשתי בם לעיני גוים רבי׳ . ודע כי ברחשונה היתה להם
מריבה עם משה כמו שאומר וירב העם עם משה . וכן אומר עוד ותעט הקהלה והיו מנסים את משה ואת
ה׳ בקרבנו אכל בכאן היו מריבים כלפי מעלה ולא היה בכאן כסיון . ועל כן אומר כי מי מריבה
לישב משה נענש הצדיק . לל תלך לרעים לא החזיר הכתוב שמו כי לין בדרך אכל הזכיר סיחון ועוג מלכי
האמורי כשמותם כענין כי היו יודעים נבמרים ולהם שם כענין להודיעך לפניך את כי עשה עמהם להשליח מהם
שבל נאכה מלכים גדולים לפיחון תלך האמורי כי לעולם חסדו ולעוג תלך הבשן כי לעולם חסדו ויזכר־ב
הכתוב להזכיר שם גדולי המלכים אשר ידעתו את רעם כענין שהזכיר כיהושע תחילת מלכי האמורי
חלכו את ארון הברית ויהושע וכל ישראל עמו ויבואו ירושלים ויהודה ויפרלם חלך ירמות ויפיע חלך לכיש והביר חלך עגלון ויוכב
חלך חברון ושאר המלכים הזכירם בחספר לא כשמות, ואחר הכתוב ויאמר חלינו לחדום כי נכנסנו כל עמו עם
חדיניהם כתיתון הזה בשלה העם חתחלה היו חומרין לכה בעריה רק ישתמרו שלא יכנסו
בשדה ובכרם כדרך מחנות עם דב שסוללים את הגרמות ונכנסים בכרמים מכל ילכו כדרך החלך עד־גיע
דרך הרגים לא דרך היחיד והיו חומרים שלא יפתו כלל מחיים אשר להם בכחירת לברכם אחרי כן שלחו
להם שלח יקרבו לעריה כלל שלכו בתחלה הגולה לארץ כנען שהיו כגלגל וכמשה לכל ואם יפתו מיתי
הכחירת כדיכים שם והכפחות נעברים כבזר יתנו דיוהם שבתנו תשם . על כן אמר . דק אין דבר אחין
כזה השבד שום דבר . ואחרים פרשו לא נמתה מי בזר שלנו ונקוט ונכח כתן שכתב רש׳ . ואחרו ישראל לאחרם
לו מה שלח רצה בתחלה ואחרשו לא נשתה מי בזר שלנו ונקוט ונכח כתן שכתב רש׳ . ואחרו ישראל לאחרם
עד אשר בעבר ונגלך לא הזכירו לו את האר אשר ה׳ אלהינו נותן לנו שלח יקבלו כהם על האר לאחר כי להם
היתה לילי שלקח בסירתו ונרשתו כחרימה לכל להניחן זכירתו עד אשר לעבור את הירדן לל האחז אשר ה׳
אלהינו נתן לנו כתן שהזכיר משה כחוכחה תוירם ויט ישראל מעליו קבר הכתוב כזה כי חפי שבחרה
כנענו ונשחרתם תחיר לל תתגרו בם כאשר עירם להם משה . ועל כי הדבר נשו חפליו כי לא יכלו לעשות
דבר אחר כיון שלח הניחום לעבור והפשש את אחרון את בניו הם בני כהונה גדולה שנתברכו
בחור כיון שלח הניחום לעבור ואחרון מת בהר ההר כפיהוה ויפת שם בני אהרן אלעזר ואיתמר
בחיית אחרון המכרת שם יהיה כי שמעו אחיו יוסף כנגד כי אשר כתיב ואחרון אחיך יהיה
חחרון שהכשבני הזה חוא שחלק לו כתם אשרה ושלח חלק אחיו שבני דעתם שלח יהיו ישר׳ חנלחמים
כללו יחלוקו כנגד קלקלתם כנגן כחלחמת עחלק שהלחם מה חבני שחחרו הים ה׳ בקרבנו . וכשבי כ׳
חבני חעשה כחר בגלים שהזכירם משה חחזה לו שכל כלל חלחמת חכזה לו כפקד חזכה חים כל יחי משה .
ולפי פירסו שכתוב הספיקה לו לחיר ויסב חיתה חבני שהיה בירן והיו הספיקה הזה שסבו חתם ישר׳ משה כלשון שכתוב
שהוא כמיר משה אלהים . והזכיר הכתוב זאת להודיע כי חבני שר׳ חתחלה

כי גבר הנגעי נירד מהר היה להחריש כל שלמה לה׳ וישמע רשם בקולם ׳ ויתכן סב עד כי קנף העם
על הכעני הזה כעסר שכל תחרן תרחקים להלחם ניסר ולח ירח תלדיש ׳ וידבה סיהים לחרש על כן
הגביר לחתן מתחלה כי׳ סידין להחריחם לה׳ ׳ ויעש רשם נחם נחמת לח נחל לן לעשתן סל נחמת חלח
חת רשם הקבה לחמר לי נחם לי תעשנו סל נהמת לסן כיסל על הלשון זה לסון רם תדברי רבתי ׳ ולח
הכניתי זם ׳ סהרי הבה לח חזכיר לן נחם חלח עשה לך מרף לכל דעתך לוח כי הלך משה לחר סם העכש
לחמר לן ׳ והכריחה כעיני נשוך הדבר הזה כי הוח תדברי התורים שכל תעשיה סם כתוך סם תסיר רזנזק ב
ברוסיק ותרפת החלי כמוקלי כתן סהזכירן בויריהו ה׳ עץ ׳ וכן בחלח חלישע כתים ויודעך כדרכי הרפולות
סכל פסוקי הענלי הקדש יהתכנו ביחד תם תותם לח כי חלות דמותם עד כי נשוכי הכלב הסנועם וכן סר״ה
הנהמות חסנועות סם יביטו כתים ירחה להם סם בנעלת הכלב לח המזיק ויחותן כתן שכתוב בכבר״י ה
הרפולות ׳ ותזכר בנחריל כמכסת יותת ׳ וכן יסתרף לותם הרשקים מהזכיר בסניהם סם המשך סלח
יזכרו לותם כלל כי נכסם תדבק כתכסבה היח ולח תסיר ממנה כלל עד סתכלת לותם ׳ וכבר הזכירו
דבר המנסה מפלחות התנלדות כי כשוך הכלב הסנועה לחר שנסתבה בחלין תם יקובל הסתן סלב בכלי זב
זכוכית ירחה כשתן דמות נוני כלבים קטנים ׳ תם העביר המים כחטלת תבנגה לח תתנצח מהם סוס
רוסס כלל וכשתחזיקם לכלי הזכוכית ויסתכו סם כשעה תחזור ותרחה סם נוני הכלבים תתולדי ׳ וזה
לחות היח בפלחי כחות הכסם ׳ וכשהיה כל זה כך דלוי היה לישר נשוכי הנחשים הרעים סלח ׳ ר״ת
כחש ולח יזכרו ולח יעלו על לב כלל וכוה הבה לחשה לעשות להם דחות סרף היח המזית לותם וידוע כי
הנחשים הטרפים תדמי העינים דהבי הרחם שבעפ כעין הנחשת כבוחרים ׳ ולכן לח תנח משה לקייש
מכיתו כטרף כלחי סיעשה כחש כחשת כי היח דחות כחש סרף ולח ישעטו מדבי משה חחר היה דמו כחש
ולח דחות סרף ותם תחיהן תן הלשון המפל על הלשון כי הזכות הסס כלבי תזיק ׳ ונזכלל כי נוח הסס
כיקרבלו כתזיק דחות נעטע ועטע דחותו ועטע ׳ ובשיהיה ההדס תביט בבריה הל כחש הנחשת סהוח
כתן המזיק לנמרי היה חי להוריעם כי הסס חרות לחזיק ׳ כי תרבן נבול תוחב בין תוחב בין
החתולי היה תרבן סם עיר לחולב והיח כלוף תחזיק הסס כלבי תזיק ׳ ונזכלל כי נוח הסס נחלי נחזיל
ולח דחות סרף ותם תחיהן תן הלשון המפל על הלשון כי הזכות הסס כלבי תזיק ׳ ונזכלל כי נוח הסס
כיקרבלו כתזיק דחות נעטע ועטע דחותו ועטע ׳ ובשיהיה ההדס תביט בבריה הל כחש הנחשת סהוח
כתן המזיק לנמרי היה חי להוריעם כי הסס חרות לחזיק ׳ כי תרבן נבול תוחב בין תוחב בין
החתולי היה תרבן סם עיר לחולב והיח כלוף תחזיק הסס כלבי תזיק ׳ ונזכלל כי נוח הסס נחלי נחזיל
׳ ודרך הסעט בספר חלחות ה׳ סהיו כי דרות הסס חלפי חכמים ובבני כתבי ספר חלחות הגדלות
כי כן ככל הדורות ובעלי הספרים היו נקראי חלפי שבחלי חלפים וחליצת והנבחות הפלחים
בעי ניסה תיחסי החלחות הסס לה ׳ כי לן הסס בחית תהנה גבורת סיחון בחולב היתה נפלחת בעיניה
ובתבוה בספר ולחרי כה חליצות חת הבו בסופה וגו׳ ובשל כה סמל בילו חסבון וגו׳ ושם עיר חחת יון
השריש סחון לחולב וכו׳ ולחר הנחלים ׳ תדרון הנחל סחנחלים נגריש ובחסבים יון לחדות הסבן
ובתן ׳ והכה כחשר לכר סיחון עיר חולב וכו׳ ולחר כחשר לכר סיחון עיר חולב כתן
וכן הדר והנגב והסלה והחפרות ׳ בסופה יון בסופה וגו׳ ובשרה ׳ והנה כחשר לכר סיחון עיר חולב כתן
ולחר כחשר לכר סיחון עיר חולב כתן

סדר וירא

כי אינכו עם קדמון כמוני והמצוה תחלתו ... ואולתם תכבי נח ויגורו מאד
בלק טעה וינו מלאך וחפני דעם בעבור כי רב הוא מהיה מולך קטן בעיני
הפני העם מהיו רבים בתוך מהם כי פרו ויסרבו וישבחו מהם יפקן עוד
ילכדו את ישר׳ ממעמד החסות הנפלות הנעים ת להם ולבותיהם ... והנה ידעו מולך כי ישר׳ לא ילכדו את
מרגם מהם כי שלחו להם כתשר שלחו להם לעבור עד תשר לעבור את הירדן אל הארץ תשר ה׳ אלהינו נותן
לנו ... אל מסחעו גם כן מניעת הסם פתחר לחם לא לנקי מדין ... ולכן תתירו לזקני מדין לחי׳ פלח
ילכדו את מרגנו ילחכו בירנם את כל סביבותיכי כלשוך השור את ירק השדה ויאכלו לה את כל סביבותינו
כתשר עשו לסני מלכי האמורי ויבא תתנו לחם עבר ... זקני מדין את ה׳ כי יתכן שהיו החיטרי
מלכים זקנים והם כן וילכו זקני מואב וזקני מדין מיחם הזקנים הנכבדים שתלה כי החלכים לא הלכו
לבניו רק כרים כבתו ... ועל דעת רבותינו פלחמרי מהיו גם שלו כדין בתגדל רחוי להם לסלוח אל זקני
מדין לא למלכים ולא לעם כי זקנים הם בימדים עניני ... והנה לה׳ בעיני כי היו שתתלה כמדין מלכים
ומיחון אלך האמורי בלחם כמלך מואב הראשון וייקח את כל ארצו מידו עד ארנון ובלת בבני עמון ולקח
מאדצם כמו שאמר אלך עמון ויחתן כי נקח יפר לת ארצי בעלותי מ ... ובדים ויפתח האויב לו כי מסיחון
לקחה ובתו בירושלם ויסי לזה הנגעל יעזר ובנותיה וכל ערי הגלעד ואבי מרן בני עמון עד ערוער ובלחם
כיחון עוד עם אלכי מדין וכבם ארבם ושם אותם לו לעבדים נוספי אבחם והסיר עבודת רחשם ולא נתן
להם הדר אלבות והפחירם טוטבי כאיך מדין בעבודו ... ולכן יקראו זקני מדין בתחנון אשר הכה מטרה אותו
... והרחיק כזה שכתו כי היושב וכל מחלכות סיחון אלך האמורי אשר אלך בחשבון אשר הכה מטרה אותו
ואת כפיחי מדין את אלי ואת דקם ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי סיחון יושבי הארץ כי היתה תחת
מחשלתו ושעם ואת אלכי מדין אשר היו אלכי ארץ סחון כתוב בחלי מדין נסיכי סיחון ... וכן בחר׳ בחם
אלוחי כית אב בחדין הוא לא אלך ... לו יהיה שעם אלכי מדין מחזרו לאלכותם בעת ההיא ... ולא ידעתי
טעם למה שהחזיר הכתוב בלק בן בעור אלך אדום בעת שהיה הוא סיחזר אלך אדום ויראה בלק כן
בעור אלך מואב את כל אשר עשה ישר׳ אל האמורי ... ואולי היה בלק בבור חיל ונדע אשר בחשעה תקבצו
ונלחמתם והזכיר הכתוב כי אעם שהיה למואב בעת ההיא אלך תקיף ואחיזק לבני בנבוריים ... היה ירא ויקן
מלחם כלם אל בלעם במבעת האלך ... ואם טעם בעת ההיא נהתיענם בעבין אשר ישלחם לבלעם ... ויהיה
טעם וירא בלק שהיה אחר אשר אמר מואב ובגור חיל ונבעוררו בעבין הזה ... ואחר למואב הבה נתחכמה לעם
עיים קמעו והאלכים כמדבר בעבת אדין ... כמדבר שבי דבה ראיתי ובלק בן בעור אלך למואב בעת ההיא ,
ולא אתתלה כפיך היה אבל את חוי ואת דקם ואת בור ואת רבע אלך מדין אשר אלך סיחון האמוריו
אלך אתתלה כפיך היה אבל את חוי ואת דקם ואת בור ואת רבע אלך מדין אשר אלך סיחון האמוריו
עיים קמעו והאלכים כמדבר שבי דבה ראיתי ובלק בן בעור אלך למואב בעת ההיא ,
טעם וירא בלק שהיה אחר אשר אמר מואב ובגור חיל ונבעוררו בעבין הזה ... ואחר למואב הבה נתחכמה לעם
סלחו כלם אל בלעם במבעת האלך ... לחם טעם בעת ההיא נהתיענם בעבין אשר ישלחם לבלעם ... ויהיה
ונעשו שני דבדים אלחו אל זקני מדין עתה יולחכו הקהל הזה את כל סביבותינו כאשר יאכל השור את ירק השדה
ובלק בן צפור אלך מואב בעת ההיא אלך תקיף ואחיזק לבני בנבוריים ... היה ירא ויקן
מפני בני ישר׳ ... ויאמר מואב אל זקני מדין עתה יולחכו הקהל הזה את כל סביבותינו כאשר יאכל השור את ירק השדה
ובלק בן צפור אלך מואב בעת ההיא אלך תקיף ואחיזק לבני בנבוריים ... היה ירא ויקן
מפני בני ישר׳ ...

וגם הרגתי אותך ואתה החייתי לומר כי החטא כולו עליך והרגתי אותך גו׳ אבל היה לו לומר עליה
החיה את בלעם ולא נאמר גם הוא הרג בלעם ואחיים המתן אבל תלת גם כדברי רש׳׳י שהכתוב
עם התלמיד בגון חמש ׳ ולזה גם נדרש כאשר יאמר כי שכיחה לו יאמרו כי אתה שכנתה אותה המתן
חדש חדשה נדולה נדשה גם כלון כחים לשחוט אותה ׳ כי לא עלתה הסנתה נדעת זה כלל ואם יאמר
כי החלכים הנדולים חמש חסים כאשר הזכרתי נפרשת וירא יוסבו לזה לעיני הבהמות אם כן לזה
יאמר בלעם ולא הכה נסכויים אבל יתכן שהחסיך נהמשך עיניהם מי שהשיך בה הדבור נדחתה כאחד ׳
ואחרי שלושה כירו לא שתרלה תרב לזה לאכל ורחמו הפתו כי חסני היתה המלאך נכון להכות כזה
חדשה נדולה נדשה גם כלון כחים לשחוט אותה ׳ כי לא עלתה הסנתה נדעת זה כלל ואם יאמר
כי החלכים הנדולים חמש חסים כאשר הזכרתי נפרשת וירא יוסבו לזה לעיני הבהמות אם כן לזה
ידעה בלעם ולא הכה נסכויים אבל יתכן שהחסיך נהמשך עיניהם מי שהשיך בה הדבור נדחתה כאחד ׳
א

ישראל שיקבל בכורתו עד שיכול הוא להתגבר עליו ולכן יכול להלחם בו ולהכו מהם על כן אחר עזר ותקוף
ירצה עוד שיקבל בכורתו עד שיכול הוא להתגבר עליו ולכן יכול להלחם בו ולהכו מהם על כן אחר עזר ותקוף

אדוניהם והנה כלב יודע כי ישראל לא יעשה לו שום נזק ולכן אמר שהבדיל להם עתה שמשם לנבח מלכי כבוש
מלכי כבוש כדברי המקובלים . והמה הסיפ עתה נכבוזה הזאת הסכית להגיד לבלק כבשם הארץ והרג מלכי
עליהם כי אלהיהם יקום מהוא הגור . ואחרי כן תבחה כחריב ולא יסכון כאחרנו עד שיכלו ערף ויהיה רם
כל העמים אחת אחת ואחר כך השמי ואחר כל הארץ ויהיה לו לעם נחלה כאשר אחרי אחת . ונתגבה
ויקר ה' אל בלעם . עתה לכמוד ישראל עלה האיש הזה להתנבא נגזרת הרשעים נשם הגדול אשר נגלה
אליו בלילה ואמר לו אל תירא בלעם . ועתה ידעתי כי לא יוכל לקללם נשום עניו . כעבור כי כתיב רחני
נחשם כי עד עתה נאחר בו ויכל אלהי . ועתה לכבוד ישראל היה אומר להם עניו . כעבור כי כתיב רחני
יחונן עליהם כי עד עתה כשהיה מוחזק בחזקת הדין היה אומר להם עלה כעון אשר חטאו . כעניו
ייהפך להם לזכיב והוא נלחם כם . אז כתיב עליהם דשה תחת ה' לא יבלו ואחינה כחזקת הדין . זה
טעם ויירח כלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל כי גם ה' יתן הטוב בברכה והמסכיל יבין . לא
הביט אין ביעקב יחזור אל החל הכחב יאחר שלא הביט השם אין נקוד ביעקב ולא ראה בהם עמל בעשם
סיעשו לבניו ועל כן הוא עתיק . ותריועת מלכותם בהם כי ירדיע לף יבריח על חוביהם יעבדם . זה דעת
רש"י . ונכון הוא . ויתכן עוד לפרש כי אין כמוקום הזה כמו תחת אין רחיתי אהלי כשם ועמל כמוהו
וכן קחת לכמו עמל ואין וכאב ומקר . כי הר בגר שלא יהיה ולא יבא כי שקר הוא יקרת אין ועמל כעבר שלא
יגיע לאדם כתמו רק השתל . ויאחר הנה כרך לקחתי ובדך לא אמצא כי לא כביו אדם ביעקב ולא ראה
היה ביסרל אין ידבר כזב אין כעוכיהם שקר ואין תחנותם כאמת . אבל כל כך ביתיהם וכעוכיהם יתקיימו
לעולם כלעולם הנה כה מכעמו ואתו נסא מכוס מבושה וכן . לא הבעותם אל עמשיה ויבדוק מדאוק לא ראיתי
עבן באשון ותקוף . ואחרי השעם כי ה' אלהיו עמו אמר לא יכזב ולבן יגיד . ותריועת מלך בגבר בו שלא יבצע
כעבן באשון ותקוף . ואחרי השעם כי ה' אלהיו עמו אמר לא יכזב ולבן יגיד . ותריועת מלך בגבר בו שלא יבצע
לעולם כי בהוציאו אותם מבצרים הנה לו תוקף . גדול כתועפות ראים על כל בהמה . ויהיך לא יתקיימו כל
ברכותיהם ואין בהם נחש וקסם . כי לא נחש ביעקב אין ובקסם אין בישראל . אלא נאמר להם על פי נביאים הא
הא שעל אל ותה בזה ותיני כאדוני אין מנחשים וקוסמים . אלא נאמר להם על פי נביאים הא בזרת
הקוסם אל תורים ותיומים מגידים להם לשון רם . והנכון בעיני כי בעבור היותו קוסם וכלק שלא לו כי
ידעתי את אשר תברך מקסתיך תכורך ואשר תאור להם יאור . ובאלת לו קוסמים . על כן אמר בו
אין נהם ביעקב להרע אל להטיב להם לשון קסם ניטר מזיק אל היעיל כי בכל עת יאמר ליעקב וליסר היה
סעל עמו כלבי אריה כלביא כהם כי אפו עליון תצת להם הדעות והטוב . לומר כי אלהי ה' עמו אינם כחמשלת סריס וכוכבי
השמים וכאיליהם סיזיק להם אדם בקסם ונחש כעים . וזה שאמר אחר שאמר אחרי מות . ונתנבא
על העמים אחת אחת ואחר כך אמר ואחר כל זה להיותך לו לעם נחלה כאשר פירשתי בבדי אחרי מות . ונתנבא
עליהם כי עד עתה נאחר בו ויכל אלהי . ועתה ידעתי כי לא יוכל לקללם נשום עניו . כעבור כי כתיב רחני
נחשם כי עד עתה נאחר בו ויכל אלהי . ועתה לכמוד ישראל עלה האיש הזה להתנבא נגזרת הרשעים נשם הגדול אשר נגלה
אליו בלילה ואמר לו אל תירא בלעם . ועתה ידעתי כי לא יוכל לקללם נשום עניו . כעבור כי כתיב רחני
נחשם כי עד עתה נאחר בו ויכל אלהי . ועתה לכמוד ישראל עלה האיש הזה להתנבא נגזרת הרשעים נשם הגדול אשר נגלה
אליו בלילה ואמר לו אל תירא בלעם . ועתה ידעתי כי לא יוכל לקללם נשום עניו . כעבור כי כתיב רחני
נחשם כי עד עתה נאחר בו ויכל אלהי . ועתה לכמוד ישראל עלה האיש הזה להתנבא נגזרת הרשעים נשם הגדול אשר נגלה
אליו בלילה ואמר לו אל תירא בלעם . ועתה ידעתי כי לא יוכל לקללם נשום עניו . כעבור כי כתיב רחני

THE RICHARD GIMBEL LIBRARY

חל מקל מחר חלי ישר בעיני ה' וקבתו לי משם לא תחזיר לחזר כרצונו שכב כאריע לא תיראם חל ויכזב וכן
תדם וייתבת לכל חשב חכם חם עתידי לבבו . חרן בגבו שהי נחלת ולהרע מלכיה חיתה סמיה לכל שפתגב לחי עליה
ולכבה כי כחם עשו העולמי וחכשעבי היום כחר ההר שחכו עד החרמים וזחת כמקנו חשחידו חשם כחם הזכיר
לזקבי יהדין . לו היה עניכו סיכל להסיב חלין כל מה שתפשו חיד סיחזין חיפשר לזוחלב כחן שחפידם כדברי
יחתם . וכבר הזכרתיו ,, ולא הלך כפעם כפעם

לקרלת נחשי כי בפעתיים הרחשוניים היה מנחש וידוע לקלל חותם בבחם והיה השם עם חלין כדרך חקדם
לא כבכותו לכבוחה ולא מיעלתו שהביע חליה ועתה כחשר נחזור לו כי לא נחש ביעקב ולא קסם ביסרחל
להידע מו להטיב להם חמת המחשים ולא הלך כפעם לקרחתם חכל שם חל חתרכר פניו חשר יסרחל
שם סירחו חותם ויכין להם נפשו שיחול עליו חדכור מחת השם כחשר עשם עתו עתמי . וכן היה לו על כן
תחר ותתי עליו רוח חלדים כי עתה היתה עליו יד ה' כחשר היה לכניחים כמו שחזר ומי יתן כל עם ה'
נביחים כי יתן ה' את רוחו עליהם ולחזר רוח ה' חלדי עלי . ועל כן קרח עכמו עתה סוגע חתרי חל כי
נביח היה ידם כתן ויסת חל חתרכר פניו כתרגם כי היה הרב מתרגם כן ושמי לרבדרת דעבדו כיה בני יסר
עבלת לנסותי ולזן כן בנסחאות חדקדקים מתרגומו של חנקלוס . חכל חוא שתוב בקבתן שהוגה חזן
חתרגום הירושלמי ולחזר חשר מחזה שדי יחזה כי רלה עתה כיסקלויו התחידים בכניחים הרחשוני
שחזר הם נזרה חל חמרחם חל יצחק וחל יעקב כחל שדי לו כחדרגה לחעשם הזה כי חחזה שדי חיעבו
שדי . והנה סם ירחו כחל חמרחם חל יצחק וחל יעקב כחל שדי לו כחדרגה היו שתי חדרגות למעשם הזה ועל כן קר
עצמו גלוי עיניים שהיו חדרגות זזן כמי הנביחים כחו שחזר קקם ה' חת עיני וגו' . וכבר נחזר כן בבלעם
עצמו כי חיית המלאך וגלו ה' חת עיני בלעם . ולא תחשוב בזה אולת חוא שפירשנו שפני חשחזר דבריהם
שחזרו בפיהם חל כין בנבואת חשם לנבואת בלעם . חשם לא היה יודע חוא חדבר עתו שב חדבר חלין ובלעם
היה יודע חוא חדבר עתו שבחזר ויודע דעת עליון חשם היה חדבר עתו חעיד שב ואתה פה עתיד עתידי
ובלעם היה חדבר עתו שבחזר ויודע דעת עליון חשם היה חדבר עתו חעיד שב ואתה פה עתיד עתידי
לחלך על גחלתו . וכיחזר עניו הכריתו חזן . חפני שחזר החתוב ולא קם עוד בחיו ביסרחל כחשה חשר
ידעו ה' פנים חל פנים ידברו רבותיכו שחיכו כח לכפר כחעלה חשה לכבוחת חשה על נבוחת שחזר הנביחי
שכבר הודיע לחתנו חעלתו עליהם בשבי חקנחות בשנוק וחזרת חל חברהם חל יצחק וחל יעקב בחל יעקב בחל
ושמי ה' לא נודעתי להם . ובשנוק הם יהיה בביחכם וגו' . חבל עתה לא דבר חל חשה סידע חיה חשם
כעניין שבחזר הודיעני נא חת דרכיך וחדעך . שלא חזר החתוב חשר ידע חשם פנים חל פנים . חבל חזר
חשר ידעו כי ידבר על כיחזר הכבוחה יחזר בי לחשם רבינו תבת מבוחרת כחדבר חל חברו פנים חל פני
חזר ידבר כי ידבר על כיחזר הכבוחה יחזר בי לחשם רבינו תבת מבוחרת כחדבר חל חברו פנים חל פני
חזר ידבר כי ידבר על כיחזר הכבוחה יחזר בי לחשם רבינו תבת מבוחרת כחדבר חל חברו פנים חל פני
חזר ידבר כי ידבר על כיחזר הכבוחה יחזר בי לחשם רבינו תבת מבוחרת כחדבר חל חברו פנים חל פני
חזר ידבר כי ידבר על כיחזר הכבוחה יחזר בי לחשם רבינו תבת מבוחרת כחדבר חל חברו פנים חל פני
חזר ידבר כי ידבר על כיחזר הכבוחה יחזר בי לחשם רבינו תבת מבוחרת כחדבר חל חברו פנים חל פני
חזר ידבר כי ידבר על כיחזר הכבוחה יחזר בי לחשם רבינו תבת מבוחרת כחדבר חל חברו פנים חל פני
חזר ידבר כי ידבר על כיחזר הכבוחה יחזר בי לחשם רבינו תבת מבוחרת כחדבר חל חברו פנים חל פני

סדר פנחס

אבל רש"י כתב שם דקתני לשם שקדין מגיד שלא בחלקה הארץ אלא לכל שבט ושבט לפי מה שהוא כן הוא
לגזור ויודעין בני יוסף אל יהושע לאחיר תדע בתת לי גדיל אחד ואחלק אחד אני עם רב עד כה ברכני ד"
ומקו ויאחר ואחלני יהושע לאחיר תדע בתת לי גדיל אחד ואחלק אחד אני עם רב עד כה ברכני ד' כי אין לך
חד חפריס זהו לשון הכרעת הלות וכילה התנה שבחלקה הארץ לגלגלותם כדברי חכ אבל לפי
הגמרא משבחתא היא ' ועוד שם כן היה יבשקו בני יוסף והלא נתן להם לפי תכונם הגדולה כשאר כל
השבטים ' ולפי דעתי ים כבריתא חזו קבור והזו מיתה שלחתיך בגורל דשמעו מגלגלים דבשיבי להו גורל בני
יוסף וכילוי הגבעין כי בני יוסף נשבו שבעו בעלו לחפריס חלק אחד ובני משבח חלק אחד כי כן כתוב
ולין אחד משם שתיהם כהלכותי יתר ומאחר השבטי' לכל בשל השבטי' מדוכי' משם כי שבע יהודה ושבשר
וזבולן דלמדרכין משם ולמה יבואו שם ונהדוכ' יסתוקן שם לפי שחלקה הארץ ליהלאי יתברך כפי שדיבר
מהיו בתוכן הרשמן בני יהודה מדרכין משבני שם בנים הלה יהודן אבל היו בעשרים שבני השמלים שהיו
בני חבשה פרובין כיהודה חפריס שלשים ומניס חלף ובתרבו בתכין השבי בחדר בשבי' בחשבי' חלף ולין בכל
בשבטים שבחרבה כל כך והיו כתו כן תדובים עד שבחלקה הארץ ועם בני חפריס כן הלא היו השמלי'
השם בעלים כלום ולבך בשבן ושמוש לין להם כי כן התשבטו שלא יעלו חלק לכל שבט ושבט לפי מה שהוא
הבריתא לפי פקודין שהיו מכן עשרים שנה ומעלה שלא שחלקה הארץ חלק לכל שבט ושבט לפי מה שהוא
בשעת הגיכון שלא יתנו כלום לעמלים ולמי גדול וחזיגן לעשרים בשעה שחלקו והכתוב שחשב מדגיש
נתתה לי גורל אחד ואחד אחד ולמי עם רב נדברי הכל לפי חשבר שבגלה תשבטו כי שם חלק להם
לגלגלותם כדברי רבי הנה לקחו דים וכתו שהם עם רב לקחו חלק רב ואם לשבטים לי חפסר שלא
נתן להם יהושע חלק כנחלתם שלא היה עשר עבו ג'ולת יעקב ונם הנה כוה כתיבה לשבטי חפריס ומשבח
ומשר כתיב יוסף כי שני גורלות נתן להם דכתיב ויהי בגזל חפריס לחפסחותם חחת חלקת בני חפריס
לחפשחותם ובני משבח ויהי הגזל לבני משבח כיהי גזל משבח ככל שנחאר בשאר השבטים חכל חיורס
גזל אחד חכל אחד לאחר כל מה שנחת רשי לשנות ולמי לאחר בגורל והזכירו זה הלשון לפי שיהושע זה
תחלה גורל אחד לשניהם שכ"ש הגבול לבני יוסף יהודן יורחו ובזרו עד והיו תוכחותיו יחם ואם בחאר
ונהלו בני יוסף משבח וחפריס כלאחר שבחלו שבחו גזל הזה ואחר חלק לאחד בין שבחם בגזל
כאחר שאחר שם ויהי הגזל בני משבח ובני חפריס וגו' ובחר ויהי הגזל לבני משבח וגו' על כן לאחר הנה הגזל האחד
הרי לשון רשי לכל אחד משניהם כי עם רב תלחנו ויורשו חלקת אחיו לאחרי כן לשבי חלקים והיתה העשרה
מפני השמלים שנתרבו כאן על דרך שנתן ולפי דרך משבט בר מזה לי כי הנחה הזאת אחת מלא בני משבח
חלה שבאו לשניו שבי חשבטים יחד וכן ויבזבו בני יהודה חל יהושע ויאחר חלין כלב כן ישנה הדין לאחד
הכתוב שחלה בשבטים עשרה ויהיה חלק אחד לכל אחד ואחד ולמה נתנו הגזל בין שבשים לשבעה
ולמה לא נתנו לכל אחד משניהם כי עם רב תלחנו ויורשו חלקת אחיו לאחרי כן לשבי חלקים והיתה העשרה
לשבעה כאחר

ותעלה כדברי רבותינו. לכל לחוד ולא נתנה יתרום לים כי חס בלב בן יומה ויחסנה בן בן מהנו מן
הפקודים הראשונים ולא תתנו. והוא לא היה לפי סברתו לומר בחטאת מת נזקקין לומר לא בחטאת מתקלקל
ולא בעגלת קדוח שהכה על הכתה חלה בחטאת לבדן לא החטיאו אחרי עמון למען רם. ולא פרים לחם היו כחטאת
לך בחטאת מת חלה מתלמדנה לכהנו מת כתרגומו לפי שהיו לא כי כן הראוי להחמיר. לכל על דעת
רמתי הנדרכנו לומר שלא היה בוגדת קדית לפי שכך. קדם לא היה להם חלק בארץ. וכן לומלכו שכשרת
קדת כי נאמנת זה בעם מכיה. דינו של משה בך בפרים רח לחוד חסכו הכתובת כי לא יירשו הנשרים על ה
. ולעתי כדרך הפשט שלחוד שמחמד בעבור שחסכו שחסכה רבי היה סוכה עדית קדש יותר מכל החטאות. שמתני
בחדבר שהם היו הקרנים בגבול ומכופרים בכל מעשיו. וחסכו לולי בשבילתו לומם שלחוד חל יהי לו מושך
חנד ולא יהי מוכן ליתנהו יוסר עון לכנותם חל ה על כן הם החדשהו כי לא היה להם ירושה עד שלוש בחוקי
התנשות לכל בחדבר מת על ושמתו. ונעשם כי בחטאת שלוחד בחדבר כנגד שלא זכה ליכנס בארץ
לו כדברי ר יהודה הלוי המשורר אל שפי שחוא רבן עם ונביא לא היו לו כאשר יאמר היום בעבותת לוירע
כך וכך. ואם לוין לו כת ונתתם את נחלתו לאחיו קבלו רבו כי החב ירום את בנו כאשר לוין לומת זרע
והכתו לא הזכיר זה. ונהנעם כי כתשפטי הירושה כל תנחיל כי מקרבם הוא וכוין שלוח הכתו שהכן
ירום לת לכוין גם החב ירום את הבן. ועוד כי זירושה היא בשלשלת הזרע כיעקוי שלכוין לא בבדיין אם
בן ונתתם את נחלתו לאחיו מסתום נחלה שהוא ירום בקבר ומתנו תבוא לאחים. לכל לא רבה לומר
ואם לוין לו כת ונתתם את נחלתו לאכוין כי דרך נדבה ירבו ולא בבכורתיו ולולי לא היה זה בכלי הארץ ם
מיחיל החב את הבן שכתוב ירבו. ונעם ואיתה לבני ישר לאוקמת מיפטר מיהם המשפט הזה לדורות לא
בנחלת הארץ עתה כלבד. ונעל כאשר בוה ה את משה כתו בחיתך לכל כת כדרך זאת תקת התנורה
לאשר בוה ה את משה וכן רבים. עולה על הר העברים הזה שם הכר הזה הר נבו כאשר פרים בחדבר
החזיבו ונאות הבדבה. לכל יקר לוי לותו הר העברים תפני שהוא על תעברות הירדן ומשה יעברו על
ארץ בגוון כאשר תחר כלן לאשר על פני ירתו ושם עברו את הירדן כתו שכ ויבא עלו מן הירדן ויחנו בגלגל
בקבה מזרח יריחו ולוינה מנוה מיבוא הכה לעשות כן עתה משה כן יהיה תתחייב לעשות שם ישוד. לכל
טעתו תעלה על הר העברים וראיתו את הארץ. כי בעבור שבוזה לחלק תחלק הארץ הנירשו כי לא על
ידך תחלק. כי אתה תעלה לראש הר העברי הרם שיושב ישר תארץ מיולא מיתוחו כי ולא יגיעך מן הארץ
לבד הראיה. וכן קח לך את יהושע בנון ועמוך תקבת את יהושע. והשלים הכתיב להפר כי עשה כן משה
כלבד שלא והוא העשייה לאחר יוציר בעת פעירת משה כאחר תארץ והמשע בן כן וצוית
לותו על ישר דע שעשרתנין הן שרבין על מכת שתקבל עליך לעולם רם. ולוינו בכוין בעיני בעבור שתוא
לעיניהם כי יותר רחוי תעבין הזה להחמר כימו לבינו כי בפניהם יגרום כהם התפקדות ומדרך המיוחד
ש יזהיר להם בפני עצמן מיפיותם עוד טרחכין ושרבין. לכל וצרות אותן לעיניהם שיכוונו בתוכות הגביד
והמופט כי בעבוד היותו לרשם יפקידם בידו ויזהירם להשתדל תיחד בעבים ולהיות נלחם מלחמות רם
ניהיה הוא התובית והתובית לותם ולהזהר פרבר התעשט. וזה רחוי להיות לעיניהם כדי מיבוזיתו בו
ישמעו תלין כי ידעו כי ילך בעבים בדרכי שלוחת כי כן נזה לותו רבנו. וכן שמה משה שכ שם ויקרא
משה ליהושע ויחזק תלין לעיני כל ישר חזק ואמץ עד לא תירת ולא תפת. ובספרי בו את יהושע
על דפר תלמוד לומר ואזקהו ואתהנהו מגיד שלין פני מרכשים לדור ולולו תכוד שיהים תקיף ולא יירת
את משה. ולפי דעתי בשטוב הכתוב טעם ובזיתה לותו שהיתה תחנני שיזעקם לותו בתעודים להיות
נגיד עליהם כלשון תיום חשר בוה ה אותי להיות נגיד. וכן ויבזהו ה לנגיד על עמו. וכן לשון היום חשר
בזיתי כופשים על עיני ישר מכיתי. ונעשם בו את נבו ישר שלחרת תליהם את קרבני לחמי כל כתובי ם
שהזכרתי בחדבר לותר בוה לחלים. וכן לא נתניהו כבכיים בותבר כמו שפירשתי בחדבר שלוח לך ועכשו
חייב כלי האחרן לעשם את הכל התחידין והמוסגין ותכוכיהם ונעשם שלא פרים כאן כי תבתו לא
אחרן כבר הזכירו בפרשת הכסיים וירוץ תלין נשרם שלחוסיף ותחל כאן מן התחיד ונעשם שנאמר
בדברי שלו מקום ופרשת כדיים מתחלת כדורו שלו משה תוצרך לחסדיק הענין לומר שתוא בן ב
מחדים ותחסחה ותאמר ויאמר משה אל בני יפר לחסדיק הענין דכרי ר יהושע אל משה תוצרך לומר אלעד
לידלון שכל מם שבא בפרשת וכרתוי מדיכם היה מתנה בכל. ועם התחזקת ולא הוצרך לומר אלעד אלעת
מחדים ותחסחה ותחזקת ואמר משה אל בני יפר לחסדיק הענין דכרי ר יהושע אל משה תוצרך לומר אלעד שנ ב

בפרשת ותתן תכוה החזירו להיות הכל כדור בפרשה לחתן. ורם כתב היה היתה לזכרה לימי
המלחים וכלן כוה לדורות. ולוינו כבון כי שם לחוד שלת תתיר לדורותיהם. ועל פי המדבר שנתחדם
כלן דברים רבים את קרבני זה הדם לחתי חלה לחתירין לחתי חלה קומכין ולבונה ריח ניחוחי חלה בזיבי
לחם הבניה תזחרו שלא יביח חלה מן הזמוד תזחרו שלא יביח חלה מתרומת הלשכה תזחרו שיהו מחזי
ולוים ומפרשי עומדין על בניו תזחרו כלחי כלן מחייבה ובלחי לחלן מחקרו לדבעה ימיה לחלן מחקרו לדבעה
קדים מחיתתו לף כלן וכל. וכל המזדרם כדליתו כמיסדי. ועל דרך חלחת ירמוז לחם עוד ויחוד
את קרבני לחתי לחם של חתי תשמרו ותזחרו מתקרו יהיה לי לבתי כתוזעין ולחד לחם עוד זה חתי לפר
תקריבו לה שיהיה הקרבן מתקרב. לין כתוסבי הסכת תשלת כשחר כל התוספין תבני שכשת ישראל
את זוגו והכל שלום ומשפטיו יכין. וכן הזכיר ובחדם הרחשון כלרכבה עשה יום לחדם פשה לה שיעשו
קרבן הפשה להזכיר עליו עם שחר קרבנות חב התמדת ונקבר בו לחזכיר שתו כלבר שכבר כיחר את דימו
כלל תקדישו וכלל תפסיטו. ונסכו יין נקדם הסך בם על התזבח יתנסכו נסך שכר יין התסכר פרש
ליין תנתו לשון רם. ולוינו כבון שכבר תורו יין תנתן לה יכיח ולם הכיח כשר. והנה לוינו תתן נא תן
הכתו חלה תעלה תרבבן להתחילה תבל שכר להכיחו את התזוב שהוא פסול לבי כדיעבד. יכך הוא כדר
בשברי ופס לחרון נקדם הסך שיתנסכו נקדם ונקדם יבלעו. הזכיר הכתו לחדיר וכרחשי חדשיכם שיעשו
הכלת כתוכח ושיעור היין בשבים. לכל בשבת ובחג התנות והשביעית ובראש השנה וביום הכפורים
ובראשון של חג הסוכות הזכיר שיעור התנחה. ולא הזכיר שיעור הנשבים. והנעם כזה כי לעם שבורת
בפרשת הנסכים בשיעורי התנחה ונסכים לשר ולחיל ולבשבים בפרים ובדבת והמושבים תכינו מבחה
כשלמה לבכם העומד וכיום העברת סתים שני עשרונים חזון וכן בקרבן התיחד ושם מנחתו. ולבך הנסך
הכתוב לפרש בכל המועדות שלא תעתה בזה התנחה בשר נשתבת בלבו. לכל הנסכים לא עם זבח
לעולם לפיכך הזכיר לותם בתחלה בתמיד ולא הזכירם לחרי כן בשבת. וחזר והזכירם בראש חדש
להזכיר עם כשבי הפר וחאילים. ולחר כן לא הוצרך להזכיר כלל. והזכיר ביום הראשון של שנות ש עשר
התנחה ולא הוצרך עוד להזכיר בלותו החג חלה תנסכים ונשבה ם בתפסרם בתשבוש כלל כתפסרו כיום
הראשון הנזכר. ונעם שלשה עשרונים לפר לכל פר חיום וכן שלשה עשריכי לפר בחזר לכל לחזר חיום
ולבשם החזר ילחר עליו כחומרו עשרון עשרון. ועוד יפרש לשבועת הכבודי. וכן זה לפר לחזר לשני חפרי
. חכל פעם יקבר הכתו כדבר התוכן כי בידוע שלא יהיו שלשה עשרונים לפר לחזר ולא יהיה לשני כלו
ניפרש בכשבים שהן תרוכים ולכל שבן כפרים. ובשבועת שהפרים תרוכים יפרש בהם לשלשה עשר פרים
תזכיר בחזר לחדם הזכיר הכתו שלשה עשרון עשרון לחדם ותחזיר תו לא הזכיר תו לא לחדם. וכיון שכבר הזכיר
מלבד חטת הכפורי ולא הזכיר שבועי שבועות והו כי כיון שהעוכ שבון ככר מלבד העוכ שבון שם
כי כיו לחזר נבעון וחיון שני כילת נבעון יפר שלח לחזר חיל לעכ. וכבר הוא לעכ פר ולחיל ושבעה כבשי
שם כן דבר בדור הוא שלון התוספין על הבזכרי שם שלא התעה שבון כלן וכלן היה תפשר לשבועת בן
ולהשוב שהוא החטאת שהחזכר שם כי אין כיום לחד שני תטאות. ולכך הזכיר לותו שיר כי לא תלכר חטאת
הכפורי שחוא חטאת הטאת שבועות כלותר חטאת שבועי כשרף תבשר תכיעת כל הקדש תביעת בני
ישר ומפשיהם ולחזר לותו כל חטאתם. וזה חטאת חיבוא כשחר חטאת חטאת הבלים עם התוספין. וכן כיום הכפורי
לא הוצרך לומר כי הם שבוא בכלן חטאת מתכפרים. כיון שבכיום ההוא יכופר בעדכם לטהר אתכם
הפרטיות ולכן אמרו. לולא הוצרך להזכיר בם החטאת שבון התוספי שם שם הקרבתם על הלחם שהרי כיום
הוא שבל הנזכרים שם בלן בכלל הלחם ותוכח לו. ולזו התוספים עליהם. לכל כיום תודם הכפורי היה
בחשתע שתם שבו ובראשי חדשיכם תקריבו ובו יהיה בשחר החדשים כולם. לכל כחדם הכפורי יהיה כל
קרבנו הקרבן הזה שחדם כו. ועל כן הוצרך לומר תלכר חטאת החדם ותנסכתה. ולכון שהזכי כן בכר
לידלון שבל מם שבא בפרשת וכרתוי מדיכם היה מבוא בכל. ובם החטאת ולא הוצרך לומר אלעד
מחדים ותחסחה ותחזקת ואמר משה אל בני יפר לחסדיק הענין דכרי ר יהושע אל משה תוצרך לחסדיק הענין לומר אלעד ד כה ב

סדר מטות

ויאמר ה' אל משה לאמר: נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך: ויאמר משה אל העם לאמר חלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין: אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא: ויתנו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלפים חלוצי צבא: וימנה משה את פקודי האלפים למטות אלף למטה ופינחס בן אלעזר הכהן למטות הקדש וחצוצרות התרועה בידו: ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה ויהרגו כל זכר: ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב: ותשבינה בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל חילם ואת כל רכושם בזזו: ואת כל עריהם במושבותם ואת כל טירותם שרפו באש: ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם ובבהמה: ויביאו את השבי ואת המלקוח ואת השלל אל משה ואל אלעזר הכהן ואל עדת בני ישראל אל המחנה אל ערבות מואב אשר את ירדן יריחו: ויצא משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם אל מחוץ למחנה: ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה: ויאמר משה אליהם החייתם כל נקבה: הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסור מעל בה' על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ה': ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרגו: וכל הטף בנשים הנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם: ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם ושביכם: וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו: ויאמר אלעזר הכהן אל האנשים הצבאים את המלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה: אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העופרת: כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים: וכבסתם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המחנה: ויאמר ה' אל משה לאמר: שא את ראש מלקוח בשבי באדם ובבהמה אתה ואלעזר הכהן ואשי אבות העדה: וחלקת את המלקוח בין תפשי המלחמה היוצאים לצבא ובין כל העדה: והרמת מכס לה' מאת אנשי המלחמה היוצאים לצבא אחד נפש מחמשת הנפשות ומהבקר ומהחמרים ומהצאן: ממחצתם תקחו ונתת לאלעזר הכהן תרומת ה': וממחצת בני ישראל תקח אחד אחז מהנפשות מהבקר מהחמרים ומהצאן מכל הבהמה ונתת אתם ללוים שמרי משמרת משכן ה': ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה ה' את משה: והיה המלקוח יתר על הבז אשר בזזו עם מספר הצאן שש מאות אלף ושבעים אלף: ובקר שנים ושבעים אלף: וחמרים אחד ושלשים אלף: ונפש אדם מנשים כל נפש לא ידעה משכב זכר כל נפשות שנים ושלשים נפש: ותהי המחצה חלק היוצאים מספר הצאן שלש מאות אלף ושלשים אלף וחמש מאות: ויהי המכס צאן שש מאות ושבעים וחמשה לה': ויהי הבקר שלשים ושש אלף ומכסם לה' שנים ושבעים: והחמרים שלשים אלף וחמש מאות ומכסם לה' אחד ושישים: ונפש אדם שש עשרה אלף ומכסם לה' שנים ושלשים נפש: ויתן משה את מכס תרומת ה' לאלעזר הכהן כאשר צוה ה' את משה: וממחצת בני ישראל אשר חצה משה מן האנשים הצבאים: ויהי מחצת העדה שלש מאות אלף ושלשים אלף וחמש מאות צאן: ובקר שלשים ושש אלף: וחמרים שלשים אלף וחמש מאות: ונפש אדם שש עשרה אלף: ויתן משה את המחצית אשר לבני ישראל אשר חצה מן האנשים הצבאים: ויהי מחצית העדה מן הצאן שלש מאות אלף ושלשים אלף וחמש מאות צאן: ובקר שלשים ושש אלף: וחמרים שלשים אלף וחמש מאות: ונפש אדם שש עשרה אלף: ויתן משה מן המחצית לבני ישראל אחד מן החמשים מן האדם ומן הבהמה ויתנם ללוים שמרי משמרת משכן ה' כאשר צוה ה' את משה: ויקרבו אל משה הפקדים אשר לאלפי הצבא שרי האלפים ושרי המאות: ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש: ונקריב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני ה': ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם כל כלי מעשה: ויהי כל זהב התרומה אשר הרימו לה' שש עשרה אלף ושבע מאות וחמשים שקלים משרי האלף: (אנשי צבא בזזו איש לו): ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאת שרי האלפים ומאת שרי המאות ויביאו אתו אל אהל מועד זכרון לבני ישראל לפני ה': ואת השבי ואת הבז ואת המלקוח אשר בזזו איש לנפשו: ויהי השלל שש מאות אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים: (אלף למכס לה' מן האנשים ומן הבקר ומן החמרים ומן הצאן: ויתן משה ואלעזר הכהן את מכס תרומת ה' כאשר צוה ה' את משה: ומחצית בני ישראל אשר חצה משה מן האנשים הצבאים: (ומחצית העדה חמשה וחמשים אלף וחמש מאות צאן: ובקר שלשים אלף וחמש מאות: וחמרים שלשים אלף וחמש מאות: ונפש אדם שש עשרה אלף: ויתן משה מן המחצית לבני ישראל אחד מן החמשים מן האדם ומן הבהמה ויתנם ללוים שמרי משמרת משכן ה' כאשר צוה ה' את משה: ויקרבו אל משה הפקדים אשר לאלפי הצבא שרי האלפים ושרי המאות: ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש: ונקריב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני ה': ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם כל כלי מעשה: ויהי כל זהב התרומה אשר הרימו לה' שש עשרה אלף ושבע מאות וחמשים שקלים משרי האלף: (איש לו בזז

משה (תחריט) לפרשם אז ליסר פתח לו כן ים במשתע סלח תן להם אז חלח כפרשת נדרים התחיל דבריו
לעון רם. ולא סכמתי זה. סכך נלחר וידבר משה אל ראשי וחל כבי ישראל. וחל כל בני ישראל. בסוף פרשת
המועדים. (תחר בסוף פרשת המועדית וידבר משה אל מועדי ה' אל בני יסר. חכל כסי משטו כת הסתוב
לומר כי לעם סספרשה הזו כתוך ת הקרכמת לו יחד מה לחדון וכנין כלסר אות כפרשית סנכתב. חכל
תחר אל כל בני ישראל יחדו ככל אשר צוה ה' את משה אין כדין סכיתת המלחמה כין כתחידין ומספין
וכבדים ונדבות. כי כן נחר לו נת את בני יסר. והעם תעבי סהמכים לחחר ביחתם לחרן ישיל לחזר
ליסר כלם סיסתרו כמועדים התחידין ומקספין ניקרים הבדים וחבדות. ועוד כי עיקר המצוה להיות
היחים מזכרים ומעשים לפמת נהם חכל חלחמה ובכוף וידבר משה את מועדי ה' אל כני ישראל
כהנים סם נחת כתחלה דבר אל בני יסר וחחרת חליהם ובכוף וידבר משה את מועדי ה' אל כני ישראל
ובכאן ככה כתחלה נת את בני יסר וחחרת חליהם ובכוף וידבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' ולא
הזכיר מועדי ה' כעבור סהחזרו כפרשה דבדים מחדים סחינן כמועדי ה' כגון תחידי החגל ומספי
הסכת ורחשי חדשים והמודים שדדם כי ר' ישמעאל תפני סחין הכתוב צריך לומ' כמשה אתם בני יסר
כל אשר צוה ה' אתו כן אתה הדרך כתור סיחמ כן כל פרש. ולכך ידרסן כוידבר משה אל בני
ואל כל בני ישראל להדרן על ידי הבני את בני יסר על ידי יסר את יסר זה על ידי זה ופרשת המועדי עשו
מדדשים רבים מלמד שהיה משה תומר להם ליסראל הלכות הפסח בשסח הלכות עצרת בעצרת הלכות ה
החג נתן בלשון שהוא סיתע כו היה תומר להם ליסר כל הפרשיות נתחדין כעניין אחד ר' יוסי הגלילי אל
תועדי ה' נתחדין אלא נתחדים שבת בראשית עתיהם כן עזתי תומי תועדי ה' כתחדין אלא כתחדים מי שת נדבי
עתהם ר' תומ' תה תל וידבר משה את תועדי ה' אל בני ישראל נפי שלח לתדבו תלח תעשו על הפסח ועל התחיד
שידחן את הפסח סב' כהם כתועדין ומלמד קדבתית שבוא לו לתדבו תל תעשו לה כתועדיכם לעתיד לו
ולקרב עתו למתי הלחם ולקרב עתהם לו שתעבו ומשהוא תומ' וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל
קבע תועד לכולם על כל. ותפסר לומר כי תדיבם שלח ישמעאל שתח להפסיק העניו הוא תדיבם אל
בן עזתי שתח מועדי ה' נתחדין ולא כתחדים סר את כדיבים עתהם לומר תחין דין המועדית כדין פרשת
הבדבי כנתחי דים אל דתוי תתחדה לומר כיחיד תניחה את הנדיר. וכן שלמה תדיבות אל המועדית
ניכיכין קדים כר' ומלמה תומתין כתו מתפרדת נכבה עתידה דרם בן עתי החלוק זה סניניהם תמיעט
תועדי ה' ודרסן ר' ישמעאל תן הכתו היתר הזה שלח בא חלח להפסיק ענין המועדית תעניו הבדבי סניהם
תחדין דבר אחד ומסתעית דורסין ליכוח ביבייהן. ויהנכן בניהי כי תין כיתתו חלח לומ' שתח הסלי פרשת
המועדין כהלה תעשו לה כתועדיכם ניתחיל וידבר משה אל ראשי התבות לבני ישר לאמר זה הדבר אשר
צוה ה' כתחידין ונתוכפין הכתבי' אלא יהיה אל ראשי התבות לפניו על פרש הבדבי ולפיכך הפסיק
וסייס כפרשה של תועדית ויחל משה אל בני ישר ככל אשר צוה ה' אל משה ויתחיל כפרשת הבדבי שדבר
משה אל ראשי התבות זה הדבר אשר צוה ה' ותה אחת תומת ככך פ. להפסיק הענין כתקומתית דכים בפרשי
ונפרשי. וכבר הזכיר דס תה שתומר אם בפרשי הריגן לתה נאמר להפסיק הענין דברי ר' ישמעאל שתח
קבל תני הדבן כל זכר נטף וכל אשה אשר תניעון תים לאפסכ זכר וכל הטף בבני ישי ידע בתיה עני הכתל
מדבר לכך נאמר הנבן אל משה וכל ראשי תבות תעם לאמר זה הדבר אשר צוה ה'

סדר מטות

וידבר משה אל ראשי התבות לת הקדים הכתוב לומר ככאן וידבר ה' אל
משה לומר דבר אל ראשי התבות ואחרת חליהם זה הדבר אשר צוה ה'
כמו שאמר בפרשת שתוני חן ובאחר פרשיות. אבל מזכיר זה כאן
הפרשה שאחר אלה החקים אשר צוה ה' את משה. ובפרשת שתוני נאמר ויחל משה זה הדבר
אשר צוה ה' תעשו. ולא מזכיר הצוחה כלל. וכן בפרשת שתן ויחל משה זה הדבר אשר צוה ה' תלח העדה
ימתו נ' וראשי התבות לבני ישראל הם נשיאי הדבלים שהתחילו לותם התבות על דבריהם לאחר משה זה הדבר
בחקן נתן כלשון שהוא סיתע כו היה תומר להם ליסר כל הפרשיות נאמרו כעניו אחד ר' יוסי הגלילי אל
תועדי ה' נאמרו אלא נאמרים שבת בראשית עתיהם כן עזתי תומי תועדי ה' כאמרו אלא כאמרים אל שת נדבי
עתהם ר' תומ' תה תל וידבר משה את תועדי ה' אל בני ישראל נפי שלח לתדבו תלח תעשו על הפסח ועל התחיד
שידחן את הפסח סב' כהם כתועדין ומלמד קדבתית שבוא לו לתדבו תל תעשו לה כתועדיכם לעתיד לו
ולקרב עתו למתי הלחם ולקרב עתהם לו שתעבו ומשהוא תומ' וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל
קבע תועד לכולם על כל. ותפסר לומר כי תדיבם שלח ישמעאל שתח להפסיק העניו הוא תדיבם אל
בן עזתי שתח מועדי ה' נאמרו אלא כאמרים אל שת כדיבים עתהם לומר תחין דין המועדית כדין פרשת
הבדבי כנאמרו אלא כאמרים ומלמד קדבתית שבוא לו לתדבו תל תעשו לה כתועדיכם לעתיד לו
ולקרב עתו למתי הלחם ולקרב עתהם לו שתעבו ומשהוא תומ' וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל
קבע תועד לכולם על כל. ותפסר לומר כי תדיבם שלח ישמעאל שתח להפסיק העניו הוא תדיבם אל
בן עזתי שתח מועדי ה' נאמרו אלא כאמר

חלילה מישעבר פנחס על מכותן כי מהול הבר בכתוב ולולי פקד תפקד אותם ועשו הייתי כותב ז' כתוב תמירתי מפקדים לתקן
כן עשינו ולא ידעתי מהו שלא פקד אותם דבר בכתוב ולולי פקד אותם ועשו הייתי כותב ז' כתוב תמירתי מפקדים לתקן
שלא יכלו לה דק כתוב תעשה אחרי הכתוב הלב לא יתחלה שם עבדים על הנדר · ואחרי כן תביא לפניך
כמו שאמרו דמיגו ג"י ולינו עוקר כדי שיקדקן · ואם היה תהיה לאיש על דעת רבותינו
יאחר לה היה תהיה לאיש שתשה הזולת לשר לשרה לפר בבית לבית כמעריה ונדריה עליה שלא שתוב כ
בהן לכיה שלא תוכרו נלא הוקמו ושתוב נפ איסה כהן והפר את נדרה כי גם הוא יפתרף עם הלב
בהפרת נדריה · ועשם היה תהיה לאיש שתשיו עליו
בכית לכיה שלא כאלם לב כיתו והיו האלמנה · שגם היו יקיימה הכתוב לפת דעתו · ולא דאן דבתי לפרש
פיסר הכתוב לבדו לאשתו הנשואה הבדיים שהכיאה מניה לכיה לב כיתו כשגלה מן הכתוב · שאם כן
מה בודך פיאמור ויאמר שאם כיתו לאיש נדריה · בקדושין היו שפר בנדריה שבכיתו לא כם · והקבלרי
תקבריע · כל נדר וכל שבועת לאסר לעצות נפש · לפי שאתו שהבעל יפר יכול כל נדרים שתשתע · תל
לעצות נפש · לאינו יפר אלא נדרי עצוי נפש אבל · יש שהפירוש בתשבת נדרי לפון רש"י וכלפון קבדים
דבר האיב · כי הבעל יפר נדרי עצוי נפש יש שהם בגון פיריות השלם שאמרי עלי וחלי נדריה שלא תעשו שלא
אכל הפיני יאסר גם כן נדרי שביכה לעשות פיריון שהם עצוי נפש בגון שלא תכתל שלא שפקם ושלא
תשתם תעשי יאסר שהם שאתר בהם כיון לים לאסתו כ"ש בפרק שתרון של נדרים · וכן יהיו כלה עצמן ·
דתניא בספרי אין לי אלא בעל שאין תפר אלא נדרי שביכה · נדרי שים שהן עצוי נפש · שאם תניח
הרי אתה דן וכ' עד שלא זכיתי לדון תלמוד לומר אלה התקיים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו בין
אב לבתו · על כרחך אתה תקים את החב לבעל הוה בעל אינו אפר אלא נדרים שביכה לביכה נדרי שים
שהם עצוי נפש אף החב אין אפר אלא נדרי שביכה נדרי שים שהם עצוי נפש וכן היה שניהם עד
בגירת של נדרים ידיעלתי · ונשא את עונה הוא מוכיח תוכיח · למדנו שהגירס תקלה לאחריו הוא
שכתב תתיני לכל שנפשין לפון רש"י מספרי · וכיון שהשלה הזולת שוגגת אן מיעשה · כי הכתוב מדבר בבעל
שמיש ואין השלה יודעת כי אחר זמן אפר נאמר לה שהוא יפ שתוו · ולימדנו הכתוב שני דברי שהבעל
נשלח שון כלום הוא כדי ויהל דברו ושהיה שיורה אין עליה מעונש הגונת כלל · אבל אם השלה יודעת
שלא אפר כיש שתוב ונקיבה כדין הזה הנה היא מיבית · ונם הבעל אים גירס התקלה · אבל עונשו כתי
מיכל לאחרת ולא מיחה · והזכיר הכתוב זה בכלל והוא הדין לכל · אבל דבר הכתוב כאותה · כי השלה יסתתר
מזה לאשכת בתו והבעל אולי יבוא אתוסב לתת עליה השם · ורש"י כת' ונשלו את עונה כי היא ברשותו
שם כן ענין הכתוב היה בתכריח אותה לעשות זה שלפרה על כפשה ולאינו כגון נקום נקמת בני ישראל
אחר תפסוק של עתך · נבור על משה רבינו שלא יעבור את הירדן לכל מעבד לירדן עשה כל תקנת ישראל
נשא שני מלכי האמורי הגיבלי לאלק את ארצם בתחלה והוא דאתי שיעשה נקמה כסוסיה"ם ולין על יהושע
רק תכנת האחרן שעבד שחלק לו הכה בגבר זה שירש בדיק כי חזק נקם ואת טף אחר תפסוק של עתך
ואתשה אלק בכור לבניהם שהתחיל בהודה ועליו לגזרה ועשתי מלחמה זו ולין דאתי שילך לעזרי כי
היה בהמן אגיגלי · וישלח יואב מלאכים אחרי אבשלם לשתו לו שלח שם כל עם הבכא וגם שהיו התדיבים עם
דוד והגיריס בגדולת גדולת אחר והעשם כי הבשגיס בבתבת מלאכ הין דוכים ואינם דאויים לבקשת דוד
על כן בחרו אנשים בדיקים וידעני לאנשיהם ובכה ושמה לו כמה אות' תה יעשו דק אחרי להם לאת נקמת
ה' בדיין ואתכ שלא יפחידו שהם שרידי ובלינ בבקשת עשלק אז בבקשת שבעה עשתים ובאשר בדוד
שהפחידו הנשים התוף והבתיהה קבף על אבשי' שיודעת מסכב זכר כי דאוי לבקודי החיל להודען תחלת
כל דבר גם לבקשת גם לדין התורה אחת הנהוג' תדבעו ובין שרוח שהוא' אפן לשלב אחל על הטף בנשי ועל
השלב · ויתכן עוד כ' משה כנטוה כדוד אחת הנהוג' ובקשת נקמת בני ישר' שלא אם תעשים להכות
בעדי הפרזי · וכל עון טוב להפיל וכל תעון היים לשתוש וכל חלקה טובה להסליח בלבנים כתובים הסוגלים
שלא היה להם דבר דק להאבק בלאשר תתכת ידם והשם יתי אשר לו הבתלחות בתן תדין ומלכיהם ועריהם
בידים ועל כן קבף על הבנים היודעין מעשב זכר לא דבר אחר וזה בטוף הזכריים לבקשת והבה קבף על
שקדי החיל ותלך בכוד לפנחם כי הם בתן לו זכת כריתי שלו · ובפיני בספרי לאת לו פנחס בשם שפקדתני
בקנאתי ה' בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי · ואחרי דבותינו קדושי הדור לא היה תפלתם שלא
רק לבקום בקשתם הרגו אותם ובקשו שלום · ולכך בחג הסוכות בכליהם וכן בדין הטומאה שמזדרזים
עתה · ואתם חנו תחנו למחנה שבעת ימים וגו' · כי תלחמתם בישון ועבר שה ד

כי עם מן הארץ תעשה חלקים פנים לתפסת המעות ולא יכלו
חלק אחד מה וכן אז יחלק העם יפר ליהני תני העם היה אחרי תכני בן גיזת והחני אחרי עתידי והענין
מי סירב להתנחל עתה והיו לעם נפשכם ועשה סרבן כה חולי לעמי תקני היו כתן לה חלקם ונעשה ונחני
לא כתו לכניו שבט מנשה חלק האחר לבני השבטי דמה שהיה ארץ גדולה מן הרחוי נפלה ונקרא
. זה טעם את לשאר דבר ה׳ כי תתחלה לתירני כאשר הדיבו תנוה ולחבי שבט מנשה בן וקף תתחלה
בבור יסף לתכשיר בבור מנשה לבי הגלעד כי הוא היה חלש מלחמה ויהי לו הגלעד והבטן גם בן על כבן
סהיו מבני מכיר מלחמה . כי סם הבו הגלעד נילבדה . ולכך נתן נהם חלק בירל מהם . ולולי היה עדין
מכיר קיי ולא גבוד עליו גזיר התרב לפי שלא היה מפקדי מנשה ואחר שהיה בני יוסף ואחרי כי
הרחבו . ויקרא להם בכתו לא יפלו את ורחיתי כיסיון של ר׳ משה כפי נתקיי לה סם זה לשיכך הם רם
סמעשה מדרשו כתו לא ותעש לבי מה יהדרים שתי תיבות הדומות לזו ויאחר גם כועז לכבות לה בית לשון

היו כל יפרגל ונומלה מתנה כבבר על דרך הפשט הזהירם נאתם תמי יחזון למקנה בעבור יחיה
ותתחטאו כדי שלא יטמאו את העם תכל סב כולם היו סוים נדבר ודרמות תכם לה גם המנם הזה
תפני שהיה הפלל הזה תנקמת ה׳ בארץ לא להם . תכל כארץ סיחון ועוג לא נתנו לבהים וללויים תהם
כלום תכל סהיהדו תהם סב׳ חלק לא ייהיה לך בתוכם לפי בבזה ונעשה ויעם תשה ולעגל הטהן ולא הזכיר
הנשיאים כי בידוע שעשו תעגל תשה שהיו הכלבים עליו . תכל בענין הפקדים אחר חלש הפקודים תשר
פקד תשה ואהרן ונשיאי ישר׳ . ולולי הטעם בגלן כי הפה סיה סיהיו נם חבות העדה בעבור שהוא דבר
טבתיהן ולא יחסרו את שלשה סיקת יותר מן התנוחש לו והתכנה רשות בפה והם אחרי חלילה לנו כי
תלאך ה׳ הוא ואין ברוך להיותנו פה . והה׳ המחזה חלק היונחלים בבבא . והענין בהתוכ לפרש הזה
פיזכיר כתה המחצה וכתה התכש להודיע כי תן היום שלקחו התלקוח הזה עד שתנו אותו ואבו אותו
הפרישו מתני התכה ונתנוהו לאלעזר הכהן ומכל התקנה הגדול הזה לא תת אחד זה כם וכן כתחצת
העדה ונעשה עבדיך נשתו את ראש תנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש תשוערך
גדוקה על ידינו שלא את במלחמה אחד מכל תנשי הבבא אשר בידינו ולא נוכה כאחד מהם מן הבבא .
ולשי לתנחנו יתנני להקריב קרבן ה׳ התניל אותנו לתת לו כיפר בעדינו אשר סדה אותנו מתות ובתלחמ
ידיו חרב . ובבתי׳ דרשו ולא נפקד מתנו איש ימחר סהיו לדבר עבירה ימחר סהיו כבל עת בידינו ולא נפקד איש
ותתוי אשר בבבא אל תקום תחר לעבור עבירם . ואומ׳ להם תשה אם כן ק״ן לתת תחדו לו לכפר על
נפשותיכם מהדהוד חלב ויבילו אותו אל אהל יועד יזכרו לבני יש׳ ירחה תזה שעשו תקם כלי שרת ותחרו
לבבור לזכרון לבל בני יש׳ פיעשו בהם עבודת ה׳ להודות שלא תלה להקריב החלה לאחר כית הסם ה״ר
רחוי ביחתר זכרון להם לפני ה׳ כי בני יש׳ יבולו את כל העם והזכרון בדבר קיים תוא ויבאו בני נד
ובני רחובן הקדים הכתוב בני רחובן בסוף הרשון . ותקנה רב היה לבני רחובן ולבני נד כתשבט כי
הוא הבכור . וכן הגבירה . וכן כתספר הכתוב בתחעשה הזה יתחי ולרחובני לבדי כתתי . תכל בכל הפרשה
הזו יקדים בני נד כי הם נתנו העצה הזאת והם היו התדברי תחלה לתשה בתלה הזאת והם היו גבורי
יותר תבני רחובן כיון שהם ושרף אריהם שלו קדקד . ולכי לא היו ירחים לשבת בארץ בה אחת
תבני יוסי הלוי . והנה תשה תשר אתנם כי יתחדין כן תשבח תרי כענן שתחרו הם הוא בלי לא
נוכל לעלות לא העם כי חזק הוא תתנו . ולכן לחתי להם שתים כ׳ שתים עד שתבנים
הם להביאם בתדבר ונכך עבו תותו חלילה סבירת תשה תכל בעבור חלוצים לתלחמה והיה תקידים
ותשומנים לפני העם להנהם בתוכ בני ישר׳ כי לתחזינו הם . כי נתה בחלתינו הלינו כבר קבלנה בעבר
התמרתי לפון רם . ושינו הענין סירגרו כן לפני תשה לאתר כבר קבלתה כי תיבנו כידם תכל כרצונו
הדבר תלוי ולא קבלה עד שיתבנה הוא להם . תכל כך תחרו כי לא תעחלתו אתם לתעבו בחלתם בארץ
העומה שלהם כי בזה תינו התלה הרחויה לבי סביית תרץ תקנה ולבן התקנה יהיה תשחר הסבטי׳ והיתי
דרך בקשה לת דרך תייבה . ולו סיחתרו כי לא בעבור אתם כי לפי חם לא תחפון לתת לבן עתה את
הארץ בעבור עמהם תמו ובכל אשר לבן תכל לא בעבור לא נבחל אתם כי נאוב תל הארץ הזאת סהיו בחלינו תחלי
לבן שתלחנו רוכי כה ואין שאר הסבטים תצילו בה כלל ועשה תם יעברו בני גד ובני רחובן ונתתם להם
את ארץ הגלעד כי עתה לא תסר להם תשה כל ארם תתן ועוד רק קבת ערים בארץ גלעד שהוא תקום
התקנה הזה ערותת ודיבן והבסיים תתן סבבת בהם טבת ותקוביהם ושאר הארץ
הכנעני הרחב . ולכך בזה ליהנעם והבסיים הם יעברו תתכם תנו להם כל הארץ בהחזת ע פלם . ואם לא
ידנו לעבור תתכם תקחו תקם כל הארץ האחת ותבריחו תשם בתיכם ועשם ותתנו להם תחזקה הרחוי
להם בארץ בבבן סיבבנו תוקה להם כי סרי יעברון תם ורת שאר ואם לא יעברו כרבנם תולכים עתכם
בתוך ארצכם ויחזקו תם בתוכם ויעבו בני רחובן לשאר נחנו בעבור תחרו לו אין תרובנו ארץ
לנחלה עלינו כתבלי כפלו חלילה לעבדיך תעבור על תם.תחדוני תבינה כי הם דברי ה׳ ולא בעבור על תבזתו
. זה טעם את לשאר דבר ה׳ כי תתחלה לתירני כאשר הדיבו תנוה ולחבי שבט מנשה בן וקף תתחלה
לא כתו לכניו שבט מנשה חלק האחר לבני השבטי דמה שהיה ארץ גדולה מן הרחוי נפלה ונקרא
מי סירב להתנחל עתה והיו לעם נפשכם ועשה סרבן כה חולי לעמי תקני היו כתן לה חלקם ונעשה ונחני
חלק אחד מה וכן יחלק העם יפר ליהני תני העם היה לחרי תכני בן גיזת והחני אחרי עתידי והענין
כי עם מן הארץ תעשה חלקים פנים לתפסת המעות ולא יכלו

סדר מסעי

מחלק ארץ סיחון ועוג ובבו מעריב הבזכרית נתן דעתו לכתוב המסעות

ובתכון כוה להודיע הסדר שיחס סל הבה עמיחס שחעם סגזר עליחס לטלטלם סל
להגישם בחדכר לפ תחסוב סהיו בעים ותטלטלין ומקום למקום תתיזד ולפ תהיה להם מנוחה . חכל
כפל הזמן הגדול לפ הלכך חלפ מרבעים ובעים תבעות כתו סבתב הדב רם מחכרי ר משה הדרשן , והוסי׳
הדב כתוביה סבכוסים תעלת בידיעתם ליותר הצדוק להחכיר המסעים גדול מאד . כי הכעים והחותבות
הבעשות היו לחיתיתן לכל היחיס . לך בעתידי יהיו דבריס בסתיעה ויבואם סמעתי . מלותות התידר
ונפלחותיה העבותות עמידת . ישראל בחדבר מרבעים סנה ותבילת הזן בכל יום וסה מקומות ריחוק זן
היסוב ולזן עבדות לבני חדם לפ יקוס זרע ותקנה עבן וירמזן ולחדה התדיס לחם לפ לחכלתם יין
ושכר לפ תסתיס . וכל חלה לותות בחעשה בם נרלות לבן . ובחשר ידע הבחיל את׳ כי יעבו׳ על חלה החתן׳
חם סיעבו׳ על דברי היחיס לפ יחזיקו בהם הסתועים ויחשבו כי עמידתם בחדבר הזה היה קרוב מן
היסוב ומקום לשר בני חדם שם כתו התדברות לשר ישכב שם בני ערב היום ולו מקומות לשר יהיה שם
חדיס וקביר לו יש שם עשבים ובחיים לחלכל בני חדם . ויהיה בחקומות ההם בחדת חיס . על כן
סדיוק חלבות בני חדם בחחסכות החלם וחזק החותות כלם זכרון המסעות כדי סידעו לותם סדורות
סבדיס וידעו החותות הבדלתי לוך עתיד בני חדם בחקומות ההם חדבעים שנה כל חלק דברי׳ . והבדי׳
חכתב בהסעות מצות ההם היחו מן הסעתים החכתים לו מאלתן עבין לו מתגלה לבן סודן כי על פי ה׳ יחנו
דבק עם ויכתוב משה לו סחזר סחזרו בו לססעיהם הכתב הדיעכו זה על פי ה׳ יחנו
ועל פי ה׳ יסעו . ויחבו בדמיהם ולו היה שם היס לעם לבחות לו הזכיר בחדם בם חיחס ולו בחדבר
סן עבין המן לכל בעבור חיות עבין רפיחיס דבר גדול שכתו ת׳ ובקדיל החקום משה ויציבה ובקדם
לעיניהס להזכיח להם חיס מכלע ובזה חליהם שם חלחתת עחלק על כן הזכיר בקבדים ולו היה שם
חיס לעם לחתות . כי הוח החקום הבבר והבודע בו ויסעו חזה שבר ויחבו בבלחיק׳ . היו חלו החקומות
בלחוסם וסוכות בדיך יס סוף סביב חרן חדום ותקבר בשם העם בדיך . וחבה דברו בחלריס וכמשה בדיך
ושלח להם סבחסים הסרחים בלבתם בדיך ובחבות בחזבה ועשה משה בחה ויהי חלריס חותו על
הגם בכל הדיך ובחבותם בבלחיק׳ ובבוכון ולו הרה חבם עד שחבו בחובות . ועל כן לו הזכי׳ הכתו׳ בחזדיע
חזהיו סם חקום ולחזר שם ויסעו בני ישרא׳ ויחבו בחובות ולו חזר ויסעו חקום סלבני ויחבו בחובו כחשר
יחזר בכל המסעים כי בכל הדיך הזה היה העבין מסבתם חזהיר הזה עד שחבו בחובות ונעשו חזהובות
וחבו בעבי העבדים ושם נעשו ניתבו בדיבון גד ובבלחיהן וחבי העבדי׳ הם חקומות בכחל זדד
והורשתם חת החרן וישבתם בה כי לכם נתתי חת החרן לרשת חותה על דעתי זו חכתוב עשה חיל
יבוה חותם סישבו בחרן וידעו חותה כי חיל נתנם להם ולו יוזחסו בכחלת ה׳ . ולזו יעלה על דעתם ללכת
ולכבוש חרן חדר חזר חשר ושלחן ולהתיסב שם יבבדו על חבות ה׳ . ושה שהפליגו רבותינו בחזהות
היסיבה בחרן ישרא׳ ושחשרו לבחות חשתה שליהה ויהיבה כחזדת חשתה שליהה ויהבה לבעלה עם בעלה בחרן ישר׳
וכן החיים בבחן בבחזהה בחשה הזו כי הבתוב בזה היה חבות עשה ויחזיר החשה הזו בחקומות רבי׳ כלו
ודעו חת החרן לכל רם סיר וחדרסתם חת החרן והדרסת חותה חישבתם לו ויסבתם כה תעבלו לפתקייס
כה . ושה שפירשנו הוח העיקר . לשיבים בעיניכם לידידות החקרקרות חת עיניכם תדבים סל יתדו׳ סביס
לבבינים שתדרין כי הפיתרי׳ לשון חסוכת חדין חסוכות חתבם להגיד ולבלוע חתכם חיתין יבוח וכל לשון
דם והבה נרד הוח כי סיכים קוכים חדיס חלשון הסר ושוכתו . הבבי סך חת דיכך הלח חתה שכת בעת
ושיות סבין בלועך דבר חד חקון לו יבדל ולבינים נם כן סילון ימתיר חלשון חל חכיים יקחהו בבי
פחיס כדיך עקם סחסרון חת חכפל . חכל הכוזה לפיכים בעיניכם כתו כי חשחד יעור פקחיס וכן
ולפבי עור לו תתן חכשול על דעת דבתיכ׳

פלם הערים ונתעם סחרן כפתן תפעה הפעות וכתן לו׳כם חלה סביס הפה חבין ערי חקלט שלרם
חת חערים ונתעם סחרן כפתן תפעה הפעות וכתן לו׳כם חלה סביס הפה חבין ערי חקלט שלרם
סהבהדרין הבזכרים בפרסת תחיד סנה׳ לפבי הערה לחפעם ופפעם הביה . ויחזר סתפיחס לבן לדידן ערה
פלים תפי לחזר חוכן לדן דיבי קבסת ובללת וחכלות וכל דבר סבחתון ושל חלקות לרבעים חת

כי בעלי בעיטי תוכחות רסתיב גלעד קריית פועלי חן עקב מדש לרם מדברי רזל ולעפ מחין המקלט
חלת כפוגנין היו סוסכי דתים כתרתה ותרחין עברון כפוגנין · ויזכרך להרחות להם עיי מקלט לקלוט תת
כלן כלה כתיב מי התניד · ולפ כן נוס הכה זה על סם סעתיד על דרך וקם העם הזה וזנה אחר תו סיתעי
ם זיס תיר ארן גלעד תגדלת ויכתים תלת היתה לבני ולכי דעת רזל סכתו סתיר עליהם
תתנו תרכבים ותפיס עיר כלם לתקלט זוה כתה ונתה היו תסם בתרן כבנן לו ערי ובעבר הירדן ו כלן
קולטת גדעת רזל · והנה היו התקלטים לכל ארן ישראל כניסר והסיים כי תרבע ערי תקלט ינישע
נסכו גם תסב סכנו ינפתה בתרן כבנן תעבי סרוכו סם היה · ולולי ערי התוערים ריבה ס כעבר הירדן
לכתר תפה סיבדיל היה חציו · תכל כבלכם בתדם ונבחנין סין · וע ר תפעט נרזל בעיבי כי תרן עבר הירדן
היתה נרזלה תיתר כי תם סני תלכי התחורי גדולי ם התקרזן תפליגי כתם ולף כי עתון ותוקב כזסיה כתם
ותלכי תרן כעבר תלכי עייריות בל תושל עיר יקרזל לו תלך כתסר תתה היתם תלך ירתשלם תתר תלך תבריון
תתר ונביכיתם תהלן תבי יום · וכן תאכרי תכמיס כין ביתזל לעי תרכעת תיליון לזן תלך ולזו תלך ויתכון
כתן היה תתנהג כדורות תזה תל כל תדון עיר יקרזל תלך לו היה לכבור תרן ישראל כתדברים רזל תמ לו
היו תלכי תרכעת רק תלכי עיר ועיר וכן כתוב שבשים תלכים בתוכת ידיתם ורגליהם תקרבי היו תלקטים
תחת סולמי · והנה היתה עבר הירדן גדולה יתר ריחייה לסלם ערי תקלט בכל ארן ישראל ולא
והלתה היה · והיו חלה הסם ערים לבדן קולטות להלר בעים ושתים לתגרסי הלויים לו לתקלט
תקחו סיפר וכן הכתוב בתתוב הזה כי בתלה הזאת ולו תקחו כפר פריון תיתון לנפש ר וכת
תשר הוה השוב לתוק כי על כל סני ויתת לו יכול בתוכ ענין תן התיתה לו בגלות ולו בתוכת וענגני לתחי
ותחר כן תחר ולו תקחו כושר פיתם ויסב בתרן עבר תת סכיון ייחזור תל תחייבי הגלות תשר הזכי סבתם
עיקר הפרשה כתלך תחר וכן לו תקחו כופר תן ביוסף תלו יוסי סם כלל כי כל הרוצ נפש פטוגג תתרלח
יפתר תבוזל הדם תלו יתיתנו כתוב לבבו תו פיפשרי לותו בתרצוח ולו ידבר בכופר תלו יפת סם תכל
תחרי נסכן ידבר בכופר פיפוכתל תרבו ולו יתעבב תם כל ימי תכהן ותחרי פיכרן ויעתוך לפני הרר
לתפסת ופטרו לתתו לו יפתר ותו ידבה לפוב תל בית קדש תזתן · ועל כן הזהירתי תכתוב תיפת תו יפתר
ותו תן לפוב ויהיה עועתו תן לפוב תרחפון נכון ולא תחביכו תת תארן תשר תפכי תלוה והיו תלר
לכם לתקת ת תפסם לדוריתיכם בכל תושבתיכם תחרי תפשעים תהגים גם בתוכם לתרן · ותור והתתיר
כיופכי תארן יתור לכבוד תפכינה תשר תם · והזהיר תלו תחניף לותה ותלו בעתו תוה · ועבין תחכתם
היה תנפתר כקללך זרע דם תוכיח תרחה ותעבו תרחוק כרתיים תעוג ועבדית · ויין לו תפתה זתים יהיו לך
ותמן לו תסיך כל עבך וסרי תר תתך ויידם תבלבל · כי כל תכוסה עשות תפך הנר תם תהדיה לעיניים והיו
עכם בארן כנו נפשיבתי דתים ובגלגי עדיות כתוב תבוא תלוה תוכף תתנף תארן · והארן תנפח תתת יושביה
ותחביבי תרן בתוכתך ובעון תטומלה תתניה תארן תשוקה ולו יסבון כם כבוד תשם בהיותך בה דם נקי
תלו נתכפר לדם תפוכו · ובבשרי לותרו ולו תחניפו לת תארן בריו זו לתדרם לחבניין כי תזהיר ותחלה
תלו נקוו תוחר תרוכחים · וחזר והזהיר תלו תחניף לתם תכה נחניף לת תארן תשר תפשחתם לו לתקפס ובעד תפשחתם כלי תקוה
תוחר כי תם לתחוב נחניף לתם תכה נחניף לת תארן תתת יושביה · ולא תכוב כחלה לבבי ישר תוחזה תל
תוחה · לו יסם תכתוב תלו לתקון תעת ההיות כי תם היו כישראל בשיש כתוזות לבבו לחוד והם יורשי ת
נחלה תיום תו תתיישבה תיום זה ולילך סיתות לביתם תו לתיהיון כלו כביש על כרחנו תבוא נחלתן תיתו
תל תוחה · ותי יוכל לתקון בזתן תשר עתי · כי לו רבתה התורה לבוות תלו ישר לתתן תבן והכעיל תלו
דתה נעקור תפשפט תיר ופה · וכן לו יתום בתוכם לעקרים תצתיריים לבל כי יתוכות תחיהן בחיי תחלה
יכולת להפשל לכל תשבטים · ותפשר פתחייבי יוחות נחלה בזתן תבל כי יתוכת תחיהן בחיי תחלה
ותעבר בתלת תביהן תו קרוביהן להם · ועל דעת דתתי סדרשו דבר זה לו יהי מהגו תלו כדור זה תלבי
יתכן תלו תיה תכל תדיר תהוה תבל כתר ישראל בתלתי בבות בלתחד · כי על כן לו דברו · ונוה הכתוב
תלו יבל תחים תהוה תבל תחר תדיר לקחת לו נחלה בתוך תארן לפשבטיהם ותפיהם בתו ירושת תתן לו תגפוש לשבט תחר
תלו יתת תדם תוך תחלק תארן לפשבטיהם ותפיהם בתו ירושת תתן לו תגפוש לשבט תחר

אלה הדברים

יפיר בכל תספר תפתחלת בשערת תדברות בפרש ואתחנן כתוב שפוע תלו תתנות תשר תחר תלו כל ישר · על תתנות תשר
תלו תשר תשם תם בתוך תחלק תארן לפשבטיהם ותפיהם בתו ירושת תתן לו תגפוש לשבט תחר · כי על כן לו דברו · ונוה הכתוב
תלו יתת תדם ת

ופס
וכלו ורשו את הארץ אשר לא יעד והנשחה ולפי פירשתי · ועל אשר נסבו ס׳ כמו על משה לומ׳ עלה אל ה׳
כי מפני התיבה והיכים יהיה פס הבנה ויקרא נסבו שתות ומסיבים סיום כעשה פנו ועברו לכם הריבי
תמיו לו פתחה לזנוב בערבית מולב רמז כי תגיע תקו לאשר פס אהל מועד רק ד״ת כי תרב היות הר סיני
נהר ובאהל מועד לאשר פס בחורב וידיעתי גילגול מדרש גם לו ידעת בסיני גם לא מפעת בחורב גם
כי מפני התיבה והיכים יהיה פס הבנה ויקרא נסבו שתות ומסיבים סיום כעשה פנו ועברו לכם הריבי
למס ההר ופדרך שילכו בה למסעיהם ואחרי כן אתני כתתי לבניכ כל הארץ אשר בסביב׳ לאהבתיכ׳
וכלו ורשו את הארץ אתנה לו יעד והנשחה ולפי פירשתי · ועל אשר נסבו ס כמו על משה חמ׳ עלה אל ה׳

פירשתי ״ ואבר אליכם בעת ההיא לאחר קודם שלח תיר לנו ה׳ כאחרי רב לכם שבת בהר הזה על דעת
ההתיריס קודם מתן תורה תורים הם יתרו · ועשה בעת ההיא שבתכם כאחרי כל הזכיר זה לאחר הכרי
קבלנו את התורה והיו עליכם מפטיס ומוריי לפשוט ולהכיניכ אתכם · והנה שיימנו אוכיים ומזוזיכ׳ לכל
בארץ ובבא תיתרו ה׳ לגלגינו עם מפטינו וזקניכ׳ ותקרבו אלי כלכם עם מכתיכם וילדיכם ובקשתי ותדגלים
ואתקלקל העבין ועשה טריחכם ותשלחכם ורכבם על דרך הספט ריתו משה רבי׳ להס שלשת הדברי׳
שלחו ליתרו סהיה הולך עושה לעם כתו ופירשתי סס והזכירו ליפרעה ריתו · לאחר עדיחכ׳ כבגד והודעתי
את תוקף הפלאיס ולא תזדעזעו כי עודת גדול היה ללמד ליונתי מנדיס החזקים והתורת ופירושם ובלוי
וסדים · והזכיר מעשיכם כבגד לדעת מלהי׳ סהזה עבין תפלה שתתפלל עליהם והוא מלמ׳ נשלוח תפלה
ואל תשת כעדים רבה ותפלה · ורכבכם כמשונו עניני המשכיות · ולאחר הנו לכם לעשים חכמי נבונים
ידועי׳ על הדיינין כלבי לכל לאחר כתם ולשופתיכ דרך עניה ולמען רס מסיפרי טרחכם מלמד
סהיו טרחנין היה לאחר מהם רוצה את כעל דינו כתת דרכו ולאחר יש לי עדיים להכיח יש לי ראיות להכיח
ומסיף לחי עליכם דייני׳ והדין הזה לא ידעתי לחזק סיהיה כעל הדי׳ יכול להזכי׳ דיינין יתר על סלשה בדיני
ממונות וכל שכן לאחר שטען כבריים ורצה מחכירו מנה דיין אחד קבל עליו לכוף אם סהוא יכול לחזיר
כי עד לאחר גת׳ דין · לבל תכירו לדין חינן יכול לחזור בו · ואחת כלמוד תכון כיכול תדם לומר סבי
דייני׳ לחי כורר לי ויתברר אתת סנים לחרים הם יבררו עוד לאחר ויהא דין בעיר כחמשה לח בירת כמו
אחת לומ׳ חינו דומה די׳ הנעמר בה לדין הבעיר כי ולעם סב כוסיף לדין בסניה בסחינו רובה לקבל עליו לדון
כי לכל דינה לברור יתר כור דומה ליה כלומר בלך לחקר העד שמעינין לו כחקו שלים שם עורד שבכך
בבטוחו שב בדק בדיק תרדיף הלך לאחר כד׳ יפה ורבו חכמי כד׳ יפה והנה בחדבר היו החכמי׳ מצויין
עתה ויכולין לזוזר בלך לבני שרי האלפים ויודעים לשבועיכם שהם כמו׳ לכם שלח כח לבני ועבוד כמלי
ליני ידע מי הן ואולי זה שבט אחד · לבל תאבד מכירים אותו סנדלתם אותו למען רשי מסיפרי ואם כן
יהיה לשבועיכם קשר עם וידועים לשבועיכם כלומר כתעלתם אותו ככרת לחנות בהשופטים וכלל
מעלות השופטים בחלת וידועים כי השופטים בריכין להיות לבני חיל ויראי אלי יש לפני אחת ושנאי
בצע כאחר אחר יתרו · ואלה הין ידועים לשופטים אתחלה כי הין הכל לאחרים ראוי זה להיות שופט
ואצוה אתכם בעת ההיא את כל הדברים אשר תעשון · אלו עשרה הדברים שכין דיני ממונות לדיני נפשות
לפון בם מסיפרי ואם כן עם השופטי הנזכרים ידבר ויקבר בעוברים הדברים שכלם בדיני ממונות
על דרך הפשט עם החוקים והמשפטים אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון כי הכל יצוה ויזהיר
לישראל תמיד · והטעם להזכיר זה כאן כי בידוע מזה הענין עצת יתרו · והזה אחר לאחת היה לעם
מול האלפים מיתפלל עליהם בעת בואתם · ואחר לן והזמרת אתכם את התוקף ואת התורת וגו׳ סילמדם
הוא התורה לך בהשפט מתן לי עבה מיתנה מיפעל לפייע · וכתר פרשתין עם · ולכן ספר בכאן כ״בחאר
הינה סרי האלפים והמיולת לא מינה אותם רק על השפט · לכל הוא בענמין ילמדם כל הדברי׳ אשר
ישמון על פי התורה כי סיעת לעבת חוקנו ניעם כל אשר אחר · ולא מזכיר משה עבתו בכאן ולא אחר דבר
בשם יתרו אשר אחר ונראה בעיני שלח רבה להזכירו כאשר כל ישראל לעבותו אז שלח יהיה לכבוד לו
מיזכיר לדור הזה כי אשה בשתת לקח · ויתכן שהשעם שמבי שיילך בשבילם ועל פי הגבורה נעשה הענין
הזה ושעם כי השפטו לאלפים הוא בשעם כי לא לאחד מהשפטו כי לה׳ ועשתם כדבר השפטו לאחר כי
לאלפים לעשות השפטלכין יבוריו כי על כן כראם בהיות ביניכם יפר ושדק ולהבדיל בזול תיד עשקו ונתן
לאחכם כמקומו · ולא תגורו ותעשו אחים הבה חטאתם לה׳ כי תעלתם בשליחותו את הדרך אשר כעלה
בה׳ לון דרך שלין בה עקשיותם ואת אשריים אשר בכח אלהיכון ותלה לבשם לפון רש׳ וכן בסיפרי לון
לך דרך שלין בה עקשיותם לון לך דרך שלין בה כמנת לון לך דרך שלין בה פרשת ואת אשריים אשר
בכח אלהיכון לידע בלי זה דרך לבו כלון כלומר אלון בשבם שנכתב לאחר שנכתם לאחר תעריים תחלה והוא מרז
ספרשתי כסדר שלח לך שלח בקשו ישראל תרגלים שלח להודות בשביכם הדרך

ואקח מכם אנשים שנים לשבט שבט לשבטיכם ויבאו ויעלו לפני ויאמרו נשלחה אנשים לפנינו וחפרו לנו את הארץ ושבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבוא אליהם ויטב הדבר בעיני ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד איש אחד לשבט ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשכול ויתרו אתה ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו ויאמרו טובה הארץ אשר יהוה אלהינו נתן לנו ולא אבה לעלות ותמרו את פי יהוה אלהיכם ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת יהוה אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו אנה אנחנו עלים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורב ובני ענקים ראינו שם ועתה אל תערצו ואל תיראו מהם יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה עמכם במצרים לעיניכם ובמדבר אשר ראית אשר נשאך יהוה אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד באכם עד המקום הזה ובדבר הזה אינכם מאמינים ליהוה אלהיכם שהוא הולך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לשום אהליכם באש לילה לראתכם בדרך אשר תלכו בה ויהוה שמע את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר אם יראה אחד האנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבתיכם זולתי כלב בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו יען אשר מלא אחרי יהוה גם בי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שמה יהושע בן נון העמד הוא יבא שמה אתו חזקהו כי הוא ינחיל את ישראל את הארץ אשר נשבעתי לאבתיהם ואתנה להם ואת טפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה ואתם פנו לכם ונסעו המדברה דרך ים סוף ותסבו את הר שעיר ימים רבים ויאמר יהוה אלי לאמר רב לכם סב את ההר הזה פנו לכם צפונה וצו את העם לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר וייראו מכם והשמרתם מאד אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירושה נתתי את הר שעיר לעשו אכל תשברו מאתם אוכל וגם מים תכרו מאתם וכסיתם ואכלתם וגם מים תשאבו מאתם ושתיתם כי יהוה אלהיך ברכך בכל מעשה ידיך ידע לכתך את המדבר הגדל הזה זה ארבעים שנה יהוה אלהיך עמך לא חסרת כל דבר ויעבר את אחינו בני עשו היושבים בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעציון גבר ונפן דרך מדבר מואב ויאמר יהוה אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצם ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה ישמים ראים לפנים ישבו בה עם גדול ורב וארם כענקים ויחשבו רפאים גם הם כענקים ואמנם מואבים יקראו להם אמים ישבו בארץ לפנים ויהוה השמידם מפניהם וירשום וישבו תחתם כאשר עשה לבני עשו היושבים בשעיר את החרי אשר הורישם מפניהם וירשום וישבו תחתם עד היום הזה ועתה קומו סעו לכם ועברו את נחל זרד ונבא אל נחל זרד ונעבר כאשר עשה לנו ישראל עד אשר עברנו את הירדן הדור אשר יצא מלחמה בקרב העם מן המחנה תמו כאשר נשבע יהוה להם והיתה גם יד יהוה בם להמם מן המחנה עד תמם ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם דבר יהוה אלי לאמר אתה עבר היום את גבול מואב את ער ונקרבת מול בני עמון אל תצרם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך לירשה כי לבני לוט נתתיה לירשה ארץ רפאים תחשב אף היא רפאים ישבו בה לפנים ועמים יקראו להם זמזמים עם גדול ורב וארם כענקים ויהוה השמידם מפניהם וירשום וישבו תחתם כאשר עשה לבני עשו היושבים בשעיר את החרי אשר הורישם מפניהם וירשום וישבו תחתם עד היום הזה וישבו העוים היושבים חצרים עד עזה כפתרים היצאים מכפתור השמידם וישבו תחתם ועתה קומו סעו לכם ועברו את נחל ארנון ראה נתתי בידך את סיחון האמרי מלך חשבון והאמרי ואת ארצו החל רש ורשה בו ועורר עליו מלחמה היום הזה אתחיל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך ואשלח מלאכים מקדמות מדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר אעברה בארצך בדרך בדרך אלך לא אסור ימין ושמאל אכל מאת תשברו לי ואכלתי ומים תתן לי בכסף ושתיתי רק אעברה ברגלי כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בחשבון עד אשר אעבר את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהינו נתן לנו ויקשה יהוה אלהיו את רוחו והאמיץ את לבבו למען תתו בידך כיום הזה ויאמר יהוה אלי ראה החלתי תת לפניך את סיחון ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו ויצא סיחון לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה יהצה ויתנם יהוה אלהינו לפנינו ונך אתו ואת בניו ואת כל עמו ונלכד את כל ערים בעת ההיא ונחרם את כל עיר מתם נשים וטף לא השאיר שריד רק הבהמה בזזנו לנו ושלל הערים אשר לכדנו מערוער אשר על שפת נחל ארנון והעיר אשר בנחל ועד הגלעד לא היתה קריה שגבה ממנו את הכל נתן יהוה אלהינו לפנינו רק אל ארץ בני עמון כל יד נחל יבק וערי ההר וכל אשר צוה יהוה אלהינו

ותשלח על הכריות לשון רש וכן כתב ארץ רפאים תחשב גם היא לרפאים יושבו בה לפנים והמואבים יקראו להם זמזמים עם גדול ורב וארם כענקים ויהוה השמידם מפניהם וירשום וישבו תחתם כאשר עשה לבני עשו היושבים בשעיר את החרי אשר הורישם מפניהם וירשום וישבו תחתם עד היום הזה ועתה קומו סעו לכם ועברו את נחל זרד ונעבר אל נחל זרד ונעבר כאשר עשה לנו ישראל בארץ אחוזתם אשר נתן להם יהוה אלהינו ויהי מן העת אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד תם כל הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע יהוה להם וגם יד יהוה היתה בם להמם מקרב המחנה עד תמם ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם וידבר יהוה אלי לאמר אתה עבר היום את גבול מואב את ער ונקרבת מול בני עמון אל תצרם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך לירשה כי לבני לוט נתתיה לירשה ארץ רפאים תחשב אף היא רפאים ישבו בה לפנים ועמים יקראו להם זמזמים עם גדול ורב וארם כענקים ויהוה השמידם מפניהם וירשום וישבו תחתם כאשר עשה לבני עשו היושבים בשעיר את החרי אשר הורישם מפניהם וירשום וישבו תחתם עד היום הזה וישבו העוים היושבים חצרים עד עזה כפתרים היצאים מכפתור השמידם וישבו תחתם ויהי כאשר כלו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם דבר יהוה אלי לאמר אתה עבר היום את גבול מואב את ער והקרבת מול בני עמון אל תצרם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך לירשה כי לבני לוט נתתיה לירשה ארץ רפאים תחשב גם היא לרפאים יוש

כלאחריתם כחמור חומרו ומוריד. ולכך יתפלל עתה לבל יזחילו מלכלי המלחמה פלח יושבים עליהם ולא יגרעו מהם
כלום ולא יפחידו גם על עסקם גם עליו בימי מלכו בל יעברו לארץ לכל הם הכובשים יעברו וירשו אותה הם לא ירגזו
ויעשו על עסקם. ולכך אמרו ז"ל שהיה לבו שמח בחלקו כלומר שלא יפחידו אותם ולא יגרעו מהם
כלום. ואמר ולא ירגזו מפניהם כי ה' אלהיך הוא ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיעכם:

ואתחנן חזכיר כי אני לא לעצמי הם כי התחכמתי אל משה הנכבד ולא מחנני אלהי
ואנה אותי לחזק את יהושע כי הוא יעבור את העם הזה וגו' ונעשה כעצת חזית רמז לעצת
הנזירה מהזכיר גם בי התחנני ה' ולא נזכרים שם שתחכה כיוצא מהעצם. ומכאן כי בעצת חזית היה בעצת הנזכר
סכסכתי סיחון ועוג והתחלתי להלחם בעמיהן ליפול ולקחתי ארצן לנחלה לשני הסכטים. ויהיה זה
כאחר נאלן על עלה ה' הר סעיר. הזה. כי לא בקש החזיק על הרכר והתחנן התחנה הזאת. וכאחר לא
מוצא משם בקולו חזר והתפלל יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל כשר איש על העדה. כתו שנזכר שם. ואחר וכן
את יהושע אבל הזכיר שם התפלה לאחר בענין עליה. וכאלו הזכיר זה להודיענו כי הארץ היתה חביבה אליהן
מאד. ולא זכה אליה בנגודים וכל זה מתוכחותיו. האלהים ויאמר בידן לאמן רמז. ולא שבניח הרב
כי משם הראשון אחל כתיב בתלף דלת. ושמו היה בתוב כיוצא בזה. שבו אחל כל תקון שב"ו אז מדת רחמים
אלהים זו מדת הדין. לפל השמות הנזכרי כאן לגדון במדת רחמים. וכך תאמרו בילמדנו אחל לו רבון כל
העולמים אי אתה נוטני לי כיון שב לי ואי לא אתבעני לי כדין ואם עלי כשם שאתה אחל לברואים מ"ל
תתן לי וגו' וגם בתורתם כך שם בתובים ואחלתן אלף דלת. ושבין הראשון יובן בזה"ר כי
אחר ואתחנן אלף אחר ואתפלל כי יאבר בתורה לאחר לא תחון. ושבין הראשון יובן בזה"ר כי
עבדך כך היה תחלת נבואתי ראשית לי שבדך דבתיב וישמר משה שביו כי ירא מהביט אל האלהים עם
הגדולה והגבורה. והראיתי לעבדך את גדלך ואת ידך החזקה ואת מי האל בשמים ובארץ שיעשה כמעשיך וכגבורתיך החזקה
ומכאן תבין עוד כמה התחנף בו משה שבבר. אל לשון ספרי כל מקום שב"ו אז מדת רחמים שב"ה
הוא ה' אלהיכם ואחון. אלהי אז היה מדת הדין שב"ה אבי החלדי. יכול משה שביקש לפרש כי משה שבי
בלשון הוא מדת הרחמים והוא משה המיוחד. ואחר משה שבלשון אלהים מראים משה גם
וכאומרו אל יקוב נא המלך בעבדו דבר כי חטא לו ולא יעשה לו מאומה כי אם אשר אמר אליך. ואמר
משה גם ה' אלהי אבותיכם יסף עליכם ככם אלף פעמים וברככם כאשר דבר לכם. ואמר כי אחר
הזה אלהי אבותיכם יסף עליכם ככם אלף פעמים וברככם כאשר דבר לכם. ואמר כי אחר
ואמרתם אלי נשלחה אנשים לפנינו וחפרו לנו את הארץ. ושבו אלינו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים
אשר נבא אליהן. ואמר כי אחר ואמרתם אלי נשלחה אנשים לפנינו וחפרו לנו את הארץ. ושבו אלינו דבר את הדרך
אשר נעלה בה ואת הערים

וכל מה שספרו להם . ואעבירן הזה ימח עוד כפרש כי יקום כקיבך נביא או חולם חלום וגו' וכל הזכרתיך
עם כפרשת כחרם הסליחי וידבר ה' אליכם מתוך האש כבר פירשתי שדבר במקומן עתה אזהר
דבור שמם הגדול יתן מתוך האש ושמוע קול דברים אלה . ואחבר לשם כזה כדרך שעשית בעשרת הדברים
כי כמלכן שיעור הקול מתוך האש ואפילו המכות בוא לתתי בעת היציאת ללמוד ממך כי ככר ראי כאיזן לבניך
לה בתוך ארצותם כתן שתתן עם כך יתירון לעולם כמו שפירשתי ומשמרתם מתוך לבשמותיכ יזכירם
פן יעשו לתוך שכל פסיל שיעשו הפסות לקנן בכוכי עצות ואחרי אלהים תבכית זכר או נקבה כתב שתשם
יהיה קבל . ואחר כן הזכיר כל אשר כארץ בבהמה ובעוף ובדגים החדשה ובדבי הים . ואחרי כן הזכיר כל
נפש שפתי . וכל פירשתי אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים כי ככר ראי אחת כתוך מלחמי
עליו . כגון המה כדביהל סר מלכי פרס ושר מלכות יון ובבבור כן יעמוד להם אלהי אחים ויעבדון . ואחרי
ואתכם לקח ה' כי אתם אלף שם לו עזאר זולתו . כי הוא הוציא אתכם מצרי הכרזל
שהייתם בתוך מצרים ככל אם ועכים והוציא אתכם משם בעבור פרים שעשה כהם שפתי אלהי שהפילם
לו חייתם יכולים כי היו שם כתעלתם שלו תגלון . ואתם עשה כל זה כדי שתהיו לו כחלה ונחלה נאמת
הגדול סגולה מכל העמים ועתה הן התלבון כי על הכריכם שהחזיר כתוקם הזה כלומר לאחר עזה רב
כעת היהיו ללחד לאתכם אחזות לעשותכם לאתם כארץ אשר אתם עוברים אתה ועתה קחו מפי תורת כי
אבי להם . לו לזו כתעודים לפניהם אתכם עתה נקיים אתכם אשר כיום אשר ותיבה כבר כתי ונחלה
כבוא ובנין כבנין עדי יקלט לשם אתה כל רוצח כשגגה ועשה פלוגים קלעות אתם שכחר
כבנן לפרש אתם אתה שכחם לידיהן נקיים אתם לאחרון יום אבי . ואחרי כן קרץ נגיל לל כל ישראל פיהן
שם ואחר לליהם שתע ישראל את החקים ואת המשפטים ועשו אתם כאשר ענו כי עתה ישבו כתוכות ובכאילו התורה
כאשר פירשתי כתחלת ברי הלום הדברים . ואזכיר כבוד וירבו את לרכו ואת לרן עוג מלך הבשן תעירע
ענו והעם כי סם לחזכיר מם אחזר כתחלת הספר מזה כי כיאור התורה הזה היה לחרי הכותו את סיחון
מלך החאמרי אשר יושב כחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב כעשתרות כאדרעי והוסיף כבאן לפרש
כי היה הביאור גם לחרי פירשו את כל אשר כלמו אחלקה להם לבני ישראל ואחרי הותו אנבי
עמהר כין ה' וביניכם בעת ההיא לחגיד לכם את דבר ה' כי יראתם היש עליה לאר ומעתם דברי השם ויורד
ואתה לפני עד שדבר השם עמדם פיש כפני . ואם רמז לל כי אם אחר מעמד הר סיני . ומעשה הוא דבר עמכ
כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל כי עומד כין השם וביניכם . ולמה כאן והכאן כי ירמוז לתם
פניש כפשט ומאותו היום ההיא לפני אני עומד כין השם וביניכם . ולמה כאן והכאן כי ירמוז לתם
שפירשב שם כי יפר לו הכתוב תפי הגבורה אלא תכבי ולא יהיה לך . ואחר הדברות אלה הוא שהגיד להם
מה שיאמר השם ואז להגיד לכם את דבר ה' לפניש להם כל דברי הכבור . ומעשה כין ה' וביניכם כי בעת
הדברות היו הוא קרוב אל תקיש השביניכם יותר מאשר כי שם הרחיקו לעצמם כאשר פירשתי שם . ואז כי
ירחתם ולא עליתם כהר שלא קדמתם אלהי כאשר היה לכם לפנים . על כן הייתי לכי עומד כינכם וכין
תקיש הכבור כלי שבע כי ירחוק היו כיניכם וכימי . ומשם הייתי לכי מגיד הדברות . לאחר מפסב על
דבר ה' עמכם כאר מתוך האש לאחר לפני רש . ואחר רש' אל תעש לך לכם כעבור היות תלת לאחר הקוקה כי
כן רגיש . והתבר לל תעשון אשקוצים ולל פסיונים . ובכון יותר סברכיך להגיד לכם את דבר ה' לאחר
כלשון הגדת לבבך היש שהוא לאחר . ולהעיד אין צורך כלל . לכל עשוני כי יאחתם תבני האש
עליהם כאר לאחר לל תעלה כי מגלה כי ירחקו תבני אתם יזכיר כי שם הגידו לו כן כפירוש ולל תתפכרו
כן ועבה יתחיל כיחסכה תורה יאחר להם עשרת הדברות . ולל שנה אל כאר כלום כאלהי ה' ולל יהיה לך
כי תפי הגבורים פתעשם וכן כיכור שפליאי תבני מבכר אחר אל ה' אלהיך כמו שפירשתי כאזר קדושי
תהיו . והתבל לכבר להם פאחר פתקום יזכר . ועל דרך רכ' כיכור אחר כאחרון וכיאר
להם זה כי שם כלום יהיעים יזכור והוא יהיעים כי תיזר כאחר עיניו וכן על דרך האחת כיכור אחרון
כי היה שקול כזכיר ואחרי כי התורה ברית עולם עליכם ככל ובשורה . והוא חשוקע יזכור השם שיזכור
והשמבל ידע זה מתוך שהיעתן שם . וכאר כאשר כיך ה' אלהיך קדוש מתן תורה כאחרה שם שם לו תק
ויזשפט לפני רש . ואם כן גם אמת ככבר תכבי ואם יהיה כאחרה . ושהר לל הזכיר שם אלא שפת שפירש
תלוחתם ויכין והבדילה כניכי על דרך אחותה כזה גם ככל תבבה תורה . כי תעשה ידבר כתבי הנביאים
כמו שיאחר והיה אם שתיעת תשתע לל תבתיו לאחר תכבי תבוא תשכם היום לחזכיר לת ה' אלהיך לעבדו
כל לבבכם ובכל נפשכם ונתתי תעור ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך תשר על שבי ארצך

בזוזא תשעון כי הלא מי כקרבכם הבה מרגן שבדית תרגן כל החרן חס כן ישמע כחי העולם שנועה בפומי
לעיל מפשמעת קול אלהים מעמו מקמי החיים תרגם כפשוטו ולא תחיה עוד חיי בפריס ויזעזע חת
חתו ריש כי טעם חייס לאבדיל כין אלהים ובין חנכח כי לית חתגזעין הוא חעצמי ויתכן לפרש שהזכיר כן
כלכר חשיב הס ובכר פיפסתי עבין זח חס וכל חפרסה. אשר שתע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש
יאמר כי כל הדברים חללה שתעו קול גדול ולא יסף להסתיע לכל כל קולכם חלא קול אחד כי לאותו קול
וכן לא ייתכבלו ולא יפסו ועל דרך הפשט ולא יסף סלה יסף להיות עוד גדול כמותו ועל דרך חחזות
חסף רושם יבשון ושניהם לדישתו חוכר יאמר כי לא כאנכי גדלו ותקנאו עד שחפלגים כל הדברות ו
חלף חלא ייתכבלו ולא יפסו ועל דרך הפשט ולא יסף סלה יסף להיות עוד גדול כמותו ועל דרך חחזות
חסף רושם יבשון ושניהם לדישתו חוכר יאמר כי לא כאנכי גדלו ותקנאו עד שחפלגים כל הדברות ו
חזק וקיים לעולם. דת לא יסף לא חסיף להחזיק כחותו פיתכי לפון רש"י והכתוב תיר ויהי קול הפופר
הולך וחזק ותלה כך כתפלה להבדל חת חתון כמה פיכולה לפתוע ולולי קול הפופר היה כן
חכל קול חסס כפשוטו הדברות היה סוף והכתוב כי פלתוכר לה פסק עמה יסף מן ונפסקה פתוקה וגיל
ברוח

בוחת תיעון כי הלו מי מקרכסם תבה מרון הסרית תרון כל תחרן תם כן ויסנע כחי השלם שטעה כשוע
לוקן מסשומע קול הלדים שעמו תקוי שחיים תרכם כשבו כיסורים ולח תחיים עוד תיי בסריים ויסחסע מע
תוחן רת כי שעם תייס להכריל כין הלדים וכן סבנתל כי לח יתעוצע הוח תעבמע. ויתכן לסרם שחיכיר כן
כלבר הסיגם הם ובכרי פירשתי עברן זה שם וכל הפרשם. אשר שתע קול תלדים תייס תרכר תתוך התם
תוחן כי כל הדברים החלה שתעו קול ברול ולח יסף שלח להיותע עוד גדול כתותו ועל דרך התפשט ולח יסף
וכן תוח ויתבטל ולח יספו. ועל דרך הפשט ולח יסף שלח להיותע עוד גדול כתותו ועל דרך התותת
תסף ויתחזק ועבינים לדעתי שתעבר הדבר תוחן כי לח כתוכע גדלו ותקוה עד שהשלים כל הדברים ו
תוחן כל קול חסם כבשרת הדברת היה סוף והכוונה כי יתוחרו לח חסק עשה יסף עוד ויכשפסם שתחז גיל
תלך תקוק תחר ותוח כך כתחלה לסבך תת התוחן כתה סיכולה לשתוע ויהי קול הסופר היה כן
תוחן ובקיים לעולם. דת לח יסף לח תסיף לדבריתת פיתני לסרן רם והכתוב תת ויהי קול הסופר
כל דבריים בבשיוחת תחת ונתת תכה תוחן ולח יסף חסק ושלח היה חסק לח תיה תסיף לפי שקול
ענן ורפל סביבותיו. קול גדול ולח יסף תפרשיניון ולח חסק לפי שתדת בסרי דסי תינן יכולין לדבר
קיבה ותקבה לף כל דבר שהוא קיבה ותקבה תתוך תחם תענן והעיבול כיתר לתתוך תחם כי
סיתת תכתוב לתיכין תשבעתי לפי שתיו תסרים עפרים בבשיוחת שלין לחן לי תלף בכסיס ם
תחת תכתוב לתף לי תיו תסרים עפרים בבשיוחת שלין לחן לחדריתת לף חין לי תלף בכסיס ם
כל תסרים בבשיוחת תחת ונתדת תכה תוחן ולח יסף חסק ושלח היה חסק לף תיה תסיף לפי שקול
תוחן כי ה׳ תלדים ם׳ תחר ה׳ חסוח תלדיכם ולח יתר תלהיך כתו תסיף לדבר ולח יגרע מתיו כל
סיום כי ה׳ תלדים ם׳ תחר ה׳ חסוח תלדיכם ולח יתר תלהיך כתו תסיף לדבר ולח יגרע מתיו כל
ה׳ תלדיכם תת ה׳ תלדיך עם כבוד ויחכתת תת ה׳ תלדיך עם כל הסרי־עת תסיד עם סידבר עם ישראל תתף עיכר
כיתוד ה׳ תלדיכם כי עשה עם יתוח תת תנוראתת תת ה׳ תלדיך תכל תזכיר
גדלה לדעת על תח שכתוב כוקף תיה תשביחם לעשות לך סם עולם. ולכך תקנו כקריית שתע כרוך
כתוב תלמתי לעולם ועד ויחיתו תסל לבת תלך שהריחם ביקף קדרם וכו׳. כי תסם תחרם כתורם כרוח וחזר
ויחתר ושכחת תת ה׳ תלדיך כלסן הריחם כתוחת תורם. כל לכבך על דעת תחרים הלה תסכר כתף
ביחוד הכח שתעלות כעבין תוחת למ תתת לך תל קיתוחי ימים כלבך הם כן כל נפשך הנפש תחסכלת
וכן ויהיה נפש תלהי כרוחים כבריך תחיים. וכרברי רבותינו תרוחים כנגד תכ תחכמים
יחזר ולל יעמוד יהיה בכל נפשך תוחת שכתוב כפשוטו ולח תחיה עוד תיי בסריים ויסחסע מע
פתשכבו כנפשך שתתן לוחת בלחכה. לח שבקרלן סיימרין לח שתבריים תכי שבשם. ויכתבתם יתוח כל
נפשך ולל יעמוד יהיה בכל נפשך תוחת שכתוב כפשוטו ולח תחיה עוד תיי בסריים ויסחסע מע
יחזר ולל יעמוד יהיה בכל נפשך תוחת שכתוב כפשוטו ולח תחיה עוד תיי בסריים ויסחסע מע
ולכן תחיה תוח כתוחלתכם

חגדול. ואת תדבר תלינו התסתם כתי כנקבם שבשעתי עליכם ורשיתם תת ידי רחיתי שתיכם
תריים להתקר תלינו תחלכה וכי לח היה יפה ללחוד תפי שנכרים ולח תחבי לשני רש תדברי תנים
תיכן תת תחיה ולח תחיה תוח כתוחלתכם

ולח תחיה כל תחיה תוח כתוחלתכם ולח תחיה תוח כתוחלתכם ולח תחיה תוח כתוחלתכם

ותעבוד את ה' אלהיך ואותו תעבוד ובשמו תשבע ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה ברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום ולא תלכו אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ועבדתם אותם והיה כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה כי אתם עברים את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר ה' אלהיכם נתן לכם וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נותן לפניכם היום הנה אתם עברים את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר ה' אלהיכם נתן לכם וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נותן לפניכם היום הנה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם והיה כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה כי

ומוזרי מכתיני הנזכרי למעל לעוב

לכן תשמור את התורה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם׃ ושמרת
לך וכל חלן לא כמעל עוב ים בחנת חל פניו סיר כ־סב ועוב לו והחזיר ושמרת את התורה וכו לעשות
מתירלים חן החים אכל ואת החדש החלמה לך חלל בלוי חים לפניו שמתירדין לחוזל׃ והדרי רבתינו
הס ולעם שהסרם הזוזות להכעיל כלחוזל כבר הזכרתי כי יסוד רבי בחנוכה התורה יבואר ויזהיר בידוע

טעם עקב כמו בעקבי׳ וכן עקב אשר שמע אברהם בקולי ׃ וכתב רש״י שם
המצות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון שתשמרו לעשותם כמו שהוא׳ ושמרת לך וגו׳
והמזרשי אומרי׳ כי טעם עקב סכר כתחרית ׃ וכן בשמיר עקב דב ילמד
כי תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם לעשותם ושמר ה׳ אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע
לאבתיך׃ וכן גויל סדבר רחם העם והמעיבה בו
רחם׳ בשמיים וכן יקדילו תחלית כל דבר עקב ׃ כי הלשון יתפשם לשונות בחדש בחלוף תרגם חלף והעקב בו
לחלופי׳ וסוף וכן יחלוף הכתוב לדחם ולוכב לדחם בחלוף נוף בחמש וחלכלכם תרגם חלף כמו חלף עפרתכם
עשתי לשון סבוב נגזר מן חזיה העקוב לחיסתר הדרך המעוקל החולך סביב סביב וכן עקובה תרדה
יתכבת ויתקפץ יחלוף וחזיה חסת מתעכם המשפטים ושמרתם לעשותם כמו כתחת הזהב ותרדבל היה כלשון ׃ כמו חתת
פי׳ וחזיה לזה כללו כל הדבר הזה כסכתו ׃ חלשון וגלגל חת חלכן ׃ וכן על דעתי לשון עקובה גלגול
סיבוב עיקוב הלב ויעקבני זה שנים עשני חיל על סנים עשני חיל כלחיתר חקוף ׃ וכן לשונם בחים עלין בעקבין
כי יסב התקיב לחיסתר וכן יחזיר הרגל שנקרא עקב ונדר לחוזית כעקב עשו יקרלכו כן בעבו חתיתו תבגל
כלשר יקרא חלשון לחינצב היד וחרגל בשתי כעבד חתיתם כמו בשתי הזהב ותרדבל היה כלשון ׃ כמו חתת
בסיסרי חיחיגו לם דת לחן בחים יקבץ חדבור מפי הבה היים יובא דרך יחיגו על קדם לשתלכן על ישראל
זעיקה חת חיבה ישראל סנים עשר חיל על סנים עשר חיל כלחיתר חקוף ׃ וכן לשונם בחים עלין בעקבין
בסכות ונבולין כמו עקבין בחתי החותיות חלמה סוחת להן כלשר סרחתי כבר והזכיר חת המשפטים
הללה להזהיר חלה בחשפטים כי לח יהיה עם רב כלו מחזר בחכמת כלן שלח יחשלו בזן כלל רק בחשפטי
יעדידן התורה כמו שלחתר הזן וכל ישראל ישמעו וירחו ׃ ועוד כי רבים יחתו עלקול חלים ולפרוץ
לותן לחרי שבעית הנבחים כתן לתר לך תחום עיכך כי לח תהיה עיכך ׃ ועבד שיירחו תן ׳תקיים׳ יתן החיב בים כתי שלח
לך תעודי מעבי חים כי החשפט לחלים הוח ולתר כבחית הסקי לך תעבד חתנו והזכיר כל חלה בחית לך
תלבה לן ולח תשתע חלין ולח תחום עיכך עלין ולח תחזול ולח תכסה עלין ׃ ויזהיר לך תשתע חלין מעבי
הטעלתן ׃ ולח תחום עיכך מעבי הרחמנת סירחתן רבי הלבב על הנביגים ולח תהסס עלין תפתוק כעבו
תקבי וירלת כבי תפתחו ׃ ועוב ולחכך כלשר תעשה החשפטים הסמשפטי׳ לחבת הסס גם חוח יהבב לוכך
ניתכן סיהיה ולחכך יבוח סחתכיב לוכך לחשפטי׳ הסמשפטי׳ ולח ׳ובחלך עליהם וכרכך חלח תלוכה חלין
דעה כעבור החשפט והדבך חלח תחוצו כלשר העבדים חלו׳ יהין תיחד לוכדים כלשני עיר הבדחת
ויסיר ה׳ חתך כל חלי הבחוב לבא בעלם ׃ ומזכיר כל חדני מבדים הרעים לבבניית ובעבם בכל סוכלך לו
סירחו׳ כי בעבותם החשפטים יבלו חסם ולח לח יעבו לותם יבאו עליהם כלשר בלו על ׳והחבדי׳ כלשר
בעבת חלבות ולסבדית עיבי עם ׳ ולבך לוחר ולחלבת חת כל הבחים חתבדיתם כעבין בבחי כי לחבחו סם ׃ כי לכל
חת יעקב ולבלות׃ ויכלהו ׃ וכן דכים ׃ ולחרי לח תחום עיכך עליהם כלשר הזכרתי כי ברחמנת הטעלי
לכל יעבה כל חעבות ׃ לח תכול כלות׳ חזר יכוחם סם ׳ישרית כלם ויסלח בסם חת הבדעה לחחזיר הסבחדים
ולבחטתי׳ והבה כלם יחלבת לכל לחוד חלח חלה בחלחתם בים לחוד חלח סינדם חת החרן כשבו
לחת חן תזיה החרן שחזה בים עליך ׃ חסיף עוד להכעיס חלח יסיו חלה הסבחדים דוכם
לכל סחם יסחם חזחזה גדלה וידכם יולבן בידי ישרחל וכן לחוד חלח יבבעם לסבין
והורסתם ולחבדתם חוזר סיולבן דוכם כחזרה בים סוכלו עד לחבר תפרם ונחלת חת החרן ולחוד ונתן
לבבם ולח תקשו עוד ׃ כי ה׳ חלהיכם הוח חלהי חלהים ואדני חדנים חל הגדל הגבר והבורח
חן חתיר חן החים שכח ותיח חשדה הסלמה לך חלח בלוי חים לפניו שמתירדין לחוזל׃ והדרי רבתינו
הס ולעם שהסרם הזוזות להכעיל כלחוזל כבר הזכרתי כי יסוד רבי בחנוכה התורה יבואר ויזהיר בידוע

ואינם לו כארץ מצרים ולארבעת נהרות שמשם שוכני שתי מזמר ובעשים ליסביהם קטיפים ׃ ואתה
ומשבת הארץ פיהמתיו ולא מחכבים מן מלכנים ג׳ולות מלכים יקרות מלכי בזית לבנית מהם בתים וחומות
מכשף וזשהב לימנו מהרון כארץ ׃ ואתם ויהיו מלמי דאמנהם כריין חיך כרזלו וכו׳ כל מכתיב
ובאדם כי כארץ ישראל ימחבר כחשת וכרזל שהם כרך ג׳ל ליישבי הארץ ולא תחסר כל כה לכל מכת
כיה ׃ ועשם לאר לכנים כרזל כי מחקוק לאר מחשוב עשם מלכים שם מלכת קיהל כי מעבריה יקמ׳
ויש מהם פיגאי׳ ממקור התהום והם מקריים תיהיתות כלו מיבשת תחומות ולאו כי מעבריה כבקעה וגם
מהרי׳ מן הגשמי׳ שנכלעי׳ נתוב לו מן התורי׳ הכתו׳ להם והם מקר עייתת כמו כל מעיני מים לתעינו מים
מים ומי כי עיני תשמיע מעינו תיהיה מעין ומקור תצ׳ רכז והבי׳ כי יש מן התעינו שנכלים מתחכית לתן
עיר מיסר כעבי שב יסר כנך כי יש מקום ולא המקום וגו׳ כן ה׳ אלהי מיסר מתחל בעבני התרב ונכתין שמן
מתעדים לנפשך טוכת הארץ ופירותיה על כן אלהיך מביאך אל ארץ טוכה ׃ ועשם ארץ
כחלי מים מחול נבע ויוצ לא מיסקו מהן ברזל כארץ מנריס כאשר יאחר עוד כי לתעד השמים תפתרי
מים ומי כי עיני תשמיע מעינו תיהיה מעין ומקור תצ׳ רכז והבי׳ כי יש מן התעינו שנכלים מתחכית לתן
מהרי׳ מן הגשמי׳ שנכלעי׳ נתוב לו מן התורי׳ הכתו׳ להם והם מקר עייתת כמו כל מעיני מים לתעינו מים
ויש מהם פיגאי׳ ממקור התהום והם מקריים תיהיתות כלו מיבשת תחומות ולאו כי מעבריה יקמ׳
כיה ׃ ועשם לאר לכנים כרזל כי מחקוק לאר מחשוב עשם מלכים שם מלכת קיהל כי מעבריה יקמ׳
מים ומי כי עיני תשמיע מעינו תיהיה מעין ומקור תצ׳ רכז והבי׳ כי יש מן התעינו שנכלים מתחכית לתן
מהרי׳ מן הגשמי׳ שנכלעי׳ נתוב לו מן התורי׳ הכתו׳ להם והם מקר עייתת כמו כל מעיני מים לתעינו מים
ויש מהם פיגאי׳ ממקור התהום והם מקריים תיהיתות כלו מיבשת תחומות ולאו כי מעבריה יקמ׳
כיה ׃ ועשם לאר לכנים כרזל כי מחקוק לאר מחשוב עשם מלכים שם מלכת קיהל כי מעבריה יקמ׳

ויקלת וסבעת וכרכת כי תזכור עבודת מכריים מעני התדכר ׃ וכלאחר תאכל וזעבע כארץ הטוכה תכרך
על ים תסם ׃ וכבות קכלו ואת תכתי עשם ׃ ושמרו ותכרך את ה׳ אלהיך ונן ואשית ומצותיו לבנך ׃ וכן
ועשית עשם לה אלהיך ׃ והכתת מרלשית כל מרי החדיות וכבים ושעם על שארן חטוטה יכים מתכרכת
ככל עת כתבכע על הסוכע ועל הארץ סבתן לך מיכחי לבח לעילתים ותסבת תטוכה ׃ והכה תיוכ החבע
החזת ככל מקום ׃ וזכרת את ה׳ אלהיך כי הוא הכתן לך כח לעשות חיל וידוע כי ישראל גבדי ולכבי חיל
למלחתה כי נתבלן לאריית ולזלוב ושרף ולכי כעבן כמלחתה כבתן לתכם על ן כן אל תאמר בלבבך
ועכשם ידי עשה לי את החיל הזה תזכר אשם את ה׳ אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים
עד כי כרכר אשר נשבע לאבתיך כיום הזה ׃ והיה אם שכח תשכח את ה׳ אלהיך והלכת אחרי אלהים
אחרים ועבדתם והשתחוית להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון ׃ כגוים אשר ה׳ מכריד מפניכם
כן תאבדון עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה׳ אלהיך לך את
הברית והחסד אשר נשבע לאבתיך ׃ ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך
ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבתיך לתת לך ׃ ברוך תהיה
מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך ׃ והסיר ה׳ ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים
אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שנאיך ׃ ואכלת את כל העמים אשר ה׳ אלהיך נתן לך לא
תחוס עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם כי מוקש הוא לך ׃ כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה
ממני איכה אוכל להורישם ׃ לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה ה׳ אלהיך לפרעה ולכל
מצרים ׃ המסות הגדלות אשר ראו עיניך והאתת והמפתים והיד החזקה והזרוע הנטויה אשר
הוצאך ה׳ אלהיך כן יעשה ה׳ אלהיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם ׃ ואת הצרעה ישלח ה׳
אלהיך בם עד אבד הנשארים והנסתרים מפניך ׃ לא תערץ מפניהם כי ה׳ אלהיך בקרבך אל גדול
ונורא ׃ ונשל ה׳ אלהיך את הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל כלתם מהר פן תרבה עליך חית
השדה ׃ ונתנם ה׳ אלהיך לפניך והמם מהמה גדלה עד השמדם ׃ ונתן מלכיהם בידך ואבדת את
שמם מתחת השמים לא יתיצב איש בפניך עד אשר תשמידם ׃ פסילי אלהיהם תשרפון באש לא
תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת ה׳ אלהיך הוא ׃ ולא תביא תועבה אל
בתיך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא ׃ כל הדבר אשר אנכי מצוך אתו
תשמרון לעשות למען תחיון ורבתם ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה׳ לאבתיכם ׃ וזכרת
את כל הדרך אשר הוליכך ה׳ אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר
בלבבך התשמר מצותו אם לא ׃ ויענתך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך למען
הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם ׃ שמלתך לא בלתה
מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה ׃ וידעת עם לבבך כי כאשר יסר איש את בנו ה׳ אלהיך
מיסרך ׃ ושמרת את מצות ה׳ אלהיך ללכת בדרכיו ולירא אתו ׃ כי ה׳ אלהיך מביאך אל ארץ טוכה
ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעת ובהר ׃ ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן
ודבש ׃ ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב
נחשת ׃ ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלהיך על הארץ הטוכה אשר נתן לך ׃ השמר לך פן תשכח
את ה׳ אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום ׃ פן תאכל ושבעת
ובתים טובים תבנה וישבת ׃ ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה ׃ ורם לבבך
ושכחת את ה׳ אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים ׃ המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש
שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש ׃ המאכלך מן במדבר אשר לא
ידעון אבתיך למען ענתך ולמען נסתך להטיבך באחריתך ׃ ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את
החיל הזה ׃ וזכרת את ה׳ אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע
לאבתיך כיום הזה ׃ והיה אם שכח תשכח את ה׳ אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם
והשתחוית להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון ׃ כגוים אשר ה׳ מכריד מפניכם כן תאבדון עקב
לא תשמעון בקול ה׳ אלהיכם ׃ לא תעשון כן לה׳ אלהיכם כי את כל תועבת ה׳ אשר שנא עשו לאלהיהם
כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם ׃ את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו
תשמרו לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו ׃ כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או
מופת ׃ ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ועבדם
לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חלם החלום ההוא כי מנסה ה׳ אלהיכם אתכם לדעת הישכם
אהבים את ה׳ אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם ׃ אחרי ה׳ אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו
תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקון ׃ והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת כי דבר
סרה על ה׳ אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפדך מבית עבדים להדיחך מן הדרך אשר צוך ה׳
אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך ׃ כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך
אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתיך ׃ מאלהי העמים
אשר סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים ממך מקצה הארץ ועד קצה הארץ ׃ לא תאבה לו ולא
תשמע אליו ולא תחס עינך עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו ׃ כי הרג תהרגנו ידך תהיה בו בראשנה
למתו ויד כל העם באחרנה ׃ וסקלתו באבנים ומת כי בקש להדיחך מעל ה׳ אלהיך המוציאך מארץ
מצרים מבית עבדים ׃ וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יספו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך ׃ כי תשמע
באחת עריך אשר ה׳ אלהיך נתן לך לשבת שם לאמר ׃ יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את
יושבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם ׃ ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה
אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך ׃ הכה תכה את יושבי העיר ההוא לפי חרב החרם
אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב ׃ וכל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר
ואת כל שללה כליל לה׳ אלהיך והיתה תל עולם לא תבנה עוד ׃ ודבק בידך מאומה מן החרם למען
ישוב ה׳ מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחם אתך והרבך כאשר נשבע לאבתיך ׃ כי תשמע בקול ה׳
אלהיך לשמר את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר בעיני ה׳ אלהיך ׃ בנים אתם לה׳
אלהיכם לא תתגדדו ושום קרחה בין עיניכם למת ׃ כי עם קדוש אתה לה׳ אלהיך ובך בחר ה׳ להיות
לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה ׃ לא תאכל כל תועבה ׃ זאת הבהמה אשר תאכלו
שור כשב עז כשה ׃ איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר ׃ וכל בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע
שתים פרסת על הגרה בבהמה אתה תאכלו ׃ אך את זה לא תאכלו מעלי הגרה ומפרסי הפרסה
את הגמל כי גרה הוא ופרסה אינו מפריס טמא הוא לכם ׃ ואת השפן כי גרה הוא ופרסה לא הפריס
טמא הוא לכם ׃ ואת הארנבת כי גרה הוא ופרסה לא הפריסה טמאה הוא לכם ׃ ואת החזיר כי מפריס
פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם ׃ מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם ׃ את זה
תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו ׃ וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא
תאכלו טמא הוא לכם ׃ כל צפור טהורה תאכלו ׃ וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר והפרס והעזניה ׃
והראה והאיה למינה ׃ ואת כל ערב למינו ׃ ואת בת היענה והתחמס והשחף ולמינהו ואת הנץ
והינשוף והתנשמת והקאת ׃ והרחמה והחסידה והאנפה למינה והדוכיפת והעטלף ׃ וכל שרץ העוף
טמא הוא לכם לא יאכלו ׃ כל צפור טהורה תאכלו ׃ לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה
ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה לה׳ אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו ׃ עשר תעשר את כל
תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה ׃ ואכלת לפני ה׳ אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם
מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את ה׳ אלהיך כל הימים ׃ וכי
ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה׳ אלהיך לשום שמו שם כי
ברכך ה׳ אלהיך ׃ ונתתה בכסף והצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר ה׳ אלהיך בו ׃
ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם
לפני ה׳ אלהיך ושמחת אתה וביתך ׃ והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך ׃
מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך ׃ ובא הלוי כי אין לו
חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך ה׳ אלהיך בכל
מעשה ידך אשר תעשה ׃ מקץ שבע שנים תעשה שמטה ׃ וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו
אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואחיו כי קרא שמטה לה׳ ׃ את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את
אחיך תשמט ידך ׃ אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברך יברכך ה׳ בארץ אשר ה׳ אלהיך נתן לך נחלה
לרשתה ׃ רק אם שמע תשמע בקול ה׳ אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך
היום ׃ כי ה׳ אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים
ובך לא ימשלו ׃ כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך אשר ה׳ אלהיך נתן לך לא
תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון ׃ כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו
דיו מחסרו אשר יחסר לו ׃ השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת
השמטה ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה׳ והיה בך חטא ׃ נתן תתן לו ולא
ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה׳ אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך ׃ כי לא יחדל
אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאבינך בארצך ׃
כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השבעית תשלחנו חפשי מעמך ׃
וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם ׃ הענק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר ברכך ה׳
אלהיך תתן לו ׃ וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה׳ אלהיך על כן אנכי מצוך את הדבר
הזה היום ׃ והיה כי יאמר אליך לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב עמך עמו ׃ ולקחת את
המרצע ונתת באזנו ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן ׃ לא יקשה בעיניך בשלחך
אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך היה לך וברכך ה׳ אלהיך בכל אשר תעשה ׃ כל הבכור
אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה׳ אלהיך לא תעבד בבכר שורך ולא תגז בכור צאנך ׃
לפני ה׳ אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקום אשר יבחר ה׳ אתה וביתך ׃ וכי יהיה בו מום פסח או
עור כל מום רע לא תזבחנו לה׳ אלהיך ׃ בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו כצבי וכאיל ׃ רק את
דמו לא תאכל על הארץ תשפכנו כמים ׃ שמר את חדש האביב ועשית פסח לה׳ אלהיך כי בחדש
האביב הוצאך ה׳ אלהיך ממצרים לילה ׃ וזבחת פסח לה׳ אלהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ה׳
לשכן שמו שם ׃ לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת
מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ׃ ולא יראה לך שאר בכל גבלך
שבעת ימים ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר ׃ לא תוכל לזבח את הפסח
באחד שעריך אשר ה׳ אלהיך נתן לך ׃ כי אם אל המקום אשר יבחר ה׳ אלהיך לשכן שמו שם תזבח
את הפסח בערב כבא השמש מועד צאתך ממצרים ׃ ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה׳ אלהיך
בו ופנית בבקר והלכת לאהליך ׃ ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה׳ אלהיך לא
תעשה מלאכה ׃ ספר לך שבעת שבעות תספר לך החל חרמש בקמה תחל לספר שבעת שבעות ׃
ועשית חג שבעות לה׳ אלהיך מספר נדבת ידך אשר תתן כאשר יברכך ה׳ אלהיך ׃ ושמחת לפני ה׳
אלהיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך
במקום אשר יבחר ה׳ אלהיך לשכן שמו שם ׃ וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את
החקים האלה ׃ חג הסכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך ׃ ושמחת בחגך אתה ובנך
ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ׃ שבעת ימים תחג לה׳ אלהיך
במקום אשר יבחר ה׳ אלהיך כי יברכך ה׳ אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח ׃
שלשת פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה׳ אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבעות
ובחג הסכות ולא יראה את פני ה׳ ריקם ׃ איש כמתנת ידו כברכת ה׳ אלהיך אשר נתן לך ׃ שפטים
ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה׳ אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק ׃ לא תטה
משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים ׃ צדק צדק
תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה׳ אלהיך נתן לך ׃ לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח
ה׳ אלהיך אשר תעשה לך ׃ ולא תקים לך מצבה אשר שנא ה׳ אלהיך ׃ לא תזבח לה׳ אלהיך שור
ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת ה׳ אלהיך הוא ׃ כי ימצא בקרבך באחד שעריך אשר
ה׳ אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ה׳ אלהיך לעבר בריתו ׃ וילך ויעבד
אלהים אחרים וישתחו להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי ׃ והגד לך ושמעת
ודרשת היטב והנה נכון הדבר נאמנה נעשתה התועבה הזאת בישראל ׃ והוצאת את האיש ההוא או
את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים
ומתו ׃ על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד ׃ יד העדים תהיה בו
בראשנה להמתו ויד כל העם באחרנה ובערת הרע מקרבך ׃ כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם
בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה׳ אלהיך בו ׃
ובאת אל הכהנים הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט ׃
ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה׳ ושמרת לעשות ככל אשר יורוך ׃
על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין
ושמאל ׃ והאיש אשר יעשה בזדון ולא ישמע אל הכהן העמד לשרת שם את ה׳ אלהיך או אל השפט
והמת האיש ההוא ובערת הרע מישראל ׃ וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד ׃ כי תבא אל הארץ
אשר ה׳ אלהיך נתן לך וירשתה וישבת בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי ׃
שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה׳ אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש
נכרי אשר לא אחיך הוא ׃ רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס
וה׳ אמר לכם לא תספון עוד לשוב בדרך הזה עוד ׃ ולא ירבו לו נשים והסיר לבבו וכסף וזהב לא
ירבה לו מאד ׃ והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני
הכהנים הלוים ׃ והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה׳ אלהיו לשמר את כל
דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשתם ׃ לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה
ימין ושמאל למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל ׃ הכהנים הלוים כל שבט לוי
חלק ונחלה עם ישראל אשי ה׳ ונחלתו יאכלון ׃ ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו ה׳ הוא נחלתו
כאשר דבר לו ׃ וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן
הזרוע והלחיים והקבה ׃ ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו ׃ כי בו בחר ה׳
אלהיך מכל שבטיך לעמד לשרת בשם הוא ובניו כל הימים ׃ וכי יבא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל
אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה׳ ׃ ושרת בשם כאחיו הלוים העמדים
שם לפני ה׳ ׃ חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות ׃ כי תבא אל הארץ אשר ה׳ אלהיך נתן לך
לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם ׃ לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעונן
ומנחש ומכשף ׃ וחבר חבר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים ׃ כי תועבת ה׳ כל עשה אלה ובגלל
התועבות האלה ה׳ אלהיך מוריש אתם מפניך ׃ תמים תהיה עם ה׳ אלהיך ׃ כי הגוים האלה אשר
אתה יורש אתם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה׳ אלהיך ׃ נביא מקרבך
מאחיך כמני יקים לך ה׳ אלהיך אליו תשמעון ׃ ככל אשר שאלת מעם ה׳ אלהיך בחרב ביום הקהל
לאמר לא אוסף לשמע את קול ה׳ אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ואמות ׃ ויאמר ה׳
אלי היטיבו אשר דברו ׃ נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל
אשר אצונו ׃ והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו ׃ אך הנביא
אשר יזיד לדבר דבר בשמי אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא
׃ וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה׳ ׃ אשר ידבר הנביא בשם ה׳ ולא יהיה
הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה׳ בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו ׃ כי תבא אל הארץ
אשר ה׳ אלהיך נתן לך ולקחת את ערי הגוים אשר ה׳ אלהיך נתן לך ׃ ויש על הארץ אשר ה׳ אלהיך
נתן לך לרשתה ׃ שלש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר ה׳ אלהיך נתן לך לרשתה ׃ תכין לך
הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ה׳ אלהיך מנחיל אתך והיה לנוס שמה כל רצח ׃ וזה דבר הרצח
אשר ינוס שמה וחי אשר יכה את רעהו בלא דעת והוא לא שנא לו מתמל שלשם ׃ ואשר יבא את
רעהו ביער לחטב עצים ונדפה ידו בגרזן לכרת העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא
יגלה אל אחת הערים האל וחי ׃ פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי יחם לבבו והשיגו כי ירבה הדרך
והכה נפש לו ולא משפט מות הוא כי לא שנא הוא לו מתמל שלשם ׃ על כן אנכי מצוך לאמר שלש
ערים תבדיל לך ׃ והאם ירחיב ה׳ אלהיך את גבלך כאשר נשבע לאבתיך ונתן לך את כל הארץ
אשר דבר לתת לאבתיך ׃ כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשתה אשר אנכי מצוך היום לאהבה את
ה׳ אלהיך ולהלך בדרכיו כל הימים ואתה יסף לך עוד שלש ערים על השלש האלה ׃ ולא ישפך דם
נקי בקרב ארצך אשר ה׳ אלהיך נתן לך נחלה ׃ והיה עליך דמים ׃ כי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו
וקם עליו והכהו נפש מת ונס אל אחת הערים האל ׃ ושלחו זקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו אתו
ביד גאל הדם ומת ׃ לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל למען ייטב לך ׃ לא תסיג גבול
רעך אשר גבלו ראשנים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר ה׳ אלהיך נתן לך לרשתה ׃ לא יקום עד
אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום
דבר ׃ כי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה ׃ ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה׳ לפני
הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם ׃ ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו
׃ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך ׃ והנשארים ישמעו ויראו ולא יספו
לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך ׃ ולא תחוס עינך נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל
׃ כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה׳ אלהיך עמך המעלך
מארץ מצרים ׃ והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם ׃ ואמר אליהם שמע ישראל
אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם
׃ כי ה׳ אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם את אויביכם להושיע אתכם ׃ ודברו השטרים אל העם
לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו
׃ ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו ׃ ומי
האיש אשר ארש אשה ולקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה ׃ ויספו השטרים
לדבר אל העם ואמרו ומי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו ׃
והיה כאשר כלו השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם ׃ כי תקרב אל עיר להלחם
עליה וקראת אליה לשלום ׃ והיה אם שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך
למס ועבדוך ׃ ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה ׃ ונתנה ה׳ אלהיך בידך והכית
את כל זכורה לפי חרב ׃ רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבז לך ואכלת את
שלל אויביך אשר נתן ה׳ אלהיך לך ׃ כן תעשה לכל הערים הרחקות ממך מאד אשר לא מערי הגוים
האלה הנה ׃ רק מערי העמים האלה אשר ה׳ אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה ׃ כי החרם
תחרימם החתי והאמרי הכנעני והפרזי החוי והיבוסי כאשר צוך ה׳ אלהיך ׃ למען אשר לא ילמדו
אתכם לעשות ככל תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם לה׳ אלהיכם ׃ כי תצור אל עיר ימים רבים
להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם
עץ השדה לבוא מפניך במצור ׃ רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרתת ובנית
מצור על העיר אשר הוא עשה עמך עד רדתה ׃ כי ימצא חלל באדמה אשר ה׳ אלהיך נתן לך לרשתה
נפל בשדה לא נודע מי הכהו ׃ ויצאו זקניך ושפטיך ומדדו אל ערי הסביבת החלל ׃ והיה העיר
הקרבה אל החלל ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל ׃ והורדו
זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל ׃
ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר ה׳ אלהיך לשרתו ולברך בשם על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע ׃
וכל הזקנים האלה אשר אל החלל ידיהם ׃ ועני ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא
ראו ׃ כפר לעמך ישראל אשר פדית ה׳ ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם ׃
ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה׳ ׃ כי תצא מלחמה על אויביך ונתנו ה׳
אלהיך בידך ושבית שבים ׃ וראית בשבים אשת יפת תאר ודבקת בה ולקחת לך לאשה ׃ והבאתה
אל תוך ביתך וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה ׃ והסירה את שמלת שבים מעליה וישבה בביתך
ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחרי כן תבא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה ׃ והיה אם לא
חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה ׃ לא יוכל
האיש לקחת את בכור בן האהובה על פני בכור בן השנואה והנשא ׃ כי את הבכור בן השנואה יכיר
לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה לו ׃ כי יהיה לאיש בן סורר
ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע אליהם ׃ ותפשו בו אביו ואמו
והוצאו אתו אל זקני עירו ואל שער מקמו ׃ ואמרו אל זקני עירו בננו זה סורר ומורה איננו שמע
בקלנו זולל וסבא ׃ ורגמו אתו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו
ויראו ׃ כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ ׃ לא תלין נבלתו על העץ כי קבר
תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי ולא תטמא את אדמתך אשר ה׳ אלהיך נתן לך נחלה ׃
לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך ׃ וכן תעשה לחמרו
וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם ׃
לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו ׃ לא יהיה כלי גבר
על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת ה׳ אלהיך כל עשה אלה ׃ כי יקרא קן צפור לפניך
בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים ואם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם
על הבנים ׃ שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים ׃ כי תבנה בית
חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו ׃ לא תזרע כרמך כלאים פן
תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם ׃ לא תחרש בשור ובחמר יחדו ׃ לא תלבש שעטנז
צמר ופשתים יחדו ׃ גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה ׃ כי יקח איש אשה
ובעלה ולא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב

והיום החרון הזה בלי עון
וחתימתה כחתימת הרחמן כתבנו תלדים . ועשה ועבית לך חרון עון מתשים הגוחות כתוכן בעת כתוב
לחות שכיתת אבל היו הרחמונות מעשה תלדים והחיכתב חכתב תלדים וגלוח הוא לחות מכתב ה׳ תלדים כחב
לי ה׳ אלי אסף לך חטא העגל ולחות אחרונות ואתה עבית לך חרון עון מתשים הגוחות כתוכן בעת כתוב
והיום החרון הזה בלי עון

בעת ההיא הבדיל ה׳ את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה׳ לעמד לפני ה׳ לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה
מפני כן היה ולוי אין לו חלק ונחלה עם אחיו ה׳ הוא נחלתו כאשר דבר ה׳ אלהיך לו ואני עמדתי בהר כימים
הראשנים ארבעים יום ולילה וישמע ה׳ אלי גם בפעם ההיא לא אבה ה׳ השחיתך ולא עשה לך כל הדברים
האלה ויאמר אלי קום לך לפני המסע והם יבאו וירשו את הגוים אשר נשבע ה׳ לאבתם לתת להם ולזרעם
אחריהם ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה׳ אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו
ולעבד את ה׳ אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך לשמר את מצות ה׳ וחקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך
הן לה׳ אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה אך באבתיך חשק ה׳ לאהבה אתם ויבחר בזרעם
אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד כי ה׳ אלהיכם הוא
אלהי האלהים ואדני האדנים האל הגדל הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד עשה משפט יתום
ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושלמה אהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים את ה׳ אלהיך תירא
אתו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע הוא תהלתך והוא אלהיך אשר עשה אתך את הגדלות והנוראות האלה
אשר ראו עיניך בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה ועתה שמך ה׳ אלהיך ככוכבי השמים לרב ואהבת את
ה׳ אלהיך ושמרת משמרתו וחקתיו ומשפטיו ומצותיו כל הימים ועתה ידעתם כי לא את בניכם אשר לא
ידעו ולא ראו את מוסר ה׳ אלהיכם את גדלו את ידו החזקה ואת זרעו נטויה ואת אתתיו ואת מעשיו אשר
עשה בתוך מצרים לפרעה מלך מצרים ולכל ארצו ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את
מי ים סוף על פניהם ברדפם אחריכם ויאבדם ה׳ עד היום הזה ואשר עשה לכם במדבר עד באכם עד המקום
הזה ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם
ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל כי עיניכם הראות את כל מעשה ה׳ הגדול אשר
עשה ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוך היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם עברים
שמה לרשתה למען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע ה׳ לאבתיכם לתת להם ולזרעם אדמה זבת חלב
ודבש כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא משם יצאתם אשר תזרע את זרעך והשקית
ברגלך כגן הירק והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים
ארץ אשר ה׳ אלהיך דרש אתה תמיד עיני ה׳ אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה והיה אם שמע
תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה׳ אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם
ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת
ושבעת השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם וחרה אף ה׳ בכם
ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה׳ נתן
לכם ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטטפת בין עיניכם
ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וכתבתם על מזזות ביתך
ובשעריך למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה׳ לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ
כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה לאהבה את ה׳ אלהיכם ללכת
בכל דרכיו ולדבקה בו והוריש ה׳ את כל הגוים האלה מלפניכם וירשתם גוים גדלים ועצומים מכם כל
המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה מהמדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה
גבלכם לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ומוראכם יתן ה׳ אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר
דבר לכם ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם אשר
אנכי מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה
אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם והיה כי יבאך ה׳ אלהיך אל הארץ אשר אתה בא
שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל הלא הנה בעבר הירדן אחרי דרך
מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלני מרה אם עברים אתם את הירדן לבא
לרשת את הארץ אשר ה׳ אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים
והמשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום הנה אתם עברים את הירדן לבא שמה לרשת את ארץ ה׳ אלהיכם
אשר יתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים והמשפטים אשר אנכי נתן לפניכם
היום הנה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם אשר אנכי
מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם
היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם והיה כי יבאך ה׳ אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה
לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל הלא הנה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא
השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלני מרה אם עברים אתם את הירדן לבא לרשת את
הארץ אשר ה׳ אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים והמשפטים
אשר אנכי נתן לפניכם היום הנה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות
ה׳ אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם וסרתם מן הדרך
אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם והיה כי יבאך ה׳ אלהיך אל
הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל הלא הנה בעבר
הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלני מרה אם עברים אתם
את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר ה׳ אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה ושמרתם לעשות
את כל החקים והמשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום הנה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה את
הברכה אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו אל מצות
ה׳ אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם
והיה כי יבאך ה׳ אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה
על הר עיבל הלא הנה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל
אלני מרה אם עברים אתם את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר ה׳ אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה
וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים והמשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום הנה אנכי נתן
לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום
והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי
אלהים אחרים אשר לא ידעתם והיה כי יבאך ה׳ אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתת את
הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל הלא הנה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ
הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלני מרה אם עברים אתם את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר
ה׳ אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים והמשפטים אשר אנכי
נתן לפניכם היום הנה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם
אשר אנכי מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי
מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם והיה כי יבאך ה׳ אלהיך אל הארץ אשר
אתה בא שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל הלא הנה בעבר הירדן
אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלני מרה אם עברים אתם את

הטובה ועתה כל לחתיל בפרטי המצות וקודם מיזכיר לחת מהן בפרט יחזור להזכיר לות ולפקן עליה׳
לת כל עמוהיהם מעשו מעת מקבלו לח יזכרם לחם כי מעת מקבלם התורה היו יעתר חייבים למעון בקול הסם לחר
כוף ולמען כתר ובלולם לל יזכרם לחם כי מעת מקבלם התורה היו יעתר חייבים למעון בקול הסם לחר
כרת עמם ברית ולפיכך הסם כלן ובחוב הקבלתם והזכיר להם מעשה העגל ובכר פיר אתיו׳ ולפן
ולחר מן ההר בכר פיר אתי נתקוממו כי קודם סידר מן ההר התפלל עליהם ׳ ונתפללתי לחיר ויכחס ה׳ על
הרעה ׳ לבל לל הזכיר זה עתה מפני סהו רוצה להסדיר להם הטרת הנדל והעתל סטרח עליהם כי הכיחל
לותו לסבור לל חות ולהתנבל עליהם לדבעים יום ולדבעים לילה ולהתפלל ׳ גם על לחרן כי התחלף הסם
עליו לחר׳ ׳ לחרי כן יזכיר התפל הרחמן סחלה לות כבי מלהיו טרם ידעתו טלל יסתידם ׳ ועוד
ולחתם נסבי הלוחות ׳ גם זה מן התוכחות ילחר היה עוכם נדול מכפל ׳ עד כי כר לותי לתכם מפתקים
לפני העגל לל יכלתי להתפלק ובכרתי לל חות ׳ ולהוליך להזכיר זה בעבור סידעו לעניו הלוחות
הסניות כלחר יפרם ׳ ויתכן סידעתו עוד ליוכה סעשה עמהם כי סכן בנפשו לסביר לניחת הלולהי לעוכת
כלחר לחרון רבותיני הוטב תרון בפנייה ולל כחסת לים כי יגורתי מפני החף ילחר כי מפני החף
והחמה לסר קנף הסם התחלה עליכם להשמיד לותכם ׳ ינורתי נם עתה כי עדיין ים עליכם להשמי לתכם
מן הקנף הנדול ההוה לעם סבנר נתס הסם על הרעה לסר דבר לעשות לעמו ׳ על כן תזדעי והתפללתי
עליהם לרבעים יום ולרבעים לילה עד סמתי ללי נם בפעם החיית כלחר סתע בפעם חר־ תסוכה קורם
סידתי ׳ ונם בעד לחרן התפללתי בפעם הזלת סחזיקו סם כי עיי סיבע לת העגל לל הסניח דק להסיב
תחתי מהסחית לת העם כרנע ׳ ולחר ולסליך לת עמרי לל הנחל היורד מן ההר ולל הזכיר לת הסכלא
לותם דרך כלל רבה לחר להם סעשה כהם תעשה הסניות ׳ ולחר רל כי טעם הסניחו ובחבעים ובחם
כעבור כי כתבערה היו העם כחתלונים לנים הסם נתוללות הזכי׳ להם כי הייתם מקניפים לת הסם
בנסיון לסר נסיתם כתבערה כלחר עסיתם ככר סעם לחרת כתפה ולל לקחתם מזכר ויפה פירש
וחמה החטל לכוות לת הסם הוה חטל נדול ולכחה רבה כלחר הזהיר ותינו לל תנעל לת ה׳ ללהיכם כלל׳
נסיתם כתפה ׳ על כן החזיר לותו להם בכלן וכן הזכיר סעם ה׳ תמיד בחרבלים בקרבה בעבור העון
הנדול כי בן ישלים בברים־הי־תם עם ה׳ תמיד דעתי לחתכם לרחוץ על תלונותיהם קודם מתן
תורה ואהנבר אלי ה׳ לחמר כי הזהרתי לל תסבול עליכם לרבעים יום ולרבעים לילה על החטל הנדול
הזה כי מתחלה לחמר ה׳ להשמיד לותכם עד סתמחה לת שמכם מתחת השמים ׳ ולל יוכל לחמר כי
תבלות קודם רדתו מן ההר ומתנה נעגה בינתים ה׳ על הרעה לחמר דבר לעבות נעתו ׳ ולל הזכיר תבלת
לחרבעים יום ולחרבעים לילה כי לחרון חתה ידחקה מני ים ׳ ועתה הסתוות הכתובים כלפי דלת
יד־ הת פרסתיו ׳ ומבלתי יכולת ה׳ להכיחם לל המלן לחמר דבר להם לחמר נחרבלים מבלתי יכולת ה־
להכיחם לל לחרן לחמר דבר להם ושלחנם כחמר בבוחי לחמרו כי כלחר כלו ויהיו קרובים לחרן ולל רל
סלין יכולת כידו כנגד העמים מחטם נחרבר ׳ לבל נבטן לחמר מפכחתו לותם ובחיכם להחיתם כחמר
כי היתה השנחה הזלת בהם בחנרים טרם סהניחם חטם ׳ ועתה נעבו סהיו במעשה העגל עדיין
קרובים לחנרים רחוקים לחרן כנגן יחמרו כי גם סהיתם בחנרים רלה סלין יכולת כידו להכיחם לל
לחרן לחמר דבר להם בחוב החל לעביו הגוים לחר סדע לליכם לעיכם ׳ ועתה כחוב סהיתם מחנרים
והיחים מחנרים להחיתם כחמר בחקים סלל יודעתם היה להם ׳ ויהו כרעה הנחים להרוג לותם
בהרים מחסב להם מחסבה רעה טרם סיבלו ועתה עם מנרים להריג לותם בין ההרים חקום
חטר לל יעבר בין חים ולל יסב חדם סם ׳ [illegible] וכבר הזכרתי זה הענין הזה
ובענין סנחל ועתה לסוב להלחם עם טר סיח ׳ וכבר הזכרתי זה הענין הזה בעת היות

ברך הלוחות ולהודיעך סקשה לו סה סחזירך כתבו רחם לפרש מתנו כיצד סתפנו לת העגל
ת סזיזיל הכרחל ה׳ לת סבט חלוי מוסב לענין הרחמנה כי ב

ברך הלוחות ולהודיעך סקשה לו סה סחזירך כתבו רחם לפרש מתנו כיצד סתפנו לת העגל
ת סזיזיל הכרחל ה׳ לת סבט חלוי מוסב לענין הרחמנה כי ב

ה׳ אלהיכם אתם היום כי גם הם נשמעים את קול הבריח כבני לוי הנושאים ארון ברית ה׳ והם
להיות הכהנים אתם כי גם הם נשמעים את קול הבריח כבני לוי הנושאים ארון ברית ה׳ והם
הסגן היה לפנין סדרתו כתוב לו לעשות עבור התמיד ועשה הבדלת כל השבט עניין אחד כי מן היום ה
תחת לבני שהיקדם כהם משחתם להכהנת עולם לדורותם ועשה הבדלת כל השבט עניין אחד כי מן היום ה
ועשה כבודי קדם לאחרן לאחיך ולבניו לקדשם לכהנו לי . ויכהנו כתלמידים ילכך תמן כי תלעזר כהן
לאחר היה ברגלי הסר . ולא נתן ה׳ למשה והעל לאחם הר ההר סיעלם לתעלה לל דחשון הוא תחלת ההר
והנה עלו לל דחשון סל הר והגיעו כבגר תוסרות החלם בסחם כחסבים כהר עכמו ויקרא ה׳ אל משה כהר
והנה מיתתו בתוסרה . ואחסר סחין התוקומות החלם בסחם כחסבים כהר עכמו ויקרא ה׳ אל משה כהר
כתיסוד תוסרות ושם כל אחד תוכרים סיאחרו תוכרים אחר כאחי ותוכרה אחר כאחי כשכלה והיו כתוקן הנקרא
תסומנה כאחרון כסדה יקראו אותן באחרות בני יעקב כי אנשי בני יעקב סים סם להסקות כאחם זאת
עשאתם כי סם תקלו חיים וחשם בשעו לתוכרים ויכשו תוסרות וייהנו בבני יעקב סהסקות ההוא זה
סתו בספר הבתים ושם בשעו הגודגד ואת הגודגד יבשתה אר ארץ נחלי חיים להודיע שעמידו שם חיים בעבור
הנחלים . ויקרי כחשני שכבר כאר אותם . אכל אחר כי חשם חיתוכם סאר נשעו לל הגודגד ולל יעבתה
כלה אר נחלי חיים כי אן גודגד ועד יטבתה כלה חשקה . וייכן עוד שנאחר כי כאחר עלה אחרן לל
דחם ההר ויחת שרחם ההר כגבר תוסרות . אן בחוקדה עכחם ויקבר שם חזרו ישראל לל תוסרות לבכות
ולשפוך על קבר חיים התלחים וחין גידוליהם כבל השלשים יום עולים לל דחם ההר ושוסרים לקדל ה׳ ויטובו
לל הוחתה כחוכרה . ואחר השלשי׳ים נשעו חוחכרה לל סר הגודגד ואת הגודגד יבשתה כי עתה כשוכם
הבנו חוכרה זאת דבר בכן נאחי כחסוב החוקרות על אחתן . והזכיר כי חיה שם החקוש יבשתה כעבור
סהיה חקוש עוב כי שם נחלי חיים ושאר החוכ׳ אחרן אין שם חיים . ועשה הזכירו אחרן שחת
אחרן עתה כחקוש הזה כי אחר ואחתלל גם שנר אחרן כעת ההיא ולא הגישו עמהם השאר לא כגופו ולא
בזרעו כי לא חת עד אחר כעת ההיא ולא נשבעו ניכנסו כאן תחתיו . ואחר ובני ישראל נשעו לל
הגדולים וק עכ׳קוכיהם כזה כי אחר ואחתלל גם שנר אחרן כעת ההיא ולא הגישו עמהם השאר לא כגופו ולא
נקבע לת קבוריהם כפה . ואומר בי נתת לך לחם ושלה . שם כל כרכי הארם . ואחה חוא יפרנם העניש
השר אין שם אלהים אחרים ועשה כאחר לא יעשה כמעשיהם וכמעלליהם . ואחה חוא אלהיך אשר
כבר בימים ני כבחר אלה אחרים . ועשה חוא אלהיך חוא יהיה אלהיך ואין אחר . ולא אחר כי אם חוא .
ואהבת את ה׳ אלהיך ושמרת משמרתו וחקותיו ומשפטיו וגו׳ . ועשה חוא אלהיך אשר עשה לכם כאחר
תהלל תהיה וכבחן לאחר לא תתן ותהלתו לפסילים ולא לל החלים ואחלל׳ הבחרים . אן יאחר חוא
תהלתך שבו אתה מהלל על כל העניש כללו כי תעשה עמהן ה׳ עני ונעניו ואחה אלהיך אחר אחך מעם
עניך אתה היה לעם ואחה יהיה לך לאלהי׳ ולא כאחר אחותות אחר חוא לאם אלהי׳ החלי׳ אחר אלך לאם
כאן אשר כי עשה עמך הגדולה והנוראה אשר אחה ראו עיניך והאחתות והמופתים והיד החזקה והזרוע
רש׳ להזהיר אתכם מעשיהם והאותות והמופתים אשר עשה לכם כאחר כז ב

פיהרתו לאם ויברכו בשמו . ועוד עד היום הזה בעבור אלעזר ופינחס בניו שהיו כהנים אחר יהושע
היה . ועתה על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו בעבור שאלהיו ה׳ אלהיכם כאשר דבר לו :

ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים יום ולילות ויאבה ה׳ אלי גם בפעם הזאת לא אבה ה׳ השחיתך
ולא עשה לך כלה . ויאמר ה׳ אלי קום לך לפני המסע ויבאו וירשו את הגוי אשר נשבעתי לאבתם לתת
להם . ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה׳ אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה
אתו ולעבד את ה׳ אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך . לשמר את מצות ה׳ וחקתיו אשר אנכי מצוך היום
לטוב לך . הן לה׳ אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה . רק באבתיך חשק ה׳ לאהבה אתם
ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה . ומלתם את ערלת לבבכם ועורפכם לא תקשו עוד . כי
ה׳ אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים האל הגדל הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד .
עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושלה . אתו תיראה את ה׳ אלהיך אתו תעבד ובו תדבק
ובשמו תשבע . הוא תהלתך והוא אלהיך אשר עשה אתך את הגדלות והנוראות האלה אשר ראו עיניך .
בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה ועתה שמך ה׳ אלהיך ככוכבי השמים לרב . ואהבת את ה׳ אלהיך
ושמרת משמרתו וחקתיו ומשפטיו ומצותיו כל הימים . וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו
ולא ראו את מוסר ה׳ אלהיכם את גדלו את ידו החזקה וזרועו הנטויה . ואת אתותיו ואת מעשיו אשר עשה
בתוך מצרים לפרעה מלך מצרים ולכל ארצו . ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי
ים סוף על פניהם ברדפם אחריכם ויאבדם ה׳ עד היום הזה . ואשר עשה לכם במדבר עד בואכם עד המקום
הזה . ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם
ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל . כי עיניכם הראות את כל מעשה ה׳ הגדול
אשר עשה . ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוך היום למען תחזקו ובאתם ורשתם את הארץ אשר
אתם עברים שמה לרשתה . ולמען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע ה׳ לאבתיכם לתת להם ולזרעם
ארץ זבת חלב ודבש . כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם
אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק . והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים
ובקעת למטר השמים תשתה מים . ארץ אשר ה׳ אלהיך דרש אתה תמיד עיני ה׳ אלהיך בה מרשית
השנה ועד אחרית שנה . והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את
ה׳ אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם . ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך
ותירשך ויצהרך . ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת . השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם
ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם . וחרה אף ה׳ בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא
תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה׳ נתן לכם . ושמתם את דברי אלה על לבבכם
ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטטפת בין עיניכם . ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם
בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך . וכתבתם על מזזות ביתך ובשעריך . למען ירבו ימיכם
וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה׳ לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ . כי אם שמר תשמרון
את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה לאהבה את ה׳ אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו .
והוריש ה׳ את כל הגוים האלה מלפניכם וירשתם גוים גדלים ועצומים מכם . כל המקום אשר תדרך כף
רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבלכם . לא יתיצב איש
בפניכם פחדכם ויתנו ה׳ אלהיכם אימתכם ופחדכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם .
ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה . את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם אשר אנכי מצוה
אתכם היום . והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום
ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם . והיה כי יביאך ה׳ אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה
לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל . הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך
מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלני מרה . כי אתם עברים את הירדן לבא
לרשת את הארץ אשר ה׳ אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה . ושמרתם לעשות את כל החקים
והמשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום . אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן
ה׳ אלהי אבתיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על האדמה . אבד תאבדון את כל המקמות אשר
עבדו שם הגוים אשר אתם יורשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן .
ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את
שמם מן המקום ההוא . לא תעשון כן לה׳ אלהיכם . כי אם אל המקום אשר יבחר ה׳ אלהיכם מכל
שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה . והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ומעשרתיכם
ותרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובכרות בקרכם וצאנכם . ואכלתם שם לפני ה׳ אלהיכם ושמחתם
בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך ה׳ אלהיך . לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים פה היום איש
כל הישר בעיניו . כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה אשר ה׳ אלהיך נתן לך . ועברתם את
הירדן וישבתם בארץ אשר ה׳ אלהיכם מנחיל אתכם והניח לכם מכל אויביכם מסביב וישבתם לבטח .
והיה המקום אשר יבחר ה׳ אלהיכם לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם
וזבחיכם מעשרתיכם ותרומת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו לה׳ . ושמחתם לפני ה׳ אלהיכם אתם
ובניכם ובנתיכם ועבדיכם ואמהתיכם והלוי אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם . השמר לך פן
תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה . כי אם במקום אשר יבחר ה׳ באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם
תעשה כל אשר אנכי מצוך . אך בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת ה׳ אלהיך אשר נתן לך
בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל . רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים . לא
תאכל למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני ה׳ . רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא
ובאת אל המקום אשר יבחר ה׳ . והעלית בשריך העלה הבשר ודם על מזבח ה׳ אלהיך ודם זבחיך יזרק
על מזבח ה׳ אלהיך והבשר תאכל . שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוה לטוב לך
ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה׳ אלהיך . כי יכרת ה׳ אלהיך את הגוים אשר
אתה בא שמה לרשת אתם מפניך וירשתם וישבת בארצם . השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם
מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני . לא תעשה
כן לה׳ אלהיך כי כל תועבת ה׳ אשר שנא עשו לאלהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש
לאלהיהם . את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו .
כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום ונתן אליך אות או מופת . ובא האות והמופת אשר דבר אליך
לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם . לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם
החלום ההוא כי מנסה ה׳ אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את ה׳ אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם .
אחרי ה׳ אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקון .
ונביא החלום ההוא או חולם החלום ההוא יומת כי דבר סרה על ה׳ אלהיכם המוציא אתכם מארץ
מצרים והפדך מבית עבדים להדיחך מן הדרך אשר צוך ה׳ אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך .
כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה
ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתיך . מאלהי העמים אשר סביבתיכם הקרבים אליך או
הרחקים ממך מקצה הארץ ועד קצה הארץ . לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחס עינך עליו ולא
תחמל ולא תכסה עליו . כי הרג תהרגנו ידך תהיה בו בראשונה ליד כל העם ואחרי כן . ורגמתו באבנים
ומת כי בקש להדיחך מעל ה׳ אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים . ושמע וישראל ויראו עוד
לעשות הרע הזה בקרבך . כי תשמע בקול ה׳ אלהיך לשמר את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום
לעשות הישר בעיני ה׳ אלהיך . בנים אתם לה׳ אלהיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם
למת . כי עם קדוש אתה לה׳ אלהיך ובך בחר ה׳ להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה .
לא תאכל כל תועבה . זאת הבהמה אשר תאכלו שור כשב עז כבחמר ואיל . כל בהמה מפרסת פרסה
ושסעת שסע שתים פרסת בבהמה גרה בבהמה אתה תאכלו . אך את זה לא תאכלו מעלי הגרה ומפרסי
הפרסה את הגמל והארנבת והשפן כי גרה המה ופרסה לא הפרישו טמא הוא לכם . והחזיר כי מפרסת
פרסה הוא והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו . את זה תאכלו מכל
אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו . וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו טמא הוא
לכם . כל צפור טהורה תאכלו . ואלה אשר לא תאכלו מהם הנשר והפרס והעזניה . והראה והאיה
למינה . ואת כל ערב למינו . ואת בת היענה והתחמס והשחף ונץ למינהו . את הכוס והינשוף והתנשמת .
והקאת והרחמה והשלך . והחסידה האנפה למינה והדוכיפת והעטלף . וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא
יאכלו . כל עוף טהור תאכלו . לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם
קדוש אתה לה׳ אלהיך . לא תבשל גדי בחלב אמו . עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה
שנה . ואכלת לפני ה׳ אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרות
בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את ה׳ אלהיך כל הימים . וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי
ירחק ממך המקום אשר יבחר ה׳ אלהיך לשום שמו שם כי ברכך ה׳ אלהיך . ונתתה בכסף והצרת הכסף
בידך והלכת אל המקום אשר יבחר ה׳ אלהיך בו . ונתתה הכסף בכל אות נפשך בבקר ובצאן ובין
ובשכר ובכל אות נפשך תשאלך ואכלת שם לפני ה׳ אלהיך ושמחת אתה וביתך . והלוי אשר בשעריך לא
תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך . מקצה שבע שנים תעשה שמטה . וזה דבר השמטה שמוט כל בעל
משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה׳ . את הנכרי תגוש ואשר יהיה
לך את אחיך תשמט ידך . אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברך יברכך ה׳ בארץ אשר ה׳ אלהיך נתן לך
נחלה לרשתה . רק אם שמע תשמע בקול ה׳ אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך
היום . כי ה׳ אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים
ובך לא ימשלו . כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך אשר ה׳ אלהיך נתן לך לא
תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון . כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו דיו
מחסרו אשר יחסר לו . השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה
והרע עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה׳ והיה בך חטא . נתון תתן לו ולא ירע לבבך
בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה׳ אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך . כי לא יחדל אביון מקרב
הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאביונך בארצך . כי יקנה אחיך
העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך . וכי תשלחנו חפשי מעמך
לא תשלחנו ריקם . העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר ברכך ה׳ אלהיך תתן לו . וזכרת כי
עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה׳ אלהיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום . והיה כי יאמר אליך
לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב עמך . ולקחת את המרצע ונתת באזנו ובדלת והיה לך עבד
עולם ואף לאמתך תעשה כן . לא יקשה בעיניך בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך
היה לך ויברכך ה׳ אלהיך בכל אשר תעשה . כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה׳
אלהיך לא תעבד בבכר שורך ולא תגז בכור צאנך . לפני ה׳ אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקום אשר
יבחר ה׳ אתה וביתך . וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו לה׳ אלהיך . בשעריך תאכלנו
הטמא והטהור יחד כצבי וכאיל . רק את דמו לא תאכל על הארץ תשפכנו כמים . לא תוכל לאכל בשעריך
מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרות בקרך וצאנך . כי אם לפני ה׳ אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה׳
אלהיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני ה׳ אלהיך בכל משלח ידך .
השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתך . שבעת ימים תאכל מצות ביום השביעי עצרת לה׳
אלהיך לא תעשה מלאכה . שבעת ימים יאכל את המצות ולא יראה לך שאר בכל גבלך ולא ילין מן
הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לשבעת ימים תשבתו כל מלאכת עבדיך לא תעשו . ושמרת את
חג המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרת את המצות לא תאכל עליו
שבעת ימים תאכל עליו לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ
מצרים כל ימי חייך . ולא יראה לך שאר בכל גבלך שבעת ימים ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב
ביום הראשון לשבעת ימים תשבתו כל מלאכת עבדיך לא תעשו . ושמרת את חג המצות כי בעצם היום
הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרת את המצות לא תאכל עליו לחם עני כי בחפזון יצאת
מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך . ולא יראה לך שאר בכל גבלך
שבעת ימים ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לשבעת ימים תשבתו כל מלאכת עבדיך
לא תעשו . ושמרת את חג המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרת את
המצות לא

1134

כדבר הזה . ולישב בנך בביתי כי עתה לא ידבר רק כחומר אשר ישפר בו משה לעוברי רצונו . את גדלים
אשר ראתן עיניך ואתגדל לאחור התעלם עוני ושמעתי שדית לחמך תדע כי לא לחמך . ואת ידיו
החזקה ולשלחתי את ידי והכתי את מצרים את היד הגדול אשר עשה ה' וזרועו הנטויה אלה נתן להם ריח
והכלה תלח היתה ידו מצויה עליהם ולא הם סיב ידו מכלע עד מלכדם . ואשר עשה לכם במדבר אשר בגי
תתכם בעבר לאם מכמרים והכחפים הסרסים וקברות התאוה ומנסת הסיטים וגזרת הירבעלים אשר היתה
בהם יד ה' עד בואם אל המקום הזה . וקבר בסדעבו שעשה להם אם כן ושמרתם את כל המצוה לחען
תחזקו כי ידו החזקה והחוקה שמרי מצותיו ולא יחזיק כיד מרגיש . והזכיר אשר הכיף את מי יש סוף
ויאבדם ה' לא הביכתי עמם עד היום הזה כי את אתיים כיש אבדן עולם הם אלבדים . ויתבן שמוע תמר
לפוסיו ולרכב אשר אתכם בים מדבר מצרים בכל הדור ההוא כי לכל אום ורכב וכל פרש אשר בתוכו . הוכיח עתו
ואבדו כולם והיתם ותמלכו אתלה בלח רכב וסוס וחיל ועזוז . ואתר רק אתלה קחני עוד בכיכם אתתם לחיל
תחזקו כי אתם ידעתם כחומה אתלה בלח רכב וסוס וחיל ועזוז . ואתר רק אתלה קחני עוד בכיכם אתתם לחיל
כמקום רלא כי הסם לאבד הארדפים כיש ולאבד זרעם כמצרים ולא כאשר אם כי הם הרשיעו יותר
מכל מצרים לדקלף אחרי בלולי הסם . אבל לא נזכר זה כתורה . והזכיר אשר עשה לדתן ולאבירם
מנאחי התורה ולעולם הוא מגנה לדורות כאשר קרה גם לעניהן על כן לעולם יזכרון בחוקות התורה .

לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק . אחתיה הכתוב זו ליפרחל כי ביציאתם מצרים שהיו
אתוחי סתם לה כבוד אל ארץ טובה היתיכה . יכול בגמיתה תכתו תדבר ואל יאמר להם לא כאר מצרים
היה אלא כך את הגדיע וכל נשמן שם מספרי . ועוד הביאו שם סדרשו בגמרא בתוספתא כתוב בעבור אשר
הכה אתכה ואת בל נשמן שם מספרי . אבל דעו לכם שהיה כארץ מצרים להשקות אותה כרגל מן השוחרים ומן
הגשמי . בגן הירק רק היה ארץ הדשים ובקעה . למטר השמים תשתה מים לא כעבין אחד וברכה שדרים
אותה ה' אלהי תמיד עיני ה' בה מרשית בה עד אחרית שנה . ואם תעברון על דברי ה' ולא ידעתם
ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם . והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום
לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם . ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת
דגנך ותירשך ויצהרך . ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת . השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם
ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם . וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא
תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נתן לכם . ושמתם את דברי אלה על לבבכם
ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטטפת בין עיניכם . ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם
בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך . וכתבתם על מזזות ביתך ובשעריך . למען ירבו ימיכם וימי
בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ . כי אם שמור תשמרון את כל
המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה לאהבה את ה' אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו . ורשש
ה' את כל הגוים האלה מלפניכם וירשתם גוים גדלים ועצמים ממכם . כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו
לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם . לא יתיצב איש בפניכם
פחדכם ויתנו ה' אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם . ראה אנכי נתן לפניכם היום
ברכה וקללה . את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום . והקללה אם לא
תשמעו אל מצות ה' אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר
לא ידעתם . והיה כי יבאך ה' אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתן את גוים רבים מפניך
החתי והגרגשי והאמרי והכנעני והפרזי והחוי והיבוסי שבעה גוים רבים ועצומים ממך . ונתנם ה' אלהיך
לפניך והכיתם החרם תחרים אתם לא תכרת להם ברית ולא תחנם . ולא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו
ובתו לא תקח לבנך . כי יסיר את בנך מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה אף ה' בכם והשמידך מהר .
כי אם כה תעשו להם מזבחתיהם תתצון ומצבתיהם תשברון ואשריהם תגדעון ופסילהם תשרפון באש .
כי עם קדוש אתה לה' אלהיך בך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה .
לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים . כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו
את השבעה אשר נשבע לאבתיכם הוציא ה' אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים .
וידעת כי ה' אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור .
ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו . ושמרת את המצוה ואת החקים
ואת המשפטים אשר אנכי מצוה אתך היום לעשתם . והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם
ועשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתיך . ואהבך וברכך והרבך
וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע
לאבתיך לתת לך . ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך . והסיר ה' ממך כל חלי
וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שנאיך . ואכלת את כל העמים אשר ה'
אלהיך נתן לך לא תחום עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם לך להם למוקש . כי תאמר בלבבך רבים
הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם . לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה ה' אלהיך לפרעה
ולכל מצרים . המסות הגדלות אשר ראו עיניך והאתת והמפתים והיד החזקה והזרוע הנטויה אשר הוצאך
כן יעשה ה' אלהיך לכל העמים אשר אתה יגא מפניהם . וגם את הצרעה ישלח ה' אלהיך בם עד אבד
הנשארים והנסתרים מפניך . לא תערץ מפניהם כי ה' אלהיך בקרבך אל גדול ונורא . ונשל ה' אלהיך
את הגוים האלה מפניך מעט מעט לא תוכל כלתם מהר פן תרבה עליך חית השדה . ונתנם ה' אלהיך
לפניך והמם מהמה גדולה עד השמדם . ונתן מלכיהם בידך ואבדת את שמם מתחת השמים לא יתיצב
איש בפניך עד אשר תשמידם . פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן
תוקש בו כי תועבת ה' אלהיך הוא . ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב
תתעבנו כי חרם הוא . כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבתם
ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבתיכם . וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלהיך זה
ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותו אם לא . ויענך
וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה
האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם . שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה .
וידעת עם לבבך כי כאשר יסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך . ושמרת את מצות ה' אלהיך ללכת בדרכיו
וליראה אתו . כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר .
ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש . ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל
בה ארץ אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת . ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטבה אשר
נתן לך . השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוה
היום . פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת . ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר
לך ירבה . ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים . המוליכך במדבר הגדול
והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש . המאכלך מן במדבר אשר
לא ידעון אבתיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך . ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את
החיל הזה . וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע
לאבתיך כיום הזה . והיה אם שכח תשכח את ה' אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחויתם
להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון . כגוים אשר ה' מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון
בקול ה' אלהיכם . שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים
גדלות ובצורות בשמים . עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק .
וידעת היום כי ה' אלהיך הוא עבר לפניך אש אכלה הוא ישמדם והוא יכניעם לפניך והורשתם
והאבדתם מהר כאשר דבר ה' לך . אל תאמר בלבבך בהדפ ה' אלהיך אתם לאמר בצדקתי הביאני ה'
לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה ה' מוריש אתם מפניך . לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא
לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה ה' אלהיך מוריש אתם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע
ה' לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב . וידעת כי לא בצדקתך ה' אלהיך נתן לך את הארץ הטבה הזאת
לרשתה כי עם קשה ערף אתה . זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר למן היום אשר
יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם ה' . וגם בחרב הקצפתם את ה' ויתאנף ה'
בכם להשמיד אתכם . בעלתי אל ההר לקחת לחת האבנים לחת הברית אשר כרת ה' עמכם וארב בהר
ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי . ויתן ה' אלי את שני לחת האבנים כתבים
באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל . ויהי מקץ
ארבעים יום וארבעים לילה ויתן ה' אלי את שני לחת האבנים לחת הברית . ויאמר ה' אלי קום רד מהר
כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן הדרך אשר צויתים עשו להם מסכה . ויאמר ה' אלי לאמר
ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא . הנחה לי ואשמידם ואמח את שמם מתחת השמים ואעשה
אתך לגוי עצום ורב ממנו . וארד מן ההר וההר בוער באש ושני לחת הברית על שתי ידי . ואראה והנה
חטאתם לה' אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מן הדרך אשר צוה ה' אתכם . ואתפש בשני
הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם . ואתנפל לפני ה' כראשנה ארבעים יום וארבעים לילה
לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל חטאתכם אשר חטאתם לעשות הרע בעיני ה' להכעיסו . כי יגרתי
מפני האף והחמה אשר קצף ה' עליכם להשמיד אתכם וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא . ובאהרן התאנף ה'
מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא . ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרף
באש ואכתשה טחון היטב עד אשר דק לעפר ואשלך את עפרו אל הנחל הירד מן ההר . ובתבערה
מסה ובקברות התאוה אתם מקצפים את ה' . ובשלחו אתכם ממקום רמת פארן לאמר עלו ורשו את הארץ
אשר נתתי לכם ומריתם את פי ה' אלהיכם ולא האמנתם לו ולא שמעתם בקולו . ממרים הייתם עם ה'
מיום דעתי אתכם . ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר ה'
להשמיד אתכם . ואתפלל אל ה' ואמר אדני ה' אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר הוצאת
ממצרים ביד חזקה . זכר לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל
חטאתו . פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלתי יכלת ה' לבאם אל הארץ אשר דבר להם ומשנאתו
אתם הוציאם להמתם במדבר . והם עמך ונחלתך אשר הוצאת בכחך הגדול ובזרעך הנטויה . בעת ההוא
אמר ה' אלי פסל לך שני לחת אבנים כראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ . ואכתב על הלחת
את הדברים אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברת ושמתם בארון . ואעש ארון עצי שטים ואפסל שני
לחת אבנים כראשנים ואעל ההרה שני הלחת בידי . ויכתב על הלחת ככתב הראשון את עשרת הדברים
אשר דבר ה' אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויתנם ה' אלי . ואפן וארד מן ההר ואשם את הלחת
בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני ה' . ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן
ויקבר שם ויכהן אלעזר בנו תחתיו . משם נסעו הגדגד ומהגדגד יטבתה ארץ נחלי מים . בעת ההוא
הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה .
על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו ה' הוא נחלתו כאשר דבר ה' אלהיך לו . ואנכי עמדתי בהר
כימים הראשנים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא לא אבה ה' השחיתך .
ויאמר ה' אלי קום לך למסע לפני העם ויבאו וירשו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם לתת להם .
ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו
ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך . לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום
לטוב לך . הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה . רק באבתיך חשק ה' לאהבה אתם
ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה . ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד .
כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים האל הגדול הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח
שחד . עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה . ואהבתם את הגר כי גרים הייתם
בארץ מצרים . את ה' אלהיך תירא אתו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע . הוא תהלתך והוא אלהיך אשר
עשה אתך את הגדלות האלה ואת הנוראות האלה אשר ראו עיניך . בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה
ועתה שמך ה' אלהיך ככוכבי השמים לרב . ואהבת את ה' אלהיך ושמרת משמרתו וחקתיו ומשפטיו
ומצותיו כל הימים . וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ולא ראו את מוסר ה' אלהיכם את
גדלו את ידו החזקה וזרועו הנטויה . ואת אתתיו ואת מעשיו אשר עשה בתוך מצרים לפרעה מלך
מצרים ולכל ארצו . ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים סוף על פניהם
ברדפם אחריכם ויאבדם ה' עד היום הזה . ואשר עשה לכם במדבר עד בואכם עד המקום הזה . ואשר
עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת אהליהם
ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל . כי עיניכם הרואת את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה .
ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם
עברים שמה לרשתה . ולמען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע ה' לאבתיכם לתת להם ולזרעם ארץ
זבת חלב ודבש . כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע
את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק . והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר
השמים תשתה מים . ארץ אשר ה' אלהיך דרשה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית בה עד אחרית שנה .
והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל
לבבכם ובכל נפשכם . ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך . ונתתי עשב
בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת . השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם
להם . וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל
הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם . ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם
והיו לטטפת בין עיניכם . ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך
ובקומך . וכתבתם על מזזות ביתך ובשעריך . למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה'
לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ . כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה
אתכם לעשתה לאהבה את ה' אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו . ורשש ה' את כל הגוים האלה
מלפניכם וירשתם גוים גדלים ועצמים ממכם . כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר
והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם . לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ויתן ה'
אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם . ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה .
את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום . והקללה אם לא תשמעו אל
מצות ה' אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא
ידעתם . והיה כי יבאך ה' אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתן את גוים רבים מפניך
החתי והגרגשי והאמרי והכנעני והפרזי והחוי והיבוסי שבעה גוים רבים ועצומים ממך . ונתנם ה'
אלהיך לפניך והכיתם החרם תחרים אתם לא תכרת להם ברית ולא תחנם . ולא תתחתן בם בתך לא תתן
לבנו ובתו לא תקח לבנך . כי יסיר את בנך מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה אף ה' בכם והשמידך מהר .
כי אם כה תעשו להם מזבחתיהם תתצון ומצבתיהם תשברון ואשריהם תגדעון ופסילהם תשרפון באש .
כי עם קדוש אתה לה' אלהיך בך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה .
לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים . כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו
את השבעה אשר נשבע לאבתיכם הוציא ה' אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים .
וידעת כי ה' אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור .
ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו . ושמרת את המצוה ואת החקים
ואת המשפטים אשר אנכי מצוה אתך היום לעשתם . והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם
ועשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתיך . ואהבך וברכך והרבך
וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע
לאבתיך לתת לך . ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך . והסיר ה' ממך כל חלי
וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שנאיך . ואכלת את כל העמים אשר ה'
אלהיך נתן לך לא תחום עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם לך להם למוקש . כי תאמר בלבבך רבים
הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם . לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה ה' אלהיך לפרעה
ולכל מצרים . המסות הגדלות אשר ראו עיניך והאתת והמפתים והיד החזקה והזרוע הנטויה אשר הוצאך
כן יעשה ה' אלהיך לכל העמים אשר אתה יגא מפניהם . וגם את הצרעה ישלח ה' אלהיך בם עד אבד
הנשארים והנסתרים מפניך . לא תערץ מפניהם כי ה' אלהיך בקרבך אל גדול ונורא . ונשל ה' אלהיך
את הגוים האלה מפניך מעט מעט לא תוכל כלתם מהר פן תרבה עליך חית השדה . ונתנם ה' אלהיך
לפניך והמם מהמה גדולה עד השמדם . ונתן מלכיהם בידך ואבדת את שמם מתחת השמים לא יתיצב
איש בפניך עד אשר תשמידם . פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן
תוקש בו כי תועבת ה' אלהיך הוא . ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב
תתעבנו כי חרם הוא . כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבתם
ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבתיכם . וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלהיך זה
ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותו אם לא . ויענך
וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה
האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם . שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה .
וידעת עם לבבך כי כאשר יסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך . ושמרת את מצות ה' אלהיך ללכת בדרכיו
וליראה אתו . כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר .
ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש . ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל
בה ארץ אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת . ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטבה אשר
נתן לך . השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוה
היום . פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת . ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר
לך ירבה . ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים . המוליכך במדבר הגדול
והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש . המאכלך מן במדבר אשר
לא ידעון אבתיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך . ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את
החיל הזה . וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע
לאבתיך כיום הזה . והיה אם שכח תשכח את ה' אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחויתם
להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון . כגוים אשר ה' מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון
בקול ה' אלהיכם . שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים
גדלות ובצורות בשמים . עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק .
וידעת היום כי ה' אלהיך הוא עבר לפניך אש אכלה הוא ישמדם והוא יכניעם לפניך והורשתם
והאבדתם מהר כאשר דבר ה' לך . אל תאמר בלבבך בהדפ ה' אלהיך אתם לאמר בצדקתי הביאני ה'
לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה ה' מוריש אתם מפניך . לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא
לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה ה' אלהיך מוריש אתם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע
ה' לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב . וידעת כי לא בצדקתך ה' אלהיך נתן לך את הארץ הטבה הזאת
לרשתה כי עם קשה ערף אתה . זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר למן היום אשר
יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם ה' . וגם בחרב הקצפתם את ה' ויתאנף ה'
בכם להשמיד אתכם . בעלתי אל ההר לקחת לחת האבנים לחת הברית אשר כרת ה' עמכם וארב בהר
ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי . ויתן ה' אלי את שני לחת האבנים כתבים
באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל . ויהי מקץ
ארבעים יום וארבעים לילה ויתן ה' אלי את שני לחת האבנים לחת הברית . ויאמר ה' אלי קום רד מהר
כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן הדרך אשר צויתים עשו להם מסכה . ויאמר ה' אלי לאמר
ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא . הנחה לי ואשמידם ואמח את שמם מתחת השמים ואעשה
אתך לגוי עצום ורב ממנו . וארד מן ההר וההר בוער באש ושני לחת הברית על שתי ידי . ואראה והנה
חטאתם לה' אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מן הדרך אשר צוה ה' אתכם . ואתפש בשני
הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם . ואתנפל לפני ה' כראשנה ארבעים יום וארבעים לילה
לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל חטאתכם אשר חטאתם לעשות הרע בעיני ה' להכעיסו . כי יגרתי
מפני האף והחמה אשר קצף ה' עליכם להשמיד אתכם וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא . ובאהרן התאנף ה'
מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא . ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרף
באש ואכתשה טחון היטב עד אשר דק לעפר ואשלך את עפרו אל הנחל הירד מן ההר . ובתבערה
מסה ובקברות התאוה אתם מקצפים את ה' . ובשלחו אתכם ממקום רמת פארן לאמר עלו ורשו את הארץ
אשר נתתי לכם ומריתם את פי ה' אלהיכם ולא האמנתם לו ולא שמעתם בקולו . ממרים הייתם עם ה'
מיום דעתי אתכם . ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר ה'
להשמיד אתכם . ואתפלל אל ה' ואמר אדני ה' אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר הוצאת
ממצרים ביד חזקה . זכר לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל
חטאתו . פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלתי יכלת ה' לבאם אל הארץ אשר דבר להם ומשנאתו
אתם הוציאם להמתם במדבר . והם עמך ונחלתך אשר הוצאת בכחך הגדול ובזרעך הנטויה . בעת ההוא
אמר ה' אלי פסל לך שני לחת אבנים כראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ . ואכתב על הלחת
את הדברים אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברת ושמתם בארון . ואעש ארון עצי שטים ואפסל שני
לחת אבנים כראשנים ואעל ההרה שני הלחת בידי . ויכתב על הלחת ככתב הראשון את עשרת הדברים
אשר דבר ה' אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויתנם ה' אלי . ואפן וארד מן ההר ואשם את הלחת
בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני ה' . ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן
ויקבר שם ויכהן אלעזר בנו תחתיו . משם נסעו הגדגד ומהגדגד יטבתה ארץ נחלי מים . בעת ההוא
הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה .
על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו ה' הוא נחלתו כאשר דבר ה' אלהיך לו . ואנכי עמדתי בהר
כימים הראשנים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא לא אבה ה' השחיתך .
ויאמר ה' אלי קום לך למסע לפני העם ויבאו וירשו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם לתת להם .
ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו
ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך . לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום
לטוב לך . הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה . רק באבתיך חשק ה' לאהבה אתם
ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה . ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד .
כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים האל הגדול הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח
שחד . עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה . ואהבתם את הגר כי גרים הייתם
בארץ מצרים . את ה' אלהיך תירא אתו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע . הוא תהלתך והוא אלהיך אשר
עשה אתך את הגדלות האלה ואת הנוראות האלה אשר ראו עיניך . בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה
ועתה שמך ה' אלהיך ככוכבי השמים לרב . ואהבת את ה' אלהיך ושמרת משמרתו וחקתיו ומשפטיו
ומצותיו כל הימים . וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ולא ראו את מוסר ה' אלהיכם את
גדלו את ידו החזקה וזרועו הנטויה . ואת אתתיו ואת מעשיו אשר עשה בתוך מצרים לפרעה מלך
מצרים ולכל ארצו . ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים סוף על פניהם
ברדפם אחריכם ויאבדם ה' עד היום הזה . ואשר עשה לכם במדבר עד בואכם עד המקום הזה . ואשר
עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת אהליהם
ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל . כי עיניכם הרואת את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה .
ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם
עברים שמה לרשתה . ולמען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע ה' לאבתיכם לתת להם ולזרעם ארץ
זבת חלב ודבש . כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע
את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק . והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר
השמים תשתה מים . ארץ אשר ה' אלהיך דרשה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית בה עד אחרית שנה .
והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל
לבבכם ובכל נפשכם . ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך . ונתתי עשב
בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת . השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם
להם . וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל
הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם . ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם
והיו לטטפת בין עיניכם . ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך
ובקומך . ו

במקרים. חלק מירושין כי לפני בוקע לפניכם דרך נרמה וירך קללה. ונעשם לפניכם מתגרדין לכם מיין
מה תדבו ותודיע מתהיה לכם הברכה כאשר תעבור המזבח והקללות אם לא תקיימו לתון (זה כאשר לחר
עוד רוח מתני לפניך חיום את כחיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע וגו'. ואחר כן אחר בבאן מיתנו
הברכה הזאת לאשר הוא לומר להם על הר גריזי והקללה על הר עיבל והכה היא מתונה כפה. וכן
ומתן לותם על רוח הסעיר כרברי רש"י. והכה לחר בבאן כדרך החזהרה שיתנו את הברכה על הר
גריזים לכדך את העם אם ישמעו אל מצות ה' והקללה על הר עיבל לאחר שרוב לא ישמעו אל המצו
ויקוי מן הדרך לאשר צוה ה'. והיה לאשר שיתם כל השבטים הברכה וכלם הקללה. אז שילחרו הלוים
הכל אז חים לאחר שמתיע לכלם. ואחרי כן שב לבחר שם תלה יעמידו לכדך את העם על הר גריזי ואלה
יעמדו על הקללה. ואחר ענו הלוים ואמרים כל העבון כי כבאן תעברו את חשר ואחר רוח תנכי נותן
וגו' מזכיר מקבת המזבח ואזר לכאר אותה כחוקמה ויתכן שהיים הר גריזי לדרום מהוח הימין והר עיבל
מבפון מכשון מתפה הרעה. ושברתם לעשות את כל החוקי ואת המשפטי גם כבאן יזהיר
על החוקי ועל המשפטי קודם שאר המצות. ויזכיר תלה המשפט בעון ומשפטיה כאשר פירשתי בפרד
לאחרן, ולאחר כן יזכיר ומשפטי רבים בבבית הסקר והחית ועיר הכרחה. ויזכיר בתקים תלה הקרבנו
בתקדם ולאחר כן חיסור תכילת כל תיעבה ומאר תבזה. לא תעשון כן לה' אלהיכם להקטי לאחי
כבל מקום כי אם במקום אשר יבחר. דע ונתבתם את תזכחתי ואכרתם את מחם לה מעשון כן לחזהרם
על מחוקי ועל המשפטי קודם שאר המצות. ויזכיר תלה המשפט בעון ומשפטיה כאשר פירשתי בפרד
לאחרן, ולאחר כן, וי

סיג זובחים את זבחיהם

מחוברות לא תעשה אחת לכל כולה לי כי הזכיר בה אחת מהנך דבקו כולה ומה נראה נחזק כשב כתבו כל תעשה ולעשות ירמוז למצות עשה לכל כתובה אחת מה נתכוין כן ומה נראה נחזק כשב כתבו כל תעשה ללמד תעשה ולעשות ירמוז למצות עשה לכל כתובה כתורת משה וזה כלל בתוכן כולן ולשמוע ירמוז ליסרהל התחזקתם יתלה לשמור ולעשות את כל הכתוב בתורת משה וזה כלל בתוכן כולן ולשמוע ירמוז סלתר הבה ליהוסע רק חזק ואמץ מאד לשמור לעשות ככל התורה אשר צוה משה עבדי וכן אמר יהושע סלתר הבה ליהוסע רק חזק ואמץ מאד לשמור לעשות ככל התורה אשר צוה משה עבדי וכן אמר יהושע ואמרתם אם ישנה הדם . והרי שיהיה נאמר הפוך לך לכלתי יהיה הדם חזק לכלתי יהיה הדם ואמרתם אם ישנה הדם מהכתוב יתחייב ימינו . יהיה מחלל שבת חזק רק חזק לכלתי יהיה הדם חזק לכלתי יהיה הדם

סיג זוכרים לת זכויהם

מוכנות לא תעשה לחל נדלח לי כי הזכיר בה תנוק ומשי העניין לשר תקנו דבקו כדם ומוכרים כי
ללא תעשה ועשות ירמיה לתכות ולא תעשה אשה ולא נתנה כן ומה טוב ומה נעים כלם ולשמו ירמיה
ליסדיל והתחזקתם מלד לשמוד ולעשות לת כל הכתוב בתורת משה זה כלל ביחות כלם ולשמו ירמיה
סלחר הבה ליהסע רק חזק ואמץ מלד לשמוד לעשות ככל התורה לשר צוך משה עבדי וכן לחר יהושע
ולומן ים בהזה מן הדם ושרלי סלחר לחמרו הנשר לך לבלתי לכל הדם ויהכימו לשון חזק בחזק
סלחר הבה ליהסע רק חזק ואמץ מלד לשמוד לעשות ככל התורה לשר צוך משה עבדי וכן לחר יהושע
כחשר לשבעתי לחזק ולחמץ לבלתי לכל הדם ויהכימו לשון חזק בחזק ולחמץ ים בהזה מן הדם ושרלי סלחר לחמרו הנשר לך לבלתי לכל הדם ויהכימו לשון חזק בחזק
סהכתוב מזהיר מימנו . לכל חלמון סלחר רק חזק לבלתי לכל הדם ויהכימו לשון חזק בחזק
סחמיר לחזה

ובקולן תשמע לעשות כל מה
כידוע כפם כל חי וכידוע להחיות ולהמית ופיקד ענן ומשלם שכר ואת מכותיו קשמרון תורת משה
מה שפירשנו שנכתוב לקול לותותיו וכלך לחרי עבתו . ומתוך תידוקן מתלמיד כלכבכה כי הוא הכר־
לחדים כשם דבר מעתה ולולי כיון שלא נתמיד לן הכא הוא כביאי הסקר ומיתתו בחנק אחרי ה
חלדיכם היא התורה טבלך אחר עבתו ותתנו נכדי נדרים כל נעלם ופחל כל עתיד כעניך תלך לדרוש
לת ה׳ כי יבא לולי העם לדרוש חלדיה. וכן יעשו ישראל עם הנביאים החיין פה בביח לה׳ ובדרים לת כ־
תלתו ויגד למו ה׳ חלדיכם לת הדבר חשר תעשו ובפחל עם הנביאים החיין פה בביח לה׳ ובדרים לת ה׳
חלדיכם ונשמנו ועשינו לדרוש חלדיה. וכן יעשו ישראל עם הנביאים החיין פה בביח לה׳ ובדרים לת כ־
לת ה׳ כי יבא לולי העם לדרוש חלדיה. וכן יעשו ישראל עם הנביאים החיין פה בביח לה׳ ובדרים לת כ־
תלתו ויגד למו ה׳ חלדיכם לת הדבר חשר תעשו ובפח

ואת מכותיו לעשות כל מה
ובקולו תשמעו לעשות כל מה
בידו כפם כל חי וכידו להחיות ובקיר עון יעשלם שכר
מה פי׳ שמע בקולו תלך אחרי עבדו׳ ונתן תירוץ שתלמידו כלבבכם כי הוא השר־
חלים כפם דבר מעתה ואולי כיון שלא נהיו לו הכה הוא ככיל הסקר ויתיתו בחנק אחרי ה׳
בגון שהיה כתוקף מגלה שליו חייב מיתה שלא נהיו לו לשמוע אולין דכתיב הלא אתנת מכה מיחדם
הרחיל אבן חייבים לשמוע אליו ולעשות ככל אשר יגידו ׳ ונראה שאם יתנבא כשם ה׳ לעבוד
ון העשירית לעשלם כמספנו הזה יעשה לו ׳ אכל אם יתיר זה לנקבת חייבים להזהיר שעה בגון אליהו בהר־
כשם ה׳ לשמות כדברי התוך דכתי׳ דבר׳ בו שאם רה לעבוך׳ דבר אחר אין התורה בגון שיתיר החזיר לא אחת
כמו שכתבתי בפרשת ראה ׳ ועוד יש לומר דכתי׳ דבר׳ בו שאם רה לעבוך׳ דבר אחר אין התורה בגון שיתיר החזיר לא אחת
ון העשירית לעשלם כמספנו הזה יעשה לו ׳ אכל אם יתיר זה לנקבת חייבים להזהיר שעה בגון אליהו בהר־
הרחיל אבן חייבים לשמוע אליו ולעשות ככל אשר יגידו ׳ ונראה שאם יתנבא כשם ה׳ לעבוד עה׳ לא אחת
בגון שהיה כתוקף מגלה שליו חייב מיתה שלא נהיו לו לשמוע אולין דכתיב הלא אתנת מכה מיחדם
ויתיתו בחנק אחרי ה׳ אלהיכם ללכת אחרי עבדו׳ ונתן תירוץ שתלמידו כלבבכם כי הוא השר־
חלים כפם דבר מעתה ואולי כיון שלא נהיו לו הכה הוא ככיל הסקר ויתיתו בחנק אחרי ה׳
בגון שהיה כתוקף מגלה שליו חייב מיתה שלא נהיו לו לשמוע אולין דכתיב הלא אתנת מכה מיחדם
הרחיל אבן חייבים לשמוע אליו ולעשות ככל אשר יגידו ׳ ונראה שאם יתנבא כשם ה׳ לעבוד עה׳ לא אחת
ון העשירית לעשלם כמספנו הזה יעשה לו ׳ אכל אם יתיר זה לנקבת חייבים להזהיר שעה בגון אליהו בהר־
כשם ה׳ לשמות כדברי התוך דכתי׳ דבר׳ בו שאם רה לעבוך׳ דבר אחר אין התורה בגון שיתיר החזיר לא אחת
כמו שכתבתי בפרשת ראה ׳ ועוד יש לומר דכתי׳ דבר׳ בו שאם רה לעבוך׳ דבר אחר אין התורה בגון שיתיר החזיר לא אחת
בגון שהיה כתוקף מגלה שליו חייב מיתה שלא נהיו לו לשמוע אולין דכתיב הלא אתנת מכה מיחדם
ויתיתו בחנק אחרי ה׳ אלהיכם ללכת אחרי עבדו׳ ונתן תירוץ שתלמידו כלבבכם כי הוא השר־
חלים כפם דבר מעתה ואולי כיון שלא נהיו לו הכה הוא ככיל הסקר ויתיתו בחנק אחרי ה׳
בגון שהיה כתוקף מגלה שליו חייב מיתה שלא נהיו לו לשמוע אולין דכתיב הלא אתנת מכה מיחדם
הרחיל אבן חייבים לשמוע אליו ולעשות ככל אשר יגידו ׳ ונראה שאם יתנבא כשם ה׳ לעבוד עה׳ לא אחת
ון העשירית לעשלם כמספנו הזה יעשה לו ׳ אכל אם יתיר זה לנקבת חייבים להזהיר שעה בגון אליהו בהר־
כשם ה׳ לשמות כדברי התוך דכתי׳ דבר׳ בו שאם רה לעבוך׳ דבר אחר אין התורה בגון שיתיר החזיר לא אחת
כמו שכתבתי בפרשת ראה ׳ ועוד יש לומר דכתי׳ דבר׳ בו שאם רה לעבוך׳ דבר אחר אין התורה בגון שיתיר החזיר לא אחת

יה׳ יתיר מחרי שתתה עם קדום וסבלת ה׳ ולא ישא מלים

סוף כל סוף למדין שכבדיתת. ספר תניין מן כלהות לית היעשה לסר עשה הלוי. תרחים ועד סוף כתעשה
עצמו וכלומנם כי עתה כתחלתו ומדי היקף נסיעתו. והיה כי הכתוב תקבלית סבע סנים כחסבן
סנת הסתעה כתב הסוכת הבת לחר הסבע תעשה הקבל. ושלש ירחים סיהיה סבע סנים לחניין לחר הזכי
סהיו הסבע כז מן הסתעה. וכן כי לקח מעשר זרע. ונכן כל המעשרי אתנים. והנה הקן הזה לחרי המספר
כלסר פי כחב סכוכות. ומקן סבע סנים תעשה סתעה מכלל המספר ולא תזכיר להחריך ולכלר זה סבבר
פירש שבעת הסבע היו שנת הסתעה. ויהיה קן ריחב כסתעת כל הסבה כתן ספירתי על דרך הפשט.
ויקבן לומר כי הכתוב מנהו תחלת סנה מיום הסוכות כתן בלחר חב סלסיף תקופת הסנה ולחר חג הלסי
בראת הסנה. ולא כן היה תקן סבע סנים בקוף ולון מתנו בסיתן ולחר במעשר שנת הסתעה להיות
חסבן שבע שמיטות כיון שסיו ספי לא סתניע הסתעה עד לחג הזה ולחלתי לחלר מן המקבלי. שבתב
תלמוד סתקסים סתיול על הקדש וחסתעה היתה מהבת עד חג הסוכות של שנה סתיבית. וזה דבר מוכרח
בתלמוד בבלי ברורות פלין לות. ולפשר נם כן כי הוא שלחרון רבותי. ומקן שבע סנים תעשה סתעה
סלין חשתות כשנים לולי שכוסה שהיו מדים מפני שלא לחר שנת השבע השביעית תעשה שתעה ידעתו כי
בקוף השבע תהיה שתעה יהר מן התחלה וד"ל וכוכב בקן הזה שהוא חון ומתנו ויכול לרש לתמע תובו כי
לחרון של שנת הסתעה ולא תעשה עד הלילה. שכך מבוא בתוספתא פרוזבל ערב רוש השנה
של מיבלי סבינית את הכברי תנוש זן תבות עשה ומן רש מקשרי יפי מבות עשה בחיבי הנברי תנוש
ולא מחיך ולחר הבא מכלל עשה עשה. ולפי שאנינו שם לא יבוש לייתן עליו לא תעשה חורי ומבו את הנברי
תנוש זן תבות עשה לחיר שעבר עליו בעשה ולא תעשה. וכך מחיבי שם לברכי תפיך מבות עשה ולחיך לא
תסיך זן תבות לא תעשה וחלו כמו שפירשנו עשה בחיבי. וכך מירש שם רש לא סיהיה מבוש לחלל
לנברי כרבית כלל. וכן מוכיח בגוי כפר לי זכן בעך ירחב ר' חסא עשון בתיהן מבות. ותחא לנבוש
תלמוד בבלי ולהלותו ברבית. טעה כלשון הזה השמי בשפרי עשה חיה יחידל בתקוניות רבים כל שוף עשוד
תלכלו תבות עשה כל סרן השוף מבות לא תעשה וכן הזכירה בשיפרי זאת הבהיה חשר תלכלו תבות עשה
ודבר ברור הוא כי לא יחדל תכיון תקדש הלר מפרשים לחרק יחדל הלכיון תקדש הלרן בלחר
תכל. חזמנים כי לעולם יהיה לכיון בלרן סבלי לפניו סלא יעשו תם שלחר להם כי לא יהיה כך לכיון
תם שתוש תסתע בקול ה' חלריך לסמור לעשות לת כל המלוה ולילו עכון לרעתי כי התורה תיתנה בחרב
טעתיד להיות. תכל לא יתבנת עליהם בפירוש סלא יתנו עוד לעולם. תלילה רק לדרך חזהרה יזכיר
הדבר. והנכון פיתר סלא יחדל לכיון סיהיה בחבט ולא יתנו עוד לעולם. והזכיר זה בעבור סהבטיח
סלא היה להם לכיון בשתרים כל שתנה. לחר תכל ידעתי כי לא יהיו כל הדורות כל ימי עולם כלם
שתרים כל המנוה עד שלא נצטרך כלל לנות על הלכיון כי תולי בקנת היתיש יתנה לכיון. ואני מנך
עליו שם יתנה. ולחר תקרב הלרן לרימון על כל היסוכי להבטיח שלא יהיה כבו לכיון כלרן לשר ה'
חלריכם נתן לכם בחלה לם בקייש שם כל התנות. ונעתה לחר כי יתכן שיתנה לכיון כחוך מן הזתנים
חלריכם נתן לכם בחלה לם בקייש שם כל התנות. ונעתה לחר כי יתכן שיתנה לכיון כחוך מן הזתנים
ובלחר מן התקומות לשר שם ה' כי טעם כלרכך כטעם כבל תסכותיכם בלרן ובחוכה לארן. ושעם
ולכיונך בלרכך כלחר לחתיך העני ולכל לכיוני תלרך כי בעבור סהתנה כיערל יזכיר לחתיך ויבטרך
לשרם לחתיך ולכיוני תרבך לנות על כל יערל. ויחדון להקדיש הקדש. והזכיר כי עוד יש סתערך
לעבר הסנה השביעית סלו כי גם הסתעה היתה נכללת בזכר יחות עולם כלשר רמזתי
בתקופו. ושם נרמזת כי היה לך עבד עולם כפשוטו. והזהיר התנוה הזאת לבחד כה בעין הענקה
עבור תת חרם תחביב תנות הרגלים שעברת. ולא יחדל כלרך כה זכר לזכור לת עמלק מתחת השמים
לא תשכח. ולא יחדל לכיון בלרן ובקר עבריך בפשוט כתן סר שנים
סם זכור וסמור כבוד יום וכבוד לילה

ריכון סתעון לון וזכות סבת להלריך כתן ובקר לכך לון תחל וזכות סבת להלריך תן הכתן ותן הכבר
כלשר. יחזור כבל מקום תן ותן הכתן תקריבו לת קרבנכם. ולח תן הכתן שלח קרבנו. לח תן הבקר
הזה מקריב. לבל יבוה בפשח והוח הפה סהזכיר כבר ובתן ובקר לחים ועזים ובני בקר לחוב חביבה כיום
הזה כלשר יבוה בפשוטו. סיחזר ועשית חג שבועות לה' לחלריך יסבת ברכת ידך סיבוך ובתן
לפלוים כלשר תשיב ובשמת. סיחזר ועשית חג סבבעל לה' לחלריך יסבת ברכת ידך סיבוך ובתן
כלל לת פלסתי. ודומיה לזה ברישון כלרבעה עשר יום לחדש יהיה לכם הפסח חג שבועת יחים תצות יחכל
ומ' בחג שבועת יחים וכן תביאו בפשח יחפיחו. סחזר בתן ובקר בכשים ובני עזים. חכל לפסחים ובקרי
פלסת תלפים. ואחר כן חזר ויבחלו הפסח וגו' כחפשח הקדשים. והחלוים כחלוים כשירית ובלרי
ובכלחות וירוץ לכל העם. הפה פירש לכם סיהיה לכם חן הכבשים ואני עזים חכל לפסחים לא עזים עבחן ולא בקר כלרכיהם
פה תניים זכר בן פנה יהיה לכם חן הכבשים ואחן חעזים. ופירש כי הבקר לשר הזכיר הין שלשת חלפי
היין קדשים לשר כשיחיה לחריך לפני העם לחכל מבשה כעבין החגינה מקבלו. רבותינו. ולתקלוש עשרה
בלין ובקר רבק חם הפסח ולא יתקשר חון ישה בחלת ובקר. ועוד כי אין כל הבחן כשר לפנות. והנכון מה
שפירשנו. ולחר כחבלו הפסח כחרעת ויעבריש כל דכפין. לון פיחזר שתניה עוד עשויש כלשם עני ולא שתניה
עשיות לי לבלי לפהתבח כחרעת ויעבריש כל דכפין. ובלשר כתנות השמור שלא ירחה בבל בגלון כי בחלה לשר לא יתבח
בפתיכם. ושעם לשר הזכרתי רבותי. כמו שהזכירו בתוספתא פרק ב' מפסחים. ובלשר כתנות השמור שלא ירחה בבל בגלון כי בחלה לשר לא יתבח
פסח היה מכלל הרבל שעברת. ובא לומדנו סוף היום. חבל מיננו סוה לעברת של שניה שמיני כי
המיני רבל בפני עבמו. והקדמן של בנסת ישראל ולינגו בקרבנות של שבעת הימים. חבל שביני של
פסח היה מכלל הרבל שעברת. כי לפעמים תהנה שביעית ולשמיני תהיה בכלל. והנה היה בשבת סים
בה זכור וסמור בבוד יום ובבוד לילה

יבפיט בכל מעדיו צדק צדק תרדוף הלך תחר כי יסי

והקרבן כמביני מכלל הרגל. משל כן לחמר כתן עבדית לה לחלריך לח תעשה פולחה. יסס לחמר והקרבתם
חטה לה עגלת היח כי כחסה עגלת חלכך היח בעדיה קטנה והמסכיל יבין. ולח הזכיר כחן הסמיכי של חו
סכנר מזבח. ולחיבן תיבה כפעלה כה לרבן עגל חלמי. בהחהל חר תם בקהה טעמן מהחל לכם חרמה
בקהה כי בבר הזכיר הקי נחחיל להניף ורי חם בקהה כעומר מהיח רחשית קבירכו. ומדרש ללמד על
השיחר פלח תהח קבירתן חלח בחריחם. והכיר כחן נקוקם לחסר יבחר ה׳ לשכן סמן סס. וכן לחמר פלם
כעמים כפסם ידלה כל זכורך כמקום חסר יבחר. ולח ידעתי חם לומר כי לחחר פיבנה בית המקדם לח
נחסף להקריב קרבנות הרגלים חלח במקום ההוח לחסר יבחר ה׳. כעגם פחחר לח תוכל לזבח חת הפסח
בחחד מעריך. חל פחיחר בחן פלח יחחייבו לעלות לרגל עד לחסר יבחר הפסה מקום לשכן סס. והברת
כי עבדי היית כחקרים לחחר רח שהוח דכח עם ועבדך ולחתך. והכהן שהוח בפיטו פחלמיד החקים
החלה לחסר בוך החלן הפרך עבדים. וכן כחיב בקדום היום הזה זבח ביבילת חקרים. ולחך בחקי
בחחר מעדיך. חל פיבחר בחן פלח יחחייבו לעלות לרגל עד לחסר יבחר הפסה מקום לשכן סס. והברת
כי עבדי היית כחקרים לחחר רח שהוח דכח עם ועבדך ולחתך. והכהן שהוח בפיטו פחלמיד החקים
החלה כחב פיבחר בחן פלח יחחייבו לעלות לרגל עד לחסר יבחר ה׳. כעגם פחחר לח תוכל לזבח חת הפסח
נחסף להקריב קרבנות הרגלים חלח במקום ההוח לחסר יבחר ה׳. כעגם פחחר לח תוכל לזבח חת הפסח
כחחר מעדיך. חל פיבחר בחן פלח יחחייבו לעלות לרגל עד לחסר יבחר הפסה מקום לשכן סס. והברת
כי עבדי היית כחקרים לחחר רח שהוח דכח עם ועבדך ולחתך. והכהן שהוח בפיטו פחלמיד החקים

סדר שופטים

מבוח פיהיה ליסרחל פלילים בחר בכחן פיפיחיו הפופטים כל
ענה בחוכה עד החלריה יבח דבר פניפס ונתן בפלילים פחם כן ו

עריהם כלחר יתן להם הפס חת החרן כי בחוכה לחרן לחי׳ חייבי׳
למות להם כר׳. חבל בלחר יגעק הפועק יעמדו עליו הרחליים לפטרו וכחפציהם יפטרוהו חו יעלו
לחרן כזחמה וחס פטפטא בחקום החפטו. יהגיף בכחן פופרים והם פיהיו נוגעים בדבר החפטו.
ולפי׳ה חין יסרחל פמחמה לחרן חנוים לחכות להם דייכין כעירית. וכן כתב הרב ר׳ פפס. חבל בחש
חכת סחו יהיו חלה לכם לחקת חפטו לדוריכם. בכל פושבותיכם חלחר פכהרדין פהגת בחרן ובחוכ
חרן. חם כן לפה בחחר פופטים ופפרים תתן לך בכל פעריך. חלח בחרן חתה פפיב בכל פלך ופלך
ובכל עיר ועיר. בחוכה לחרן חתה פפיב בכל פלך ופלך ופי חתה פפיב בכל עיר ועיר. ובחלה תזה
פחייבין לפנות פהדרין בחוכם לחרן ולח בכל עיר ועיר כחרן יסרחל חלח פלבים פלבים חם כן החכוה
החת נחנת בכל זחן בדיני פחפות. ובדברי הבדוכין בחוכה לחרן. חבל בזחן הזה לחת פכשלה הפחיבה
כין פכל החפטים בטלים חן התוכה דבתיב נפביהם ולח לפני הדיוטות והכן הדיוטות הכן חלין דייכין
בחוכם לחרן חלח תקבה דפל׳חותיהו עבד כן חין חבן חייבים בחנות פני הפופטים חן התוכה בלל.
ונעפ לפטרוך פופב פל פתן לך פלחד פופטיכין בד׳ בכל פבט ובכל פבט ובכל עיר ועיר לפנין דם׳, וכן בחכב
פנהדרין ולח ידעתי פיהוח דבר זה כי כיון פחניפו בד׳ בכל עיר הרי בתי דינין רבים בכל בבט ובבט חלפי
כח לחמר פלם היתה עיר חחת לפני פנפטים בירושלם פים כח חלק ליהודה ובניפ׳ פופיב. דם פני בתי
דינין. וכך העלו בפרק חלק פחלקים עיר חחד לפני פנפטים, וכן בירושלם היתה ליהודה ובניפ׳. וחתכן
לפרש פחייב הכתוב לחכות בד׳ על כל הפבט והיה יפפוט חת כלם וחפחי כן נחכה בד׳ בכל עי. ועי פיפפוט
חת העיר וחעם פכלם פיב בחנין פהם עפרים נשלפה נדיני נפפות ופלבה בריבי חיזוקות. חבל הגדולים
פבהם בחכתה יחתנו על כל הפבט וחתחיהם בכל עיר ועיר. וחין בעלי הדין יכולין לכוף זה חת זה לדון
חלח בפני בד׳ פבעיר חחרת. וחפי׳ חין פני בעלי הדין בעיר חחדת. יכול לחמר כלך
לפני בד׳ פבעיר בו חבל בד׳ הפבט יכול לכוף כל חפני פבט לדון לפניו וחפ׳ הין הנדונים בעירם יכולים לומר
לבד׳ הגדול פל פבט חזילנא. וכן פם פחתקבו בתי דינין פל עירות יבחו לפני בד׳ הגדול פל פבט וימחלו
דרך בקהדרי גדולה חמונה על כל בתי דינין פל יפרחל כך יהיה בד׳ חחד חמונה על כל פבט ופבט
וחם הנפרפו לתקן ולבחור בבר על פבט פלפם בזפרן וחתקבין יהיה לפבט בגדית בבהדרי גדולה על כל
יפרחל וזה הבר הוח המוזכר בתבבת היריות פפנינו בן הורן בד׳ כל החד פן הפבטים ועפה פלחת הפבט
על פיפם לחתן חייב וחחר הפבטים פעמידים וכו׳. ועל דרך הפפט פיעור הכתוב פופטיה ופוטרים
ופתן לך לבבשיך בכל פעריך. יחמר פיתנו פופטים לפבטיהם ויהם יפפוט בכל פעריהם ופבטם הפבט
בפיטו בכל פעדיו צדק צדק תרדוף הלך תחר כי יפ

לפתן תחיה וירפת חת חחרת כדחי הוח מבני הדייכין הבחרים לפחויח חת יפרחל ולהפייבין על חדפיפם
לפתן דם מבפרי. ועגפ הבפל לומ׳ הדייכין בריכין פיבפטו חת העם תבפט בדק. וגם חתה בריך לרדוף
הבדק תמיד פתלך פחקיפיך חל פקום החכמים הגדולי פחרי רבן יוחנן בן זכחי לובבה חחר רבי לביח
פנגדים. ורח לחמר בדק בדק פנגדים ב׳ירדוף פחרי חבדק פירים בן לח יפבדל לוחפעם חחר פעם לפחוק
חבל כחורים. חל ר׳ פחויח בן הקנה יחדים: כי פוב לחמרן בדק זו חרת דינו חל עולם פב׳ בדק תדוף
וכתיב כת״ה לפתן תחיה וירפת חת החרן. חם תדין עבחך תחיה וחם לחו הוח יחין עליך. ותקיש בעל
כרחך. ותחי כ״ק בדק תרי זיחני דכתי׳ פנגה נגדו בדק ריפחון בדק פתם זו פכינה דפתי׳ בדק יבין בה
ותחי כ״ק פפי פיבפטיה חת הבדיקי׳ ותפרים בב׳ בדק חבדק פירים ב׳ירדוף חחרי חבדק תדוף ח

בענייני המפטירין יהיו מיוחסין לו מכבר ומחברים כל דברי ריבות אשר יהיו בסנהדרין ודבר הכתוב בהווה כי
בין דם לדם בין תורה למכות ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו
ושפטו את המשפט הזה ולא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל ולא יזדון איש בהוראתו ולא יעשה הרב
הזה עוד ולא הנביא ההוא ולא השופט ההוא ולא הדיין ההוא ולא הגדול ההוא ולא הקטן ההוא ולא שום אדם
אחר שיורה הוראה בישראל אלא בית דין הגדול שבירושלים ובית דין הגדול שבירושלים היו מחברים לכל
ישראל ומהם היו יוצאים לכל ישראל ולכל העולם כולו ולכל הארצות ולכל המדינות ולכל המקומות ולכל
הגבולים ולכל הנהרות ולכל הנחלים ולכל הים ולכל היבשה ולכל המדבר ולכל הישוב ולכל הערים ולכל
הבתים ולכל הדברים ולכל הענינים ולכל השאלות ולכל הפרקים ולכל הדינים ולכל הגזרות ולכל התקנות
ולכל המצות ולכל הלאוין ולכל העשין ולכל הקלות ולכל החמורות ולכל הטמאות ולכל הטהרות ולכל
הפסולים ולכל הכשרים ולכל האסורים ולכל המותרים ולכל הנקיים ולכל הטמאים ולכל החיובים ולכל
הזכיות ולכל העונשין ולכל הקנסות ולכל הנזקין ולכל הגנבות ולכל הגזלות ולכל ההלואות ולכל
הפקדונות ולכל השומרים ולכל השכירים ולכל הבעלי חובות ולכל הבעלי דינין ולכל הבעלי בתים ולכל
הבעלי שדות ולכל הבעלי כרמים ולכל הבעלי מקנה ולכל הבעלי אומנות ולכל הבעלי מלאכות ולכל
הבעלי מסחרות ולכל הבעלי ספינות ולכל הבעלי מרכבות ולכל הבעלי סוסים ולכל הבעלי פרדות ולכל
הבעלי גמלים ולכל הבעלי חמורים ולכל הבעלי רגלים ולכל הבעלי כנפים ולכל הבעלי קשת ולכל הבעלי
חנית ולכל הבעלי חרב ולכל הבעלי מלחמות ולכל הבעלי שלום ולכל הבעלי עשירות ולכל הבעלי עניות
ולכל הבעלי חכמות ולכל הבעלי בינות ולכל הבעלי שכל ולכל הבעלי קבלה ולכל הבעלי מדרש ולכל
הבעלי הלכות ולכל הבעלי אגדות ולכל הבעלי מקרא ולכל הבעלי משנה ולכל הבעלי תלמוד ולכל הבעלי
תורה ולכל הבעלי מצות ולכל הבעלי מעשים טובים ולכל הבעלי מדות טובות ולכל הבעלי מדות רעות
ולכל הבעלי מדות בינונית ולכל הבעלי מדות שאינן טובות ואינן רעות ולכל הבעלי מדות שאינן בינונית
ולכל הבעלי מדות שאינן לא טובות ולא רעות ולכל הבעלי מדות שאינן לא בינונית ולכל הבעלי מדות
שאינן לא טובות ולא רעות ולא בינונית ולכל הבעלי מדות שאינן לא טובות ולא רעות ולא בינונית
ולכל הבעלי מדות שאינן לא טובות ולא רעות ולא בינונית ולכל הבעלי מדות שאינן לא טובות ולא רעות
ולא בינונית ולכל הבעלי מדות שאינן לא טובות ולא רעות ולא בינונית ולכל הבעלי מדות שאינן לא
טובות ולא רעות ולא בינונית ולכל הבעלי מדות שאינן לא טובות ולא רעות ולא בינונית ולכל הבעלי
מדות

מלכי החתים ולכל מלכי ארם. בידם יצילון כלומר על ידי סוחרי סלוחה יוצילון לוקחם ולא יתנו ר"ת מכם.
ושעם רק ליומר לעשו שתעשים עליך מלך ככל הגוי לפשר בניתיך רק לא יהיה כמלכיהם פלא ירבה סוסים
כלומר יעשו הם שכל חפצם במלכים לחזק הארצות להם סוסים ופרשי. ועשם ה' לומר לכם כי הם לומר
לכם פלא הוסיפון לשוב בדרך מצרים. וכן כלומר צוך ה' מלדיך שהוא מצוה לומקן. לו לומר"ת לכם
כלומר לי כן לבות לומכם בדרך וילומר משה כה לומר ה' בחצות הלילה וגו'. ועל דרך רבינו כי כלומר"ת
דלומקם לות מצריים היום לולתוספין לרחוקם היום עוד מצוה ושמם ויזכור ה' לומר לכם פלא תוספון
לשוב בדרך הזה עוד ובכר פירשתיו. ועשם התנוה החזקת מבני מהיו המגדים והכנעני רעים והעולי"ם
מלר כמו שלומר במעשה ארן מצרים לומר יהכתם בה לא תעשו וכמעשה ארן כנען וגו'. והנה רבים ה'
פלא ילמדו מומעשיהם והכרית בכנעניים כל נשמה ולומר לא יפצו כלרבך והזהיר במצריים פלא נפש
לומחו בלרבם. והיתה עמו התורה הנזכרת וקיים בם בספר מנזכר. ועל דרך הלומת והיקר"ת
עמו התורה הנזכרת עצמה תהיה עמו כלרך ה' נתן מכתיה לפלומת לומר ויסב פלומת על כתף ה' לפלך.
לבלתי היה לבבו מלחיו כלרמו בכתן התורה מיסור הנלות כי הכתו' יתנצו המלך מנלות ורוממו הלב
וכל שכן הלומרים מלינן רלויה לבך כי ברלוי לתמידים ולתגדל יזהירנו להיות לבבו פפל בכל לומיו ה
הקטנים ומומו כי הגלוה מדה מגונה ונמלפת מצל הלולים שפילו במלך כי לה הבדילה והרוממו ולו לבדו
התהלה ובו יתהלל המלך בענין המבוליר על ידי הנביולים תועבת הפש כל גבה לב. וכתיב כי לה פלא בזולת
יקהלל המתהלל השכל וידוע לוותי וגו'. אפוי ה' קדשי המקדש ומחלתו פלא קדשי הבזיון תדומו
ומעשרות. לבל נחלה נמוכה לא יהיה לו בקרב לוחיו. ובספרי דפשו ונחלה לא יהיה לו זו נחלת שלו"ת
בקרב לוחיו זו נחלת שבטם ולוחיו יורש מה הוא. וגרלה לי שלו"ת ארן בענין שמעבר הירדן ולילך בקרלת ארן
חמשה עשרים ושל כיוצן ועוג סני עשרים לוותי וכבשנו ונחלה שלו"ת לרבות קני וקניזי וקדמוני. וזה
נחלת חמשה שבטים ונחלת שבעה שבטים וחלוק שמשה ויהושע לא חלקו נחלה פלא לחמשה שבטי כלבד
סכן משה הנחיל לרלובן וגד ולחצי שבט מנשה ויהושע הנחיל ליהודה ולאפרים ולחצי שבט מנשה ושבעה
לוחרים נשלו לוליהן לוהרי מות יהושע ולוחר כך הזכי' חמשה לכד ושבעה לכד כל זה לפון רש"י. וכבר
פירשתי העיקר בפרשת קדם לי כי נחלת חמשה עשרים הכאים מעבר לירדן ולא ארן כנען ולא ארן הכנעני
וההתי והאמורי והחוי והיבוסי. לשר נשבע לאבותיך לתת לך ארן זבת חלב ודבש והם עיקר נחלת ישראל
שהיתה ארצם זבת חלב ודבש. לכל הסניה הנשלרים והם הפרזי והגרגשי ולין לארצם זבת חלב ודבש
ולינה מייבת בכוכרים ולכך הזכיר כלויה פלא יטלו חלק עם ישראל בעיקר נחלתה כארן הטובה שהיא
נחלת החומה וגם לא בנחלת כל השבעה שהם הכנעני העם שלין לארצם טובה ולינה חומה כענין
ישראל כל כך דבר ברור הוא בין שהכתבתי שם " וזה יהיה משפטו הכהנים זו מצוה התחדשת
לו "והנה כתוב כי בהלכר פלא היו זובחים פור ושם רק שלמי' לוז התזכרה לנם שלינה נוהגת בתקודש'
ועתה כשבאו לוכנם לוארן חדשה להם. וזה טעם ויאת התורה זכתי הזבח שהכתי' יזכתו הזבח שהתנתי
לנם פלא יזכתו לוארן חדשה להם. ואם טעם ויאת התורה זכתי כלומר יזכתו הזבח שהתנתי
לוחרן בחיל ולשתידות לחוקות יעידו רק בשתידו' הקריבו' לבית יוזדעני מהם בקול השוף יקריבו בקול מי על
זמן בחיל ולשתידות לחוקות יעידו רק בשתידו' הקריבו' לבית יוזדעני מהם בקול השוף יקריבו בקול מי על
מת ומהם בפריסות בנשי והיו שלחר יליך את הקול לוויזדים בקולם ובעל בניסים לרוממים בנשפיהם
וכל זה לוינן תועבה בעתי' לבל תכתה תחשב להם וכך לומרו ותרב תכמת פלחה מחכמת כל בני קדם מה
היתה תכמתן של בני קדם פחיי ידעין וערומי בוייר. וכן לומר תכתב תרב תכמת פלחה מחכמת כל בני קדם מה
והנה פלחה לומר זה בבלל תכמותיו. ויהיעיה היו הבנת הכתוב והערמת לפבין ענין בפרשת הכתבים
וכלפר כלל תכתוב התעוננים והקוסמים עם התעבר תכזרת מזר ופירש הגויים פלחה לפר תתה יורש
לותם פל תעוננים ואל קוסמים ישמען. כי תכתתם לרשת פכלות ואתה לא כן נתן לך כח ג

אתם לא העשו וכתוקותיהם לא תלכו. ועתה יזכיר תעשיהם ויומר פהם תועבה לפני הפם. והזכי"ר
מעביר בנו וכתו כלם והוא מיני הכשוף על דרך הפשט. לו יתלך על דעת רבותינו והוא ר"ת
כמו פסידעבו כיוקומני. והזכיר תכשף פם כלל לכל הפשפים וחובר תבר ושואל תלב וידעוני והם פ"טים
בבשוף ולפר לותם נם לשואל ודורש אל החתים בתוך עבתו וכבל עבין פידדים אליהם. והזכי"ר קשם
קשמים והיא תיחסה בעתידות ככלל תלסון קשם על ספתי תלך כחשבו לא יתעל פין כמו שלומר בלעם
בן בעור הקוסם והיה ומחם כמו שבלומר בו ולא הלך כפעם בפעם לקרות בחשים. ובתוב קשמי נא לי ב
בחוב. והזכיר כפרט תעונן והוא היודע בעננים ומנחש החיכים בעיות בהבטחם לו בבשוף כענין
שבתוב כי עוף השמי' יולין את הקול וכעל כנפים יגיד דבר והוא לשון נשר תלסון חשף ולא התחתחתי
כל תה פיומר להזהיר בעתי' קודם היותן יקרה כחם כלומ' נתים ינקדים לדעת ולומ' שבתוב תעבת ה' כל
עושה אלה ולא לומר שפח כל אלה כי שבתוב ידבר על רבכם כי תחעונן וזמנחם תיכם תעבה. ולא הוריים
הכתובי' בעוברים על כל כבי תדם יתלון לדעת עתידות לומ ויתעבקו כחכמות רבות בחלה לדעתם. ועתה
דע והבן בענין שפפים כי הבורא ית' כלומר כרח הכל ויתין עשה תעלינים מכחיבי התתנוי לומר לעשה
לזה נתן בח הארן וכל לומר עליה בכוכבים וזמזלות לפי הבהנתם ומכוונם כהם כלם היה ומנוסה בחכמת
הפיבטניות. ועשה עוד על הכוכבים וזמזלות מכחיבים מלאכי וזרים שהם בשם להם. והנה שהבחתם
תעת היותם עד לעולם ועד גזירת עליון לומר שם להם. לכל היה מבטלותיהן תעבומן שהם בכת חזקה לדעתני
העליונים דרכי תשובת ותכוזת להחזיר לומר לעשה שלם יהיה מבו שהכוכבי בשביל לומר בעבר הארן
טובה לו רעה לארן לו לעם לו לחים יחידי לותם הפניה העליוני עליי להסך כתבו שבתו בענין שלומרו
תשובת עובר בעון ועשה בן לחיות היא ית' שמו מהשבת שלחיל וזתכלית קודם לחי היה לעשו שהם כרצונו
והוסף לבקר בלעות מבלי סני טבעו של עולם ושיעשו הסובבי וזמזלות מבלבם כה"ר. על בן ר"ת
בעל ספר הלבנה שהכם בעברותיהם שבהלבנה היה בקרלת גלגל השלם כרחם שלה ועל דרך מאל ויהיה
פכיי יזאל פלוני תעשה תשובה לדבר פלוני ויזחק בה שם השעה ושם המלאך החשובה עליה וזן השעה שהם
הנזכרים בלותו הספר ותעשה הקטרה פלונית בענין כך וכך ויהיה הוכטו עליה לרעה לנתום ולנתזן
ולהחליד ולהרוס. ובלשר תהיה יזאל הלבנה בחזל פלוני ובכתבו פלוני תעשה תשובה והקשרים בענין פלו"
לבל טובה לבנות ולבעוב. והנה בם זה הנזכרת הלבנה וכן תהבינים. לבל ההנזבה השפושה לשר בהלב"
הוא חפן הבורא ית' לשר שם להם תלת ושם הפן. וזה שר הכספי' ובחם שלומרו בהם שפם מבחיים
פחליי"ת פל תעלה לוותר שהם הפך הבחות הספעים והם הבחשה לפחליי"ת בבר תהבדדין. ועל בן רלוי
שתלסור ותם התורה סיעה העולם לוחבהו ולל טבעו הספעים והוא חפן בורלו. ועם זה תטעתי לוסיף
הבלים כי יבוזלו תן שהרבבות בחמים יעשו פעולת בבדית יולידו בנים ומחבהו של עולם לרע לו לעוב
תלבד שהן עבמן שבי בידיה בלשר פידשתי בבר. וריבים יתחסדו בניחים לומר פלין בהם לותת בלל
כי תי יניד לעדב ולעבד תם יהיה ולחבתו לו בוכל להסדים דבדים יתפרסמו לעיני רוחים וריבתים גם
בן יודו בהם בתו שלומרו בחלה סיעת רבה כי שוף הסתים יקריל את הקול זה העדב ובחבת הטיל"ן
העשית בלשון ערב טהיר ובחבי העשות יקריל טיל"ן ועד תזכר תתה העבין בבחיל. לבל יום לעבין
הזה קוד ובבר הודעבו כי יום למלל"ם יהבינו לותם וזם נפשו לבידודי הגלגלי שרי זבב עלה הקדובי.
לשרן בהם הנקדלי בבידי התלי יודעין העתידות ומהם מעשים סתבי. כעושות שהבם יודעין עתידות ולל
לזמן בזיל ולעתידות דחוקות יגידו דק בעתידו הקריבו. לבל יודעין מהם בקול השוף יקריל בקול מי על
מת ומהם בפריסות בנשי והיו שלחר יליך את הקול לויזדים בקולם ובעל בניסים לרוממים בנשפיהם
וכל זה לוינן תועבה בעתי' לבל תכתה תחשב להם וכך לומרו ותרב תכמת פלחה מחכמת כל בני קדם מה
היתה תכמתן של בני קדם פחיי ידעין וערומי בוייר. וכן לומר תכתב תרב תכמת פלחה מחכמת כל בני קדם מה
והנה פלחה לומר זה בבלל תכמותיו. ויהיעיה היו הבנת הכתוב והערמת לפבין ענין בפרשת הכתבים
וכלפר כלל תכתוב התעוננים והקוסמים עם התעבר תכזרת מזר ופירש הגויים פלחה לפר תתה יורש

ובחקתם וידרשתם את אחרון לעשות תבין על אחרון כי שם ממיר ממירין את כל התורה כולה ואזרים
ה' את הנביא הלזה מלפניכם . וכאשר עבר עכן על החרם ולוקח ולים לאחר נתחר ולא יוכלו בני ישראל
לקום לפני אויביהם עודף יצאו לפני אויביהם שם כן הוא התנאי הזה לאחר שיהיו כולם עוסקין בתורה
לעשות ולא ירחיב ה' אלהיך את גבולך כי תשמור את כל המצוה וגו' . והטעם כאשר כי היה גלוי לפניו ית'
שיכשל לאחר כיתוי תשב ויהפוך הקטרוג לזכות שכשעבר אחר מצוה אחת נתחייב אבדן עירי מקלט ויהרגוהו
לכך . ואתכני זה חייב לותם בכל המצות בירושה כל אלו וחייב לותם כשם ערי מקלט והבדילם יהושע .
לבל על הסלסה הנשאר התנה כי תשמור
את כל המצוה להלכה את הטם ולכלת נדרכיו וגו' והוא לאחר סיקיימו כולם כל התורה כולה ולין לוס
מצוה תלויה בך אלהי שלם העריב הלזה . ואיה טעם לאחר כי תשמור ללכת בדרכיו כל הימים תוסיף
לך שלם העריס כי אז יודע אתה יהיה לאחרי כן כל הימים . לאחר ד' כל הימים בלי הפסק כיניהם ולאיבמו
נכון . לכל כי התשמור כלאחר תגיע זכותך שתסתייר כל החבוה להלהם את הטם ולכבה שלימה קיימת
לעולם שיהיה גלוי לפניו שלח תחטח לעולם לו יר חיב את גבולך ויתן לך כל העמים והוא לימים לאחר
לאחר ואל תלדיך את לבבך ואת לבב זרעך ירחם על כל הימים העתידים לבא וכעניין שכ בקבלה ואתתי
להם לב אחד ודרך אחד ליר חה אותי כל הימי לטוב להם ולבניהם לאחריהם וכרתי להם ברית עולם לאר
לו הסיב תלאחריהם לקטיב אותם וכת ירחתי בלבם לבלתי סיר ממעלי ולא כאחר יכרות לאם
ברית עלם יבדילן שלם העריס הלזה " לא תאוס עינך עלין שלח תאחר הרשען כבר כתוב לאם
לרב הארבין את זה ואתנלון שנים הרעין לשון רם מסרי . והטעם שלח תאחר כאחר מוס על דם הרוגב
טוב שכוסו על דם רחי . והכוון כי הכתוב יבוא בחייבי מיתות וברית הרע תקרבך והיל תכות עשרת
דיסים וכן הזכיר כתבית . ואחר שכפשה לא תחייה חבני חיותה רבת התהומה התוכרת רבים בכשפים
נקבותה את כפה לא תאוס עיניך תכני תסתיים יהלנו לאחתה בזיותה עזרת לבעלה לא תבני אחרת
לבל גמרוני התקלות יהיה עוד כתבית לא תעשה שלח יבלו תידינו לא תבני תוקח ולא שתן לראש
דיסים וכן הזכיר כתבית . ואחר שכפשה לא תחייה חבני חיותה רבת התהומה התוכרת רבים בכשפים
קרם הבלולים סיזלנו את הטם הכשר בשתחה היהל ויתכן שיהים סירים ולא חלנו שלח עשתו חילין
והוא ספרין סהזכירו רמתי תלטון כי תלל יהרה קרם ה' ולא יח לל זרעו . ויכפו השוערי לדבר לל העם
תי הלים היהל . על דעת ר' יסי הגלילי כאשר הגעיד הכהן שהשם יתברך יעשה ולא יעקר מהם לים רחוי
סיכותו כי הקדיקים ויזהירו האוזרים את הילדים תעבירות שכיהם ולכך תלוה התורה לאחר על כיתו
וכרתו ואתתי לכסות על האחרים שחזרו בתשובה העבירות . ויהיה טעם כן יעזר שחוב כלם
כן ויבוא ועל דעת ר' עקיבא הוא כאשתמע כי תי סירת לאחר הכתוב הכהן שהשם יתברך יעשה ולא
עשה לו הכה ועשם ירך הלבב שלימו בשבוע לרחות תכת תרב והדב כי לירת הוא לאחר לא יבוא
ויחזיר תותי לכסות על האחרים שחזרו בתשובה . וכך הלבב תסבי תולם שבעו כי שם לו יתעלף ואחר בירתלמי שכלם
בריכים להביא רחים לדבריה כלאחר סיביאו עריס על הבית ועל הבריס שהשה לשבי שר הצבא ולוי יתן
לו רשות לחזור . וכן לאחר בם לדעת ר' יסי הגלילי סבריך להביא רחים על העבירות שכידו ולולי כן היו
תריכת העם תוציס בשעות שקר לבל לדברי ר' עקיבא בריכת הלב שלין יכול לעזוב בקשרי ם עלאת
עלילות חרב שבוחה תת סלין כריך להכי רחים שבריך עתן ובקשו שרי בכאל כרחים בעם כי התורה
תבוה כדרך שהרן ותעשה הכסיס עם ירחלין לא יהיה בהסתר ולין החסן לבניו לשמת שבעו של עולם עולתי כאחר
לאחר שם דרך כשבלה לאחרת . לו לאחדיע שמו לבדיו לעתיס לאחר היה בקדיעת יס קוץ וכיוצא בו ולא
יאם את לבב לאחין עשתו שבל הלבן בדולו תבות לו תעם שלח תעבוד שלח יאם את לבב לאחין כלבבו
והוא כדרך שלח יאחל את בשרו כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקרא אליה לשלום שכתו לאחרת הרשות שכתו לאחר כאן
סאשתים בעניו כן תעשה לכל העריס הרחוקו לאחר לשון רם . כתב הרב זה שכתבו שבעו שם כלעזון
כין סתי סחלאחרת לכל קדיסת זשלוס לסי כחלאחרת תבוה היא סתייבים לקדיש לפלוס

לעלות לפי לסבול עיוורים מהרי תעשה לכל קרוב לעלות למיחוי מלך היה עובר על עשה ועל לו
תעשה מכתוב כי החרם תחרימם ולא תחיים כל נשמה לכל ההכרם שניניהם כלומר לא תשלים ועשתה
מלחמה מכתוב כי החרם תחרימם גם הנשים וטפך וכך אמרו רבותינו כאומרים שלא הרכרים רבה . והיו עוד
כתובות וכנגד ידושלמי תורי ר׳ שמואל כר נחמני יהושע כן נון קיים הפרשה הזו . מה עשה יהושע היה
שלח מרגלים שהיה הולך לבדם . והיה כתוב כה מי מתעקש להשליש יבא ויעשים ומי
סתכם ליולך לו יולך עמי מתוכחם לעשות מלחמת עשה מלחמה הגרגשי פנה הבשעבי מהשלימו עמם להם
הפרם עיד כשלות השלום מבעיים הרחוקות נשלח להם לשלום וישיבו לנו לחם ויעבדום . לכל כערי
העתים ההלה יעשה עליהם עבודת עם עד . ולא הזכי מתנך
לקד לת המלחמה לת ישרחל לחתן החריתם מכלל שהם רבו להשלים היו משלימים עתם . ונרחלה שם
חטר הסליחם לת ישרחל כלתי החוי יושבי נבעון לת הכל לקחו בחלחמה כי מלת ה׳ היתה לחזק לת לבם
יהושע שלום שלשים ולחר מלכים שכחו להלחם הפילם הכה וכו׳ וכך חמר הכתוב בכלם לא היתה עיר
חטר הסליחם לת ישרחל כלתי החוי יושבי נבעון לת הכל לקחו בחלחמה כי מלת ה׳ היתה לחזק לת לבם
לקד לת המלחמה לת ישרחל לחתן החריתם מכלל שהם רבו להשלים היו משלימים עתם . ונרחלה שם
הפרם עיד כשלות השלום מבעיים הרחוקות נשלח להם לשלום וישיבו לנו לחם ויעבדום . לכל כערי
העתים ההלה יעשה עליהם עבודת עם עד . ולא הזכי מתנך
עשה שלום שלשים ולחר מלכים וכתוב לא היתה עיר
סתכם ליולך לו יולך עמי מתוכחם לעשות מלחמת עשה מלחמה הגרגשי פנה הבשעבי מהשלימו עמם להם
כתובות וכנגד ידושלמי תורי ר׳ שמואל כר נחמני יהושע כן נון קיים הפרשה הזו . מה עשה יהושע היה
שלח מרגלים שהיה הולך לבדם . והיה כתוב כה מי מתעקש להשליש יבא ויעשים ומי
כתובות וכנגד ידושלמי תורי ר׳ שמואל כר נחמני יהושע כן נון קיים הפרשה הזו . מה עשה יהושע היה
העתים ההלה יעשה להחריש גם הנשים וטפך וכך אמרו רבותינו כאומרים שלא הרכרים רבה . והיו עוד
מלחמה מכתוב כי החרם תחרימם גם הנשים וטפך וכך אמרו רבותינו כאומרים שלא הרכרים רבה . והיו עוד
כי שרים והיה לם סלום תעבך בעת הקריחה חכל לם מלחו מתחלה סוב לון מקבלין לות׳ יהנבעו׳ מלחו
כפרסטינא׳ ולא היה קדון לקכלם והרב ר׳ משה כתב שהקשידו עליהם מפני סברתו לשם בריח . והרי
הוח לומר לח תכרות לשם ולחלדיהם בריח . ולומר כאן בנביי כי הנבעונים מדילי קבלו עליה שלח לעבוד
עז׳ כתן מחתר כתן עבדיך לשם ה׳ חלהיך ולכך לח הוכר יהושע מחרי כן לומר לשם שיקבלו עליהם לעבוד
לת הסם . וכלן מוקדרין היו כברית הזחת כתן שהיו מוקדרין כיושבת החרץ שפתיהן לח בלחרן חלת קודש
התמוכה כתן שלחר כן יחטיחו לי . וכן לחר לח תכרות לשם לחלדיהם בריח לכל הדברי כתן
שלחרון ועשה לשר לח ילחרו לחתכם לעשות כבל תועבות לשר עשו לחלהיהם וילחרו לחתכם לעבוד
הסם הכבד פסרבית כניכם וכמותיכם וכל תיבות ה׳ לשר שכח וחזוחת לם חלהיכם שהוח הזהיר לחתכם
שלח תלחר לוכם יעברו הגיים החלה לת חלהיהם ולעשה כן גם חני . והנה התורה הזהירה לח יסבו
בלרכך כן יחטיחו לוחך לי כי תעבוד לת חלהיהם כי יהיה לך למוקש וחיה לח תרחם כעין לם לח תכרות
להם ולחלדיהם בריח יסם כלרכך וברים ימסם יפתוך לעבוד עז׳ וכלן הוסיף לבלר שלח תהיה כל נשמה
כי [redacted] לך יהיה לעבוד כיכם לעבוד לך יכיר לך עבודתך לחלדיהם וחולי תתפתה חלה לעשות כן לשם
הכבד ותחטח לסבין יח׳ כי החדם עץ השדה יפה פירם רע׳ כי שיעור הפנוק תלכל כי תחכו כל החדם
עץ השדה וחולר לח תכרות לפני חוח הרועה לח יודע ולח יודעי הרועה ויחריבי תחכו חוכל לכל על
תכל שפתה ותלחמ פלני חוח הרועה לח יודע ולח יודעי הרועה ויחריבי תחכו חוכל לכל על נפשותם
כי לח יודעתה יהיה כזה זרון גדול וכל המוחל סתן דבר בעניו בריחיי תחכו חוכל לכל על נפשותם
תכל שפתה ותלחמ פלני חוח הרועה לח יודע ולח יודעי הרועה ולח יודע הרועה חבריו חוכל לכל על
לח תעשה כן להשחיתה כי תכותו כשם שיתן לתה כידם כי הרחם עץ השדה חוח חכל לתיים וכן
תבח העיר הסבי כתוכר לוחי לתה תחיה חכל תכותו לחרי שתכבוש העיר וגם כיוונך כחכח לבח חסבין
כחכור תעשה כן ונעשה לחי לתה תחיה חכל תכותו לחרי שתכבוש העיר וגם כיוונך כחכח לבח חסבין
עד דתיה כי לסעיים תיה השחתה גדול הכבים בגן סחיו לחבי העיר יובלו חלקיו ולקטין עבים חיגן לן
נחבלים שם כיער להלחם ככה לן שם לעיר להחסה ולהסתיר חלכן גגף אל׳חל לחיתן קשת שלח
בעבר לשון רם . ודבתי לחמרו סהוח נחשר לחרוש לחדוע כי לשלם חם כן לח תרחתי שהזדע לח תעבד
בו עבר בהור הזה ונעשה חשר יביחו לוחו חל נחל לחיתן כי לח יעבד בו ולח יזדע לעלם . ונעשה ובנו
הכהנים בני לוי לחזר כפר לעולך ישרחל חשר פדית סיעיר ישרחל חשר פדית ונעשה הסתובים ובנגן הכהנים בני לוי וכל זקני
העיר ההיח הקרובים חל החלל ידחבו לת ידיהם ועבו ולחמרו ידינו לח שפכו לת הדם הזה ועיניו לח רחו
בזה נעשות כן על העיר הקרובה כי לולי נעשה עבירה כרחוי לה לח נחדעו סיהרג חדם קדון מהם ומהשבו
הסם עזוקו לחין קן לכלינו חכל חדם בחור ובחולה שבכולם עליהם עבודת כדין התורה . לח
כתיב לכבי לת סכר הרחלי . וזה נעשה להם עבר הכתוב כשלמה שקבלו עליהם עבודת כדין התורה . לח
כבין שכתוב ויהי כי חזק ישרחל ויסם לת הכנעני להם והורם לח הוריסו כי סם לא חיכבו תחכיר עבודת ל
העיר יעזיל לבני הכורח שלח תתרשלו בתקון הדרכים ומחיתם ושחיטם יודעים מי הרב לת זרבבל
וכשחקר העניין יאמרו חזקנים ויכתו שעלה ידבו בני חדם לדבר כי חלי יגלה הדב . וכבר חתרו שפני
תכל שפתה ותלחמ פלני חוח הרועה לח יודע ולח יודעי הרועה ולח יודע הרועה חבריו חוכל לכל על נפשותם
כי לח ידעתה יהיה כזה זרון גדול וכל המוחל סתן דבר בעניו בריחיי תחכו חוכל לכל על נפשותם
לח תעשה כן להשחיתה כי תכותו כשם שיתן לתה כידם כי הרחם עץ השדה חוח חכל לתיים וכן
תבח העיר הסבי כתוכר לוחי לתה תחיה חכל תכותו לחרי שתכבוש העיר וגם כיוונך כחכח לבח חסבין
כחכור תעשה כן ונעשה לחי לתה תחיה חכל תכותו לחרי שתכבוש העיר וגם כיוונך כחכח לבח חסבין
עד דתיה כי לסעיים תיה השחתה גדול הכבים בגן סחיו לחבי העיר יובלו חלקיו ולקטין עבים חיגן לן
נחבלים שם כיער להלחם ככה לן שם לעיר להחסה ולהסתיר חלכן גגף אל׳חל לחיתן קשת שלח
בעבר לשון רם . ודבתי לחמרו סהוח נחשר לחרוש לחדוע כי לשלם חם כן לח תרחתי שהזדע לח תעבד
בו עבר בהור הזה ונעשה חשר יביחו לוחו חל נחל לחיתן כי לח יעבד בו ולח יזדע לעלם . ונעשה ובנו
הכהנים בני לוי לחזר כפר לעולך ישרחל חשר פדית סיעיר ישרחל חשר פדית ונעשה הסתובים ובנגן הכהנים בני לוי וכל זקני
העיר ההיח הקרובים חל החלל ידחבו לת ידיהם ועבו ולחמרו ידינו לח שפכו לת הדם הזה ועיניו לח רחו
בזה נעשות כן על העיר הקרובה כי לולי נעשה עבירה כרחוי לה לח נחדעו סיהרג חדם קדון מהם ומהשבו
הסם עזוקו לחין קן לכלינו חכל חדם בחור ובחולה שבכולם עליהם עבודת כדין התורה . לח
כתיב לכבי לת סכר הרחלי . וזה נעשה להם עבר הכתוב כשלמה שקבלו עליהם עבודת כדין התורה . לח
כבין שכתוב ויהי כי חזק ישרחל ויסם לת הכנעני להם והורם לח הוריסו כי סם לא חיכבו תחכיר עבודת ל
העיר יעזיל לבני הכורח שלח תתרשלו בתקון הדרכים ומחיתם ושחיטם יודעים מי הרב לת זרבבל
וכשחקר העניין יאמרו חזקנים ויכתו שעלה ידבו בני חדם לדבר כי חלי יגלה הדב . וכבר חתרו שפני

רחוקות תלר מן העניים סחין דעתם לבח עליהם כלל . ולסיכך קלל לותם יהושע ולחר ועתה חרורי לתם

ועזריה זה לזה בחלוקותיהם ועשו שלום לפי סדרין סבירין סדם ערים
מסבי סדיה עליהם לקבל סבלי כריית ומעבד כחו מחזירנו וסם כריתו להם כריית להיותם סרים להם וכבלי כרי׳
לעבדיה . תלה יהיו עמם כבלי כריית ומעבי זה הקבדו עליהם והיו סהר נין תלחלה סבועת הסמיחים
נבנין מחנו את לסר עשה יהוסע לידיתו ולעני ויעשו גם המה בערים והיה מועיל להם עוד מלח יהיו להם
לעבדים ומחזקים . תל מלח רבו מתחלה לסחזיק לבחרי יהוסע וכסוף פחדו ועשו עצמם כבריה דכתיב ויוסבי
מיחד לכסחזקים . תל מלח רבו מתחלה לסחזיק לבחרי יהוסע וכסוף פחדו ועשו עצמם כבריה דכתיב ויוסבי
מסעם סל ישראל בקריות סאלוס והקדיימו קדם סתבא להם פרסרי׳ניח סל יהוסע ולכך לתרי׳ נגיד
מקבלו עליהם סרע תבית סבעטון כבי בח לח סיתנ׳יירו להיותם ניריי בדק . וכתסבת סוטה לתרו סתבא
התורה על החבים כסבעים לסון וכתבי לתטה למען תסר לח ילחדיע לתתי בחיי סח סם עשו תסובה מקבלים
תותם ורם פרים סם להדיע לתתי סיוסבים חון מקבלו סל תרץ ישראל מלח בבטון להחריימם חלח על
תותם סבתוך הגבולים כדי מלח ילחדו תותם מעשה קלקולם . לבל תותם היוסבים תובה לה לותדיים להם
תון סבתוך מחריים בתסובה נקבל תתבא וסבתובה תין מקבלין תותם סתחתית ידיהה סם עושים . חח לסון
סם תתם מחריים בתסובה נקבל תתבא וסבתובה תין מקבלין תותם סתחתית ידיהה סם עושים . חח לסון
סרב . ולוני נכון כי בעדי העדים החלה לסבי ה׳ תגדך כיתן לך בחלה בהם לחזר לסון תסר לח ילחדו
תתבא סחם עשו תסובה לוני בתרגין . וכן לחיר בהם לפ׳שבו בחרבך פן יחטיאו לוני כי תעבוד תת
תלדיהם . חת סח עזבו תת תלדיהם ותתרין ליסב סם . וזה הענין סעשה החלה סלוחה סבתוב בו וזה
דבר החם לסר העלה החלך סלוחה לכבות תת בית ה׳ ותת בית תלוח ותת תומות ירושלים וגו׳ וכל העם
המתר תן סחזקי החתי והפרזי החוי והיבוסי בניי לסר נותרו לחריהם בחרן לח יכלו בני יסר להחריימם
ויעלם שלמה למס עבד עד היום הזה ומבני ישראל לח נתן שלמה עבד והענין הזה כתורה עשתו כי קבלו
עליהם ז׳ מצות בידי ברור חוא כי כוון בתבתם שלמה עושי תלאכתו בברם ידו עליהם ויכול היה להחריימם
תלח סחיה תוקף לקיימם כתו בסתבו . לבם ועבדוך עד שיקבלו עליהם תבים ועשבוד לשון רש׳
וכבני לחזו לסון בחבים ולח עשבוד ולח תבים תין סותנין להם עד שיקבלו עליהם
ז׳ תו . ובנין החבים פיעלה עליהם תלך ישראל תן החבדרין חם לבנות בית לחלך־ועדי החבבות לסר
כתקבתם כדרך וחכלת לפני ה׳ תלדיך תעשר דנבך תירושך ויצהרך וגו׳ ובנין העדיפה לחזר ח׳ בחבים
כפרוסנוגיח׳ ולח היה הדין לקבלם והרב ר׳ משה כתב שחקבילו עליהם תבני תין תקבלין תות׳ תנבחבכ׳ ותלם
היה לו לחזר לח תכרות להם ובלחלדיהם כרית . ולוני בנון כעני כי הנבנים סדלי קבלו עליה שלח לעבוד
עד כתן בלחזר כתן עבדיך כשם ה׳ תלדיך ולכך לח הכה׳ יהוסע לחזרי כן לומר להם שיקבלו עליהם לעבוד
לת חסם . וכלן תותרין היו בברית החיות כתן שהיו תותרין כיוסיבת החרן שסתקבלו לח בחזרן חלח קדוס
התבוכה כתן סלוחר תן יחטיאו לוני . וכן לחזר לח תכרות להם ולחלדיהם כרית . לבל הדבר כתן
סלוחרנו ושעם לחזר לח ילחדו לתכם לעשות בבל תועבות לחזר עשו לחלהיהם ולילדו לתכם לעבוד
חסם הנכבד פברית בניכם ובנותיכם וכל תועבות ה׳ לחזר סבו לחלהיהם ולילדו לה תלדיכם סהיה החזיר לתכם
חלח תחזיר תיכם יעבדו הגוים חלה לתלדיהם ולתשם לכם לפח . וזכה התורה החזירה לח יסבו
בתרכן פן יחטיאו לותך לי כי תעבוד תת תלדיהם כי יסיח לך לומקם להם תבי׳ויח׳ת כעז כי חם תבריח
להם ולחלדיהם ברית יסבו בחרבך וריבים יהם יסתך לעבוד עז . וכלן הכיוף לבחר חלח תיים כל נשוח
כי [illegible] חבשר לבחר כיבים לעבוד לך יכיר לך עבודתך לחלדיהם ולוני תעבדנה לחלדיהם ולוני תעבדנה לת חסם
הבכבד ותחזיר לבבני ית׳ כי החדם עץ חסדה יפה פירים רש׳ כי סיעיר הכתוב כי תיומו תלכל כי החדם
עץ חסדה ולוני לח תכרות לבח בתוך עץ תפך כתוכו . ועשה כי החדם עץ חסדה כתוכו כשם חוח חוכל על
דעת רבוני לוני תעבדנה לבח בתוך עץ תפך כתוכו . ולח לוני תעבד . ולח לוני תעבדנה לבח בתוך עץ תפך כתוכו
וכ׳ חלח לחקדיש ולוני בח סיילן סרק קדש לילן תלכל חם כן פי הספרש לדעתם שהזהירה תורה לח
תכחת תת עבח לכרות תותם ותלדיהם ותשתחוה לחלהיהם חלח לבדך תסתחוה חלח לבדך חסבר תת
תעשבון כן להשחתה כי תכבותו כשם סיתן בידכם כי החדם עץ תתם בידם חוח תיומו תלכל ותתיה וכ׳
בחבור תעשה כן ושעה לוני תשחית וכרת כי תכרת לוני תחם תחם לכרות תותו החבור וגם לחזחיתו
עד רדתה כי לפעניים תהיה החשחתה בדרך הכבים בבן סהיו העיר יבחיו תלקטין עבים תחבו לת
בחבים סם בעיר להלחם בכם לת סם לעיר לתחם ולתסבתור תחבן בנף חלחתל לוחן קשה חלח
בעבר לשון רש׳ . ולוני לוחן סהוח בחבר לחרים ולזרוע בו לעולם חם כן הן לוחזרתי שהזרע לת העיבר
בו עיבר בלוז הזה ושעה לוני יבחיו לותי לת תלך ליתן לי כח לת יעבד בו חלח יזרע לעולם . ושעה ובנתו
הבחבים בבי לוי לחזר בבר לעתך ישראל תבר פרית סיעיר התעובים ובנתו הכהנים בבי לוי וכל זקני
העיר סהיוח הקרובים לל חת ל יחבו תת ידיהם ועבו וחזרו בח בחבים לוחן בחבים לוחן בחבים לוחן
בחקבתם כדרך וחכלת לפני ה׳ תלדיך תעשר דנבך תירושך ויצהרך וגו׳ ובנין העדיפה לחזר ח׳ בחבים
כפרוסנוגיח׳ ולח היה הדין לקבלם והרב ר׳ משה כתב שחקבילו עליהם תבני תין תקבלין תות׳ תנבחבכ׳ ותלם
היה לו לחזר לח תכרות להם ובלחלדיהם ברית . ולוני בנון כעני כי הנבנים סדלי קבלו עליה שלח לעבוד
עד כתן בלחזר כתן עבדיך כשם ה׳ תלדיך ולכך לח הכה׳ יהוסע לחזרי כן לומר להם שיקבלו עליהם לעבוד
לת חסם . וכלן תותרין היו בברית החיות כתן שהיו תותרין כיוסיבת החרן שסתקבלו לח בחזרן חלח קדוס
התבוכה כתן סלוחר תן יחטיאו לוני . וכן לחזר לח תכרות להם ולחלדיהם ברית . לבל הדבר כתן
סלוחרנו ושעם לחזר לח ילחדו לתכם לעשות בבל תועבות לחזר עשו לחלהיהם ולילדו לתכם לעבוד
חסם הנכבד פברית בניכם ובנותיכם וכל תועבות ה׳ לחזר סבו לחלהיהם ולילדו לה תלדיכם סהיה החזיר לתכם
חלח תחזיר תיכם יעבדו הגוים חלה לתלדיהם ולתשם לכם לפח . וזכה התורה החזירה לח יסבו
בתרכן פן יחטיאו לותך לי כי תעבוד תת תלדיהם כי יסיח לך לומקם להם תבי׳ויח׳ת כעז כי חם תבריח
להם ולחלדיהם ברית יסבו בחרבך וריבים יהם יסתך לעבוד עז . וכלן הכיוף לבחר חלח תיים כל נשוח
כי [illegible] חבשר לבחר כיבים לעבוד לך יכיר לך עבודתך לחלדיהם ולוני תעבדנה לבח בתוך עץ תפך כתוכו
הבכבד ותחזיר לבבני ית׳ כי החדם עץ חסדה יפה פירים רש׳ כי סיעיר הכתוב כי תיומו תלכל כי החדם
עץ חסדה ולוני לח תכרות לבח בתוך עץ תפך כתוכו . ועשה כי החדם עץ חסדה כתוכו כשם חוח חוכל על
דעת רבוני לוני תעבדנה לבח בתוך עץ תפך כתוכו . ולח לוני תעבד . ולח לוני תעבדנה לבח בתוך עץ תפך כתוכו
וכ׳ חלח לחקדיש ולוני בח סיילן סרק קדש לילן תלכל חם כן פי הספרש לדעתם שהזהירה תורה לח
תכחת תת עבח לכרות תותם ותלדיהם ותשתחוה לחלהיהם חלח לבדך תסתחוה חלח לבדך חסבר תת
תעשבון כן להשחתה כי תכבותו כשם סיתן בידכם כי החדם עץ תתם בידם חוח תיומו תלכל ותתיה וכ׳
בחבור תעשה כן ושעה לוני תשחית וכרת כי תכרת לוני תחם תחם לכרות תותו החבור וגם לחזחיתו
עד רדתה כי לפעניים תהיה החשחתה בדרך הכבים בבן סהיו העיר יבחיו תלקטין עבים תחבו לת
בחבים סם בעיר להלחם בכם לת סם לעיר לתחם ולתסבתור תחבן בנף חלחתל לוחן קשה חלח
בעבר לשון רש׳ . ולוני לוחן סהוח בחבר לחרים ולזרוע בו לעולם חם כן הן לוחזרתי שהזרע לת העיבר
בו עיבר בלוז הזה ושעה לוני יבחיו לותי לת תלך ליתן לי כח לת יעבד בו חלח יזרע לעולם . ושעה ובנתו
הבחבים בבי לוי לחזר בבר לעתך ישראל תבר פרית סיעיר התעובים ובנתו הכהנים בבי לוי וכל זקני
העיר סהיוח הקרובים לל חת ל יחבו תת ידיהם ועבו וחזרו בח בחבים לוחן בחבים לוחן בחבים לוחן

רחוקות תלה תן העמים סחין דעתם לבח עליהם כלל . ולסיכך קלל לותם יהוסע ולחזר ועתה לחרבי לתם
סהם תין העמים החרימים ולח תחיים כל נסמה תבם בחשבתו ה׳ ועשה להם בחשבתו סהיה ולקיים תה סבלר לתם
ועברתם סיהיו תוכבי כריחוקות לבבות לת כל זכריה להחיות לכם הבמים ולהגף הזכרים . ובנרי
תלחמה סנים הכתוב כריחוקות לבבות לת כל זכריה להחיות לכם הבמים ולהגף הזכרים . ובנרי
העמים החלה יבוה להחריים גם הבמים ולהגף . וכך לחזרו דבות׳ כחדרים חלה הדברים רבה . ולוח עוד
כתבחוקה וכנרי׳ דיבלמי לחזר ר׳ שמואל בר׳ כחמי יהוסע תן בנן קיים הפרשה חזו . מה עשה יהוסע היה
סלח שרשהי׳ענ׳ח ככל תקוה סזיה הילך לכבוש . והיה כיתב בה מי סחפקם להבלים יבח ויבלים ומי
מחבקם לילך לי ילך לו׳ומי סחבקם לעבות תלחמה׳ ישמה מלחמה הנרגסי שבה הגבעוני שהבלו׳מים עשה להם
יהוסע סלח מלשים ולחזר מלכים שבחו להלחם הפילם הבה וכו׳ וכך לחזר בכתוב בכלה לת היתה עיר׳
חסבע הבליחם לת ישראל כלתי החוי יושבי גבעון לת קיים הפרשה חזו . מה עשה יהוסע היה
לקרלת החלחמה לת ישראל למען החריימם תכלל שלח רצו להבלים חין מבליחים עמם . ונרלה׳ם היה
הפרש עוד בשלות הבלים שבעים הרחוקות נשחל להם לשלום שיהיו לנו לשם וישעבדו . לבל בעי׳
עשים תשבטים בעד בה ובעבדיה כין יחיד כין רבים . וכן היה שבח כלן למען חשר לת ילחדיעתכם
לעשות בבל תועבותם . ולחזרי בספרי חת שם עשה תסובה לינן מהרים כשבעה עממים והתסובה היה
סיקבלו עליהם שבע תבות שבעטון בני בח לת סיתנ׳יירו להיותם ניריי בדק . ובמסבת סוטה לחזרו שבעטן
התורה על החבים כשבעים לסון ובתבי לעטה למען תסר לת ילחדיע לתכם חת שם עשו תסובה מקבלים
תותם ורם פרים סם להדיע לתחזו לתכם תעשה קלקולם . לבל תותם היוסבים תובה לה לותדיים להם
לשון שבתוך הגבולים כדי מלח ילחדו תותם מעשה קלקולם . לבל תותם היוסבים תובה לה לותדיים להם
תם תותם חחדיים בתסובה נקבל תתבא וסבתובה תין מקבלין תותם סתחתית ידיהה סם עושים . חח לסון
סרב . ולוני נכון כי בעדי העדים החלה לסבי ה׳ תגדך כיתן לך בחלה בהם לחזר לסון תסר לת ילחדו
לתכם תעשה סלח עשו תסובה לוני בתרגין . וכן לחזר בהם לפ׳שבו בחרבך פן יחטיאו לותך לי כי תעבוד תת
תלדיהם . חת סח עזבו תת תלדיהם ותתרין ליסב סם . וזה הענין סעשה החלה סלוחה סבתוב בו וזה
דבר החם לסר העלה החלך סלוחה לכבות תת בית ה׳ ותת בית תלוח ותת תומות ירושלים וגו׳ וכל העם
המתר תן סחזקי החתי והפרזי החוי והיבוסי בניי לסר נותרו לחריהם בחרן לח יכלו בני יסר להחריימם
ויעלם שלמה למס עבד עד היום הזה ומבני ישראל לח נתן שלמה עבד והענין הזה כתורה עשתו כי קבלו
עליהם ז׳ מצות בידי ברור חוא כי כוון בתבתם שלמה עושי תלאכתו בברם ידו עליהם ויכול היה להחריימם
תלח סחיה תוקף לקיימם כתו בסתבו . לבם ועבדוך עד שיקבלו עליהם תבים ועשבוד לשון רש׳
וכבני לחזו לסון בחבים ולח עשבוד ולח תבים תין סותנין להם עד שיקבלו עליהם תבים ועשבוד לשון רש׳
וכבני לחזו לסון בחבים ולח עשבוד ולח תבים תין סותנין להם עד שיקבלו עליהם תבים ועשבוד לשון רש׳
חלח סחיה תוקף לקיימם כתו בסתבו . לבם ועבדוך עד שיקבלו עליהם תבים ועשבוד לשון רש׳
וכבני לחזו לסון בחבים ולח עשבוד ולח תבים תין סותנין להם עד שיקבלו עליהם תבים ועשבוד לשון רש׳
חלח סחיה תוקף לקיימם כתו בסתבו . לבם ועבדוך עד שיקבלו עליהם תבים ועשבוד לשון רש׳

כדר כי תצא

וחסקת בה תעם סליכה יפת תואר ודבקת בה לקחת לך לאשה וקחת אליך אל ביתך וגלחה את ראשה וגו׳ וחגה
הוא דבק עם ודלית׳ והזכיר הכתוב בענין זה מלחמת הרשות לו ר״ק
ומפני החשק הגדול יצרו מתגבר עליו לכבוש אם אפשר בענין שלא יהיה לו חשק בעבילתה אלא מפני רוצה לקחת
גו חשק לו יפת לזו וכך תאמרו בשפרי לקחת לך לאשה מלח תלחמו אויבי ונתנו ה׳ בידך ושבית שביו וחגה
שלא יהיה בשפרי ולקחת לך לאשה ונתת בביתך והיתה אשתך ואמך ואחותך ואשת חיקך וכל אנשי ביתך אצלך
ואחר כך תבא אליה ובעלתה ואחר כך תהיה לך לאשה ותלדה לך בנים ואחר כך תשלח אותה לנפשה ולא תמכר
תמכרנו בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה ואחר כך תשלח אותה לנפשה ולא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה
תחת אשר עניתה ואחר כך תשלח אותה לנפשה ולא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה ואחר כך תשלח אותה לנפשה

כדר כי תצא

ואת תקח ירח ימים בית׳

נפשה כבר כתשמש הרי היא מותר׳ תיד גם לן גם לחתנין ולאחין וכך תאמרו נפש החונן וכתתה זות תכיה
תשתתים כו תולי תחטון ותתרבה כו ועל הכלל כי זה שלו בעבור ההכרח לכל אם רצתה להתגייר כאחד
נפשה כגרי׳ אלכל יאחוד לה הכעל מתשמוד תורת יסראל בעל כרחה ותעזוב ידאתה וזה טעם ובכתה את
תכיה ואת אחה כי תעזוב את עמה ואת אלהיה והיא תדרסו של ר׳ עקיבא אין לכיה אלהים כעבין שבן
תוקרים לען תכי אתה ולאחן את ילדתנו והכלל כי היא תתאבלת על עזבה את דתה ותהיה לעם
אחר ׳ ויתכן שכך תעבדין לותה בעל כרחה כמו שעשים בעבדי ׳ ותעבי אחיה תתיהדת כתשמש תרזיק
ותתן הכתוב כל הזמן הזה ׳ ונעשה החבלות והבני על דעת רבותי ׳ כדי שתתמול אלי יעבור תשקו ממנה
ורוח אחר כי נתנה לה כתורה זמן כתשמש הכוכח על זות לכבוד אכיה ואמה שתתן כחלמה ואחר כך
נתורה הנכרים לחחלה עליה כתחילת תמת לבשה כי יש לעבדים זכות והשקע ככייתם ואבלם וכזמן
ההוא לא יכריחנה להניח דתה ועל דעתי אין השנאי לחמול עליה רק סיעקר ואחר כך תמשם
ונלכה ונבעית עוד נמלא הכיוד והפרוד מאביה ומאמה ותעמה שאין הגוף לשכב עם אחד לבדו
ותתאבלת כמו שהזכירו רבותי אל כתזדוים כי ברוכת הלב וכל שכן שאת הכועקת כלבה לאלהים להכילה
להשיבה אל עמה ואל אלהיה והנה כשאר יהודים שכבו יתנה לעזוב את עמה ומולדתה ותתיהד כאחר לה
התנחמי על אביך ועל אמך ועל תרן ועל מולדתך כי לא תוכיחי לראותם עוד עד שלם אבל תהי אחה לאלהי׳
כ״ת משה ויהודית והנה את נתן זמן שתבכה ותתאבל כמשמש התתאבלים להסקיט ומיכה בעיר
והסקוקה כי כבל עבר יהיה תוקר ובישוב אחרי כן והנה בזמן הזה עבה בנפשה על הבירות ובעקר
קנת תלבם על שלה ועמה ומולדתה כי אחתם עליה ודבקה בחים הזה שידע כי תהיה חליו ויהי בלם עמו ולכל
הזמן שכתה והכתת חל תוך ביתי ולא חל בית אחר כמו שיתכ׳ כתשמש הזה שכל כתי שהוא
עמדת ותעלה עם שלה ועמה ומולדתה כי אחתם עליה ודבקה בחים הזה שידע כי תהיה חליו ויהי בלם עמו ולכל
קנת תלבם על שלה ועמה ומולדתה כי אחתם עליה ודבקה בחים הזה שידע כי תהיה חליו ויהי בלם עמו ולכל
הזמן שכתה והכתת חל תוך ביתי ולא חל בית אחר כמו שיתכ׳ כתשמש הזה שכל כתי שהוא
עמדת ותעלה עם שלה ועמה ומולדתה כי אחתם עליה ודבקה בחים הזה שידע כי תהיה חליו ויהי בלם עמו ולכל
קנת תלבם על שלה ועמה ומולדתה כי אחתם עליה ודבקה בחים הזה שידע כי תהיה חליו ויהי בלם עמו ולכל
הזמן שכתה והכתת חל תוך ביתי ולא חל בית אחר כמו שיתכ׳ כתשמש הזה שכל כתי שהוא

נתתים עתידים תיסודן על ר׳ תשם הדרסן לתדתי זאת זה לתת סכן רחיתי
תלת קבלה עליה לכל קבלה עליה ומוהדת תיד ולתסבר כי כבל המצוית כתלחמה כעשה כתוכים
תלת כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה׳ אלהיך בידך ושבית שבים ורחית בשבים אשת יפת תאר
ונחשקת בה ולקחת לך לאשה ׳ ורש כתב לא תתעמר בה ועל הכלל כי כבל המצוית כתלחמה כעשה כתוכים
החזק כי תצי הירחה תחמרנה להתגייר ותחד ושלחתה לנפשה שתעשה כרצונה ולא כרצונה לעמוד דת
תצא ויהודית כי התגיירת כרצון נכריח תורה לתחזיר ותשלחה ולא תתלל תשבת תסקל ולא תתכל החזיר
תלקה שיהא ישראל ועבד ועם הודה כשיה הגיירת כלא תכרת לה כשלח תורה לנפשה שתשלח
כחשב שהיה גיירתה ותצי הירחה דינה כישראלית נמודה תכבר העלינו הלכה כולם גרים (גיור) ולא כן
תכת תלים וכעלתה לחרון כשבי תין לך בה כלא תכית עצילה נתכוונו לגיור תלין קדושי כתף ושטר
תוספין בה ועם הגעילה לא לסס קדושין שיהא ישראל ותצי תלא סיתיר לן
כעילתה ותצי הירחה ויבא בלחר ולקחת לך לאשה ויראת בהיית לחשה ועוברת תחת תעשים הללו ׳ ובשיפרי והיתה
לך לאשה כעניין שכתוב תלרים כתוכה ועוברתה לא יגרע תם כן היה לסתו לגיורי כי התורה הקבעה לותה לן
ועל דרך הפשט יראה תלסיר לכעול לותה עד שיעשה כל התורם הזאת ׳ וזה טעם ולחר כך תבא תליה
ובעלתה ׳ וזה כלחר ותסקת בה ולקחת לך לאשה שיקחה לך לאשה תלת כעדים ולא כפלגש ׳ ובשיפרי
יבמה וכן ולקחת לותה לי לאשה ׳ לכל כעדות כתכתת קדושין לחרין שהוא תוקר לבא עליה כיאה
רשעונה וזהו ולקחת לך לאשה ׳ ודרשו ובעלת תל תוך ביתך מלמד שלא יחכנה כמלחמה יחבדו לותה
לתעלה ולקחת לך לאשה כשתביאנה תל תוך ביתך והנה הוא סובה לותה כמלחמה ותביאה תל ביתו ותל
עידו ובועל לותה לשכב תל לבו הזונה ולחרי הביאה הרחשונה תלסר עליו עד שיעשה לה את כל התורה
הזאת ׳ וזה דרך הגמרא כתקומות רבים ׳ לכל רחיתי ביבמות כמסכת קדושין ׳ ויתכן שלא לרבנן
דתתן תריץ מילין לתתן לחרין כמס דב ולית תיכן כן לאתם תומרי כמס דב יפת תואר לא הותרם אלא
כעילה רשעונה ולכך ותני תוא לאכיך ולא תוא לאכיה ולא סגיה תלא לאת כל המעשי הללו ולא תבא תליה ובעלת
אחר כל המעשים הללו והוא ושלחת לנפשה לחרי כביפרי ולא לבית תכיה ולא
ידעתי לם לומר שהיה יהודית ולין מניחין לותה לעזוב תורת יסראל ולסוב אל עמה ואל אלהיה ולן לומר
שלא יטלחנה לבית תכיה על ידי טלוחים כי יסייע ידי מעבדי עבידה ׳ לכל היה יכילנה מבעוד בעד בית
אבעלה ויחסין שלא יסכרנה כבסף ולא יתעמר בה כמשה כלחור שניה ערבה עליו ולא יחסין בה כעניין לותן עם
נפשה ותזהיר שלא יסכרנה לחרי שבעלה ולא תהיה לחרי הכחורים ותבוא לאחד מהם ׳ והנה כיון שהכתוב לומר שלא
תתעמר בה כמו שהתעמר בן ומכרו ׳ ועשתו למקלים לסון שחורים ׳ ורבותי כבשיפרי יבמות ׳ עשה לותה
יחסין עם תתיר לה תהיה לן לאתם לכל אם יבעלנה ולא תהיה ערבה עליו ולא יחסין בה כעניין לותן עם
נפשה ותזהיר שלא יסכרנה כבסף והכל תלוי בסברא שכתה כי אם לחרי בעילתה נתעזר עמו יחיה ויבא עליה אם
יחזור וישבח לותה כיום שהיתה עמו תשר יסבח לת תשתו כבר בעבת תשתו והנה היה יהודית ומתגרשת כגט לא
תתעמר בה כמו והתעמר בן ומכרו ׳ ועשתו למקלים לסון שחורים ׳ ורבותי כבשיפרי יבמות ׳ עשה לותה לסון
ותנה והנה היה לסון לחרים שלא יסתתם בה כספחה כלל ושם כשתתם בה לוקה ׳ והנה בעיני לפי
סמוע כי לא תתעמר היא כמו שלא תתחתר תלסר יתחתרו כל סעילי לון וכן שתתחתן היו ׳ וכן ובכלה
תתירו בחלוף הלוף כיון ובכלה רומיות ונדל החתרת היו רומיות ונדלת לותה להיו לך לחלדי החיריך
היום רומה ונדל לותך על כל העמים להיות לו לעם סגולה וכלם בנדון מן ברוח תחיר יחסן לו תתרוממ
ותתגדל בה להיות שלא לותה תדוניה לתכבה ולהסתתם בה כספחה וכן יקראו בערבי החדון תחיר ושמוש תעין
והחלף כתת תוי בל כלשון פרשיהו תרדת שחת פרוחה וכתן שפירשתי כחלת פתע וכן
נפשה כעניים כתן כאה תן הצלחי׳ הכפיעות הכניס ושבנות כי תרגום כרכיש כרכיש׳ וכלשון תכתי
עושה כעניים תן בחיים ותרבו הנחייני בת תעט תיס ועשב׳ לחורים תמבו מגחע וגיחיע ופולט ׳ לכל
כחר בחיים לן בחיים ותרבו הנחייני בת תעט תיס ועשב׳ לחורים תמבו מגחע וגיחיע ופולט ׳ לכל
עושה כעניים כתן כאה תן הצלחי׳ הכפיעות הכניס ושבנות כי תרגום כרכיש כרכיש׳ וכלשון תכתי
עושה כעניים תן בחיים ותרבו הנחייני בת תעט תיס ועשב׳ לחורים תמבו מגחע וגיחיע ופולט ׳ לכל

בירושלמי תמן בוחין לפעלא טבא עמירא בפרק אמר ר׳ עקיבא [redacted] ומורגל הוא אף
בלשון אדמי כמו שכתוב במגלת שושן ושדר מלכא דאתורי על כולהון אמירה דנגוה ועל כל דעמרין על יד
ימא ועל עמור דכרמלא ודגלעד ואהפיכו פתגמא דנבוכד נצר כולהון עמורייא דארעא ולא תרחלון מיניה
וכן במקומות רבים ובספר ההוא יקראו יושבי הארץ עמורי ארעא כלומר הנעבדים לארץ והמשתמשין בה
אן בזה מלך רשור על אנשי המלחמה והם הנקראים עבדי הארץ כי הם הנעבדים למלך במלחמותיו ודם
אנשי מלחמתו ופרשיו בלשון עבדו את כדר לעומר ועבדו בו גוים רבים תחת אשר עניתה אמרו
בסיפרי אפלו לאחר מעשה יחידי והוא מה שהזכרנו שהם סבורין שמותר לבא עליה ביאה ראשונה מיד
שהביאה אל תוך ביתו ומאותה שעה הוא מוזהר עליה בעמור ובמכירה לא יוכל לבכר את בן האהובה
אזהרה שלא יעשה זה וכן כולם לא תוכל לאכל בשעריך לא תוכל לתת עליך איש נכרי ואמר אונקלוס
בכולם לית לך רשו והטעם לא תתן יכולת לנפשך לעשות בכה והוא מפליג באזהרה וכן כי את הבכור בן
השנואה יכיר לתת לו פי שנים מצות עשה שיתלמו פי שנים והנה המשוה את הבכור לאחיו בבחלתו עובר
בלא תעשה ואעפ׳ שאין דברין קיימים בדין וכל שכן אם לא רצה להודיע שהוא הבכור וטען שהוא פשוט
והנחילו כאחד מבניו מדעתו שהוא הבכור שעוב בהן ואלו מצות מחודשות ומתה שאמר הכתוב על פני בן
השנואה הבכור יראה לי שאין המצוה הזאת והדין הזה נוהג אלא בחיי הבכור אבל אם מת הבכור בחיי
אביו אעפ׳ שהוא יורש חלק בכורתו בקבר ומורישו מן הדין לבניו אם רצה הזקן ואמר ירשו בני כך
וכך בנכסי ובנו של בני הבכור יטול כך וכך בנכסי דברין קיימין כדרך שהם קיימים במקום שאין שם
בכור וכן איננו עובר בלאו הזה אם לא הכיר הבכור לאחר מותו לא תבאת על פני רק בחיין על פני
אחרן אביהם על פני תרח וכן כולם בן סורר ומורה על דעת רבותי אינו קטן שהקטן פטור
מכל עונשין שבתורה ומכל המצות אבל הוא המביא שתי שערות והנה יש עליו שני עונשין האחד שהוא
מקלה אביו ואמו ומתרה בהם והשני שהוא זולל וסובא עובר על מה שנצטוינו קדושים תהיו ונאמר
עוד ואותו תעבודו וכו תדבקון כאש פירשתי שנצטוינו לדעת השם בכל דרכינו וזולל וסובא לא ידעו דרך
ה׳ ועל הכלל אין בו עתה חטא מות ועל שם סופו הוא נדון כמו שהזכירו רבו וזה טעם וכל ישראל ישמעו
ויראו כי לא הומת בגודל חטאו אלא ליסר בו את הרבים ושלא יהיה תקלה לאחרי וכך דרך הכתוב שיהי
כן כאשר ימותו לגדר כדי שתהיה במתתם תקנה לאחרים כי הזכיר כן בזקן ומורה לפי שאין בהוראתו
חטא שיהיה ראוי למות בו רק הוא להסיר המחלוקת מן התורה כאשר פירשתי שם וכן בעדים זוממין
שנהרגין ולא הרגו וכן הזכיר במסית לפי שהוא נהרג בדבורו הרע בלבד אעפ׳ שלא עבד הכיסת עז ולא
שמע אליו אבל מיתתו ליסר הנשארי וגם זו מצוה מחודשת אן מבוארת מן כבד את אביך ואת אמך ואיש
אמו ואביו תיראו ותלית אותו אמרו רבותי כל הנסקלין נתלין וזה שנאמר כי קללת אלדים תלוי
וזלזולו של מלך שהאדם עשוי בדמות דיוקנו של מלך וישראל בניו הם משל לשני אחים דומים זה לזה
וכו׳ לשון רש׳ וכל הנסקלים נתלין דברי יחיד הם והלכה כדברי חכמים אינו נתלה אלא המגדף והעוב עז
וזה טעם כי קללת אלדים תלוי שיאמרו מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם או שעבד עז פלגית בכך
וכך עבודה וכך וכך אות ומופת ראה בה והספור בה ובעבודתה יקרא קללה או שהוא לשון זילזול כאשר
הזכיר הרב מן והוא קללני קללה נמרצת כי מקללים להם בניו בוזים והמשל בשני האחים התאומים יש
לו סוד איננו כאשר חשב הרב בישראל שנקראו בנים למקום ועל דרך הפשט יאמר כי יהיה באיש חטא
גדול שראוי להמיתו עליו ולתלותו על עץ לגודל חטאו אעפ׳ לא תלין נבלתו על העץ כי האדור מכל האד
והמקולל בהם הוא התלוי אין בכל המיתות מיתה מכוולת ובזויה כמוה ואין ראוי שנטמא הארץ ותהיה
קללת האלדים בארץ הקדושה כי שם בזה את הברכה חיים עד העולם ולכן בזה יהושע ויורידום מעל
העצים ועל דעתי הענין בבני שאול המוקעי ומפני שלא היו התלויים בבד של ישראל ולא מיד ישראל כ
כלל אבל דוד נתנם לגבעונים לעשות מהם כרבונם והם אשר הוקיעו ולא רצו לקברם לפרסם נקמתם
מהם ונשאריה ישמעו ויראו וכאש נתך עליה מים מן השמי אז ידע דוד שנמחל עונם ונעתר אלדי לארץ
כי פקד ה׳ את הארץ במטר ויכלה הרעב ואז בזה וקברו אותם עם אבותם לכבוד המלכות לא לחיובו כלל

שלא נצטוינו אלא שלא נטמא אנחנו את הארץ כמו שנתלה אותו והנה ה׳ לא רצה עונם בתליית מיד להודיע
כי ה׳ אוהב גרי כדברי רבותי ורא אמ׳ על דרך הפשט כי אלדים פועל והקללה תבא אל מקום קרו מהתלוי
ויש לו סוד מודבק בנפש על כן לא תטמא את אדמתך והנה המלין תלוי על העץ עובר בלא תעשה ועשה
ורבו ידרשו כן בכל המלין את ממו שלא לבבודו מה עץ שהוא מוזל אף כל שהו׳ מוזל והנה לדעתם כי קללת
אלדים תלוי לומר אעפ׳ שזה ראוי לבוזלו לגודל חטאו לא תעשה כן כי קללת אלדים תלוי ועל המשל של
שני אחין יהיה כל המלין בטעם הזה וכן הקללה שהזכיר ר׳ חברהם ממנה יהיה בכל בית אשר יהיה שם
מת ועל כן יטמא כל הבא אל האהל וכל אשר באהל ולא תטמא את אדמתך ועל דעת רבותי איננו טעם
בלבד בעבור שלא תטמא את אדמתך שאם כן יהיה מותר בחוצה לארץ אבל הוא לאו שני והנה המלין
התלוי אן אפי׳ המת בארץ עובר בשני לאוין ועשה ובחוצה לארץ בעשה ולא תעשה אחר שהוא למד מן
התלוי כאשר פירשתי ומן הלאו הזה קבר יהושע מלכי כנען בזיון אעפ׳ שאין בתלייתן הקללה שהזכירו
רבותי במגדף ועובר עז אבל היה בהם משום טומאת הארץ או שחשש לקללת אלדים מן המשל של שני
האחים כאשר פירשתי לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים זו מצוה מבוארת שאמר בתורה
כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשיבנו לו והוסיף בכאן לאמר נדחים כי תועה שתעה מדרכו
ויכול לחטותו הדרך בלא עמל גדול ועתה הזכיר נדחים שברחו ממנו והרחיקו והזכיר שם שהוא כאבד
ולכך ביאר בכאן ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתיך ואמר כן תעשה לחמורו
שהו׳ בהמה טמאה וכן תעשה לשמלתו ה׳ עפ׳ שאין השמלה חביבה על בעליה כבעלי החיים ואין ההפסד בה
מצוי בהם שאפשר שימותו וכן תעשה לכל אבדת אחיך מכל כלי ביתו אעפ׳ שאינן חביבין כשמלתו אשר
יכסה בה ועל מדרש רבותי הוסיף עוד בכאן דברים רבים כגון והתעלמת פעמים שאתה מתעלם השב
אפי׳ מאה פעמים תשיבם אפי׳ לגנתו ולחרבתו והחזירה בסימנים ודברים אחרים בדרשים בפרשה
ואם לא קרוב אחיך אליך שאינו קרוב אצלך כי אינך מתחייב ללכת אל ארץ אחרת עם האבדה
להשיבה אליו או שלא ידעת אותו כלל ובסיפרי אין לי אלא קרוב רחוק מנין תל׳ ולא ידעתו ואם כן יאמר
ואם לא קרוב אליך בעירך שתשאל עליו ותדענו ויהיה עמך עד דרוש אחיך אותו והוסיף במצות הטעינה
להזהיר עליה במצות לא תעשה כי בתורה אמ׳ עזוב תעזוב עמו מצות עשה ועוד הוסי׳ מפלים בדרך כי שם
אמר רובן תחת משאו ולא הזכיר שם החמור שדרכו לטעון משוי גדול וירבן תחתיו ואמר בכאן אחיך
ושם אויבך ושונאך לאמר תעשה עמו כן וזכור האחוה ותשכח השנאה כי יקרא קן צפור לפניך גם זו
מצוה מבוארת מן אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד כי הטע׳ בשניהם לבלתי היות לנו לב אכזרי ולא
נרחם או שלא יתיר הכתוב לעשות השחתה לעקור המין אעפ׳ שהתיר השחיטה במין ההוא והנה ההורג
האם והבנים ביום אחד או לוקח אותם בהיות להם דרור לעוף כאלו יכרית המין ההוא וכתב הרב במור׳
הנבוכים כי טעם שלוח הקן ושעם אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד כדי להזהיר שלא ישחוט הבן בעיני
האם כי יש לבהמות דאגה גדולה בזה ואין הפרש בין דאגת האדם ודאגת הבהמות על בניהם כי אהבת
האם וחנותה לבני בטנה איננו נמשך אחרי השכל והדבור אבל הוא מפעולת כח המחשבה המצויה בבהמו׳
כאשר היא מצוי באדם וכן אין עיקר האיסו׳ באותו ואת בנו רק בבנו ואותו אבל הכל הרחקה ויותר נכון
בעבור שלא נתאכזר ואמר הרב ואל תשיב עלי ממאמר החכמים האומ׳ על קן צפור יגיעו רחמיך כי זו
אחת משתי סברות סברת מי שיראה כי אין טעם למצות אלא חפץ הבורא ואנחנו מחזקים בסבר׳ השניה
שיהיה בכל המצות טעם והוקשה עליו עוד מה שמצא בבר׳ וכי מה איכפת לו להבה׳ בין שוחט מן הצואר
לשוחט מן העורף הא לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות שב׳ כל אחרת אלוה צרופה וזה
הענין שגזר הרב במצות שיש להם טעם מבואר הוא מאד כי בכל אחד טעם ותועלת ותקון לאדם בלבד
שברן מאת המצוה בהן ית׳ וכבר ארזל׳ מפני מה לא נתגלו טעמי תורה וכו׳ ודרשו ולמכס עתיק זה המגלה
דברים שבסה עתיק יומין ומאי היהו טעמי תורה וכבר דרשו בפרה אדומה שאמר שלמה עלהכל עמדתי
ופרשה של אדומה חקדתי ושאלתי ופשפשתי אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ואמר ר׳ יוסי בר׳ חנינא
אמר לו הבה׳ למשה לך אני מגלה טעם פרה אדומה אבל לאחרים

הנה קבלתם תלמודי תמכי ה' תלמידך קבלו גזירתי לית דיה לך וכן תכל כתיבתם של ר' משולם בן
למדיה תחזי לן שבידי גזור עליהם גזירות לחזר להם כמתקבלני ישלכותי תמכו מחזרו עליהם בז ריח לך לחזרה
המדות הטובות וכן יקראו שם כל החנות שכתורה עשה ולא תעשה גזירות כמו שחזרו בתחל התלך הכתוב
עתלך והנה החנות התלה בהחתה ובתוף חיכם רחמנות עליהם תלח גזירות כבן להדדיכבו ללחך לחזרה
הגדלים והיחדים שהם תפלי דמים זוכרי תלה תבורים תלה בזמם שלבתים שתחי שתחי
לזכר תחנו קדת הרחמנות ושלח בתלכור החכזרית בתפסת כהם בדבר כיודע בשבחים שתחי שתחי
ויעשה כרחים תין התעלת לן רק שבדע לנחנו החחת כזכה בו עד שבחים רחים להיותי תבן עליהו כי
כבדתו והפורים בתהלותין כלהם ותורה בחשבו לן: והכיון רחים תן הסחט תן הבזחי והעורך לזחר שכלם
ל: ולא להכה לפי שלח יתכן לזחר בשחיטה שיהל בה תעלת ובכוד לכורה יח בבזחי יחתי לן תהעורך לח
הביחו חלח לבן הם להדדיבו בתביכות הרחמים בם בתת הסחיטה ובהיותו רחים לחרת לח תח חיכפת לן
בין לוכל שהוח תח המתלכלין המתעריס לוכל טרחות ושם המתלכלים הלכורים שחרים כהם התורם
עתלים תמה לכם ורמז שהוח להיותינו נקי חבפש תכוזים תבלילי החחת ולחזר תם חכחת תכחת לך
הזכיר כי המזבח המעשית בבן שחיתת הבזחר לבתדבו חורת הטובו הבזירו: בחיבי לזקק לת בבפתינו
וכתו שלחרם תעים ולח תעטוק לת נפש תיכם בבהמה ובכל חשר תרחים החלחה חשר הבלתי לכ
בין לוכל שהוח תח המתלכלין המתעריס לוכל טרחות ושם המתלכלים הלכורים שחרים כהם התורם
עתלים תמה לכם ורמז שהוח להיותינו נקי חבפש תכוזים תבלילי החחת ולחזר תם חכחת תכחת לך
הזכיר כי המזבח המעשית בבן שחיתת הבזחר לבתדבו חורת הטובו הבזירו: בחיבי לזקק לת בבפתינו
וכתו שלחרם תעים ולח תעטוק לת נפש תיכם בבהמה ובכל חשר תרחים החלחה חשר הבלתי לכ
בכבוד המקום כדברים שבינו לבין המקום והמינו על החפלה החזת מי זכר כבוד המקו כבן סוכה שלינו
עשה כלכם שלינו תפלילין שבחם כהן שיהו לחזת על יד ולזכרון בין עיניך כי ביד חזקה הוציאך ה' מחברים
הלולב והסוכה והתפילין שבחם כהן שיהו לחזת על יד ולזכרון בין עיניך כי ביד חזקה הוציאך ה' מחברים
לינן לנבוד ה' ית' לכל לרחם על נפשותינו וכבר בדרך נמו בתבלת יום הכפורים תתה הבדלת תמים תרחים
תתים והלבה כדברין. וכן טעם שבחם כי לחזר הבתים תחלה ולקח לבי הבתים ולחזר ולחזיחו לת בתלי
תתים והלבה כדברין. וכן טעם שבחם כי לחזר הבתים תחלה ולקח לבי הבתים ולחזר ולחזיחו לת בתלי
הבתים ידבר בשניהם ולחזר כן שב לבא לבדון ולחזר לבי הבתים ולבי. וחזר ולחזר (פרשו) שחלה בשניים
הבתים ידבר בשניהם ולחזר כן שב לבא לבדון ולחזר לבי הבתים ולבי. וחזר ולחזר (פרשו) שחלה בשניים
והטעם כי התבישה הזחת לבא לבדון הית שחקבה שלו. לכל שתף הלה כחשבה תפני תעבון השלוה
הנשים ית נפשו בו והן הזירשת והבקיחת כדרים ולבא רחני בעלת דכרים דיהים היה לו לחזר שיהיה בתי נתני לבים חזה לבא לבד כלל בלח תפני עבון השלוה שבוח חזה כבשה פירשתי. וטעם ועשה לחזר
בבד יתפים בשלוה לחזר הכיחים לחזתי תחת בנפית כשתה ויפ"ח לחזת בחיים כבד. והנה לח ה'זכרים
הזה בשלוה לחזר הכיחים לחזתי תחת בנפית כשתה ויפ"ח לחזת בחיים כבד. והנה לח ה'זכרים
הנשים ית נפשו בו והן הזירשת והבקיחת כדרים ולבא רחני בעלת דכרים דיהים היה לו לחזר שיהיה בתי נתני לבים חזה לבא לבד כלל בלח תפני עבון השלוה שבוח חזה כבשה פירשתי. וטעם ועשה לחזר
המעקה תחזיקת לו היבזרת תלח תעמוד על דם הער. לכל תבזות שכלחים תבזירת שבבר לחזר שלך
לת תזדע כלחים. והנה בחשבת היהת כל תקום חבזדע והסיף יזדע כבחן כי חם יזדע כבחן יקדם
הזדע לחר יזדע. ותבזות הכרם לזחר בחיחר כחבלת כחקדם. וטעם בן כחן כי תקדם זכן יחסבת
לחל תועד לת תבזלו בן תחזתו וכן לבא תבזו כו בן תחזתון. וחתן בפרים: כן בן יבבזו בחיים לחלח כתו שבבזו תבזו
בעבון שכל לזחר לת תזדע ל'תן כלחים בן יבזתם וחחבר עליך לכל כי לחין בחבזין לחלח כתו שבבזו תבזו
תקדבות תפתרים ועבבים תשעשע כשל הלבן. ולחזר לת תחרים בשור וכבזור והזן חדין לכל חיבי
כלחים. והיה תבזה תבזירת בן בחתך לת תביבי כלחים שדיך כל עובי חדיתון להבזיל בחדן כרשת
חתת וירכיב לתן. ובזחר כשבטנו שלינו רק בשחר ושפתים והזכיר לת תלבש לעתר שלין הערים
לבזרים חלח בעבין לבישה. כי יקח חיש חשה וכל חליה ושבחה. טעמו כלחר יקח החיש חשה
בלקחתי חתנים שהם קדושין והזל שתורשה חבר יזכיר. ולחרי יחיש כל חליה ושבחה שלח
היתה עדיכה חלין בביחתו והשבים בבקר וכל לבר ושעון שלח מבזלה בתולה. והנה זה יתבינן להזכיר ז
כלח מזהר בתעולת שהיל התעובה שבתב לה. ותשבי כי בחזקת בתולה בתקדשה חלין הוא שעון עליה
מזבזה תחתין. ולפיכך חזר בתתוב ולח חתת היה הדבר כרבי הבבזל וסקלוה. והלחת לת יבזע ר"ק
על פי בנים עדים ילפי שהבתוב ישה בזמני הסתלו כי כלחר תהים ולחזרה תקבל. ובלחר לת לחזרה
היל בעורה לת הנערך לבזרם כלן ולח חתת היה בזמנה בתרחים ושבזתה כרבזה וסקלוה. ולחל כרבזה
כי עסתה בבלה בישראל לבזבת בית לבים והבבלה היל בעבזה לבזבת כן לרבזה לבזבת הוא כלחר תעשה לחסה
תחת חיש. כי הבעדה חבר לת לחרחה לת תקרת ר"ת כשבבה עם חחר תבם תכל היל תיבדת לן.

ובפרשו הסתלה הר' זה משל לחתורין הדבדים כשהלה לפען רים ולבזל לחדמון של ר' יסתיאל הכהני
וכהכילתה ולין בזרך כי זאת לבבים בישראל תכבים כשהלה לחתם והכדלה לחתם ובזדקין לחתן ותבדים תסתרי
לחם תבחון תם סהחכתים קורין לחם סיסבכין וכלחר יהרחו בבנים הבדים שם ולוקחין הסתלה חבר
סבב תתה עליה וילחל הדמים. וזה ידוע בתלמוד ובספרי תבדה וקורין הסתלה הסיל סודר. ולכך יל"
הכתוב סיסרים לכיה ולחתם הסתלה חבר לקחו תיל בעדים ולחתרו תלח בתבלי כתי. וכל"ל שבריך לחזיר
הדברים בעניכים הרבם שהכתוב יקבי בהם. תכל לת לחזר הרי זה ומשל תלח הסתייב תכיחו שם הע בעבד
שלח בעל. ופשוטו של תקרא כדברי תלחזר עד שבעל. וכך ילחרו בגמרת ר' שלעזר כן יעקב לחזר סתלה
תיום והלבה כדברין. וכן טעם הפרשה כי לחזר הכתוב תחלה ולקח לבי הבעדים ולחתם וזכיחו לת בתלי
הבעדים ידבר בשניהם ולחזר כן שב לבא לבדון ולחזר לבי הבעדים וכו'. וחזר ולחזר (פרשו) שחלה בשניים
והטעם כי התבישה הזחת לבא לבדון הית שחקבה שלו. לכל שתף הלה כחשבה תפני תעבון השלוה
הנשים ית נפשו בו והן הזירשת והבקיחת כדרים ולבא רחני בעלת דכרים דיהים היה לו לחזר שיהיה בתי נתני לבים חזה לבא לבד כלל בלח תפני עבון השלוה שבוח חזה כבשה פירשתי. וטעם ועשה לחזר
המעקה תחזיקת לו היבזרת תלח תעמוד על דם הער. לכל תבזות שכלחים תבזירת שבבר לחזר שלך
לת תזדע כלחים. והנה בחשבת היהת כל תקום חבזדע והסיף יזדע כבחן כי חם יזדע כבחן יקדם
הזדע לחר יזדע. ותבזות הכרם לזחר בחיחר כחבלת כחקדם. וטעם בן כחן כי תקדם זכן יחסבת
לחל תועד לת תבזלו בן תחזתו וכן לבא תבזו כו בן תחזתון. וחתן בפרים: כן בן יבבזו בחיים לחלח כתו שבבזו תבזו
בעבון שכל לזחר לת תזדע ל'תן כלחים בן יבזתם וחחבר עליך לכל כי לחין בחבזין לחלח כתו שבבזו תבזו
תקדבות תפתרים ועבבים תשעשע כשל הלבן. ולחזר לת תחרים בשור וכבזור והזן חדין לכל חיבי
כלחים. והיה תבזה תבזירת בן בחתך לת תביבי כלחים שדיך כל עובי חדיתון להבזיל בחדן כרשת
חתת וירכיב לתן. ובזחר כשבטנו שלינו רק בשחר ושפתים והזכיר לת תלבש לעתר שלין הערים
לבזרים חלח בעבין לבישה. כי יקח חיש חשה וכל חליה ושבחה. טעמו כלחר יקח החיש חשה
בלקחתי חתנים שהם קדושין והזל שתורשה חבר יזכיר. ולחרי יחיש כל חליה ושבחה שלח
היתה עדיכה חלין בביחתו והשבים בבקר וכל לבר ושעון שלח מבזלה בתולה. והנה זה יתבינן להזכיר ז
כלח מזהר בתעולת שהיל התעובה שבתב לה. ותשבי כי בחזקת בתולה בתקדשה חלין הוא שעון עליה
מזבזה תחתין. ולפיכך חזר בתתוב ולח חתת היה הדבר כרבי הבבזל וסקלוה. והלחת לת יבזע ר"ק
על פי בנים עדים ילפי שהבתוב ישה בזמני הסתלו כי כלחר תהים ולחזרה תקבל. ובלחר לת לחזרה
היל בעורה לת הנערך לבזרם כלן ולח חתת היה בזמנה בתרחים ושבזתה כרבזה וסקלוה. ולחל כרבזה
כי עסתה בבלה בישראל לבזבת בית לבים והבבלה היל בעבזה לבזבת כן לרבזה לבזבת הוא כלחר תעשה לחסה
תחת חיש. כי הבעדה חבר לת לחרחה לת תקרת ר"ת כשבבה עם חחר תבם תכל היל תיבדת לן.

כי ה׳ אלהיך מתהלך בקרב מחניך . והנה העשה בעבירות הנזילות כמחנה כותים שכתוב בהם שתי
סקיצים בכית אשר נקרא שתי עליו לעולם ועוד אמרו חכמים שם נעשה כותי׳ הבירה׳
להם סיגלי מסכתי ואת ולתת לחיכך לשכך והמיסיר בו לשון הרע כדי שלא ירבו ביניהם מחלוקת ויכו
ביניהם מכה רבה מאד יותר מן החוטיים . ועל דרך הפשט הזהיר בעבור המקרא לכתת מכל המחנות
מפני הטעם הנזכר פחסם מתהלך עימהם להמיתם קדוש ויהיה לכבוד מקדש ואומר כלומר שלא יראה
ערות דבר ושוב ילך מאחריו ולא יסתכל בו . וכן הטעם בכתי הצנועה כלומר כמקדש ה׳ ואומר כלומר לשון
נקיות ועלה אל לכל לפי לרחוץ בעת הקפלה יהיה הלוך בשם הנכבד שבי פחדרים המתחים
ילידי נפלי בשפת ושיפשפן כונת הלב שהוא וכשאר בעלמה מעיבי רעלה מין רע . ושעם לך תפגיר
עבר אל תרחיק דבק לתעלה כתם יבדל העב׳ תיזרעיב לפר יבחר נרחה שאת מבנה שיהיה כן תרין ולא בעבור בו
לו כתיקון לפר יתן לך ולפי שחזר בתקום לפר יבחר נרחה שאת מבנה שיהיה כן תרין ולא בעבור בו
תגחנו והטעם בתבנה הזה כי עתיד יעבור את השם ולשון הנין שבתזירכו של תרגום שכתוב . ועוד
פיתכן פילחך דרך תכוח העיר כי בעבין כזה ילכרו תיריעת רעת על ידי העדים והשכיים הכרידי פשם
וד בתיגיע לשרין לפי בעבר בעבני של ישראל שכיח בתבנה לשרין לשרין שגם זה יעמוד לבני יפני לשרין
השם וכל תעבור פיושבים על תרחם שתחת שפלין כל תחנות בתגית פם .. לא תהיה קדשה
תכנית ישראל תקדשת ותזומת לזנות . ולא יה יה קדם תכני ישראל תזיון לתשכב זכר לשון רם
והנה שם הלשון הזה תזכרים בשפה השכנית ויהיה בתיקה תקדשת ותזומת לזנות שם לא כן תין השניים
הכשעלת בתקדה והשנעג תחייבי הלשון וכן הקדם לתה יכויר בתיקה קדם ותזומת לשי השכשל בתרי
תרדים יש כן כרת ותיתת כר׳ . ועוד שפיה דרוי שיתור לית תהיה שכם קדשה ולא יהיה שכם קדם כי
תכנית ישראל ותכני ישראל בלון כעם תפל ידבר . והנראה בעיני בלשון הזה כי הוא לשון הבר שלח
יניתן לתת תכנית ישראל להיו בפרשת דרכי בעינים על הדרך ליתה לו שתתקן לה קיבה של זונת כתנהג
תרבית זרים ישכוח על הפתח בתופים ובכנורית בעבין שכתוב קלי כנור שכי עיר זכה נשכחה הטיבי
בן הרבי סיר לתען תזכרי וכן יהיה לכר על הקדם . ועל דרך הפשט לפי שיסבב עם הכשים בקובר
תפר עשה לו תזונות ליתה לו שיסב בעינים על הדרך יהידים לכי דין יירא לי שכן דעת תנקלו תפל
ביה העבד והשפחה הכאים ביפראל דרך בשלין תפני שהפל יהדעין בעבד הזה שבפח בת ישראל ש
שלין לו כה קדושין והיה עתו כשפה עם בעלה שם בן שיה קדשה לעיני השם . ולדעתי בספרי לא תהיה
קדשה תכבית ישראל אין אתה תזהר עליה בזונתה ולא יהיה קדם אין אתה תזהר עליו בזונתה שהיה
בדין ותה שם קדשה קלה אתה תזהר עליה ביפראל קדם תיזר אין אתה תזהר עליו ביפראל . לו
תלוף שם קדם תיזר אי אתה תזהר עליו כלומר קדשה קלה תיזר דין שלח תהיה תזהר עליה כלומר כך
ונדלה תזה שלין תדרשם כרבי תוכלוס שהרי לי בדי׳ אין תיזר קדם יתר תן הקדשה . ועוד תרבן
זה שלומרים אין אתה תזהר עליו בזונתה . וכן שם היה תדרשם בקדם לזכר הנכבד בתדרשו של ר׳
ישמעאל בתספת סנהדרין . גם זה לית יכון שיתרתי לי . זאת תזהר עליו בזונתה שהשכר תן הגר׳
בשקילה הוא . אבל נרחה שדעת הברייתא הזו בעבין שהזכרתי יהיה לכר שלח תעמוד השפה על שם
תכנית ישראל תקדשת ותזומת לזנות שם בעבין שהזכרתי יהיה לכר שלח תעמוד השפה על שם
שכר טוב כעבין שכתוב כי עולת תיום תעלה לך עם קטרת חלים תעשה בקר עם עתודים שלה תכל
כיתך בעולת ולא בקרבנו הבא בנדבה כתי׳ ובדבה לן לכפר עליו ולומ׳ ריח ניחוח לה׳ . ושם כן תרי הבר׳
ירוח כתובה וכתיב נדרי לה תשלם בנדר בל לכל עתו לפיכך יאמר הכתוב שמור בדרייך כי תעם שהם
תיזר תשתדר ולא תשלם . יאמר שלין תפן בכתיבים התשבים לעשות תכתוב כאשר כז ב

יעשו עם דעיהם כן שלח תזהרנו לבתתו [illegible] ולפני קדם וקדשה על דעת התפרשי
לפני זהמה כי תכתו תלי בניתי לתקודשי . וכן הקדים קדושין קדשן שכתוב בתתם
נרושה ותיסיה לא יקתו כי קדים תיה לחלדיו והנה הטשתדת תן הערוה והזתה קדשה והפרדת תן
הקדשה וכעיתת בזתה קדש בקדש קדוש למה שכתוב הלשר לומר וכבל תכרתי תעדים ודשבו תת תיז זכת
כי הזכר התפרשת עיתת שכם רבת התיתות נפרד מכל קדושה ולין שם בה רק בזיון תזיתכ לתועב
זהת שלין לה שעת הכושר וקדושה כלל ולפני הקדושים קדושין תליכם כי שבועה תשתה תקדם קדושין
ותיהר לומם שלח יעמילו שהולתן ותלחם כעבין שתת כלתי טהור הוא כי לח עהור וכן קדשן עליה תלחת
סיהרו לומם כתושר קדושין שלח יבדלו תחפרים תם לח תכתן זכה תזומת יעשו
כבדים שלהם תכת תוספת לכבר על תשתן כתו תיזכירו רבותינו כתשל שלהן בייפיו כתפוחיית ותפלגת
להיים ולבך תפרש תירם תתבן לכל בדר כי עתה יוסיפו לחטוא בזון . וכן עבין תיחיר כלב תעבור
כי הבדים כבלבים ויומרי תחוטית יגדלו כלבים עזי נפש תזיקים לת תרביס וידירו בתחיריפס לזיתן ו
כאר לנפשם . וכן תמנהג עד היום כפרשים לנפי הניר שלא יהיה לו שום פרי ולא יעשה ממנו כלום
בהם . ותמפרשים תפרי יפני שהוא דרך בזיון ותחר גם שביהם לדבות שמניהם כעין תניס ועשלן
סולת לעון רם תכל כעניין תפרי שפש ל תרין וכה תתירין חלח הם ולח לולדותיהם הם לח שמיהם
ונעשם בם שביהם כעבר שהחזר בחלת תועבה גדולה והוא החתבן כי כן בעבת תועבת הזתה לתן שגם שניה
יתעב ה׳ וכמותו תבדיק רשע ותרשיע בדיק תועב ה׳ גם שביהם יתלה התקון בגדול . וכן ותתן גם שביהם
כתו שפירשתי . לן טעתו שהזהיר בכר על פסולי התקדן בעניין ולחזר בהם לח תזכה לה תלדיך פיו
ושם לחזר יהיה כי תוא כל דבר רע כי תיעבת ה׳ תלדיך תוא תסיף בכאן לויחר בם התחתן והזתיר
בתכנית ישראל תקדשת ותזומת לזנות . ולא יה יה קדם תכני ישראל תזיון לתשכב זכר לשון רם
והנה שם הלשון הזה תזכרים בשפה השכנית ויהיה בתיקה תקדשת ותזומת לזנות שם לא כן תין השניים
הכשעלת בתקדה והשנעג תחייבי הלשון וכן הקדם לתה יכויר בתיקה קדם ותזומת לשי השכשל בתרי
תרדים יש כן כרת ותיתת כר׳ . ועוד שפיה דרוי שיתור לית תהיה שכם קדשה ולא יהיה שכם קדם כי
תכנית ישראל תקדשת ותזומת לזנות . ולא יה יה קדם תכני ישראל תזיון לתשכב זכר לשון רם
והנה שם הלשון הזה תזכרים בשפה השכנית ויהיה בתיקה תקדשת ותזומת לזנות שם לא כן תין השניים
הכשעלת בתקדה והשנעג תחייבי הלשון וכן הקדם לתה יכויר בתיקה קדם ותזומת לשי השכשל בתרי
תרדים יש כן כרת ותיתת כר׳ . ועוד שפיה דרוי שיתור לית תהיה שכם קדשה ולא יהיה שכם קדם כי
תכנית ישראל תקדשת ותזומת לזנות . ולא יה יה קדם תכני ישראל תזיון לתשכב זכר לשון רם
והנה שם הלשון הזה תזכרים בשפה השכנית ויהיה בתיקה תקדשת ותזומת לזנות שם לא כן תין השניים
הכשעלת בתקדה והשנעג תחייבי הלשון וכן הקדם לתה יכויר בתיקה קדם ותזומת לשי השכשל בתרי
תרדים יש כן כרת ותיתת כר׳ . ועוד שפיה דרוי שיתור לית תהיה שכם קדשה ולא יהיה שכם קדם כי

סדר תבא

יהוה סיסריס
ילחרנך כתקת תרחסית כל הסרי לסר תביל הבית תחרינך לסר ה׳ אלדיך מתן לך ׳

והלכת על סיקוס לסר יבחר ה׳ אלדיך כפי סמטו יזהיר סלך תקריב ככורי ׳ בלסר תסעריך
הכרי ׳ סנסבחר הבית כי כתן מסהיהר כפחתי חון בקרבכת כן יזהיר בכפרים לסחר־
סכנסן והלקן תיר כרכרי רם ׳ וכספרי והלכת על התקוס לסר יבחר ה׳ אלדיך לסכן סתן סם זה סילר־
ובית עלמים ׳ וסתל יהתרן כי הכתת תסורות כפני סתעבים החלן ׳ לחל גם כמך וגבעון יקר־יס
הכפרים ׳ לחל כבכת יחיד לינן קריכין דתפחה כתיב ׳ ולולי יה סכתן רלסית ככרי תרחיקך תביל
בית ה׳ אלדיך לו קרכן כלחל וכתיב לגלה נסילה סהיה סם כית לחביס ובית עלמים ׳ ועשם לל הכהן
לסר יהיה כיתיס החם לל הכהן לסר יהיה סם כיתיס החם כי הם מתנים לסחני מסתר כל הקרבנת
לו סיולין עתן הכן תעירת להקריב ככורין ׳ ורס׳ כתיב לינ לך חלח סתן סיהיה כיתיך כחזת סהלח ׳ ולל
הכיתי זה כי כעבין הזקן רלוי לינר לל הסנסב ליתיס החם יהיה כיתיס החם לעשם סלינו נרל וחכס כסתנסים
הדחנוכים לסר הין לכבינו תן העלם ברוך לסחנן יכתה כרון כסתלל כרתן ׳ לחל בהקרכת הכבורי
לני יכיחם חלח להכן לסר יהיה כיתיך ׳ וכן רלית בכפרי וכחת לל הכהן לסר יהיה זן היל סר יסי
הנלילי תלתר כי תעלה על דעתך כהן סחיב כיתיך חלח כהן סחזק וחזוק וכסר לך כל ותן כיתיס היר־
קריב ונתרחק כסר ׳ וכן היל לומר לל תלתר חה היה סהיתים הרחנוכים הין טובים תחלה וגו׳ ונרחס
סחם ירחסר כחם סחם הקריב ככורי לו עולה וקרבכת כסהן סחזק כחזקת כסר ולחר זמן נחנה סחזק
בן נריסה הקרבן כסרין ׳ כתי סתן זכר נסרק הלחרון של קדסין ויכבס כן עוד סחם היה קרוב ונתר חק
כסר זה לענין הזקן סחיב דהן על פי קרוב ולחיב ענין כבכורים ״ הגדתי היום כפרי הז־
סהבחתי הנדתי והודתי לפס אלדיך סהביחני לחרן לסר נסבע לחבותיס לתת לנ׳ ׳ והנה חסס מקריב
דברין ולחי יולד ומבכח לפתן׳ ועשם הנדתי כתי כפרתי ׳ וכן יגד משה את דברי העם אל ה׳ כפור־
לו יהיה פירסו הנדתי לך הכהן כי בחתי ולכל העמודים החלה ׳ וההגדה הזו היא לה׳ אלדיך כלחר לסתן
כי בחתי אל הארן לסר נסבע לאבותינו כי הוא הביאני אלין לעבדן בארן ׳ לח אכלתי באוני ממנו
ממנו סהוחי בכל סחעשרת כחדרים וגם נתתיו ללוי ולגר ולינתום ולאלמנה ׳ וכל לח אכלתי באוני ממנו
יאחזו על הקדם לברי סחנו מעשר׳ סבי ובעש רביעי ׳ הם סאמרין בחונן ובטוחלה ולח נתתי ממנו לחת
לעשת לו לרון ותכריכין לקבן דם ׳ ולח הביחתי זה מסרי תמרים ככתוב סמעשר סבי לין מחללין תחנו
חון לירושלים ולח על כסף צרה ובידושלם יתן הכסף על דבר הרחוי בלבקר ובצאן ובין ובשכר
ויקול לפני ה׳ והדבר׳ משה כתב כחנרי מעשר סבי ניתן לחביונה ומתייה סב׳ ולכלת לפני ה׳ אלדיך ושכח
כתתיים ׳ ולמחר להניחו לפתח בדרכן בנון סיקח כו כלים ובנדים ועבדים סב׳ ולח נתתי ממנו לחת כלי
לח הוכחתי לותן בדבר סהינו מקיים חת הנוף עשה תלת לחת בבאן כבני לדבריס לסר לח יהיה סחדם ב
כהם ולכן דברי הכתי ׳ ולחריס תפרסים כתתודם טלח נתן ממנו על תרון ותכריכין תפילו לחת סהיח
תנוה ׳ וכל מכן בחי בחלוק וטולת ׳ וכספרי ולח נתתי ממנו לחת לעשת לו לרון ותכריכי דברי ר׳ אליעז־
תחר לן ר׳ עקיבח לם לחת לסהר לף לחי יהיה ותה תל לח נתתי ממנו סלח החלפתיו לפי דבר טהור־
ולחזיקו ועשו ׳ וכן היכו משה והכהנים הלויס חל כל ישראל וגו׳ כי חחדין הכהנים לעם מכסת ושתע ישראל
ומשם לחר היום הזה נהייתי לעם ׳ לחבל רש׳ לחר כי שחוה לת כל התנוה חנות החלבים לחר יהיה לליעג
כבן ׳ וכתבת עליהם לת כל דברי התורה הזחת לחר רש׳ כתב הנלתן סכתבו עליהן חכון התנות כתו
תכתוב׳ כהלכות נדולת בעין תוחרות ׳ ועשם כחר היטב הכתיבה ׳ וכתיב לחרין כשכתבים לעין ותכתו
בספר תלני חזיקה כל התורה כתובה בהן מכילתין עד לעבי כל ישראל בתלניה ויהיה ותכם נעתק
סחרן לחר ר׳ לברהם כי הכם יעזרך לם החלות לפחר מבותיו כי

סדר אתם נצבים

כי נקל שתדיש בשלוחה בשבת קלין ון שהן
שמחים ומזומנים לשני השם כדי לעמוד בבריתו
עמם תמת נכנים היום לשני ר"ה לשריכם פתח
לתעבוג לו לנדוך ולו לשכנה ועיקר המחיים סלחה כתן.

העת שהיה אין החדשים והמועדים מקדישים לתמת בלחם ובשר ושתי גדולי ישראל קונים הם ומוכלים בעבור שחיטם בני עשו לוכל תשתי ושם כתוב זה מרבעים שנה ס' חלדיך עתך לו תשרת דבר ומן ולתעבוג לו לנדוך ולו לשכנה ועיקר המחיים סלחה כתן.

ביתיבר הגדול ושנדיל. לכל כאחת ואחת מרבעים קרבן ליהוה ולתת לחם ואת שנים בני לתתר לו ס עשרים ולכך תשרת דבר ומן ולתעבוג לו לנדוך ולו לשכנה ועיקר המחיים סלחה כתן.

ביתיבר הגדול ושנדיל. לכל כאחת ואחת מרבעים קרבן ליהוה ולתת לחם ואת שנים בני לתתר לו ס עשרים ולכך תשרת דבר ומן

כאשר עשה לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים ישיבו בני ורבו הזכירו דברים שתגדי תורו העולם ולתת לחם כתוב

מלחים לחם כתוב. ולתאבר עוד כי תעשה ירד מתן עד כאשר חל שעיר לו תכלו כלו כי חלמו

התם הרחיקם ובו כי לו חלבו חלבנין שהכל תחיבר תת

סדר אתם נצבים

דתני תהיקין לו תשתכם דשתיב יירם הבלבל ותתרגיו יסבכים סקלה ותתן תתני תכיקים לו תשתכם

דכתיב כתכור וכתנוק כי הוא תכלם שם לתכיתי התדם כתנור וכתנוק. ודעכי התכוחות כתדרם

וכתיהים וכתגערת וכדמ. והעון ושרי התדמת ושתר כל התכוחות כתלה וכתהומים הם כולם עד כלותו

תוקף תעל התדמת תשר תתה כל מתם לרשתה. תכל תחרי הגלות לו יקל ל תוקם רק לעכור שהלהים

עליך תל גיי תשר לו ידעת תתה ולכותיך כתשר תחיר יולך הסם תוקך ואת תלכך תשר תקיים

תניכם שתלך סם ואתרי כן יסוב ויתתר זרע רב תניכ הסדה וגו' ותלה התכוחות כזיתה כתרן כי כן

יתחר תחריו וכשתם תעל הסדמת תגלות. ועל דעתיגם זה תיתיתיכו תחר יולך ה' לותך ואת

תלכך תשר תקיים עליך תל גיי תשר לו ידעת על לכת תגריים התלך לרותך. גם יתכן שירותו לתלך תחר

קוים לתגריים והוא תרייתכולם שתסם: שר כבל ריתם ויולי כהן שתם בשתופתי' והיו לותשל ולשניה כל

העתים שהין תתיתים על נסיותיכם תשר תעלם תיך נשלו גבריים ויתרו כלי תלחתיך. ותחרי כן כח תגריי

שניית עם שליח תלך ריותה כתרן וכבם כתרן יהודה תדיטות גדולות. ותשר ולו נתקייים תה שתשר ועבית

תת תויכיך תשר יטלחכו ה' כך כרעב וכבתיא וגו'. ותחר יסף ה' עליך גיי תרחוק כי כלו. תשתשתשת

תבדלנה והתלוה עוד נדברים רעים פלא סיפור תלונה נתלונה להם את התלונה ניחת מחלל מכלל לא מעשה יתרו
וזוע יתלו תלונתו לוז יסיף כנפשו תלונה יתרה ונתייה נתלונה נתלונה להם את התלונה לניחת המעשים היום ת
לך נפשי והטעם כי כפש הקדם הרוח סליבנה מתלונה לדברים הרעים לה כאשר תכל כלכן קנת התלונה
בעניך ודיוק כפש הכיכים דסן ועתי את טובי יסבנו יחזור על פרס פריק רחם והתלונה תקרל כתלה כתלה
כתריני כעני ופי לתעון ספות הרוה הבחלה לשתוף המבנה עם התלונה תקרל כפש סכשה תקרל רוח וכן
כברי ויתי לפני עם כל ישראל התלונה הגוברת ויתחזקת כלב תקרל סריר כלמען תכוים סריר וקיים וכן
כל יתי וכל תפני תעשה ולא יהיה ה בעבור שיביבו ינקבל ולתן לכלוח לי לכל יעשן עלינו תסו כיון שכח
לו כלרות לו יהיה טעם כי לתחר יהיה לי כלום בעיבו סלוני תקבל על הסכמעת כי הסריות לבי תלך
דיתמידים לה תלהנות והיה כי יבוא עליך כל הדברים התלה כבר חזרתי כי הסריעת החזק עתידה
כי כל עניניה לא הין ולא כברתי. לכל הם עתידין להיות ועשה ושכח עד ה תלדיך ושמעת תקבלו
כבל תפר תכני תנוך היום לתת כתלה תקבל ובניך ה כבל לבבך וכבל נפשך ותקבל עליך על בניך לדורותי
לעשות כבל תפר תכני תנוך היום כתפר עשו בגולה תסבית דשבית וכשים כתלה וסבעה לבית כתורת
התלדים תפר בתבה בית תשם עבר התלדים ולסתור לעשות את כל תכנית ה תלדיכם ותיפרו ותקיני. לו
יהיה תכוך לתת ובניך כתו תנוך לך ולבניך כעניין ולתת נוך וירש לותנו לנו ולפי דעתי לו תעשה תכל קנת התלות
גדול כי ירחוץ לתם כתרון עד סיכלו כל תסבית סבניך ינוך וכן וירש לותנו לנו ומל רב
תלדיך לת לבבך ואת נפשך לתת תסיינין לותנו. תכוניתך תפשיכ תלין כבל לבבך ואת

נצבים

היפות כשיהיה טעוף בזרתן תבוחתן תלות לבא על הזמני ועל תכזיות וכיוצא בזה בתאר התלות. וכעבין
סהזכירו תכתוב תסגיעו רעב תרעיבו תבע. ולכך יתחר תכתוב כהלך בתריותלבי סהוא תם יתלך
בעבות כתלות תבריות והתחזקות עליו תאר היא כתלה ליפ בשבוע תבריה עם תכתלה כי יתלות ויבחר
לתם סהיה שבע תמנו ולתאר תסכיע בשבוע בן ולבי שהזכיר טרם סיהיה תחר כלשון הזה כי יוסיף תבריה
סהזה כפתו תאר היה דוע וישבעה עם תבחלה ותשובתו כולם בתלות. ולין לתתן כוונתם זאת עשים תלך
בתריותלבי כעבור תחלה עם תבחלה סהיה תם תכתוב כי בעבור זה יהיה כך
כי בכל סבה עם עליל יתחר בין סיעשה תדם הנורם לרבותו בעולל כתו לתשן לתאר יטב לך בין סיהיה
תדם תנורם כן שלח תדעתו כתו לתשן לתוב לב לתשן יתחשן בשפם ותכזם עשו לי עכבים לתשן יכרת
ורכיש כלתה. וזה העוב והיטר בעיבי בפנוק וזה תכל בתכתב בתרתם כעבים. גם יתכן לפרש בזה
שב תלך סרם שהיה רחם ולעבה יתחר כי יתברך בלבבו לתחר שלום יהיה לי לתשן סיהיה פתרונו הרוה תאר
תגדל ותבחיית תלעבה וירחם על הבחלה תאר לת היתה בזותה. תן יהיה סרוח כנגי ללעבה תבחרית סיהיה
הלעבה סרוח הבזותה ונדלה יתאר על הבחלה תאר לת היתה בלה רק תעבו ותהייבה סתיהיו בזותה
והכוונה בזה לומר כי כל תאר יסתע חלה ויתברך ממנה ויתפ"ז כארית ונסיעים יסיבותיה לחיות ויבזיון
פעשים יתר מכרחשנה גם זה פירוש נכון ישען לף ה נקנתו כתים הסוף תלת היחיד תים תן תבח
ובהה ה לת עתן תלת התשבחה כי שם תאר לרחם בית תכתב והכה לו ה לרעה לשבט תכלי שבטי
ישראל הנבחרים ותאר הלבר החחרון בביכם תאר יקתן כי שבטי ישראל כדור תרחשון כבר ידוע זה
כי הם שתעו תלת תכרית ויתכן כי תכתוב הזה יחזור על פרס פריק רחם ולעבה כי כשיקדים זה כדיוק
הבתים לו יפחלן כן אלהים תאר לת יעשה להי ידעו הם בגבורית תלהות ולו חלק לתם ולו נתנם
לחלק ותלק תרב ולו תיטיב להן לו תטיב להם טוב טובה ולעתן חלק תתי תלות שבתדיר להם לו חלק
להם סוף בחלה וחלק לעתן רם. והבטן תלדיה תאר לו יעשה כלתלדים כלומר שלו ידעו תתם בכח
תלהות ויחכח להם תעצתן ולו חלקם ה תלדי תכתם להם שלח כתן תתם סריס על ישראל
ויגלם לרחובי ולבי. והבכון כי עתה ידמוך לגלות כל ישראל להיתם בלות והכנלות עליהן וכן
כפרסם בבחה תחרי כן ויהיה כי יבחו עליך כל הדברים התלה על גלות כל ישראל יהיה כתו שתאר בכל ה
הגוים תאר הדיחך ה תלדיך תתם ונו והסרסה כלה הנסתרות לה תלדינו על דעת התפרסים יתו
כי הסם תלדינו לו לעשות תסבע תאר לנו כתו עון תאר תעל תבע תבע. ולתן כי כל התגלוות גלויות לפנינו והכנלות עלינו ועל בנינו
לעשות להם תת כל דברי התורה הזאת. ועם כפי תתדרש כן הוא. ודעתי
דרך הפשט כי הבתרתת הם התשוים תבפרשים תן העושים תתם כתן סניחת תי יבין תבפרשת נקבי
יתחר הבפרשת לשם לבית הם תין לבי כתן עון תאר תעל תבע. תכל הבגלות שהם הזכרות לבי ולבניו עד
עולם לעשות תת כל דברי התורה הזאת תוקת עלם. תכך קבלנו על תאר יאבו תם ועל תאר לינו תם
לדורות עולם. ולפי שהביאו בחלה לעשות כל התוכח הוכיח תן התרם העשה פגנבה שלח יתקיל בחלה
הזאת וידברי תבקלם יעניו כן שלחו תחר דיעשו תקדם ה תלהינו. ושם דברי התפרשים דחיי לו לומר
דיעשו להם תלהינו והיה כי יבחו עליך כל הדברים התלה בבר חזרתי כי תפרשם הזאת עתידה
כי כל עניניה לא הין ולא בברתי. תכל הם עתידין להיות ועשה ושכח עד ה תלדיך ושמעת בקולו
בבל תאר תכני תנוך היום לתת כתלה תקבל ובניך תתשוב לב ה בכל לבבך ובכל נפשך ותקבל עליך על בניך לדורותי
לעשות בבל תאר תכני תנוך היום כתאר עשו בגולה תסבית דשבית וכשים כתלה וסבעה לבית כתורת
התלדים תאר בתבה בית תשם עבר התלדים ולסתור לעשות את כל תכנית ה תלדיכם ותיפרו ותקיני. לו
יהיה תכוך לתת ובניך כתו תנוך לך ולבניך כעניין ולתת נוך וירש לותנו לנו ולפי דעתי לו תעשה תכל קנת התלות
גדול כי ירחוץ לתם כתרון עד סיכלו כל תסבית סבניך ינוך וכן וירש לותנו לנו ומל רב
תלדיך לת לבבך ואת נפשך לתת תסיינין לותנו. תכוניתך תפשיכ תלין כבל לבבך ואת

ענוה מוכך · ונראה מן הכתובים ענין זה מלשון המילה היתה רמוזת כיד הקדש לעשות כרצונ
צדק לו רמ"ע · וכל זמן התורה כן כדי שיהיה להם זכות בכחירתם בטוב ובעשר כרצונם טרע מכל
לימות המשיח תהיה הבחירה בטוב להם עכשו לא יקלקל להם הלב הזה שלא יחמוד ולא יתאוה ויסוב החדש בזמן
החלם הנזכר כאן כי החמדה והתאוה עדלה ללב ומזל הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה ויסוב החדש בזמן
ההוא לאסור היום קודש תעלו על הדש הו אומן שהיה עושה בשבע מה שרוצי לעשו ולא היה לו כרצונו דבר
והבכו כמו שפירשתי בבדד כרחפית · ואמן הוא שלשון הכתוב כירמיה הנה ימיכם ימים נאם ה' וכרתי את
בית ישראל ואת בית יהודה כרית חדשה לא ככרית אשר כרתי את אבותיכם וגו' כי זאת הכרית אשר־
אכרות את בית ישראל אחרי הימים ההמה נתתי תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה · ואמן כעול יבר הרע
ועשות הלב בשבעו מעשהו הרעוי · ולכך יאמר עוד והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד
איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם · · וכידוע כי יבר
לב האדם רע מנעוריו וכדכיכים ללמד מוסר חלא שיתבטל יבר הזה בזמן ההוא לעתידי · וכן נאמר בקיזקאל
ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם והלב החדש ירמוז לשכנע
והרוח לאחפ ולרצון ואמן שאמרו רבותינו הבינו סנים אחר תאחר לין לי בזמן חפץ הלכו יאמר המשיח שלין
להם לא זכות ולא חובה כי ביומי המשיח לא יהיה בחדש חפץ · אלא יעשה בשכנע המעשה הרעים ולפיכך
אין להם לא זכות ולא חובה כי־החובות והחובה תלויים בחפץ · וטע' כי המצוה הזאת על כל התורה כולה
והכונן כי על כל התורה יאמר אחר שאר מצוה תלוי מנין היום · אלא שבכולן כתוב תקרל את התורה
כי עקיצר הדבר להיות כן · והטעל לאמר כי לא יהיה כדאך בקצף הפחים והאמר כיד העמים תוכל לשוב אל
ה' ולעשות כל אשר אכי מצוך היום כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך אלא קריב אליך מאד לעשותו בכל עת
ובכל מקו · וזה טעם כפיך ובלבבך לעשותו כי תהדל את עשה ואת עון מצותם בפיהם ובלבבם אל
ה' וניכנלו עלהם היום יאמור להזהיר עוד להגיד להם כי אני הדברים נידע וברשתם ללכת אחר יאמרו אם אתי
מעונו ימעבב כיהם לא נון התחתוכ' ולא נון העלינים · ויעיד בהם את השמים ואת הארץ אחר שעשו בכל עת
אמר העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אתכם תאבדון מהר כי עתה יאחר הארץ אשר אתם עברים את
הירדן שמה לרשתה לא תאריכו ימים כי השמד תשמדון · ראה נתתי
לפניך היום יאמור להזהיר עוד להגיד להם כי אני הדברים נידע וברשתם ללכת אחר יאמרו אם אתי
מעונו ימעבב כיהם לא נון התחתוכ' ולא נון העלינים · ויעיד בהם את השמים ואת הארץ אחר שעשו בכל עת
אמר העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אתכם תאבדון מהר כי עתה יאחר הארץ אשר אתם עברים את
הירדן שמה לרשתה לא תאריכו ימים כי השמד תשמדון · ראה נתתי
לפניך היום יאמור להזהיר עוד להגיד להם כי אני הדברים נידע וברשתם ללכת אחר יאמרו אם אתי
מעונו ימעבב כיהם לא נון התחתוכ' ולא נון העלינים · ויעיד בהם את השמים ואת הארץ אחר שעשו בכל עת
אמר העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אתכם תאבדון מהר כי עתה יאחר הארץ אשר אתם עברים את
הירדן שמה לרשתה לא תאריכו ימים כי השמד תשמדון · ראה נתתי

סדר וילך

כאשר הלים בלר בריו לא הלכו כל הכתבים לפניו והנה והנסים
היה לאחדין · ולא הוצרך הכתוב להזכיר זה כי ככר אחר אחם
נכתבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם נעבירך בברית ה' אלהיך ואחר
עברם בבריתו יבא הפנין · ואחר הכתוב עתה כי משה הלך ומתחנה לריה אל מתכנה ישראל לכתובר כתי
מירכה להפטר מהכירו וכל ליטול רשות ממנו ויאמר להם בן מלה ועשרים שנה אכנין היום זה
לנחם אותם על עניני כלומר אני זקן ואין לכם עוד תועלת מחיני ועוד כי הסם ציני שלא אעבור סם ואל
תעמדו ואל תיראון כי ה' יעבור עמכם לא שלק מכיניתו משה נעבודי ויהושע הוא העובר לפניכם כתקומי
ואעפ שמשה רבי היה כתקבל ובכל־אותו כאשר הניד הכתוב לא כתתה עינו ולא סם לחה אחר־
להם כן לנחמם ורמ"ם כתב לא ואוכל עוד לנאת ובא לפי שהי אחר אלי לא תעבור את הירדן ואין נכון
בן כון מוסב למעלה כלפי מכינה כמו שמתרגם אל האדן אשר נשבעתי להם ואכני אהיה עמך לשון רש"י
ויפה פירש · ועל דעת רש"י אין יהושע את משה בכתובי משה בחומת הסם ועל כן אמר אשר נשבעתי להם וכן מצינו אחר
משה ונתתי מטר ארצכם בעתו וכן נתתי עשב בשדך לבהמתך וכן לעתיד תדעון כי אני ה' אלהיכם וכן
יפלח ה' כך את כל העמים אשר אתם עברים מפני ורש מעליך אשר עזבתני וכבר דברתי בזה ועוד ויפר אכלת משה
לכתוב כי מתחלה כתב את התורה ונתנה אל הכהנים כאשר כאחר לעשרה ולא אחר להם לתת ביתו אחת
ואחרי כן נכנסו בשירים הזאת ויכתוב

הזאת על ספר עד תומם ויה יכלול כל התורה כולה לשון יאמרו ולשון ילמדון התנשים והנשים כי
נם הם שומעת ולמדת ליראה את השם ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו שם הטף כי ישמעו
ויראלו ולמדו ליראה את השם אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה
וזה טעם ולמדון ליראה בתמיד כי למעלה אחר ולמדון יראלו אל דכיתי אחרי אחר ולמדון התנשים לשמוע
לשמוע ויבוא לאחר בא בא ליתן סכר למכיאיהם ואצטוט ואזהרנו לשון רש"י ולשון כי דבר חשם חזק ולחיזק
כי אתה תכיאו מצוה היא ולילן היה מתעצל ולא יעשה כן היה חייב מיתה · ויתכן שיהיה פי' ולחזק
אחרונה לחיזו בניו ומכיאם על ישראל כמו שפירשתי בפסוק ובניו שמרתי לעיניהם יראת ה' בתחל מעשר
השעם כי עמוד הענן היה על הפתח והשם היה נראה בתחל כאחל ואמן הכתוב על דעת רש"י ועל דעתי אוא כתו
ויראד ה' בעמוד ענן ויעמוד פתח האהל והכה בכור ה' נראה בענין והטעם כי ראה לדבר עם השם שיסתיע
יהושע ושם יבוא אתו יהושע עצמו ואכה למשה בחחר ונעדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפר אחל יהושע
לא היה בתעלה ולא היה ליכנס בתחל כלל והמה ויעמד הענן על פתח האהל שם לבא כי היה הענן
וכן הכבוד על פתח האהל תוכף עלין והשם חוא בתחל אלהי נכר הארץ לשון רש"י ואחינו כן
אחרי האלהים הנכרים בתחל כי השם הנכבד נקרא אלהי הארץ בענין שנ' כי לא ידעו את משפט
אלהי הארץ וכן וידברו על אלהי ירושלים ועל אלהי עמי הארץ וכתיב לא יסבו אלהי הארץ ה' והזכיר זה ר' אברי
ואברי פרשתיו · ועשה אשר הוא בא שמה בקרבו שהוא בא בקרב עמו ועבדיו אין בקרבו בקרב הארץ כמו
ולא נשא אותם הארץ נעמתם ארץ כדברי רש" ועשה ואחר כיום חזה הלא על כי אין אלהי בקרבי לזכנו
ויצרי נאחר כעכין והתנדו את עכום הזה מעל הדרך וחרטה שתחרטו על מעלם ויכירו כי אמתים הם
ויצרים ואכני הסתר אסתיר פני מפני אחרית כי בעבור שהרהרו ישראל בלבם כי אחטא לאלהים אעל כי אין
אלהים בקרבם ומצאום הרעות הללה היה ראוי לדוק אחדי הסם שיעזרם ויכלם אכבר בארם בזה כענין
שאחר הכני נסתם אותך על אחרך לא אעזבך ולבך אחר כי על כל הדעה הגדולה שעשה לכבוש בעד אחיר
עיר מגיש מצה לא באתי לדבר פנים אל אחשון שהשתיר פני ואחתים ומצאום רעות רבות ופרות כך מיכרין
כי אסתר אסתיר פני הגלולה ויצאו כחבורת פני ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא
וגיליתים וגו' עד שיסיסו על התורה הכתובת וידי נאוד ותעובה אליהם כמו שכתוב למעלה ואסת עד ה'
אלהיך וגו' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת על דרך הפשט ולמשה ויהושע שכיהם יבוא מיכתם כי רצה
לומר שיהושע יכתוב כל־יי משה והנה משה בתבה ויהושע עומד עמו וקורא ורואה וזה טעם ויכתוב משה
ולמדה את בני ישראל לשון הוא העיקר כי מצינו שאמר לו בפ' ויהושע היה מלמד עמו כמו שאמר
בסו' הוא יהושע בן נון וטעם השירה הזאת לאחר לך עתה והיו לאותו ויקראוה שיהיה כי ישראל
יאחרוה תמיד בפיו ובזמרה וכן כתבה בסירים כי השירים יכתבו כחם הפסק בפיקוחות הנעימות
וטעם כי ידעתי את יצרו אשר הוא עושה היום כטעם כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה שהיה הודיעה
בפעל כי היודיעה בעתיד ידיעה בבח וגם לא תאמר ישראל כאחד כלא מדע יצרו בפעל לא היה הענן מגיד
להם שירה לאחר הגלוי לפניו שתאמרנו ואעידה בכם את השמים ואת הארץ רבות רעות וצרות כזה וכזה · אבל
היה אלהי מ"ן נתן להם את שיהיה בידיעה שתה לא תאבד ונשתעה טוב הארץ תאכלו וגם תתולנו ואריתם
אחרב תאכלו · אבל עתה שמדע גם להם יצרם אשר הם עושים היום ואמר להם כל הקורות אותם בעונו שכל
מדעתיך כי קשה אתה ועניך ברזל עריפך ומצחך מחושת ואגיד לך מאז · כעד תכא שמעתיך ויבו את יהושע
בן נון מוסב למעלה כלפי שכינה כמו שאמרים אל הארץ אשר נשבעתי להם ואכני אהיה עמך לשון רש"י
ויפה פירש · ועל דעת רש"י אין יהושע את משה בכתובי משה בחומת הסם ועל כן אמר אשר נשבעתי להם וכן מצינו אחר
משה ונתתי מטר ארצכם בעתו וכן נתתי עשב בשדך לבהמתך וכן לעתיך תדעון כי אני ה' אלהיכם וכן
יפלח ה' כך את כל העמים אשר אתם עברים מפני ורש מעליך אשר עזבתני וכבר דברתי בזה ועוד ויפר אכלת משה
לכתוב כי מתחלה כתב את התורה ונתנה אל הכהנים כאשר כאחר לעשרה ולא אחר להם לתת ביתו אחת
ואחרי כן נכנסו בשירים הזאת ויכתוב

כדר האזינו

האזינו השמים — על דרך הפשט נדקו דברי רש"י כי הכתובים יתנו עידיהם ככל הדברים שהם קיימים ועומדים . וכן פתגמי ר"ש את ריב"ם נגד לכן יהושע כי פס כתיב כי היה פתעם ועל דרך שחתת הם השחית והלאן הרחשטונים המזרחיים בברחשית כי ר"ם יצחק כברית עם ישראל . על כן אחר סיחזו השמים ויסמעו התחילים ויאזין הארץ אמרי פי . יאחר ישרף כמטר לקחי כי מה שלקח מן השמים ואחזיקת על הארץ יערף אל ישראל ותגל עליהם כטל כי פס ה׳לקרא בשמים הם גדל לאלהינו בלה ועם כל ישראל יחדו וכן לכן יהושע ויז על הארץ הזאת כי משה רועה לכן ישראל וכבר פירשתיו . כן לכן יאשר הבוכים היתה לרחם כנה אחת ה׳ היתה זאת ונגזת ועל כן אחר יהושע הלכן הזאת תהיה נגו לעיר וכן כי הכה הלכן אחר כתבתי לפני יהושע על לכן אחת שנעה עיניכם וכן והמכלכל יכין הצור תמים פעלו ראיתי לפניך הדין . ואחר תמים פעלו כי הפעל הכל תמנו תמים יאלם לא יאמנו ולא יאמינוהו לעולם . כי כל דרכיו משפט ואחים לא ולא תבא בפעל חברון לך כמשפט כי המשפט לאל אמונה ואין עול צדיק והמשפט צדיק והבור ישר טחת לו לא בניו מומם המום יקרא השחיתה כמו שכחתי כי משחתם בהם מום בם וכן ונזכח משחת לה׳ אחר כי מומם של ישראל בחת לבור עיון ונחלתו וקראתם לו בניו כאחר יקראם בבת כעת דבון ואחר כי פס דור עקש ופתלתל כי העקשות הפך היושר כענין שנא׳ ואת כל הישרים יעקבו . והתפתלתול הפך הצדיק והאחרי שהוא צדיק וישר ויפעם בהפך מזה לומר שכל פס משחיתים לו ומענינו הנתיב שחת לא יתומם את לא בניו דור עקש ופתלתל והנה הטעו לו בלא בת חברון העולה המעלת הבור כי הוא תמים שלא יבא בו חסרון לעולם הכל מומים הוא המשחית לומם לפני לבניהם והטעם לא בניו כתוי ואחרתי ללא עיני וגם פס קלונו בלא הל כמי שאינו של ויפסע בלא אלהים . לן ואחר שחת לו תמים שאינם בניו כי פס דור עקש ופתלתל הפך מחנו עם נכל ולא חכם שפחכו הטוב פעשה לפס . ולא תכם להבין את המעל שים בידן להטיב ולהרע לפין דם ולהקלום תרגם עונג דקבילו תוריתא עשלו תן נכל פסידים בן תלחם תלחם ואחר עם סנלחו בעשיית התורה ולא יתחכמו שהיה לטוב לפס כל הימים וכן אחר בעם נכל כעונג טפש סנלחו להיות חכמים תו בעלי דת . ורש׳ אחר נכל בתעשה ולא חכם בלב . ולפי דעתי העשה טוכת חכם יקרא כדיב ויפעם דעה לאחי שהטיב עתו יקרא נכל . והוא שאחר לא יקרא עוד לנכל כדיב כי הוא הפנו . ולכך לאחרו חכמים תו בעלי דת . ורש׳ לאחר נכל בתעשה ולא חכם בלב . ולפי דעתי העשה טוכת חכם יקרא כדיב על נכל הכרמלי כשאתו כן הוא נכל שהו ונבונה עתו כי דוד בעשה עתי טוכה גדולה ושמר את כל אחר לו והוא לא יקרא עוד לנכל כדיב כי הוא הפנו . ולכך לאחרו ויפעם דעה לאחי שהטיב עתו יקרא נכל . והוא שאחר לא יקרא עוד לנכל כדיב כי הוא הפנו . ולכך לאחרו חכמים תו בעלי דת . ורש׳ לאחר נכל בתעשה ולא חכם בלב . ולפי דעתי העשה טוכת חכם יקרא כדיב

הלא הוא אביך קנך — עשך ויכוננך כלשון כרחם לאחר ויתהי לזכיים וכן זקיכך . והטעם כאחר אחר חלק ה׳ לאדיך לאחת נגו כי לכל חלק כחטאת חלק לאחרו . וטעם לאחסר ככי ישראל כי בורת יעקב תקוקק ככסף הכתר והוא אור גדול . והטעד כי חלק ה׳ עמו חלת מעלה גדולה שאר עשה לו כן לאחר הלם תגמלו זאת עם נכל ולא חכם הכי הוא קנך כמו שכתוב כיכיהם כאחר יפסר ויאחרו כאחר מדבר וגו׳ . ורש׳ כתב יתנהגו כאחר תדבר לאחת תנחו לאחרים כאחר

כאשר מפורש בדברי ירמיהו ויעמד כל האנשים היודעים כי מקטרות נשיה לאלדים אחרים וכל הנשים
העומדות קהל גדול והן שהעיזו פניהם בנביא לאמר לו עשה נעשה את כל הדבר אשר יצא מפינו לקטר ל
למלאכת השמים וכתוב עוד שם מפורש להכעיסני במעשה ידיכם לקטר למלאכת השמים וכתוב עוד שם
השכחתם את רעות אבותיכם ואת רעות מלכי יהודה ואת רעות נשיו ואת רעותיכם ואת רעות נשיכם ·
ובחזקאל נאמר עוד תראה תועבות גדולות אשר המה עושים ויבא אותי אל פתח בית ה׳ והנה שם הנשי׳
ישבות מבכות את התמוז · ויאמר ה׳ אל לבו או אל המלאכים אבתירה פני מהם כדרך לשון בני האדם
וכן אעלים עיני מכם ·· והטעם כי כאשר יבקשוני לא ימצאוני · אראה מה אחריתם יש אומרים
אני אבתיר את פני מהם בעבור שאני רואה מה יעשו באחרונה · והנכון שהוא כמשמעו עד שאראה מה
יעשו בצר להם דברי רא׳ · ואין טעם ויאמר רק המשמעה והרצון לפניו לעשות כן כדרך ויאמר אלדים
במעשה בראשית וכבר פירשתי · וטעם פני על דרך האמת פירשתיו · והנה אבתירה פני שאסלק
וטעם אראה מה אחריתם בטעם ארדה נא ואראה וכבר פיר׳ כי דור תחפוכות המה ולא יעמדו בפני
בנים לא אמון בם כי אין להם אומן ומגדל והמשכיל יבין · והנה עד הנה בשירת משה ישיר בה והוא
מדבר בלשון עצמו · ומן הכתוב הזה ואילך שהזכיר ויראה ה׳ ויכאן ויאמר אבתירה פני כולם דברי השם
הנכבד · הם קנאוני בעשוני וכל השירה כן ·· הם קנאוני בלא אל [redacted] לשון רש׳ ואם
כן ירמוז לשדים הנזכרים · והנכון שיאמר הם קנאוני [redacted] כי אין אלוה מבלעדי ה׳ ומושיע אין
בלתו כענין שנאמר ימים רבים לישראל [redacted] ·· בעשוני בהבליהם השדים ואני
אקניאם בלא עם · הכשדים שב׳ בהם הן ארץ כשדים זה העם לא היה שפירושו העם [redacted]
והקבה׳ גדל אותם לרדות בהם את עולמו כמו שאמר מפן אתה לי כלי מלחמה · [redacted]
[redacted] וירמוז לשני הגליות · אפאיהם אמרו המדקדקים אפזרם בכל
פאה · ואם כן יהיה טעם אמרתי שהיה הרצון לפני ובמדת הדין שיהיו ככה לעולם מפוזרים בכל פאה
[redacted]
[redacted] והנה ירמוז לגלות עשרת המבטים שגלו לנהר גוזן הוא שהחכמים קורין
המבטיון כי נקרא גוזן מלשון ויגז שלוים · אתה גוזי כי העומדים אחריו מוסרים מבני אדם וקורין אותו
המבטיון מפני שביתתו בשבת כי יום השבת בלשון ההוא סבט כאשר הוא בערבי · ונהוג בלשונם להוסיף
בתחתיים יון אזוביון אוריון מוליון וכן הרבה · אשביתה מאנוש זכרם גלותינו בין העמים
אנחנו יהודה ובניתין שאין לנו זכר בעמים ולא נחשב לעם ואומה כלל · והנה יאמר הכתוב כי היה במדת
הדין להיותנו כן בגלות לעולם לולי כעס אויב · ויורה זה כי בגלותינו עתה תמה זכות אבות ואין לנו הצלה
מיד העמי׳ רק בעבור שמו כענין שאמ׳ ביחזקאל וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצותם שם ונקדשתי
בכם לעיני הגוים וידעתם כי אני ה׳ בעשותי אתכם למען שמי לא כדרכיכם הרעים וכעלילותכ׳ הנשחתו
בית ישראל · וכן נאמר עוד ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים וגו׳ · ולכך הזכיר משה בתפלתו
ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר וגו׳ והשם ית׳ הודה לו בזה ויאמר ה׳ סלחתי כדבריך · [redacted]
[redacted] אבל
השם בדא את האדם בתחתונים שיכיר את בוראו ויודה לשמו ושם הרשות בידו להרע או להטיב [redacted]
[redacted] ופרסם בהם האותות והמופתים כי הוא אלדי
האלדים ואדוני האדונים ובודע בזה לכל העמים · והנה אם ישוב ויאבד זכרם ישכחו העמים את אותותיו
ואת מעשיו ולא יסופר עוד בהם · ואם אדם יזכיר כן יחשבו כי היה כח מכחות המזלות והכוכבים וחלף
ועבר · והנה תהיה כונת הבריאה באדם בטלה לגמרי שלא ישאר בהם יודע את בוראו רק מכעים לפניו
ועל כן ראוי מדין הרצון שהיה בבריאת העולם שיהי רצון מלפניו להקימם לו לעם כל הימים כי הם
הקרובים אליו והיודעים אותו [redacted] · וזה טעם כי ידין ה׳ עמו ועל עבדיו יתנחם שיזכור ה׳
ברחמים כי הם עמו מאז · ויזכור כי הם עבדיו שעמדו לו בגלותם בעבדים

לבטל הצרות והשעבוד וכענין שב׳ ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו · וכבר רמזתי בבריאת האדם
סוד נשגב ובעלם צריך ממנו שנהיה לו לעם והוא יהיה לנו לאלדים · כענין שב׳ כל הנקרא בשמי ולכבודי
בראתיו וגו׳ ·· כי גוי אובד עצות המה וכל הפרשה על האויב הנזכר כדברי ר׳ נחמיה · וטעם כי לא
כצורנו צורם גם כן דברי האויב · יאמ׳ הכתוב שהיה להם לחשוב ולהשכיל זאת הנעשה בישראל כי הוא פעל
השם על עונם ויבינו ממנו לאחרית נפשם כי כן יעשה בסוף לכל הגוים כי הם מורדים בשם יותר מישר׳
ישכילו ויאמרו איכה ירדוף אחד אלף מישראל אם לא כי צורם מכרם · כי צורם הוא תקיף ובעל היכולת
לעזור ולהשכיל יותר מצורנו ואויבנו היו פלילים בנו מתחלה לעשות בנו שפטי׳ כדבונם · ועתה למה בורחי׳
מפנינו אלף אחד מפני גערת אחד לולי צורם התקיף שמכרם והביא מורך בלבב ונפלו ורודף אין פלילי׳
מלשון אשר סללת לאחותך ויעמוד פנחס ויפלל ·· כי מגפן סדום גפנם יאמר כי גוי אובד עצות
המה ולא ישכילו ולא יבינו ולא יחשבו רק רע כל היום כי מפורש רע היו ולא יעשו רק פרי רע ומר האוכל
ממנו ימות והענין כי ישראל מודים ומתודים ועושים תשובה בעת צרתם לאמר ולמה מצאתנו כל זאת ·
אבל האויב גוי אובד עצות אין לו עצה ולא תבונה רק הולך אחר עז שלו וכופר בשם הנכבד לעולם · כי כן
ירש מאבותיו והנה הוא מפורש פורה ראש ולענה ואין בהם תועלת לעולם · אבל ישראל שפרשם טוב אם
יכרת ועוד יחליף ויעשה פרי טוב ·· הלא הוא כמוס עמדי ראש הפתן האכזר שלהם שמתי
באוצרותי להאכילם מפרי מעשיהם כי לי נקם ושלם לנקום נקמת ישראל מידם · ולי שלם לשלם להם
כפעלם שכחשו כי בעת תמוט רגלם כשתתמלא סאתם כענין כי לא שלם עון האמורי עד הנה · ורא׳
אמר שטעמו וגם רשע ליום רע · והוא סוד גדול ·· ואמר אי אלדיהם האויב יאמר איה אלדי ישר׳
כענין למה יאמרו הגוים איה אלדיהם אשר חלב זבחמו יאכלו · כי היו ישראל תדירים בעבודת הקרבנות
והנסכים מכל גוי לאלודיו · והזכיר לשון רבים יאכלו ויסתו לאלדיהם שהוא לשון הרבים ואצל העמים
רבים הם ולכך חזר ואמר ראו עמי כולם אני אני הוא יחיד ואין אלהים עמדי לעזור לי ואין כנגדי להצי׳
ולמחות בידי מלעשות כל רצוני להמית ולמחו ולהחיות ולרפוא ·· כי אשא אל שמים ידי על דרך
הפשט ענין שבועה בכסאו ואמר אשא כי כל נשבע בשמא ידו ונוגע בחפץ אשר הוא נשבע בו · ועל דרך
האמת בעבו כי בעת הגלות השליך משמים ארץ תפארת ישראל יאמר שישאנה עתה בעת רצון אל השמי׳
העליונים והיא היד הגדולה הנלחמת לישראל · וזה טעם ואמרתי חי אנכי לעולם כי אני מחיה ידי
החזקה בהיות משנן ברק חרבי וסומך אותה לאחוז במשפטן של ישראל · ולהשיב נקם לצרי כי אז יהיה
השם שלם והכסא שלם והמשכי׳ יבין · והנה השירה הזאת אשר היא בנו לעד אמת ונאמן תגיד בביאור
כל המובאות אותנו הזכירה תחלה החסד שעשה עמנו הקבה׳ מאז שלקחנו לחלקו והזכירה הטובו׳ שעשה
לנו במדבר ואשר הנחילנו ארצות הגוים הגדולים והעצומים ורוב הטובה והעושר והכבוד אשר הנחילנו ב
בה וכי מרוב כל טובה מרדו [redacted] והזכירה הכעס אשר היה מלפניו עליהם עד שסלח בהם בארצ׳
דבר ורעב וחיה רעה וחרב · ואחרי כן פזר אותם בכל רוח ופאה וידוע כי כל זה נתקים ויהי כן [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted] וזה דבר ברור כי על הגאולה העתידה יבטיח כי בבנין בית שני לא הרנינו גוים עמו רק לעגו עליה׳
מה היהודים האמללים עושים והיו גדוליהם עובדים בהיכל מלך בבל וכולם משועבדים לו · ובימים ההם
לא השיב נקם לצריו ולא כפר אדמתו עמו · והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה רק
היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל ושהוא ית׳ יעשה בנו בתוכחו׳ חימה אבל לא ישבות זכרנו וישוב ויתנח׳
[redacted] ויכפר על חטאתינו למען שמו אם כן השירה הזאת ה
הבטחה מבוארת בגאולה העתיד׳ על כרחן של מינין וכך הזכירו בספרי גדולה שירה זו סיש בה עכשו ויש

בה לשעבר

סדר ברכה

לים התלדים להגיד כי כדכתיב מקויימת כי לים התלדים הירח
ותפלת יסרים רבוכו והוא יקדיל הכתוב למשה רבי׳ לים התלדי׳
וכן מאחר הכניסים ומליכין ומולכתם ולא יאחר הכתוב לים ה׳
לכל יאחר משה עכד ה׳ והטעם ידוע לכל יסכיל וכן על דרך החת׳
וזאת היא הברכה כי תחת ה׳ היתה זאת וכן כיעקב כאחר נאחז לשון לאחר דבר להם לחכיחם זאת הברכה
הא מאחר דוד זאת היתה לי כי מקודיך נכרתי ירמיה לכיון עיר דוד כי שם נתה ה׳ זאת הברכה חיים עד
העולם והמשכיל יבין . ולזה הסוד כתבנו רבותינו כאחרונים מאחרי רבה וזאת לשון לאחר דבר׳
להם לחכיחם עתיד לדש כיבא כי לערך לאחבם ומקום שמקדת חני ועשה הוא מתחיל כיון שעמד
משה רבינו אחתם להם בזאת הברכה תלאתי מקום שמקד להם לחכיחם הוי וזאת לאחר דבר להם לחכיחם
לאחר להם הברכות הללו לומתי מניעות לאחבם משעה שתקבלו את התורה שכתוב בה וזאת התורה וגו׳
כי אחלה אחת תרומה לברכה שהיו התורה והיו הבריות רבתיב זאת בריתי ובבד הזכרתי וגו׳
ה׳ מסיני בא ואחר כי הטם מסיני בא לישראל כי משם הסכין שבינתו בהוכח ושוב לא נתגלה מהם
והעבין כי יהד הכבוד כאר סיני כתן שב׳ דוד ה׳ על הר סיני שלח האם אחד ויקדיל ה׳ למשה וגו׳ ועם הירח
כל היחים שהיה משה עלה ויהד כתן שב׳ ומרילה כנור ה׳ בחם לחלת׳ נרחים כאר וגו׳ וכאשר כתבו לו
הלאות האחרונות שכן הכבוד בראשל ומשה כתן שבאת׳ והיה בבא משה האהלה יהד עושה העבן ועמד פתח
האהל ודבר עם משה וכתיב ודבר שלא משה סביב שלא וגו׳ ואלאשר הוקש המשכן שכן הכבוד במשכן
שב ויכס העבן את האהל ומשה וכבוד האם מלא את המשכן ומשה היו לו כל הקדבות כל׳ יחי אחדבר ״
וזרח מעשיר לתן כי לחרי שהעם מסני במסע רשמן שכן העבן במדבר פארן ומשה שלח׳ מרגלי׳
שב ויסלח לותם משה מחדבר פארן ונעברה העם ולא היה הדבור עם משה עד שכאו לשעיר בנשל בני
עשו כפוף האדמים כתן שב׳ שם כי ה׳ אלהיך ברכך בכל מעשה ידיך ידע לכתך את המדבר הגדול הזה׳
זה שרכעים שנה ה׳ אלהיך עמך . והנה לו נכאים בשעיר היה האם להם לאור עלם ומלמן יחי לכלם .
ונוה שתם להאמר מעשיר ועזעזל ויאחל שיחלו לרשת את שרשם ירשו ארץ סיחון ועוג׳ שבי מלכי ס
האמורי הגדולים ״ והופיע מהר פארן שמתנבל האם משם עבינם לחאר פנין מהר פארן . והטע׳
כי תחלת הכאם במדבר הגדול היה מפארן כתן שב׳ מסיני ויזדבר שיני ויכתבן העבן במדבר פארן
והאם משם מעשיע עליהם לרשות את שם ברישים כמדבר הגדול והנורא מלשון על עצת רשעים מרפעת
כ
ילת מנוף ה׳ כם שיי לכתם ברכתם ומשה כתב את
חלפי מנאן ה׳ כם שיי לכתם ברכתם ומשה כתב את
הכהנים הלוים נשאי ארון ברית ה׳ לאמר הקהל את כל ישראל אנשים ונשים וטף וגרך אשר בשעריך למען
ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה׳ אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת ובניהם אשר לא ידעו
ישמעו וילמדו ליראה את ה׳ אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן
שמה לרשתה ואתם עברים את הירדן וגבלתם את האבן הגדולה הזאת בשיד ואת הסיד וכתבת על האבנים
את כל דברי התורה הזאת בבאר היטב וגו׳ ואחר שכתבו כל התורה על האבנים ויעבר יהושע את כל
ישראל אל מול שכם כאשר צוה משה עבד ה׳ לברך את העם ישראל בראש הר גריזים ואת הר עיבל
כאשר צוה משה עבד ה׳ לברך את העם ישראל בראש הר גריזים ואת הר עיבל כאשר צוה משה עבד ה׳
ואחריכן קרא כל דברי התורה הברכה והקללה ככל הכתוב בספר התורה ואין קרוב לזה אלא מה שכתוב
בפרשת נצבים אתם נצבים היום כלכם לפני ה׳ אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם וגו׳ עד
מחטב עציך עד שאבך מימיך לעברך בברית ה׳ אלהיך ובאלתו אשר ה׳ אלהיך כרת עמך היום ולמען
הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבתיך לאברהם ליצחק
וליעקב ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת כי את אשר יש פה עמנו עמד
היום לפני ה׳ אלהינו ואת אשר אינו פה עמנו היום ואחר כתוב ונתן ה׳ לכם לב לדעת ועינים לראות
ואזנים לשמע עד היום הזה ואחר כתוב ונתן ה׳ לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה
ואחר כתוב ונתן ה׳ לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה ואחר כתוב ונתן ה׳ לכם לב
לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה ואחר כתוב ונתן ה׳ לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים
לשמע עד היום הזה ואחר כתוב ונתן ה׳ לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה ואחר

השמחות כי נקח בחלקנו תחלה עם רחוקן המוקדם והנה הים תרגם
ואחרי כן נרד בני השמחות דן ונפתלי גד ואשר כסדר תולדותיהם והוא הגדול שלהם . והקדים גד לכל בני
והקדים זבולן ליששכר כאשר עשה יעקב וכן בכל מדרשי חכמינו זכרונם לברכה יעקב והבניו הכריעו לכבי זבולן
ואחרי כן נרד בני השמחות ויבא נגיל גדולם בין בני יהודה ובין בני יוסף . ואחרי כן הסליט לנרד בני הגבירות
ובין גבי בנימין והלוים יחנו עם שכיחם ואחרי כן נרד בני יוסף כי כן היתה בחלקם שכ׳ מעיל גדול תעשה
לו בתוך בנימין חטף יותר ממחענן בחוכן החטף והוא בכלל הברכה . והכוונן בעיני כי הכתוב
לא נתעתם בנימין חטף יותר ממחענן בחוכן החטף והוא בכלל הברכה . והכוונן בעיני כי הכתוב
יעקב הזכיר בניו הסנים עשר והזכיר יוסף בשכט לחד ושמם יחיה להזכיר ביוסף שני סנים שכטים כמו שאמר
והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה והיה זה בעבור שני דרכים שהחזיר כי לחד שכט הקנה ועשרה
שני שכטים בחבת החזקה ובדגלים ובנחלת הארץ הנה הוא דרך לחמשה סנים בברכתם ועוד מהזכ׳
יהוסע המנחלים את הארץ והוא מלאכי הקטן והעונד לחזיר סנדל מתנו . והנה רמה לנרד את
לי כי מברכתו יקבריכו כל ישראל סהיו קרבנותיו לרצון להם לשבי הסם , והדרך להשליר לחד מן
השבטים פלגים ביחנן כשם שהיקים רק סנים עשר בנגד סנים עשר חלו ברקיע וסנים עשר חדשי בשנה
וסנים עשר בגולי תלכוכין שאמרו בחדרם סהם מן זריעות עולם . וכתו מהזכירו חכמים בחבת ברכו
אחד הקנה לעבוד לך ואחד לכבת ישראל כתי סנים עשר חזלו ברקיע כנגד סנים עשר שבטי וכן
וכן כתב בני יוסף הוי עיבל סחנה לוי לא נגוד סף יוסף לשבי שבטים . וכן תרגם יונתן בן עזיאל סחנה
בחלוקת הארץ יוסף לשבי שבטים ולא הזכיר לוי ושמעתי תוכחות העיר הזכיר שער לוי אחד ולא סחנה
שכט יוסף לשבי שבטים . אחד אחד שער יוסף אחד כי לא לעולם יהיו שבטי ישראל רק סנים עשר וכבר
זכרתי זה בסדר ויקח קרח . והנה השלים שמעון שלא היה בשבט גדול ולא היתה בו ברכת יעקב ישראל
ואמר כי הוא השבר . ואמסה שהשבל עליו שלא יהיה סרון בחטתו . ולכך נתן לו ברכתו שפשבט הלבני ר״ת
ואחר כן הקדיש יהודה כי הוא הנחיל הארץ ולבניו והוא העלה בתחלה לחלחק שאר שבט הי יבך
אותו והנה כל כתבו מלכות על ישראל . ואחר כן כתב לוי החוכים עם בני יהודה ועיר יריחו ובשלים ושם יהיו
לו בתוך בנימין והלוים יחנו עם שכיחם ואחרי כן נרד בני יוסף כי כן היתה בחלקם שכ׳ מעיל גדול תעשה
לו בתוך בנימין חטף יותר ממחענן בחוכן החטף והוא בכלל הברכה . והכוונן בעיני כי הכתוב
יעקב הזכיר בניו הסנים עשר והזכיר יוסף בשכט לחד ושמם יחיה להזכיר ביוסף שני סנים שכטים כמו שאמר
והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה והיה זה בעבור שני דרכים שהחזיר כי לחד שכט הקנה ועשרה
שני שכטים בחבת החזקה ובדגלים ובנחלת הארץ הנה הוא דרך לחמשה סנים בברכתם ועוד מהזכ׳
יהוסע המנחלים את הארץ והוא מלאכי הקטן והעונד לחזיר סנדל מתנו . והנה רמה לנרד את
לי כי מברכתו יקבריכו כל ישראל סהיו קרבנותיו לרצון להם לשבי הסם , והדרך להשליר לחד מן
השבטים פלגים ביחנן כשם שהיקים רק סנים עשר בנגד סנים עשר חלו ברקיע וסנים עשר חדשי בשנה
וסנים עשר בגולי תלכוכין שאמרו בחדרם סהם מן זריעות עולם . וכתו מהזכירו חכמים בחבת ברכו
אחד הקנה לעבוד לך ואחד לכבת ישראל כתי סנים עשר חזלו ברקיע כנגד סנים עשר שבטי וכן
וכן כתב בני יוסף הוי עיבל סחנה לוי לא נגוד סף יוסף לשבי שבטים . וכן תרגם יונתן בן עזיאל סחנה
בחלוקת הארץ יוסף לשבי שבטים ולא הזכיר לוי ושמעתי תוכחות העיר הזכיר שער לוי אחד ולא סחנה
שכט יוסף לשבי שבטים . אחד אחד שער יוסף אחד כי לא לעולם יהיו שבטי ישראל רק סנים עשר וכבר
זכרתי זה בסדר ויקח קרח . והנה השלים שמעון שלא היה בשבט גדול ולא היתה בו ברכת יעקב ישראל
ואמר כי הוא השבר . ואמסה שהשבל עליו שלא יהיה סרון בחטתו . ולכך נתן לו ברכתו שפשבט הלבני ר״ת
ואחר כן הקדיש יהודה כי הוא הנחיל הארץ ולבניו והוא העלה בתחלה לחלחק שאר שבט הי יבך
אותו והנה כל כתבו מלכות על ישראל . ואחר כן כתב לוי החוכים עם בני יהודה ועיר יריחו ובשלים ושם יהיו
לו בתוך בנימין והלוים יחנו עם שכיחם ואחרי כן נרד בני יוסף כי כן היתה בחלקם שכ׳ מעיל גדול תעשה
עמהו למען ר״ת . ונסבדי לשר בניהן כתסה הרבה בניהן ונוחלה שלם בכל הנחינו . תריהן על פי תריבה
סקופים נשתפקו לן על פי תריבה שם תסה לשר שתעו כי המיריים לחרן ומריים תה עשו . והכוונן בעיני
דרך השבט כי כתסה כשמעו הוא החקוק לשר תסה בתו ברכתי יתן תנוחך ונוחלך יהיו לעולם לחים
סקוף עין לבנות על כנים ושם רחוקה . והעולה ברכת חשה לכפר לו תעשה בלהם שלא יכרת
ניחוח בו לעולם תכל פקד עליו עם שאר השבטים תעשה יוסף כבי הכת בפרקי היכלות .
נחת ליהודה וכן לחר ליהודה סיחיה ולא יחות והקוף לו עד שתע ה׳ קול יהודה דעת ר׳ לחרים
השבטים לכל הוא בשמעון ונחת הברכה לשר ליהודה . ועל דרך החתת ייחר המדה הזאת ליהודה בעבו
כי להם המלחמה ונחנו החלכות לעולם והיה העזר מבריון והוא סוד שכתוב שלחר לעזר בני יהודה קשת
הנה כתוב על ספר היסר כי הוא הקשת הברולה כנגן שכ׳ה נחת חות הברית . שמע ה׳ קול
יהודה תשבל עליו כבתו לחלחמה כי הוא יעלה בתחלה ולבניו תמנו סילחם בחויבי ישראל וכן לחר
יעקב ידך בעורף חויביך . ואל עזרו תביאנו סיטוב לשלום ידיו רב לו יהיו ידיו דב לו סלח
יבצרך לעזר לחר זולתי עזרת השם סיעזרנו כתשלתו ככל הכתוב כדברי חוכחים . וכן דעת התפרשים
ועל דעתי עזר ירחוק לחלחמתך הרחוקה חל שכבעני שלחר השם יהודה יעלה בתחלה ולחר ידיו ר״ת
סיקח מבריין ויכבוש תשה תריבם בתם ירחוקה . ירמוז סיכחל מנחלתו לשמעון לחיו
הוא שכ׳ מחכל בני יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה רב תשה ויכחלו בני שמעון בתוך נחלת
והנה הזכיר שמעון כרמז עם יהודה . ולדעתי לחר על לי לחר לשון רש׳ וכן דעת התפרשים הוא
כלשון לחרי לי לחי הוא ויסחלון חבני המקום לחשתו לחרכה כן . ולפי דעתי כי כשבור שהזכיר תשר
כברכתו רחוקן ליהודה יהי רחוקן קול יהודה ולא יזכיר שם שאר השבטים כברכתם יזכיר הכתוב וללוי
לחר לבנימין לחר יניד כי השבטים לפניו יקרבו ללוי ויסיס עיניו עליו ויחזור תמיד ואוריך וכן כתב לשר
שכט ושבטניים נשבי יכרך לותם . אשר כיוצא בתשם שכתוב בשמות לותן בשמיו . והטעם שהיה תחיד בכל
לשר בתיו לותן ולא נתנה כן רוסי חון ותני תריבה שכבר העשתו עליו תני תריבה כי העגל לכבי השם
עשהו לשון רש׳ ונשפרי לשר בניהן כתסה הרבה בניהן ונוחלה שלם בכל הנחינו . תריהן על פי תריבה
סקופים נשתפקו לן על פי תריבה שם תסה לחר שתעו כי המיריים לחרן ומריים תה עשו . והכוונן בעיני
דרך השבט כי כתסה כשמעו הוא החקוק לשר תסה בתו ברכתי יתן תנוחך ונוחלך יהיו לעולם לחים
סקוף עין לבנות על כנים ושם רחוקה . והעולה ברכת חשה לכפר לו תעשה בלהם שלא יכרת
ניחוח בו לעולם תכל פקד עליו עם שאר השבטים תעשה יוסף כבי הכת בפרקי היכלות .
נחת ליהודה וכן לחר ליהודה סיחיה ולא יחות והקוף לו עד שתע ה׳ קול יהודה דעת ר׳ לחרים
השבטים לכל הוא בשמעון ונחת הברכה לשר ליהודה . ועל דרך החתת ייחר המדה הזאת ליהודה בעבו
כי להם המלחמה ונחנו החלכות לעולם והיה העזר מבריון והוא סוד שכתוב שלחר לעזר בני יהודה קשת
הנה כתוב על ספר היסר כי הוא הקשת הברולה כנגן שכ׳ה נחת חות הברית . שמע ה׳ קול
יהודה תשבל עליו כבתו לחלחמה כי הוא יעלה בתחלה ולבניו תמנו סילחם בחויבי ישראל וכן לחר
יעקב ידך בעורף חויביך . ואל עזרו תביאנו סיטוב לשלום ידיו רב לו יהיו ידיו דב לו סלח
יבצרך לעזר לחר זולתי עזרת השם סיעזרנו כתשלתו ככל הכתוב כדברי חוכחים . וכן דעת התפרשים
ועל דעתי עזר ירחוק לחלחמתך הרחוקה חל שכבעני שלחר השם יהודה יעלה בתחלה ולחר ידיו ר״ת
סיקח מבריין ויכבוש תשה תריבם בתם ירחוקה . ירמוז סיכחל מנחלתו לשמעון לחיו
הוא שכ׳ מחכל בני יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה רב תשה ויכחלו בני שמעון בתוך נחלת
והנה הזכיר שמעון כרמז עם יהודה . ולדעתי לחר על לי לחר לשון רש׳ וכן דעת התפרשים הוא
כלשון לחרי לי לחי הוא ויסחלון חבני המקום לחשתו לחרכה כן . ולפי דעתי כי כשבור שהזכיר תשר
כברכתו רחוקן ליהודה יהי רחוקן קול יהודה ולא יזכיר שם שאר השבטים כברכתם יזכיר הכתוב וללוי
לחר לבנימין לחר יניד כי השבטים לפניו יקרבו ללוי ויסיס עיניו עליו ויחזור תמיד ואוריך וכן כתב לשר
שכט ושבטניים נשבי יכרך לותם . אשר כיוצא בתשם שכתוב בשמות לותן בשמיו . והטעם שהיה תחיד בכל
לשר בתיו לותן ולא נתנה כן רוסי חון ותני תריבה שכבר העשתו עליו תני תריבה כי העגל לכבי השם
עשהו לשון רש׳ ונשפרי לשר בניהן כתסה הרבה בניהן ונוחלה שלם בכל הנחינו . תריהן על פי תריבה
סקופים נשתפקו לן על פי תריבה שם תסה לחר שתעו כי המיריים לחרן ומריים תה עשו . והכוונן בעיני
דרך השבט כי כתסה כשמעו הוא החקוק לשר תסה בתו ברכתי יתן תנוחך ונוחלך יהיו לעולם לחים
סקוף עין לבנות על כנים ושם רחוקה . והעולה ברכת חשה לכפר לו תעשה בלהם שלא יכרת
ניחוח בו לעולם תכל פקד עליו עם שאר השבטים תעשה יוסף כבי הכת בפרקי היכלות .

נחת ליהודה וכן לחר ליהודה סיחיה ולא יחות והקוף לו עד שתע ה׳ קול יהודה דעת ר׳ לחרים
השבטים לכל הוא בשמעון ונחת הברכה לשר ליהודה . ועל דרך החתת ייחר המדה הזאת ליהודה בעבו
כי להם המלחמה ונחנו החלכות לעולם והיה העזר מבריון והוא סוד שכתוב שלחר לעזר בני יהודה קשת
הנה כתוב על ספר היסר כי הוא הקשת הברולה כנגן שכ׳ה נחת חות הברית . שמע ה׳ קול
יהודה תשבל עליו כבתו לחלחמה כי הוא יעלה בתחלה ולבניו תמנו סילחם בחויבי ישראל וכן לחר
יעקב ידך בעורף חויביך . ואל עזרו תביאנו סיטוב לשלום ידיו רב לו יהיו ידיו דב לו סלח
יבצרך לעזר לחר זולתי עזרת השם סיעזרנו כתשלתו ככל הכתוב כדברי חוכחים . וכן דעת התפרשים
ועל דעתי עזר ירחוק לחלחמתך הרחוקה חל שכבעני שלחר השם יהודה יעלה בתחלה ולחר ידיו ר״ת
סיקח מבריין ויכבוש תשה תריבם בתם ירחוקה . ירמוז סיכחל מנחלתו לשמעון לחיו
הוא שכ׳ מחכל בני יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה רב תשה ויכחלו בני שמעון בתוך נחלת
והנה הזכיר שמעון כרמז עם יהודה . ולדעתי לחר על לי לחר לשון רש׳ וכן דעת התפרשים הוא
כלשון לחרי לי לחי הוא ויסחלון חבני המקום לחשתו לחרכה כן . ולפי דעתי כי כשבור שהזכיר תשר
כברכתו רחוקן ליהודה יהי רחוקן קול יהודה ולא יזכיר שם שאר השבטים כברכתם יזכיר הכתוב וללוי
לחר לבנימין לחר יניד כי השבטים לפניו יקרבו ללוי ויסיס עיניו עליו ויחזור תמיד ואוריך וכן כתב לשר
שכט ושבטניים נשבי יכרך לותם . אשר כיוצא בתשם שכתוב בשמות לותן בשמיו . והטעם שהיה תחיד בכל
לשר בתיו לותן ולא נתנה כן רוסי חון ותני תריבה שכבר העשתו עליו תני תריבה כי העגל לכבי השם
עשהו לשון רש׳ ונשפרי לשר בניהן כתסה הרבה בניהן ונוחלה שלם בכל הנחינו . תריהן על פי תריבה
סקופים נשתפקו לן על פי תריבה שם תסה לחר שתעו כי המיריים לחרן ומריים תה עשו . והכוונן בעיני
דרך השבט כי כתסה כשמעו הוא החקוק לשר תסה בתו ברכתי יתן תנוחך ונוחלך יהיו לעולם לחים
סקוף עין לבנות על כנים ושם רחוקה . והעולה ברכת חשה לכפר לו תעשה בלהם שלא יכרת
ניחוח בו לעולם תכל פקד עליו עם שאר השבטים תעשה יוסף כבי הכת בפרקי היכלות .
נחת ליהודה וכן לחר ליהודה סיחיה ולא יחות והקוף לו עד שתע ה׳ קול יהודה דעת ר׳ לחרים
השבטים לכל הוא בשמעון ונחת הברכה לשר ליהודה . ועל דרך החתת ייחר המדה הזאת ליהודה בעבו
כי להם המלחמה ונחנו החלכות לעולם והיה העזר מבריון והוא סוד שכתוב שלחר לעזר בני יהודה קשת
הנה כתוב על ספר היסר כי הוא הקשת הברולה כנגן שכ׳ה נחת חות הברית . שמע ה׳ קול
יהודה תשבל עליו כבתו לחלחמה כי הוא יעלה בתחלה ולבניו תמנו סילחם בחויבי ישראל וכן לחר
יעקב ידך בעורף חויביך . ואל עזרו תביאנו סיטוב לשלום ידיו רב לו יהיו ידיו דב לו סלח
יבצרך לעזר לחר זולתי עזרת השם סיעזרנו כתשלתו ככל הכתוב כדברי חוכחים . וכן דעת התפרשים
ועל דעתי עזר ירחוק לחלחמתך הרחוקה חל שכבעני שלחר השם יהודה יעלה בתחלה ולחר ידיו ר״ת
סיקח מבריין ויכבוש תשה תריבם בתם ירחוקה . ירמוז סיכחל מנחלתו לשמעון לחיו
הוא שכ׳ מחכל בני יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה רב תשה ויכחלו בני שמעון בתוך נחלת
והנה הזכיר שמעון כרמז עם יהודה . ולדעתי לחר על לי לחר לשון רש׳ וכן דעת התפרשים הוא
כלשון לחרי לי לחי הוא ויסחלון חבני המקום לחשתו לחרכה כן . ולפי דעתי כי כשבור שהזכיר תשר
כברכתו רחוקן ליהודה יהי רחוקן קול יהודה ולא יזכיר שם שאר השבטים כברכתם יזכיר הכתוב וללוי
לחר לבנימין לחר יניד כי השבטים לפניו יקרבו ללוי ויסיס עיניו עליו ויחזור תמיד ואוריך וכן כתב לשר
שכט ושבטניים נשבי יכרך לותם . אשר כיוצא בתשם שכתוב בשמות לותן בשמיו . והטעם שהיה תחיד בכל
לשר בתיו לותן ולא נתנה כן רוסי חון ותני תריבה שכבר העשתו עליו תני תריבה כי העגל לכבי השם
עשהו לשון רש׳ ונשפרי לשר בניהן כתסה הרבה בניהן ונוחלה שלם בכל הנחינו . תריהן על פי תריבה
סקופים נשתפקו לן על פי תריבה שם תסה לחר שתעו כי המיריים לחרן ומריים תה עשו . והכוונן בעיני
דרך השבט כי כתסה כשמעו הוא החקוק לשר תסה בתו ברכתי יתן תנוחך ונוחלך יהיו לעולם לחים
סקוף עין לבנות על כנים ושם רחוקה . והעולה ברכת חשה לכפר לו תעשה בלהם שלא יכרת
ניחוח בו לעולם תכל פקד עליו עם שאר השבטים תעשה יוסף כבי הכת בפרקי היכלות .

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

ברכת ס"ם ודרוש ידמה לזין ים תלת תורה סכל ורחוקם מכי ים וכל המודים סם ׳ לס כן יפיה סוד הכתוב
כמקלי שנע הרבון המילה ברכת ה׳ סהיה היס שכלבה כבל זין הכל כעניו סכתוב כל המלים הולכים לל
היס ׳ והזה כיתי סל מלך מכל למבקשים לרחות לת המלך מולים לבה כיתו סל מלך ולחר כך מולים
לסם סחלך ונס סעלם הזה הנגוב והיכם הרבון ירם כיה והמסכיל יבין ברוך מבניס לסר לס
המס תכל ליתרון כמס תבודך מבסס המכחדים מזהב והכרתים יהיה תיכה תיך יחעט מסס סחר
הסבטים לחלך סיבודך לסר יתר יתל כבי יעקב ׳ ועור סלח תתקיים ברכתו כי לח היה כן ׳ ודס כתב
הלילי כסיפרי לין לך בכל הסבטים סנתבך מבניס כלסר ולילי ידוע כיבד ׳ והבה רבותי נתבוננו לפרש
ברוך מבניס סיהיה מבורך ה׳ לרבן מחבר סחיס סחלך. ולכך
לחרון בכל סלר הסבטים כרך לחתם בגבורה לן בבחלתם ולסר לבדו נתבדך בבניס ועדסת הנסחלחת
סלנו בסיפרי לין לך סנתבדך בבניס כלסר לבל קיום הברכה הזלת לל נתבחר ולולי היה חיזוק בסתוב
בדברי הימים בל חלה בני לסר ו׳ ולסי כית החבות נדוניס נבדי חיל דלסי הבמיליס והתיחסם בכבל
לחרון בכל סלר הסבטים כרך לחתם בגבורה לן בבחלתם ולסר לבדו נתבדך בבניס ועדסת הנסחלחת
סלנו בסיפרי לין לך סנתבדך בבניס כלסר לבל קיום הברכה הזלת לל נתבחר ולולי היה חיזוק בסתוב
בדברי הימים בל חלה בני לסר ו׳ ולסי כית החבות נדוניס נבדי חיל דלסי הבמיליס והתיחסם בכבל
כתבי תנית ונבג ונדם ונדי וכל זמרת הלרן סיביולו לן ליקנו הסמן והבה הוח מבורך מכל
הטוב הנמבח לבל הסבטים ׳ והוח טעם רבני לחיון סיתנדו נלמיקום מתנו לרבון להם ׳ ומוב מבחתי
בבר לחסיו רבה ותלחר לזה בלסרי כי לחסרוני בבית לחרו׳ לני לל לסר בלכסיל יתימיו ידים לסר
בבי בלטרייות מה שלח ירם יהודה לדבות ובבי לסר יחנה ויסוה ויסיו ובריעה וסרח לחותם הוח לסי
ברזית ד׳לני יד סיתון לחר סהיו בבותיסם נלות ויהיו נסוחות לבסביו סנתסחו בסיתון זית וכ׳
נרול ונחבת הנעלין היה לסר בבוף לרן ישרלל כתו שבתיסם בו וכבוע בכר תל היומם וכתיב והיו תקחותיו
היסם ׳ ונלחר בו לסר לל הוריס לת יוסבי עבו סהון על יס הנדול כתו סלחרון בר לסונה עלה עד עבו
וכסניה עד יפו ולס כן הכה תרבו מנעלל לרן ישרלל ולכך לחר נרול ונהבת מנעלין סיהיו לן לחותם
נחושה ובריחי ברזל וכל הלרן בעלה בהם והוח רחו סיסחוד ה׳ בל הלרן [redacted] תל יחסר
בלח יבלו זרים לסבול הבתן כי לבל הלרן יבלתלו בו כלוניות סומר ובינוך דבלוך הנדל לי
בלה הזה סהיה כתו זבלך כי הלומיו הלנה יתבלבו תדיר יחר סבתה לדהב כתקו תזהבה וכל הלרמי
כן בכל לבן בניהה וכן בל זה זכרים וכן זה זכר זבר הלה ודביש ובלבן זיכה עבתה זב וזנ
ובלבונם תבלבל לדלת לחר ימי נזעבו כתקוב בידבא וכן זחלתי ונחידת כתו דחלתי ׳ ויחר הכתוב
וכיניך יהיה זבלך מתהיה לר בן זבת הסתן הנכר ולתה תהיה בן טובל דנלך בל יתיך לעולם ׳ בם לסבר
בן בכל לבן בניהה וכן בל זה זכר זבר הלה ודביש ובלבן זיכה עבתה זב וזנ
ובלבונם תבלבל לדלת לחר ימי נזעבו כתקוב בידבא וכן זחלתי ונחידת כתו דחלתי ׳ ויחר הכתוב
וכיניך יהיה זבלך מתהיה לר בן זבת הסתן הנכר ולתה תהיה בן טובל דנלך בל יתיך לעולם ׳ בם לסבר
בכן הוח סה סבניסו בן סהוח הסון תן דחבון נסם ניקבוני דחבון כי הם יתי הרע והבניך
נבכן הוח סה סבניסו בן סהוח הסון תן דחבון נסם ניקבוני דחבון כי הם יתי הרע והבניך
ניקבוני זתן הבחרת יתיו כי הם כלו לסתות בהם ולהטיב לבי ׳ והנה הטעם וכיתי ילדותיך תהיה זקנתך
חה דתיה סתתקיים סלותו ובבדו עוד בל יתי הלרן ׳ ולילתי בתר נעם ידעלתי כיתי עולימתהן כיתי
סיבתהן הוח הדבר סמיבתי ויראהו ה׳ תת בל הלרן בל ישרלל לסר מעבר לירדן ׳ ולחרי
בן הזכיר סהלרון לן לחת בגועל עד דן ׳ והנה מסה היה נחלקו בל דוכון והכי הר הגלעד ועדיו היה לבבי
דוכון והחביו למנסה על כן סיבושו תן הגלעד עד דן ׳ ולן היה בלעד בלבנון בחרן ישרלל כדכתיב בגלעד
חתה לי לרוס הלבנון והזכיר עד דן סהוח סוף תלוס הלרן ישרלל ודעתי כ סוט נח בל סבטי ישרלל תדן
ועד כלר סבע והזכיר חמדיס ומנסה סהיו בנפתלי בל הלרן ישרלל ולרן יהודה סהוח בדרך כדכתי׳
יהודה ישתוד על גבולו תבנב וכית יוסף ישתדו על גבולם בנפתלי ליהודה נסוב בל הדלוה בל הלרן ישרלל תן
היתה ׳ ונלחר בו לסר לל הוריס לת יוסבי עבו סהון על יס הנדול כתו סלחרון בר לסונה עלה עד עבו
וכסניה עד יפו ולס כן הכה תרבו מנעלל לרן ישרלל ולכך לחר נרול ונהבת מנעלין סיהיו לן לחותם
נחושה ובריחי ברזל וכל הלרן בעלה בהם והוח רחו סיסחוד ה׳ בל הלרן [redacted] תל יחסר
בלח יבלו זרים לסבול הבתן כי לבל הלרן יבלתלו בו כלוניות סומר ובינוך דבלוך הנדל לי
בלה הזה סהיה כתו זבלך כי הלומיו הלנה יתבלבו תדיר יחר סבתה לדהב כתקו תזהבה וכל הלרמי
כן בכל לבן בניהה וכן זה זכר זבר הלה ודביש ובלבן זיכה עבתה זב וזנ
ובלבונם תבלבל לדלת לחר ימי נזעבו כתקוב בידבא וכן זחלתי ונחידת כתו דחלתי ׳ ויחר הכתוב
וכיניך יהיה זבלך מתהיה לר בן זבת הסתן הנכר ולתה תהיה בן טובל דנלך בל יתיך לעולם ׳ בם לסבר
בכן הוח סה סבניסו בן סהוח הסון תן דחבון נסם ניקבוני דחבון כי הם יתי הרע והבניך
נבכן הוח סה סבניסו בן סהוח הסון תן דחבון נסם ניקבוני דחבון כי הם יתי הרע והבניך
ניקבוני זתן הבחרת יתיו כי הם כלו לסתות בהם ולהטיב לבי ׳ והנה הטעם וכיתי ילדותיך תהיה זקנתך
חה דתיה סתתקיים סלותו ובבדו עוד בל יתי הלרן ׳ ולילתי בתר נעם ידעלתי כיתי עולימתהן כיתי
סיבתהן הוח הדבר סמיבתי ויראהו ה׳ תת בל הלרן בל ישרלל לסר מעבר לירדן ׳ ולחרי
בן הזכיר סהלרון לן לחת בגועל עד דן ׳ והנה מסה היה נחלקו בל דוכון והכי הר הגלעד ועדיו היה לבבי
דוכון והחביו למנסה על כן סיבושו תן הגלעד עד דן ׳ ולן היה בלעד בלבנון בחרן ישרלל כדכתיב בגלעד
חתה לי לרוס הלבנון והזכיר עד דן סהוח סוף תלוס הלרן ישרלל ודעתי כ סוט נח בל סבטי ישרלל תדן
ועד כלר סבע והזכיר חמדיס ומנסה סהיו בנפתלי בל הלרן ישרלל ולרן יהודה סהוח בדרך כדכתי׳
יהודה ישתוד על גבולו תבנב וכית יוסף ישתדו על גבולם בנפתלי ליהודה נסוב בל הדלוה בל הלרן ישרלל תן
היתה ׳ ונלחר בו לסר לל הוריס לת יוסבי עבו סהון על יס הנדול כתו סלחרון בר לסונה עלה עד עבו
וכסניה עד יפו ולס כן הכה תרבו מנעלל לרן ישרלל ולכך לחר נרול ונהבת מנעלין סיהיו לן לחותם
נחושה ובריחי ברזל וכל הלרן בעלה בהם והוח רחו סיסחוד ה׳ בל הלרן [redacted] תל יחסר
בלח יבלו זרים לסבול הבתן כי לבל הלרן יבלתלו בו כלוניות סומר ובינוך דבלוך הנדל לי
בלה הזה סהיה כתו זבלך כי הלומיו הלנה יתבלבו תדיר יחר סבתה לדהב כתקו תזהבה וכל הלרמי
כן בכל לבן בניהה וכן זה זכר זבר הלה ודביש ובלבן זיכה עבתה זב וזנ
ובלבונם תבלבל לדלת לחר ימי נזעבו כתקוב בידבא וכן זחלתי ונחידת כתו דחלתי ׳ ויחר הכתוב
וכיניך יהיה זבלך מתהיה לר בן זבת הסתן הנכר ולתה תהיה בן טובל דנלך בל יתיך לעולם ׳ בם לסבר

כי היו בתקלסרים ומנסה דכתיב וכלסר יבנמן מבנמן ובישמכך מיזרח ׳ ולח הזכיר סיוסן כי יחלק
בכי יהודה נחלת סיוסן ׳ ולח הזכיר בניימן סחיה נפול בוולם כיון בכי יהודם וכיון בכי יוסף הנזכרים סיוסך
לסם ׳ והזכיר עד היס הלחרון לזכולן סחיה על חוף יחיס ׳ לן סחיה בכלל הנגב והכבר ׳ ויזכיר בקינ׳
ירמיה בעבור סיוסה בקנה עמקה [redacted] סיתה נרחית מרחית הסר [redacted] לכל הרחקה כחעשה נם והכלל
סהרחקה כל נחלת ישרלל דכתי׳ [redacted] ולרבותינו כסיפרי מד״ס ׳ ועוד
בחקומות הלה לסר יזכיר בכתוב ועוד הרחקה הזלת לסר הרחקו בעבור סהיתה לרן מלחה כל
טוב בכי לכל הלרנות ׳ ומלסר הזה נגלה לבניו דוד הלחכם סהיס מסה רבינו לוהב לת ישר׳ סמיתן ברבות
הטובה ברלות עיניו לסר ידעו ה׳ סניס לל סניס סהיה לבן נם כן ומדבר חליו בכל שעה וסער״ב
סירבה בשנים לל נתלת עיניו ׳ ומלסר הלה לסר יזכיר בכתוב ועוד הרחקה הזלת לסר הרחקו ונ׳
בחקומות הלה לסר יזכיר בכתוב ועוד הרחקה הזלת לסר הרחקו ונ׳
טוב בכי לכל הלרנות ׳ ומלסר הזה נגלה לבניו דוד הלחכם סהיס מסה רבינו לוהב לת ישר׳ סמיתן ברבות
הטובה ברלות עיניו לסר ידעו ה׳ סניס לל סניס סהיה לבן נם כן ומדבר חליו בכל שעה וסער״ב
סירבה בשנים לל נתלת עיניו ׳ ומלסר הזה נגלה לבניו דוד הלחכם סהיס מסה רבינו לוהב לת ישר׳ סמיתן ברבות
לסר ידע לת הסס סניס לל סניס לבל קיום הברכה הזלת לל נתבחר ולולי היה חיזוק בסתוב
קם נביח עוד בישרלל כמסה לסר נדלו הסס להיות חליו סניס לל סניס בדבור ׳ וכן יום לדם ומדעהו
סתעשה לן בכוב לסוס דעתך עליו ׳ כמו יום לחנם כי תנדלנו ׳ וי״ת כי בעבור שסני לנסיס סמתרחלים
סניס לל סניס מדעיס זה לזה כרחיס סהיה לסר ידעו ה׳ סניס לל סניס כי לל רבה להכיר סידעו מסר״
כן לבבוך לל תעלה ולל תתיחס כלוה סלית לסר ידעו ה׳ סניס לל סני ׳ ולחר ודבר ה׳ לל מסה
סניס לל סניס ובבל ישרלל בלחר גם כן סניס כסניס דבר ה׳ עתכם כי סם כלר מתך לחם למר סמעט
קולו תתך לחם בלבד ולל רלו לחם סניס וכן פירש לל סניס לדבקה בו כעת סתבת הרוח בחסה רבי׳ ׳ וכן היה בעת
לחם ועל דרך לחתת סידעו לסם סניס לל סניס לדבקה בו כעת סתבת הרוח בחסה רבי׳ ׳ וכן היה בעת
מתן תורה ׳ לבל לת סמיין סם חלת לקול לתך לחם ׳ והנה בלר סבל נביחיהן של מסה כיום מתן תורה
וסלר הנביחים היתה עליהם יד ה׳ והכן זה ׳ ועשה לבל הלוחות דבק עם ולת קם נביח עוד בישרלל
כמסה בל הלוחות ׳ לן לחתר סידעו לסם סניס לל סניס בלוחות ובמושבותיהם סבלם בעבו בשתן הגדול
כתו סלחרי וינבילך בבניו בכתוב הנדול ובבר פירשתי כי הלוחות הם הדברים סהתויה בהם בתחלה כתו
לחתר יהיה הלוחות הזה ויחתר על בל סדבר סיקדים הבניה לחתר כן יבל ויחתיו לעתיד והמופתים הם
הדברים סיעשו בסניו קהלרת כתו המעשה לסר נהנך לבהם והנה נם לסחר הבניאים סהיו עושים לוחות
ומופתים כלליהן ולפלסיו סעשו מופתים רבים ׳ לבל ההסבנה למשה רבי׳ סהם לחתרו בחדרים בל הבניאי׳
בולם היו עושים נסים על ידי תפלה בחוזה לישהע וכן הבריות ועבידת נסיים לחליהן וכן המונחית
לחליסע ׳ לבל משה מיד היו עושה לפי הענין החדרים הזה בידו ׳ וחרב לחר כחודם הבניאים כי ההסבנה
למשה רבי׳ הוח מה סחתר לפרעה לבל עבדיו ולבל חרבו ולעיניו בל ישר׳ כי היו לעיני החולקים עליו
והמסכימים עמו ׳ לבל משה מיד היו עושה לפי הענין החדרים הזה בידו ׳ וחרב לחר כחודם הבניאים כי ההסבנה
הנדולת הם ׳ ועשה חליסע ׳ וחיבנו כתו בעיני כי עבידת הנסתי לחליהן העבידים והבניה כתפרשתיו לחלר
וגם היה בבחרה חתנו ׳ מי ה׳ לם יהיה הבניה חלה על ונתתי לבם לבי ׳ ובהמשך הענין סלם
הבניה מתנלה לחלר ובבויים בחתנו נחתם ים גוי ומחלבה לסר לת סלת תדיבי ונ׳ וסוף הענין ההוא
מנלה ומפורסם לחלקים עליו ולמסכימים עמו בחעתיד לחר דכתיב סלח קבון חלי לת בל ישר׳ חל
הר הכרמל ולת בניחי הבעל לרבו מולתו ונ׳ וכן עבידת הסתי ליהושע היה בולתו לעיני בל ישר׳ ורלו
חותה בל חלבי בתנו הלחמים בו והמסחרים ובהתי יזכירו כן בדור חותה ועשוי העולם עד סיום
והבתיב ימלוך בו לחר בלעד עד דן ׳ והנה משה היה נחלקו בל דוכון והכי הר הגלעד ועדיו היה לבבי
דוכון והחביו למנסה על כן סיבושו תן הגלעד עד דן ׳ ולן היה בלעד בלבנון בחרן ישרלל כדכתיב בגלעד
חתה לי לרוס הלבנון והזכיר עד דן סהוח סוף תלוס הלרן ישרלל ודעתי כ סוט נח בל סבטי ישרלל תדן
ועד כלר סבע והזכיר חמדיס ומנסה סהיו בנפתלי בל הלרן ישרלל ולרן יהודה סהוח בדרך כדכתי׳
יהודה ישתוד על גבולו תבנב וכית יוסף ישתדו על גבולם בנפתלי ליהודה נסוב בל הדלוה בל הלרן ישרלל תן
היתה ׳ ונלחר בו לסר לל הוריס לת יוסבי עבו סהון על יס הנדול כתו סלחרון בר לסונה עלה עד עבו
וכסניה עד יפו ולס כן הכה תרבו מנעלל לרן ישרלל ולכך לחר נרול ונהבת מנעלין סיהיו לן לחותם
נחושה ובריחי ברזל וכל הלרן בעלה בהם והוח רחו סיסחוד ה׳ בל הלרן [redacted] תל יחסר
בלח יבלו זרים לסבול הבתן כי לבל הלרן יבלתלו בו כלוניות סומר ובינוך דבלוך הנדל לי
בלה הזה סהיה כתו זבלך כי הלומיו הלנה יתבלבו תדיר יחר סבתה לדהב כתקו תזהבה וכל הלרמי
כן בכל לבן בניהה וכן זה זכר זבר הלה ודביש ובלבן זיכה עבתה זב וזנ
ובלבונם תבלבל לדלת לחר ימי נזעבו כתקוב בידבא וכן זחלתי ונחידת כתו דחלתי ׳ ויחר הכתוב
וכיניך יהיה זבלך מתהיה לר בן זבת הסתן הנכר ולתה תהיה בן טובל דנלך בל יתיך לעולם ׳ בם לסבר
בכן הוח סה סבניסו בן סהוח הסון תן דחבון נסם ניקבוני דחבון כי הם יתי הרע והבניך
נבכן הוח סה סבניסו בן סהוח הסון תן דחבון נסם ניקבוני דחבון כי הם יתי הרע והבניך
ניקבוני זתן הבחרת יתיו כי הם כלו לסתות בהם ולהטיב לבי ׳ והנה הטעם וכיתי ילדותיך תהיה זקנתך
חה דתיה סתתקיים סלותו ובבדו עוד בל יתי הלרן ׳ ולילתי בתר נעם ידעלתי כיתי עולימתהן כיתי
סיבתהן הוח הדבר סמיבתי ויראהו ה׳ תת בל הלרן בל ישרלל לסר מעבר לירדן ׳ ולחרי
בן הזכיר סהלרון לן לחת בגועל עד דן ׳ והנה מסה היה נחלקו בל דוכון והכי הר הגלעד ועדיו היה לבבי
דוכון והחביו למנסה על כן סיבושו תן הגלעד עד דן ׳ ולן היה בלעד בלבנון בחרן ישרלל כדכתיב בגלעד
חתה לי לרוס הלבנון והזכיר עד דן סהוח סוף תלוס הלרן ישרלל ודעתי כ סוט נח בל סבטי ישרלל תדן
ועד כלר סבע והזכיר חמדיס ומנסה סהיו בנפתלי בל הלרן ישרלל ולרן יהודה סהוח בדרך כדכתי׳
יהודה ישתוד על גבולו תבנב וכית יוסף ישתדו על גבולם בנפתלי ליהודה נסוב בל הדלוה בל הלרן ישרלל תן
היתה ׳ ונלחר בו לסר לל הוריס לת יוסבי עבו סהון על יס הנדול כתו סלחרון בר לסונה עלה עד עבו
וכסניה עד יפו ולס כן הכה תרבו מנעלל לרן ישרלל ולכך לחר נרול ונהבת מנעלין סיהיו לן לחותם
נחושה ובריחי ברזל וכל הלרן בעלה בהם והוח רחו סיסחוד ה׳ בל הלרן [redacted] תל יחסר
בלח יבלו זרים לסבול הבתן כי לבל הלרן יבלתלו בו כלוניות סומר ובינוך דבלוך הנדל לי
בלה הזה סהיה כתו זבלך כי הלומיו הלנה יתבלבו תדיר יחר סבתה לדהב כתקו תזהבה וכל הלרמי
כן בכל לבן בניהה וכן זה זכר זבר הלה ודביש ובלבן זיכה עבתה זב וזנ
ובלבונם תבלבל לדלת לחר ימי נזעבו כתקוב בידבא וכן זחלתי ונחידת כתו דחלתי ׳ ויחר הכתוב
וכיניך יהיה זבלך מתהיה לר בן זבת הסתן הנכר ולתה תהיה בן טובל דנלך בל יתיך לעולם ׳ בם לסבר

ואתה תשמע השמים מקום שבתך ושמעת וסלחת לעמך ישראל וכל אשר יחטא איש לרעהו ונשא בו אלה ובא אלה לפני מזבחך בבית הזה ואתה תשמע השמים ועשית ושפטת את עבדיך להרשיע רשע לתת דרכו בראשו ולהצדיק צדיק לתת לו כצדקתו

אם ילמדון את עמך בניך את דרכי אשר אלך לפניך לשום שבתו על כסא ישראל כאשר דברתי לדויד אבי לאמר לא יכרת לך איש מעל כסא ישראל

ואם שוב תשובון אתם ועזבתם חקותי ומצותי אשר נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם ונתשתים מעל אדמתי אשר נתתי להם ואת הבית אשר הקדשתי לשמי אשיליך מעל פני והיה ישראל לשנינה ולמשל בכל העמים

והבית הזה אשר היה עליון לכל העוברים עליו ישם ואמר למה עשה יי כזאת לארץ הזאת ולבית הזה ואמרו על אשר עזבו את יי אלהיהם אשר הוציא את אבותם מארץ מצרים ויחזיקו באלהים אחרים וישתחוו להם ויעבדום על כן הביא יי עליהם את כל הרעה הזאת

ויהי מקץ עשרים שנה אשר בנה שלמה את שני הבתים את בית יי ואת בית המלך ואת כל חפץ שלמה אשר חשק לעשות

גם חירם מלך צור בא באניות ובעבדים לשלמה עצים ארזים וברושים וזהב כפי כל חפצו אז נתן שלמה לחירם עשרים ערי בארץ הגלילה

ויעל חירם מצור לראות את הערים אשר נתן לו שלמה ולא ישרו בעיניו ויאמר מה הערים האלה אשר נתתה לי אחי ויקרא להם ארץ כבול עד היום הזה

וישלח חירם אל המלך מאה ועשרים ככר זהב

ויעל פרעה מלך מצרים ויקח את גזר ויצתה באש ויהרגו את הכנעני וישבו בעיר ויתן אותה שי לבתו אשת שלמה

ויבן שלמה את גזר ואת בית חורון התחתון ואת בעלת ואת תדמור במדבר בארץ

ואת כל הערים אשר היו לשלמה ואת ערי הרכב ואת ערי הפרשים ואת כל חשק שלמה אשר חשק לבנות בירושלם ובלבנון ובכל ארץ ממשלתו

כל העם הנותר מן האמרי והחתי והפרזי והחוי והיבוסי אשר לא מבני ישראל המה בניהם אשר נותרו אחריהם בארץ אשר לא כלום בני ישראל ויעל שלמה מס עבד עד היום הזה

ואך מכל בני ישראל לא נתן שלמה עבדים למלאכתו כי המה אנשי מלחמה המה ושרי שלשיו ושרי רכבו ופרשיו

ואלה שרי הנצבים אשר על המלאכה לשלמה חמשים ומאתים הרודים בעם העשים במלאכה

ויעל בת פרעה מעיר דוד לביתה אשר בנה לה אז מלא שלמה את המלוא ואת חומת ירושלם סביב

ושלמה העלה את עולותיו על מזבח יי אשר בנה לפני האולם

ויקטר שלמה את הקטרת אשר ליי על השלחן אשר לפני פניו

ויעמד שלמה לפני מזבח יי נגד כל קהל ישראל ויפרש כפיו השמים

ויברך שלמה את כל קהל ישראל וכל קהל ישראל עומד

ויאמר ברוך יי אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ככל אשר דבר לא נפל דבר אחד מכל הדברו הטוב אשר דבר ביד משה עבדו

יהי יי אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו

להט לבבנו אליו ללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו חקיו ומשפטיו אשר צוה את אבותינו

והיו דברי אלה אשר התחננתי לפני יי קרובים אל יי אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו

למען דעת כל עמי הארץ כי יי הוא האלהים אין עוד

ויהי לבבכם שלם עם יי אלהינו ללכת בחקותיו ולשמר מצותיו כהיום הזה

ויזבח שלמה זבח השלמים אשר זבח ליי עשרים ושתים אלף בקר ומאה ועשרים אלף צאן וחנכו את בית יי המלך שלמה וכל בני ישראל אתו

ויעש שלמה בעת ההיא את החג ושבעת הימים כל ישראל אתו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני יי אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום

ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה יי לדויד עבדו ולישראל עמו

ויהי כאשר כלה שלמה לבנות את בית יי ואת בית המלך ואת כל חפץ שלמה אשר חשק לעשות

ויראה יי אל שלמה פעם שנית כאשר נראה אליו בגבעון

ויאמר יי אליו שמעתי את תפלתך ואת תחנתך אשר התחננת לפני הקדשתי את הבית הזה אשר בנית לשום שמי שם עד עולם והיו עיני ולבי שם כל הימים

ואתה אם תלך לפני כאשר הלך דויד אביך בתם לבב וביושר לעשות ככל אשר צויתיך ואת חקי ומשפטי תשמר

והקמתי את כסא ממלכתך כאשר כרתי לדויד אביך לאמר לא יכרת לך איש מעל כסא ישראל

ואם שוב תשובון אתם ועזבתם חקותי ומצותי אשר נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם

ונתשתים מעל אדמתי אשר נתתי להם והבית הזה אשר הקדשתי לשמי אשליך מעל פני והיה ישראל לשנינה ולמשל בכל העמים

והבית הזה היה עליון לכל העוברים עליו ישם ואמר למה עשה יי כזאת לארץ הזאת ולבית הזה

[redacted]

[redacted]

[redacted]

דבית בנות עשו חיל לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם מושכי בשבט סופר כי שם חלקת מחוקק ספון
ספיני טמוני אומני הדפוס להרבין תורה וחכמה בישראל כי מלאה הארץ דעה · ואשר ידברו תועה · על
המלאכה הזאת ישאו עונם · וכל המחזיק ידיהם ידיהם על העליונה וכל הספרים אשר נתיסדו בחקוק · ר
דאוים לשבחם ולפארם · אמנם הספר הקדש הזה עלה על כולנה ביופי ובדקדוק גדול כי הספרים אשר
העתקו מהם בדפוס היו מדויקי על פי חכמי מיסינה · וגם מאחד מחכמי הספרדי · ובזאת יבחנו דברי
בקריאת זה הספר אשר ירון הקורא בו ולא יכשל בקריאתו מפני טעית הספר ומכף רגל ועד ראש אין בו
מום כלה יפה רעיתי ומום אין בה אשרי המחכה ויגיע להלין ספר הזה בתוך ביתו כי שם מצאת
יונה כנסת ישראל מנוח לכף רגלה ושם ינוחו יגיעי כח חלושי האמונה · ועלינו לשבח לאדון הכל אשרי
זכנו להשלים בספר הנורא הזה אין זה כי אם בית אלדים וזה שער השמים ותשלם המלאכה ערוכה
בכל מעלה לדם ולתהלה ביו שמי שלשה עשר יום לחדש תמוז שנת כר׳ לרגלי דברך ושלו׳ על ישראל

Camillus Insert 1619

D. A. Jl. P. Salamon macerata. Ap. A. D. 3:—

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B. 659/a

מנחה שלוחה מזכרת אהבה

לידידי ואיש בריתי

ר' דוד קויפמאן

מאת אוהבו ומוקירו

דוד ראזין.

ברעסלויא בחדש ששי בתשעה עשר יום בו

לשנת ה' תרמא.

פירוש התורה

אשר כתב

רשב"ם

הוא

רבנו שמואל בן ר' מאיר

צרוף ומזוקק

על פי כתבי יד וספרים נדפסים

עם

הערות

מראות מקומות המובאים, מאירות מחשכי השניאות,

מבארות כל דבר קשה ומוסיפות לקח מספרים אחרים

אשר פעל ועשה

דוד ראזין.

ברעסלויא

קנין בעל בית הדפוס ר' שלמה שאטטלענדער

בשנת הי תרמב.

Der

Pentateuch-Commentar

des

R. SAMUEL BEN MËIR

nach Handschriften und Druckwerken

berichtigt

und

mit kritischen, erklärenden, vergleichenden

und den Nachweis der Stellen enthaltenden

Anmerkungen

herausgegeben

von

Dr. David Rosin.

BRESLAU

Druck und Verlag von S. Schottlaender

1881.

פתח דברי

יעיר את רוח אנשי חכמה ומדע לפתוח דלתי הספר הזה ולקרא בו ולתת לב אל חכמת מחברו רבנו שמואל ואל יקר רוב דבריו בפתרון ספרי הקדש, ומה הביאני לקרבה אל המלאכה להוציא מחדש לאור את פירוש התורה הזה ומה ראיתי על ככה ומה הגיע אלי.

מיום הוציאי לאור את ספרי בלשון אשכנז הכתוב על רשב"ם[1] רבו האומרים בפיהם והכותבים באגרותיהם אלי לאמר, כלה מעשיך לכבוד האיש הגדול ההוא והוצא אתה עתה את פירוש התורה אשר לו על פי כתב היד אשר בבית מושבך ואשר החלות לדבר עליו ולהראות לרחוקים ולקרובים את יקר ערכו לכל אשר יחפוץ להביר ולהסיר שניאות הדפוס הרבות אשר הלאו וידיחו רוב קוראי הפירוש ההוא עד היום. ואנכי לא מריתי, אחור לא נסוגותי. כי קרוב אלי הדבר מאד, ולא שנה ולא שנתים כי אם שנים רבות שמתי עיני על פירוש התורה לרשב"ם בין פירושי גדולי המפרשים להורות בחורי חמד את הדרך אשר הלכו בו הראשונים בפתרון ספרי הקדש וללמדם הבין ודעת ובינת האמת. ויהי בעשותי את מלאכתי מלאכת י"י באמונה ואבינה בספרים כתבי היד אשר נמצאו בעקר ספרי בית מדרשנו, הרימותי כל מכשול עון אשר בא בדפוס הפירושים ההם ואחקור ואדרוש לברר את כל דבר קשה קטן וגדול. וכן גם עשיתי בפירוש רשב"ם אשר עלה כלו קמשונים כסו פניו חרולים, ואסיר

---

[1]) שם הספר ומקומו וזמנו הם: R. Samuel b. Mëir als Schrifterklärer, von Dr. David Rosin, Breslau, Verlag von Wilhelm Köbner, 1880. והוא אשר הזכרתיו תמיד בהערותי בראשי תיבות RSBM.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

בקרב שנים פני הלוט והמסכה הנסוכה על מעשה אצבעותיו ואבאר כל דבר עמוק, ויהי העקוב למישור והרכסים לבקעה. ועתה הנה הבאתי את פרי עבודתי להפיצו ברבים לכבוד רשב"ם ולטוב כל אוהבי דעת. התבררו ויתלבנו דברי רבנו שמואל, הוסרו שגיאות, אורו מחשכים, נוספו מאמרים כשמש מאירים ממקומות אחרים גם נדפסים ונִכָּרים גם בכתובים שמורים, נראו המעינות ושרש המקומות אשר ממקרא וממדרש ומתלמוד נדרש. יראו רבים ויקראו ויבחנו דברי רשב"ם האמת אתם ותרבה הדעת.

והנה טרם הראותי את דרכי אשר הלכתי ואת מלאכתי אשר עשיתי בהוציאי לאור פירוש רשב"ם אציגה נא בראשונה בדרך קצרה את אשר נודע ממולדת האיש וממעשיו ומהקורות אותו והספרים אשר כתב וביניהם פירושי ספרי הקדש אשר האיר עינינו בהם. והיה את אשר השארתי בספרי האשכנזי אוסיף פה, ובאשר שגיתי אשנה דברי לטוב, אבל לא אכלה לדבר כאשר עשיתי שם על דרך פתרוני רשב"ם ועל חכמתו ומדעיו וחקי הלשון אשר הורה בקרב פירושיו אשר כתב. הלא עיני הקורא ראות בספר הזה את עצם דבריו צרופים ומזֻקָּקים שבעתים כיד י"י הטובה עלי, ומתוכו ילמדו וראו את אשר הגדיל לעשות בפתרוני המקרא ובחקי לשון עבר. וזאת שנית אשַנה בדרכי. כי בספרי אשר הזכרתי הצגתי בכל דף ודף מלמטה מקור דברי אשר דברתי ואעד עדים על כל אשר הבאתי. לא כן אעשה פה. כי כל הדברים אשר רק נשנו בזה, הלא כבר נאמנו שם בעדות נאמנה ולמה אֶשְׁנֶה הדברים הנם? ואולם לכל חדש אשר לא בא זכרונו שם אעידה לי גם כה עדים נאמנים בהערותי מתחת למכתב בכל דף. ומבלעדי זאת לא אביא בהערותי עוד הפעם את אשר כתבתי שם זולתי בהוסיפי על אלה עוד עדות אשר שכחתי שם או הכרתי מחדש או למדתי מדברי אחרים. והיה כל קורא אשר יחפוץ לדעת מקור כל דברי, יפתח נא את ספרי האשכנזי ומצא את אשר יבקש על מקומו הנכון.

וברכות לראש הרעים האהובים אשר הודיעו ברבים או העתיקו לי דברים מספרים כ"י ונדפסים ויעירו את רוחי זה בכה וזה בכה להוסיף ולתקן גם בדברי אשר כתבתי גם בדברי פירוש רשב"ם בהוציאי אותו לאור כאשר אזכיר בדברי אלה ובהערותי. המה החכמים אנשי בריתי דר' אברהם בערלינער אשר בעיר בערלין ור' שז"ח

האלבערשטאם אשר בעיר ביעליטץ ודר' ברוך ציעמליך רב ומורה בעיר נירנבערג, לעת שבתו בעיר מינכען, ואחרון חביב פראפעססאר ר' דוד קויפמאן בעיר בודאפעסט. ישלם י"י שכרם בעד עמלם להגדיל תורה ולהאדירה:

הפרק הראשון

במולדת רשב"ם ומעשיו והקורות אותו.

לרבנו שלמה בן יצחק הנודע לכל בשם רש"י לא היו לו בנים כי אם בנות שתים. שם האחת מרים ותהי לר' יהודה בן נתן תלמיד רש"י לאשה. הוא ריב"ן אשר השלים פירוש מסכת מכות לרש"י מדף יט ע"ב והלאה, ודבריו נדפסו בספרי התלמוד אשר בידינו. ומלבד זה כתב תוספות לספרי התלמוד[1]. ותלד מרים את יום טוב[2]. גם הוא היה איש חכם גדול בתורה וילך בדרך קרובו רבנו יעקב תם וישאלהו בדבר הלכה[3]. והבת השנית אשר לרש"י לא נודע שמה לרבים, ויש אומר כי נקראה יוכבד. ויקח אותה ר' מאיר בן שמואל מעיר רמרו[4] לו לאשה. ותלד לו שלשה בנים ויהיו כלם אנשי שם, ושמותם יצחק ושמואל ויעקב[5]. ר' יצחק בן מאיר נודע בשם ריב"ם ויחבר תוספות לפירוש

---

[1]) ראה את אשר כתב הח' דר' קאהן רב ומורה בקהל בודאפעסט בספרו על ר' מרדכי בן הלל בלשון אשכנז בדף 131. — [2]) עליו כתב הח' דר' גראס במכתב העתי מאנאצין אשר להח' דר' בערלינער בחלק הרביעי בדף 186 ובדף 209 ובחלק החמישי בדף 180. — [3]) באור זרוע א,קנה; ב,שעג. ושם כתב רבנו תם: אחי ר' יום טוב על יום טוב יבא. ופתרון אחי הוא „בן דודי" בבמקומות רבים כאשר כתב החכם הגדול צונץ בכתביו הנקבצים בחלק ג' בדף 157. ויעירני על זאת ידידי הח' קויפמאן בדבריו אשר כתב במכתב העתי האשכנזי געטטינגישע געלעהרטע אנצייגען משנת 1880 בדף 403. ואני אוסיף בעדות על דבריו כי תבאנה מלות *frater* וגם *soror* בלשון רומי גם בלי תוספת מלת *patruelis* בהוראת בן הדוד או בתו. — [4]) גם רומירו נקראת או רמרוג או רומרוג, והיא *Rameru* העיר הקרובה אל עיר מושב רש"י טרוייש *(Troyes)*. ושתיהן בארץ צרפת בגליל קנפניא *(Champagne)* ומרחק זו מזו שלש פרסאות ככתוב בספר יוחסין השלם בדף 218 ע"ב למעלה ובהקדמת ספר צידה לדרך לר' מנחם בן זרח אשר העיר עליו הח' בערלינער. — [5]) ראה דף 218 בספר יוחסין ודף יד ע"א בספר קורא הדורות. ובזה כתוב כי רבנו שמואל הוא הגדול בשנים בקרב אחיו. וכן כתוב בספר שלשלת הקבלה.

התלמוד אשר לרש"י וקנו[1]. וימת ר' יצחק על פני ר' מאיר אביו וישארו שבעה יתומים אחריו וכל בית אביו התאבלו עליו ועל אבדן חכמת תורתו מבניהם. — ור' שמואל אחיו הוא הנקרא בשם רשב"ם גדל מאד בחכמת התלמוד וידי שמעו בכל ארץ צרפת. וגם לרחב בינתו בדרך האגדה נכבד מאד בעיני בני ארצו. ועל הכל עלתה חכמתו בדעת משפטי הלשון העברית ובפתרון ספרי הקדש בדרך ישרה וברורה. והן אמת נכון הדבר כי בחכמת התלמוד גדל ממנו בבוא עתו אחיו הצעיר הוא רבנו יעקב בן מאיר הנקרא לפנים בשם רבנו יעקב בלי הוסיף דבר או רבנו יעקב מרוֹמרוֹג והיום נקרא בפי כל רבֵנוּ תם. ואולם בידיעת לשון עבר ובחכמת פתרון הכתובים לא הגיע רבנו תם למעלת אחיו רשב"ם. ואף כי לא נופל היה רבנו יעקב מאנשי זמנו בארץ צרפת בדקדוק לשון עבר[2] ונעלה עליהם בחכמת השיר בחכירו מלאכת המשקל הידוע למשוררי ספרד לבדם בעת ההיא, בכל זאת כל נפש מכבדיו תתעצב על חלק מאמריו בעומק משפט הלשון ובפתרון ספרי הקדש. כי כדבר אחד העם כן ידבר בהם. ומי יכיר כחו וגדולתו, אשר הפליא להראות בדברי ההלכה, בדברי הכרעותיו בריב אשר היה בין מנחם ובין דונש. ישבחוהו קוראיו על החסד והאמת אשר חשב לעשות למנחם בן סרוק להציל העשוק מיד עושקו דונש בן לבראט. אמנם האמת תורה דרכה. ואם במרד ואם במעל עשה דונש עם מנחם, בדבר פתרון המלות וחקותיהן הראה על הרוב שגגת מנחם ויגע רבנו תם לחתם להנן בעדו ולהוכיח בין שניהם. — לא כן דרך רבנו שמואל אחיו. הוא השכיל מאד בכל אשר ידבר במשפטי הלשון ובפתרון המקרא, וכל מגמת לבו להכיר האמת בעבור האמת, וכל תומכו מאשר.

ועתה בבקשך מתי נולד רבנו שמואל, לא תמצא דבר מבאר בענין הזה. אבל מהתוכחו עם וקנו רש"י על פתרון הכתובים ומחיותו

[1]) בכתוב בדף 32 בספר ציר נעשיבטע אשר להחי צונץ ובדף 123 לס' החי קאהן על ר' מרדכי בן הלל. — [2]) לעדות על זאת נשאר א) ספר ההכרעה על ספר תשובות דונש בן לבראט ותורת הפעלים אשר תופיע מתוך דבריו בספר הזה מדף 38 והלאה; ב) שירתי על משפטי הטעמים אשר הוציא לאור החכם ר' ליב דוקעס עם טעמי המקרא לר' יהודה אבן בלעם יחדיו על פי עדות החי צונץ בספרו ציר נעשיבטע בדף 567, וידידי החכם האלבערשטאם בישורון להחי קאבאק בחלק ה' בדף 125.

פותר דברי תלמוד[1] ופוסק דבר הלכה לפניו[2] למדנו כי היה רשב"ם בשנת מות רש"י אשר מת בשנת 1105 למספר אשר ימנו גויי הארצות האלה בו, כבן עשרים ועד חמש ועשרים שנה. ואם כן הדבר, נולד רשב"ם בין שנת 1080 ושנת 1085 בהיות רש"י הנולד בשנת 1040 כבן ארבעים או מארבעים ולמעלה ועד בן חמש וארבעים שנה.

ויגדל הנער וילך בדרך וקנו רש"י ובדרך אביו ר' מאיר בן שמואל לדרוש בינת ספרי הקדש וחקן לשון עבר ולחדד בעמקי מי התלמוד הרבים והעצומים, להאיר מחשכיו ולגלות מצפוניו. כל יקר ראתה עינו בהביטה אל חכמת אבי אמו ומעשה אצבעותיו אשר השאיר אחריו ברכה בפתרו כמעט כל ספרי הקדש וכל ספרי התלמוד בדרך ישרה לסקל כל אבן ולהרים כל מכשול ולנחות ביד אהבתו כל הנחשלים אחריו, ומאיר עיני קוראי פירושיו ומרחיב לבותם. וגם ר' מאיר חתן רש"י הלך בדרכו ויחדש פתרונים[3] ויכתוב תוספותיו על פירוש התלמוד אשר לחותנו וישת לבו גם אל ספרי הקדש לבאר עמוקות לא ידעו ראשונים[4]. ושניהם היו מורי שמואל ומלמדיו[5] מלבד חכמי לותיר אשר קרא אותם בשם רבותי[6]. ואין מופת בדבריו הדיו לו עוד מורים אחרים אם לא.

וילך הנער שמואל הלוך וגדל ויתחזק וידי לאיש מרה הלכה ומפרש דברי מקרא ודברי תלמוד ועיני אבי אמו רואות והוא הודה לדבריו בהוכחו עמו.

ויהי אחרי מות רש"י ור' מאיר חתנו ותחוקנה ידי ר' שמואל ויהי לראש לבית אביו וליהודים אשר בעיר מושבו. ויגדל שמואל

[1]) בספר ראבי"ן דף קמה ע"א כתוב: אני כך פירשתי לפני רביעו וקני. וראה עוד אוצר טוב להחי בערלינער משנת תרלט בדף 46. — [2]) בתשובות מהר"מ מרוטנבורק סימן קנב בדפוס קרימונה בדף מט ע"ב נמצא: פסקתי לפני וקני רש"י. וכן באוצר טוב שם. — [3]) רשב"ם לבבא בתרא דף עג ע"א כתב: כך שמעתי מאבא מרי; שם בדף קסה ע"ב בסוף ד"ה אמר ליה לספריה נוסף בדפוס פיזרו: מצאתי בפירוש מורי אבי שיחיה מבתיבת ידי וקני רש"י מ"ב. ראה סוף חלק הקדוקי סופרים להחי ראבינאוויטץ אשר כתב למס' בבא בתרא. — [4]) רשב"ם לבראשית כה, לב; ולבמדבר לא, מט ורב יהודה שיר ליאון בתוספות מס' ברכות על פי עדות החי גראם במאנאצין להחי בערלינער בחלק ד בדף 208. — [5]) על אידות אביו ראה למעלה הערה 3. ועל אבי אמו אמר רשב"ם לבבא בתרא דף סו ע"א: ומהרבי וקני זצ"ל שמעתי; ובדף צו ע"ב: כך שמעתי מרבנו וקני בבבא מציעא. ויוסף אבדהם הוא החי בערלינער נרו להעיר על ספר אור זרוע חלק א' דף 99 סימן שסג, יד. כי שם קרא רשב"ם את רש"י וקנו בשם רבי בלי הוסיף שם אחר. ראה דבריו במאנאצין אשר לו חלק ז' דף 183, — [6]) כאשר הורה החי בערלינער שם בדף 184.

וי״י היה עמו. וגדולי ארצו וארץ אשכנז כתבו אליו ואל רבנו תם אחיו שאלותם לכל דבר משפט וחקות התורה. ויהי מורה רבים ויקראו לו ולאחיו בשם רבנו כאשר קראו בתחלה לאבי אמו רש״י. — וככל כבודו אשר כבדוהו היה רבנו שמואל איש עניו מאד וילך בדרך אבי אמו. וכדבר אמת אשר הכיר לא רפתה ידו בואת, ותחזק רצונו ויכצע אמרתו ופנים לא הכיר. ואולם זה חסדו אשר עשה עם דורשי החכמה ומורי התורה. בכל אשר התאמץ לעמוד נגדם בדברי נאצה על הדברים אשר כתבו לא הוכיר שמם לרעה.

ובכל אשר יגע רשב״ם לקרא ולחקור בספרי הקדש ובספרי התלמוד והמדרשים וספרי החכמים אשר לפניו, לא עצם עיניו לראות ולבו לא הסיר משמוע ומלהבין את מעשי בני האדם ותחבולותם ואת הקורות אותם כל ימי חייהם על האדמה. ואת היתה לו כי ראה בעשריו בבית אבי אמו רבים באים ויוצאים עוברים ושבים לבקש משפט, והוא גם הוא שפט את ישראל אחרי מות אבי אמו. ואמת הדבר כי היטיב רבנו תם לדעת עניני בני האדם ותהלוכותם מאחיו רבנו שמואל וילענ לו בדברי שחוק על הדבר הזה כאשר ספר ר׳ שמואל שלעטשטאדט בהגהות מרדכי אשר כתב למסכת עירובין בחלק א׳ בסימן רעד דף קנט ע״א בדפוס ריווא. ואולם בכל דבר חכמה ודעת פקח רשב״ם את עיניו לראות מה יהיה בארץ למען היות לו הדעת ההוא לעזר ולהועיל בפתרון הכתובים והתלמוד. ובכל אשר לא הגיע במדעו להכיר דבר עד עמקו, לא חדל לשאול את פי אנשי מלאכת הדבר ההוא עד אשר אורו עיניו לדעת את אשר בקש.

והנה לא הוא ולא אחרים חברו יחדיו את כל הקורות אותו מעודו עד יום מותו. ואנחנו בכל עמלנו לא נוכל לספר בלתי דברים אשר נמצאו מפוזרים בספריו או בספרי אחרים ועיר שם ועיר שם.

בני רשב״ם ובנותיו לא נודעו. אחת ידענו כי היתה לו בת ושמה מרונא ותצא יום יום לראות בצאן אביה לעת עשות החלב, לבלתי תת השומרים אשר לא מבני ישראל הי׳ חלב בדמה טמאה בחלב הרחלים[1]. ובן בנו היה ר׳ יוסף מקאם אשר בצרפת[2] והעיר הואת

[1] כן כתב הח׳ בערלינער במאנאצין אשר לו בחלק ז׳ בדף 183. — [2] ראה דברי הח׳ גראם במאנאצין בחלק ד׳ בדף 206.

היתה ששים פרסאות ורחוקה מעיר המלך פַּרִיש[1] ונקראת היום בשם Caen[2]. ובמקום ההוא גר רבנו שמואל לעת כתוב אחיו ר׳ יעקב תם תשובת שאלה בשם אביו ר׳ מאיר אל רעיהם ר׳ אליעזר בן נתן בדבר הלכה[3]. ובעיר המלוכה פריש היו לרשב״ם רעים יקרים, והם זקני פריש ר׳ מתתיה ור׳ יהודה בן אברהם ור׳ יהודה בן יום טוב וקרובו ר׳ יחיאל ובפניהם נשא ונתן בדבר הלכה ויעמדו ולא ענו עוד[4], וידרוש שם ברבים[5]. וגם בכרך לושדון (Loudun) במדינת אניוב (Anjou) היה מתגורר וישאלוהו שם על דברי המקרא בתחלת פרשת סדר ממות כאשר תמצא בפירוש התורה אשר לו במקומם. ויהי בשנת ארבעת אלפים ושמונה מאות ותשעים לבריאת שמים וארץ ויכתוב רבנו שמואל מאמר בחשבונות העבור דרך קצרה בחמש המדינה[6]. ומדברי פירושו נראה כי רבו חכמי נוצרים עמו על דבר תורת משה ופתרון אמריה באמרם כי יש עדות בדברי תורתנו על משיחם וכי אין טעם בחקי דתנו ובהרשיעם מעשה יעקב עם עשו ומעשה אבותינו בצאתם ממצרים וכאלה רבות. ויתחזק רבנו שמואל לתת כבוד לי״י אלהי ישראל ויקנא לעמו ולתורת אלהיו אשר בלבו וידבר בעדותיו נגד חכמיהם ולא בוש. ואחרי כן בכתבו את פירוש התורה לא חדל מלהגיד לעמו את אשר הכיר בתבונתו בהוכחו עם חכמי הנוצרים[7].

וגם שנת מותו לא הודיעו החכמים הקדמונים אשר נאמנו בדבר הזה. ושנת תתקלה לבריאת העולם הכתובה בספר יוחסין בדף 218 היא שגיאה מבארת. ואם כן איפוא לא נשאר כי אם לברר קץ חיי רשב״ם על פי המספר מהקורות אותו בימי חייו. והנה בשנת

[1] כן הראה החכם בערלינער בהמזכיר אשר להח׳ שטיינשניידער בחלק יב בדף 39. — [2] כדברי החכם צונץ בהמזכיר חלק ו בדף 117 בהערה 5. — [3] בספר הישר לר׳ תם סימן תרטז ובאבן העזר לראב״ן דף קמח ע״ב. — [4] ראה דברי החכם גראם במאנאצין בחלק ד׳ בדף 174, ושם בדף 188 בהערה 5 העיר על דברי תשובת רשב״ם בספר אור זרוע חלק א׳ סימן תנו בדף 138 ע״ב. ובמאנאצין חלק ה׳ בדף 182 הוסיף לכתוב בדבר ההוא. — [5] כן תמצא בפירושו לבהעלותך יא,ה על פי לשון כתב היד הנכוחה אשר הדפסתי. ראה שם דף 178 הערה 14. — [6] כן העתיק מכי׳ הח׳ בערלינער במאנאצין חלק ז׳ בדף 185. ושם המדינה לא פרש. — [7] ראה דבריו לבראשית מט,י בלשון כי אשר הצנתי לפניך ולשמות ג,כב; כ,יג; ולויקרא יא,ג. לד; יט,יט; ולדברים כב,ו בלשון כי כבדפים הזה. ועוד ראה הערותי לבראשית כה,לא; כו,לו. ולדברים כ,טז ראה בספרי RSBM דף 85 הערה 3. ועוד במקומות אחרים.

(= Revue IJ, 155

תתקנ"ג היה עוד במספר החיים לדברי רבנו תם אחיו בתשובתו אל ר' מנחם בן נתן[1]. ולא די בזאת בי נראה בעיני כי גם בשנת תתקי"ח חי רשב"ם עוד בכתוב ר' אברהם אבן עזרא בפתיחת אגרת השבת אשר לו „ולא תשא פני איש" על אודותיו, וכזה לא יאמר זולתי על חכם נכבד בעודנו חי ומושל בקרב בני דורו[2]. ואם צדקו דברי אלה, מת רבנו שמואל אחרי שנת תתקי"ח לבריאה שהיא שנת 1158 למספר השנים אשר נמנה היום בארצות האלה.

הפרק השני.

בספרים אשר כתב רשב"ם ואשר יצאו על שמו.

לא כל הספרים אשר נכתבו ואשר נדפסו על שם רבנו שמואל יצאו באמת מתחת יד הכמתו. ואולם הנותן לבו לדרוש ולחקור בדבר הזה יבין כי על רֻבָּם דבריו מעידים כי הוא כתבם או יהיו דבריהם שוים לדברי הספרים אשר יעד עליהם ורוח אחד לכלם. אבל יש ספרים אשר יצאו על שמו והוא לא כתבם או חלק לִבְנוֹ בהעדר כל עדות נאמנה או בהגלות מופתים מורים כי אינם מעשי ידי רשב"ם.

ועתה נלכה נא ונתור בראשונה את הספרים אשר חבר בדברי ההלכה והגדה ואחרי כן נטה לבבנו אל פירושי ספרי הקדש אשר כתב. ואלה הספרים בדברי הלכה ואגדה אשר נקראו על שם רשב"ם:

א. ספרים אשר נקראו באמת על שמו.

א) פירוש פרק עשירי למסכת פסחים, הוא פרק ערבי פסחים. והפירוש נדפס בצד פירוש ר"ש. ורשב"ם לעד על היות

---

[1]) כן היטיב להראות בימים האלה החכם ר' צדיק כהן (Kahn) מיורה ורב עדת פר"ש במכתב השתי *Revue des études Juives* בחלק א' בדף 230. ויסף להראות כי מדברי ר' תם האלה בספר הישר בדף עג ע"א בשורה הראשונה לקח הח' צונץ את דבריו בספרו צור נעשיכטע דף 70 כי חי רשב"ם עד בשנת 1153 למנין הנוצרים. — [2]) בכרם חמד חלק ד בדף 160. וראה בספר דברי הימים לבני ישראל להח' פראפעסאר גרעטץ חלק ו דף 210 ודף 447.

הוא מחברו כי לדף קו ע"ב בד"ה ואע"פ שאין ראיה לדבר כתב: ורבינו שלמה זקיני פירשה כן. ובמקומות רבים נטה רבנו שמואל מדרך רש"י או הוסיף באר באשר המעיט רש"י דבריו כדרכו. ועוד זאת הוסיף רשב"ם על פירוש רש"י לכתוב את אשר הורה רש"י את תלמידיו בפיו ולא כתבו על ספר, כאשר תראה מדבריו לדף קטז ע"א בד"ה וכאן הבן שואל ובדף קיז ע"ב בד"ה דאפטרתא.

ב) חלק פירוש מסכת בבא בתרא האחרון ממקום אשר חדלה יד רש"י לכתבו במותו עד תֻּמו והוא מדף כט ע"א והלאה[1]. וגם על זה יעידו דברי רבנו שמואל. כי לבבא בתרא דף פה ע"ב בד"ה מוכר קלתות כתב: כך פירשה רבינו מ"כ במסכת ניטין; דף פו ע"ב: מצאתי הגהת רבינו זקני אבי אמי מ"כ; דף קיג ע"ב: וסיים מצאתי לדברי מתשובת רבינו שלמה זקיני מ"כ. ועוד העיד עליו רבי אברהם בר יצחק מנרבונא הנקרא הרב אב בית דין מחבר ספר האשכול, כי הביא דברי פירוש רבנו שמואל בעודנו חי בשמו בחידושי בבא בתרא אשר כתב ואשר נשאר בכתובים[2].

ג) פירוש מסכת עבודה זרה אשר נשארו חלקים ממנו בספר תמים דעים סימן קג. קה (בדף יט ע"ב בדפוס ויניציאה). קח (דף כ ע"ב). קמו (דף כח ע"ג).

ד) חלק פירוש מסכת מכות לרש"י וקנו מדף יט ע"ב והלאה כאשר עשה בעל אחות אמו ר' יהודה בן נתן וכאשר הזכרתי למעלה בדף VII. ויהי כהספח מעשה ידי ריב"ן לפירוש רש"י בספרי התלמוד אשר בידינו, כן הוצג פירוש רשב"ם להשלים פירוש רש"י אל ספרי הלכות רבנו יצחק אלפאסי הנדפסים. ראה ותמצא כי הפירוש המשלים פירוש רש"י בתלמוד שונה מאשר ישלים אותו בספרי הלכות ריא"ף ואינם מעשה ידי איש אחד. ובראש פתרון המשנה אשר

---

[1]) בתלמוד דפוס פיזרו כתוב לבבא בתרא דף כט ע"א ברש"י אחר דבור המתחיל אלא מעתה: כאן מת רש"י ז"ל. — כן העיד הח' ראבינאוויטץ נ"י בסוף חלק דקדוקי סופרים אשר כתב למס' ב"ב. — [2]) ראה דברי החכם ראבינאוויטץ בהקדמת ספרו דקדוקי סופרים למס' בבא בתרא בדף 10 בהערה ותמצא כי דרך רבי אברהם אב"ד לכתוב: הרב ר' שמואל נט' רח' (נטריה רחמנא), או כתב הרב ר' שמואל ש"ץ (שמרהו צורו). והחכם ראבינאוויטץ הוסיף לאמר שם בדף 11 הערה * כי לדעתו באר רשב"ם את שארית מס' בבא בתרא, אשר חדל רש"י לבארה, גם בדרך קצרה גם בדרך ארוכה; והפירוש הקצר הוא הנדפס בדפוס פיזרו מדף כט ע"א עד דף נד ע"ב, והפירוש הארוך הוא העובר בכל הדפוסים. ויתן מופתיו מדברי הספר.

תחל הקורח קרחה בתלמוד מכות דף כ ע"א לא נמצא בדברי ריב"ן זולתי פתרון אחר, אבל בפירוש המשנה ההיא בספר הריא"ף נכתב אחרי דברי פתרון אחד: „זה פירוש רבנו חננאל, ורבינו וקיני פירש וגו'". ואם כן רבנו שמואל ב"ר מאיר [illegible] בלה פירוש רש"י שם[1].

ה) פירוש מסכת נדה אשר העיד עליו ר' יצחק מוינא בספרו אור זרוע[2].

ו) פתרוני רבנו שמואל אשר הביאו אחרים לדברי ספרי התלמוד האחרים אולי יתנו מקום לחשוב כי כתב רשב"ם פתרוני המסכתות הזן על ספר אשר היה בידי הראשונים. ואלה הספרים אשר נזכרו בענין הזה: עירובין, ביצה, חגיגה, מנחות[3].

ז) תוספות לתלמוד כתב רשב"ם בפני וקנו רש"י. ואחרות כתבו תלמידיו בפניו כמו „תוספות ה"ר יוסף שפירש לפני רבנו שמואל"[4].

ח) תוספות להלכות הריא"ף נשארו גם בכתבי היד גם בספרים נדפסים, וחלק מהם נדפס מחדש[5].

ט) פסקי הלכות הנקראות פסקי רבנו שמואל[6].

י) תשובות אשר השיב לשואלים בדברי הלכה ופתרון התלמוד[7].

---

1) ידידי הח' האלבערשטאם נר"ו אשר בביעלי־טץ הוא אשר העירני על זאת במכתבו. ויוסף להראות כי לא כל מסכת מכות באר רשב"ם כי רק ממקום אשר הדל רש"י לבאר הוא החל. ועדותו כי גם בתוספות שאנ"ץ גם בתוספות הנדפסות בספרי התלמוד אשר בידינו בדף כ ע"ב בד"ה במלקט וברי־טב"א לדף כא הובא פתרון בשם רשב"ם, וכל הפתרונים המובאים הם למסכת מכות מדף יט ע"ב והלאה ולא לפני ה.— 2) ראה דברי הח' בערלינער במאנאצין אשר לו ח"ב בדף ק ע"א. ועוד ראה דברי הח' צוקער־מאנדל שם בדף סו ע"א. — 3) גם על אלה העיר הח' בערלינער שם בחלק ז בדף 186. — 4) על דבר התוספות האלה הנאמרות באחרינה ראה דברי הח' גראס במאנאצין חד בדף 187 ובדף 206 על פי תוספות מס' ברכות להרב יהודה שיר ליאון בספר ברכה משולשת דף ב ע"ב ודף ט ע"ב ודף יז ע"ב ישנו. — 5) ברקדוקי סופרים לחח' ראבינאוויטץ חלק ב. ראה הקדמתי למס' ביצה דף 13. ועוד ראה לוח הספרים העבריים כתבי היד בספרי המלכות אשר בעיר בערלין אשר כתב הח' שטיינשניידער בלשון אשכנז בדף 3 וספר הח' קאהן על ר' מרדכי בן הלל בדף יז, והגהות מיימוניות לסדר התפלה בסוף ספר אהבה לרמב"ם.— 6) ראה לוח הגאונים והרבנים להח' המנוח ר' שמואל דוד לוצאטו באיצר טוב להחכם בערלינער משנת 1879 בדף 46 ודברי הח' בערלינער במאנאצין חלק ז בדף 186 אשר העיר על פסק דין בענין אבלות המובא באור זרוע חלק שני סימן נא בדף 22 בשם רבינו שמואל בן ה"ר מאיר זצ"ל.— 7) ראה דברי רשד"ל שם. ותשובות

יא) מאמר קצר בחשבון העבור כתב רשב"ם כאשר הזכרתי למעלה בדף XI.

יב) פירוש מסכת אבות כתב רשב"ם, אבל נאבד מאתנו ולא נשאר ממנו בלתי המובא בשמו בספרי מבארים אחרים[1]. והם עדים על היות ספר פירוש אבות לרשב"ם נמצא בימיהם. ומקצה הפתרונים אשר הובאו שם על שם רשב"ם הם באמת בדרך החכם הזה אשר ידענוהו מדברי פירושיו והם טובים ונכוחים ככל פתרוניו[2]. ואל תשת לבך אל דברי האומרים לאמר הלא בדברים אשר הביאו על שם רשב"ם נאמר דבר על שם דודו הר"י בן הרא"ש[3]. והלא רבי יהודה בן רבנו אשר מחבר ההלכות נולד יתר ממאה שנה אחרי מות רשב"ם ולא היה קרובו, ואם כן לשוא חשבו כי הפירוש ההוא מעשה ידי רשב"ם היה. ואולם כבר קדמם חכם גדול[4] להראות בדרך קצרה דעתו כי הר"י בן הרא"ש הנזכר פה אינו החכם הידוע לכל בשם זה כי אם ר' יצחק בן ר' אשר הלוי הנקרא גם בן בראשי אותיותיו בשם ריב"א. ומדוע לא יהיה זה ממשפחת רשב"ם? — לכן אל תמאן לחשוב כי מתחת ידי רשב"ם יצא ספר פירוש אבות הנאבד מאתנו אשר לקחו מבארים אחרונים את הפתרונים המובאים על שם רשב"ם מתוכו. אבל לא תאבה ולא תשמע אל דברי החושבים כי נשאר לנו ספר פירוש אבות לרשב"ם בכ"י מהזור ויטרי, אף כי

נדפסות נמצאו בספר ראבן מדף קמג ע"ב עד דף קמו ע"ג בחתימת יד רשב"ם, ובפרדס דפוס קושטאנדינא דף ד ע"ב בצד הראשון, ובספר מרדכי לכתובות פרק ח סימן ש בדף קח ע"ב בדפוס ריווא, ובהגהות מיימוניות להלכות אישות פרק ג.

1) שמותם תמצא בספר צור נעשיכטע להח' צונץ בדף 124 ובדף 125. — 2) בכר העירו אחרים על פתרון משנת שמעון בן שטח הוי מרבה לחקור את העדים וגו' (אבות א,ט) ומשנת הלל הוי מתלמידיו של אהרן וגו' (שם א,יב) אשר הביא ר' שמואל די אווידא בספרו מדרש שמואל בדף כד ובדף כו ע"ב. ואני מוסיף פתרון אבות ג,ז אשר העתיק החכם ההוא בדף צו ע"ב לאמר: ורשב"ם כתב ומדך נתנו לך כמו נתננו, והוא כדברי רשב"ם לבראשית לד,טו: — ופתרון אבות ה,יז המובא במדרש שמואל דף קנו ע"ב: ורשב"ם ז"ל כתב קורת רוח כמו נתקררה דעתו וכלפי שהחרון אף נקרא חימה לשון חמימות כמו וחמתו בערה בו נקרא הרצון קורת רוח שמקררת ומתישבת דעתו עליו מרוב הנאה; ועוד שם לאבות ה,ה: ורשב"ם כתב כי הנס הזה היה שאף על פי שארץ ישראל חמה ביותר לא הסריחו ולא התליעו. — ומה יקרו דברי הפשט האלה בהשוותך אותם אל פירוש רבי אפרים המובא שם.— 3) שנים הם המביאים המאמר ההוא בשם רשב"ם ועדותם נאמנה: ר' שמואל די אווידא במדרש שמואל בדף רכ ע"ב ור' ליווא בן בצלאל בספרו דרך חיים אשר הוא פירוש פרקי אבות דף צט ע"ב בדפוס קראקא. — 4) צונץ בספרו צור נעשיכטע בדף 31 בהערה b.

תחל הקורח קרחה בתלמוד מכות דף כ ע"א לא נמצא בדברי ריב"ן זולתי פתרון אחד, אבל בפירוש המשנה ההיא בספר הריא"ף נכתב אחרי דברי פתרון אחד: „זה פירוש רבנו חננאל, ורבינו זקיני פירש וגו'". ואם כן רבנו שמואל ב"ר מאיר הוא אשר כלה פירוש רש"י שם[1].

ה) פירוש מסכת נדה אשר העיר עליו ר' יצחק מוינא בספרו אור זרוע[2].

ו) פתרוני רבנו שמואל אשר הביאו אחרים לדברי ספרי התלמוד האחרים אולי יתנו מקום לחשוב כי כתב רשב"ם פתרוני המסכתות ההן על ספר אשר היה בידי הראשונים. ואלה הספרים אשר נזכרו בענין הזה: עירובין, ביצה, חגיגה, מנחות[3].

ז) תוספות לתלמוד כתב רשב"ם בפני זקנו רש"י. ואחרות כתבו תלמידיו בפניו כמו „תוספות ה"ר יוסף שפירש לפני רבנו שמואל"[4].

ח) תוספות להלכות הריא"ף נשארו גם בכתבי היד גם בספרים נדפסים, וחלק מהם נדפס מחדש[5].

ט) פסקי הלכות הנקראות פסקי רבנו שמואל[6].

י) תשובות אשר השיב לשואלים בדברי הלכה ופתרון התלמוד[7].

---

1) ידידי הח' האלבערשטאם נר"ו אשר בביעל־טץ הוא אשר העירני על זאת במכתבו. ויוסף להראות כי לא כל מסכת מכות באר רשב"ם כי רק ממקום אשר חדל רש"י לבאר הוא החל. ועדותו כי גם בתוספות שאנ"ץ גם בתוספות הנדפסות בספרי התלמוד אשר בידינו בדף כ ע"ב בד"ה במלקט ובריטב"א לדף כא הובא פתרון בשם רשב"ם, וכל הפתרונים המובאים הם למסכת מכות מדף יט ע"ב והלאה ולא לפני זה. — 2) ראה דברי הח' בערלינער במאגאצין אשר לו ח"ב בדף ק ע"א. ועוד ראה דברי הח' צוקערמאנדל שם בדף סו ע"א. — 3) גם על אלה העיר הח' בערלינער שם בחלק ז בדף 186. — 4) על דבר התוספות האלה הנאמרות באחרונה ראה דברי הח' גראס במאגאצין ח"ד בדף 187 ובדף 206 על פי תוספות מס' ברכות להרב יהודה שיר ליאון בספר ברכה משולשת דף ב ע"ב ודף ט ע"ב ודף יז ע"ב ועוד. — 5) בדקדוקי סופרים לחח' ראבינאוויטץ חלק ב. ראה הקדמתו למס' ביצה דף 13. ועוד ראה לוח הספרים העבריים כתבי היד בספרי המלכות אשר בעיר בערלין אשר כתב הח' שטיינשניידער בלשון אשכנז בדף 3 וספר הח' קאהן על ר' מרדכי בן הלל בדף יז, והגהות מיימוניות לסדר התפלה בסוף ספר אהבה לרמב"ם. — 6) ראה לוח הגאונים והרבנים להח' המנוח ר' שמואל דוד לוצאטו באוצר טוב להחכם בערלינער משנת 1879 בדף 46 ודברי הח' בערלינער במאגאצין חלק ז בדף 186 אשר העיר על פסק דין בענין אבלות המובא באור זרוע חלק שני סימן נא בדף 22 בשם רבינו שמואל בן ה"ר מאיר זצ"ל. — 7) ראה דברי רשד"ל שם. ותשובות

→ המגיד יח, מא

יא) מאמר קצר בחשבון העבור כתב רשב"ם כאשר הזכרתי למעלה בדף XI.

יב) פירוש מסכת אבות כתב רשב"ם, אבל נאבד מאתנו ולא נשאר ממנו בלתי המובא בשמו בספרי מבארים אחרים[1]. והם עדים על היות ספר פירוש אבות לרשב"ם נמצא בימיהם. ומקצה הפתרונים אשר הובאו שם על שם רשב"ם הם באמת בדרך החכם הזה אשר ידענוה מדברי פירושיו והם טובים ונכוחים ככל פתרוניו[2]. ואל תשת לבך אל דברי האומרים לאמר הלא בדברים אשר הביאו על שם רשב"ם נאמר דבר על שם דודו הר"י בן הרא"ש[3]. והלא רבי יהודה בן רבנו אשר מחבר ההלכות נולד יתר ממאה שנה אחרי מות רשב"ם ולא היה קרובו, ואם כן לשוא חשבו כי הפירוש ההוא מעשה ידי רשב"ם היה. ואולם כבר קדמם חכם גדול[4] להראות בדרך קצרה דעתו כי הר"י בן הרא"ש הנזכר פה איננו החכם הידוע לכל בשם זה כי אם ר' יצחק בן ר' אשר הלוי הנקרא גם כן בראשי אותיותיו בשם ריב"א. ומדוע לא יהיה זה ממשפחת רשב"ם? — לכן אל תמאן לחשוב כי מתחת ידי רשב"ם יצא ספר פירוש אבות הנאבד מאתנו אשר לקחו מבארים אחרונים את הפתרונים המובאים על שם רשב"ם מתוכו. אבל לא תאבה ולא תשמע אל דברי החושבים כי נשאר לנו ספר פירוש אבות לרשב"ם בכ"י מחזור ויטרי, אף כי

נדפסות נמצאו בספר ראב"ן מדף קמג ע"ב עד דף קמו ע"ג בחתימת יד רשב"ם, ובפרדם דפוס קושטאנדינא דף ד ע"ב בצד הראשון, ובספר מרדכי לכתובות פרק ח סימן ש בדף קח ע"ב בדפוס ריווא, ובהגהות מיימוניות להלכות אישות פרק ג.

1) שמותם תמצא בספר צור געשיכטע להח' צונץ בדף 124 ובדף 125. — 2) כבר העירו אחרים על פתרון משנת שמעון בן שטח הוי מרבה לחקור את העדים וגו' (אבות א,ט) ומשנת הלל הוי מתלמידיו של אהרן וגו' (שם א,יב) אשר הביא ר' שמואל די אוזידא בספרו מדרש שמואל בדף כד ובדף כז ע"ב. ואני מוסיף פתרון אבות ג,ז אשר העתיק החכם ההוא בדף צו ע"ב לאמר: ורשב"ם כתב ומידך נתנו לך כמו נתננו, והוא כדברי רשב"ם לבראשית לד,טז; — ופתרון אבות ד,יז המובא במדרש שמואל דף קנז ע"ב: ורשב"ם ז"ל כתב קורת רוח כמו נתקררה דעתו וכלפי שהחרון אף נקרא חימה לשון חמימות כמו וחמתו בערה בו נקרא הרצון קורת רוח שמקררת ומתישבת דעתו עליו מרוב הנאה; ועוד שם לאבות ה,ה: ורשב"ם כתב כי הנס הזה היה שאף על פי שארץ ישראל חמה ביותר לא הסריחו ולא התליעו. — ומה יקרו דברי הפשט האלה בהשוותך אותם אל פירוש רבי אפרים המובא שם. — 3) שנים הם המביאים המאמר ההוא בשם רשב"ם ועדותם נאמנה: ר' שמואל די אוזידא במדרש שמואל בדף רכ ע"ב ור' ליווא בן בצלאל בספרו דרך חיים אשר הוא פירוש פרקי אבות דף צט ע"ב בדפוס קראקא. — 4) צונץ בספרו צור געשיכטע בדף 31 בהערה b.

אמת נכון הדבר כי יש פתרונים אשר הובאו בשם רשב״ם ואשור נמצאו גם בפירוש ההוא[1]. כי רבו הפתרונים השונים מהשום בשניהם[2], וכל מבין יכיר וידע כי כל אשר הביא ר׳ שמואל אוזידא בספרו מדרש שמואל על שם רשב״ם הם הם הדברים בכתבם וכלשונם באשר מצאם בספר פירוש אבות אשר העתיק ממנו ולא שִׁנָּה הוא בהם דבר. ואם כן לא פירוש מחזור ויטרי היה לנגד עיניו כי אם פירוש אחר הנאבד מאתנו הידוע והנאמן בימיו על שם רשב״ם. ואף גם זאת ראיתי כי יש אשר מחבר פירוש מחזור ויטרי יריב עם הפתרון הנכתב על שם רשב״ם[3]. ואם כן, איך יהיה הפירוש ההוא מעשה

---

1) הפתרונים אשר הובאו על שם רשב״ם בספר מדרש שמואל בדפוס ויניציא לשנת ה׳ שמה דף יט ע״א ובדף צו ע״ב ובדף קב ע״א ובדף קו ע״ב ובדף קז ע״ב ובדף רלה ע״א והפתרון אשר הביא ר׳ יצחק ן׳אמה בספרו עקדת יצחק בתחלת פרק ג נמצאו כמעט במלות שוות מספרי אבות אשר בכיי מחזור ויטרי.— ועל טוב יזכר שם החכם היקר ר׳ רפאל קירכהיים נר״ו אשר נדבה רוחו אותו לשלוח אלי את העתקת פירוש אבות ממחזור ויטרי אשר העתיק בידו מכי׳ כרמולי, להיות לי למוכרת טובו וחסדו כל הימים. וכל פירוש הפרק הראשון אשר החל להוציא לאור ה׳ ליצאטו ז״ל בכרם חמד חלק ד מדף 201 והלאה ואשר השלים להפיצו ברבים בכוכבי יצחק ממחברת 28 עד מחברת 30 נמצא בכי׳ אשר לי. — 2) החלק הראשון בדברים אשר הובאו במדרש שמואל בדף קכד ע״א על שם רשב״ם שוה לדברי פירוש מחזור ויטרי, אבל החלק השני בא שם בלשון אחרת. ואשר הובא במדרש שמואל בדף קעו ע״ב בא במחזור ויטרי בלשון יש לפרש אחרי פתרון אחר. ובעקדת יצחק בפרק עשרים הובא לשון פתרון בשם רבנו שמואל ז״ל הנמצאה באמת גם במחזור ויטרי, אבל כל הנכתב במחזור ויטרי אחרי כן לבאר הלשון ההוא לא ראהו ר׳ יצחק ן׳אמה בפירוש רשב״ם הנאמן אשר לפניו כי הוא נתן לב לבאר את הלשון בדרך זרה מאד לרוח רשב״ם, ולא ארבה דברי על הענין הזה. — ועוד מצאתי לשון אחרת בפירוש מחזור ויטרי נברלת מאשר הובא בשם רשב״ם במדרש שמואל בדף הּ ע״א, כו ע״ב, לג ע״א. ובעצם הדברים מצאתי רק חלק בכי׳ מחזור ויטרי מכל אשר הובא במדרש שמואל דף קכ ע״ב, קה ע״ב, קיח ע״א. ומאומה לא מצאתי מאשר הביא בעל מדרש שמואל בדף כד ובדף קכב ע״א, קפה ע״ב, רכ ע״ב. — 3) לאבות פרק א משנה יח כתוב במדרש שמואל בדף לו ע״ב: ורשב״ם ז״ל כתב שפטו בשעריכם. וכתוב בהריה ח,טז כאשר קרה לו ולגדולי החכמים כמהו לא אחת ולא שתים. ראה ספרי על רשב״ם בדף 59 הערה 1]. ואולם בכי׳ מחזור ויטרי נמצא: ר׳ שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום. וסליק פרקא. ר״ש ה׳הוא אביו של רבינו הקדוש בנו של ר׳ גמליאל בן מחלקתו של ר׳ יהושע. ואין כתוב יותר במשנה מדוייקת. ונראין הדברים, לפי שהמקרא [רצונו לומר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם בזכריה ח,טז] אין כתוב בויו ושלום אלא משפט שלום בלא ויו. סליק פרקא. עד הנה דברי פירוש מחזור ויטרי. ואם כן הפסוק ההוא אשר יבאר רשב״ם אותו אינני על פי פירוש מחזור ויטרי במשנה הזאת על מכונו. — ועוד זאת שנית מצאתי למלות בי נטל עליו בפרק נ׳ בסוף משנה ב אשר הביא בעל מדרש שמואל פתרון רשב״ם בלשון הזה: ורשב״ם פירש שהושלך עליו שכר משלם או הרי הוא כנטל

ידי רשב״ם? — ועתה אם אחרי הדברים והאמת האלה תשית לבך לדעתי, יקל להבין איך נמצאו בפירוש מחזור ויטרי דברים אשר לא יתכנו כפי רשב״ם[1] ומדוע רחוקה דרך המחבר ההוא מדרך רשב״ם הטובה והישרה כרחוק מזרח ממערב. כי הרחיב לדבר בענינים ברורים וירב מאמריו על אשר הקרה דבר המשנה לפניו[2] ולא כאחד החכמים הגדולים כלא שפתיו מלדבר תועה בענינים אשר לא הוטיב לדעת אותם[3]:

ב. ספרים אשר יצאו על שמו והוא לא חברם.

עוד יש פירושים אשר יצאו על שם רשב״ם ואין מעיד עדות נאמנה על היותם פרי מחשבת חכמתו. ועקב הותה רוח אחרת עמם, אל תבא נפש החכם היקר בסודם ושמו לא יקרא עליהם בין מכירי דרכו. וכאלה דברי גמטריא אשר הובאו על שמו[4], ופירוש הגדה של פסח הנדפס עם פירושים אחרים[5] ולשון הפירוש ההוא

שכרו כבר שמוזמן הוא וכתב דאית גרסאות דלא גרסי לה רק מס״ם בולחושבי שמו. ועתה שמע דברי מחזור ויטרי למשנה הואת: ויושבין לאו דוקא. [ימה] שמצינו במשניות ומניין לאחד שיושב ועוסק בתורה שהקב״ה מעלה עליו כאילו קיים כל התורה כולה [וגו׳] אין אנו גורסין דבר זה במשנת ר׳ אפרים וכשאר משניות מדויקות אלא מסים הבבא בליראי השם ולחושבי שמו.— ומי לא יראה כי הדברים האלה לא כתבם רשב״ם. כי הלא הוא אשר נסה על פי עדות בעל מדרש שמואל לבאר את הלשון אשר הסיר ר׳ אפרים.

1) מי פתי יסור הנה להשוב כי כתב רשב״ם דברים כאלה: ועמר ענן ירקב שמי אחד מתלמידיו [ר״ל של אנטיגנוס איש סוכו] וכתב להם ספר גזירות חקקי אין וכתבי עמל חוקים לא טובים ומשפטים בל יחיו בהם וגו׳. — החליף המחבר הצדוקים והבייתוסים עם הקראים ולא ידע כי זה חפצם, ויקלל את ענן ראש הקראים כדבר אחד היהודים מילידי ספרד בימים ההם. והדברים נמצאו גם בשני כי לוצאטי ז״ל כאשר תראה בכוכבי יצחק במחברת כח בדף 18. וזה אמת נכון הדבר כי מחבר פירוש מחזור ויטרי היה צרפתי באשר יורו הלשון אשר הביא, אבל שני חיי היו אחרי עת חיי רשב״ם בחיות הקראים נודעים ושנואים גם לבני צרפת הצפונית עד כי יקללו חכמיהם את שם האנשים ההולכים בראשם קללה נמרצת כאשר בפירוש ההוא. — 2) ראה נא פתרון דברי המשנה משה קבל תורה מסיני בכרם חמד חלק ד׳ דף 202 ובכוכבי יצחק חלק כח דף 15 ודף 16 איך יחיב לבאר מלת תורה, וסופר ומונה השופטים והנביאים הכל בשמיהם, ומביא דברי הברייתא אשר לרבי נתן, ומרבה לדבר על הכמות הגדולה. ובאלה רבות. — 3) נכון הוא בפתרון מלת פרם למשנה ג בפרק א בכוכבי יצחק חלק כח דף 18. והקורא לא ידע במה יבחר, כי כל שלשה הפתרונים הבל. גם אמר כי שלשה מיני ניקוד הם, ניקוד טבראני וניקוד שלנו וניקוד ארץ ישראל. והוא שמע קול דברים ולא הבין, כי כלם מין אחד הם והמין האחר הוא ניקוד האשורי או הבבלי. — 4) בספר המנהיג לר׳ אברהם בר נתן הירחי בדף ז ע״א בדפוס בערלין. — 5) בספר פה ישרים כולל הגדה של פסח עם פירושים הנקראים על שם רש״י ורשב״ם וריטב״א ואחרים בליוורנו תקצה ובירושלים תרכג ובווילנא תרלה.

אמת נכון הדבר כי יש פתרונים אשר הובאו בשם רשב"ם ואשר נמצאו גם בפירוש ההוא[1]. כי רבו הפתרונים השונים מהשוים בשניהם[2], וכל מבין יכיר וידע כי כל אשר הביא ר' שמואל אוזידא בספרו מדרש שמואל על שם רשב"ם הם הם הדברים ככתבם וכלשונם כאשר מצאם בספר פירוש אבות אשר העתיק ממנו ולא שִׁנָּה הוא בהם דבר. ואם כן לא פירוש מחזור ויטרי היה לנגד עיניו כי אם פירוש אחר הנאבד מאתנו הידוע והנאמן בימיו על שם רשב"ם. ואף גם זאת ראיתי כי יש אשר מחבר פירוש מחזור ויטרי יריב עם הפתרון הנכתב על שם רשב"ם[3]. ואם כן, איך יהיה הפירוש ההוא מעשה

---

[1]) הפתרונים אשר הובאו על שם רשב"ם בספר מדרש שמואל בדפוס ויניציא לשנת ה' שמה דף יט ע"א ובדף צו ע"ב ובדף קב ע"א ובדף קו ע"ב ובדף קנז ע"ב ובדף רלה ע"א והפתרון אשר הביא ר' יצחק עראמה בספרו עקדת יצחק בתחלת פרק ג נמצאו כמעט במלות שוות בפירוש מסכת אבות אשר בכ"י מחזור ויטרי.— ועל טוב יזכר שם החכם היקר ר' רפאל קירכהיים נר"ו אשר נדבה רוחו אותו לשלוח אלי את העתקת פירוש אבות ממחזור ויטרי אשר העתיק בידו מכ"י כרמולי, להיות לי למזכרת טובו וחסדו כל הימים. וכל פירוש הפרק הראשון אשר החל להוציא לאור הח' לוצאטו ז"ל בכרם חמד חלק ד מדף 201 והלאה ואשר השלים להפיצו ברבים בכוכבי יצחק ממחברת 28 עד מחברת 30 נמצא בכ"י אשר לי. — [2]) החלק הראשון בדברים אשר הובאו במדרש שמואל בדף קכד ע"א על שם רשב"ם שוה לדברי פירוש מחזור ויטרי, אבל החלק השני בא שם בלשון אחרת. ואשר הובא במדרש שמואל בדף קעז ע"ב בא במחזור ויטרי בלשון יש לפרש אחרי פתרון אחר. ובעקדת יצחק בפרק עשרים הובא לשון פתרון בשם רבנו שמואל ז"ל הנמצאה באמת גם במחזור ויטרי, אבל כל הנכתב במחזור ויטרי אחרי כן לבאר הלשון ההוא לא ראהו ר' יצחק עראמה בפירוש רשב"ם הנאמן אשר לפניו כי הוא נתן לב לבאר את הלשון בדרך זרה מאד לרוח רשב"ם. ולא ארבה דברי על הענין הזה. — ועוד מצאתי לשון אחרת בפירוש מחזור ויטרי נבדלת מאשר הובא בשם רשב"ם במדרש שמואל בדף ה ע"א, כז ע"ב, לג ע"א. ובעצם הדברים מצאתי רק חלק בכ"י מחזור ויטרי מכל אשר הובא במדרש שמואל דף קד ע"ב, קח ע"ב, קיח ע"א. ומאומה לא מצאתי מאשר הביא בעל מדרש שמואל בדף כד ובדף קכב ע"א, קפה ע"ב, רכ ע"ב. — [3]) לאבות פרק א משנה יח כתוב במדרש שמואל בדף לו ע"ב: ורשב"ם ז"ל כתב שפטו בשעריכם. וכתיב בתריה אולי יחנן י"י צבאות [זכרון רבנו החליף דברי עמוס ה,טו בדברי זכריה ח,טז כאשר קרה לו ולגדולי החכמים כמהו לא אחת ולא שתים. ראה ספרי על רשב"ם בדף 59 הע"ה 1]. ואולם בכ"י מחזור ויטרי נמצא: ר' שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום. וסליק פרקא. ר"ש דהוא אביו של רבינו הקדוש בנו של ר' גמליאל בן מחלקתו של ר' יהושע. ואין כתוב יותר במשנה מדוייקת. ונראין הדברים, לפי שהמקרא [רצונו לומר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם בזכריה ח,טז] אין כתוב בוי"ו ושלום אלא משפט שלום בלא וי"ו. סליק פרקא. עד הנה דברי פירוש מחזור ויטרי. ואם כן הפסוק ההוא אשר יבאר רשב"ם אותו איננו על פי פירוש מחזור ויטרי במשנה הזאת על מכונו. — ועוד זאת שנית מצאתי למלות כי נטל עליו בפרק ג' בסוף משנה ב אשר הביא בעל מדרש שמואל פתרון רשב"ם בלשון הזה: ורשב"ם פירש שהושלך עליו שכר משלם או הרי הוא כנטל

ידי רשב"ם? — ועתה אם אחרי הדברים והאמת האלה תשית לבך לדעתי, יקל להבין איך נמצאו בפירוש מחזור ויטרי דברים אשר לא יתכנו בפי רשב"ם[1]) ומדוע רחוקה דרך המחבר ההוא מדרך רשב"ם הטובה והישרה כרחוק מזרח ממערב. כי הרחיב לדבר בענינים ברורים וירב מאמריו על אשר הקרה דבר המשנה לפניו[2]) ולא כאחד החכמים הגדולים כלא שפתיו מלדבר תועה בענינים אשר לא היטיב לדעת אותם[3]):

ב. ספרים אשר יצאו על שמו והוא לא חברם.

עוד יש פירושים אשר יצאו על שם רשב"ם ואין מעיד עדות נאמנה על היותם פרי מחשבת חכמתו. ועקב היתה רוח אחרת עמם, אל תבא נפש החכם היקר בסודם ושמו לא יקרא עליהם בין מכירי דרכו. וכאלה דברי גמטריא אשר הובאו על שמו[4]), ופירוש הגדה של פסח הנדפס עם פירושים אחרים[5]) ולשון הפירוש ההוא

שכרו כבר שמזומן הוא וכתב דאית גרסאות דלא גרסי לה רק מסיים בולחושבי שמו. ועתה שמע דברי מחזור ויטרי למשנה הזאת: ויושבין לאו דוקא. [ומה] שמצינו במשניות ומניין לאחד שיושב ועוסק בתורה שהקב"ה מעלה עליו כאילו קיים כל התורה כולה [וגו'] אין אנו גורסין דבר זה במשנת ר' אפרים ובשאר משניות מדויקות אלא מסיים הבבא בליראי השם ולחושבי שמו.— ומי לא יראה כי הדברים האלה לא כתבם רשב"ם. כי הלא הוא אשר נסה על פי עדות בעל מדרש שמואל לבאר את הלשון אשר הסיר ר' אפרים.

[1]) מי פתי יסור הנה לחשוב כי כתב רשב"ם דברים כאלה: ועמד ענן ירקב שמו אחד מתלמידיו [ר"ל של אנטיגנוס איש סוכו] וכתב להם ספר גזירות חקקי און וכתבי עמל חוקים לא טובים ומשפטים בל יחיו בהם וגו'. — החליף המחבר הצדוקים והבייתוסים עם הקראים ולא ידע כי זה חפצם, ויקלל את ענן ראש הקראים כדבר אחד היהודים מילידי ספרד בימים ההם. והדברים נמצאו גם בשני כ"י לוצאטו ז"ל כאשר תראה בכוכבי יצחק במחברת כח בדף 18. והן אמת נכון הדבר כי מחבר פירוש מחזור ויטרי היה צרפתי כאשר יורו הלעזים אשר הביא, אבל שני חייו היו אחרי עת חיי רשב"ם בהיות הקראים נודעים ושנואים גם לבני צרפת הצפונית עד כי יקללו חכמיהם את שם האנשים ההולכים בראשם קללה נמרצת כאשר בפירוש ההוא. — [2]) ראה נא פתרון דברי המשנה משה קבל תורה מסיני בכרם חמד חלק ד' דף 202 ובכוכבי יצחק חלק כח דף 15 ודף 16 איך ירחיב לבאר מלת תורה, וסופר ומונה השופטים והנביאים הכל בשמותם, ומביא דברי הברייתא אשר לרבי נתן, ומרבה לדבר על הכנסת הגדולה. וכאלה רבות. — [3]) נבוך הוא בפתרון מלת פרס למשנה ג בפרק א בכוכבי יצחק חלק כח דף 18. והקורא לא ידע במה יבחר, כי כל שלשה הפתרונים הבל. גם אמר כי שלשה מיני ניקוד הם, ניקוד טבראני וניקוד שלנו וניקוד ארץ ישראל. והוא שמע קול דברים ולא הבין, כי כלם מין אחד הם והמין האחר הוא ניקוד האשורי או הבבלי. — [4]) בספר המנהיג לר' אברהם בר נתן הירחי בדף ז ע"א בדפוס בערלין. — [5]) בספר פה ישרים כולל הגדה של פסח עם פירושים הנקראים על שם רש"י ורשב"ם וריטב"א ואחרים בליוורנו תקצח ובירושלים תרכג ובווילנא תרלה.

ודרכו אינם לשון רשב"ם ודרכו[1]) ויש בו דברים אשר כל קוראם יתמה ויאמר איה גבורות רבנו שמואל ועצם רוחו?[2]) — ובלעדי זאת יבאו בו דברים אשר לא נמצא מקורם בימי רשב"ם בארץ מושבו[3]):

ואלה פירושי ספרי הקדש אשר כתב רשב"ם:

א) חמשת ספרי תורת משה באר בזקנתו אחרי מות אבי אמו רש"י ואביו רבי מאיר בן שמואל. וידו כתבה את דברי פירושו על ספר:

ב) פירוש שופטים ומלכים לרשב"ם היו ביד ר' אברהם בן עזריאל מחבר ספר ערוגת הבשם אשר הוא ספר מאסף פתרוני פיוטים וסליחות, והוא בכתובים ולא נדפס עד הנה[4]). ועוד העיד על פירוש ספרי שמואל לרשב"ם ר' יוסף קרא רעהו בהביאו פתרונים אשר לקח מתוכו[5]). על כן קרוב הדבר לחשוב כי באר רשב"ם כל ספרי הנביאים הראשונים:

ג) פירוש ישעיה וירמיה ויחזקאל ופירוש הושע ויואל ועמוס ומיכה וזכריה נודעו ונכרו גם הם בדברי ר' אברהם בן עזריאל ובדברי ר' יוסף קרא[6]). ואם כן, יש לחשוב כי גם יתר ספרי נביאים אחרונים באר רשב"ם:

---

[1]) קצהו תראה בדבריו בדף ט אשר לדפוס ווילנא: שאלה זו ניכרת שהיא מחכם ישראל. ובדף י בד"ה רשע מה הוא אומר: עתה יש לתמוה על זה. — [2]) ראה איך יבאר למה לקח בעל ההגדה התשובה על שאלת הרשע ממקום אחר במקרא (משמות יג,ח) בדף כ. — [3]) כמו דבריו על היסודות הארבעה בדף כא, ועל החמש הוודיין בסוף מלות המגביהי המשפילי להושיבי מקימי מושיבי לדברי רבי עקיבא במנין המכות. — [4]) הח' פערלעס נר"ו רב עדת מינכען קבץ פתרוני רשב"ם המפוזרים בכ"י ההוא במאנאטסשריפט אשר להח' גרעטץ משנת 1877 בדף 363 ודף 367 והבאים, ועוד ראה דברי הח' בערלינער במאגאצין אשר לו בחלק א' מדף 2 והלאה ופירוש רשב"ם בספר הזה בדף 232 הערה 1. — [5]) שני פתרונים מצאתי בכ"י ואדפיסם בספרי RSBM בדף 13 בהערה 4. — [6]) גם אלה במקומות אשר הזכרתי בהערות הקידמות. ור' שלמה אחי רבנו תם אשר הביאו שם ר' אברהם בן עזריאל מי ידענו? וראיתי אני כי שגגה היא בהבנת ראשי התבות ר"ש ונכתב ר' שלמה במקום ר' שמואל. ואף כי אתן תודה ברבים לאמר כי שגיתי בכתבי בספרי על רשב"ם בלשון אשכנז כי לא נקרא שם הבן הנולד בשם זקנו בעודנו חי ואשוה משפט אנשי דורנו למשפט עתים רחוקים, כאשר החכים להראות את שגגתי ידידי הח' קויפמאן במכתב העתי געטטינגישע געלעהרטע אנצייגען משנת 1880 בדף 404, בכל זאת רבנו שמואל ולא אחר הוא הנאמר במקום ההוא כי פירוש את מוצאיו ואת מובאיו ביחזקאל מג,יא המובא שם על שם ר' שלמה הוא הפתרון אשר תמצאהו בדברי רשב"ם לשמות טו,ה.

ד) על פירוש תהלים לרשב"ם העידו ר' אברהם בן עזריאל בספרו הנזכר ורבנו יהודה שיר ליאון בתוספותיו למסכת ברכות[1]). ופירוש תהלים הנדפס בבערלין בשנת תקנד על שם רשב"ם מעשה ידי המוציא לאור ר' יצחק הלוי הנקרא יצחק סאטאנאוו הוא. הכי קרא שמו יצחק ויהי כצחוק בעיניו להתחפש במעטה רבנו שמואל ולעשות מעשהו ולעבוד עבודתו. זר מעשהו ונכריה עבודתו, כל השומע יצחק לו:

ה) מפירוש ספר איוב אשר לרשב"ם הובאו פתרונים לששה פסוקים בספר ר' אברהם בן עזריאל הנזכר, לפסוק אחד בפירוש ר' יוסף קרא למלת תעופה (יא,יז), לפסוק אחר בנצחון לר' ליפמאן מילהויזען סימן ש"ב, וכן לשלשה פסוקים בכ"י סימן 37 (ולפנים סימן 32) אשר בספרי עיר האמבורג והם לדברי הכתוב יגיד עליו רעו (לו,לג), למלת בהמות (מ,טו) ולדברי הכתוב התמלא בשכות עורו וגו' (מ,לא)[2]), ועוד לפסוק אחד בדברי מעתיק פירוש רש"י הנמצאים בכ"י 5 אשר בספרי המלכות בעיר מינכען לאיוב יט,ב. ג. כלם יעידון כי היה פירוש איוב לרשב"ם בידיהם, ועל פי כל העדים האלה יקום הדבר:

ורבים אומרים כי השלים רשב"ם פירוש איוב אשר כתב רש"י עד מ,כה ולא כלהו טרם מותו. ולא כן הדבר. כי המדמה הפירוש הנוסף ממקום ההוא והלאה עד סופו אל פירוש ר' יוסף קרא ראה יראה כי כמעט במלות שוות באו בו יתר מעשרים וחמשה פתרוני החכם ההוא. ולפסוק אחד נטש המחבר את פתרון רשב"ם הנודע לנו במקרה ויבחר בדברי ר' יוסף קרא ההולך בדרך רשב"ם שם ומוציאהו למרחב. אבל חלק הפתרונים אשר לא לקחו מפירוש ר' יוסף קרא קרובים בענינם ולשונם לפתרוני רשב"ם הידועים לנו ובאחד מהם יעידו דבריו על היותו מעשהו[3]). ולא כל אשר איננו לר' יוסף קרא יִמָּנֶה בעבור זה במספר פתרוני

---

[1]) ראה דברי הח' גראס במאגאצין אשר להח' בערלינער בחלק ד דף 199 בהערה 117 ובדף 208. — [2]) שני הפתרונים האחרונים הודיעני הח' דר' זולצבאך אשר בעיר פראנקפורט באגרתו אלי. — [3]) למלת יתחטאו באיוב מא,יז נכתבו הדברים האלה לפתרון: לשון חסרון כמו [מלכים א' א,כא] והייתי אני ושלמה בני חטאים. ובכ"י 5 אשר במינכען נוסף: פתרונו חסירין. כך פירש זקיני רבינו שלמה ב"ר יצחק במלכים.

רשב"ם[1]) וגם לא השיב כותב הבא אחריהם את ידו מלשנות דברים בפתרונים הנמצאים שם. על כן אמרתי, לא רבנו שמואל ולא ר' יוסף קרא כתב כל הפתרונים אשר נספחו על פירוש איוב אשר לרש"י למען השלימו, כי אם מאסף פתרוני אחרים חברם יחד וישאב גם מי באר מספרי פירוש איוב לרשב"ם ולרב יוסף קרא, ואולי הוסיף מאשר לו על אשר לקח מספרי אחרים. וגם זאת יוכל להיות כי לקח הסופר, אשר העתיק פירוש רש"י, את סוף הפירוש אשר הוסיף מפירוש מאסף כזה אשר חבר פתרונים יחדיו לכל ספר איוב, כאשר שמענו וכן ראינו פירושים כאלה מעשי ידי מאספים אחרונים לרוב ספרי הקדש:

והנה דברי סופר אחד אשר העתיק פירוש איוב לרש"י הם הסבו את כל המשגה הזה לחשוב כי רשב"ם השלימו. והדברים הם נשארו בכ"י פירוש רש"י בספרי המלכות אשר בעיר מינכען בסימן 5 ובספרים אשר השאיר אחריו החכם דע ראסבי סימן 181[2]). בהם ידענו איה מקום הפירוש אשר חדלה בו יד רבנו הגדול רש"י לכתוב ותחל יד הבא אחריו להשלים מלאכת הקדש. ואשר הוליד שגגת הסופר לחשוב כי רבנו שמואל הוא אשר כלה לבאר ספר איוב עד תמו בהשלימו פירוש רש"י, הוא הדבר אשר הבאתי למעלה[3]) בפתרון פסוק אחד הלקוח באמת מפירוש איוב לרשב"ם ואשר דבריו יעידון כי הוא המדבר. והסופר הנמהר חשב כי כל הפתרונים אשר מצא בחלק הזה בכ"י אשר לפניו יצאו גם הם מתחת יד רשב"ם. והאמת הוא אשר כתבתי. ודע כי יש ספרי פירוש איוב לרש"י כתבי יד אשר סופם אינו כפירוש הנדפס כי אם

[1]) כי הפתרון הנדפס בהנוספות לפירוש רש"י לפסוק התמלא בשבות שורו באיוב מ,לא אינו לא לר' יוסף קרא ולא לרשב"ם, ועדים פירוש ר' יוסף קרא הנדפס וכ"י 37 אשר בהאמבורג. ראה דברי למעלה בדף XIX.— [2]) בהעתקת פירוש רש"י לאיוב מ,כה נמצאו בכ"י 5 אשר במינכען הדברים האלה: „תמשוך לויתן בחכה וגו'. כאשר תמשכנו [בחכה] ותשים אגמון באפו הידבר אליך [וגו'] כלי לא תוכל להקריב אליו בכלי מצודה: ע"ב יסוד רבינו שלמה וצ"ל. מכאן ואילך יסד בן בתו רבינו שמואל אחיו של רבינו יעקב מרמרו בן הרב ר' מאיר זצ"ל. תמשוך לויתן בחכה. אם תמשכהו ממקומו בחכה באותו עניין שציידי דגים צודין את הדגים ושולין אותן בחכה, מן המים: ובחבל תשקיע לשונו. להוציאו ממקומו;" — ובכר קדמו הח' גיגער בכרם חמד חלק שמיני בדף 46 והח' שטיינשניידער בהמזכיר חלק יד דף 129 להוציא לאור דברי הסופר הזה ויאמינו בדבריו. — [3]) בדף XIX בהערה 3.

לקח מפירושי מפרשים אחרים כר' יוסף קרא ור' יעקב נזיר ואחרים:

ט) פירוש שיר השירים אשר הוציא הח' יעללינעק לאור על שם רשב"ם[1]) אינו בתמונתו הזיא מעשה ידי רבנו שמואל ורוחו. הן אמת כי באו בו פתרונים אשר יעדו עליהם חברים בפירושי רשב"ם הנאמנים וכי נכיר לשון רבנו באחד הפתרונים וכי יש פתרונים על פי חקי לשון עברי בתוכו אשר אין להשיב על צאתם מידי רשב"ם אף כי גם אין להעיד עליהם. ואולי כתב רבנו שמואל פירוש שיר השירים הנאבד מאתנו ולא נמצא עד היום וממנו לקח מחבר הפירוש הנדפס את הדברים ההם אשר הוכרתי. אבל נכון הדבר כי הפירוש הנדפס אינו מעשה רשב"ם. כי מבלעדי אשר אין דרך רבנו שמואל לבאר כמהו כל הספר חלק חלק לברו ראשונה יחדיו ואחרי כן כל פסוק אשר בחלק ההוא לברו, באו בו לשונות ודעות זרות ורחוקות מדרך רשב"ם. ומה אוסיף עוד לדבר להשיב על מחשבת המוציא לאור החכם היקר יעללינעק נר"ו אשר אין לה משען ומשענה בעדות אחד הראשונים, כי לא בכ"י 37 אשר בהאמבורג אשר מתוכו לקח את העתקת דפוסו ולא בכ"י הפירוש ההוא הנמצא ביד החכם מ' סאָאוע[2]) נקרא הפירוש ההוא על שם רשב"ם. ומתוך דברי הפירוש אין להוכיח זולתי אשר מבאר צרפתי חברו[3]) ההולך בדרך רש"י ור' יוסף קרא ורשב"ם. ואולי לקח פתרונים מתי מספר מתוך דברי רשב"ם. ורבים מהמה פתרוני רש"י אשר באו בתוך דבריו, כאשר יראה כל מדמה דברי הפירוש ההוא עם פירוש רש"י:

[1]) ושם הספר: פירוש על קהלת ושיר השירים לרבינו שמואל בן מאיר ז"ל, ונדפס בלפסיא (Leipzig) בשנת ה' תרטו. — והגהותיו ותיקונים הוסיף לתת הח' ד"ר זאלפעלד מכ"י אשר להח' *Soave*, במאנאצין אשר להח' בערלינער בחלק הששי מדף 196 והלאה. וגם אני הכותב תקנתי מדעתי בלי עזר כ"י בספרי על רשב"ם בדף 23 בהערה 3 את אשר הקדמה י"י לפני. — [2]) הוא כתב היד אשר היה ביד הח' זאלפעלד בעת כתבו את מאמרו היקר על פירושי שיר השירים במאנאצין אשר להח' בערלינער בחלק ה בדף 110 והבאים ובחלק ו מדף 20 והלאה. ומתוכו הוציא התקונים אשר הובירתי לשניאות כ"י האמבורג אשר נעתקו אל דפוס הח' יעללינעק. — [3]) כי הלעזים כלם מלשון צרפת הישנה לקוחים הם. והלעז אשפאוטבלא בדף 55 למלת איומה כנדגלות בשיר השירים ו,י הישב הח' זאלפעלד לבארו *espoentable* בפתרון נוראה והיום יאמרו *épouvantable*. ושאר הלעזים יבֹארו כאשר בארתי בספרי על רשב"ם בדף 97.

ג) על פירוש קהלת לרשב״ם העיד ר׳ אברהם בן עזריאל בספרו הזכר בהביאו פתרון מלה אחת על שמו. אבל הפירוש הנדפס על ידי הח׳ יעללינעק והנקרא כבר בכ״י 37 אשר בהאמבורג על שם רשב״ם או חלו בו ידים או מעשה ידי מבאר הולך בדרכיו הוא. כי אמת הדבר, באו בו פתרונים שוים לפתרוני רשב״ם הנאמנים, ואולם בצדם נמצאו גם זרים ורחוקים מפתרוניו ולשון אחרת:

ד) פירוש רות ופירוש איכה ופירוש אסתר לרשב״ם היו לעיני מחברי פירושים על אסתר רות ואיכה כאלה אשר יצאו לאור בימינו[1]. כי בהם נאספו פתרוני מבארים שונים, וביניהם גם הופיע אור פתרוני רשב״ם ור׳ יוסף קרא. וגם אלה גם הפתרונים הלקוחים מפירוש רש״י והלעזים הנמצאים בתוכם יעידו כי היו מחבריהם חברי מבארי צרפת. ופתרוני רשב״ם ימעטו בפירוש איכה ורבו בפירוש אסתר. והנה בזה נפתח עוד מקור אחר לשאוב ממנו פתרוני אסתר לרשב״ם. כי פתרוני אסתר אשר יצאו לאור בספר נטעי נעמים בשגגה על שם ר׳ יוסף קרא לא בתבם המבאר הזה כי אם רשב״ם חברו בהמצאם גם בפירוש אסתר ההוא על שם רשב״ם ולא על שם ר׳ יוסף קרא[2]:

ט) פירוש עזרא ונחמיה לרשב״ם יציץ מבין פתרוני פירוש עזרא ונחמיה הנדפס על שם רש״י. כי באו שם דברים קרובים לדברי רשב״ם בפירושיו. ומזה נשפוט כי היה לנגד עיני המחבר פירוש ספרי הקדש האלה לרשב״ם והוא נאבר מאתנו. ואל תחשוב כי רשב״ם הוא המחבר. כי יש מקומות אשר רוחו ולשונו זרות לרשב״ם. וגם יש אשר יהיה בלתי נודע הברדך רשב״ם הוא הולך ואם בדרך ר׳ יוסף קרא. ולכן יוכל להיות כי היה בידו גם פירוש ר׳ יוסף קרא וכי לקח מתוכו מקצה פתרוניו. אבל גם זה לא יתכן לחשוב כי ר׳ יוסף קרא הוא המחבר בעבור פתרוני רשב״ם אשר באו גם הם בתוכו:

---

[1]) גם אלה יצאו לאור ראשונה על ידי הח׳ יעללינעק בלפסיא בשנת ה׳ תרטו מכ״י 37 אשר בספרי עיר האמבורג. — ומפירושי חמש מגלות אשר הדפיס הח׳ היבש בעיר פראג בשנת תרכו תראה כי הפתרונים אשר נקראו בכ״י האמבורג על שם ר׳ יוסף קרא מעשה ידיו המה באמת. ומזה נשפוט כי גם שם רשב״ם נקרא על פירושים אחרים בצדק. — [2]) החכם בערלינער הוא אשר ראה ואשר הראה כי בן הדבר.

הפרק השלישי

במעיני המדע אשר לרשב״ם ובחבריו בפתרון ספרי הקדש.

המעשה אשר עשה רשב״ם בפתרו את ספרי הקדש בדרך אשר בחר בו לא יכירהו ולא יעריך אותו בצדק ובמשפט זולתי היודע את המעינים אשר מצא בימי בחרותו לשאוב מהם מימי מדעו ואת החכמים אשר כתבו פירושים לספרי הקדש טרם הולדו וטרם התחזקו לאיש או אשר כתבו בימיו. ודבריו הם יורו לנו מי המה ומה המה לו:

א) המטר הראשון ספרי הקדש. אותם אציגה בראש הפקודים יען היותם באר מים חיים אשר ממנו ישאבו ואיליו ישובו כל מבקשי אמת ודורשי בינה בפתרון דבריהם. ורבנו שמואל כאחד הגדולים אשר מעולם לא שת לבו אל חכמת התלמוד והמדרשים לבדה, כי במעמקי המעין הראשון אשר הם ספרי הקדש ירד בכל מאמצי כחו הגדול, ומתחתיתו שאב מים קרים נוזלים להרוות נפש שוקקה וללמד דעת את העם שומעי דבריו וקוראי ספריו. ויהי דבר י״י בפיו נכון בכל עת ומוכן לכל צרך אם לבאר פתרון המלות ואם להורות חקי לשון עבר, תמיד מצא רבנו שמואל מלה או מחברת מלים כחפץ לבו בספרי הקדש. ומספר המלים אשר לקח מספרים אחרונים או אשר בדא מלבו להראות משפט הלשון קטן מאד בפירושיו. ובהביאו דברי הכתוב יאמר פרשה או על כל ענין נבדל, או להורות על הסדר אשר נקרא ברבים בבית הכנסת מדי שבת בשבתו. והשמות אשר קרא לכל אחת ואחת נבדלו או ארכו מאשר אנחנו קוראים אותם היום. ושמות חמשי התורה קרא בשמות חומש הפקודים ומשנה תורה אשר ידענום מדברי התלמוד:

רוב השגיאות אשר נפלו בדברי הכתובים המובאים בפירושו גם בכתב היד אשר לפני, מעשה ידי הסופר הכותב המה ועל כלן דברתי במקומיהן בהערותי לדברי רשב״ם. ויש שגיאות אשר נולדו בתעות זכרון רבנו שמואל מכתוב אל כתוב בספרי הקדש בהביאו מקרא לעדות על דבריו ולא פתח הספר לראות בעינו הדברים ככתבם. וגם אלה הזכרתי בהערותי ללשונותן

במקומותן. ואולם לא דבר רק היה לשון הכתוב בעיני רשב"ם. כי עיניו על דבר קטן וגדול בכל דבר המקרא וישם ספרי ארץ מולדתו צרפת נכח ספרי אשכנז וספרד וירא ויבר כל אשר נבדלו בו. ומקצה הכתובים היו בספריו שונים מאשר הם אתנו היום. ויש אשר לא ידענו הבאו משגגת יד הכותבת ואם לא. ואולי קבץ רשב"ם את אשר מצא נוגע אל מסורת המקרא בספר אשר נאבד מאתנו כאשר כתבתי בהערותי לפירושו[1]:

ב) הטור השני העתקות ספרי הקדש אל שפת קוראיהם היהודים והנכרים בארצותם לגויהם. ואלה מחלקותם:

1. תרגומים לצורך היהודים. ראשון לכלם תרגום אנקלוס ההולך ברוב המקומות בדרך הפשט, על כן כל רודפי הפשט ישחרוהו והוא תמיד על לשונם. ורבנו שמואל או יביאהו עד לפירושו או ילך בדרכו וגם יבארהו או יתיצב לקראתו להסיר דעתו. — והשני הוא תרגום גביאים הנקרא על שם יונתן בן עוזיאל. אין מקומו נכון בפירוש התורה ועל כן לא הובא בלתי פעמים בענין אחד. — והשלישי תרגום התורה אשר קראוהו הראשונים בשם תרגום ירושלמי או תרגום ארץ ישראל ואשר נדפס על שם יונתן בן עוזיאל. אותותיו ראינו בדברי רשב"ם גם בנטותו מדרכו גם בלכתו אחריו[2]. ובספרי התרגום ההוא אשר לרשב"ם נמצא לשון אחרת ולא הלשון הנדפס בספרינו. — והרביעי תרגום בתובים אשר קרא הוא על שם ר' יוסף ויביאהו פעמים בלשון אחרת מאשר אתנו בדפוס:

2. העתקת ספרי הקדש בלשון רומית אשר היתה ביד הנוצרים הביאה רשב"ם לבראשית מט,י ולשמות כ,יג למען התקומם על פתרונה וישם עיניו עליה מעת התוכחו עם חכמי הנוצרים בעניני האמונה:

G והטור השלישי ספרי ההלכה והאגדה אשר נשארו מימי התלמוד. ונדברה בתחלה על ספרי ההלכה ואחרי כן על ספרי האגדה.

1. ראשונה בספרי ההלכה היא המשנה אשר יסדה ר' יהודה הנשיא ערוכה בכל דבר הלכה ויבאו בה חלקי אגדה מעטים וטובים.

---

[1]) בדף 32 בהערה 9 ובדף 35 בהערה 7. — [2]) כן תראה הדי' ר' יעקב רייפמאן נר"ו בבית תלמוד בחלק א בדף214, 218, 314.

ורבנו שמואל הביא דבריה על שמות רבותינו, חכמים, תלמוד, הלכה ושמות דומים לאלה. — שנית היא המכלתא לספר שמות. ורבנו שמואל הביאה בשמה, או היתה דעתו עליה ועל ספרים אחרים יחדיו. — והשלישית תורת כהנים, הנקראת גם בשם ספרא, הביאה רשב"ם בשמה או חשבה במספר ספרים אחרים אשר במחשבתו. — והרביעי ספרי לבמדבר ודברים, ורשב"ם קרא את הספר הזה בשמו, או שם דעתו עליו ועל אחרים יחדיו. — והחמשית בריית דרבי ישמעאל בשלש עשרה מדות, הנדפסת בתחלת ספרא ובספרי התלמוד אחרי מסכת ברכות ובקצר במקום ברכות השחר בסדר התפלה. — והששי התלמוד הבבלי. ורשב"ם הביאו במקומות רבים כאשר תראה בהערותי. ויש אשר יהיה לשון ספרו שונה מאשר בא בדפוס ספרינו. וגם ואת הראיתי ברוב המקומות בהערותי:

2. מן ספרי האגדה הביא רשב"ם את בריית דרבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בשלשים ושתים מדות, הנדפסת במרחבי פתרונים בספרי התלמוד אחרי מסכת ברכות ואת סדר עולם אשר לרבי יוסי בן חלפתא:

ד) והטור הרביעי ספרי האגדה אשר אחרי זמן התלמוד. ובהם מחלקות שתים.

1. ספרי המדרש. הראשון מהם אשר הביא רשב"ם הוא מדרש בראשית רבא. ויביאהו בשמו או בשם הגדות וספר הגדות וחכמים ומדרש אגדה. — והשני הוא ספר האגדה הנודע אשר קרא רשב"ם אותו בשם פרקים של רבי אליעזר. — והשלישי הוא מדרש תנחומא אשר יקראהו רשב"ם בשמו, או בשם הגדה וספר הגדה עם מדרש אחר יחדיו. — והרביעי הוא מדרש שוחר טוב אשר הוא מדרש ספר תהלים בעבור פסוק שוחר טוב יבקש רצון אשר יחל בו, ורשב"ם הביאו פעם אחת[1]. — והחמישי הוא מדרש ספר שמואל אשר הביאו רשב"ם גם אותו פעם אחת:

2. ספרי אגדה מספרים מעשי בני אדם ואת המוצאות אותם. אחד מהם הוא ספר דברי הימים דמשה רבינו. ורשב"ם קראו בשם זילך בדרכו לבמדבר יב,א במצוא דברי הספר חן בעיניו.

---

[1]) לבראשית לו, יב הביא דברי שוחר טוב. ובהערתי שם בדף 46 בימן 10 תמצא מדוע לא ישרה בעיני בדבר הזה דעת החכם היקר ר' שלמה בובער בהקדמתו לספר לקח טוב בדף כד ע"א.

ולשמות ד,י מנהו, בלי הזכיר שמו, במנין הספרים אשר דברי הבל כתובים בתוכם. — והשני הוא ספר יוסיפון, הנקרא גם בשם ספר יוסף בן גוריון. אותו הביא רשב"ם לבראשית לו,לא כמקור לא אכוב להכיר מעשה בני אדם ואת הקורות אותם:

G המור החמישי מחברי פיוטים. הראשון ר' אלעזר הקליר אשר יקראהו רשב"ם בשמו לבראשית לו,כו. והשני ר' שמעון בן יצחק ממגנצא אשר נשמט שמו בב"י פירוש רשב"ם עם שורה שלמה או יותר ממקומו בפירוש דברים לב,י:

G והטור הששי זקני לשון הקדש הנודעים והנקראים בשמם גם בפירוש רש"י. ואלה הם:

1. מנחם בן יעקב אבן סרוק מעיר טורטוסא אשר בספרד ומושבו בעיר קרטובא. הוא כתב ספר שרשי לשון עברית הנודע בשם מחברת מנחם. והוא הפליא לעשות בקבצו כל שרשי המלים מספרי הקדש ויערוך אותם מערכה מול מערכה אל מול פני קוראי ספרו. אך זאת חקת מעשה בני אדם ופעליהם לנטות באש קנאת מחשבה בראשית הולדתה כה וכה מן הדרך הישרה. וכן קרה למנחם במחברתו. גדולה חכמת לבו, רבו החדשות אשר מצא ואשר למדו מספרו בני דורו וגם הבאים אחריהם, אבל גדולות גם כן שגגותיו אשר שגג, רבו חטאתיו בלי דעת במלאכתו אשר חשב להפריד את אותיות השרש מן האותיות אשר יקרא אותן „מוספות למלאכה" בכל אשר נעלמה אות[1] או חסרה[2] או נצמדה לאחרת להיות כמוה[3] או תהיינה תואמות ושוות בתחלה ויחדיו תהיינה תַּמות אל אות אחת נדגשת[4]. וגם בניני הפעלים אשר גבלו אחרונים לא יָדַע ולא הכיר ויחלק האותיות אשר נסמן בהן הבנין באותיות השרש. על כן קרהו לערוך שרשים לא השרישו ולהקטין תמונתם ומספר אותיותם עד אותיות שתים ועד אות אחת, לקרב רחוקים ולהרחיק קרובים, לחבר נפרדים ולהפריד חברים בספר מחברתו. ורשב"ם ידע את האיש ואת שיחו. על כן הלך בדרכו בכל אשר הכיר כי טוב הוא וכפעם בפעם כתב הדברים אשר לקח מספרו בשם אומרם. גם דרך מנחם לערוך ערך הדברים אשר יורה מלא ושוה וגם סדר

[1]) כבפעלים הנודעים בשמות נחי פ"א פ"י ע"י ל"א ול"ה. — [2]) כאשר יקרה בפעלים פ"נ ובמקצה פ"י בצווי ובמקור, ובפעלים ל"ה בצווי ובהפיך העתיד לעבר. — [3]) בפעלים פ"נ ובמקצה פ"י. — [4]) זה יבא בכפולים.

לשונו ויפיה מצאו חן בעיניו, ויש סדרים בדברי רבנו שמואל וצחות אשר כל מבין יכיר כי רוח מנחם דבר בו ומלתו על לשונו. ואולם לא ברשת מנחם נלכד רבנו, וחפשים דבריו ורוחו בכל דבר חכמה ודעת. לכן יתיצב לפעמים נגדו להלחם על דבריו או לבור לו דרך אחרת, וכזה או יזכיר שם מנחם או יבחר להביא דבריו בלי שם:

2. דונש (או ר' אדונים הלוי) בן לבראט אשר חי בימי מנחם ויתקומם עליו ועל מחברתו וירחב פיו ולשונו עליו בהראותו שגגות מנחם ובהציגו דעתו נגד דעת מנחם בפתרון המלים והכתובים. ונכונים דבריו ברוב הענינים, ולא בכלם. וגם באשר האמת אתו עבר חק הפר ברית שלום הכרותה מימי עולם בין אוהבי התורה ומשחריה. כי דרך קשתו כאויב וריבו את בן האדם ואותו ישים למטרת חציו, ולא אש אהבת האמת בלבבה בערה בקרבו. על כן יצא משפט מעקל. כי דונש במצאו שגיאות בספר מנחם ויוכיחהו בדברים קשים, מה עשה דומה למלאכת מנחם היקרה והנכבדה אשר בעמל רב אסף כל המלים אשר בספרי הקדש ויערכן במחברות שונות תולדותן למשפחותן לבית אבותן? — וגם בואת גדולה חטאת דונש כי יצעק מרה על מנחם והוא הלך בדרכיו ולא נטה ממנו בלתי בדברים אחדים. ומה יצעק והוא גם הוא לא היטיב להפריד אותיות השרש מאותיות השמש, ושרשים בני שתי אותיות וגם בני אות אחת נמצאו בדבריו כבדברי מנחם אשר לא כדת. זולתי מספרם ימעט מאשר חשב מנחם. ובכל זאת הועילה מלאכת דונש לברר ולהרבות דעת לשון הקדש ותהלוכותיה ולהרחיב בינת ספרי הקדש בפתרונים נבוחים. — ושתי ספרי תשובות כתב דונש, האחד על רבנו סעדיה והאחר על מנחם בן סרוק. ושניהם נכתבו בלשון הקדש, אבל לרשב"ם לא נודע ספר התשובות על רבנו סעדיה כי אם ספר תשובות על מנחם בן סרוק לבדו. ויש אשר היו דברי דונש לנגד עיניו ולא הזכיר שמו עליהם ויש אשר הזכירו. ופעם אחת לשמות טז, טו הביאו בשמו ויעמוד לנגדו:

G והמור השביעי אנשי דורו הגדולים ממנו בשני חייהם. ומאלה נזכרו:

1. רבי קלונימוס ב"ר שבתי איש רומי אשר נסע משם לגרמייזא, אחד מגדולי חכמת ההלכה, ומחבר פיוטים. ותשובותיו הזכיר רשב"ם בפירוש התורה לבמדבר יא,לה:

2. רבי מנחם בן חלבו, ראשון לחדשי הפשט בארץ צרפת. לא נקרא בשם אבל היה בלב רשב״ם בהשיבו על פסוק איוב אשר הביא על שמו[1]:

3. רבנו שלמה בן יצחק הנקרא רש״י אבי אמו ומורהו אשר מלבד עמלו אשר עמל על משמרתו בעדתו ובראש ישיבת תלמידיו הרבים ובתשובות שאלות רבות אשר שאלו מעמו הגדיל לעשות בבארו כמעט כל ספרי התלמוד עד תמם וכל ספרי הקדש זולתי ספר עזרא ונחמיה וספר דברי הימים אשר בארו אחרים, והפירושים נקראו על שמו בדפוסים. והנה פירושי התלמוד לרש״י אין ערוך אליהם בכל אשר נעשו לפניו ולאחריו. ורעיו ותלמידיו קרוביו וחתניו בני בנותיו ויוצאי חלציהם בדורות הבאים אחריהם דברו בתוספות׳יהם לפירוש רש״י על כל הדבר הקשה הנמצא בפתרוניו ויסורו מדרכו בכל אשר לא מצאו נכוחה בדבריו, אבל אין אחד מהם מלאו לבו לעמוד תחתיו ולעשות כמהו פירוש קצר וישר על כל ספרי התלמוד זולתי על ספרים או פרקים אחדים לבדם וגם על כל אשר לא הגיעה יד רש״י לבארו טרם מותו. ויעמוד רבנו שלמה על עמדו והוא מושל בכל ים התלמוד. לא כן פירוש ספרי הקדש אשר כתב. כי קמו אחריו מבארים אשר היטיבו להבין ממנו דעת הכתובים הישרה. ובדבר הזה עלה עליו בן בנו רשב״ם ויתובח עמו ולפניו, והזקן הנכבד והטוב באהבתו את האמת אהבה עזה וטהורה, הודה ולא בוש כי רבו החדשות הנכוחות בפתרון דברי המקרא וכי טוב היה לו לחבר פירושים חדשים לולי בבדה עליו משמרת עבודתו בוקנתו אשר העמים עליו מן הבקר עד הערב[2]. ורשב״ם בכתבו פירוש התורה בדרך הישרה אשר מצאה חן בעיניו לא עלתה על לבו להשפיל כבוד פירוש רש״י ולהסירהו מלב קוראיו. ונהפוך הוא אשר לחפץ נפש רשב״ם כל קורא פירושו יקרא גם פירוש רש״י בכל המקומות הנוגעים אל ההלכה. ויש אשר הוא העיר את רוחם לבקש משם את אשר היטיב זקנו לבארו. וזה משפט שני הפירושים. רבו מאד המקומות אשר תהיינה דעות שניהם חוברות אחת אל אחת. ואם ימעטו דברי

[1]) בפירוש איוב לר׳ יוסף קרא למלת תעופה יא,יז יוסבו דברי רשב״ם אשר הביא שם „ולשון אשר דקדק לומר וגו׳" אל ר׳ מנחם בן חלבו אשר ידע רבנו שמואל פתרוניו מפי רשהו ר׳ יוסף קרא. — [2]) מה יקרו דברי רשב״ם לבראשית לז,ב להביר אהבת רבנו שלמה את האמת ולראות עוזת רוחו הטהורה.

רש״י תמצאם ברוב המקומות נשנים בפירוש רשב״ם מלה במלה, ואם ירבו דבריו המעיטם רשב״ם. ויש אשר ימעטו דברי רשב״ם להוותם מובנים בעזר דברי רש״י הנמצאים לדעת רשב״ם ביד כל קורא פירושו. ואף גם זאת יבא אשר רשב״ם יוסיף דברים להשלים דברי זקנו או יתקנם על פי דרכו בדעת חקי הלשון ובפתרון המקרא או יקחם לו לבאר קצה הפסוק ולא כלו או יבחר באחד משני הפתרונים אשר הביא רש״י או יעתיק דברי רש״י ממקום אחר לבאר בם פסוק אשר לא יבארהו רש״י בן במקומו או גם ימשוך דברי אגדה אשר הביאה רש״י לצד הפשט אשר ייטב בעיניו. אמנם לא ירא רשב״ם באהבתו את הפשט להתיצב ולעמוד גם נגד דעת זקנו. ויעש כן בפנים שונים וחזקים אלה מאלה. פעם נשמע קול דממה דקה בריבו בהסירו דברי אגדה אשר פירש רש״י המקרא על פיה בפתרונו אשר יפתור הוא על פי הפשט או בהשיבו תשובה אחרת על שאלה אשר שאל רש״י. ופעם ירים קולו מעט בהראותו כי נכונים דברי אחרים אשר הביאם ואשר לא נלוה אליהם רש״י, או בהסירו מחריש פתרון רש״י בפתרון הכתוב אשר יפתור הוא. והקול הולך וחזק פעמים אחרות בכתבו פתרונו מול פתרון רש״י בלי הזכיר שמו. ופעם נצב לריב רבנו שמואל בהלחמו על פירוש זקנו מלחמת אהבת האמת. אבל חלילה לו להזכיר שמו בעניים כאלה. והכל תמצא בפירושו, ועל הרוב העירותי בדברי על ענינים כאלה בתחתית הדף:

4. רבי טוביה בן אליעזר מעיר קסטוריאה (Castoria) במלכות בולגריאה[1]) אשר כתב ספר לקח טוב, והוא פירוש התורה וחמש המגלות ויכתבהו בשנת ד׳ תתנו. ולבראשית מא,י הביא רשב״ם דבריו בפירושו[2]):

5. ר׳ מאיר בן שמואל אביו ומורהו. אותו הביא רשב״ם כאשר הזכרתי למעלה בפתרוני התלמוד ופעמים בפירוש התורה אשר לו:

6. מוריו אשר יביאם בשם רבותי בפתרוני התלמוד ובפירוש התורה. ומי מהם ידועים לנו תמצא בדברי למעלה:

[1]) את זאת היטיב מאד להראות החכם ר׳ שלמה ביבער נרו בהקדמת ספר לקח טוב אשר הוציא הוא ראשונה לאור בדף 20 והבאים. — [2]) והדברים נמצאו בדפוס החי בובער בדף קג ע״א. ועוד ראה למעלה דף XXV הערה 1.

7. פותרי ספרי הקדש אשר היו לפניו אשר מאס בפתרונם ולא כתב שמם הודעתי למעלה ובהערותי בתחתית כל עמוד ועמוד הנודעים לי איש איש על מקומו. ושמות אחרים נשארו לחקור עליהם. והם אשר לא הזכרתי שמם בהערותי:

ח) והטור השמיני אנשי דורו הקרובים אליו בשני חייהם. ואלה הם:

1. מבארים על דרך הפשט אשר לא ישא שמותם על שפתיו בגלותו שגגתם. ובדרך הפשט שוטטו רבים בימיו ויבקשו וימצאו חדשות יום יום. ובמקום הבר רב התבן:

2. ממבארי ספרי הקדש אשר בנרבונא בימיו הביא העתקת מלה עברית בלשון פרובינצי לעדות על פירושו לשמות כה,לג:

3. ר׳ יוסף קרא בן שמעון בן אחי ר׳ מנחם בן חלבו ותלמידו. הוא היה מעתיק ספרי אחרים מבין וחכם וחוקר בבינת ספרי הקדש. ויהי נאמן בבית רש״י וייקר בעיניו, ויגד לו את אשר שמע ואת אשר מצא בפתרון המקרא. וימצאו דבריו חן בעיני רש״י, ויכתוב את אשר ישרו בעיניו בפירושיו בשם ר׳ יוסף. ואולי בבית רש״י נקשרה נפשו בנפש רשב״ם ויהיו חברים רודפי הפשט בפתרון המקרא, וזה את זה עזרו או הניאו גם באשר לא נקבו בשמות. אבל יש מקומות מתי מספר אשר נקב רשב״ם את שם ר׳ יוסף ור׳ יוסף את שם רשב״ם. ונמצאו פתרוני ספרי הקדש אשר לא ידענו מי משניהם פתרם ראשון. — ומעט מזער נדפס מפתרוני ר׳ יוסף ורובם נשארו עוד בכתובים:

4. ר׳ אברהם אבן עזרא אשר מת בשנת תתקכז בן שבעים וחמש שנים ויהי צעיר ממנו לימים מעט. שמו לא נזכר בספרי רשב״ם ואין עדות על ראותם או הכירם איש את רעהו כל ימי חייהם, אף כי כתב ראב״ע חרוזים להשיב על אשר כתב לו רבנו יעקב תם אחי רשב״ם הקטן ממנו בשנים בתשובת חרוזים אשר לעג בהם ראב״ע לדברי שיריו השקולים בדרך חכמי ספרד. ומה מאד נבדלו שניהם, רשב״ם וראב״ע. זה צרפתי וזה ספרדי, זה גדלוהו אבותיו על ברכי התורה והתלמוד וזה הוצג מנעוריו בַּתָּוֶךְ בין התורה ובין חכמת בני ערב אשר בספרד, זה מורה קהלות ישראל בארץ מולדתו וזה הולך מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר נע ונד חסר לחם ומבקש רצון נדיבי עמו. ובכל זאת אחת דרשו שניהם בכל

מאדם, והיא הדרך הישרה בפתרון ספרי הקדש. ודי בדמיון הפצם להשוות את אשר מצאו בלי קחת איש מעת רעהו מאומה. וגם אם יביאו איש פתרון אשר נמצא בספר רעהו בלי הזכיר שם הפותר[1] לא נוכל לגמור אֹמֶר כי לקחו הדברים איש מאת אחיו, יען רבו ספרי הפירושים אשר היו למול עיניהם ומאתנו נאבדו ואין יודע מדברי מי לקחו הפתרונים ההם. ונהפוך הוא אשר יש מקומות בספרי פירושיהם המראים כי לא ידעו זה את פתרון זה וכי לא היו ספרי פירוש איש אז ביד רעהו. ואולם קרוב הדבר לאמר כי לשמע אזן נשמעו להם פתרוניהם מפי הולכי דרך אשר עברו דרך מושבם. ובזה יקל להבין מקצה דבריהם ואיך באו פתרוני הרב אשר הוא רשב״ם אל ספר הצעיר ראב״ע. ועדות נאמנה נשארה לנו בדברי ראב״ע כי לא בא פירוש התורה לרשב״ם כתוב על ספר אל ידיו עד היותו בשנת תקי״ח בערי אי ענגלאנד ותאחזהו בהלה בראותו פתרון תיבות ויהי ערב ויהי בקר בראש פירוש התורה לרשב״ם[2] אחרי שמעו כדברים האלה על שם אחרים והלחמו עליהם בכל כחו בפירושו לשמות טז,כה. וכנים דבריו אשר כתב על האנשים האלה אשר יקראם חסרי אמונה. כי הם עברו חק הפרו ברית עולם לחלל במעשה את ליל השבת אשר יקדם ליומו, כי כן נעשה בימי ראב״ע בארצות המזרח,כאשר הגיד עד נאמן ר׳ בנימין מטודילא במסעותיו[3]. ורשב״ם לא שמע מן הדבר הזה מאומה ובפתרו ויהי ערב ויהי בקר כאנשים ההם לא עלתה על לבו לשנות חק התורה ומשפט ישראל בדבר השבת. וגם איך יירא איש כמוהו המתהלך בתמו ומורה הרבים כי יהיה איש אשר יכירנו ואמר כי הוא צוה לחלל את ליל השבת

---

[1]) על דברי העדות אשר הבאתי בספרי RSBM בדף 75 בהערה 1 עוד יש לי להעיר את רוח הקוראים על אשר כתב מורי ורבי ר׳ שלמה יהודה רפאפורט זצ״ל בבכורי העתים חלק י בדף 27 כי תלמיד תועה אשר כתב לפי דעתו את פירוש ספר שמות הארוך לראב״ע שמע פתרון מלות מן הוא בשמות טז,טו לרשב״ם על פה ויחלף לשון מצרי בלשון ישמעאל ורשב״ם ברבנו שלמה זקנו. ולא אכחיד תחת לשוני כי רבו לי בזה הדברים הקשים, ואולם אין פה מקום להאריך. ובעצם הדבר אחשוב כי אולי נכתבה הוספה כזאת על ספר פירוש רש״י אשר ביד ראב״ע ויחשוב הוא כי רש״י הוא הכותב. ואם כן אין לרשב״ם חלק בדברים האלה. — [2]) ראה פירושו לבראשית א,ד. ה. ו. ח. אבל ראה גם דף 7 הערה 13. ודברי ראב״ע תמצא בפתיחת אגרת השבת אשר לו הנדפסת בכרם חמד חלק ד על ידי ר׳ שמואל דוד לוצאטו ז״ל ובספר מבחר המאמרים להרב נתן בר שמואל הרופא בליוורנו בשנת תר. — [3]) במסעות ר׳ בנימין בדף כה לדפוס אשער יספר כי באי כיפרוס (Κύπρος, Cypern) יש יהודים מינים מחללים ליל שבת ושומרים ליל ראשון.

אשר ישבתו בו בני ישראל. על כן לא כתב דבר לסכור פי הופכי דבריו ואינם מבינים אותם. כי על פי פתרונו יהיה יום השבת בברא י״י שמים וארץ מבקר יום השביעי עד כלות הלילה הבא אחריו, וגם ששת הימים הנאמרים בעשרת הדברות כן נאמרו, כי כן היה לדעת רשב״ם בעת הבריאה, ואולם התורה צותה את בני ישראל להחל שבתם מערב לפני השבת ועשתה כן בשני מקומות הידועים לכל יודעי דבריה במצות חג המצות בשמות יב,יח ובמצות יום הכפורים בויקרא כג,לב ובמצוה הזאת השכילה לאחוז בדבריה כל מקרא קדש יחד באמרה מערב עד ערב תשבתו שבתכם. וראב״ע ברוב קנאתו לא השגיח אל הדבר הזה ויאשם את רעהו הנכבד בפירוש התורה על הדרך הישרה ויען בו סרה תחת אשר היה לו לשמוח על איש ברית כזה נאמן רוח ונכבד בארצו בעיני הכל. ואולם אחרי בא ספר פירוש רשב״ם אל ידו לא חדל לקרא בו, ועוד נשאר עדות אשר יצאה מתחת ידו על היות פירוש רשב״ם יקר ונכבד בעיניו[1]:

ויתר דברי רבנו שמואל ב״ר מאיר ומשפט פירושי ספרי הקדש אשר כתב וחכמתו ורחב מדעו וחקי לשון עבר ופתרוני מלותיה הצפונים בדברי ספריו הלא הם כתובים בספרי האשכנזי אשר כתבתי על רשב״ם ושם הספר הוכרתי בתחלת דברי אלה בעמוד הראשון:

הפרק הרביעי

במשפט הדפוס הזה ומעשה ידי בו.

מכל פירושי ספרי הקדש אשר כתב רשב״ם לא נשאר לנו אחד שלם וזולתי פירוש התורה לבדו וגם בו יש מחסור על שתי

[1]) כפירוש ספר בראשית אשר שב ראב״ע לכתוב פעם אחרת בדרך ארוכה זאשר הוציאו לאור עד סוף פרשת לך לך ידידי הח׳ פרישדלענדער נר״ו בלונדון בספרו *Essays etc.* בשנת 1877, כתב ראב״ע לבראשית יב,ג: הכם גדול אמר בספרו כי ונברכו בך מנורת הברכת האילן. — והוא פתרון רשב״ם. והזכירני את דברי ראב״ע האלה ידידי הח׳ אלבערשטאם נר״ו אשר בביעליטץ באגרתו אלי.

קצותיו ובקרבו. ובספרי האשכנזי הנזכר הראיתי מה זה ועל מה זה, ודי לי פה להעיר לב קוראי הספר הזה על הדברים אשר כתבתי שם:

פירוש התורה לרשב״ם הידוע מקדם בערי צרפת ואשכנז, כי נאמן רבנו שמואל לפותר מבין ויהי דבר שמואל לכל ישראל[1], נאבד ברבות הימים מידי בני עמו. ובימינו לא נשמע שמע המצאו בכתב יד זולתי בספר אחד מספרי בית מדרש הרבנים פה בעיר ברעסלויא. וכתב היד הזה חסר פירוש פרשת בראשית ופרשת נח ולך לך גם פירוש פרשת פינחס ופירוש פרשת וזאת הברכה מדברי רשב״ם לפסוק ג טרם כלותם והלאה. וכמו להשלים המחסור הזה נכפל פירוש ואתחנן עקב וראה בלשון אחרת מעט במקצה הדברים, ויש אשר תעוור הלשון האחת לתקן שגיאות השנית. ובב״י ס אשר בספרי המלכות בעיר מינכען לא נשאר בלתי פירוש בראשית א,א עד פסוק לא:

ויהי בצאת ספרים רבים לאור במלאכת הדפוס וישאר פירוש התורה לרשב״ם צפון בכתובים ולא נדפס עד שנת חמשת אלפים תם״ה לבריאה בבערלין. ועצם כתב היד אשר מתוכו העתיקו המדפיסים הראשונים האלה את פירוש התורה לרשב״ם הוא האחד הנשאר והנמצא עוד היום בברעסלויא בין ספרי בית מדרש הרבנים באשר כתבתי למעלה. ובפירוש ואתחנן עקב וראה הלכו המדפיסים ההם אחרי לשון המעתיק הראשון אשר בב״י ואל האחרת הנמצאת בסוף הספר לא השגיחו ולא שמו לבם. ויהי הדפוס הראשון לחק לבאים אחריו והם לאחרים ואחרים לאחרונים; אין עוד מדפיס אשר ראו עיניו את כתב היד כי אם כלם העתיקו דפוס מדפוס. וכל משגה וכל נגע, כל מחסור וכל יתרון הנמצא בדפוס הראשון עבר אל הבאים אחריו בלתי אם היה עם לבב המדפיסים לשנות הדברים כמחשבתם. ויהי בלכתם אחרי דברי הדפוס הראשון נוקשו וילכדו ברוב שגיאותיו, וחדשות הוסיפו בדעת ובבלי דעת לטובה ולרעה. והמדפיסים האחרונים הכבידו, כי בנו מחשבותם ומעשיהם על יסוד הדפוסים אשר נדפסו לפניהם ובשל עוור ונפל עוור. והם הוסיפו חטאת על חטאת בשגיונם גם המה על פי העולה על רוחם

[1]) ולכן נזכר שם רשב״ם לברכה בין שמות גדולי ישראל בקונטרסי בתי הכנסת אשר בערי נהר רינוס ונאמר עליו שם כי היה מפרש נדול.

את אשר מצאו ומעט אשר שִׁנּוּ לטובה, עד הרחיקם דברי רבנו שמואל הראשונים מעל גבולם וישנו את טעמו וישחיתו את הדרו ואין מבין במקומות רבים. כל זאת היתה להם כי לא ראו עיניהם את פירוש התורה לרשב״ם בכתב היד אשר בכל חסרוניו היה מזהירם לבלתי לכת אחרי מראה עיניהם ומונע אותם מלהפוך הדברים ומלשנותם עד אין קץ. וכבר נלכד ברשת הזו ר׳ זלמן פוזנן אשר חבר ספר קרן שמואל לבאר פירוש רשב״ם ולתקן שגיאות הדפוס הראשון. כי עם היטיבו להכיר הישר והנכון ובהשכילו לבאר דברים קשים, תעה לבבו במקומות אחרים וישחת דברי רשב״ם בהפכו ובשנותו גם הוא דבריו על פי רעיוני לבו אשר אין להם שרש בכתב היד ולפעמים אין צֹרך להם. והנה אמת הדבר לא אכחידנו כי גם כתב היד אשר נשאר לנו לא נמלט משגיאות רבות, אבל כל מבין יודע כי רבה מכל שגיאות הכותבים משגה הדפוסים אם אין עין פקוחה ונפש נזהרת ומפחדת להשמר בכל עז תמיד ממכשול עון אשר יקרה כפעם בפעם בידי מחברי האותיות בבית הדפוס. על כן שמחתי בראותי כתב פירוש רשב״ם בין ספרי בית מדרש הרבנים הזה אשר אנכי יושב בו, אחזתיו ולא ארפנו עד אשר הביאותיו אל חדרי ואדרוש ואתור מצפוניו, וארד עד עֹמק חיל אוצרו, ואעל אבני חפץ מאירות כשמש, ויסורו מחשכי השגיאות ימין ושמאל:

ועתה, קורא נכבד, אציגה נא עמך את פרי עמלי אשר עמלתי זה שנים רבות כאשר העירותי עליו בספרי האשכנזי אשר כתבתי על רשב״ם בהרחבה. וזה דרכי אשר הלכתי בהדפיסי את הספר הזה:

א) את לשון כתב היד העתקתי מלה במלה להיות לעיני עושה המלאכה בבית הדפוס ולחבר אותיות הדפוס כמוה. ועל פי כתב היד הגהתי בעמל רב סיגי שגגת העובד מתוך כסף דברי רבנו שמואל. וגם בדרך המכתב החזקתי ולא שניתיה אל אשר הסכן הסכינו לכתוב היום. על כן כתבתי שני יודי״ן (י״י) לסימן שם הוי״ה כאשר בכתב היד, ובה״א לבדה (ה׳) לא כתבתיו, כי לא נמצא שם הוי״ה כתוב כן מראשית כתב היד עד תמו. וכמהו כתבתי הק׳ ברוב המקומות, ובמעטים הקב״ה או הק׳ב׳. וכן במלאות וחסרות שמרתי דרך כתב היד בכל דברי רשב״ם ובדברי ספרי הקדש אשר הביא. על כן תמצא מלת תחילה כתובה לרוב מלאה, והמעט תחלה חסרה כדרך מכתב ספרי הקדש; ותיבת וגומר

תמצא בקֹצר וגו׳ כאשר נכתב היום וגם וג׳ או גו׳, הכל כאשר מצאתי בכ״י בכל מקום ומקום. ועל פי הדברים האלה אל תחשוב נא לי עון במכתב מלא אשר הוא זר בעיניך בהכתב יו״ד במקום צירה וסגול וחירק בין גדול בין קטן, ובהכתב וי״ו במקום חולם וקמץ חטוף ושורק וקבוץ, כמו בוקרו ויום שיני לבראשית א,ה; לשמורך לבראשית כח,טו; לצורכך לבראשית ל,לב; צלופחד לבראשית ל,לח; לשומרו לבראשית לב,ב; שהיצילני לג,כ; ולא איחר לד,יט; עיניין לה,כב; וגופרית לשמות ט,יד; נוכו ט,לב; תותכו ט,לג; תיגרת ידך יב,ד; גודלך, קודשך טו,טז; באוספך לויקרא כג,מג ורבים כמוהם:

וכאלה לא נמצא מכתב בספרי הקדש זולתי במקומות מעטים כמו תיעשה בשמות כה,לא; מיורדי בתהלים ל,ד; עוזה סח,כט; וגדול חסד קמה,ח ומעטים אחרים:

וברשב״ם יש אשר נכתבה מלה מלאה להבדיל בנין ומנין. כי הנה הבנין נסמן בהכתב ושיקע לבראשית א,ה להיותו מבנין פִּעֵל; וכן שבירכן לבראשית א,כב; דיבר יח,יז; שניסה יט,יא; ובהכתב ייכנסו לשמות ב,ג להיותו מבנין נפעל; וכן יימצאו בפתיחה לפרשת תרומה; ייהרג לדברים כא,ט; לשון ייפעל לדברים כח,מ; יישאר לדברים לב,לב; ובהכתב פורש לבראשית א,א להורות על בנין פֻּעַל, ובהכתב והוצרך לבראשית שם להורות על בנין הָפְעַל. — והמנין נסמן בהכתב בדבריי לשמות ד,יא; מגפותיי ט,יד; שבתותיי לויקרא יט,ג; כדבריי לדברים יח,יא; אם בחקותיי כח,סט. — ובלעדי זאת נכפלה היו״ד להיותה נשמעת כמו במלות הרחיים לשמות יא,ה; נהייתה יא,ו. וכן נעשה בוי״ו לכפלה בהיותה נשמעת. — ומכתב כתב היד איננו שוה בדברים כאלה כדרך כתבי היד הידוע להוגים בהם, ונמצא פעם מלא ופעם חסר. ואנכי הלכתי בעקבותיו. על כן יתערבו בדפוס הספר אשר אנכי נותן לפניך היום זה בזה פירוש ופרוש, פירשתי ופרשתי, תוהו ובהו, מִנְיָן ומִנְיָין, ענין ועניין ועיניין, חטים וחיטים, חצים וחיצים, יְמָצְאוּ ויימצאו ודומים לאלה. — וכמו כן יתערב בכ״י דמות לשון רבים בדרך המקרא ובדרך המשנה ונכתב דיינים ודיינין, ארכם וארכן, תלויים ותלויין, אומרים ואומרין, מינים ומינין. ומעטים נמצאו בספרי הקדש כמוהם והם הימים והימין בספר דניאל, מלים

ומלין בספר איוב. ויש אשר חברה שגגת הכותב, אשר העתיק את פירוש רשב״ם, שני הדרכים במאמר אחד בכתבו אוכלים ומשקין לויקרא יא,לד:

ובכלם היה מכתב כתב היד לי לחק וזולתי במקומות מעטים אשר ונחתיו בהוותו זר מאד ומתעה את הקוראים לחשוב כי מלה אחרת כתובה לפניהם. והדפוס הראשון היה לי בזה לאות ולמופת במקצה שגיאותיו:

ודע, הקורא, כי לא כל חלקי כתב פירוש רשב״ם אשר לפני שוים בדבר הזה. כי מראש פירוש פרשת קרח עד קרוב לקץ פירוש ראה נכתבו דברי רשב״ם ביד אחרת, ועוד אחרת השלימה המחסור עד סוף פרשת ראה. ואחרי כן נמצא פירוש רשב״ם עוד הפעם בסוף מחברת הספר מפרשת ואתחנן עד וזאת הברכה לקוח מכ״י אחר ונספח אל החלקים הראשונים. ואין מכתב המעתיק האחד כמכתב האחר ודרכם אינו שוה בחכרות ויתרות ובענינים אחרים. ואני לא עזבתי דרכם, למען יכירו קוראי הספר את מכתב כתב היד כמוני מראש ועד סוף:

ב) השגיאות הרבות אשר נמצאו בכתב היד לא נתנוני להעתיק אל הדפוס הזה כל דבריו ככתבם וכלשונם. על כן שניתי מעט ואוסיף ואגרע מעט מדבריו בכל אשר הרע הכותב לכתוב בשגגה או בחפזון. ויהי משפט מלאכתי שונה על פי הדברים אשר קרו.

1. בפירוש ואתחנן עקב וראה בחרתי משני כתבי הפירוש הנשארים באשר ישרה בעיני מוה ומוה, ואוכיר כל יקר מדברי האחר בהערותי. ואם אין חפץ בשניהם ואלך אנכי לדרכי, או הזכרתי דברי שניהם:

2. כל משגה אשר יצא מידי המעתיק ואין חלק לרשב״ם בו לא אחרתי להסירו ולתקן המעוות. וזה קרה בשני דברים, האחד בשחת הכותב ראשי דברי הפסוקים המבארים במאמרי רשב״ם, והשני בהפכו סדר המאמרים. כי רשב״ם כתב פירושו בפאת ספרי הקדש אשר לו, והסופר הראשון אשר יקרא בדבריו את שמו „הצעיר״ והוא תלמיד ר׳ אליעזר מבלייצי (ראה בדף 199 הערה 20) בהעתיקו דברי רשב״ם אל דברי כפר נבדל, הוסיף ראשי דברי הפסוקים המבארים למען יובנו פתרוני רשב״ם, וישנה דברי המקרא לפעמים בשגגתו אשר שגג. והוא גם הסב להפוך סדר פתרוני הכתובים

בהוסיפו את אשר שכח בראשונה אחרי כן במקום אחר רק באשר קדמו או כתבו בצד הנכתב ככר ויספחוהו האחרונים במקום זר. וכאשר קרה לכותבים הראשונים, כן משפט הכותבים הבאים אחריהם; שנו הדברים או הפכו אותם ממקום למקום. ומשחת כזה בדברי המקרא הוכרתי לרוב בהערותי, וכן העירותי בכל אשר נהפך סדר המאמרים אחרי הציגי אותם על מקומם[1]. ובדפוסים אשר קדמוני מצאתי כבר מקצה המאמרים מושבים אל מקומם הנכון, אבל עברו המדפיסים מדת המשפט בהפכם גם הם המאמרים על פי דעתם וישחיתו בזה את טוב טעם דברי רשב״ם. ולהם יאתה הסליחה, כי לא ראו עיניהם את כתב היד המפיץ אור על עניני העונות הרבים אשר באו ואשר נוספו בדפוסים:

3. ויש שגיאות אשר אולי יצאו מידי רשב״ם במהרו לכתוב את פתרוניו בצד ספרו. כי החליף לשון זכר בלשון נקבה בכתבו שני פעמים בדף 6 בשורה ט׳; שני גזרות בדף 19, וראה שם הערתי באות 4; ונגמרה הלילה בדף 6; שני אמירות בדף 37 ובאלה רבות. ומערבות באו לשון זכר ולשון נקבה בדף 151 לויקרא ט,כג. כד בכתבו על האש „ואחר כך יצא ובא לו״ וכל הנשאר לשון נקבה. וידוע כי קרה כואת לבעלי הלשון ולגדולי המעתיקים כאשר הודה ר׳ שמואל אבן תבון בדבריו אשר הקדים להעתקת ספר מורה נבכים מלשון ערב אל לשון עברי. וגם נמצא כאלה במקרא באיש ובשאר שמות כדברי רשב״ם לבראשית לב,ט ולשמות יא,ו. אבל בחברו פעל יוצא עם למ״ד במקום פעול ויכתוב צויתי לו לתולדות כו,ג; כשיברכו כהנים לישראל לבמדבר ו,כג ודומות לאלה הלך בדרך לשון המשנה ואין זו שגיאה. ובכל אלה לא שניתי דבר כי אין זאת משמרת עבודתי במלאכה הזאת להתפאר על דברי רבנו שמואל ולשנות בהם כרצוני:

4. בשנותי שגיאות גלויות לא שלחתי יד בדברי כתב היד במדומה וחפזון, כי עמלתי כיד י״י המטבה עלי למצוא הלשון כאשר היתה בצאתה מתחת יד רבנו המחבר. ובספרי האשכנזי על רשב״ם מדף 31 ועד דף 37 העמקתי להכיר מקורי השגיאות, ועל פי המדע ההוא עשיתי במלאכתי הזאת. ובכל כחי חשבתי מחשבות לבלתי שנות

[1]) ראה גם בדף 155 הערה 1.

זולתי במקום הצורך הנגלה וכמדתו, כמו בראותי כי המירו הכותבים אותיות דומות או כתבה ידם במהומה אותיות או מלות זרות בלי הבין. ויען כי רבו המקומות אשר נכפלו בהם דברים שוים או נדפוך הוא אשר נשמטו מלות שתים או שלש או גם שורות שלמות במדר היד הבותבת לעשות מלאכתה, בחרתי להביר ולהרחיק הנכפלות או לחקור אחרי הנשכחות ולהוסיפם, משלוח יד אל הדברים הכתובים ולשנות אותם כרצוני וכמחשבתי, כאשר עשו המדפיסים אשר היו לפני וכאשר הואיל לעשות בעל קרן שמואל במקומות לא מעטים[1].

ג) נקודות וקוים הצגתי בכל מקום הצורך להפריד בין חלקי הדברים ולהבריל בין הפסוקים. ובזה שמרתי דרך הכותב בכ"י אשר לפני בכל אשר הלך בדרך ישרה ונכוחה ואט מעליו בכל אשר שגג.

וכן נקודי התנועות וקוידם הוספתי לפעמים על האותיות למען באר את דברי רבנו או לשמור את הקוראים משגגה קרובה. וגם בזאת היה מעשה הכותב לנגד עיני בכל אשר לא תעה לבבו. ואולם בלעדים לא הוספתי התנועות זולתי במקומות המעטים אשר היטיב הכותב להציגם, ואחדל בכל אשר הרע לעשות בלי דעת או אשר חדל גם הוא לכתבם, וזה דרכו ברוב המקומות.

ד) ובכל מקום הוספתי על אשר נכתב בכתב היד אותות הפרשיות ומספרי הפרקים והפסוקים להקל על הקוראים לראות על מה יוסבו דברי הפירוש בכל מקום. ובזה שמרתי דרכי מלכת אחרי שגיאות כתב היד וספרי הדפים אשר קדמוני, כי רבו חטאתם בדבר הזה והאחרונים הכבידו על הראשונים[2].

ה) ועוד הוספתי על אשר נכתב בכ"י הנוכר אשר בספרי בית מדרש הרבנים פה בעיר ברעסלויא ועל אשר נדפם מתוכו עד הנה כל

---

[1]) כאלה תמצא בדף 180 בהערה 12, ובדף 185 בהערה 9 ובהערה 10, ובדף 187 בהערה 9, ובדף 220 בהערה 3 ובמקומות רבים מאד. — [2]) אם יש את נפשך לדעת מה הגיע אליהם ראה בספרי על רשב"ם דף 34 הערה 1, ודף 38 הערה 8, ודף 39 הערה 6 והערה 7, ודף 51 הערה 8, ואו תביר דרך כתב היד בפירוש רשב"ם לבראשית כד,כא; לב,כו; לג,יח; מח,יז; לשמות ב,כג והביאות דרך ספרי הדפוס במקומות המוכרים וזולת אלה לבראשית יח,כו; כד,נ, סב; ולויקרא ד,ג; ושם ד,יז אשר משבו לפסוק נ; ולבמדבר י,לג; לה,לב אשר משבו לפסוק כה; ולדברים יא,כו הנסמן במספר פסוק כט; ושם יז,ו. ואני העירותי על רבים במקומם. ובזה תראה את אשר השחיתו בדברי רבנו שמואל וייחטאו בשגגה למשול מעל בדבריו הישרים ולהפיך סדרם ולשומם בדברי חדות אשר לא יובנו.

דברי פירוש רשב"ם אשר נודעו עוד בימים האלה. ואלה הדברים אשר הוספתי:

1. שער הספר בעמוד הראשון לפני פירוש רשב"ם (מלבד השער אשר כתבתי אני בראש הספר לפני דברי אלה) ופירוש תחלת פרשת בראשית עד א, לא מדף 3 עד דף 9 הוספתי מכ"י 5 אשר בספרי המלכות בעיר מינכען. ובהדפים החלק הזה כבר קדמני הח' נייגער בכרם חמד חלק שמיני מדף 42 והלאה. ואני הסירותי על פי כתב היד ההוא את אשר שגג ואת אשר שִׁנָּה בלא משפט כאשר תראה בהערות:

2. לכל הלק פירוש רשב"ם מבראשית א,לא והלאה ועד סוף בראשית יז הנאבד מאתנו לקטתי מדף 9 עד דף 13 מתוך ספרים כתובים ונדפסים אשר הגיעו לידי את פתרוני רשב"ם הנשארים שם. ואשר ראיתיו כי אינו בדרך רשב"ם לא ספחתיו אל תוך דברי פירושו ואביאנו בהערותי במקומו. ולהשלים חסרון המוב הנאבד כפי יכלתי העתקתי אל מקום המחסור ההוא עוד כל פתרון רשב"ם אשר פתר במקום אחר. ולא כן עשיתי מפירוש פרשת וירא והלאה אשר יחל שם פירוש רשב"ם הנשאר כמעט שלם בכ"י ברעסלויא, כי ממקום ההוא והלאה יבקש כל קורא פתרון הדברים באשר הם שם וימצאם. וכן בסוף ואת הברכה אשר יחסר בי דף שלם בכ"י הפירוש הוספתי שני פתרוני רשב"ם קטנים ממקום אחר. ולעזר היה לי בדברים האלה ידידי הח' דר' ציעמליך רב ומורה עדת נירנבערג לעת שבתו בעיר מינכען כי העתיק לי בחסדו דברים מכתבי היד אשר שם. וראה עוד הערתי אות 4 בדף 9 ואות 4 בדף 166. וכל אשר הוספתי בכל המקום הזה הסגרתיו בשני חצאי מרובע [ ] למען ידע כל קורא כי נוסף הוא:

3. מפירוש פרשת וירא עד סוף פירוש התורה הנמצא בכ"י הוכפתי מספרי הדפוס או מכתבי היד מעט מזער מפתרוני רשב"ם אשר הביאו על שמו ואשר נראו כדרכו. והפתרונים אשר לא היו בדרכו, או נראו כלקוחים מספר אחר אשר כתב רשב"ם, או היו בלשון אחרת או בענין אחר משנה על אשר כתב בפירושו לא הבאתים זולתי בהערותי[1]:

---

[1]) אלה הפתרונים אשר נספחו בשני חצאי מרובע באלה [ ] על דברי פירוש רשב"ם: לבראשית כד,כה בדף 25; לשמות טו,ב בדף 101; לויקרא

ג) ואלה הספרים כתבי היד אשר היו בעזרי לדתם או לבאר דברי פירוש רשב״ם. בראש כלם כ״י אות 103 אשר בבית מדרש הרבנים פה בעיר ברעסלויא; ואחריו כ״י אות 5 אשר בספרי המלכות בעיר מינכן. ואחריו יבאו כ״י אות 28 ואות 50 ואות 62 ואות 252 אשר שם. והאחרון גם הוא נכבד כ״י אות 40 אשר בספרי עיר האמבורג:

ד) ואלה מקומות הדפוס ושנותיו לספרים הנדפסים אשר הרביתי להביאם בדברי אלה ובהערותי: ספר דעת זקנים בדפוס ליוורנו משנת ויתן עז (תקמג); הדר זקנים בדפוס ליוורנו משנת צדקתו (תר); ספר הישר לרבנו תם בדפוס ווין משנת תקצא; ספר ההכרעה (הכרעות) לרבנו תם: ראה תשובות דונש; ספר יוחסין בדפוס פיליפאווסקו בלונדון תריז; מדרש שמואל לפרקי אבות בדפוס ויניציא ה׳ שמה; מחברת מנחם בדפוס פיליפאווסקו בלונדון תריד; פענח רזא בדפוס אמשטלרדם משנת נחת; צפנת פענח הנקרא אבן העזר וגם ספר ראב״ן בדפוס פראג משנת שע; קורא הדורות דפוס ויניציאה תק״ז וגם דפוס קאסטעל בבערלין תר״ו. תשובות דונש עם הכרעות רבנו תם בדפוס פיליפאווסקו בלונדון תרטו:

כו,מג בדף 168; לבמדבר כה,ג בדף 193; לדברים א,מד בדף 200; ג,כד. כה בדף 203; לד,ד בדף 232.

ואלה הפתרונים אשר הבאתים בהערותי בחשבי או בנטות לבי לחשוב כי לא יצאו מידי רשב״ם: לבראשית א,לא בדף 9 הערה 3; ב,יז שם בהערה 7; יב,א בדף 12 הערה 5; כד,כב בדף 24 הערה 1; כה,ה בדף 26 הערה 6; מט,י בדף 72 הערה 8; לויקרא כו,ח בדף 166 הערה 4.

ואלה שני המאמרים נראו מעשה ידי רשבים אבל לקוחים מספר אחר אשר כתב, ועל כן הביאותים בהערותי: לבראשית כו,כא בדף 32 הערה 9; כח,יח בדף 35 הערה 7.

ואלה פתרוני רשכ״ם אשר שָׁנוּ הבאים אחריו בלשון אחרת או שִׁנּוּ אותם מבלי דעת, ואני הבאותים או העירותי עליהם: לבראשית ל,יח. כד בדף 37 הערה 8 והערה 13; לו,כח בדף 53 הערה 3 (ושם מקום מספר 3 בדברי רשב״ם הוא אחרי פתרון פסוק כח ולא אחרי פתרון פסוק ל); מ,יד בדף 56 הערה 9; מה,יט בדף 64 הערה 4; מו,ד בדף 65 הערה 10; לשמות ג,טו בדף 84 הערה 4; לירמיה כג,כט (אשר באר רש״י) מתוספות רשכ״ם לגמרא: בדף 88 הערה 1; לשמות ו,טו. יח בדף 88 הערה 5 והערה 8 ;ח,ה. ו בדף 90 הערה 11; יא,ה. ז בדף 94 הערה 13 והערה 16; יד,כה בדף 100 הערה 17; כ,ו בדף 110 הערה 11; כ,יג בדף 111 הערה 16; כג,מז בדף 120 הערה 8; כה,ל בדף 125 הערה 9; ל,כג בדף 136 הערה 1; לב,לב בדף 138 הערה 18; לג,טו בדף 139 הערה 10; — לבמדבר ח,ב בדף 175 הערה 3; ל,כב דף 194 הערה 5; לדברים ד,יט בדף 204 הערה 17; ז,ט בדף 207 הערה 4; כ,יט בדף 219 הערה 2; לב,ח בדף 226 הערה 12; לג,ו בדף 231 הערה 11.

ה) בכל אשר נסיתי מדברי כתבי היד אשר היו לי לעזרה העירותי על כל דבר חדש ונכבד בהערותי הנצמדות לפירוש רשב״ם בתחתית העמודים למען יראה הקורא את כל הנכתב גלוי לנגד עיניו וישפוט הוא האמת אתי באשר שניתי ואם לא. ואולם בהיותי נלחץ להוסיף על דברי כתב היד או לגרוע ממנו הסגרתי הנוסף בשני חצאי מרובע כאלה [ ] ואשאיר במעט כל מותר סגור בשני חצאי עֻגָלָה כאלה ( ) למען יראה כל איש והבין את לשון כתב היד, ויתר הדברים ימצא בהערותי:

ו) כל הנוספות מידי המעתיקים על דברי רשב״ם הסירותי מקרבם ואדפיסם מלמטה בכל דף ודף[1]:

ז) ודע, הקורא, כי לא בכל מקום פניתי אני לבדי את הדרך לפני. כי ביותי בדפוסי פירוש רשב״ם ובספר קרן שמואל ובבאור התורה אשר נכתב תחת יד החכם הגדול ר׳ משה בן מנחם מענדעלסואהן זצ״ל ואמצא שם דברים טובים ונכוחים והם היו כה וכה בעזרי. ולמזכרת תודתי הזכרתי שֵׁם האומרים בהערותי בכל מקום כפי יכלתי. ור׳ משה בן מנחם הוא האחד ואין בלתו אשר היה בידו כתב יד רשב״ם הנמצא היום פה בעיר ברעסלויא. ועל כן צדק ברוב דבריו על לשון פירוש רשב״ם. וגם ר׳ שלמה דובנא אשר באר רוב ספר בראשית במצותו תקן שגיאות רבות וירב לדבר נכוחות. ובמעטים תעה לבבו על אשר לא שם עיניו על כתב היד הנזכר אשר נתן רמבמ״ן אל ידיו:

ח) עוד נשאר לי לדבר על ראשי המלות הנקראים ראשי תבות אשר באו בפירוש רשב״ם ובדברי אלה לקצר המכתב. ואני לא קצרתי הדברים וולתי במקומות מעטים על פי משפט הבותבים הידוע לכל קוראי הספר הזה. ובדברי פירוש רשב״ם תמצא הכל כאשר הוא בכ״י ולא כדרך דפוסי הפירוש הזה אשר הרבו מאד לקצר המלות למען הקל מעליהם עבודת מלאכתם. ונחפץ הוא אשר עשיתי אנכי וגם זאת רק במקומות מעטים מאד כי השלמתי המכתב הקצר אשר מצאתי בכ״י בהיות הצורך לשמור קוראי הספר

---

[1] כן עשיתי בפירוש רשב״ם בדפים הנסמנים במספרים 64, 65, 66, 78, 142, 158, 169, 197, 199, 200—203, 207, 212. — ובספרי על רשבים מדף 55 ועד דף 57 דברתי על הנוספות האלה.

משגגה בבינת דברי רבנו. ועתה ראה והבן כל ראשי התיבות בספר הזה. ואשר נמצאו בפירוש רשב"ם הצבתי בראשם ציון דמות כוכב כזה*.

*אח"כ = אחרי כן, אחר כך.
א"כ = אם כן.
*אע"פ = *אעפ"י = אף על פי.
*אעפ"כ = *אעפי"כ = אף על פי כן.
*בכ"מ = בכל מקום.
*ב"ל = בלשון לעז.
*בלע' = בלעז.
בס' = בספר.
*בפס' = בפסוק.
בק"ש = בקרן שמואל.
*גו' = גומר.
ד"ה = דבור המתחיל.
*דכת' = דכתיב, דכתב.
*הק' = *הקב' = *הקב"ה = הקדוש ברוך הוא.
*ואח"כ. ראה אח"כ.
וא"כ = ואם כן.
*וג' = וגומר.
*וגו' = וגומר.
*וכ' = וכתיב, וכתב, וכתבו.
*וכה"א = וכן הוא אומר.
*וכו' = וכולו.
וכ"כ = וכן כתב.
וע' = ועיין.
*ז"ל = זכרונו לברכה.
*זצ"ל = זכר צדיק לברכה.
*י"ל = יש לומר.
*כ"א = כי אם.
*כדכ' = *כדכת' = כדכתיב, כדכתב, כדכתבו.
*כו' = כולו.
*כ"כ = כל כך.
*כלו' = כלומר.
*כ"מ = כל מקום.
*כת' = כתיב, כתוב, כתב, כתבו.
*ל' יחיד = לשון יחיד.
*ל' רבים = לשון רבים.
*מ"ב = מנוחתו כבוד
*נא' = נאמר.
נ"י = נרו יאר.
נר"ו = נטריה רחמנא ופרוקיה.
ס' = ספר.
ע' = עיין.
ע"א = עמוד ראשון.
ע"ב = עמוד שני.
*ע"י = על ידי.
צ"ל = צריך להיות.
ק"ש = קרן שמואל.
ראב"ע = רבי אברהם בן עזרא.
ר"ל = רצה לומר, רצונו לומר.
רשב"ם = רבנו שמואל בן"ר מאיר.
*רש"י = רבנו שלמה בן"ר יצחק.
שנא' = שנאמר.
תוס' = תוספת, תוספות:

יב) ואלה דברי דוד האחרונים להסיר שגיאות הדפוס ולהוסיף על דבריו הראשונים.

בדף 28 בהערה 5 בארתי התועים בדברי רשב"ם. ואולי ייטב לבאר תועים שם כי הם ההולכים לבושי אדרת שעיר אל בית אלהיהם אשר גדל שמו בניהם או אל רומי עיר מושב ראש אמונתם או אל קבר משיחם אשר בירושלים והם הנקראים בלשון צרפת pélerin ובלשון אשכנז Pilger כפתרון המלה אשר בא בס' מסעות ר' בנימין בדף לא שורה ז ובדף נה שורה יא ברפום אשער ועוד שם כמה פעמים.

בדף 53 בשורה הששית הסר משם מספר 3 והציגהו בסוף פתרון פסוק כח בשורה הקודמת כי שם מקומו.

בדף 85 בשורה השביעית יהיה מספר הפסוק 10 ולא 11.

לדף 88 הערה 8 אוסיפה כי גם בתוספות על התורה הנדפסות בספר דעת זקנים דף לא ע"ד בשורה השנית נמצאו מלות בני עמרם המוכיחות כי נכוחה הגדתי בדברי רשב"ם.

בדף 111 בשורה התשיעית נדפס 10 במקום 11.

בדף 203 בשורה החמישית מספר הפסוק באמת 24 ולא 23:

ותכל כל עבודת מלאכת הקדש פה בעיר ברעסלויא בחדש הרביעי בתשעה ועשרים יום בו בשנת ה' תרמא לבריאה.

דוד ראזין.

משגגה בכינת דברי רבנו. ועתה ראה והבן כל ראשי התיבות בספר הזה. ואשר נמצאו בפירוש רשב"ם הצבתי בראשם ציון דמות כוכב כזה*.

*אח"כ = אחרי כן, אחר כך.
א"כ = אם כן.
*אע"פ = *אעפ"י = אף על פי.
*אעפ"כ = *אעפ"י כ = אף על פי כן.
*בכ"מ = בכל מקום.
*ב"ל = בלשון לעז.
*בלע' = בלעז.
בס' = בספר.
*בפס' = בפסוק.
בק"ש = בקרן שמואל.
*גו' = גומר.
ד"ה = דבור המתחיל.
*דכת' = דכתיב, דכתב.
*הק' = *הקב"ה = *הקב"ה = הקדוש ברוך הוא.
*ואח"כ. ראה אח"כ.
וא"כ = ואם כן.
*וג' = וגומר.
*וגו' = וגומר.
*וכ' = וכתיב, וכתב, וכתבו.
*וכה"א = וכן הוא אומר.
*וכו' = וכולו.
וכ"כ = וכן כתב.
וע' = ועיין.
*ז"ל = זכרונו לברכה.
*וצ"ל = וצ"ל צריך לברכה.
*י"ל = יש לומר.

*ב"א = כי אם.
*בדכ' = *כדכת' = כדכתיב, כדכתב, כדכתבו.
*כו' = כולו.
*כ"כ = כל כך.
*כלו' = כלומר.
*כ"מ = כל מקום.
*כת' = כתיב, כתוב, כתב, כתבו.
*ל' יחיד = לשון יחיד.
*ל' רבים = לשון רבים.
*מ"כ = מנוחתו כבוד
*נא' = נאמר.
נ"י = נרו יאר.
נר"ו = נטריה רחמנא ופרוקה.
ס' = ספר.
ע' = עיין.
ע"א = עמוד ראשון.
ע"ב = עמוד שני.
*ע"י = על ידי.
צ"ל = צריך להיות.
ק"ש = קרן שמואל.
ראב"ע = רבי אברהם בן עזרא.
ר"ל = רצה לומר, רצונו לומר.
רשב"ם = רבנו שמואל ב"ר מאיר.
*רש"י = רבנו שלמה ב"ר יצחק.
שנא' = שנאמר.
תוס' = תוספת, תוספות:

יב) ואלה דברי דוד האחרונים להסיר שגיאות הדפוס ולהוסיף על דבריו הראשונים.

בדף 28 בהערה 5 בארתי התועים בדברי רשב"ם. ואולי ייטב לבאר תועים שם כי הם ההולכים לבושי אדרת שער אל בית אלהיהם אשר גדל שמו בניהם או אל וזמי עיר מושב ראש אמונתם או אל קבר משיחם אשר בירושלים והם הנקראים בלשון צרפת pélerin ובלשון אשכנז Pilger כפתרון המלה אשר בא בס' מסעות ר' בנימין בדף לא שורה ו ובדף נה שורה יא בדפים אשער ועוד שם כמה פעמים.

בדף 53 בשורה הששית הסר משם מספר 3 והציגהו בסוף פתרון פסוק כח בשורה הקודמת כי שם מקומו.

בדף 85 בשורה השביעית יהיה מספר הפסוק 10 ולא 11.

לדף 88 הערה 8 אוסיפה כי גם בתוספות על התורה הנדפסות בספר דעת וקנים דף לא ע"ד בשורה השנית נמצאו מלות בני עמרם המוכיחות כי נכוחה הגדתי בדברי רשב"ם.

בדף 111 בשורה התשיעית נדפס 10 במקום 11.

בדף 203 בשורה החמישית מספר הפסוק באמת 24 ולא 23:

ותכל כל עבודת מלאכת הקדש פה בעיר ברעסלויא בחדש הרביעי בתשעה ועשרים יום בו בשנת ה' תרמא לבריאה.

דוד ראזין.

אלה פירושי

חמשה חומשי תורה

יסוד

רבינו שמואל בן הרב רבינו מאיר

אחיו של רבינו יעקב מרמרו

בני בתו של המאור הגדול רבינו שלמה בר יצחק

ידי זכרם לנצח

ועצמותיהם כדשא תפרחנה:

אלה פירושי

חמשה חומשי תורה

יסוד

רבינו שמואל בן הרב רבינו מאיר

אחיו של רבינו יעקב מרמרו

בני בתו של המאור הגדול רבינו שלמה בר יצחק

יהי זכרם לנצח

ועצמותיהם כרשא תפרחנה:

בראשית.

א 1. בראשית ברא אלהים. יבינו המשכילים כי כל דברי רבותינו ודרשותיהם כנים ואמתים. וזהו האמור במס' שבת[1] הוינא בר תמני סרי שנין ולא ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו. ועיקר ההלכות והדרשות יוצאין מיתור המקראות או משינוי הלשון שנכתב פשוטו של מקרא בלשון שיכולין ללמוד הימנו עיקר הדרשה כמו[2] אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ודרשו חכמים[3] באברהם מאריכות הלשון שלא היה צריך לכתוב בהבראם[4]. עתה אפרש פירושי הראשונים בפס' זה להודיע לבני אדם למה לא ראיתי לפרש כמותם. יש מפרשים בראשונה ברא אלהים את השמים ואת הארץ. אי אפשר לומר כן שהרי המים קדמו כדכ'[5] ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ועוד שאין כתוב כאן בראשונה. אלא בראשית דבוק הוא[6] כמו[7] ותהי ראשית ממלכתו בבל.[8] והמפרש[9] כמו[10] תחלת דבר י"י בהושע כלו' בתחלת ברא אלהים את השמים כלו' בטרם ברא שמים וארץ הארץ היתה תוהו ובהו וחשך על פני[11] תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים, נמצא שהמים נבראו תחלה, גם זה הבל, שכן לא היה לכתוב והארץ היתה תוהו ובהו, שמאחר שעדיין לא נבראת לא היה לו לקרותה ארץ קודם יצירת המים מאחר שהמים קדמו. אך זה הוא עיקר פשוטו לפי דרך המקראות

---

[1]) דף סג ע"א. — [2]) בראשית ב,ד. — [3]) ר' יהושע בן קרחה בב"ר פרשה יב. — [4]) תיקון הח' ניינער במקום כדברידם שבכ"י. — [5]) בפסוק ב. — [6]) לתיבה שלאחריו. וכן לשונו לפסוק יד. עיין בספרי RSBM דף 141. — [7]) בראשית י,י. — [8]) כל אלה כדברי רש"י. — [9]) הוא רש"י. ומכאן ואילך נטה רשב"ם מדרך וקנו. — [10]) הושע א,ב. — [11]) בכ"י: ואעפ"כ. ונולד בטעות מן וחעפ"כ, בראשי תיבות. וגם החכם ניינער טעה להדפיס כבכ"י, אבל הוא בעצמו תיקן שגיאתו בספרו פרשנדתא דף 22 בהערה בחלק האשכנזי.

שרגיל להקדים ולפרש דבר שאין צריך בשביל דבר הנזכר לפניו[1] במקום אחר. כדכת׳ [2] שם חם ויפת וכת׳ וחם הוא אבי כנען אלא מפני שכת׳ לפניו[3] ארור כנען ואילו לא פירש תחילה מי כנען לא היינו יודעין למה קללו נח.[4] וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל, למה נכתב כאן וישמע ישראל? והלא לא נכתב כאן שדיבר יעקב מאומה על ראובן? אלא לפי שבשעת פטירתו אמר[5] פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה, לפיכך הקדים וישמע ישראל, שלא תתמה בראותך שהוכיחו על כך בסוף ימיו. וכן בכמה מקומות. גם כל הפרשה הזאת של מלאכת ששה ימים הקדימה[6] משה רבינו לפרש לך מה שאמר הק׳ בשעת מתן תורה[7] זכור את יום השבת לקדשו [וגו׳] כי ששת ימים עשה י״י את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי, וזהו שכת׳[8] ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, אותו ששי שהוא נמר ששה ימים שאמר הקב״ה במתן תורה. לכך אמר להם משה לישראל, להודיעם כי דבר הקב״ה אמת, וכי אתם סבורים שהעולם הזה כל הימים בנוי כמו שאתם רואים אותו עכשיו מלא כל טוב? לא היה כן, אלא בראשית ברא אלהים וגו׳ כלו׳ בתחילת בריאת שמים וארץ כלו׳ בעת שנבראו כבר [ה]שמים העליונים והארץ הן זמן מרובה הן זמן מועט, אז והארץ היתה[9], הבנויה כבר היתה תוהו ובהו, שלא היה בם שום דבר, כדכת׳ בירמיה[10] ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו ואל השמים ואין אורם ראיתי ואין אדם מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו. וזהו תהו ובהו, חורבן מאין יושב. וחשך על פני תהום זהו ואל השמים ואין אורם. ורוח מנשבת על פני המים. והוצרך הרוח למה שכת׳ לפנינו[11] ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד וגו׳ כי על ידי הרוח נקוו המים, כמו בקיעת ים סוף שנתראית היבשה ע״י[12]

---

[1]) ר״ל אחרי כן. ע׳ RSBM דף 157. — [2]) בראשית ט,יח. — [3]) ר״ל אחרי כן בפסוק כה. — [4]) בראשית לה,כב. — [5]) בראשית מט,ד. — [6]) בכ״ו ובהעתקת גייגער בטעות: הקדימך. — [7]) שמות כ,ח. — [8]) בראשית א,לא. — [9]) תשע תיבות מן הן זמן מרובה והלאה השמיט הח׳ גייגער. וכן מבואר מדברי פירוש חוקוני לפסוק הזה שהשתמש בדברי רשב״ם בתחלת דבריו וכתב: „והארץ היתה תהו. הארץ הבנויה עכשיו כבר היתה תהו״. — [10]) ד,כג. כה; ט,ט. ושני הכתובים חיבר רשב״ם וערבבם בשיטו לשון קצת. ע׳ ספרי RSBM דף 58 הערה 6. — [11]) בפסוק ט. — [12]) שמות יד,כא.

ויולך י״י את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים: 3. ויאמר אלהים יהי אור. לתקן האמור[1] וחשך על פני תהום: 4. וירא אלהים את האור. נסתכל במראהו[2] כי יפה הוא. וכן[3] ותרא אותו כי טוב הוא, נסתכלה במשה שנולד לששה חדשים כמו שמואל לתקופת הימים וראתהו כי טוב ויפה הוא שנגמרו סימניו וצפרניו ושערו, ותצפנהו שלשה ירחים כלו׳ עד סוף ט׳ חדשים שהרי ראתהו וידעה שהוא טוב ויפה בסימנים, שאינו נפל: ויבדל אלהים בין האור ובין החשך. שי״ב שעות היה היום ואח״כ הלילה י״ב, האור תחלה ואח״כ החשך. שהרי תחלת בריאת העולם היה במאמר יהי אור. וכל חשך שמקודם לכך דכת׳ וחשך על פני תהום לא זהו לילה: 5. ויקרא אלהים לאור יום. תמה על עצמך לפי הפשט למה הוצרך הקב״ה לקרוא לאור בשעת יצירתו יום? אלא כך כתב משה רבינו, כ״מ שאנו רואים בדברי המקום יום ולילה בגון[4] יום ולילה לא ישבותו, הוא האור והחשך שנברא ביום ראשון, קורא אותו הקב״ה בב״מ יום ולילה. וכן כל ויקרא אלהים הכתובים בפרשה זו. וכן[5] ויקרא משה להושע בן נון יהושע, האמור למעלה[6] למטה אפרים הושע בן נון, הוא אותו שקרא משה יהושע[7] בן נון שמינהו קודם לכן משרתו בביתו, שכן דרך המלכים[8] הממנים אנשים על ביתם לחדש להם שם כמו שנאמר[9] ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח, [10] ויקרא לדניאל בלטשצר וגו׳: ולחשך קרא לילה. לעולם אור תחלה ואח״כ חשך: ויהי ערב ויהי בקר. אין כתיב כאן ויהי לילה ויהי יום אלא ויהי ערב, שהעריב יום ראשון ושיקע האור, ויהי בקר, בוקרו של לילה, שעלה עמוד השחר, דרי הושלם יום א׳ מן הו׳ ימים שאמר הק׳ בי׳ הדברות, ואח״כ התחיל יום שני[11] ויאמר אלהים יהי רקיע. ולא בא הכתוב לומר שהערב והבקר יום אחד הם, כי

---

[1]) החכם ג״ג שינה להדפים: לתקן המאמר. ורשב״ם רצה לומר שמאמר יהי אור בפסוק ג׳ בא לתקן ולהסיר את החשך שהיה קודם לכן ושהוזכירו הכתוב בפסוק ב׳ בתיבות וחשך על פני תהום. — [2]) בכ״י: במראה. ואינני נכון, כי רשב״ם רצה לומר נסתכל במראה האור. — [3]) שמות ב,ב. — [4]) בראשית ח,כב. — [5]) במדבר יג,מז. — [6]) במדבר יג,ח. — [7]) בכ״י: לידושע. והיטיב לתקן הח׳ ג״ג. — [8]) בכ״י: המליצים. והיטיב ג״ג לתקן התיבה. — [9]) בראשית מא,מה. — [10]) דניאל א,ז. ושם כתוב וישם לדניאל בלטשאצר. — [11]) מכאן ועד סוף פירוש הפסוק הזה השמיט הח׳ גייגער.

לא הצרכנו לפרש אלא היאך היו ששה ימים, שהבקיר יום ונגמרה[1] הלילה, הרי נגמר יום אחד והתחיל יום שני: 6. ויאמר אלהים יהי רקיע. לאחר שנגמר[2] יום ראשון לבוקרו ויאמר אלהים: רקיע. לשון[3] פעול הוא כמו עשיר שפתרונו מעושר, חסיד מחוסד. לפי שמן הארץ עד השמים[4] העליונים היו מים כדכת'[5] מרחפת על פני המים, עתה חלקן הקב"ה באמצע ועשה ריקוע פרוש ממזרח למערב ומצפון לדרום להבדיל בין המים העליונים. ולפי שלא עשה מלאכת המים עד [יום] שלישי שנראית היבשה לא נאמר כי טוב בשני, אבל בשלישי נאמר שני פעמים כי טוב. אחד למלאכת המים ואחד ליציאת האילנות והדשאים: בין מים למים. להיות חציין למעלה וחציין למטה: 8. ויקרא אלהים לרקיע שמים. כמו שפירשתי למעלה[6] כלומר הוא נקרא שמים בכל[7] מקום בתורה. ושמים העליונים היו בכלל[8] שמי השמים וכל צבאם והן[9] לי"י אלהיך השמים ושמי השמים וגו': ויהי ערב ויהי בקר יום שני. שנטה היום לערוב ואח"כ ויהי בקר של יום שני. הרי נגמר[10] יום שני ששת הימים שאמר הקב"ה בעשרת הדברות והתחיל עתה יום שלישי בבקר: 9. ויאמר אלהים יקוו. כמו שפי' למעלה ע"י הרוח, כי לכך נא'[11] ורוח אלהים מרחפת [כמו][12] בבקיעת ים סוף. שכשם שחלק מים העליונים והבדיל מן התחתונים ע"י מעשה של ריקוע, כן מים שעל הארץ הקוה ע"י מעשה של רוח: ותראה היבשה. כלומר הארץ שנבראת[13] עם שמים העליונים מקודם שנברא האור כמו שפירשתי למעלה או זמן מרובה או זמן מועט: 10. ליבשה ארץ. כמו שפירשתי למעלה היבשה היא שקרויה ארץ בכ"מ בתורה: 11. דשא. כל מיני דשאים ביחד קרויים דשא וכל מין בפני עצמו קרוי עשב: עושה פרי למינו. לפי הפשט נאמר למינו בדשאים[14], שלמינו הכתוב בעץ עושה פרי מוסב גם על עשב מזריע זרע:

---

1) בכ"י: שנגמרה. — 2) נ"ג בטעות: שגמר. — 3) לשון השמיט נ"ב. — 4) בכ"י: המים, וג"ג תיקן. — 5) בפסוק ב. — 6) שלש תיבות האלה השמיט נ"ב. — 7) בכ"י: ובכל, וג"ג תיקן. — 8) נחמיה ט,ו. — 9) בכ"י: וכן, ותיקנתי על פי המקרא דברים י,יד. — 10) נ"ב בטעות: גמר. — 11) בפסוק ב. — 12) היטיב להוסיף החי' נ"ג תיבת כמו החסרה בכ"י. — 13) תיקן נ"ג במקום: בשנבראת. — 14) להוציא מדברי האגדה שהביא רש"י לפסוק יב.

עושה פרי למינו. עץ התפוח עושה תפוח ולא תמרים: אשר זרעו בו. בתוך התפוח יש בו גרעינים שיכול ליטע ממנו אילן בכל מיני פירות: 14. יהי מארת. דרך המקראות לומר ל' יחיד[1] אצל ל' רבים כמו[2] ויהי אנשים[3] אשר היו טמאים. וכן פירושו, יהי מעשה. ומה הוא? מאורות: ברקיע השמים. הנרקע ופרוש תחת השמים העליונים: ברקיע. לפי שהוא דבוק לתבה שלאחריו כלו' רקיע של שמים לכך הוא נקוד חטף. וכן קָצִיר כשהוא דבוק יאמר[4] עד כלות קְצִיר השעורים וקְצִיר החטים: להבדיל בין היום ובין הלילה. ככר אמרנו למעלה[5] ויבדל אלהים בין האור ובין החשך[6], אבל עדיין נמר[7] הלילה ותחלת היום ממש אין ידוע כ"א בהנץ החמה וגם נמר היום ותחלת הלילה[8] ממש לא נודע כי אם בשקיעת החמה וצאת הכוכבים. להבדיל בין תחלת היום ובין תחלת הלילה: והיו לאותות ולמועדים. כדכת' בחזקיהו[9] זה לך האות מאת י"י וגו' הלך הצל עשר מעלות וגו' הרי החמה היתה לו אות וכת'[10] ונתתי מופתים בשמים ובארץ דם ואש וגו' וכת'[11] מאותות השמים אל תחתו: ולמועדים. מהילוך הלבנה שמתחדש לכ"ט ימים וחצי נועדים מועדי השנה ומני השטרות כדכת'[12] עשה ירח למועדים: ולימים. שהרי מצאת הכוכבים עד צאת הכוכבים יום א'[13]: ושנים. ארבע תקופות השנה עושין שנה תמימה: 15. והיו למאורות וגו'. להאיר לעולם יהיו: 16. הקטן משני המאורות הגדולים: 18. ולהבדיל בין האור ובין החשך. בין תחלת האור ובין תחלת החשך, הנץ החמה הוא תחלת האור, צאת הכוכבים הוא תחלת החשך: 20. יעופף על הארץ. אע"פ שיצירתו מן המים[14] גידולו יהיה בארץ: 21. התניינים הגדולים. אע"פ שאמר הק'[15] ישרצו שהם דגים[16] שאינם גדולים כ"כ, אעפ"כ

---

1) יחיד היטיב החי' גייגער להדפיס במקום תיבת אמר שבכ"י. — 2) במדבר ט,ו. — 3) תיקן נ"ג במקום הגשם שבכ"י. — 4) רות ב,כג. — 5) בפסוק ד. — 6) ר"ל ואם כן אין צורך למאורות בהבדלה זו. — 7) תיקן נ"ג במקום: נגמר. — 8) תיקן נ"ג מחריש במקום: ותחלת היום שבכ"י. — 9) מלכים ב' כ,ט. — 10) יואל ג,ג. — 11) ירמיה י,ב. — 12) תהלים קד,יט. — 13) ר"ל כן עושים אחינו בחשבון הזמנים על פי קבלת חכמים ודין תורה שבעל פה. ולפי דעת רשב"ם בפשוטו של מקרא שכתב הוא לפסוק ד.ה.ו.ח היה לו לומר מהנץ החמה עד הנץ החמה, אבל לא חש לדקדק בזה. — 14) בכי ובהעתקת נ"ג בטעות: השמים. — 15) בפסוק כ. — 16) היטיב נ"ג למחוק תיבת: גדולים, היתירה לפני: שאינם.

גם התנינים[1]) הנזכרים במקום אחר ברא עמהם, לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון האמורים בנביאים[2]) והאמור באיוב[3]) התמשוך לויתן בחכה: 22. ויברך אותם אלהים. בכל מיני חיים תמצא שבירכן, בדגים ובעופות באדם ובהמה וחיה: ומלאו את המים. ל׳ ציווי והוא משקל רפי כמו[4]) אמרו לאלהים,[5]) רדפו מהר. אבל מַלְאוּ ל׳ ציווי משקל דגש כמו[6]) דברו אל כל עדת בני ישראל, וחזקו[7]) ידים רפות: ירב. כמו ירבה וכמו[8]) יפנה. וכן כל תבת פעל שסופם ה״י כמו פנה קנה בנה מחה יאמר וַיִּפֶן וַיִּקֶן וַיִּבֶן וַיִּמַּח: 24. וחיתו ארץ. כמו[9]) למעינו מים,[10]) בנו בעור, יתר וי״ו: [ויהי כן[11]).] כלומר כן היה לעולם: 26. ויאמר למלאכיו נעשה אדם. כמו שמצינו[12]) במיכיהו בן ימלא במלכים[13]), ובישעיה[14]) את מי אשלח ומי ילך לנו, וגם באיוב[15]): בצלמנו. בצלם המלאכים: כדמותנו. בעינין חכמתנו שהרי כשמתקלקל האדם כת׳[16]) נמשל כבהמות נדמה: וירדו מן רדה [כמו ויעשו מן[17])] עשה, בכה ויבכו, שבה וישבו: 27. בצלמו של אדם הוא בצלם אלהים, מלאכים. ואל תתמה אם לא נתפרש יצירת המלאכים, כי לא כתב משה כאן לא מלאכים ולא גיהנם ולא מעשה מרכבה, אלא דברים שאנו רואים בעולם הנזכרים בעשרת הדברות, כי לכך נאמר כל מעשה ששת הימים כמו שפירשתי למעלה[18]): זכר ונקבה ברא אותם. כמו שמפרש לפנינו[19]) ויקח אחת מצלעותיו, כלל ואח״כ פירש. וכן מצאתי בל״ב מדות של ר״א בנו של ר״י הגלילי שלמד מפס׳ זה כלל ואח״כ פרט[20]): 28. וכבשוה. רפי כמו[21]) ונכבשה הארץ לפניכם. ולפי שהוא משקל רפי ול׳ צווי לכך הוא נרפה, אבל וְכִבְּשׁוּהָ דגש פירושו לשעבר כמו[22]) קבצו פארור: 29. הנה נתתי לכם. נותן אני לכם עתה דוֹיְינְש[23])׳ וכן[24]) הרימותי ידי, מרים

---

1) נראה שרצה לפרש ה״א הידיעה בתיבת התנינים. — 2) ישעיה כז,א. — 3) מ, כה ושם כתוב: תמשוך. — 4) תהלים סו,ג. — 5) יהושע ב,ה. — 6) שמות יב,ג. ושם לא נכתב תיבת: בני. — 7) ישעיה לה,ג. — 8) בכ״י: כמו. — 9) תהלים קיד,ח. — 10) במדבר כד,ג. — 11) ויהי כן הוסיף ג״ג. — 12) שידבר ויתיעץ י״י עם מלאכיו עושי רצונו. — 13) א׳ כב,יט—כב. — 14) ו,ח. — 15) א,ו. — 16) תהלים מט,יג.כא. ושם כתוב: נדמו. — 17) כנ״ל להוסיף. ועיין במדבר ט,ב. — 18) לפסוק א. — 19) ב,כא. — 20) עיין בל״ב מדות סימן יג. והברייתא ההיא נדפסה בגמרא בבלית אחרי מס׳ ברכות. — 21) במדבר לב,כט. — 22) יואל ב,ו. — 23) *doins* אשר יאמר הי״ום *donne*, ובלשון אשכנז: gebe. — 24) בראשית יד,כב.

אני.[1]) נתתי כסף השדה, נותן אני: 30. ולכל חית הארץ וג׳. אבל בשר לא הותר לאדם הראשון עד שבא נח ואמר לו[2]) כירק עשב נתתי לכם את כל: 31.[3]) ויהי ערב ויהי בקר, אז נגמר יום הששי והתחילה....[4]): [וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד.[5]) נסתכל והביט כל מעשיו וכל פעולותיו שעשה אם יש לתקן שום דבר בהם והנה כולם יפים ומתוקנים:]

[ב 3. ויברך אלהים את יום השביעי.[6]) כשהגיע עת יום השבת כבר ברא הק׳ כל צורכי הבריות ומזונותם, ונמצא השבת מבורך מכל טוב:[7]) 23. זאת הפעם עצם מעצמי[8]) דווקא. אבל מכאן ואילך אינו כן אלא (אדרבה איפכא) האיש יוצא מן האשה:]

[ג 8. וישמעו את קול י״י אלהים מתהלך בגן לרוח היום. (מתוך פירושו לשמות יד, ל׳[9]) נראה שהוא מפרש מתהלך כרב חלפאי בב״ר פ׳ יט שמוסב על קול): 11. הֲמן העץ.[10]) ה״א תמוה המקיימת: 21. כתנות עור וילבישם.[11]) כתנות להלביש כל הגוף:]

---

1) בראשית כג,יג. — 2) ט,ג. — 3) בכ״י העברי סימן 252 במינכען דף 15 ע״א נמצא לפסוק ל״א בשם ר׳ שמואל ז״ל: והנה טוב מאד. כל אשר עשה, ואפי׳ גיהנם להפרע מן הרשעים. — ואולם כל מבין יראה כי אין זה דרך רבינו שמואל בן מאיר (עיין דבריו לפסוק כז). ואם כן ר׳ שמואל אחר הוא המפרש. — 4) מכאן עד תחלת פרשת וירא נאבד פירוש רשב״ם מאתנו ולא נמצא עד הנה. אך מעט מזער נשאר מפוזר ומפורד בתוך דבריו שלא במקומו או בספרי מפרשים אחרים. על כן אמרתי אלכה נא ואלקטה את שארית הפלטה כפי אשר תשיג ידי ואחברה דברי רשב״ם אחד אל אחד והיו למשיבת נפש ליודעי דרכו ולאוהבי דבריו. ואני ידעתי כי עוד נשארו מקצת פירושיו בתוך דברי מחברים אחרים בספריהם כתבי היד. ואולם אנכי אעשה כפי יכלתי, ואנשי מדע וחכמה אשר חנן אלהים אותם למצא ולהכיר עוד פנינים יקרים הנותרים מן האבדה אשר נאבדה מאתנו יבאו גם המה ויוסיפו על דבר אמת את אשר לקטו וישאו ברכה מאת י״י ומאת כל אוהבי חכמה. — 5) מפירוש רשב״ם לשמות ב,ב. — 6) מפירושו לשמות כ,יא. עיין שם. — 7) בכ״י העברי סימן 50 אשר באוצר ספרי המלכות בעיר מינכען הנקרא בשם פענח רזי דף ח ע״א נמצאו הדברים האלה לבראשית ב,יז: „כי ביום אכלך ממנו מות תמות. תימא ומצינו לאו אחד שיש בו ב׳ עונשין מיתה וטורח השעבוד שאמר לו [ג,יט] בזעת אפך תאכל לחם? ותירץ הר׳ שמואל שלא הענישו אלא בעונש אחד ואמר לו כבר הזהרתיך לטובתך ולא שמעת, לכך תענש בזיעת אפך״. — ונראה בעיני שהר׳ שמואל הזה איננו רשב״ם אלא ר׳ שמואל אחר שפירש התורה בצרפת, כי אין זה דרך רשב״ם ולשונו. — 8) הדר זקנים דף ב ע״א. — 9) עיין את אשר כתבתי בספר RSBM בדף 37 הערה 3 ובדף 114 סימן b. — 10) מספר ערוגת הבשם כ״י. עיין RSBM דף 13 הערה 2 והערה 3. — 11) כן כתוב בפירוש איוב כ״י 37 אשר בעקד ספרי עיר האמבורג לתיבת עורו איוב מ, ל״א בשם רשב״ם. והעירני עליו החכם דר׳ זולצבאך בעיר פראנקפורט דמיין באגרתו. ועוד הוכיח שם שהפירוש שהבאתי בספרי RSBM דף 96 סימן 40 איננו לא לרשב״ם ולא לרבי יוסף קרא, כי מצא בכ״י ההוא פירוש אחר בשם רשב״ם לפסוק הנזכר באיוב.

[ד 3. מנחה.[1]) לשון דורון מגורת[2]) נחה את העם: 7. הלא אם תיטיב,[3]) כלומ' אם תיטיב שלא תעשה עונות כי אם מעט, שאת, תוכל לסבול עונותיך ולא יכבידו עונותיך עליך. ואם לא תיטיב, לפתח חטאתך [תהיה] רובץ, כלומר ואם תעשה עונות הרבה, תהיה רובץ תחת החטאת והעון שלא תוכל לשאת ולסבול אותם: 20. ישב אהל ומקנה.[4]) רועה צאן: 26. אז הוחל לקרא בשם י"י.[5]) לשון התחלה שהתחילו להתפלל מתוך צרות שנתחדשו:]

[ה 29. זה ינחמינו.[6]) (ואם תאמר כיון שאמרו[7]) נביא גדול היה עבר שקרא לבנו פלג, למה אין אומר נביא גדול היה למך שקרא לבנו נח. ותירץ רשב"ם) שזה היה ראשון לנולדים אחר מיתת אדם ולכך קראו נח שאמר יהי רצון שיתקן זה עיותו[8]) של זה [9]) ולשון תפלה הוא ינחמנו ינח ממנו כלומר שיעשה לנו הנחה וקורת רוח, אבל לשם לא שייך למימר לשון[10]) תפלה אלא לשון נבואה. אי נמי יש לומר קודם שנולד נח[11]): 31. ויהי כל ימי למך. [12]) (הקשה הר"ר שמואל בה"ר מאיר וצ"ל) למה לנו למנות שני רשעים הכתובים בפרשה? (ותירץ) דכך דרכן[13]) של נביאים זה אחר זה כדי לידע מנין השנים מבריאת עולם עד ימיהם[14]). כי מתוך השנים ומנינם הכתובים כאן ומנין שנות הדורות הכתובים עד משה רבינו ומנין שעבוד מצרים דכתיב ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים וגו' ומנין מ' למדנו מנין שנים אשר מבריאת עולם עד שנכנסו ישראל לארץ. וכבר מפורש בנביאים מנין השנים אשר מיציאת מצרים עד בנין בית ראשון ומבנינו עד חרבנו. ומתוך

---

1) מפירושו לויקרא ב,א. ובספרי דף 150 שורה ג' בארתי פירושו. — 2) שמות לב,לא. — 3) מכי העברי סימן 252 אשר במינכען דף 11 ע"ב בשם ר' שמואל. — 4) מדבריו לבראשית כה,כז. — 5) בכי' 50 אשר במינכען דף י' ע"א וכמעט כתיבות שוות בפירוש התורה לרבי יעקב בן אשר בעל הטורים דף ג עד בדפים הגובר. — 6) מכי' סימן 40 אשר בהאמבורג דף 4 ע"ב ומהדומה לו כי' סימן 62 אשר במינכען דף 5 ע"ב. — 7) בספר עולם פרק א. — 8) בכי' מינכען בטעות: עיוהן. — 9) ר"ל של אדם. — 10) בכי' מינכען: בלשון. — 11) ר"ל נביא גדול היה עבר לכרון [קודם לדת נח] באמת גם למך יקרא נביא. — 12) מכי' סימן 40 אשר בהאמבורג דף 4 ע"ב ומכי' סימן 62 אשר במינכען דף 5 ע"ב. ובמקצת שבישים נמצא בלשון הזה גם במנחת יהודה לרי' יהודה בן אלעזר הנדפס בספר דעת זקנים, דף ב ע"ב. ובלשון אחרת בפענח רזא הנדפס לרי' יצחק הלוי בן יהודה בדף ג ע"ב ובפירוש ר' יעקב מיינא בכי' 28 אשר במינכען בדף 113 ע"ב. — 13) בכי' האמבורג בטעות: דרכו. — 14) מזה והלאה נמצא במנחת יהודה הנדפס.

דברי דניאל למדנו מנין השנים אשר מחרבן בית ראשון עד חרבן בית שני וכתב על זה[1]) שבועים שבעים נחתך על עמך, פי' שבעים מגלות בבל וד'[2]) מאות ועשרים שעמד בית שני, הרי כאן שבע(ה) פעמים שבעים שנה וזהו שבועים שבעה[3]):]

[ו 3. לא ידון וגו'[4]) לשאת ולתת בדינים אם אמחה או לא אמחה בשגם הם פחותים וגרועים וכעי"ז ואעפ"כ הם גוזלים וחומסים, לכן בודאי אמחה:]

אלה תולדות נח.

[9. אלה תולדות נח.[5]) בני בניו:]

[ח 15. לאמר.[6]) כל לאמר שבתורה כפל לשון של ויצו או של ויקרא או של וידבר או של ויאמר:]

[ט 18. וחם הוא אבי כנען. (פירוש רשב"ם ניכר מדבריו לבראשית א, א; כד, א; כו, טו ולשמות ב, כג[7]).]

[י 9. לפני י"י.[8]) בכל העולם. וכן[9]) וניוה היתה עיר גדולה לאלהים, בכל עולמו של הקב"ה לא היתה עיר גדולה כניוה: 15. וכנען ילד.[10]) (פיוט לא כתב כאן. ואמרו רבותינו[11]) [היינו] מבורים שנתבלעה משפחתו של פוט עד שבא יהוקאל ופי' בפרשה צור ופוט ולוד. ושאל הרב[12]) ר' יוסף קרא את ר' שמואל מאחר שלא נתבלעה משפחתו למה לא כתב [ו]פוט ילד? אמר) בפרשה

---

1) דניאל ט,כד. — 2) תיקנתי במקום המעות הנדפס: והי'. — 3) כי 70 עם 420 = 70 × 7 = 490. ואת עצם הפירוש הזה הזכיר רשב"ם בדבריו לשמות ו,טו. — (4 מפענח הוא הנדפס דף ג ע"ב.

5) מפירושו לבראשית לו, ט; לו, ב. — 6) דבריו לשמות א,כב. וכתב שם: כמו שפירשתי באלה תולדות נח. ועיין עוד דבריו לויקרא א,א ואת אשר כתבתי בספרי RSBM בדף 146 למעלה ובהערה 1 שם. — 7) ועיין עוד RSBM דף 88 הערה 1. — 8) מפירושו לבראשית כו,ז. — 9) יונה ג,ג. — 10) מכי' 252 אשר במינכען דף כג ע"א. — 11) בבראשית רבא בפרשה לו אמר ר"ש בן לקיש היינו מבורים שנתבלעה משפחתו של פוט. בא יהוקאל ופירש (ל,ה): כיש ופוט ולוד וכל הערב וכוב ובני ארץ הברית אתם בחרב יפולו. — 12) בכי' שם בטעות: ושאל את הרב.

זאת כתובים שבעים בנים מבני נח. מכאן אנו למדים שבעים אומות שהרי כתוב בפרשה[1]) מאלה נפרדו. ופוט וכל בניו לא היו אלא אומה אחת. ואלו אמר ופוט ילד פלוני יפלוני היאך יכול לומר מאלה נפרדו דמשתמע כי הגוים היו נפרדים מבני נח [ו]לפיכך פי' כל אחד ואחד, שאם כן, יהיה יותר משבעים לשון. לכך לא כתב ופוט ילד, לידע כי פוט וכל זרעו לא היו אלא לשון אחד:]

[יא .4 הבה נבנה לנו עיר וגו'.[2]) לפי הפשט מה חטאו דור הפלגה? אם מפני שאמרו וראשו בשמים, הא כת'[3]) ערים גדולות ובצורות בשמים? אלא לפי שעמום הק'[4]) פרו ורבו ומלאו את הארץ, והם בחרו להם מקום לשבת שם ואמרו פן נפוץ, לפי' הפצם משם בגורתו:]

לך לך.

[יב .3 ונברכו.[5]) לשון מבריך ומרכיב, כלומר יתערבו במשפחתך משפחות האדמה, שהרי משקל רפי הוא: .11 הנה נא ידעתי וגו' אמרי נא אחותי את. (פירוש רשב"ם ניכר מדבריו לבראשית כו, ג:]

[יד .18 ומלכי צדק מלך שלם.[6]) לכך הפסיק בין ויצא מלך סדום לויאמר מלך סדום וכתב בנתיים ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, ללמדנו שאמת השיב אברהם למלך סדום כשאמר לו בלעדי רק אשר אכלו הנערים שאמר אכלו הנערים ולא אמר אכלנו, כי הוא אכל משל מלכי צדק:]

---

1) י',לב. וכב"י בטעות: מאלה נתפרדו, וכן למטה. — 2) בכ"י העברי סימן 252 אשר במינכען דף 25 ע"א בשם ר' שמואל. — 3) דברים א,כח. — 4) א,כח. — 5) מפירושו לבראשית כח,יד. וכתב שם: וכבר פירשתיו בפרשת לך לך. וכן הובא בכ"י 252 העברי אשר במינכען בשם ר' שמואל: לשון הברכה. — ולפסוק הראשון שבפרשה הואת נמצאו בכ"י העברי סימן 50 אשר במינכען הדברים האלה: „אל הארץ אשר אראך. מיסוד הר' שמואל. לפי שהיה מורעו של שם שנתנו לו הבנענים לעבדים והוליכו הקב"ה לשם להתהלך בה'. ולא ידעתי אם ר' שמואל הוה הוא רשב"ם. — 6) מספר הדר' זקנים דף ו ע"א ומספר מנחת יהודה דף ו ע"ג. ובספר פענח רזא הנדפס דף ט ע"א הובא פירוש זה בשינוי לשון ולא בשם אומרו.

[טו .1 אחר הדברים האלה.[1]) מחובר על הפרשה שלמעלה. אחר הדברים האלה שהרג אברם המלכים אמר לו הק' אל תירא אברם מן האומות: .13 ידע תדע כי גר יהיה זרעך וגו'. (עיין פירושו לשמות יב, מ): .16 ודור רביעי ישובו הנה.[2]) המפרש דור רביעי של ישראל ישובו הנה לארץ ישראל [מועה הוא]. כי [מאחר ש] נתן[3]) קצבה של ארבע מאות שנה, מה לנו אם דור רביעי או דור חמישי? והלא מכל מקום יתעכבו ארבע מאות שנה? אלא טעם נתן הקב"ה לדבריו. למה אני צריך לעכב ארבע מאות שנה? [לפי] שאחר דור[4]) רביעי של אמוריים ישובו [ישראל[5])] הנה. שהדור מאה [שנה[5])] כאשר נמצא במסכת עדיות[6]), והרי ארבע מאות ארבע[ה] דורות. שאעפ"י שיושבי הארץ חטאו ודינם להקיא הארץ את יושביה, צריך אני להמתין ארבע[ה] דורות כדכתיב[7]) פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי, אולי יחזרו הבנים בתשובה כי לא שלם זמן[8]) פרעון שאני עתיד ליפרע אליו[9]) מן האמוריים החוטאים עד הנה ועד אחר דור רביעי של אמוריים כדכת' על שלשים וגו'[10]). זהו פשוטו: .18 .17 אשר עבר בין הגזרים האלה, ביום ההוא וגו'. (מבואר בפירוש רשב"ם לשמות כד, יא):]

---

1) מדבריו לבראשית כב,א. — 2) מכ"י 252 העברי אשר במינכען דף 31 ע"א. ותיקנתי השגיאות אשר נמצאו בו על פי נוסחת מנחת יהודה דף ו ע"ב ונוסחת הדר זקנים דף ו ע"א כי אע"פ שלשונם משונה קצת מלשונו ונפלו בהם טעיות רבות, מכל מקום הספיקו לתיקון מעט הנצרך לנוסחת כ"י ההוא. — 3) תיקנתי גם כן על פי מנחת יהודה והדר זקנים. — 4) בכ"י: שדור אחר, ותיבת לפי חסרה. והגהתי והוספתי על פי נוסחת מנחת יהודה. ובהדר זקנים נשמטו כאן אזו תיבות. — 5) הוספתי ע"פ נוסחת מנחת יהודה. — 6) בפרק ב משנה ט. ורמב"ם בפירושו שם פירש שדור רביעי במקרא הוא דור רביעי של ישראל, אבל ראב"ד מסכים לדעת רשב"ם. — 7) שמות כ,ה. ובכ"י נמצאו אחרי על בנים תיבות ועל בני בנים בטעות סופר כי זכרונו הטעהו ונתערב לו המקרא עם שמות לד,ז. ואני לא נמנעתי מלתקן המעוות ע"פ שני עדים שהם ספר מנחת יהודה והספר הדר זקנים, ששניהם הביאו המקרא במשפט. — 8) בכ"י: אינן, אין הבן. ותיקנתי לפי נוסחת מנחת יהודה. — 9) אולי תיבת אליו ראויה למחוק, כי אינה נמצאה בהדר זקנים. ובמנחת יהודה הלשון משונה. — 10) וכן פירש רשב"ם דברי הכתוב בדברים ז,ט וי'. ובעקבותיו הלך ראב"ע לשמות כ,ה.

וירא אליו.

יח .1 וירא אליו י"י. היאך? שבאו אליו שלשה אנשים שהיו מלאכים. שבהרבה מקומות בשנראה המלאך קורהו בלשון שכינה כדכת'[1] כי שמי בקרבו, שלוחו[2] במותו. וכן[3] וירא אליו מלאך י"י בלבת אש מתוך הסנה, וכתו' שם[4] וירא י"י כי סר לראות: כחום היום. מה צורך לכתוב כחום היום? אלא להודיעך כי בלוט כת'[5] ויבאו [שני] המלאכים סדמה בערב, ולכך אמר להם לוט[6] סורו נא אל בית עבדכם ולינו, אבל[7] אברהם לפי שבאו אליו כחום היום בבקר שאין דרך אורחים ללון אלא לאכול ולעבור, לפיכך לא אמר להם אברהם ללון אלא[8] וסעדו לבכם ואחר תעבורו: .5 כי על כן אשר עברתם על עבדכם. וכן[9] כי על כן באו בצל קורתי, כי על אשר באו. דרך המקרא לחסר אשר ברוב מקומות[10]: .6 קמח סלת. קמח של חיטים, שכל מקום שכת' סלת, מחטים הוא, כדדרשינן ממילואים דכת'[11] סלת חיטים תעשה אותם: .7 ואל הבקר רץ אברהם. לפי שאמר להם[12] פת לחם, דבר מועט, לפי שדרכם נחוץ ללכת, הוצרך לרוץ ולמהר, לפי שאמר להם מעט ועשה הרבה[13]. ולהגיד חשיבותו של אברהם נכתב כל זה: .8 ויקח חמאה וחלב. לפי פשוטו של מקרא לא הוצרך לפרש שהביא את פת לחם על השלחן[14] אלא התוספת שלא אמר להם הוצרך לומר שהביא. הבאת פת על השלחן אינו חידוש, אבל החמאה והחלב והבשר שאינו מזומן לכל האורחים הוצרך לפרש[15]: עומד עליהם. כשאיש יושב ואחר[16] עומד, קורהו עומד עליו. וכן[17] ראיתי י"י יושב על כסא [וגו'] שרפים [עומדים] ממעל לו, וכן במיכיהו[18] וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו: תחת

1) שמות כג,כא. — 2) בכי': שלוח. — 3) שמות ג,ב. — 4) שם ג,ד — 5) יט,א. — 6) יט,ב. — 7) בכי' בטעות: אלא. — 8) בפסוק ה. ושם כתוב: אחר תעברו בלא ו' כדברי הגמרא בנדרים דף לו ע"ב. — 9) יט,ח. — 10) בכי' בא פירוש הכתוב הזה שלא במקומו אחרי פירוש קמח סלת. — 11) שמות כט,ב. — 12) בפסוק ה'. — 13) כמאמר שמאי באבות א, טו ורבי אלעזר בבמ"ד דף פז ע"א. — 14) להוציא מדברי האגדה בבמ"ד שם שהביא רש"י. — 15) בכי' בא המאמר הזה שלא במקומו אחרי פירוש קמח סלת. — 16) בכי': ואחד. — 17) ישעיה ו,א. ב. ושם כתוב: וארא את אדני. — 18) בכי': במיכה. והמקרא במלכים א' כב,יט.

העץ. אילנות שבפרדס: .9 איה שרה אשתך. אע"פי שהיו יודעים, היו שואלים. כדרך שמצינו בשכינה שאמ' לאדם[1] איכה. וכן בבלעם[2] מי האנשים האלה עמך. וכן ישעיה שהיה יודע שאל כן לחזקיה[3] בשלוחי אויל מרודך[4]. וכל זה דרך התחלת הדיבור: .10 כעת חיה. כעת יולדת כדכת'[5] כעת יולדה ילדה, וכן בהלכה[6] קרוייה היולדת [חיה]. וקרוב לדבר[7] כי חיות הנה, כעין מַיְלֶדֶת[8]: והוא אחריו. הפתח של אהל שרה היה אחרי המלאך, לפיכך שמעה שרה את דבריהם: .12 עדנה. יתעדן הבשר ויתפשטו הקמטין: .13 ויאמר י"י. המלאך. גדול שבהם: ואני זקנתי. שאמרה[9] אחרי בלותי וגו': .14 היפלא מי"י ששלחנו אליך דבר? וכן[10] וי"י המטיר על סדום גפרית ואש מאת י"י מן השמים, הראשון שבפסוק הוא גבריאל והשני שבפסוק הוא הק'. וכן הוא מפורש בספר הגדה[11]: .15 כי צחקת. אלא צחקת. רוב כי שאחר לא מתפרשים אלא. שהרי[12] כי משמש בארבע(ה) לשונות אי דלמא אלא דהא. וכן[13] לא תשתחוה לאלהיהם כי הרס תהרסם,[14] לא תקפוץ את ידך כי פתח תפתח וגו': .16 ויקמו[15] משם האנשים. שנים מהם הלכו לסדום כדכת'[16] ויבאו שני המלאכים סדומה, וגדול שבהם היה מדבר עם אברהם. וזהו שכת' בו[17] וי"י אמר המכסה אני וגו', [וכן][18] ואברהם עודנו עומד לפני י"י. שני פסוקים אלו מדברים [ב]שלישי[19]: .17 המכסה אני מאברהם מה שאני רוצה להפוך את סדום? ואני יודע שבניו ישמרו דרך י"י ויזכו להביא עליהם את אשר דיבר לאברהם לתת להם ארץ כנען ואילו העיירות מנחלת בניו הם כדכת' בגבול כנען בפ' נח[20] ויהי גבול הכנעני מצידון באכה גררה עד עזה באכה סדומה [ועמרה]

1) ג,ט. — 2) במדבר כב,ט. — 3) מלכים ב' כ,יד; ישעיה לט,ג. — 4) באמת היו שלוחי מרודך בלאדן. — 5) מיכה ה,ב. ושם כתוב: עת. — 6) במשנה יומא ח,א. — 7) שמות א,יט. — 8) בפירוש רש"י שם. אבל לרשב"ם עצמו דרך אחרת שם. ואולי צ"ל כאן: בענין המילדות, ואו יתבן דעתו כאן בפירושו שם. ובכי' בא המאמר הזה אחרי פירוש כעת חיה שלא כסדר הכתוב. — 9) בפסוק יב. — 10) יט,כד. — 11) בדברי' יט,כד מבואר שהוא בבראשית רבא (פרשה נא) ובתנחומא שם. וע"ע בבא מציעא דף פו ע"ב. — 12) מאמר ריש לקיש בר"ה דף ג ע"א ושם נסמנ' — 13) שמות כג,כד. — 14) דברים ז,ה. — 15) בכי': וילכו. — 16) יט,א. — 17) בפסוק יז. — 18) בפסוק כב. — 19) בכי' מדברים שלישי. ועין בספרי RSBM דף 44 הערה 1. — 20) י,יט.

אדמה וצבוים עד לשע. ואיך אחריב קרקע שלו או קרקע שכיניו[1] שלא מדעתו: 20. ויאמר י״י. המלאך לאברהם, שלוחים הללו אני שולח בשביל זעקת סדום, כמו שאמר למעלה[2] ואנשי סדום רעים וחטאים: 21. עשו כלה. פסק יש בינתיים להפריד את הדבר, כלומר אם כן עשו, אעשה אותם כלה: 23. תספה. תכלה. כדכת׳[3] אספה עלימו רעות חיצי אכלה בם. אֲכַלֶּה כפל לשון של אַסְפֶּה: 24. בתוך העיר. סדום. ומלך סדום היה ראש לכל המלכיות שבמקום ההוא: 25. השופט כל הארץ ששלחך כאן[4] לא יעשה משפט: 26. ויאמר י״י. המלאך. [וכן][5] עומד לפני י״י, לפני המלאך לבקש פניו:

יט 2. כי ברחוב נלין. אלא ברחוב נלין: 4. כל העם מקצה. להודיע שאפילו אחד מן העשרה שאמר אברהם[6] לא נמצא בהם: 5. ונדעה אותם. משכב זכור. וכן בפילגש בגבעה: 8. כי על כן אשר באו: 9. גש הלאה. כדכת׳[7] קרב אליך אל תגע בי כי קדשתיך, התקרב לצד הלאה, כלומר ברח לך מאצלנו: בא לגור. לוט היה גר בסדום: נרע לך מהם. יותר מהם נעשה לך רעה: 11. בסנורים. מכת עיורון ושממון: וילאו. פירושו לא יכלו עוד למצוא הפתח, לא בקשו הפתח. וכן[8] ונלאו מצרים לשתות מים מן היאור, לא יכלו לשתות מאחר שהיו דם, וכן מוכיח לבסוף[9] ולא יכלו לשתות ממי היאור. ובכמה מקומות לשון נלאו מכופל לא יכלו, כמו[10] כלכל לא אוכל. וכן[11] והיה כי נראה כי נלאה מואב על[12] הבמה ובא אל מקדשו להתפלל ולא יוכל. וכן[13] הנסה דבר אליך תלאה ועצור במילין מי יוכל[14], כלומר בשביל שניסה אותך הקב״ה בייסורין אתה נלאה? כלומר אין אתה יכול להיות שותק וחשבת בלבך ואמרת ועצור במילין[15] מי יוכל? 12. עוד מי לך פה. העוד לך קרובים בעיר מלבד אילו שבבית: 13. וַיְשַׁלְּחֵנוּ. משקל דגש ואע״פי שכל שליחות של שלוחים החוזרים כת׳ בהם

1) בכ״י: ולא קרקע שכניו. עיין בספרי RSBM דף 50 הערה 7. — 2) יג,יג. — 3) דברים לב,כג. — 4) הלך בשטתו לפרש י״י בכתוב הזה לשון מלאך. — 5) בפסוק כב. והוספתי: וכן. ואולי אין צורך. וע׳ RSBM דף 39 הערה 7. — 6) יח,לב. — 7) ישעיה סה,ה. — 8) שמות ז,יח. — 9) שמות ז,כא או כד ושניהם בשינוי לשון מעט. — 10) בירמיה כ,ט כתוב: ונלאיתי כלכל ולא אוכל. — 11) ישעיה טו,יב. — 12) בכ״י: אל. — 13) איוב ד,ב. — 14) בכ״י: ועצור במלים לא יוכל. — 15) בכ״י: במילים.

אגרות שד״ל 408

וַיִּשְׁלַח משקל רפי, באילו כת׳ משקל דגש לפי שהוא שילוח של השחתה כדכת׳[1] ושן בהמות אשלח בם,[2] ישלח בהם ערוב: 15. וכמו השחר עלה. נכתב פסוק זה בשביל שכת׳ לפנינו[3] השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה, להודיע שכל כך המתינו לו המלאכים בשביל חיבתו של אברהם: 17. אל תביט אחריך. בשביל צער חתניך שבעיר. ועוד כי המביט אחריו מתעכב בדרך. גם שלא להסתכל במלאכים ובמעשיהם שלא לצורך, כדכת׳[4] מות נמות כי י״י ראינו, וכן ביעקב[5] כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי: 20. הלא מצער היא. עמה מועטין ויכול אתה להניחה עכשיו שאין בה רוב חוטאים: 24. וי״י המטיר. המלאך גבריאל: מאת י״י. שכינה ממש. וכן היא בבר׳ רבא ובתנחומא: 28. וישקף. לדעת אם נמצאו שם עשרה וניצולו אם לאו: 30. כי ירא לשבת בצוער. שלא הניחה המלאך אלא [בשביל] שלא היה לו פנאי להמלט ההרה, ועכשיו שהיה לו פנאי קיים דברי המלאך לשבת בהר אולי יהפוך העיר[6]: 31. ואיש אין בארץ. סבורות היו שהעולם נהפך שהביא מבול של אש[7]: 37. עד היום. בימי משה. וכן כל עד היום עד ימי הסופר שכתב את הדבר:

כ 4. ואבימלך לא קרב אליה. להעיד מה שהק׳ אומר[8] על כן לא נתתיך לנגוע אליה: 7. כי נביא הוא. לשון[9] ניב שפתים. רגיל אצלי ומדבר את דבריי ואני אוהב את דבריו ושומע תפילתו[10]: ויתפלל בעדך. שהרי היה צריך רחמים כ[ד]כת׳ לפנינו[11] כי עצור עצר וגו׳: 12. אחותי בת אבי. כי בני בנים הרי הם כבנים והיא היתה בת הרן בן תרח[12]: אך לא בת אמי. לא אחותי ממש שיצאת מבטן אמי, והיא מותרת לי ותהי לי לאשה: 13. כאשר התעו אותי. הגלני ממקומי שנא׳[13] לך לך מארצך, וזהו שכת׳[14] ארמי אובד אבי, משום שהוגלה משם[15] כי „התעו אותי״ ו„אובד אבי״ כפל לשון הוא כדכת׳[16] תעיתי כשה אובד,[17] צאן אובדות

1) דברים לב, כד. — 2) תהלים עח,מב. — 3) בפסוק כג. — 4) בשופטים כג,יב כתוב כי אלהים ראינו. — 5) לב,לא. — 6) בכ״י בטעות: בעיר. — 7) שינה דברי רש״י הלקוחים מב״ר במקצת. — 8) בפסוק ו. — 9) ישעיה נו,יט. — 10) ע׳ RSBM דף 116 סימן III. — 11) בפסוק יח. — 12) כדברי רש״י. — 13) יב,א. — 14) דברים כו,ה. — 15) בכ״י: משם שהוגלה משם. והתיקון בקרן שמואל. — 16) תהלים קיט,קעו. — 17) ירמיה נ,ו.

היו עמי רועיהם התעום: אמרי לי. אמרי עלי: 16. ולשרה אמר דברי פיוסים ותנחומים, הנה בקחתי אותך בתחילה לא באונס ולא בכח אלא כמנהג נישואין[1] שהרי נתתי מהר ומתן אלף כסף לאחיך בשביל שהייתי סבור שהוה אחיך כמו שאמרת לי. ולא זהו מתן של צאן ובקר שנתן אבימלך לאברהם לבסוף אלא קדם שהביאה אל ביתו. שאפילו פרעה שנשבע יותר כתוב בו[2] ולאברם היטיב בעבורה, קודם נישואין, וכל שכן אבימלך: נתתי אלף כסף מתחילה, כדכת' בפרעה, וכדכת'[3] הרבו עלי [מאד] מהר ומתן, וכדכת'[4] ומגדנות נתן לאחיה ולאמה: הנה הוא לך כסות עינים לכל[5] אשר אתך ואת כל. אלף כסף שנתתי לאחיך מתחילה כבוד גדול הוא לך וכסות עינידם של כל בני ביתך אשר אתך וגם לכל העולם, שלא יסתכלו בך לגנאי לומר אשה זו מנהג הפקר נהג בה אבימלך, כי הכל ידעו כי דרך כבוד לקחה ובעל כרחו החזירה: כסות עינים. שלא יראו בך לגנאי כדכת'[6] וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ. וכשמסתכלין באדם לבוותו כת'[7] לראוה בך,[8] עיני תראינה בה,[9] ותחז בציון עינינו: ונוכחה. מפורסם ומתוכח יפה כי דרך כבוד נהגתי בך ואל תשימי ללבך רק טוב. והוּ עיקר לפי פשוטו. כי לכבודה של שרה אמר אבימלך כל זה ולא לקנתרה ולהוכיחה[10]:

כא .6 צחוק. שמחה של תמהון[11]: .7 ותאמר מי מלל לאברהם. כלומר ידעו ויבינו כל השומעים מי הוא האלהים שמלל לאברהם להיות לו בן משרה, כי היניקה בנים שרה אחרי וקנתה ולזקניו של אברהם, כי אין גדול כאלהים: .8 ויגמל. נבדל מן הדדים כדכת' בשמואל[12] עד גמלך אותו: ביום הגמל [וגו']. שעשה או משתה כמו שמצינו בשמואל כאשר גמלתו הביאתו שילה וקרבנות עמו[13]: .9 מצחק. שכבר גדל הרבה, ולא רצתה

---

[1]) בכי': ולא באונס ולא בכח ולא כמנהג נישואין. והתיקון בקש. — [2]) יב,טז. וכבי': ולאברהם במקום ולאברם. — [3]) לד,יב. — [4]) כד,נג. וכבי' לאביה במקום לאחיה. — [5]) בכי': כסות עלי ולכל. — [6]) שמות י,ה. — [7]) יחזקאל כח,יז. — [8]) מיכה ז,י. — [9]) מיכה ד,יא. — [10]) להוציא מדברי האגדה בבראשית רבא לפסוק זה. — [11]) לא בציחוק של שרה באילו לא האמין אברהם בעוד, שהרי כבר נולד הבן, אלא שחוק של שמחה על דבר פלא. — [12]) שמואל א' א,כג. — [13]) שם פסוק כד.

לשחותו עוד[1] פן ירצה להחזיק בירושת אביו עם יצחק: .12 יקרא לך זרע. בריתי שהקימותי לזרעך לתת להם את ארץ כנען כדכת'[2] כי גר יהיה זרעך וגו', על יצחק הבטחתיך: .14 ותתע במדבר באר שבע. לפיכך ויכלו המים מן החמת, שאילו הלכה דרך ישר, היה מספיק לה החמת מים שנתן לה אברהם עד המלון: .16 כמטחוי. כתרגו': .17 באשר הוא שם. לפי שלא היתה רואה אותו שהרי נתרחק[ה][3] מאותו מקום, הוצרך לומר, במקום אשר הוא שם נתן לו את המים: .20 רובה קשת. מושך בקשת. ושני גורות[4] הן.[5] וימררוהו ורבו וגם[6] יסבו עלי רביו מלשון רבב כמו[7] סובו מן סבב,[8] שומו שמים מן שמם, [9] דומו יושבי אי מן[10] דממה דקה, כולם נכפלים באות אחרונה, אבל רובה מגורת רבה [וכמו] עשה בנה קנה שיאמר עושה בונה קונה: .21 במדבר פארן. כדכת'[11] והוא יהוה פרא אדם: .22 ויהי בעת ההיא שנולד יצחק משרה וידע אבימלך ניסים שעשה לו הק', לכן באו עתה לכרות ברית עמו. וכן כל בעת ההיא צריך לפרש לפי המאורע: .23 ולנכדי. בן בני: .23 ויטע אשל. פרדס היה להתפלל שם:

כב .1 ויהי אחר הדברים האלה. כל מקום שנא' אחר הדברים האלה מחובר על הפרשה שלמעלה.[12] אחר הדברים האלה, שהרג אברהם את המלכים אמר לו הק', אל תירא אברם[13], מן האומות.[14] ויהי אחר הדברים האלה, שנולד יצחק, ויוגד לאברהם לאמר עוד ובתואל ילד את רבקה. וכן[15] אחר הדברים האלה, שהניד מרדכי על בגתן ותרש, גדל המלך אחשורוש את המן, שרצה להרוג את מרדכי והועיל לו מה שהציל את המלך ונתלה המן. אף כאן אחר הדברים שכרת אברהם ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברהם ונתן לו שבע כבשות הצאן וחרה אפו

---

[1]) כלומר לא רצתה שישהה עוד בבית אברהם. — [2]) טו,יג. — [3]) בכי': נתרחק במקום נתרחק'. — [4]) היה ציל ושתי גזרות הן, כי היחיד לשון נקבה גְּוָרָה ונמצא במקרא איכה ד,ו. ומנחם בן סרוק הוא החל לכתוב גורה בהוראת שרש התיבה. ע' ספרי RSBM דף 133. — [5]) מט,כג. — [6]) איוב טז,יג. — [7]) תהלים מח,יג ובמקומות אחרים. ותיבת סבב היתה כבר בעת רשב"ם דוגמא לכל הכפולים. — [8]) ירמיה ב,יב. — [9]) ישעיה כג,ב. — [10]) מלכים א' יט,יב. — [11]) טז,יב. — [12]) בראשית טו,א. — [13]) בכי' בטעות: אברהם. — [14]) בפסוק כ. — [15]) אסתר ג,א.

של הק' על זאת שהרי ארץ פלשתים[1]) בכלל גבול ישראל והק' ציוה עליהם[2]) לא תחיה כל נשמה וגם ביהושע[3]) מטילין על ערי חמשת סרני פלשתים גורל, לכן והאלהים נסה את אברהם קונתרו וציערו כדכת'[4]) הנסה דבר אליך תלאה,[5]) על נסותם את י"י,[6]) מסה ומריבה,[7]) בחנני י"י ונסני. כלומר נתגאיתה בבן שנתתיו[8]) לכרות ברית ביניכם ובין בניהם, ועתה לך והעלהו לעולה ויראה מה הועילה כריתות ברית שלך. וכן מצאתי אחרי כן במדרש של שמואל[9]) ויהי ארון י"י בארץ פלשתים שבעה חדשים. כת' את שבע כבשות הצאן תקח מידי. אמר לו הק' אתה נתתה לו שבע כבשות, חייך שבניו עושים שבע מלחמות עם בניך ונוצחין אותן. ד"א חייך שבניו הורגים שבע צדיקים מבניך ואילו הן שמשון חפני ופנחס שאול ושלשה בניו. ד"א חייך שבניו מחריבים שבע משכנות, ואילו הן אהל מועד וגלגל נוב ושילה [וגבעון] ובית עולמים [תרין][10]). ד"א שארון מחזיר[11]) בשדה פלשתים שבעה חדשים[12]): נסה קונטרארי"אה[13]): 2. המוריה. האמוריה, ארץ האמורי. הרבה אלפ"ין חסרין.[14]) וימש חשך כמו ויאמש.[15]) לא יהל כמו לא יאהל שם ערבי: 6. המאכלת. סכין. על שם[16]) וחרבי תאכל בשר: 12. כי עתה ידעתי. כלומר עתה אני רואה וגתפרסם לכל העולם כי ירא אלהים אתה: 13. וירא והנה איל עובר לפניו אחר נאחז בסבך בקרניו. כלומר אחרי כן ראה את האיל מדי עברו נאחז בסבכי היער, חשב בלבו ודאי זה המלאך בא בשליחותו של הק' וזימן לי איל זה תחת בני ולכן נאחז בסבך שאוכל לקחתו

---

1) מכאן עד תיבות כל נשמה נכתב בכ"י בטעות אחרי תיבת גורל. וכן נדפס בבערלין ובדיהרענפורט. ובדפוס אמשטרדם משנת תפז—תפט חשבו לתקן בהוסיפם תיבות ניתן לאברהם אחרי תיבת פלשתים. וכשהדברים כסדרם הראוי אין מחסור כל דבר. וע' ספרי RSBM דף 35 הערה 6. — 2) דברים כ,טז. — 3) יג,ג; טו, מה—מז. — 4) איוב ד,ב. — 5) שמות ז,ז. — 6) שם. — 7) תהלים כו,ב. — 8) בכ"י: שנתתיך. ובכ"י אשר לפני נחלף אות וי"ו באות ך כמה פעמים מפני שדומים זה לזה, כי בהגדילך אורך הוי"ו ורחבו יהיה ך. — 9) פרשה יב לשמואל א' ו,א. עם איזה שינוים. — 10) תיבת וגבעון ותיבת תרין הוספתי ממדרש שמואל הנדפס ומבראשית רבא. — 11) במדרש שמואל הנדפס: שארוני מחזר. — 12) פירוש רשב"ם לפסוק הזה הובא גם בפענח רזא דפוס אמשטרדם דף יא ע"ב בלשון אחרת. — 13) *contraria*, war entgegen. — 14) שמות י,כא. — 15) ישעיה יג,כ. — 16) דברים לב,מב.

ולהקריבו. וכן[1]) קדמו שרים אחר נוגנים.[2]) ושבו העבים אחר הגשם, ואחרי כן בא[3]) הגשם. וכן[4]) ואחר באו משה ואהרן. כולם פירושם אחרי כן: 14. אשר יאמר היום ולמחר[5]) בהר י"י יראה. בהר י"י נראה הקב"ה לאברהם:

---

1) תהלים סח,כו. — 2) קהלת יב,ב. — 3) בכ"י: ובא. ע' ספרי RSBM דף 34 הערה 4. — 4) שמות ה,א. — 5) ר"ל שתיבת היום במקום הזה רומז אל זמן הכותב והבא אחריו. ובעל קרן שמואל נדחק שלא לצורך.

ויהיו חיי שרה.

כג 1. ויהיו חיי שרה. אע"פ שבשאר נשים לא נתפרשו ימי חייהן, בשרה הוצרך לפרש. בשביל שהוצרך להזכיר מיתתה בשביל קניין המערה, פירש מתי מתה לאחר תשעים של הורתה: 2. בקרית ארבע. שם האיש ארבע כדכת' ביהושע[6]) קרית ארבע אבי הענק, כמו[7]) קרית סיחון[8]): ויבא אברהם. אפילו לא בא ממקום אחר אעפ"י כן ראוי לומר כי בא לסופדה[9]): 4. גר ותושב אנכי [עמכם]. מארץ נכרייה באתי לגור כאן ונתיישבתי עמכם, לכן אין לי מקום קברי אבות הנה: תנו לי אחוזת קבר. הניחו לי לקנות קרקע כאן ותתרצו אתם יושבי העיר להניח לי לקבור בה מֵתִי ממשפחתי, כי אחוזת קבר אין יכול להיות אלא ברצון כל בני העיר. וכן מוכיח לפנינו כשנתן אברהם הכסף לעפרון[10]) ויקם [וגו'] לאברהם למקנה ואחרי כן קבר אברהם [וגו'] וקם לו לאחוזת קבר מאת כל בני חת: מלפני. אוציאנו מלפני לקוברו: 6. נשיא אלהים. ולא גר ותושב, ואין אתה צריך לקנות: במבחר קברינו. במקום שקוברין שרי הארץ והרי לך קבר מזומן: 9. מערת המכפלה. כל הבקעה קרויה מכפלה כמו[11]) ככר היררן. וכן מוכיח לפנינו[12]) שדה עפרון אשר במכפלה: בכסף מלא. בכל

---

6) ביהושע טו,יג. — 7) במדבר כא,כט. — 8) בכ"י בא הפירוש הזה לתיבות קרית ארבע אחרי פירוש פסוק ד. — 9) שלא כדברי רש"י. — 10) בפסוק יז—כ. — 11) יג,י. — 12) בפסוק יז.

להמגיד יא שע"ה

שוויו: בתוככם. לעיניכם ותהיו עדים: לאחוזת קבר. שתתרצו כולכם לקבור בה מתי: 11. השדה נתתי לך. נותן אני אותו עכשיו לך. דוינץ[1]) ב"ל: והמערה אשר בו. אינך שואל כי אם המערה אשר בקצה השדה ובמכירה, אני נותן לך במתנה כל השדה והמערה: 12. וישתחו אברהם לעפרון לפני עם הארץ: 15. ארץ שאינה שוה אלא ארבע מאות שקל כסף[2]) ביני ובינך מה היא, והיה לך לקחתה ממני בחנם, ואת מתך קבור בחנם אם תרצה: 16. וישמע אברהם. לחכימא ברמיזא[3]): עובר לסוחר. כסף צרוף ומתקבל בכל מיני סחורה. וכן ביהודע מצינו[4]) כסף עובר, טוב בכל מקום. וכן[5]) ואצבעותי מור עובר, טוב בכל מקום: 18. לאברהם למקנה קם לאחר נתינת הכסף כדכת'[6]) ונתן הכסף וקם לו, אבל לאחזת קבר מאת בני חת לא קם והוחזק לאברהם עד שקבר שרה אשתו או ויקם [וגו'] לאחוזת קבר מאת בני חת:

כד 1. בא בימים. ותרי הניע עת להשיא את בנו בחייו: ברך את אברהם [בכל]. להודיע האמור לפנינו שלא שלח עבדיו לקחת אשה ממשפחתו מחמת חוסר נשים בארץ כנען שלא יהו רוצין להודוג לו, שהרי נתברך בכל וכל העולם מתאוים להודוג לו אבל הוא לא רצה כי אם ממשפחתו. והוי שאמר העבד[7]) וי"י ברך את אדוני מאד ויגדל, ולכך הוצרך לפרש תחילה ברך את אברהם בכל. כמו[8]) וחם [הוא] אבי כנען: 2. שים נא ידך תחת ירכי. וכן ביוסף כשנשבע ליעקב. כריתות ברית ושבועה של בן [לאביו] ועבד לאדוניו כן היתה, שדומה ענין [ה]ששבוד[9]) וכן כת'[10]) בן

---

1) *doinz*, gebe. ע' RSBM דף 92 סימן 3. — 2) בכ' בטעות: כסף שקל. — 3) באלפא ביתא דבן סירא הראשונה דפוס בערלין שהוציא לאור הח' שטיינשניידער דף י ע"א: לחכימא ברמיזא ולשמיא בכרמיזא. — 4) מלכים ב' ב,ה. — 5) שיר השירים ה,ה. ובכ' בטעות אצבעותיו במקום ואצבעותי בהשתנות מקום הי"ו. ע' RSBM דף 31 הערה 3. — 6) בויקרא כו,יט כתוב: וכף חמשית כסף ערכך עליו וקם לו. אבל יגתן הכסף וקם לו לא נמצא במקרא. והדברים לקוחים מערכין דף לג ע"א. וכבר כתבו התוספות במגילה דף ג ע"א בד"ה וילן שדרך השם הוא לקצר הפסוקים ולערבם יחד. וע' RSBM דף 59 הערה 1. — 7) בפסוק לד. — 8) ט,יח. — 9) ר"ל השיעבוד בן עבד לארוניו והשעבוד בן בן לאבוי דומים זה לזה אף על פי שאינם שוים. — 10) מלאכי א,ו.

יכבד אב ועבד אדוניו. אבל תקיעת כף אל כף או כריתות[1]) דבר לשנים ולעבור בין בתריו מצויה בשאר בני אדם: 4. כי אם אל ארצי, ולא לאותם שאינם קרובי אלא למולדתי שבארצי תלך: 5. ההשב אשיב את בנך אל ארץ אבותיך. ואע"פי שזרעו של אברהם לא היה שם, קורא אותו השבה, הואיל והיה אברהם שם[2]): 7. י"י אלהי השמים שהביאני כאן ונתן לזרעי זאת הארץ, ידעתי שאינו רוצה שירחק זרעי מכאן, שאם כן, מה לו להק' להביאני כאן? לפיכך יודע אני שישלח מלאכו להצליח דרכיך לקיים לי הבטחתו[3]): 9. על הדבר הזה. על התנאי שפירש לו אברהם: 10. וכל טוב אדוניו. האנשים החשובים של בית אברהם. הוא שנאמר לפנינו[4]) והאנשים אשר עמו: 11. ויברך הגמלים[5]). שני ברכיים יש לגמל זה על זה וצריך להבריכו פעמים קודם שישתה מפני גובהו. והוא שאמרו חכמים בשחיטת חולין[6]) וכנגדו בגמל ניכר: 14. אותה הוכחת. כלומר אותה שהוכחת ליצחק היא תאמר לי כן ולא אשה אחרת שלא הוכחת: 16. ואיש לא ידעה. אפי' מעשה חידודין[7]). כי צנועה היתה: 20. ותער. כמו ותעדה, כמו[8]) וַתְּכַל ותכלה. ממורת[9]) וקיר ערה מגן: השוקת. מלשון[10]) וישק את צאן לבן, שם דבר כמו בושת מלשון[11]) גם בוש לא יבושו: 21. והאיש משתאה. מלשון[12]) תשאה שממה והתי"ו כמו תי"ו בישתבח מן שבח,[13]) וישתמר חוקות עמרי מלשון שמר. כלומר משתומם ומחשב על שאמרה לו ואת הנערה[14]) גם לגמליך אשאב. הבין שזימן לו הק' מה שביקש. והמפרש לשון שתייה אי איפשר, מפני שהאלף שבו לא תהיה בלשון שתייה. ועוד שלא אמרה לו רבקה להשקות את גמליו עד לאחר שתייתו ואז התחיל להיות מחשב ותוהא: 22. ויקח האיש נום והב. יש לומר שאחר ששאל לה[15]) בת מי את, נתן לה, כמו שכת' לפנינו בסיפור דבריו[16]). אלא שלא להפסיק סדר דבריו ותשובת דבריה,

---

1) בכ': כריתות ברית דבר. והטעות נולדה משגרא דלשא. ע' RSBM דף 34 הערה 6. — 2) בראשונה קודם לכתו אל ארץ כנען וכפירוש רא"ע. — 3) בכ': אבטחתו. — 4) בפסוק נד. — 5) בכ' בטעות: ויברך את הגמלים. — 6) חולין דף עו ע"א. — 7) בפסוק יט. — 8) ישעיה כב,ו. — 9) כט,י. — 10) ירמיה ו,טו. — 11) ישעיה ו,יא. — 12) ע' סנהדרין דף סו ע"ב ובתוספות ובהגהות ר' ישעיה בערלין ול שם. — 13) מיכה ו,טו. — 14) בפסוק יט. וע' RSBM דף 34 הערה 1. — 15) בפסוק כג. — 16) בפסוק מז.

לכן הקדים מעשה נתינתו שנתן לה[1]: בקע. חצי שקל, כמו[2] נטה [את] ידך על הים ובקעהו: 23. מקום לנו ללין. מקום לנו בביתך, ולמה אנו צריכין? ללין, לבית לינה. שם דבר הוא[3] כמו[4] כי יהיה ריב בין אנשים מן[5] וירב בלבן.[6] בין דין לדין [מן[7] דן אנכי. כמו כן לין] שם דבר מן[8] וילן שם בלילה [ה]הוא. אבל היא שאמרה[9] גם מקום ללון, פירושו ללון נופכם כמו[10] לקום, [11]לשוב מצרימה ואילו היא[12] אמרה גם מקום לכם כמו שאמרו הם מקום לנו, היה לה לומר ללין כמו שאמרו הם, שהיה משמע גם מקום לכם, ולמה? לבית לינה. אבל ללון אין צריך פירוש, שדרי משמע ללון בו בני אדם. והו עיקר פשוטו למדקדק לשון הקודש: 25. גם תבן [וגו'] שלא שאלת גם מקום ללון ששאלת. דרך המקרא לכפול גם, כמו[13] גם לי גם לך: 32. ויפתח. כמו[14] אל יתהלל חוגר כמפתח. התיר חבישתם: 33. עד אם דברתי דבריי. אחרי שראה שהסכים הק' על ידו לא היה לו[15] להתעסק באכילה ושתייה תחילה: 35. ברך את אדוני. לכן הקדים למעלה[16] ברך [את] אברהם בכלל: ויגדל. וכל אנשי המלכות היו חפצים להודוג עמו, אך אינו חפץ: 36. ויתן לו את כל אשר לו. לא יחלקו אחיו עמו: 40. ישלח מלאכו. יודע אני שיתנו לך: 42. ואומר י"י אלהי אדוני אברהם וג'. כל אריכות דברים להודיעם שמאת הק' יצא הדבר: 48. בדרך אמת. שנאמנו דברי הק' לעשות חסד לאברהם ולבנו: 49. על ימין או על שמאל. אל שאר קרובים[17] שיש לאדוני: 50. לא נוכל דבר אליך רע או טוב. לא הסתירה ולא הבניין תלוי ברצונינו, כי בעל כרחינו רוצים ולא רוצים, כי הק' עשה שהיכולת בידו: 53. כלי כסף וכלי זהב. תכשיטי נשים של כסף וזהב כדכת'[18] איש אשר מצא

---

[1]) בספר מנחת יהודה הנדפס בס' דעת זקנים דף י"א ע"ג בדפוס ליוורנו הובא בשם רשב"ם פירוש אחר: „לקחם ממקום שהיו טמונים להיות מוזמנים בידו ושאל כת מי את ואחיכ נתן לה הנזמים". וזה הוא פירוש רמבן. ועיין בספר הדר זקנים דף ט ע"א. — [2]) שמות יד,טו. — [3]) כדבר רש"י לפרש את דברי בראשית רבא שהביא, ורשב"ם משבו לדרך הפשט. — [4]) דברים כה,א. — [5]) לא,לו. — [6]) דברים יז,ח. — [7]) טו,יד. ועיין RSBM דף 43 הערה 2. — [8]) לב,יד. — [9]) בפסוק כה. — [10]) לא,לה. — [11]) שמות ד,כא. — [12]) בכ"י: א'. —[13]) מלכים א' ג,כ. — [14]) מלכים א' כ,יא. — [15]) בכ"י: לא היה לא. — [16]) בפסוק א. — [17]) בכ"י: על שאר קרובים. — [18]) במדבר לא,נ. ובכ"י: כלי זהב ושמלות אצעדה וגו'. וע' RSBM דף 34 הערה 6.

כלי זהב אצעדה וגו' ובת'[1]) ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות ושמתם על בניכם ועל בנותיכם: 56. וי"י הצליח דרכי. אין הק' רוצה שיהא איחור בדבר שאין זה עיקר הצלחה אם יתעכב: 57. נקרא לנערה [וגו']. אם תרצה להתעכב ימים או עשור כדבריו או מיד לילך[2]) כדבריך: [58. ויקראו לרבקה וגו'.][3]) דרך ארץ הוא כן, כלומר אע"פי[4]) שחק' חפץ בזיווג זה אע"פי כן אמרי לנו התלכי מיד עם האיש הזה או עם אדם אחר לאחר ימים או עשור. ואע"פי[5]) שמנהג הוא כמו ששנינו[6]) נותנין לבתולה שנים עשר חדש לפרנס את עצמה, ותאמר אלך, איני חוששת להתעכב בשביל קישוטי עצמי: 60. את היי לאלפי רבבה ויירש זרעך. ממך יצאו אותם הבנים שנאמר בהם בשעת עקידה[7]) וירש זרעך את שער איביו. זה פירוש ר' יוסף בר שמעון קרא: 62. ויצחק בא מבוא. כמו[8]) באכה סדומה. ויצחק באותו היום שבא העבד בא מבאכה של באר לחי ראי, שהרי יצחק יושב בארץ הנגב ששם באר לחי ראי כדכת'[9]) על העין בדרך שור, וכת'[10]) ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור. ולפי שבא משם ביום ההוא ולא היה יודע מה היו עושים פועלים שלו [ש]היו נוטעים גנות ופרדסים, וילך יצחק לשוח בשדה, כדכת'[11]) וכל שיח השדה. כלומר לטעת אילנות ולראות עניני פועליו. ואו בהיותו בשדה ראה גמלים באים והלך לקראתם לראות אם הם גמלי אביו שהולידו העבד: 64. ותפול מעל הגמל. לצניעות, לפי שהיתה רוכבת כמו איש משום ביעותא דגמלא כדמפורש בפסחים[12]): 65. [מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו.[13]) (נמצום יש על פסוק זה. וכי היתה שואלת בכל[14]) האנשים שהיתה פוגעת? ועוד

---

[1]) שמות ג,כב. — [2]) בכ"י: מיד ליד. ע' RSBM דף 37 הערה 3. — [3]) חסר בכ"י. ע' RSBM דף 45 הערה 1. — [4]) בכ"י: אעפ"כן. — [5]) גם כאן בכ"י: אעפ"כן. ובדוחק אפשר לקיימו, ומ"מ יותר נראה שצ"ל אף על פי כדלעיל לפי הערה 4. — [6]) משנה כתובות ה,ב. — [7]) כב,יז. — [8]) י,יט. — [9]) טז,ז. — [10]) כ,א. — [11]) ב,ה. — [12]) דף ג ע"א. ובתלמוד שלנו הגרפס: ביעותא דגמלים. — [13]) בספר הדר זקנים דף ט ע"ב כתוב כן, ולבסוף: „כך פי' רשב"ם". ובשני לשון מעט הובא הפירוש הזה גם בפענח רזא דף ג ע"ב בדפוס אמשטרדם בשם רבינו שמואל. ובמנחת יהודה שבדעת זקנים דף יב ע"א בדפוס ליוורנו הובא בלי להזכיר שם האומר. — [14]) כן כתוב בס' מנחת יהודה. אבל בהדר זקנים בטעות: מכל.

למה כתיב בשדה לקראתנו? ונראה שהמקרא קצר וחסורי מחסרי והכי ר"ל) מי האיש הלזה ההולך בשדה ופנה מדרכו לבא לקראתנו[1]:] הלזה. ציל[2]) ב"ל. מרחוק רגיל לומר כן. וכן[3]) בעל החלומות הלזה בא. אבל כשאדם בקרוב אומר[4]) המן הרע הזה. צישט[5]) ב"ל: 66. ויספר העבד ליצחק. להודיעו ניסים שנעשו לו, לדעת כי בת מזלו היא:

כה 1. קטורה. לפי הפשט אין זו הגר[6]): 6. הפילגשים. הגר וקטורה[7]): מתנות. ממון הרבה: קדמה אל ארץ קדם. שיירשו בניו נחלותיו שיש לו ישם: 8. בשיבה טובה. כמו שאמר לו הק'[8]) ואתה תבוא אל אבותיך בשלום תקבר בשיבה טובה, שלא אירע העינוי בימיו: 12. אשר ילדה הגר המצרית. כלומר אין זה בנו הנקרא על שם זרעו אלא בן שפחה. אבל ביצחק כת' לפנינו[9]) אלה תולדות יצחק בן אברהם. כיצד היה בנו? אברהם הוליד את יצחק, כלומר זה הוא עיקר הולדתו[10]) של אברהם כמו[11]) פרץ הוליד את חצרון וגו': 17. ואלה שני חיי ישמעאל. חכמים פירשו [ביבמות[12])] ובמגילה[13]) למה נמנו שנותיו של ישמעאל. ולפי הפשט לכבודו של אברהם הואיל ונתפרש שעת לידתו[14]) ואברהם בן שמנים שנה ושש שנים[15]) בלדת הגר את ישמעאל, וגם שעת מילתו כדכת'[16]) וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה וגו', חזר עתה ופירש כל ימי חייו: 18. על פני כל אחיו נפל. שכן, כדכת'[17]) על פני כל אחיו ישכן:

---

1) דומה לזה כתב רשב"ם לבראשית מח,יז לדברי הכתוב: להסיר אותה. וע' RSBM דף 151 הערה 12. — 2) *cil*, jener. — 3) לז,יט. — 4) אסתר ז,ו. — 5) *cist*, dieser. — 6) להוציא מדברי בראשית רבא ותנחומא שהביא רש"י והסכים להם. וע' ראב"ע. — ומהר"ר שמואל שהובא בדעת זקנים דף יא ע"ד לפסוק ה' איננו ר' שמואל ב"ר מאיר והדברים אינם מדרכו. — 7) כדבריו לפסוק א. — 8) טו,טו. — 9) בפסוק יט. — 10) כן הוא בכ"י, ונכון הוא, כי מוסב על תיבת הוליד שבמקרא. ובדפוס הראשון: עיקר תולדתו, ותעו כל הדפוסים אחריו והטעו גם אותי בספר RSBM דף 158 בשורה השמינית. וה' יאר עינינו וישמרנו מכל שגגה. — 11) רות ד, יח. — 12) דף סד ע"א. — 13) דף יז ע"א. — 14) טז,טז. — 15) בכ"י בטעות: בן שמונים ושש שנה. — 16) יז,כה. — 17) טז,יב.

ואלה תולדות יצחק.

19. אברהם הוליד [את] יצחק. לפי פשוטו של מקרא לפי שאמר למעלה בישמעאל[1]) בן אברהם אשר ילדה הגר המצרית. אבל כאן יצחק עיקר בן היה לאברהם שהוא הוליד את יצחק מאשתו גמורה כדכת'[2]) כי ביצחק יקרא לך זרע. וכן בדברי הימים לאחר שכתוב[3]) כי בני אברהם היו יצחק וישמעאל ובני קטורה, חוזר וכותב סתם[4]) ויולד אברהם את יצחק: 20. בן ארבעים שנה. וכת'[5]) בן ששים שנה בלדת אותם. משני הפסוקים הללו למדנו שהיתה עקרה עשרים שנה: 21. ויעתר. רבוי דברים כדכת'[6]) העתרתם עלי דבריכם: לנכח. בשביל: 22. ויתרוצצו. לשון[7]) רץ לקראת רץ, שהיו רצים ומתנענעים בתוך גופה כדרך עוברים[8]). וכן מן קם מתקוממים, מן לן מתלוננים. אבל מלשון[9]) רִצַּץ עזב דלים היה לו לומר וַיִּתְרַצְּצוּ כמו[10]) בטרם יתנגפו רגליכם: לדרוש את י"י. אל הנביאים שבאותן הימים כדכת'[11]) לדרוש את י"י מֵאתוֹ, וכת'[12]) כי יבא אלי העם לדרוש את י"י: 23. ויאמר י"י לה. ע"י נביא: שני גוים. אל תיראי כי צער העיבור שלך בשביל ששני תאומים יש בבטנך שמרובה צער העיבור של שנים מעיבור אחד: ושני לאומים. מלכיות[13]) כדכת'[14]) מלכי ארץ וכל לאומים. כפל לשון הוא, אבל לאומים הוא עמים[15]). ומתוך שהנביא התחיל

---

1) בפסוק יב. — 2) כא,יב. — 3) דה"י א' א,כח. — 4) שם א,לב. — 5) בפסוק כו. — 6) יחזקאל לה,יג ושם כתוב: והעתרתם, כאשר הביא רש"י. — 7) ירמיה נא,לא. — 8) ר"ל כדרך כל עובר במעי אמו. — 9) איוב כ,יט. — 10) ירמיה יג,טז. — 11) מלכים א' כב,ח. — 12) שמות יח,טו. ושם כתוב: לדרוש אלהים. — 13) כדברי רש"י מע"ז דף ב' ע"ב. — 14) תהלים קמח,יא. ומוכח משם שתיבת לאמים פתרונה מַמְלָכָה, כי מלכי ארץ הם המושלים וכל לאמים הם הסרים למשמעתם. — 15) שב אל המקרא כאן שכתוב בו שני גוים ושני לאמים בשני חלקי הפסוק ופתרון שניהם שוה אלא שיש הבדל מעט ביניהם כדברי רבותינו בע"ז דף ב' ע"א וע"ב שפתרון גוים יכול להיות המון בני אדם בערבוביא, אבל לאמים יהיו כל עם ועם שוכנים בארצותיהם ומסודרים בנימוסיהם ובראשם מושל ומלך. — ואם כן אין צורך להשערת ר' שלמה דובנא בביאורו כאן לשנות תיבת לאמים בדברי רשב"ם פה ולהדפיס אומים "כאשר עשה על פיו ר' וואלף היידענהיים ברשב"ם הנדפס בתורת האלהים אשר היציא לאור. ע' חיבורי RSBM דף 54. ושם בהערה 4 יש להוסיף גם הפסוק הזה לעד שר"וו היידענהיים הלך לפעמים בדרך ר' שלמה דובנא.

ע' = המגיד יא שע"ה

לומר לה, גמר ופירש לה כל העתידות: ורב יעבוד צעיר. ולכך
אהבה את יעקב שאהבו הקב"ה וכדכת'[1]) ואהב את יעקב: 24. והנה
תומים. בכל דבר חידוש רגיל לומר כן. וכן[2]) ויהי בבקר והנה
[היא] לאה, כי עד עתה היה סבור שהיא רחל. וכן[3]) ויקץ פרעה
והנה חלום, כי לא היה סבור שהיה חלום עד שניעור משנתו:
25. אדמוני. רוש[4]) ב"ל: כאדרת שער. שלובשים התועים[5]):
ויקראו כל העולם [שמו עשו, אדם עשוי[6]) וגמר שהיה בעל
שער: 27. יודע ציד. לצוד ציד להביא: יושב אהלים. רועה צאן
אביו. כמו שפירשתי אצל[7]) יושב אהל ומקנה: 28. כי ציד בפיו.
פשוטו כתרגו': אוהבת את יעקב. שהיתה מכרת בתומתו וגם
ממה שאמר הק'[8]) ורב יעבוד צעיר. והוצרך להקדים כאן אהבת
יצחק לעשו ורבקה[9]) את יעקב לדודיע מה שכת' לפנינו[10]) יצחק
רצה לברך עשו ורבקה הערימה לברך את יעקב: 30. מן האדום
האדום הזה. דרך אדם הממהר לשאול דבר[11]) מחבירו כופל את
דבריו. וזה שהיה עיף ורעב הרי הוא באומר תן לי מהרה לאכול:
על כן קרא שמו אדום. הוא אדמוני ונתאוה לאכול אדום.
ובשביל רעבתנותו מכר בכורתו. ולשם בזיון קרא לו כן שבשביל
מאכל אדום מכר בכורתו: 31. מכרה כיום. כלומר לאלתר. מיד
מכור לי חלק בכורתך הראוי לך [ב]ממון אבי בממון שאתן לך[12])
ואחר כך אתן לך המאכל לעדות [ו]לקיום. כדרך שמצינו[13]) ויאכלו
שם על הגל לקיום ברית בין לבן ליעקב: 32. הנה אנכי הולך
למות. בכל יום אני הולך לצוד חיות ביערים המצויים שם[14]) דובים
ואריות וחיות רעות ואני מסוכן למות למה זה [לי] להמתין חלק

---

1) מלאכי א,ב. — 2) כט,כה. — 3) מא,ז. — 4) *roux* ובליא: roth. — ע' RSBM דף 73 הערה 1. — 5) הם הגלתים לובשי אדרת שער ומחורים על הבתים לשאול אכל ומתנות, וקראם רשב"ם תועים גם בעבור זה. — 6) בכ': עשו. — 7) ד,כ. — 8) בפסוק כג. — 9) בכ' נוסף כאן על הגליון: אוהבת. ולא יועיל וגם אין צורך. כי תיבת אהבה גם שם דבר הוא ויחובר עם למד גם עם הפועל הוא ויחובר עם תיבת את בשביל שאהב פועל יוצא הוא, וכאן באו שני מיני החיבור יחדו. וגמצא כואת גם במקומות אחרים. — 10) בפרק כה. — 11) בכ': לשאול אדם מחבירו. ועין RSBM דף 33הערה 3. — 12) דעתו שכלבד העזיד לקח עשו דמי בכורתו. וכן אמר בפירוש לפסוק לג. וגם טוב בעיני רשב"ם להשתיק תלונות המינים מעל יעקב על דבר המכירה הזאת. ועין RSBM דף 86 הערה 1. — 13) לא,מו. — 14) ובחזקוני שהעתיק הפירוש הזה במעט מלה במלה הנוסחא ששם מצוין.

בכורה לאחר מיתת אבינו. כך פירש אבי הרב רבי מאיר מ"כ.
[וזהו][1]) ויבז עשו את הבכורה: 33. וימכור את בכורתו בדמים.
ואחר כן[2]) ויעקב נתן לעשו וגו' כמנהג בני אדם לקיום דבר:
34. ויבז עשו. לפי שלסוף נתחרט על כך כדכת'[3]) את בכורתי
לקח, לכן הקדים כאן להודיע שטותו. עתה בשעת אכילה ביזה את
הבכורה, אבל לבסוף היה מתחרט: ויבז. כמו ויבוז מן[4]) דבר
ר"ש בזה, כמו ויקן מן קנה:

כו 1. מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם.
כדכת'[5]) ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה. לא הוצרך פסוק זה
אלא להודיעך שכשם שאברהם אביו היה הולך בשביל הרעב
למצרים, כך יצחק היה יורד למצרים דרך ארץ פלשתים, דרך
קצרה, כדכת'[6]) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא,
ולכך אמר לו הק' אל תרד מצרימה[7]) לפי שיודע הקב"ה שהיה
יורד למצרים: 3. כי לך ולזרעך וגו'. ובשביל שנתתי לו ולזרעו
את הארץ הזאת ציויתי לו לצאת מארצו וממולדתו כדכת' שם[8])
אל הארץ אשר אראך: 5. עקב אשר שמע אברהם בקולי.
על העקידה דכת'[9]) עקב אשר שמעת בקולי: וישמור משמרתי.
כנון מילה דכת' בה[10]) ואתה את בריתי תשמור: מצותי. כנון
מצות שמונה ימים דכת'[11]) כאשר ציוה אותו אלהים: חוקותי
ותורותי. לפי עיקר פשוטו כל המצות הניכרות[12]) כנון גזל ועריות
וחימוד ודינין והכנסת אורחים, כלם היו נוהגין קודם מתן תורה אלא
שנתחדשו ונתפרש[ו][13]) לישראל וכרתו ברית לקיימן: 8. ויהי כי
ארכו לו שם [הימים]. לא נזהר מעתה כל כך שלא להתנהג
עם אשתו מנהג אישות מאחר שלא נתנו לב לגזולה ממנו: מצחק.
תשמיש, כדכת'[14]) בא אלי העבד [העברי] אשר הבאת לנו לצחק
בי, ובמקום אחר הוא אומר[15]) בא אלי לשכב עמי: 12. בארץ

---

1) בפסוק לד. ואם אמת השערתי להוסיף תיבת וזהו, יהיו דברי רשב"ם להוציא ממדרש אגדה, בסוף פרשת סנ של בראשית רבא שהלך רש"י לפסוק לד בדרכו. — 2) בפסוק לד. — 3) כו,לו. — 4) במדבר טו,לא. ובכ': דבר אשר בזה. — 5) יב,י. — 6) שמות ג,יז. — 7) אף על פי שהמקרא לא סיפר בפסוק א' אלא שהלך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים, וארץ מצרים לא נזכרה. ורשב"ם למד מדברי רש"י לפסוק ב'. — 8) יב,א. — 9) כב,יח. — 10) יז,יט. — 11) כא,ד. — 12) ר"ל כל המצות שטעמן ניכר. — 13) בכ': שנתחד' ונתפרש. — 14) לט,יז. — 15) לט,יד.

הה'יא. אע"פי שהארץ קשה היא: בשנה ההיא. אע"פי שהיא שנת בצורת ורעבון[1]: מאה שערים. שדה ששיערוהו שיוציא כור אחד הוציא מאה כורין: .14 ועבודה רבה. עבודת שדות וכרמים, כי סתם עבודה עבודת קרקע היא: .15 סתמום פלשתים. שלא יחזיקו בניו בהם אחרי מותו. והוצרך לכתוב בשביל שכשנתרחק משם שב וחפרם דוגמת[2] והם הוא אבי כנען: .18 אשר קרא להן אביו. כדי שלא יוכל אדם לערער עליהן[3]: .22 ולא רבו עליה. לפי שנתרחק ממרעיתם, דבת' ויעתק משם: .23 ויעל משם באר שבע. כי היה מתירא מהם, שכן מוכיח שאמר לו הק'[4] אל תירא כי אתך אנ[כ]י, נמצא שהיה מתירא: .25 ויכרו שם עבדי יצחק באר. ולא קרא לו יצחק שם עד לבסוף שאבימלך הלך אליו מגרר ונשבעו איש לאחיו ואז באו עבדיו והגידו לו על אודות הבאר אשר חפרו ואז קרא לו שבעה על שם השבועה שנשבעו הוא ואבימלך[5]: .26 ואחוזת [מרעהו]. כתרגו', חבורת אהוביו, כמו[6] ויתנה למרעהו. והמ"ם כמו מ"ם של[7] מריע ותוקע, וכמ"ם של[8] אנכי מסב כלי מלחמה. וכן[9] יתר מרעהו צדיק ודרך רשעים תתעם. הצדיק יתר ויכונן דרך ישר את מרעהו כמו[10] ויתורו את ארץ כנען, אבל דרך רשעים לעצמם ולשכניהם תתעם. פיי"ט אשגריר בלע"[11]. יתור[12] הוא את עצמו, יתר הוא את אחרים, כמו ישוב ישיב, יקום יקים, זה פועל וזה מפעיל: .28 תהי נא אלה אשר בינותינו, ביני ובין אביך, שתתקיים גם עתה [ביניני וביניך][13], שכן היה תנאי[14] אם תשקור לי ולניני ולנכדי: .29 אתה עתה כמו כן כרות ברית עמנו ושלחתנו בשלום כמו שעשינו לך, אתה שאתה ברוך י"י[15], דוגמת[16] בא ברוך י"י שכת' בלבן. וכן עשה יצחק[17] וילכו מאתו בשלום: .33 על כן שם העיר באר שבע. ואין זו אותו באר שבע של אברהם, כי שני באר שבע היו

---

1) קרוב לדברי רש"י מב"ר. — 2) ט,יח. — 3) בכ"י: להם... עליהם. — 4) בפסוק כה. — 5) שהבאר בפסוק לב הוא הבאר הנאמר כאן. וכ"כ רמב"ן לפסוק לב. — 6) שופטים טו,ו. — 7) משנה ראש השנה ד,ט. — 8) ירמיה כא,ד. ושם כתוב: הנני מסב את כלי המלחמה. — 9) משלי יב,כו. — 10) במדבר יג,כ. — 11) *fait esgarer* ובלא lässt Acht haben, ועיין RSBM דף 92 ס"מן 6. — 12) בכ"י גם כאן בטעות: יתר. — 13) בפירוש רש"י והוספתי החברון על פי דבריו. — 14) בא,כג. — 15) גם זאת בפירוש רש"י. — 16) כד,לא. — 17) בפסוק לא.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

כדכת'[1] ויבא באר שבע אשר ליהודה: .34 ויהי עשו בן ארבעים שנה, ואז היה יצחק בן מאה, כי בן ששים היה בלדת רבקה אותם, להודיענו בא מה שכת' אחריו[2] ויהי כי זקן יצחק, ויקח אשה את יהודית: .35 ותהיינה מרת רוח. לפי שעתיד לומר[3] אם לוקח יעקב אשה מבנות כנען כאלה, לכך הוצרך לפרש תחילה: מורת רוח. כמו מן עושה לזכר יאמר[4] עושה דברו לנקבה וכשהוא דבוק יאמר עושת, כן יאמר מן מורה לשון ממרה מן[5] ימרה את פיך יאמר מורה לנקבה וכשהוא דבוק יאמר מורת רוח קונטרר'אנ'[6] אבל[7] לב יודע מרת נפשו חטף קמץ[8] לפי שהוא שם דבר, לשון[9] מרורות, אבל זה מלא פום הוא[10] לשון פועל ומגורת[11] כי מרה מריתי מחטופי למ"ד פעל[12]:

כו .1 ותכהינה עיניו. מן הזקנה כמו שמצינו בספר שמואל[13] ועיניו החלו כהות: .2 הנה נא. אני מבקש ממך[14] בשביל שזקנתי ואני רוצה לתת לך ברכות אשר בידי לחלוק לך בחיי כמו ברכת[15] אברהם וירושת הארץ: .3 שא נא כליך. כופל נא שני בכאן כמו שפירשתי אצל[16] הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את: תלייך. אשפתו שתלויים בה החיצים. תָּלְיְךָ מגורת[17] ושר האופים תלה, וכן[18] שָׁבְיְךָ בן אבינועם מגורת שבה, [19]כי שמע י"י אל עניך מגורת] ענה: .7 לפני י"י. בשם י"י. אבל[20] נמרוד גבור ציד לפני י"י, פירושו בכל העולם. וכן[21] נינוה היתה עיר גדולה

---

1) מלכים א' יט,ג. — 2) כז,א. — 3) כז,מו. — 4) בכ"י בהפך הסדר: יאמר לזכר. והמקרא בתהלים קמח,ח. — 5) יהושע א,יח. — 6) *contrarianz* שהוא כמו *contrariantes*, ובלא widerstrebend. — 7) משלי ד,י. — 8) הוא שאנחנו קוראים קמץ חטוף. — 9) דברים לב,לב ואיוב יג,כו. — 10) הוא חולם. — 11) א"כה א,כ. — 12) והיות מרת רוח לשון יחיד כבר הוקשה לבעל קרן שמואל, והדה קושיתו באמרו שיהיה יחיד במקום רבים כנהוג. ואינני נכון, כי אין יחיד במקום רבים מבלי סבה. אבל נראה שלא בדעת רשב"ם, ותיבת מרת היא כמו מָרַת מגורת מרר ושתיהם אחת אלא שאין כאן דגש בריש ומפני זה באה תנועת החולם במקום הקמץ החטוף כמשפט. וראב"ע לא הכריע בין שני הפירושים שהביא גם הוא בקיצור. — 13) שמואל א' ג,ב. — 14) רצונו לפרש תיבת נא לשון בקשה. — 15) בכ"י בטעות: ברכת, וכוונת רשב"ם ששתי ברכות הוריש יצחק לבנו עם שאר הברכות, ברכת אברהם בברכה שניה (כח,ד) וירושת הארץ בברכה ראשונה (כו,כח). — 16) יב,י"א. — 17) מ,כב. ושם כתוב: ואת שר האופים וגו'. — 18) שופטים ה,יב. — 19) טז,יא. ויתכן להיות פסוק אחר. ואשר הוספתי הוא רק במקום דוגמא. ובכ"י מכל מקום יחסר מקרא שבא בו תיבת „עני" עם כיוצ, כי בכ"י נמצא: וכן שביך בן אבינועם מגורת שוה (צ"ל: שבה) ענה. — 20) י,ט: כנמרוד. — 21) יונה ג,ג: ונינוה.

לאלהים, בכל עולמו של הקב"ה לא היתה עיר גדולה כנינוה: 9. לך נא אל הצאן [וגו']. ממקום אומנותו שהיה יושב אוהלים [1]: גדיי עזים. בשביל העורות ששערן קשה כשיער אדם לקח שים ולא כבשים: 12. ימושני אבי. מן[2] ממשש בצדדים, כמו[3] יסובובו ערבי נחל מן סבב. דגש תחת אות החסירה: 13. עלי קללתך. עלי ועל צוארי, כלומר [אל תירא] כי היתה בוטחת במה שאמר לה הק'[4] ורב יעבד צעיר: 15. החמודות. שהיה עובד בהן אביו בשעת אכילה: 20. ואכלה מציד'. חטף קמץ לפי שהוא לשון ציווי, כמו[5] אכול בשמחה לחמך, אבל[6] ואוכלה מציד בני, הוא מלא פים שהוא לשון אפעל. כמו[7] זכור י"י לדוד, יאמר[8] זכרה לחסדי דויד, לשון ציווי[9]: 22. הקול קול יעקב. לפי שתאומים היו היה קולן דומה קצת זה לזה ולכך טעה יצחק בקולו מאחר שמָצָאוֹ איש שעיר על צוארו: 24. אתה זה בני עשו. נראה שאתה בני עשו[10]: 27. ריח בגדיו. החמודות. ובגדיהם היו מבושמים במוגמר: אשר ברכו י"י. את השדה שהוא מלא נרד וכרכום קנה וקינמון. וכן פיטֵ רבי אלעזר הקליר[11] שָׂדֶה מבורך כְּהַרִיחַ ברכו במתן טל: 28. ויתן לך. מוסב על ברכו י"י והוא הק' יתן לך מטל השמים כעין ברכת השדה[12]: 29. בני אמך. אבל ביעקב שהוו[13] לו נשים הרבה כת' בו[14] וישתחוו לך בני אביך[15]: 30. ויהי אך יצא יצא. להגיד נימים שנעשו ליעקב בא הכתוב, שאילו הקדים עשו לבא רגע אחד קודם, לא נתברך יעקב: 33. ויחרד יצחק. על

---

[1]) מוסב על תיבת משָׁם. — [2]) דברים כח,כט. — [3]) איוב מ,כב. — [4]) כה,כג. — [5]) קהלת ט,ז. — [6]) בפסוק כה. — [7]) תהלים קלב,א. — [8]) דברי הימים ב' ו,מב. — [9]) בעין הקורא לר' יקותיאל בן יהודה הכהן (יהב"י) המדפס בחומש מאור עינים לחת' ר' וואלף היידעהיים נמצאו הדברים האלה לפסוק כא: „ואמשך. נאום רבנו שמואל ול'. השין דגשה בעבור חסרון הנכפל". ולא ידעתי המן פירוש התורה לרשב"ם לקוחים הדברים אם מחיבור רשב"ם בענין המסורת. כי בפירושו לתיבת תהרסם בשמות כג,כד תמצאהו מדבר כאחד מבעלי המסורת. והנה הח' ר' ליב דוקעס בכתב העתי ציון ב' דף 104 הוסיף לאמר כי ר' שמואל הדייקן (כלומר המדקדק ובעל המסורת) המובא בכי' האמבורג סימן 32 (וברשימת ש"ש 37) הוא רשב"ם. ולא כן דעת הח' צונץ בספרו צור נעשיבטע דף 79 ודף 109. וגראן דברין, לפי שבכי' ההוא הובאו גם רשב"ם בשמו גם ר' שמואל הדייקן כשני חכמים, וקשה לומר שמחבר פירוש איוב שם טעה לחשוב שהם שנים בהיותם איש אחד. — ולתיבת ויצק בפרשת ויצא כח,יח אביא מאמר דומה לר' יקותיאל בשם ר"שב"ם בהערתי. — [10]) ר"ל שאין זו שאלה. — [11]) בפיוט אאזרה לתפלת טל. — [12]) כפי' רשי'. — [13]) בכי': שהוא. —[14]) מט,ח. — [15]) כפי' רשי' מבר'.

s. Zunz, G. Schr. 3, 59

שמצא שיער בחלקת צוארו של יעקב: מי איפוא. תיקון לשון הוא[1] כמו איזי שבתלמוד[2] אימא לי איזי. אַתָּאוֹרֵשׁ[3] ב"ל: גם ברוך יהיה. שמיחר לעובדני. וגם ידע שבעצת רבקה עשה הכל והיא היתה מכרת בו שראוי לברכות: 36. הכי קרא שמו יעקב. בתמיה. הלמען אשר קרא שמו יעקב בשעת לידה בשביל שידו אוחזת בעקבי ונמצאתי אני בכור והוא פשוט והיה לו ליטול פחות ממני, יטול פי שנים [יותר] ממני?[4] וכן[5] „הכי אחי אתה" ודינך ליטול שכר הרבה „ועבדתני חנם" בתמיה. וכן בכבא בתרא שנינו בפרק מי שמת[6] בזמן שהנכסים מרובים הבנים יירשו והבנות יזונו. נכסים מועטים, הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. אדמין אומר וכי בשביל שאני זכר ויפה כחי בנכסים מרובים הורע כחי בנכסים מועטין, בתמיה: 37. נתתי לו לעבדים.[7] מה שקנה עבד קנה רבו: 40. [ו]על חרבך תחיה. אומנותך שהייתה[8] צד חיות בכלי זיינך. וכאשר תריד, כמו[9] אריד בשיחי, כשיַעבוד[10] בך בפרך לא תוכל לסבול, ופרקת עולו: 45. גם שניכם. אם יהרוג אותך גם הוא יהרג על ידי גואלי הדם[11]: 46. אם לוקח יעקב. דרך חכמה אמרה רבקה ליצחק להרחיק יעקב מעשו ולא גילתה לו שבשביל שטימת אחיו עשתה כן:

כח 4. לרשתך את ארץ מגוריך. מאחר שלא תקח אשה מבנות כנען שהיו עבדים כמו שציוה אברהם ליצחק[12]: 6. ויראַ עשו כי ברך יצחק את יעקב. בברכות אחרונות הללו נתן לו את ארץ כנען שניתנה לאברהם וגם אמר לו לקחת אשה ממשפחתו וגם ציוהו שלא לקחת מבנות כנען. חשב עשו בלבו[13] מה שנשאתי

---

[1]) ליפות הדיבור ולא לפתרון דבר. — [2]) בבא מציעא דף ע ע"א. — [3]) *atores* או *atoras* ובלא also, עין RSBM דף 93 הערה 1. — [4]) רצ"ו לפרש הכתוב באופן שאין לתיבת ויעקבני פתרון רמאות. — [5]) כט,טו. — [6]) פרק ט משנה א לפי דברי פירוש רבא בגמרא שם דף קמ ע"ב ולפי ניסחת רשב"ם שלשונה משונה מניסחת הדפוס שבידינו. כי הנה תיבת וכי, שעליה יסבו דברי ראיתו משם, איננה לא במשנה ולא בדברי רבא שם בספרי התלמוד הנדפס. והחכם ר' שמעון באכער נר"ו היושב בעיר בודאפעסט העירני שבפירוש רשב"ם לדברי רבא שם נמצאו גם תיבות ויפה כחי שהביא כאן, בהיות נוסחת הגמרא שלנו וראוי אני לי'רש. — [7]) בקידושין דף כג ע"ב: אין קנין לעבד בלא רבו. ודשב"ם קיצר פירוש רש"י וסמך עליו. — [8]) בכי': שהיתה. — [9]) תהלים נה,ג. — [10]) בכי': בשיעבוד. — [11]) כדברי רש"י. — [12]) נתן טעם מדוע קרא יצחק את ארץ כנען בברכה הואת ארץ מגוריך. — [13]) הוא פירוש של ויראַ עשו בפסוק ו ובפסוק ח.

ז"ע, עין מלין רס"א.

מבנות כנען גזל ממני ברכת אברהם ולקח את בת ישמעאל ממשפחת אברהם, חשב בלבו שמא מעתה אזכה לנחלת אברהם: 9. אחות נביות. לפי שהיה ראשון שבבני ישמעאל קורא אותה אחות נביות. וכן[1] ותקח מרים הנביאה אחות אהרן, לפי שאהרן נולד קודם משה קורא לה אחות אהרן. אבל במקום שהזכיר משה ואהרן בפסוק אחד קורא אותה אחותם כדכת'[2] ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחותם. וכן[3] ואחות לוטן תמנע, לפי שהיה ראשון כדכת'[4] לוטן ושובל וצבעון וענה:

ויצא יעקב.

10. וילך חרנה. הלך לצד חרן: 11. ויפגע במקום. אירע לו דרכו במקום אחד חוץ מעיר לוז: כי בא השמש. ולא היה לו פנאי ליכנס בעיר ביום כדאמר רב יהודה[5] לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב: ויקח אחת מאבני המקום, כדכת'[6] ויקח את האבן אשר שם מראשותיו: 12. מוצב על ידי אחרים, [7] נצב מעצמו. וכן[8] נגש אל הערפל, מעצמו, [9] מוקטר ומוגש, על ידי אחרים. וכן[10] אשר [אתה] מראה בהר, אחרים הראו לו, אבל [11] נראה, מעצמו[12]: עולים ויורדים. לפי הפשט[13] אין לדקדק במה שהקדים עולים ליורדים, שכן דרך ארץ להזכיר עלייה קודם ירידה[14]: 13. הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. ואם תאמר דבר מועט הוא, ופרצת ימה וקדמה [וגו'], לארבע רוחות העולם: 14. ונברכו. לשון מבריך ומרכיב, כלומר יתערבו

---

1) שמות טו,כ. — 2) במדבר כו,נט. — 3) לו,כב. — 4) לו,כ.
5) פסחים דף ב ע"א. ופירש רש"י שם: שנאמר באור כי טוב (א,ד) ומה היא טובתו? מפני החיות ומפני הלסטים. — 6) בפסוק יח. — 7) בפסוק יג. — 8) שמות כ,כא. — 9) מלאכי א,יא. — 10) שמות כה,מ. — 11) יב,ז. — 12) וכזה כתב לשמות כה,מ. ועיין RSBM דף 94 סימן 27. — 13) להוציא מדברי בראשית רבא ורש"י. — 14) ע' תוספות פסחים דף ב ע"א ד"ה יכנס.

במשפחתך [כל] משפחות האדמה. שהרי משקל רפי הוא וכבר פירשתיו בפרשת לך לך[1]: 15. כי לא אעזבך בדרכים עד אשר עשיתי את אשר דברתי עליך, להשיבך אל האדמה הזאת. כי בדרכים אתה צריך שמירת מלאכים יותר. כדכת'[2] כי מלאכיו יצוה לך לשמורך בכל דרכיך: 16. אכן יש י"י במקום [הזה]. לא כמה שהייתי סבור כששכבתי כאן שהוא מקום חול, אך כן הוא שהוא מקום קודש. וכן כל אכן שבמקרא „אך כן ולא כמו שהייתי סבור." וכן[3] אכן נודע הדבר: 18. ויצק שמן על ראשה. משח אותה לקדשה להקריב עליה קרבנות בשובו כדכת' במשכן וכליו[4] וימשחם ויקדש אותם. וכן מוכיח לפנינו[5] אנכי האל ביתאל אשר משחת שם מצבה וגו'. [6] יהיה בית אלהים, לקרבנות: [7] 19. ואולם. ואלא: לוז שם העיר. ועל שם המקום שחוץ לעיר ששכב שם יעקב נקרא שם העיר עצמה ביתאל: 21. ושבתי בשלום. כמו שאמר לי[8] והשבותיך אל האדמה הזאת: והיה י"י לי לאלהים. שיסייעני בכל מעשיי: 22. עשר אעשרנו לך. להקריב לפניך עולה[9]:

כט 1. וישא יעקב רגליו. מתוך שהבטיחו הק' הלך בשמחה ובמרוצה: בני קדם. ארם, כדכת'[10] ארם מקדם: 2. רבצים עליה. ממתינים עד אשר יאספו כל העדרים וגללו את האבן: והאבן גדולה על פי הבאר. שלא יפול אדם או שלא ישאבו ממנה שאר בני אדם: 10. ויגל את האבן לבדו. להודיע גבורתו בא הכתוב: 13. את כל הדברים האלה. שאביו ואמו שלחוהו אל אנשי משפחתו: 14. אך עצמי ובשרי וגו' ויפה כיוונתה לבא אלי: 16. וללבן שתי בנות. הפסיק[11] תשובת דבריו של יעקב כי לפי שהיו לו שתי בנות והקטנה מצאה חן בעיניו לפיכך [ביקש] את הקטנה: 17. רכות. נאות. וורש[12] ב"ל. [13] וכלה שעיניה נאות אין כל

---

1) בחלק הנאבד מאתנו לפסוק יב,ג. — 2) תהלים צא,יא. — 3) שמות ב,יד. ובכ"י: אכן נודע את הדבר. — 4) במדבר ז,א. — 5) לא,יג. — 6) בפסוק כב. וגם הפסוק הזה הביא רשב"ם לראיה שהאבן נמשח להקריב עליו. — 7) כתב ר' יקותיאל בר יהודה הכהן בעין הקורא לפסוק זה: „כל ויצק רפה ומלרע כדברי רבנו שמואל ז"ל. והוא רשב"ם. עיין את אשר כתבתי לעיל בדף 32 בהערתי סימן 9. — 8) בפסוק טו. — 9) מסכים למה שכתב לפסוק יח בסוף דיבורו. — 10) ישעיה ט,יא. — 11) בכ"י: והפסיק. — 12) *verts* ובל"א grün. וקרוב לזה נמצא בהדר זקנים דף יג ע"א: ורשב"ם פירש ווירציוש בלעז וגו'. והוא *verts yeux* ובל"א grüne Augen. ועיין RSBM דף 93 סימן 9. — 13) תענית דף כד ע"א.

נופה צריך בדיקה. ועינים שחורות אין רכות כלבנות[1]: יפת תואר. כמו [2]במחוגה יתארהו. דפים החוטם והמצה והפה והלחיים: יפת מראה. לבן ואדמדם: .21 כי מלאו ימי. שבע שנים עבדתיך: .25 והנה היא לאה. בדבר שלא נודע תחילה אומר והנה. וכן[3] והנה חלום: .27 מלא שבוע זאת. שבעת ימי המשתה של לאה: ונתנה ותתן לך גם את זאת מיד בעבודה אשר תעבוד עמדי אחרי נשואי רחל עוד שבע שנים אחרות. כדכת'[4] ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני וגו' כי עכשיו הושלמו ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך[5]: .30 ויאהב גם את רחל. וגם אָהֲבָה יותר מלאה, כלומר בא אליה וגם אהבה. רוב גם הפוכים כן בתורה. וכן[6] וברכתם גם אותי, גם תברכו אותי. וכן [7][כי עתה] גם אותך הרגתי, הנה לחצתי רגלך ונעשיתה שפי ופסח גם עדיין הייתי הורג אותך: .31 ורחל עקרה. בשביל שכתוב לפניו שאמרה ליעקב[8] הבה לי בנים, כתב כן: .32 יאהֲבני כמו יאהֲבני[9]. וכן[10] הברל יבדילֲני כמו יבדילֲני: .34 על כן קרא שמו לוי. יש לומר שיעקב קרא לו שם:

ל .1 מתה אנכי. טעמו למטה שהוא פועל. אבל[11] מתה על רחל, טעמו למעלה, שהוא לשעבר: .8 נפתולי אלהים נפתלתי. חיבור הק' נתחברתי. נו"ן ראשונה בשביל נו"ן שנייה[12]. וכן[13] נכסוף נכספת. [14]נשאל נשאל דוד: .11 בא גד. בא אלינו מזל טוב כמו[15] העורבים לגד שולחן. וכן במסכ' שבת[16] גד גדי וסימוק לא. וכן בב' רב'[17] אתא מוליה דביתא. והמפרש לשון גדוד[18] טועה הוא. שא"עפי שהשמות מעין האמירה[19] כמו ראובן[20] כי ראה י"י בעניי, ושמעון[21] כי שמע י"י, אמירת האשה אין לנו לבותבה אלא כעין עיקר הדיבור[22].

---

[1]) בכ' בטעות: בלבנים. — [2]) ישעיה מד,יג. — [3]) מא,ו. וכפירושו כאן כתב רשב"ם גם למעלה כה, כד ולפנינו מא,ז. — [4]) ל,כה. — [5]) בכ' נוסף כאן בטעות: ושש שנים בצאנך. עיין RSBM דף 34 הערה 6. — [6]) שמות י,ב,לב. — [7]) במדבר כב,לג. — [8]) ל,א. — [9]) בכ' בטעות: ואהבני. — [10]) ישעיה נו,ג. — [11]) מח,ז. — [12]) ר"ל שתיבות נפתולי יש לה נון בראשה בשביל הנון בראש תיבת נפתלתי. — [13]) לא,ל. — [14]) שמואל א' כ,ח. — [15]) ישעיה נח,א. — [16]) שבת דף נז ע"ב. — [17]) בבריאתיה רבא הנדפס: אתא גדא דביתא, ופירש הערוך שהוא כמו מזל הבית. — [18]) כתרגום השומרונים וכפירוש ראב"ע. — [19]) כלומר דומים ולא שוים ממש לאמירת האב או האם בקראם שמות לילדיהם. — [20]) כט,לב. — [21]) כט,לג. — [22]) ר"ל אילו אמרה לאה „בא גדוד" היה יכול להיות שם הבן גד מעין האמירה אעפי שאינו שוה לעיקר דיבורה, אבל באמרה בגד נראה שאין זה לשון גדוד.

וגד אינו יכול להיות לשון גדוד בלא כפילות של שני דלתיו. [1]נָגְדוּ על נפש צדיק, דגש תחת דל"ת שנייה החסירה, כמו [2]וַיַּמְּכוּ בעונם, [3]ויסולו עלי אורחות אידם, [4]יסובו עלי רביו, בכלם דגש תחת את החסרה: .13 באשרי [וגו']. אני עומדת באישור ובשבח שמאשרות אותי בנות: .14 דודאי. [5]דודאי תאנים. כדכת'[6] הדודאים נתנו ריח: .18 יששכר. שני שכרים, אחד שכר הדודאים[7] ואחד שכר שנתתי שפחתי לאישי[8]: .20 זבד. לשון חלק ומנה יפה לפי העניין: יזבלני. כמו[9] בנה בניתי בית זבול לך, לשון דירה: .21 ותקרא את שמה דינה. ולא נכתבה הודאה על לדת הבת לדעת למה נקראת כן, שאין מודים על הבת כמו על הבן. ולהודיעך בא, שכל בני יעקב היו זכרים חוץ מזו. וכן[10] בת אשר סרח. בכל שבעים נפש לא היו רק שתי בנות, יוכבד ומרים: .23 אסף אלהים. כמו[11] ואספתו אל תוך ביתיך, וכמו[12] כי אספתי שלומי. הבנסת והטמנת את חרפתי שהייתי נקראת עקרה: .24 ותקרא את שמו יוסף. על שאמרה אסף אלהים את חרפתי. ואם כן תקראהו אסף[13], יוד של יוסף למה? על שם שנתפללה יוסף י"י לי בן אחר, הרי שם זה משמש שני אמירות, אָסַף ויוסף[14]: .25 שלחני. כי עתה כשנולד יוסף נשלמו שבע שנים אחרות של

---

[1]) תהלים צד,כא. — [2]) תהלים קו,מג. — [3]) איוב ל,יב. — [4]) איוב טו,יג. — [5]) ירמיה כד,א. — [6]) שיר השירים ז,יד. ועיין בפירוש רש"י שם ותמצא כדברי רשב"ם כאן. — [7]) בכ' נשנו תיבות אחד שכר הדודאים שתי פעמים. — [8]) כתב כן בעבור פסוק טו. אבל בספר הדר זקנים דף ג ע"א כתוב: „על שם שני שכרים כתב שני שניין אחת שכר דדודאים ואחת שנתתי שפחתי לאישי. רשב"ם". וכן במנחת יהודה למקרא הזה נמצא: „וכתב בשני שיעין ופירש רשב"ם שאותה שהיא בשכר הדודאים אינה נקראת לפי שהוא גנאי לומר ששברה אחותה כדי שישכב יעקב עמה". ואין זאת כוונת רשב"ם, ומפרשי התורה אשר באו אחריו הבינו דבריו בדרך המורגל להם. — [9]) מלכים א' ח,יג. — [10]) מו,יז. ור"ל שגם שרח נוכרת יחידה בין אחיה. — [11]) דברים כב,ב. ובכ': ואספת. — [12]) ירמיה טו,ה: כי אספתי את שלומי. — [13]) בכ': וסף. ועיין RSBM דף 34 הערה 3. — ומצאתי עד נאמן לדברי אשר כתבתי שם שציל אסף, בהדר זקנים דף יד ע"א: „תימא אם כן הוי ליה למקרי אסף, יוד של יוסף למה? ר"ל לפי שנתפללה רחל יוסף י"י לי בן אחר הרי זה משמש שני אמירות יוסף ואסף, רשב"ם". והאמת שלא תמה רשב"ם ולא שאל, אלא פירש דברי הכתוב לדעתי שתחלת פסוק כד: ותקרא את שמו יוסף, יחובר אל פסוק כג, כלומר שקראה שם בנה יוסף בשביל שאמרה אסף אלהים את חרפתי. ותיבת לאמר הבאה אחרי כן בפסוק כד פירש שהצה הכתיב לבאר מדוע נקרא יוסף ולא נקרא אסף. והדרך הזה חדש הוא וראוי לעמוד עליו. — [14]) אָסַף וגו' שבפסוק כג ויוֹסֵף וגו' שבפסוק כד.

זלעי' הלבנון ה' רנלב ורצא.

רחל: 30. לרגלי. בשבילי, דוגמת[1]) לרגל המלאכה אשר לפני:
31. לא תתן לי מאומה מכל הצאן שיש לך עכשיו שהרי עבדתיך
בשביל בנותיך, אבל ממה שארעה צאנך מכאן ולהבא תן לי
העקודים והנקודים. ואותן עקודים ונקודים שיש עכשיו בצאנך הסר
משם ותן ביד בניך שלך להפרידם מעל העתידים להיוולד מעכשיו
שיהיו שכרי: 32. נקוד. נראה לי טלאי הקדקד והצוואר. שהרי[2]) ויקד
ארצה כפיפת הצואר והקדקד הוא. והוא[3]) נדגש, שהוא כמו ויפיל
מגזרת נפל. ונָקוֹד וכן[4]) וַיִּקּוֹד הוא על שם הקדקוד כמו עקוד ברגל
על שם[5]) ויעקוד את יצחק, קשירה ברגל: 32. הסר משם.
לצורכך: והיה שכרי. מכאן ולהבא אותן שיוולדו: 33. וענתה בי
צדקתי היום ולהבא לפניך כשתבא לראות שכרי ולא תמצא
בהם אלא נקודים ועקודים: חום בכשבים. אבל לא בעזים כי
רובם חום הם. רוש[6]) ב"ל: 35. ויתן ביד בניו. של לבן:
36. ובין יעקב. צאן לבן שהיה רועה נתרחק דרך שלשה ימים
מצאנו של לבן העקודים והנקודים שהסיר מצאנו[7]): 37. מקל לבנה.
לפי שהוא דבוק, מקל של לבנה, לפיכך הוא פתח. וכן[8]) מעשר
בקר,[9]) מספד תמרורים. ובלא דבקות[10]) יד את האתון במקל,[11]) בכל
רחובות מספד, [12]) מעשר מן המעשר: לח. שאינו יבש: מחשוף.
גילוי, כמו[13]) וזרועך חשופה,[14]) חשף י"י את זרוע קדשו: 38. ויחמנה.
כמו[15]) וישרנה הפרות,[16]) ד' מלכיות מגוי יעמדנה, חצים לשון זכר
וחציים לשון נקבה, [17]) ותקרבו (ה)עצמות עצם אל עצמו, חציו זכר
וחציו לש' נקבה שהיה לו לומר כמו[18]) ותקרבנה בנות צלופחד:
39. ויחמו הצאן. כולו לשון זכר: 40. והכשבים הפריד יעקב.
העקודים והנקודים הפריד מצאן לבן שנה ראשונה ושנייה והיה נותן
את פני צאן לבן אליהם כדי שיראו אותם ותתעברנה כמותם. וגם
המקלות היה נותן בשקתות המים. שני מעשים הללו היה עושה כדי
שתלדנה עקודים ונקודים: 41. המקושרות. בזמן שרובן רגילות

1) לג,יד. — 2) שמות לד,ח. — 3) רצונו לומר ויקד. — 4) בכ"י מן. ועיין RSBM דף 32 הערה 1. — 5) כב,ט. — 6) כלמעלה כה,כה. — 7) בכ"י נוספו כאן בטעות תיבות של לבן ונקדו בראשם להיותם נמחקים. — 8) ויקרא כו,לב. — 9) ירמיה ו,כו. — 10) במדבר כב,כו. — 11) עמוס ה,טו. — 12) במדבר יח,כו. — 13) יחזקאל ד,ז. — 14) ישעיה נב,י. — 15) שמואל א' ו,יב. — 16) דניאל ח,כב. ובכ"י: ומלכיות מגוי יעודנה. ועיין RSBM דף 32 הערה 1. — 17) יחזקאל לז,ז. וכל עשר התיבות הבאות נשמטו בדפוסים. — 18) במדבר כו,א.

להתעבר ביחד: 42. ובהעטיף. כשעבר זמן המבכירות להתעבר
לא היה חושש על המאחרות:
לא 1. הכבוד. עוצם ממון, כמו[1]) ואברם כבד [מאד] במקנה
בכסף ובזהב: 5. ואלהי אבי היה עמדי. א"עפי שפניו רעים, אני
לא גזלתי ממנו כלום אלא הק' היה עמדי ונתן לי: 7. מונים. מניינים.
עשרת[2]) אינו דוקא. כמו[3]) עשר נשים לחמם, [4]) עשר פעמים
תכלימוני. כלומר הרבה מניינים: 8. וילדו כל הצאן נקודים. בזה
לא הועיל מחשוף הלבן[5]): 9. ויצל. הפריש. וכן כל לשון ישועה
והמלטה וחליצה לשון הפרשה הם: 13. אשר משחת. להקדישה
ועדיין לא הקרבת עליה נדריך[6]): 15. כספינו. שנשתכר בנו
בנישואינו, שהיה לך להשתכר ביגיע כפך ולפרנסינו: 19. ותגנוב
רחל את התרפים. שלא יגידו ויודיעו ללבן כי רוצה יעקב לברוח,
כעניין שנאמר[7]) אין אפוד ותרפים, [8]) כי התרפים דברו און. רגילים
היו לקסום בהם: 23. דרך שבעת ימים. כי יעקב היה הולך לאט
בשביל צאנו ולבן שהיה רחוק ממנו הלך לגזוז את צאנו כדכת'[9])
וישם דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב, והוא מיהר לרדוף והשיגו
לסוף שבעת ימים: 29. ואלהי אביכם וגו'. ואני חולק לו כבוד[10]):
31. כי יראתי וגו'. עם אשר תמצא. השיב על ראשון ראשון ועל
אחרון אחרון: 32. לא יחיה. כלומר אני אעשה נקמה מגופו[11]):
33. ויבא לבן באהל יעקב ואחר כך באהל לאה ואחר כך
באהל שתי השפחות, ולמה לא מצאם באהל רחל? שהרי כשיצא
מאהל לאה ויבא באהל רחל ישבה רחל על כר הגמל
שהתרפים בתוכו: ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל. כלומר
א"עפי שאמרנו למעלה באהל לאה ובאהל שתי השפחות, לא כך
היה, אלא בתחילה כשיצא מאהל לאה נכנס באהל רחל, אבל מפני
אורך דברים שאמר לבן לרחל ורחל ללבן לא היה רוצה להפסיק
את הפסוק הראשון: 34. בכר. כר או כסת שנותנין על הגמל לשבת
עליו: 38. לא שכלו. מתוך חוסר מרעה ומתוך שמירה פחותה:

1) יג,ב. — 2) בכ"י: עשר. — 3) ויקרא כו,כו. — 4) איוב יט,ג. ובכ"י נשנתה תיבת „פעמים" שתי פעמים. — 5) שתלדנה בכל פעם אותי מין של מטולאות שאמר לבן. וכן כתב רמב"ן. ובעל קרן שמואל האריך לדבר ולא פירש כהוגן במקום הזה. — 6) כדבריו כח,יח. — 7) הושע ג,ד. — 8) זכריה י,ב. — 9) ל,לו. — 10) אף על פי שאיננו אלהי אבי. ובעל קרן שמואל נדחק לפרש. — 11) כפירוש ראב"ע הראשון.

ואילי צאנך. דרך רועי צאן במדבר לאכול מן הכבשים הזכרים: 39. אחטנה. כמו אחטאנה, אני הפסדתי משלי, כמו[1] אני ובני שלמה חטאים. הרבה אלפין חסרין: גנבתי יום. יו"ד יתירה נגזרת יום וגנובת לילה שלמתי, כמו[2] רבתי עם שרתי במדינות. אבל גנבתי קמץ פתרונו גנבת שלי: 42. שלחתני. ולא בשמחה ובשירים[3]: 43. מה אעשה. היאך אוכל לעשות להם רעה: 49. והמצפה. דכת'[4] את מצפה גלעד: יצף. מן[5] צופה נתתיך. כמו[6] ירב בארץ מן[7] פְּרֵה וּרְבֵה: 51. יריתי. וקפתי. יעקב ירה אותה בעצת לבן. כמו[8] ירה בים:

לב 2. ויפגעו בו. לשומרו. כדכת'[9] והנה אנכי עמך:

וישלח יעקב.

5. ויצו אותם לאמר. צוה אותם ואמר להם כה תאמרון. והשלוחים לא ידעו[10] דאגתו של יעקב: עם לבן גרתי כאשר ידעת במעות אבי ואמי. שלא יחשוב בשבילי ברח: ואחר. כמו וְאַחַר כמו[11] וָאֹהַב את יעקב כמו וְאֹהֵב, וכן [12]וָאֲבַל [13]וָאֲמַר. חמרון אלף של יסוד: 7. באנו אל אחיך אל עשו ומצאה חן בעינו כאשר אמרת וגם הנה הוא מתך ששמח בביאתך ובאהבתו אותך הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו לכבודך. וזהו עיקר פשוטו[14]. וכן[15] גם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו: 8. ויירא יעקב בלבו, שא"עפי שדראה לשלוחים כי לכבודו מתכוין, הוא לא האמין

---

1) מלכים א' א,כא. — 2) איכה א,א. וכן ברש'. — 3) כאשר אמר לבן בפסוק כו. — 4) שופטים יא,כט. — 5) יחזקאל ג,יז. — 6) א,כב. — 7) בכ': מה. והמקרא לה,יא. — 8) שמות טו,ד. — 9) כח,טו.

10) בכ': ידעו יודעין. ונקוד הראשון בטעות. עיין RSBM דף 35 הערה 4. — 11) מלאכי א,ב. — 12) ג,יב; ט,לב. — 13) בר,לז. מב. מה. ושוד. — 14) פירש כן בשביל שנאמר וגם הולך לקראתך ולא אמר אבל הולך לקראתך. — 15) שמות ד,יד.

שמחשבת עשו לטובה אלא לרעה: ויצר. מגורת[1] צרור את המדיינים. והוא [כמו][2] ותקל גבירתה מן קלל: ויחץ. מן[3] אשר חצה משה: 9. לפלטה. שהיו רחוקים המחנות זה מזה ואם יראו פרעונות יברחו: המחנה האחת לשון נקבה הוא כדכת'[4] אם תחנה עלי מחנה. הנשאר לשון זכר. הרבה[5] מצינו תיבות פעמים זכר פעמים נקבה. כמו[6] השמש יצא על הארץ, [7]ותך השמש. [8]רוח סערה עושה דברו, [9]ורוח באה מעבר המדבר ויגע בארבע פינות הבית: 10. אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק. שהבטחתני בלשון זה בצאתי[10] מבאר שבע[11] ויאמר אני י"י אלהי אברהם אביך[12] ואלהי יצחק: 11. קטנתי מכל, מִלְּהיות לי [כל] החסדים וגו', וכן[13] קטן מהכיל את העולה ואת השלמים. ולפי שעשית לי חסדים ואמת יותר מן הראוי לי ואני עדיין לא קיימתי נדרי ולא עבדתיך כראוי, לכך אני ירא א"עפי שהבטחתני. שאינך [דן][14] את האדם אלא לפי מעשיו, כמו שמצינו בחזקיה שאמר לו הנביא[15] מת אתה ולא תחיה ואחר כך בתפלת חזקיהו הוסיף[16] הק' על ימיו חמש עשרה שנה: 11. פן יבא והכני. לפי שקטנתי מכל החסדים. כאשר פירשתי: 13. ואתה אמרת היטיב איטיב עמך. א"עפי שאין אתה מהוייב לקיים לי הבטחתך שהרי קטנתי וגו' א"עפי כן עשה למען כבוד שמך שתתקיים הבטחתך כמו שאמר משה להק' כשרצה לכלות את ישראל[17] (1)למה יאמרו מצרים [לאמר] ברעה [וגו'], [18]וינחם י"י על הרעה. ובמקום אחר [19]מבלתי יכולת י"י וגו' וישחטם במדבר וגו', ואמר לו הק'[20] סלחתי כדבריך: 16. ובניהם. לפי[פשוטו][21] בניהם ממש והוו[22] בהם זכרים: 17. וריוח תשימו. דרך כבוד הוא, מחנות[23] הרבה זה אחר זה: 18. למי אתה, עבד. והם השיבו[24] לעבדך ליעקב: 19. מנחה. כמו שפירשתי בבראשית[25]: 21. כי אמר אכפרה

---

1) במדבר כה,יז. — 2) טז,ד. — 3) במדבר לא,מב. — 4) תהלים כו,ג. — 5) בכ': הרבה הרבה. — 6) יט,כג. — 7) יונה ד,ח. — 8) תהלים קמח,ח. — 9) איוב א,יט. — 10) בכ' בטעות: מצאתי. — 11) כח,יג. — 12) בכ' נמצא כאן תיבת וגו' מיותרת. ועיין RSBM דף 37 הערה 1. — 13) מלכים א ח,סד. — 14) תיבת דן השכיל המדפיס הראשון להוסיף. — 15) מלכים ב ב,א; ישעיה לח,א. — 16) בכ': והוסיף. — 17) שמות לב,יב. — 18) שמות לב,יד. ובכ' בא המקרא הזה שלא במקומו בסוף המאמר אחרי תיבת כדבריך. — 19) במדבר יד,טו. — 20) במדבר יד,כ. — 21) כדעת רש' ולא כאגדה שהביא רש'. — 22) בכ': והיה. — 23) בכ': למחנות. — 24) בפסוק יט. — 25) עוד תמצא פירושו לויקרא ב,א. עיין RSBM דף 150 בשורה השלישית.

פניו. כן חשב יעקב בלבו ואין זה מדברי השלוחים[1]: וגם הנה הוא אחרינו[2]. לפי שרצה יעקב לברוח בלילה דרך אחרת אם לא מפני שעכבו המלאך, לכך היה מתכוין להטעותו לעשו שלא יפגשהו: 23. ויקם בלילה ההוא[3]. נתכוין לברוח דרך אחרת ולפיכך עבר הנחל בלילה, כמו שמצינו בדוד בברחו מפני אבשלום בדרכים הללו של ירדן ומחנים שעבר יעקב ובלילה כמו כן[4] ויאמרו אל דוד קומו עברו[5] [מהרה] את המים וגו' ויקם דוד וכל העם אשר אתו ויעברו את הירדן עד אור הבוקר עד אחד לא נעדר אשר לא עבר את הירדן וגו' ודוד בא מחנים[6] ואבשלום עבר את הירדן וגו': מעבר יבק. מעברות המים, כדי לברוח: 25. ויותר יעקב לבדו. כלומר שהעביר כל אשר לו, שלא היה עוד לעבור אלא הוא לבדו, ורצה לעבור אחריהם, כי לברוח דרך אחרת שלא יפגשנו עשו נתכוון. ויאבק מלאך עמו שלא יוכל לברוח ויראה קיום [הבטחתו] של הק' שלא יזיקהו עשו: 26. כי לא יכול[7] לו. המלאך. ורצה[8] לעבור ולברוח בעל כרחו: ותקע. נבדלה מן הירך, כמו[9] פן תקע נפשי ממך: [יֶרֶךְ יעקב.][10] הַיָּרֵךְ טעמו למטה ברי"ש כי כן שמה[11] וכן[12] גָּדֵר מזה וכן[13] גָּזֵל. וכשירך דבוק נהפכין להיות פתח קטן וטעמו באות ראשונה, [14]יֶרֶךְ יעקב, [15]יֶרֶךְ המשכן: 27. כי עלה השחר. וכיון שהאיר היום מעתה יש לילך לדרכיך[16]: כי אם ברכתני. שתשלחני מאתך בשלום שלא אהיה נוזק במה שנתאבקתי עמך, כי עתה עלה השחר. אז ידע יעקב שהוא מלאך[17]: 29. כי שרית. מגזרת [18]באונו שרה את אלהים כמו קנה, קנית. עשה, עשית. אבל [19]וישר אל מלאך ויוכל מגזרת שב קם רץ שיאמר ויקם וישב וירץ. ומה שלקה יעקב ונצלע לפי שהק'ב"ה' הבטיחו והוא היה בורח. וכן

---

1) נראה שרשב"ם פירש תיבות ואחרי כן שבפסוק הזה אחרי זמן רב ולא מיד אחרי בא המנחה אל עשו. — 2) בפסוק יט הלשון: והנה גם הוא אחרינו, ובפסוק הזה: גם הנה עבדך יעקב אחרינו. ומקום הפירוש נאחר וראוי היה לכתבו לפני פירוש כי אמר אכפרה פניו. — 3) במקרא כתוב: בלילה הוא. — 4) שמואל ב' יז,כא—כד. — 5) במקרא: ועברו. — 6) במקרא: מחנימה. — 7) בכ"י: יוכל. — 8) יעקב. — 9) ירמיה ו,ח. — 10) ר"ל הַיָּרֵךְ בפסוק לג. — 11) כן שם הדבר שלא בסמיכות. — 12) במדבר כב,כד. — 13) ויקרא ה,כא. ועוד. — 14) שמות א,ה. — 15) שמות מ,כב. כד. — 16) בכ"י נקדם המאמר הזה לפני פירוש ירך יעקב. — 17) אחרי שאמר לו האיש כי איחרו בכוונה כל הלילה עד עלות השחר שאין זמן עוד לברוח, הכיר יעקב שמלאך י"י הוא. — 18) הושע יב,ד. — 19) הושע יב,ה.

מצינו בכל ההולכים בדרך שלא ברצון הק' או ממאנים ללכת שנענשו. במשה כת'[1] שלח נא ביד תשלח ויחר אף י"י[2] במשה. ולפי הפשט א"עפי שאמרו חכמים[3] בכל מקום חרון אף עושה רושם וכאן מה רושם יש הלא אחרן אחיך הלוי עתיד היה[4] להיות לוי ואתה כהן ועכשיו הוא יהיה כהן ואתה לוי, אך לפי הפשט לפי שהיה מתעצל ללכת כת'[5] ויהי בדרך במלון ויפגשהו [י"י] ויבקש המיתו. וכן ביונה שנבלע במעי הדגה. וכן בבלעם[6] ויחר אף אלהים כי הולך הוא ונעשה חיגר כדכת'[7] ותלחץ [את] רגל בלעם[8] וילך שפי, חיגר[9], כמו[10] ושופו עצמותיו: 32. והוא צולע על יריכו. עתה כשהיה השמש [זורח] ראוהו צולע על יריכו. כמו[11] ויהי בבקר והנה היא לאה, כי עד עכשו לא נודע שהיא לאה: 33. על כן לא יאכלו. לזכרון גבורתו של יעקב וגם שעשה לו הק' שלא מת:

לג 7. נגש יוסף ורחל. לפי הפשט דרך להזכיר את האיש תחילה[12], אבל למעלה[13] מתוך שאמר לאה וילדיה אמר כמו כן רחל ויוסף: 8. מי לך כל המחנה של עדרים ששילחת[14]: 11. חנני. חֲנָנַנִי[15]: 14. עד [אשר] אבא אל אדוני שעירה. [16]הרחיב לו את הדרך: 18. ויבא יעקב שלם. אל עיר ששמה שלם. כמו [17]ותבאנה בית לחם: עיר שכם. עירו של שכם, כמו[18] כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא, כדכת'[19] וירא אותה שכם בן חמור החוי נשיא הארץ. והמפרש שכם שם העיר, טועה הוא, שלא מצינו בכל מקום עיר ציון עיר ירושלים אלא העיר נזכרת אחרי השם[20]. ואפילו אם זאת היא שכם[21], שמא לזכרון גבורת בני

---

1) שמות ד,יג. יד. — 2) בכ"י בטעות: י"י אלהים. — 3) זבחים דף קב ע"א בשינוי לשון מעט. — 4) בכ"י בטעות: הוא. — 5) שמות ד,כד. ובכ"י: והיה בדרך במלון. — 6) במדבר כב,כב. — 7) שם כב,כה. — 8) שם כג,ג. — 9) כרב יוחנן בסנהדרין דף קה ע"א. — 10) איוב לג,כא. — 11) כט,כה. — 12) ולא כב"ר שהביא רש"י. — 13) בפסוק ב. — 14) בכ"י בטעות: ששילחה. — 15) בכ"י: חנני. וכבר הגיה בעל קרן שמואל ור' וואלף היידענהיים. וגם רש"י לעד. — 16) השתמש בקיצור בדברי רש"י מבבלי ע"ז דף כה ע"ב. — 17) ברות א,יט כתוב: עד בואנה בית לחם. — 18) במדבר כא,כו. 19) לד,ב. ושעות המדפיסים הראיתי בספרי RSBM בדף 41 הערה 3. — 20) כגון נינוה העיר הגדולה (יונה א,ב; ג,ב; ד,יא). ואילם נמצא גם כן והעיר שושן (אסתר ג,טו; ח,טו). והה' ר' שמואל דוד לוצאטו ז"ל בפירושו לתורה הביא לעדים נגד רשב"ם שני מקראות: עיר מבצר צר ביהושע יט,כט ועיר ספרוים בישעיה לז,יג. — 21) ר"ל שָׁלֵם תהיה נקרא גם כן שכם ושתיהן עיר אחת הן.

"עיון א' ס"ג.

יעקב שמו את שמה שכם[1]) כדכת' בלוז שנקרא ביתאל[2]) וכדכת[3]) ויקראו ללשם דן על שם דן אביהם, לכרין גבורתם שהרגו אנשי העיר, וכדכת[4]) ויהי בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנך. וגם מי שמפרש שָׁלֵם שלם בתורתו שלם בממונו[5]) טועה הוא לפי הפשט, שאין דרך המקרא לדבר כך, וגם מה צורך? וכי בשביל מישוט דורון שנתן לעשו הוצרך לכתוב כן: 19. קשיטה. מין מטבע ששמה כן[6]): 20. אל אלהי ישראל. שהצילני מלבן ומעשו. כלומר דאלהים הוא אלהי יעקב[7]). וכמו שקורין שם אדם[8]) אלישור, עמנואל, כמו כן נקרא המזבח כך. וכמו שפירשתי פשוטו[10]):

לד 1. ותצא דינה. כי חוץ לעיר נשה אהלה[11]) ויצאה[12]) משם ונכנסה לעיר: 7. ובני יעקב באו מן השדה בתוך כך שיצא חמור לדבר אל יעקב ומצאם וידבר אתם וגו': 9. בנותיכם תתנו [לנו] ואת בנותינו תקחו לכם. בבני יעקב תלו החיתונים לכבודם לתת ולקחת. אבל כשסיפרו את הדבר לאנשי עירם[13]) אמרו למפרע לכבוד בני העיר שהם יהיו הלוקחים והנותנים כדי לפתותם שישמעו אליהם להמול[14]): 10. וסחרוה. הח"ת גורמת. וכן מן גאל[15]) נְאָלַנִי, מן שחט[16]) וַיִּשְׁחָטוּהוּ, מן שאל[17]) ישְׁאָלוני משפטי צדק, מן בחר בְּחָרוּהוּ, מן פעל יִפְעָלוּהוּ: 16. וְנָתַנּוּ דגש, כמו וְנָתַנּוּ, פירוש ניתן. וכן[18]) מצרים נָתַנּוּ יד כמי נָתַנּוּ: 19. ולא איחר. מגורת[19]) לא תאחר שהוא משקל כבד כמו[20]) תְּשַׁבֵּר: והוא נכבד. ושמעו לו: 25. בהיותם כאבים. לפי דרך ארץ ופשוטו של מקרא[21]) או הוו כאבים מיום ראשון ושני: ויבאו על העיר שהיו יושבים בטח ולא

---

1) ר"ל שמכל מקום עיר שכם הכתוב פה פתרונו עירו של שכם בן חמור ואחרי כן נקראת לפי הדעה הזאת העיר הרוא בעצמה שכם להוביר נצחון בני יעקב על שכם, ומלפנים נקראת שלם. — 2) בח,יט. — 3) יהושע יט,מז. ושם בתוכ: כשם דן אביהם. — 4) ד,יז. — 5) היא האגדה שהביא רש"י. — 6) בכ"י נכנם המאמר הזה באמצע פירוש עיר שכם לפני דברי רשב"ם וגם מי שמפרש וגו'. וזאת היתה ראשית חטאת לטעות המדפיסים אשר הזכרתי בדף 43 הערה 19. — 7) כפירוש רש"י. ובכ"י נשנו שתי פעמים התיבות האלה: „שהצילני מלבן ומעשו כלומר האלהים הוא אלהי יעקב". והם כשורה שלמה. — 8) שמות יח,ד. — 9) ישעיה ו,יד; ח,ח. — 10) והדרשה הביא רש"י בפרק דברי. — 11) יעקב נטה אהל דימה מחוץ לעיר עם אהלו (לג,יט). — 12) בכ"י: ויצא. — 13) בפסוק כא. — 14) כדברי רש"י לפסוק טו. — 15) בתהלים קיט,קד: וגאלני. — 16) שופטים יב,ו. ובכ"י: שחטוהו. — 17) ישעיה נח,ב. — 18) איכה ה,ו. — 19) שמות כב,כת. ועוד. — 20) שמות כו,כד. ועוד. — 21) שלא כדברי בראשית רבא שביום השלישי למילת התינוק הגבר הסכנה.

נזהרו מהם. וכן כל בטח שבכל מקום על היושבים הוא אומר בין בתורה בין בנביאים[1]): 30. להבאישני. את ריחי במו[2]) אשר הבאשתם את ריחנו:

לה 2. אלהי הנכר. שלקחו בעיר: 7. ויקרא למקום שחוץ לזו שהקים מצבה שם[3]) בבאו מבית אבי אל ביתאל. כי מתחילה נקראת שם העיר ביתאל[4]) ואולם לזו שם העיר לראשונה, אבל עכשיו קרא שם המקום ביתאל שחוץ לעיר, אשר חלם שם, אל ביתאל, לפי שעד עתה הוא היה בעזרו[5]): 8. אלון בכות. לא נכתב אלא[6]) מפני שכל המקומות שהלך יעקב בחזרתו הילך ומפרש, [7])פנואל, סוכות, אל אלהי ישראל, שלם[8]) עירו של שכם, לוזה, אל ביתאל, אלון בכות, ביתאל השני שאחר וירא אלהים אל יעקב עוד, בית לחם אפרת, מגדל עדר: 9. וירא אלהים אל יעקב עוד. אחר שנסע מלוז הוא ביתאל קרא עוד את המקום השני ביתאל כמו שמפרש והולך: 15. המקום אשר דבר אתו. כמה פעמים נאמר לשון זה בפרשה זו לפי שהיה המקום באמצע הדרכים ואין שם עיר: 16. כברת. כמו[9]) ירוע כבירים, [10])ואוריד כביר יושבים. לשון הרבה[11]). ולפי [שהיה עוד] ריבוי ארץ עד אפרת נקבר[ה] בדרך: ותקש. כמו וַתָּקַשֶׁה, כמו ותצו ותצוה. [12])ותכם ותבסה: 17. אל תיראי כי גם זה לך בן כאשר התפללתה[13]) יוסף יי לי בן אחר, ולא חפץ להמיתך אלא קיבל תפילתך. ולדבר על לבה נתכוונה: 18. בניימין. בן זקנים, בן ימים, כמו[14]) לקץ הימין כמו הימים: 20. היא מצבת קבורת רחל שאמר שמואל לשאול בשהלך ממנו לאחר שמשחו למלך[15]): 21. למגדל עדר. סמוך לבית לחם היה כדכת' בתרי עשר[16]) ואתה בית לחם אפרתה וגו' וכתיב בסמוך[17])

---

1) ולא כב"ר שהביא רש"י. — 2) שמות ה,בא. — 3) בח,יח. — 4) בח,יט. — 5) מדבריו כאן ולמעלה כח,יט ולפנינו לפסוק ח' וט' גגלה העת „שכם שבפעם הראשון בצאת יעקב מבית אביו קרא שם המקום אשר לן שם ביתאל והעיר לוז הקרובה שם נקראה מהיום ההוא גם בן ביתאל. עתה בשובו מפדן ארם שינה שם המקום אשר היה לן שם בתחלה וקראו אל ביתאל והעיר עצמה נקראת כמלפנים לוזה אי לוז אי ביתאל; ועוד נקרא מקום אחר ביתאל בפסוק טו שאינו לא לוזה ולא אל ביתאל. — 6) בכ"י: אל. — 7) כל השמות הבאים כאן נשמטו ברפוסים. — 8) בכ"י בטעות: שכם. — 9) איוב לד,כד. — 10) ישעיה י,יג. — 11) בכ"י: הרב. — 12) לח,ד. ועוד. — 13) ל,כב. — 14) דניאל יב,יג. — 15) הלך לשטתו שיש מקראות שלא נכתבו אלא כדי להבין המקראות הבאים אחריהם. עיין RSBM דף 88 הערה 1. — 16) מיכה ה,א. — 17) שם ד,ח.

ואתה מגדל עדר וגו': .22 וישמע ישראל. לא נכתב זה אלא להודיעך שבשביל ששמע יעקב את הדבר אמר לו בשעת צוואתו [1]פחו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך: ויה'ו[בני יעקב שנים עשר. עתה כשנולד בנימין היו שנים עשר[2]. ועד[3] שסיים כל עניין אותה הפרשה לא היה רוצה להפסיקה: .29 עשו ויעקב. לפי שהיה בכור ויעקב היה חולק לו כבוד הקדימו הכתוב. אבל בקבורת אברהם הקדים הכתוב יצחק לישמעאל לפי שהיה בן השפחה:

לו .2 עשו לקח את נשיו מבנות כנען. המדקדק יתן לב כי בפרשה ראשונה של תולדות יצחק נאמר [4]יהודית בת בארי החתי, בשמת בת אלון החתי, [5]מחלת בת ישמעאל, ובפרשה זו לא הזכר בת בארי כלל לא שמה ולא שם אביה, אבל [אלון] וישמעאל אביהן של שתי נשיו הראשונות הזכרו, שהוחלפו שמות הבנות כאשר מצינו בכמה מקומות. בשמת בת אלון נקראת כאן עדה בת אלון, ומחלת בת ישמעאל נקראת כאן בשמת. לכן יש לומר יהודית בת בארי מתה בלא בנים, אבל בת אלון ובת ישמעאל היו להם בנים המפורשים כאן. ואהליבמה בת ענה בת צבעון החוי לקח אחרי כן אחר שחלק לו לשבת בהר שעיר ונתחתן בבני שעיר החורי[6] כו[ד]כת' לפיני[7] כי אהליבמה הותה בת ענה בן צבעון בן שעיר החורי, וגם תמנע פילגש אליפז בכתובה שם[8] בבני שעיר. ולפי שאהליבמה אשתו אחרונה היתה, לפיכך מזכיר אותה ואת בניה בכל הפרשיות האילו לבסוף: .6 מפני יעקב אחיו. כי יעקב קנה את הבכורה ודינו היה לירש את יצחק לכך ישב בארץ מגורי אביו: .9 ואלה תולדות עשו. בני בניו, כאשר פירשתי באלה תולדות נח[9]: .12 ותמנע היתה פילגש. ראיתי בשוחר טוב[10] ותמנע

1) מט,ד. — 2) הלך בדרך רש"י. — 3) בכ"י: ועד. — 4) כו,לד. — 5) כח,ט. — 6) בכ"י בטעות: החיוי. — 7) בפסוק כה. כד. כ. — 8) בפסוק כב. 9) הפירוש הזה נאבד שם מאתנו, אבל המצאנו פעם שנית די באר לישב יעקב לו,ב. — 10) לא מצאתי כדברים האלה בשוחר טוב הנדפס. והחכם ר' שלמה בוכער במבוא לס' לקח טוב אשר הדפיס ע"פ כ"י דף כד ע"א כתב שציל כאן „בלקח טוב" כי אין זה דרך מדרש שוחר טוב. ולכאורה דבריו נעימים ונכוחים למבין, אבל המעיין בדברי רשב"ם ובלקח טוב דף צ"ב לא תגוח דעתו בדברי ר' שלמה. כי רשב"ם אחרי הביאו בשם שוחר טוב פי' הפסוק הזה והביא עוד פירוש דברי המקרא ביהושע יג,ו. ח הוסיף לאמר ואני שמואל מצאתי פסוק שלישי בדברי הימים וגו'. ואם כן, פירוש הכתוב ביהושע גם איתי מצא במקירו. ואיה איפיא פירוש הכתוב ההוא בלקח טוב? — וגם בלקח טוב הובא פירוש הכתוב שלנו בשם יש מפרש. ולפי זה מקור הפירוש קדם ללקח טוב.

מחובר גם לפסוק העליון, שכן בדברי הימים[1] צפי וגעתם וקנז ותמנע ועמלק, ואחר כך הוא אומר בבני שעיר[2] ואחות לוטן תמנע, דונמת[3] אחות נביות, [4]אחות אהרן כמו שפרשתי[5]. [וכן כאן[6]] ויהו בני אליפז תימן אומר צפו וגעתם וקנז ותמנע] ותמנע היתה פילגש. הראשון זכר מבני אליפז, והשני נקבה [7]ואחות לוטן תמנע. וכמוהו [ב]יהושע[8] ועתה חלק את הארץ [הזאת] בנחלה[9] לתשעת השבטים וחצי שבט המנשה. עמו הראובני והגדי לקחו נחלתם אשר נתן להם משה בעבר הירדן מזרחה. על כרחך פסוק שני חסר ממנו, כי היה לו לומר וחצי שבט המנשה השני כבר לקחו נחלתם. לפיכך יש לך לומר כי פסוק זה עונה על סוף הפסוק שכת' בו וחצי שבט המנשה. אף על פי שמדברים הפסוקים בשני חצאי שבט מנשה, לאחד מהם חילק משה ולשני חילק יהושע. ואני שמואל מצאתי פסוק שלישי בדברי הימים דוגמתן במשפחות בני יהונתן בן שאול,[10] ובני מיכה פיתון ומלך ותארע ואחז. ואחז הוליד את יהועדה ויהועדה הוליד את עלמת וגו'. ואותה פרשה נשנית וכפולה בתוך דף אחד. תחלת הפרשה אשר נשנית[11] ובגבעון ישב[ו], וסוף הפרשה[12] אלה בני אצל. וכת'[13] ובני מיכה פיתון ומלך ותחרע. ואחז הוליד וגו'. בעל כרחך חסר ואחז מפסוק זה שהיה לו לכתוב ותחרע ואחז ואחז הוליד, אלא שתיבת ואחז הוליד עונה על פסוק שלמעלה כאילו כתוב ובני מיכה פיתון ומלך ותחרע ואחז ואחז הוליד וגו' שכך כתו' בפרשה ראשונה[14]: .15 כל אלופים שבפרשה (מ)שרי עיירות ומשפחות. ואלוף קרח הנזכר בבני אליפז[15] נראה בעיני שהוא תמנע שבבני אליפז הנזכר בדברי הימים[16] שהרי בבני אהליבמה יש קרח אחר[17]: .20 יושבי הארץ. מתחילה. ובני עשו ירשום כו[ד]כת' באלה

1) בדברי הימים א' א,לו. — 2) שם לט. — 3) בח,ט. — 4) שמות טו,כ. — 5) לעיל כח,ט. — 6) בפסוק יא. — 7) בפסוק כב. — 8) ג,ו. ח. 9) בכ"י: בנחלת. — 10) דברי הימים א' ח,לה. לו. — 11) שם ח,כט: ט,לה. — 12) שם ח,לח; ט,מד. — 13) שם ט,מא. מב. — 14) ורמב"ן הביא הפירוש הזה בשם רודפי הפשט אעפ שלא ראה פירוש רשב"ם כאשר הוכחתי בספרי RSBM דף 25 הערה 1. כי מצא הוא את הפירוש בספרי מפרשים אשר היו אחרי רשב"ם ואשר השתמשו בפירושיו ובדבר הזה גם בפירוש לקח טוב. וכן נמצא הפירוש ההוא בפירוש ר' יוסף בכור שור ובספרי מפרשי צרפת האחרונים ולא בשם רשב"ם. ומזה קרה גם לרשב"ם גם לאחרים בימים ההם. ויותר מזה מצאני שהובא הפירוש הזה בפענח רזא דף יח ע"ב בשם רמב"ן. — 15) בפסוק טו. — 16) עין דבריו למעלה לפסוק יב. — 17) בפסוק יח.

הדברים[1]) וישבו תחתם: .24 ואיה וענה. נראה בעיני כך שמן כופסי [ו]ושתי[2]). וא"תפי שבדברי הימים כת'[3]) איה וענה, אין לדקדק בכך כאשר כתו' בתורה[4]) עוץ וחול וגתר ומש, ובדברי הימים[5]) ומשך. והמפרש לו' יתירה[6]) יש לתמוה מה היה לו לכתוב ו' יתירה בזה יותר משאר בנים. והראיות שמביא' אינן. כי אותן וי"ן שמביאין אינן יתירות. [7]ותשב תמר ושומימה פירושו[8]) במו[9]) שבי אלמנה בית אביך, כי הישיבה[10]) הוא בפל לשון של שוממה והרי הוא כאילו כתוב ותשב בדודה ושוממה.[11]) מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב וסום כך פירושו, מגערת אלהי יעקב [נרדם] חיל שונאינו הזכר למעלה וגם רכבו וסוסיו[12]) כרכת[13]) סום ורכבו רמה בים: הוא ענה שנזכר בימי משה על שם גבורתו אשר מצא את הימים הגיבורים או חיות רעות ונצחם. לפי פשוטו אין לדקדק יותר: .22 ואחות לוטן תמנע. לפי שהיה גדול שבאחיו קורא לה אחות לוטן. וכן[14]) אחות נביות. וכן[15]) מרים הנביאה אחות אהרן: .31 לפני מלך מלך. לפני משה שהושיע את ישראל[16]). כל שרי עם ועם קורא מלך. כי עד דוד מצאתי ביוסיפון אחרי אילו המלכים קרוב לארבעים מלכים נקובי שמות זה אחר זה[17]): .39 בת מי זהב. איני מדקדק לפי פשוטו בשמות כל כך[18]): .40 ואלה שמות אלופי עשו למשפחותם למקומותם. באלופים הללו מזכיר מקצתם של אלופים הנאמרים למעלה בני עשו. ויש לומר שלבסוף נעשו אילו האחרונים עיקר לדיות אלופי עיר ועיר דכת' כאן למקומותם [ולפנינו[19]) למושבותם] בארץ אחוזתם. וראיה לדברי שכל[20]) פרשיות בני עשו ובני שניר והמלכים אשר מלכו עד סוף הפרשה כולה הנם כתובים בדברי הימים, ופרשת אלופי בני עשו הראשונה אינה נזכרת שם כלל כי אם אלופי פרשה שנייה לבד:

---

1) דברים ב,יב. — 2) שם ופסי נמצא בבמדבר יג,יד ושם ושתי יהוש באסתר א,ט ועזר. וכבי' כאן: וכפסי ושתי. — 3) דהי' א' א,מ. — 4) י,כג. — 5) דהי' א' א,יז. — 6) הוא הוגש בערך בנם דף 9 ורשי'. ובבי' נכתב כאן: והמפרש לו יתירה. וחסר הקו משמאל לי'. — 7) שמואל ב' יג,כ. — 8) בבי': פירשו. — 9) לח,יא. — 10) בבי': השיבה. — 11) תהלים עז,ו. ועיין רשי' גם שם. — 12) כבר קדמו בזאת מנחם בתשובותיו על השובות דונש. עיין מחברת דף 76 בדפים פיליפאוסקן. — 13) שמות טו,א. — 14) כח,ט. — 15) שמות טו,כ. — 16) וכן פירש ראב"ע. — 17) ביוסיפון שלנו א,ב לא נמצאו כל כך. — 18) להוציא מדברי התרגומים וב"ר ורשי'. — 19) בפסוק מג. — 20) בבי': שבכל.

וישב יעקב.

לז .1 וישב יעקב. עשו הלך אל ארץ אחרת מפני יעקב אחיו[1]), אבל יעקב ישב אצל אביו בארץ מגוריו כי לו משפט הבכורה: .2 אלה תולדות יעקב. ישכילו ויבינו אוהבי שכל מה שלימדנו רבותינו[2]) כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו אף כי עיקרה של תורה באת ללמדנו ולהודיענו ברמיזת הפשט ההגדות[3]) וההלכות והדינין על ידי אריכות הלשון ועל ידי שלשים ושתים מידות של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי[4]) ועל ידי שלש עשרה מידות של ר' ישמעאל[5]). והראשונים מתוך חסידותם נתעסקו לנטות אחרי הדרשות שהן עיקר, ומתוך כך לא הורגלו בעומק פשוטו של מקרא ולפי שאמרו חכמים[6]) אל תרבו בניכם בהגיון, וגם אמרו[7]) העוסק במקרא מדה ואינה מדה העוסק בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו, ומתוך כך לא הורגלו כל כך בפשוטן[8]) של מקראות וכדאמ' במסכת שבת[9]) הוינא בר תמני סרי שנין וגרסינ' כולה תלמודא ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו. וגם רבנו שלמה אבי אמי מאיר עיני גולה שפירש תורה נביאים וכתובים נתן לב לפרש פשוטו של מקרא, ואף אני שמואל ב"ר מאיר החנו וצ"ל נתווכחתי עמו ולפניו והודה לי שאילו היה לו פנאי היה צריך לעשות פרושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום. ועתה יראו המשכילים מה שפירשו הראשונים[10]). אלה תולדות יעקב. אלה מקראות ומאורעות שאירעו ליעקב. והנה זה הכל הוא. כי כל אלה תולדות האמור בתורה [ובנביאים] ובכתובים יש מהם שמפרשים[11]) בני האדם ויש מהם רבים שמפרשים בני בנים, כאשר פירשתי באלה תולדות נח. למעלה בפרשת בראשית

---

1) לו,ו. — 2) יבמות דף יא ע"ב ודף כד ע"א; שבת דף סג ע"א. — 3) בבי': והתגדות. — 4) נדפסות בהרחבת ביאור אחרי מסכת ברכות. — 5) נדפסות בתחלת ספרא ובקיצור בסדר התפלה קודם שחרית ועם פירוש אחרי מסכת ברכות. — 6) ברכות דף כח ע"ב: וממנו בניכם מן ההגיון. — 7) בבא מציעא דף לג ע"א. — 8) בבי': בפשוטו. — 9) דף סג ע"א. — 10) נראה שכיוון לפירוש רשי' ואחרים אף על פי שהלשון שהביא נמצאה בפירוש ראב"ע בעל דומו הצעיר ממנו מעט. — 11) בבי': שמפרש. — ובדבריו „יש מהם שמפרשים" רוצים לומר יש מהם שראוי לפרשם. וכן דרך לשונו ולשון אנשי דורו.

כת׳[1]) ויהי[2]) נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם ואת חם ואת יפת. ואחרי כן מפרש כי העולם המאו ונח מצא חן, ואחרי כן מפרש[3]) „אלה תולדות נח״ בני בניו. היאך? כי שלשה בנים היו לו וציוה הק׳ להכניסם בתיבה י״ב חודש, ובצאתם[4]) ויולדו להם בנים אחרי המבול עד שעולים לשבעים בנים שהיו שבעים אומות כדכת׳[5]) מאלה נפרדו וגו׳. וכן בעשו פרשה ראשונה[6]) מפרש בני עשו שנולדו לו במקום אביו, ואחרי כן[7]) וילך אל ארץ וגו׳ וישב לו בהר שעיר וכל הפרשה[8]) וכת׳[9]) אלה תולדות עשו אבי אדום בהר שעיר, וכל פרשה שנייה זאת בבני עשו[10]). וכשם שמצינו בעשו שפירש שבניו נולדו במגורי אביו קודם שהלך אל ארץ מפני יעקב, וכני בניו נולדו בהר שעיר —, כן ביעקב למעלה כת׳[11]) ויהיו בני יעקב שנים עשר וגו׳, ומפרש לבסוף[12]) אלה בני יעקב אשר ילד לו בפדן ארם ויבא [יעקב] אל יצחק אביו וגו׳, הרי פירוד בניו של יעקב והיכן נולדו כאשר עשה בבני עשו, ועתה כותב אלה תולדות יעקב, בני בניו שהיו שבעים והיאך נולדו. כיצד? יוסף בן שבע עשרה שנה ונתקנאו בו אחיו ומתוך כך ירד יהודה מאת אחיו והיו לו בנים בכויב ובעדולם שלה ופרץ וזרח, ונתגלגל הדבר שיוסף הורד מצרימה וגולדו לו במצרים מנשה ואפרים ושלח יוסף בשביל אביו וביתו עד שהיו שבעים. וכל זה היה צריך משה רבנו לכתוב שעל זה הוכיחם[13]) כשבעים נפש ירדו אבותיך וגו׳: בן שבע עשרה שנה. להודיעך כי עשרים ושתים שנה נעלם מאביו יעקב, שהרי בן שלשים שנה היה בעומדו לפני פרעה ושבע שני השובע ושני שנים של רעב ואז בא אביו כדכת׳[14]) ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר: היה רועה את אחיו בצאן. בני לאה לפי דרך ארץ קורא אחיו ולא בני השפחות[15]): והוא נער את בני בלהה וגו׳. נערותו ורגילותו ומשתאין היו עם בני בלהה ובני זלפה, ומתוך כך התחילו אחיו בני לאה לשנוא אותו: את אחיו. עם אחיו רועה, ובשמחת נערותו היה נבדל מהם ורגיל עם

---

[1]) ה,לב. — [2]) כב׳ בטעות: ויהי בן נח. — [3]) ו,ט. — [4]) י,א. — [5]) י,ה. לב. — [6]) לו,א—ה. — [7]) לו,ו. — [8]) בב׳: וכל פרשה. וציל עם הא, כי ריל כל שארית הדברים האמרים בפרשה המכרת. ותיבות „וכל הפרשה״ הן כמו „וגומר״ אשר הרגלנו בו. — [9]) לו,ט: ואלה תולדות וגו׳. — [10]) ריל להגיד את אשר הולידו בני עשו (ר׳ שלמה דובנא בביאורו). — [11]) לה,כב. — [12]) לה,כו. כו.— [13]) דברים י,כב. — [14]) מה,ו. — [15]) בא לפרש למה הבדיל הכתוב בן אחיו ובין בני בלהה וגו׳ (בואמת לא הבדיל הכתוב כי כלל ופרט הוא).

בני השפחות ולא עמהם כמו נער[1]), כדכת׳[2]) כי נער ישראל. וכת׳[3]) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו. הולך ומונה כל מיני עניינים שגרמו לשנוא אותו. וגם ויבא יוסף [את] דבתם רעה, את דבתם של אחיו רעה, כמדרש אגדה לפי פרושי[4]), שאמר לאביו כך מבוים הם בני השפחות אבל אני מכבדם ואני רגיל אצלם. פשטנים אחרים[5]) לא עמדו על העיקר: 3. וישראל אהב וגו׳. כל זה גרם הקנאה: בן זקונים. כי אחרון היה לי״א בנים, אבל בנימין לא נולד אחרי כן עד זמן מרובה. והרבה קודם שנולד בנימין היה לו בן זקונים והתחיל לאוהבו: פסים. מעיל[6]): .8 ועל דבריו.[7]) ויבא יוסף את דבתם רעה: .10 מה החלום הזה וגו׳. אפילו היתה אמו קיימת היה אומר להוכיחו: .11 ואביו שמר את הדבר. מה צורך לכתוב זה? אלא כשבאה לו הבשורה[8]) ולא האמין לבניו שהיא חי׳[9]) וירא ישראל את העגלות אשר שלח פרעה, כי לא נשלחו כי אם על פי המלך כמו שכת׳ שם[10]) עגלות על פי פרעה, או האמין על ידי החלומות שמוכיחין שסופו להיות מושל ועגלות הללו על ידי מלכות וממשלה באים, ומתוך כך אמר[11]) רב עוד יוסף בני חי׳. כי תימה גדולה היה היאך האמין אחרי שראה כתנתו מלאה דם? כמו שנחרד יצחק על יעקב בשביל שמצא שיער בחלקת צואריו[12]): .13 הלא אחיך רועים בשכם. במקום שסכנה שהרגו אנשי המקום. זה שמעתי מר׳ יוסף קרא חבירנו[13]) והנה לי: .14 ויבא שכמה.

---

[1]) דרך פירושו רצה לבאר תיבות והוא נער שבמקרא שיהיה פתרונו: והוא כמו נער, ואחז בדברי בראשית רבא שהביא רשי׳ לתיבות האלה, אבל משכם לדרך הפשט שמעשה נערותו היה הדבר ההוא בעצמו אשר סיפר הכתוב שהיה רגיל אצל בני השפחות ולא אצל אחיו השוים לו. — [2]) הושע יא,א. ומשם ראיה שתיבת נער נאמר על הבחור שאינו עוד איש ולא רק על הקטן, ולפיכך הושאל על ישראל במצרים טרם היותו לעם וטרם דעתו את אלהיו ואת תורותיו אף על פי שהיו כולם בני דעת. — [3]) שמואל ב׳ ב,יד. — [4]) ריל כדברי בראשית רבא לתיבות את דבתם רעה (שהביא רשי׳) אבל לא ממש כדברין אלא כפי פירוש רשב״ם. כי שם נאמרו שלשה מיני דבה רעה שהביא יוסף אל אביו ואחד מהם: מולולין בבני השפחות לקרותן עבדים. ורשב״ם הסב את הדברים לענין הפשט מדבריי הבאים כאן אחרי זאת. — [5]) אולי הנדו לו עוברי דרך את פירוש ראב״ע. ואולם אין הכרח לחשוב כואת, כי מיכח מדבריו שרבו רודפי הפשט בזמנו ואפשר שבינו למפרשים אחרים. — [6]) עיין שמואל ב׳ יג,יח. — [7]) השתמש בדברי פסוק ב׳, ועיין ספר RSBM דף 90 הערה 3. — [8]) בב׳: את הבשורה. — [9]) מה,כו. — [10]) מה,בא. — [11]) מה,בה. — [12]) כדבריו למעלה כו,לג. וריל שמחרדת יצחק על השער שמשש בציאורי יעקב בהיותו עור ושלא ראה ביעקב מקודם בהיותו פקח נראה שתמאן רוח האדם להאמין דבר הפך ראות עיניו. — [13]) כבר נמצא בן בתרגום ירושלמי הנקרא תרגום יונתן. והעיר על זאת ר׳ שלמה דובנא בביאורו. ועיין בספרי RSBM דף 60 הערה 8.

ולא מצאם: .15 וימצאהו איש והנה תועה וגו'. להגיד חשיבותו של יוסף נכתב זה שלא רצה לחזור לאביו כשלא מצאם בשכם אלא בקשם עד שמצאם, וא"תי שהיה יודע שמתקנאים בו הלך ובקשם כמו שאמר לו אביו[1] והשיבני דבר: .17 בדתן. לפי הפשט שם העיר[2] וגם בשופטים[3] הוא נזכרת: .18 ויתנכלו אותו. נתמלאו נכליות וערמומיות[4] עליו כמו[5] וארור נוכל,[6] בנכליהם אשר נכלו: .19 הלזה. כל הלזה בשרואים אותו מרחוק, וכן[7] מי האיש הלזה, צייל[8] ב"ל. אבל הזה צישט[9] ב"ל כמו[10] המן הרע הזה בשהוא בקרוב: .20 לכו ונהרגהו. לשון הזמנת בני אדם. וכן[11] לכו ונמכרנו לישמעאלים. וכן[12] הבה נא, [13]הבה נתחכמה, וכן[14] ראה אנכי נותן לפניכם היום: .21 ויצילהו מידם. שלא נהרג: .22 השליכו אותו אל הבור הזה אשר במדבר. מקום שאין בני אדם מצויין שם וימות מאליו: למען הציל. הפסוק מעיד על ראובן כי להצילו נתכוון כמו שמוכיח סופו: .23 את כתונת הפסים. [יש מפרשים][15] לא הזכירה אלא לרמוז לך שהוא גרמה תחילה השנאה. וזה אינו. אלא לפי שהוא אומר לפניו[16] וישלחו את כתונת הפסים, להטעותו שיחשוב בלבו כי חיה רעה אכלתהו כמו שאמ'[17] ויכירה ויאמר כתונת בני, לבך הוא מזכירה כאן: .24 אין בו מים. שאם היה בו מים לא היו משליכין אותו שם, שאם כן היו מטבעין אותו וממיתין אותו בידים והם אמרו[18] ויד אל תשלחו בו, [19]וידינו אל תהי[20] בו, לגרום לו מיתה: .28 ויעברו אנשים מדיינים. בתוך שהיו יושבים לאכול לחם ורחוקים היו קצת מן הבור לבלתי אכול על הדם וממתינים היו לישמעאלים שראו, וקודם שבאו הישמעאלים עברו אנשים מדיינים אחרים דרך שם וראוהו בבור ומשכוהו ומכרוהו המדיינים לישמעאלים, ויש לומר שהאחים לא ידעו, ואע"פי אשר כתב[21] אשר מכרתם אותי מצרימה, י"ל שהגרמת מעשיהם סייעה

---

1) בפסוק יד. — 2) קיצר דברי רש"י. — 3) וכרוני המעתו כי הוא במלכים ב' ו,יג. וכבר תיקן ר' שלמה דובנא בביאורו. — 4) דברי רש"י. — 5) מלאכי א,יד. — 6) במדבר כה,יח. — 7) כד,כה. — 8) *cil* ובלא jener. עיין פירושי למעלה כד,כה. — 9) *cist* ובלא dieser. — 10) אסתר ז,ו. — 11) בפסוק כו. — 12) לח,טז. — 13) שמות א,י. — 14) דברים יא,כו. — 15) חסר בכ"י. ור' שלמה דובנא בביאורו הוסיף כן מסברא. — 16) בפסוק לב. — 17) בפסוק לג. — 18) בפסוק כב. — 19) בפסוק כו. — 20) בכ"י בטעות: תהיה. — 21) מה,ד.

במכירתו. וה נראה לי לפי עומק דרך פשוטו של מקרא. כי ויעברו אנשים מדיינים משמע על ידי מכרה[1] והם מכרוהו לישמעאלים. ואף אם באתה לומר וימכרו [את] יוסף לישמעאלים כי אחיו מכרוהו, אף כן[2] צריך לומר שהם ציוו למדיינים סוחרים למישכו מן הבור ואחר כן מכרוהו לישמעאלים: .30 אנה אני בא. למה באתי אל הבור[3]: .32 וישלחו. על ידי בני אדם שלא ינידו מי השולחים אלא שיאמרו[4] ואת מצאנו: .35 כי ארד. לא אנחם אלא ארד אל[5] בני אבל שאולה: ויבך אותו אביו. כלומר זמן מרובה. ולפי שהוא מיותר דרשו חכמים[6] אביו יצחק אף כי היה יודע שלא נהרג: .36 והמדנים[7] מכרו אותו אל מצרים. מדן ומדין וישמעאלים אחים היו, ומדן וישמעאלים אחד הם לפי הפשט. לכך הוא אומ' כי מדנים מכרוהו[8] וישמעאלים הורידוהו שמה[9], כי שניהם אחד הם לפי הפשט:

לח .2 כנעני. כתרגומו תגרא. כמו[10] כנעניה נכבדי ארץ,[11] כנען בידו מאזני מרמה. כי מכנות כנען היו נזהרים[12]: .5 והיה בכזיב יהודה ושם נולד לו בן: .9 כי לא לו יהיה הזרע. ומקפידים[13] היו בכך: .10 גם אותו. דרשו חכמים[14] כי בעון כזה מת [ער][15] על שהיה משחית זרעו שלא תתעבר ותבחיש יופיה[16]: .9 נתן־זרע. חטף קמץ[17] שכל תיבת מלא פום[18] שטעמה באות אחרונה ותיבה

---

1) בכ"י: מקרא. — 2) בכ"י: אם כן, — 3) בעל ספר מנחת יהודה הנדפס בספר דעת וקנים דף יט ע"ג למטה בדפוס ליוורנו טעה לכתוב שרשב"ם כתב ליישב דברי רש"י שמדנים ומדיינים אומה אחת הן. ולא כן הדבר. כי חלק רשב"ם על רש"י ודעתו רחוקה כאן מדעת וקנו. ודברי רשב"ם לפסוק לז' המשיהו לפי שנזדמנה לו נוסחא אשר אינגה נכונה. וגם בעלי התוספות שם בעמוד ד' הביאו נוסחא משובשת. — ובלעדי זה דע שכאה שם טעות סופר בדברי מנחת יהודה וצריך להיות „ובדין הוא שהיה לו לכתוב בפירוש רש"י ומדינים מכרו אותו אל מדנים ומדנים מכרו אותו אל מצרים". — והחכם ר' שמואל דוד לוצאטו במשתדל ובפירושו הביא דעת בן דודו המעתיק בדרך רשב"ם ומסביר פירושו באריכות. וגם רשד"ל מסכים עם רשב"ם ברוב דבריו. — 4) בכ"י: שאמרו. ותיקנתי על פי ספר פענח רזא שהביא פירוש רשב"ם באן בלשון הזה: אלא יאמרו סתם זאת מצאנו. ותיבת סתם הוסיף הוא לפירוש. — 5) בכ"י: על. — 6) בבראשית רבא. — 7) בכ"י: והמדיינים. — 8) בפסוק לו. — 9) בפסוק כה ולפנינו לט,א. — 10) ישעיה כג,ח. — 11) הושע יב,ח. — 12) בפירוש האגדה שהביא רש"י והוסיף הוא טעם. — 13) בכ"י בהיפוך האותיות: ומפקדים. — 14) רב נחמן בר יצחק ביבמות דף לד ע"ב. — 15) בכ"י חסר תיבת ער. וקרבת תיבת על הדומה לה גרמה ההשמטה. — 16) נגנם המאמר בן בבלי באמצע פירוש פסוק ט. — 17) ואנחנו קוראים שמו קמץ חטוף. — 18) היא חולם.

הסמוכה לה טעמה באות ראשונה הרי הם במקף והמלא פום נהפך
לחטף קמץ, וכן[1]) ארך אפים וגדול־חסד,[2]) ואם שלש־אלה לא
יעשה לה. אבל[3]) את שלש הערים מלא פום הוא: 14. ותכס
ראשה בצעיף, שאין זה דרך אלמנות: ותתעלף. כסתה פניה
שלא יכירנה יהודה: בפתח עינים. בשער של פרשת דרכים שהכל
עוברים ונראים לעינים דרך שם. והמפרשו שם עיר[4]) טועה.
שהרי כתוב לפנינו[5]) היא בעינים, ואילו היה שם עיר, היה לו לומר
בעינים הבית חטף, שלא מצינו שיאמר בביתאל ביריחו בירושלים:
15. כי כסתה פניה עכשיו לפי הפשט[6]), כדכת'[7]) ותתעלף:
17. עד שלחך. רפי שתשלח שלוחך שיביא[8]) הגדי. וגם יש רגיל
לומר לשון רפי בשליחות דורון כדכת'[9]) מנחה היא שלוחה,[10]) אני
שלחתי את הגדי: 18. חותמך, טבעתך. פתילך, אזור. ומטך.
שלשה כלים הללו מזומנים לתת כי אינן מלבוש: 21. הקדשה.
מיועדת ומזומנת לכל באיה[11]) כדכת'[12]) וגם קדש הי' בארץ,[13]) ולא
תהיה קדשה מבנות ישראל: 23. תקח לה מה שבידה, כי לא
אשלח עוד אליה, פן נהיה לבוז לחזר אחר הקדשות: 24. זנתה
תמר כלתך. ואם תאמר מי יודע אם אמת שזינתה, תדע שהרי גם
הרה היא כבר: ותשרף. לפי הפשט כך היה מנהגם מאחר שזקוקה
ליבם: 25. היא מוצאת. לאחר שהוציאוה שלחה הערבון ועדיין
לא רצתה לגלות אלא [אמרה] לאיש אשר אלה לו: 26. צדקה
ממני. יותר ממני[14]) שאני צויתיה לשבת בית אביה עד יגדל שלה,
היא השלימה תנאי שצויתיה, אבל אני לא השלמתי לה תנאי
שהתניתי לה כי לא נתתיה לשלה בני, וכן[15]) על צדקו נפשו
מאלהים, יותר מאלהים. וכן בשאול[16]) ויאמר אל דוד צדיק אתה
ממני, יותר ממני: ולא[17]) יסף. לא הוסיף[18]). שאם אתה מפרשו

---

1) תהלים קמה,ח. — 2) שמות כא,יא. — 3) במדבר לה,יד. — 4) בסוטה דף י ע"א: ר' חנין א"ר מקום הוא ששמו עינים וגו'. — 5) בפסוק כא. — 6) שלא כדברי האגדה בסוטה דף י' ע"ב שהביא רש"י. — ורשב"ם הלך בדרך הפשט של רש"י. — 7) בפסוק יד. — 8) בכ"י: שיביא. — 9) לב,יט. — 10) בפסוק כג: הנה שלחתי הגדי הזה. — 11) כדברי רש"י. — 12) מלכים א' יד,כד. — 13) דברים כג,יח. — 14) להוציא מדברי התרגומים ופירוש רש"י. — 15) איוב לב,ב. — 16) שמואל א' כד,יח. — 17) בכ"י: לא. אבל בדברי הפירוש הבא כתב רשב"ם ולא. וא"כ טעות הסופר היא. — 18) הכריע בין שני הפירושים שהביא רש"י.

ולא פסק, היה לו לכתוב ולא יסף עוד [מ]לדעתה[1]): 30. זרח.
בשביל השני שהוא אדום. וזרח לשון אדמומית הוא כדכת'[2]) והצרעת
זרחה במצחו. וכן כל זריחת שמש בבקר ובערב אדום הוא וכת'[3])
ויהי בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב מנגד את המים
אדומים כדם. וכן בבבא בתרא בהמוכר את הספינה[4]) האי שמשא
סומקתי הוא והאי דלא סמקא אלא בפניא ורמשא משום דנהורין
לא ברי[5]), בשביל מאור היום הגדול[6]):

לט 1. שר הטבחים. על ידו נידונין הנרצחים והאסורים בבית
הסוהר שלו: 6. ולא ידע אתו מאומה בבית כי אם הלחם אשר
הוא אוכל. לא היה מעיין ומביט כלל בכל צורכי ביתו מהיכן בא לו
עד שעה שרואה את מאכלו על השולחן ואוכלו. כל מיני מאכל קורא
אותו לחם כדכת'[7]) עבד לחם רב. וכן[8]) כי לפני לחמי אנחתי תבא,
מאכלי: 8. לא ידע אתי[9]). מכל צורכי ביתו לא היה רואה [עד]
שעת אכילה[10]): 9. ולא חשך ממני מלהיות שליט על הכל כי
אם אותך: 10. להיות עמה. נזהר היה אפי' להתייחד עמה עד
שארע מעשה שנשאר יחידי בעל כרחו לעשות מלאכת צורכי
הבית כדרכו ואירע באותו יום שלא נותר איש בבית[11]). ומדרש
אגדה[12]) שהלכו לראות נילוס נהר מצרים שעלה על כל גדותיו:
14. ואקרא בקול גדול. לפי שאתם רחוקים ממני, שאילו לא
הרימותי קולי היה שוכב עמי בעל כרחי:

מ 4. ויפקד שר הטבחים. מינהו [על] כל צורכי האסורים
שם: ויהיו ימים. שנה שלימה כדכת'[13]) ימים תהיה גאולתו. וכן[14])
ימים או עשור: 5. איש [כפתרון] חלומו. חלום הראוי לפתרון,
הנראה שהוא עיקר ולא חלום של הבלים: 8. ופותר אין אותו.

---

1) בכ"י בטעות: לדעתה. ור' שלמה דובנא הגיה על נכון." — 2) דברי הימים ב' כו,יט. — 3) מלכים ב' ג,כב. — 4) דף פד ע"א בשינוי לשון. — 5) בכ"י בטעות: בריא. — 6) זה לשון רשב"ם לגמרא שם: מאור עינינו אינו ברור כל כך מתוך אור היום שמכהה עינינו, אבל צפרא ופניא שהיום חשוך ניכר אדמימות החמה. — 7) דניאל ה,א. — 8) איוב ג,כד. — 9) בכ"י בטעות: אתו. — 10) עיין ספר RSBM דף 32 הערה 1 והערה 2 ודף 49 הערה 7. — ורצה רשב"ם לומר כי פסוק ח יסבים לפסוק ו בהוספת תיבות עד שעת אכילה. וכן מוכיחין דברי התוספות בדעת זקנים דף כא ע"ד לפסוק כי אם הלחם וגו' שכתבו: ולקמן שאמר ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך וגו' לא חשש להזכיר הלחם. — 11) הראה חיבור שני הפסוקים י' וי"א. — 12) בבראשית רבא. — 13) ויקרא כה,כט. — 14) בד,נה.

כמו ואין פותר אותו. ובן ביחזקאל[1] ושושים אינם אותם: **10.** כפורחת עלתה נצה. שכן המנהג [2][ויצא פרח] ויצץ ציץ וגמול שקדים: **11.** ואשחט. כתרגומו: **13.** ישא פרעה את ראשך. כמו[3] שאו את ראש כל עדת וגו׳. ימנה אותך פרעה בתוך עבדיו: וַהֲשִׁיבְךָ. כדי להשיבך על כנך. וכן כת׳[4] וישא את ראש שר המשקים בתוך עבדיו. אבל[5] וַהֲשִׁיבְךָ י״י מצרים, פירושו וישיב[6] אותך: **14.** כי אם וכרתני אתך[7]. כלומר כל כך אני בטוח שתשא חן בעיני פרעה שאם תוכרני וגו׳ ידעתי כי יכל תוכל [8]להוציאני מן הבית הזה. שהרי לא פשעתי כאן כלום כשאר אסורים, וגם לא מן הדין אני עבד כי גונוב גנבתי וגו׳ וגם פה לא עשיתי מאומה וגו׳ ואני חייב לא עבודה ולא בית האסור להוות אסור כאן[9]: **16.** כי טוב פתר.[10] נכרין דברי אמת: סלי חרי. מונקבים. כמו[11] חורי עפר וכפים, [12]ואורגים חורי. לפיכך יכול היה העוף אכול דלרך נקבי אריגת הסל: **19.** ישא פרעה את ראשך ממש מעליך, וזה אינו נשיאות של חשבון אלא של וקופת תליה: **23.** ולא זכר שר המשקים את יוסף מיד בצאתו כמו שביקש ממנו יוסף[13] כי אם וכרתני אתך, וישכחהו ומן מריבה אחרי כן[14], עד שעה שהק׳ עשה ליוסף ניסים והוצרך להזכירו:

---

[1]) יחזקאל לז,לב. — [2]) במדבר יז,כג. והוספתי שתי התיבות כדברי המקרא על פי פירוש רש״י. — [3]) במדבר א,ב; כו,ב. ובכ״י בטעות הסופר: שא. כי רשב״ם לא טעה במקרא ידוע כזה, ותיבת שא נמצאת במדבר לא,כו: שא את ראש מלקוח השבי. ולזה לא כיון רשב״ם. — [4]) בפסוק כ. — [5]) דברים כח,סח. — [6]) בכ״י: פרשו וישב. וכ׳ ואולף הידיעונים ז״ל הוא המתקן. — [7]) בכ״י בטעות: אותך. — [8]) בכ״י: כי כל תוכל. — [9]) בספר מחת יהודה כ״י של ר׳ אברהם מערצבאכער נ״ע בעיר מינכען דף כב ע״א נמצא: „כי גנוב גונבתי״. ואם תאמר מה לי לעשות לך טובה ולהזכירך? הלא שמא נמכרת בגנבתך, לכך אמ׳ כי גנוב גונבתי ולא נמכרתי בגנבתי. ואם תאמר על פשעך שמוך בבור, לכך אמ׳ לא עשיתי מאומה כפרשב״ם״. — והוא פירוש דברי רשב״ם לדעת המחבר. — [10]) כן אמר ר׳ חנין א״ר בסוטה דף ט ע״ב ויהי למשל. — [11]) איוב ל,ו. — [12]) ישעיה יט,ט. — [13]) בפסוק יד. — [14]) הלך בדרך רש״י.

ויהי מקץ.

מא 1. ויהי מקץ שנתים ימים. שתי שנים שלימות כדכת׳[1] ימים תהיה גאולתו, ואם לא יגאל עד מלאות לו שנה תמימה. וכן[2] ימים או עשור. וכן[3] למועדה מימים ימימה, בפסח מדבר שהוא משנה לשנה שלימה. אבל מקץ שנתים בלא ימים היה משמע מקץ שנה ויום, כדכת׳[4] בן שנתו, בתוך השנה קורהו בן שנתו: **2.** והנה מן היאר עולות. דרך ארץ לשתות הבהמות ביחד וחוזרות ועולות ורועות באחו: באחו. מקום עשבים כדכת׳[5] ישגא אחו בלי מים: **4.** ויקץ פרעה, ויישן מיד ויחלום וגו׳. בין שינה מעט לשינה שנייה רגיל חלום להתחלף לעניין אחר ועדיין אינו נותן לב להבין שזה חלום הוא עד שנגמרה שינתו וניעור לגמרי ואז[6] וייקץ פרעה לבסוף והנה חלום, אבל עד עתה לא ידע: **5.** בקנה אחד. וזה סימן לשובע, לכל גרעין שבע שבלים: **7.** והנה חלום. כמו[7] והנה היא לאה. אבל עד עתה היה סבור שראה ממש ולא חלום: **8.** ותפעם רוחו. נתחלפה דעתו טרישפשא[8] ב״ל וחשב לבקר ולדעת הפתרון. וכן בדניאל[9] ויאמר להם המלך חלום חלמתי ותפעם רוחי לדעת את החלום: ואין פותר אותם[10] דברים המתיישבים לפרעה: **10.** פרעה קצף על עבדיו. כל פרעה בלשון מצרים מלך, וכן כל מלכי מצרים נקראים. ושל פלשתים אבימלך אפי׳ בימי דוד[11] בשנותו את טעמו לפני אבימלך. ושל ירושלים[12] מלכי צדק. ביהושע[13] אדני צדק מלך שלם. ובימי דוד[14] „על דברתי״ אני מבטיח שתהיה „מלכי צדק״ מלך ירושלים. ושל עמלק אגג. בימי משה[15] וירום מאגג מלכו, ובימי שאול[16] אגג מלך עמלק. אף כאן פרעה לשון מלכות, כי בשמו של מלך אין

---

[1]) ויקרא כה,כט. ל. — [2]) כד,נה. — [3]) שמות יג,י. — [4]) ויקרא יב,ו. — [5]) איוב ח,יא. — [6]) בפסוק ז. — [7]) כט,כה. — [8]) *trespassa* ובל״א: ver-ging. ועין RSBM דף 93 סימן 12. — [9]) דניאל ב,ג. — [10]) בכ״י בטעות: איתו. — [11]) תהלים לד,א. — [12]) ד,יח. — [13]) ביהושע י,א. ג בתוב: אדני צדק מלך ירושלם. — [14]) תהלים ק״ח,ד. — [15]) במדבר כד,ז. — [16]) שמואל א׳ ט״ו,ח. והבאים.

אומרין לפניו דוד קצף על עבדיו. אלא כך אומרין [1])לפניו המלך קצף על עבדיו. וכן לפנינו[2]) אני פרעה, אני אהיה המלך לבדי, כרכת'[3]) רק הכסא אגדל ממך. לכן נקרא יוסף[4]) אברך, אב[5]) למלך. ובספר לקח טוב[6]) פירש כמותי: .12 איש כחלומו פתר. כמשמעות חלומו פתר. וגם כמו שפתר לנו כן היה, וי"ו כאשר פתר וגו': .13 אותי השיב המלך על כני: .15 תשמע חלום. תבין חלום ויודע לפותרו: .16 בלעדי. אינו תלוי בי אלא הקב"ה יודיענו לפתור שלומך: .21 ולא נודע כי באו אל קרבנה. כך אמר פרעה עכשיו ליוסף. עתה אני זכור כי בשעת החלום נדמה כאילו לא באו אל קרבנה. אבל למעלה לא היה ראוי לכתוב אלא ראית האכילות שראה שזו אוכלת זו, אבל מה שחשב פרעה בלבו על מה שהיה תמיה שמראיהן רע בכתחילה לא היה ראוי לכתוב: .23 וצנומות פתרונו לפי עניינו ואין לו חבר במקרא. ויש לומר כי לשון צונמא[7]) שבתלמוד[8]) הוא, קשים כאבן בלא ליחלוח: .25 אשר האלהים עושה. מה שעתיד לעשות הגיד לפרעה, כי על המלך תלויים תקנות המלכות: .29 שָׂבָע גדול. בולו קמץ כי טעמו למטה ושם דבר הוא כמו דָּבָר בָּקָר רָעֶב ומדם יאמר דְּבָרֵךְ בְּקָרֵךְ וכו': .30 ונשכח כל השבע. דוגמת[9]) ולא נודע כי באו אל קרבנה: .32 ועל השנות החלום וגו'. אבל הלומות של יוסף אע"פי שנשנו באלומות ובכוכבים אילו היו בלילה אחד כאלה, היו נמדרים: .34 ויפקד פקידים [וגו'] וחמש. שהממונים יגבו חומש כל התבואות לצורך המלך אשר משפטו בשאר שנים לעשר כרכת' בשמואל[10]) את שדותיכם יעשר, עתה יטול פי שנים. וכמו כן הנהיג יוסף לבסוף[11]) על אדמת מצרים לפרעה לחומש: .35 ויצברו בר תחת יד ממונה פרעה, וכל זה היה בעל כרחם של מצריים. ולכך כת' ויפקד פקידים [וגו'] ויצברו[12]). שכן מצינו באחשורוש[13]) ויפקד המלך פקידים בכל מדינות מלכותו ויקבצו [את] כל נערה וגו' אל יד הגי

---

1) בב"י: אמ'. — 2) בפסוק מד. — 3) בפסוק מ'. — 4) בפסוק מג. — 5) בב"י: אב. ותקנתי על פי דברי רשב"ם לפסוק מג. — 6) בדף קנ ע"א של דפוס הח' ר' שלמה בובער נ"י. — 7) בב"י: צנומא. ותקנתי ע"פ דברי רש"י שהשתמש 'רשב"ם בהן בקיצור כדרכו במקומות רבים. וכן בגמרא הוסחא צונמא. — 8) נדה דף ח ע"ב. — 9) בפסוק כא. — 10) שמואל א' ח,יד. טו מעירבים. וזברונו המעהו. — 11) מז,כו. — 12) ופירושו שהפקידים יצברו. — 13) אסתר ב,ג.

וגו'. „ויקבצו" הוא הגבייה מבעלי השדות, „ויצברו" הוא האסיפה אל יד[1]) שומרי האוצרות. וכן ביוסף תמצא [2])ויקבוץ ויצבור: אכל בערים[3]). כי בכל עיר ועיר יוכלו[4]) למוכרו בשני הרעב: .38 אשר רוח אלהים בו. בפתרון חלומות וכל שכן להכמת דרך ארץ: .39 נבון, מבין עתידות ורואה הנולד. חכם, קיבץ חכמה[5]) ממה שראה ושמע: .40 ישק. יזדרזו בכלי קרב על מלחמה לצאת על האויבים. לשון[6]) עיר מבצר והנשק, [7])נושקו רומי קשת: .41 נתתי אותך. נותן אני אותך[8]). בשעת נתינת טבעת על ידי יוסף אמר לו כך: .42 בגדי שש. של מצרים חשובים, כרכת'[9]) שש ורקמה ממצרים[10]): רביד. לשון דבר הפרוש ופשוט על האדם. כמו[11]) מרבדים רבדתי ערשי: .43 במרכבת המשנה, סוס או פרדה המיוחדת לרכוב עליה איש[12]) משנה למלך, אשר לו: אברך. הוא אב למלך, כדאמרינן[13]) לא רכא ולא בר רכא. וזהו[14]) וישימני לאב לפרעה, כלומר אב למלך, כי פרעה לשון מלך כמו שפרשתי למעלה[15]). „אב" שר לצורך המלך: .44 אני פרעה. אני מלך, וזהו[16]) רק הכסא אגדל ממך: לא ירים איש את ידו. לעשות שררה כמו שכת' בירבעם [17])אשר הרים יד במלך, רמה ידו ושררתו על ידי המלך שלמה כמו שכת' שם[18]) ויפקדהו לכל סבל בית יוסף: .45 צפנת פענח. כתרג'. ולשון מצרים הוא. וכן היה דרכם לקרוא לאדם בשעה שממנים אותו על ביתם שם הראוי. וכן[19]) ויקרא משה להושע בן נון יהושע, כשנעשה משרתו. וכן[20]) ויקרא לדניאל בל טשצר. כרכת'[21]) די שם שמיה בל טשצר בשם אלהיה: פוטיפרע. אין

---

1) בב"י: אל ידי. ונמחק בב"י היוד שבסוף. — 2) מא,מח. מט. — 3) בב"י: בעירו. — 4) בב"י בחלוף האותיות הדומות: אבלו. ע' RSEM דף 32 הערה 1. ויש להוסיף שם יו הנחלף עם א! — 5) בב"י: חכמת. ותיו נחלפת בב"י הוה בכמה מקומות בהא. ובדפוסים: חכמות. — 6) מלכים ב' י,ב. — 7) תהלים עח,ט. — 8) וכן כתב למעלה א,כט; כג,יא. — 9) יחזקאל כז ז: שש ברקמה ממצרים. — 10) בב"י בא המאמר הזה שלא במקומו לפני פסוק לד. — 11) משלי ז,טז. — 12) בב"י: לרכוב עלי האיש. ע' RSBM דף 33 הערה 5. — ורישב"ם פירש תיבת מרכבת לשון בהמה לרכוב ולא לשון רכב. וגראה שרצה לדמות האמר כאן במקרא עם המסופר באסתר ו,ח—יא. — 13) בבבא בתרא דף ד ע"א. — 14) מה,ח. ותיבות כל־מר אב למלך באו בב"י בטעות לפני וזהו. וע' RSBM דף 35 הערה 6. — 15) לפסוק יוד. — 16) בפסוק מ'. — 17) מלכים א' יא,כו. — 18) שם בפסוק כח: ויפקד אותו וגו'. — 19) במדבר יג,טז. וכן בתב רשב"ם שם. — 20) דניאל א,ז: וישם לדניאל בלטשאצר. — 21) דניאל ד,ה: דניאל די שמיה בלטשאצר בְּשֵׁם אֱלָהִי.

זה פוטיפר לפי הפשט: כהן און. שר של אותה העיר כדכת'[1]) ובני דוד כהנים היו, שלטונים: .46 בן שלשים. וראוי לשררה: .47 ותעש הארץ. הוציאה הרבה תבואה. כמו[2]) ועשת את התבואה לשלוש השנים: לקמצים. בקנה אחד מלא קומץ שבלים ולכך היה השבע גדול: .50 בטרם תבא שנת הרעב. לפי[3]) שבא יעקב בתחילת ימי הרעב בשנה שניה ולסוף שבע עשרה שנה בשנת [מותו][4]) אמר ליוסף[5]) שני בניך הנולדים לך [וגו'] עד באי אליך [וגו'] לי הם. אבל[6]) מולדתך אשר הולדת אחריהם, אחרי באי אליך, לך יהיו, לכך פירש[7]) כאן אפרים ומנשה נולדו לפני שנת הרעב קודם שבא יעקב, אבל אחרי כן הוליד בנים ובני בנים שנקראו על שם אחיהם בנחלתם כמו שאמר יעקב: .51 נשני. מן נשש. כמו[8]) חנני אלהים מן חנן. הדגש תחת את החסירה[9]). ואילו היה מגורת[10]) לא תנשני, [11])נשיתי טובה שהוא מחטופי למ"ד פעל, היה לו לומר נְשַׁנִי. כמו[12]) עבדי רַמָנִי, [13])האיש אשר כִּלָּנִי. רמני מן[14]) רימה את רעהו. כלנו [מן] [15])כלה י"י את חמתו: .54 ובכל ארץ מצרים היה לחם. כי נתן יוסף אוכל בערים: .56 וישבר[16]). לשון קניין מאכל ומשתה כדכת'[17]) לכו שברו ואכלו [ולכו שברו] בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב: .57 וכל הארץ באו מצרימה אל יוסף לשבור[18]):

מב .1 למה תתראו. כמו[19]) לכה ונתראה פנים דאמציה שהגים דעתו להראות גדולתו ליואש מלך ישראל. אף כאן למה תתראו בפני [בני אדם כמו] האנשים שיש להם תבואה כל צורכם שאתם מתעכבין כאן ואין לכם תבואה וכל העם יורדים מצרימה לקנות תבואה[20]) ואתם יושבים ומתראים כאילו יש לכם[21]): .7 מאין באתם.

---

1) שמואל ב' ח,יח. — 2) ויקרא כה,כא. — 3) בכ"י בטעות: ולפי. — 4) התיבה חסרה בכ"י ונשאר מקומה חלק והמדפיס הראשון הוסיפה כבר. — 5) מח,ה. — 6) מח,ו. — 7) בכ"י בטעות: פירשם. — 8) לג,יא. — 9) ככר הקדימו בטעות הזאת דוגש בתשובות על מנחם דף 94 ור' יהודה חיוג בספר פעלי הכפל לשרש נשש שהביאו גם ראב"ע. ולא כן דעת ר' תם בספר ההכרעה דף 94 ור' משה הכהן שהביאו ראב"ע. — 10) ישעיה מד,כא. — 11) איכה ג,יז. — 12) שמואל ב' יט,כו. — 13) שמואל ב' כא,ה. — 14) משלי כו,יט. — 15) איכה ד,יא. — 16) בכ"י: וישברו. — 17) ישעיה נה,א. — 18) פירש בשנותו סדר הדברים שבמקרא. — 19) מלכים ב' יד,ח. — 20) בכ"י: תבואת, ואולי צ"ל תבואתה. — 21) הלך בעקבות רש"י וגמרא תענית דף י ע"ב אבל בדרך פשוט יותר.

הראה להם שאינו מכירם. כי לא שאל להם למה באתם: .8 והם לא הכירוהו. כי בא עתה לפניהם בחתימת זקן[1]). ועוד שראוהו מישל בכל המלכות בכנדי מלכות. וגם מן הקול לא היו מכירי' אותו כי על ידי מתורגמן היה מדבר עמהם כדכת'[2]) כי המליץ בינותם: .9 ערות. פרצות החומות ומאיזה מקום נוחה ליכבש. כדכת'[3]) ערות יסוד, [4])ערו ערו עד היסוד, [5])ערות [על] יאור. ולפי שהיו בעלי קומה וכולם עשרה כל שעה ביחד ולא היו נפרדים אילו מאילו כשאר בני אדם הבאים משאר מקומות לשבור בר, אמר להם מרגלים אתם: .11 כולנו בני איש אחד נחנו[6]). לכך אנו הולכים יחד ולא בשביל עצה רעה כמרגלים: .12 ויאמר אליהם[7]) לא כי ערות הארץ באתם לראות. שאם כן, איך לא נשאר אחד מכם את אביכם, כלומ' אצלו. ולדעת אם בנימין קיים אמר להם כן. והם השיבו[8]) שנים עשר עבדיך [אחים] אנחנו וגו'. וכן כתוב לפנינו[9]) שאול שאל לנו האיש ולמולדתנו: .21 הצרה הזאת. [10])מדה כנגד מדה. אנחנו השלכנוהו בבור והנה אנחנו נאסרים בבית השבי: .23 כי שומע יוסף, מבין. כי עד עתה המליץ בינותם, כאילו אינו מבין לשונם[11]): .24 את שמעון. להפרידו מלוי שלא יתייעצו בין שניהם לעשות חבלה כאשר עשו בשכם[12]): .28 מה זאת עשה. [מה] מדה כנגד מדה[13]) יש כאן, להוסיף לנו ממין על פירעון עוונינו: .35 צְרֹרֹת כַּסְפֵּיהֶם. לפי שהסמך מבלעת את החטף נדגשת הפ"ה של כספיהם. וכן נסך נְסָכֵיהֶם[14]):

מג .12 וכסף משנה. לקנות[15]): אולי משגה הוא. לסימן נתנוהו[16]) על פי האמתחות להכיר כל אחד איזה אמתחת שלו לפי חשבון הכסף ושכחוהו לחזור ולקחתו: .14 כאשר שכלתי שכלתי. כמו[17]) וכאשר אבדתי אבדתי. כלומ' על הספק אני שולחו.

---

1) כדברי רש"י מכבא מציעא דף לט ע"ב ויבמות דף פח ע"א ובתובות דף כו ע"ב. — 2) בפסוק כג. — 3) חבקוק ג,יג. — 4) תהלים קלז,ז. — 5) ישעיה יט,ז. — 6) בכ"י בטעות: אנחנו. — 7) בכ"י: להם. — 8) בכ"י: שהשיבו. — 9) מג,ז. — 10) נדרים דף לב ע"א. — 11) הוצרך לפרש כן לפי שבעת ההיא בודאי אין המליץ בינותם. — 12) בפירוש השני בדברי רש"י. — 13) עיין ראשית דבריו לפסוק בא. — 14) כתב ר"ו הירושלמי במפורש: עשרים פעמים מצאנוהו במקרא ובכולם הכ"ף דגוש. והוסיף עוד לאמר שלאו דווקא ממ"ש אלא כל חבריה אותיות השריקה שהם עמה וכציש בולן מבלעות השוא ומדגישות אחריהן. וע' דבריו שם. — 15) הוא פירש בפירוש ראב"ע: בכסף שני. — 16) עברי יוסף. — 17) אסתר ד,טו.

מה שאירע יארע[1]: 19. וידברו אליו פתח הבית. קודם שנכנסו:
23. ואלהי אביכם. הכל היו יודעים שמלומדים בניסים היו:
25. ויכינו את המנחה. כי בדרך בשקים הוכחש יופי הפירות:
32. כי תועבה וכיחוי[2] וביזוי היא[3] למצרים לאכול עם אנשי עבר
הנהר כי נבזים היו בעיניהם ואנשי מצרים גסי רוח היו כדכת׳[4]
קראתי לזאת רהב הם שבת. וכן[5] כי תועבת מצרים כל רועה צאן,
מבזים היו בעיניהם הרועים לפי שהצאן[6] היה מאוס בעיניהם.
כדכת׳[7] הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, דבר
המשוקץ למצרים ומאוס נזבח לעיניהם לצורינו ולא יבזו אותנו
לסוקלנו באבנים דרך בזיון כמו שמצינו בשמעי בן גרה[8] יצא יצוא
[ומקלל] ויסקל[9], קילל דוד וסיקל בעפר דרך ביזיון: 33. וישבו
לפניו. צוה יוסף להושיבם כך: ויתמהו. שהרי כולם נולדו בשבע
שנים ואין להבחין איזה קודם לזה: 34. ותרב. כמו ותרבה, נתרבתה
מתנתו. וכן [10]וַתֵּכֶל [כל] עבודת [משכן] אהל מועד, נשתלמה:

מד 3. הבקר אור. האיר. כמו[11] ראו נא כי אורו עיני, לשעבר.
וכן[12] מה טובו אהליך יעקב: 4. יצאו את העיר. כמו[13] עברו
[וסבו] את העיר. וכן[14] כצאתי את העיר. כמו[15] בני יצאוני, יצאו
ממני: 5. והוא נחש ינחש בו. יש לומר שהיה מראה עצמו
לעיניהם כיודע עניינים על ידי קסם ונחש, ושמא בכוס היה קוסם.
ויש מפרשים חכם כמותו ינחש על הכוס מי גנבו ממנו[16] לפי שכת׳
לפנינו[17] כי נחש ינחש איש אשר כמוני, ואין כתוב שם ינחש בו:
10. כדבריכם כן הוא. שהרי כולכם שותפים וכן מנהג סוחרים

---

1) הוא פירש כאילו כתוב בוי״ו המהפך העבר לעתיד „ושכלתי כאשר שכלתי״ ובאסתר „ואבדתי כאשר אבדתי״ ועל ידי סדר הדברים נפרד הוי״ו מהפעל שלו ולא הדל להיות עתיד. ורצה יעקב לאמר כאשר שכלתי עד עתה מיוסף ושמעון, כן אשכל גם מבנימין. וכן דברי אסתר לאמר כאשר אבדתי על ידי עצת המן בהיותי יהודית ולא אמלט בית המלך מכל היהודים, כן אבד בבואי אל המלך אשר לא כדת. והפירוש הזה נראה בעיני מכל הפירושים. ורב שלמה דובנא בביאורו לא הבין ושינה דברי רשב״ם בלי הכרח: מה שיארע יארע. — 2) הוא מלשון כיחו וניעו (בבא קמא דף ג ע״ב). וכיח הוא רוק (ע׳ ערוך ורש״י). — 3) בכ״י: היו. — 4) ישעיה ל,ז. — 5) מו,לד. — 6) בכ״י: לפני הצאן במקום לפי שהצאן. — 7) שמות ח,כב. — 8) שמואל ב׳ טז,ה. ו. — 9) בכ״י: ויסקול. — 10) שמות לט,לב. — 11) שמואל א׳ יד,כט. — 12) במדבר כד,ה. — 13) יהושע ו,ז. — 14) שמות ט,כט. — 15) ירמיה י,כ. — 16) וכן פירש ר׳ יונה והביאו ראב״ע כאן. — 17) בפסוק טו.

ללקות זה על זה, אבל איני חפץ, אלא הוא לבדו יהיה לי עבד:
15. איש אשר כמוני. כי דרך השרים לקסום קסם כמו שמצינו[1]
כי עמד מלך בבל אל[2] אם הדרך [וגו׳] לקסום קסם. והנני יודע
מי גונב ממוני:

ויגש.

18. כי כמוך כפרעה. הרי אתה כמלך ויראתי מחרון אפך:
19. אדוני שאל. אתה גרמתה לנו להביאו הנה וחולין הוא לך
לעכבו: 21. ואשימה עיני עליו. אפילו פשע, גנאי הוא למושל
הארץ להכרית דבריו: 22. ועזב את אביו ומת. אביו ימות:
30. ונפשו קשורה בנפשו, ולכך בראותו כי אין הנער ומת:
32. כי עבדך. לכך אני מדבר יותר מכל אחי ואהיה עבד תחתיו:

מה 1. ולא יכול יוסף להתאפק עוד, כי עד עתה היה עושה
כל[3] מעשיו על ידי שהיה מתאפק בלבו, כמו שכתוב למעלה[4]
ויתאפק ויאמר שימו לחם: לכל הנצבים עליו. בפני כל הנצבים
עליו לא[5] יכול עוד להתאפק, ויקרא למשרתיו הוציאו כל הנצבים
עלי מן הבית. כך עיקר פשוטו[6]: 2. וישמעו מצרים, אנשי העיר,
ואחר כן וישמע בית פרעה: 5. כי למחייה שלחני. הקב״ה עשה
כל זאת לטובתכם: 8. כי האלהים. אלא[7] האלהים: 11. פן תוורש.
תתגרש מן הארץ על ידי רעבון, כמו[8] והורשתם והאבדתם מהר.
מגזרת ירש יאמר תוורש. מן יקש [יאמר[9] תוקש] בו: 12. כי פי
המדבר אליכם. ועד עתה על ידי מליץ[10]. ולפי עיקר פשוטו
בשורה שתאמרו לאבי לא מפי שמועה ששמעתם מאחרים, שהרי

---

1) יחזקאל כא,כו. — 2) בכ״י: על.
3) בכ״י: מכל. — 4) מג,לא. — 5) בכ״י: ולא. — 6) שלא כדברי בראשית רבא בפרשה צג: כיון שראה יוסף שהסכימה דעתם להחריב את מצרים אמר יוסף בלבו מוטב שאתודע להם ואל יחריבו את מצרים. — 7) בכ״י: אל. — 8) דברים ט,ג. — 9) דברים ז,כה. ובעל קרן שמואל השלים החסרון. — 10) כפירוש רש״י וראב״ע.

אתם בעיניכם רואים ומבירים כי אני יוסף אחיכם[1]) מדבר אליכם[2]) ולפיכך והגדתם את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם: 13. את כל כבודי. לא ידאג לבא כי יש [בי] כח ויכולת להטיב לו: 19. ואתה צויתה. עתה אני מצוה אותך[3]) לקחת עגלות ובהמות למשוך[4]). כי לא היה אדם יכול להוציא מן המלכות עֲגָלָה[5]) כי אם על פי פרעה. ודונמא זו בתלמוד[6]) אין פרה וחורה יוצאה ממצרים אלא אם כן נטלה האם שלה[7]): 23. כואת. כמו כן: עשרה חמורים. לעשרה אחיו, וא"עפי שבנימין חזר עמהם, לא רצה להטריחו[8]): 24. וישלח את אחיו. כל לשון לוויה משקל דגש. לשון שליחות של חזור משקל רפי: אל תרגזו. אל תיראו כלום בדרך מפני ליסטים, כי שלום לי מכל צד. וכן[8] רגזו [ו]אל תחטאו, היו יראים מן הק' ולא תחטאו. וכן[9] ונתן י"י לך לב רגז, דחיל בתרע. וכן[10] ירגזון יריעות, לשון ניענוע כאדם המתירא. וכן[11] רגזה בוטחות,[12]) המרגיז ארץ ממקומה. אבל רגזה של[13]) תרגום של דניאל ישל עזרא לשון כעס[14]). טרנבלר[15]) לעז של רגז של

א) אמרינן בתלמוד[16]) קללת חכם אפילו על תנאי והשלים תנאו היא באה. מגלי? מידודה, שא"עפי שהחזיר את בנימין לאביו היו עצמותיו מגולגלין בארון יב'[17]).

1) כצ"ל במקום „אליכם„ שכב"י ושמחק בעל קרן שמואל אשר לא כדת.— 2) המ"ב לפרש כי פי המדבר אליכם שיהיה כמו כי אני בעצמי המדבר אליכם, כי כן דרך לשון המקרא. — 3) עבר במקום הווה כדבריו א,כט. ועד. — 4) ר"ל שבכלל העגלות שבכתוב נכללו הבהמות המושכות אותן. וז' יהודה בן אלעזר בתב במגחת יהודה (הנדפס בספר דעת וקנים) בדף כה ע"ב שרשב"ם פירש עֲגָלוֹת שבפסוק הזה לשון עגלות בקר. ולא עלה כואת על דעת רשב"ם. כי דרך אגדה היא בב"ר ובתנחומא אשר דרך בה רש"י לפסוק כז ולא נמצא בכל המקרא עֲגָלוֹת לשון עגלות בקר. כי לשולם היא ריבוי הנפרד של עֲגָלָה ולא של עֲגָלָה, ורק בכמיכות שתי"ן נאמרו עֲגָלוֹת. — 5) בעל מגחת יהודה טעה לקרא כאן בדברי רשב"ם עֲגָלָה. ע' הערתי הקודמת. — 6) משנה בכורות ד,ד בשינוי לשון קצת. — 7) ולמד רשב"ם מזה שהיו במצרים פקידים לשמור על היצאת בהמית אל ארץ אחרת. — 8) תהלים ד,ה. — 9) דברים בח,סה. — 10) חבקוק ג,ו. — 11) ישעיה לב,יא. — 12) איוב ט,ו. — 13) בב"י נכפל בטעות: רגזה של רגזה של. — 14) שלא כדברי רש"י וראב"ע שפירשו כאן לשון בעס ולא הבדילו בין לשון עברי ללשון ארמי. — 15) *trembler* ובל"א zittern. — 16) מכות דף יא ע"א וע"ב בשינוי לשון. ושם נדרשו דברי יהודה בבראשית מג,ט: אם לא הביאותיו אליך וגו'. — 17) דברי אגדה. האלה נוספו בוראה בתחלה על גליון פירוש רשב"ם והיו מיועדים להמשך אל דברי יהודה מד,לג: אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים, וראוים אחרי פירוש רשב"ם להתחלת הפסוק ההוא שבו נשלם פירושו לפרק מד. ואחרי כן נכנסה ההוספה מן הגליון אל תוך הפירוש, לא במקום המכוון אלא במקום אשר ציינתי.

כ"ד ספרים: 26. וכי הוא מושל. ואל תירא מלבא אליו: ויפג לבו, החליף לבו[1]) לומר אין זה אמת, כי לא האמין להם. כמו[2]) אל תתני פוגת לך. [3]) וריחו לא נמר מתורגם וריחי' לא פג: 27. את כל דברי יוסף, שאר דברים שדיבר אליהם הכתובים למעלה שבכה על צוואריהם והכירו בודאי שהוא אחיהם. וגם ראה את העגלות אשר שלח יוסף[4]) על פי פרעה, ותחי רוח יעקב, כי שמר את הדבר שסוף יוסף להיות מושל [והעגלות הללו][5]) אינן יוצאות ממצרים כי אם על פי מושל כמו שפירשתי למעלה[6]): 28. רב. די בפונת לבי שלא האמנתי אלא ודאי עוד יוסף בני חי. פשטות אחרים של ערמומיות אומ' והנם הבל[7]):

מו 1. לאלהי אביו יצחק, ששמה שם יצחק מובח בבאר שבע כשנגלה לו הק' כמה שכת' בפרשת אלה תולדות יצחק[8]) ועשה גם הוא שם זבחים כמו שעשה אביו: 4. אעלך גם עלה. כלומר ארד עמך וגם עלה אעלך[9]), כמו[10]) וברכתם גם אותי: גם עלה. שנקבר עם אבותיו במערת המכפלה: יש"ת ידו על עיניך. על עיניך וצרכיך, ישתדל לעשותם[11]), כדכת'[12]) ישית ידו על שנינו: 8. יעקב ובניו. יעקב מחשבון שבעים נפש כמו שמוכיח לפנינו לפי הפשט[13]) כל נפש בניו ובנותיו של יעקב ולאה הבל שלשים ושלש עם יעקב. ורבותינו פירשו[14]) זו יוכבד שנולדה בין החומות: 26. יוצאי יריכו הבאים מצרימה כל נפש ששים ושש. כי יעקב שהוא מחשבון של שלשים ושלש של לאה אינו בכלל יוצאי יריכו, כי יוצאי יריכו לא היו כי אם ששים ותשע. וכי אמר משה[15])

ב) ואני הצעיר שמעתי רב עוד יוסף בני חי, אתם אומרים עוד יוסף חי וכי הוא מושל, רב לי במה שהוא עדיין חי אפילו אינו מושל, אלכה ואראנו בטרם אמות וגו'[15]):

1) דבריו יבוארו על פי דברי רש"י. אבל עשה התובה לפעל יוצא בענין שחזה תיבת לבו נשיא המאמר ולא נושאו והנושא יהיה יעקב שמדבר בו הכתוב ובלא: Er wendete sein Herz ab. — 2) איכה ב,יח. — 3) ירמיה מח,יא.— 4) מה,כא.— 5) השלמתי החסרון על פי דברי רשב"ם לו,יא. — 6) לו,יא וכאן לפסוק יט. — 7) כי,כה. — 8) לפי הכלל שכתב לעיל כט,ל. — 9) שמות יב,לב.— 10) ואלה דברי ר' יוסף בכור שור המשתמש בפירוש רשב"ם ומבארו: „על עיניך. על עיניך שתצטרך כמו (שמואל ב' טז,יב) אולי יראה יי בעיני, שהוא כמי בעיניו, בדוד כשהיה שמעי מקללו". — 11) איוב ט,לג. — 12) בפסוק טו. — 13) בבא בתרא דף קכג ע"ב. — 14) דברים י,כב.— 15) הוספת הכותב היא זו הנמצאת בכ"י במקום הזה. ועין RSBM דף 55 הערה 4 סימן a.

בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה. שיעקב ובניו הוו שבעים[1]: .29 עוד. הרבה, כדכת'[2] כי לא על איש ישים [עוד]: .32 והאנשים רועי צאן. כל זה אמר יוסף לפרעה: .34 כי תועבת מצרים. נבזים הוו בעיניהם כל רועי צאן כי מאום הצאן בעיניהם בין לאכילה בין לזבח[3] כדכת'[4] הן נזבח את תועבת מצרים וגו':

מז .4 לגור בארץ. ולא מתוך חסר ממון אלא בשביל מרעה לצאנינו. כל זה אמרו שלא יאמר פרעה ליקח משל יוסף באו: .6 אנשי חיל. ראוים לגבורה ולשררה, כמו[5] אשת חיל את: .9 מעט ורעים. לפי שנראה יעקב בעיניו[6] זקן יותר מדאי ששאל לו כמה ימי שני חיך, השיב לו יעקב מעט הם אבל רעים הם ולכך אני נראה בעיניך זקן יותר מדאי: .13 ותלה. כמו[7] ותכה מכעם עיני. הת"ש עיקר לפיכך מפיק ה"א וכן[8] נגה אור: ארץ מצרים וארץ כנען. אבל הרחוקות יותר מארץ כנען לא הוו באים לארץ מצרים, כי [הוו] רחוקות יותר מדאי או שמא לא היה שם רעב גדול כל כך: .21 העביר אותו לערים. כמו שעשה מנחריב כדכת'[9] אל ארץ כארצכם, כדי שלא יטענו כח חוקה איש איש בארצו לאחר מכירה:

ויחי יעקב.

.29 ויקרבו ימי ישראל למות. כל מקום שארם חפץ לצות את בניו צריך לאמר ויקרבו[10], וכן[11] ויהי כי זקן יצחק וגו' ויקרא את עשו וגו' לא ידעתי יום מותי. וכן[12] ויקרבו ימי דוד למות ויצו

ג) ואני הצעיר מצאתי תרגום שרי מקנה רבני חילא. [ואין צורך] לפרוש רבנו[13]:

1) רצה לומר כדרכו שפסוק זה לא נכתב אלא בשביל דברי משה הבאים בתורה אחרי כן. — 2) איוב לד,כג. — 3) ע' דברי למעלה מג,לב ולשמות ח,כב. — 4) שמות ח,כב. — 5) רות ג,יא. — 6) בעיני פרעה. — 7) איוב ז,ז. — 8) איוב כב,כח. — 9) מלכים ב' יח,לב; ישעיה לו,ז. — 10) רוצה לומר קריבה למות וכדומה, ולפיכך הביא לראיה שנאמר ביצחק הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי, שהוא כאלו נאמר בו קריבה למות, וכל דברי' להוציא מדברי בראשית רבא שהביא רש"י. — 11) כו,א. ב. — 12) מלכים א, ב,א. — 13) גם אלה דברי הכותב המוסיף. — ומקום שתי התיבות אשר השלמתי בהן חסרון המאמר נשאר חלק בכ"י כבשאר מקומות אשר הוכרתי בספרי RSBM בדף 35 בהערה 1. ורצה הצעיר לומר שתיבות אנשי חיל שבמקרא פתרונן אנשי מקנה.

את שלמה בנו. ועיקר התחלת פרשה זו מן[1] וישב ישראל בארץ מצרים וגו', כי עליו מחובר ויחי יעקב. אלא שלא רצו הקהלות לסיים פרשת ויגש בותהי הארץ לפרעה[2] וסיימה בוישב ישראל: שים נא ידך. כבר פירשתיו אצל עבד אברהם[3]: .31 וישתחו ישראל ליוסף ממקום שהיה על [ראש] המטה[4]:

מח .1 ויאמר ליוסף. אדם אחד אמר. וכן[5] ויגד המגיד ליעקב: .2 וישב על המטה. הוו רגליו[6] למטה לארץ, ולכך כתוב לפניו[7] ויצא יוסף אותם מעם ברכיו. וגם להגיד חוזקן של יעקב שכל דברי צוואתו עשה בישיבה ורגליו לארץ עד שסיים כל דבריו, ואחר כך[8] ויאסוף רגליו אל המטה, הכניסם אל המטה כמו[9] ואספתי אל תוך ביתיך, [10]ואין איש מאסף אותי הביתה: .3 נראה אלי בלוז. בשובי מפדן ארם. וכת'[11] אני אל שדי פרה ורבה: .5 ועתה שני בניך וגו'. כלומר מאחר שנתן לי הק' את ארץ כנען הרי ברשותי לעשותך בכור ליטול פי שני שבטים, ולכך שני בניך יטלו כנגד ראובן ושמעון: עד בואי. לפני בואי. כדכת'[12] וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב, כלומר קודם שבאתי מצרימה: .6 ומולדתך, בניך או בני בניך שנולדו לך אחרי בואי באילו שבע עשרה [שנה] שהייתי כאן, על שם אחיהם יקראו, ולא יהו שבטים כי אם בתי אבות, כי כל שבעים נפש שהיו בשעת ביאת יעקב בין בנים בין בני בנים היו בתי אבות ולהם נתחלקה הארץ כדאמרי'[13] בבבא בתרא[14] וכדכת' בפנחס אפי' בבני פרץ[15] לחצרון משפחת החצרוני לחמול משפחת החמולי, וכן בבני בלע[16] ארד ונעמן וגו', וכת' לבסוף[17] לאלה תחלק הארץ בנחלה וגו' לשמות מטות אבותם ינחלו, וכן בני בניו של יוסף שנולדו אחרי כן יקראו על שם אחיהם בנחלתם והיו בתי אבות כדכת' בפרשת פנחס[18]: .7 ואני בבואי מפדן באותו הדרך לאחר שברכני הק' מתה רחל באותו הדרך

1) שהוא פסוק כו. — 2) אין דעתי על פסוק כ לבדו אלא על כל הענין מפסוק כ עד פסוק כו. — 3) כד,ב. — 4) הלך בדרך פירושי לשמות יד,ל. ובלעדי זאת פירש ראש המטה שבמקרא כמו למעלה על המטה. ופירושי נראה בעיני. — 5) בפסוק ב. — 6) בכ"י נכפל: היו רגליו היו רגליו. — 7) בפסוק יב. — 8) מט,לג. — 9) דברים כב,ב. — 10) שופטים יט,יח. — 11) לה,א. — 12) מא,נ. — 13) בכ"י: כראמרה. — 14) דף קיח ע"ב ושם. — 15) במדבר כו,כא. — 16) במדבר כו,מ. — 17) במדבר כו,נג—נה. — 18) במדבר כו,כט—לב. לה—לו.

בעוד הרבה דרך עד היישוב, לכן קברתיה בדרך, כי לא [היה]
פנאי לקוברה אצל לאה במערת המכפלה. ושלא יפשיעהו יוסף על
אמו הוצרך לומר כן: 8. וירא ישראל. אע״פי שכת׳ לפנינו[1] (ו)לא
יוכל לראות, יש רואה דמות אדם ואינו מכיר דמות פניו. וכן[2] לא
יראני האדם וכת׳[3] ראיתי את י״י: 9. בזה. במלכות הזאת:
11. ראה. כמו ראות. וכן[4] עשה כיום הזה: לא פיללתי. לא דנתי
בלבי. כל פילול לשון דין. וכן[5] ויעמוד פנחס ויפלל, עשה נקמה,
כדכת׳[6] ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו וגו׳. לשון נקמת דין:
13. את אפרים בימינו, להושיבו אצל שמאלו של ישראל:
14. שכל את ידיו. כמו שָׂכָל[7] שהוא לשון אדם מעוקם ונפתל כי
מנשה הבכור, ויודע היה יעקב שיוסף בנו הביאם שיהא מנשה לימינו
של יעקב ואפרים לשמאלו והוא רצה לתת ימינו על ראש הצעיר
ושמאלו על ראש הבכור: 15. ויברך את יוסף. ברכת הבנים היא
ברכת האב: 16. ויקרא בהם שמי. שיחיה זרעם וזרע זרעם: וידגו.
מגזרת חטופי למד פעל של ה״י, כמו מן בכה ויבכו, מן שבה וישבו:
17. כי ישית. קודם שבירכם (ו)ראה יוסף ששיכל את ידיו,
[8]ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי. אין לפרש ולומר, לא יפה
אתה עושה, אלא היה לו לשאל לאביו, מדוע אתה עושה כן. אלא
כך אמר יוסף ליעקב, לא כן סדורים הבנים כמו שאתה סבור
[שלא][9] דיקדקתי להביאם כסדר לפי ימינך ושמאלך לתת הבכור
לימינך והצעיר לשמאלך אלא בימיני לקחתי הבכור והצעיר בשמאלי
לכך אתה מעקם ידיך. לא כן אבי, לא עשיתי כן, אלא הבכור
הבאתי לימינך והצעיר לשמאלך. אמר לו יעקב[10] ידעתי בני
ידעתי כי חכם אתה והבאתם כסדר לפי ימיני ושמאלי מפני שאתה
סבור שאשים ימיני[11] על הבכור, אבל אני מתכוין לתת ימיני על
הצעיר שהוא לימינך[12]: להסיר אותה מעל ראש אפרים כדי
לשומה על ראש מנשה. וכן כל לשון הסרה כתובים בקוצר.
[13]סורה אלי אל תירא, סורה משם לפנות אלי. [14]ויסורו אליו, סרו

---

1) בפסוק י. — 2) שמות לג,כ. — 3) מלכים א׳ כב,יט. — 4) נ,כ. —
5) תהלים קו,ל. — 6) במדבר כה,ז. — 7) כבר העיר בעל קרן שמואל על
שגגת הכתובה כי צ״ל סָכָל. ואולם בענין הוראת השרש אין חלוק בין ש ובין ס. —
8) בפסוק יח. — 9) היטיב להוסיף בעל קרן שמואל. — 10) בפסוק יט. — 11) בכ״י
בטעות: על ימיני. — 12) בכ״י בטעות: לימיני. — 13) שופטים ד,יח. — 14) יט,ג.

משם לבא אליו: 19. ואולם. ואלא: 20. בך יברך ישראל. איש
איש את בנו: וישם את אפרים לפני מנשה. באמרו ישימך
אלהים כאפרים וכמנשה. וכן לשון שימה נופל בדברים,[1]ואלה
המשפטים אשר תשים לפניהם, [2]וזאת התורה אשר שם משה,
[3]שימה בפיהם: 21. הנה אנכי מת ויודע אני שאחרי מותי יהיה
אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם לאחר ד׳ מאות
שנה שנאמרו לאברהם: 22. ואני באותה הארץ נתתי לך חלק
אחד יותר על אחיך, שמנשה ואפרים כראובן ושמעון יהיו לי לקחת
שני חלקים בארץ אשר אני ובניי עתידים לקחת מיד האמורי
בחרבי ובקשתי במלחמת יהושע. ואע״פי שכת׳ ביהושע[4] לא
בחרבך ולא בקשתך, אותו פסוק בשני מלכי האמורי מדבר וכמו
שאמרו חכמים[5] צרעה לא עברה את הירדן, וכתיב ביהושע
[6]„ואשלח לפניכם את הצרעה ותגרש אותם שני מלכי האמורי״
אשר בעבר הירדן „לא בחרבך ולא בקשתך״. זכותו של יעקב
גרם להם[7]:

מט 1. ויקרא יעקב. שלח בשבילם: האספו. כי שבעים נפש
הגדילו באילו שבע עשרה שנה, ונעשו עם רב[8] וכדברי רבותינו[9]
לשש[10] מאות אלף: את אשר יקרא אתכם. עניין גבורתם
ונחלתם: 3. כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז דיבור אחד
הוא. דרך המקראות לכפול את דבריהם. כחי, חילי, ממוני[11], וגם
אוני ממוני הוא כדכת׳[12] מצאתי און לי, [13]וידיו תשבנה אונו.
כלומר בכורי[14] אתה ומתוך כך חילי וראשית ממוני יתר על
אחיך היה לך לשאת ויתר עז היה לך למלוך על אחיך. אבל

---

1) שמות כא,א. — 2) דברים ד,מד. — 3) דברים לא,יט. — 4) יהושע
כד,יב. — 5) עיין סוטה דף לו ע״א. — 6) יהושע כד,יב כבהערה 4. — 7) ר״ל:
אבל במלחמת יהושע שבארץ ישראל לא עמדה להם הצרעה והם בחרבם ובקשתם
לכדו את הארץ בהיות יעקב אביהם עמהם בחרבו ובקשתו והיא זכותו
העומדת להם כמו חרב וקשת. — 8) השתמש בדברי המקרא נ,כ. — 9) נראה
בעיני שצריך להיות ובדור רביעי כדברי הכתוב בראשית טו,טז: ודור
רביעי ישובו הנה. וראשי תיבות ובד״ר הנכתבים או הנקראים בטעות ובד״ר
הולידו טעות הכותב. עיין ספרי RSBM דף 37 הערה 4. — 10) בכ״י: לתת.
והתיקון כבר נוסף על הגליון ביד קורא מאוחר. — 11) בכ״י: כמו חילי כחי חילי
ממוני. ושתי התיבות הראשונות מנוקדות להיות נמחקות. וכן נכון. ועוד עיין
ספרי RSBM דף 37 הערה 2. — 12) הושע יב,ט. — 13) איוב כ,י. — 14) בכ״י
בחילוף אותיות דומות: כבודי.

פחיזה ובהלה היה לך כמים הנשפכין, לכן אל תותר לא הבכורה ולא המלכות, כי עלית משכבי אביך. וכן כתוב בדברי הימים[1] ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף בן ישראל ולא להתייחש לבכורה כי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממנו והבכורה ליוסף: 4. יצועי עלה. כלומ' יצועי הייתה עולה. הרבה לשון פעל מתפרשים[2] לשון פועל כמו[3] נתתי כסף השדה, נותן אני: 5. מכירותיהם. אַחֲוֹתיהם. כפל לשון של שמעון ולוי אחים, כלומר שמעון ולוי אחים היו לרעה, כלי חמס היתה אַחֲוָתם. [4]מְכֹרֹתַיִךְ ומולדתיך, לשון קרובים, אבל מְכֵרֹתֵיהֶם משקל דגש הוא כמו[5] מסיבותיהם, לשון קורבה[6], אבל הריש במקום [האות הדגושה, ולפיכך] החירק נהפכת לצרי, הוא קמץ קטן. כמו בֵּרֵךְ תחת בְּרֵךְ, [7]איבד ושיבר. וכן[8] חרף י"י, [9]ושרת את אחיו, כלם משקל דגש. מכרותיהם לור פרנטייש[10] ב"ל: 6. בסודם אל תבא נפשי. יהי רצון שלא תבא נפשי בעצתם. כי כל אַל שבתורה להבא הן או קללה או בקשה או ציווי, לא יימצא אַל לשעבר. לכן אין לפרש לא באה נפשי[11]: כי באפם. שהרי באפם: עקרו שור. כמו[12] (ו)את סוסיהם תעקר: 7. ארור אפם. לא יצליחו באפם להנקם ולעשות רעה. ולכן, כי איני חפץ בקהלם ובחיבורם יחד, אחלקם ביעקב. כי לוי נתפזר בשנים עשר שבטים כדכת' ביהושוע[13]. נמצא שמעון לבדו בלא לוי: 8. יהודה אתה יודוך. המפרש ישבחוך אחיך שטות בידו. אלא לפי שגינה את הראשונים ונטל מלכות מראובן ופיזר שמעון ולוי, אמר ליהודה, אבל אתה יתנו לך אחיך הוד מלכות. כמו שמוכיח סוף הפסוק וישתחוו[14] לך בני אביך. וכן[15] ונתתה מהודך עליו, תן לו משירותך בחייך. וכן ברניאל[16] ולא נתנו עליו הוד מלכות. וכן בשלמה כתיב הוד מלכות, ויתן עליו הוד מלכות בדברי הימים[17]. יודוך, ימליכוך. כמו יהודוך. כדכת'[18] (כי) על כן עמים יהודוך. וכן[19] יושיעך י"י כמו[20] יהושיע. [ומכל מקום אע"פי שנגזר יודוך

---

1) דברי הימים א' ה,א. ב. — 2) בכ"י: מתפשים. — 3) כנ,יג. — 4) יחזקאל טז,ג. — 5) מן מְסִבּוֹת איוב לז,יב. ולקח ס ב ב כדרכו לדוגמא למשקל הכפילים. — 6) לדעתו מְכֹרֹת הוא שם התאר ופתרונו קרובים, אבל מְכֵרֹת שם דבר מופשט הוא ופתרונו קורבה. — 7) איכה ב,ט. — 8) תהלים עד,יח. — 9) במדבר ח,כו. — 10) *lor parenteis* ובל"א ihre Verwandtschaft. — 11) כבתרגומים. — 12) יהושע יא,ו. — 13) ביהושע פרק כא. — 14) כן הוא בכ"י במקום ישתחוו שבמקרא. — 15) במדבר כז,כ. — 16) בדניאל יא,כא. — 17) דברי הימים א' כט,כה. — 18) תהלים מה,יח. — 19) מלכים ב' ו,כז. ותיבת יושיעך מטושטשת בכ"י. — 20) שמואל א' יז,מז: תהלים קטז,ו.

מן[1] הוד מלכות, אין ה"י עיקר אלא מגזרת חטופי פה פעל הוא של אות יו"ד כמו ישב יצא שיאמר הוציא הושיב, וכן מן[2] ירה בים, הורה,[3] ויורו המורים. וכן[4] איש לא הונה מגזרת[5] לא תונו. וכן יאמר[6] הודו לי"י, [7]יודו לי"י, [8]הוגה וריחם. כלם עיקרם בראשם אות יו"ד ונופלת לפרקים ובאה אות וי"ו[9] במקומה[10]: וישתחוו[11]. שתמלוך עליהם: בני אביך. לפי שמארבע אמהות היו, אמר בני אביך, אבל כשבירך יצחק את יעקב כת'[12] בני אמך: 9. גור אריה יהודה. כמו[13] והנה כפיר אריות. הנער קרוי גור כדכת'[14] בתוך כפירים רבתה גוריה. לפי שהוא קל וגיבור יותר מאריה זקן, ממשיל את יהודה לגור אריות: מטרף בני עלית. אַת יהודה בני לאחר שעלית[15] מלטרוף טרף באומות ותכרע ותשכב בעירך, לא[16] יבא אויב להחרידך ולהקימך ממקומך. זהו עיקר פשוטו. בני כפילו של יהודה. והמפרשו במכירת יוסף[17] לא ידע בשיטה של פסוק ולא בחילוק טעמים כלל: 10. לא יסור שבט מיהודה. המלכות הניתן לו להשתחות לו כל אחיו שנים עשר לא תפסוק ממנו כל אותה הגדולה ולא מחוקק ושררה מזרעו עד כי יבא יהודה שילה, כלומר עד כי יבא מלך יהודה הוא רחבעם בן שלמה שבא לחדש המלוכה בשילה, שזהו קרוב לשכם[18]. אבל אז יסורו עשרת השבטים ממנו וימליכו את ירבעם ולא נשאר לרחבעם בן שלמה רק יהודה ובנימין: [ולו] יקהת עמים. קבוצת האומות שהיו כפופים תחת שלמה אביו כדכת'[19] כי הוא רודה בכל עבר הנהר, נתקבצו שם להמליך רחבעם "כדכת'[20] וילך רחבעם שכמה כי שכם בא כל ישראל להמליך אותו. ושכם אצל שילה כדכת' ביהושוע[21] ויאסוף יהושוע [את] כל [שבטי] ישראל שכמה וכל הפרשה, ולבסוף מפרש

---

1) כן נסיתי להשלים החסרון שבכ"י. — 2) שמות טו,ד. — 3) שמואל ב' יא,כד (קרי). — 4) יחזקאל יח,טז. — 5) ויקרא יט,לג. — 6) ישעיה יב,ד ועוד במקומות רבים. — 7) תהלים קז,ח. טו. כא. לא. — 8) איכה ג,לב. — 9) כן היטיב להגיה בעל קרן שמואל במקום יוד שבכ"י. ועיין ספרי RSBM דף 32 הערה 1. — 10) ר' שלמה דובנא הסכים בביאורו לדברי הרשב"ם בדבר הזה. — 11) כן הביא גם למעלה במקום ישתחוו שבמקרא. — 12) כז,כט. — 13) שופטים יד,ה. — 14) יחזקאל יט,ב. — 15) בכ"י בטעות: שעלה. — 16) בכ"י: ולא. — 17) התרגומים ובראשית רבא ותנחומא ורש"י. — 18) מלכים א' יב,א: דברי הימים ב' י,א. — 19) מלכים א' ה,ד. — 20) דברי הימים ב' י,א. ובמלכים א' יב,א לא נכתב שכמה כי אם וילך רחבעם שכם וגו'. — 21) יהושע כד,א.

אע"י ישורון ג' ל"ב

כל אילו הדברים היו לפני י"י בשילה[1]) וגם בשופטים[2]) הנה חג י"י בשילה [וגו'] למסילה העולה [מ]בית אל שכמה וגו'. וגם בירמיה[3]) ויבאו האנשים משכם [משלו] ומשמרון. וקרקע חלקה היה בשכם סביב האלה אשר עם שכם הראויה להתקבץ שם בני אדם ולכבוד משכן אשר בשילה הסמוך שם. ופשט זה תשובה למינין. שאין כתוב כי אם שילה שם העיר. שאין לעז במקרא[4]) [ו]לא „שלו" כת' כאן כדברי העברים[5]) ולא שליח כדברי הנוצרים[6]). ויעקב עיקר הגדולה של יהודה שמדוד עד רחבעם פירש, אבל חוסר הגדולה [לא] רצה לפרש[7]), אלא מכללו של מקרא אתה מדקדק שמשילה ואילך נתמעטה[8]): 11. אסרי לגפן עירה. עיר בן אתונות צריך לקשור לגפן אחת להטעינו מרוב ענבים. ולשורקה אחת בני אתונו. כפל לשון כדכת' בשלמה[9]) וישראל ויהודה רבים איש תחת גפנו ותחת תאנתו. כי משופע ביין היו[10]): כבס ביין לבושו. לאחר שבצרו הענבים ודורכין אותן בגיתות מתלכלכין בגדיהם בדריכת היינות, כדכת'[11]) מדוע אדום ללבושך ובגדיך כדורך בגת. וכת' שם וכל מלבושי אגאלתי. ואחר הדריכה שותים את היין. ולכך הוא אומר חכלילי עינים מיין. כדכת'[12]) למי חכלילות עינים למאחרים על היין: סותה. לשון בגד: 12. חכלילי. אדמות עינים קרוי כן: ולבן שינים משתיית חלב, כדכת'[13]) שתיתי ייני עם חלבי, וכן[14]) בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב. וּלְבֶן כמו לָבָן. כשהוא דבוק יאמר וּלְבֶן. כמו מן חָלָב[15]) וַחֲלֵב צאן: 13. לחוף ימים.

---

[1]) כיון לדברי הכתוב יהושע כד,כו שכתוב שם אשר במקדש י"י. וכן מבואר בפענח רזא דפוס אמשטרדם דף כד ע"ב שהביא דברי רשב"ם בשינוי לשון. וגם בעל קרן שמואל פירש כן את דברי רשב"ם. — [2]) שופטים כא,יט. — [3]) ירמיה מא,ה. — [4]) לפרשו *salut* על אמונת הנוצרים. עיין ספרי RSBM דף 98. — [5]) כדברי אנקלוס ורבנו סעדיה ורש"י. ע' RSBM שם הערה 2. — [6]) כי בהעתקת לט"ן של הנוצרים המפורסמת *(Vulgata)* הועתקה תיבת שילה *qui mittendus est*. ע' RSBM דף 61 הערה 2. והנוצרים הלכו אחרי ההעתקה ההיא ופירשו שילה לשון שליח או משולח. — [7]) בכ"י: להפרש, אבל מנוקדת ההא להמחק. — [8]) בספר נצחון הנקרא הישן אשר הדפים חכם נוצרי Wagen-seil בספרו *Tela ignea* נמצא בדף 32 כלשון הזה „ור' שמואל פירש שילה לשון מנוחה והשקט כמו אויביה שלו כלומר כשיבא משיח יהיה שלוה והשקט". ואם כן נראה שהוא ר' שמואל אחר ולא רשב"ם. — [9]) לא נמצא פסוק כזה במקרא ואולי הטעהו זכרונו להרכיב ראש המקרא ממלכים א' ד,כ עם אמצע מקרא אחר במלכים א' ה,ה. — [10]) אולי צ"ל היה. כלומר שבט יהודה. — [11]) ישעיה סג,ב. ג. — [12]) משלי כג,כט. — [13]) שיר השירים ה,א. — [14]) ישעיה נה,א. — [15]) דברים לב,יד.

שפת הים שהים חופף שם ומתחכך. ואם תאמר מה בצע מאחר ששפת הים גבוהה מאוד ואין יכולין לרדת שם לקנות סחורה, לכן הוא מפרש והוא לחוף אניות, במקום הנמל והשפה נמוכה ובאין האניות ובאין יושבי הארץ וקונים סחורה שבאניות: עד[1]) צידון. שהוא מקום סחורה רבה כדכת'[2]) סוחר צידון ועובר ים מילאוך ביחזקאל[3]) ובישעיה כת'[4]) בושי צידון כי אמר ים מעוז[5]) הים וגו' ולכן אמר משה[6]) „שמח זבולון בצאתך" בים לסחורה: 14. יששכר חמור גרם. לא כזבולון שהולך עם עוברי ימים לסחורה, אלא עובד אדמתו יהיה[7]) כחמור בעל איברים חזק מצוי בין המשפתים תחומי העיר לחרוש ולעבוד את האדמה. כדכת'[8]) [אשריכם זורעי] על כל מים משלחי רגל השור והחמור, לחרוש ולזרוע. וכן אמר משה[9]) שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך: 15. וירא יששכר מנוחת האדמה כי טוב יותר מלצאת למרחקים ואת הארץ כי נעמה ומצלחת כדכת'[10]) אל המנוחה ואל הנחלה, ויט שכמו לסבול עול של מלכי ישראל, ויהי למס עובד לתת למלכים עישור תבואותיו כדכת'[11]) ואת שדותיכם יעשור. זהו עיקר הפשט. ובשורת עושר הוא לשבט יששכר: 16. דן ידין עמו. המפרשו על שמשון[12]) לא ידע בעומק פשוטו של מקרא כלל. וכי יעקב בא להתנבאות על אדם אחד שנפל ביד פלשתים וינקרו את עיניו ומת עם פלשתים בעניין רע? חלילה חלילה. אך על שבטו[13]) של דן נתנבא שהיה מאסף לכל המחנות וגם ביהושוע כת'[14]) והמאסף הולך אחר הארון. ולפי שהיה הולך כל הימים בין בימי משה בין בימי יהושוע אחר כל הדגלים והיה צריך להלחם עם כל האומות הרודפים אחריהם לזנב הנחשלים אחריהם בדרך, ולהנקם מן האומות, כי גיבורים היו, לכך אמר יעקב דן ידין עמו, ינקום נקמת עמו כאחד[15]) כל שבטי ישראל היה נוקם נקמתם ומשמרם מרודפיהם. כמו[16]) כי ידין י"י (את) עמו וגו' דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו.

---

[1]) בספרים שלנו: על. וברוב ספרי הכותים כבוה: עד צידן. — [2]) ישעיה כג,ב: סוחר צידון עובר ים מילאוך. — [3]) טעות הוא, כי לא נמצא ביחזקאל כי אם בישעיה. ועיין ספרי RSBM דף 8: הערה 6. — [4]) ישעיה כג,ד. — [5]) בכ"י: מעון. — [6]) דברים לג,יח. — [7]) בכ"י: והיה. — [8]) ישעיה לב,כ. — [9]) דברים לג,יח. — [10]) דברים יב,ט. — [11]) הרכיב שמואל א' ח,יד. טו יחד. — [12]) התרגומים ורש"י. — [13]) בכ"י: שבתו. — [14]) ביהושע ו,ט: אחרי הארון. — [15]) בכ"י כאחת. — [16]) דברים לב,לו. מג.

וכמו[1]) ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה: 17. יהי
שבטו של דן נחש עלי דרך, להרוג את האומות: ו[8]פול רכבו.
האויבים נופלים לפניו: 18. לישועתך דן קויתי י"י. אני מקוה י"י
שיושיע אותך וישגבך על האומות: 19. גד גדוד ישראל יגודו
אחריו כשיהיו הולכים למלחמות יהושע וכדכת'[2]) חלוצים תעברו
לפני [אחי]כם. ובשוב[3]) גד מן המלחמה ישובו של גד אחר עקיבן של
ישראל. שכן דרך[4]) כשיוצאין למלחמה יוצאין תחילה ובחזרתם
הם אחרונים לשמור את השבטים מן המלחמה פן ירדפו האויבים
אחריהם: 20. מאשר שמנה לחמו. כי מאשר היו מביאין שמן
זית ומטגנים מאכלם בשמן. וכן אמר משה[5]) [ברוך] מבנים אשר
וגו', יברכוהו ישראל ויהי רצוי להם לפי שטובל בשמן רגלו:
והוא יתן מעדני מלך. מס של שמן היו גובין ממנו מלכי
ישראל למשוח בו לעדן את בשרם בדאמרי' במנחות[6]) אנפיקינון[7])
שמן זית שלא הביא שליש ולמה [סכין] אותו[8]) שמשיר את השער
ומעדן את הבשר כמו[9]) היתה לי ערנה, בשר חלק: 21. אילה
שלוחה. גבורים קלים כאילות כדכת'[10]) וכצבאים בהרים למהר:
הנותן אמרי שפר. בשובם מן המלחמה ממהרים מתוך קלותם
לבשר בשורות משופרות של נצחון המלחמה וכדכת'[11]) זבולון עם
חרף נפשו למות ונפתלי על מרומי שדה, כדרך הצבאים הרצים על
מרומי הרים: 22. בן פורת יוסף בן פורת עלי עין. הרי פסוק
זה דוגמא[12]) לחצאים בראש המקרא[13]) [שאינו משלים דבורו בראש
המקרא][13]) אלא שמזכיר במי הוא מדבר וחוזר וכופל חצי ראש
המקרא ומסיים דבורו, כמו[14]) נשאו נהרות י"י נשאו נהרות קולם,
[15])כי הנה אויביך י"י כי הנה אויביך יאבדו, [16])עד מתי רשעים י"י
עד מתי רשעים יעלוזו, [17])הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל

---

[1]) תהלים קי,ו. — [2]) דברים ג,יח. — [3]) בכ"י ובשובו. — [4]) אולי חסרה כאן תיבת הגבורים. — [5]) דברים לג,כה. ונשאר מקום תיבת ברוך החסרה חלק בכ"י. — [6]) דף פו עא. — [7]) ὀμφάκινον (ἔλαιον) ובל"א (Oel) aus unreifen Oliven. — [8]) בכ"י: ולמה אותם. והתיקון על פי הגמרא שם כבר נעשה בדפוס אמשטרדם משנת תפ"ט. — [9]) יח,יב. — [10]) בדברי הימים א' יב,ט: על ההרים. — [11]) שופטים ה,יח. — [12]) בכ"י: דוגמת. — [13]) השלמתי החסרון על פי דברי רשב"ם בענין הזה לשמות טו,ו. והנה נקל לראות שנולדה ההשמטה משיווי התיבות שבסוף (ὁμοιοτέλευτον). — [14]) תהלים צג,ג. — [15]) תהלים צב,י. — [16]) תהלים צד,ג. — [17]) קהלת א,ב.

Vs. Geiger, J. Z. IX, 215.

הבל, [1])ימינך י"י נאדרי בכח ימינך י"י תרעץ אויב. אף כאן בן
פורת יוסף, בן הפורה וגדל יוסף. ועל מה הוא גדל? בן פורת עלי
עין, גדל ורבה על עין, להסתכל למעלה מן העין בקומתו וביופיו:
בנות מצרים צעדה כל אחת ואחת עלי שור. לשון ראייה. כפל
לשון של עלי עין, כמו[2]) ומגבעות אשורנו. שהיו בנות מצרים צועדות
והולכות לראותו כמו אשת פוטיפר וחבירותיה. ומתוך כך וימררוהו
ורובו, מתוך שנתנה אשת פוטיפר עיניה בו השליכוהו בבית האסורים:
23. וָרֹבּוּ כפל לשון של חצים שבפסוק כמו[3]) יסובו עלי(ו) רביו, חציו.
ולכן הוא נדגש. אבל מגזרת מריבה יאמר [4])אשר רָבוּ בני ישראל. כמו
מן קם קמו, מן שב שבו, כן יאמר מן[5]) הרב רב עם ישראל, רָבוּ.
ומדמה הפסוק לשון הרע של [אשת] פוטיפר לחצים כדכת'[6]) חץ
שחוט לשונם מרמה דבר,[7]) וידרכו את לשונם קשתם שקר. וָרֹבּוּ
מגזרת רבב כמו סבו מן סבב, [8])צהלי ורוני מן רנן. רבו שיטרוט[9])
ב"ל: 24. ותשב באיתן קשתו. הקשת החזק שקורין ארבלטרא[10])
מושיבין אותו על עץ איתן וחזק שקורין פורקא[11]) והמושך בקשת
ההוא אם הוא אדם חזק מאד מושך את חבל הקשת בזרועיו ונכפפין
זרועיו עד גופו ויורה החץ למרחוק, ואם הוא חלש אינו יכול למשוך
החבל. וכן פירוש[12]) המקראות. מצרים ירו בו חצים ונתנוהו בבית
הסוהר ועינו בכבל רגלו והוא יצא ומלך עליהם כי קשת שלו היה

---

[1]) שמות טו,ו. — [2]) במדבר כג,ט. — [3]) איוב טז,יג. — [4]) במדבר כ,יג. — [5]) שופטים יא,כה. — [6]) ירמיה ט,ז. — [7]) עם ט,ב. — [8]) ישעיה יב,ו. — [9]) צ"ל שיטרנט שהוא *saeterent* ובל"א schossen. עיין ספרי RSBM דף 93 סימן 15. — ובביאור ר' שלמה דובנא הנספח לתרגום האשכנזי של ר' משה מענדעלסואהן זצ"ל הובא הלעז הזה בשם רשב"ם בלי פירוש המורגל בלשון אשכנז בשם המתרגם ההוא אלא נוסף בשמו בשני חצאי מרובע „וברשב"ם כ"י אינטשיטר"ט ש"י וגו'." וההוספה הזאת יצאה בשגגה מידי החכם, כי בכ"י ההוא אשר הוא היום באוצר הספרים של בית מדרש הרבנים בעיר ברעסלויא ואשר אנכי משתמש בו להוציא את פירוש רשב"ם נקי משגיאות המדפיסים אשר קדמוני נמצא הלעז אשר הביא בתוך פירוש רש"י ולא בפירוש רשב"ם, ולשונו: אינטנצוניר"ט ש"י. ואולי רמבמ"ן הוסיף הדברים בגליון רש"י שבדפוס התורה אשר לתרגומו האשכנזי כדי לספחו אל פירוש רש"י עם תרגום אשכנזי כנהוג, ובא ר' שלמה דובנא וייחס הדברים בטעות לרשב"ם. — והלעז ההוא שהביא אולי צריך להיות קונטנצוניר"ט ש"י כלומר *contentionnèrent se* ופתרונו יבואר בעזר התיבות הנהוגות עוד היום *contention* וגם *contentieux* ויהיה „עשו מריבה ביניהם." — [10]) *arbaletra* ובל"א Armbrust. ועיין ספרי RSBM דף 93 סימן 16. — [11]) *furca* או *fourche* ובל"א gabelförmiges Holz. — [12]) בכ"י: פרוש. וכן נכתב במקומות רבים. וככתיבה הרגילה אצלו תקנתי כאן להקל על הקוראים.

חוק ואיתן משלהם ואמרם כרכת'[1] לאסור שריו בנפשו[2]: ויפוזו זרועי ידיו. נכפפו זרועו במושכו חבל הקשת וזרק חציו עליהם כי איש חוק היה למשוך קשת איתן שקורין פורקא וכן מצינו זרוע אצל דריכ' קשת. כרכת'[3] ונחתה [קשת] נחושה זרועותי, והוא לשון דריכת קשת. וכן[4] כי חציך נחתו בי ותנחת עלי ידיך: ויפוזו. נכפפו. כמו[5] ויהי דוד מפזו[6] ומכרכר. פיזו בידים. כירכור ברגלים. ויפוזו מן פזו כמו יסובו מן סבבו: מידי אביר יעקב. על ידי הק' בא לו זה הנצחון והממשלה: אביר יעקב כפל לשון [של] רועה אבן ישראל וכן[7] אביר הרועי' אשר לשאול. וגם הרועים קרוא' אבירים על שהבקר והשוורים קרואים אבירים כרכת'[8] עדת אבירים בעגלי עמים. וכן[9] כבכורי פרים רבים אבירי בשן כתרוני. מידי אביר יעקב. מי גרם לך? הק' שהיה אביר יעקב, האלהים הרועה אותי עד היום הזה, שעל ידי גדולתך זן אותי במצרים. משם הק' גרם [לך] להות רועה אבן ישראל, משפחת ישראל, שכילכל יוסף את אביו ואת אחיו. אבן לשון אב ומשפחה. ע"ן יתירה כמו נו"ן של שגעון ועורון ומ"ם של ריקם[10] ותהי הכנם: .25 מאל אביך בא לך כל זה, והוא יעזרך: ברכות תהום. שהתהום עולה ומשקה את הארץ: ברכות שדיים. שלא יהיו חשדיים צומקים[11] ולא ימותו הילדים מחוסר חלב: ורחם. ואף ברוך הרחם לא ימות השובר. ולעניין הקללה כתוב למפרע[12] „תן להם רחם משכיל" ואפי' בשיגדלו יהיו ה„שדיים צומקים"[13]. ולא זו אף זו: .26 ברכות אביך גברו על ברכות הורי. ברכות אביך יעקב שבירכני הק' ברכת'[14] והנה י"י נצב עליו וגו' גברו על ברכות הרים בדכת' שם[15] ופרצת ימה וקדמה וגו', נחלה טובה ובלא מצרים מעולה מכל הרי[16] עולם: עד תאות. עד סוף גבעות עולם. לשון[17] והתאויתם.[18] תתאר לכא חמת. וברכות משה מוכיחין על פסוק זה כי „הורי" לשון כפל של „גבעות עולם" דכת' שם[19] ומראש הררי קדם וממגד גבעות עולם: ואותן ברכות

---

[1] תהלים קה,כב. — [2] בכי': צרי בפשו. — [3] תהלים יח,לה. — [4] תהלים לח,ג. — [5] בשמיאל ב' ו,טז: ותרא את המלך דוד. — [6] בכי': מפזן. עיין ספרי RSBM דף 32 הערה 1. — [7] שמואל א' כא,ח. — [8] תהלים סח,לא. — [9] תהלים כב,יג. — [10] שמות ח,ג. יד. — [11] בכי': צמוקים. — [12] בהפוך הסדר. והמקרא בהושע ט,יד. — [13] בכי' צמוקים גם כאן. והמקרא יביא. — [14] כח,ג. — [15] כח,יד. — [16] בכי': הרי. ואולי ציל הררי כבדברים לג,טז. — [17] במדבר לד,י. — [18] במדבר לד,ח. — [19] דברים לג,טז.

תהיינה לראש יוסף: נזיר אחיו. מלך על אחיו: .27 בנימין זאב יטרף. על שאול שהיה מלך ראשון נתגבא שפשט בכל סביבותיו בכל האומות וכת' שם[1] בכל אשר יפנה ירשיע, שהכל בכל האומות. וגם בנימין היה עם מלכי יהודה הצדיקים אשר גברו על האומות כרכת' באסא[2] וביהושפט[3] ובחזקיהו[4]: ולערב יחלק שלל. שכן מנהגו של זאב, [5]זאב ערבות ישדדם, [6]זאבי ערב לא נרמו לבקר: .28 אשר כברכתו. התעיד לבא לו כמו שאמור למעלה[7] אשר יקרא אתכם באחרית הימים: .30 לאחוזת קבר ולא יוכלו לערער מלקוברני: .33 ויאסוף רגליו. הכניסן במיטתו, כי עד עתה היה יושב כדכת'[8] וישב על המיטה,[9] ויוצא יוסף אותם מעם ברכיו. ולהגיד בא הכתוב[10] חיבתו של יעקב שנתן הק' בו כח עד עת גויעה:

נ .2 לחנוט. פתרונו לפי ענינו. ומנחם[11] פרשו מגורת[12] חגמה פניה: .5 ואשובה. אל ידאג שאני מניח את ארצו לגמרי: .9 ויעל עמו. העלה יוסף עמו גם רכב וגו' כמו[13] ויעל עולות, לשון מפעיל: .11 [ויראו] יושב הארץ הכנעני. כלומר וירא הכנעני שהוא ושב הארץ ההיא: .16 ויצוו אל יוסף לאמר. ויצוו לפני [ההולכתם לשלוחים] צנועים[14] לאמר אל יוסף: .20 אלהים חשבה לטובה. הק' גרם לכם ואתם לא פשעתם בי כי לטובתכם נתכוון הק': .23 גם בני מכיר. בנים שניים. ומכל מקום של אפרים פרו ורבו יותר כמו שאמר יעקב[15] אחיו הקטן יגדל ממנו: .24 ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת והאלהים פקוד יפקוד וגו'. ופסוק שאחריו מוכיח שהשביעם להעלותו[16] עמהם[17]: .26 ויישם. כמו ויושם[18]. וכן[19] וייקץ נח

---

[1] שמואל א' יד,מז. — [2] דברי הימים ב' יד,ו. יא—יד; טו,ב. — [3] דה"ב' ב' יז,יז. — [4] נראה שרצה לומר שחיל בנימין ויהודה אחד. כנראה מהפסוקים הקודמים, והוא הכה את פלשתים וראה מפלת חיל מנחריב לשלול שלל ולבזז בו. ע' מלכים ב' יח,ח; יט,לה. — [5] ירמיה ה,ו. — [6] בכי' באזבי ערב. והמקרא בצפניה ג,ג. — [7] בפסוק א. — [8] מח,ב. וכן כתב רשב"ם שם. — [9] מח,יב. — [10] בכי': ולהגיד כת הבת'. ואותיות דומות הסבו השגגה. עיין RSBM דף 32 הערה 1. — [11] בערך חנט I דף 91 ברפום פילפאוסקי. — [12] שיר השירים ב,ג. — [13] ח,ב. — [14] אנשי סודם האמנים אשר יחשו על הנסתרות. — [15] מח,יט. — [16] בכי': להעלות. — [17] כתב כן לפי שלא נתפרש בפסוק הזה מה אמר להם. — [18] כן גם דעת ר' יונה אבן גנאח והבאו האב"ע. — [19] ט,כד.

כמו ויקץ. מן ישב [1])וישב. מן יצא [2])המוצאים. [3])היא מוצאת. מן ירד [4]) והורד המשכן: בארון. נקבר בארץ [ד]):

ד) כי עתידים הוו להעלותו[5]) בארץ, בששבת מהם אף וחרון, ועברו ירדן בשמחה ורן, חבצלת השרון:
ונחמל ויחי. אשפוך את שיחי, לחודי ושבחי, לאמץ את כחי, השב נידוחי. ואם אבד נצחי, מבטן גוחי, ירח ניחוחי, מבור רֵק שלחי, דברים עד תומם:
הספר נחמל, מפי רב ומם, עד כי הוא סלסל, לוחי המרומם, איש ענו פסל, [מאבן דומם]:
ובראש אלה שמות, יסוד החוכמות[6]), לאוילים ראמות, את צור ראש אומות: ילביש מאמות, לו שארית חמות, יבנה הנשמות, חרושות כשרמות, יחיה[7]) מערמות עפר החומות, ואבנים שלימות, כולן מתאימות, בפרת אשמות נפשות העגומות, יבנה בחומות[8]), בחר ממקומות, ולו[9]) יעלו במות, חלבי הבהמית[10]):

---

1) הבא הוגמא בסגנון ויושם שעליו הוא דן. ובאמת נמצאי מבנין הפעל והושָבתם (ישעיה ה,ח) וגם תושב (שם מר,בי). ואין כוונתו על ויושב בשמית י,ח משרש שוב. ובעל קרן שמואל טעה בזה והניה בדברי רשב"ם שוב במקום ישב. ואין ענין כאן לשרש שוב. — 2) יחוקאל מז,ח. — 3) לח,כה. — 4) במדבר י,יז. — 5) בכ"י להעלות. — 6) כן הוא בכ"י, וכתבה את ו"ו לציין קמץ חטוף, והבתיבה הרגילה: החכמות. — 7) בכ"י בסעות: יחוה. — 8) בכ"י במומות. — 9) בכ"י ולא. — 10) התרווים האלה מלאכת רוח הסופר המה. והוא גר בארץ נכריה ומתאה לשוב אל ארץ מולדתו, ומה יעשה והוא איש עני ויושב במחשך מתחת לארץ והבור רק אין לחם ואין שמלה, אך על זאת יתפלל ששלח דברי רשב"ם כתובים עד סוף ספר דברים אל האיש הנדיב אשר צותו לבתבם. ונראה שבעת בלותו לכתוב פירוש ספר בראשית נגמרה תמונת שני הלוחות אשר צוה האיש הנדיב ההוא לעשותם מכלל יופי לתפארת ארון הקדש אשר בבית התפלה בעירו. או ראי הכל כי ומם וחשב מחשבית טובות למלמל ולהדר תמונת הלוחות אשר פסל משה איש האלהים. ויתר דברי החרווים האלה והנתקתם אל לשון אשכנז כתבתי במכתב החדשי (Monatsschrift) אשר היציא לאור החכם ה' גרעץ בשנת 1880 מדף 285 והלאה.

ואלה שמות.

א .1 ואלה שמות. מפני שרוצה לפרש ולומר[1]) ובני ישראל פרו וישרצו וגו', הוצרך לכפול ולומר, בביאתם למצרים לא היו אלא שבעים, ואחר מות הדור ההוא פרו וישרצו, ויקם מלך חדש ונתחכם עליהם למעטם [ולא][2]) הועיל לו: .6 וכל הדור ההוא. שבעים נפש: .7 פרו. בהריון: וישרצו. לידה, שלא שִׁכְּלָה הרחם, שבכל מקום קטנים קרויין שרץ על הארץ: וירבו. גדלו ועשו הקטנים גדולים שלא מתו בקטנותם: ויעצמו. שלא מתו אנשים. אלא חיו הרבה ועצמו במאד מאד עד שנתמלאה הארץ אותם. וכן[3]) והחצר מלאה [את נגה][4]) כבוד י"י, כמו מילאה. וכן[5]) ושולי מלאים את ההיכל כמו ממלאים את ההיכל[6]): .10 נתחכמה לו שלא ירבה, שאם ירבה והיה כי תקראנה מלחמה משנאינו. כמו[7]) ידה[8]) ליתד תשלחנה. מצינו לשון יחיד אצל רבים: כי תקראנה. כי תארענה. כמו[9]) מקראי קודש. [10])מערע קודשא. לשון מאורע: ונלחם בנו ועלה מן הארץ. לשוב אל ארץ אבותיהם[11]) ולא טוב לנו לאבד עבדינו וקרו ליה) מלכותא קטישא: .11 מיסים. מן הכפולים הוא [מן][12]) מסס, כמו[13]) פתות אותה פתים מן פתת: מס כנות. אוצרות. כמו[14]) אל הסוכן הלו לשבנא אשר על הבית: .12 כן ירבה. כמו כן

---

1) בפסוק ז'. — 2) תיבת ולא הוסיף בעל קרן שמואל. — 3) יחוקאל י,ד. — 4) את נגה הוסיף בעל ק"ש. — 5) ישעיה ו,א. — 6) עיקר כוונתו להראות שתיבת מלא אינו שם התאר (Adjectiv) כי אם פעל (Verb). ע' דברי לבראשית מד,ג ולשמות ז,יד; יב,לט; יט,יח. ונשען בזה על מלת אותם שאמר כאן בהראותי כי גם בנין הקל של מלא יש לו הוראת פועל יוצא לפעמים כמו בנין הכבד הרגיש ולכן נמצא יחס הפעול אצלי גם בבנין הקל. — 7) שופטים ה,כ. — 8) בכ"י בסעות: ידיו. — 9) ויקרא כג,ב. — 10) בתרגום שלנו: מערני קדיש. ומכל מקום בדברי רשב"ם נפל טעות וצל אי מקרא לשון יחיד או מערעי לשון רבים. — 11) בכ"י: אבותיכם. והניה בעל ק"ש. — 12) כנזל להוסיף. — 13) ויקרא ב,ו. — 14) ישעיה כב,טו. ושם כתוב: אל הסכן הזה על שבנא וגו'.

הרבו כמלפנים[1]: ויקוצו. בחייהם. כמו[2] קצתי בחיי. וכן [3]אשר אתה קץ מפני שני מלכיה: .13 בפרך. לשון שברון הוא. בתלמוד[4] מפרכין באגוזים: .14 ובכל עבודה בשדה. חריש וקציר: את כל עבודתם, עם כל עבודתם, אשר עבדו בהם בתוך העיר בפרך: .15 למיילדות העבריות. למילדות שהם עבריות: .16 על האבנים. על המשבר. כדאמ'[5] באו בנים עד משבר. גם בכלי יוצר כתב בירמיה[6] עושה מלאכה על האבנים: וחייה. טעמו למעלה. כמו מן שב שבה[7]. מן [8]ארפכשד חי יאמר לנקבה חיה. אבל[9] אילו חייה אלף שנים פעמים טעמו למטה ולשון זכר מגורת עשה עלה ראה: .17 ותיראנה לשון ירא[10]. אבל ותראנה בלא יו"ד לשון ראייה, שהרי יאמר[11] ותראה[1]: ותחיין. אין חילוק בין פעלו לפעלתם: .19 כי חיות הנה. בריאות ופקחות וממהרות לילד: .21 ויעש להם בתים. לשמרם פן ילכו לעבריות היולדות. וגם ויצו פרעה לכל עמו: .22 לאמר. יכן אמר להם. שכן כל לאמר שבתורה כפל לשון של ויצו או של ויקרא או של וידבר או של ויאמר כמו שפירשתי באלה תולדות נח:

ב .1 וילך איש מבית לוי. הוא עמרם, ויקח את יוכבד בת לוי [12]אשר ילדה אותה ללוי במצרים. והרבה שנים לקחה מלפני לידת משה[13], שהרי אהרן בן שלש ושמונים ומשה בן שמונים בדברם אל פרעה[14]: .2 ותהר האשה בעת גזרת פרעה בהשליך הזכרים ליאר ותלד בן: ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו. המפרש לפי שראתהו הטמינתהו [מ]שֶׁקֶר הוא, שכל הוולדות אמותן מרחמות עליהן. א"כ צריך לפרש ותרא כמו [15]וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. נסתכל והביט כל מעשיו וכל פעולותיו שעשה אם יש לתקן שום דבר בהם והנה כולם ימים ומתוקנים. אף כאן לפי שמשה נולד לסוף ששה חדשים כמו שמצינו בשמואל שנולד [16]לתקופת חומים, [17]שני תקופות ושני ימים. ולפיכך יכלה להצפינו שלשה

---

1) בכ"י: מלפניכם. ותיקן בעל קש"ש. — 2) בראשית כו,מו. — 3) ישעיה ו,יא. — 4) בשבת דף קמו ע"א: מפצעין באגוזים ומפרכסין ברמונים. — 5) מלכים ב' יט,ג = ישעיה לו,ג. — 6) יח,ג. — 7) בכ"י: שב שבה. — 8) בראשית יא,יב. — 9) קהלת ו,ו. — 10) בכ"י בטעות: ראה. והגיה בעל קש"ש. — 11) ב,ו. — 12) במדבר ב',נא. — 13) לקוצ"א מדברי האגדה שהביא רש"י. — 14) כדברי הכתוב ו,ו. — 15) בראשית א,לא. וכן פירש רשב"ם שם לפסוק ד. — 16) שמואל א' א,כ. — 17) נדה דף לח ע"ב.

חדשים שהמצריים הוי מבקרים[1] למעוברות לסוף תשעה חדשים. לכן נסתבלה בו בשעת לידה אם הוא נפל ולא תטרח בהטמנתו וראתהו כי טוב ויפה הוא כי גמרו סימניו שערו וציפורניו כמו ששנינו ביבמות[2] וידעה שהוא בר קיימא ותצפנהו ג' ירחים עד סוף ט' ירחים שהוא זמן לידת רוב נשים, וכשבאו לבודקה אמרה להם נפל היה או השליכוהו המצריים ביאר: .3 בחמר מבפנים ובזפת מבחוץ, שלא ייכנסו בו המים[3]: ותשם בסוף אשר סמוך לשפת היאר והטמינתהו[4] יפה שהולכים על שפת היאר לא[5] יכלו לראות התיבה. אבל הרוחצים[6] בתוך הנהר יכלו לראותה כי יוכבד לא נכנסה בנהר להצפינו מכל צדדיו היטב. ולכך ראתהו בת פרעה שהיתה רוחצת בתוך היאר, אבל נערותיה שהיו הולכות על שפת היאר[7] לא יכלו לראותה: .5 אמתה. שפחתה: .6 ותפתח ותראהו[8] את הילד. המפרש שראתה את הילד[9] מוטה הוא. וכי מי אינו יודע שאם פתחה את התיבה שתראה את הילד? אלא כך פרושו. פתחה את התיבה והביטה בילד אם זכר אם נקבה וראתה כי נער הוא, כלומר זה הילד זכר הוא ולא נקבה, וראתה בוכרותו שהוא מהול ולכך נטמן ואינו אסופי. שאם היה בת, יש לומר אסופי הוא. וכן מצינו כתוב[10] מה נעשה לנער הזולד, ביום היולדו קרוי נער: והנה נער בוכה ותחמול עליו וג'. לפי שהיה בוכה, לכך ותחמול עליו, ולפי שראתהו נער זכר מהול, אמרה מילדי העברים זה. ודוגמא זו [11]ולחנה יתן מנה אחת אפים, [12]חולק בחיר. ולמה? כי את חנה אהב, לכך נתן לה אפים, מקערה של פניו[13]. ואם כן למה מנה אחת? כי י"י סגר רחמה. אבל לפנינה ולכל בעיתיה ובניה נתן מנות הרבה, כי בנים היו לה. ותראהו את הילד והנה הוא נער בוכה: .7 ותיניק[14] לשון מפעיל. ותינק כשהבת עצמה יונקת: .9 ותניקהו. אין צריך לומר שהוא שתי אותיות כמו בא שב קם שיאמר בלשון מפעיל ותשיבהו ותביאהו ותקימהו. אלא מנורת ינק

---

1) בכ"י: מקברים. והגיה בקש"ש. — 2) בתוספתא שהובאה שם דף פ ע"ב. — 3) השתמש בדברי האגדה (סוטה דף יב ע"א) בשינוי לצד הפשט. ורש"י הביאה בלי שינוי. — 4) בכ"י: והטמינתו. — 5) בכ"י: ולא. — 6) בכ"י: הרוחץ. — 7) חסר בכ"י. — 8) בכ"י: ותראינה! — 9) הוא רש"י. — 10) שופטים יג,ח. — 11) שמואל א' א,ה. — 12) בתרגום שם: חולק חד בחיר. — 13) מבואר בפירושו בה,ל. — 14) בכ"י: ותניק.

הוא ולקצר את התיבה הוא אומר ותניקהו במקום ותינקהו:
10. משיתיהו. משכתיהו. לשון זה נופל במשיכה מן המים. כרכת[1]
ימשני[2] ממים רבים. מגורת קנה יאמר[3] קניתיהו בלשון פועל,
יַקְנֵנִי בלשון מפעיל: 11. מכה. שמא הכהו ולא הרגו: 14. הלהורגני
אתה אומר בשביל שאני מכה את חבירי כאשר הרגת את
המצרי בשביל שהיה מכה איש עברי: אכן. אך כן. לא כמו
שהייתי סבור כשטמנתיו בחול שלא נודע, אלא כן הוא שנודע:
15. וישב בארץ מדין. כולל ואחר כך מפרש באיזה עלילה ישב
במדין. בתחילה וישב על הבאר, שם נח תחילה באדם שעומר
לפיש, ולכהן מדין [וגו']: 18. אל רעואל. רעואל אבי אביהן. אם כן
שם אביהם יתרו, וחובב בן רעואל האמור לפנינו[4] הוא חובב הוא
יתרו. ואם רעואל הוא יתרו, אם כן בן יתרו היה. ומה שכתוב
בנביאים[5] מבני חובב חותן משה מוכיח שחובב הוא יתרו, שבכל
מקום שמוכיר חותן משה[6] מוכיר יתרו: 22. בארץ נכריה. שכך
משמע גרשם גר שם בארץ רחוקה: 23. ויהי בימים הרבים ההם
לאחר שהרג משה את המצרי ובקש פרעה מלך מצרים להרוג את
משה ויברח מפניו עד שהיה עתה בן שמונים שנה כשדיבר הק' עמו
וימת עתה מלך [מצרים[7]] שהיה מבקש להורגו וישראל נאנחו עד
עתה וראה הק' בעניים ומשה היה רועה וגו' ונראה לו הק' וציוהו
לשוב למצרים ולא היה משה רוצה כי היה מתירא עד[8] שאמר לו
הק'[9] כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך, זה פרעה שמת.
ולכך הוא אומר וימת מלך מצרים להעיד על מה שאמר הק' כי
מתו כל האנשים המבקשים וגו' וחם הוא אבי כנען[10]):
24. ויזכר אלהים את בריתו שנשבע לשלשתם לתת להם את
ארץ כנען ועתה נתקרב הזמן של ד' מאות שנה שאמר לאברהם:
ג 2. איננו אוכל. אפילו במקום יציאת הלהבה מן הסנה לא
היה נחלת כלל: 4. וירא י"י. המלאך קורא על שמו של הק': 5. של.
השלך מגורת[11] ונשל גוים רבים. כאשר יאמר מן נסע סע בן יאמר

---

[1]) הדלים יח,יז. — [2]) בכ"י: ימושני. — [3]) בכ"י: ואמר. — [4]) במדבר י,כט. — [5]) שופטים ד,יא. — [6]) בכ"י נמצאו בטעות תשע תיבות: מוכיח... שמזכיר חותן משה שתי פעמים. — [7]) מצרים חסר בכ"י. — [8]) בכ"י: על. — [9]) ד,יט. — [10]) בראשית ט,יח. — [11]) עיין בספרי RSBM דף 34 הערה 1. — [12]) דברים ז,א.

סע לשון צווי וגם של תשלו לה[1]): 7. ואת צעקתם שמעתי מפני
נוגשיו. צעקתם שצועקים מפני שנוגשים אותם שמעתי: 8. וארד
כאן לדבר אליך כדי להצילו מיד מצרים: 10. והוצא את עמי
בני ישראל ממצרים. על פי הדברים שתאמר אל פרעה מאתי:
11. ויאמר משה מי אנכי. מי שרוצה לעמוד על עיקר פשוטו של
מקראות הללו ישכיל בפירושי זה, כי הראשונים ממני לא הבינו כי
כלל בלל. משה השיב על שני דברים שאמר לו הק' ללכת אל
פרעה וגם להוציא את בני ישראל על ידי מצות פרעה. ומשה השיב על
ראשון ראשון מי אנכי כי אלך אל פרעה, ואפילו להביא לו מנחה
ודורון? וכי ראוי אני ליכנס בחצר המלך איש נכרי כמני? וכי אוציא
את בני ישראל ממצרים? כלומר ואפי' ראוי אני ליכנס לפני פרעה
שׁוֹטה אֲנִי[2]) לשאר דברים, איזה דבר המתקבל לפרעה אומר לו?
וכי שוטה הוא פרעה לשמוע לי לשלוח עם רב שהם עבדיו חפשים
מארצו? ואיזה דבר המתקבל אומַר לו שעל ידי אותו הדיבור
אוציאם ממצרים ברשות פרעה? והק' השיב לו על ראשון ראשון
ואמר[3]) כי אהיה עמך ואתן חנך בעיני המלך ותלך אל פרעה ולא
תירא. ומה שאת ירא לפני פרעה, וזה לך האות[4]) כי אנכי
שלחתיך. הלא אתה רואה בתבערת הסנה כי שלוחו של הק' אני
וזה האות לך הוא להיות בטוח שאהיה עמך. וכן מצינו בגדעון
שאמר לו המלאך [5])הלא שלחתיך. ועל מה שאתה אומר וכי איציא
את בני ישראל ממצרים, כלומר באיזה טענה שאומר לפרעה ישמע
אלי להוציאם? בהוציאך את העם ממצרים אני מצוה לך עכשיו
שתעבדו את האלהים על ההר הזה ותקריבו עולות, וטענה זו תוכל
לומר, כי לזבוח לאלהים יניחם[6]) ללכת. ואע"פי (כן) שכאן לא פירש,
לבסוף מפרש[7]) ושמעו לקולך ובאתה אתה וזקני ישראל אל מלך

---

[1]) מקרא הוא ברות ב,טו. ובאמת כתב רש"י שם: דבר אחר לשון כי של זיתך. אבל רשב"ם שם כתב שהוא מגורת שלל (ע' פירושים על אסתר רות ואיכה שהוציא החז' יעלל-נעק, דף 30). ואילי חסרות איזה תיבות וצ"ל: ואין זה מגורת וגם של תשלו לה. או אפשר שרשב"ם כתב: וגם של, יבא כיתב טיעה והוסיף: תשלו לה, בחשבו כי רשב"ם ירמוז למקרא שברות. — [2]) שתי התיבות יתרות הן או היה כתוב: שישא פני, והחליף הכותב אותיות דומות. וע' בספרי דף 51 הערה 2. — [3]) בפסוק יב. — [4]) וזה לך האות נעתק ממקומו בכ"י ובא לפני ומה שאת ירא לפני פרעה. ע' ספרי דף 35 הערה 6. — [5]) שופטים ו,יד. — [6]) בכ"י: וניחם. — [7]) בפסוק יח.

מצרים וגו' ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה. וכן בכל פעם ופעם היה משה אומר כך לפרעה. וכן מצינו בשמואל כשציוהו הק' למשוח את דוד אמר שמואל להק' [1]ושמע שאול והרגני. והק' אמר לו עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לי"י באתי. אף כאן דרך חכמה ציוה למשה בהוציאך וגו' וכן תוכל לומר לו. מי שמפרשים [מקראות הללו על] ענינים אחרים אינם אלא טועים גמורים: 13. מה אומר אליהם. כי אני מכיר ויודע שמך המיוחד: 15. 14. ויאמר אלהים אל משה. אם אינך יודע שמי אני אומר לך כי שמי אהיה לעולם[2] ויכול אני לקיים מה שאני מבטיח. ומעתה שאמרתי לך כי שמי אהיה, כה תאמר לישראל אהיה שלחני אליכם[3]. ויאמר עוד אלהים למשה, לא נאה שיקראו אותי בשמי בכל דבריהם כשם שאין[4] קורים המלכים בשמם אלא י"י אלהי אבותיכם וגו' שהוא לשון אדנות ומלכות כשם שאומרים למלכים[5] יחי המלך. [6]המלך צוני דבר: זה שמי לעולם. אהיה האמור בפסוק ראשון: וזה זכרי. י"י האמיר בפסוק שיני שהוא לשון מלכות. ובעניין הזה מוכירים את המלכים ולא בשמם. ומה שכתב בי"ה[7] אפרש בא"ת בש צפ"ת דפנ"ת זהי"ק תצמ"ץ פתט"ף דפנמ"י תפא"ף מצמ"ץ מצפ"ץ פמ"ף שידפ"י מפ"ק לי"ף ל"ם י"ץ צפ"ץ כתק"ו[8]. והו עיקר שומק פשוטו של מקראות הללי ואין מגלין אותם אלא לצנועים: 18. אלהי העבריים. שהרי מעברי הנהר באו הנה ואלהי מלכותם צריכים לעבוד: 19. ואני ידעתי וגו'. אל ירך לבבך על שמתחילה לא ישמע לדברי לשלחם, ולא מתוך יד חזקה שלו, כי אין לו יכולת גדול, אך אני מקשה את לבו כדי לשלוח בו ידי תחילה וידעו הכל

---

[1]) שמואל א' טז,ב. — [2]) זהו פירוש אהיה אשר אהיה לפי דעתו. — [3]) רצה לפרש על דרך הפשט למה נאמר בראש המקרא אהיה אשר אהיה וכסופי לא נאמר אלא אהיה בלבד. ודעת האגדה בברכות דף ט ע"ב תמצא בר"ש". — [4]) בכ"י: שאנו. [5]) התהת' הטעיח המכוארת על פ' דברי חזקוני שהשתמש כאן בפירוש רשב"ם וברוב דבריו וכתב: „קל וחומר ממלך בשר ודם שאין קורין אותו בשמו. — [5]) שמואל א' י,כד. ועוד. — [6]) שמואל א' כא,ג. — [7]) ריל שנהפך שם אהיה במקרא שלפנינו להיות נכתב ביוד הא. — [8]) אלה הדברים אשר רמז רשב"ם בכתיבת את בש: הוא קורא עצמו אהיה ואנו קורים אותו יהיה יהוה ויו במקום יוד כמו כי מה הוה לאדם [קהלת ב,כב]. וע' ספרי RSBM דף 100, 101 ודף 148 הערה 10. ור' יוסף בכור שור הביא בפירושו דף 91 דברי ר' שמואל והשיב עליהם תשובות שאין מובינות. ובחזקוני השתמש המחבר גם בקצת דברי רשב"ם באתבש בהוספו לגלות הדברים. וע"ע Ztsch. für die alttestam. Wiss. II, 174. und Jubelschrift 133 n. 83 ובספרו קנה לה' ועי' פירושו על ר' יוסף בעסא

[כי] רמה ידי[1] וידעו ע"י נפלאותי כי אני י"י והיכולת בידי: 22. ושאלה אשה משכנתה במתנה גמורה וחלוטה, שהרי [כתוב] [2]נתתי את חן העם. כמו [3]שאל ממני ואתנה גוים נחלתך. והו עיקר פשוטו ותשובה למינים[4]: כלי כסף וכלי זהב. תכשיטין לכבוד החג שתחוגו במדבר: ושמתם אותם על בניכם:

ד 9. והיו המים וגו' כפילות. כעין[5] נשאו נהרות י"י נשאו נהרות קולם, [6]עד מתי רשעים י"י עד מתי רשעים יעלזו: 11. כי כבד פה וכבד לשון אנכי. אני בקי בלשון מצרים בחיתוך לשון, כי בקטנותי ברחתי משם ועתה אני בן שמונים, וכן מצינו ביחזקאל שמי שאינו בקי בלשון המלכות קרוי בן דכת'[7] ויאמר אלי בן אדם לך בא אל בית ישראל ודברת בדבריי[8] אליהם, כי לא אל עם עמקי שפה וכבדי לשון אתה שלוח אל בית ישראל, לא אל עמים [רבים[9]] עמקי שפה וכבדי לשון אשר לא תשמע דבריהם וגו'. וכי אפשר נביא אשר ידעו השם פנים אל פנים וקיבל תורה מידו לידו היה מגמגם בלשונו? ואין דבר זה בדברי התנאים והאמוראים. ואין לחוש לספרים החיצונים[10]: 13. ביד תשלח. ביד אשר תרצה לשלוח ולא אותי: 14. ויחר אף י"י במשה. וחרון אף עשה רושם לפי הפשט כאמור לפנינו [11]ויפגשהו י"י ויבקש המיתו, כשפירשתי אצל יעקב כשנעשה צולע על יריכו[12]: כי דבר ידבר הוא. הוא נתגדל שם ויש לו חיתוך לשון מצרים: 16. ודיבר הוא לך. בשבילך: תהיה לו לאלהים. שר ושופט, מה שתצוה לו יעשה: 18. וישב מן המדבר אל יתר חותנו: 19. ויאמר י"י אל משה במדין. שנתיישב שם בבורחו מפני פרעה וישב במדין כדכת'[13] ויברח מפני פרעה וישב בארץ מדין[14] ועתה אמר לו במדין שוב כי מת אותו פרעה המבקש את נפשך (ועתה אמר לו במדין שוב כי מת אותו

---

[1]) בכ"י: וידעי הבל רמה ידו. — [2]) בפסוק בא. — [3]) תהלים ב,ח. — [4]) וכן כתב לקמן יב,לו. וכבר קדמו בזה ר' חנגאל. עיין מגדל חנגאל להחכם בערלינער דף29 ודף 32 ודף XXIV למטה. — [5]) תהלים צג,ג. — [6]) תהלים צב,ג. — [7]) יחזקאל ג,ד—ו. — [8]) דברי בכ"י. — [9]) רבים חסר בכ"י. — [10]) כנון דברי הימים של משה, רבנו דף 4 בבית המדרש להחכם יעללינעק חלק ב. — [11]) ד,כד. — [12]) לבראשית לב,כה. וראבע"ס הביא דעתו בשם אחרים וחלק עליו. — [13]) ב,טו. ובטעות באו בכ"י שבע תיבות מן כדכת' והלאה אחרי תיבות את נפשך. — [14]) בכ"י: וישב במדין. ושעות הולידה טעות, כי בכ"י נשנו דברי השורה השלמה התחובה שם אחרי וישב במדין עוד הפעם ומפני זה סגרתים בשני חצאי עגולה. ודברי בספרי RSBM דף 33 הערה 1 צריכין לפי זה תיקון מעט.

פרעה והמלשינים כדכת' לעיל[1]) וימת מלך מצרים, אחר בריחתו של משה: .24 ויפגשהו י"י. המלאך. כי היה מתעצל בהליכתו ומולך אשתו ובניו: .25 צר. כמו[2]) חרבות צורים, תער מלוטש, איזמל חריף. וכן[3]) אף תשיב צור חרבו, נתעקם וכפף חידוד חרבו, ולכך לא הקמתו במלחמה: ותכרות וג'. הועילה לו למשה המצוה להצילו כמו קרבן כעין שעשו גרעון ומנוח כשנראה להם המלאך: ותַּגַּע לשון מפעיל, אבל[4]) וַיִּגַּע בארבע פינות הבית לשון פועל [ושל] נגע: לרגליו. של משה, להתרצות המלאך בכך. כי לרגליו של מלאך איני רוצה לפרש, כי מי יודע אם ראתה רגלי המלאך: כי חתן דמים אתה לי. בדמים הללו ישאר לי חתני, חתני, בעלי: .26 וירף המלאך ממנו. מן[5]) רפה היום לערוב יאמר וירף, מן קנה[6]) ויקן: או אמרה חתן דמים למולות. על עיכוב המילה נתחייב בעלי מיתה. כי המילה הצילתו עתה: .27 לך לקראת משה. לקיים מה שאמר לו הק'[7])וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו:

ה .2 מי י"י אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל שהם עבדיי מארצי לעובדו? מה חלק יש לו בעם הזה שיעבדוהו? — .3 ויאמרו אלהי העברים וגו'. כלומר עם ישראל מעבר הנהר באו לגור הנה, והוו אלהי בני עבר הנהר והן עמו וצריכין לעובדו וגו' פן יפגענו וגו': .4 תפריעו. תבטלו או תנתקו ותפרידו כמו[8]) יפרע את ראש האשה: לסבלותיכם. למלאכה שלכם ואל תִּבָּטְלו מעסקיכם וגם תְּבַטְּלו אחרים ממלאכה שלי: .6 הנוגשים. ממונים על השוטרים, כמו[9]) שופטים ושוטרים, ממונים לצוות את השוטרים והשוטרים רודים בעם לעשות מה שהשופטים מצוים: .7 לתת תבן. תבן היו מערבים בחומר ועושין ממנו לבנים: .8 מתכנת. חשבון: כי נרפים הם ויכולין לעשות יותר: .9 ישעו. איטנדאנט ב"ל[10]), כמו[11]) ויישע אל הבל, [12])ולא ישעו עוד אל המוכחות: .11 כי אין נגרע קמץ, גרוע, לשון פעול. ואילו היה פתח, היה לשעבר. וכן נשגָב קמץ, אבל נשגַב פתח לשעבר. ואילו היה לשעבר היה לו

---

[1]) ב,כג. ושם כתב רשב"ם גם כן כדברים האלה. — [2]) יהושע ה,ב. — [3]) תהלים פט,מד. — [4]) איוב א,יט. — [5]) שופטים יט,מ. — [6]) בראשית לג,יט. — [7])בפסוק יד. — [8]) במדבר ה,יח. — [9]) דברים טז,יח. — [10]) *attendent* ובלא erwarten, hoffen. — [11]) בראשית ד,ד. — [12]) בישעיה יז,ה: ולא ישעה אל המובחות.

לכתוב כי לא נגרַע: .13 אצים. דוחקים וממהרים. כמו[1]) ויאצו המלאכים: .15 תבן אין נִתָּן קמץ, אין נתון לנו. אבל נִתַּן פתח לשעבר [2])ניתן הסכל: וחטאת עמך. אם דגש וקמץ הוא, כן צריך לפרשו. אנו מוכים והרי חַטָּאת עושים עמך. אבל אילו היה חַטַּאת פתח, היה פתרונו חטאת של עמך[3]): .22 וישב משה אל המקום שהיה [י"י] מדבר עמו שם: למה הריעותה. בשביל שהוא סמוך להי"[4]): למה הריעותה לעם הזה. ואם תאמר כי נתחייבו בשביל רוב חטאתם ואין ראוין ליגאל, אם כן למה זה שלחתני אם אינן ראויין לאולה ולהיושע:

ו .1 כי ביד חזקה ישלחם [וגו'][5]). בעל כרחם של ישראל יגרשם לסוף מארצי[6]) כדכת'[7]) ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ:

וארא.

.2 וידבר אלהים אל משה. בארץ מצרים: אני י"י. ושמי מתפרש שיש בידי לקיים הבטחתי[8]): .3 באל שדי. הבטחה על העתיד ולא קיימתי עדיין[9]): ושמי י"י. כך צריך לפרש. אני נראיתי להם באל שדי, ועיקר שמי י"י הוא. וזהו כפל לשון לא נודעתי להם לא נתגליתי להם בעיקר השם אלא באל שדי, אבל אליך גליתי עיקר שמי אהיה וזכרי י"י[10]), ובימיך אקיים הבטחתי לתת להם את ארץ כנען. ושמי [י"י] מחובר למעלה כמו שפירשתי. ואלו היה כתוב לא

---

[1]) בראשית יט,טו. — [2]) קהלת י,ו. — [3]) ע' רשי' וספרי RSBM דף 59 הערה 2. — [4]) ר"ל למה הנכוב לפני הריעותה הוא מלרע וכפי במים שלו בשביל ההא בתחלת התיבה הבאה, ולא כן למה הנכתב בעצם התוב היה קודם תיבות זה שלחתני. וע' RSBM דף 131 הערה 5. — [5]) וגו' נראה לי להוסיף כי הפירוש הבא אינו מוסב אלא על ביד חזקה ישרשם מארצו. ורצה רשב"ם לומר שתיבות ביד חזקה כאן אין לפרש אלא בעל כרחם של ישראל. אבל ביד חזקה קודם ישלחם ר"ל בעל כרחו של פרעה. — [6]) בכ"י: מארצם. — [7]) יב,לג. [8]) כפירוש רשי'. — [9]) גם זה כפירוש רשי'. — [10]) מבואר בפירושי לעיל ג,יד, טו.

הודעתי להם, או היה מוסב ושמי ה' על לא הודעתי[1]: 9. ולא שמעו אל משה עתה אעפ"י שהאמינו מתחילה כרכת'[2] ויאמן העם. שהיו סבורים לנוח מעבודה קשה והנה עתה הכבידו עליהם יותר: 14. אלה ראשי בית אבותם. מפרש במכילתא אילו שלשה שבטים שגינה אותם יעקב בשת צוואתו ייחסם עתה הכתוב להודיע שחשובים הם. ולפי הפשט עד משה ואהרן הוצרך ליחם כאן ועד קרח ובני עוזיאל ופנחס הנזכרים לפנינו בתורה, לדעת מי הם הנזכרים לפנינו[3]: 16. ושני חיי לוי. לפי הפשט שפירשתי בבראשית[4] שכל שנות הדורות הוא מונה עד [נח ואח"כ מונה][5] שני חייהם מנח ועד אברהם ואחר אברהם שנות יצחק ואחריו שנות יעקב ואחריו שנות לוי בנו ואחריו שנות קהת ואחריו שנות עמרם ואחריו שנות משה ואחריו יהושע והשופטים והמלכים וגלות בבל שבעים וגם שנות בית שני בדניאל: 18. ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל. על שלשה בני קהת עמרם ויצהר ועוזיאל מפרש בניהם ועל חברון לא פירש. ואם תאמר כי לא היו לו בנים, והלא בחומש הפקודים כת'[6] ומשפחת החברוני. ולמה לא פירש כאן בני חברון? לפי שאינן נזכרים בתורה לפנינו שמותם[7] אבל אילו שלשה עמרם ויצהר ועוזיאל הוזכרו בניהם בתורה, [בנו][8] עמרם בשביל אהרן ומשה ומרים, בני יצהר בשביל קרח דכת'[9] ויקח קרח בן יצהר וגו', בני עוזיאל בשביל מישאל ואלצפן דכת' [10]ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל דוד אהרן, ובני קרח אסיר ואלקנה לפי שכתוב לפנינו[11] ובני קרח לא מתו, ובני אהרן על שם שכתוב[12] ואל משה אמר עלה אל

[1]) במנחת יהודה הנדפס בסוף דעת זקנים דף לא ברפוס ליוורנו בצד הראשונה, ע"ב הביאה קושית רשב"ם על פירוש רשי' לדברי המקרא וכפשוטו יפוצץ סלע (ירמיה כג,כט) ואינה לקוחה מפירוש התורה לרשב"ם אלא מתוספותיו לגמרא. כי בעל מנחת יהודה לקחה עם כל הבא אחריה מתוספות תוך למסכת שבת, והם גם דברי התוספות הנדפסות בצד הגמרא שבת דף כח ע"ב מתוספות שאנץ. — [2]) ד,לא. — [3]) הלך בדרכי הישר שיש דברים שנאמרו בתורה משום דברים הבאים אחרי כן. ע' RSBM דף 88 הערה 1. — [4]) עין הנשאר לבראשית ה, ל"א לעיל דף 10. — [5]) כן נראה לי להוסיף על פי הגהה הנוספת לפירוש רי יוסף בכיר שור לפסוק יג שהביא דברי רשב"ם האלה בשינוי לשון. עש דף 96 בדפים הח' יעלל-נעק ובספרי RSBM דף 45 הערה 1. — [6]) במדבר כו,נח. — [7]) אולי צ"ל: בשמותם. — [8]) תיבת בני חסרה בכ"י פירוש רשב"ם אשר לנו, והוספתיה מכ"י ספר מנחת יהודה אשר בידי ר' אברהם מערצבאכער נ"י בעיר מינכען. — [9]) במדבר טז,א. — [10]) ויקרא י,ד. וכבכ"י נשתתי דברי המקרא: ויקח משה את אליצפן בן עוזיאל אחרי! — [11]) במדבר כו,יב. — [12]) כד,א.

י"י אתה ואהרן נדב ואביהוא, ואלעזר בן אהרן וגו' בשביל פנחס בן אלעזר. אבל בבני איתמר לא פירש כאן שאין צריך להזכירן לפנינו בתורה: 26. הוא אהרן ומשה. אהרן זה, שאמור שנולד לפני משה, ומשה זה [1]הם אשר אמר י"י להם, הם המדברים וגו'. הוא משה, שאצל הדיבור היה הוא תחילה, ואהרן אחריו. ואצל הלידה מקדים אהרן למשה ולעניין הדבור מקדים משה לאהרן: 30. ואיך ישמע אלי פרעה. פרשה זו היא פרשה של מעלה[2] דין בני ישראל לא שמעו אלי וגו', אבל למעלה קיצר דבריו עד שפירש אלה ראשי בית אבותם לדעת מי הם משה ואהרן בדברם אל פרעה:

ז 1. נביאך. דברן תחתיך: 2. ושלח[3]. שיאמר לו אהרן שישלח את בני ישראל מארצו: 5. וידעו מצרים כי אני י"י. אדון ומושל, שעד עתה יאמרו[4] לא ידעתי את י"י: 13. ויחזק לב פרעה. לומר כי גם אהרן במכשפות עשה: 14. כבד. מכבד פרעה את לבו[5] כאשר פירשתי למעלה[6]. כי מתיבות התלוים בנוף האדם[7] יאמר [8]נַיַּשְׁמֵן [9]וַיַּכְבֵּד [10]וַיַּשְׂפֵּל [11]וַיַּזְקֵן [12]וַיַּחְפֹּם, ומהם יאמר בלשעבר [13]וָקֵן [14]כָּבֵד [15]שָׁמֵן [16]וְשָׁפֵל רום אנשים, כולם לשון פעל: 15. הנה יוצא המימה. כדרך השרים לטייל בבקר ולרכוב אנה ואנה: 16. בואת תדע כי אני י"י. שהרי אמרתה[17] לא ידעתי את י"י: 18. וגילאו. כבר פירשתיו בפרשת לוט[18] שכל ונלאו כפל לשון של לא יוכלו. אנויי[19] ב"ל: 20. לעיני פרעה. וזהו כבודו של משה, שאהרן שלוחו היה מרים במטה ומכה בו תדיר: 21. מתה. טעמו למעלה שהוא לשעבר. אבל[20] מתה אנכי להבא טעמו למטה, [21]ומתה עלי רחל טעמו למעלה שהוא לשעבר: 23. גם לואת. שכבר [22]וַיֶּחֱזַק לב פרעה, מעצמו, וגם עתה [23]נחזק

[1]) בכ"י נוסף תיבת ואהרן אחרי תיבות „ומשה זה" בטעות. כי כן עיקר דברי רשב"ם: אהרן זה ... ומשה זה הם אשר אמר י"י להם. — [2]) בפסוק יב. — [3]) בכ"י: וישלח. — [4]) ה,ב. — [5]) לדעתי תיבת כבד הוא פעל ולא שם דבר כדעת רש"י. ומפרש שפרעה היה מן אדם שיהה לכו כבד. אבל אין לתשוב שר"ל שפרעה הכביד את לבו בכוונה, שבפירוש כתב התפן בדבריו לפסוק בו. וע' RSBM דף 134 הערה 11. — [6]) א,ו בעניין תבת מלא. — [7]) מהפעלים הנומדים (*Intransitiva*). — [8]) דברים לב,טו. — [9]) שמות ט,ז. — [10]) ישעיה ב,ט. — [11]) דהי"ב כד,טו. — [12]) מלכים א' ה,א. — [13]) בראשית יח,יב. — [14]) כאן. — [15]) חבקוק א,טז? — [16]) ישעיה ב,יז. — [17]) ה,ב. — [18]) בראשית יט,א. — [19]) *ennui* ובל"א Ermüdung. — [20]) בראשית ל,א. — [21]) בראשית מח,ז. — [22]) בפסוק יג. — [23]) בפסוק כב.

מאליו. אבל בצפרדע שכתב[1] והכבד את לבו, שהוא עצמו נתכוון להכביד את לבו, לכן כתב בפרשת שרוב[2] ויכבד פרעה את לבו גם בפעם הזאת, שהרי כבר הכביד את לבו פעם אחרת: 25. שבעת ימים. כך היתה מכת היאר: 26. ויאמר י"י אל משה בא אל פרעה. שני פעמים היה משה מתרה את פרעה בשני מכות ובשלישי לא היה מתרה. וכן כל הסדר בכל שלש מכות[3] אינו מתרה. בדם ובצפרדעים התרה, בכנים לא התרה. בערוב ובדבר התרה, בשחין לא התרה. בברד ובארבה התרה, [בחשך לא התרה][4]: 27. נוגף. מכה:

ח 5. [התפאר עלי][5]. התנשא עלי לבקש חפצך ואעשה. כמו[6] פן[7] יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי: למתי אעתיר לך. לאיזה יום [ו]זמן[8] אתה רוצה שיסורו כל הצפרדעים ואני אעתיר מיד שימותו עד אותו זמן שתבקש ממני כי אין[9] מנהג למות כולן בפעם אחת: 6. ויאמר למחר. התפלל[10] עתה שימותו עד מחר[11]: 10. חומרים. צבורים: 11. והכבד. לפי שהמכה הזאת גדולה היתה לא נתחוק לבו מאליו אלא הוא הרשיע להכביד את לבו: 12. לכינים. מיני כינה[12] ופ"עושין: 13. הכינם. כמו מ"ם של ריקם[13]: 15. אצבע אלהים הוא. מכת מדינה ולא על ידיהם של אילו הי[ת]ה זו, שאילו באו על ידי מכשפות אף אנו היינו

---

1) ח,יא. — 2) ח,כח. — 3) ר"ל בכל מכה שלישית. — 4) שלש תיבות האלה היטיב להוסיף ר' משה בן מנחם וציל בביאורו למקרא הזה. — 5) תיבות התפאר עלי חסרים בכ"י. — 6) שופטים ו,ב. — 7) בכ"י: כן. — 8) בכ"י: זמן. — 9) כי זמן בכ"י. וכעל קרן שמואל תיקן. — 10) בכ"י נכתב מלא: התפלל, והשמטתי היו"ד שלא להטעות את הקורא. — 11) פירש פסוק ה' ופסוק ו"ו כרש"י וקמ"ו. אבל בכ"י פירוש מנחת יהודה אשר בידי ר' אברהם מערצבאכער נ"י במינכען הובא בדברים האלה: „ורשב"ם פירש למתי הרצה לשלח את ישראל ואז אעתיר לך מיד כשתשלחם ואז אמר [ר"ל אמר פרעה] למחר אשלחם. וטעם הגזירה מכיח על זה שיש פסק בין למתי ובין אעתיר. ורבינו שלמה פירש כמו אברהם אבן עזרא. ואך זה הוא דוחק, כי אין זה כפי משמעות הפסוק הבא אחריו, כי נראה שאל ההעתרה עליו ליום המחרת וכן עשה משה רבינו. על כן אין לסור אל שטי כוב".— ואולי ניחא אחרת נדמנה להמחבר ההוא בפירוש רשב"ם. כי בפירוש שבידינו אין הפרש בין פירוש רש"י ופירוש רשב"ם. וסוף דברי מנחת יהודה אשר הבאתי יוסבו אל דברי אצטגנינות אשר בפירוש ראב"ע כאן. ודברי כפר מנחת יהודה הנדפס חסרים כדף לב ע"א בראשיתם ויש טעות באחריתם, ובמקום ורש"פ במ"ע צריך להיות ור"ש פירש באע"ז, ורצה לומר שרבנו שלמה (הוא רש"י) פירש כאבן עזרא. — 12) בכ"י: כינמו. — 13) עיין RSBM דף 141 הערה 9.

עושים כן: 17. הערוב. אומר אני כי מיני זאבים הם שנקראים ערוב על שם שדרכם לטרוף בלילות כדכת'[1] זאב ערבות ישדדם וכת'[2] ואבי ערב לא גרמו לבקר. וכאשר יאמר מאדם אדום, כן יאמר מֵעֵמֶק[3] עמוק, מערב ערוב נויטרינער[4] ב"ל, שהואב ערוב הוא שהוא הולך בערב. עמק שם דבר, והמעשה[5] קרוי עמוק [וכן] אדום שחור: 18. והפליתי ביום ההוא. לפי שהחיות רעות קלים הם ללכת בכל המלכיות כשהמכה משולחת, היצרך לומר לשון הבדלה והפרשה יותר משאר מכות. וכן בדבר של בהמות[6]: 19. ושמתי פדות. לשון הבדלה. וכן ישועה והצלה וחלצה ופירקן כולן לשון הפרשה והבדלה זה מזה: למחר יהיה. שלא תאמר מקרה הוא היה לנו: 22. כי תועבת מצרים. צאן דבר מאום היה בעיני מצרים: ולא יסקלונו. בתמיה. דרך ביזיון הוא. כדכת' בשמעי[7] ושמעי הלך בצלע ההר לעומתו הלוך ויקלל ויסקל באבנים[8] לעומתו ועפר בעפר: 25. וְהַעֲתַרְתִּי. כמו[9] וַהֲחַרַמְתִּי את עריהם[10] והחזקת בו,[11] וַהֲאֲבַדְתִּי חכמים מאדום,[12] וַהֲעַלֵיתִי, כולם פתרונם להבא ופתחין וכן[13] וַהֲעֲבַרְתָּיךְ כי אותיות גורמים[14], אבל לשעבר יאמר[15] הֶעֱבַרְתִּי מעליך חטאתך,[16] הֶעֱלִיתִיךְ, הֶאֱבַדְתִּי, כולם נפתחין בפתח קטן. אבל בשאר אותיות יאמר[17] והכרתי פסילך[18], [19]והשמדתי, כולם בחירק בין לשעבר בין להבא: 28. גם בפעם הזאת. כמו שהכביד בצפרדעים[20]:

ט 5. מועד לאמר. שלא יאמרו מכת מדינה היא: 8. פיח. אפר דק שמתנפח ברוח: 9. פורח. מגדל אבעבועות מלאות מורסא וליחלוח: 14. מגפותיי. מיני חבלות והכאות אש וברד ואבני אלגביש וגופרית ושלג וקיטור: 15. כי עתה. כשהיה הדבר של בהמית היתה דעתי לשלוח יד כמו כן בך ובעמך למות ברבר והיתה[21] נכחד מן הארץ, ואלא בעבור ואת העמדתיך בעבור הראותך את כחי וגו'

---

1) ירמיה ה,ו. — 2) צפניה ג,ג. — 3) בן היה בכ"י ואחרי כן נוסף ויי שלא כדין להיותו עומק. — 4) אולי הוא *nuiturne* ובלא nächtlich. — 5) השתמש בתיבת מעשה בפתרון תאר ש"ש בדבר (Beschaffenheit). — 6) ט,ד. — 7) שמואל ב' טז,ג. — 8) בכ"י: לעומתם הלוך ומסקל ומקלל. — 9) במדבר כא,ב. — 10) ויקרא כה,לה. ושם כנגל בספרינו. — 11) עובדיה, ה. — 12) יחזקאל כו,ג. — 13) ירמיה יז,ד. — 14) בכ"י: אותות גורמים. — 15) זכריה ג,ד. — 16) מיכה ו,ד. — 17) מיכה ה,יב. — 18) בכ"י: פסילים. — 19) מיכה ה,ג. — 20) ע' דבריו ז,כג; ח,יא. — 21) בכ"י: והיתה.

להודיעך שטותך שאמרת[1] לא ידעתי את י"י: .17 מסתולל. מתפעל מן[2] סולו סולו המסילה. כובש אותם לעבדים כדכת'[3] ויכבשום[4] לעבדים ולשפחות. ולהודיעך שיטת המתפעלים כי כל תיבת המתפעלים באה תוספת ת"ו בראש חוץ מאותן שאוציא מן הכלל לבסוף. מן אמר יאמר[5] יתאמרו כל פועלי און, יתברך, יתגדל,[6] והתגדלתי והתקדשתי,[7] יתהלל המתהלל,[8] יתווכח,[9] ויתחבא,[10] לשוא תתיפי,[11] והמסכה צרד כהתבנם,[12] יתלכדו,[13] ויתמודד[14] מתנשא,[15] (ויתלקטו),[16] התעלתי,[17] מתפלל,[18] מתרושש והון רב. הרי לך כל האלפא ביתא ת"ו בראשם חוץ משבעת אותיות, הללו דו"ט ס"ן ש"ת. השי"ן והסמ"ך באה דתי"ו אחריהם במתפעל שלהם. מן סל[19] מסתולל, מן שר[20] תשתרר עלינו, מן שבח ישתבח, מן שמר[21] וישתמר חוקות עמרי, מן שכר[22] משתכר. הצד"י והו"ן לא יבא ת"ו במתפעל שלהם. אלא אחרי הצד"י תבא ט"ת במקום ת"ו של מתפעל. מן צדק יאמר[23] נצטדק, מן צבע יצטבע בדניאל[24], מן ציד הצטיידנו ביהושע[25], מן צרף מצטרף. ואחר הוי"ן תבא דל"ת במקום ת"ו של מתפעל. זמן הודמנתון בדניאל[26]. אבל תוספת הן בתיבות ט' של נצטדק ד' של הודמנתון[27] ותו של יתאמרו לעשותן מתפעל כמו שפירשתי, וכן כולם. אבל הם עצמם[28] כשהם ראש התיבה לא היה בה תוספת אות להתפעל. כמו[29] וישמע את הקול מדבר אליו, לא יאמר מתדבר.[30] לא ישמע בעל, לא יאמר יתשמע.[31] ועם עקש תתפל[32] לא יאמר תתתפל.[33] תתמם, לא יאמר תתתמם: .19 העז. אסוף,

---

1) ה,ב. — 2) ישעיה סב,י. — 3) ירמיה לד,יא. — 4) בכ"י: ויכבשו אותם. — 5) תהלים צד,ד. — 6) יחזקאל לח,כג. — 7) ירמיה ט,כ. — 8) מיכה ו,ב. — 9) בראשית ג,ה. — 10) ירמיה ד,ל. — 11) ישעיה כח,כ. — 12) איוב מא,ט; לח,ל. — 13) מלכים א' יז,בא. — 14) מלכים א' א,ה. — 15) בשופטים יא,ג נמצאה התיבה, אבל נראה שלא כתבה רשב"ם כאן אלא בותב מוטה כתבה על הגליון במקום יתלכדו שהיה ור' בעיניו, ואח"כ באה מן הגליון אל תוך דברי רשב"ם. והעד שנמצאה שלא במקומה. 16) י,ב. ובכ"י: התעוללתי. — 17) מלכים א' ה,כח. — 18) משלי יג,ז. — 19) כאן. — 20) במדבר טז,יג. — 21) מיכה ו,טז. — 22) הגי א,ו. ודוגמא זו גם במחברת מנחם דף 37. ובכ"י בטעות: שבר משתבר. — 23) בראשית מד,טו. — 24) ד,יב. כ. ל; ה,בא. — 25) ט,יב. — 26) דניאל ב,ט (קרי). — 27) בכ"י זמן הזד. — 28) איתיית דט"ת. — 29) במדבר ז,פט. — 30) ו'קרא כא,ד. — 31) שמואל ב' כב,כו. — 32) בכ"י: עם עקש ופתלתל. והוא טעות הסופר אשר שת לבו לדברים לב,ה, ואחרי כן היה כתוב בכ"י: תתפתל, ובא אחד והגיה, אבל לא כל צרבו. — 33) שמואל ב' כב,כו; תהלים יח,בו.

כמו[1] הניחו אנשי בנימין,[2] וישבי הגבים העיזו[3]: .27 חטאתי הפעם. עתה הפעם אני מודה שחטאתי: .30 כי טרם תיראון. כתרגומו: עדיין לא תיראון: .32 לא נוכו. להודיעך שמה שלא שיבר הברד אכל הארבה, הברד מקלקל את הקשה והארבה אוכל את הרך: .33 נתך. לשון יציקה. כמו[4] כהתיך כסף בתוך כור כן תותכו בתוכה. ומטר לא הוצק ארצה: .34 ויוסף לחטוא. עד עתה לא נתכוין לחטוא במזיד, אבל בשהודה על הברד[5] [ואני] ועמי הרשעים לכן קודמו עבשיו מזיד:

בא אל פרעה.

י .1 כי אני הכבדתי וגו'. בכל מכות לא מצינו שהודיע הקב"ה למשה שחיזק את לבו. אך בזאת שהודה פרעה שהוא הצדיק [ואמר][6] ואני ועמי הרשעים, ובזאת כת'[7] ויוסף לחטוא, לכך הזקק לומר כי אני הכבדתי וגו' ואת לב עבדיו, שכך כתיב למעלה[8] ויכבד לבו: שיתי. שומי: .2 התעללתי. פעולת עלילות[9]: .3 לענות. מן עזה לעינות, מן ראה לראות. והוא לשון עוני ועיני, להיכנע ולהיות עני מלפני: .5 ולא יוכל[10] הרואה לראות את הארץ[11]: העץ הצומח. כי הברד שיבר את כל עץ השדה. ומה שיצמח אחרי כן יאכל הארבה[12]: הטרם תדע. וכי עדיין לא ידעת כי אבדה מצרים בדבר ובברד ובשאר מכות: .10 כי רעה נגד פניכם. אתם חושבים רעה בלבבכם. וזה מוכיח[13] הוי חכמים בעיניהם ונגד [פניהם] נבונים: .11 ועבדו את י"י כי אותה אתם מבקשים. לעבוד את י"י אתם מבקשים פניי, וא"כ טף ונשים למה? ולכן אמר[14] להם יהי כן י"י

---

1) ירמיה ו,א. — 2) ישעיה י,לא. — 3) בפענח רזא דף כז ע"ב הובא באן פירוש בשם מהר"ר שמואל. ואינגו רשב"ם. — 4) יחזקאל כב,כב. — 5) בפסוק כו. — 6) ט,כו. — 7) ט,לד. — 8) שם. — 9) פעולת מעשי י"י עם בני אדם. ובדבריו אחז רשב"ם לפי דעתי לשון המקרא אשר בתהלים ט,יב; כו,ה; עז,יג. ושלא כדברי רש"י. — 10) בכ"י: יכול. — 11) כדברי רש"י. ומקור הדבר במחברת מנחם ערך זר II דף 81 ע"ב. — 12) בכ"י: הברד. — 13) ישעיה ה,כא. — 14) בכ"י: ולכם שאמר. ובעל קרן שמואל תיקן.

עמכם[1]: ויגרש אותם. המגרש: 19. ויהפוך י"י רוח ים. כי רוח הקדים הביאם מן הים ורוח מערבי החזירם לים: 21. וימש חשך. ויאמש חשך. כמו[2] ולא יהל שם ערבי, כמו לא יאהל. כלומר החשך של לילה יאמש ויאפיל זמן מרובה, שלא האירה הלילה עד שלשת ימים: 22. [חשך אפלה.] חשך ואפילה, חשך גדול[3]: 23. מתחתיו. מביתו לפי פשוטו[4], שלא ידעו היכן ילכו: היה אור במושבותם. אפילו שהוא יושב אצל בית המצרי:

יא 1. ויאמר י"י אל משה בעומדו לפני פרעה עוד נגע אחד וגו', ואחרי כן השיב משה לפרעה כה אמר י"י כחצות הלילה וגו'[5]: כלה. הכל, גברים ונשים טף ומקנה: 2. וישאלו. לשם מתנה גמורה[6] כמו [7]שאל ממני ואתנה גוים נחלתך: 4. ויאמר משה לפרעה כה אמר י"י כחצות [הלילה]. כחצות מן חצה כמו כעשות מן עשה, [8]כעלות המנחה מן עלה. כלומר כשיגיע זמן יציאת ישראל כשיחצה הלילה אני יוצא בתוך מצרים. ובשעת מעשה ראוי לכתוב [9]ויהי בחצי הלילה בבי"ת. זהו לפי פשוטו. כי כשאמר משה לפני הזמן של מכת בכורות אז ראוי לאמר כחצות, כלומר כשיגיע אותו זמן שיחצה הלילה[10]: 5. אשר אחר הרחיים. ולהלן הוא אומר[11] עד בכור השבי אשר בבית הבור. שני הפסוקים אחד הם, כי בכור השבי הוא אחר הרחיים, שהיו מטחינים אותם כמה שנ'[12] ויהי טוחן בבית האסורים[13]: 6. אשר כמוהו לא נהייתה. הרבה מצינו לשון זכר ולשון נקבה בדבר אחד. [14]המחנה האחת והכהו: 7. לא יחרץ כלב. המלאך מזיק[15] ומשחית בכורי מצרים, אבל בכורי ישראל אפילו קול ניבוח של מזיקי החיות לא יזיק אותם[16]: 8. וירדו כל עבדיך. דרך כבוד אמ' לו, שהרי בשעת

---

1) ר"ל אין לתמוה על זכרון שם י"י בקללה כזאת בפי פרעה כי דבריו מוסבים על אמרם: כי חג י"י לנו. — 2) ישעיה יג,כ. — 3) בכ"י נהפך הסדר ובא המאמר הזה קודם פירוש וימש חשך. — 4) ר"ל שפירוש רש"י איננו כמשמע הכתוב. — 5) כוונתו תבין כשתעיין בדברי ראב"ע לפסוק הזה. — 6) כדבריו לעיל ג,כב. — 7) תהלים ב,ח. — 8) מלכים ב' ג,כ. — 9) יב,כט. — 10) לדעת רשב"ם כ"ף בראש התיבה ירמוז אל העתיד. ע' דבריו לבמדבר כג,כג בעניין כעת. — 11) יב,כט. — 12) שופטים טו,כא. — 13) אל פירוש רשב"ם הזה רמז בעל מנחת יהודה בדף לג ע"ג של ספר דעת זקנים. — 14) בראשית לב,ט. — 15) בכ"י: המזיק. ובעל ק"ש תיקן. — 16) בפענח רזא דף כח ע"ב כתוב: „ומהר"ר חיים בשם רבינו שמואל אמר שר"ל אעפ"י שכשמלאך המות בעיר בלבים צועקים". ונראה שכיון אל דברי רשב"ם כאן אשר לא הבינם היטב. — ובמנחת יהודה דף לג ע"ג הובא הפירוש ההוא מפשטי הר"מ מקוצי.

מעשה [1]ויקם פרעה לילה [וגו'] ויקרא למשה ולאהרן לילה. וכל זה אמר לו משה לקיים מה שאמר לו[2] לא אוסיף עוד ראות פניך, אבל אתה ועבדיך תבואו אלי: 9. לא ישמע אליכם פרעה. כלומר אחר כל מכה ומכה היה אומר הק' למשה ולאהרן לא ישמע אליכם עד לבסוף: ויחזק י"י. בכל פעם ופעם:

יב 1. בארץ מצרים לאמר החדש הזה וגו'. לפי שפרשה של מצות [היא] הוצרך לפרש שמצוות הללו נצטוו במצרים, אבל שאר מצות יש מהם בהר סיני ויש מהם באהל מועד ויש מהם בערבות מואב: 2. ראש חדשים. כר' יהושוע[3] שבניסן נברא העולם: לחדשי השנה. בכל מקום שאומר לכם בחדשים[4] שמיני תשיעי, לחודש הזה הם. ולר' אליעזר[5] האומר בתשרי נברא העולם, עיקר פשוטו כך. החודש הזה לכם, אעפ"י שאינו ראש חדשים לשאר אומות, לכם יהי' ראש חדשים למנות ששי שביעי שמיני תשיעי [6]חדש שנים עשר הוא חודש אדר. ממנו תמנו להיות לכם זכרון [כי] בו יצאתם ממצרים. וכשנאמר בתורה[7] ובחודש השביעי, לירח יציאת מצרים פירושו. וכן רגילים הפסוקים לקחת חשבונם ליציאת מצרים כדכת' [8]בחודש השלישי לצאת בני ישראל וגו', וכן בבנין הבית[9] ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מ[ארץ] מצרים: 3. לבית אבות. משפחות[10] בית אחד רגילים לאכול יחד בבית אחד, כי הפסח לא יאכל בשני בתים, דכת' שה לבית, [11]בבית אחד יאכל: 4. ואם ימעט. שלא יוכלו לאוכלו כולו: במכסת. מניין, כדכת'[12] ויהי המכס לי"י מן הצאן. המ"ם עיקר כמו מ"ם של מלך, [13]במתג ורסן. מכסת כמו[14] שכבת הטל. אבל תכוסו מגזרת כסס כמו תסובו מן סבב, ואינו מגזרת מכס לי"י כלל. ואפילו אם היה המ"ם של מכסת תוספת ולא מעיקר התיבה כמו מצוה מקנה מראה מעשה, לא יהיה [מ]גזרת תכוסו אלא מגזרת כסה עשה ראה, מחטופי למ"ד פעל של ה"י שכולם אות שאחרי המ"ם בחטף, תקוה, [15]תיגרת ידך, מצוה. אבל מן שב

---

1) יב,ל. לא. — 2) י,כט. — 3) ראש השנה דף יא ע"א. — 4) בכ"י: בחדשי. — 5) שם. — 6) אסתר ג,ז. ועוד. — 7) במדבר כט,א. — 8) יט,א. — 9) מלכים א' ו,א. — 10) בכ"י: משפחת. — 11) יב,מו. — 12) במדבר לא,לו. — 13) תהלים לב,ט. — 14) טו,יד. — 15) תהלים לט,יא.

קם [1])ויגר מואב יאמר תשובה תקומה [2])ומגורתם אביא להם, חסף באות ראשונה: 7. המשקוף. מפתן העליון הנראה לעין כל בכניסת הבית כמו [3])וישקף אבימלך. והמפרש לשון שקיפת וחבטת הדלת עליו[4]) צריך למצוא לו חבר בלשון תורה ונביאים בלשון העברי: 8. ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש וגו'. כל עניני אכילה הללו דרך חיפזון ומהירות הוא באדם הנחפז ללכת: 9. נא. נראה לשון צלי קדרה[5]) שמבושל בלא מים ובלא צלי אש הכתוב כאן: ראשו על כרעיו. כל זה דרך מהירות: 11. פסח הוא לי"י. שהמלאך ידלג ויניח בית ישראל להכות בכורות שכבתי הגוים: 13. אעשה שפטים. לפי שהיה בוטח באלהי מצרים ויאמר[6]) מי י"י: 14. תחגוהו. חסף קמץ נמצא בספרי מלכיות אחרות והוא עיקר. שמגורת חגג יאמר תַּחְגְּדוּ כמו מן סבכ[7]) יסובוהו ערבי נחל, אבל תַּחַגְּדוּ מן גורת ה"י הוא, שאמר מן כלה תכלוהו, מן ציוה תצווה[8]): 16. אך אשר יאכל לכל נפש וגו'. ולכך כתוב בכל ימים טובים [9])מלאכת עבודה לא תעשו למעוטי אוכל נפש, אבל בשבת ויום הכיפורים כתיב[10]) כל מלאכה: 17. ושמרתם את המצות. לאוכלם ביום הזה לזכרון: כי בעצם היום הזה הוצאתי וגו'. ולא הכפיק בצק להחמיץ. כדכת' [11])ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו וגו': 20. בכל מושבותיכם תאכלו מצות. אפילו בגבולין שאין שם פסחים נשחטין: 21. למשפחותיכם. כדכת' לעיל[12]) לבית אבות: 22. בסף. בכלי כדכת'[13]) שומרי הסף. [14])ספות בסף: לא תצאו. כי סְמֵי הדם אשר על המזוזות ינין עליכם: 26. מה העבודה הזאת המשונה משאר ימים טובים מכמה דברים: 27. אשר פסח. דילג ועבר: 29. בחצי הלילה. כשהיו אוכלין את פסחיהן: הישב על כסאו. העתיד לישב על כסאו אלו חייה: 32. וברכתם גם אותי. וגם תברכו אותי: 34. בצקו. מן בצק. [כמו] מן כתף[15]) בתפו: משארותם. הוא הכלי שנותנין בו הבצק,

1) במדבר כב,ג. — 2) ישעיה סו,ד. — 3) בראשית כו,ח. — 4) הוא רש"י. — 5) בכ"י: קדה. — 6) ה,ב. — 7) איוב מ,כב. — 8) עיין RSBM דף 59 הערה 2. — 9) ויקרא כג,ז. ח. יא. כה. לה. לו; במדבר כח,יח. כה. כט; בט,א. יב. לה. — 10) ויקרא סו,כט; כג,ג. כח. לא; במדבר כט,ז. — וכדבריו כתב ראב"ע כאן ורמכן לויקרא כג,ז. — 11) בפסוק לט. — 12) בפסוק ג. — 13) אסתר ב,כא. ופירש כף כמו חבתי רי יוסף קרא בפירושים על אסתר וגו' הנדפסים ע"י החי יעללינעק דף 9. — 14) מלכים ב' יב,יד. — 15) בכ"י: כסף.

וזה מוכיח[1]) ברוך טנאך ומשארתך. כשם שהטנא הוא הכל שנותנין בה את הפרי, כן משארתך[2]) כלי שנותנין בו את העיסה, וזהו ברכת הכלים שיהיו מלאים פירות ועיסה: 36. נתן את חן העם. לתת להם במתנה כדכת' באלה שמות[3]) ונתתי את חן העם [הזה] בעיני מצרים: וישאילום מצרים לישראל. ישראל היו השואלים ומצרים המשאילים, השלימו שאילתם ומתנה היתה[4]). מי ששואל[5]) את הדבר קרוי פועל ומי שמוסר לו מה ששואל קרוי מפעיל. משאיל נותן לו מה ששאל: וינצלו את מצרים. עדיי טוב מלבושיהן שאלו ונתנו על בניהם ועל בנותיהם וכדכת'[6]) ויתנצלו בני ישראל את עדיים מהר חורב: 38. ערב רב. לשון תערובת, כדכת'[7]) ויתערבו בגוים: 39. עוגות. כי אין לחם[8]) אלא האפוי בתנור: כי לא חמץ. כי לא החמיץ. וכן [9])ככד לב פרעה, לשון פעל. וכן[10]) אהב אביו. [11])והמלך דוד זקן, הזקין[12]): וגם צדה לדרך לא עשו. ולכך הוצרכו להתלונן ללחם ולמים: 40. ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים עד סוף שלשים שנה וארבע מאות שנה משנאמר לאברהם בין הבתרים. כי בן שבעים שנה היה אברהם אבינו כשנדבר עמו בין הבתרים[13]) והארבע מאות של גר יהיה זרעך התחילו מיצחק[14]) כמו שפירשתי הכל בפרשת [בין ה]בתרים: 41. ויהי מקץ שלשים של ברית בתרים וארבע מאות שנה של לידת יצחק ויהי בעצם היום הזה וגו'. ומכל מקום במצרים לא ישבו אלא מאתים ועשר של סוף ד' מאות ושלשים[15]): 42. ליל שימורים הוא לי"י. מימות אביהם היה הקב"ה מצפה לזה הלילה להוציא את בני ישראל ממצרים כמו שהבטיחם. ולישראל הוא ליל שימורים לדורותם, לכל דורותם, שמצפים לזה הלילה לחוג בו חג הפסח [ככל חקותיו][16]) ומשפטיו: שמורים. לשון המתנה, כמו[17]) ואביו שמר את הדבר: 46. ועצם לא תשברו בו. כדרך

1) דברים כח,ה. — 2) בכ"י: משארותיך. — 3) ג,כא. — 4) ברבריו ג,כב; יא,ב. — 5) בכ"י: שפועל. ובעל קש תיקן. — 6) לג,ו. ורצה להראות שלשון נצל נאמר על העדר. וגם זאת תשובה למינים שלא יאמרו שלקחו ישראל עמם כל רכוש ארץ מצרים שהרי ראינו שלא לקחו אלא מה שהוצרך להם לחג י"י בחורב. — 7) תהלים קו,לה. — 8) בכ"י: להם. ובעל קש תיקן. וכן כתב רשב"ם לקמן כט,ב: אפוי בתנור קרוי לחם. ורצונו לחלק בין לחם ובין עוגות. — 9) ז,יד. — 10) בראשית מז,יד. — 11) מלכים א' א,א. — 12) ע' RSBM דף 134 הערה 11 ודף 148 הערה 6. — 13) סדר עולם רבא פרק א. — 14) סדר עולם רבא פרק ג. — 15) שם. — 16) בגיל להוסיף. 17) בראשית לו,א.

אכילת חיפזון: 48. וכל ערל. ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ולא נימול[1]: 51. ויהי בעצם היום הזה וגו'. אעפ"י שכבר [נאמר][2] זה למעלה חוזר וכופלו עתה לומר לך שביום שיצאו אמר הק' למשה קדש לי כל בכור:

יג. 2. פטר. לשון פתיחה, כמו[3] פוטר מים ראשית מדון: באדם. עבודה מתחילה היתה בבכורות: 4. האביב. ביכור ובישול תבואה, כמו[4] עודנו באיבו לא יקטף, [5]באיבי הנחל. הדגש במקום אות בי"ת החסירה: 8. בעבור זה שעשה י"י לי ניסים במצרים אני עובד עבודה הזאת[6]. וכן[7] זה היום[8] אשר עשה י"י לי שהייתי[9] לראש פינה נגילה ונשמחה בו: 9. לאות על ידך. לפי עומק פשוטו יהיה לך לזכרון תמיד כאילו כתוב על ידך. כעין[10] שימני כחותם על לבך[11]: בין עיניך. כעין תכשיט ורביד זהב שרגילין ליתן על המצח לנוי: 10. את החוקה. חוקת הפסח: 12. והעברת. הסירהו מבהמותיך ותנהו לכהן ויקריבנו: שגר. לשון שילוח מן הבטן: 13. תפדה. לאחר שנתקדשו הלוים תחת כל בכור בשנה שנייה שהוקם[12] המשכן, [13]ולקחת המשת חמשת שקלים לגולגולת וכת'[14] ופדויו מבן חדש תפדה בערכך וג': 15. ויהי כי הקשה. כל זה תאמר לבנך. וכן מוכיח מדכת'[15] הוציאנו י"י ממצרים. כי הק' אמר למשה כל פרשה זו, וישראל אומר לבנו הוציאנו י"י וג'. כי משה לא אמר לישראל פסוק זה מעצמו [וגם מה צורך] שיאמר משה לישראל והיה לאות על ידכה כי בחוזק יד הוציאנו וגו'. אלא האב אומר לבנו כך:

---

1) כפירוש רש"י על פי המכלתא. — 2) נאמר חסר בכ"י והוסיפוהו המדפיסים הראשונים. — 3) משלי יז,יד. — 4) איוב ח,יב. — 5) שיר השירים ו,יא. — 6) עיין דבריו לבראשית יח,ה. — 7) תהלים קיח,כד. — 8) בכ"י: יום. — 9) בכ"י: שהיתי. — 10) שיר השירים ח,ו. — 11) הלך בעקבות מנחם במחברת טף III דף 99. — 12) בכ"י: שהוקם את המשכן. — 13) במדבר ג,מז. — 14) במדבר יח,טז. — 15) בפסוק טז.

---

1) בית תלמוד ש"ג רכ"ג

ויהי בשלח:

17. ויהי בשלח פרעה את העם ונתכוון הק' להביאם לארץ כנען ולא רצה הק' להנחותם דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, דרך הוא ליכנס מיד בארץ כנען, ולכשיבאו לטורח מלחמות ארץ כנען יתנו ראש וישובו למצרים כמו שעשו כמה פעמים כדכת'[1] הלא טוב לנו שוב מצרימה, [2]נתנה ראש ונשובה מצרימה וגו', [3]זכרנו את הדגה אשר אכלנו[4] במצרים. לפיכך ויסב [אלהים] את העם דרך המדבר ארץ רחוקה. כדכת' [5]אחד עשר יום מחורב וג'. אבל פלשתים לבדם היו מפסיקין בין מצרים ובין ארץ כנען כמו שמוכיח ביצחק שהיה יורד מארץ כנען ללכת דרך ארץ פלשתים לארץ מצרים מפני הרעב[6] עד שאמר לו הק' [7]גור בארץ הזאת, [8]וישב יצחק בגרר: 18. וחמושים. בכלי זיין. שהיו הולכים לירש את ארץ כנען כמו שכת' למעלה [9]ואומר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ הכנעני וגו', וכן [10]תעברו חמושים דיהושוע: 21. וי"י הולך. מלאך שהיה מוליך לפני ישראל עמוד האש ועמוד הענן[11]: יומם ולילה. שכשישמע פרעה יאמר בורחים הם וירדפו אחריהם: 22. לא ימיש הק' לשון מפעיל, ממיש את אחרים. אבל[12] לא ימוש ספר [ה]תורה, לשון פועל:

יד. 3. נבוכים הם. לפניהם[13] נבכי ים. לפיכך שבו אחור שלא ידעו היכן ילכו, כי סגר עליהם המדבר את דרכם שהוא מקום נחש שרף ועקרב וחיות רעות ודואגים שם מאחריהם[14], ולפיכך שבו ממקום שהיו חונים באיתם בקצה המדבר ועתה באו בין מגדול ובין הים לחנות על הים והרי נבוכים, נבכי ים, לפניהם. הרי אין להם מקום לנוס לא לפנים ולא לאחור: נבוכים. סגורים בנבכי ים שלפניהם. כדכת'[15] הבאת עד נבכי ים, [16]מבכי נהרות: 5. כי

---

1) במדבר יד,ג. — 2) במדבר יד,ד. — 3) במדבר יא,ה. — 4) כן הוא בכ"י. ובמקרא: נאכל. — 5) דברים א,ב. — 6) בראשית כו,א. ב. — 7) שם בפסוק ג. — 8) שם בפסוק ו. — 9) ג,יז. — 10) יהושע א,יד. — 11) כתב כן משום דברי המקרא יד,יט. וע' מה שכתב שם. — 12) יהושע א,ח. — 13) איוב לח,טז. — 14) לדעתו תחלת המקרא מוסבה על שלפניהם וסופו על שלאחריהם. וע"כ שבו וגו'. — 15) איוב לח,טז. — 16) איוב כח,יא.

ברח העם .מתוך ששבו אחור[1]: מעבדינו. חטף קמץ. מעבוד אותנו. וכן[2] משמרו את השבועה. [3]באכל האש, [4]באכלנו לחם לשובע: .7 רכב בחור. רכב חשוב ומובחר: ושלישים. שרים. לפי שכת' לפנינו[5] ומבחר שלישיו טובעו בים סוף: .8 יוצאים ביד רמה. לא היו דואגים כלל עד שראו פרעה ועמו רודפים אחריהם. או [6]ויראו מאד: .11 המבלי אין. כפל לשון: למות במדבר. אשר אין [להם][7] ואין מים, ואפילו אין רודף אחרינו נמות ברעב: .16 וּבְקָעֵהוּ. העי"ן גורמת[8], כמו[9] שָׁמְעֵנוּ אדוני. אבל מן זכר יאמר [10]וְזָכְרֵנִי: .19 ויסע מלאך האלהים המוליך את עמוד הענן[11] לפני מחנה ישראל וילך המלאך מאחריהם ומתוך כך ויסע עמוד [הענן] מפניהם ויעמוד מאחריהם. כי המלאך הוליכו להפסיק בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל וישם מאפל ביניהם כדכת' ביהושוע[12], שלא יוכלו לקרב זה אל זה כל הלילה: .20 ויהי הענן והחשך למצרים ויאר עמוד האש לישראל את[13] הלילה ולא קרב זה אל זה, מצרים לא קרב לישראל כל הלילה: .21 ברוח קדים. כדרך ארץ עשה הקב"ה שהרוח מייבש ומקריח את הנהרות: .24 בעמוד אש ובענן, בקולות של ברד ואש מתלקחת וענן. כדכת'[14] וירעם י"י בקול גדול [וגו'] ויהומם: ויהם. מהומת קול: .25 ויסר את אופן מרכבותיו. בשראו מצרים שנתהממו היו טורחים את אופני העגלות להטותם אחריהם[15] כדי לנוס ולברוח אחור ולא יכלו[16] אלא היו מנהגים ומטים אותם לפנות לאחור בכבדות ובקושי גדול, כי היו העגלות והרכב מריבות זו לפני זו[17]. ולמה היו עושים כך? לפי שאמרו מצרים אנוסה מפני ישראל כי י"י נלחם להם[18] עתה בנו במצרים: .26 נטה את ידך. כשעברו ישראל על שפת הים מעבר לים: .27 ומצרים נסים

---

1) ולא הלכו דרך שלשת ימים לזבוח לי"י כאשר דברו. ומזה הבינו אנשי מצרים שראשית מחשבתם היה לעזוב את מצרים כל הימים. — 2) דברים ז,ח. — 3) במדבר כו,י. — 4) טז,נ. — 5) ט,ד. — 6) בפסוק י'. — 7) לחם חסר בכ"י ונשאר מקום חלק. — 8) וכן כתב לבראשית לד,י. וע' בספרי על רשב"ם דף 139 הערה 15. 9) בראשית כג,י. — 10) תהלים קו,ד. — 11) כמו שפירש לעיל ג,כא. — 12) כד,ז. — 13)בכ"י: כלל. — 14) שמואל א' ז,י. — 15) לאחור ולא לפנים. — 16) בכ"י: יוכלו. — 17) ולא בשורה אחת ולכן הנוטים אחור נפגשו באשר אחריהם. ור' יוסף בבור שור הביא כאן פירוש ששמע משום ר' שמואל (הוא רשב"ם), והוא דומה במקצת לפירוש רשב"ם אבל המגיד לא הבין דעת המפרש. — 18) בכ"י: לכם.

לקראתו. כשהיו הופכים אופני מרכבותם לנוס פגעם הים קודם שנהפכו לגמרי ובא להם הים לקראת פניהם, ובני ישראל בכר הלכו ביבשה בתוך הים, וירא ישראל אשר על שפת הים את מצרים מתים וטבועים בים: .30 על שפת הים. כשהיו ישראל על שפת [הים] ראו מיד את הים שב על פני המצרים וטבעו בתוכו. וזהו עיקר פשוטו. ובעניין זה פרשתי בבראשית [1]וישמע את קול י"י אלהים מתהלך בגן לרוח היום: .31 ויאמינו בי"י. שאף במדבר לא ימותו ברעב:

טו .1 גאה גאה. נצחון מלחמה קורא גאות בכמה מקומות. [2]השב גמול על גאים. [3]בית גאים יסה י"י, הגוזלים והחומסים. [4]בגאות רשע ידלק עני: רמה בים. תרגום של השליך. וכן [5]רומי קשת: .2 עזי וזמרת יה. עוז וזמרת ושבח ישראל יה, והוא היה לי לישועה. עָזִּי חטף קמץ ויו"ד יתירה כמו[6] רבתי בגוים. [7]הושבי בשמים. [8]שכני בחגוי הסלע. אבל [9]עָזִּי אליך אשמורה פירושו עֻזִּי שלי: וזמרת. כמו [10]ושכורת ולא מיין. וכן [11]תסמר שערת בשרי, כפילו של ראש הפסוק ורוח על פני יחלוף, תסמר שערת הרוח בשרי. וכן תירגם רב יוסף [12]תצלהב שלהוביתא בישרי. הרי זמרת חסר כמו שכורת ושערת: [זה אלי. אף על פי שלא ראוהו שייך לומר לשון זה כמו[13] כי זה משה האיש [14]:] ואנוהו. ואיפחו. כמו[15] הנוה והמעונה דמיתי בת ציון. ואינו לשון [16]נוה משולח, כי כפל סופי מוכיח וארוממנהו. ואנוהו [וארוממנהו] שניהם לשון כיבוד להק': .3 י"י שמו. [17]נודע י"י; משפט עשה: .4 ירה בים. כמו[18] ויורו המורים. זרק והשליך: .5 יכסיומו. יכסיומו היה לו לומר, אך בשביל או הראשון[19] [ננקד כן] גם השני. וכן [20]מוציאו ומובאו, היה לו לומר מבואו, מן בא מבוא [כמו] מן

---

1) בכ"י: כבראשונה. ובעל קרן שמואל היטיב לתקן. והמקרא בבראשית ג,ח. וע' את אשר הבאתי שם בשם רשב"ם. — 2) תהלים צד,ב. — 3) משלי טו,כה. — 4) תהלים י,ב. — 5) תהלים עח,ט. — 6) איכה א,א. — 7) תהלים קכג,א. — 8) עובדיה, ג; ירמיה מט,טז. — 9) תהלים נט,י. — 10) ישעיה נא,כא. — 11) איוב ד,טו. — 12) בתרגום הנדפס: מְצַלְהָבָא עֲלָעוֹלֵי בִסְרָא. — 13) שמות לב,א. — 14) הובא בפענח רזא בשם רשב"ם. וכתב כן להוציא מדברי המכלתא שהביא רש"י. — 15) ירמיה ו,ב. — 16) ישעיה כו,י. — 17) תהלים ט,יז. — 18) שמואל ב' יא,כד. — 19) בכ"י באו שתי פעמים תיבות או הראשון, ואין להעמידם אלא פעם אחת. ונראה שחסר תיבת בא או ננקד כן ובדומה במקום השנות או הראשון. — 20) יחזקאל מג,יא.

קם מקום, מן לן מלון. אבל בעלילת מוצאו אמר מובאיו[1]: .6 ימינך י"י שאתה נאדרי בכח היא תרעץ אויב. ימין היא לשון נקבה כדכת'[2] ימין י"י רוממה. ומקרא זה כעין [3]נשאו נהרות י"י נשאו נהרות קולם. [4]עד מתי רשעים י"י עד מתי רשעים יעלוזו. [5]כי הנה אויביך י"י כי הנה אויביך יאבדו. חציו הראשון אינו מכים דברו עד שיבא חציו האחרון וכופלו ומשלים דברו, אך בחציו הראשון מוכיר במי הוא מדבר: .7 תהרם קמיך. לשון הסרה. משפיל ומנענע הדבר מקומתו. וכן [6]פן יהרסו אל י"י, ממקומם להתקרב ולראות. וכן[7] יחתך מאהל ויהרסך ממצבך: .8 וברוח אפיך. [8]ברוח קדים עזה כל הלילה: ;ערמו. גבהו למעלה כמו ערימת חטים: נד. לשון גובה. וכן בירדן[9] קמו נד אחד: קפאו. כמו[10] וכגבינה תקפיאני: .9 אמר אויב. כשראה הים [נהפך][11] לחרבה: אריק חרבי. אריק תערי בהוצאת חרבי[12]. וכן[13] כי חציך נחתו בי, על שמנחיתת[14] דריכת הקשת הוא יורה החיצים כדכת'[15] ותנחת עלי ידיך, [16]ונחתה קשת נחושה זרועותיי, לכך הוא קורא ירית החצים נחיתה[17]: .10 צללו כעופרת [במים אדירים]. במימות שהן אדירים, במים של ים אע"פ שהן אדירים כמשברי ים: .11 מי כמוך באלים י"י מי כמוך נאדר בקודש. גם זה מן הכפולים שפירשתי אצל ימינך י"י נאדרי בכח. וכן פירושו מי כמוך באלים י"י שנאדר בקודש כמותך: נורא תהילות. תהילות האמורות בך על ידיהם אתה יראוי ומאויים כדכת'[18] ויראו העם את י"י: .12 נטית ימינך. [19]ויאמר י"י אל משה נטה את ידך על הים וישובו וגו': .13 נהלת בעוך. מנהל אתה את ישראל עבשיו[20] כדי להכניסם ולהורישם את ארץ כנען שהוא נוה קדשך: .14 יושבי פלשת, אלופי אדום, אילי

---

1) בכ"י: מבואיו. — 2) תהלים קיח,טז. — 3) תהלים צג,ג. — 4) תהלים צג,ג. — 5) תהלים צב,י. — 6) יט,כא. — 7) דברי שני כתובים נפרדים (ישעיה כב,יט ותהלים נב,ו) נשתנו ונתחברו יחד. ונראה שטעות סופר היא ולא יצאה מידי המחבר רשב"ם. — 8) השתמש בדברי הכתוב יד,כא. — 9) יהושע ג,טז. — 10) איוב י,י. — 11) כן נראה לי להוסיף. — 12) ע' רש"י. — 13) תהלים לח,ג. — 14) בכ"י: שם נחיצת. — 15) תהלים לח,ג. — 16) תהלים יח,לה. — 17) בכ"י: נחיצה. ובעל קש תיקן. — 18) יד,לא. — 19) השתמש בדברי המקרא יד,כו. — 20) הלך בשיטתו שיש לשעבר שפתרונו עכשיו. ע' דבריו לבראשית א,כמ; כג,יא; במדבר יד,כ. וכאן הוכרח לאמר כן, לפי שעל הים הם עומדים ומשוררים את השירה הזאת ולא באו עוד אל ארץ כנען.

מואב, כל אילו שכיני ארץ ישראל: .16 [עד יעבר וגו'][1]. שניהם עד יעבור את הירדן אל ארץ ישראל[2]. כפל אחר של עברת הירדן[3] כעין [4]ימינך י"י לפי הפשט: .16 בגדול זרועך. כמו בזרוע גודלך. וכן קדוש היכלך בתילים[5] כמו היכל קודשיך: .17 מקדש. קוף של מִקְדָּשׁ דגשה ודל"ת רפה. וכן [6]הַצְפִּינוֹ וכן [7]מִשְּׁתֵי עיניי מפלשתים. הדגש שבקוף של מקדש עושה את החטף שבא מניע[8]. ולכך הדל"ת של אחריו רפה, וכן הצפינו, וכן משתי: .18 י"י ימלך. לאחר שתתישבו בארץ ישראל תוודע מלכותו של הק' בכל המלכיות: .19 כי בא סום פרעה וגו' וישרו בים וישראל בכר הלכו ביבשה בתוך הים, אז ותקח מרים הנביאה וגו'. וכמיה[9] כאשר ציוה י"י את משה ויניחהו אהרן לפני העדות למשמרת. וכן בירמיה[10] כי בא ירמיה[ו] אל בית הבור ואל התנורות וישב שם ירמיה[ו] ימים רבים וישלח המלך צדקיהו ויקחהו: .20 הנביאה. [נביא] קורא בעל דברי שכח או תוכחות בני אדם: אחות אהרן. על שם הבכור קורא [אותה] אחות [אהרן] [11]כמו שפירשתי אצל [12]אחות נביות [13]ואחות לוטן: .22 וַיַּסַּע הפעיל, אבל וַיִּסַּע הוא עצמו נסע. וכן [14]וַיַּפֵּל בקרב מחנהו, [15]וַיִּנַּשׁ את פר [החטאת], לשון מפעיל. אבל [16]ויפל [17]וַיִּנַּשׁ לשון פועל: .25 ויורהו. לשון [18]יורו משפטיך: שם שם לו חוק ומשפט [ושם נסהו]. שם במרה על ידי עלילות הנסיון אשר שם להצמיאם[19] למים ואחר כך ריפא להם את המים התחיל להוכיחם שיקבלו עליהם את החוקים ואת המשפטים אשר ילמדם והוא יעשה צורכיהם. והיאך שם לו חוק ומשפט? שאמר להם[20] אם שמוע תשמע לקול י"י אלהיך וגו' ושמרת כל חוקיו שציוה אתכם, כל המחלה אשר שמתי במצרים שעשיתי מימיהם דם ולא הוה להם מים[21] לשתות לא אשים עליך כי אני י"י רפאך אשר

---

1) ציון המקרא חסר בכ"י. — 2) עד יעבר הראשון ועד יעבר השני כוונה אחת להם ולא כפירוש התרגומים. — 3) ר"ל ומה שנכפל עוד הפעם עד יעבור. — 4) בפסוק ו. — 5) סה,ה. — 6) ב,ג. — 7) שופטים טו,כח. — 8) בשם שבא השתמש כאן מנחם במחברת דף 7 ע"ב. ואפשר שגם רשב"ם השתמש כו כאן פעם אחת. ולכן אני חוזר מאשר כתבתי בספרי RSBM דף 130 הערה 11 והערה 14. — 9) טו,לד. — 10) ירמיה לז,טו. וז"ל כי גם שם באו דברים בנתים והפסיקו הענין. — 11) להוציא מדברי האגדה שהביא רש"י. — 12) בראשית כח,ט. — 13) בראשית לו,כב. — 14) תהלים עח,כח. — 15) ויקרא ח,יד. — 16) בראשית מה,יד ועוד. — 17) בראשית מד,יח. — 18) דברים לג,י. — 19) בכ"י: להצאימם. — 20) בפסוק כו. ובכ"י בקיל במקום לקול. — 21) בכ"י מים מים שתי פעמים.

רפאתי למים. כדכת' לשון זה באלישע[1]) כשריפא המים. כל המחלה במים מדבר[2]) כדכת' [3])וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך:

טז .1 בחמשה עשר יום לחדש[4]) השני. או פסקו להם עוגות שהוציאו ממצרים: .3 ביד י"י. מיתת הבאים[5]) בכלח אלי קבר[6]) ולא ברעב: על סיר הבשר. כמו [7])ועליו מטה מנשה: .4 ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו. אף אם יתכונו ללקוט הרבה לא ימצאו בבתים אלא דבר [יום] ביומו כדכת' וימודו בעומר וגו' איש לפי אכלו לקטו: למען אנסנו. מתוך שבכל יום ויום עיניהם תלויות למונותיהם אלי, מתוך כך יאמינו בי וילכו בתורותי כמו שמפורש בפרשת והיה עקב[8]) ויענך וירעיבך [וגו']: .5 והכינו. [9])את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו: והיה משנה. אעפ"י שבכל יום לא מצאו אלא עומר לגולגולת, ביום השישי ימצאו כפליים, שני העומר לאחד: .6 כי י"י הוציא אתכם. ולא כמה שאמרתם[10]) כי הוצאתם אותנו: .7 ובקר וראיתם את כבוד י"י. שימטיר לכם לחם בבקר: .12 וידעתם כי אני י"י אלהיכם. אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים[11]): .14 ותעל שכבת הטל. שהיה מצפה[12]) את המן ומכסהו. ודרך טל לעלות[13]): מחספס. אין חבר, ופתרונו לפי עניינו מפוור ככפור שקורין גרישלא[14]): .15 ויאמרו איש אל אחיו מן הוא. לפי שלא ידעו מה הוא[15]). וגם דונש פתר כן[16]). כי סוף המקרא מוכיח כי לא ידעו מה הוא. ואני אומר מן הוא תרגומו של מי ולפי שהוא לשון מצרי ובאותו לשון היו רגילין שהוא כמו מה, כתבו משה באותו לשון שאמרו להודיענו שלפיכך[17]) ויקראו [בית] ישראל את שמו מן על שהיו תמיהים ואומרים מן הוא כמו מה הוא. וכן[18]) יגר שהדותא. וכמוהו [19])הפיל פור הוא הגורל. לא היה צריך לכתוב אלא הפיל הגורל הואיל ובלשון הקודש נכתבה

---

1) מלכים ב' ב,כא. — 2) מדבריו כג,כה תראה שר"ל מחלה שבאה על גוף האדם על ידי מים רעים. — 3) כג,כה. — 4) בכ"י: בחדש. — 5) בכ"י: הבא'. — 6) השתמש בדברי המקרא אייב ה,בו. — 7) במדבר ב,כ. — 8) דברים ח,ג. — 9) השתמש בדברי הכתוב בפסוק גו. — 10) בפסוק ג. — 11) עיין דבריו יד,לא. — 12) לשון ציפוי. — 13) כמדרש רבותינו שהביא רש"י. — 14) *gresle*, *grêle*, Hagel מחם דף 20 בדפוס לונדון. — 15) ר"ל שתיבת מָן פתרונו מה. — 16) בספר תשובות דונש נגד בראשית לא,מז. — 17) אסתר ג,ז. — 18) בפסוק לא. — 19) אסתר ט,כו.

המגילה, אלא להודיענו[1]) על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור. ואילו לא נכתב מתחילה בלשון שהיו אומרים באותה המלכות, לא היינו יודעים למה נקרא פורים: .17 וילקטו. בלא אומר וכלא מדה: .18 וימודו בבתים. וימודו מן מדד. מן סבב וסובו: .22 ויגידו למשה. מה שמצאו משנה ואם יותירו ממנו עד מחר. ומשה לא הגיד להם עד עתה מה שאמר לו הק' מיום הראשון[2]) והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו[3]) והיה משנה: .23 ויאמר אליהם הוא אשר דבר י"י מיום הראשון[4]) ואני לא הגדתי לכם. ומשה נתכוון שיהיו תמיהים כשימצאו משנה להודיע להם עתה כבודו של יום השבת: אפו. אפוי היה לו לומר בחסף פתח קטן כמו מן אכל אֶכל, מן אמר אֶמר, מן אפה אֶפה לשון ציווי, אלא בשביל שאינו מחובר לאחוריו אלא מונח ברביע שהוא מניגוני המלכים לכן נקד בצרי. ולא מצאתי דוגמתו אלא הַבו, אהבו הכו קלון מניה בתרי עשר[5]): .24 ולא הבאיש ואפילו רימה שרגילה לבא מדרה לא היתה בו: .26 לא יהיה בו. דמן: .30 וישבתו העם מכאן ואילך ביום השביעי: .31 וטעמו כצפיחית בדבש. ולהלן הוא אומר[6]) והיה טעמי כמשם לשד השמן. פירשו רבותינו[7]) כדבש לתינוקות שמן לזקנים. ואני אומר לפי פשוטו וטעמו בשאוכלין אותו כמות שהוא בלא טחינה הרי הוא כצפיחית בדבש, כמו האגוזים קודם טחינה וכתישה מתוקין הם. אבל להלן כת' וטחנו ברחים או דכה במדוכה לפיכך והיה טעמו לשמנונית כמו האגוזים שנעשים שמן לאחר כתישה וכן הזתים. ולפיכך כתב כאן וטעמו [ושם כתב והיה טעמו][8]) שמתחלף טעם המתיקות ונעשה טעם שמן: כצפיחית. אין לו חבר. אבל [9])צפחת מים כלי הוא: גד. מין קטנית הוא עגול כורע גד: לבן. כעין הבדולח כדכת' להלן[10]) ועינו כעין הבדולח. אבל ורע גד אינו לבן[11]): .33 ויאמר משה אל אהרן לאחר שהוקם את המשכן בשנה שניה שהיה שם ארון העדות קח צנצנת אחת וג': .34 לפני העדות. הארון: .35 אל קצה ארץ כנען. כדכת' ביהושע[12]) וישבת המן ממחרת:

---

1) אסתר ט,כו. — 2) בפסוק ה. — 3) בכ"י טעה הסופר וכתב: והביאו את לקטו! — 4) בפסוק ה. — 5) הושע ד,יח. — 6) במדבר יא,ח. — 7) יומא דף עה ע"ב. — 8) כן נראה להוסיף והראיה דברי רשב"ם לבמדבר יא,ח. — 9) שמואל א' כו,יא. ובכ"י: צפיחית מים. — 10) במדבר יא,ז. — 11) כפירוש רש"י. — 12) ה,יב.

ן .7 היש י"י בקרבנו. אם יתן לנו מים: .11 באשר ירים משה ידו והמטה וגבר ישראל. שכן דרך ערכי מלחמה כל זמן שרואים הרמת ניסם קונפנון[1] ב"ל הן מתגברין, וכשהוא מושלך רגילין לנוס ולהנצח: .12 אמונה. קיימין בחוזקן. וכן [2]ותקעתיו יתד במקום נאמן, מקום חזק. וכן [3]בכל דור ודור אמונתו, קיומו לדור דור. וכן [4]וחלים רעים ונאמנים, חלאים ארוכים וקיימים: .13 ויחלש. נצחם. כדכ' [5]קול ענות חלושה: .14 באוני יהושוע. שימלוך עליהם ויקיים מצותי למחות את שם עמלק: כי מחה אמחה וגו'. כי אני רוצה שימחה שמו: .15 י"י ניסי. שהמשה של הק' היה לנס על הגבעה וגם לעתיד ירים אותו הק' לנס על ההרים להלחם בעמלק שהרי אמר לו עכשיו כי מחה אמחה את זכר עמלק וזהו שמפרש והולך ויאמר כי יד על כס יה וג', לכך אני קורא שם המזבח י"י ניסי, דוגמת שם אדם ששמו [6]אליעזר או [7]עמנו אל, שהרי הרים הק' את ידו על כסאו ונשבע כי מלחמה לו בעמלק מדר דר, דוגמת כי אשא אל שמים ידי. זהו עיקר פשוטו. ויש מפרשים[8] כשתהיה יד[9] וחזק על כסא יה, שזהו כסא מלכי ישראל, או תהיה מלחמה בעמלק. ואין נראה כלל בעיני, שכי תהיה יד היה לו לומר. אבל למעלה הוא מוסב כמו שפירשתי, ופירשו שהרי [יד] על כס יה:

---

[1]) *confanon*, Kriegsfahne. — [2]) ישעיה כב,כג. — [3]) תהלים ק,ה. ושם כתוב. ועד דור ודור אמונתו. — [4]) דברים בח,נט. — [5]) לב,יח. — [6]) יח,ד. — [7]) ישעיה ז,יד. — [8]) ברייתא בסנהדרין דף כ ע"ב. — [9]) בכ"י: ידי. — [10]) בכ"י: וכשיגדלו. — [11]) כן נראה לי להוסיף. — [12]) אולי צ"ל: שהחזירה. [13]) בכ"י: אתנה. והמקרא במלכים א' ט,טז: ויתנה שלוחים לכתו.

וישמע יתרו.

יח .1 אשר עשה אלהים למשה. שלא הזיקו פרעה ושגידלו[10] הק' בעיני פרעה ועבדיו ועשה לישראל ניסים על ידו: .2 אחר שילוחיה. לאחר שהחזירה ושילחה משה ממצרים [אע"פי][11] שלא ראינו עד עכשיו שהחזירם[12] לבית חמיו. ויש מפרשים ואחרי כן שלח לה נדוניתה כדכת'[13] ויתנה שילוחים לבת פרעה. ונראה הוא פשט.

שלא מצינו מקראות בעניין זה[1] אלא קודם ששלחה יתרו לה ולבניה במדבר היה לו לכתוב למעלה אחרי פרשת דמים למולות „ואחר כך חזר משה ושילחה אצל אביה לה ולבניה"[2] דוגמת[3] וחם הוא אבי כנען. אחר שילוחיה כמו[4] ואחר תטהר וכמו שפירשתי[5] אחר נאחז בסבך, [6]קדמו שרים אחר נוגנים: .6 ויאמר שליח יתרו אל משה אני חותנך יתרו: .7 התלאה אשר מצאתם בדרך. רדיפת פרעה, מים ומן ובשר שנתן להם הק'[7]: .9 ויחד. מגזרת חדה כמו עוז והדוה[8] כדין כל תיבות של בג"ד כפ"ת שמגזרת חטופי למד פעל שסופם דגשים, מן בכה ויבך, מן פתה[9] ויפת בסתר לבי [10]יפת אלהים ליפת [שסופם דגש כמו][11] אל תוסף כל דבריו, מן שבה [12]וישב: .10 אשר הציל אתכם משה ואהרן מיד מצרים ומיד פרעה, ואת העם משיעבוד מצרים: .11 מכל האלהים. כי אין בהם כח לנקום צרת מאמיניהם: כי בדבר, כלומר כי על כל דבר אשר זדו מצרים עליהם נתעולל בהם. זהו עיקר פשוטו: .12 ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חתן משה. לכבוד יתרו באו. ומשה לא הוצרך להוכיר כי האהל שלו הוא: .13 לשפוט את העם. אפילו אם בא יתרו קודם מתן תורה, דיני ממונות היה להם מעולם, אף כי אמרו רבותינו[13] כי במרה ניתנו להם דינים כדכת' [14]שם שם לו חק ומשפט. ונראין הדברים שאחר מתן תורה בא. כת' כאן[15] אשר הוא חונה שם הר האלהים, ולפנינו הוא אומר [16]בחדש השלישי לצאת בני ישראל מ[ארץ] מצרים ביום הזה באו מדבר סיני ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני [וגו'] ויחן שם ישראל נגד ההר. נמצאת פרשת רפידים וחניית ההר קדמה לפרשה זו, אבל שלא להפסיק פרשיות של מצות הקדים לפרשת יתרו: מן הבקר עד הערב. לפי שהוא לבדו שופט את כל העם ואין לו מסייעים: .14 מדוע אתה יושב לבדך. ולפיכך

---

[1]) בעניין חזרת צפורה לבית אביה. — [2]) הוא הכלל שהביא במקומות רבים (ע' RSBM דף 88 הערה 1). — [3]) בראשית ט,יח. — [4]) ויקרא טו,כח. — [5]) בפיהושו לבראשית כב,יג. — [6]) תהלים סח,כו. — [7]) דעתו כדברי ראב"ע שפירש: רעב הקהל וצמאו. — [8]) בכ"י נהפך סדר הדברים וכתב: עוז וחדוה כמו. והכוונה לדברי הימים א' טז,כז. — [9]) איוב לא,כז. — [10]) בראשית ט,כז. — [11]) משלי ל,ו. — [12]) במדבר בא,א. — [13]) מכלתא פ' בשלח וסנהדרין דף נו ע"ב. — [14]) טז,כה. — [15]) בפסוק ה'. — [16]) יט,א ב.

כל העם נצב עליך מן בקר עד ערב: 15. כי יבא אלי העם לדרוש אלהים. כלומר אני לבדי צריך לשאל (אל)[1] אלהים ואין בהם רגיל לדבר אל אלהים כי אם אני לבדי: 18. נבל תבל. כמו[2] ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש (את) שפת רעהו. לשון שלך מתבלבלת להשיב לכמה בני אדם יחד וגם הם מתבלבלים לשונם, זה צועק וזה צועק, ואין בך כח להשיב לכולם כסדר זה אחר זה: 19. ויהי אלהים עמך. כלומר[3] ויכולת עמוד: היה אתה לעם מול האלהים. לאותם דינים שצריך לדרוש אלהים אתה תשמע מה יאמר לך הק' והוהרת אותם. וזהו הדבר הקשה יביאו אליך. אבל שאר דינים הנודעים בקל[4] להכמי ישראל שתשים עליהם ישפטו הם והקל מעליך: 21. אנשי חיל. אנשי ממון וגבורה שלא יגורו מפני איש: שנאי בצע. שוחד וגזל קרוי בצע בכל מקום. [5]חוי בחצע בצע רע לביתו, [6]מה בצע כי נהרוג, מה שכר. [7]כי יבצע בי ישל אלוה נפשו: 22. כל הדבר הגדול. לדרוש אלהים[8]: וציוך אלהים, כשיצוך אלהים לשופטם, ויכולת עמוד על ידי מסייעך. וגם כל העם הזה הנצב עליך מן הבקר ועד הערב יבא מהרה איש איש אל ביתו בשלום: 26. ישפוטו הם. כמו[9] לא תעבורי מזה. בכמה מקומות אי במקום אי:

יט .2 נגד ההר. הנוכר למעלה [10]תעבדון את האלהים על ההר הזה: 4. על כנפי נשרים. שהעברתי אתכם את הים ביבשה כנשרים שעוברים ימים דרך פריחה. וגם שלא הוזקתם כדכת' [11]כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף: ואביא אתכם אלי. להיות אני לכם לאלהים: 5. כי לי כל הארץ. וכל העמים שלי ולא בחרתי כי אם אתכם לבדכם: 6. ממלכת כהנים. שרים. כמו [12]ובני דוד כהנים היו: 8. וישב משה את דברי העם אל י"י. למחר. כמו שמפרש והולך[13] ויאמר י"י אל משה הנה אנכי בא אליך בעב

[1] נראה שיש למחוק תיבת אל, כי בעצם המקרא הזה כתוב לדרוש אלהים בלי אל. ונראה שהיתה בראשונה בתובה בסוף השורה כדי למלאנה ולרמוז אל תיבת אלהים בתחלת השורה הבאה אחרי כן, והבותב לא הבין והכניסה באמצע השורה בבכתב יד אשר לפני. — [2] בראשית יא,ז. אבל באמת שָׁם השרש בלל. — [3] כדברי פסוק כג. — [4] בכ"י: בכל. — [5] חבקוק ב,ט. — [6] בראשית לז,כו. — [7] איוב כו,ח. — [8] בכ"י נבתב לדרוש אלהים שתי פעמים. — [9] רות ב,ח. — [10] ג,יב. — [11] דברים לב,יא. — [12] שמ"א ב' ח,יח. וכן פירש רש"י. — [13] בפסוק ט.

הענן וגו' אז ויגד משה את דברי העם אל י"י, והו [1]וישב משה וגו' כולל ואחר כך מפרש כך אמר לו משה להק' כבר מאתמול קיבלו עליהם לעשות מה שתצוום. וכמוהו [2]ותצא אש מלפני י"י ותאכל את העולה, ובתוך כך[3] ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא וגו' ותצא אש מלפני י"י, מצא נדב ואביהוא לפני מזבח הזהב שבהיכל בהקריבם עליו אש זרה ושרפם ויצא לחוץ ואכל את העולה על מזבח הנחושת שבעזרה חוץ להיכל. וכן בספר שופטים בפ' מיכה [4]וישב את אלף ומאה הכסף לאמו ותאמר אליו הקדש הקדשתי את הכסף לי"י וגו' וישב את הכסף לאמו. בתחילה אמר הפסוק וישב את הכסף לאמו ופירש אח"כ ביצד ותאמר אליו וגו' וישב את הכסף לאמו: 9. בעב הענן. עב וחשך שלא להסתכל בשכינה: 10. וקדשתם. לשון הזמנה. כמו [5]התקדשו למחר ואכלתם בשר: 11. ירד י"י לעיני כל העם. יש לומר ויאמר י"י של תחלת הפסוק[6] על ידי מלאך לכן ירד י"י, ולא הק' בעצמו מדלא כתי' ארד. כמו שפירשתי[7] וי"י המטיר על סדום וגו' מאת י"י מן השמים, וגם בהגדות[8] ראשון שבפסוק גבריאל והשני הק': 12. והגבלת. הַרְאֵה להם וַעֲשֵׂה להם סימני גבול עד היכן יכולין ליקרב: 13. לא תגע בו יד. הנוגע בהר שאמרתי [9]מות יומת, מרחוק ימיתוהו שלא יקרבו אל הר להמיתו ויתחייבו אף הם מיתה. לכן לא תגע בו יד להמיתו אלא יורוהו בחיצים מרחוק או ישליכו עליו אבנים לסקלו: במשוך היובל. בהסתלק שכינה ויפסקו קול השופרות והלפידים: 18. עָשַׁן כולו. חציו קמץ וחציו פתח, כי לשון פעל הוא, העשין כולו[10]. אבל עָשָׁן שהוא שם דבר כולו קמץ: [כְּעָשָׁן.] [11] בעשון פומי"אה ב"ל[12]. ואילו היה שם דבר, היה לומר כַּעֲשַׁן הכבשן. כאשר יאמר מן דבר [13]דָּבַר השמיטה, מן בקר [14]בָּקָר וזבח השלמים, כן יאמר מן [15]הבית ימלא עָשָׁן, עֲשַׁן הכבשן כשהוא דבוק: 19. משה ידבר אל הק' ואין קולו נשמע לשום אדם אלא להק', אבל הק' יעננו למשה בקול גדול בשביל קול השופר שהולך וחזק מאוד,

[1] בפסוק ח. — [2] ויקרא ט,כד. — [3] שם י,א. ב. — [4] שופטים יז,ג. ד. ושם כתוב: ותאמר אמו. — [5] במדבר יא,יח. — [6] בפסוק י. — [7] בראשית יט,כד. — [8] לבראשית יט,כד בתב: וכן הוא בב"ר ובתנחומא. — [9] בפסוק יב. — [10] עיין RSBM דף 134 הערה 11. — [11] התיבה הואת חסרה בכ"י. — [12] אולי הוא *fumee* ובלא das Rauchen. ועיין RSBM דף 94 סימן 23 ודף 139 הערה 18. — [13] דברים טו,ב. — [14] במדבר ז,פח. — [15] ישעיה ו,ד.

וצריך שיהיה קולו של הק' נוצח קול השופר להשמיע למשה: 21. פן יהרסו. ממצבם להתקרב ולראות: 22. הכהנים. הבכורות: יתקדשו. בעמידתן: 23. ויאמר משה אל י"י לא יוכל העם וגו'. המפרש[1] שכך אמר משה, כבר אמרת לנו וה שלשה ימים[2] והגבלת את ההר [וגו'] השמרו לכם עלות בהר, ולמה אתה צריך לומר לי עכשיו פעם שנייה, טעות הוא בידו, שהרי מזרזין לאדם בשעת מעשה אף לאחר שזירזוהו קודם מעשה, שמזרזין לאדם פעם שנייה בשעת מעשה לומר עתה הגיע הזמן לעשות מה שאמרתי. ועוד פסוק שני שחזר ואמר לו[3] לך רד [וגו'], מה בא להדש? אלא כך אמר משה להק' דרך שאילה וכן שאל לו, אתמול שלשום אמרת לי שלא יוכל העם לעלות אל הר סיני, כשהזהרת[4] את העם על ידי בהגבלה אמרת לי השמרו לכם עלות בהר, ועכשיו אתה אומר לי פן יהרסו אל י"י, שמא אתה מוסיף שאפילו להתקרב מעט כדי להסתכל ולראות אפי' רחוק מן ההר אסור? והשיב לו הק'[5] לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו אל י"י לעלות, וגם עתה לא אמרתי לראות[6], בלא עלייה לא אמרתי לך[7]: ויאמר אליהם. מצות הגבלה מעכשיו:

כ .3 לא יהיה לך וגו'. שאני לבדי הוצאתיך: 5. לשנאי. אם הבנים שנאו: 6. ועושה חסד לאלפים. לבנים שלשים רבעים חֲמִשִּׁים עֶשְׂרִים מאות ואלפים. בנים אלפים הם אלף דור[8]. ולא קשו קראי אהדדי לפי הפשט. בכאן מדבר בבנים ובני בנים ובבני בני בנים, וכל בנים דור אחד, ובני בניהם דור שני, והבנים של דור אחרון[9] אחרון, של אלף[10] קרואים בנים אלפים. אבל במשנה תורה שאינו מזכיר לא בנים ולא שלישים ולא רבעים, הוא [אומר] וידעת כי י"י אלהיך וגו' לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור, ואותו אלף דור] הוא בנים אלפים[11]: 7. לא תשא וגו'. כל זה מכבודו של

---

1) הוא רש"י. — 2) בפסוק יב. ושם כתוב: את העם. — 3) בפסוק כד. — 4) בכ"י: כשהורת. — 5) בפסוק כד. — 6) בפסוק השני (פסוק כד) לא אמר השם „לראות", כאשר אמר בפסוק הראשון (שהוא פסוק כא) אלא שינה ואמר „לעלות". — 7) ר"ל גם בפסוק כא „לראות" לא אמרתי בלא עלייה. — ודוגמת כל הפירוש הזה פירש לבמדבר יא,כא. — 8) דברים ז,ט. ועיין רשי' שם. — 9) ר"ל אנשי דור אחרון. — 10) ר"ל אנשי דור האלף. — 11) בכ"י סימן 62 חלק א' במינכען דף 77 עב ובפענח רוא הנדפס דף לה עב הובא הפירוש הזה בשם רבינו שמואל לדברי הכתוב נוצר חסד לאלפים בפרשת כי תשא לד,ז.

הק' וגם שמירת שבת שאחריו וגם כיבוד אב ואם שהוקש כבודם לכבוד של מקום כדכת'[1] כבד [את] י"י מהונך[2]: 8. זכור את יום השבת. כל זכירה עונה על ימים שעברו[3] זכור ימות עולם וגו' בהנחל עליון גוים. [4]זכור את היום הזה, לעולם, כי לשעבר ביום הזה יצאתם ממצרים. [5] זכור אל תשכח את אשר הקצפת את י"י אלהיך [וגו' ו]בחורב [וגו']. [6]זכור רחמיך י"י וחסדיך כי מעולם המה. אף כאן זכור את יום השבת של ששת ימי בראשית כמו שמפרש והולך[7] כי ששת ימים עשה י"י וגו' כמו שבת' כאן. ולפיכך נכתב כאן זכור כדי לקדשו להיות שובת ממלאכה: 10. על כן ברך י"י את יום השבת. כמו שפירשתי בבראשית כי על כן אשר ברך י"י את יום השבת[8] שבשהגיע עת[9] יום השבת כבר ברא הק' כל צורכי הבריות ומזונותם ונמצא השבת מבורך מכל טוב[10]. ולכן ויקדשהו, לשבות בו לעדות כמו ששבת הק' שברא תחילה את הכל ואחר כך שבת: 13. לא תרצח. כל רציחה הריגה בחנם היא בכל מקום. [11]מות יומת הרוצח. [12]הרצחת וגם ירשת. [13]צדק ילין בה ועתה מרצחים. אבל הריגה ומיתה יש בחנם כמו [14]ויהרגהו דקן, ויש בדין כמו [15]והרגת את האשה[16]. ומה שכת' [17]אשר ירצח את רעהו בבלי דעת, לפי שמדבר בעניין רוצח במזיד לכך הוא אומר ואם רציחה זו בבלי דעת פטור. תשובה למינים והודו לי, אף על פי שיש בספריהם [18]אני אמית ואחיה בלשון לטין של לא תרצח[19], הם לא דיקדקו: 15. רואים את הקולות. הברד והאבנים כדכת'[20]

---

1) משלי ג,ט. — 2) נזרה שוה היא בת"כ לפרשה קדושים בפסוק ג ובקידושין דף ל ע"ב. — 3) דברים לב,ו, ה. — 4) יג,ג. — 5) דברים ט,ו, ח. — 6) תהלים כה,ו, — 7) בפסוק יא. — 8) הוא מפרש בשביל שברך י"י את יום השבת בזמן הבריאה בהיות הכל בכר נברא בו ונמצא השבת מבורך מכל טוב אשר ברא י"י. וכל המאמר הסב לתחלת המצוה. וזכור את יום השבת הראשון של בריאת שמים וארץ לקדשו בשביל שברך י"י את יום השבת ויקדשהו. — 9) בכ"י: את. — 10) הוא פירוש לדברי המקרא בראשית ב,ג: ויברך אלהים את יום השביעי, שי"י ברכו בכל טוב אשר ברא בכלותו כל צרכי הבריות ביום הששי. — 11) במדבר לה,טו — יח. — 12) מלכים א' כא,יט. — 13) ישעיה א,כא. — 14) בראשית ד,ח. — 15) ויקרא כ,טז. — 16) השתמש בפירוש זה ר' יוסף בכור שור בפירושו לפסוק זה (בדף 121) ומים בדברים האלה: ולפיכך אין צריך כאן פי' אחר כי לשון רציחה מוכיח שאינו מזהיר אלא על שלא כדין. — ור' דוד אֶפּפענהיים ז"ל בישורון להחי קאבאק II דף 64 ודף 110 לא הצליח לפרש ולשנית דברי רשב"ם כאן וגם בתב היד יעיד נגד שינויו. — 17) דברים ד,מב. — 18) דברים לב,לט. — 19) בוולגטא תרגמי כאן *Non occides* ידברים *Ego occidam et Ego vivere faciam*. — 20) ט,כח. ורשב"ם רצה לפרש רואים את הקולות כמשמעו.

קולות אלהים וברד: 16. ויאמרו אל משה לאחר ששמעו עשרת הדברים דבר אתה עמנו. ואילמלא שאמרו כך, יש לומר שהיה אומר להם הק' כל המצות מפיו: 17. נסות. להוכיח אתכם[1]: 20. אלהי כסף ואלהי והב אפילו לזכרון שמים לא תעשו, שיש מהם וסבורים שיש בהם[2] ממש. ואע"פ שציוה הק' לעשות כרובים על הארון, לישיבתו נעשו דוגמת כרובי בבא של מעלה ולא להשתחוות להם: 21. מזבח אדמה תעשה לי. לפי שהאומות עושים אשרותם על המובחות כדכ' בגדעון[3] ואת האשרה אשר עליו תכרת וכת'[4] כזכר בניהם מזבחותם ואשריהם וגו', [5]לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח. לכך אומר הק'ב' ואפי' אם תעשה לי מזבח לא תעשהו אלא מאדמה שאין רגילים [לעשות] ציורים וצלמים כי אם מלאכה חלקה. ואף אם תרצה לעשות מזבח אבנים, [6]אבנים שלימות תבנה את המזבח של י"י אלהיך מזבח אבנים ולא תניף עליהם ברזל כ[ד]כת' במשנה תורה, ולא תבנה אתהן גזית, כי כשבונין אותן גזית בכלי ברזל רגילין המסתתין לעשות בהם ציורים וצלמים כדכת' בישעיה גבי צלמים [7]חרש ברזל מעצד ופעל בפחם ובמקבות יצרהו [וגו'] יתארהו בשרד יעשהו במקצועות ובמחוגה יתארהו: 23. [1]לא תעלה במעלות. לפיכך [הכבש] עשוי של אבנים משופע, גבוה[8] עשר וארכו של שלשים[9], וגם מלה משליכים עליו שלא יהליקו כהנים בעלותם[10] בו:

---

[1]) בפירושו לבראשית כב,א. וע' RSBM דף 109 הערה 2. — [2]) בכ"י: שיש בהם טועים וסבורים שיש ממש. וע' RSBM דף 35 הערה 6. — [3]) שופטים ו,כה. — [4]) ירמיה יז,ב. — [5]) דברים טז,כא. — [6]) דברים כז,ה. ו בשינוי מעט. — [7]) ישעיה מד,יב. יג. — [8]) בכ"י: גבוהה. — [9]) לפי גירסת הספרים שלנו במשנה מדות ג,ג ובכלי זבחים דף סב ע"ב היה לרשב"ם לומר שהכבש גבוה תשע וארכו היה של ל'. ואולי גרס שם בגירסת הירושלמי בעירובין פרק ד' הלכה ב' שכתוב שם שהמזבח עשר אמות וכיבושו שלשים ושתים. ולא חשב רשב"ם את שתי האמות המיבלעות ברוחב היסוד והסיבוב. ע' רש"י בבבלי שם בסוף הדף ד"ה ומשני נמצא שראש הכבש. — [10]) בכ"י: לעלותם.

ואלה המשפטים.

ידעו ויבינו יודעי שכל כי לא באתי לפרש הלכות אע"פי שהם עיקר כמו שפירשתי בבראשית[1] כי מיתור המקראות נשמעין ההגדות וההלכות, ומקצתן ימצאו בפירושי רבינו שלמה אבי אמי זצ"ל. ואני לפרש פשוטן של מקראות באתי. ואפרש הדינין וההלכות לפי[2] דרך ארץ. ואעפ"כ ההלכות עיקר כמו שאמרו רבותיני[3] הלכה עוקרת משנה:

כא .2. כי תקנה עבד עברי. במכרוהו בית דין הכתוב מדבר כדכת'[4] ואם אין לו ונמכר בגנבתו, אבל מוכר עצמו בעניותו כת' בפרשת בהר סיני[5] כי ימוך אחיך ונמכר לך וגו' וכת' כי עד שנת היובל יעבוד עמך, ובבאן הוא אומר ששת ימים יעבוד במכרוהו בית דין. יש מרבותינו[6] שמשוה דינם בגזירה שוה, ואם יובל קודם לשש שנים יצא[7] ביובל. ויש שניתן חילוק ביניהם: ובשביעית. שביעית למכירתו ולא שביעית לשמיטה: יצא לַחפשי. פעולה. שאילו היה לשון אדם שהוא חפשי, היה לו לינקד בחטף לְחָפְשִׁי[8]: 3. אם בגפו יבא בגפו יצא. כולל ואח"כ מפרש אם בגפו לבדו [יבא] ויכנס בבית אדוניו שאין לו אשה עדיין שתיכנס עמו או אפילו אדוניו יתן לו אשה, מכל מקום יצא בגפו, שהאשה שנתן לו אדוניו תהיה לאדוניה. ועתה מפרש כיצד, שאם בעל אשה הוא או לא[9] יצא בגפו אלא תצא אשתו עמו. אבל אם אדוניו יתן לו אשה וגו', כמו שנכנס בגפו כן יצא בגפו. ובשפחה כנענית שמסר לו אדוניו מדבר: 6. אל האלהים. דיינים: [אל] הדלת או אל המזוזה. לעין כל רוצע אוני לסמן עבדות. [דלת] ומזוזה אפילו

---

[1]) בפתיחת פירושו (דף 1) ובראש פירוש וישב (דף 49). — [2]) בכ"י: ולפי. — [3]) סוטה דף מז ע"א. אבל הלשון שם „הלכה עוקבת מקרא". ולדעת ידידי הח' ר' אברהם האכמוטה נר"ו יש להגיה בדברי פירוש רשב"ם כן, כי מה ענין משנה לכאן? — ובאמת בערוך ערך עקב וברש"י לגמרא שם תמצא שפירשו עקב כמו עקר, אבל ר' פפא בגמרא שם חילק לומר שיש הלכה שעוקבת ועוקרת ויש הלכה שעוקבת ומיספת. וא"כ אולי כיון רשב"ם לבאר ולומר עוקרת במקום עוקבת. — ואולם ראה גם דברי רשב"ם לתיבות עד שאמרו לו בבבא בתרא דף קל ע"ב. — [4]) כב,ב. ושם כתוב: אם. — [5]) ויקרא כה,לט. מ. — [6]) בקידושין דף יד ע"ב. — [7]) בכ"י: ויצא. — [8]) עיין RSBM דף 140 הערה 1 והערה 2. — [9]) בכ"י: לו.

בבית אבנים של עץ הם ויכול לרצוץ באזנו ובדלת: לעולם. לפי
הפשט כל ימי חייו, כמו שנאמר בשמואל [1])וישב שם עד עולם:
7. לא תצא כצאת העבדים בשש שנים, אלא יקחנה לו לאשה
כמו שמפרש והולך: 8. אם רעה בעיני אדוניה. שאינו רוצה לקיים
לא תצא כצאת העבדים דמשמע שיקחנה לאשה: אם רעה ומכוערת
היא בעיני אדוניה אשר אינו רוצה לייעדה לו לאשה: בבגדו
בה. מאחר שהוא בוגד בה שאינו מייעדה כדכת' במלאכי באשת
נעוריך [2])אשר [אתה] בגדת בה והיא חברתך ואשת בריתך:
והפדה. מגרע פדיונה ויצאה בפדיון לפי מותר השנים הנותרות:
10. שארה. מזונות. כמו [3])ואשר אכלו שאר עמי. כסותה.
מלבושים. ועונתה. בית דירה לפי הפשט[4]. ר' שון מעון, כי המ"ם
של מעון כמו מ"ם של מקום ושל מלון שאינו עיקר. הרי מזון וכסות
[ומדור][5]: 11. ואם שלש אלה. שלא יקחנה ולא[6]) לבנו ייעדנה
ולא יניח לפרותה, ויצאה חנם על ידי בית דין. וחכמים פירשו[7])
שתצא בסימני נערות אע"פי שלא הגיעו לא שש ולא יובל: 13. ואשר
לא צדה. כמו[8]) ואתה צודה את נפשי לקחתה. שלא הערים להרגו:
אנה לידו. כי חייב מיתה בידי שמים הוא[9]): ושמתי לך מקום.
כשיהיו לכם ערים לשבת. לפי שאמר להם כבר[10]) לא תרצח
וגם[11]) כבד [את] אביך, לפיכך[12]) פירש באן שונשן. וגם[13]) וגונב איש
ומכרו לפי שאמר[14]) לא תגנוב ופירשוהו חכמים[15]) בגונב נפש דבר
למד מענייני שמדבר בחייבי מיתות בית דין: 15. ומכה אביו.
בעושה הכורה פירשו רבותינו[16]): 18. או באגרוף. לפי הפשט
כתרגי' מין אבן או לבינה שהרי בהשלכת אבן מדבר הפסוק. וכן
מצאתי בתורת כהנים בענני בתים אצל[17]) והלצו האבנים, בלבנים
או בטורמסין[18]). וכן[19]) להכות באגרוף רשע, באבן גדולה אשר

---

[1]) שמואל א' א,כב. — [2]) מלאכי ב,יד. — [3]) מיכה ג,ג. — [4]) כנגד
המכלתא ובכלי כתובות דף מו ע"ב. — [5]) הוספתי מברייתא דכתובות דף קג ע"א. —
[6]) בכ"י: יאם. — [7]) מכלתא ומקושין דף ד ע"א. — [8]) שמואל א' כד,יב. —
[9]) מכלתא ומכות דף י ע"ב. — [10]) ב,יג. — [11]) כ,יב. — [12]) בכ"י: לפי. —
[13]) בפסוק טז. — [14]) ב,יג. — [15]) בסנהדרין דף פו ע"א. — [16]) סנהדרין פרק
יא משנה א. — [17]) ויקרא יד,מ. — [18]) בתורת כהנים שלנו: קרומדים או
קרמדים. וקריבה התיבה לתרגום של באגרוף באן ובישעיה נח,ד: כורמיזא.
כי שתיהם יהדו גוילדו מתיבת καράμις היונית, באשר הורה החי הגדול מ' זאכס
ז"ל בכפרו Beiträge Heft א' דף 144. — [19]) ישעיה נח,ד. ותרגם יונתן כורמיזא.

ימית[1]) ויחבל בה: 19. אם יקום והתהלך וגו'. ואם ימות אפילו
לזמן מרובה מות יומת מכהו, אבל בעבדו אינו חייב אלא מת תחת
ידו אבל אם יום או יומים יעמוד פטור: שבתו. בטול[2]) מלאכתו:
20. בשבט. בדבר שאדם רגיל להכות את עבדו להוכיחו, אבל
בחרב לפי הפשט[3]) [אפילו] לאחר יום או יומים אם [ימות] חייב מיתה
שאין זה דרך תוכיחה אלא דרך רציחה. ובעבד כנעני מדבר, אבל
עבד עברי ישראל אינו בכפיו אלא [4])כשכיר כתושב יהיה עמך, ודינו
כישראל לכל דבריו אלא שמוסר לו רבו שפחה כנענית: 21. כי
בספו הוא. ודינו להכותו דרך תוכיחה: 22. ולא יהיה אסון.
באשה: בפלילים, בשומת הדיינין: 23. ונתתה [נפש תחת] נפש.
ופטור מדמי וולדות: 24. עין תחת עין. דמי עין דכתיב. ובכל אילו
הדברים דרשו[5]) מה צורך: עין תחת עין וגו'. פסוק זה כולו בחסרון
איברים: 25. כויה תחת כויה. אע"פ שאין בכל אילו חסרון אבר,
חייב דמי צער ובושת וריפוי: פצע מכת חרב, וחבורה בציפורניו
דבר מועט: 26. תחת עינו. בעבד כנעני: 28. סקול יסקל השור
[וגו'][6]). לפי הפשט ולא יאכל את בשרו לא לנכרי ולא לכלב
לאחר שנסקל. ואע"פי שהנבלה וטריפה כת' בם [7])או מכור לנכרי,
[8])לכלב תשליכון אותו, אותם מותרים בהנאה לאחר סקילה[9]).
וחכמים פירשו [10])משנגמר דינו אסור אפילו שחטו לאחר גמר דין:
ובעל השור נקי. כל זמן שלא הועד בו: 29. וגם בעליו יומת.
בידי שמים. ואם יתן כופר, פטור ממיתה בידי שמים: 32. אם
עבד כנעני יגח השור המועד, אבל שור תם פטור: 33. כי יפתח
איש בור, שהוא עמוק ונגמרה מלאכתו בבר ופשע ולא כיסהו או
אפילו כי יכרה איש בור[11]) ולא יכסנו בכל יום לעתותי ערב
בצאתו ממלאכתו לפי שעדיין למחר צריך ליכנס בו ולחפיר עוד
וטורח הוא לו לכסותו בכל יום, אע"פי כן חייב הוא[12]): 34. בעל
הבור. הפותח או הכורה: והמת יהיה לו. לפי הפשט כיון

---

[1]) בכ"י: ימות. — [2]) בכ"י: בטל. — [3]) שלא כמדרש המכלתא שדרש
התיבה לענינים אחרים. — [4]) השתמש בדברי הכתיב ויקרא כה,מ. — [5]) במכלתא
ובב"ק דף פד ע"א. — [6]) הוספתי, כי רשב"ם מפרש הדברים הבאים אחרי כן
בפסוק הזה. — [7]) דברים יד,כא. — [8]) כב,ל. — [9]) ר"ל אם אירע שנסקלו. —
[10]) בבא קמא דף מא ע"א. — [11]) בכ"י או אפילו כי יכרה איש בור שתי
פעמים. — [12]) כדי לסלק קושיית הגמרא בב"ק דף נא ע"א שהב"א רש".

שמשלם כל דמיו, בדין הוא שהמת יהיה למזיק. אבל חכמים פירשו[1]) לניזק כי פחת הנבילה[2]) דניזק הוא: 35. וחצו את כספו. חכמים פירשו[3]) כל הפסוק כי עולה הכל לתשלומי חצי נזק, ופירשו שוויו של חי ושל מת לפי עניין חצי נזק: 37. חמשה בקר. אמרו חכמים[4]) שור שביטלו ממלאכתו חמשה:

כב 1. אם במחתרת ובלילה או להרוג או ליהרג בא לפיכך אין לו דמים תשלומי דמים אלא פטור ההורגו: 2. אם זרחה השמש. שהיה גונב ביום: 3. אם המצא תמצא בידו, שלא מכרו. חיים, שלא טבחו. אז שנים ישלם, ולא ארבעה וחמשה: 4. כי יבער. מאכיל את בעירו בשדה אחר: מיטב שדהו וגו'. מעידית שבנכסיו ישלם לו קרקע או שוה כסף. כך פירשו רבותינו[5]). ולפי פשוטו משמע לפי מיטב שדהו וכרמו של זה הניזק ישלם כי שמא מן מיטב אכלו בהמותיו של מזיק[6]): 5. כי תצא אש. שלא שמר בעל האש את אשו יפה והזיק על ידי הרוח המצוי: גדיש שנקצר כבר או אפילו הקמה מחוברת או אפילו השדה, ליחכה וסיכסכה אבניו: 6. כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים וגו'. בפרשה זו פוטר את[7]) השומר מגנבה ואבידה ובפרשה שנייה[8]) מחייבו בגניבה[9]) ואבידה ופירשו רבותינו[10]) ראשונה בשומר חנם, שנייה בשומר שכר. ולפי פשוטו של מקרא פרשה ראשונה שכת' בה כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור, מטלטלין הם ולשומרם בתוך ביתו כשאר חפציו נתנן לו. לפי[כך] אם נגנבו בביתו פטור, כי שמרן כשמירת חפציו. אבל פרשה שנייה שכת' בה כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמור, ודרך בהמות לרעות בשדה, ודאי כשהפקידם, על מנת לשומרם מגנבים הפקידם לו, ולכן אם נגנבו חייב: 7. 8. אם לא ימצא הגנב ונקרב וגו'. פירשו רבותינו[11]) אם לא ימצא כמו שאמר השומר נגנב ממני אבל הוא עצמו גנבו ואם נקרב ונשבע בפני הדיינין, ישלם הוא כפל כשירשיעון אותו הדיינין וישלם שנים לרעהו. ואני לפי הפשט

---

1) במכלתא ובב"ק דף י ע"ב. — 2) בכ"י: הנבילה. - 3) ב"ק דף לד ע"א. — 4) במכלתא ובב"ק דף עט ע"ב. — 5) ר' עקיבא במכלתא וב"ק דף ו ע"ב. — 6) כרב אידי בר אבין אליבא דר' ישמעאל בב"ק שם. ולא חש רשב"ם לדחיית רבא. — 7) בכ"י: או. — 8) מפסוק ט עד פסוק יב. — 9) בכ"י: מגניבה. — 10) בבא מציעא דף צד ע"ב. — 11) בבבא קמא דף סג ע"ב.

אפרשנו. אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית, הוא השומר, שלא שלח ידו במלאכת רעהו אלא נגנבה הימנו ויפטר. על כל דבר פשע [וגו'][1]) אבידה, שנגנב הפיקדון בין שור בין שה בין שלמה בין כל אבידה שיאמר המפקיד כי הוא זה הממון שנגנב הימנו, או הגנב או השומר אשר ירשיעון הדיינין על ידי עדים ישלם שנים לרעהו: 9. ומת [מעצמו][2]) או נשבר[3]) שטרפו ארי [או] חיה רעה, שכשם שמת או נשבה מְדַבֵּר שאָבדה כל הבהמה[4]) הוא הדין לנשבר שכל הבהמה הופסדה שהרגה ארי או חיה רעה, שכן מצינו בנביא שהרגו האריה[5]) וחמור והאריה עומדים אצל הנבילה ולא אכל האריה את הנבילה ולא שבר את החמור: אין רואה. [אין עד בדבר][6]): שבועת י"י [וגו']. ופטור באונסים: 10. ולקח בעליו השבועה: 12. יביאהו עד. קצת מאיברי הטרפה לעדות כדכת'[7]) כאשר יציל הרועה מפי הארי שתי כרעים או בדל אוזן: 13. וכי ישאל. בהמה לעשות בה מלאכתו: ונשבר או מת. נטרפה[8]) או מתה: בעליו אין עמו. במלאכת אותה הבהמה לפי הפשט. ובמדרש חכמים[9]) אפילו במלאכה אחרת אם הוא עמו במלאכה פטור השואל מונשבר או מת: 14. אם שכיר הוא. ששכר בהמת חבירו לעשות בה מלאכתו: בא בשכרו. כלומ' שכר הוא נותן לו ואינו דומה לשואל, לפיכך פטור מאונסין, אבל בגניבה ואבידה הוא חייב כשומר שכר. ויש מי שאומר שאף מגניבה ואבידה הוא פטור ואינו חייב אלא[10]) בפשיעה כשומר חנם. מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה בבבא קמא[11]): 15. אשר לא ארשה. שאם ארשה חייב סקילה כדכת' במשנה תורה[12]): מהר ימהרנה. כמוהר הבתולות. חמשים כסף. באונס את הבתולה [וגו'] ונתן[13]) לאבי הנערה חמשים כסף, והוא הדין למפתה: 17. מכשפה לא תחיה. לפי שדרך נשים מכשפניות לעשות מעשיהן בסתר במחבואות במערות כמו שמצינו בשמונים נשים

---

1) וגו' הוספתי אני, כי רצה רשב"ם לציין את הפסוק הזה מתחלתו עד תיבת אבדה וקיצר בכתיבה או הוא או הכותב אחריו. — 2) כן נראה לי להוסיף ע"פ דברי רש"י וסגנון לשון רשב"ם. — 3) בכ"י בטעות: ונשבה. — 4) בכ"י: הבהמות. — 5) מלכים א' יג,כח. — 6) הפירוש לשתי התיבות אין רואה חסר בכ"י. ולכן נסיתי להשלים דברי רשב"ם על פי פירוש רש"י אשר בדרכו הלך כפעם בפעם. — 7) עמוס ג,יב. — 8) בכ"י: טרפה. — 9) בבא מציעא דף צה ע"ב. — 10) בכ"י: אבל. — 11) דף מה ע"ב. — 12) דברים כב,כד. — 13) דברים כב,כט.

באשקלון שתלה שמעון [בן] שטח[1]. לכן הוא אומר לא תחייה, לא תתיאש מלחקור אחריהם. לא תניחם לחיות על ידי עצלות אלא חקור אחריהן להורגן: .19 וכה לֵאלהים. פתח. אבל לֵאלהים משמע לשמו של הק'. לֵאלהים. לאותם שאמרתי לך[2] לא יהיה לך אלהים אחרים: .20 לא תונה בדברים. שהרי בממון כת'[3] לא תונו איש את אחיו. והוא הדין לכל ישראל אלא שדיבר הכתוב בהווה שיכול להונות את הגר במעשה אבותיו ועל מעשיו בגיות[4]: ולא תלחצנו. לעשות מלאכתך לפי שהוא בלא גואל כרכת'[5] וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים [לוחצים. כלומר] מעבידים. אותם: כי גרים הייתם. כמו שמפורש לפנינו[6] ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם. ולפי שצרתו מרובה שנשנו מרובה: .21 לא תענון. כמו[7] למען ענותו בסבלותם. ודיבר הכתוב בהווה[8]: .23 והיו נשיכם וגו'.[9] מדה כנגד מדה: .24 לא תהיה לו כנושה. כשיגיע זמן הלואה לגבות אל תדחק אותו לקחת משכון כרכת'[10] והנושה בא לקחת וגו'.[11] או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו. כל נושה כשמגיע הזמן בא לקחת משכון: לא תשימון עליו נשך. למען הרחיב את זמנו[12]: .25 אם חבל תחבל. על ידי בית דין כרכת'[13] בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אותו[14] החוצה. אבל אתה[15] לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו וזהו[16] לא תהיה לו כנושה: עד בא השמש. כל היום השיבהו לו. כי חכמים פירשוהו[17] בכסות יום: .26 ושמעתי כי חנון אני. אע"פ שמן הדין יש לו משכון ואינו חייב להחזירו אלא לפנים משורת הדין ולא היה לי[18] לשמוע צעקתו אם לא מפני שרחום וחנון אני. אבל למעלה אצל אלמנה ויתום לא תענון שכת'[19] שמוע אשמע צעקתו. הואיל ומן הדין שומע הק' צעקתו. לפיכך לא

---

[1] סנהדרין פרק ו משנה ד'. — ותיבת בן חסרה בכ"י. — [2] כ,ג. — [3] ויקרא כה,יז. ושם הנוסחא: אל תונו. ותיבת עמיתו נכתב וגמחק בכ"י קודם תיבת אחיו הראוי'. והכותב התחיל וחיבר פסוק ויקרא כה,יז עם פסוק יד שם. — [4] בכ"י: בגרות. ומקור הדבר במכלתא ובכבא מציעא דף נח ע"ב. — [5] ג,ט. ודעתי גם על ו,ה. — [6] כג,ט. — [7] א,יא. ורצה לומר לא תענום לעשות מלאכתכם. — [8] אבל אסור העיני בכל אדם. — [9] נדרים דף לב ע"א. — [10] מלכים ב' ד,א. — [11] ישעיה נ,א. — [12] פירוש תיבות לא תשימון וגו' בא בכ"י אחרי המאמר הבא. — [13] דברים כד,יא. — [14] אלך את העבוט צ"ל. — [15] דברים כד,י. — [16] האמור כאן בפסוק הקודם. — [17] בבא מציעא דף קיד ע"ב. — [18] בכ"י: לו. — [19] בפסוק כג.

כתב שם כי חנון אני: .26 אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר. דבר הכתוב בהווה, לפי שהמלכים והדיינין דנין דיני ממונות ונפשות, רגילים בני אדם לקללם. וכן הוא אומר[1] גם במדעך מלך אל תקלל וכן הוא אומר[2] כי קללת אלהים תלוי, כשרואין את האדם תלוי מקללין את הדיינין לכך צויה[3] לא תלין נבלתו: .28 מלאתך ודמעך לא תאחר. זהו שכת'[4] ראשית דגנך תירושך ויצהרך: המלאה. תרומת התבואה, כדכת'[5] המלאה הורע: ודמעך. הוא התירוש ושמן זית יצהר שהם צלולין כעין דמעה ומזוקקים. וכן פירש מנחם[6]: לא תאחר. אלא [תתננה] ראשית ותחילה לכל המעשרות: בכור בניך. כן תעשה לשורך וגו'. כל אילו עניני ראשית הם: .30 ואנשי קודש. שלא לאכול דבר טמא כגון טריפה. וכן כת' בולא תאכלו כל נבלה וג'[7] כי עם קדוש אתה:

כג .1 לא תשא שמע שוא [וגו']. כמו שהעד מזוהר[8] לא תענה ברעך עד שקר, כמו כן הדיינין מזוהרין שלא לקבל עדות ולשמוע שקר אלא[9] ודרשת וחקרת. ואפ' אם יש שני עידי שקר, אל תצטרף עמהם להעיד כמותם[10] ואע"פי שיגמר [הדין] על פיהם כי אין מכחישים: .2 לא תהיה אחרי רבים לרעות. אם הם דנים שלא כדין לפי דעתך, ואע"פי שלא יאמינו לך כי אם למרובים: ולא תענה על דיברי [ריב] לנטות אחרי רבים להטות משפט, ואפילו כשהם מוכים אדם ופוטרין ממיתה[11]: .3 ודל לא תהדר. כדכת'[12] ולא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול אלא בצדק תשפוט עמיתך: .5 חמור שנאך. דיבר בהווה[13]: עזוב תעזוב. לשון סיוע וחיזוק כדכת'[14] ויעזבו (את) ירושלים עד החומה, [15] ואפס עצור ועזוב: .7 מדבר שקר תרחק. אם נראה בעיניך דין מרומה ועדים רמאים ואין אתה יכול להכחישן התרחק מאותו הדין ואל תדין בו כלל. ואפ"י כן אם הוא נקי וצדיק בדין, שכבר נגמר הדין[16]

---

[1] קהלת י,כ. — [2] דברים כא,כג. — [3] שם. — [4] דברים יח,ד. — [5] דברים כב,ט. — [6] במחברת דמע בדף 65 כתב על הפסוק הזה: הוא התירוש הצח והמזוקק אשר אין בו שמרים. — [7] דברים יד,כא. ושם כתוב: לא תאכלו כל נבלה. — [8] כ,יג. — [9] דברים יג,טו. — [10] זהו פירוש של אל תשת ידך עם רשע. — [11] כפירוש רש"י במקצת. — [12] ויקרא יט,טו. ושם כתוב: לא תשא וגו'. — [13] ר"ל חמור רובץ והוא הדין לכל דבר אשר יצר לשונאך, תמיד תעזור לו. — [14] נחמיה ג,ח. — [15] דברים לב,לו. — [16] בכ"י: הדין הדין שתי פעמים.

לזכות, אל תהרגהו עוד, מאחר שכבר קיבלת הערם וגמרתה הדין ולא נתתה לבך על זה עד לסוף, שאם אתה הצדקתו, אני לא אצדיקנו [כי רשע הוא] וחייב מיתה בדכת'[1]) והאלהים אינה לידו: .8 יעור פקחים. אצל פיקוח עין נופל לשון עיורון, ואצל צדק סילוף[2]): .10 ואספת את תבואתה בביתך ולא תניחנה הפקר אלא בשביעית תשמטנה, שלא תורע ונטשתה, שלא תאסוף תבואתה: .11 לכרמך (ל)זיתך. כמו מן תבואה. דרך המקרא להזכיר דגן ותירוש ויצהר והוא הדין לכל אוכלין שהן נידולי קרקע כדכת' בפרשת בהר סיני[3]): .13 ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו התחלת הדברות עד[4]) עכשיו תשמרו. חזר ושנה וכופל אזהרותיו. ורבותינו דרשו[5]) לרבות שביתת כלים: .16 וחג הקציר. [הוא חג השבועות שמקריבין בו] קרבנות הכתובים בפרשת שור או כשב ושתי הלחם שהם מנחת חדשה[6]): בכורי מעשיך. להתיר חדש במקדש[7]): וחג האסיף. חג הסוכות בשעת אסיף אשר מלאו הגרנות בר והיקבים תירוש ויצהר וציוה הכת' לישב בסוכות לזכרון, כי במדבר ישבו באהלים ולא היה להם קרקע ולא דגן ותירוש ויצהר כמו [שהיה להם אחרי כן בארץ ויהיו][8]) על זאת להק'. הרי שלשה רגלים תלום כולם בפירות הארץ, אביב וקציר ואסיף: .17 האדון י"י. והארץ שלו. שלא יחמיד [איש] את ארצך בעלותך לראות כמו שמפורש בפרשת כי תשא[9]) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון י"י אלהי ישראל. וכמיך ליה כי אוריש גוים מפניך והרחבתי את גבולך ולא יחמיד איש את ארצך בעלותך לראות וגו'. וכן בכל מקום לפי עניין מעשה הק' שבפרשה קורא את הק'. וגם רבותי[10])

[1]) בא,יג. — [2]) בכי': סילוק. — [3]) ויקרא כה,ו. ור"ל ששם כתוב כל תבואתה. — [4]) בכי': אי עכשיו. — [5]) שבת דף יח ע"א. — [6]) ויקרא כג,טו—כ. — [7]) כדברי רש"י. — [8]) שש תיבות המסורות הוספתי על פי דברי רשב"ם לויקרא כג,מ. וזה כמכפר העולה לשורה אחת בכי' שלנו, ונמצא שם תיבה כמו בסוף שורה, והשורה הבאה אחרי כן מתחלת בתיבת על, והמדפיסים הראשונים הסגירו תיבות כמו על זאת להק' לפי שלא הבינום, ובאו המדפיסים האחרונים והשמיטו גם אותן, וכן לא יעשה. — ומצאתי כמך להנחתי בפירוש כי העברי סימן 40 אשר בעיר האמבורג שהביא בקוצר פירוש רשב"ם ולא הזכיר שמו וכתוב שם: וציוה הכתוב לישב בסוכות לזכרון כי במדבר ישבו באהלים לא היה להם קרקע ולא דגן ותירוש כמו עכשיו עיב יודו להק' על כל הטובה וגו'. — [9]) לד,כג—כד. [10]) מקום הדרשה הזאת לא ידעתי.

דרשו[1]) המה האדון י"י צבאות מסעך פאורה, בכל מקום שאתה מוצא את הלשון הזה מוציא דיוקין ומכנים דיוקין: .18 לא תזבח על חמץ. שתהא השבתת שאור קודמת לואי שעות[2]) של ארבעה עשר שהוא זמן שחיטת הפסח בין הערבים משבע ולמעלה: חלב חגי. הפסח כת'[3]) בו[4])ולא תותירו ממנו עד בוקר והוא הדין לאימורין; .19 ראשית ביכורי אדמתך משבעת המינין האמורים בפרשת כי תבא[5]) ולקחת מראשית כל פרי האדמה. בעלותך ברגלים או תביא ביכורים: לא תבשל גדי בחלב אמו. דרך העוים ללדת שני גדיים יחד, והגילים הוו לשחוט אחד מהם, ומתוך שריב חלב בשום כדכת'[6])ודי חלב עוים ללחמך וגו', הוו רגילים לבשלו בחלב האם, ולפי ההוה דבר הכתוב. וגנאי הוא הדבר ובליעה ורעבתנות לאכול חלב האם עם הבנים. והוגמא זו באותו ואת בנו[7]) ושילוח הקן[8]). וללמדך דרך תרבות צוה הכתוב. ולפי שברגל היו אוכלין בהמות הרבה, הזהיר בפרשת הרגלים שלא לבשל ולא לאכול גדי בחלב אמו והוא הדין לכל בשר בחלב כמו שפירשו רבותינו בשחוטת חולין[9]): .20 שולח מלאך וגו'. כדכת' ביהושע[10])כי אני שר צבא י"י עתה באתי, להושיע את ישראל: .21 אל תמר בו. מגורת[11]) אם המר ימרנו. ואם הוא דגש[12]), הרי הוא [מגורת][13]) וריחו לא נמר במו[14]) אל תפל דבר מגורת נפל. אבל אינו מגורת כרבנות מן[15])מרה מריתי[16]), שאם כן היה לו לומר אל תמרה כמו[17]) כל איש אשר ימרה את פיך: כי שמי בקרבו. בשמי הוא מצוה לכם. אבל לשאת לפשעכם אין בידו רשות: .23 כי ילך. שהרי לך: .24 כי הרס תהרסם. מדעתי[18])הנחתיו תַּהַרְסֵם משקל דגש מעורי ושיבשתי בספרי צרפת שנקוד בהם תַּהַרְסֵם והוא משקל רפי כמו[19]) הרג תַּהַרְגֵנִי אבל מאחר [כי] הָרֵס משקל דגש צריך לומר כמו כן משקל דגש תְּהָרְסֵם דוגמת שַׁבֵּר תְּשַׁבֵּר. ושוב מצאתי בכל סיפרי אספמיא ואשכנז כמו שהנחתי משקל דגש[20]): .25 והסירותי

[1]) ישעיה י,לג. — [2]) בכי': לשעות. — [3]) בכי': כתבנו. — [4]) יב,י. — [5]) דברים כו,ב. — [6]) משלי כז,כו. — [7]) ויקרא כב,כח. — [8]) דברים כב,ו, ז. — [9]) דף קיג. — [10]) ה,יד. — [11]) ויקרא כו,לג. — [12]) מה תראה כי בקצת ספרי צרפת לא היה דגש במ"ם. — [13]) בן נראה להוסיף. והמקרא ביחזקאל מה,יא. אבל טענה רשב"ם לחשוב כי נמר מבנין הקל. ע' RSBM דף 137 הערה 10. — [14]) אסתר ו,י. — [15]) איכה א,כ. — [16]) כמו שפירש רש"י. — [17]) יהושע א,יח. — [18]) בכי': ומדעתי. — [19]) דברים ג,כ. — [20]) ע' RSBM דף 59 הערה 2.

מחלה. שבאה על ידי מים רעים כמו שפירשתי במרה[1]: 26. לא תהיה משכלה, ואפילו בגודלו לא ימות, אלא את מספר ימיך אמלא לבא בכלח אלי קבר[2]: 27. את אימתי. [3]חתת אלהים על בעלי מלחמתך: והמותי. והממתי מהומת קולי כדכת'[4] וירעם י"י בקול גדול על פלשתים ויהומם וכן [5]ברק ויהום. כמו מן סבב סבותי. אבל לשון מיתה יאמר וְהֵמַתִּי[6]: 31. וְשַׁתִּי כמו וְשַׁתְתִּי. וכן[7] כָּרַתִּי ברית כמו כָּרַתְתִּי: מים סוף. שהוא בתחילת מזרח ארץ ישראל כמו שאוכיח בפרשת אלה הדברים[8]: עד ים פלשתים. שהוא במערב כדכת'[9] ופלשתים מאחור: וממדבר[10]. שהלכו בו ישראל מדרום: עד הנהר. נהר פרת בצפון. כדכת'[11] מצפון תפתח הרעה. כי בכל בצפון:

כד 1. ואל משה אמר. [12]מומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים ויאמר י"י אל משה כה תאמר אל בני ישראל, כל הפרשיות הללו עד כאן ביום ששמעו עשרת הדברים. ואל משה אמר לבדו בשעת ירידתו בו ביום עלה אל י"י למחר אתה ואהרן וגו' ואחר כן מיד ירד משה ויספר לעם את כל דברי י"י וגו'[13] ולמחר בנה מזבח והקריב קורבנות ובו ביום עלה ויכסהו הענן ששת ימים וגו'. ואל משה אמר מלאך עלה אל י"י. מדלא כת' אלי[14] כמו שכת' לפנינו [15][עלה] אלי ההרה: 4. לשנים עשר שבטי ישראל. להעיד שכולם נתרצו בקיום הברית: 5. את נערי. בכורות: 7. ספר הברית. דכת' למעלה [16]ויכתוב משה וגו': נעשה ונשמע. נעשה מה שדיבר וגם נשמע מה שיצונו עוד מכאן ולהבא ונקיים: 10. ויראו את אלהי ישראל. כעין [17]וראיתה את אחורי: לבנת. לובן[18]: וכעצם. מראה, כמו[19] אדמו עצם מפנינים:

---

1) טו,כה. כו. — 2) השתמש בדברי המקרא איוב ה,כו. ובכ"י בטעות: ואפילו בגורלו . . . לאבא בכלח אלא קבר! — 3) כדברי המקרא בראשית לה,ה. — 4) שמואל א' ז,י. — 5) שמואל ב' כב,טו. — ובכ"י: בברק ויהום. — 6) כדברי רש"י. — 7) תהלים פט,ד. — 8) לדברים א,א לתיבות מול סוף. ובכ"י שמוכיח במקום שאוכיח. — 9) ישעיה ט,יא. — 10) בכ"י בטעות: ומדבר. — 11) ירמיה א,יד. — 12) ר"ל מן המקרא המתחיל ומשה נגש אל הערפל וגו' והלאה. והוא כ,כא. כב. והמדפיסים לא הבינו והדפיסו ממשה במקום מומשה. ותיבות אל בני ישראל נעתקו כבר בכ"י ממקומם וכתבו אחרי עד כאן. — 13) בכ"י בא כאן על ידי השנות דברים: ואחר כן מידו. וראה RSBM דף 33 הערה 1. — 14) בכ"י: אלא. — 15) בפסוק יב. — 16) בפסוק ד'. — 17) לג,כג. — 18) כר' סעדיה שהביא ראב"ע. — 19) איכה ד,ז.

לטהר. כשהשמים ברורים[1] בלא עננים: 11. ואל אצילי זקני [בני] ישראל לא שלח הק' ידו. אע"פ שראו את אלהי ישראל[2] כמו שכת'[3] כבלע את הקדש ומתו. וכן באנשי בית שמש [4]כי ראו בארון י"י. ובמשה מצינו [5]כי ירא מהביט. וכאן חלק להם הק' כבוד ומפני כריתות הברית נראה להם כמו שפירשתי בברית בין הבתרים[6] אשר עבר בין הגזרים האלה. וכת' שם [7]ביום ההוא כרת י"י את אברם[8] ברית וגו' וכן לפנינו בכריתות ברית פרשת כי תשא[9] וראית את אחורי. וכת' [10]ויעבור י"י על פניו וג' וכת' בתריה[11] הנה אנכי כורת ברית: ויאכלו וישתו. העולות הקריבו והשלמים אכלו שכת' למעלה [12]ויזבחו זבחים שלמים: 12. אשר כתבתי. הלוחות מכתב אלהים שנתן לו בסוף ארבעים:

ויקחו לי תרומה:

פרשיות של משכן חשן ואפד אם אקצר בפרושן יימצאו בפרושי רבנו שלמה אבי אמי זצ"ל:

כה 2. תרומה. הפרשה מממונם[13] 4. ותולעת שני. צמר הצבוע בצבע אדום קרוי תולעת. והצבע קרוי שני. כדכת'[14] אנשי חיל מתולעים, מלובשים בגדים צבועים. וכן [15]האמונים עלי תולע, בגד צבוע. וכן מוכיח[16] אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. השני והשלג סם של צבעים זה אדום וזה לבן, אבל [התולע][17] והצמר שניהם צמר אלא שהתולע צמר צבוע והצמר הוא לבן בלא צבע: ושש. פשתן. אבל שאר המינים הם צמר צבוע: ועזים. מטוה של שערי עזים: 6. לשמן המשחה. מפורש בכי תשא[18]: ולקטרת הסמים. כלומ' לצורך קטורת

---

1) בכ"י: ברור. וחסר קו הקיצור בסוף התיבה (ברור'). — 2) בכ"י בא כאן כפל דברים. ע' RSBM דף 33 הערה 1. — 3) במדבר ד,כ. — 4) שמואל א' ו,יט. — 5) ג,ו. — 6) בראשית טו,יז. — 7) שם פסוק יח. — 8) בכ"י: אברהם, שלא כדברי הכתוב. — 9) ר"ל בכריתות ברית של פרשת כי תשא לג,כג. — 10) לד,ו. — 11) לד,י. וע"ע דברי לג,יח. — 12) בפסוק ה. 13) בכ"י: ממונם. — 14) נחום ב,ד. — 15) איכה ד,ה. — 16) ישעיה א,יח. — 17) תיבת התולע חסר בכ"י. — 18) ל,כג—כה.

הביאו סמים כדכת' בקטרת קח לך כמים בכי תשא[1]): 7. מלואים. שהאבן ממלאה עומק המשבצת כעין אבני המבעות: 8. מקדש. לשון מועד[2]) שאתקדש ואודמן אליהם לדבר מתוכו[3]) כדכת' [4])ונועדתי שמה לבני ישראל: 9. ככל אשר אני מראה. ככל הדמיות[5]) של כלים ושל בניינים הראה לו ממש הק' למשה כמו שמצינו ביחזקאל בבנין ב' שהראהו בבבל [ב]מראות אלהים[6]) וגם בדיבור הראה לו ופי' לו כמה שבת, וכן מוכיח לפנינו[7]) ככל אשר אתה מראה בהר. אם בדיבור לבד, היה אומר אשר אתה מראה, למה הוצרך לומר בהר: 10. ועשו ארון עצי שטים. לפי שהוא דבוק ארון של עצי שטים לכך[8]) נקוד חטף פתח. ואע"פי שבמעשה בצלאל מצינו שעשה תחילה משכן ואחר כך כלים, ארון ומנורה ושולחן, שהיכן יכנים את הארון והשולחן כל זמן שאין משכן עשוי? אלא בציוי הוצרך לפרש עשיית הארון והשולחן [תחלה], שבשביל הארון שהוא עיקר של ועשו לי מקדש הוצרך לעשות משכן[9]): 11. והב טהור. מזוקק: 12. ויצקת לו. בולטין מנוף הארון ולא מחוברות: ושתי טבעות מן הארבע טבעות: על צלעו[10]) האחת. מצד רחבו, שהרי בולטין היו הבדים לצד ההיכל. ובעל כרחך ארכו של ארון מצפון לדרום והבדים ממורה למערב: 16. את העדות. הלוחות שהם עדות וברית בין הק' לישראל, ולכך נקראו[11]) לוחות הברית: 17. כפרת. לשון כפי': אמתים וחצי ארכו וגו'. כמדת ארכו ורחבו של ארון: 18. ברובים. עופות. כדכת'[12]) את כרוב ממשה[13]) הסיכך, עוף גדול בעל כנפים. וחכמים פירשו[14]) פני תינוק: מקשה. מעובי והב הכפורה. הקישו בקורנס להבליט ממנו כרוב ולא נתחבר שם: 19. מקצה. מאמצעית גבול רחבו של כפורת שיהיו פני שכינה הנראה עליו לצד ההיכל: 20. למעלה. לצד ראשיהם: ופניהם איש אל אחיו. שזה הוא אל אמצעית הכפורת יהיו פני הכרובים: 25. מסגרת. כעין לביזבון שעושין

---

[1]) ל, לד—לה. — [2]) עיין דברי יש', י. — [3]) בכ"י: מתוכן. — [4]) בט, מג. — [5]) בכ"י: הדומות. — [6]) כפל אותיות בא כאן בטעות בכ"י. ע' RSBM דף 37 הערה 2. — [7]) כה, מ. ותיבת ככל לא נמצאה שם. — [8]) בכ"י: למה במקום לכך. — [9]) כדברי ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן בבבלי ברכות דף נה עא המובאים בשינוי לשון בנוספות לדברי רש"י לקמן לח, כב. — [10]) בכ"י: של צלע. — [11]) דברים ט, ט. — [12]) יחזקאל כח, יד. — [13]) בכ"י: ממשך. — [14]) סוכה דף ה ע"ב.

לשולחנות. ויש מרבותינו שאומרין[1]) מסגרתו למטה היתה: 27. לעומת המסגרת. בשולחן למטה מן המסגרת יהיו הטבעות קבועות ולא במסגרת עצמה: 29. קערותיו. דפוס כעין תיבה פרוצה לעשות בו הלחם[2]): וכפיתיו. לצורך שני בויבי לבונה כדכת'[3]) ונתת על המערכת לבונה וכה: קשותיו ומנקיותיו. מפורשין במנחות[4]). לפי שהיה הלחם [5])שתים מערכות שש המערכת זה על גב זה והיו מולגות מבאן ומכאן לשולחן. וקשוות שהיו כחצאי קנים ממולג למולג והלחם על הקשוות, וכן בין לחם ללחם ששה זה על זה[6]) ולפיכך נקראין במקום אחר[7]) קשות הנסך, שמסבכין על הלחם בין לחם ללחם: אשר יסך. בקשוות. כמו שפירשתי: 30. לחם פנים[8]). לפי פשוטו לחם הראוי לפני שרים, לחם נאה[9]), כדכת'[10]) ולקחת סלת ואפית אותה וגו' וכת' [11])וישא משאת מאת פניו אליהם. וכת'[12]) ולחנה יתן מנה אחת אפים, [13])חולק חד בחוד, מקערה של פני אלקנה, החשובה נותנים לפני בעל הבית. כי את חנה אהב, לכך אפים, חשוב, וי"ו סגר רחמה, לכך מנה אחת ולא שתים ולא מנות הרבה כמו לפנינה שהיו לה בנים ובנות: 31. ועשית מנורת וגו'. להאיר על השולחן. כדכת'[14]) ואת המנורה נכח השלחן: מקשה. עשת[15]) והב לקח ופיצל בה קנים וגבעים בקורנס: ירכה. הוא הרגל הרחב של צד קרקע שעומד עליו כל המנורה: וקנה. הוא הקנה האמצעי שיוצאין ומתפצלין ממנו שלשה קנים מכאן ושלשה מכאן: גביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו. בקנה האמצעי, שמכל כפתור יוצאים שני קנים כדכת'[16]) וכפתור תחת שני הקנים ממנה: 33. שלשה גביעים. חלולין [17])כמין כוס, גומות גומות בקנה: משוקדים. כעין שקדים של בליטות בכותלי הגביעים, כעין שעושין כלי כסף מצוירין בליטות כעין כפות או כעין תפוחים שקורין

---

[1]) מנחות דף צו ע"ב. — [2]) קיצור דברי רש"י. — [3]) ויקרא כד, ז. — [4]) פרק יא משנה ו. — [5]) ויקרא כד, ו. — [6]) כפירוש הראשון בדברי רש"י וכלשון הכתוב בד"הי א' כח, יז. אבל ע' תוס' מנחות דף צו ע"ב ד"ה לא היו שם מניפן. — [7]) במדבר ד, ז. — [8]) בכ"י: לחם הפנים, שלא כדברי הכתוב. — [9]) ר' יוסף בכיר שור בהשתמשו בפירוש רשב"ם כתב לפסוק הזה (כדף 140): והיה לחם נהול והדור לבא לפני המלך. — [10]) ויקרא כד, ה. — [11]) בראשית מג, לד. — [12]) שמואל א' א, ה. — [13]) הם דברי התרגום שם. — ועיע דברי' לעיל ב, ו. — [14]) כו, לה. — [15]) בכ"י: עושת. — [16]) בפסוק לה. — [17]) חלולין שם דברי הוא ופתרונו מקומות חלולים, והוא פירוש של גביעים.

קליידץ[1]) ב"ל. ושוב שמעתי שכן מפרשים בנרבונא[2]) אמונדליץ[3]) ב"ל לשון שקדים: כפתור ופרח. באמצע כל קנה לנר: .35 וכפתור תחת שני הקנים היוצאים ממנה, מקנה האמצעי שהוא עיקר המנורה: לששת הקנים פעמים וכפתור וכפתור[4]). לא הצרך לכתוב „בן" לששת הקנים[5]) כאשר כתב בפסוק ראשון[6]) לפי שמנה את כולם: .37 נרותיה. לוצש[7]) ב"ל שנותנים [שם] את השמן והפתילות: והעלה הכהן את נרותיה שבעה על שבעה הקנים: והאיר על עבר פניה. ידליק הפתילות אל עבר מול[8]) [פני] המנורה שהרי לצד השולחן שכנגדו כדכת'[9]) ואת המנרה נוכח השולחן וכן כתוב[10]) אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, שכל שבעתן מאירין לצד השולחן שכנגדו לפניה: .38 ומלקחיה. שלוקחין בהן הפתילות ונותנין בנרות: ומחתותיה. בהטיבו את הנרות בבקר חותה בהן נחלי הנרות ומותר השמן שבנרות: .40 מראה. לשון מופעל על ידי אחרים, אכישטריץ[11]) ב"ל. אשר אתה מראה, ממש הראה לו תבנית המנורה, אמושטריץ[12]) ב"ל. אבל לי"י הנראה אליו, מעצמו, פיברוץ[13]) ב"ל:

כו .1 ואת המשכן [וגו']. עשר יריעות התחתונות[14]) קרוין משכן, כי תחתיהם הארון מקום שהשכינה שורה: .3 חוברות. נתפרות יחד במחט: .4 מקצה בחוברת. בשפת יריעה החמישית: .6 וחברת. ע"י קרסים בלולאות החבר שתי המחברות: והיה המשכן אחד. עשר היריעות הקדוין משכן יהיה עתה אחד: .9 וכפלת את היריעה הששית. כלומר חצייה תולה למטה אל מול פני האהל וחצייה של אחרונה תברח על אחורי המשכן יותר מיריעות המשכן שתי אמות. ביצד? עשר התחתונות כשנתחברו יחד, ארכן ארבעים ורחבן עשרים ושמונה; והמשכן ארכו שלשים

---

1) *couleurez (?)* = *colorés,* farbig (ע' RSBM דף 94 סימן 24. — 2) בכ"י: בני רבונא. — 3) *amondalez (?),* gemandelt (ע' RSBM דף 94 סימן 25. — 4) בב"י: וכפתור וכפ' וכפ'. הכוונה כמו שהדפסתי. והמדפיסים לא הבינו ושינו בלא דעת. — 5) בכתוב הזה נכתב: לששת הקנים, ולא: כן לששת הקנים. — 6) בפסוק לג. — 7) *luces,* Lampen (ע' ספרי על רשכ"ם דף 94 סימן 26. — 8) השתמש בתיבת מול לפרש תיכת עבר. — 9) כן, לה. — 10) במדבר ח, ב. — 11) *es mostrez,* wirst zu sehen veranlasst (ע' RSBM דף 95 סימן a. — 12) *a mostrez,* hat gezeigt (ע"ז שם סימן b. — 13) *fut veduz,* wurde gesehen, offenbarte sich (ע"ז שם סימן c. — 14) בכ"י: ח התחתונות. ומזה נולדה טעות בעל קרן שמואל והמדפיסים האחרונים.

אמות, כי לעשרים קרש שבצפון ועשרים שבדרום יש שלשים אמה, כי רוחב הקרש אמה וחצי; בשפורשן[1]) על המשכן ארכן לאורך המשכן שלשים אמה, והרי עשר אמות תלויות אחורי המשכן; ולצד צפון ולצד דרום מן העשרים ושמונה אמות עשר על המשכן ולצדדין תלויין תשעה מכאן בכותל צפוני ותשעה בכותל דרומי. וכשפרש עליהן[2]) יריעות עזים שהן ארכן ארבעים וארבעה, וחצי היריעה שהן שתי אמות נכפלות למטה[3]) והשלשים על המשכן, וי"ב הנותרות העשר מהן תלויות אחורי המשכן בשוה ליריעות התחתונות, וחצי היריעה העודפת, שהן שתי אמות, יותר מן התחתונות. וכשפורש רחבן[4]) שהוא שלשים אמה לאחר שנתחברו, או על[5]) רחבו של המשכן מהן עשר אמות, ועשר אמות תלויין לצד צפון וכן לצד דרום, ונמצאו עודפות אמה מכאן ואמה מכאן על התחתונות, שהן נגררות תשע מכאן [ותשע מכאן], ואילו עשר. והוו שכת'[6]) והאמה מזה והאמה מזה וגו': .13 על צדי המשכן. לכסות האמה של אדנים עד הקרקע. שהרי גובה[7]) הקרשים עשר אמות עם האדנים: .14 ומכסה עורות תחשים מלמעלה. מלמעלה של עורות אילים. וכן פשוטו משמע. ויש מפרשים כן במס' שבת[8]): .15 עצי שטים עומדים. זקופין נותנין אותן[9]) ולא שוכבים: .17 שתי ידות לקרש האחד. חרוצין הוו הקרשים באמצעיתן להניח שתי ידות בהן: משולבות הידות זה בנגד זה. וכל סביב הידות היה הקרש חרוץ[10]) מכל צד כדי שיכנסו הידות[11]) של כל קרש וקרש בתוך שני אדנים שתחת הקרש האחד. וגם האדנים חוו חלולים להכנים בהן הידות: .22 ולירכתי המשכן תעשה ששה קרשים שהן תשע אמות מצפון לדרום. נשאר חצי אמה בקרן מערבית אצל הצפון מכאן ואצל הדרום מכאן אויר, ובאין שתי הקרשים של מקוצעות שהן אמה וחצי וממלאין אחת לצד צפון חצי אמה והאמה מן הקרש ממלא ומשוה המשכן ומכסה את עובי קרש צפוני, וכן אמת קרש השני מכסה עובי קרש דרומי, ונמצא האויר שבתוך המשכן עשר אמות רוחב ופגם של מקוצעות מבוסה ושוה

---

1) בכ"י: כשפורשם. — 2) בכ"י: עליהם. — 3) אל מול פני האהל כבפסוק ט. — 4) בכ"י: רחבו. — 5) בכ"י: כל. — 6) בפסוק יג. — 7) בב"י: גובה. — 8) דף כח ע"א. — 9) בכ"י: אותו. — 10) בכ"י: חורץ. — 11) בב"י: והידות.

קולירץ[1] ב"ל. ושוב שמעתי שכן מפרשים בנרבונא[2] אמונדליץ[3] ב"ל לשון שקדים: כפתור ופרח. באמצע כל קנה לנו': .35 וכפתור תחת שני הקנים היוצאים ממנה, מקנה האמצעי שהוא עיקר המנורה: לששת הקנים שלשה פעמים וכפתור וכפתור וכפתור[4]. לא הצרך לכתיב "בן" לששת הקנים[5] כאשר כתב בפסוק ראשון[6] לפי שמנה את כולם: .37 נרותיה. לוצש[7] ב"ל שנותנים [שם] את השמן והפתילות: והעלה הכהן את נרותיה שבעה על שבעה הקנים: והאיר על עבר פניה. ידליק הפתילות אל עבר מול[8] [פני] המנורה שזהו לצד השולחן שכנגדו כדכת'[9] ואת המנורה נוכח השולחן וכן כתוב[10] אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנירות, שכל שבעתן מאירין לצד השולחן שכנגדו לפניה: .38 ומלקחיה. שלוקחין בהן הפתילות ונותנין בנרית: ומחתותיה. בהטיבו את הנרות בבקר חותה בהן גחלי הנרות ומותר השמן שבנרות: .40 מראה. לשון מיפעל על ידי אחרים, אכישטריץ[11] ב"ל. אשר אתה מראה, ממש הראה לו תבנית המנורה, אמושטריץ[12] ב"ל. אבל ל"א הנראה אליו, מעצמו, פובדוץ[13] ב"ל:

כו .1 ואת המשכן [וגו']. עשר יריעות התחתונות[14] קרוין משכן, כי תחתיהם הארון מקום שחשכינה שורה: .3 חוברות. נתפרות יחד במחט: .4 מקצה בחוברת. בשפת יריעה החמישית: .6 וחברת. ע"י קרסים בלולאות תחבר שתי המחברות: והיה המשכן אחד. עשר היריעות הקרויין משכן יהיה עתה אחד: .9 וכפלת את היריעה השישית. בלומר חצייה תולה למטה אל מול פני האהל וחצייה של אחרונה תסרח על אחורי המשכן יותר מיריעות המשכן שתי אמות. כיצד? עשר התחתונות כשנתחברו יחד, ארכן ארבעים ורחבן עשרים ושמונה; והמשכן ארכו שלשים

(1 *couleurez (?) = colorés,* farbig ע' RSBM דף 94 סימן 24. — 2) בכ"י: בני רבונא. — (3 *amondalez (?),* gemandelt — ע' RSBM דף 94 סימן 25. — (4 בכ"י: וכפתור וכפ' וכפת'. והכוונה כמו שהדפסתי. והמדפיסים לא הבינו ושינו בלא דעת. — (5 בכתוב הזה נכתב: לששת הקנים,ולא: בן לששת הקנים. — (6 בפסוק לג. — (7 *luces,* Lampen ע' ספרי על רשב"ם דף 94 סימן 26.— (8 השחמש בתיבת מול לפרש תיבת עבר.— (9 כו,לה.— (10 במדבר ח,ב.— (11 *es mostrez,* wirst zu sehen veranlasst) וע' RSBM דף 95 סימן a. — (12 *a mostrez,* hat gezeigt עיין שם סימן b. — (13 *fut veduz,* wurde gesehen, offenbarte sich עיין שם סימן c. — (14) בכ"י: ח תחתונות. ומה גילדה טעות בעל קרן שמואל והמדפיסים האחרונים.

אמות, כי לעשרים קרש שבצפון ועשרים שבדרום יש שלשים אמה, כי רוחב הקרש אמה וחצי; כשפורשן[1] על המשכן ארכן לאורך המשכן שלשים אמה, והרי עשר אמות תלויות אחורי המשכן; ולצד צפון ולצד דרום מן העשרים ושמונה אמות עשר על המשכן ולצדדין תלויין תשעה מבאן בבותל צפוני ותשעה בבותל דרומי. וכשפרש עליהן[2] יריעות עזים שהן ארכן ארבעים וארבעה, חצי היריעה שהן שתי אמות נכפלות למטה[3] והשלשים על המשכן, וי"ב הנותרות העשר מהן תלויות אחורי המשכן בשוה לירעות התחתונות, וחצי היריעה העודפת, שהן שתי אמית, יותר מן התחתונות. וכשפורש רחבן[4] שהוא שלשים אמה לאחר שנתחברו, אז על[5] רחבו של המשכן מהן עשר אמות, ועשר אמות תלויין לצד צפון ובן לצד דרום, ונמצאו עודפית אמה מבאן ואמה מבאן על התחתונות, שהן נגררות תשע מבאן [ותשע מבאן], ואילו עשר. וזהו שכת'[6] והאמה מזה והאמה מזה וגו': .13 על צדי המשכן. לכסות האמה של אדנים עד הקרקע. שהרי גובה[7] הקרשים עשר אמות עם האדנים: .14 ומכסה עורות תחשים מלמעלה. מלמעלה של עורות אילים. וכן פשוטו משמע. ויש מפרשים כן במס' שבת[8]: .15 עצי שטים עומדים. זקופין נותנין אותן[9] ולא שוכבים: .17 שתי ידות לקרש האחד. הרוצין היו הקרשים באמצעיתן להניח שתי ידות בהן: משולבות הידות זה בנגד זה. וכל סביב הידות היה הקרש חרוץ[10] מכל צד כדי שיכנסו הידות[11] של כל קרש וקרש בתוך שני אדנים שתחת הקרש האחד. וגם האדנים היו חלולים להכנים בהן הידות: .22 ולירכתי המשכן תעשה ששה קרשים שהן תשע אמות מצפון לדרום. נשאר חצי אמה בקרן מערבית אצל הצפון מבאן ואצל הדרום מכאן אויר, ובאין שתי הקרשים של מקצעות שהן אמה וחצי וממלאין אחת לצד צפון חצי אמה והאמה מן הקרש ממלא ומשוה המשבן ומכסה את עיבי קרש צפוני, וכן אמת קרש השני מכסה עובי קרש דרומי, ונמצא האויר שבתוך המשכן עשר אמות רוחב ופנים של מקצעות מכוסה ושוה

---

1) בכ"י: כשפורשם. — 2) בכ"י: עליהם. — 3) אל מול פני האהל כבפסוק ט. — 4) בכ"י: רחבו. — 5) בכ"י: כל. — 6) בפסוק כ"ג. — 7) בכ"י: גבוה. — 8) דף כח ע"א. — 9) בכ"י: אותו. — 10) בכ"י: חורץ. — 11) בכ"י: והידות.

מכאן ומכאן ומרובע לגמרי זוויות המשכן מבחוץ: 26. בריחים [וגו'] חמשה. חמשה טבעות בכל קרש מבחוץ זה תחת [זה] להכנים בהן הבריחים מלבד הבריח התיכון שבתוך הקרשים שהיו נקובים כולם להכנים הבריח התיכון בתוכם בתוך חלל הקרשים. הרי האדנים מלמטה והבריחים החיצונים ובריח התיכון. הרי חוזק התיכון בתוכם בתוך חלל נקבי הקרשים גדול. לפי פשוטו של מקרא שלשה בריחים תיכונים היו, אחד בצפון ואחד בדרום ואחד במערב מן הקצה אל הקצה מקצה כותל צפוני לקצהו השני וכן בדרום וכן במערב, ועל ידי המקוצעות נתחבר כל המשכן כל שלש כתליו יחד, שהרי בריחי הצפון והדרום[1] נכנסו גם במקוצעות, שהרי אמה מן המקצוע מכסה עובי קרש של מקציע השני, והרי קבועים ראשי הבריחים של צפון ודרום במקצעות. ולפי דיברי רבותינו[2] בריח התיכון מתעגל בתוך שלשה הכתלים מן הקצה אל הקצה על ידי נס: 31. פרכת. לפי ענינו לשון מחיצה והבדלה בין בית לבית: מעשה חושב. אומן[3], כעין מעילים ציוריהן מעשה אורג[4], אבל רוקם ציור ממוה במחט מבחוץ[5]: 32. ויהם. כעין מזלג[6] בעמודים, קבועים להכנים בהם שפה הפרוכת מלמעלה[7]: 33. ונתת את הפרכת תחת הקרסים של זהב, שהם לסוף עשרים אמה של יריעות הפרוסות בתחילת המשכן. כי המשכן ארכו שלשים והקרסים באמצע של ארבעים אמה של עשר יריעות, נמצא מן[8] הפרכת עד פתח מזרח עשרים של היכל, וממנו לצד מערב עשר אמות של בית קדשי הקדשים: 36. מסך לפתח האהל. שאין שם יריעה לבד חצי היריעה הכפילה למעלה: מסך. כמו מסיך. וכן מגן, מגין. לפי אפילו כשהן דבוקין אינן נחשפין בראשיתם לפי שהן לשון פועל כדכת'[9] מסך פתח אהל מועד, מגין של פתח. וכן[10] מגן שאול בלי משוח בשמן. אבל דָּבָר בָּקָר שהוא שם דבר כשהוא דבוק נקוד בחטף, [11]בָּקָר זבח השלמים, [12]דְּבַר השמיטה:

---

1) בכ"י: והרום. — 2) שבת דף צח ע"ב בברייתא, ולא כברייתא דמלאכת המשכן (ע' רש"י). — 3) ר"ל הושב הוא שם האומן ולא שם האומנות וכדברי רש"י לתיבת רוקם בפסוק לו. — 4) כפירוש רש"י לתיבת חושב בפסוק א'. — 5) בפירוש רש"י לפסוק לו. — 6) בכ"י: מדלג. כי אותיות ד' וז' הדומות נחלפו. — 7) בכ"י בא המאמר הזה אחרי פירוש פסוק לג. — 8) בכ"י: עד הפרכת. — 9) במדבר ד,כז. ובכ"י: האהל מועד. — 10) שמואל ב' א,כא. — 11) במדבר ז,פח. — 12) דברים טז,ב.

כו .1 ועשית את המזבח. מזבח החיצון שבעזרה: 2. ממנו תהיינה קרנותיו. ולא מחוברות: 3. ויעיו. שקורין וודיל[1] ב"ל לקבץ בהן הדשן ולתת אותו בתוך סירותיו להוציא בהן הדשן כאמור בצו את אהרן[2]: ומזרקותיו. לקבל דמי הקרבנות לזרוק על המזבח: ומזלגותיו. לקחת בהן איברי הקרבנות ולהפכן על גחלי המערכה להקטירן: ומחתותיו. לחתות בהן גחלים כדכת'[3] לחתות אש מיקוד. [4]היחתה איש אש בחיקו: 4. מכבר. ככברה. כדכת'[5] כאשר ינוע בכברה ולא יפול צרור ארץ: 5. כרכב. כניסת המזבח שמתקצר למעלה ללכת על אותה הכניסה סביב המזבח, וגם בהלכה קרוי כן בשחיטת חולין [6]עד שיברכב, בליטות וציורין שבכלים[7] וגומות שעושין בהן קרויין כן: עד חצי המזבח. להבדיל בין דמים העליונים לתחתונים. ומימנך[8] עולת העוף למעלה חטאת העוף למטה. ובבהמה למפרע[9] חטאת למעלה ועולה למטה. הכל במסכת זבחים[10]: 8. נבוב לוחות. חלול. וכן[11] ואיש נבוב ילבב. וכשחונים ממלאין אותו עפר ואחר כך מקריבין עליו: 9. קלעים. פי' מנחם[12] עניין דיעות המה. ומחלוקת שנייה [13]פירש [14]וקלע עליהם מקלעות כרובים, [15]מקלעת פקעים, עניין פיתוח המה. ואני אומר כי יש לומר שאף קלעים של חצר המשכן היו עשויין בעניין מקלעות וציורין: 10. וחשוקיהם מוקפים כסף. פתרונו לפי ענינו: 12. עמודיהם עשרה[16]. לכל חמש אמות של פרשה תמצא עמוד אחד: 14. וחמש עשרה אמה קלעים לכתף. לצד מזרח בכניסת העזרה שיש רוחב חמשים אמה ט"ו אמה מצד זה קלעים, וכן לצד השני, ומסך עשרים באמצע. הרי חמשים אמה מכוסים: 18. ורוחב חמשים בחמשים. כיצד? החצר אורכו מאה אמה ממזרח למערב שהרי כותל צפוני מאה אמה קלעים. וכן דרומי. ומצפון לדרום חמשים

---

1) *vadil* או *vedil* ובלא Feuerschaufel. ע"ן RSBM דף 95 סימן 28. — 2) ויקרא ו,ג. ד. — 3) ישעיה ל,יד. — 4) משלי ו,כז. — 5) עמוס ט,ט. — 6) בחולין דף כה ע"א לפי גרסתנו: כל שעתיד . . . לכרכב. — 7) בכ"י: שבכלי. — 8) לתחלת דברי הסימן יש עוד הוראה אחרת כי העוף עולה למעלה בכנפיו כי יעופף על פני השמים, ונקל בזה לזכור כי עולת העוף למעלה וכל הנשאר יקל בזה לזכרון בני אדם. — 9) ר"ל נהפוך הוא. — 10) אולי דעתי על זבחים דף נג ע"א. — 11) איוב יא,יב. — 12) במחברת קלע II. — 13) ברפים במחברת קלע III. — 14) מלכים א' ו,לב. — 15) שם ו,יח. ובכ"י: מקלעות. — 16) בכ"י: עמודיהם עשרים, בטעות.

אמה רוחב החצר. ומשכן ארכו שלשים ורוחבו עשר. העמיד המשכן על שפת חמשים מן המאה[1] ונשאר חצר מן [המזרח[2]] לפני[3]] המשכן חמשים בחמשים מרובעים פנויים ובשלשת רוחותיו חצר עשרים אמה, שהרי ארכו שלשים, ונשארו אחריו למערב עשרים מן החמשים של אורך מאה אמה, ורוחבו עשר[4] ונשארו לצד צפון עשרים מן החמשים רוחב, וכן לצד דרום: 19. יתידות'ו. הקשורים בקלעים ותוחבין אותן בקרקע שלא ירגזון יריעות מלמטה לכאן ולכאן ברוח:

ואתה תצוה.

20. ואתה תצוה. למעלה הוא אומר[5] דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה לפי שעה לצורך המשכן אבל כאן שציווי זה לכל הדורות לתת שמן למאור לכל שנה ושנה לכך הוא אומר ואתה תצוה, שינה הלשון, לפי שכל לשון צוואה[6] לדורות היא. וכן הוא אומר בתורת כהנים[7] ובספרי[8] כי כל לשון ציווי אינו אלא מיד ולדורות: זך. בלא שמרים. הזתים כתושים במכתשת כי [מן] הטחונים בריחים אינו זך כל כך: 21. לפרוכת לפני העדות:

כח 4. ואלה הבגדים וג'. כולם מפורשים לפנינו: חשן. לפי עניינו ופשוטו כעין נרתק וכיס, שהרי כפיל היה: ואפוד. לשון מלבוש שמתקשט בו ומכוסה בו האדם למעלה מכל בגדיו: תשבץ. כעין נומות גומות הוא עשוי: מצנפת. כובע בראש, כדכת' 9)וצניף מלוכה: ואבנט. אזור: לפי הפשט מכנסים לא הוצרך להזכיר כאן, שאינו מזכיר אלא בגדים הנראים העשויים לכבוד: 6. ועשו את

---

1) בכ"י: מן האמה. — 2) בכ"י: ונשאר חצר מן המשכן וגו'. ואין לו שחר. על כן הוספתי תיבת המזרח לפי העניין. — 3) הוספתי תיבת לפני על פי דברי אבי בעירובין דף כג ע"ב ודברי רש"י כאן בסוף ד"ה ורחב חמשים בחמשים. כי עליהם גלגו דברי רשב"ם. — 4) בכ"י: עשרים. והגיה בעל קרן שמואל.

5) כה,ב. — 6) בכ"י: צואה. ואין זו דרך הכותב הזה וטעות מדמנה לו. — 7) בתחלת פרשת צו את אהרן. — 8) בתחלת הספר. — 9) ישעיה סב,ג. ובכ"י: לצניף מלוכה.

האפוד. אפוד וחשן וקני פירשם. אך אני אפרש בהם דברים שלא נתפרשו: 7. שתי כתיפות חוברות יהיה לו וגו'. האפוד עשוי לפי דעתי כמו חצי מלבוש ממותניו של אדם ולמטה ומכסהו בין מלפניו בין מלאחריו. וזהו שכת'[1] ויחגור אותו בחשב האפוד ויאפוד לו בו, שהחשב הוא עשוי כמין אזור, עשוי בתוך שפת האפוד בגוף האפוד. והכתפות הללו שתיהן חוברות ממש מכל וכל, ומכסים[2] את כל הגוף של אדם מאחריו[3] ממתניו ולמעלה[4]. וזהו שכת' פעם שניה וחובר, שמלבד שהיו הכתפות [חוברות] אשה אל אחותה עד כתפי האדם מלמעלה, חוזר ומחבר אותם מלמטה אל האפוד. והחשן לפניו על לבו זרת ארכו וזרת רחבו מחובר למעלה בכתפות ומלמטה באפוד. נמצא הכל מלבוש[5] אחד ונמצא כל גוף הכהן מכוסה באפוד[6] המחובר לחשן ולכתפות האפוד. שאם לא[7] היו חוברות הכתפות יחד אלא כמו שתי רצועות עולות על צוארו ומתחברות לשרשרות החשן מלפניו, אם כן כשהכהן עסוק בעבודה וכופף את צוארו למטה, יהו נופלות הכתפות ומתפרדות והחשן נופל: אל שני קצותיו. שמאחריו של כהן, קצות האפוד העליונות אצל החשב: 8. וחשב אפודתו. שבחשב היה חוגרו ומחברו כדכת'[8] ויחגור אותו בחשב האפוד ויאפוד לו בו: 11. מעשה חרש אבן. דבוק הוא, לכך הר"ש פתח, חרש של אבן, אימן לפתח. ומשקל דגש הוא כמו נגֶב, לכן החי"ת קמוצה ולא חטופה: פתוחי חותם. כעין פיתוחי צורות של חותמות שעושין במבעות: 12. על כתפות האפוד. כתפות האפוד באים עד צוארו מכאן ומכאן ונכפות עד לפניו 9)ושם קבועים שתי אבנים בראשי הכתפות ויש[10] בהן שרשרות שמניעות עד החשן שכנגד לבו והוא תלוי בהן: אבני זכרון. כמו שאפרש לפנינו[11] אצל ציץ שכתוב בו קודש ליי': 13. ועשית משבצות זהב[12]. כעין טם של זהב שיש גומא באמצעיתו להכנים בו ראשי השרשרות לחתיכה אחת גסה שדומה

---

1) ויקרא ח,ז. — 2) בכ"י: ומכנסים. — 3) בכ"י: ואחריו. — 4) רוצה לומר שהכתפות נחברות מאחוריו של כהן לחתיכה אחת רחבה לכסות את גב הכהן. — 5) בכ"י: מלובש. — 6) בכ"י: האפוד. — 7) בכ"י: לו. — 8) ויקרא ח,ז. — 9) ר"ל יתעקמו בעלותם על כתפי הכהן אל עבר פניו. — 10) בכ"י: יש. — 11) רמז על דבריו לפסוק לו. — 12) בכ"י: ועשית משבצות זהב טהור.

לגבול ולסוף כעין בוטון[1] ב"ל שעושין בראשי חגורות של משי כדי שתיכנס[2] במשבצות: 14. מעשה עבית. לפי שיש שלשלאות בעינן אחר התחובות זו בתוך זו כעין לולאות. לכך צריך לפרש שלא היו עשויין כן אלא משובתין בארך כעין חבלים שלנו[3]: ונתת את שרשרות העבותות על המשבצות. ועדיין לא פירש כאן באיזה מקום יקבעם. ולפנינו[4] מפרש ששני ראשיהן של שרשרות יתן בטבעות החשן ושני ראשיהן שנותנין במשבצות יתן בכתפות האפוד אל מול פניו: 15. חשן משפט. לפי שנתנו בחשן[5] האורים והתומים שמגידין משפט ישראל וצורכיהם כדבת[6] ושאל לו במשפט האורים. לכן קרוי [חשן] משפט: 16. כפול. כעין כים. לפי שנותנין לתוכו האורים והתומים: זרת. חצי אמה[7]: 17. ומלאת בו. גומות להושיב בהן האבנים: 22. ועשית על החשן שרשות גבלות. הם שרשרות שעל המשבצות האמורים למעלה[8]: 23. ועשית על החשן [וגו']. על שתי קצותיו העליונים תתן הטבעות להכנים בהן שתי העבותות ושתי קצותם התונים במשבצות תתן על כתפות האפוד ונמצא החשן תלוי באפוד. ועדיין יכול צידו של החשן התחתון להיות מנענע הנה והנה, עד שמחברו אל האפיד כמו שמפרש והולך שעושה בקצות החשן מבפנים שתי טבעות אחת מכאן ואחת מכאן ושתי טבעות בקצות האפוד על סוף הכתפות מקום חיבורן מלמטה אל האפוד והחשב מלמעלה[9], והיו[10] של חשן מלמטה ושל אפוד מלמעלה, וכשיבא[11] פתיל תכלת מטבעות האפוד אל טבעות החשן, [החשן][12] מלמעלה והאפוד[13] מלמטה: 28. וירכסו. ויחגרו[14]:

---

1) *bouton*, Knopf (ועין RSBM דף 125 במקום הערה 6. — 2) החתיכה הנכה. ופירש מנבלות בפסוק יד ונבליה בפסוק כב לשון גבול וסוף כדעת רש"י. — 3) בכ"י: שלא היו עשויין כעין חבלים משובתין בארך כעין חבלים שלנו. וכל משכיל יראה שתיבות כעין חבלים בפעם הראשונה צריכות להיות: כן אלא, ועל ידי טעות נשתנו לדומות להן בהברה ואותיות בעצם המאמר הזה. — 4) בפסוק כד וכה. — 5) בכ"י: עצותנו בהם. ונקוד הויו הראשון של שנותנו להיות נמחק. — 6) במדבר כו,כא. — 7) המאמר הקצר הזה המפרש זרת נשמט בדפוסים. — 8) בפסוק יד. — 9) ר"ל אל השפה העליונה של האפוד והחשב, לפי שהכתוב אומר ממעל לתשב האפוד. — 10) ר"ל השבעות. ובכ"י: היו. — 11) בכ"י: כשיבא. — 12) בכ"י החשן פעם אחת ולא כראוי שתי פעמים. — ור"ל לפי שכתוב ולא יזח החשן מעל האפוד, נמצא החשן מונח בשפתו התחתונה על האפוד שהיה לדעת רשב"ם ממתני הכהן ולמטה. — 13) בכ"י באו כאן: מלמעלה והאפוד, שתי פעמים. — 14) בכ"י נמצא הפירוש הזה אחרי פירוש את האורים ואת התומים.

30. את האורים ואת התומים. בעין השבעות על שמות[א] בדבר הק' שהיה נותן בחשן להגיד משפטן וצורכיהם. אם האומות מגידים להם תרפים וקסמים שלהם ברוח טומאה להבדיל כמה הבדלות[ב] בין טומאה לטהרה קל וחומר לקדושה שמגדת: 31. מעיל האפוד. שלובש עליו את האפוד: כליל תכלת. כולו תכלת. ונראה בעיני לפי שהוא נראה[1] תחת האפוד והחשן שבאין לזכרון וגם התכלת שדומה לרקיע הרי הוא לזכרון כמו שאמרו רבותינו אצל תכלת שבציצית[2] שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, לפיכך הוא תכלת כולו ולא ארגמן ולא תולעת שני: 32. פי תחרא. פי ראשו[3]. פתח שמכנים ראשו כשלובשו: בתוכו. באמצעיתו למעלה—להבדיל—כעין מלבושים של גלחים[4]: לא יקרע[5]. לא יפתח בית צוארו למטה כעין מלבושים שלנו אלא למעלה, שבשעת אריגה מניחין בו צואר[6]: 33. בתוכם. בין רימון לרימון ולא בתוך הרימון: 35. ונשמע קולו בבאו אל הקדש. שפעמוני [והכ] נוקשין ומכין זה לזה אע"פי שבליטת הרימונים ביניהם. ולפי שצוה הק'[7] וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו, לכך ציוה הק' ונשמע קולו בבאו ויתרחקו השומעים משם[ג]: 36. ועשית ציץ. לפי שנותנו על מצח מקום ראית בני אדם קרוי ציץ כמו[8] מציץ מן החרכים כמו שפירשתי[9] על המשקוף. כך נראה בעיני: קדש לי"י. על האפוד ועל החשן היו שמות בני ישראל לזכרון שכיפר הק' על עון הקדשים שיקדישו בני ישראל הכתובים למטה מן הציץ באבני האפוד והחשן. קדש לי"י, כלומר הק' מרצה עון הקדשים[10]: 37. ושמת אותו על פתיל תכלת. פתיל אחד היה בשני ראשי הציץ שמגיע מאזן לאזן שיהא הציץ מקושר בהן ושלשה חוטין מלמעלה על הראש והיה עשוי על [ידי]

---

1) בכ"י: שהיא נראת. — 2) ספרי לבמדבר טו,לט ומנחות דף מג ע"ב. — 3) בכ"י ראשון במקום ראשו. — ורשב"ם רצה לפרש תיבת פי הנמצא שתי פעמים בדברי הכתוב הזה. ולא חש הכותב להקדים המאוחר. — 4) בכ"י: גחלים. — 5) בכ"י: ולא יקרע. — 6) ראה נא שפירש תיבות לא יקרע שלא כדברי מפרשים אחרים. — 7) ויקרא טז,יז. — 8) שיר השירים ב,ט. — 9) לעיל יב,ו. — 10) ע' דבריו לפסוק לח. ונראה שפירש קדש לי"י כן: ישראל קדש לי"י הוא כי כל עונם יכופר על ידי הקרבנות בסיוע הציץ, ושמותם על לב אהרן ועל שתי כתפיו יעלו בזה לזכרון ולרצון לפני ה' תמיד.

א) ע' Zunz, G. Schr. 3 (1876) 327. Zunz, Syn. Poes. 146.
ב) ע' המגיד יא, סב, רפ"ז
ג) RSBM p. 122 n. 6.

החוטין כעין כובע על המצנפת[1]: אל מול פני המצנפת יהיה הציץ על מצחו, מקוף מאזן לאזן: 38. ונשא אהרן את עון הקדשים וגו'. לפי פשוטו לא דיבר הכתוב בטומאת קדשים. אלא כך פירושו. כל קרבנות שיביאו ישראל או עולה או חטאת או אשם לכפר עליהם, שיסייע הציץ עם הקרבן להזכירן לפני הק' שיהיה לרצון ולזכרון לבני ישראל להתכפר להם: 40. לכבוד ולתפארת. לפי שהמגבעות על הראש צריכים ייפוי נאה ביותר: 41. והלבשת אותם. כשיוקם[2] המשכן:

כט 2. ולחם מצות. אפוי בתנור קרוי לחם. וגם שמן היה בו[3] כי הוא לחם שמן האמור עם חלות ורקיקין בעשיית מילואים בפרשת צו את אהרן[4]. חלות ורקיקים מפורשים במסכת מנחות[5] ומכל מין ומין עשר הם: 3. והקרבת אותם בסל. בסל[6] תביאם לעורה: 9. וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו. בזה[7] נחלקו במסכת יומא[8] לפי שאין סדר לבישתן הכתוב כאן כסדר[9] [לבישתן] בצו את אהרן[10]. ולפי הפשט אין לדקדק: 6. נזר הקדש. הוא [הציץ: 27. וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה.][11] שניהם לשון הפרשה, אפס החזה קורא תנופה, כי לבדו הונף ונאכל, אבל השוק של כאן נקטר, אבל של דורות שניהם נאכלין: 29. למשחה בהם. להתגדל בהם כעין משיחת שמן. וגם בכל מקום קורא הגדולים משיחים. [12]אל תגעו במשיחי: 30. ילבשם הכהן בהתחנכו[13] להיות כהן גדול: 35. שבעת ימים תמלא ידם. שבעת ימים לפני יום השמיני שהיתה עבודה באהרן ובניו היה משה מקים את המשכן בכל יום

1) עיין פירוש רש"י. — 2) בכ"י: בשאקם. והאותיות דומות בכתב. — 3) בכ"י: וגם שמו היה כן. ורבי משה בן מנחם ז"ל (Mendelssohn) היטיב לתקן המעוות בביאורו לנתיבות השלום. — 4) ויקרא ח,כו. — 5) דף עד ע"ב ודף עה ע"א. — 6) בכ"י: בצל בצל. והמדפיס לא הבין הטעות והשמיט התיבות. — 7) בכ"י: בן. ונראה שהיה כתוב בז בחסרון קו וצ"ל בז' שהוא בזה כאשר הגהתי. — 8) דף ה ע"ב. — 9) בכ"י: בסדר. — 10) ויקרא ח,ז. יג. — 11) כשורה שלמה של כ"י אשר לפני הוספתי כי שם נמצאו תיבות „נזר הקדש הוא" בסוף השורה ותיבות „שניהם לשון הפרשה" בתחלת השורה שלאחריה והמחסור נראה לעין והמדפיסים לא כיונו כראוי. ולפי הגהתי יפרש תיבות נזר הקדש בפסוק ויו כרש"י. ובא הפירוש שלא במקומו כאשר יקרה לא אחת ולא שתים. ע' RSBM דף 35 הערה 6. וכאן לא העתקתי המאמר ממקומו בכ"י כדי להראות את הקורא סדר הדברים עם חסרונם בכ"י. ובפירוש רשב"ם לפסוק כז נשמטו דברי המקרא אשר הוספתי. ואלה הוסיף גם בעל קרן שמואל, אבל מחק תיבות אחרות שלא כדין. — 12) תהלים קה,טו; דברי הימים א' טז,כב. — 13) בכ"י: בהתחנכם.

ומקריב קרבנות בכל יום ולערב היה מפרקו, וביום השמיני הוא באחד בניסן הוקם המשכן לגמרי[1] כדכת' באלה פקודי[2] ומכאן ואילך עבודה באהרן ובניו: 37. כל הנוגע וקרב אל המזבח יקדש ויטהר תחילה בטרם יקרב אל המזבח[3]: 43. ונקדש בכבודי. שאהיה[4] נראה לישראל כשיוקם[5] המשכן ותבא אש של מעלה ותאכל את הקרבנות כדכת' ביום השמיני[6] כי היום י"י נראה אליכם. וכת'[7] וירא כבוד י"י אל כל העם ותצא אש מלפני י"י ותאכל את העולה וגו': 46. הוצאתי אותם מארץ מצרים כדי לשכני בתוכם:

ל 1. מקטר קטרת. ולא עולה ושלמים ומנחות ונסכים: 6. ונתת אותו לפני הפרכת. בהיכל: אשר על ארון העדות. היא הפרוכת להבדיל בינו להיכל: 10. אחת בשנה. ביום הכיפורים, כדכת' באחרי מות[8] ויצא אל המזבח אשר לפני י"י וגו', אבל בכל השנה כולה לא היו עליו דמים אלא קטורת:

כי תשא.

12. כי תשא. כשקיבצם משה לישראל להפריש תרומת המשכן מנאן. וזה הכסף ניתן לעבודת המשכן כדכת' באלה פקודי[9] וכסף פקודי העדה מאת ככר וג': 13. עשרים גרה. מין מטבע הוא: 16. כסף הכיפורים. כסף כופר נפש: על[10] עבודת אהל מועד. כדכת'[11] מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן: 23. בשמים ראש. חשובים, כדכת'[12] עם כל ראשי בשמים. ונראה בעיני כי בשמים גידולי אילנות כדכת'[13] הפיחי גני יזלו בשמיו. אבל בשמים ראש מיני שרף אילן או דברים שמוציאין מן

1) הלך בדרך ספרי ורש"י המביאו לבמדבר ז,א. — 2) מ,ב. יז. — 3) כיש אומרים שהביא ראב"ע. — 4) בכ"י: שאהא. — 5) בכ"י: כשאקם. ונתחלפו אותיות הדומות בכ"י זו לזו. — 6) בכ"י: יום שמיני. והמקרא בויקרא ט,ד. — 7) ויקרא ט,כג. כד. — 8) ויקרא טז,יח.
9) לח,כה. — 10) בכ"י: כל. — 11) לח,כז. — 12) שיר השירים ד,יד. — 13) שם ד,טז.

*) עיי' אוצר נחמד ד' צ"ט

הקרקע[1]: מר דרור. חשוב. וכן[2] מור עובר, חשוב בכל סוחרי מדינות[3]. ומחציתו מפורש בכריתות[4]: 25. רקח מרקחת. לפי הפשט כתושים ונתונים בשמן ועירבום יפה, כמו[5] ישים ים כמרקחה, לשון תערובת: 29. כל הנוגע בהם יקדש ויטהר תחילה קודם שיגע בהם לאחר שנמשחו[6]: 32. ובמתכנתו[7]. בחשבון הכשמים של פרשה זו: 33. ואשר יתן ממנו. משמן שעשה משה: 34. סמים. כבר פירשתיו למעלה[8]: סמים ולבונה וכה. לפי הפשט בתחילה כלל קח לך סמים ופירש מה הם סמים נטף ושחלת וחלבנה הרי אילו סמים שצויתי שתקח לך ועוד קח לבונה וכה. ולפי הפשט לבונה וכה אינה סמים, וסמים אחרון הם[9] סמים ראשון שבפסוק[10], וכן דרך מקראות, כלל ומפרש וחוזר ואומר הרי לך כלל שאמרתי לך[11]. וכן בנח[12] ויאמר אלהים [אל נח] זאת אות הברית אשר הקמותי וגו': 35. ממולח. מעורב. כמנהגי ספינות בים שקורין מלחים מפני שמערבין המים בלכתם: 37. ושחקת ממנה וגו'. לקיים ביום הכיפורים מה שכתוב באחרי מות[13] וקטרת סמים דקה והביא מבית לפרוכת:

לא 6. ובלב כל חכם לב שיבא לעשות המלאכה כבר נתתי בהם חכמה ועשו וגו': 10. בגדי השרד. כמין קליעות והם בגדים שמצפים בהם הארון והשולחן והמנורה המפורשים בפרשת במדבר סיני[14] ופרשו עליו בגד כליל תכלת,[15] בגד ארגמן,[16] בגד תולעת שני. ואותן בגדים עשויין כעין שרד וקליעות: 13. אך את שבתותי.

---

1) ור"ל שרף או מיני עשבים העתנים ר"ח. וראיתי מתיבות בשמים ראש שהם מיני שרף או גידולי קרקע תבואר על ידי דברי המפרש הצרפתי אשר פירש שיר השירים והוציא הפירוש לאור הח' ר' אהרן יעללינעק נ"י בלפסיא בשנת 1855 למספר הגיצרים וחשב שרשב"ם הוא המפרש ואני לא כן ארמה והראיתי בספרי RSBM דף 17 עד דף 19 שאיש אחר חברי אבל הלך במקצת דבריו בעקבות רשב"ם. ושם כתוב לשה"ש ד,יד: מור ואהלות. בשמים הם הגרילים בקרקעית ערוגת הפרדס, והמקרא מוכיח שכתי עם כל ראשי בשמים שהם שרשי בשמים.— 2) שיר השירים ה,ה. — 3) ע' דברי' לבראשית כג,טז. — 4) דף ה ע"א. — 5) סדר הדברים באיוב מא,כג: ים ישים כמרקחה. — 6) כפירושו לעיל כט,לו.— 7) בכ"י: וכמסכותו. — 8) לא פירש סמים בכ"י שלפנינו קודם זה ואכ נשמט פירושו ע"י הכותבים. — 9) בכ"י: הוי, יהמדפיסים תקנו כראוי: הם, אבל השאירו גם כן: הוי,וזה לא יתכן. — 10) ולא כדברי רב הונא אליבא דרב יוחנן בכריתות דף ו ע"ב שהביא רש"י. — 11) קרוב לדעת דבי ר' ישמעאל בכריתות דף ו ע"ב. — 12) ר"ל שנם שם בבראשית ט,יז בא לבסוף כלל אחרי הקדימו כלל בפסוק יב ואח"כ פרש בפסוק יג— טו. — 13) ויקרא טז,יב. — 14) במדבר ד,ו. — 15) שם ד,יג. — 16) שם ד,ח.

אפילו מלאכת המשכן לא תעשו בשבת: כי אות היא [וגו']. שאתם שובתים כמותי לפי שאתם עמי:

לב 1. אשר ילכו לפנינו. כעין תרפים העשויין במכשפית שיגידו צורכיהם: 4. ויצר אותו בחרט. הוחב לקח מיד כל אחד וקיבץ אותו וקשר את [הטמים] כולם בכנד[1] עד שעשו דפוס של חמר ושל שעוה כדרך המתיכין ועשו בו צורת עגל והשליכו הזהב בתוכו ונעשה עגל, כדכת'[2] ואשליכהו באש ויצא העגל הזה, וכתיב[3] ויצר בכרים כסף בשני חרימים: אלה אלהיך ישראל אשר העלוך. וכי שומים היו שלא היו יודעים שעגל זה שנוצר היום לא העלם ממצרים? אלא כל עוברי ע"ז יודעים שאלהינו שבשמים ברא את העולם, אך[4] בזה היו טועים. שהתרפים יש בהם רוח טומאה כמו הנביאים שיש בהם רוח הקדש, וסבורים שהעגל שהיה מדבר ברוח הטומאה כאילו היה מדבר ברוח הקדש של מעלה, ולכך אומרים אלה אלהיך ישראל אשר העלוך, כלומר רוח הקדש יש בו וכאילו רוח הקדש הולך לפנינו. וכן לבן אמר על התרפים[5] למה גנבת את אלהי. ולנסות בו את ישראל נתן בו רוח הטומאה של מיני מכשפות. ואוב וידעוני [נתן] כח בו להכחיש פמליא של מעלה ולהגיד נולדות, לדעת אם יהיו[6] תמים לי"י אלהיהם ולא יהיה בהם מעונן ומנחש ומכשף ולא מאמין לאות ומופת של נביאי רוח[7] הטומאה כדכת'[8] כי מנסה י"י אלהיכם אתכם לדעת אם ישכם[9] אוהבים את י"י אלהיכם וג', [10]וירא משה את העם כי ברע הוא: 11. [ב]עמך אשר הוצאת. עמך ולא עמי. אשר הוצאת, ולא אני העליתי אלא אתה[11]: 12. למה יאמרו. עשה למען שמך שלא יתחלל: 16. מעשה אלהים המה ולא פסל אותם משה. אבל האחרונים כת' בהם[12] פסל לך: חרות. כמו חרוט או חרוש: 18. חלושה. נצחון. כדכת'[13] ויחלוש יהושע: 19. וישלך מידו.

---

1) כפירוש הראשון בדברי רש"י. — 2) בפסוק כד. — 3) מלכים ב' ה,כג.— 4) בכ"י: אף. — 5) בראשית לא,ל. — 6) בכ"י: היו. וע' גם דברי' לדברים יח,יג. — 7) בכ"י: רוח נבואי הטומאה. — 8) דברים יג,ד. — 9) שם בתוב: הישבם. — 10) השתמש בדברי פסוק כב. ונראה שהבינם רשב"ם קרוב לפירוש רש"י שם והשתמש בהם כאן לומר שלא עמדו ישראל בנסיון הזה שניסה הקי אותם בתתו רוח הטומאה של מיני מכשפית בעגל שעשה אהרן. — 11) דעתי שמשה השיב על דברי י"י בפסוק ז. — וקרוב לדברי תמצא בשמות רבא פרשה מג. — 12) לד,א. — 13) יז,יג.

כשראה את העגל תשש כחו ולא היה בו כח והשליכם רחוק ממנו קצת שלא יזיק את רגליו בנפלם, בדרך כל משליכי משאוי כשאין בהם כח לשאת[1]. וכן ראיתי בפרקים של רבי אליעזר[2], ועיקר פשוטו כך[3]: .20 ויזר. ויפור. [4]ויקן מן קנה, ויזר מן זרה, [5]הנה הוא זורה. [6]ואת האש זרה הלאה: וישק את בני ישראל. בדקן כסוטות[7]: .24 ויצא העגל הזה. נגמרה מלאכתו[8] כדכת' [9]ויצא לצורף כלי, [10]ומציא כלי למעשהו: .25 כי פרוע הוא. בטל מן המצות, ממצות בוראו. כדכת'[11] ותפרעו כל עצתי, [12]פרעהו אל תעבר בו: לשמצה. לדברי לעג וקלס בשנאוהם כמו[13] ותקח אוני שמץ מנהו, כעין דיבור: .27 איש את אחיו. החוטא בעגל: .29 מלאו ידכם [היום]. כמו [14]כי מלאו אחרי ה', לשעבר[15]. היום חונכו כל יד ויד שלכם בקרבן לי', שהרי איש בבנו ובאחיו שלהתם ידיכם לשמים[16]: .32 [מחני נא] מספרך ספר חיים אשר כתבת. כדכת'[17] כל הכתוב לחיים בירושלים. [18]הרגיני נא הרוג: .34 נחה. לארץ ישראל: וביום פקדי. כלומר לפרקים, לכשארצה, ולא הכל ביחד:

לג .3 פן אכלך. כמו אֲכַלֶּךָּ אוכל אותך[19] כי הק'[20] אש איכלה הוא: .4 עדיו. מיני תכשיטין, לפי שנהגו אבילות, כדכת'

---

1) בכ"י: לצאת. — 2) בפרק מה. ושם כתוב: ולא יכול משה לסבול את עצמו ולא את הלוחות והשליכן מידיו ונשתברו. — 3) ר"ל שבפירוש הזה נבין איך מלאו לבו להשחית את הלוחות, שהיו מעשה אלהים, בשצף קצף. — 4) בראשית לז,יט. — 5) רות ג,ב. — 6) במדבר יז,ב. — 7) ע' גם רש"י. ומקור הדבר בע"ז דף מד ע"א. — 8) ולא שיצא העגל בכח אלוהות שבו שלא מדעת אהרן כאשר פקרי המערערים לפרש את דבריו לומר שיש ממש בע"ז כפירוש רש"י בד"ה פקרו המזמרים (כן היתה גירסת רש"י בגמרא במקום: פקרו המערערים) במגלה דף כה ע"ב. — 9) משלי כה,ד. — 10) ישעיה נד,טז. — 11) משלי א,כה. — 12) משלי ד,טו. — 13) איוב ד,יב. — 14) במדבר לב,יב. — 15) ר"ל שפתרון התיבה בלשון צויו להבא כאן כפתרונה בלשעבר שם ושניהם לשון חינוך. ובעל קרן שמואל מעה בפירוש הדברים. — 16) הלך בעקבות תרגום ירושלמי הנקרא תרגום יונתן. וכן הבין רמבמ"ן בביאורו כאן את דברי רשב"ם. — 17) ישעיה ד,נ. — 18) השתמש כדרכו בדברי המקרא (במדבר יא,טו) לפרש דברי משה מחני נא מספרך וגו'. — ובספר מנחת יהודה בדף נא ע"נ של ספר דעת זקנים ובתוספות שם ובאמרי נעם לר' יעקב דיליישקאש הובא פירוש הכתוב הזה בשם רשב"ם כאלו משכו לדברי האגדה על אודות הספרים הנכתבים בראש השנה בגמרא דראש השנה דף טז ע"ב. ואולם רשב"ם לא רמז אלא לדברי המקרא בישעיה ד,ג ואולי שה לבו נם אל תהלים סט,כט. — 19) מאן לפרש כפירוש רש"י. — 20) דברים ד,כד.

ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו, שהרי אמר להן הק' הורד עדייך[1]: .7 יקח. לקח: הרחיק. שניהג בהן כמנודים [2]שלא חפץ הק' לדבר עם משה בתוך מחנה ישראל: .12 ראה אתה אומר אלי העל. כדכת' לעיל[3] לך נחה את העם: ואתה לא הודעתני אלא[4] הנה מלאכי ילך לפניך ואני חפץ כי אם בלכתך עמנו בעצמך: .13 הודיעני נא את דרכך. אתה בעצמך[5] תהיה מודיע לנו את הדרך, שתראני דרכיך ואני אלך אחריך: .14 פני ילכו. אני בעצמי אלך כמו שבקשת כדכת'[6] ופניך הולכים בקרב: והניחותי לך. אלך עמך לכבוש את הארץ עד שאניח לך מכל אויביך מסביב כדכת'[7] עד אשר [יניח] ה' לאחיכם ככם, [8]והיה בהניח ה' אלהיך [לך] מכל אויביך וגו'. והמפרש והניחותי לך נחת רוח אעשה במה שאעשה בקשתך, שטות הוא. וכי בכל דברים שהיה הק"ב מתרצה לבקשת משה יאמר לו והניחותי לך? והלא ייתור לשון [הוא בלא צורך כלל ואינו לשון] חכמה[9]: .15 אם אין פניך וגו'. כלומר שאם אין אתה בא עמנו[10], במה [יודע] איפוא וגו': .16 ונפלינו אני ועמך וגו'. תחילת בקשה אחרת היא. עוד אני מבקש ממך שֶׁאִפָּלֵא וְאֶבָּדֵל אני לבדי מכל עם ישראל לדעת כי אני נאמן לנביא ולמוכיח ויהיו שומעים לדברי. וגם עַמְּךָ יהוד, נפלא במה ש[ת]לך עמהם מכל העם אשר על פני האדמה[11]:

---

1) רצה לפרש תיבת ויאמר בפסוק ה' שפתרונו שהרי אמר. וקריב לזה פירש ראב"ע. — 2) כפירוש רש"י. 3) לב,לד. — 4) שם. — 5) בכ"י: אתה עצמך. — 6) שמואל ב' יז,יא. — 7) דברים ג,כ. — 8) דברים כה,יט. — 9) הדברים צריכים תיקון. וגראה בעיני שנשמטו דברים כאן כאלה אשר הוספתי בשתי חצאי מרובע שהם כשיעור שורה שבכ"י שלנו יסופה דימה לסוף השורה אשר קדמה לה ועל כן נקל היה שתשמט. ולא אכחיד תחת לשוני את אשר היה נראה בעיני לפנים שצ"ל „והלא ייתור לשון חכמה", ור"ל יהלא חכמה היא לוותר על דבריו ולעזוב ולהניח מקצתם כמותר שאיני שוה בלום. וקרוב לזה מאמר ר' שמעון בנו של רבן גמליאל באבות א,יז: וכל המרבה דברים מביא חטא, ומאמר רבי עקיבא באבות ג,יג: סייג לחכמה שתיקה, ומאמר רב הונא בשם רב ואמרי לה משום רבי מאיר בפסחים דף ג ע"ב: לעולם ישנה אדם להלמידו דרך קצרה, ופירוש המקרא של ירמיה ב,כה לרב נחמן בר יצחק באמרו ביומא דף עז ע"א מניעי לשונך מדברים בטלים. והבוחר יבחר והמטיב לפרש ולהראות דרך אחרת תבא עליו ברכה. — 10) בעל פענח רוא הוסיף כאן תיבת „תמיד" בהביאו פירוש רשבם בשינוי לשון קצת בדף לה ע"ב. וגראה שלא עלתה התיבה הזאת על דעת רשבם. — 11) נלוה לפירוש רש"י והרחיבו.

17. גם את הדבר הזה אשר דברת אלי להות מופלא ונראה שופט וגדול עליהם, מלבד ההליכה שאלך עמהם אשר נתרציתי לך בכבר. וזהו קירון פנים שכתוב בו לפנינו[1] נגד כל עמך אעשה נפלאות. הכל כמו שאפרש שם: 18. הראני נא את כבודך. תמה על עצמך. היאך מלאו לבו למשה רבינו להנות מזיו שכינה? והלא הכתוב משבחו[2] ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים? הם ושלום לא נתכון אלא לכרות לו ברית על שני דברים שנתרצה לו הק', על קירון של ונפלינו אני ועמך, ועל[3] פני ילכו להניח לך מכל אויבין. וכן אמר. הראני נא את כבודך בכריתות ברית על מה שהבטחתני. כמו שעשה לאברהם כשאמר[4] במה אדע, וכת' שם[5] והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים, וסמיך ליה[6] ביום ההוא כרת י"י את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי. אף כאן שאל משה להק' קיום ברית ונתרצה לו הק' שיראה לו בכריתות ברית כדכת'[7] ויעבור י"י על פניו ויקרא וגו'. וכת' בתריה[8] הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות, כמו שבקשת ונפלינו אני ועמך וגו', [9]כי נורא הוא, כדכת'[10] ויראו מגשת אליו[11]: 19. וחנותי את אשר אחון וגו'. שם אפרש לך מידותי: 23. וראית את אחורי. לאחר שאעבור על פניך בכריתות[12] ברית [תוכל][13] לראות. כעין[14] העגל אשר ברתו לשנים ויעברו בין בתריו. דרך עברה היו כורתים ברית:

לד 5. ויתיצב עמו [שם]. עם משה שהוה נצב שם, כדכת'[15] ונצבת על הצור: ויקרא בשם י"י. הק' קרא כשהוה עובר בשם כמו שהולך ומפרש. שכן בתי' למעלה[16] וקראתי בשם י"י לפניך: 8. וימהר משה. משראה הק' עובר ושמע קולו, מיד התחיל להשתחות: 9. כי עם קשה עורף הוא [וגו']. יכול אתה ללכת בקרבנו מאחר שסולחן ורחמן אתה: 10. הנה אנכי כורת ברית על זאת שאלך עמכם, וגם את הדבר הזה אשר דברת אעשה,

---

1) לד,י. — 2) ג,י. — 3) כביי: ושל. — 4) בראשית טו,ח. — 5) בראשית טו,יז. — 6) בראשית טו,יח. — 7) לד,ו. — 8) לד,י. — 9) שם. — 10) לד,ל. — 11) ועוד עיין דבריו לד,י. — 12) כביי: כיתות. — 13) כביי נשאר במקום הזה מקום חלק כי לא הבין הכותב התיבה הראויה שם, והוספתיה מדעתי. — 14) ירמיה לד,יח. — 15) לג,כא. — 16) לג,יט.

שאמרת[1] ונפלינו אני ועמך, שנגד כל עמך אעשה לך ההפלאה וראה כל העם את הגדולה שאני עושה עמך כי נורא [הוא] כדכת'[2] ויראו מגשת אליו. וכת'[3] וראו בני ישראל את פני משה כי קרן וגו': 19. כל פטר רחם לי. לפי שעל ידי מכת בכורות נתקדשו בכורות[4] ביציאתן[5] ממצרים נכתב כאן[6]: 21. ששת ימים תעבד. עבודת קרקע. סתם עבודה עבודת קרקע, כדכת'[7] כי תעבוד את האדמה, [8]עובד אדמתו ישבע לחם: בחריש ובקציר תשבות. שהיא חשובה וצריכה לבריות וכל שכן שאר מלאכות: 23. את פני האדון. כבר פירשתיו באלה המשפטים[9]: 26. לא תבשל וגו'. כבר פירשתיו[10]: 27. כתב לך את הדברים האלה. האמורים בפרשה זו [11]הנני נרש מפניך וגו': כי על פי הדברים האלה. שלא תלכו אחרי אלהים אחרים ושלא [תכרות] ברית ליושבי הארץ ולא להתחתן בם ולעלות לרגל: 28. ויכתוב הק' על הלוחות. שכן אמר למעלה [12]ובכתבתי על הלוחות [את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים, וכת' [13]ויכתוב על הלוחות][14] כמכתב הראשון: 29. כי קרן. לשון הוד. וכמוהו [15]קרנים מידו לו. והמדמהו לקרני ראם קרניו [16]אינו אלא שוטה. כי שתי מחלקות הם ברוב תיבות שבתורה. וגם מנחם[17] בן פירש: 32. את כל אשר דבר י"י אתו. מלפני העגל, כל מה שכת' מויקחו לי תרומה[18] עד[19] כי בשש משה, וכל האמור בפרשה זו: 33. מסוה. בגד הקרוי בן והו"ו בו עיקר כמו ו' של [20]מקוה ישראל. וגם תי"ו [21]של [22]סותה עיקר, ושני מלבושים הם ושני[23] גורות. וכן פתר דונש[24]

---

1) לג,טו. — 2) בפסוק ל. — 3) בפסוק לה. וע' לעיל לפסוק לג,יח. — 4) בכיי בסוף השורה: בכור, ואם כן הקריאה המכוונת כאשר הדפסת, כי דרך כתבי היד לקצר המלות כן. — 5) בכיי: ביציאתו. — 6) ר"ל אחרי מִצְוַת חג המצות. — 7) בראשית ד,יב. — 8) משלי יב,יא; כח,יט. — 9) כג,יז. — 10) כג,יט. — 11) בפסוק יא והבאים אחריו. — 12) בפסוק א. — 13) דברים י,ה. — 14) עיין RSBM דף 58 הערה 6. — 15) חבקוק ג,ד. ובכיי וקרנים במקום קרנים. — 16) דברים לג,יז. — 17) במחברת קרן II דף 159 ע"א. ועיין RSBM דף 144 הערה 5. — 18) כה,ב. — 19) לב,א. — 20) ירמיה יד,ח; יז,יג. — 21) בכיי בטעות: ו', ודברי דונש, שנמשך עליו רשב"ם, בתשובותיו על מנחם דף 26 מעידים על יושר הנחתי. עי' כאן הערה 24. — 22) בראשית מט,יא. — 23) בכיי במקום ושתי. — 24) בדף 26 בדפוס פיליפאווסקי כתב: ואני אומר כי מסוה וסות הם שני מיני מלבושים. יסוד סְתָה סת ממ"ך ות"ו וגו' ויסוד מסוה ממ"ך וי"ו.

והדין עמו[1]): .34 יסיר את המסוה [וגו' ודבר] בגילוי פנים לישראל את אשר יצוה ואחרי כן חוזר ומתכסה במסוה עד באו לדבר עם שכינה[2]) וחוזר ומתגלה[א]):

ויקהל.

לה .1 ויקהל. לקחת מכל אחד [מחצית השקל][3]) לגלגלת, וגם להזהירם על מלאכת המשכן: .3 לא תבערו אש. לפי שבימים טובים כת'[4]) אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, שם הותרה הבערת אש לאפות ולבשל, אבל בשבת כת'[5]) את אשר תאפו אפו, מבעוד יום, ואת אשר תבשלו בשלו, לכך מזהיר כי בשבת לא תבערו אש למלאכת אוכל נפש וכל שכן שאר מלאכות שאסורין אפילו ביום טוב: ולקטורת, לצורך קטורת תביאו הסמים: .19 לשרת בקדש. לכסות כלי המשכן בעת שנוסעים[6]):

א) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין [מחני נא] מספרך אשר כתבת. ראה משה רבינו שהק' לא היה שלם עם [ישראל] על מעשה העגל אמר לו רבינו של עולם[7]) אנא חטא העם [הזה] חטאה גדולה ועתה אם תשא חטאתם, מוטב, ואם לא, מחני נא מספרך אשר כתבת, מספר זה שלא יזכר שמי בו, כי כבר אמרת להם בשמך במצרים שתביאם לארץ כאשר צויתני שני בספרש' וארא[8]) וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את [ארץ כנען את] ארץ מגוריהם וגו' ואומי לכן אמר לבני ישראל אני יי והוצאתי כו' והבאתי....[9]).

---

1) ולא עם מנחם שחיבר במחברת אות אחת שהיא הסמ"ך שתי התיבות. — 2) בכי' יש כאן בפל דברים להשחית ישור דברי רשב"ם. כי שם כתוב: ואחרי בן חוזר ומתכסה במסוה לדבר עם שכינה עד בואו לדבר (אתו) עם שכינה וחוזר ומתגלה. והטעות נראה לעין על כן תקנתי, והכל עולה יפה. ותיבת אתו אשר הסגרתי בחצאי עגולה נקוד בכי' להיותו נמחק, וכן נכון. — 3) כן צריך להוסיף. — 4) יב,טו. — 5) טז,כג. — 6) כפירושו לעיל לא,י.

7) לב,לא. לכ. — 8) ו,ד. וגו'. — 9) בכי' באה כאן ההוספה הזאת מדברי אגדה ולא נשלמה אלא נשארה הירושה הבאה אחרי כן חלקה יותר מחציה. ובדפוסים הראשונים נכנסו הדברים בין דברי רשב"ם בסוף הפרשה במקום הזה. ובדפוס אמשטרדם משנת תפ"ט החלי להשמיטה, וכן נעשה ברוב הדפוסים. וזבעל קרן שמואל גלאה לפרש הדברים בחשבו כי הם דברי רשב"ם. ובאמת אין להם ידם כלל לפירושו. אבל למען לא יחסר מאומה מהנספחות בכי' על דברי רשב"ם העתקתים פה.

.21 למלאכת אהל מועד. ירושת המשכן והפרוכת: ולכל [עבודתו]. קלעי החצר וכלי הקדש: .25 חַכְמַת לב. אשה חכמה, אבל חָכְמַת חטף קמץ הוא שם דבר, כמו[1]) חכמת מצרים: בידיה[2]) כל אחת ואחת טוו, כמו[3]) ידה ליתד תשלחנה: .27 והנשיאים הביאו את אבני השהם. שהרי שמות שבטיהם כתובים עליהם[4]): .28 ולשמן המשחה. שמן זית הזן[5]): .34 ולהורות. לאחרים:

לו .6 אל יעשו עוד מלאכה. שהיו טווים בביתם בדכת'[6]) ויביאו מטוה: .7 דים. כמו מ"ם[7]) מן ריקם, 8)ותהי הכנם: .8 ויעשו כל חכם לב וגו'. תחילה עשו המשכן ואחר כך בלים כמו שפירשתי בויקחו לי תרומה[9]):

אלה פקודי.

לח .21 אלה פקודי. חשבון הכסף והזהב והנחשת: .25 וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו'. כי השש מאות אלף בקע לגלגלותם שלש מאות [אלף] שקלים, ומנה כ"ה שקלים, ומנה של קדש כפול היה חמשים שקל, והככר ששים מנה, הרי לכל ככר ג' אלפים שקל, ולמאת הככר שלש מאות אלפים שקל[10]): .29 ואת האבנט שש משזר. בדבר הזה נחלקו רבותינו[11]) אם מדבר באבנט של הדיוט או בכהן גדול לבדו: .32 ותכל. כמו[12]) ותרב משאת בנימין:

מ .29 ויעל עליו אהרן ובניו את העולה ואת המנחה כל הימים[13]): .35 ולא יכול משה לבא אל אהל מועד בשעת הקמתו כי שכן עליו הענן מיד להראות חיבתו של הק' על

---

1) מלכים א' ה,י. — 2) בכי': בידה. — 3) שופטים ה,כו. — 4) להוציא מדברי רבי נתן בספרי שהביאו רש"י. — 5) כדברי הכתוב ל,כד. — 6) לה,כה. — 7) כלומר מ"ם יתירה. וע' דברי לבראשית מט,כד. — 8) ח,י. יד. — 9) כה,י.

10) בכי' נכפלו התיבות ונכתב: ולמאת הככר שלש מאות אלפים שקל ולמאת הככר שלש מאות אלפים שקל. — 11) יומא דף ו ע"א. וע' דברי לעיל כט,ט. — 12) בראשית מג,לד. — 13) להוציא מדברי רש"י.

ישראל. אחרי כן היה מסתלק הענן מתוך האהל ושכן על הארון כדכת'[1] ונועדתי לך שם[2] ודברתי אתך [וגו'] מבין שני הכרובים, ואז בא משה אל אהל מועד כדכת'[3] ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול וגו' מבין שני הכרובים וידבר אליו. וכן את מוצא בבית עולמים[4] ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד י"י את בית י"י, בשעת השלמת הבית היה הק' מקדשו בענן ואחר כך היה מצמצם שכינתו על הארון בין הכרובים[5]:

ואשר שם לבו לדבר יוצרינו אל יוז מימוקי זקני רבנו שלמה ואל ימוש מהם, כי רוב הלכות ודרשות שבהם קרובים לפשוטי המקראות, [ומיתורם או משינוי[6]] הלשון יש ללמוד כולם, וטוב אשר תאחוז בזה אשר פירשתי וגם מזה אל תנח ידיך:

---

[1]) כה,כב. — [2]) בכ"י: ונועדתי שמה. והוא כתוב אחר, ושנה הסופר. — [3]) במדבר ז,פט. — [4]) מלכים א' ח,י"א. — [5]) בשינוי קצת כתורת כהנים שהב"א רש"י. — [6]) בכ"י נשאר מקום חלק כמלא רוחב התיבות האלה, והוספתים על פי דברי רשב"ם לבראשית א,א.

ספר ויקרא

הלכות מרובות יש בו. והתבוננו החכמים בפרושי זקני, כי לא אאריך אלא במקומות שיש לפרש פשוטי מקראות:

א 1. ויקרא אל משה. לפי שכתי למעלה בסוף הספר [1]ולא יכול משה לבא אל אהל מועד וגו', לכך קראהו הק' מתוך אהל מועד. וכן פרוש המקרא ויקרא אל[2] משה מאהל מועד וידבר אליו לאמר. מאהל מוסב על ויקרא[3] כמו[4] ויקרא אליו י"י מן ההר לאמר, [5]וישמע את הקול מדבר אליו[6] מעל [הכפרת, מעל הכפרת שמע את הקול, אף כאן מן] האהל שמע את הקול, [וכן] [7]ויקרא אליו [אלהים] מתוך הענה: לאמר. כפל לשון של וידבר כמו שפירשתי בפרשת נח. כאשר יאמר [8]דבר אל בני אהרן ואמרת. כן יאמר וידבר למשה לאמר למשה[9]: 2. כי יקריב. כשיתנדב קרבן, שאינו חובה בשביל חטא: 3. אם עולה. שהתנדב בלשון זה. ולפנינו מפרש[10] ואם זבח[11] שלמים [קרבנו]: לרצונו. אם זכר תמים יקריבנו ולפתח אהל מועד או יהיה לו לרצון[12], אבל בחולה ובעל מום כתי[13] הירצך או הישא פניך.

---

[1]) שמות מ,לה וכפירוש תורת כהנים שהב"א רש"י שם. — [2]) בכ"י: אל אהל משה, ונקוד על תיבת אהל להיותה נמחקת. — [3]) רצה להראות שלפי הפשט קרא הק' את משה שהיה בתוך ,,מאהל מועד'' ולאחר שנכנס משה דבר אליו ,,באהל מועד'' שאז באמת לא יתכן לומר ,,מאהל מועד''. — [4]) שמות יט,ג. — [5]) במדבר ז,פט. — [6]) בכ"י בטעות: מאהל. ובדברים הבאים השלמתי הנשמט ובעל קרן שמואל הרבה לשנות. — [7]) שמות ג,ד. — [8]) במדבר ח,ב: דבר אל אהרן ואמרת. — [9]) ולא כדרש תורת כהנים שהב"א רש"י. — [10]) ג,א. וז"ל שמבואר משם שגם כאן יש לפרש שהשתמש בנדרו בלשון עולה. — [11]) בכ"י בטעות: זבחו. — [12]) פירוש רשב"ם כאן שלא כתורת כהנים וראש השנה דף ו ע"א שהב"א רש"י. — [13]) מלאכי א,ח.

וכן [1][ו]מנחה לא ארצה מידכם: .5 והקריבו. קבלת הדם והולכתו כדי לזרקן על המזבח. וגם רבותינו[2] כך פירשוהו: אשר פתח אהל מועד. ולא מזבח הזהב שבתוך אהל מועד: .8 הפדר. חלב: .9 וברעיו. רגליו: .15 ומלק. חכמים פירשו היאך[3]. מדכת' ומלק את ראשו ולא כת' ומלק אותו כמו שכתוב[4] ושחט אותו פירש דונש[5] בי ראייה הוא לדיברי רבותינו שראו עבודת בית המקדש כי הוא חותך בצפורניו שדרה ומפרקת מאחריו עד שמגיע לצואר ויורד וקוצץ עד שמגיע לסימנין וקוצצן: ונמצה[6]. בדבר רך ראוי לומר כן, כדכת'[7] את קובעת כום התרעלה שתית מצית, [8]אך שמריה ימצו: .16 מוראתו. כמו [9] ושמתיך כרא, [10]חוי מוראה וגאלה. עניין טנף המה. ותרגומו ופקיה והוא כרעי וזבל: בנוצתה. גם הנוצה עם הופק:

ב .1 מנחה. כבר פירשתי[ו] לשון דורון בבראשית, מגורת[11] נחה את העם: .2 מלא קומצו. חכמים פירשו במסכת יומא[12] שקומץ בשלש אצבעותיו האמצעיים: אזכרתה. לשון זכר רגיל לומר בלבונה מפני הריח העולה, וכן כתיב [13]מזכיר לבונה. וכן[14] והיתה ללחם לאוכרה. מיני מנחות הכתובות כאן מפורשים במנחות מנין חלותיהם[15] וכמה לבונה[16] וכמה שמן בכל אחת[17] ומהו מחבת ומה הוא מרחשת. מרחשת כלי עמוק ומעשיה רוחשין, אבל מחבת אינו עמוק[18]. וכולן באות מצה[19] כמו שכת' בצו את אהרן[20]: .11 וכל דבש. פירות האילן. תמרים קרויין דבש: .12 קרבן ראשית. שתי הלחם בעצרת הקרויין[21] מנחה חדשה

---

1) שם א,י. — 2) בכ"י בטעות רבותי בלי קו הקיצור בסופו וצ"ל רבותי, וכוונתו למדרש רבותינו בזבחים דף ד ע"א שהביא רש"י. ועיין ספרי RSBM דף 36 הערה 1. — 3) בחולין דף כא ע"א. — 4) א,יא ועוד במקומות אחרים. — 5) בתשובותיו על מנחם בדף 75. כי מנחם כתב שמליקה ענין שחיטת העוף הוא ודונש השיג שם עליו ואשימו במועות ענן וחבריו מכת הקראים וכתב שהמליקה איננה שחיטה כלל ושלחכמים לבדם ראוי להאמין כדבריו שהכי רשב"ם כאן עד סוף המאמר. — 6) בכ"י בטעות: ונמצא. — 7) ישעיה נא,יז. ובכ"י נכתב בטעות ומצית. — 8) תהלים עה,ט. — 9) נחום ג,ו. — 10) צפניה ג,א. — 11) שמות לב,לד. ועיין RSBM דף 150. — 12) דף מז ע"א בסוף העמוד. — 13) ישעיה סו,ג. — 14) כר,ו. — 15) במנחות דף עו ע"א. — 16) שם דף קו ע"ב. — 17) שם דף עה ע"א ודף קו ע"ב. — 18) משנה מנחות ה,ח. — 19) משנה מנחות ה,א. — 20) ו,י. והוא לפי תשובת ר' אמי במנחות דף נג ע"א בתחלת העמוד. לפיכך לא שם רשב"ם לבו לפסוק יא כאן. ועיין תוספות מנחות דף נב ע"ב ד"ה מנין. — 21) בג,טו. יז.

ובכורי פירות המפורשים בכי תבא[1]: תקריבו אותם ליי"י. בעזרה תביאו אותם לתנופה ולא לקרבן [אל] המזבח: .14 ואם תקריב. לכשתקריב[2] מנחת העומר: גרש, כמי[3] ויגרם בחצץ שיני. טחון ברחים של גרוסות:

ג .1 [ואם זבח שלמים קרבנו, שאמר הרי עלי][4] שלמים. מאחר שאינו לשון עולה [ו]אינו כליל אלא לשון שלמים שמשמע לשון „נדר וצריך לשלם את נדריו" שהוא לשון תשלומים, או יהא דינו כמו שמפרש והולך. ורבותינו פירשו[5] לשון שלום שהכל וכן בו, אימורין לגבוה, חזה ושוק לכהנים, בשר נאכל לבעלים: .4 היותרת. שמיתר וגדל על הכבד: .9 לעומת העצה. הכליות[6]. וחכמים פירשו בשחיטת חולין [7]היאך מסירין אותו: .17 בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו. אפילו בכל מושבותיכם שנאכלין חולין ואין שם קרבן וחלב ודם למזבח:

ד .2 אשר לא תעשינה. בכל חיבי כריתות שהם בלא תעשה פירשו חכמים בכריתות[8] ובהוריות[9] חוץ מפסח ומילה שהם מצות עשה: מאחת מהנה. פירשו חכמים[10] מקצת של אחת מהנה בגוף שם משמעון: .3 לאשמת העם. חכמים דרשו הרי משיח כציבור בהוריות[11]. אך לפי הפשט משמע לפי שבכהנים נאמר[12] [ורו] משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, וכל שכן כהן גדול שהוא מומחה לרבים, אם הכהן המשיח יחטא בהוראתו[13] גם להחטיא את העם עמו[14], והקריב על חטאתו וגו': .12 אל שפך הדשן. דכת' בצו את אהרן[15] והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה: .17 את פני הפרכת. לפי הפשט[16] את פני

---

1) דברים כו,ב. 2) ר"ל שתיבת אם בוה תורה על העומן ולא על התנאי. ואם כן מנחת ביכורים אינה רשות אלא חובה. וכ"כ רש"י. — 3) איכה ג,טז. ובכ"י בטעות: וגרש בחצץ שיני. ובדפוסים: ויגרם בחצץ שיחא. — 4) החסרון ניכר על ידי דברי רשב"ם הבאים אחרי כן: או יהא דינו וגו'. והשלמתיו על פי דבריו לפרשת צו ו,טז. — 5) דברי ת"כ בפרק טו הלכה ב בשינוי לשון קצת. ועי' גם רש"י. — 6) כדברי רש"י מחולין דף יא ע"א. — 7) שם. — 8) פרק א' משנה ב ובגמרא דף ג ע"א. — 9) דף ח ע"א. — 10) ת"כ ושבה דף קג ע"א למשנה שבת יב,ג. וכן פירש רש"י. — 11) דף ו ע"ב. — 12) דברים לג,י. ובכ"י: משפט' ליעקב ותורה לישראל. — 13) בכ"י: בהוראותו. — 14) על טעות המדפיסים דכריתי בספרי RSBM דף 39 הערה 7. — 15) ו,ד. — 16) שלא כדברי הדרש בזבחים דף מא ע"ב שהביא רש"י פירש רשב"ם שאין הפרש בין את פני הפרכת בפסוק ז ובין את פני פרכת הקדש בפסוק יז. והמדפיסים ציינו פירוש זה בטעות בסימן פסוק ויז ובעל קרן שמואל נלכד בשתיותם.

פרכת[1] הקדש, פרכת המבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים, ומה שפרש שם[2] פרכת הקדש, משמע שיהיו החוצות כנגד אמצעית הפרוכת מבחוץ שכנגד ארון הקודש שמבפנים[3]: .22 אשר נשיא יחטא. כמי[4] ואשר ניתן כתר מלכות בראשו, כמו וכתר מלכות אשר נתן בראשו: מצות י"י אלהיו. כלומר אם ירא שמים הוא ולא במזיד אלא בשוגג: .23 או הודע. כמו אם הודע. כך רגילין לפרש. ואני אומר ואשם או הודע אליו על ידי אחרים[5]: .25 מובח העולה. החיצון. ולא על הפנימי[6] כמשיח וציבור: .35 כאשר יוסר חלב הכשב. חלבו האליה תמימה לעומת העצה:

ה .2 ונעלם [ממנו] והוא טמא ואשם על ששכח שהוא טמא ונכנס למקדש או אכל קדש ששניהם במזיד בכרת: .3 והוא ידע ואשם. שנודע לו עכשיו שהוא טמא ויודע שהוא אָשֵׁם: .8 ולא יבדיל. סימן אחד ימלק ולא שנים: .9 והזה מדם החטאת. אוחז בגוף[7] ומזה מרחוק והנשאר ימצה[8], אבל עולת העוף אין בו הזייה אלא [9]ונמצה: .13 מאחת מאלה. על אחת משלש עבירות אלה, ושמעה קול אלה, ושבועת ביטוי, ושומאת מקדש וקדשיו[10]: .15 מקדשי י"י. נתנה מן ההקדש[11] והוא אשם מעילות: .16 ונתן אותו לכהן. את איל אשם יתן לכהן לכפר בו: .17 ולא ידע ואשם[12]. באשם תלוי מדבר כמי שנ'[13] על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע, בשנתחלף לו חלב בשומן ואכלו ולא ידע שיש כאן חלב, אבל לבסוף כשהוא שמע[14] שנפק חלב מפק שומן אכל ואשם והביא איל תמים מן הצאן [וגו'] לאשם עד שיוודע שודאי חלב אכל [ואו] יביא חטאת: .21 וכחש בעמיתו וג'. אשם גזולות

---

[1] בכ"י הפרכת. — [2] בפסוק ו"ז. — [3] הכתים לדרש תורת כהנים לפסוק ו"ז שהביא רש"י שם. ונראה שרצה לומר לפי שפתרון תיבת הפרכת שבפסוק יז שוה לפתרון פרכת הקדש שבפסוק ו"ז יש כאן יתור לשון בתיבת הקדש בפסוק ו"ז ומיתור הלשון יצא הדרש (ע' RSBM דף 81 הערה 1). — [4] אסתר ו,ח. — [5] וכן פירש ראב"ע ביתר ביאור בתחלת דבר"י. — [6] בכ"י: הפנימית. — [7] בכ"י: בכף. ותתיקון הוגד לי בשם חח' ר' שמשון באבער נ"י אשר בעיר בודאפעסט בארץ אונגארן. והיטיב לתקן על פי דברי רש"י למזחות דף ב ע"ב למטה. — [8] בכ"י: ונשאר ימצא. — [9] א,טו. — [10] שלא כפירוש תורת כהנים ורש"י. — [11] בכ"י: מן המקדש. — [12] בכ"י: והוא ידע ואשם. ותיקון בעל קרן שמואל ומניה דפוס אמשטרדם משנת תפ"ט. — [13] בפסוק י"ח. — [14] בכ"י שם.

בפרשה זו: .24 ביום אשמתו. כשיתודה לשוב מחטאתו על אחד מכל האמורים למעלה, פיקדון או גזל או עשק או אבידה:

צו את אהרן.

ו .2 זאת תורת העולה. כל הקרבנות האמורים בפרשת ויקרא חזר וגומר כאן כל דיניהם: היא העולה הנקטרת ביום, כדכת'[1] ביום ובחכם, [2]ביום הקריבו את זבחו, כל הלילה תגמור הקטרתה, ואש[3] המובח תוקד בו בלילה כמו ביום: .3 מדו. כמו [4]בנו [צפור], [5]בנו [בעור]. [6]ומדיו קרועים, לשון בגדים: והרים את הדשן. [תרומת הדשן] היא זו ומצותה בכל יום [קודם] לתמיד של שחר. אבל [7]והוציא את הדשן, זהו לזמן מרובה לפנות את המובח מרוב דשן שעליו: .9 בחצר אהל מועד. בעזרה ולא בירושלים: .11 יקדש. קודם הנגיעה יהיה טהור[8]: .13 זה קרבן אהרן ובניו לפי הפשט בני אהרן הכהנים הגדולים העומדים תחתיו. וחכמים דרשו[9] שכל כהן הדיוט כשעשה עבודה ראשונה צריך חינוך במנחה: .14 מרבכת. לפי עניינו רכה בשמן. ולפי שהוא מאפה תנור צריך להרביכה[10] בשמן: תפיני. לשון אפייה. אל"ף חסירה, והרבה יש [11]לא יהל [שם] ערבי, לא יאהל, [12]וימש חושך כמו ויאמש: .20 תכבס. שלא יהא נאסר בעזרה שבשריפה: .23 [ו]כל חטאת אשר יובא מדמה וגו'. חטאות הפנימיות. פר כהן משיח[13] ופר העלם דבר של ציבור[14] ופר ושעיר של יום הכיפורים[15] ושעירי

---

[1] יט,ו. — [2] ז,טו. — [3] בכ"י: ואת. — [4] במדבר כו,יח. — [5] במדבר כד,ג, טו. ורצה רשב"ם לומר שיש כאן יתר ו"ז כדעתו לבראשית א,כד. והוספתי שתי תיבות מדעתי, כי בכ"י כתוב בנו בני שתי פעמים. ובעל קרן שמואל תיקן לכתוב בני בעור בלבד, ולא יספיק. וכדפים דהתענפורט: בגד בנו, ואין לו שחר. — [6] שמואל א' ד,יב. — [7] בפסוק ד. — [8] בפירושי לשמות כט,לז; ל,כט ולפנינו יא,ח. — [9] במנחות דף נא ע"ב. — [10] בכ"י בטעות: להרכיבה בחילוף האותיות הדומות. — [11] ישעיה יג,כ. ובכ"י בטעות: לא יאהל ערבי. — [12] שמות י,כא. — [13] ד,ג. — [14] ד,יד. — [15] טו,כו.

ע"ז[1]) כל ה' אילו כתוב בהם[2]) מתנות לפנים בהיכל על הפרכת ומזבח הזהב. וזהו פשוטו[3]):

ז .10 וחרבה. מנחת חוטא[4]) ומנחת סוטה[5]): .12 אם על תודה. שנדר בלשון תודה[6]) ולא הזכיר לשון שלמים, וסתם תודה [כשאדם] מביא קרבן על שניצול מצרותיו[7]) כמו שאמרו חכמים[8]) ארבעה צריכין להודות. ורבותינו[9]) פרשו כל החלות ארבעים הם ופרשו שמנן כמה וכמה עשרונים: .16 [ו]אם נדר או נדבה. שאמר הרי עלי שלמים שזהו לשון נדר ותשלומים כמו שפרשתי למעלה[10]). כלומר שאינו תודה אלא נדר: ביום הקריבו, ביום שהקריב הוא כבר את זבחו, יאכל לאחר הקרבה: .18 ואם האכול יאכל. חכמים[11]) עקרוהו מפשוטו ופירשוהו במחשב לאכול מזבחו ביום השלישי באחת מד' עבודות, שחישב בשחיטה או בהולכת הדם או בקבלה או בזריקה: .19 כל טהור יאכל בשר טהור: .25 מן הבהמה אשר יקריב[12]) ממין אותה הבהמה קרבן לי"י, ואפילו חולין: .26 בכל מושבותיכם. אע"פ שוודאי הן חולין בגבולין: .35 זאת משחת אהרן ו[משחת] בניו. שכר משחת אהרן ובניו כמו שאמור בצו [את] אהרן, עור העולה[13]), בשר חטאת[14]) ואשם[15]), לחמי תודה[16]), חזה ושוק של שלמים[17]), הנותרת מן המנחה[18]):

---

1) במדבר טו,כד. — 2) בכ"י בטעות: כל אילו כתוב ה' בהם. ואות ה' פתרונה חמשה. — 3) שלא כדברי רש"י המסכים לדרש הלכה בתורת כהנים פרשת צו פרק ח ובזבחים דף פב ע"א. ורשב"ם סובר שהכתוב הזה לפי פשוטו שוה לדברי הכתוב בויקרא ד,יא. יב. כא. — 4) ה,יא. — 5) בכ"י כבמקרא: שוטה. אבל אין זה דרך כתיבת רשב"ם. המקרא במדבר ה,טו. — 6) משנה מנחות ז,ה. ו. — 7) נראה שרצה רשב"ם לומר שהתודה באה או על נדר תודה בפירוש או גם כלי נדר כשניצל אדם מצרה גדולה. — 8) ברכות דף נד ע"ב. — 9) תורת כהנים לפרשת צו פרק יא ובמנחות דף עז ע"ב ודף פט ע"א. — 10) ג,א. — 11) זבחים פרק ב משנה ג ודף כט ע"א. — 12) בכ"י בטעות: יקריבו. — 13) ז,ח. — 14) ו,יט. — 15) ז,ו. — 16) ז,יד. — 17) ז,לא—לד. — 18) ו,ט—יא.

ביום השמיני.

ט .1 ויהי ביום השמיני למילואים שהוקם המשכן ונתחנכו כבר אהרן ובניו לעבודה: .4 כי היום י"י[1]) נראה ויוציא אש מן השמים להקטיר קרבנות: .13 ויקטר על המזבח. שם אותם על המזבח ובבא אש [של] מעלה נקטר: .23 .24 ויבא משה ואהרן אל אהל מועד. להתפלל שתרד האש: וירא כבוד י"י אל כל העם, כיצד?[2]) ותצא אש מלפני י"י מבית קודשי[3]) הקדשים דרך מזבח הזהב להקטיר קטרת שהוא קודם להקטרת תמיד כדאמ' במסכת יומא[4]), ושם מצא בני אהרן אצל [מזבח] הזהב ושרפן, ואחר כך יצא ובא לו על המזבח ותאכל על המזבח את העולה ואת השלמים[5]):

י .1—3 ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא, קודם שיצא האש מלפני י"י כבר לקחו איש מחתתו להקטיר קטורת לפנים על מזבח הזהב, שהרי קטורת של שחר קודמת לאיברים[6]), ונתנו בהן אש זרה אשר לא צוה אותם משה ביום הזה, — שאע"פי שבשאר ימים כת'[7]) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, היום לא ציוה ולא רצה משה שיביאו אש של הדיוט, לפי שהיו מצפים לירידת אש גבוה, ולא טוב היום להביא אש זרה, כדי להתקדש שם שמים שידעו הכל כי אש בא מן השמים כמו שאמר אליהו[8]) ואש לא תשימו לפי שהיה רוצה לקדש שם שמים בירידת האש של מעלה, — ותצא אש מלפני י"י ותאכל אותם, והוא ותצא אש של פסוק ראשון[9]). כמו שפירשתי אצל[10]) וישב משה את דברי העם, וכן[11]) וישב את הכסף לאמו שכתו' שני פעמים בפסל מיכה, ששניהם אחד הם. אף כאן שני הפסוקים אחד הם. כשיצא האש ותאכל [את העולה] ואת השלמים של מזבח החיצון כשלקחו בני אהרן והקריבו אש זרה על המזבח הפנימי ותצא אש מלפני [י"י] להקטיר קטורת לפנים תחילה ופגעה [ב]בני

---

1) בכ"י: הזה. והתיבה נולדה מכתיבת ה' במקום שם הוי"ה בכ"י שלפני הכותב והשלים הוא הקיצור המדומה בטעות. כי לא הורגל בכתיבה כזאת כי אם בכתיבה י"י. — 2) בפסוק כד. — 3) כן הוא בכ"י. — 4) דף לג ע"ב. — 5) בטעות נכתב השלמים במקום החלבים שבמקרא. — 6) כדבריו ט,כג. — 7) א,ז. — 8) מלכים א' יח,כה. — 9) ט,כד. — 10) שמות יט,ח. — 11) שופטים יז,ג. ד.

אהרן שם ומתו ואחר כך יצאה משם ובאה על מזבח החיצון ותאכל את[1]) העולה: וימותו לפני י"י, ומיד כששמע אהרן היה רוצה להניח העבודה ולהתאבל על בניו, [2])ויאמר משה אל אהרן אל תתאבל ואל תבכה ואל תחדל מן העבודה, כי הדבר הזה אשר אני אומר לך הוא אשר דבר י"י בקרובי אקדש, בכהנים גדולים הקרובים אלי לשרתני אני רוצה להתקדש, ולא שיתחלל שמי ועבודתי, שכן אמר לי[3]) הק'[4]) והכהן הגדול מאחיו וג' את ראשו לא יפרע ו(את) בגדיו לא יפרם [וגו'] ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו, הא אם לא יצא קידש[5]) — ואין מוקדם ומאוחר בתורה — ולכך אל תניח העבודה, שאתה כהן גדול, ולא תצא ולא תחלל אלא יתקדש הק' ועבודתו על ידך: ועל פני כל העם אכבד. זהו כבוד שכינה שרואה בניו מתים ומניח אבלו בעבודת בוראו: וידום אהרן. מאבילותו ולא בכה ולא התאבל, שכן כת' ביחזקאל[6]) בן אדם הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה וגו' האנק דום מתים אבל לא תעשה, אף כאן וידום ממה שהיה רוצה להתאבל ולבכות. וזהו מוסר[7]) ואמיתת פשוטו. אבל האגדה[8]) שאו' שהיה מנחמו משה לאהרן על שאמר לו הק'[9]) ונקדש בכבודי, בִּכְבוּדַי, וסבור הייתי או אני או אתה, עכשיו תדע שהם גדולים ממני וממך, אין זה לפי הפשט, וכי היה מבשר הק' למשה עֲשׂוּ לי משכן ובו ביום ימותו הגדולים שבכם: 6. ו־אשיכם אל תפרעו וגו'. כך אמר לאלעזר ולאיתמר. אע"פי שכהנים הדיוטים אתם ואין אתם מצוים בפריעת ראש ובפרימת בגדים, כי בכהן גדול כן ולא בהדיוט, הרי אתם היום ככהן[10]) גדול לדורות. למה? 7. כי [שמן] משחת י"י עליכם. אתם נמשחים[11]) מחדש עם אביכם ובכהן גדול כת' טעם זה[12]) [את] ראשו לא יפרע וגו' ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני י"י: 10. ולהבדיל [וגו'] ולהורות [וגו']. כמו שאמרו חכמים[13]) שכור אל יורה: 16. ואת שעיר החטאת. חכמים פירשו[14]) בשעיר של ראש חדש שהוא קדשי דורות, אבל שעיר העדה ושעיר נחשון

1) בכ"י אש במקום את. — 2) בפסוק ג. — 3) בכ"י: לו. — 4) כא, י—יב. — 5) בכ"י: קודש. — 6) יחזקאל כד, טו. יז. — 7) בכ"י: מותר! — 8) זבחים דף קטו ע"ב ע"ש. — 9) שמות כט, מג. — 10) בכ"י: בכהן. — 11) בכ"י: נמשכים. — 12) כא, י—יב. — 13) ברייתא בעירובין דף סד ע"ב. — 14) זבחים דף קא ע"ב.

נאכלו[1]): 17. לשאת את עון העדה. טומאת מקדש וקדשיו, כמפירש בשבועות[2]): 18. הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה. בהיכל, שכל חטאות[3]) הפנימיות נשרפין כמו שכת'[4]) וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף, אבל זו חטאת חיצונה היא: 19. הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם. היא העולה והחטאת של אהרן ובניו שכת' למעלה[5]) קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים, והבנים סייעו לאהרן בקבלת הדם כאמור למעלה[6]). וכן אמר אהרן. למה קצפת על בני? הלא היום הזה הקריבו אני ובני קרבנותינו שנתחנכנו בהם לעבודה, ובתוך הגדולה הזאת באה לנו צרה גדולה ותקראנה אותי כאלה, והיאך אוכל חטאת של קדשי דורות ביום הזה שנתקלקלה ונתערבה שמחתינו דוגמת[7]) עלובה כלה שזינתה בקרב חופתה:

יא 1. לאמר אליהם. למשה ולאהרן. ומזה יש להוכיח על כל לאמר הכתוב בוידבר י"י אל משה כי פירושו לאמר למשה. ולפי שלמעלה נתייחד הדיבור[8]) לאהרן לבדו, נאמר כאן לאמר אליהם, לשניהם[9]): 3. מפרסת פרסה. ציפורן אחד כעין מנעל ולא ציפורנים בכל אצבע כארנבת ושפן: ושסעת שסע. מובדלת הפרסה לשנים ולא פרסה אחת שלימה כסוס וחמור. ולפי פשוטו של מקרא ותשובת המינים כל הבהמות והחיות והעופות והדגים ומיני ארבה ושרצים שאסר הקב"ה לישראל מאוסים הם, ומקלקלים ומחממים את הגוף, ולפיכך נקראו טמאים. ואף רופאים מובהקים אומרים כן. ואף בתלמוד[10]) גוים שאוכלים [שקצים] ורמשים[11]) חביל גופייהו: מעלת גרה. מעלת את מאכלה בגרגרת לאחר אכילתה: 8. ובנבלתם לא תגעו. בשעה שאתם צריכים ליגע בקודש או לאכול קודש כדכת'[12]) כל הנוגע בהם יקדש, יקדש את עצמו. גם בכלי שרת גם במזבח גם בבשר חטאת בכולם כת'[13])

1) סמך על פירוש רש"י שביאר הדבר. — 2) דף ט ע"ב. — 3) בכ"י חטאת. — 4) ו, כג. — 5) ט, ב. — 6) ט, ט. יב. — 7) גיטין דף לו ע"ב. — 8) בכ"י: הדיבר. — 9) שלא כדברי ת"כ שהביא רש"י. — 10) בשבת דף פו ע"ב ובע"ז דף לא ע"ב ובנדה דף לד ע"ב. ופרש"י: חביל. חם. ולכן פירש רשב"ם כאן תיבת טמאים בפתרון משחיתים מוג הגוף הישר ומנהגו הטוב. — 11) בכ"י: ורמסים. — 12) ע' הערה 13. — 13) בכלי שרת שמות ל, כט; במזבח שמות כט, לו; בבשר חטאת ויקרא ו, יא. כ.

כל הנוגע בהם יקדש. יקדש ויטהר תחילה[1]) שאם נגע בנבילה או בשאר טמאות הכתובות בתורה יקדש ויטהר ויטבול תחילה קודם נגיעתו בקדש: .20 ההולך על ארבע. כעין דבורים: .21 לנתר. כתרגומו. [מגורת][2]) יַתֵּר גוים כמו ויתר, כמו[3]) יַפֵּל מן נפל: .24 ולאלה תטמאו. אם תגעו בנבלתם. ומפרש והולך בהמות טמאות: .26 הבהמה אע"פ שהיא מפרסת פרסה, אבל שסע איננה סדוקה, כגון סוס וחמור, וגרה איננה מעלה, כל הנוגע בהן בין מתים בין שחוטים [וטמא]. ובאן לא פירש „במותם"[4], אבל בבהמה טהורה כת' לפנינו[5]) וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה וגו', דוקא מתה אבל שחוטה טהורה ואפילו טריפה: .27 על כפיו. כגון הדוב והכלב[6]): .28 והנושא. מסיט ממקומו אע"פי שלא נגע[7]), אבל אם טענוהו נבילה על כתיפו ולא נגע ולא זז ממקומו אינו טמא. וכן שנינו במכבת ובים[8]). ואפילו מת מוטל על המטה ותחתיו ניר המפסיק בין המת לכלים שתחתיו, טהורים הם, שמת אינו מטמא אלא במשא שהוא הימט. וכן שנינו שם. ובתרגום ירושלמי מתורגם נושא מסיט[9]): .32 מכל כלי עץ וגו'. ולא כלי אבנים ולא כלי אדמה: שק. טלית של נוצת עזים: אשר יעשה מלאכה בהם. ולא תשמיש כיסוי שאין עושים בתוכם כלום: .34 אשר יבא עליו מים יטמא. מי שרוצה לתת טעם במצות לפי דרך ארץ ולתשובת המינין לא[10]) הזקיק הק' טומאה למיני אוכלים ומשקין עד שתיקנם לצורך מאכל, ונתינת מים היא תחילת תיקונם ועיקר חשיבותם לצורך אכילה: .36 אך מעיין ובור. לפי הפשט[11]) אין מקבלים[12]) טומאה מים המכונסים בקרקע אלא כמו שפירש למעלה [13])[וכל] משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא: .37 אשר יזרע בקרקע, טהור [הוא]. כל המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה: זרע זרוע. זרע של זרעונים. ויתנו לנו מן הַזְּרוּעִים בדניאל[14]) לשון רבים, וְזרוּעַ לשון יחיד: .39 וכי ימות מן הבהמה

1) וכן פירש למעלה ו,יא ובשמות כט,לז; ל,כט. — 2) חבקוק ג,ו. — 3) כנון בראשית ב,כא. — 4) בכ"י: כמוהם. — 5) בפסוק לט. — 6) בכ"י בא המאמר הזה שלא במקומו לפני פירוש פסוק כד. והראיתי שניאות רבות כזאת בספרי RSBM דף 35 הערה 6. — 7) בכ"י: נוגע. — 8) פרק ה משנה ג. — 9) בתרגום הנרפס הנקרא בשם יונתן בן עזיאל נמצא ודיוסיט. — 10) בכ"י: ולא. — 11) להיציא מדברי הדרש שהביא רש"י. ומקורו בפסחים דף טו ע"א. — 12) בכ"י: מקלים. — 13) בפסוק לד. — 14) א,יב.

אשר היא[1]) לכם לאכלה וגו'. אבל אם נשחטה אינה נבלה ואפילו נמצאת טריפה, אבל בנבלת בהמה טמאה לא הזכיר בה מיתה לפי שאפילו אם נשחטה הרי היא נבלה ומטמאה[2]). וחכמים דרשו[3]) מן הבהמה מקצת בהמה מטמא ומקצתה אינה מטמאה, זו טריפה ששחטה טהורה מידי נבילה: .40 והאוכל מנבלתה. פירשו הכמים[4]) שיעור הוא, שאם נישא שיעור אכילה או נוגע טמא, והוא כזית. ולפי הפשט אוכל טמא אע"פי שלא נגע בידיו כמו שכתוב[5]) נבלה וטריפה לא יאכל לטמאה בה:

אשה כי תזריע.

יב .2 אשה כי תזריע. כי תתעבר בין זכר בין נקבה.[6]) אם זכר תלה, יהא דינו כך. ואם נקבה תלה, כך וכך דינה. כולל ואחר כך מפרש: [וטמאה] שבעת ימים. אפילו לא ראתה דם: כימי נדת דותה. כימי ריחוק חוליה המפורש לפנינו[6]) על ידי ראית דם טמא [שהיא] ראית דם לידה[7]). נדה לשון נדודה ומרוחקת מבעלה. דותה לשון חולי. כמו[8]) לבי דוי: .4 בדמי טהרה. שאינו דם נידות. פשוטו כמאן דאמר[9]) שני מעיינות הן. זה של ל"ג ימים מעיין טהור הוא: .7 וטהרה. לאכול קדשים. כך פירשו[10]) חכמים[11]). כי מחוסר כיפורים הוא אוכל תרומה מבערב כשהעריב שמשו. אבל בקדשים אינו אוכל עד לאחר כפרה:

יג .2 אדם כי יהיה בעור בשרו. כל פרשיות נגעי אדם ונגעי בגדים ונגעי בתים ומראותיהן וחשבון הכגרם ושערות לבנות ושער שחור יצהוב אין לנו אחר פשוטו של מקרא בלום ולא על

1) בכ"י: יהיה במקום היא. וכנון זה טעות סופר הוא, כי רשב"ם כתב פירושו בלי ספק על גליון ספרו, וראשי דברי הפסוקים המבוארים מעשה ידי המעתיק הם. — 2) וכן כתב לפסוק כו. — 3) חולין דף עד ע"א. — 4) נדה דף מב ע"ב. — 5) כב,ח. — 6) ריחוק שבעת ימים לזכר ושבועים לנקבה. — 7) אולי רצה לומר שאפילו לא ראתה דם בשבעת ימי טומאתה כאשר אמר למעלה, מכל מקום בשעת לידה הלא בהכרח ראתה דם לידה והראיה הואת תספיק לטומאת שבעת ימים. — 8) ירמיה ח,יח. — 9) נדה דף לה ע"ב. — 10) בכ"י: פירש. — 11) יבמות דף עד ע"ב.

ע"י הספרים ח"ו, 962

בקיאות דרך ארץ של בני אדם[1] אלא המדרש של חכמים וחוקותיהם וקבלותיהם מפי החכמים הראשונים הוא העיקר: כי יהיה בעור בשרו. לפי שלפנינו יאמר[2] כי יהיה בו נגע בראש או בזקן, הצרך כאן לומר בעור בשרו: שאת. לשון גובה[3]. שאינה[4] לבנה כל כך כבהרת[5], אבל הבהרת לבנה היא[6] בדבת[7] בהיר הוא בשחקים, ונראית עמוקה יותר, מְבַהֶרֶת כמראה חמה עמוקה מן הצל[8]: ספחת. טפילה לשאת או טפילה לבהרת, תולדה [ל]שאת[9] וגם יש תולדה לבהרת[10] להצטרף עמה כדבת[11] ספחני נא אל אחת הכהונות, לשון טפילה וצירוף, כך פירשו חכמים[12]: לנגע צרעת. שיהיה מקום הנגע בשר לבן כדבת[13] מצורעת כשלג. כך נקרא הנגע בשהוא לבן: 3. ומראה הנגע עמוק. לבן: 4. ועמוק אין מראה[14]. שאינו לבן כאחד ממראות נגעים המפורש[ים] במסכת נגעים[15]: 8. צרעת היא. ומוחלט הוא וישב בדד עד שיתרפא ויביא צפרים: 10. ומחיית בשר חי. לא כמו בשר מבושל כי אם חי שגדלה תחיכת בשר בתוך הנגע: 18. שחין. פירשו רבותינו[16] שבא על ידי חמימות מלקות שהכוהו, אבל שחין של מכות אש הוא שבא על ידי חמימות אש: 30. נתק. צרעת מקום שער קורא נתק שעל [ידי] כך מתנתק השיער: 31. ושיער שחור אין בו והסגיר. שאם היה בו שיער שחור הרי הוא טהור לגמרי ואין צריך הסגר. שכך כתיב לפנינו[17] ושער שחור צמח בו נרפא הנתק מדור הוא וטיהרו הכהן: 52. צרעת ממארת. כמו[18] סילון ממאיר וקוץ מכאיב. וכן[19] המארה והמזומה. לשון קללה וחסרון: 55. פחתת. לשון מאירה שמפחית ומחסר:

1) ע"ין RSBM דף 84 במקום הערה 2 ודף 126 במקום הערה 1. — 2) בפסוק כט. — 3) בשבועות דף ו ע"ב איתא „תנו רבנן... שאת אין שאת אלא גבוה וגו'." — 4) בכ"י בטעות: שאינו. — 5) נגעים פ"א מ"א: „מראות נגעים שתים שהן ארבע, בהרת עזה כשלג, שניה לה כסיד התיכל, והשאת... כצמר לבן, שניה לה כקרום ביצה". — 6) בשבועות דף ו ע"ב „אמר אבוי אמר קרא ואם בהרת לבנה היא, היא לבנה ואין אחרת לבנה". — 7) איוב לו,בא. — 8) בשבועות שם „תנו רבנן בהרת עמוקה ובן היא אומר ומראה עמוק מן האור כמראה חמה העמוקה מן הצל". — 9) בכ"י: תולדת שאת. ולדברי ר' מאיר תולדת שאת כצמר לבן ולדברי חכמים בקרום ביצה במשנה שהבאתי בהערה 5 על פי דברי חכמים. — 10) בכ"י: תולדות לבהרת. והיא כסיד התיכל שהיא שניה לבהרת. — 11) שמואל א' ב,לו. — 12) בשבועות דף ו ע"ב. — 13) במדבר יב,יא. — 14) בכ"י: מראה. — 15) א,א. — 16) משנה נגעים ט,א. — 17) בפסוק לו. — 18) יחזקאל כח,כד. — 19) דברים כח,כ.

ואת תהיה תורת המצורע.

יד .7 והזה שבע פעמים על אותו המטהר מצרעתו[1]: 11. ואותם. הכבשים: 37. שקערורות. מין אחד מן המראות הוא שחבוריו[2] מוכיחים עליו ירקרקות אדמדמות כמו שמצינו אמוצים ברודים בתרי עשר[3], מיני מראות: 41. יקציע. יקלף, כמו[4] יעשהו במקצעות. ובתלמוד [5]המקצע מכולן מטפח: אשר הקצו, [6]הקצות את הבית מחטופי פעל של ה"י הוא. מן קצה יאמר הקצו. ויש לומר שפתרונו לשון קיצוץ מדכת[7] אחרי הקצות את הבית, נמצא שהקיצוץ קדוי הקצות, שהרי [באותו] הלשון כתי למעלה ואת הבית יקציע: 56. ולבהרת. ה"י א"ח ה"ע גורמת להפוך את התיבה באתנחתא וסוף הפסוק, בַּהֶרֶת, בָּהָרֶת. [8]השעיר חַי, ובאתנחתא[9] השעיר הֶחָי, [10]כזה וכזה תאכל הֶחָרֵב, [הַחָרֵב בלא אתנחתא]. [11]וככסו בגדיהם וְהִטְּהָרוּ, [12]וְהִטַּהֲרוּ בלא אתנחתא:

טו .2 וב מבשרו. רבותינו[13] פירשו מראה זוב ומראה קרי: 3. רר בשרו את זובו. כמו[14] ויורד רירו על זקנו. כלומר אם מריר ומטפטף בשרו את זובו. שהזוב קלוש בעין קרי: או החתים. שהוגלד[15] ומידבק על הבשר: 4. אשר ישכב עליו. אפילו הוא תחת האבן שלא נגע בו כלל. כללו של דבר זב וזבה ונידה בזוֹ מטמאין מה שתחתיהם טומאה חמורה לטמא אדם ובגדים אם[16] הכלים שתחתיו מיוחדין לישיבה אעפ"י שלא נגע בהם כלל[17]: 11. וידיו לא שטף במים. הוב לא טבל. כך דרשו חכמים[18]. ולי נראה לפי פשוטו לפי שאמר למעלה[19] רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו, שהוגלד ונדבק על בשרו, לכך דבר לשון נקיה וידיו לא שטף במים, שאם לא שיפשף יפה את בשרו וגם

1) ר"ל פרם המקרא ופרשהו. עיין RSBM דף 90 הערה 6. — 2) בכ"י: שחבירו. — 3) בזכריה ו,ג: ברודים אמוצים. — 4) בישעיה מד,יג: יעשהו במקצועות. — 5) משנה כלים כו,ד. — 6) בפסוק מג. — 7) שם. — 8) טו,בא. — 9) טז,כ. — 10) שמואל ב' יא,כה. — 11) במדבר ח,ז. — 12) בראשית לה,ב. ואע"פ שהאחרון לשון ציווי הוא, לשון שניהם שוה באמצע ובסוף. — 13) נדה דף לה ע"ב. — 14) בשמואל א' כא,יד: אל זקנו. — 15) בכ"י בטעות: שהוא. ותקנתי על פי דברי רשב"ם לפסוק יא. — 16) בכ"י: את במקום אם. וכבר תיקנו בדפוסים. — 17) כדברי רש"י לפסוקים ד—ו מתורת כהנים. — 18) בתורת כהנים. — 19) בפסוק ג.

פי האמה שהחתים במפורש במסכת נדה[1] אע"פי שטבל עדיין טמא [הוא], הואיל ולא שיפשף יפה קודם טבילה וכל הנוגע בו טמא. ולפי שדרך פי האמה הזוב יוצא וצריך שיפשוף, דיבר לשון שטיפת ידיו למשל כעין מה שכתוב אצל וזנה[2] אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און, וכן[3] אך מסיך הוא את רגליו, לפי שמדבר על יציאת חוץ. אף כאן שטיפת ידים על [שטיפת] מקום יציאת הזוב מאותו מקום. וגם לשון שטף מוכיח שהוא להעביר ליכלוך שום דבר ממקומו. כמו[4] ומורק ושוטף במים, להעביר שומן של חטאת שבכלי. וכן[5] מים כבורים שוטפים. וכן[6] תשטף בפיחיה עפר ארץ. אף כאן להעביר את הזוב שעל בשרו: 19. דם יהיה זובה. אדמומית מטמא בה ולא לובן כזוב[7] ושכבת זרע שהם לבנים: 23. ואם על המשכב הוא וגו', השובב או היושב על מדרס שלה[8] אע"פי שאינו נוגע בו א', בנגעו בו יטמא עד הערב, כלומר או אפילו נגע במרכב, יטמא עד הערב[9] ולא יִטָּמֵא לטמא בגדים, שהמרכב חלק מגעו ממשאו[10] שהנושאו מטמא אדם לטמא בגדיו ולא הנוגע מטמא אלא האדם בלא בגדיו. ואשר היא יושבת עליו פרשו חכמים במרכב[11]: 24. אשר ישכב עליו יטמא. [לטמא] אוכלין ומשקין. תחתונו של בועל נדה בעליונו של זב בפרק בנות כותים[12]: 25. בלא עת נדתה. לאחר ימי נדתה, כמפורש במסכת נדה[13] אין[14] אשה קרויה זבה להביא קרבן אלא לאחר שבעת ימי נדה אם תראה ג' ימים רצופים בתוך אחד עשר יום [בין] בתחילתן בין בסופן צריך שבעת ימים נקיים רצופים וקרבן בשמיני:

א) כב"י נכנסה כאן הוספת מוסה וזה לשונה: „יטמא עד הערב. לטמא אוכלין ומשקין: בנגעו בו יטמא עד הערב. כמו ששנינו במסכת נדה[15] שעליונו של זב מטמא אדם לטמא אוכלין ומשקין".

---

1) דף סו ע"ב. — 2) משלי ל,כ. — 3) שופטים ג,כד. — 4) ו,כא. — 5) ישעיה כח,כ. — 6) איוב יד,יט. — 7) בכ"י: בוזב. — 8) בכ"י: שלו. — 9) תיבות „בלומר או אפילו נגע במרכב יטמא עד הערב" נשנו בכ"י שתי פעמים. — 10) משנה כלים כג,ג. — 11) בתורת כהנים נתפרש על הכלי במרכב, אבל אשר היא יושבת עליו במושב. — 12) נדה דף לב ע"ב. — 13) דף עג ע"א. — 14) בכ"י אי במקום אין. — 15) המוסיף טעה לחשוב שדבר משנה הוא ואינו כן אלא גמרא היא בנדה דף לב ע"ב שהביא רשב"ם לפסוק כד. וכל ההוספה נכנסת באמצע דברי רשב"ם. ודברי הכתוב בנגעו בו יטמא עד הערב מפורשים בה בענין אחר בכתבי רשב"ם הבאים בעצם המאמר הזה. ועיין RSBM דף 56 הערה 10.

אחרי מות.

טז 1. אחרי מות. הזהיר את אהרן שלא ימות בכניסתו על ביאת מקדש שלא כדת: 2. כי בענן אראה על הכפורת. לפי[1] פשוטו שהרי מתוך עמוד הענן אני נראה כל שעה על הכפרת כדכתי[2] ודיברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים, ואם יראה הכהן ימות. לפיכך כשיכנס ביום הכיפורים יזהרו הכל להקטיר קטורת בפנים תחילה להחשיך את הבית בענן הקטורת ואחר כך יבוא דם הפר ודם השעיר: 6. והקריב אהרן בשורה את פר החטאת אשר לו: וכפר בעדו. יתוודה עליו מיד. ולפי הפשט יבואו בשורה כדי להקריב אותו לכפרה כמו שמפרש לפנינו[3] ושחט את פר החטאת אשר לו: 10. לשלח אותו לעזאזל המדברה. לפי פשוטו[4] לשלח אותו חי אל העזים אשר במדבר כמו שמצינו בציפרי מצורע[5] ושלח את הצפור החיה על פני השדה, לטהרו מטומאתו. אף כאן לטהר את ישראל מעונותם משלחו אל המדבר והוא מקום מרעה הבהמות כדכתי[6] וינהג את הצאן אחר המדבר. ובתלמוד[7] מדבריות ביתות: עזאזל. למ"ד יתירה כלמ"ד[8] בית ארבאל שהיא מלשון[9] וארב לו. וכן מ"ם של ריקם וחנם יתירות לתיקון פעולה[10] כמו נו"ן של שגעון ועצבון ועשרון. [ולפנינו[11] קורא המקום שמשתלח שם השעיר ארץ] גזירה, ארץ חריבה שאין בה שום תבואה, שהוא גזורה[12] ונכרתת מכל טוב: 21. ביד איש עתי. איש הבקי בדרכים ובמדברות ורגילין[13] בכל עת ששולחין אותו: 32. וכפר הכהן אשר ימשח אותו. לפי שאמר[14] בואת יבא אהרן, ואם אין אהרן תהיה עבודת יום הכיפורים בכהן המשיח תחתיו[15]: 34. ויעש אהרן כשהגיע יום הכיפורים כאשר צוה יי' את משה:

---

1) בכ"י: לפיכך. ושעיות דומות במקצת תמצא בספרי כספרי RSBM דף 36 בהערה 2. — 2) שמות כה,כב. — 3) בפסוק יא. — 4) להוציא ממדרש רבותינו ביומא דף סז ע"ב ובספרא. — 5) יד,ו. — 6) שמות ג,א. — 7) במשנה ביצה ה,ז. — 8) הושע י,יד. — 9) דברים ט,א. — 10) פירשתי בספרי RSBM בדף 141 בהערה 3. — 11) בפסוק כב. — 12) בכ"י כתיב גם כאן גזירה בלי הבין. — 13) בלומר ורגילין בני אדם לשלוח אותו בשליחות. ואין צורך לשנות ככדפוסים: ורגיל. — 14) בפסוק ג. — 15) בכ"י: תחת זה.

יז .4 דם יחשב לאיש ההוא דם שפך. חיוב מיתה יחשב משמים לאיש ההוא אותו דם ששפך בשעת שחיטת חוץ: .6 אשר הם זובחים על פני השדה, ויש מהם שטועים [לזבוח] לשעירים ולא לשמים: .13 וכסהו בעפר. כי אז לא יהא ראוי לאכילה: .15 אשר תאכל נבלה. אפילו קטן יטמא: .16 ונשא עונו. אם יאכל קודש או נכנס למקדש:

יח .5 וחי בהם. אבל אם לא יעשה, [1]ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם: .9 מולדת בית או מולדת חוץ. פנוייה[2]. כך נראה בעיני לפי פשוטו[3]: .18 לצרור. כמו[4] וכעסתה צרתה. שתי נשים לאיש אחד נקראו צרות זו לזו:

קדושים תהיו.

יט .2 קדושים תהיו. מפני שהרבה מצות הוזהרו להתקדש ולשמור: .3 ואת שבתותיי תשמרו. כשם שבעשרת הדיברות נאמר כיבוד אב ואם אצל שמירת שבת שהושוה[5] כיבודם לכבוד המקום, אף כאן סמכן הכתוב לפי פשוטו[6]: .5 לרצונכם. שיהא תמים [ויקריבנו אל פתח אהל מועד והוא הדין][7] לסמיכה ולכל משפטיו של קרבן וכמו שמפרש והולך: .7 ואם האכול יאכל. במחשב לאוכלו חוץ ממקומו פירשו חכמים[8]: .10 לא תעולל. פאה משמע[9], כדכת'[10] עולל יעוללו כגפן: .11 לא תגנבו. ממון[11]: לא תכחשו. כפירת ממון המופקד בידו. כדכת'[12] וכחש בה:

---

1) השתמש בדברי הכתוב בפסוק כט. ולהשמר מקושית רש"י כתב כן. — 2) ר"ל מולדת חוץ פתרונו בת פנויה. — 3) ומדרשו ביבמות דף כג ע"א וברש"י. — 4) שמואל א' א,ו.

5) בכ"י: שהושוו. — 6) ר"ל שמה שכתב רש"י כאן הוא ע"פ תורת כהנים וגמרא יבמות דף ו ע"א אבל לא לפי הפשט. — 7) השלמתי החסרון הנראה לעין ע"פ דברי רשב"ם למעלה א,ג ועל פי דברי הכתוב א,ד. — 8) בתורת כהנים ובזבחים דף כט ע"א. — 9) אולי מדמיון פסוק ט כתב כן שגם שם בתחלה פאה ואחר כן לקט. ולפי זה יפרש גם הפסוק בירמיה כן. ואין דעתו נכונה. — 10) ירמיה ו,ט. — 11) כדברי רש"י וכן בכל השלש. — 12) ה,כב.

[ו]לא תשקרו. ממון שהלוהו: .12 ולא תשבעו. אפילו בלא כפירת ממון: .13 לא תעשוק. [1]עושקי שכר שכיר ומטי גר: [ו]לא תגזול. כעין[2] ויגזול את החנית מידו: (ו)לא תלין. שכיר לילה[3]: .14 לא תקלל חרש. בהוה דבר הכתוב. וטעמו ברי"ש כי משקל דגש הוא. כמו עִוֵּר גִּבֵּן[4]: .16 לא תלך רכיל. המחזר בעיירות, מהלך לומר לשון הרע מזה אל זה. ותרגום לא תיכול קורצין, לא תכריז רכילות. וכן בדניאל[5] אכלו קורציהון דיהודאי, הכריזו. וכן[6] ירעם משמים מתורגם אכלי מן שמייא, לשון השמעת קול: (ו)לא תעמוד על דם רעיך. לא תעמוד מנגד אלא ניתן להצילו בנפשו של רודף: .17 לא תשנא את אחיך בלבבך. אם גמלך רעה לא תתראה לפניו כאוהב [7][בפיו שלום את רעהו ידבר] ובקרבו ישים ארבו, לא טוב [הדבר אשר אתה עושה], אל תשנאהו בלבך אלא הוכיח תוכיחהו על מה שעשה ומתוך כך יהיה שלום: ולא תשא עליו חטא. בלבבך: .18 לא תקום. לגמול לו רעה תחת רעה: ולא תטור. אפילו בלבבך, אלא עבור על מידותיך[8]: ואהבת לרעך כמוך. אם רעך, אם טוב [הוא], אבל אם הוא רשע כדכת'[9] יראת י"י שנאת רע[10]: .19 בהמתך לא תרביע כלאים. לפי דרך ארץ ותשובת המינין כשם שציוה הכתוב שכל אחד ואחד יוציא פרי למינהו במעשה בראשית, כך ציוה להנהיג את העולם בבהמות ובשדות ואילנות וגם בחרישת שור וחמור שהם שני מינים. וגם בצמר ופשתים שזה מן בהמות וזה מן קרקע וגידוליו. ולמינים אמרתי הצמר צבוע והפשתן איננו צבוע וקפיד בבגד של שני מראות, והודו לי: .20 נחרפת. מסורה

---

1) השתמש בדברי המקרא מלאכי ג,ה. — 2) בשמואל ב' כג,בא וכן בדברי הימים א' יא,כג כתוב: מיד המצרי. — 3) שלא כדברי חכמים (בב"מ דף קי ע"ב) שהביא רש"י. ואולי פירש הוא פעולת שכיר „עבודת שכיר" שלא דיבר הכתוב כאן על שכר שכיר אלא על עבודת השכיר. — 4) ובכ"י בלא נקודות: עיוור גבן. — 5) דניאל ג,ח. — 6) בשמואל ב' כב,יד: ירעם מן שמים. — 7) השתמש בדברי המקרא ירמיה ט,ז ושמות יח,יז. והרבה דבריו להראות כי לא תשנא כאן הוא כמו אל תשנא ויחובר היטב עם הוכח תוכיח הבא אחריו. — 8) פירוש: כבוש כעסך. והתפך: מעמיד על מידותיו בפסחים דף קיג ע"ב. — 9) ר"ל אז תעשה כדכת'. והמקרא במשלי ח,יג. — 10) רצה לומר מדכתיב לרעך נלמוד שדווקא את רעהו שהוא אדם כשר חייב לאהוב, אבל אם נזדמן לו אדם רשע אין מקום למצוה הואת אלא חובה עליו לעשות כאשר כתוב בספר משלי יראת י"י שנאת רע, וירחק מן הרשע וישנא קרבתו. ואם כן אין צורך להרבות שינויים בדברי רשב"ם כאשר חשבו אחרים וכאשר חשבתי גם אני מקדם. ע' RSBM דף 48 הערה 5 והערה 9. — ודברי רשב"ם קרובים לדברי הגמרא בפסחים דף קיג ע"ב.

אל עיי' המגיד ש"ז, שמ"ג

ומיוחדת לעבד עברי כדכת'[1]) אם אדוניו יתן לו אשה. ודומה לו[2]) עם חרף נפשו למות, מסר נפשו. וגם בתרגום: לא נפדתה. שאינה משוחררת ואינה כאשת איש לידון בחנק: בקרת תהיה. כמו[3]) לא יבקר הכהן. כן פתרוהו דונש[4]) ומנחם[5]). יחקרו ב"ד אם לא חופשה לא יחייבו מיתה כאשת איש: 23. וערלתם. לשון[6]) סתימה ואטימה והרחקה. [7])עֲרֵלָה אזנם. [8])עֶרֶל לב. [9])שתה גם אתה והערל: 24. קודש הלולים. קודש כמעשר שני לאוכלו בירושלים ולהלל לבוראו שכן מצינו במעשר שני שיאכלוהו[10]) במקום אשר יבחר [וגו'] למען תלמד ליראה את י"י אלהיך כל הימים: 25. להוסיף לכם תבואתו. לכך תזכו [11])אם תעשו כאשר ציויתי: 26. לא תאכלו על הדם. לפי פשוטו [12])דבר למד מעניינו לא תנחשו ולא תעוננו. אף זה יעשו כחוקות הגוים שאוכלים על קבר ההרוג לשם מכשפות שלא יינקם או מכשפות אחר כעין שאנו אומרים [13])במסמר מן הצלוב. ורבותינו דרשוהו בכמה עניינים במסכת סנהדרין[14]): 29. להזנותה. זנות של פנוייה להיות כקדישה[15]): 35. במדה, במדת קרקע. משורה, מדת הלח. כמו שאמרו[16]) ומים במשורה תשתה: 36. הין. מדת הלח:

כ 9. דמיו בו. דמו בראשו. הוא חייב עצמו מיתה[17]): 10. את אשת רעהו. ולא גוי[18]): 17. חסד הוא. כמו [19])פן יחסדך שומע וכן[20]) וחסד לאומים חטאת, קלון לאומים על ידי חטאת, וכן תירגם יוסף וחיסוד דעמא חטאוהי: 20. ערירים ימותו. לא ינידוהו מן השמים להחיות [או][21]) להוליד בנים:

---

1) שמות כא,ד. — 2) שופטים ה,יח. — 3) יג,לו. — 4) לתיבת ולבקר בדף 53 בדפוס פיליפאווסקי. — 5) במחברת בקר III בדף 47. — 6) כפירוש רש"י. — 7) ירמיה ו,י. — 8) יחזקאל מד,ט. — 9) חבקוק ב,טו. — 10) דברים יד,כג. — 11) ר"ל תזכו לתוספת תבואה האמורה בכתוב. — 12) לעומת הדרשות שדרשו חכמינו בפסוק הזה עד שנקרא לאו שבכללות בסנהדרין דף סג ע"א. וכפירוש רש"י. — 13) משנה שבת ו,י. — 14) דף סג ע"א. — 15) כדעת הברייתא בסנהדרין דף עו ע"א שהביא רש"י. — 16) בפרק קנין תורה הלכה ד. — 17) בכ"י בא המאמר הזה בטעות אחרי פירוש פסוק יז. — 18) רצה לפרש למה כפל הכתוב אשר ינאף וגו' אשר ינאף וגו' שתי פעמים. ופירושו כמדרש חכמים בתורת כהנים ובסנהדרין דף נב ע"ב וברש"י. — 19) משלי כה,י. — 20) משלי יד,לד. — 21) הוספתי תיבת או הנצרכת גם להיישיר המאמר על פי דרש חכמינו בתורת כהנים ובבמות דף נה ע"א שהביא רש"י.

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

אמור אל הכהנים.

כא 1. לנפש לא יטמא בעמיו. איש בעם הכהנים לא יטמא לנפש אדם, כמו[1]) בתולה מעמיו יקח אשה. אבל אילו היה כתוב לעמיו, היה משמע לא יטמא לעמיו. כמו שכת' לנפש לא יטמא. [2])לאחיו ולאחותו לא יטמא להם, ולא נאמר בהם. גם יש לפרש לנפש הנמצא בעמיו לא יטמא: 4. (ו)לא יטמא בעל בעמיו. שום בעל בעם כהנים לא יטמא לאשתו להחלו, שהרי מתחלל מכהונתו. ולפי דברי חכמים[3]) לא [יטמא] לאשתו פסולה ומחוללת, אבל מטמא לאשתו כשירה: 5. לא יקרחו. על מת. והוא הדין לישראל[4]): 7. וחללה. בת אותן שכתוב בהן[5]) ולא יחלל זרעו: 9. ובת איש כהן. ארוסה. ומפורש בסנהדרין[6]): 18. חרום ושרוע מפורש בבכורות[7]): 20. מרוח אשך. מעוך בצים:

כב 2. וינזרו מאכילת קדשים בטומאת הגוף: 3. אשר יקרב. לאכול: 8. נבלה וטריפה לא יאכל. אע"פי שמלוקת העוף הותרה להם, שדומה לנבלה[8]): 10. וכל זר לא יאכל קודש. תרומה: 14. כי יאכל קודש. תרומה: 16. באכלם[9]). הזרים: את קדשיהם. תרומה: 23. וקלוט. פרסותיו קלוטות: נדבה תעשה. לבדק הבית: ולנדר. לקרבן[10]):

כג 2. אשר תקראו אותם מקראי קודש. אשר תזמנו אותם זמני קודש. כל לשון קריאה שאצל מועדים לשון קביעת זמן הוא, כמו[11]) קרא עלי מועד. וכן התרג' מערע קדיש[12]), ולשון[13]) כמקרה הכסיל: 11. ממחרת השבת. ממחרת יום ראשון של פסח: 16. מנחה חדשה. להתיר חדש במקדש כי הוא זמן בישול תבואה: 22. ובקוצרכם. ממחרת הפסח לאחר הקרבת העומר: 24. זכרון תרועה. על ידי התרועה תִּזָּכְרוּ למקום. כדכת'[14]) והריעותם בחצוצרות וגו'

---

1) בפסוק יד. וראינו משם שפתרון לשון רבים עמיו כפתרון לשון יחיד עמו. ור שמואל דוד לוצאטו ז"ל בבאור התורה טעה בהבנת דברי רשב"ם. — 2) במדבר ו,ז. — 3) בתורת כהנים ובבמות דף כב ע"ב. — 4) על פי המצוה דברים יד,א. — 5) בפסוק טו. — 6) דף נ ע"א ושם. — 7) חרום במשנה פ"ז מ"ג. שרוע בגמרא דף מ ע"א. — 8) היטיב להשתמש בדברי רבינא במנחות דף מה ע"א ליחזקאל מד, לא. — 9) בכ"י: באכלכם. — 10) כל אלה כמדרש רבותינו שהביא רש"י. — 11) איכה א,טו. — 12) בכ"י בטעות: קדוש. — 13) קהלת ב,טו. — 14) במדבר י,ט.

וזכרתם וגו': 27. אך בעשור וגו'. בשאר ימים טובים הותרה מלאכת אוכל נפש ונאסרת מלאכת עבודה. אבל ביום הכפורים שהוא יום עינוי, כל מלאכה אסורה כשבת[1]: והקרבתם אשה. כדכת' באחרי מות ובפנחס[2]: 36. עצרת. עצירת מניעת מלאכה[3]: 39. אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה. אע"פי שראש השנה ויום הכיפורים באים לזכרון [ו]לכפרה[4], אבל סוכות בא לשמחה ולהודאה על שמילא בתיהם כל טוב בימי אסיפה: 40. וענף עץ עבות. קמץ[5] הוא כמו קָדוֹשׁ טָהוֹר עָמוֹק גָּדוֹל. כלומר ענף של עץ מעובת הרבה: 42. כל האורח, אפילו אותן שיש להם בתים, ישבו בסוכות[6]: 43. למען ידעו דורותיכם [וגו']. פשוטו כדברי האומרים במסכת סוכה[7] סוכה ממש. וזה טעמו של דבר. חג הסוכות תעשה לך באוספך מגרנך ומיקבך באוספך את תבואת הארץ ובתיכם מלאים כל טוב דגן ותירוש ויצהר למען תזכרו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה בלא יישוב ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה ובתיכם מלאים כל טוב ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. וכסדר הזה נמצא בפרשת עקב תשמעון[8] וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך י"י אלהיך זה ארבעים שנה וגו' ויאכילך את המן וגו'. ולמה אני מצוה לך לעשות זאת? כי י"י אלהיך מביאך אל ארץ טובה [וגו'] ואכלת ושבעת [וגו'] ורם לבבך ושכחת את י"י וגו' ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את י"י אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ולכך יוצאים מבתים מלאים כל טוב בזמן אסיפה ויושבין בסוכות לזכרון שלא היה להם נחלה במדבר ולא בתים לשבת. ומפני הטעם הזה קבע הק' את חג הסיכות בזמן אסיפת גורן ויקב. לבלתי רום לבבם[9] על בתיהם מלאים כל טוב פן יאמרו ידינו עשו[10] לנו את החיל הזה[11]:

---

[1]) וכן כתב לשמות כ,טו וראב"ע שם ורמב"ן כאן לפסוק ו. וכאן רצה לפרש תיבת אך. — [2]) למעלה בפרק טו ובבמדבר כט,ח—יא. — [3]) בכי' בא הפירוש הזה אחרי פירוש פסוק לט. — [4]) בכי': לכפרה. וזה לא יתכן כי רצה לומר בראש השנה לזכרון וביום הכפורים לכפרה. — [5]) בכי' בטעות: קומץ. — [6]) בכי' וכבל הדפוסים הראשונים בא המאמר הזה אחרי פירוש פסוק מג. — [7]) דף יא ע"ב. — [8]) דברים ח,ב—יח. — [9]) בכי': לבבו. — [10]) בכי': עשה. — [11]) כעין זה כתב בקיצור בפירושו לשמות כג,טו.

כד 2. ויקחו אליך שמן זית זך. פרשה זו נשנית לפי שהמנורה נכח השלחן להאיר אל השלחן שעליו לחם הפנים שמפורש כאן שכל זה מתיקון השולחן ומסידורו. השמן להאיר והפת לערוך: 11. ויקוב. הזכיר את השם ואחר [כן] בירכו: 15. 16. איש איש כי יקלל אלהיו כתם בכינוי בלא פירוש שם המיוחס [ונשא הטאו]. ומפרש י"י [שהוא השם] המוכתס יתברך שמו ואחר כך מקללו, מות יומת. לפי פשוטו יש לפרש כן[1]: 18. [ו]מכה נפש בהמה. ממיתה לגמרי: 21. ומכה בהמה ישלמנה. חיבל אע"פי שאינו ממיתה לגמרי:

בהר סיני.

כה 1. בהר סיני. קודם שחוקם אוהל מועד[2]: 2. ושבתה. לשון ביטול: 3. ואספת. שלא תפקור: 10. ושבתם איש לירושתו, כמו שמפורש לפנינו[3] שהמוכר שדהו חוזר לו בתגם ביובל, ואיש אל משפחתו, עבד עברי חוזר הפשי ביובל: 11. נזיריה. גידולי ענבים שנשרו לא תבצרו. וכן ספיחים[4] בתבואה: 12. מן השדה תאכלו. ולא מן הגסף אל הבית שאסור לאוספו: 16. כי מספר תבואות שער היובל הוא מוכר לך, ולא גוף הקרקע[5]: 21. לשלש השנים. לפי הפשט זריעת ששית תפרנם ששית ושביעית ושמינית [ובשמינית[6]] יזרעו ויאכלו מתבואת ששית עד תחילת תשיעית שיתפרנסו מתבואה הגזרעת בשמינית: 24. גאולה תתנו לארץ. אם ירצה המוכר לפדותה לפני היובל: 27. והשיב את העודף מן השנים עד היובל שלא אכל עדיין. העודף, המעדיף[7] על שנים שאכל בכבר: 33. ואשר יגאל מן

---

[1]) חיבר פסוק טו ופסוק טז בפירושו, והיא דעת חכמים דרבי מאיר בברייתא דסנהדרין דף נ ע"א, ורשי"י נ"כ פירש כדעתם.

[2]) מפירוש יותר בדבריו לבמדבר א,א. — [3]) בפסוק כח. לא. — [4]) בכי' נזירה... ספחים. — [5]) המאמר הזה בא בכי' קודם פירוש פסוק יב וכן בשלשה הדפוסים הראשונים. — [6]) הוספתי על פי דברי רשי שהלך רשב"ם כאן בדרכם. — [7]) על אודות תיבת תדע שבדפוסים כאן עיין RSBM דף 47 הערה 2.

הלוים. כמו שאמרנו[1] גאולת עולם תהיה ללוים, והוא ירצה לגאול ואין לו במה לגאול, ויצא ממכר בית וגו' כלומר תשוב לו בחנם: 34. ושדה מגרש [וגו']. כמפורש באלה מסעי: 39. עבודת עבד. לרדותו בפרך כעבד כנעני[2]: 47. או לעקר. שנעקר מזה המלכות רחוק מארצכם, לא תושב ולא גר ולא גוי ואורח:

כו 1. משכית מן שכה כמו מרבית מן רבה. ואיני מצא לו חבר כי אם[3] עברו משכיות לבב, לשון ראיות לבבו. אף כאן אבן רואה שיש בה צלמים וציורים להסתכל בהן:

אם בחוקותי[4].

10. וישן מפני חדש תוציאו מן הגרנות למכור כדכת'[5] תוציא את כל מעשר תבואתך ונתתה ללוי[6] וגו': 13. מוטות עולכם. כדכת'[7] עשה לך מוסרות, היא הרצועה שקושרין בה העול של עץ הקרוי מוטות[8] לפי שמטה ומרכין את צואר השור: קוממיות. כשהוסר העול וזקף את ראשו: 18. שבע על חטאתיכם. כלומר הרבה מכות על המאותיכם. כמו[9] שבע יפול צדיק וקם. [10]ואוד החמה יהיה שבעתים. [11]והחזיק שבע[12] נשים: 19. ושברתי

---

[1] בפסוק לב. — [2] בכ"י: כעבד כנען, אין זה לשון רשב"ם. — [3] תהלים ע"ג,ו. וכ"י חברו עברו, ונקוד על חברו להזותו נמחק, ועיין RSBM דף 37 הערה 2.

[4] בכ"י 62 חלק ראשון במינכן דף 122 ע"א נמצא לפסוק ח: ורדפו מכם חמשה מאה. הקשה רשב"ם דאמר [צ"ל דאמרינן] מיובה מדה טובה ממדת פורענות [סוטה דף יא ע"א] והא הכא במדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה ואלו במדת פורענות כתיב איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה [דברים לב,ל]? ותימא [צ"ל ותירץ] דהכא רודפים והורגים קאמר דכתיב ונפלו אויביכם לפניכם לחרב והתם לא קאמר רק רדיפה בעלמא כדכת' איכה ירדוף וגו'". — הדברים האלה העתיק לי ידידי החכם ר' ברוך ציעמליך בשבתו לפנים בעיר מינכען והוסיף להעירני כי במנחת יהודה הנדפס דף סג ע"ג נכתבה השאלה בלשון אחרת בלי שם השיאל והתשובה בשם רבינו תם. ובתוספות שם דף סג ע"א הובאה גם השאלה גם התשובה בלי שם אומרה. —
[5] דברים יד,כה. — [6] בכ"י: ללוים. — [7] ירמיה כו,ב. — [8] ר"ל ששם כתיב מוסרות ומוטות יחדו ושתיהן חלקי העיל. — [9] משלי כד,טז. — [10] ישעיה ל,כו. — [11] ישעיה ד,א. — [12] בכ"י: שבעה נשים.

את גאון עוזכם. כדכת'[1] בשברי לכם מטה לחם, וכדכת'[2] גאון שבעת לחם היה לה. ואגדה[3] הוא בית המקדש. כדכת'[4] הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם. ולפי הפשט כמו שפירשתי, שבך מוכיח סוף המקרא ונתתי את שמיכם וגו': 20. כחכם. כי האדמה לא תוסיף תת את כחה לכם: 21. ואם תלכו עמי קרי. מנחם[5] פירש לשון מניעה מגורת[6] הוקר רגלך. והכל הוא. כי הוקר מגורת חטופי פה פעל כמו[7] הושב את אביך מן[8] אברם ישב. וקרי מן קרה מגורת[9] אקרה כה. וזהו פרושו. אם תלכו עמי במקרה ולא תדיר כאדם שאינו הולך תדיר אצל בוראו[10]: 25. נקם ברית, שעברתם. כמו שכת' למעלה[11] להפרכם את בריתי: 26. עשר נשים. כלומר הרבה. כמו[12] זה עשר פעמים תכלימוני: בתנור אחד. כי אשה אחת לא תוכל למלא את התנור פת: והשיבו לחמכם[13] במשקל. כי במשקל הביאוהו לתנור, ובמשקל השיבוהו להאכילו לבעלים, במשקל ובצמצום, לחם צר ומים לחץ, כדכת'[14] בן אדם הנני שובר משה לחם בירושלים ואכלו לחם במשקל ובדאגה ומים במשורה. אף כאן כת' בשברי לכם מטה לחם יאפה ויאכל במשקל: ואכלתם ולא תשבעו. כי במשקל ובצמצום יאכלוהו. וגם יש לומר שאותו לחם אע"פי שיאכל ממנו הרבה לא ישביע ויסעד[15] האדם כי מארה תמצא בו: 28. ויסרתי. מן[16] יסר איש את בנו יאמר ויסרתי, וכן[17] ויסרו אותו. וכן מן יישב[18] יאמר[19] וישבו בך טירותם ביחזקאל: 30. על פגרי גילוליכם. כי בבית במותיכם תדרגו. כדכת' בירמיה[20] כי אם גיא ההריגה וקברו בתופת מאין מקום: 32. ושממו עליה אויביכם. כשבאים לשבת בה כדכת'[21] כל עובר עליה יישום וישרוק על [כל] מכותיה. 35. כל ימי השמה תשבות. כי שבעים שנה של גלות בבל פירשו רבותינו[22] כנגד שנים שהיה לה לשבות ולא שבתה. תִּשְׁבַּת

---

[1] בפסוק כו. — [2] יחזקאל טו,מט. — [3] בתורת כהנים. — [4] יחזקאל כד,כא. — [5] במחברת קר' II דף 158. — [6] משלי כה,יז. — [7] בראשית מו,ו. — [8] בראשית יג,יב. — [9] במדבר כג,טו. — [10] בפירוש רבותינו שהביא רש"י. — [11] בפסוק טו. [12] איוב יט,ג. — [13] בכ"י: והשיבו את לחמכם. — [14] יחזקאל ד,טז. — [15] בכ"י: מסעד. — [16] דברים ח,ה. — [17] דברים כא,יח. — [18] ר"ל מבנין פיעל של ישב. — [19] יחזקאל כה,ד. — [20] ירמיה ז,לב. — [21] ירמיה יט,ח. — [22] סדר עולם פרק כו ומכהדרין דף לט ע"א, וגם בדברי הימים ב' לו,כא שהביא רש"י כבר נראה שהיה המספר הזה והחשבון הזה לנכח עיני מחבר הספר.

הלוים, כמו שאמרנו[1]) גאולת עולם תהיה ללוים, והוא ירצה לגאול ואין לו במה לגאול, ויצא ממכר בית וגו' כלומר תשוב לו בחנם: 34. ושדה מגרש [וגו']. כמפורש באלה מסעי: 39. עבודת עבד. לרדותו בפרך כעבד כנעני[2]): 47. או לעקר. שנעקר מזה המלכות רחוק מארצכם, לא תושב ולא גר ולא גוי ואורח:

כו 1. משכית מן שכה כמי מרבית מן רכה. ואיני מוצא לו חבר כי אם[3]) עברו משכיות לבב, לשון ראיות לבבו. אף כאן אבן רואה שיש בה צלמים וציורים להסתכל בהן:

אם בחוקותי[4]).

10. וישן מפני חדש תוציאו מן הגרנות למבור כדכת'[5]) תוציא את כל מעשר תבואתך ונתתה ללוי[6]) וגו': 13. מוטות עולכם. כדכת'[7]) עשה לך מוסרות, היא הרצועה שקושרין בה העול של עץ הקרוי מוטות[8]) לפי שמשה ומרכין את צואר השור: קוממיות. כשהוסר העול זוקף את ראשו: 18. שבע על חטאתיכם. כלומר הרבה מכות על חטאותיכם. כמו[9]) שבע יפול צדיק וקם. 10)ואור החמה יהיה שבעתים. 11)והחזיקו שבע[12]) נשים: 19. ושברתי

---

1) בפסוק לב. — 2) בכ"י: כעבד כנען, ואין זה לשון רשב"ם. — 3) התלים עג,ו, ובכ"י חברו עברו, ונקוד על הברו להזהיר נמחק. ועיין RSBM דף 37 הערה 2.

4) בכ"י 62 חלק ראשון במינכען דף 122 ע"א נמצא לפסוק ח: וירדפו מכם חמשה מאה. הקשה רשב"ם האמר [צ"ל דאמרינן] מרובה מדה טובה ממדת פורענות [סוטה דף יא ע"א] והא הכא במדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה ואלו במדת פורענות כתיב ורדוף אחר אלף ושנים יגיסי רכבה [דברים לב,ל]? ותימא [צ"ל ותירץ] דהכא רודפים והתם קאמר דכתיב ונפלו איביכם לפניכם לחרב והתם לא קאמר רק רדיפה בעלמא כדכתי' אויבה ירדוף וגו'". — הדברים האלה העתיק לי ידידי החכם ר' בריך ציעמליך בשבתי לפנים בעיר מינכען והוסיף להעירני כי במנחת יהודה הנדפס דף סג ע"ג נכתבה השאלה בלשון אחרת בלי שם השואל והתשובה בשם רבינו תם. ובתוספות שם דף סג ע"א הובאה גם השאלה גם התשובה בלי שם אומרה. —
5) דברים יד,כח. — 6) בכ"י: ללוים. — 7) ירמיה כז,ב. — 8) ר"ל ששם כתוב מוסרות ומוטות יחדו ושתיהן חלקי העדל. — 9) משלי כד,טז. — 10) ישעיה ל,כ. — 11) ישעיה ד,א. — 12) בכ"י: שבעה נשים.

את גאון עוזכם. כדכת'[1]) בשברי לכם מטה לחם, וכדכת'[2]) גאון שבעת לחם היה לה. ואגדה [3])הוא בית המקדש. כדכת'[4]) הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם. ולפי הפשט כמו שפירשתי, שכך מוכיח סוף המקרא ונתתי את שמיכם וג': 20. כחכם. כי האדמה לא תוסיף תת את כחה לכם: 21. ואם תלכו עמי קרי. מנחם[5]) פירש לשון מניעה מגורת[6]) הוקר רגלך. והכל הוא. כי הוקר מגורת חטופי פה פעל כמו[7]) הושב את אביך מן[8]) אברם ישב. וקרי מן קרה מגורת[9]) אקרה כה. וזהו פרושו. אם תלכו עמי במקרה ולא תדיר באדם שאינו הולך תדיר אצל בוראו[10]): 25. נקם ברית, שעברתם. כמו שכת' למעלה[11]) להפרכם את בריתי: 26. עשר נשים. כלומר הרבה. כמו[12]) זה עשר פעמים תכלימוני: בתנור אחד. כי אשה אחת לא תוכל למלא את התנור פת: והשיבו להמכם[13]) במשקל. כי במשקל הביאוהו לתנור, ובמשקל השיבוהו להאכילו לבעלים, במשקל ובצמצום, לחם צר ומים לחץ, כדכת'[14]) בן אדם הנני שובר מטה לחם בירושלים ואכלו לחם במשקל ובדאגה ומים במשורה. אף כאן כת' בשברי לכם מטה לחם יֶאֱפֶה וְיֶאֱכֹל במשקל: ואכלתם ולא תשבעו. כי במשקל ובצמצום יאכלוהו. וגם יש לומר שאותו לחם אע"פי שיאכל ממני הרבה לא ישביע ויסעד[15]) האדם כי מארה תמצא בו: 28. ויסרתי. מן[16]) ייסר איש את בנו יאמר ויסרתי, וכן[17]) ויסרו אותו. וכן מן יישב[18]) יאמר[19]) וְיָשֹׁבוּ כך טירותם ביחזקאל: 30. על פגרי גילוליכם. כי בבית במותיכם תהרגו. כדכת' בירמיה[20]) כי אם גיא ההריגה וקברו בתופת מאין מקום: 32. ושממו עליה אויביכם. כשבאים לשבת בה כדכת'[21]) כל עובר עליה יישום וישרוק על [כל] מכותיה. 35. כל ימי השמה תשבות. כי שבעים שנה של גלות בבל פירשו רבותינו[22]) כנגד שנים שהיה לה לשבות ולא שבתה. תִּשְׁבַּת

---

1) בפסוק כו. — 2) יחזקאל טז,מט. — 3) בתורת כהנים. — 4) יחזקאל כד,כא. — 5) במחברת קר II דף 158. — 6) משלי כה,יז. — 7) בראשית מו,ל. — 8) בראשית ג,יב. — 9) במדבר כג,טו. — 10) כפירוש רבותינו שהביא רש"י. — 11) בפסוק טו. 12) אייב יט,ג. — 13) בכ"י: והשיבו את להמכם. — 14) יחזקאל ד,טז. — 15) בכ"י: מסער. — 16) דברים ח,ה. — 17) דברים כא,יח. — 18) ר"ל מבנין פיעל של ישב. — 19) יחזקאל כה,ד. — 20) ירמיה ז,לב. — 21) ירמיה יט,ח. — 22) סדר עולם פרק כו [מהדורין דף לט ע"א. וגם בדברי הימים ב' לו,כא שהביא רש"י כבר נראה שהיה המספר הזה והחשבון הזה לנכח עיני מחבר הספר.

מלא פום באתנחתא, אבל בלא אתנחתא [1]או תִּשְׁבַּת הארץ, פתח. וכן וַיָּמָת וַיָּנָס, באתנחתא כולם מלא פום [2]וַיָּמָת, [3]הים ראה וַיָּנָס: **36.** מרך בלבבם. אינו לשון[4] רך הלבב, [5]ואל הרך לבי. כי המ"ם של מרך עיקר שהרי הניגון במ"ם. כמו אהל, [6]אֹכֶל בכסף, [7]וקראת לשבת עונג. ואין חבר כי אם בתלמוד בשחיטת חולין[8] נתמרך באילו טריפות: **39.** ימקו, מן[9] נמקו חבורותי כמו מן נסע יִסְעוּ[10]: **42.** וזכרתי וג'. אם יכנע לבבם: **43.** והארץ תעזב מהם. כחשבון ביטול שבתות שיתרצה ויכופר עונם. ואו[11] וזכרתי וגו': ותרץ. מן רצה. כמו ויבן מן בנה: יען וביען במשפטי מאסו ואת חוקותי נעלה נפשם. ויען במשפטי מאסו וביען את חוקותי נעלה נפשם[12]]: **45.** ברית ראשונים אשר למענם הוצאתי אותם: **46.** בהר סיני ביד משה. שבן התחילה פרשת שמיטה[13] וידבר יי' אל משה בהר סיני. וגם גמר התוכיחות האלה בשביל השמיטה הם כדכת'[14] כל ימי השמה תשבות, כי כל מצות של פרשת בהר סיני בשמיטות ויובלות[15] מדכר ושליחות עבדים וחזרת קרקעות, לכך נאמרו כאן דתוכיחות של עבירות השמיטות בהר סיני הכל בפעם אחת:

כה **2.** כי יפלא. יבדיל, (כמו) לשון[16] מפרש, שהגודר צריך לפרש באיזה (ה)ענין[17] הוא נודר וכמה הוא נודר: **3.** ערכך. שני הכפין בפל היא כמו שתאמר מאדם אדמומית מן לבן לבנונית: **9.** כל אשר יתן ממנו לי"י, אם הקדישו סתם, יהיה קדש, קרבן ולא לבדק הבית: **11.** ואם כל בהמה[18] של קדש שהוקדשה לקרבן ונעשה טמאה, בעלת מום, והעמיד את הבהמה לפני

---

1) בפסוק לד. — 2) בראשית ה,ה ועוד. — 3) תהלים קיד,ג. — 4) דברים כ,ח. — 5) איוב כג,טז. — 6) דברים ב,בח. — 7) ישעיה נח,יג. — 8) חולין דף מה ע"ב. — 9) תהלים לח,ו. — 10) עיין RSBM דף 38 בהערה 5 ודף 137 הערה 7. — 11) בפסוק מה. — 12) כן הוספתי על פי דברי ר' וואלף היידענהיים בחימש מודע לבינה, והעירני עליו ידידי החכם קויפמאן נ"י. אבל לא נשתבש הלשון ברפוסים כדעה ר"ו היידענהיים כי בכ"י נכתב כאשר נדפס בספרי הדפוס, ואם כן אין לשנות כי אם להשלים החסרון הנראה לעין בדברי רשב"ם, נראין דברי ר' וואלף הנזכר שהלך רשב"ם בזה בדרך רעהו וחברו ר' יוסף קרא, עיין הבריו בפליטת סופרים דף 20. — 13) כה,א. — 14) בפסוק לה. — 15) בכ"י: ויובילות. — 16) נקוד על תיבת לשון בכ"י במיותרת, אבל באמת נראה שנוסף כמו לפירוש. עיין RSBM דף 35 הערה 5. — 17) בכ"י שלא כדת הלשון: באיזה העניין. — 18) בכ"י: ואם כל בהמה טמאה.

הכהן, ויביא בדמיה קרבן[1]: **20.** [ו]אם מכר הגובר את [השדה] לאיש אחר לא יוכל בעלה לפדותה עוד אלא מתחלקת לכהנים ביובל, לכהנים של אותה משמרה: **21.** תהיה אחוזת. של מקדיש: **24.** לאשר קנהו מאתו. שהקונה אותו לא היה יכול להקדישו אלא הפירות שיש לו בי עד היובל: **26.** לא יקדיש איש אותו. לקרבן אחר, כי הוא עצמו קדוש כבר לקרבן בכור: **27.** ואם בבהמה הטמאה ממש יקדיש אדם, באותה יש פדיון, ובבהמה טמאה ממש פירשו חכמים ושלמים כבעלי מומים כמו שפירשתי[2]: **29.** יחרם מן האדם. אדם שיתחייב מיתת בית דין אין לו פדיון[3]: **30.** מעשר הארץ. מעשר שני ב):

ב) תחת עול כבד[4]. לו אני עבד, צואר לי יובד. משש גם רבד: ובספר כהנים, [ה]גדרש לפנים, ראש לראשונים, יאחרון לאחרונים, עצמה לאין אונים, ירבה לשונים, ויעקב ממעונים, יברך כבנים, לפני אונים, יכרית להמונים, ישיבו עוינים, לו שכר הוגים :[וחילים יגבר,] ומישרים הוכר, ימציא לו סבר, בספר וידבר:

---

1) תמורה דף לג ע"א. — 2) לפסוק יא. — 3) עיין RSBM דף 40 הערה 3. — 4) החרוזים האלה נמצאו כאן בכ"י ודברתי עליהם במכתב החדשי (Monatsschrift) אשר להחי' גרעץ משנת 1880 בדף 287 והבא.

במדבר סיני.

א 1. במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש[1] השני. כל הדברות שנאמרו בשנה ראשונה קודם שחוקם המשכן כת' בהן[2] בהר סיני, אבל משחוקם המשכן באחד לחדש בשנה שנייה לא יאמר בהר סיני אבל במדבר סיני באהל מועד. וכן מוכיח לפנינו דכת'[3] ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר [י"י] את משה בהר סיני, קודם שחוקם המשכן או היו תולדות אהרן ארבעה[4] ואלה שמות בני אהרן נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר, אבל לסוף בשנה שנייה שחוקם המשכן לא היו כי אם שנים, לפי שלבסוף כשחוקם המשכן בשנה שנייה נאמר[5] וימת נדב ואביהוא לפני י"י במדבר סיני, במדבר סיני היו ארבעה ולבסוף שנים כי בו ביום שחוקם אהל מיעד מתו נדב ואביהוא: 2. שאו את ראש כל עדת. לפי שמעתה צריכים ללכת לארץ ישראל ובני עשרים ראוים לצאת[6] בצבא המלחמה שהרי בעשרים בחדש השני הוה נעלה הענן כדכת' בפרשת בהעלותך[7] ובת' שם[8] נוסעים אנחנו אל המקום וג'. ולכך צוה הק' בתחילת חדש זה למנותן: 19. ויפקדם במדבר סיני. לפי שכמנין שני שבפנחס כת'[9] וידבר משה ואלעזר אותם בערבות מואב, לכך נאמר כאן כי חשבון הראשון היה במדבר סיני: 47. והלוים למטה אבותם לא התפוקדו בתוכם. כמו שמפרש והולך [10]אך את מטה לוי לא תפקוד וגו' ומפרש טעם כי לא ילכו בצבא המלחמה אלא[11] הפקד את הלוים על משכן העדות וגו':

---

[1]) בכ"י: לחדש שתי פעמים. — [2]) שמות לא,יח; לד,לב; ויקרא ז,לח; כה,א; כו,מו; כז,לד. — [3]) ג,א. — [4]) ג,ב. — [5]) ג,ד. — [6]) בכ"י: לשאת. — [7]) י,יא. — [8]) י,כט. — [9]) כו,ג. — [10]) בפסוק מט. — [11]) בפסוק נ.

ב 2. באותות. סימן היה בנס של כל דגל, כנון בשל יהודה אריה, בשל יוסף שור[1]: מנגד. מרחוק: 17. בתוך המחנות. שני דגלים נוסעים תחילה, ואחר כן המשכן והלוים, ואחר כן שני דגלים אחרונים: כאשר יחנו כן יסעו. בכל עניין שהיו סביב למשכן הארבעה דגלים, כך היו סביב דרך הליכתם. ודרך ימין נמנו הדגלים, מזרח ודרום מערב וצפון:

ג 1. ואלה תולדות אהרן ומשה. תחילה מנה תולדות ישראל ואחר כך תולדות הכהנים ואחר כך תולדות הלוים. ועתה מנה תולדות אהרן. ותולדות משה לפנינו עם הלוים דכת'[2] ולקהת משפחת העמרמי, זהו משה ואהרן ובניו אשר יקראו על שבט הלוי, כי לא היו לעמרם בנים רק משה[3] ואהרן, 4)ויבדל אהרן להקדישו ומשה ובניו יקראו על שבט הלוי: ביום דבר י"י את משה[5] בהר סיני. שזהו קודם שחוקם המשכן או היו ארבעה. אבל בשנה שנייה שחוקם המשכן במדבר סיני לא נשארו כי אם אלעזר ואיתמר כמו שפירשתי למעלה בתחילת פרשה[6]. שכל מקום שנאמר בהר סיני זהו קודם שחוקם המשכן, אבל משנבנה אהל מועד לא נאמר אלא במדבר סיני: 9. נתונים [נתונים]. כפל לשון, כמו[7] נתן תתן להם אחות נחלה, דונגט דונץ[8] ב"ל: 10. ואת אהרן ואת בניו תפקד. תעשהו פקיד וממנה עליהם, כמו[9] ויפקד שר המטבחים את יוסף: 15. כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם. לפי שהיו באים לפטור את הבכורות שחייבין פדיון מבן חדש ומעלה, לכן גם מניינם מבן חדש: 27. ולקהת משפחת העמרמי. משה ובניו. עתה מפרש מה שכתוב למעלה[10] ואלה תולדות אהרן ומשה: 49. הפדיום. מיותר[11] מ"ם כמ"ם של ריקם, [12]הכנם, שלשום: שלש מאות שהלוים עודפים על שנים ועשרים אלף[13] בכורות היו ואין בכור מפקיע בכור. כך פירשו רבותינו[14]:

ד 5. אהרן ובניו בנסוע המחנה. שני דגלים ראשונים שנוסעים תחילה קודם שיסע המשכן והלוים: 10. ונתנו על המוט. מיעה

---

[1]) הלך בדרך האגדה הנמצאת בבמדבר רבא. — [2]) בפסוק כו. — [3]) בכ"י: משה משה, שתי פעמים. — [4]) השתמש בדברי המקרא בדברי הימים א' כג,יג. יד. — [5]) בכ"י: אל משה. — [6]) א,א. — [7]) כו,ז. — [8]) *donnant* לעז של נתן, *donnez* לעז של נתונים. עיין RSBM דף 95 סימן 30. — [9]) בראשית מ,ד. — [10]) עיין דברי לפסוק א. — [11]) בכ"י: מיותר מיותר שתי פעמים. — [12]) שמות ח,יג. יד. — [13]) עיין רש"י לפסוק לט. — [14]) בבכורות דף ה ע"א.

היה בזה ר' יוסף קרא מדלא כת' כדכת'[1] במוט בשנים. והיה רוצה לומר שכל המוט היה החת הכלים מדכת' על. השיבותי כי המוטות היו בצדי הכלים כדרך כל משא שנותנין המוטות בטבעות שבצידי הכלים כדכת' בפרשת המשכן[2], אבל לשון ונתנו ראוי לומר על המוט ואצל לשון משא יאמר במוט כדכת'[3] וישאוהו במוט. [4]ונשא בם את השולחן וכת'[5] על כתף יסבלוהו, [6]אין לכם משא בכתף. כלומר בדבר זה נושאין את זה: .15 ואחרי כן יבואו בני קהת. לאחר שתכסו את הארן והכלים: .20 כבלע את הקדש. כשסותרין את ההיכל נגלה[7]. ואם יראו ימותו. כמו שמצינו באנשי בית שמש[8] כי ראו בארון י"י: כבלע. כמו[9] בלע י"י, [10]ודרך אורחותיך בלעו, [11]בלע כל ארמנותיה, [12]ומאשריו מבולעים. וכן כת' למעלה שמשעה שהיו מתחילין לפרק את המשכן היו מתרחקים בני קהת. כדכת'[13] ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה והורידו את פרכת המסך וכל הפרשה עד[14] וכלה אהרן ובניו לכסות וגו' ואחרי כן יבאו בני קהת:

נ ש א.

.22 גם הם. לפי שכת' למעלה[15] נשא את ראש בני קהת:

ה .2 [וישלחו מן המחנה:ה.] לאחר שנסדרו ונקבעו סדר המחנות וחניתן הוצרך לומר שילוח טמאים מן המחנות: .6 חטאות

---

[1] יג,כג. — [2] שמות כה,יד. כז; כח,ז; ל,ד. — [3] יג,כג. — [4] שמות כה,כח. — [5] ישעיה מו,ז. ובכ"י בטטות: בכת' בכתף יסבלוהו. ולא כתב רשב"ם כן, כי גגלה רעתו שרצה לומר שגם תיבת בכתף יחובר עם על ועם בי"ת כפי הפעולה הנכתבת עמה. כי סבל הוא כמו נתן לפי שפתרון סבל הוא הרים המשא אל המקום אשר יהיה שם בהנשאו ממקום למקום. ואצל מלת משא תבוא בי"ת עם תיבת כתף כאשר תבוא בפעולת תיבת נשא. — [6] דברי הימים ב' לה,ג. ובכ"י בטעות: אין לכם משא אלא בכתף. ומאין יבא לרשב"ם עצמו טעות כואת? — [7] ר"ל נגלה ההיכל. ובכ"י טעה הכותב בכתבו שנית תיבת נגלה וכתב אותיות נב ונקד עליהן להיותן נמחקות, והמדפיס הראשון טעה לחשוב שהיא שם י"י ומה נולדה טעות בל הדפוסים. — [8] שמואל א' ו,יט. — [9] איכה ב,ב. — [10] ישעיה ג,יב. — [11] איכה ב,ה. — [12] ישעיה ט,טו. — [13] מפסוק ה והלאה. — [14] בפסוק טו. — [15] ד,ב.

[ה]אדם. הכתובים בפרשת אשם גזילות בסוף פרשת ויקרא[1] וכחש בעמיתו בפקדון וג'. ובשביל גזל הגר שאין לו גואל ומת הגר נשנית כאן: .7 והשיב את אשמו. הקרן: .8 מלבד איל [הכפורים], האשם האמור בויקרא, האשם המושב, הקרן, ישיב לכהנים: .9 וכל תרומה. תרומת ראשית שישראל מפריש ותרומת מעשר שהלוים מפרישי' המפורשין בפרשת שלח לך[2]: .10 (ב)איש[3] אשר יתן לכהן, שיתגדב דבר הראוי לכהנים מגן חרמים וכיוצא בהם, לו יהיה, כלומר לכהן יתננו. ומדרש אגדה [4]איש אשר יתן לכהן מה שחייב ליתן לו יהיה לו ממון הרבה. ולפי שמיותר הוא דרשו כן: .12 כי תשטה. כי תסור. כדכת'[5] שטה מעליה, [6]ושחטה שטים העמיקו: .13 ועד אין בה. שוינתה: והיא לא נתפשה. לא נאנסה. שאם הסתירוה באונס פטורה: .17 מים קדושים. מי כיור: .21 לאלה ולשבועה. כשמשביע אדם את חבירו יאמר הנני משביעך בשם על זה הדבר שאם תכוב בי תהיה מקולל כאשה פלונית שצבתה בטנה ונפלה יריכה: .28 ונזרעה זרע. תתעבר: .31 וניקה האיש מעון. אע"פי שגרם לה פורענות זו על ידי קנוי שקינא בה[7]. ולי נראה ונקה האיש מעון שלא סבל אשתו להיות מזנה תחתיו, ואילו שתק לא היה מנוקה מעון שהוא אסורה לו. אלא היא תשא את עוונה שהרי וינתה, ולפיכך קיבלה פורענותה[8]:

ו .3 משרת ענבים. פירש מנחם [מגורת] [9]ושרת את אחיו. והרי המ' כמו מ' של [10]מרמס ושל [11]משמר ושל [12]משמן בשרו ירזה. ולא יתכן לשון שירות כי אם אצל עבודת בני אדם לאדוניהם. לכן אומר אני שמשרת מחטופי למד פעל הוא מגורת שרה, כמו [13]מקנת כסף מגורת קנה. ופרשתו אם לא נמצא במקרא נמצא בלשון התלמוד[14] נויר ששרה פתו ביין. ואם מלשון המקרא, הרי מצינו בירמיה[15] אם לא שריתיך לטוב. ופרשו[16] כמו[17] משרא

---

[1] ויקרא ה,כא. ובכ"י בטעות: וכחש וג' בעמיתו. — [2] שגגה יצאה מלפני רבינו כי פרשת מתנות כהונה ולויה אינה בפרשת שלח לך אלא בפרשת קרח פרק יח. — [3] בכ"י בטעות: ואיש. — [4] מימרא דרב יחמן בר יצחק בברכות דף סג ע"א והביאו רש"י. — [5] במשלי ד,טו: שטה מעליו. — [6] הושע ה,ב. — [7] והי פירוש רש"י. — [8] וכן פירש ראב"ע. — [9] ח,כו. ומנחם חברו במחברת שרת. — [10] ישעיה י,ו. — [11] בראשית מ,ג יעוד רכים. — [12] ישעיה יז,ד. — [13] שמות יב,מד. — [14] נזיר דף לז ע"א. — [15] ירמיה טו,יא. — [16] רונש (בדף 36) ורש"י שהביאו לירמיה טו,יא. — [17] דניאל ה,יב.

קטרין שבדניאל. כלומר פתחתיך מן האויקים כמעשה שהיה. ואמר שריתך כמו[1] וזרתי פרש על פניכם. מגורת[2] זרה הלאה. אף כאן משרת ענבים כל מה שנגבדל וניפל מן הענבים כאדם הגבדל וניתר מקשר הכבלים והזיקים שקשור בהם: 13. יביא אותו. את עיקר קרבנו[3] כמו שהולך ומפרש: 21. מלבד אשר תשיג [ידו]. שאם נדר קרבנות הרבה לשם שמים יביאם מלבד אלה של חובה, דוגמת [4]מלבד מתנותיכם ומלבד [כל] נדריכם: 23. כה תברכו את בני ישראל. כלומר לא תברכו מברכת פיכם כאדם שאומר תבואתה[5] לראש פלוני כך וכך אלא אלי תתפללו שאברכם אני, כמו שמפרש יברכך י"י, ואני אשמע קולכם כאשר תאמרו ואברכם לישראל, כמו שמפרש[6] ישמו את שמי על בני ישראל, כשיברכו כהנים לישראל בשמי ולא בשמם, אני אברכם לישראל כמו שיתפללו הכהנים ואומרים יברכך י"י: 26. ישא י"י פניו אליך כדכת'[7] ופניתי אליכם, שלא יסתיר פניו מכם. ומה שכת'[8] אשר לא ישא פני[ם] (איש), הק' לא ישא פני איש לנקותו מכל פשעיו, אבל הוא ישא פנים שלו אל אהובו שיפנה אליו לחננו כדכת'[9] ופניתי אליכם והרביתי אתכם וגו':

ז.2 [הם העומדים] על הפקודים. הם הנקובים בשמות [בפרשת] במדבר סיני[10]: 3. עֲגָלוֹת לפי שהוא דבוק, עֲגָלוֹת של צב. כמו שיאמר מעשרה עשרות[11] יאמר מן [12]עגלה על[13] שני הנשיאים עֲגָלוֹת. ומן עֲנָוֶה[14] עֲנָוֵי ארץ, ומן ערבה [15]ערבי נחל: צב. כמו[16] בצבים או בפרדים. פתרונו לפי עיניו. ונראה בעיני עגלות העשויות להלוך בצבא ובדרכים רחוקים: 13. וקרבנו. מוסב למעלה, [17]ויהי

1) מלאכי ב,ג. — 2) יז,ב. — 3) עיין פירוש דבריו בספרי RSBM דף 158 בשורה הרביעית. — 4) ויקרא כג,לח. — 5) בכ"י: תבואת. — 6) בפסוק בו. — 7) ויקרא כו,ט. — 8) נראה שצריך לחיות אשר לא ישא פנים ומוסב על דברי המקרא דברים י,יז. והכותב טעה לשנית בשביל שבא אחרי כן „הק' לא ישא פני איש לנקותו וגו'". ילא כמו שכתבתי בספרי RSBM בדף 59 בהערה 1. — בי הנה רשב"ם בין לשאלת בלוריא הגיורת בגמרא ראש השנה דף יז ע"ב ולדרשת ר' עזירא בברכות דף כ ע"ב ובנדה דף ע ע"ב ושם נאמר אשר לא ישא פנים. — 9) ויקרא כו,ט. ועיין RSBM דף 151 הערה 9. — 10) א,ה — טו. — 11) בכ"י בטעות: עשרים. ובעל קין שמואל תיקן. — 12) בעצם הפסוק הזה. — 13) בכ"י של במקים על. — 14) תהלים עו,י. והביא זאת לעדה שבסמיכות נהפך חטף פתח להיות הנועה שלמה בעבור השוא הבא אחריו, וכן עֲגָלוֹת בסמיכות מן עֲגָלוֹת בנפרד. — 15) איוב מ,כב. — 16) בישעיה כו,כ: בצבים ובפרדים. 17) בפסוק יב.

המקריב [וגו'] נחשון, וקרבנו היה בך וכך: כסדר שכתובים בארבעה דגלים הביאו קרבנותיהם, דגל יהודה, ואחר כן דגל ראובן, ואחרי כן דגל אפרים, ואחרי כן דגל דן: 84. ביום המשח אותו. התחילו לחנכו כמו שכת' בפרשה זו: 88. אחרי המשח אותו. לסוף שנים עשר יום שכבר נתחנך עלה החשבון כך וכך[1]:

בהעלותך.

ח .2 בהעלותך וגו'. לפי שמלאכת תדיר היא זו, הוכירה כאן. אע"פי שכל מלאכות המשכן נגמרו, מלאכת הדלקת המנורה [לא[2]] נגמרה כי תדירה היא: אל מול פני המנורה [וגו']. היה מטה ראשי הפתילות של כל שבעת הנרות להאיר אל השולחן[3]: 7. וְהֶעֱבִירוּ. ויעבירו, אבל וְהַעֲבִירוּ הוא לשון ציווי כמו[4] והעתירו אלי י"י: 13. והנפת אותם [וגו']. אהרן הניפם תחילה[5] ואחר כך משה: 21. ויתחטאו. כדכת' לעיל[6] הזה עליהם מי חטאת: 24. ואת אשר ללוים. מצוה חדשה שעדיין לא נאמרה. שבפרשת [בְּ]מדבר סיני[7] ובפרשת נשא[8] ציוה הק' למנותם מבן שלשים שנה עד בן חמשים שנה לעבוד ולמשא, לשאת את המשכן. ועתה בפרשה זו בא לפרש מצות עבודת משמרת משכן, אשר חמש שנים לפני השלשים שנה שאינו ראוי למשא יהי ראוי ומצווה לשמירת משכן וכליו ומבן חמשים ומעלה שאינו ראוי לעבודת משא יהא מצווה לעבודת שמירה כמו שמפרש והולך מבן עשרים [ו]חמש[9] שנה ומעלה יבא לצבא צבא בעבודת אהל מועד מלאכת שמירה

1) בכ"י: על ה חשבון. והפירוש הזה הוא לעומת פירוש פסוק פד. ושניהם להוציא מאגדת ספרי שהביא רש"י לפסוק פד. — 2) כבר היטיב להוסיף המדפיס הראשון. — 3) הפירוש הזה הובא בשם רשב"ם במנחת יהודה שברעת וקנים דף סה ע"ג בהוספת דברים על פי הגמרא במנחות דף צח ע"ב. וכפענח הוא דף מח הובא פירוש רשב"ם בשם הר"ר יאיר. וכפעם בפעם לא הכיר מקור הדברים. — 4) בשמות ח,ד ושם ט,כח בתוב: והעתירו בלא ויו. ובשמות י,יז בתוב: והעתירו לי' אלהיכם. — 5) לדברי פסוק יא. — 6) בפסוק ג. — 7) ד,א וגו'. — 8) ד,בא וגו'. — 9) צ"ל חמש ועשרים. כי כן כתיב במקרא.

כמו שמפרש לפניו[1]) ושרת את אחיו [וגו'] לשמר משמרת. ומבן חמשים [שנה] ישוב מצבא העבודה של משא כדכת' בפרשיות של מעלה [2]מבן שלשים ועד בן חמשים. [ו]לא יעבוד עוד בעבודת משא אלא ושרת את אחיו, על שניהם הוא מוסב, בן חמש ועשרים ועד שלשים ומבן חמשים ומעלה, ששניהם נפסלו מעבודת משא. ומה יעשו? ושרת זה וזה [את] אחיו לשמור משמרת ועבודת משא לא יעבוד[3]: .26 ככה תעשה ללוים במשמרותם. חמש שנים לפני השלשים [ומבן] חמשים יהיו[4] מצוים במשמרת המשכן:

ט .2 ויעשו בני ישראל. לפי שפסח מצרים לא נהג אלא יום אחד ולא היה כשאר קרבנות, עתה כשנכנה המשכן הוצרך לצות שיעשוהו כעיקר מצות[ו][5] לדורות ולא כפסח מצרים:

י .2 והיו לך למקרא העדה. לך יהו החצוצרות לקריאה, ולמחנות יהו צריכין למסע. למסע שם דבר הוא כמו נסיעה: את המחנות. כמו למחנית: .3 ותקעו בהן. בשתיהן: .29 לחובב. הוא יתרו כדכת'[6]) מבני חובב חותן משה: .31 כי על כן אשר ידעת ונתתה על לב צרכינו בחנותינו במדבר וגם הייתה לנו לעינים לתת לנו עצה טובה כדכת' בוישמע יתרו[7]) דוגמת[8]) עינים הייתי לעיור: .33 מהר י"י. כי עדיין לא זו מכנגד הר חורב שהוא במדבר סיני. [ואף על פי שבכל הדברות שנאמרו בשנה שניה לא נאמר בהר סיני אלא במדבר סיני[9])]. זה לאחר שהוקם המשכן כמו שפירשתי למעלה[10]). ומכל [מקום] אצל הר סיני היו עד עתה: דרך שלשת ימים. הלכו עד שלשת ימים, שלא חנו עד סוף שלשה[11]). ומפני טורח הדרך [12]יהי העם כמתאוננים. כמו שמצינו בפרשת פרה[13]) ותקצר נפש העם בדרך וידבר העם באלהים

---

[1]) בפסוק כו. — [2]) ד,ג. כג. ל. — [3]) את מדרש ספרי ובכלי חולין דף כד ע"א לפסוק כי הכתוב ומשך גם לפסוק כה. — [4]) בכ"י והיו במקום יהיו. — [5]) בכ"י מצות. והמבאר ר' אהרן יראסלאו לתרגום ר' משה בן מחם ז"ל תיק: כראוי מחריש בהביאי דברי רשב"ם. — [6]) שיפטים ד,יא. — [7]) שמות יח,יט וגו'. — [8]) איוב כט,טו. ושגגה יצאה מלפניו לפרש והיית לשון עבר שלא כדרך לשון המקרא בספרי תנ"ך הקדמים. ועיין אנקלוס ורש"י שכבר קדמוהו בזה. — [9]) השלמתי התחסרון הנראה לעין כל על פי דברי רשב"ם לעיל א,א. — [10]) א,א; ג,א. — [11]) להיציא מדברי האגדה שהביא רש'. — [12]) יא,א. ובדפוסים נפרד המאמר כאן באמצע דברי רשב"ם, באחרונים שבהם שינו גם מקום הדברים הבאים. עיין RSBM דף 51 הערה 8. — [13]) ר"ל בפרשת חקת כא,ד. ה.

ובמשה: וארון ברית י"י נוסע לפניהם בל אותן שלשה ימים לתור להם מנוחה. כי הענן הולך על הארון: .35 קומה י"י. שהיתה מסתלקת[1]) שכינה אז מעל הכפרת:

יא .1 כמתאוננים. מצטערים מטורח הדרך: .7 והמן כזרע גד הוא ומראהו כמראה הבדולח. כלומר נראה קשה ויבש ולכך היו אומרים[2]) (Cנפשנו יבשה, כאדם שאוכל חיטים יבשים. יאם כן למה חרה [אפו[3])] של הק' כאמור לפנינו? ועתה[4]) מפרש טעם של חרון אף. שהרי כשטחנו ברחים או דכו במדוכה או והיה טעמו כטעם לשד השמן, או מתחלף טעמו שהיה מתחילה מתוק[5]) כצפיחית בדבש, בותים ואגוזים קודם [טחינה[6])], אבל לאחר טחינה או כתישה במכתשת או והיה טעמו, נעשה עתה טעמו בליחלוח של שמן ובשר שמן, כמו שמן זתים ואגוזים לאחר טחינה שנתחלף טעמן[7]), ולפיכך וישמע י"י ויחר אפו, שכשרוצים טוחנים אותם ועושה כשמן, ואין מאכלם יבש. כאן כת' והיה טעמו, שמתחלף טעמו הראשון, אבל בפרשת בשלח[8]) כת' וטעמו כצפיחית בדבש, שזה הוא טעמו קודם שיש בהם טעם שמן: .8 לשד כולו עיקר. כמו [9]נהפך לשדי בחרבוני קיץ, נהפך לחלוחי כיובש תאנים שנתייבשו[10]): שטו. כמו[11]) משיט בארץ, [12]שוטטו בחוצות ירושלים: .12 ילידתיהו. [כמו[13]) ויקחן] ילד את אלמודד, הרי ילד את אחרים. [ו]לפיכך יאמר [14])וירשתם אותם, ילידתיהו, שניהם בחזרק, לפי שמפעל שלהם דומה בעין מפעיל, אבל ישב שהוא בנוף האדם[15]) יאמר וישבתם, ישן וישנתם, כל דומיהן פתחין. וכן מן ירד וירדתם: .20 עד אשר יצא מאפכם. כתרגומו: למה זה יצאנו ממצרים. שאמרתם[16]) וכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים, ולפי שאתם כפויי טובה תלקו, ואילו הייתם מתאוים בשר ולא נתרעמתם

---

[1]) בכ"י: שהית מסתלק, ולפנים הי כתוב שם: שהיה מסתלק. — [2]) בפסוק ו, ובכ"י: ונפשנו יבשה. — [3]) בכ"י נשאר מקום מחק חלקן. — [4]) בפסוק ה. — [5]) שמות טז,לא ועיין פירוש רשב"ם שם. — [6]) היטיב להוסיף בעל קרן שמואל. — [7]) בכ"י: טעמו. — [8]) שמות טז,לא. — [9]) תהלים לב,ד. — [10]) הלך בדרך דונש (ע' תשובות דונש על מחם דף 14) שהביא רש"י. — [11]) איוב א,ז. — [12]) ירמיה ה,א. — [13]) בראשית י,כו. — [14]) בדברים יא,לא וכן ביהושע א,טו נמצא אותה, אבל אותם לא נמצא אחרי וירשתם, ועל זה בבר העיר בעל קרן שמואל. — [15]) intransitiv. ועיין RSBM דף 134 הערה 9 וגם דף 132 הערה 15. — [16]) בפסוק ה. ובזה ההרעמו על יציאתם ממצרים וכאילו אמרו למה זה יצאנו ממצרים.

על יציאת מצרים, לא הייתם לוקים כל כך, כמו בשאר תלונות שיש מהם שלא לקו: 21. ויאמר משה שש מאות אלף וג'. צריך לפרש זה[1]) דוגמא שפירשתי[2]) לא יוכל העם לעלות אל הר סיני. אף כאן משה היה מתיירא על מה שאמר הק' ואכלו חדש ימים וגם אמר[3]) והיה לכם לזרא, ושאל מן הקב"ה, אתה אמרת שיאכלו חדש ימים, והלא שש מאות אלף רגלי לבד הנשים והטף? והלא כל צאנם וכל בקרם לא יספיק להם חדש ימים והיאך תקיים זה הדבר? או תכלה אותם וישארו מעט ויסתפקו עד חדש שהרי אמרת והיה [לכם] לזרא? או תעשה להם ניסים להביא להם בשר ממקום אחר[4]): 26. בכתובים. שנכתבו לצאת אל האהל ולא יצאו מתוך ענוה כמפורש בסנהדרין[5]): 28. מבחוריו. מנעוריו, כמו[6]) בימי בחורותיך. אבל[7]) על כן על בחוריו לא ישמח י"י, הם האנשים הנקראים בחורים[8]): כלאם. כמו[9]) ויכלא הגשם, אָוסְרֵם ומָוְנֵעֵם מן השוק ותנם בבית הכלא. א"ח ה"ע גורם לומר כְּלָאֵם. כמו[10]) שְׁמָעֵנִי אדוני, [11]) יִמְצָאֵהוּ בארץ מדבר: 35. מקברות התאוה נסעו [העם] חצרות [וגו']. לפי הפשט מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו שם בחצרות, כלומר נתעכבו שם עד האסף מרים, ולכך האריך בלשונו לומר ויהיו בחצרות. ומדרש אגדה בסיפרי בסוף הפרשה „[12])ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן. וכי שתי חצרות היו שנסעו מזו וחנו בזו ונסעו מזו וחנו בזו". ומסופק לרבותי ונשאלתי עליו[13]) בפריש ופירשתיו בדרשה[14]) כי זו אנו למדין מתחילת הפרשה שכת' בה מקברות התאוה נסעו [העם] חצרות ויהיו בחצרות, ועל פסוק זה כת' בסיפרי „זה היה בשעה שנצטרעה מרים", וסוף דבר חוזר ומסיימו בפסוק האחרון של פרשה „ואחר נסעו העם מחצירות וכי שתי חצירות היו וכו'". ופסוק זה הוא נדרש [מדלא כתב[15])] מקברות התאוה נסעו העם ויחנו בחצרות, כשאר

[1]) הצורך לפרש זה מבואר באגדה בספרי ובתוספתא דסוטה פרק ו שהביא רש"י. [2]) שמות יט,כג. — [3]) בפסוק כ. — [4]) ואם כן לא שאל משה אלא איך יהיה הדבר. — [5]) דף יז ע"א לדעת רבי שמעון. ובכ"י בא המאמר הזה שלא במקומו אחרי פירוש מבחוריו. — [6]) קהלת יא,ט. ור"ל שהוא שם מופשט (nomen abstractum). — [7]) ישעיה ט,טז. — [8]) ר"ל שהוא שם דבר נמצא (nomen concretum). — [9]) בראשית ח,ב. — [10]) בראשית כג,ו. — [11]) דברים לב,י. — [12]) יב,טז. — [13]) בכ"י: עליה. — [14]) בכ"י: הדרשה. ובמקום בפריש, כלומר בעיר Paris אשר בצרפת, נדפס בפירוש אין הבין. — [15]) כנ"ל להוסיף.

אעיי דברים י,ו.

כל מסעות וחניות שכת' בהן ויסעו ויחנו, אלא מקברות התאוה נסעו העם חצרות, משמע כי העם נסעו [כמו כן] מחצירות ואחר כך ויהיו בחצירות שחזרו לאחוריהם בחצירות, שכשנסע דגל הראשון מחצירות ועדיין לא הורד המשכן [ולא נסעו הלוים][1]) ומשה ואהרן ומרים שהיו עדיין במחנה לויה, קרא להם הק' פתאום ונצטרעה מרים וחזרו לאחוריהם ונאספה מרים מצרעתה לסוף שבעה, ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן. וכל דרשה זו מצאתי במכילתא בפרשת בשלח כולה בפסוק הראשון[2]). ושוב מצאתיה בתשובות ר' קלונימוס איש רומי כמותי. וגם מה שכתוב במכילתא[3]) „ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה על זה נאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים" ופירשתי לשואלים, לפי שאין כתוב שם ויסעו מרעמסס ויחנו סוכותה לומר לך שלפי שעה באו מרעמסס לסוכות ובשעה שנסעו מרעמסס נסעו כמו כן מסוכות וזהו כנפי נשרים:

יב 1. [ה]כושית. שהיא ממשפחת חם: כי אשה כושית לקח. כדכת' בדברי הימים דמשה רבנו[4]) שמלך בארץ כוש ארבעים שנה ולקח מלכה אחת ולא שכב עמה כמו שכתוב שם. והם לא ידעו כשדיברו בו שלא נזקק לה. זהו עיקר פשוטו. שאם בשביל צפורה דיברו[5]), מה צורך לפרש כי אשה כושית לקח? וכי [עד] עתה לא ידענו כי ציפורה מדיינית היא? ועוד תשובה כי לא היתה כושית כי כוש מבני חם הוא, ומדיין מבני קטורה אשר ילדה לאברהם: 2. ויאמרו הרק אך במשה [וגו']. כלומר עוד זאת אמרו על משה במה יכול להתפאר עלינו הלא גם בנו דבר [י"י] לישראל: בנו[6]). על ידינו: 4. פתאום. בשעה שהיו מדברים במשה ולא היתה שעה רגילה לדבר עמהם אלא לגעור בהם מפני משה ולחלוק לו כבוד: 6. נביאכם. נבואתכם: 7. נאמן הוא. קבוע ומיוסד כל שעה ביום. וכמוהו[7]) ותקעתיו יתד במקום נאמן, יתד התקוע במקום חזק אינו ממהר ליפול: 12. אל נא תהי כמת. כלומר לכבודך ובשבילך אל נא תהיה אתה בעצמך כמת. והיאך? אשר נולד בצאתו מי שהוא ממעיו מרחם אמו של

[1]) בכ"י נשאר מקום רק כאן. — [2]) במכילתא הנדפסת לשמות יג,יז לא מצאתיה. — [3]) מכלתא בשלח לשמות יב,לז. — [4]) עיין RSBM דף 63 הערה 11. 12. — [5]) כדברי רבי נתן בספרי שהביאם רש"י. — [6]) בכ"י בטעות: באנו. — [7]) ישעיה כב,כג.

אחיו שהוא חי, הרי נאכל חצי בשרו של חי, כלומר מאחר שנולדה מרים מרחם אמו של משה והיא מתה, הרי נאכל חצי בשרו של משה: אל נא תהי. אל תהיה אתה כמת, כמו[1] אל תדי בתוקעי נק, [2]אל תדי עד חנם, [3]אל תדי בסיבאי יין:

שלח לך.

ג .2 כל נשיא בהם. עיקר פשוטו כך. כל אלה שנים עשר אנשים תקח מאותם שבישראל שנשא אותם לבם ללכת, שתכריז [לשאול] את העם [4]מי האיש שירצה ללכת לרגל את הארץ, ומאותם שיאמרו ללכת תקח ותבחר מהם שנים עשר. ולפי שאנשים[5] גיבורים שאינם יראים ורך לבב ראוים ללכת בארץ נכריה וגם להתחזק ולקחת מפרי הארץ, לכך הוצרך להכריז ולא נקבם[6] הק' בשמות כשם שעשה לנשיאים שמנו את ישראל[7] ובנשיאים שהנחילו[8] את ישראל את הארץ באלה מבעי[9], שאותם הוו נקובי שמות: כל נשיא בהם. הטעם שתחת כל מוביח פירושו. כל אלה הי"ב האנשים[9] יהיו [כל אחד] נשיא[10] להתנדב ללכת. כמו[11] כל שתה תחת רגליו: .17 ויקרא משה להושע בן נון יהושוע. [12]לא עתה קרא אותו כן, שהרי כבר קודם לכן[13] נקרא יהושע] אלא כך פירושו. הושע בן נון שאמרנו למעלה שנקרא כן בבית אביו הוא אותו שקרא משה [יהושע] כשנעשה משרתו והפקידו על ביתו. שכך היה מנהגם, כמו[14] ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח, [15]ויקרא

---

[1] משלי כב,כו. — [2] משלי כד,נח. — [3] משלי כג,כ. — [4] בכ"י: שתבון את העם. ועיין RSBM דף 32 הערה 1. — [5] בכ"י: שהאנשים. — [6] בכ"י: נקבה. — [7] א,ה—יז. — [8] לד,מו—כט. — [9] בכ"י בטעות: הנה. — [10] בכ"י: הנשיא. — [11] תהלים ח,ז. ובכ"י בטעות: כל שתה ללכת רגליו. — [12] נסיתי למלא החסרון. ובעל קרן שמואל שינה לכתיב כמו במקום אלא בראשית דברי רשב"ם הנותרים כאן. ולא יכין לעשות כן בלי הכרח. וכבר הראיתי במקומות רבים וגם בספרי RSBM בדף 32 בהערה 2 שנשמטו שורות שלמות מפירוש רשב"ם בכ"י אשר לנו ובפרט בשיטי תיבות בתחלה או בסוף החסרון כבהשערתי כאן. — [13] שמות כד,יג; לב,יא; במדבר יא,כח. — [14] בראשית מא,מה. וכן פירש רשב"ם שם. — [15] בדניאל א,ז: וישם לדניאל בלטשאצר. וכ נמצאכ"י הטעות גם לבראשית מא,מה.

לדניאל בלשצר, [1]דהוא שמיה בלטשצר כשם אלהיה: .18 וראיתם את הארץ מה היא. אם היא בתחילתה[2] ארץ ישרים או חלקה או ארץ מטונגת ולחה, כי לפי מה שתראו את הארץ תכינו לי כלי מלחמה לבתת את הישרים ולהכין הליכת חיילותיכם. כי בטוחים הוו [שי"י] יתן להם את ארץ כנען אך לא בלא טורח כי אם בעניין ערכי המלחמה: החזק הוא. כל זה להודיע באיזה עניין יערכי אתם מלחמה: .19 ומה הארץ אשר הוא יושב [בה]. כי ומה הארץ אשר אמרנו למעלה מדבר בארץ שהיא בתחילת המלכות שאין שם יישוב ועתה מדבר בארץ אשר הם יושבים בה הטובה היא אם רעה. אם מלאה תבואות הרבה וימצאו בה כל טוב מלהמותם ולא יצטרכו להקדים להם צדה כל כך לעת מלחמה מקודם: הבמחנים יושבים או בערי המבצר. כל זה לדעת אם צריכים לעשות דייק וסוללות לכבוש את הערים: .20 השמנה היא וגו'. להודיע לישראל שימצאוה זבת חלב ודבש כמו שהבטיחם הק': והתחזקתם [וגו']. באנשים גבורים לקחת ולא תגורו מפני איש: והימים ימי בכורי ענבים. זה מגיד הכת' מפני אשכול של ענבים שנטלו: .22 ויבא עד חברון. הגדה[3] נראית פשט שעל כלב אמר הכתוב שנאמר[4] ולו אתן את הארץ אשר דרך בה, [5]והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה, לפיכך ויבא עד חברון, הוא כלב, ונשתטח על קבורת אבות ונתפלל שינצל מעצת מרגלים. ומצינו ביהושע שנתן לכלב את חברון כדכת'[6] ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפונה באחוזתו. ומכל מקום לפי עיקר פשוטו ויבא כל אחד ואחד עד חברון שהרי אמרו[7] וגם בני הענקים ראינו שם, בחברון. וכת'[8] ושם ראינו את הנפילים בני ענק: לפני צוען מצרים. לפי פשוטו[9] נבנתה לפני צוען וגם כן חשובה יותר עיר הישנה מן העיר החדשה. [ומפני] שהיו ישראל מכירים חשיבותה של צוען הוצרך לומר כי ערי ישראל חשובים יותר וגם מתוך יושנה היו בה ענקים שהם מדורות הראשונים: .30 ויהם. שיתקם בחכמתו: .33 מן

---

[1] בדניאל ד,ה: די שמה בלטשאצר כשם אלהי. וגם בזה נמצא טעית שם בכ"י. — [2] ר"ל בתהום גבולות הארץ כדברי"י בתחלת פירוש פסוק יט. — [3] מימרא דרבא בסוטה דף לד ע"ב. — [4] דברים א,לו. — [5] יד,כד. — [6] יהושע כא,יב. — [7] בפסוק כח: וגם ילידי הענק ראינו שם. — [8] בפסוק לג. — [9] לפי שבדרך אגדה נדרש בענין אחר בסוטה דף לד ע"ב ובכתיבות דף קיב ע"א והביא רש"י הדרשה.

הנפילים הראשונים, כדכת' בבראשית[1]) הנפילים היו בארץ
בימים ההם: כחגבים. הנמוך נראה לגבוה ממנו הרבה כחגבים שהם
נמוכים מאד. וזה מוכיח[2]) היושב על חוג הארץ ויושביה כחגבים:
יד .9 סר צילם מעליהם. אין להם מחסה לחסות בו כי כבר
נמוגו כל יושבי ארץ מפנינו משעה שהוביש ים [סוף] כמו שאמרה
רחב הזונה[3]) וכדכת'[4]) נמוגו כל יושבי כנען: .14 ואמרו אל יושב
הארץ הזאת. ואמרו מצרים על[5]) יושבי ארץ כנען כמו שמפורש
לפנינו שיאמרו מצרים מבלתי יכולת וגו'. אבל עכשיו מפרש תחילה
למה יאמרו מצרים כן, כי שמעו שאתה הוצאתם בכח גדול ובעמוד
אש ובענן, הכל דרך אהבה יתירה וחיבה, ולבסוף יהרגם כאיש אחד,
ואמרו [הגוים וגו', כלומר] מצרים, לא מתוך שנאה עשה להם כך
אלא מבלתי יכולת להלחם עם שלשים ואחד מלכים. ועתה שוב
מחרון אפך למען שמך שלא יתחלל: .17 יגדל נא כח [י"י]. להאריך
אפך. כדכת'[6]) טוב ארך אפים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד עיר:
.20 סלחתי. סולח אני עכשיו. כמו[7]) נתתי כסף השדה: כדבריך.
שלא אכנו בדבר בפעם אחת אלא אאריך להם עד ארבעים שנה:
.21 ואולם. ואלא: .22 עשר פעמים. הרבה. כמו[8]) עשרת מונים,
[9]) ואפו עשר נשים, [10]) עשר פעמים תכלימוני: .33 רועים במדבר.
מתפרנסים כעין מרעה הצאן שהולכים הנה והנה, כלומר שיטלטלו
במדבר לכאן ולכאן. כך נראה בעיני: .36 והאנשים אשר שלח משה
ואחר ששלחם וישובו מארץ ישראל ואחרי כן וילינו אחרי שובם
כ[ד]כת' למעלה, עתה וימותו וג': דבה. מן[11]) דובב שפתי ישנים.
כמו מן [12]) באבוד רשעים רינה [13]) רננת רשעים מקרוב. [וכן][14]) כי מי"י
היתה סבה, מן סובב סבה: .40 אל המקום אשר אמר י"י. וציונו
ללכת שם לירש את הארץ: כי חטאנו. כאשר הֶאֱמַנּוּ לעצת מרגלים:
.41 והיא דרך זה לא תצלח: .43 כי על כן אשר שבתם. כמו[15])
וכל יש לו נתן בידו, כמו כל אשר יש לו: .44 משו. מגזרת[16]) לא ימיש:

---

1) בראשית ו,ד. — 2) ישעיה מ,כב. — 3) יהושע ב,ט—יא. — 4) שמות
טו,טו. — 5) עיין רש"י. — 6) משלי טז,לב. — 7) בראשית כג,יג. ורשב"ם
פירש גם שם כן. — 8) בראשית לא,ז. מא. — 9) ויקרא כו,כו. — 10) איוב
יט,ג. — 11) שיר השירים ז,י. — 12) משלי יא,י. — 13) איוב כ,ה. —
14) במלכים א' יב,טו: כי היתה סבה מעם י"י. — 15) בראשית לט,ד. ובכ"י
בטעות סופר וכל אשר יש לו נתן בידו. ואם היה כתוב כן במקרא, לא היה צריך
לפרש. — 16) שמות יג,כב; לג,יא.

cf. Grüdemann, Erziehungswesen 206 n. 3

טו .20 כתרומת גורן. שהיא [1]) ראשית דגנך. אף זו מראשית
עריסותיכם. וכן שנינו בע"ז ובשבת[2]): .22 וכי תשגו. בעובד ע"ז
בשוגג פירש[ו] חכמים[3]). ופרשת העלם דבר שבויקרא[4]) בשאר
מצות של כרת: .23 את כל אשר ציוה י"י אליכם ביד משה.
את הכל יעברו בשוגג. וזהו עב"ז שהעובדה כופר בכל המצות[5]):
מן היום אשר ציוה י"י והלאה. כל המצות כולן נצטוו אחר
אנכי ולא יהיה לך[6]) כי הם ראשונות: .30 ביד רמה [וגו'] מגדף. זו
ע"ז לפי הפשט[7]): .34 כי לא פורש. באיזו מיתה[8]): .38 ציצית.
כמו[9]) בציצת ראשי. קבוצת פתילים תלוין כשער הראש[10]):
.39 והיה לכם לציצית. [פתיל] הציצית הזה יהיה לכם לראייה
שתראו אותו. כמו [11]) מציץ מן החרכים. וכן מצאתי בסיפרי[12]).
[וגם] פתיל תכלת פירשו רבותינו[13]) לפי שהתכלת דומה לים
וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד:

ויקח קרח[14]).

טז .1 ויקח קרח. כמו[15]) ויקח [אברם] את שרה אשתו ואת
לוט, אף כאן ויקח קרח ודתן ואבירם אנשים הרבה, עד שקמו

---

1) דברים יח,ד. — 2) כבר העליתי בספרי RSBM דף 61 הערה 5 שהיה
כתוב כאן מתחלה בדברי רשב"ם: וכן שנינו בעד' ובשבת, והטעות באה על ידי
תמורת האותיות השוות ד' וז'. וכוונת רשב"ם למשנה עדיות א,ב ולשבת דף טו
ע"א ביחס אל דרש עריסותיכם בעירובין דף פג. — 3) בהוריות דף ח ע"א
ובספרי כאן ובמכלתא בא פרשה ה לפסוק והיה לכם למשמרת. — 4) ויקרא
ד,יג—כא. — 5) גם דבריו אלה נספחו לדברי חכמים בהוריות שם ובספרי. —
6) רוצה לומר מזמן מעמד הר סיני והלאה. ובאמת קדמו מצות מילה וגיד הנשה
וקרבן פסח וחג המצות וחק ומשפט במרה ושבת. אבל כמעט כלן נשנו אח"כ. —
7) על פי פירוש חכמים שהביא בפסוק כב. — 8) כפירוש ספרי וגמרא סנהדרין
דף עח ע"ב שהביא רש"י. — 9) יחזקאל ח,ג. — 10) עיין רש"י ומנחות דף מב
ע"א. — 11) שיר השירים ב,ט. — 12) ר"ל שגם בסיפרי הובא פסוק זה לענין
הכתוב כאן, אבל בדרך אחרת. — 13) ספרי כאן ומנחות דף מג ע"ב. —
14) חלק כ"י רשב"ם שנכתבו בו הפרשיות הבאות מעשה ידי כותב אחר הוא.
ודרך כתיבת החסרות והיתרות משונה. — 15) בראשית יב,ה. — והיה צריך
לכתוב: שרי, כדברי הכתוב שם.

עמהם לפני משה חמשים ומאתים: 2. [קריאי מועד. כמו][1]) קרואי
[ה]עדה. קוראים ושולחים בשבילם ליום המועד הקבוע למשפט בין
איש לאיש[2]): 4. ויפל על פניו. לתפלה. ושם נאמר לו מה שאמר
לקרח: 11. לכן אתה וכל עדתך הם אותם הנועדים על י"י:
12. ויאמרו לא נעלה אליך למשפט. לשון עלייה רגיל לומר אצל
הולכים[3]) אל השופטים. [4])ועלתה יבמתו השערה, [5])ויעלו אליה בני
ישראל למשפט, [6])ובעז עלה השער: 13. גם השתרר. גמין שבתורה
הפוכין, כי גם תשתרר עלינו השתרר. וכן [7])וברכתם גם אותי, גם תברכו
אותי. וכן[8]) ויאהב גם את רחל, וגם אהב את רחל. [9])גם אותך הרגתי,
גם הרגתי אותך: 14. העיני האנשים ההם תנקר. כסבור אתה
שאילו האנשים אשר מתרעמים עליך אין להם עינים לראות המכשול
הזה, שמארץ מצרים מארץ טובה העליתנו למות במדבר כי לא
השלמת תנאי שלך להביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש, אבל באילו
ארבעים שנה ימותו במדבר: לא נעלה. לפיכך לא נעלה אליך.
כלל ופרט וחזר וכלל. לא נעלה אמר תחלה, ואחר כך פירש למה,
וחזר וכלל לפיכך לא נעלה: 15. אל תֵּפֶן. מן פנה. כמו [10])ותרב
משאת בנימין מן רבה. אל תֵּפֶן אל תִּפְנֶה, אל תֶּפֶן אל תַּפְנֶה:
לא חמור אחד מהם נשאתי. אפילו חמור אחד לא נשאתי מהם
כשאר משתוררים על העם, ואם כן למה מפשיעים אותי בשררה.
ואם היה נקוד לא חמור אַחַד מהם. פתרונו היה חמור של אחד
מהם, כמו[11])אַחַד העם וכמו[12]) את אַחַד מהם: 22. אלהי הרוחות.
אתה מכיר רוחות ולבות שאר העם שלא פשעו[13]): 25. וילך אל
דתן ואבירם. אולי יחזרו בתשובה: 28. כי לא מלבי. שחינכתים
בקטורת כשאמרתי [14])אתה ואהרן איש מחתתו: 29. לא י"י
שלחני. אלא עשיתים מדעתי שצויתים להקטיר קטרת: 30. ואם
בריאה חדשה יברא י"י בארץ, כדכת'[15]) כי ברא י"י חדשה

---

[1]) א,מז; כו,ט. — [2]) עיין RSBM דף 126 הערה 12. — [3]) בכ"י: הולכה. — [4]) דברים כה,ז. — [5]) שופטים ד,ה. — [6]) רות ד,א. — [7]) שמות יב,לב. — [8]) בראשית כט,ל. — [9]) כב,לג. — [10]) בראשית מג,לד. — [11]) בראשית כו,י. — [12]) בפסוק הזה. — [13]) קיצר פירוש תנחומא שהביא רש"י. — [14]) בפסוק יז. ורשב"ם פירש דברי הכתוב לעשות את כל המעשים האלה שלא כדברי רש"י. — [15]) ירמיה לא,כא.

בארץ. שאינה כמיתת נדב ואביהוא: 34. נסו לקולם. כשצעקו
בשעת נפילה כדכת'[1]) לקול מפלתך רעשה ארץ:
יז 5. כאשר דבר י"י ביד משה לו. מוסב למעלה[2]) „ויקח
אלעזר הכהן את מחתת הנחשת" מבין השריפה כאשר דבר י"י
ביד משה לו לאלעזר[3]). שכך ציוהו הק' למשה[4]) אֱמֹר אל אלעזר בן
אהרן הכהן וירם את המחתת: 6. אתם המתם את עם י"י. על דתן
ואבירם הבלועים אנו מודים שחטאו, אבל מאתים וחמשים איש שמתו
כמיתת נדב ואביהוא אתם הרגתם אותם שציויתם להקטיר קטרת:
10. הרמו. כמו [5])המולו לי"י, אבל בשביל הרי"ש נהפך החירק לאי.
כמו בֵּרֵךְ בִּרֵךְ משקל דגש. ולמעלה אומר[6]) הבדלו, וכאן אומר
הרמו, שמשמע להַבָּדֵל יותר לפי שכבר יצא הקצף: 11. ושים
קטרת. להודיע שהקטרת הממיתה בשאינם כהנים, הוא הנותנת
חיים ביד כהנים, לדעת שהן ראוים לעבודה: 13. ויעמוד בין
המתים ובין החיים. שלא עבר המשחית את מקום ההקטרה:
17. קח מאתם מטה מטה וג'. מאחר שמתלוננים על דבר הקטרת
ואומרים[7]) אתם המתם את עם י"י, ואינה הוכחה שבחרתי בכהנים,
אני אעשה הוכחה אחרת שלא יוכלו לערער על הכהונה. כי מטהו
יפרח על ידי: 20. והשיכותי. מן[8]) וחמת המלך שככה, [כמו]
הסבותה מן סבב: 23. ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים.
נראה לפי הפשט כשהוציאו משה מְצָאוֹ שפרח ולא יותר כדכת'
והנה פרח מטה אהרן, אבל אחר כן ויצץ ציץ לעיני כל ישראל,
ואחרי כן ויגמול שקדים, שכן הוא העניין [בפירות האילן. שאם הכל
היה בבת אחת, אם כן כשהוציאו משה נגמר כל אותו העניין[9])] תחלה,
והנה[10]) לא היתה נראית לא הפריחה [ו]לא הניצה. וגם לא היה לו
לכתוב והנה פרח אלא והנה גמל שקדים מטה אהרן לבית לוי:
25. לאות לבני מרי. לדורות הבאים שירצו למרוד כגון עזיה[11]):
ותכל תלונותם. ותכלה את תלונותם של ישראל. כמו צו מן צוה:

---

[1]) בירמיה מט,כא: מקול נפלם רעשה הארץ. — [2]) בפסוק ד. — [3]) לא חש רשב"ם לכלל שכתב רש"י שכל למ"ד הנסמך לתיבת דיבור פירושו בשביל. — [4]) בפסוק ב. — [5]) ירמיה ד,ד. — [6]) טז,כא. — [7]) בפסוק ו. — [8]) אסתר ז,י. — [9]) נראה שנשמטו כדברים האלה על ידי שיווי התיבה שבסוף. ובעל קרן שמואל שינה לכתוב שאילו כן היה במקום שכן הוא. ולא יתכן. — [10]) גם כאן שינה בעל קרן שמואל לכתוב הנה במקום והנה. — [11]) דברי הימים ב' כו,טז.

27. אבדנו.[1] ויאבדו מתוך הקהל. אם כן כולנו אובדים מדי יום ביום, כיצד? כל הקרב הקרב כל איש ואיש אשר יקרב אל המשכן לשומרו או אל כלי המשכן עם חלוים ימות, שעדיין לא התרה בם הק' שעדיין לא נכתב והזר הקרב יומת. ולכך הוא מזהירם בפרשה זו[2] וזר לא יקרב אליכם, [3]והזר הקרב יומת, שמכאן ואילך לא יקרבו כלל ולא ימותו. שאפילו בפרשת אמור אל הכהנים שכת' שם[4] דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך לדרתם אשר יהיה בו מום לא יגש[5] להקריב לחם אלהיו, שם לא פסל אלא בעלי מומים, אבל זרים לא פסל. ומה שפסל בפרשה שלאחריה [6]אמור אליהם כל איש אשר יקרב וג', באוכל בטומאת הגוף מדבר, אבל בעבודת זרים במשכן ובכליו לא ראינו עדיין חיוב מיתה:

יח 1. ויאמר י"י אל אהרן אתה ובניך וג', וזר לא יקרב, והזר הקרב יומת. הרי הזהרתים[7] בחיוב מיתה, ומעתה אין לחוש הקרב הקרב שהרי אסרתים מליקרב וחייבתים מיתה: 7. עבודת מתנה [וגו']. ונמצאו ישראל פטורים מן העבודה, ומתוך שאינם מצווים לא יקרבו עוד שהרי והזר הקרב יומת: 8. לך נתתים למשחה, הרי הן לך כעין סימן שרים הנמשחין למלוך: 9. מן האש. לאחר הקטרת אימורין, הנותר מן האש: אשר ישיבו לי. [8]האשם המושב לי"י לכהן, זהו גזל הגר שאין לו יורשין: 12. כל חלב יצהר. כדכ' [9]בהרימכם את חלבו ממנו: 19. ברית מלח. נראה לי לשון קיום. וכן לדוד ולזרעו [10]ברית מלח. כי פתרונם לפי עניינם. אבל[11] לא תשבית מלח ברית אלהיך, מדבר [ב]מלח ממש. ברית מלח, ברית קיום ועומד לדורות: 27. כדגן מן הגרן. שהוא בלאו [12]וכל זר לא יאכל קדש בפרשת תרומה[13] באמור אל הכהנים: 32. לא תחללו[14]. לאוכלם בטומאה:

---

1) השתמש בדברי המקרא טו,לג. — 2) יח,ד. — 3) יח,ו. — 4) ויקרא כא,יז. — 5) צ"ל יקרב כדברי הכתוב. — 6) שם כב,ג. — 7) בכ"י: הזהרתם. — 8) ה,ח. ופירושו בפירוש רש"י מספרי כאן ומזבחים דף מד ע"ב. — 9) בפסוק ל. — 10) דברי הימים ב' יג,ה. — 11) ויקרא ב,יג. — 12) ויקרא כב,י. — 13) ויקרא כב,א—טז. — 14) בכ"י: לא יתחללו.

Geiger J. Z. V, 189 ff.

זאת חקת התורה (פרה).

יט 2. זאת חקת התורה. ולפנינו מפרש[1] באיזו תורה הוא מדבר. דכת'[2] וזאת התורה אדם כי ימות באהל, כלומר חקת התורה שאמר למטה זאת התורה, פרה אדומה צוה לקחת, לעשות תורת טהרתו של אדם כי ימות באהל, להיטהר בו נוגע ונושא ומאהיל: 5. לעיניו. של אלעזר[3]: 13. עוד טומאתו בו. אע"פי שטבל: 16. וכל אשר יגע על פני השדה. כלומר הבא אל האהל שהמת בו טמא בלא נגיעה, אבל אם המת על פני השדה ולא באהל אינו מטמא אלא במגע: 22. והנפש הנוגעת באותו שנגע במת תטמא עד הערב, כי המת אבי אבות הטמאה:

כ 1. ותמת שם מרים. בחדש הראשון[4] שלסוף ארבעים שנה. שהרי מת אהרן אחריה בחדש החמישי בשנת ארבעים לצאת בני ישראל כדכ' בפרשת אלה מסעי[5]: 8. קח את המטה. מלפני העדות: ודברתם אל הסלע. לא צוה הק' לקחת את המטה להכות בו הסלע כמו שעשה ברפידים שכת' שם[6] והכית בצור ויצאו ממנו מים, אלא המטה צוה לקחת להראות בו קשי מרי שלהם כדכת'[7] למשמרת לאות לבני מרי, אפס בדבור ידבר אל הסלע לתת מימיו והוצאת להם מים על ידי דבורך עם הסלע: 10. ויאמר להם שמעו נא המורים. כמו שהמטה הזה שיש בו שקדים מוכיח שהוא למשמרת לאות לבני מרי: המן הסלע הזה נוציא לכם מים. בשעת הרמת ידו במטה ויך בו את הסלע פעמים, אז אמר להם דרך כעס וחימה, סבורים אתם שמן הסלע הזה נוציא לכם מים? ומספק אמר משה כן, שטעה במה שאמר לו הק' [8]קח את המטה, ולא האמין שבדבורו עם הסלע יוציא ממנו מים אלא בהכאת המטה כמו שעשה ברפידים, ומה שאמר לו הקב"ה ודברתם, היה סבור שזו היא [רצונו של הק' לדבר אל[9]]

---

1) בכ"י: נפרש. — 2) בפסוק יד. — 3) בדפוסים: אהרן. — 4) בכ"י היה כתוב: בחדש החדש והטיב קורא אחד להגיה הראשון במקום החדש. והמדפיס הראשון הרע להדפיס שניהם. — 5) לג,לח. — 6) שמות יז,ו. — 7) יז,כה. — 8) בפסוק ח. — 9) נראה שחסרו כאן דברים כאלה ואין צורך לשנות נוסחת כ"י כאשר שינו המדפיסים ובעל קרן שמואל.

הסלע בהכאה במטה, ולכך הכה פעמים בסלע כעין חימה וכעס ומכפק אם יוציא מים הרי טוב ואם אין אדבר אל הסלע אחרי כן. והקב"ה הסכים על ידי משה לצאת [מים] על ידי הכאתו, ואע"פי כן נענש, שהק' מדקדק עם הצדיקים. וזהו שאמר הק' [1]יען לא האמנתם בי להקדישני, על ידי דיבוריכם אל הסלע, לפי שהוא מדקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה. ולפי שידעתי אני המפרש שמשה רבינו לא היה כי אם שוגג לעבור על דברי הק', לפיכך אני זקוק לפרש כי משה רבינו טעה כמו שפרשתי: 13. ויקדש בם. שהוקדש במים מכל מקום. ואע"פ שלא דברו אל הסלע: 17. לא נשתה מי באר שלכם. כי המים היו יקרים לאומות באותה הארץ: דרך המלך. מסלת עברי דרכים המיוחדת לכל העולם:

כא 1. יושב הנגב [וגו'] דרך האתרים. התרים[2], מרגלים. כ[ד]כת' שם[3] עלו זה בנגב, [4]ועמלק יושב בנגב, וכנענים אצלם [כדכת'][5] והנה הכנעני והעמלקי שם לפניכם: האתרים. כמו אפרוח אתמול אורוע. הרבה אלפין באין לשמוש בראש תיבה: 2. והחרמתי. המטלטלין יהיו הקדש לשמים: 5. הקלקל. כמו[6] קלקל בחצים, [7]לבן [8]כעין הבדלח ויבש, לוישנט[9] ב"ל: 8. וראה אותו. שיסתכל לשמים למעלה[10]: 11. בעיי העברים. לשון ארץ חריבה. כמו [11]וירושלים עיים תהיה, [12]לעי השדה: 14. על כן יאמר. על אילו המסעות שחזרו לאחוריהם והקיפו את ארץ אדום. כדכת'[13] ונסב את הר שעיר ימים רבים, וחזרו עד שפגעו בבאר שכת' למעלה[14], אז יֵאָמַר בספירת דברים ששיבחו להקב"ה והזכירו

---

1) בפסוק יב. — 2) בכ"י: התרת. — 3) יג,יז. — 4) כדבר המרגלים יג,כט. — 5) למעלה יד,מג כתוב: כי העמלקי והכנעני שם לפניכם. ובכ"י יש עוד שיבוש אחר בהשנות ארבע תיבות פעמים, כי כתוב שם: ועמלק יושב בנגב וכנענים אצלם והנה הכנעני והעמלקי אצלם והנה הכנעני והעמלקי שם לפניכם. — 6) יחזקאל כא,כו. ורשב"ם פירש הכתוב אשר שם כלשון נחשת קלל (יחזקאל א,ז) וכלשון והוא לא פנים קלקל (קהלת י,י). וכבר חיבר מנחם במחברת קל „נחשת קלל" עם „בלחם הקלקל" ועם „והוא לא פנים קלקל" ולפי עדות רש"י בפירושו ליחזקאל כא,כו גם עם „קלקל בחצים". ולא כן בנוסח דפוס פיליפאווסקי (עיין הערתו שם). ורשב"ם עד שני לנוסחא הישנה. — 7) שמות טז,לא. — 8) יא,ז וכפירוש רשב"ם שם. — 9) *luisant* ובל"א hellgläuzend, schimmernd. עיין RSBM דף 40 הערה 3. — 10) כדברי המשנה ראש השנה ג,ח שהביא רש"י. — 11) ירמיה כו,יח. — 12) מיכה א,ו. — 13) דברים ב,א. — 14) כ,יא. ונזדמן טעות לרבנו כי מי מריבה לא הוציאו משה ואהרן אלא בשנת הארבעים, כאשר כתב הוא בעצמו למעלה כ,א. ואז תמו הימים הרבים שהקיפו את הר שעיר וגם לא שבו אל מי מריבת קדש אחרי כן פעם שנית.

ניסי ים סוף וניסים שנעשו בנחל ארנון ובאר, וגם אז ישיר ישראל בראותם עתה את הבאר, כי מתחלה לא אמרו שירה עליו לפי שאז נענשו עליה משה ואהרן: את והב. את יהב של הק'. כמו[1] השלך על י"י יהבך. וכמו מן יהיה [2]מה הוה לאדם. מן[3] יקושת[י] לך וגם נלכדת בבל [4]פן תוקש בו, [מן ירא][5] למען תורא, וי"ו תחת יו"ד[6], כן והב מן יהב: 18. שרים. משה ואהרן: וממדבר מתנה. לפי הפשט כל אילו שמות מקומות של נסיעה וחנייה: 27. על כן יאמרו המושלים. על מלחמת סיחון ועוג נתנבא[ו] תחילה. מושלים, מושלי נבואות כגון בלעם וחביריו[7]: 28. ער מואב. עיר מלוכה של מואב נקראת ער: 30. ונירם. ונשלך אותם ממקומם, ונחרם אותם. כמו מן נטה יאמר וַנֵּט, כן[8] יאמר מן ירה וַנִּיר. ונירם כמו ונירם. וכן[9] יבדלני כמו יבדילני, [10]להוציאנו כמו להוציאנו. [וכמו שפירוש] ונשים ונפעל, כן ונירם. ואלו היה מפורש כתרגומו, היה לו לינקד ונירם וי"ו חטף:

כב 1. מעבר לירדן יריחו. כלומר כנגד ירדן וכנגד יריחו, לא למטה בירדן[11] ולא למעלה מיושבי ארץ ישראל[12]. ראוי ליכתב מעבר לירדן לאותם[13] שעברו את הירדן, שלהם קרוי ערבות מואב מעבר לירדן:

וירא בלק.

3. ויקץ מואב בחייו, כמו[14] קצתי בחיי: 4. ילחכו. כל התבואות וכל מיני אוכלין: 5. ארץ בני עמו. של בלק: 6. את

---

1) תהלים נה,כג. — 2) קהלת ב,כב. — 3) ירמיה נ,כד. ובכ"י: יקושת. — 4) דברים ז,כה. ובכ"י מן במקום פן. — 5) תהלים קל,ד. — 6) ע' לעיל דף 84 הערה 8. — 7) לבבא בתרא דף עח ע"ב כתב רשב"ם בפירושו: פשטיה דקרא מיירי שבשנלחם סיחון במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו נתנבא בלעם וחביריו שינצח סיחון למואב. — 8) בכ"י בטעות: יאמר ונטנו. עיין RSBM דף 32 הערה 1. — 9) ישעיה נו,ג. — 10) שמות יד,יא. — 11) לדרום כנגד תוצאות הירדן אל ים המלח. — 12) לצפון לצד מעיינות הירדן בואך ארץ ארם. — 13) בכ"י: לאחר. ורצה רשב"ם לומר שכתב משה התורה לדורות הבאים שכבר עברו את הירדן. וכן תמצא מבואר בדברי רשב"ם לדברים א,א. ודומה לזה בענין הזמן כתב לדברים לב,ד. — 14) בראשית כו,מו.

אשר תברך. בנבואה. גם בלק היה יודע שנביא היה ובנבואה היה אומר העתידות או על ידי קסמים כי כן נקרא בלעם הקוסם ביהושע[1], אך סבור הוא שיועילו לו חפלותיו וקרבנותיו: 7. וקסמים בידם. מיני קסמים היו מוליכין לבלעם פן יאמר אין בידי מיני קסמים. כדכת'[2] בימינו היה הקסם ירושלים קלקל בחצים שאל בתרפים ראה בכבד: 14. הלך עמנו. כי לא נחשבנו בעיניו: 15. רבים. מרובים: ונכבדים. חשובים ונכבדים מן הראשונים: 22. כי הולך הוא ברצון, מתאוה לקללם, אע"פ שהיה יודע שאין הק' רוצה: 25. ותלחץ את רגל בלעם. שעל זה נעשה חגר כדכ'[3] וילך שפי: 33. אולי נטתה מפני. כל אולי שבמקרא פירושם כמו אם וכמו אילו. והמפרשים[4] את זה כמו[5] לולי התמהמהנו וכמו[6] לולי אלחי וג' מעות הוא בידם. אבל פרושו כמו[7] אולי יש תקוה, [8]אולי יחנן י"י צבאות, [9]אולי משגה הוא. וכן אמר המלאך. על מה הכית את אתנך שלש פעמים? שלא כדין עשית, שהרי ותט לפני זה שלש רגלים, כל נטיותיה היו "לפני" אבל לא "מפני" שהרי לא עברה אותי. אילי נטתה מפני, כלומר שאם נטתה "מפני" ולא "לפני", כלומר שאם עברה אותי את הדרך עד אתרי, גם הרגתי אותך, כלומר לא היתה ניצול בהוק מועט של לחיצת רגלך אלא אף אותך הרגתי והיא לא היתה מפסדת שאותה החייתי כמו שהיא קיימת גם עתה, שהיא לא היתה פושעת כי אם אתה שהיתה פישע בי שהכיתה אתונך: גם אותך הרגתי. גם הרגתי אותך. כמו[10] וברכתם גם אתי, גם תברכו אותי:

כג 3. וילך שפי. חגר[11]. כמו[12] ושופי עצמותיו. גם שנידם מגורת הטופי פעל של ה"א: 7. ינחני. הנחני: מהררי קדם. בפל לשון, דכת'[13] ארם מקדם. כלומר טורח גדול מארץ־רחוקה, ובחנם, כי לא יועיל לו: וַעֲמָה. נראה לי פתח שהוא לשון ציווי[14]. אבל זֹעֲמָה מלא פום משמע נקבה וזעמת, כמו[15] אש אוכלה, [16]והוא

---

[1]) יהושע ג,כב. — [2]) יחזקאל כא,כו. — [3]) כנ,ג. יהוא פירש גם שם כן על פי דברי הגמרא בסנהדרין דף קה ע"א. — [4]) רומז על מנחם במחברת אילי (דף 18) ועל רשי'. — [5]) בראשית מג,י. — [6]) בראשית לא,מב. — [7]) איכה ג,כט. — [8]) עמים ה,טו. — [9]) בראשית מג,יד. — [10]) שמות יב,לב. — [11]) סנהדרין דף קה ע"א. — [12]) איוב לט,א. — [13]) ישעיה ט,א. — [14]) עיין את אשר כתבתי בספרי RSBM ברף 59 בהערה 2. — [15]) דברים ד,כד. — [16]) שופטים ד,ד.

שופטה את ישראל: 8. לא זעם י"י אותם, לא הבעיסם[1] בדכת'[2] והעם אשר ועם י"י, שהקן ועם אותם. לשון הבעים אחרים הוא: 9. כי מראש צורים אראנו[3]. מפרש הטעם למה לא זעם אותם הק' ולמה אינו חפץ לקללם. שהרי מראש צורים שאני עומד עכשיו אני רואה אותם, ומראש הגבעה אני רואה כי לבדם הם ואין שאר אומות מתחשבין ומעורבין עמהם. וגם יש בהם בנים קטנים[4] שאין להם מניין. כי לא נמנו כי אם מבן עשרים שנה ומעלה, נמצא [מספרם] יותר ויותר, כי מי מנה עפר יעקב. לכך אינו חפץ לקללם, כדכת' בנינה[5] ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו, אם הגדולים חטאו, הקטנים מה חטאו: 10. רבע ישראל. זרע ישראל. לפי שע"י הרביעה נוצר האדם[6]: 19. לא איש אל. אינו איש לחזור מברכתו בשעה מועטת כזו, שהרי לא פשעו אחר הברכה שברכתי אותם היום[7]: ויכוב. והוא היאך יכוב לחזור בו בהנם: ויתנחם. בתמיה. והיאך יתנחם: ולא יעשה. בתמיה: 20. הנה ברך לקחתי. הנה לקחתי לברך אותם היום, כבר [גזר] לברכם והוא ברך אותם כבר ואותה הברכה[8] לא אשיבנה. ובֵרַך לשעבר. כמו[9] חָרַף עושהו: 21. לא הביט און ביעקב. אינו רוצה לעונשן אפילו כשהן חוטאין. כדכ'[10] וירא און ולא יתבונן. לא הביט, אינו רוצה להביט: ותרועת מלך. ריעות. כמו[11] איש רעים להתרועע. כי שוכן בניהם. ולמה שוכן אתם ומחבב אותם? 23. כי לא נחש ביעקב וג'. אינם מעוננים וקוסמים כמונו ולא שואלין אוב וידעוני, אלא בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, מתוך ששבעה בניהם אומרים להם הנביאים ליעקב ולישראל היום מה פעל וגור הקב"ה לימים הבאים, ואינם צריכים נחש וקסם: כעת יאמר. מה שעתיד לבא בעת מחר או [לאחר] הרבה ימים ושנים יאמר להם

---

[1]) בל"א kränken, ובעל קרן שמואל לא הבין והאריך דבריו בלי הועיל. — [2]) מלאכי א,ד. — [3]) בכ"י באי כאן בתחלת הפירוש שש התיבות האלה: שאני עומד עכשיו אני רואה אותם. ולא נבין התיבות אם לא נמחוק תיבת אראנו אשר קדמה להן בכ"י מדברי המקרא. אבל באמת אין להן שיכר כלל ונכפלית הן בטעות מדברי רשב"ם הבאים אחרי כן. — [4]) הלך בפ"ק תיבות עפר יעקב בעקבות אנקלוס. — [5]) יונה ד,יא. — [6]) ברשי' תמצא ביאור לדבריו, כי עליו כמך. — [7]) בברכתי הראשונה. — [8]) בתיבה הזאת ביאר גם הוא גם רשי' לשון נקבה של ביטי תיבת אשיבנה. — [9]) משלי יז,ה. — [10]) איוב יא,יא. — [11]) משלי יח,כד.

היום על ידי נביא. וכן כל „כעת" מדבר בעתידות. כרכת׳ באשת מנוח[1] לו הפץ י״י להמיתנו—עכשיו,—[לא] לקח מידינו עולה ומנחה וכעת לא השמיענו כזאת, לידת הבן שהודיענו שתהיה „בעת", לשנה הבאה, לא השמיענו, אלא ודאי נחיה יתקיים לנו בן, שאם היינו מתים, היאך יהיה לנו בן לשנה הבאה. וכן[2] כעת חיה את חובקת בן:

כד .1 [ולא הלך כפעם בפעם] לקראת נחשים. לנסות ממקום למקום אולי יוכל לקללם, אלא מעתה נתכוון לברכם בלב שלם. ומתוך כך כת[3] ותהי עליו רוח אלהים כאן, שרוח שכינה שרתה עליו מאהבה ודרך חיבה: .3 שתום העין. פתוח עין, רואה מראות אלהים. כמו ששנינו[4] עד שישתום ויסתום: .4 אשר מחזה שדי יחוה, פעמים נופל שוכב בלילה ופעמים גלוי עינים ביום. כי עתה היו נבואות הללו ביום. כמו[5] נופלים על פני השדה בשאול, שוכבים: .6 כנחלים נטיו. נעטיו[6], מיושרים: כאהלים. כמו[7] מר ואהלות. כַּאֲהָלִים [וגו׳ כַּאֲרָזִים] על מים[8] פתח, לפי שהוא במקום חטף, [וכמוהו][9] כַּעֲרָבִים על יבלי מים. אבל[10] בחור כָּאֲרָזִים קמץ, שהוא מבורר כְּהָאֲרָזִים: .7 וירום מאגג מלכו. שאול. כל מלכי עמלק נקראין אגג כמו כל מלכי מצרים קרוים פרעה, מלכי פלשתים אבימלך, ושל ירושלים מלכי צדק, אדוני צדק[11]: .8 תועפות. חזק, כמו[12] ותועפות הרים לו: .14 איעצך עצה להכשילם, לפי [ש]דעתי אשר יעשה העם הזה לעמך [יהיה] באחרית הימים, אבל עתה בקרוב בחייך לא תירא מהם. וזו היא העצה[13] הן הנה דוי לבני ישראל בדבר בלעם וג׳, ובאן סתם משה את העצה, לפי שבלחש אמרה בלעם לבלק ולא נודעה העצה עד שפרשה משה בשעת הצורך: .17 אראנו, אני רואה עתה ועכשיו את העתידות[14] ולא עתה יהיה: כל בני שת. לפי הפשט זה מלך המשיח: .18 יְרֵשָׁה. כמו שְׁמֵנָה,[15] נפש

---

1) שופטים יג,כג. — 2) מלכים ב׳ ד,לו. — 3) בפסוק ב. — 4) במשנה עבודה זרה ה,ג. ד: כדי שישתים ויסתום. — 5) בשמואל א׳ לא,ח: נופלים בהר הגלבוע. — 6) בכ״י: ננטין, ובעל קרן שמיאל ת״קן. — 7) שיר השירים ד,יד ותהלים מה,ט. — 8) בכ״י חסרה תיבת כארזים. — 9) ישעיה מד,ד. ובכ״י כארזים במקום בערבים. — 10) שיר השירים ה,טו. — 11) וכן כתב לבראשית מא,י. מג. — 12) תהלים צה,ד. — 13) לא,טו. — 14) ר״ל שתיבת אראנו לשון הווה הוא ולא לשון עתיד. — 15) משלי כו,ז.

שבעה. ארדטירא[1]: .19 וירד מיעקב, יהוה רודה בכל המלכיות איש מיעקב: והאביד שריד מעיר. מאדום. כרכ׳[2] ולא יהיה שריד לבית עשו כי י״י דבר: .20 וירא את עמלק. ממקום שהיה שם, משם רואה אותם: ראשית גוים. כתרגומו: .21 איתן מושבך [וגו׳]. כסבור אתה שאיתן יהא מושבך ושהא בסלע קנך קים, לא [י]היה כמו שאתה סבור אלא[3] אחר[4] כן יהיה לבער קין, עד [מה, ה]מקום רחוק[5] אשר אשור תשבך, מלכות אשור[6] תגלה[7] אותך בשבי: .23 אוי מי יחיה מפני מלך המשיח בשומו הק׳ אלה הדברים שיקרקר כל בני שת: .24 וצים. כמו[8] וצי אדיר. דרומן[9] בלע׳, הוא בורני גדולה:

כה .3 ויחר אף. שהתחילה מגפה בעם: .4 והוקע אותם. החוטאים. כמו[10] והוקעתם [לי״י] בגבעת שאול, לשון תליה והריגה: .6 ויקרב אל אחיו. להזונתה, כרכת׳[11] לא תקרבו לגלות עריה: .8 הקבה. עניין אהל: קבתה. בטנה, כמו[12] והקבה:

פינחס[13].

[.13 והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם. (כתבו התוספית על התורה בספר דעת וקנים דף עג ע״ד וזה לשונם: ועל זה הקשה ה״ר שמואל ש)הרי משמיני למלואים היה פינחס משוח מלחמה שכן מונה[14] שמחה זו בשבע שמחות שהיתה אלישבע אשת

---

1) בכ״י בחילוף אחיות דומות (י ור׳,ר׳ וד׳,ד׳ ור׳): אירטידא. ובאמת הוא כאשר תיקנתי *héréditaire* ובליא erblich או angeerbt. — 2) עובדיה, יח.— 3) היא פירוש של כי אם שבכתוב. — 4) בכ״י אשר במקום אחר. — 5) היא פירוש של עד מה שבמקרא.— 6) רצה לפרש לשון נקבה של תשבך.— 7) בכ״י: ויגלה. כי הנה גנ התי״ו נסדק לשני חלקים ונראית כמו ו׳.— 8) ישעיה לג,כא.— 9) ובליא *dromon* grösseres Kriegsschiff. — 10) שמואל ב׳ כא,ו. — 11) ויקרא יח,ו. — 12) דברים יח,ג. — 13) לפרשת פינחס לא נשאר פירוש רשב״ם. ולמעלה תמצא את אשר נשאר במקום אחר. אבל דברים אחרים הכתובים בתוספית לתורה בשם רשב״ם לפרשת פינחס הם לקוחים מתוך פירוש למס׳ כבא בתרא והם דברי הלכה ולא מענין פשט הכתובים. — 14) בויקרא רבא פרשה כ.

Mtschr. 1892, 70

אהרן יתירה על האחרות שהיה בן בנה משוח מלחמה. ושמא משם נתן לו להיות משוח מלחמה, אבל לעבודה ולדורות לא, ובאן ניתנה לו הכהונה לכל מילי ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם:]

ראשי המטות.

ל .2 וידבר משה אל ראשי המטות. נשאלתי באניזו בכרך לשרון[1] לפי הפשט היכן מצינו שום פרשה שמתחלת כן? שלא נאמר למעלה וידבר י"י אל משה לאמר איש כי ידר וג', והיאך מתחלת הפרשה בדבורו של משה שאין מפורש לו מפי הגבורה? וזו תשובתי. למעלה בת'[2] אלה תעשו לי"י במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם, שאתם צריכין להביא באחד משלש רגלים משום בל תאחר כמפורש במסכת ראש השנה[3]. הלך משה ודבר אל ראשי המטות, שהם שופטים, להורות לישראל הילכות נדרים, ואמר להם. הק' צוה לי שיקרבו נדריהם ונדבותם ביגל פן יאחרו נדריהם לפיכך איש כי ידר נדר לי"י, קרבן, או השבע שבועה לענות נפשו לאסור אסר[4], לא יחל דברו, מוסב על הנדר[5], כלומר לא יאחר את נדרו עד לאחר הרגלים כמו שצוום הק', שכן פרוש לא יחל כמו[6] ויחל עד בוש, [7]ויחל עוד שבעת ימים, [8]יחל ישראל אל י"י, ימתין ויחכה לו. והמפרש לשון חלול[9] לפי הפשט טעות הוא בידו. ככל היוצא מפיו יעשה מסב על השבע שבועה[10], כעניין שפרש בשעת שבועתו יעשה, [1]לפי הזמן שפירש, הן קרוב הן רחוק. וראיה לדבר. בעניין שני דברים הללו פירש משה במשנה תורה[11] כי

---

1) היא עיר *Loudun* במדינ *Anjou* אשר בארץ צרפת. — 2) כט,לט. — 3) דף ד ע"א. — 4) נראה שר"ל שתיבות לאסור אסר נוכחין שהשבועה הנאמרת כאן היא על דבר עינוי נפש. — 5) בתוספות שבספר דעת וקנים דף עה ע"א הובאו השאלה והתשובה הזאת בשם רשב"ם על נכון, ובמגחת יהודה שם דף עה ע"ג הובאו כל הדברים בשם מהר"מ מקוצי, ולא ידע מקורם. ובפענח חזא דף נה ע"א בד"ה וה הדבר אשר ציוה השתמש בדברי רשב"ם ולא הזכיר שמו. — 6) בשופטים ג,בה כתיב: ויחילו עד בוש. — 7) בראשית ח,י. — 8) תהלים קל,ו. — 9) רש"י על פי ספרי. — 10) בלומר לענות נפש. — 11) דברים כג,כב. כד.

תדור נדר לי"י אלהיך לא תאחר לשלמו [ג'] מוצא שפתיך תשמר ועשית. [כי תדר נדר וג' בענין איש כי ידר נדר, ומוצא שפתיך תשמר בענין או] השבע שבועה וג': 11. ואם בית אישה נדרה. אבל למעלה כת'[1] ונדריה עליה. אותו פסוק בנדרים הקודמים קודם שנשאה. ומשמע לפי הפשט שהבעל מיפר בקודמין[2]: 16. ואם הפר יפר אותם אחרי שמעו, והיא אינה יודעת ששמע, ונשא את עונה, שאינם מופרים והיא שוגגת שלא ידעה אם שמע עד עתה אם לאו[3]:

לא 5. וימסרו, בעל כרחן לפי שאמר הק' [4]ואחר תאסף אל עמך. מדרש אגדה[5]: 12. את השבי. אדם: ואת המלקוח. בהמות: ואת השלל. מטלטלין: 13. אל מחוץ למחנה. כדי שלא יכנסו הבאים מן המלחמה במחנה, מפני טומאת נפש: 23. אך במי נדה, של פרה אדומה לטהרם מטומאת נפש. ושאר דברים לנקותם מאיסור מאכל הנבלע בכלים: 49. עבדיך נשאו את ראש וג' [1]לא נפקד ממנו איש במגפה. לפיכך [6]ונקרב את קרבן י"י [וג'] לכפר על נפשותינו, שנדרנו מלפני החשבון שנימנינו כדי שלא ישלוט בנו נגף. ולפיכך ציוה הק' לתתו על עבדת אהל מועד, שכן מצינו בכי תשא וג' [7]ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם [ג'] ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל ונתת אתו על עבדת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון וג'. אף כאן [8]ויביאו אותו אל אהל מועד לזכרון לפני י"י. מאבא מרי הרב ר' מאיר שמעתי שימה זו ועיקר:

לב .17 חושים. נמהרים. כמו [9]החישה מפלט לו:

---

1) בפסוק ז. — 2) שלא כדעת רבותינו בנדרים דף עב ע"א ובמקומות אחרים. — 3) בכלל דברין רצה לימר שאם ידעה האשה שכבר שמעה בעלה, אין לה לעבור על נדריה לפי שהיא יודעת שאינם מופרים. וכן פירש רמב"ן. אבל ראב"ע פירש בעניין אחר. — 4) בפסוק ב: אחר האסף אל עמיך. וגם ע"פ הגמרא בנדרים לו ע"ב העוסקא הזאת עיקר. — 5) בספרי. וגם רש"י הביאו. — 6) בפסוק שאחר זה. — 7) שמות ל,יב. טו. — 8) בפסוק נד. — 9) בתהלים נה,ט: אחישה.

אלה מסעי.

לג .1 אלה מסעי. כל מכעות וחניות[1]) חוזר ומונה כדי לפרש היכן היו חונים: .49 ויחנו על הירדן וגו' בערבות מואב. שם[2]) וידבר י"י אל משה בערבות מואב על ירדן ירחו: .55 לשכים בעיניכם. לשון של קוצים וסרפדים הנוקבים את העינים כמו[3]) הנני סך את דרכך בסירים. ובספר יהושע מוכיח [שכ'] שם[4]) והיו לכם לפח ולמוקש ולשוטט בצדיכם [ולצננים בעיניכם. ולשוטט] לשון[5]) אבי יסר אתכם בשוטים.[6]) שוט לסוס. ולצנינים, גם הוא ממיני קוצים המזיקים לבני [ארם]. מנחם בן סרוק[7]) חברו עם[8]) ואל מצנים יקחהו. אך אני מפרשו[9]) לשון[10]) כצנת שלג. שהרי שם כתוב[11]) אשר קצירו רעב יאכל ואל מצנים יקחהו ישאף צמים חילם, כלומר הליסטים הרעבים והערומים — צנים[12]) — והצמאים יקחו ממנו: .56 כאשר דמיתי, חשבתי, לעשות להם, אשר צויתי לכם לא תחיה כל נשמה ואתם מותירים אותם ומחיים אותם, אעשה לכם, שלא אחיה אתכם:

לד .2 ואת הארץ אשר תפל לכם בנחלה[13]). רבינו זקני פירש וציר תחומין ואע"פ כן אפרש בקוצר. כי תחלה הכתוב פירש גבול דרום ואחר כך גבול מערב כי הים הגדול הוא גבול מערבי ואחר כך צפון ואחר כך מזרחי: .3 על ידי אדום. כמוך לאדום: .4 ונסב לכם. שם בולט הגבול: ויצא [וגו'] ועבר [וגו']. דרך ישר בלא הקף: .5 והיו תוצאותיו הימה, וגבול [דרום כלה שם בקרן] דרומית מערבית: .6 וגבול ים, כלומר וגבול מערבי ביצד? והיה לכם הים הגדול וגבול [גבול] מערב: וגבול. חכמים[14]) פירשו לרבות נסים[15]) שבים, הם איי הים: .7 תתאו. תתחמו, לשון תחום וגבול:

לה .5 אלפים באמה. אלף אמה מגרש והשאר שדות וכרמים: .11 והקריתם. וימנתם: .14 את שלש הערים תתנו מעבר

1) בכ"י בחלוף אותיות דומות: ותנויות, והמדפיסים הוסיפו לחטא. — 2) פסוק נ. — 3) הושע ב,ח. — 4) יהושע כג,יג. — 5) מלכים א' יב,יא. — 6) משלי כו,ג. — 7) במחברת צו l. — 8) איוב ה,ה. — 9) תיבת מצנים שבאיוב. — 10) משלי כה,יג. — 11) באיוב ה,ה. — 12) הערומים הוא פירוש של מצנים שבמקרא כי גוף הערים בלי לבוש תבואהו צנה ביום שלג וקרח בלילה. — 13) בכ"י: לנחלה. — 14) גיטין דף ח ע"א. — 15) הנקודות העתקתי מכ"י.

לירדן. אותן הכדיל משה בחייו כדכת'[1]) או יבדיל משה: .31 [ו]לא תקחו כופר. לא יפטר בממון א): .32 עד מות הכהן. הגדול[2]). לפי פשוטו כל ימי השופט הגדול, דוגמת[3]) אסיריו לא פתח ביתה: .33 כי אם בדם שפכו[4]). אני אומר שהוא נקוד מן הדין מלא פום לפי פירושו כי אם בדם האיש השופך את הדם[5]):

לו .6 לטוב בעיניהם. מן שבט שלהם, לפי הפשט[6]):

ונשלם חומש הפקודים:

א) בכריתא דר' אלישר[7]) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו יצא. כיצד? [ו]לא תקחו כפר לנפש רוצח וגו'. יכול הרינת רוצח בכלל כל העושין? ולמה יצאת? ללמד על שאר עושין. ומה הוא מלמד עליהן? לריצת אין לוקחין כופר, אבל לשן ועין ליד ורגל לבויה ולחבורה ולשאר חבלות לוקחים כופר[8]):

1) דברים ד,מא. — 2) עיין RSBM דף 41 הערה 3 בסופה. — 3) ישעיה יד,יז. ורצון רשב"ם לומר שערי המקלט הן כמו בתי כלאים לרוצחים בשוגג והם שם כמו אסירי השופט הגדול כי על פי בית דין גולים שמה כאמור בפסוק כה. והגלות בעיר המקלט היא כדמות כפרה לשגגתם. ובמות השופט הגדול תכלה הכפרה אשר נזרו אנשי המשפט אשר הם תחת ממשלתו. וכמו שנאמר בנבוכדנצר לגנאי שכל אסיריו החבאו בבתי כלאיו כל ימי חייו, כן שבת הוא וצירך נדיל להכין ממשלת הכהן הגדול שכל הגולים על ידו או תחת ממשלתו לעיר מקלטו ישבו שם כל ימי חייו. — 4) בכ"י בטעות: שפכה, בה"א. — 5) עיין את אשר כתבתי בספרי RSBM בדף 59 בהערה 2. — 6) שלא כדברי ר' יהודה בשם שמואל בבבא בתרא דף קכ ע"א. — 7) בברייתא דשלשים ושתים מדות של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בסימן כה. — 8) כל זאת היא הוספה מאוחרת ונכתבה באיזית קטנות בכי' להבדילה מפירוש רשב"ם שלפניה ושלאחריה.

אלה הדברים.

א 1. אלה הדברים. לפי פשוטו כל הנזכרים בפסוק זה מקומות הן[1] כמו שמצינו שרנילים הפסוקים לתת סימן בתוך סימן אל המקומות שהוא רוצה לפרש היטב. בלך לך [2]מקדם לביתאל ויט אהלה ביתאל מים והעי מקדם. [בפרשת בשלח][3] וישובו ויחנו לפני פי החירות בין מגדול ובין הים לפני בעל צפון. בסוף שופטים[4] הנה חג לי״י בשלו מימים ימימה אשר מצפונה לביתאל מזרחה השמש למסלה העלה מביתאל שכמה ומנגב ללבונה[5]. וכל שכן שצריך לפרש היכן נאמרו המצות כמו שכתוב[6] וידבר י״י אל משה במדבר סיני, [7]בארץ מצרים החדש הזה, [8]וידבר י״י אל משה בהר סיני, [9] בערבות מואב. אף כאן עושה סימן בתוך סימן. וכן הוא אומר וחזר ושונה דבר זה כשבא משה לפרש את המצות [10]אלה העדות החקים והמשפטים אשר דבר משה וג׳ בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחן מלך האמרי. [וכן בפרשה זו לפנינו כתוב [11]בעבר הירדן בארץ מואב][12] היאיל משה וגו׳: בעבר הירדן. ובאיזה עבר הירדן? במדבר, באותו עבר הירדן שהוא לצד מדבר שהיו בו ישראל מ׳ שנה שהיא קרוי עבר הירדן ליושבים בארץ ישר׳, ולא בעבר הירדן שהוא לצד ירושלם שגם הוא קרוי עבר הירדן להולכי מדבר שהיו בו ישראל[13]: בערבה. כלומר באיזה מקום במדבר? באותו מדבר שבערבות מואב: מול סוף. שים סוף מתחיל ממורח ארץ ישראל שנאמר[14] ושתי את גבלך

1) ולא כפירוש ספרי והתרגומים ורש״י. — 2) בראשית יב,ח. — 3) כן נראה בעיני להוסיף והמקרא בשמות יד,ב. — 4) שופטים כא,יט. — 5) בכ״י: בשילה... ממורח.. ביתאל שכמה מנגב ללבונה. — 6) במדבר א,א. — 7) שמות יב,א. ב. — 8) ויקרא כה,א. — 9) במדבר לג,ג. — 10) ד,מה. מו. — 11) בפסוק ה. — 12) כדברים האלה חסר בכ״י. — 13) מכאן ראיה להגהתי בדברי רשב״ם לבמדבר כב,א. עיין שם בדף 89 הערה 13. — 14) שמות כג,לא.

מים סוף [ו]עד ים פלשתים וגו׳[1] כלומר ממזרח ועד מערב והוא ים המלח שבתוב בגבול קרן מזרחית דרומית באלה מסעי[2], וגם בפרשת ואתחנן[3] וכל הערבה עבר הירדן מזרחה ועד ים הערבה, וזהו ים סוף שאצל ערבות מואב: בין פארן ובין תפל. כמו [4]בין ביתאל לבין העי: ולבן וחצרות ודי זהב. הכל מקומות לפי פשוטו[5]. ודי והב. כמו [6]בת מי זהב שהוא שם [לפי] פשוטו[7]: 2. אחד עשר יום מחורב. א)מי חכם ויבן את זאת. כי פסוק זה לא נכתב

א) זה אמיתת הדבר שמתחיל לספר כי לא עיכבו בדרך לבד אחד עשר יום מחורב עד קדש ברנע, ומיד היו מזמינים לישראל באותו הדרך שהלכו מרגלים, כמו שאמר להם משה [8]עלו זה בנגב ועליתם את ההר, וכמו האמור בסוף הפרשה[9] וישבתם בבקר ותעלו אל ראש ההר וגו׳ ותעפילו לעלות אל ראש ההר וגו׳ וירד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא וגו׳, וגם לפנינו[10] ותזרו ותעלו ההרה. כל אלו הפסוקים מוכיחים כי מיד אילמלא חטאו במרגלים קרובים היו לישראל מיד מקדש ברנע הוא מדבר פארן (׳)כשנסעו מחורב בשנה שנייה בעשרים בחדש כמו שכתוב בפר׳ בהעלתך[11] ויסעו מהר י״י דרך שלשת ימים. ולמעלה כתי בתחלת הפרשה[12] ויהי בשנה השנית, יכתי בתריה[13] ויסעו בני ישר׳ למסעיהם על פי י״י ממדבר סיני וישכן הענן במדבר פארן, ואחר כך הולך ומספר היאך באו למדבר פארן שבתוך כך ויהי העם כמתאוננים והתאוו תאוה שעל כך (שם) נקרא שם המקום קברית התאוה ומשם באו לחצרות ושם נצטרעה מרים ונשתהו שם שבעת ימים, [14]ואחר נסעו העם [מ]חצרות עד שבאו ויחנו במדבר פארן, והוו וישכן הענן בגדבר פארן שאמי למעלה[15]. והו אחד עשר יום מחורב שהיו הולכין דרך הר שעיר, שלשה ימים שהלכו כמו שכתי[16] ויסעו מהר י״י דרך שלשת ימים, ו(ב)שבעה ימים שלא נסעו עד האסף מרים הרי עשרה, וביום אחד עשר יום נסעו מחצרות ויחנו במדבר פארן הוא קדש ברנע שמשם נשתלחו המרגלים כמי שכתוב[17] וילכי ויבאי אל משה ואל אהרן אל מדבר פארן קדשה וגו׳, וגרם העון וגזירה נזירה להשלמת עכבתם ארבעים שנה כמו שכתי לפנינו[18] והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמונה שנה עד תים כל [ה]דור וגו׳, ומה שכתי[19] ומסב את הר שעיר ימים רבים, זה היה לאחר שנסעו מקדש עד שבאי להר ההר על גבול ארץ אדום בשנת הארבעים. כל זה פירשתי אני הצעיר פירוש כתב ידו של רבינו, בי ר׳ אליעזר מבליינצי העמידני על האמת. ושתה אשיב לפירוש רבינו שמואל וצ״ל וכן הורה לי הרב[20].

1) בכ״י: ומן (במקום: וגו׳). — 2) במדבר לד,ג. — 3) ד,מט. — 4) בראשית יג,ג. — 5) ולא כפירוש האגדה ברש״י שם. וכתרגומים. — 6) בראשית לו,לט. — 7) ולא כביר והתרגומים ורש״י שם. וע״ש דברים. — 8) במדבר יג,יז. — 9) במדבר יד,מ. מד. מה. — 10) בפסוק מג. — 11) במדבר י,לג. — 12) במדבר י,יא. — 13) שם בפסוק יב. — 14) במדבר יב,טז. — 15) שם י,יב. — 16) שם י,לג. — 17) שם יג,כו. — 18) ב,יד. — 19) ב,א. — 20) היא לשון המעתיק הראשון אשר העתיק את פירוש רשב״ם מתוך כתב יד המחבר והוא הצעיר בעל ההוספות לבראשית מה,כח; מו,ו ולדברים ב,ד. יד והתלמיד ר׳ אליעזר מעיר *Belgency* (בלייינצי, בלגיה) הנקראת היום *Beaugency*. עיין ס׳ Zur Geschichte להחכם הגדול Zunz נ״י דף 79. פירוש ישעיה לר׳ אליעזר הזה אשר הוציא לאור החכם Nutt בהקדמה. ועליו ועל הצעיר דברתי אני בקיצור בספרי על רשב״ם דף 55.

אלא לפי שכתוב לפנינו[1] ונסע מחורב וגלך את כל המדבר הגדל והנורא דרך הר האמורי וגבא עד קדש ברנע, סמוך לארץ ישראל, שמקדש ברנע שלחו מרגלים ונשתהו שם ארבעים שנה. לכך הוא מפרש כן. כשנסעו מחורב ללכת דרך הר שעיר[2], דרך ישרה היו יכולים ליכנס לארץ ישראל באחד עשר יום עד קדש ברנע, אבל לפי שחטאו[3] ונסב את הר שעיר ימים רבים, עד[4] ארבעים שנה וג'. וזהו שאמר לפנינו[5] ונסע מחרב [וג'] ונבא עד קדש ברנע, בימים מועטים שאין בהם כי אם מהלך אחד עשר יום, אבל מקדש ברנע שלחתי מרגלים ונשתהיתם ארבעים שנה[6] בחטאתיכם: .27 ותרגנו. ותרגנו[7] כמו [8]דברי נרגן כמתלהמים: .41 ותהינו. [9]הנו ועלינו: [.44 כאשר תעשינה הדבורים. [10]מה הדבורים כשהאחת יוצאה כולם יוצאים:] .46 בימים אשר ישבתם. כלומר כמו שאתם יודעים[11]:

ב .3 צפונה. לצד ארץ ישראל כי בדרום ארץ ישראל הלכו במדבר: .4 הישבים בשעיר. לא אלה הם אותן אדום שיצאו בחרב לקראת ישראל, שהרי באלה כת'[12] כאשר עשו לי בני עשו הושבים בשעיר, אבל אדום לא מכרו כלום[13] וכת' בהם[14] ויט ישראל מעליו ג):

ב) זה פירוש רבינו. אבל לי הצעיר אין נראין דבריו בזה, כי בני עשו הושבים בשעיר הם הם ארום כי לא מצינו להם ישוב כי אם בהר שעיר [ושמם הוזכר] במקומו בכל קְרָיָה[15]. ומה שקשה לרבינו[16] כאשר עשו לי בני עשו, אינו עונה כי אם על מה שאמור למעלה[17] אוכל בכסף תשברני כאשר עשו לי בני עשו שלא לקחנו מאתם שום דבר כי אם במכר כמו שאמור בעניין [18]אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו וג', אבל [19]אבל תכרו מאתם בכסף ואבלתם גם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם, וכן עשיתם כמו שהוה הקב"ה כמו שנ' [20]כאשר עשו לי בני עשו, דרך סיבתם את[21] הר שעיר שלח משה אל מלך אדום להניחם לעבר דרך ארצו אל ארץ ישר', ולדבר הזה לא שמע אליהם שלא רצה שיכנסו כלם יחד בארצו פן ישחיתו את הארץ ולפיכך[22] ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חזקה

1) בפסוק יט.— 2) בכ"י: הר דרך שעיר.— 3) ב,א.— 4) בלומר עד ב,ו.— 5) בפסוק יט.— 6) בכ"י: מ' שנים, וכבר הקנו ברפים. — 7) בכ"י: ותרגנגו. וזה אין לו שחר. — 8) משלי יח,ח; כו,כב. — 9) במדבר יד,מ. וקיצר דברי רש"י.— 10) ר' יצחק הלוי בפענח רזא הנדפס בדף נ ע"ב לפסוק מד הביא הפירוש הזה בשם רשב"ם. ואולם ברעת וקנים דף עח ע"א הובא בשם ר' משה מקוצי הצעיר ממנו, אבל לרשב"ם יאתה הקדימה. — 11) ולא כסדר עולם סוף פרק ח אשר הלך רשי בדרכו. — 12) בפסוק כט. — 13) ר' שמואל דוד לוצאטו ז"ל בפירושו כאן ולבראשית לו,מ הסכים עם רשב"ם והטעים דבריו.— 14) במדבר כ,כא. — 15) בכ"י: במקום ובכל קריה. וכנליון: בכל מקום ובכל קריה. וגם זה לא יובן, ולפי הנהתי קְרָיָה כאן פתרונה בכמסורה „מקרא" שהוא תורה ונביאים וכתובים. ורצה לומר ששם אדום בא במקום שם בני עשו בכל המקרא בהויתם שניהם שמות עם אחד. — 16) בפסוק כט. — 17) בפסוק כח. — 18) בפסוק הזה.— 19) בפסוק ו"ו: אבל תשברו. — 20) בפסוק כט. — 21) בכ"י: אל. — 22) במדבר כ,כ.—

ויראו מכם. מגורת וַיַּשְׁבּוּ וַיִּדְעוּ וַיֹּאמְרוּ, אבל [1]וַיִּרְאוּ את י"י, [2]וַיִּדְעוּ כי שמי י"י מגורת וַאֲמַרְתָּ וָהָלְכוּ, וכולם להבא הם: .5 כי לא אתן לכם מארצם. וכן כת' במואב[3] אל תצר את מואב, וכן בבני עמון [4]אל תצורם. כל האזהרות הללו הוצרך משה להודיע עכשיו פן ירך לבבם לאמר אם רצון הק' לתת לנו נחלה ויכולת בידו, למה לא הוריש לנו אלה האומות שעברנו דרך עליהם. לכך הודיעם עכשיו שהק' לא הפץ בדבר שהרי נתנה הק' להם כו[כת' בבלם [5]כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר, [6]כי לבני לוט נתתי את ער [7]ירושה וגם בעמון [8]כי לבני לוט נתתיה ירושה, לכבוד אברהם שקרוביו[9] היו, כאשר עשה לישראל. וגם כתב משה להודיע לישראל שלא ידאגו כלום. אם לאומות הללו נתן נחלה לכבוד אבותינו, כל שכן שיקיים לישראל לתת להם נחלת עמים שנשבע לאבות: .7 לא חסרת דבר. בשאין מקום לקנות מזונות סיפק צרכך בלא כסף ובלא מחיר, ובמקום שמצאת ליקח הספיק לך לקנות: .14 והימים אשר הלכנו מקדש ברנע ממקום שילוח מרגלים שלשים ושמנה שנה. כי בשנה שניה שלח מרגלים: אנשי המלחמה. בני עשרים שנה יוצאי צבא ג): .19 כי לבני לוט. בשביל שהיה נכדו של אברהם, וכל שכן אתם שבני אברהם

ולפיכך[10] ויט ישראל מעליו. אבל מכל מקום היו קונים משלהם דרך הליכתם ממה שהיו צריכים, וזהו האמת והישר[11]:

ג) יאני הצעיר אומר אנשי המלחמה היו אותם שנאמר בהם [12]ויעפילו לעלות אל ראש ההר, כמו שאמר[13] ותחגרו איש [את] כלי מלחמתו, ומשה אמר להם [14]אל תעלו ואל תלחמו, וכן ביהושע הוא אומר[15] כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר עד תם כל הגוי אנשי המלחמה היוצאים ממצרים אשר לא שמעו בקול י"י אשר נשבע להם לבלתי הראותם את הארץ אשר וג', ולפיכך קורא אותם אנשי המלחמה ואינו אומר אנשי מלחמה סתם, כי אם אנשי המלחמה הידועים לנו שעברו על פי הק', אבל על הנשארים שנלחמו עם סיחון ועוג אינו קורא אותם אנשי המלחמה, כי על פי הק' נלחמו ואותם נכנסו לארץ כי לא היו בני עשרים בעת המלחמה הראשונה בשנה שניה כשנשלחו[16] מרגלים[17]:

1) לא,יב.— 2) ירמיה טו,כא. — 3) בפסוק ט. ובכ"י: לא תצר. — 4) בפסוק יט. — 5) בפסוק הזה. — 6) בפסוק ט.— 7) בכ"י: נתתיה ער.— 8) בפסוק יט.— 9) בכ"י: שקרובים.

10) במדבר ב,כא. — 11) גם אלה דברי המעתיק הראשון אשר הבנים דבריו בתוך דברי פירוש רשב"ם בלמעלה א,ב.

12) במדבר יד,מד.— 13) א,מא.— 14) א,מב. ושם בתוב: לא תעלו ולא תלחמו. — 15) יהושע ה,ו. — 16) בכ"י: בשנלחמו. — 17) גם זאת הוכפת המעתיק הראשון היא.

ג) ע"י הלבנון ח"ר

אתם[1]: 20. ארץ רפאים תחשב אף הוא. כמו רפאים שניתן לאברהם בין הבתרים שכת' שם[2] את החתי ואת הפרזי ואת הרפאים, אף הוא נחשבת כרפאים ואע"פ כן נפלו לפניהם ונצחום וכל שכן שאתם תירשון[3]. תחשב, אבל לא נקראת ארץ רפאים כי אם ממלכת עוג בבשן שכת' בה לפנינו [4]ההוא יקרא ארץ רפאים, כלומר הוא רפאים שנאמר בין הבתרים ולכך ירשום ישראל[ד]: 23. כפתורים היצאים מכפתור השמידום וישבו תחתם. אף אתם תדעו כי הק' ינחילכם את אשר נשבע לאבותיכם[5]: 24. והתגר בו. כמו והתגרה: 29. והמואבים היושבים בער. אבל בשאר מואבים כת' בהן[6] אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים. וכן [בני עשו] היושבים בשעיר, כמו שפירשתי למעלה[7], אבל בני עשו הקרויים אדום יצאו לקראתכם בחרב [8]ויט ישראל מעליו ויסובו את הר שעיר ימים רבים[9]:

ג 4. ארגב. פתרונו לפי עניינו[10]: 11. כי רק עוג מלך הבשן וג'. לכך אמר לו הק'[11] אל תירא אותו: הנה ערשו. עריסה של קטן כשהיה תינוק. בירציל[12] בלע': ערש ברזל. לפי שכשהיה קטן היה חזק מאד ובהשתטחו היה משבר ערס של עץ לכך עשאוהו של ברזל, כי לאדם גדול שיש בו דעת לא היה צריך כך: הלה היא ברבת בני עמון. עדיין מונחת שם במקום שנתגדל בקטנותו לתמהון שהיה גדול בקטנותו כל כך, אבל מיטת אדם גדול אין רגילין להצניע במקום אחד, כי בהרבה

ד) בפרק אילו טרפות בגמ' אחוזת הדם[13] עוים מתימן באו, ולמה נקראו עוים? שעיוו את מקומם. ד"א שאיוו לאלהות הרבה. ואליף מתחלפת בע"ן. ד"א שכל הרואה אותם אוחזתו עוית. פ' חולי ששמן כן. ובבראשית רבא[14] עוים שהצדו את העולם והיצדו מן העולם וגרמו לעולם שיצוד ה'ה'ד'[15] עוה עוה עוה אשימנה. ר' אלעזר בר' שמעון אומר שהיו בקיאין בעפרות כנחש, בגלילה צוחין לחיויא עויא[16]:

---

1) באשר כתב רשב"ם לפסוק ה בסוף. — 2) בראשית טו,ב. — 3) כדבריו לפסוק ה בסוף. — 4) ג,יג. ובכ"י בפנינו במקום לפנינו. — 5) גם אלה כדבריו לפסוק ה בסוף. — 6) כג,ה. — 7) ב,ד. — 8) במדבר כ,כא. — 9) כנאמר למעלה ב,א. — 10) סמך על דברי רש"י. — 11) בפסוק ב. — 12) *bercel* והיום *berceau* ובל"א Wiege.

13) חולין דף ס ע"ב. ובתלמוד שלנו הנדפס איננה גמרא למשנה ה המתחלת אחוזת הדם אלא למשנה ו של אילו טרפות המתחלת סימני בהמה וחיה. — 14) בפרשה כי. — 15) יחזקאל כא,לב. — 16) דברי אגדה הם שנכתבו בכ"י באותיות קטנות במקום המצוין ואין לה יחס לפירוש רשב"ם אלא שרצה הכותב להביא פירושי אגדה לתיבת עוים שלא פירשה רשב"ם.

מקומות יש לו מיטות: באמת איש. איש שהגדיל כל צורכי[1]: 13. ההוא יקרא ארץ רפאים, שנזכר בברית בין הבתרים כמו שפירשתי למעלה[2]:ה)

ואתחנן.

23. החלות. כדכת' למעלה [3]היום הזה אחל תת פחדך. החלות הח' גורמת לה' פתח. וכן[4] העירתי מצפון. וכן[5] העדותי בכם היום, [6]החתות כיום מדין. אבל בלא אחה"ע יאמר הקימות הרימות השיבות[7], כולם חטפין[ו]: [24. גדלך. [8]שמסרת בידי סיחון ועוג: 28. וחזקהו ואמצהו. לזרזו ולומר לו אל תירא ואל תחת:] 29. ונשב בגיא עד עתה מול בית פעור בערבות מואב. וממה

ה) ואני שמעתי לכך אומר הלה היא ברבת בני עמון[9] מפני ששמע שמשה נצטוה מפי הגבורה[10] אל תצרם ואל תתגר בם על בני עמון, [11]דאפילו אנגריא לא הורשו ישראל על בני עמון, וידע שישראל ילחמו עליו, לכך הקדים ונתן ערשו ומיטתו בתוך העיר ברבת בני עמון, והיא היתה עיר מלוכה כדמפרש בספר שמואל[12], כדי שלא יכוהו ישר' על מיטתו כי ידע שלא הורשו לבא שמה [לכבוד] אברהם[13]:

ו) ואתחנן. בילמדנו פרשת שלח לך[14] ואל תשאל לו בשעת נדרו. מנין? ממשה. בשאמר לישראל[15] שמעו נא המורים, נשבע הק' שלא יכנס לארץ שנ'[16] לכן לא תביאו את [וג']. אמר משה, שעת כעס ושעת שבועה היא[17], איני מדבר עכשיו. המתין שנה ואחר כך התחיל והתחנן לפניו שנ' ואתחנן אל י"י. אמר הק', בשביל שהמתנת, שאר המתים יורדים לשאיל ואתה תעלה, שנ' עלה ראש הפסגה, ותראה משם[18]:

---

1) שלא כדברי התרגומים שהלך רש"י בעקבותם. — 2) ב,כ. גם במקום הזה נמצא בכ"י הוספת מעתיק באותיות קטנות והעתקתיה באות ה. — 3) ב,כה. — 4) ישעיה מא,כה. — 5) ל,יט. — 6) ישעיה ט,ג. — 7) מכ"י II. אבל בכ"י I: כשאינו (כשאין?) שם אותיות אחה"ע יאמר הרימות הקימות הטיבות. וגם זה נכון. — 8) הפירושים האלה הובאו בשם מ"ר שמואל בתוך פירוש כ"י למחבר שלא נודע שמו והיציאו לאיר הח' בערלינער נ"י בספרי פליטת סופרים דף 9 בחלק העברי.

9) בכ"י: בני עמים. — 10) ב,יט. — 11) דברי הגמרא הם בבבא קמא דף לח ע"ב. ותיבת אנגריא יונית היא ἀγγαρεία ובל"א Frohndienst. — 12) שמואל ב' יב,כו. — 13) מקום ההוספה הזאת הנכון הוא אחרי פירוש רשב"ם לפסוק יא אשר עליו הוסבה. ותיבת לכבוד בסוף ההוספה הכנסתי על פי דברי רשב"ם למעלה ב,ה. ולא כמו שכתבתי בספרי RSBM בדף 56 בהערה 1. — 14) אבות ד,יח. — 15) במדבר כ,י. — 16) שם כ,יב. — 17) בכ"י: היא. — 18) דברי אגדה הם לתחלת פרשת ואתחנן שהכניס הכותב במקום הזה.

שראיתם כאן יש לכם ללמוד, כמו שמפרש והולך עיניכם הראות את אשר עשה [י"י] בבעל פעור [וג'] ואתם הדבקים וג':

ד .7 בכל קראינו אליו. כדכת' [1]וישמע אלהים את נאקתם, [וכת'] [2] ופרעה הקריב [וג'] ויצעקו בני ישראל אל י"י, מה[3] תצעק אלי דבר אל בני ישראל [וג']. וכן במן וכן בשלו[4] וכן במים[5]: .11 ותקרבון ותעמדון תחת ההר וג'. דכת'[6] ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר, בסמוך תחת ההר[7]. כל גבוה אצל נמוך הגבוה קרוי „על", והנמוך קרוי[8] „תחת". [9]ישב פתח האהל [וג'] נצבים עליו. וכן תחת ההר לפי שהם נמוכים וההר גבוה מהם. והוצרך לכתוב לפי[10] שכתוב[11] לפנינו[12] ותתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה וג': .14 ואותי צוה, מלבד[13] עשרת הדברים: .16 סמל. [כמין][14] סמל הקנאה המקנא, עניין דמות[15]: .19 אשר חלק. להאיר[16]. ולפי עיקר הפשט אשר הניח אותם לכל העמים לעובדם, כי אינו חושש בהם, אבל אתכם לקח י"י ויוצא אתכם להיות לו לעם נחלה ולעובדו, והוא יהיה לכם לאלהים[17]: .26 את השמים ואת הארץ. ועצר את השמים והאדמה לא תתן את יבולה[18]: .28 ועבדתם שם. כתרגומו: ולא יריחון. כדכת'[19] ואין רוח בפיהם: .37 ויוציאך בפניו. ועברתי בארץ מצרים[20], וי"י הולך לפניהם יומם[21]: .38 כיום הזה. שכבר התהלתם לירש את ארץ סיחון ועוג: .40 אז יבדיל משה. למה הפסיק דברי משה שהם מחוברים יחד זה אחר זה וכתב זה המעשה בינתים? אלא לפי שהאריך בדברים עד עכשיו, ועתה מתחיל לפרש

---

1) שמות ב,כד. — 2) שמות יד,י. טו. — 3) בכ"י I: ומה. — 4) שמות טז,ו. ח. ט. יב. — 5) שמות יז,ב—ו. — 6) שמות יט,יז. — 7) בסמוך תחת ההר מב"י II. — 8) קרוי מכ"י II. — 9) בראשית יח,א. ב. וכ"כ שם לפסוק ח. — 10) בכ"י I: לכתוב כאן כמו. — 11) בכ"י II: שאומרי'. — 12) ה,כב. — 13) בכ"י I: ללמד. — 14) יחזקאל ח,י. ושם כתוב: המקנה. — 15) בכ"י I: עניין אליל. — ובשני כ"י בא המאמר לפני פירוש פסוק יד. — 16) הוא פירוש מתרגום השבעים בגמרא מגילה דף ט ע"ב שהביאו רש"י. — 17) הפירוש הזה ה'בא בש'עו' לשון בשם מ'ר שמ'אל בפירוש שהוצ'א לאור הת' בערלינער בספרו פל'טת סופרים דף 11 למעלה. — 18) השתמש בדברי המקרא יא,יז לפרש כעין שפירש לב,א. — 19) בתוב בזה לא נמצא בכל המקרא. ואם כן אולי זכרונו השעהו ורצה לכתוב או מיחזקאל לו,ח: ורוח אין בהם. או מתהלים קלה,יז: אף אין יש רוח בפיהם, ולפי שבמומר הדומה לזה כתוב (תהלים קטו,ו) אף להם ולא יריחון, לכן פירש תיבת יריחון גם בזה רוח. — 20) שמות יב,יב. — 21) שמות יג,כא.

המצות היאך ביאר את התורה הואת, והוא צריך לומר בשפטים ושטרים[1] שלש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר י"י אלהיך נותן לך, ואם ירחיב לעתיד לבא וספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה, ועל שלש הערים שצוה לו הקי באלה מסעי[2] לעשות בעבר הירדן לא הזכיר שם ולא צוה משה לישראל, לכך כתוב כאן כי משה הבדילם כבר ולכך לא צוה לישראל:

ה .5 לאמר. מוסב למעלה[3] פנים בפנים דבר י"י עמכם לאמר אנכי י"י אלהיך: .7 על פני. נראה לי אפילו אתה מאמין בי לא יהיה לך אלהים אחרים מבלעדי לקסום בהם קסמים כתרפים של לבן שקרא אותם אלהי[4] שאינן[5] אלא לקסום קסם. וכן[6] לא תעשון אתי אלהי כסף אע"פ שאתם מאמינים בי. וכן [7]בלתי לי"י לבדו, ולא לו ולאחרים[8]: .12 שמור את יום השבת. כבר פירשתי בדברות הראשונים למה נאמר כאן זכור וכאן שמור: כאשר צוך י"י אלהיך. כלומר כמו שמפורש המעם[9] בדברות הראשונים[10] כי ששת ימים עשה י"י את השמים ואת הארץ וג'. ובשביל ששמירת שבת וכיבוד אב ואם מצות עשה הם נאמר בהם כאשר צוך י"י אלהיך, אבל בכל שאר דברות שהן אזהרת לאוין אין ראוי לומר כאשר צוך בדכת'[11] מצוך היום לעשותם, אבל לא מצינו מצוך שלא לעשות[12]: .19 ולא יסף. שוב לא נוסף קול גדול כזה בעולם לפי פשוטו[13], כי כל יסף לשון תוספת[14] אם יספים אנחנו, אבל[15] כספו תמו מן בלהות מגורת[16] האף תספה צדיק עם רשע: .28 ואתה

---

1) יט,ב. ח. טז. וקיצר שני הכתובים האחרונים לפי שארבי לו יותר מדאי. — 2) לה,יד. — 3) לפסיק ד. — 4) בראשית לא,ל. — 5) בכ"י I: שאינו. ובכ"י II חסרים הדברים האלה. — 6) שמות כ,כג. — 7) שמות כב,יט. — 8) בשני כ"י: ולא לאחרים. וא"כ טעות נושנת היא. ורצה רשב"ם לפרש תיבת על פני כאן כמו אתי בפרשת יתרו, שאף אם לא יעבוד ע"ז אלא יקבלנה כדי לקסום קסם והוא מאמין ועובר את י"י, הוא עובר על המצוה החמורה הזאת, כי את י"י לבדו יעבוד ולא את אחרים עמו. — 9) בכ"י I: כלומר מה שמפרש. — 10) שמות כ,יא. — 11) ז,יא. — 12) כל המאמר מן „ובשביל ששמירת שבת" עד „מצוך שלא לעשות" איננו בכ"י I. ואולי תוספת הלמיד היא כי יש להשיב על הדברים האלה, הלא מקרא מלא הוא (ויקרא ד,כ. יג. כב. בז; ה,יז): מכל מצות י"י אשר לא תעשינה. וגם נראה שהוא פירוש אחר לתיבות כאשר צוך י"י אלהיך שכבר פירש רשב"ם בתחלת המאמר הזה. ובספרי RSBM בדף 111 בסוף הערה 7 נדפס בטעות: מצוה שלא לעשות במקום מצוך שלא לעשות. — 13) ולא בפירוש האגדה בסוטה דף י ע"ב ובסנהדרין דף יז ע"א ובתרגומים ולא בפירוש הראשון ברש"י. ורשב"ם מכריע בפירוש רש"י האחרון. — 14) ה,כב. — 15) תהלים עג,יט. — 16) בראשית יח,כג. כד.

פה עמוד עמדי ואדברה אליך [ג] ועשו בארץ וג׳. זהו שאמר משה למעלה[1] ואותי צוה י״י בעת ההיא ללמד וג׳ לעשותכם אותם בארץ וג׳:

ו .4 י״י אלהינו. י״י הוא לבדו אלהינו ואין לנו אלוה אחר עמו. וכן בדברי הימים[2] ואנחנו י״י אלהינו ולא עזבנוהו, כלומר עמכם עגלי זהב אבל אנו י״י הוא אלהינו ולא עזבנו אותו כבית ירבעם[3]: י״י אחד. לו לבדו נעבוד ולא נצרף עמו אלוה אחר[4] אפילו לקמום קממים כמו שפירשתי למעלה[5]: .5 ובכל נפשך. לפי פשוטו אפילו נוטלין את נפשך[6], שהרי כבר אמר בכל לבבך: .7 ושננתם. לשון חדוד לפ״ש היטב כמו[7] אשר שננו כחרב לשונם:

ז .1 ונשל. והשליך. כל דבר הנעקר ממקום שהוא אדוק וקבוע בו[8]. וכן[9] כי ישל ויתך, [10]ונשל הברול מן העץ: .5 כי אם כה תעשו להם. אלא כה תעשו להם[11]: תגדעון. גידוע נופל באילן ובכל דבר ארוך כדכת׳[12] וכל קרני רשעים אגדע[13]: .7 לא מרובכם מכל העמים. אנשי לבב יבינו ויתמהו וכי משה רבינו היה סבור שישראל היו טועים בזה הדבר שיהו מרובים מכל האומות שבעולם שהוצרך לאמר לא מרובכם? ועוד שאמר חשק י״י בכם. וכי בשביל שהם מרובים יאהב הק׳ אותם[14]? אלא כך פירושו. לפי שאמר למעלה[15] ונשל גוים רבים מפניך החתי וג׳ שבעה גוים רבים ועצומים ממך, ושמא תאמרו אנו מרובים מאותן שבעה עממים ובעוצם ידינו נגרש אותם. לא מרובים אתם מכל אותם שבעה עממים, ולא מרובכם חשק י״י בכם לבחר אותם אלא אתם המעט מכל אותם ד׳[16] עממים. אלא מאהבת י״י אתכם ובשביל[17] שבועתו לאבותיכם ונשל[18] אותם מפניך: .9 וידעת כי י״י אלהיך הוא וג׳. כלומר ושמא תאמרו הואיל ונשבע לאבותינו

---

1) ד,יד. וכן רמז שם. — 2) דברי הימים ב׳ י,ו. — 3) בכ״י I: כלומר ה׳ אלהינו ולא העגלים שאתם משתחוים להם. ובוכחת בי׳ II נראה בעיני יותר בעבור שהוא דומה לדברי המקרא דה״י ב׳ י,ח. — 4) בכ״י I: ולא נצרף לעבוד עמו אל אחר. — 5) ה,ג. — 6) בכבפרי וברכות דף כא ע״ב שהלך ר׳ שי׳ בדרכים. — 7) תהלים סד,ד. — 8) בכ״י II: כל דבר שהוא אדוק וקבוע. — 9) בח,מ. — 10) יט,ה. — 11) בכ״י I נשמט הפירוש הזה ונשארו אך דברי המקרא. — 12) תהלים עה,יא. — 13) ע׳ בספרי RSBM דף 147 הערה 3. — 14) בכ״י II: יכבר בהם יותר לאהבה אותם. והביותר יבחר. — 15) בפסוק א׳. — 16) בכ״י I חבר: ו. — 17) בשני בי׳: בשביל. — 18) תיבת ונשל חסרה בכ״י II וגם לפני זה הפרות תיבות רבות עם במאמר הזה.

לתת לנו את הארץ למה נזקק עוד[1] לשמור מצוותיו כי יעשה מה שהבטיח מכל מקום. על זאת אני משיב לכם כי אם לא תשמרו מצותיו לא תירשו את הארץ, והוא לא יעבור על שבועתו[2], כי זו היא מידתו, שומר וממתין הברית והחסד שנשבע לאבות לקיים מה שהבטיחן עד אלף דור לאותו דור שיהיו אוהבין ושומרי מצותיו. וזהו שאמר לפנינו ומפים את דבריו[3] והיה עקב תשמעון וג׳ ושמר י״י אלהיך לך את הברית ואת החסד, לך ישמרנה ולא ימתין עד אלף דור[4]: .10 ומשלם לשנאיו גמול חטאתיו אל פניו בחייו לו ולבניו עד דור רביעי. זהו לא יאחר או בחייו או עד רביעים. והו פשוטו. וזו היא מדה טובה מרובה ממדת פורעניות, שעל החטאים לא יענש מרביעי ואילך, אבל גמול החסדים אע״פ שחוטאים הדורות אחר הצדיק, תגמל צדקתו[5] אף לדור אחרון של אלף דור שיימצא תמים: .11 ושמרת. כמו שפירשתי לך טעמו של דבר:

והיה עקב תשמעון.

.12 ושמר י״י אלהיך לך. כי לדור כשר הוא שומר הבטחת חסד אבות, ואם לא תשמרו המצוות לא ישמור לך אלא לדור

ז) היום לעשותם. 6) בהגדת ילמדינו בעניין 7) כי מי גוי גדול. אמר ר׳ אושעיה מי באומה זאת שיודעת איפי של אלהיה[8], יודעים מה היא מבקש להם[9] והם עושים, יודעים היאך הוא מחבבן וכו׳[10]. פי׳ הערוך איפי, דעתו,

---

1) בכ״י I: למה הוצרכנו. — 2) ר״ל בכך. וירצה לפרש תיבות האל הנאמן בפסוק הזה. — 3) בפסוק יב. — 4) בתוספות שבכפר דעת וקנים דף עמ ע״ב בפענח רוא דף נו ע״ב הובא הפירוש הזה בשינוי לשון בשם רשב״ם. — 5) בכ״י I: אע״פ שחוטאין מאה דורות צדיק אחד תעמיד צדקתו.

6) דברי אגדה הם בסוף פרשת ואתחנן שהוסיף הכותב כאן באותיות קטנות. — 7) ד,ו. — 8) כן היא גירסת הערוך והיא נכונה. ובכ״י: אהי״ה, בהשמטת הלמ״ד בבזוזה כדרכי בכתיבת שם אלהים. — 9) תיבת להם אינה בעיך, ואולי נולדה מהכפל תיבת והם הבאה אחרי כן. ומכל מקום היתה צריכה להיות: מהם. — 10) עד עצם התיבה הזאת עם הוספת תיבת יכ׳ הובא המדרש הזה בערוך. וגראה שלקחו הכותב משם.

אחר: 14. עָקֹר. כולו קמץ. כמו מן חָכָם יאמר [1]אשה חָכָמָה, מן שָׁפָל [2]שִׁפָלָה איננה, כמו בן מן עָקֹר עֲקָרָה. וכן מצאתיהו בכל ספרי ספרד: 23. והמם מהומה גדולה. על כרחך וְהָמָם כמו [3]וסבב ביתאל [כמו] שמם מן שממה, [4]על הר ציון ששמם. וממ"ן כפולים, ופירושו והרעים קול מהומה גדולה במלחמה עד השמדם. ואילו היה פירושו של מ"ם אחרונה כמו אותם, היה לו לכתוב וְהֻמָּם[5] אבל מגורת המה, [6]יהמה לבי, יאמר וְהָמָם, והמה אותם, כמו מן עשה [7]עצבי עָשָׂם ומן [8]כאשר ראה יעקב [9]ויאמר יעקב כאשר רָאָם, ראה אותם, אף[10] וְהָמָם מגורת המה יתפ"ש המה[11] אותם. ואם תאמר לפרש גם את זו כמו המה אותם, אי אפשר לומר כן, לפי שלשון המיון נתלה בנוף האדם, [12]לבי בכמור יהמה, מעצמו, [וכן] [13]יהמו יתמרו מימיו. יאם רוצה לומר המיון שעושה

תוספת. בשיחר טוב פרשת למעצת בנינוה[14] אמר ר' זעירי ארם יש לו בן בית. פעם ראשונה נכנם אצלו ומושיבו על הממה, שניה על הכסא, שלישית על הספסל[15], רביעית אומר כמה פלוני דוחק עלי ימטריני. אבל הק' כל ישראל דוחקין אותו בתפלה והוא שומע ושמח. לכך נאמר[16] מי ביי אלהינו [וני] בכל קראינו אליו. אמר ר' יצחק[17] בשם ר' יהודה ע"ז נראת קרובה שנאמר[18] ישאוהו על כתף יסבלוהו, והיא רחוקה לבסוף[19] אף יצעק אליו ולא יענה. אבל הק' נראה רחוק כמו שאמרו[20] מן הארץ עד לרקיע חמש מאות שנה וכן בין כל רקיע ורקיע וכו', ואדם נכנס לבית הכנסת ולוחש והק' שומע תפלתו ההיד בכל קראינו אליו: בילמדינו פרשת אם שמר השמרון[21] רמ"ח תיבות יש בקריאת שמע שמשמרת רמ"ח איברים: זעיד בילמדינו בספיקתא דשיר או כשב[22] משל למלך ששלח פרוזדגמא[23] שלו למדינה, נטלוה ועמדו על הגליהם ופרעו את ראשיהם וקראו אותה באימה ברתת ובזיע, כך אמר הקב"ה לישראל קדית שמע פרוזדגמא שלי: וכן בספיקתי דבחודש השלישי[24] אל יהי דברי אגדה של תורה בעיניך כפרוזדגמא ישנה. פי' הערוך פרוזדגמא אגרת[25]:

---

1) שמ"א ב' יד,ב; כ,טו. — 2) ויקרא יג,כא. כו. — 3) שמ"א א' ז,טז. זחיכת ביתאל חסרה בכ"י I. — 4) איכה ה,יח. — 5) שלא כדברי רש"י. — 6) ירמיה מח,לו נמצא לבי למואב כחלילים יהמה. — 7) ישעיה מה,ה. — 8) בראשית כט,י. — 9) בראשית לב,ג. — 10) אף חסר בכ"י I. — 11) בכ"י I: המם. — 12) משני כתיבים מעורבים זה בזה: ישעיה טז,יא וירמיה מח,לו. ועיין דף 59 הערה 1. — 13) תהלים מו,ד. יהמקרא הזה נשמט מכ"י I.

14) בתהלים מזמור ד. — 15) בכ"י: ספסל, אבל בשוחר טוב דפוס ויניציא שנת רנט דף ו ע"א: הספסל. ועוד שינוים אחרים שם. — 16) ד,ז. — 17) בשוחר טוב הנדפס: פנחס. — 18) ישעיה מו,ז. — 19) שם. — 20) בכ"י: כמתאמר. והמאמר בגמרא חגיגה דף יג ע"א. — 21) דברים יא,כב. והפסוק הזה בא תיכף אחרי פרשת והיה אם שמוע. — 22) בפסקתא דפוס בובער דף קו ע"א. — 23) בערוך: פרוזדגמא. — 24) בדפוס בובער דף קכ ע"א. — 25) באמת הוא πρόσταγμα ובל"א Befehl.

Zunz, Syn. Poesie 398 y fx

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

לאחרים[1] צריך להרגישו וְהֻמָּם, כמו [2]כָּלָה שארי, מעצמו, [3]אויבי כָּלָם, לאחרים, [4]כָּלָה י"י את חמתו. [5]יִשְׁנָה הכתם הטוב, מעצמו, לפיכך רפי[6], ולאחרים יאמר [7]וְשִׁנָּא את בגדי כלאו, [8]וְיִשַׁנָּהָ ואת נערותיה:

ח 2. למען ענותך. זהו עינוי שאין פת בסלך, וחיך[9] תלוים למרום בכל יום: 7. כי י"י אלהיך מביאך אל ארץ טובה וג' ולבסוף[10] ורם לבבך ושכחת, לכך אני מצוך לזכור את הדרך וסיפוק צרכיך משמים, וידעת כי לא בכח יגבר איש[11]: 9. אשר לא במסכנות תאכל בה לחם. כלומר לא תאכל פת חריבה כדרך עני ומסכן, שהרי מלבד החטה והשעורה שהוא לחם יהיה לך [12]גפן ותאנה ורימון וג' ודבש תמרים שהם מתוקים: 20. עקב לא תשמעון. זהו סיום כל הפרשה. תחלת הפרשה[13] והיה עקב תשמעון תנחלו את הארץ, ועקב לא תשמעון תאבדון ממנה:

ט 3. והאבדתם מהר. כל מלחמות שתלחמו בהם תנצחום במהירות בלא טורח כוללה ומצודות ימים רבים, ומכל מקום לא תוכל לכלותם את כולם[14] מהר פן תרבה עליך חית השדה[15], כי לא אניח לכם להלחם על כולם בשנה אחת[16]. לא תיכל[17] לשון התראה כמו [18]לא תוכל לתת עליך איש נכרי, [19]לא תוכל לאכול בשעריך: 4. אל תאמר בלבבך בשיהדוף י"י אלהיך אותם מלפניך, שני דברים גרמו לי לנחול הארץ הואת, אילו האומות נתחייבו ברשעתם להתגרש מן הארץ, ומה שאני זוכה בה יותר מאומה אחרת, בצדקתי[20] הביאני י"י יותר משאר אומות הואיל

---

1) בכ"י I: ואם היה המיון עושה לאחרים. ועיין RSBM דף 134 הערה 9 והערה 10. — 2) תהלים עג,כו. — 3) איכה ב,כב. — 4) איכה ד,יא. — 5) איכה ד,א. ובכ"י I: כלה שא"י מעצמו כלה את אחרים ישנה וגו'. — 6) בכ"י II תחסרנה תיבות לפיכך רפי'. — 7) מלכים ב' יב,כט. — 8) אסתר ב,ט. — 9) בכ"י II: בסלו וחיו. — 10) בפסוק יד. — 11) השתמש בדברי הכתוב שמואל א' ב,ט. — 12) כנאמר בפסוק הקודם. — 13) בכ"י I: כל תחלת הפרשה, בכ"י II: כל הפרשה. והרכבתי שתי הנוסחאות, כי בזה עולה המאמר יפה. והכתוב הוא ז,יב. — 14) תיבות את כולם הוספתי מכ"י II. — 15) כדברי הכתוב לעיל ז,כב. וגם המקרא בשמות כג,כט נאמר לענין הזה. ובעל קרן שמואל הטיב לפרש שרשבים רצה להראות שאין והורשתם והאבדתם מהר הנאמר כאן סותר לא תוכל כלותם מהר הכתוב לעיל ז,כב. — 16) בכ"י I: בפעם אחת. וכל סוף המאמר נשמט שם מכאן ואילך. — 17) ר"ל לא תוכל הנאמר בפסוק המובא כאן (ז,כב). ואת היא דרך רשב"ם לפרש המובא במקרה. — 18) יז,טו. — 19) יב,יז. — 20) בכ"י II: כי בצדקתי.

כי ברשעת הגוים האלה י"י מורישם. [1]לא בצדקתך וביושר לבבך [ג'], שהרי [2]וכור אל תשכח את אשר הקצפת וג'. אפס אחד משני הדברים אמת, כי ברשעתם הפסידו נחלתם, ומה שאתה זוכה בה[3], לא בצדקתך אלא למען הקים את השבועה וג': .17 ואשברם. כי לא עצרתי כח. כמו שפרשתי בפרשת כי תשא[4]: .19 גם בפעם ההיא. מלבד כמה פעמים שהתפללתי עליכם[5]: .25 ואתנפל לפני י"י את ארבעים היום וג' ואתפלל אל י"י ואומר וג'. מי האיש החכם יתן לב ויבן[6] למה הוצרך לכפול כאן נפילת ארבעים יום? וכי דרך המקרא לחזור ולכפול דבר לומר בשנפלתי לפני י"י ארבעים יום[7] כך וכך נתפללתי? למעלה היה לו לומר, ולא היה צריך לחזור ולכפול כדי להודיע לישראל, בלשון זה התפללתי? אפס הכמה גדולה יש כאן ולהוכיח ישראל בא. שמא תאמרו[8], והלא חטא גדול במעשה [9]הענל הועילה תפלתו של משה ונצלנו, אף בארץ ישראל אם נחטא יועילו לנו תפלות הנביאים. אמר להם משה[10] לא תועיל לכם תפלה[11] בארץ ישראל. כי עתה לא נתכפר לכם אלא כדי [12]שלא יתחלל שמו, שהרי כך התפללתי [13]וכור לעבדיך וג' פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלתי יכולת י"י להביאם, ולכך לא נתחייבתם מיתה במדבר. אבל לאחר שיהרוג לפניכם שלשים ואחד מלכים ויחילכם את הארץ, או יוציאכם וינרש אתכם מן הארץ שאין כאן עוד[14] חילול השם לאמר זאומות מבלתי יכולת י"י, אלא יאמרו הגוים, ישראל חטאו לו[15], כמו שמפורש באתם נצבים[16] ואמרו כל הגוים על מה עשה י"י ככה לארץ הזאת מה חרי האף וג' ואמרו על אשר עזבו את ברית י"י אלהי אבותם וג' ויתשם י"י מעל אדמתם באף ובחימה ובקצף גדול וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה:

---

1) פסוק ה. — 2) פסוק ז. — 3) הוזר לפסוק ה. — 4) לשמות לב,יט. — 5) בכ"י I: מלמד שכמה פעמים התפלל עליהם. — 6) בכ"י I: ישיב לב. — 7) בכ"י II: מ' יום. והגבון: מ' יום, וזה גילד מתיבות ארבעים יום. — 8) בכ"י I הנוסחא קצרה ומשובשת בידאי בתחלתה ובסופה וזה לשונה: וכן דרך המקרא לכפול דבר ולומר דעו לכם שכשנפלתי לפני י"י מ' יום כך וכך נתפללתי. אפס הכמה גדולה בא להודיע לישראל שמא תאמר. — 9) בשני כ"י: במעשה. — 10) בכ"י I חסרה תיבת משה. — 11) בכ"י I: הפלה. — 12) בכ"י I: כי עתה נתכפר להם כדי. — 13) בכ"י I: שהרי כאן התפלל כך. — והכתוב שהביא רשב"ם הוא פסוק בו, כח. — 14) בכ"י I חסרה תיבת עוד. — 15) בכ"י II: הטאו לך. — 16) בט, כג—כו. וכן כתב רשב"ם שם לפסוק כד.

י .6 ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן וג'. וכי תאמרו אלי[1], אתה אומר[2] ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא, בתחלת הארבעים, והלא אני יודעים שאהרן מת ואם כן מה הועילה תפלתך? אמר להם משה, לא בתחלת הארבעים מת במעשה העגל, אלא בסוף הארבעים מת בהר ההר באותו זמן כשנסעו מבארת בני יעקן שבאו שם ממוסרות[3], כדכת' במסעות[4] ויסעו ממוסרות ויחנו בבני יעקן, והלכו משם עד הר ההר, שם מת אהרן ולא במעשה העגל ויכהן אלעזר בנו תחתיו שלבש שם בגדי אביו ודרך גדולה וכבוד מת שם על פי י"י. והו דרך פשוטו, שהרי אין כתוב כאן ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן "ויחנו" במוסרה, כענין שפירשתי אצל [5]מקברות התאוה נסעו העם חצרות דלא כתב ויחנו בחצרות. אף כאן ובני ישראל [נסעו] מבארות בני יעקן "שאצל" מוסרה[6]. או כלך לדרך זו, מבארות בני יעקן "בשבאו" ממוסרה, ורבותינו דרשו משינוי המקראות מה שדרשו[7]: .8 בעת ההיא הבדיל י"י את שבט הלוי. בעת ההיא של מעשה העגל שמצאו חן בעיני המקום[8], כדכת' [9]ויאספו אליו כל בני לוי: ולברך בשמו. הכהנים לישראל:

יא .2 את מוסר. כדכת' לעיל[10] כי כאשר יסר איש את בנו י"י אלהיך מיסרך: .7 כי עיניכם, אלא עיניכם הרואות[11]: .10 כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים [היא]. כן[12] שיטת פרשיות הללו. צריכים אתם לשמור את מצות י"י אלהיכם[13], כי הארץ הואת טובה מארץ מצרים לשומרי מצוות, ורעה מכל הארצות ללא שומרים[14], כי הארץ אשר אתה בא שמה אינה כארץ מצרים שאין צריכים למטר ובין טובים ובין חטאים בטורח השקאת שדותיהם יש להם לחם, אבל ארץ ישראל

---

1) בכ"י I: לי. — 2) ט,כ. — 3) בכ"י II: במוסרה. ולא אברש. כי אולי פירוש במוסרה: אצל מוסרה, כפירושו לקמן. — 4) במדבר לג,לא. — 5) במדבר יא,לה. — 6) בכ"י I הנוסחא מקוטעת: שהרי אין כאן ובני ישראל נסעו העם חצירות ולא כת' ויחנו בחצירות ובני ישראל מבארות בני יעקן שאצל מוסרה. — 7) במכלתא דבשלח בפרשת ויסע משה (מס' ד' פרשה א). — 8) תיבת בעיני המקום נשמטו מכ"י I. — 9) שמות לב,כו. — 10) ח,ה. — 11) בכ"י I: הואות. ובכ"י II: ראו. — 12) בכ"י II כי במקום כן. — 13) בכ"י I: לשמור מצות י"י. — 14) בכ"י I: טובה מכל הארצות לשומרי מצותיו ורעה מכל א-צות ללא שומרם.

אם אתם שומרים מצות עיני י"י אלהיך בה להשקותה במטר השמים מרשית השנה ועד אחרית (ה)שנה לתת מטר בעת הצורך[ח], והיה אם שמע תשמעו[ו וג] ונתתי מטר [וג] ותאכלו לשובע [1]בלא טורח, ואם לאו ועצר את השמים ולא יהיה מטר: 21. כימי השמים על הארץ. כלומר ונתתי מטר מן השמים והאדמה תתן את יבולה[2]: 24. אשר תדרך כף רגלכם. להלחם בשבעה עממים: מן המדבר. דרים: נהר פרת. צפון: עד הים האחרון. ממקום שאתם עומדים עכשיו בקרן דרומית מזרחית של ארץ ישראל עד הים האחרון במערב: 25. לא יתיצב איש. בתוך התחומים הללו:

ר א ה.

26. ראה אנכי נתן לפניכם היום מצות ברכה וקללה כמו שמפרש והילך[3] ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה וג':

ח) והיה אם שמע תשמעו. [4]אם שמעת בישן תשמע בחדש[5], וכן אם שכח השכח, התחלת לשבוח סיפך שתשכח[6]. כך שניה באגרת שמואל[7] במגילת חמידים[8] מצאי כתוב אם תעוביה יום יומים תעוביך משל לשנים שיצאו אחד מטבריא ואחד מצפוריי ופגעו זה בזה בהדא משכונא והסיחו זה עם זה ופרשו זה מוה זה הולך מיל וזה הולך מיל נמצא זה רחוק מזה שני מילין, תוספת:

---

1) בכ"י II: ונתתי מטר ארצך בעתו ואכלת ושבעת. — 2) כלומר כל הימים היה לו לומר, למה אמר כימי השמים על הארץ? לרמוז שבשמור ישראל המצוות ירד מטר מאת י"י מן השמים על ארצם להוציא יבולה. — ובכ"י I: כלומר מטר מן השמים והאדמה תתן יבולה. — 3) בפסוק כט.

4) בכ"י I נכנסו כאן דברי אגדה, שהביא גם רש"י בקיצור, באמצע מאמר רשב"ם כדי להסמיכם לדברי הכתוב והיה אם שמע תשמעו שהביא רשב"ם בתוך פירושו. ותחלת האגדה נכתבה באותיות גדולות כפירוש רשב"ם, ומן תיבות כך שניה והלאה באו איתיות קטנות. ובכ"י II לא נכתבו האגדות כלל, לא זו ולא הקודמות. ולעומת זה קצרי דברי רשב"ם בכ"י I יותר מן הראוי, כי נכתב שם: עיני י"י אלהיך בה מרשית שנה ועד אחריתה והיה אם שמע תשמע. — 5) ברכות דף מ ע"א וסוכה דף מו ע"ב. — 6) כצ'ל בדברי רש"י. והמקרא לעיל ח, יט. ובכ"י: התחלת לשכח סופך לשכוח. — 7) ר' שמואל בר ר' יצחק בתחלת מדרש ספר שמואל הנדפס. — 8) הספר הזה המובא שם במדרש שמואל בדברי המוסיף כאן אשר העתיקם משם נקרא גם כן מגלת סתרים והעיר עליו החכם צונץ בספרו Gottesdienstliche Vorträge דף 106 Jubelschrift 132-33.

27. את הברכה שתהיה על הר גריזים על ידי תנאי אשר תשמעו אל מצות י"י וג': 30. אחרי דרך. הרי הם כמו שני פשטות. אבל בשביל שטעמי של דרך באות ראשונה נעשה שופר מהפך: מבוא השמש. שקיעת השמש, כלומר אחרי דרך המערב:

יב 2. אשר עבדו שם את אלהיהם[1] הגוים אשר אתם יורשים אותם: 4. לא תעשון כן לי"י אלהיכם. לובוח ל[2] בכל מקום: 8. איש כל הישר בעיניו. בכל מקום שאנו חונים שם במדבר אנו מקריבים במשכן המיטלטל ממקום למקום: 15. בכל אות נפשך. בגבולין שאין שם מקום להקריב, שם תאכל חולין בכל שעריך: 19. כל ימיך על אדמתך. כל הימים אשר אתם חיים[3] על האדמה: 20. כי ירחיב. ותהיה רחוק מן המקדש[4]: 23. רק חזק לבלתי אכול הדם. לפי שהדם מובלע בכל האיברים צריך להתחזק ולדקדק יפה להוציאו: 29. כי יכרית י"י אלהיך את הגוים וגו'. מפניך מיסב על כי יכרית[5]: 30. פן תנקש. כמו[6] ינקש נושה, [7]דא לדא נקשן. לא תיטלטל לנוע וללכת אחריהם[8]:

יג 3. ובא האות והמופת. שוודעים עתידות על ידי רוח טומאה ותרפים ואוב וידעוני[9]: 4. כי מנסה י"י וג'. נתן כח בכשפים לדעת נולדות לנסות ולזכות ישראל שהתרה בהם[10] לא יהיה בך מעונן ומנחש ומכשף וג' עד תמים תהיה עם י"י אלהיך, ואם לא יאמינו[11] לאותות נביאי ע"ז[12] זו היא זכותן: 7. יסיתך. כל עצה שסופה פורענות קורא הסתה, [13]ותסיתני [בו] לבלעו חנם, [14]אשר הסתה אותו איזבל אשתו, [15]ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד: 10. כי הרג תהרגנו. אלא הרג תהרגנו[16]:

יד 1. לא[17] תתגודדו. כדכת'[18] ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים כמי[19] גודו אילנא: 23. למען תלמד ליראה. כשתראה

---

1) כלומר תיבות את אלהיהם מוסבות על אשר עבדו שם. — 2) לי"י אלהיכם מדברי המקרא חסר בכ"י I, ואחרי כן חסר לי"י בכ"י II. — 3) בכ"י I: אתה חי שלא כדברי הכתוב לא,יג. — 4) בכ"י I: מן המשכן. — 5) בכ"י I: כי יכרית י"י מפניך מוסב על כי יכרית. — 6) תהלים קט,יא. — 7) דניאל ה,י. — 8) בכ"י I: לא תיטלטל לנוע ולנוד ולרכוב (ולהדיוק?) אחריהם. — 9) בכ"י I: וידעונים. — 10) יח,י—יג. — 11) בכ"י II חסרה תיבת יאמינו. — 12) בכ"י I: ואם לא יאמינו בע"ז. — 13) איוב ב,ג. — 14) מלכים א כא,כה. — 15) דברי הימים ב' יח,ב. — 16) תיבות אלא הרג תהרגנו חסרות בכ"י I. — 17) בכ"י I: ולא. — 18) מלכים א' יח,כח. — 19) דניאל ד,יא. כ.

מקום שכינה וכהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם:
27. והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו. אלא תשמחהו עמך
ותיטיב לך[1]) ולו: 28. מקצה שלש שנים. שנת מעשר עני:

טו 2. כי קרא שמיטה לי״י. כלומר כי הגיע זמן שמיטה
כמו [2])מקראי קדש, [3])קרא עלי מועד, [4])קראו צום, כלם לשון זמן:
4. אפס כי לא יהיה בך אביון. אם תשמט, הק׳ ישלם לך:
5. אם שמע תשמע [וגו׳] והעבטת. תקח משכונם בעל כורחם
על הלוואותיך[5]): 8. כי פתוח תפתח את ידך. אלא: 9. השמר
לך פן יהיה עם לבבך דבר בליעל. כלומר דבר של רֶשַׁע[6]),
כמו [7])דבר בליעל יצוק בו, שפתרונו כך: 11. כי לא יחדל אביון
מקרב הארץ. [8])כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא
יחטא: 12. אחיך העברי. בגניבתו: או העברייה, שמכרה אביה
בקטנותה לְאָמָה והגיעו שש שנים לשמיטה קודם הבאת סימנים[9]):
15. כי עבד היית והוציאך ברכוש גדיל: 17. ואף לאמתך תעשה
כן. להעניקה: 18. לא יקשה בעיניך כשתשלחנו חפשי מעמך
במה שאתה נותן לו משנה, כפילות[10]) שכר שכיר בעבודת שש
שנים שעבד אותך שאתה מעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך מלבד
שכירות של קניין שש שנים שקנית אותו, שהרי למען כן יברכך י״י
בכל אשר תעשה. והרי[11]) פירוש פסוק זה דוגמת[12]) ולא ירע לבבך
בתתך לו וכן [13])תרע עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה מתת לאחד מהם,
כי רוע העין וקשיות הלב מדבר על נתינת ממון לאחרים. ואשר[14])
הורגלו לפרש לא יקשה בעיניך על מה שאתה משלחו חפשי לסוף
שש שהרי הרבה עבדך שש שנים כלומ׳ יותר משאר שכירים,
שטות הוא בידם. וכי למה יקשה בעיניו בשילוח חפשי? והלא לא

---

1) בכ״י II: ותטיב לו. — 2) ויקרא כג,ב. — 3) איכה א,טו. — 4) ירמיה לו,ט. — 5) נראה שרצה לתת טעם לבנין הפעיל אשר בתיבת והעבטת (ועיין רש״י) וכתב שנכון לדבר כן, כי הלוה נותן את העבוט והמלוה מכריחו לתתו ואיכ המלוה מסבב פעולת נתינת העבוט. — 6) הפך סדר הכתוב כדי לפרשו כדרכו במקומות רבים. עיין RSBM דף 90 הערה 6. אבל בכ״י I הנוסחא: השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל כלומר דבר שהוא של רשע. — 7) תהלים מא,ט. ושם כתב רש״י: כל הרשעיות שעשה יצוקו וישתפכו בקרבו. — 8) השתמש בדברי המקרא קהלת ז,כ. וסמך על אשר כתב רש״י לפסוק ד. — 9) כל זה ע״פ ההלכה שהביא רש״י. ותיבת לשמיטה בכ״י I נשחתת במקום למכירתה. ובכ״י II איננה. — 10) בכ״י I: וכפילות. אבל כפילות הוא פירושו של משנה בכתוב זה ואין צורך לוי״ו. — 11) בכ״י II: שהרי. והוא שיבוש. — 12) בפסוק י. — 13) כח,נו. — 14) בכ״י I: וכאשר.

קנאו מתחלה אלא לפי עבודת שש שנים שהכל יודעים שבשביעית
יצא? ועוד לא היה לו לומר משנה שכר שכיר אלא משנה שכיר.
ויש מפרשים[1]) משנה שכיר שש שנים הם, לפי שסתם שכיר שלש
שנים כדכת׳ [2])בשלש שנים כשני שכיר. גם זה הבל. כי במקום
אחר כתוב [3])בעוד שנה כשני שכיר ונקלה כבוד מואב. ופירוש
כשני שכיר[4]) שלש שנים מצומצמות כשנת שכיר שהיא שנה
מצומצמת: 19. תקדיש לי״י אלהיך. כלומר נהוג בו דין קדושה
שלא תעבוד בו ולא תגז. ומה שכת׳[5]) לא יקדיש איש אותו,
כבר פירשתיו[6]) לא יקדיש איש אותו[7]) לקרבן אחר[8]):

טז 2. צאן ובקר. חכמים[9]) פירשוהו כתרגומו. כי לפי הפשט
גם נדריהם ונדבותיהם ברגלים היו מביאין כמו שכת׳ בפרשת שור
או כשב[10]) ובפנחס[11]): 7. ובשלת. צלי[12]): ופנית בבקר. אינך
צריך להתעכב כל שבעת[13]) ימי הפסח: 9. מהחל חרמש. כתרגומו.
כי העומר נקרא[14]) ראשית קצירכם: 10. מסת, די לפי כח[15]) נדבת
ידך. וכן פתר דונש[16]) ופשר מסת די, כברכת אל שדי, כדי כח
ידי, במתן ונדרים[17]). והמדמה מסת אלי מס, הוא חמס[18]):
13. באספך מגרנך. כמו שפירשתי הטעם על[19]) כי בסכות
הושבתי את בני ישראל:

---

1) ע׳ ראב״ע. — 2) ישעיה טז,יד. — 3) ישעיה כא,טז. ובשני כ״י: כשנה שכיר. ומעות סופר הא׳. — 4) בישעיה טז,יד. ובכ״י II בטעות: ופירושו כשני שכר שכיר. ובשני כ״י בא אחרי כן בטעות: כשני שכיר שהיא שנה מצומצמת. — 5) ויקרא כז,כו. — 6) שם. — 7) בכ״י II נשמטו התיבות: כבר פירשתי לא יקדיש איש אותו. וכפל קצת התיבות הטעה את הכותב. — 8) כפירוש הראשון ברש״י ולא כדרש ר׳ ישמעאל במשנה ערכין ח,ז שהביא רש״י בשם דבר אחר. — 9) בספרי ובפסחים דף ע ע״ב. — 10) ויקרא כג,לח. — 11) במדבר כט,לט. — 12) כפירוש מכלתא לפרשת בא (מסכתא דפסחא פרשה ו) שהביא כאן רש״י. — 13) תיבת שבעת חסרה בכ״י I. — 14) ויקרא כג,י. — 15) בשני כ״י: רוח. ונראה שהיה כתוב כוח בכתיבה יתרה, ולא הבין הכותב. ועדים דברי דונש הנדפסים: כדי כח ידי. ע׳ הערה 16. — 16) בספר תשובות דונש על מנחם בחרוז 86 בדף 18. — 17) זאת תשובת דונש על דברי מנחם במחברת מס II דף 118. — 18) בביאור חרוזיו כתב דונש בספר תשובות דף 19: ודמית מסת ידך אלי מס ולדמות מסת ידך אלי מס הוא חמס וגו׳ וכמו כן מסת ידך לא נוכל לדמותו אלי [בראשית מט,טו] ויהי למס עובד כאשר דמיתו, כי אם ללשון ארם אשר [ישעיה סו,כג] מדי חדש בחדשו מתורגם מסת. — 19) ויקרא כג,מג. ושם תמצא פירושו.

שפטים ושטרים.

18. ושוטרים. הַשֹּׁפְטִים מצוים לשוטרים [לרדות] המסרבים בדברי הַשֹּׁפְטִים: 21. אצל מזבח. כי שם היו רגילים לעשות כדכת' בגדעון [1]ואת האשרה אשר עליו תכרת, [2]כזכר בניהם מזבחתם ואשריהם על [3]עץ רענן: לא תטע לך אשרה [כל עץ]. שום אילן, שלא יבואו לעובדו כמנהג הגוים: 22. ולא תקים לך מצבה. לשמים, להקטיר בשעת איסור הבמות, מאחר שיהיה לך מזבח קבוע לאחר ירושה כדכת'[4] לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום וג', להקריב בכל מקום, וכדכת' בדברי הימים[5] אך הבמות לא סרו, ומפרש שם לא היו מקטירים כי אם לי"י[6]:

יז 3. אשר לא צויתי. לעבדם[7]: 8. בין דם לדם. לפי פשומו בין רציחה לרציחה, בין שוגג למזיד[8]: בין דין לדין. דיני ממונות: נגע. נגע צרעת: 15. איש נכרי. להלחם מלחמותיכם[9]: אשר לא אחיך הוא. כי יסיתכם לעבוד ע"ז: 18. משנה התורה. זקני פירשו בדברי הימים[10] שני ספרי התורה. ותרגומו פתשגן. ואינו מגזרת [11]ושננתם[12]:

יח 6. וכי יבא הלוי. כהן שאינו מאותה משמרה שעובדת היום בירושלים בעזרה: 8. לבד ממכריו על האבות. לפי הפשט כמו [13]איש מאת מכרו, אם יש לו שם[14] קרוב מאבותיו שיתן לו קרבנו לעשותו הוא, יש לו רשות להקריבו אע"פ שאינו ממשמרה

---

1) ספר שופטים ו,כה. — 2) ירמיה יז,ב. — 3) בכ"י: כל. — 4) יב,ח. — 5) דה"י ב' כ,לג. — 6) נראה שכיוון אל דה"י ב' לג,יז ודעתו כי המקרא הזה יוכיח שהבמות היו לזבוח לי"י ואף על פי כן נאסרו. — 7) כתרגום השבעים בימים הקדמונים לפי דברי המכלתא בפרשת בא לפסוק ומושב בני ישראל ובמגילה דף ט ע"ב. וכן פירש רש"י. — 8) ולא כדרש ר' אושעיה בנדה דף יט ע"א ודרש ספרי. וע' גם רש"י. — 9) נראה שלדעתו סוף הפסוק ידבר בשר צבא אשר יתנו עליהם שכבר נאמר שהמלך יהיה על פי נביא (אשר יבחר י"י אלהיך בו) ומקרב אחיהם. — 10) נראה שצ"ל: כדברי חכמים. כן השערתי בספרי RSBM דף 68 הערה 2. וכן באמת דברי רש"י כאן כפירוש תיבת משנה בסנהדרין דף כב ע"א. — 11) ו,ז. — 12) אמר זאת כנגד ביאור תרגום זה בפירוש רש"י. — 13) מלכים ב' יב,ו. — 14) בכ"י היה כתוב: שום, ונמחקה הוי"ו. ותיבת שם ר"ל במקדש אשר בירושלים.

זו[1]: 11. וחבר חבר. הניגון בהי"ת[2]. כמו[3] מן הַחֶרֶב [4]תאכל הֶחָרֶב, וזה מוכיח [5]חובר חֲבָרִים מחוכם. כמו מן מלך מלכים. וכמו מן עבד עבדים, כן יאמר מן חֶבֶר חֲבָרִים. ואילו היה חבר טעמו בבי"ת כמו[6] חָבֵר אנכי לכל אשר יראוך יָרֵךְ גָּדֵר כָּתֵף וְגָזֵל שטעמם למטה, היה לו לומר [7]חובר חֲבֵרִים [כמו] מן יָרֵךְ[8] יֵרְכוֹ גְּזֵלוֹ [9]חֲבֵרִים מקשיבים לקולך. ובחי"ת [מנוגן] מצאתי אחרי כן בספרי ספרד כדבריי: 12. מוריש אותם. כי אינם חוששים לדרוש את הקב"ה ואת נביאי האמת[10], כי סומכים[11] על תועבותיהם המגידים להם ברוח הטומאה: 13. תמים תהיה וג'. וממנו תדרוש ולא מן המתים. ולפי כי מנסה הקב"ה בם את ישראל נתן כח ברוח הטומאה להגיד על פי השעירים[12]: 15. נביא מקרבך מאחיך כמוני שיצוה לך מצוות שבתורה ולא כנביא וחולם חלום שיאמר לך לעבוד ע"ז. ומה שכת'[13] ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, הרי פירושו כמו שמפרש אשר ידעו י"י פנים אל פנים, אבל להאמין להקב"ה יהא כמותו[14] ולדבר אמת מאתו ולא כנביא הנותן לישראל[15] אות ומופת לעבוד ע"ז: 22. ולא יהיה הדבר ולא יבא. וכגון שאין תשובה ומעשים שינחם הקב"ה בשבילם[16]. הרי חזקיה תפילה הועילה לו[17], ונינוה [18]כי שבו מדרכם הרעה:

יט 5. ונשל הברזל. הוא הגרזן שקרוי ברזל. כדכת'[19] אם קהה הברזל. שישליך הגרזן התיכת בקעת מן העץ שהוא מבקע[20].

---

1) שלא כדרש חכמים בסוכה דף נו ע"א ובספרי. וגם מנחם במחברת כר IX חברו עם (יחזקאל טז,ג) מכרתיך, (בראשית מט,ה) מכרתיהם, (מלכים ב' יב,ו) מכרו. — 2) בגליון כ"י נוסף כאן: כי שם דבר הוא ובשביל האתנחתא נהפך לקמץ. והתום בראשי תיבות: ימ"ו. — 3) ירמיה כא,ז. — 4) שמואל ב' יא,כה. — 5) תהלים נח,ו. ובכ"י: וחובר חברים. — 6) תהלים קיט,סג. — 7) ולא חובר חֲבָרִים מחוכם כבתהלים נח,ו. ובכ"י: היה לו לומר וחובר חבר. ונוסף וי"ו בטעות בראש חובר כלמעלה (ע' הערה 5) ובסוף תיבת חבר נשמט קו הקיצור: חבר'. וכאלה רבות בכ"י הזה הראיתי בספרי RSBM בדף 36 בהערה 1. — 8) בראשית לב,כו. — 9) שיר השירים ח,יג. — 10) בכ"י הוסיף קורא אחד וי"ו בין א' ובין מ' של תיבת האמת להיותה האומת, והמדפיס הראשון חשב לתקן והדפיס: המצות. — 11) בכ"י: סמוכים. — 12) ע' דברוי יג,ד ולשמות לב,ד. — 13) לד,י. — 14) כמו משה. ובכ"י: יהא כמותך. — 15) בכ"י: הנותן לישראל הנותן. — 16) בנבואת פורענות. — 17) מלכים ב' כ,א—ז; ישעיה לח,א—ה. — 18) יונה ג,י. — 19) קהלת י,י. — 20) כדברי רבי במכות דף ז ע"ב ולא כחכמים והביאם רש"י.

[1] המגיד י"א, רצ"ד

כי זה ודאי שוגג הוא: .6 פן ירדף. ישלשת פן ירדף[1]: .8 ואם ירחיב. לתת לך כל העשרת עממים שניתנו לאברהם בין הבתרים[2]: .14 לא תסיג. כמו[3] נסוגו אחור. ממשיך את המצר אחור להרחיב את שדהו מכמות שגבלו אותו ראשונים:

כ .5 ילך וישוב לביתו אם ירך לבבו וירא מלו פן ימות במלחמה וג', שיש נותן אל לבו בשהולך למלחמה ודואג שמא אין לי מול לתנך את ביתי או את אשתי אי את כרמי ולכך גרם מולי ללבת עתה במלחמה ומתיך [כך] ירא למות. ושלשה מעשים הזכיר[4] בית ואשה וכרם[5], ולבסוף כילל כל הדברים [6]מי האיש הירא ורך הלבב, בין באלו שאמרתי בין בדברים אחרים. וכן בקהלת מונה שלשה דברים וחוזר וכולל. [7]מה יתרון לאדם, הלא גרוע הוא[8] מכל, שהרי דור הולך ודור אחר בא שאין הבנים ברמות אבות, ואין זה וברון, אבל [9]הארץ לעולם עומדת כמי בששת ימי בראשית, וכן השמש[10], [וכן הנחלים[11],] וחוזר וכולל[12] כל הדברים יגיעים, כל מעשי העולם כך הם כולם כמשמת ימי בראשית, אבל טורח ויגיעה הוא להזכיר כולם, ולא יוכל איש לדבר ולא תמלא[13] אזן משמוע אם יספרו לו, אלא זה הכלל[14] אין כל חדש ולכולם יש וברון, אבל [15]אין זכרון לראשונים, שאין הילוד דומה למוליד: .16 לא תחיה כל נשמה. כשתבא להלחם עליהם לא תקרא להם לשלום במו שפרשתי לך בשאר אומות[16], אבל אם יבאו אליך מדעתם להיות עבדיך קודם שתלך עליהם כמו הגבעונים יכול אתה להחזותם: .19 כי תצור אל עיר ימים רבים ותצטרך לתתוך אילנות לבנות כרים דיק וסוללות: כי ממנו תאכל. שהרי צריכים לך למאכל לאחר שתתפוש העיר ותהיה שלך: ואותו לא תכרת. אותו עץ מאכל שאינו חוזק ומבצר לאנשי העיר כגון הדחוקים, אותם לא תכרת: כי האדם עץ השדה לבא

---

[1]) ר"ל שפסוק ו"ו לא יוסב רק לפסוק ה שלפניו לבדו אלא על כל האמר בפסוק ג מהיבת וַיִּשְׁלַשְׁתָּ והלאה. והמרפיסים לא הבינו ושינו. ע' RSBM דף 39 השרה 7. — [2]) בראשית טו,יט—בא. — [3]) ישעיה מב,יז; ירמיה לח,כב. — [4]) ע' RSBM דף 88. — [5]) בפסוק ה—ז. — [6]) בפסוק ח.—[7]) קהלת א,ג. — [8]) ר"ל האדם. — [9]) קהלת א,ד. — [10]) שם א,ה. — [11]) כן נ"אה לי להוסיף מקהלת א,ז כדי להשלים מנין שלשת הדברים. וכן נמצא בפירוש קהלת א,ז המיוחס לרשב"ם. — [12]) קהלת א,ח. — [13]) בכ"י בטעות: תיכל. — [14]) קהלת א,ט. — [15]) שם א,יא. — [16]) בפסוק י.

מפניך במצור. כל כי שאחרי לא מתפרש אלא. אותו לא תכרת אלא עץ השדה לבא האדם מפניך במצור. אותו תכרות, הם הקרובים לעיר שנסתרים בהם אנשי העיר הבורחים מפניך ובאים בתוך העיר כדכת'[1] ותבא העיר במצור. כי האדם [עץ השדה] אלא האדם עץ השדה, אלא עץ השדה האדם לבא מפניך במצור שגורם את האדם לבא מפניך במצור[2]: .20 רק עץ אשר תדע וג'. אילן סרק בין קרוב לעיר בין רחוק מעיר תשחית לבנות מצור, אבל עץ מאכל הרחוק לא תכרות כי אם הקרוב לעיר שמעכב את החיל להתקרב לחומה: אשר תדע. אשר תכיר: עד רדתה. עד רדת חומותיה, כדכת'[3] עד רדת חומותיך הגבוהות והבצורות:

כא .5 ונגשו הכהנים בני לוי [ג'] ועמו ואמרו [ג'] כפר לעמך ישראל[4]: .9 תבער הדם [ג']. אם נמצא הרוצח אחרי כן יהרג: כי תעשה מה שישר בעיני י"י:

כי תצא.

.13 והסירה את שמלת שביה. כדי לנוולה[5]: .14 לא תתעמר. סחורת אדם המכור נופל בו לשון זה. וכן לפנינו[6] והתעמר בו ומכרו: אשר עניתה. ביאת נישואין לפי הפשט[7]: .17 כי את הבכור. אלא: כי הוא ראשית אונו. כי הוא ראוי לירש ראשית ממנו. כמו[8] מצאתי און לי. [9]וידיו תשבנה אונו: .18 מורה. מקנתר מלשון [10]מרה מריתי: זולל וסובא. כדכת'[11] אל תהי בסבאי יין בווללי בשר למו: .23 כי קללת אלהים תלוי.

---

[1]) מלכים ב' כה,י. ועוד. — [2]) הרב ר' משה מקוצי הביא בסמ"ג לאוין סימן רכ"ט את פירוש רשב"ם הזה. וכן הובא הפירוש בשינוי לשון קצת בפענח רזא דף סא ע"א בשם רבינו שמואל וכן במנחת יהודה דף פג ע"ב בשם רשב"ם. והתוס' שם בדעת וקנים השתמשו בו ולא הזכירו שם רשב"ם. ושוד עיין RSBM דף 25 בהערה 2. — [3]) כח,נב. ולא כפי' רש"י. — [4]) ר"ל כי פסוק ו יפסוק ח מיסבים על פסוק ה אף על פי שבאו דברים בינתים. — [5]) כספרי ורש"י. — [6]) כה,ז. — [7]) ולא בעילה בעלמא כפירוש ספרי. — [8]) הושע יב,ט. — [9]) איוב כ,י. — ובכ"י: תשובנה. — [10]) איכה א,כ. — [11]) משלי כג,כ. ובכ"י: בסבאי. בווללי.

כשרואין בני אדם את התלוי רגילין לקלל את הדיינין או קרובים של הרוג או שאר בני אדם לפי שפעמים על עבירה מועטת הוא נהרג כמו מקושש והקב"ה אמר [1])[אלהים] לא תקלל, לפי שרגילין בני אדם לקללם[2]) ולכך לא תלין נבלתו אלא קבר תקברנו [ביום ההוא. ועוד טעם אחר בדבר][3]) שלא תטמא את אדמתך. שאם [לא] [4])היה נקבר ימצאו בו נוגע או מאהיל:

כב .5 לא יהיה כלי גבר על אשה. ללכת בין האנשים ולונות[5]): .6 כי יקרא. יזדמן על ידי מקרה: לא תקח האם על הבנים. לפי דרך ארץ ולתשובת המינין כבר פירשתי בלא תבשל גדי בחלב אמו[6]) וכן באותו ואת בנו[7]) שדומה לאכזריות[8]) ורעבתנות לקחת ולשחוט ולבשל ולאכול אם יבנים יחד: .8 מעקה. אין לו חבר בתורה. כמו מגורת מעשה מראה הוא, אבל[9]) עקת רשע, [10])תעיק העגלה, [11])מעיק תחתיכם מגורת שב קם הם: .9 תקדש. תאסר בקדשים[12]): .12 גדילים. ציצית, צריך שיהא גדול וקלוע[13]): .15 את בתולי. לפי הפשט דם בתולים שעל השמלה[14]): .21 לזנות בית אביה. שיש ערים שוינתה אחר שנתקדשה: .27 צעקה הנערה. שמא צעקה:

כג .1 לא יקח איש את אשת אביו. הוכפל כאן לומר שהגולד ממנה הרי הוא בלא יבא ממזר[15]): .2 פצוע דכא [וגו']. מיני סריסים ומפורשים ביבמות[16]): .13 ויד תהיה לך. כתרגומו: על אוניך. עם שאר כליך: .15 מתהלך. שגם ארון שבו תורה היה יוצא עמהם למלחמה כדכת'[17]) וכלי הקדש וחצוצרות התרועה בידו: .18 קדשה. זונה, פנויה מאפת: קדש. בא על פנויות בלא כתובה וקידושין ולא מייחדת לו כפלגשים[18]): .20 לא תשיך. לפי הפשט במלוה מדבר[19]):

---

1) שמית כב,כז. וע' שם פירושו המסכים לפירושו כאן. — 2) ר' שמואל דוד לוצאטו בהמשתדל ובביאורו לתורה הימיב להסביר את פירוש רשב"ם הזה. — 3) נראה לי שנשמטו ברברים, האלה שהם כשיעור שירה בכי". ואז הכל שולה יפה. ובעל קרן שמואל הניח ולא תטמא במקום שלא תטמא ותהיינה התיבות ציון מדברי המקרא לדיבור אחר. ואילם תהיה לפי זה סתירה קצת בין שני המאמרים ואין מליץ בינותם. — 4) היטיב להוסיף בגל קרן שמואל. — 5) כפירוש רש"י מספרי וגזור דף נט ע"א. — 6) לשמות כג,יט. — 7) לויקרא כב,כח. — 8) בכי': אכזריות. — 9) תהלים נה,ד. — 10) עמים ב,יג. — 11) שם. — 12) בכי': בקדשים. — 13) וכן פירש ראב"ע. — 14) כר' אליעזר בן יעקב בכתובות דף מו ע"א ובספרי. — 15) קיצר דברי רש"י. — 16) דף עה ע"א וע"ב. — 17) במדבר לא,ו. — 18) בכי': בפלגשים. — 19) ולא כפירוש רש"י וספרי ובבא מציעא דף עה ע"ב.

כה .6 כי נפש הוא חובל. כתרגומו: .8 השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות שאפילו הוא מלך בעוזיה לא יכבדוהו אלא יסגירוהו וישלחוהו ובדד ישב בכל אשר יורו אתכם [וגו'], שהרי תזכור את אשר [עשה] י"י אלהיך למרים שאע"פ שהיתה נביאה ואחות משה לא חלקו לה כבוד אלא[1]) תסגר שבעת ימים בדרך בצאתכם ממצרים, שאע"פ שהיו טרודים ללכת, [2])העם לא נסע עד האסף מרים. וכל שכן שאר בני אדם: .12 לא תשכב בעבוטו. לא תשכב ועבוטו אצלך[3]): .15 ואליו הוא נושא את נפשו. מתאוה נפשו כדי לאכול שכרו. ובמיהו[4]) חטאת עמי[5]) יאכלו ואל עונם ישאו נפשם, מתאוים הכהנים לאכול חטאת שיביא על עונם: .16 ובנים לא יומתו על אבות. בבית דין. כדכת'[6]) ואת בני המכים לא המית ככתוב [וגו'] לא יומתו וגו'. אבל הקב"ה[7]) פוקד עון אבות על בנים, כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, וכדכת'[8]) אבות יאכלו בוסר ושיני [ה]בנים תקהינה, לאבד נחלת אבות. אבל לא על ידי בית דין:

כה .6 יקום הבן על שם אחיו[9]) לפי הפשט[10]): .9 וחלצה נעלו. לקנות ממנו ירושת אחיו המת כמו שמצינו בבעז[11]). דרך ארץ לפי פשוטו[12]): .13 גדולה וקטנה. שעושה שני חצי זקוקים, אחד גדול ואחד קטן לרמות בו בני אדם שכששוקל שני חצי זקוקים ביחד הרי הוא זקוק מצומצם וישר[13]). ולכן אומר אבן שלימה וקוק שלם מצומצם בחתיכה[14]) אחת יעשה שלא יוכל לרמות: .15 שלימה וצדק. חתיכה אחת ומכוון וישר: .18 אשר קרך בדרך. לשון מקרה, כמו מן עשה [15])עשך ויכוננך. וכן מן[16]) אקרה כה, קרך:

---

1) במדבר יב,יד. — 2) במדבר יב,טו. — 3) דברי רש"י מספרי וב"מ דף קיד ע"ב. — 4) הושע ד,ח. ושם כתוב נפשו. ובאמת צריך שם פירוש. — 5) בכי': עמו. — 6) מלכים ב' יד,ו. — 7) שמות כ,ה. — 8) יחזקאל יח,ב. וירמיה לא,כח: אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה. — 9) בכי' בטעות: אביו. — 10) ולא כדרש ספרי ויבמות דף כד ע"א ועי' דברי רבא שם. — 11) רות ד,ז—ח. — 12) ברעת לוי שאמר קנין בכלי של מקח וכרבי יהודה דברייתא שאמר גואל נתן לבושו ולא כרב ולא בת"ק, והכל בבבא מציעא דף מו ע"א, וע' RSBM דף 126 במקום הערה 2. — 13) הוא משקל זקוק כסף צרוף בימים ההם הנקרא Mark ויקי משקלי שמנה אונקיות (Unzen). עיין ספר Zur Geschichte של החכם הגדול צונץ נ"י בדף 543. — 14) בכי': בחתיכת. — 15) לב,ו. — 16) במדבר כג,טו.

כי תבא

כו .5 ארמי אובד אבי. אבי אברהם ארמי היה, אובד ונולה מארץ ארם. כדכת'[1] לך לך מארצך, וכדכת'[2] ויהי כאשר התעו אותי אלהים מבית אבי. לשון אובד ותועה אחד הם באדם[3] הנולה כדכת'[4] התעיתי כשה אובד בקש עבדך, [5]צאן אובדות היו עמי רועיהם התעום. כלומר מארץ נבריה באו אבותינו לארץ הואת ונתנה הק'ב'ה לנו [6]ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי[7] כי לא על ידי עשתה ואת[8] כי אם בחסדך וביתי ברב. וכסדר הזה הוביח יהושע לישראל[9] בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח [וג'], עד שהבאתים משם ונתתי להם ארץ כנען[10]: .11 נותן לָךְ[11] ושמתה בטנא לפי שהוא סוף דבור הלמ"ד קמץ, אבל לָךְ מחובר[12] לשלפניו[13]: .12 שנת המעשר. מעשר עני: .13 ואמרת לפני י"י אלהיך. כך צוה הק'ב'ה בדי שלא יאחר[14] אדם לעבב מעשרותיו לשקר לפני הק'ב'ה[15]: .14 לא אכלתי באני. כמו[16] ידיו תשבנה אונו, ממון שגול, [17]מצאתי און לו, לפי פשוטו[18]: .17 את י"י האמרת היום, אתה הוקקתה שאמר הק'ב'ה ונתרצה להיות לך לאלהים, כי הדבר תלוי בו ליעשות הוא אלהיך ויושיעך מתוך שקבלת מצוותיו, וגם הוא האמירך, הפעילך שאמרת ונתרצית שתהיה לו לעם, לפי שעשה נסים

1) בראשית יב,א. — 2) בראשית כ,יג. — 3) בכ"י בטעות: באדם. — 4) תהלים קיט,קעו. — 5) ירמיה נ,ו. — 6) בפסוק י. — 7) כן צריך להיות לפי דברי המקרא ודברי רשב"ם הבאים אח"כ. ובכ"י לנו. — 8) לא בכחי עשתה האדמה התבואה הזאת. — 9) יהושע כד,ב. — 10) רצה לומר עד פסוק ג ביהושע שם. — 11) בכ"י נותן לך ארץ כנען בהפוך סדר הדברים. עיין ספרי RSBM דף 35 הערה 6. — 12) בכ"י מחובר שתי פעמים. — 13) לפסוק יא העיר על טעם הבדל הניקוד שבין לָךְ שבפסוק ב ובין לָךְ שבפסוק יא, ועל אדות תיבת לשלפניו: שהשתמש בו רשב"ם כאן כדרכו עיין ספרי RSBM דף 157. — 14) בכ"י: יאמר. — 15) הוידוי ש־אמר לפני י"י לא ישקר בו זולתי אדם רע ובליעל, וכל שיש בו יראת י"י אך מעט יהיה נזהר שלא ישקר בוידוי בהשהותו משערותיו בידו, וקרובים לזה דברי המשנה במעשר שני ה,יב: „לא אכלתי באני ממנו, הא אם אבלו באונה אינו יכול להתודות, ולא בערתי ממנו בטמא, הא אם הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות". — 16) איוב כ,י. ובכ"י בטעות: תשובה. — 17) הושע יב,ט. — 18) הוא מפרש לא אכלתי בעשרי ובברכת כל טוב מן המעשר הזה שהוא מעשר עני וגר ויתום, וסר בזה מדרך דרש ההלכה שבמשנה (מעשר שני ה,יב) ובספרי ושהביא רש"י.

וגבורות עד שנתרצית להיות לו לעם. האמרת פאישדירא[1] בלעז:

כו .8 וכתבת על האבנים את כל דברי וג'. שכשנשבעו עתה בהר גריזים והר עיבל היתה התורה לפניהם כתובה ונשבעו שיקיימוה: .12 אלה יעמדו לברך וג'. לפי הפשט דומה שאילו עונין אמן, אבל הלוים הופכין פניהם בשעת ברכה להר גריזים וכשמקללים פונים להר עיבל[2]: .15 ושם בסתר. כל הארורים שנים עשר כנגד שנים עשר שבטים וכולם עבירות שרגילים להיות בסתר הם כמו שאפרש בכולם חוץ[3] משנים שרגילים להיות פעמים בגלוי ופעמים בסתר, והן ע"ז ומכה רעהו, ולכך פירש בשניהם בסתר[4]. שעל עבירות שבגלוי לא באו לקלל, כי בית דין יענשוהו על הגלויות כמו שכתוב בסוף כל הקללות[5] הנסתרות לי"י אלהינו, הוא יקח נקמה מן הנסתרות שהרי נתקללו בשם הק'ב'ה, אבל הגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, מלקות סקילה שריפה הרג וחנק. הלא תראה אין כתוב כאן „ארור שוכב עם אשת רעהו" כי מה לו[6] ליכנס בבית אחרים ולא יליזו עליו. [7]מקלה אביו במקום בית גידולו, אין אחרים רגילין שם. וכן[8] משיג גבול בגנבה הוא עושה, שאם יראה, ימחה בידו. וכן [9]משגה עור ומטה משפט, כל אילו דברי סתר.[10] שכב עם אשת אביו זהו במקום שהוא גדל שם ואין רואה. [11]עם כל בהמה אין זה כי אם בסתר. וכן[12] אחותו. [13]חתנתו, האם רגילה בבית בתה: .26 ארור אשר לא יקים. על כל עבירות שבסתר:

כח .5 טנאך. שיהא מלא פירות: ומשארתך. הוא כלי שנותנין בו את הבצק: .8 באסמיך. באוצרותיך, שיהו מלאים דגן תירוש ויצהר כדכת'[14] וימלאו אכמיך שבע: .10 ונקרא עליך. שימלא משאלותיך בהראיתו כי אתם עמו: .20 המהומה. על ידי קלות וברה, כמו[15] וידעם י"י בקול גדול על[16] פלשתים ויהמם: המגערת.

1) *fais dire* ובלע"א lässest sagen. — 2) סוטה פרק ז משנה ה. — 3) בכ"י: הוא. וכבר תיקן בעל קרן שמואל. — 4) בפסוק הזה ובפסוק כד. — 5) כט,כח. — 6) בכ"י בטעות לך בהתהלף ו עם ך על ידי נודל התיבה. — 7) בפסוק טו. — 8) בפסוק יז. — 9) בפסוק יח. יט. — 10) בפסוק כ. — 11) בפסוק כא. — 12) בפסוק כב. — 13) בפסוק כג. — 14) משלי ג,י. — 15) שמואל א ז,י. — 16) בכ"י: של.

[1]הנני גוער לכם את הורע וארותי את ברכותיכם: .22 בשחפת[2] וג'. מיני[3] חלאים הם. קדחת ודלקת וחרחור מיני המימות הם: .23 והיו שמיך אשר על ראשך נחשת. שלא ירד מטר מן השמים. אלא[4] יתן את מטר ארצך אבק ועפר. הרוח במקום שרגיל להמטיר מטר, ימטיר לך מן השמים אבק ועפר, כלומר מגובהי ההרים שהן יבשים מאין מטר ירד אבק ועפר שינקרו עיניכם. ומתוך כך[5] יתנך י"י נגף שלא תוכל לראות ותברח מפני אויבך: .24 מטר ארצך. לשון ירידה כמו[6] המטיר על סדום ועמורה גפרית ואש, [7]ימטר על רשעים פחים אש וגפרית: .26 ואין מחריד. אין מבריח העופות מעל הגבלות כי אין[8] קוברין: .37 ולשנינה. דיבור, כמו[9] ושננתם: .40 ישל. מן[10] ונשל גיים. וכן[11] ימל קצידו מן[12] ונמלתם. וכן[13] אחריתי כנחש ישך מן[14] נשך הנחש, לשון ייפעל[15]: .46 לאות. שהמקלל מקלל לשונאו להיות כמותו. וגם יש לומר שלא עבדתם להק'ב'ה[16]: .56 תרע עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה הגדולים מתת להם מכל מה שתאכל וגם בשליתה ובבניה אשר תלד בסתר, שלא יוודע לפי שתאכלם בחסר כל[17], גם מאלה תרע עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה מתת להם: .57 ובשליתה. שליא ממש כמו שמצינו בתלמיד[18] לפי הפשט[19]: .59 ונאמנים. ארוכים ומקויימים. כמו[20] לדור ודור אמונתך, [21]ותקעתיו יתד במקום [נאמן]: .65 לב רגז. [22]דחיל: .67 מי יתן ערב. לפי הפשט ערב העתיד לבא[23], שכן דרך החולים: .69 בחורב. תוכחות שבפרשת אם בחקותי, שבתוב במופן[24] ביד משה בהר סיני, בהר חורב[25]:

כט .3 עד היום [הזה. אף על פי] שראיתם מעשיו הגדולים[26]:

---

1) מלאכי ב,ב. ג. — 2) בכ"י: השחפת. — 3) בכ"י: מי. — 4) פסוק כד. — 5) פסוק כה. — 6) בראשית יט,כד. — 7) תהלים יא,ו. — 8) בכ"י במעות: אם קוברין. — 9) ו,ז. — 10) בכ"י כמו. והמקרא למעלה ז,א. — 11) איוב יח,טו. — 12) בראשית יז,יא. — 13) משלי כג,לב. — 14) במדבר כא,ט. — 15) יצדק רשב"ם בדבריו לענין ימל ונמלתם שהם באמת מבנין נפעל, אבל האחרים כלם מבנין הקל וחסרי פא נון הם. — 16) הקללות יהיו בך לאות ולסימן שלא עברתם את י"י. — 17) ר"ל שתיבת בסתר שם מיסב על תלד. — 18) משנה נדה ג,ד. — 19) ולא כאנקלוס ורש"י. — 20) תהלים קיט,צ. — 21) ישעיה כב,כג. — 22) הוא תרגום אנקלוס. — 23) ולא כפירוש רש"י על פי התלמוד סוטה דף מט ע"א. — 24) ויקרא כו,מו. ושם הסדר: בהר סיני ביד משה. — 25) ר"ל שחורב וסיני אחד הם, ואם כן מסבים לתיבת בחורב כאן. ובכ"י במעות מהר חורב. — 26) ככתוב בפסוק א' וב'.

אתם נצבים[1].

.9 אתם נצבים היום כלכם. כדכתי לעיל[2] ויקרא משה אל כל ישראל וג': .18 למען ספות הרוה. המזיד, שמתוך שובע הוא חוטא: הצמאה. לתאבון שאינו רשע כעושה[3] להכעים מתוך שובע: כי בשרירות לבו. אלא בשרירות: .19 כי אז יעשן. לא יאבה סלוח לו אלא אז יעשן[4]: .24 על אשר עזבו. ולא יאמרו[5] מבלי יכולת י"י כמו שפרשתי אצל ואתפלל אל י"י ואומר וג' בפרשת עקב תשמעון[6]: .28 הנסתרות לי"י אלהינו. כבר פירשתיו אצל הארורים[7]. על הנסתרות[8] הוו הברכות והקללות, שאין הדבר ליענש ביד בית דין, אלא ביד הק'ב'ה: לנו ולבנינו לעשות דיני עונשין על פי עדים[9]:

ל .14 כי קרוב. אלא:

לא .19 השירה. סידור דברים קרוי שירה: הואת. פרשת האזינו שמעידה עליהם פורענות לבשיעברו על המצות ויבינו כי בחטאותם לקו:

האזינו.

לב .1 האזינו השמים להפרע מישראל אם יחטאו כדכתי[10] ועצר את השמים וג': .2 יערף כמטר. אם תקבלו דברי תוכחתי

---

1) נצבים וילך לא נפרדו בכ"י כי אם פרשה אחת היא כנהוג בימים ההם. עיין ספרי על התינוק הנקרא בשם Ein Compendium der jüdischen Gesetzeskunde דף 11 הערה 1. — 2) בפסוק א. — 3) בכ"י: בעושה. — 4) למעלה כ,יט כתב: כל בי שאחרי לא מתפרש אלא. ולפיכך הבא עוד תחלת הפסוק באן. — 5) טו,כח. — 6) טו,כה. כו. — 7) כו,טו. — 8) בכ"י: על הנסתרות הסתרים. והוא כפל עם טעות יחד. עיין RSBM דף 33 הערה 1. — 9) בכ"י היה בתוב בתחלה בטעות עונשין בהכפל תיבה הגמצאה קודם לכן, ונמחק ונשאר עו ולא הספיקו להשלים הנשאר לתיבת עדים הראוי כאן.
10) א,יז. וכואה כתב גם למעלה ד,כו.

יעילו לכם כמטר: .3 כי שם י"י אקרא, כאשר אספר לכם
גבורות שעשה לכם הק'ב'ה' והטובות שגמל לכם וגם שהוא צדיק
במה[1] שיעשה לכם, גם אתם הבו גודל לאלהינו, היו מודים על
האמת: .4 הצור תמים פעלו. שירה זו לעד היא[2]. לפיכך מדברת
השירה אחר שיבא לישראל פורענות הטאתם[3] הצור תמים
פעלו, בכל פורענות שהביא עליהם צדיק וישר הוא כמו שמפרש
והולך שהטיב להם[4] מכמה עניינים, והם[5] וישמן ישורון [וג'] ויטש
אלוה עשהו: .5 שחת לו. שחת ישראל לעצמו כדכת'[6] שיחתך
ישראל כי בי בעזרך. הוא גרם לעצמו השחתה: לא. כלומר ולא
אחר[7]: בניו מומם. מומם הוא בפל לשון של שחת ישראל. בניו
של הק'ב'ה' הם עשו מום בעצמם, כדכת'[8] כי משחתם בהם מום
בם: .6 תגמלו זאת. בתמיה, לעבוד אלהים אחרים: קנך. קנה אותך,
שפראך מבית עבדים: .7 זכור ימות עולם. בטרם נולדתם הכין
לכם נחלתכם: .8 בהנחל עליון גוים. שנתן להם נחלות:
בהפרידו בני אדם. אחר מיתת נח ובימי אברהם שכת' שם[9]
משם נפרדו איי הגוים [וג'] איש ללשונו, ושם תמצא שהציב
גבולות עמים, בני כנען, שנים עשר כנגד מספר בני יעקב שהיו
שנים עשר, שתמצא כנען וי"א בניו שנים עשר[10] וכת' שם[11] ויהי
גבול הכנעני מצידון וג', לפי שכל אילו היו לישראל, אבל בכל
שאר בני נח לא פירש בהם שום גבול[12]. ושוב מצאתי כמה
שנים[13] במדרש: למספר בני ישראל. כי כנען ובניו כמו כן
שנים עשר הם: .10 ימצאהו. כמו[14] ומצא להם. הק'ב'ה' נמצא

---

1) בכי': במה. — 2) לא,כא. — 3) ר"ל שכל דברי השירה כן נאמרים כאילו ידבר המשורר אחרי שעברו עליהם כבר רעות רבות לענשם, ודומה לזה כתב לבמדבר כב,א בענין המקום. — 4) בכי': לכם. — 5) ר"ל אבל הם כלומר ישראל נאמר בהם וישמן ישורון וגו' (בפסוק טו'). — 6) הושע יג,טו. — 7) נראה דעתו שת'כת לא לשון קצר הוא וצריך להוסיף במחשבה תיבת אחר. ודחק הוא. אבל הדפוסים הראשונים שהגיהו לכתוב לו כלומר ולא לאחר לא הועילו כלום, כי תיבת לו כבר פירש רשכ'ם ורק תיבת לא נשארה. — 8) ויקרא כב,כה. — 9) בראשית י',ה. — 10) בראשית י',טו—יח. — 11) שם י',יט. — 12) בתוספות בס' דעת זקנים רק פז עד ובחזקוני לפסוק הזה השתמשו המחברים בפירוש רשב"ם ולא הזכירו שמו. ובפענח רזא דף סה ע"א הובא הפירוש בשם ר' יוסף בכור שור. — 13) כמה שנים שכב'י הא שנות נגלה. ונולדה מראשי תיבות „במ"ש" שצריכין לקרותם: במו שכתבתי. ועיין ספרי RSBM דף 36 הערה 3. והמדרש ההוא לא מצאתי. — 14) במדבר יא,כב.

להם, הק'ב'ה' הוה סיפוק שלהם[1]: יסובבנהו במלאכיו ששמרום.
כדכת' [2]חונה מלאך י"י סביב ליראיו ויחלצם וכן ייסד
הפייטן[3]] לנו מלאכך סביב יחנה. והמפרשו בהיקף ענינם[4]
אינו [אלא טועה]. כי לפי הפשט אין הענן אלא לעמוד ענן לפניהם
כדכת'[5] [וי"י] הולך לפניהם [יומם] בעמוד ענן לנחותם הדרך.
ועוד כי יצרנהו כפילו של יסובבנהו: כאישון עינו. יצרנהו הק'ב'ה'
לישראל כמו באישון ששומר את העין, הוא הבשר שנכפף על העין
שקורין פלפיירא[6]. ולפי שמכסה את העין ומחשיך אותו נקרא אישון
וכמהו[7] שומרני כאישון בת עין. [8]בנוגע בבבת עינו הוא שקורין
פרונילא[9] שרואין בה: .11 יעיר קנו, מעירו ומנענעו ממקומו,
לשאתו על אברתו. כמו[10] העירותי מצפון ויאת, [11]הנני מעיר עליכם.
כשמביאו ממקום למקום קורא אותו לשון הערה: .12 י"י בדד. הוא
לבדו הוציא ממצרים והוליך אותם לארץ ישראל: .13 על במותי
ארץ. [כמו] במתי ארץ[12]. ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות[13]:
דבש תמרים ושמן זיתים שגדילים על ההרים: .14 חמאת בקר.
לפי הפשט ארץ זבת חלב. ובשר הרבה להם לאכול: חלב כרים.
אילים מדבריות המפוטמים במרעה כדכת'[14] ירעה מקניך [וג'] כר
נרחב. וכן[15] לבשו כרים הצאן דוגמת סוף הפסוק ועמקים יעטפו
בר, הכרים של תבואה לבשו את הצאן, מלאים צאן לרעות בהם.
וכן[16] ואויבי י"י ביקר כרים, כמניעת שדי תבואות שמשתדפין ברגע
אחד כמיך לקציר בעוד לילה, כלו בעשן כלו, [כלו] בשריפת אש
ומפן משחירין. ואני כך ראיתי בקציר[17]. כן הרשעים תזולה

---

1) כתרגום השבעים ואנקלוס וכמנחם בן סרוק במחברת די I ובמחברת מן III. — 2) תהלים לד,ח. — 3) ר' שמעון בר יצחק בפיוט אמרתך צריפה לברכת מגן בקרובות לשחרית יום ב' של ראש השנה. ועל אודות הוספת השורה הקטנה הנשמטת עין בספרי RSBM דף 64 הערה 6. — 4) הוא רש"י. — 5) שמות יג,כא. — 6) *palpière* ובלע"א Augenlid (RSBM) דף 96 סימן 36). — 7) תהלים יז,ח. — 8) זכריה ב,יב. — 9) *prunelle* ובלע"א Pupille. — 10) ישעיה מא,כה. — 11) בישעיה יג,יז כתוב: הנני מעיר עליהם. — 12) ר"ל שפתרונו מרומי כדור הארץ כבעמוס ד,יג. והמדפיסים לא הבינו והשמיטו שתי התיבות האלה בנשנות ומיותרות. — 13) דברי רש"י מספרי. — 14) ישעיה ל,כג. — 15) תהלים סה,יד. — 16) תהלים לז,כ. והוא פירש כיקר לשון מנוה. עיין ערך קר II במחברת מנחם. — 17) בכי': בך בקציר. ונראה שנילך מן בק בקציר שהיה בקציר בתוב בתחלת שורה ובסוף שורה שלפניו מלא הכותב המקום החלק בתחלת התיבה הבאה כדרך הכותבים הידועה בכתבי היד.

מצליחים כתבואות כרים [1]והפך לילה וידכאו: ואילים בני בשן. סתם בני בשן שמינים[2], אבל בשאר מקומות הברים המפוטמים במרעה הם שמינים מכל הבייתות: עם חלב כליות חטה. שומן חמדת חטים המובחרים כמו[3] ותבל דוד המלך, [4]כלתה נפשי, לשון חימוד ותאוה. [5]כלה שארי. כמן שבה שִׁבְיָה, יו"ד תחת ה"י ככל חטופי למ"ד פעל ה"י. מן בנה הגורה[6] וַהֲבִנְיָה: תמר. [7]ויין חמר מלא מסך: .15 עבית. מגודת[8] במעבה האדמה, כמו מן מַרְאֶה מַעֲשֶׂה[9] ראית עשית: אלוה עשהו. [10]הוא עשך ויכוננך: וינבל. [11]גוי נבל ולא חכם: .17 (ו)לא שערום. לשון[12] לשעירים אשר הם וונים אחריהם: .18 ילדך. כמי[13] [ויקנן] ילד את אלמודד, כמו הוליד: תשי. תשכח. מן נשה כמו[14] אל תט אל דרכיה מן נטה. והי"ד בתשי כמו יו"ד[15] מלפניך אל [תמחי][16] כמו אל תמחה: .19.20 בניו ובנותיו, בנים לא אמון בם. כאמור למעלה[17] בניו מומם: .23 אספה עלימו רעות [חצי] אכלה [בם]. כן[18] דרך המקראות לכפול לשונם. כלומר כל מיני רעות שיש בידי להויק, כולם אשים בהם: .24 מזי רעב. פתרונו לפי עניינו כתרגומו. ואם לשון תלמוד הוא, הרי הוא כמו[19] נתמזמו מוחיה דרין: ולחומי רשף. ברד ואש מן השמים. כמו[20] רשפי [אש]. ועיקר פירושו לשון פריחה בעוף כרכתי'[21] בני רשף יגבידו עוף. [22]שמה שבר רשפי קשת, כלשון[23] מחץ יעוף יומם[24]: וקטב מרירי. מחותכים[25] ומזוקרים על ידי ליסטים הממררים והורגים בני אדם. [מרירי] כמו[26]

---

[1]) השתמש בדברי המקרא איוב לד,כה. — [2]) ר"ל כלם שמנים ולפיכך לא באר כאן המרעה בשדה. — [3]) בכ"י: כאן כמו. ונראה שהיה כתוב בתחלה בהשגות התוכחה בטעות כמן כמו ועל ידי דמיון האותיות במכתב כ"י שלנו נהפכו מ וגם ן להיות א וו. ובאלה תמצא בספרי RSBM בדף 37 בהערה 2. [4]המקרא בשמואל ב' י,לט. — [4]) תהלים פד,ג. — [5]) תהלים עג,כו. — [6]) יחזקאל מא,י. — [7]) תהלים שה,ט. — [8]) מלכים א' ז,מו. — [9]) בכ"י בטעות: מעשר. — [10]) השתמש בדברי פסוק ו לפרש הפסוק הזה. — [11]) גם כה השתמש בדברי פסוק ו בשינוי קצת לפרש הפסוק הזה. — [12]) ויקרא יז,ז. — [13]) בראשית י,כה. — [14]) כתוב כזה לא נמצא. ובטעות הורכבו שני כתובים: ואל תט מאמרי פי במשלי ד,ה (שהביא גם ראב"ע) עם אל ישט אל דרכיה לבך שם ז,כה. — [15]) ירמיה יח,כג. — [16]) היטיב להעתיק בעל קרן שמואל. — [17]) בפסוק ה. — [18]) בכ"י: כי. — [19]) תהלים קמ מה ע"ב. — [20]) שיר השירים ח,ו. — [21]) איוב ה,ז. — [22]) תהלים עו,ד. — [23]) תהלים צא,ה. — [24]) ר"ל שגם בפסוק שמה שבר רשפי קשת יש לקיים הוראת פריחה לתיבת רשף כי רשפי קשת הם חצי הקשת ועליהם נופל לשון פריחה כמשמעות הכתוב מחץ יעוף יומם. — [25]) כמך בזה על פירוש רש"י שהעלה שהוא לשון כריתה. — [26]) באיוב לא,יא כתוב פלילים. אבל נראה מלשון רשב"ם שהוא שם לבו באמת אל לשון יחיד במקרא הזה.

עון פלילי, עון של דין, שעושין בו דין. [1]ונתן בפלילים, הדיינין קרויין כן שדנין את אחרים. אף מרירי ממרר את אחרים. וזהו [2]מקטב ישוד צהרים, שהם לסטים, כדכת'[3] בחור שודד בצהרים. שכן דרך ליסטים להלחם בצהרים. וכה"א[4] אשדוד בצהרים ינרשוה: .26 אמרתי אפאיהם ואסלקם מן העולם[5] אם לא שכעס עויבים אגור ויראתי פן יאמרו ידינו רמה [וג'] פן ינכרו לומר למפרע, שהם עשו ולא אני. כי גוי, האומות אובד עצות [המה], כמו[6] מספד תמרורים, [7]מקל לבנה, לפי שהם דבוקים, [8]מעשר בקר וצאן. אבל אילו חכמו האומות יאמרו[9], איכה ירדוף אחד ממנו אלף מישראל מה שהיו רגילין בנו, אם לא צורם כי מכרם[10] בידינו לפי שחטאו לו. וכן אמר למעלה[11] הצור תמים פעלו: .30 כי[12] לא כצורנו צורם. כך אמר משה, מן הדין היה להם לומר כך שהקב"ה עשה זאת ולא אלהי הגוים, שהרי לא כצורנו של ישראל צורם של אומות העולם. ואעפ"כ[13] אויבינו פלילים ושופים בני שפטים[14]. הלא זאת על ידי הקב"ה שחטאו לו: .32 כי מגפן סדום גפנם. כלומר למה אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם אם לא מפני גאות האומות? שהם[15] מגפן סדום היה להם לשתות מן הדין שלא יישאר מהם וכר כסדום ועמרה, שהרי חטאו כסדום ועמרה, כדכת'[16] וחטאתם כסדום הגידו, [17]קציני סדום [וג'] עם עמורה: .33 חמת תנינים היה להם לשתות מן הדין, אם לא מפני חילול השם, שיאמרו ידינו רמה: פתנים אכזר. רשע, כדכת'[18] כמו פתן חרש יאטם אזנו: .34 הלא הוא כמום עמדי. דברי גאות האומות אני שומר, ואשלם[19] להם נקם על זאת: .35 וְשִׁלֵּם. תשלום, שם דבר, כמו [20]וַהֲדַבֵּר אין בהם, [21]וַהֲקַטֵּר בירמיה: לעת תמוט רגלם. של אומות, ליום מועד צרתם הקבוע להם: וחש עתידות למו. [22]בעתה אחישנה, צרה לאומות, גאולה

---

[1]) שמות כא,כב. — [2]) תהלים צא,ו. — [3]) ירמיה טו,ח. — [4]) צפניה ב,ד. — [5]) בפירוש תיבת אפאיהם סמך על דברי רש"י. — [6]) ירמיה ו,כו. — [7]) בראשית ל,לו. — [8]) ויקרא כו,לב. — [9]) בכ"י: ויאמרו. — [10]) בדרכי שינה סדר דברי הכתוב למען יבארם. — [11]) בפסוק ד. — [12]) בכ"י בטעות: אם. — [13]) בכ"י: ואע"פ. — [14]) בכ"י: שופטים. והתיקון ברפוס אמשטרדם משנת תפט. — [15]) ישראל. — [16]) ישעיה ג,ט. — [17]) ישעיה א,י. — [18]) תהלים נח,ה. — [19]) בכ"י ואש עם מקום חלק אח"כ. — [20]) ירמיה ה,יג. — [21]) ירמיה מד,כא. — [22]) השתמש בדברי המקרא ישעיה ס,כב.

לישראל. עתידות מה שנתנבאו עליהם הנביאים מאו: 36. כי ידין
י"י עמו. או יהיה הנקם והתשלומין שהרי ינקום הק'ב"ה נקמת עמו.
וכן[1] ידין בגוים מלא גויות: כי יראה. כאשר יראה: כי אזלת יד
ישראל: ועזוב. כמו[2] עזב תעזב. [3]ויעזבו ירושלים עד החומה:
37. ואמר אי אלהימו. וגם האומות יאמרו איה נא אלהיהם של
ישראל. ומפני כבוד שמי אצילם ואנקום באויביהם שגם מתחילה
אמרתי אפאיהם לישראל ואשביתה זכרם אם לא מפני כעס אויב
המתפאר לאמר ידנו רמה, אבל עתה כשיגדל העניות והצרה בשונאי
לישראל[4] כל כך שאולת ידם ויאמרו האומות ידנו רמה ואמר אי
אלהימו. לכן אנקם מהם להתקדש שמי שהם מחללים: 38. אשר
חלב זבחימו יאכלו. אלהיהם של ישראל: סתרה. יסתיר אתכם
בצלו [אם יש יכולת בידו לעזור לעמו המקריבים לו קרבנות ומצפים
לישועתו] וחסדו[5] כמתחילה שחבו בו: 39. ראו עתה כי אני אני
הוא. הק'ב"ה [אומר] לאומות העולם אתם אומרים אי אלהימו. הלא
עתה יכולים אתם לראות בהנקמי בכם לעיניכם: 40. כי אשא [ונ']
בשבועה, כמו[6] הרימותי ידי אל י"י: 41. אם שנותי. מן[7] שנו
כחרב לשונם יאמר כן, כמו מן סבב[8] סבותי בכל נפש בית אביך,
מן בלל[9] בלות' בשמן רענן: 42. פרעות. כמו[10] וראשו יהיה פרוע.
לשון סתירה ופירצה: 43. הרנינו גוים על עמו כמו [11]הללו את
י"י כל גוים שבחוהו כל האומים והאמינו בו שהרי גבר עלינו חסדו
יותר משאר האומות, ולפיכך שבחוהו והאמינו בו ויגבר עליכם
כמונו. אף כאן הרנינו ושבחוהו ועבדוהו וכן יעשה לכם אם תיראוהו[12]
ותעבדו אותו: וכפר אדמתי עמו. יקנה דם עמו מן האדמה על
ידי שפיכת דם אויבים בדכת'[13] ולארץ לא יכופר ברם אשר שופך
בה כי אם בדם שפכו: 44. הוא והושע בן נון. שהרי לשניהם צוה
הק'ב"ה כדכת'[14] קרא את יהושע ותתיצבו באהל מועד ואצונו ונ':

---

[1] תהלים קי,ו. — [2] שמות כג,ה. — [3] נחמיה ג,ח. — [4] לא אמר לישראל שלא יפתח פה לשטן. — [5] בכי': וחסין. — [6] בראשית יד,כב. — [7] תהלים סד,ד. — [8] שמואל א כב,כב. — [9] תהלים צב,יא.— [10] ויקרא יג,מה. — [11] תהלים קיז,א. ב. — [12] בכי' בטעות: תראוהו.— [13] במדבר לה,לג. — [14] לא,יד.

וזאת הברכה.

לג .1 וזאת הברכה. מוסב למעלה[1] וידבר משה באזני כל
קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמם האזני השמים ונ'
וזאת הברכה. אחר התוכחה של האזינו חזר וברכן לישראל בטרם
יעלה אל ההר למות שם. כלומר זאת השירה וזאת הברכה: 2. י"י
מסיני בא וגו' לישראל ונתן להם תורתו, וזרח אורה[2] משעיר
ופארן. כיצד? שאתה מתוך רבבות קודש. מכל ארבעה צדדין
של הר סיני באה האורה והמלאכים דרך שעיר ופארן עד שבא
אל סיני. ומימינו נתן להם [דת] מתוך אש, שהיה מדבר מתוך
האש לישראל, כדכת'[3] השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש
כמונו[4] ויחי. וכן מצינו בתלים[5] רכב אלהים רבותים אלפי שנאן
י"י בם סיני בקודש, ובחבקוק[6] אלוה מתימן יבא וקדוש מהר פארן
סלה כסה שמים הודו. וברבורה כת'[7] י"י בצאתך משעיר בצעדך
משדה אדום: הופיע מהר פארן. האיר מהר פארן: 3. אף חובב
עמים. גם אומות העולם כגון ערב רב ומן האומות שנתגיירו ובאו
לקבל התורה עם ישראל גם אותם חיבב הק'ב"ה וקבלם [ו]שכן
עליהם[8], כדכת' במזמור[9] יקום אלהים (ו)יפוצו אויביו דכת' ביה[10]
רכב אלהים [ונ'][11]: [18. שמח זבולון בצאתך. בים לסחורה[12]:

---

[1] לא,ל וגו'. ורשב"ם רצה לפרש את הו"ו בתחלת תיבות וזאת הברכה.— [2] בכי': וזרח מזרח. ונחלפו אותיות דומות בכי'. ודברי רשב"ם הבאים מוכיחים כהנהתי.— [3] ד,לג. — [4] בכי': בטעות סופר: כמוני. ובלעדי זאת הירכבו שני פסוקים דומים ד,לג ופסוק ה,כג. — [5] תהלים סח,יח. — [6] חבקוק ג,ג.— [7] שופטים ה,ד. — [8] נראה שהוא פירוש של כל קדשיו בידך והם תכו ל-נלך לדעת רשב"ם. — [9] תהלים סח,ב. — [10] שם בפסוק יח. ונראה שבין רשב"ם לפסוק הבא אחריו גם כן שכתוב שם לקחת מתנות באדם, ואולי פירשו על הגרים. ועוד כתוב שם ואף סוררים לשכון יה אלהים ותרגם יונתן ובגין סרבניא די מתגיירין ותייבין בתתובא שרת עליהון שכינת יקרא ד'י אלהים. — [11] דף אחד חסר בסוף כתב היד של פירוש רשב"ם ועליו היה כתוב סוף הפירוש אשר הסרנו עד היום. ואני הוספתי מעט מזער אשר לקטתי מבאן עד סוף הספר. — אבל הפירוש המובא בפענח רזא דף סו ע"א בשם הר"ר שמואל לפסוק יחי ראובן (פסוק ו) וכתיב בו „וכן להפך בבלעם וישת אל המדבר פניו להקדים זכרון מעשה שגל כדי שתחיל הקללה" הוא בדרך תרגום ירושלמי ויונתן לבמדבר כד,א ובדרך אנקלוס על פי נוסחת רש"י (עין רמב"ן שם). ולרשב"ם דרך אחרת פשוטה כמנהגו בפירושו שם. וא"כ הר"ר שמואל אחר הוא המובא בפענח רזא. — [12] מאמצע דבריו לבראשית מט,יג.

ציון ב' סג.

24. ברוך מבנים אשר, יברכוהו ישראל ויהי רצוי להם לפי שטובל בשמן רגלו[1]:]

[לד 4. ואת הארץ. [2]**משום רבת' ואת הארץ אשר נשבעתי וגו' ואת למעוטי שניתוספו לאברהם על השבועה[3]. אע"ג דרפאים נמי כתיבי באברהם[4], לא ממעטינן ליה[5], דהיינו חוי דלא כת' התם[6]) ומצינו כי בבשם משה[7]) דבת' בארץ עוג[8]) ההוא יקרא ארץ רפאים, כלומר היינו רפאים שניתן לאברהם בין הבתרים:]**

---

[1]) מדבריו לבראשית מט,כ. — [2]) מעיונת הבשם כ"י לר' אברהם בן עזריאל אשר רוציא הח' פערלעם נ"י לאור את שארית פירוש רשב"ם הנמצאה שם (עיין ספר RSBM אשר בתבתי דף 13 הערה 3). ואמת כי ראשית הדברים המובאים כאן אינם כלשון רשב"ם בפירוש התורה. ואולי שינה ר' אברהם בן עזריאל דבריו בדרך ריב מפרשי כתבי הקדש הצרפתים בהביאם דברי רשב"ם או דברי אחרים אשר קדמום. אבל טוב הדברים אשר העתקתי פה יסכים במעט מלה במלה לדברי פירוש רשב"ם למעלה ב,כ; ג,יג.— [3]) נראה שכיון אל קיני וקנזי וקדמוני (בראשית טו,יט) שניתנו לאברהם בין הבתרים יתר על שבעה עממים שהם החתי והגרגשי והאמרי והכנעני והפרזי והחוי והיבוסי (דברים ז,א). ושלשה היתרים לא נתבשרו אלא לעתיד (עיין רשב"ם למעלה יט,ח ובראשית רבא בסוף פרשה מד) אבל בימי יהושע וכל הבאים אחריו לא ירשום בני ישראל. — [4]) ר"ל ולא נזכרו בין שבעה עממים. — [5]) לומר שישראל לא ירשום, ברממעטינן קיני קנזי וקדמוני. — [6]) בברית בין הבתרים נמנו הרפאים ולא נמנה החוי, ושניהם אחד הם. וכן אמר בכור ר' דוסתאי בשם ר' שמואל בר נחמן בבראשית רבא בפרשה מד. — [7]) את הרפאים. — [8]) למעלה ג,יג.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA